

R. 1029

R. P. LVISII
TVRRIANI,
E SOCIETATE IESV
THEOLOGI.

OLIM IN COLLEGIO COMPLUTENSI
*Professoris primarij, nunc supremi Senatus sancte Inquisitionis
Calificatoris ex munere,*

SELECTARVM DISPUTATIONVM

in Theologiam Scholasticam, Positivam, & Moralem, D

PARTES DVÆ.

*Adiungitur selecta trigesima censura quedam Theologica de qualitate multarum
propositionum, per centurias dubiorum distincta.*

NUNC PRIMUM IN LVCEM PRODEVNT.

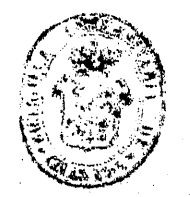
Cum ~~INDICIBVS~~ Disputationum & Dubiorum, locorum item Scripturæ,
& Rerum verborumque copiosis.

*Ad hunc adhibetur
P. V. Augustini de Loro
J. W. Stephanus
J. P. de B...*

LVGDVNIVM
Sumptibus IACOBI CARDON.

M. DC. XXXIV.
CVM PRIVILEGIO.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
3

R. 1029

R. P. LVISII
TVRRIANI,
E SOCIETATE IESV
THEOLOGI.

OLIM IN COLLEGIO COMPLVTENSI
*Professoris primarij, nunc supremi Senatus sancte Inquisitionis
Calificatoris ex munere,*

SELECTARVM DISPVATIONVM

in Theologiam Scholasticam, Positiuam, & Moralem,

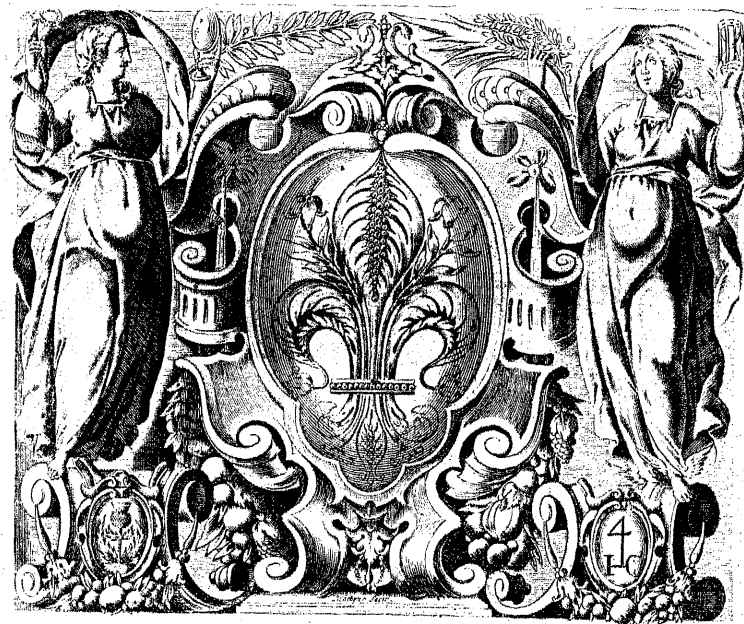
PARTES DVÆ.

*Adiungitur selecta trigesima censura quadam Theologica de qualitate multarum
propositionum, per centurias dubiorum distincta.*

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODEVNT.

Cum ~~INDICIBVS~~ Disputationum & dubiorum, locorum item Scripturæ,
& Rerum verborumque copiosis.

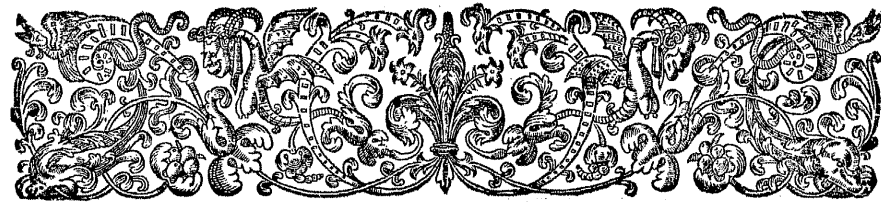
*et sine subdubio bene
P. W. Augustini de Bonis
J. W. Stephani de
Spiritu sancto Rivis*

LVGDVN.
Sumptibus IACOBI CARDON.

M. DC. XXXIV.
CVM PRIVILEGIO.

EXCELLENTISSIMO D.

D. GASPARI DE GVZMAN,
COMITI DE OLIBARES, DVCI
de S. Lucar la mayor, de rebus ad statum
pertinentibus Consiliario, PHILIPPI III.
Regiæ Cortinæ Cubiculario Præfecto, Hy-
parcho Regio, Indiarum Cancellario ma-
ximo, S. P. D.

*ARVI hi longæ solitudinis partus, ut crescant, ut vi-
uant, tuam, EXCELLENTISSIME PRINCEPS,
opem exoptant, imò ad eam quasi suæ felicitatis præcij
faustè procurrunt. Iusta hæc audacia, cum nihil pere-
grinum ambiant; nam tibi huiusmodi obsequiis innata
fuit semper humanitas, nostræ opellæ, cum omnia à tanto
Principe norat, non dissimilis gratitudinis affectus, ut
quoquo modo possit insinuet quid sentiat de susceptis beneficijs, cum, quantu-
lacunque est, veluti impetu quodam ad tantum euolet patrocini-
um. Leuis hæc erit cura, cum vel aspectu (quo tam disita mundi spatia non breui illius
bono contemplaris, nutuque regis, & pacas) augeas, & feliciter commendes,
quidquid tantæ committitur tutelæ. Attamen inter tot munificentie signa, id
solum merito timeret hoc opus nostrum, quòd cum sit exiguum, maioribus do-
nis assuetas debeat manus adire, bene si pergeret aqaturum suscepta benefi-
cia nunc tamen cum ut crescat, repetat potentiam, ut viuat humanitatem,
non peccat. Porrige ergo manum Princeps excellentissime, quòque cuncta asso-
les amore, has nostras excipe lucubrationes. VALE.*

LVSIVS TVRRIVS.

ã

Facultas R. P. Prouincialis Societatis I E S V
in Prouincia Toletana.

 GO FRANCISCVS AGVADO, Societatis I E S V in Prouincia Toletana Præpositus Prouincialis, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro MVTIO VITELESCHI, Præposito Generali, facultatem facio, vt tomus selectarum Disputationum Theologicarum, Authore Patre Ludouico Turriano, nostræ Societatis, & eiusdem Societatis grauium doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus, Matriti, in nostro Imperiali Collegio, die tertia Maij anno 1630.

FRANCISCVS AGVADO.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis I E S V,
in Prouincia Lugdunensi.

 OANNES FILLÆVS, Prouincialis Societatis I E S V, in Prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis, HENRICO III. 10. Maij, 1583. HENRICO IV. 20. Decembris, 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante, 14. Februarij, 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant; permittit IACOBO CARDON, Lugdunensi Bibliopolæ, vt librum, cui inscriptio, *R. P. Luisij Turriani, Societatis I E S V Theologi, Disputationes selectæ*, ad sex proximos annos imprimere, ac diuendere liberè possit. Datum Lugduni 15. Nouembris 1633.

IOANNES FILLÆVS.

Censura Operis.

Nos infra scripti sacrae Theologiae Doctores fidem facimus, lectum, ac perlectum à nobis librum, qui inscribitur, *R. P. Luisij Turriani, Societatis IESV Theologi, Disputationes selectae*, in quo nihil fidei Catholicae, Apostolicae, & Romanae contrarium animaduersum. Lugduni die 15. Nouembris, 1633.

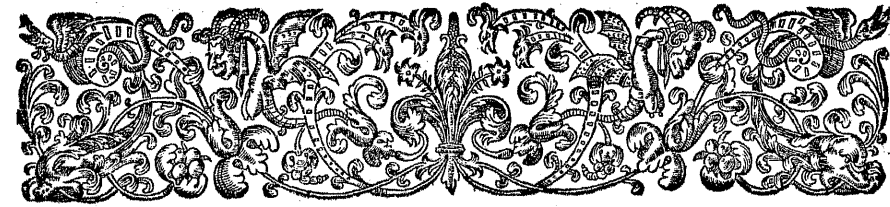
FR. CL. COCHET.

FR. BERNARDINVS MOLLIASSON,
Lector in Conuentu S. Bonauenturae.

R. D. D. Thomae de Meschatin la Faye,
huius libri imprimendi Facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus, & Camerarius Ecclesiae Lugdunensis, & Vicarius Generalis in Archiepiscopatu Lugdunensi. Liber inscriptus, *R. P. Luisij Turriani, Societatis IESV Theologi, Disputationes selectae*, vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni 16. Nouembris, 1633.

MESCHATIN LA FAYE.

INDEX

Disputationum, & dubiorum, quae in hoc opere continentur.

PARS PRIMA.

Topica sacra, breuibus explicata dubiis.

DISPUTATIO I.

De usu sumendi argumenta ex regulis orthodoxis.

- DVB. **V** I D, & quotuplex sit sedes ex qua sumi potest argumentum theologicum. 1
1. De usu sumendi argumentum ex sacra Scriptura. ibid.
 2. De usu sumendi argumentum ex testimoniis Christi Domini. 2
 3. De usu sumendi argumenta ex dictis Apostolorum. ibid.
 4. De usu sumendi argumentum ex auctoritate Ecclesiae Catholicae. 3
 5. De usu sumendi argumentum ex auctoritate summi Pontificis. ibid.
 6. De usu sumendi argumentum ex auctoritate testimonio sanctorum Patrum. 4
 7. De usu sumendi argumentum ex auctoritate Doctorum Theologorum, vel Iurisperorum. ibid.
 8. De usu sumendi argumentum ex auctoritate Quomodo Theologus utatur ratione naturali. 5
 9. De auctoritate Philosophorum, & humanae historiae. ibid.
 10. An sacra doctrina sit argumentatiua. ibid.
 11. An possit Theologus euidenter soluere argumenta quae fiunt contra mysteria nostrae fidei. 6

DISPUTATIO II.

De efficacia quarundam rationum, quibus utuntur scriptores sacri noui Testamenti.

- DVB. 1. An rationes quibus utuntur scriptores sacri in nouo Testamento, semper sint euidentes, vel solum probabiles. ibid.
2. Circa rationem quandam qua utitur Iacobus in sua Epistola c. 2. 7
 3. De quadam ratione Pauli 1. Cor. 15. ibid.

DISPUTATIO III.

De sensibus sacrae Scripturae.

- DVB. 1. Quid & quotuplex sit sensus Scripturae. 8
2. An omnia facta in veteri Testamento sint ex necessitate explicanda in aliquo sensu mystico & figurato. 9
- P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.*

3. Quis sit sensus literalis sacrae Scripturae. ibid.
 4. Quis sit sensus literalis parabolatum. ibid.
 5. Quae sint obseruanda ad cognoscendum sensum literalem. 10
 6. Quis sit, & quotuplex sensus spiritualis, seu mysticus. ibid.
 7. An sub eadem litera sacrae Scripturae contineantur aliquando plures sensus literales. 11
 8. An mereatur censuram aliquam grauem opinio asserentium nullum locum Scripturae continere duos sensus literales. ibid.
 9. An locus Psalmi 2. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu;* habeat duos sensus literales. 12
 10. An locus Gen. 1. *In principio creauit Deus caelum,* &c. habeat duos sensus literales. ibid.
 11. An locus ille Is. 53. *Languores nostros ipse tulit,* &c. habeat duos sensus literales. ibid.
 12. Circa locum Is. 53. *Generationes eius quis enarrabit?* 13
 13. De loco Osee 11. *Ex Aegypto vocaui filium meum.* ibid.
 14. De sensu accommodatio. ibid.
 15. Quomodo possimus uti Scriptura per accommodationem vt vtili ad arguendum. 14
- Epistola cuiusdam amici ad P. Luisium Turrianum missa. ibid.

DISPUTATIO IV.

De attributo sanctitatis, quae est responsio ad amicum meum doctum.

- DVB. 1. An in Deo sit speciale attributum sanctitatis. 15
2. Quid sit in Deo attributum sanctitatis. 16
 3. An sit probabile quodlibet attributum Dei posse sanctificare naturam humanam vnitam verbo diuino. 17
 4. An attributum sanctitatis diuinae sanctificet naturam humanam vnitam Verbo vt est formaliter attributum sanctitatis, vel solum quatenus est idem realiter cum natura diuina. ibid.
 5. An natura diuina magis sanctificet naturam humanam sibi vnitam, quam relatio verbi diuini. ibid.
 6. An sola relatio verbi diuini sanctificet naturam humanam. 18

DISPUTATIO V.

- DVB. 1. An potentia in Deo differat à scientia, & voluntate. 19
2. An potentia Dei sit infinita. 20

DISPV

Index Disputationum, & dubiorum.

DISPUTATIO VI. DVB. I. An Deus sit omnipotens. 21 2. Quomodo omnipotentia referatur ad creaturas. 22 3. An si creatura non essent possibiles, maneret in Deo intrinseca perfectio omnipotentiae. 24 4. Quid sit prius secundum nostram rationem creaturas non implicare contradictionem, vel Deum posse illas producere, & quomodo de impossibili sit philosophandum. 25 5. An possibilitas rerum pendeat a voluntate diuina. 26 6. An obiectum omnipotentiae sit aliquid reale, vel purum nihil, aut ens rationis. 27

DISPUTATIO VII. Circa omnipotentiam. DVB. I. An possit Deus non facere vt praeterita non fuerint. 28 2. An possit Deus praeter ea quae fecit, & facturus est, facere alia. ibid. 3. Quid sit intelligendum per potentiam absolutam, & potentiam ordinatam in hac materia. 29 4. An possit a Deo fieri vniuersum perfectius. ibid.

DISPUTATIO VIII. De unitate. DVB. I. An vnum addat aliquid supra ens. 30 2. An vnitas sit prior natura sua cognitione. 32 3. Quomodo distinguatur vnitas transcendentalis a praedicamentali. 33 4. Quod sit principium vnitatis numeralis in substantiis materialibus completis. 34 5. Quod sit principium indiuiduationis rerum materialium incompletarum. 37 6. Quod sit principium indiuiduationis in accidentibus materialibus. 39 7. Quod sit principium indiuiduationis in substantiis spiritualibus completis. 41

DISPUTATIO IX. De passione ad aliquid, & de distinctione. DVB. I. Quid requiratur, vt duo aliqua distinguantur ante intellectus operationem. 42 2. An sufficiat separatio non mutua ante intellectum vt duo dicantur realiter distingui. 43 3. De distinctione rationis. 44 4. An aliquid addat aliquid supra ens. 46

DISPUTATIO X. De veritate, & bonitate. DVB. I. Quid addat verum supra ens. ibid. 2. Quid addat bonum supra ens. 49 3. An omne ens sit bonum. 51 4. An sint plures, vel pauciores passiones entis, quam ea, quae communiter numerantur. 52

DISPUTATIO XI. De durationibus rerum. DVB. I. An tempus sit aliquid reale. ibid. 2. Quid sit tempus. 53 3. Quomodo tempus distinguatur a motu. 54 4. An in quolibet motu reperitur tempus. ibid. 5. An sit vnum nunc solum in tempore. 55

DISPUTATIO XII. De differentia temporis ab alijs durationibus. DVB. I. In quo consistat ratio formalis durationis. 56

2. Quenam sint, quae materiali tempore mensurantur? aut quae materiali tempore durant. 57 3. An sit aliquod tempus continuum spirituale. 58 4. An detur in spiritualibus aliquod tempus discretum. ibid. 5. Quenam duratio sit aetnum. 59 6. In quo consistat ratio aeternitatis. 60 7. An entia supernaturalia mensurentur aetno, vel altiori duratione. 61

DISPUTATIO XIII. De potentia & actu vitali. DVB. I. An in actu immanenti distinguantur ratione, via & terminus. 62 2. An in actu immanenti distinguantur aliquo modo ante intellectum actio, & terminus. 64 3. An ad hoc quod actus intelligat, requiratur actio ipsius intellectus, & terminus illius. 66 4. An Deus possit efficere terminum intellectiois, sine concursu intellectus. 71 5. An sine concursu animae possit a Deo cum intellectu fieri quidquid necessarium est ad statum intelligendi. 75 6. Quid sit potentia vitalis. 77

DISPUTATIO XIV. DVB. I. Quid sit debitum contrahendi peccatum originale. 79 2. An B. Virgo peccauerit in Adamo. 80 3. An B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale. ibid. 4. An mereatur censuram opinio asserentium, Virginem non contraxisse debitum peccati originalis. 82 5. Quomodo sit philosophandum secundum nostra principia in hac materia. ibid. 6. An post iustificationem manserit in B. Virgine debitum peccati originalis. 83 7. An si B. Virgo habuisset peccatum originale, Christus ex illa nascens illud contraheret. 84 8. An peccatum originale possit reuiuiscere per subsequens peccatum. ibid. 9. An potuerit res ita disponi a Deo, vt remissum peccatum originale iterum veluti reuiuisceret, sola ablatione gratiae habitualis. ibid. 10. An B. Virgo viderit in primo instanti conceptionis diuinam essentiam. 85 11. In qua perfectione fuerit Virgo, data illi visione diuinae essentiae in patria. 86

DISPUTATIO XV. De visione corporali, qua B. Virgo poterit videre Christum sub speciebus Eucharistiae. DVB. I. An corpus Christi sub speciebus Eucharistiae possit videri oculis corporis virtute naturali. ib. 2. An virtute supernaturali possit oculus corporis videre corpus Christi sub speciebus Eucharistiae. 87 3. An B. Virgo oculis corporeis viderit Christum sub speciebus Eucharistiae. ibid.

DISPUTATIO XVI. DVB. I. An secundum legem ordinariam possit voluntas operari sine praenotitia cognitione. ibid. 2. An de potentia absoluta possit fieri actus voluntatis sine actu intellectus. 89 3. An ad affectum voluntatis sufficiat cognitio sensus interni. 90 4. An ad actum supernaturalem voluntatis requiratur actus supernaturalis in intellectu. 91 5. An

Index Disputationum, & dubiorum.

5. An cognitio supernaturalis possit mouere ad affectum naturalem secundum substantiam. 92 DISPUTATIO XVII. De supernaturalitate gratiae praenientis. DVB. I. Quid requiratur ad rationem supernaturalem secundum substantiam. ibid. 2. Quid sit gratia praenientis. 93 3. An possit esse aliqua gratia excitans, seu praenientis supernaturalis secundum suam entitatem. ibid. 4. An gratia praenientis, qui est motus indeliberatus voluntatis, sit supernaturalis secundum substantiam. 95

DISPUTATIO XVIII. De cognitione requisita ad supernaturales actus voluntatis. DVB. I. An ad actum spei supernaturalem requiratur cognitio supernaturalis ex natura rei secundum legem ordinatam. 96 2. An de potentia absoluta Dei possit fieri actus spei cum sola cognitione naturali. ibid. 3. An ad actum spei supernaturalem sufficiat cognitio supernaturalis ex parte principij. ibid. 4. An ad affectum spei supernaturalem sufficiat apprehensio obiecti quae sit supernaturalis. 97 5. An ad actum charitatis supernaturalem requiratur supernaturalis cognitio. ibid. 6. An de potentia absoluta possit voluntas elicere amoris supernaturalis actum, per solam cognitionem naturalem. 98 7. An ad actum charitatis supernaturalem sufficiat apprehensio supernaturalis. ibid. 8. An possit viator per scientiam infusam supernaturalem diligere Deum amore charitatis. 99 9. An per discursum theologicum possit quis moueri ad amorem Dei super omnia. ibid. 10. An ad actus supernaturales virtutum moralium infusarum sit necessaria cognitio supernaturalis. ibid.

DISPUTATIO XIX. De ignorantia. DVB. I. An ignorantia sit causa peccati. 100 2. An ignorantia fusa sit peccatum. 101 3. An ignorantia sit speciale peccatum. ibid. 4. Quae sit mens S. Thomae in controuersia praesentis dubij. 102 5. An inter infideles, vel fideles possit esse aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini. 103 6. An iuris naturalis possit esse aliqua ignorantia inuincibilis. 104 7. Quomodo legis humanae ignorantia censeatur carere culpa. ibid. 8. An possit esse ignorantia inuincibilis facti. 105 DISPUTATIO XX. DVB. I. An ignorantia comitatus excuset a culpa. ibid. 2. An cum ignorantia vincibilis possit esse peccatum haereticum. 106

DISPUTATIO XXI. De usu opinionis probabilis in administratione, vel receptione Sacramentorum. DVB. I. An sit licitum vti opinione probabilis in administratione, vel receptione Sacramentorum, quae non sunt de necessitate salutis. 107

2. An in administratione Sacramenti poenitentiae possit minister vti opinione minus probabili, & omittere probabiliorē, hoc est, tiorē. 108 DISPUTATIO XXII. De pane azymo. DVB. I. An Christus celebrauerit Pascha Iudaeorum eo anno, quo mortuus est. 110 2. An Christus celebrauerit Pascha Iudaeorum luna decimaquarta. 111 3. An Christus celebrauerit Pascha luna 14. & Iudaei eadem die. ibid. 4. Quis sit sensus illorum verborum Ioan. 18. Et ipse non introierunt in praetorium, &c. 112 5. Quid significet pascha Paschae, Ioan. 19. 113 6. Quis sit sensus illorum verborum Ioan. 19. Erat enim magnus dies ille Sabbati. ibid. 7. An fuerit prohibitum Iudaeis accusare aliquem, aut ius dicere prima die azymorum. 114 8. Quid significant illa verba Ioan. 13. Ante diem festum Paschae. ibid. 9. An Christus celebrauerit Pascha luna 14. in prima vespere illius, vel in vltima. ibid.

DISPUTATIO XXIII. De quidditate substantiae. DVB. I. Quid addat suppositum supra naturam, vt constituat personam. 118 2. An materia prima habeat partialem substantiam. 121 3. An forma materialis substantialis habeat aliquam substantiam. 124 4. An anima rationalis existens in corpore subsistat. 126 5. De causa substantiae. 128

DISPUTATIO XXIV. DVB. I. An in Christo sit duplex esse existentiae. 130 2. An supposita distinctione existentiae, & naturae, necessarium sit naturam assumi cum propria existentia, vel sine illa. 134 3. An S. Thomas senserit humanitatem Christi habere suam propriam existentiam. 135

DISPUTATIO XXV. DVB. I. An Christus fuerit verè Propheta. 136 2. Per quā scientiam fuerit Propheta Christus. 137 DISPUTATIO XXVI. DVB. vnic. An praeter fidem Catholicam requiratur ad iustificationem aliqua fides priuata. 138 DISPUTATIO XXVII. DVB. vnic. An virtus humilitatis fuerit cognita a Philosophis Gentilibus. 139

DISPUTATIO XXVIII. De causa meritoria resurrectionis Christi. DVB. I. An Christus meruerit suā resurrectionē. 141 2. An B. Virgo meruerit resurrectionē Christi. ibid. 3. An B. Virgo meruerit resurrectionem Christi quantum ad substantiam. 142 4. Per quae opera meruerit B. Virgo resurrectionem Christi. ibid. DISPUTATIO XXIX. DVB. I. An sit licita concessio futurae successionis in aliquo officio factae alicui. 143 2. Quid sit statutum iure Castellae circa futuras successiones officiorum. 144 3. Quid sit iure communi statutum circa concessiones futurae successionis. 145 4. An quando sit concessio futurae successionis in aliquo

Index Disputationum, & dubiorum.

- aliquo officio post mortem possidentis, censeatur facta, si alio modo vacauerit officium. *ibid.*
 5. An concessio futuræ successione expiret, si concedens moriatur antequam officium vacet. *ibid.*
 6. An possit Princeps reuocare concessionem factam futuræ successione. 146
 7. An sint prohibita concessionem futuræ successione alicuius officij in illo viuentis expresso nomine. *ibid.*

DISPUTATIO XXX.

De qualitate propositionum.

- DVB. 1. Quæ sint propositionum censura. *ibid.*
 2. Quomodo ex verbis inordinatè prolatis incuratur hæresis. 148
 3. An Ecclesia possit errare in assignandis censuris propositionum. 149

Censura theologica, per dubiorum centurias digesta, id est, de qualitate quarundam propositionum.

CENTURIA I.

- DVB. 1. An sit probabilis opinio asserentium esse possibilem speciem impressam Dei. 150
 2. An sit probabile prædictam speciem impressam dari de facto in Beatis. *ibid.*
 3. An sit probabile lumen gloriæ non distingui ab specie impressa. *ibid.*
 4. An sit probabile Beatos non videre creaturas in Verbo ex vi visionis essentia diuinæ. *ibid.*
 5. An sit probabilis sententia eorum, qui in materia de visione per denarium in parabola de operariis intelligunt gratiam. *ibid.*
 6. An mereatur censuram asserere quod aliqui Patres existimarunt Deum non videri clarè à Beatis. *ibid.*
 7. An mereatur censuram aliquam asserere Deum esse incomprehensibilem à beatis de potentia absoluta. *ibid.*
 8. An sit probabilis sententia asserentium actum liberum diuinæ voluntatis supra essentiam diuinam addere modum quandam realem, qui potuit ab æterno adesse & abesse essentia diuinæ. *ibid.*
 9. Quantam habeat probabilitatem opinio asserentium voluntatem efficacem Dei dandi gloriam esse post præuisa merita ex auxilio gratiæ. 151
 10. An sit probabile placitum asserentium in Deo voluntatem efficacem excludendi aliquos à gloria esse ante præuisa peccata. *ibid.*
 11. An sit probabile placitum aliquorum asserentium Verbum diuinum non procedere per se ex cognitione primæ personæ vt talis. *ibid.*
 12. An mereatur censuram placitum asserentium personas diuinas constitui proprietatibus absolutis. *ibid.*
 13. An mereatur censuram opinio asserentium Angelos creatos fuisse ante mundum corporalem. *ibid.*
 14. An sit probabilis opinio aliquorum recentiorum asserentium primum peccatum Angeli fuisse appetitum superbiæ circa vnionem hypostaticam. *ibid.*
 15. An sit probabilis opinio asserentium, actum imperantem internum, non sumere ab imperato bonitatem eiusdem speciei. *ibid.*
 16. An sit probabilis opinio asserentium non posse actum habere duas honestates, alteram ex sine imperantis, alteram ex materia. *ibid.*
 17. An sit probabilis opinio asserentium, essentiam

- peccati commissionis consistere in aliquo reali positiuo. 152
 18. An mereatur censuram opinio asserentium, essentiam peccati omissionis consistere in relatione rationis. *ibid.*
 19. An sit probabilis noua opinio asserentium, solum peccare venialiter qui peccat cum dubio de malitia obiecti, non oblata cognitione mortalis, vel venialis. *ibid.*
 20. An sit probabilis opinio asserentium, essentiam peccati originalis consistere in aliquo modo reali, & positiuo producto in anima. *ibid.*
 21. An sit probabilis opinio asserentium, B. Virginem non habuisse debitum contrahendi peccatum originale. *ibid.*
 22. An sit probabile asserere peccatum mortiferum habere malitiam infinitam simpliciter. *ibid.*
 23. An sit probabilis opinio asserentium delectationem morosam simplicem distinctam à voluntate efficaci, solum specificari, quam recipiunt in actu externo, ita vt non semper habeat omnes malitias obiecti. *ibid.*
 24. An sit probabilis noua opinio asserentium de potentia absoluta ex solo peccato veniali primi Parentis posse deriuari peccatum originale in posteros eius. *ibid.*
 25. An mereatur censuram opinio asserentium essentiam peccati actualis consistere in solo actu ad poenam. *ibid.*
 26. An mereatur censuram grauem, asserere, homini in statu viæ nullum auxilium sufficiens naturalis ordinis esse debitum, sed omnia esse gratia per Christum. *ibid.*
 27. An sit probabile asserere, nullam esse gratiam præuenientem supernaturalem secundum substantiam, etiam si dentur alij actus intellectus, & voluntatis supernaturalis secundum substantiam. *ibid.*
 28. An mereatur censuram dicere, dari meritum de congruo, vel dispositionem ex viribus naturæ respectu primi auxilij gratiæ. 153
 29. An sit probabile dari meritum de congruo ex auxilio gratiæ respectu gratiæ sanctificantis formaliter. *ibid.*
 30. An mereatur censuram asserere, dari meritum de congruo gratiæ habitualis. *ibid.*
 31. An mereatur censuram, opinio asserentium, actus remissos iustorum non mereri augmentum gratiæ, & gloriæ. *ibid.*
 32. An mereatur censuram asserere, opera iustorum non mereri præmium essenziale nisi ratione charitatis, ita vt si ex hac parte sint opera æqualia, æquale meritum habeant, licet sint inæqualia ex alijs circumstantiis difficultatis, intensiõis, aut durationis. *ibid.*
 33. An mereatur censuram asserere, omnes feminas veteris Testamenti meruisse de congruo maternitatem Dei. *ibid.*
 34. An mereatur censuram asserere in purgatorio dari meritum de condigno augmenti gratiæ, & gloriæ, licet Deus nõ velit illud præmiũ dare. *ibid.*
 35. An mereatur censuram asserere, in purgatorio opera iustorum esse satisfactoria pro poena temporaria, licet Deus non velit poenam remittere, nisi per satisfacionem. 154
 36. An mereatur censuram asserere, Beatos in statu beatitudinis mereri augmentum gratiæ, & gloriæ essentialis de condigno, licet Deus non vellet tale præmium tribuere. *ibid.*
 37. An mereatur censuram asserere, Beatos in statu beati

Index Disputationum, & dubiorum.

- beatitudinis satisfacere de condigno pro poena temporaria eorum qui sunt in statu viæ. *ibid.*
 38. An sit probabile in statu beatitudinis posse Beatũ de congruo aliquid sibi, vel alteri mereri. *ibid.*
 39. An mereatur censuram grauem, asserere de facto gratiam, & peccatum mortiferum esse simul in eodem subiecto. *ibid.*
 40. An sit probabilis opinio asserentium, posse iustum mereri ex gratia reparationem post Baptismum. *ibid.*
 41. An sit probabilis opinio asserentium, B. Virginem non meruisse maiorem gratiam & gloriam, quam haberent omnes Beati simul. *ibid.*
 42. An sit vera opinio asserentium, B. Virginem meruisse maternitatem suam. *ibid.*
 43. An sit probabile asserere, B. Virginem non meruisse de condigno maternitatem. 155
 44. An sit probabilis opinio asserentium, B. Virginem in hac vita vidisse clarè diuinam essentiam. *ibid.*
 45. An B. Virgo viderit clarè diuinam essentiam in primo instanti conceptionis. *ibid.*
 46. An esset probabile asserere B. Virginem oculis corporeis vidisse Christum sub speciebus sacramentalibus Eucharistiæ. *ibid.*
 47. An mereatur censuram asserere, merita mortificata non reuiuiscere per subsequentem iustificationem ad præmium essenziale. *ibid.*
 48. An sit probabile, naturam diuinam sanctificare humanitatem Christi. *ibid.*
 49. An sit probabilis opinio asserentium, non dari duos amores amicitia erga Deum, alterum naturalem, alterum supernaturalem. *ibid.*
 50. An sit probabilis opinio asserentium, prædestinationem esse duplicem, alteram completam, alteram incompletam. *ibid.*
 51. An sit probabilis opinio asserentium, Christum in cælo non orare verbis expressis, sed solum representatione vulnerum. 156
 52. An mereatur censuram asserere Angelos esse corporeos. *ibid.*
 53. An sit dignum censura asserere Angelos non peccasse peccato superbiæ. *ibid.*
 54. An sit probabilis opinio asserentium Christum non esse seruum. *ibid.*
 55. An mereatur grauem censuram asserere, quod post consecrationem panis maneat cum speciebus existentia panis. *ibid.*
 56. An sit probabilis opinio asserentium circuncisionem non cauere gratiam. *ibid.*
 57. An sit probabile asserere habitum gratiæ habere diuersas differentias indiuiduales distinctas ab intensione. *ibid.*
 58. An possit concedi Christum in cælo mereri pro nobis. *ibid.*
 59. An possit concedi, Resurrectionem Christi, & eius Ascensionem fuisse opera redemptionis. *ibid.*
 60. An mereatur censuram asserere sola facultate petita à superiori, & non obtenta, posse subditum absolui à reuerentis à quolibet Sacerdote approbato. *ibid.*
 61. An sit probabile placitum asserentium, nouitios religionis non obligari casibus reuerentis suæ religionis. 157
 62. An mereatur grauem censuram asserere, quod Pontifex possit errare in approbatione religionis. *ibid.*
 63. An mereatur grauem censuram asserere, quod Pontifex possit errare declarando, aliquem contractum esse iustum, vel declarando talem esse iniustum. *ibid.*

64. An mereatur censuram asserere, ad iustificationem non esse necessarium actum fidei, qui habeat pro obiecto formali Dei testimonium. *ibid.*
 65. An mereatur censuram asserere, Pontificem posse errare approbando aliquam specialem regulam de speciali quodam actu in religione. *ibid.*
 66. An mereatur censuram asserere, Pontificem posse errare circa censuras propositionum. *ibid.*
 67. An mereatur censuram asserere, nostram satisfactionem ex gratia efficaciorum esse ad satisfactionem nostram, quam satisfactionem Christi. *ibid.*
 68. An possint concedi in diuinis tres essentia relationum metaphysicæ. *ibid.*
 69. An mereatur censuram opinio asserentium in consecratione calicis, aliquando aquam conuerti immediatè in sanguinem. *ibid.*
 70. An mereatur censuram opinio asserentium, formam consecrationis calicis esse solum illa verba, *Hic est calix sanguinis mei.* *ibid.*
 71. An sit probabilis opinio asserentium transubstantiationem consistere in ordine substantia corporis Christi succedentis substantia panis sub speciebus. 158
 72. An mereatur censuram asserere, Eucharistiam etiam per accidens non conferre primam gratiam. *ibid.*
 73. An mereatur censuram asserere, in Patre æterno distingui realiter spirationem actiuam, & paternitatem. *ibid.*
 74. An mereatur censuram asserere, quod pro labore intrinseco Sacramentorum potest minister accipere pretium. *ibid.*
 75. An sit probabile asserere, quod pro intercessione beneficij spiritualis comparandi potest dari pretium. *ibid.*
 76. An sit probabilis opinio asserentium species vini consecrati in Eucharistia conferre gratiam distinctam à gratia, quam cauant species panis consecrata. *ibid.*
 77. An sit probabilis opinio asserentium, in confessione posse explicari personam complicitis quando vrget necessitas confitendi, & non potest poenitens aliter confiteri integrè. *ibid.*
 79. An mereatur censuram asserere, vnionem duorum naturarum in Christo esse essentialè. *ibid.*
 79. An mereatur censuram opinio asserentium vnionem humanitatis cum Verbo diuino esse accidentalem. *ibid.*
 80. An mereatur censuram opinio asserentium, non fuisse de fide, fuisse in Christo gratiam habitalem. *ibid.*
 81. An sit probabile asserere Christum de facto meruisse suam beatitudinè animæ essentialè. 159
 82. An mereatur censuram asserere, perfectionem euangelicam esse de necessitate salutis. *ibid.*
 83. An sit probabilis opinio asserentium dispensationem sine causa in lege humana esse nullam. *ibid.*
 84. An sit probabilis opinio asserentium posse aliquid exigi ultra sortem pro recipiendo mutuo, quod est periculum recuperandi. *ibid.*
 85. An sit probabilis opinio asserentium reum iuridicè interrogatum in causa sanguinis posse negare veritatem. *ibid.*
 86. An sit probabilis opinio asserentium, in extrema necessitate satisfieri præcepto elemosinæ per mutuum. *ibid.*
 87. An sit probabile asserere posse eligere Principem dignum ad officium seculare sine peccato, relicto digniori. *ibid.*

88. An sit probabile asserere posse ex commissione sacerdotem conferre Sacramentum ordinis. *ibid.*
89. An sit probabile placitum asserentium, habitum gratiæ, & habitum charitatis, non distingui realiter. *ibid.*
90. An sit probabile placitum asserentium, etiam de potentia absoluta non posse electionem efficacem ad gloriam fieri, ante præuisa merita, si gloria danda est propter merita. 160
91. An sit probabilis opinio asserentium, in confessione non esse obligationem, per se loquendo, explicandi circumstantias aggravantes intra eandem speciem. *ibid.*
92. Quam censuram mereatur asserere, quod reprobi non habent Angelum custodem. *ibid.*
93. An sit probabilis opinio asserentium homines sexaginta annorum non obligari lege ieiunij. *ibid.*
94. An sit censura dignum asserere in die ieiunij posse pro collatione, seu refectiuncula sumi duo ova. *ibid.*
95. An sit probabilis opinio asserentium hominem peccare quando non seruat præceptum, etiam si non aduertat esse tempus obligationis. *ibid.*
96. An sit digna graui censura doctrina asserentium osculum, vel amplexum impudicum, non esse peccatum mortale per se ex sua materia, sed solum veniale. *ibid.*
97. An sit probabilis opinio asserentium, Baptismum susceptum cum fictione, conferre gratiam recedente fictione. *ibid.*
98. An sit probabile asserere, non esse peculiare præceptum orationis, sed præcepta esse plura de oratione, pertinentia ad diuersas virtutes. *ibid.*
99. An mereatur censuram opinio asserentium characterem esse relationem rationis & denominationem. *ibid.*
100. An mereatur censuram asserere, posse rem carius vendi credita pecunia, quam valet de presenti. 161

CENTVRIA II.

1. An mereatur censuram asserere, quartum vorum obedientiæ Summi Pontificis, quod emittunt professi in nostra Societate, non distingui à communi voto obedientiæ solemnij religiosorum. *ibid.*
2. An mereatur grauem censuram asserere, quod aliquis Sanctus præter B. Virginem fuerit conceptus sine peccato originali. *ibid.*
3. An sit probabilis opinio asserentium, actus meritorios Christi esse liberos quantum ad substantiam. *ibid.*
4. An mereatur censuram opinio asserentium, in Christo fuisse habitum spei, & manere in Beatis quantum ad substantiam. *ibid.*
5. An mereatur censuram asserere, quod iudex secularis potest iudicare de aliquo crimine, an pertineat, vel non pertineat ad officium sanctæ Inquisitionis. *ibid.*
6. An mereatur censuram opinio asserentium non dari virtutes morales per se infusas essentialiter diuersas ab acquisitis. *ibid.*
7. An mereatur censuram opinio asserentium habitum Theologiæ esse per se infusum. *ibid.*
8. An mereatur censuram aliquam opinio asserentium Eliam, & Enoch non esse in statu merendi. *ibid.*
9. An mereatur censuram asserere Eliam, & Enoch superaturos in sanctitate omnes Apostolos & Sanctos, excepta B. Virgine. *ibid.*
10. An mereatur censuram, asserere, iustum per opus præceptum non mereri gratiam, & gloriam. 162
11. An sit probabilis opinio asserentium præmium gratiæ quod meretur actus remissus iusti, dari statim. *ibid.*
12. An sit probabilis opinio asserentium primum auxilium gratiæ de potentia absoluta posse cadere sub meritum per opera subsequenta facta ex gratia. *ibid.*
13. An sit probabilis opinio asserentium, actus supernaturales generare habitus qui iuuent ad facile operandum, naturales, vel etiam supernaturales. *ibid.*
14. An sit probabilis opinio asserentium, humilitatem non esse virtutem distinctam à magnanimitate. *ibid.*
15. An sit probabile placitum asserentium lumen gloriæ esse potentiam vitalem. *ibid.*
16. An mereatur censuram asserere, posse aliquem accedere ad Eucharistiam cum sola attritione cognita, vt tali. *ibid.*
17. An sit probabile placitum asserentium, posse per visionem beatam cognosci essentiam, & omnia possibilis & futura ex vi visionis, & non apprehendi essentiam diuinam. *ibid.*
18. An sit probabilis opinio asserentium, personas diuinas constitui ipsi originibus, neque distingui ratione à relationibus. *ibid.*
19. An mereatur censuram asserere, Angelos in via non habuisse fidem ad sui iustificationem. *ib.*
20. An mereatur censuram asserere Angelos non fuisse creatos in gratia. *ibid.*
21. An mereatur censuram asserere Angelos ante peccatum non habuisse gratiam. *ibid.*
22. An mereatur censuram asserere Christum non habuisse præceptum moriendi. 163
23. An sit probabile asserere, non esse obligationem denuntiandi hæreticum, postquam recitauit hæresim. *ibid.*
24. An sit probabile, quod in peccatis ob hæresim sit seruandus ordo correctionis fraternæ atque denuncietur quis Sanctæ Inquisitioni. *ibid.*
25. An sit probabile placitum asserentium, primum peccatum primorum parentum non fuisse superbiam. *ibid.*
26. An mereatur censuram, asserere, vulgatam lectionem Latinam habere aliquem errorem in rebus quæ non pertinent ad fidem, vel mores. *ibid.*
27. An sit probabilis opinio asserentium ecclesiasticas personas non habere dominium bonorum ecclesiasticorum. *ibid.*
28. An sit probabile personas ecclesiasticas obligari ex iustitia ad faciendam eleemosynam. *ibid.*
29. An sit probabile per Bullam Cruciatæ posse absolui ab irregularitate orta ex delicto. *ibid.*
30. An mereatur censuram, docere aliquem sensum Scripturæ nouum, & singularem. *ibid.*
31. An mereatur censuram asserere in Deo attributa distingui ante intellectum. *ibid.*
32. An mereatur censuram asserere Christum in quantum hominem esse filium adoptiuum. *ibid.*
33. An sit probabile placitum asserentium, votum castitatis, aut religionis penale non esse seruatum Pontifici. *ibid.*

34. An possit concedi hæc propositio, Christus est persona humana. *ibid.*
35. An mereatur censuram asserere hominem cognoscere euidenter suam fidem diuinam. 164
36. An sit probabilis opinio asserentium fidelem obligari ad credendum fide diuina, se credere fide diuina. *ibid.*
37. An mereatur censuram asserere Concilium aliquando adducere aliquem locum Scripturæ ad probandam suam doctrinam, & non in sensu literali. *ibid.*
38. An mereatur censuram dicere, aliquam rationem Concilij non esse efficacem. *ibid.*
39. An mereatur censuram si quis dicat, Patrum aliquem, aut Doctorem Ecclesiæ vsum fuisse ratione inefficaci, vel loco Scripturæ, in sensu morali. *ibid.*
40. An mereatur censuram asserere, Christum quatuor clauis fuisse affixum cruci. *ibid.*
41. An mereatur censuram asserere, non esse de fide, matrimonium in lege euangelica conferre gratiam. *ibid.*
42. An sit probabilis opinio asserentium, iure naturali esse validum matrimonium Eunuchorum. *ibid.*
43. An sit probabilis opinio asserentium, peccatum simoniæ considerato solo iure naturali, tantum esse contra religionem solum, & non contra iustitiam. 165
44. An sit probabilis opinio asserentium, humanitatem Christi habere propriam existentiam. *ib.*
45. An possit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo, esse naturalem. *ibid.*
46. An possit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo esse essentialem. *ibid.*
47. An sit probabilis opinio asserentium, sceminam corruptam posse se fingere virginem, & occultare veritatem, vt contrahat matrimonium. *ibid.*
48. An mereatur censuram hæc propositio, Humanitas Christi in hæret diuinitati. *ibid.*
49. An mereatur censuram hæc propositio, Si quis moriatur cū leui peccato veniali, intrabit in regnum cælorum sine transitu per purgatorium. *ib.*
50. An mereatur censuram asserere, quod mendacium sit licitum in aliquo casu. *ibid.*
51. An mereatur censuram opinio asserentium species sacramentalis maiorem gratiam conferre quando maioris temporis spatio perseverant in stomacho. *ibid.*
52. An mereatur censuram asserere, quod Christus, in instanti mortis, id est, in instanti separationis animæ à corpore, non satisfecerit. *ibid.*
53. An mereatur censuram asserere iudicem laicum per potestatem laicam posse cognoscere causas ecclesiasticas. 166
54. An quando præceptum est, ne vllus imponat censuram alicui opinioni, sit contra tale præceptum impugnare talem opinionem testimoniis Scripturæ & Patrum. *ibid.*
55. An si quis dicat, vniam opinionem videri sibi probabiliter de fide, sit dicendum, illum imponere censuram contrariæ opinioni. *ibid.*
56. An sit probabilis opinio asserentium, in Deo esse substantiam absolutam. *ibid.*
57. An mereatur censuram asserere, quod potest quis sumere Eucharistiam, non præuisa confessione peccati mortalis quod habet. *ibid.*
58. An mereatur censuram asserere, quod peccatū veniale de congruo mereatur poenā æternam. *ib.*
59. An mereatur censuram asserere, ceteris paribus, malitiam peccati esse maiorem in maiori peccatore, ita vt ex indignitate personæ crescat demeritum, sicut dici solet crescere meritum ex dignitate personæ. *ibid.*
60. An sit probabile asserere, lumen gloriæ habere vim iustificandi formaliter. 167
61. An mereatur censuram asserere quod scemina ex dispensatione Pontificis possit suscipere ordinem sacrum. *ibid.*
62. An mereatur censuram asserere, in Patre æterno non esse integram potentiam spirandi. *ibid.*
63. An post motus proprios Pontifici prohibentiū, ne Religiosi intersur agitationi taurorum, sit probabilis opinio asserentium posse religiosos interesse tali ludo sine peccato mortali. *ibid.*
64. An mereatur censuram asserere, quod delectatio venerea in materia graui non sit peccatum mortale, nisi ratione periculi in consensu, ad faciendum opus. *ibid.*
65. An mereatur censuram asserere religionem S. Francisci quantum ad existentiam, esse de iure diuino. *ibid.*
66. An mereatur censuram opinio asserentium, matrimonium per procuratorem, inter homines baptizatos, non esse Sacramentum. *ibid.*
67. An mereatur censuram placitum asserentium in sacramento matrimonij formam esse verba sacerdotis. *ibid.*
68. An possit probabiliter negari auxilium gratiæ ordinis naturalis secundum substantiam ad bene operandum moralia opera virtutis acquisitiæ. 168
69. An mereatur censuram asserere, quod Deus erga seipsum non habeat actum amoris. *ibid.*
70. An sit probabilis opinio asserentium, simoniam formaliter nõ opponi iustitiæ, sed religioni. *ib.*
71. An mereatur censuram asserere, quod iustus per bona opera non mereatur de congruo gloriam corporis. *ibid.*
72. An mereatur censuram placitum asserentium, in purgatorio detineri aliquando animam, cum sola poenā damni, absque vlla sensus. *ibid.*
73. An sit probabile placitum asserentium Christum non fuisse verè, & propriè Propheam. *ibid.*
74. An mereatur censuram asserere licitum esse sumere, vel applicare medicinam prouocatiuam effusionis feminis. *ibid.*
75. An sit probabilis opinio asserentium posse vnum locum Scripturæ habere plures sensus literales. *ibid.*
76. An sit probabilis opinio asserentium, non peccare mortaliter illum, qui in primo instanti vsus rationis non conuertitur in Deum. 189
77. An sit probabile placitum asserentium, in articulo mortis præsentis patocho, posse quemlibet sacerdotem absolueri hominem moribundū. *ib.*
78. An mereatur censuram asserere, posse per Astrologiam cognosci futura contingentia. *ibid.*
79. An mereatur censuram asserere, carnem Christi desumptam esse ex semine B. Virginis. *ibid.*
80. An sit probabilis opinio negantium, Deum esse in spatiis imaginariis extra cælum. *ibid.*
81. An sit probabilis opinio asserentium, quantitatem necessariam ad peccatum mortale furti, esse quantitatem 12. argenteorum. *ibid.*
82. An sit probabile concedere, Angelum quando non operatur esse nullibi. *ibid.*
83. An mereatur censuram asserere, quod compositio ex diuina & humana natura in Christo, non sit propriè compositio. *ibid.*

84. An sit probabilis opinio asserentium, personam diuinam posse hypostaticè assumere immediata formam accidentalem separatam à substantia. *ibid.*
85. Quam mensuram mereatur asserere, aliquem Sanctum habere tantam gratiam, quam habuit B. Virgo. *ibid.*
86. Quam censuram mereatur asserere, quòd seclula vnione hypostatica Maria Magdalena haberet tantam gratiam, quantam habuit anima Christi. *170*
87. An mereatur censuram opinio asserentium, aliquibus paruulis, qui moriuntur ante vsum rationis, non concessisse Deum auxilia sufficientia. *ibid.*
88. An mereatur censuram asserere propter peccatum primi parentis amisisse nos auxilia omnia sufficientia. *ibid.*
89. An mereatur censuram asserere, gratiam Christi fuisse finitam. *ibid.*
90. An mereatur censuram asserere, Paulum in taptu cognouisse, animam suam non fuisse separatam à corpore. *ibid.*
91. An sit probabilis opinio asserentium, matrimonium infidelium quando conuertuntur ad fidè non conferre gratià ex opere operato. *ibid.*
92. An sit probabilis opinio asserentium iuramentum seruandi castitatem non esse reseruatum Pontifici, licèt vorum sit reseruatum. *ibid.*
93. Quam censuram mereatur asserere, donum linguarum concessum Apostolis, solum in eo consistere, vt quando ipsi vnam linguam loquebantur, alij omnes intelligerent, licèt essent gentes diuersarum linguarum. *ibid.*
94. An sit probabile asserere, quòd non sit beatificatus ille de quo potest dici Missa; & recitari officium de confessore non Pontifice, si in Breui concedatur hoc, & fiat mentio de appellatione Beati. *171*
95. An sit probabilis opinio asserentium, non esse peccatum mortale, quòd Sacerdos existens in mortali, ministret sacramentum Eucharistiæ, quod in gratia consecrauerat. *ibid.*
96. An sit probabilis opinio asserentium, non esse peccatum accedere ad Eucharistiam, illum qui cum vxore habuit copulam coniugalem honestam. *ibid.*
97. An sit probabilis opinio asserentium, testamentum minus solemne esse validum in foro conscientie. *ibid.*
98. An sit probabile, pragmaticam tritici taxantem pretium, non obligare tempore quo est magna inopia tritici. *ibid.*
99. An mereatur censuram asserere, aliquem præter Moysem, & Paulum vidisse diuinam essentiam in hac vita. *ibid.*
100. An mereatur censuram asserere, quòd quando Christus descendit ad inferos, per eius præsentiam aliqui sint liberati à pœna. *ibid.*
- CENTVRIA III.
- DVB. I. An sit probabile placitum aliquorum asserentium, non posse confessorem pro pœnitentia sacramentali imponere pœnitenti, vt faciat opus aliquod pœnale pro animabus purgatorij. *172*
2. An sit probabilis opinio asserentium, satisfactionem sacramentalem ex opere operato non habere alium effectum remissionis pœnæ, nisi quem habet ex opere operantis. *ibid.*
3. An sit probabilis opinio asserentium, solum esse

- peccatum veniale iuramentum promissorium de faciendo peccato veniali. *ibid.*
4. An possit concedi hæc propositio: Qui manducat Eucharistiam, manducat Trinitatem. *ibid.*
5. An mereatur censuram opinio asserentium, actum fidei diuinæ esse necessarium quantum ad specificationem. *ibid.*
6. An mereatur censuram, qui graui censura notat propositionem, quæ illam non meretur. *173*
7. An mereatur censuram asserere, quòd potestas & iurisdictio Ecclesiastica sit radicata in potestate Regia seculari. *ibid.*
8. An mereatur censuram qui diceret, quaro, & desidero inuenire diætam, docens, fornicationem simplicem non esse peccatum. *ibid.*
9. An sit probabilis opinio asserentium, posse Sacerdotem sacrificium Missæ pro vno in primo loco, & pro alio in secundo loco offerre: & pro quolibet proprium stipendium, seu elemosynam accipere. *ibid.*
10. An sit probabile, posse aliquem obligari offerendi vnum sacrificium per secundam intentionem, quando pro illo non accipit stipendium, sed solum pro prima intentione. *ibid.*
11. An mereatur censuram asserere, quòd qui obseruat legem naturalem, saluabitur. *ibid.*
12. An mereatur censuram asserere, quòd in lege naturali, ante legem scriptam potuerit aliquis saluari sine actu charitatis. *ibid.*
13. An mereatur censuram opinio asserentium B. Virginem non habuisse vsum rationis in primo instanti suæ conceptionis. *174*
14. An sit probabile B. Virginem habuisse scientiam euidentem, & claram supernaturalem infusam. *ibid.*
15. An mereatur censuram asserere, quòd Christus venit in mundum solum propter docendam humilitatem, vel paupertatem, aut obedientiam. *ibid.*
16. An sit probabilis opinio asserentium, posse vendi habitum militarem D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatravæ sine peccato simoniæ. *ibid.*
17. An sit probabilis opinio asserentium, posse vendi commendas sine simonia. *ibid.*
18. An sit probabile asserere, milites S. Iohannis non esse Religiosos. *ibid.*
19. An mereatur censuram qui diceret, historiam alicuius Sancti receptam ab Ecclesia, in Breuiario approbato, non esse certam. *ibid.*
20. An mereatur censuram qui diceret, non Christum in propria persona, sed Angelum in figura Christi crucifixi apparuisse beato Francisco quando illi impressit vulnera in manibus, pedibus, & latere. *ibid.*
21. An mereatur censuram, qui diceret, reliquias quæ ex Vrbe Romana adducuntur, non esse certas. *ibid.*
22. An mereatur censuram opinio asserentium Iephthe non occidisse filiam suam. *175*
23. An sit probabilis opinio aliquorum recentiorum asserentium, esse validum votum, de peccato omni veniali vitando. *ibid.*
24. Quam censuram mereatur asserere, propter vitandam mortem posse reuelari secretum Confessionis sacramentalis. *ibid.*
25. An mereatur censuram asserere esse impossibile considerare bonitatem, & amabilitatem Dei, & simul peccare. *ibid.*
26. An mereatur censuram opinio asserentium, in omni peccato esse specialem malitiam iniusti

- iniustitiæ specialis contra Deum. *ibid.*
27. An mereatur censuram asserere, quòd pro refectiuncula, seu cenula in die ieiunij, potest sumi quarta, vel quinta pars comestionis. *ibid.*
28. An mereatur censuram opinio asserentium species sacramentales toto tempore quo durant in stomacho, causare gratiam. *ibid.*
29. An mereatur censuram placitum asserentium licitum esse dare & sumere plures formas consecratas ad communicandum. *ibid.*
30. An mereatur censuram asserere, quòd seruus non peccat, etiam si concubina domini deserat interuentia provocatiua ad actum turpem expressè. *176*
31. An sit probabile asserere, quòd seruus potest deferre ad concubinam domini litteras amatorias provocantes ad actum turpem, quando seruus scit hoc. *ibid.*
32. An mereatur censuram asserere, quòd præceptum aliquod affirmatiuum obligat pro semper. *ibid.*
33. An mereatur censuram asserere, quòd comedere lactinia in Quadragesima, vbi est prohibitio, solum sit peccatum veniale. *ibid.*
34. An mereatur censuram asserere, si consideretur ius posituum, non probat efficaciter præceptum prohibens lactinia in die Quadragesimæ obligare sub mortali, licèt ex consuetudine obliget sub mortali. *ibid.*
35. An sit probabilis opinio asserentium, Verbum æternum non procedere ex cognitione Patris vt Pater est. *177*
36. An mereatur censuram asserere, quòd B. Virgo habuit ius transferendi gratiam in Christum. *ibid.*
37. An mereatur censuram asserere, quòd aqua mixta vino in calice conuertatur immediatè in sanguinem Christi. *ibid.*
38. An mereatur censuram asserere, quòd in filio & Spiritu sancto non dantur origine passiuæ. *ibid.*
39. Quam censuram mereatur asserere, quòd sit fides danda Dæmoni, qui in aliqua persona loquatur, & dicit se loqui ex præcepto Dei. *ibid.*
40. An mereatur censuram hæc locutio: Intelligere essentiale in Deo producit virtualiter ab essentia diuina. *ibid.*
41. An mereatur censuram hæc propositio: Quæritas Eucharistiæ per consecrationem creatur de nouo. *178*
42. An sit probabile asserere, Christum prædestinatum vt redemptorem ante prouisionem originalis peccati. *ibid.*
43. An sit probabilis opinio asserentium, humanitatem Christi prius natura quàm vniretur potuisse mereri de congruo Incarnationem. *ibid.*
44. An sit probabile asserere quòd de facto Christus meruerit beatitudinem animæ suæ. *ibid.*
45. An sit probabile placitum asserentium, humanitatem Christi de potètia absoluta potuisse peccare. *ibid.*
46. An mereatur censuram opinio asserentium non esse tutum ponere in humanitate Christi propriam existentiam creatam. *ibid.*
47. An sit probabile placitum asserentium, in demonibus mansisse fidem supernaturalem ex parte actus, & habitus. *ibid.*
48. An mereatur censuram aliquorum opinio asserentium, habitum charitatis, & gratiæ non distinguere realiter. *ibid.*
49. An sit probabile dicere, non esse peccatum mortale retinere magnam quantitatem pecuniæ, quando desumpta est à pluribus personis, & à qualibet solum sumpta est paruissima quantitas. *ibid.*
50. An sit probabilis opinio asserentium violationem iustitiæ distributiue non inducere obligationem

- nem restituendi. *179*
51. An sit probabilis opinio asserentium, scientiam infusam Christi, præter species infusas supernaturales includere duos habitus luminis supernaturalis distinctos ab speciebus. *ibid.*
52. An mereatur censuram asserere, quòd in die assumptionis beatissimæ Virginis Deus remittit aliquid pœnæ damnatis in inferno, ita vt minus puniantur. *ibid.*
53. An sit probabile asserere, B. Virginem in primo instanti conceptionis habuisse gloxiã corporis. *ib.*
54. An sit probabile asserere, non peccare mortaliter sacerdotem, quando existens in peccato absolutionem sacramentalem tribuit. *ibid.*
55. An mereatur censuram hæc propositio, si species sacramentales Eucharistiæ non continent Christum, non essent dignæ veneratione, etiam si Christum significarent. *ibid.*
56. An mereatur censuram negare, virtutes morales infusas distinctas à virtutibus moralibus acquisitis. *ibid.*
57. An mereatur censuram opinio asserentium, maculam peccati transacto actu peccati, non esse reatum, & ordinationem ad pœnam. *ibid.*
58. An sit probabilis opinio asserentium, artem pingendi non esse prohibitam in die festo. *180*
59. An sit probabilis opinio asserentium accepta propter simoniam, in collatione Sacramentorum non esse restituenda. *ibid.*
60. Quam censuram mereatur asserere, sacrificium agni paschalis in veteri lege non fuisse propriè sacrificium. *ibid.*
61. An sit probabilis opinio asserentium, non incurri irregularitatè ob peccatum externum omnino occultum, quod in iudicio nõ potest probari. *ib.*
62. An mereatur censuram asserere, peccata ante Baptisimum commissa, esse materiam liberæ sacramenti pœnitentiæ, in homine baptizato. *ibid.*
63. An sit probabile quòd aliqui dixerunt, per renouationem priuilegiorum factam hoc anno 1625. Iubilæi sancti, non renouari facultates, & priuilegia religiosorum, ad absolendum à peccatis Pontifici reseruat. *ibid.*
64. An sit probabile quòd aliqui dixerunt, quantitatem refectiunculæ, & collationis in die ieiunij esse posse tertiam partem grandij principalis. *ib.*
65. Quam censuram mereatur hæc propositio: Vitiolum, & impium est frequentius quàm in solemnioribus festis suscipere Eucharistiam. *ibid.*
66. An mereatur aliquam censuram opinio asserentiũ, per receptionem Eucharistiæ fieri ex recipiente, & corpore Christi vnionem quandam naturalem, substantialem, & realem. *181*
67. Quam censuram mereatur, appellare Sanctum autorem aliquem, qui ab Ecclesia censetur hæreticus. *ibid.*
68. Quam censuram mereatur asserere, quòd Angelus custos quodammodo habet curam maiorem nostri, quàm habet Deus ipse. *ibid.*
69. An sit probabilis opinio aliquorum asserentium, posse hominem obligari ad ieiunium ex voto obligatione religionis, & obligatione temperantiæ. *ibid.*
70. An sit probabilis opinio asserentium, voluntatem nõ amplecti bonum honestũ, nisi cogitatio boni sit efficacior cogitatione mali contrarij. *ibid.*
71. Quam censuram mereatur placitum asserentium, actionem non posse esse honestam, vel vitiosam sine actuali aduertentia ultimi finis. *ibid.*
72. Quam censuram mereatur asserere, in iusto non esse

- esse meritum actum spei. 182
73. Quam censuram mereatur, placitum asserentium, non esse obligationem explicandi in confessione circumstantiam adulterij distinctam à simplici fornicatione. ibid.
74. Quam censuram mereatur asserere, quòd Beatissima Virgo, & Sanctus Ioannes Euangelista dormiebant in eodem lectulo. ibid.
75. An mereatur censuram asserere, quòd in die Assumptionis Beatissimæ Virginis damnati liberantur ab aliqua pœna accidentali. ibid.
76. An sit probabile asserere, quòd Sacerdos non tenetur esse in statu gratiæ ad administrandum sacramentum pœnitentiæ. ibid.
77. An mereatur aliquam censuram asserere, quòd opus præceptum non sit magis meritum ex eo quòd sit præceptum. ibid.
78. An mereatur aliquam censuram hæc propositio: Solutio pœnæ sit in purgatorio, quia sit per meritam satisfactionem, non nititur propriè meritis Christi. ibid.
79. An mereatur censuram hæc propositio: Persona humana conuersa est in personam Verbi, per Incarnationem. 183
80. An mereatur censuram aliquam asserere, quòd Pontifex non possit concedere priuilegium ut quis satisfaciat obligationi dicendi plures Missas, applicando vnâ pro multis illis. ibid.
81. An sit probabilis opinio asserentium, posse Episcopum dispensare in iuramento castitatis, & religionis. ibid.
82. An mereatur censuram asserere, quòd in hæretico sit actus fidei infusæ supernaturalis ob testimonium Dei. 184
83. An mereatur censuram opinio asserentium Episcopatum non esse sacramentum. ibid.
84. An mereatur censuram asserere, per sacramentum Episcopatus non conferri gratiam. ibid.
85. An possit sine censura concedi Angelos aliquando in via vidisse clarè diuinam essentiam. ibid.
86. An mereatur censuram asserere, in hæretico manere posse actum fidei propter testimonium Dei circa aliquem articulum, loquendo de actu naturali secundum substantiam. ibid.
87. An mereatur censuram asserere, aliquod auxilium requiri ad peccatum. ibid.
88. An mereatur censuram asserere, Beatum in patria posse diligere Deum amore amicitiae naturalis, vitibus naturæ. ibid.
89. An mereatur censuram asserere, Spiritum sanctum non requirere ad sui productionem duo supposita ex parte principij. 186
90. An mereatur censuram asserere, Angelos in via non habuisse fidem supernaturalem. ibid.
91. An sit probabilis opinio asserentium, ex commissione Pontificis posse Sacerdotem qui non est Episcopus, conferre Ordinem sacrum. ibid.
92. An mereatur censuram asserere, quòd ex Augustino non colligatur, Baptismum recedente fictione conferre gratiam. ibid.
93. An mereatur censuram asserere, quòd alia sacramenta distincta à Baptismo non conferant gratiam recedente fictione. ibid.
94. An mereatur censuram asserere quòd aliquis Sanctus distinctus à B. Virgine non habuerit peccatum veniale. ibid.
95. An mereatur censuram asserere, quòd quoties aliquis recitat officium S. Mariæ, comparet indulgentiam plenariam. ibid.
96. An mereatur censuram asserere, quòd Angelus cu-

- stos cognoscat cogitationes cordium eius hominis cuius est custos. ibid.
97. An mereatur censuram asserere, quòd vnus Angelus custos simul tempore exerceat officium custodiae respectu plurium hominum. ibid.
98. Quam censuram mereatur asserere, quòd non sint in Deo, voluntas arcana, & reuelata. ibid.
99. Quam censuram mereatur asserere, Spiritum sanctum habere perfectionem, qua possit esse Pater Christi eodem modo qua B. Virgo fuit mater. 187
100. Quam censuram mereatur asserere, quòd non est actus virtutis si superior puniat hominem superbum, & pauperem. ibid.

CENTVRIA IV.

- DVB. I. An mereatur censuram, qui profert sensum aliquem nouum Scripturæ. ibid.
2. Quam censuram mereatur asserere, S. Ioannem Baptistam fuisse conceptum sine peccato originali. ibid.
3. An mereatur censuram qui diceret, non esse propriam loquutionem illam, Pater, & filius diligunt se Spiritu sancto. ibid.
4. An mereatur censuram opinio aliquorum asserentium, non peccare mortaliter religiosum contra vorum paupertatis, qui sæpe sumeret rem vel pecuniam sufficientem ad veniale, & furtum mortale, etiamsi sapiùs contraheret furtum leue. ibid.
5. An mereatur censuram opinio asserentium per peccatum veniale amitti aliquam partem intentionis gratiæ habitualis. ibid.
6. An sit probabile placitum asserentium, gratiam habitualè opponi peccato veniali per differentiam indiuidualem physicam ipsius habitus. 188
7. An mereatur censuram asserere, quòd pœnitens non tenetur explicare in confessione, an peccata quæ confitentur, sint præsentis temporis, vel vitæ præteritæ. ibid.
8. An mereatur censuram, qui in rebus philosophicis, nouas, & singulares opiniones docet. ibid.
9. An sit probabilis opinio asserentiù, approbatum in vno Episcopatu, posse in alio audire confessiones. ibid.
10. An mereatur censuram, qui docet, aliquam rationem Pontificis, aut Concilij, ad probandam rem fidei, non esse efficacem. ibid.
12. An mereatur censuram si quis dixerit aliquem Sanctum habuisse aliqualem gratiam, vel maiorem, quàm habuerunt Apostoli. ibid.
12. An mereatur censuram, qui cõparat Ioannè Baptistam cum Apostolis in gradu sanctitatis. ibid.
13. Quam censuram mereatur asserere, quòd Deus non concutit ad realem entitatem actus peccandi. ibid.
14. An mereatur aliquam censuram asserere, aliquem præter Enoch, & Eliam futurum præcursorem secundi aduentus Christi Domini. ibid.
15. An sit probabile asserere, quòd propositum iurandi frequenter non sit mortale peccatù. ibid.
16. An sit probabile asserere, quòd propositù peccandi venialiter non sit peccatum mortale. ibid.
17. An sit tutum in conscientia retinere libros prohibitos ex præcepto sanctæ Inquisitionis, quando libri non continent doctrinam contrariam fidei, aut sacre doctrinæ. ibid.
18. An sit probabile asserere, non esse peccatum pingere imagines surpes, & inhonestas. ibid.
19. An mereatur censuram asserere, Angelos creatos ante creaturam corporalem. 190

20. An

20. An possit aliquis sine nota censuræ asserere, Pœnitentem, vel Concilium approbatum asserere aliquem locum Scripturæ, qui non probet efficaciter inrentum Concilij, aut Pontificis. ibid.
21. An sit probabile posse aliquem lucrare Iubileum absque confessione, & communionem, quando Pontifex requirit confessionem, & communionem. ibid.
22. An mereatur censuram opinio asserentium, eundem locum Scripturæ sacre non habere duos sensus literales. ibid.
23. An mereatur censuram asserere, quòd Euangelista citat aliquem locum, per accommodationem solum, & non in sensu literalis, vel mystico. ibid.
24. An mereatur censuram asserere in Deo esse sex notiones. ibid.
25. An mereatur censuram asserere, aliquam historiam ab Ecclesia receptam in Breuiario esse falsam. 191
26. An mereatur censuram asserere, quòd Sanctus aliquis Doctor Ecclesiæ errauit in aliqua materia. ibid.
27. An mereatur censuram asserere Christum Dominum non fuisse martyrem. ibid.
28. An sit probabilis opinio asserentium posse impleri præceptù recitandi horas canonicas per solam externam recitationem horarù, etiam si quis non habeat attentionem internam. ibid.
29. An sit probabilis opinio Gregoriorum asserentium, quòd in die iudicij aliqui non moriantur. ibid.
30. An mereatur censuram asserere, quòd tempore passionis tenebræ non comprehenderunt omnes omnino partes terræ. ibid.
31. An mereatur censuram asserere, quòd diluuium non attigit partes omnes omnino, sed vnuerfam terram tunc habitabilè ab hominibus. ib.
32. An mereatur censuram asserere, quòd anima Christi cognouit omnia possibilia. ibid.
33. An sit probabilis opinio aliquorum recentiorum asserentium, restitutionem aliquando esse actum iustitiæ distributiue. 192
34. An sit probabilis opinio asserentium, mutuum consensum eorum qui contrahunt matrimonium, sufficere ut Pontifex dispense in matrimonio rato, non consummato. ibid.
35. An mereatur censuram concedere in Deo mutationem virtuales intra ipsum Deum. ibid.
36. An sit probabilis opinio asserentium, cum qui mala fide emit rem à latrone, posse eam restituere latroni, neque obligari ad restituendam eam vero domino. ibid.
37. An sit probabile placitum aliquorù asserentium, lectione de fructibus indistinctis rei furto obiectæ, obligare ad restitutionem illarum. ibid.
38. An mereatur censuram asserere, non posse esse paupertatè Euangelicam cum dominio rei. ibid.
39. Quam censuram mereatur asserere, Christum non fuisse propriè Prophetam. ibid.
40. An mereatur censuram asserere, Christum habuisse morbum aliquem. ibid.
41. Quam censuram mereatur sententia asserentis, matrimonium inter fideles baptizatos esse Sacramentum, sed non esse de fide quòd conferat gratiam. 193
42. An mereatur censuram hæc propositio: Humanitas Christi in instanti temporis, in quo vnita est verbo diuino prius natura habuit propriam subsistentiam. ibid.
43. Quam censuram mereatur opinio asserentium,

- pueros eo tempore quo obligari incipiunt præcepto confessionis, obligari præcepto Eucharistiæ. ibid.
44. Quam censuram mereatur opinio asserentium, nõ posse superiorem religionis priuare subditum receptione Eucharistiæ ad tempus, propter correptionem illius. ibid.
45. An mereatur censuram hæc propositio: Pater est causa filij. ibid.
46. An sit probabile placitum asserentium, Christù prædestinatum ut redemptorem ante præuisum peccatum primi Parentis. ibid.
47. An sit probabilis sententia quæ docet, vnum hominem non posse ita applicare suam satisfactionem pro pœna temporali alterius ut spoliè se propria satisfactione. ibid.
48. An mereatur aliquam censuram opinio asserentium, existentia naturæ non distingui à natura. 194
49. An mereatur censuram hæc propositio: In Christo esse persona humana. ibid.
50. An mereatur censuram hæc propositio: In Christo est duplex esse. ibid.
51. An mereatur censuram asserere quòd Deus se solo possit producere habitum inclinatem ad falsum. ibid.
52. An mereatur censuram asserere quòd frater potest occidere sororem quæ concepit ex fornicatione, si frater timeat infamiam sibi ex futuro partu. ibid.

DISPUTATIO XXXI.

- DVB. I. An aqua vino infusa conuertatur in sanguinem Christi, etiamsi prius non fuerit conuersa in vinum. ibid.

2. Quæ sit certior, probabilior, & antiquior opinio in controuersia dubij præcedentis. 198

DISPUTATIO XXXII.

De affectu amoris & odij in Deo.

- DVB. I. An amor sit propriè in Deo. 199
2. An in Deo sit propriè affectus odij. 200
3. De inæqualitate affectus amoris Dei circa diuersa obiecta. 201

DISPUTATIO XXXIII.

Circa aliqua loca Scripturæ.

- DVB. I. Quid sit intelligendum apud PP. & Doctores nomine libri vitæ. 202
2. Quomodo sit intelligendus locus Pauli, Optabam ego anathema esse. 203
3. De sensu Pauli ad Galat. 2. circa reprehensionem Petri. ibid.
4. An ædificare sepulchra pro mortuis sit opus misericordiae. 204
5. Quomodo sit intelligendum quod de fide dicit Iacobus, cap. 2. 206

SCRIPTVM ANONYMVM.

- Quæ liceat, vel non liceat face e circa veneratio-nè hominum mortuorum ante eorum canonizationem, vel beatificationem, sine sedis Apostolicæ licentia. 207

RESPONSIO

- Cardinalis Bellarmini ad calumnias eiusdem scripti anonymi. 209

DISPUTATIO XXXIV.

- Circa illud Psalmi 44. Speciosus forma præ filiis hominum.

- DVB. I. Vtrum Christus Dom. corporali pulchritudine mortales reliquos ante ierit. 211

Index Disputationum, & dubiorum.

- DISPUTATIO XXXV.
 DVB. vn. An sit de fide hunc numero hominem esse Pontificem. 218
 DISPUTATIO XXXVI.
 DVB. i. Quae cognitio requiratur ut motus voluntatis sit peccatum. 219
 2. Quomodo possit discerni cognitio sufficiens ad solum veniale à cognitione necessaria ad mortale. 221
 DISPUTATIO XXXVII.
 DVB. vn. An in pura omissione possit esse meritum. 222
 DISPUTATIO XXXVIII.
 DVB. vn. An possit referuari peccatum in dubio, an sit mortificus, vel non in materi aliqua determinata. ibid.
 DISPUTATIO XXXIX.
 DVB. i. An sit licitum iramentum de defendenda doctrina vnus partialis auctoris. 223
 2. An sit licitum statutum in aliqua religione de defendenda doctrina alicuius Doctoris. 224
 3. An in aliqua vnioctitate sit licitum iramentum de defendenda doctrina alicuius Doctoris. 225

PARS SECVNDA.

- DISPUTATIO I.
 DVB. i. An sit conueniens quotidie sumere Eucharistiam. 226
 2. Ponitur vera sententia aliquibus dictis patrita. 227
 3. Ponuntur quaedam notabilia circa praesentem difficultatem. ibid.
 DISPUTATIO II.
 DVB. i. Quomodo sit intelligenda parabola de thesauro abscondito, Matth. 13. 228
 DISPUTATIO III.
 De Christo Martyre.
 DVB. i. An ad martyrium requiratur quoddam sit actus honestus. 230
 2. An ad martyrium sit necessarius actus fortitudinis. 231
 3. An requiratur ad martyrium ut mors recipi sequatur. ibid.
 4. An Christus fuerit verè & propriè martyr. 232
 DISPUTATIO IV.
 DVB. vn. An possit quis habere assensum fidei circa vniam propositionem, & haesum circa aliam. ibid.

- DISPUTATIO V.
 De sensu aliquorum locorum Scripturae, quae in varijs materijs Scholasticis occurrunt, & eorum explicatio potest inuare ad explicationes theologicas.
 DVB. i. Quomodo sit intelligendus locus Iosue 7. de punitione Achan. 233
 2. An aliqua alia peena possint puniri filij ob peccata parentum. ibid.
 3. Quis sit sensus illorum verborum ad Rom. 8. Quis nos separabit à charitate Dei. 234
 4. An regnum caelorum & gloria proponatur nobis venalis. 235
 5. Quis sit sensus illorum verborum Lucae 12. sint

- lumbi vestri praecincti, & lucerna, &c. ibid.
 6. Quid intelligatur nomine olei, in parabola de decem Virginibus. ibid.
 7. De sensu illorum verborum, remittuntur tibi peccata multa, quoniam dilexisti multum. 236
 8. Quid significant apud Ioan. c. 3. illa verba, Spiritus ubi vult spirat. 237
 9. Quis sit sensus illorum verborum, Ecclesiasticis 17. Adhuc est finis orationis, quam principium. 238
 10. Quis sit sensus illorum verborum Eccl. 3. Vnus interitus est hominis & iumentorum, &c. ibid.
 11. An anima rationalis sit immortalis. ibid.
 12. An ratione naturali possit probari immortalitas animae. 241

- DISPUTATIO VI.
 An sit preceptum aliquod suscipiendi extremam unctionem in periculo mortis.

- DISPUTATIO VII.
 Ad explicandum aliquo modo naturam humilitatis ex aliquibus affectibus illius.

- DVB. i. Quo sensu sint intelligenda verba S. Ioan. Climaci, dicentis cap. de humilitate, Humilitas est gratia sine nomine. 246
 2. Quo sensu dicatur penitentia, humilitas spiritus, annihilans peccatum. Gregor. hom. 22. in Ezech. 247

- DISPUTATIO VIII.
 De gratiarum actione, quae est actus religionis.

- DVB. i. Quis sit sensus Pauli 1. ad Tim. 2. enumerantis partes orationis. 248
 2. Quis ordo seruandus sit in praedictis actibus. 249

- DISPUTATIO IX.
 DVB. vn. Quibus attributis Dei respondeant tres partes penitentiae, contritio, confessio & satisfactio. 250

- DISPUTATIO X.
 DVB. i. An in anima Christi fuerit character sacerdotalis eiusdem rationis cum character sacerdotij nouae legis. 251
 2. An post hanc vitam maneat potestas sacerdotalis, in his quae fuerunt ordinati sacerdotes. 252

- DISPUTATIO XI.
 DVB. i. An B. Virgo de facto meruerit maternitatem Dei de condigno. 253
 2. An saltem de potentia absoluta potuerit B. Virgo mereri de condigno maternitatem Dei. 254

- DISPUTATIO XII.
 Circa aliqua loca Scripturae.

- DVB. i. Quis sit sensus illorum verborum: In lumine tuo videbimus lumen, Psal. 35. 255
 2. Quis sit sensus illius loci Apocalyp. c. 21. Ciuitas non eget sole, neque luna, &c. nam claritas Dei illuminauit illam. ibid.

- DISPUTATIO XIII.
 Circa sensum aliorum locorum Scripturae.

- DVB. i. Quis sit sensus illorum verborum, Psal. 118. Inclinaui ad faciendas iustificationes tuas in aeternum, propter retributionem. 256
 2. De

Index Disputationum, & dubiorum.

2. De sensu illius loci ad Rom. 8. Spiritus sanctus postulauit pro nobis, &c. ibid.

- DISPUTATIO XIV.
 De potentia motiua Angeli.

- DVB. i. Quomodo Angelus moueat seipsum localiter. 257
 2. An vnus Angelus possit mouere alterum localiter. 258
 3. An vnus Angelus moueat alterum localiter immediate producendo motum in illo, vel producendo impulsu in illum à quo causatur motus immediate. 259
 4. Quomodo sit philosophandum de motu locali producto ab vno Angelo in altero. 260
 5. Quomodo sit philosophandum de impulsu spiritali supposita opinione asserentium illum dari. ibid.
 6. Quomodo Angelus possit mouere corpus. 261

- DISPUTATIO XV.
 De incomprehensibilitate Dei.

- DVB. i. An sit de fide, Deum esse incomprehensibilem ab intellectu creato. ibid.
 2. Qua ratione Franciscus Victoria, & alij alij, explicent incomprehensibilitatem Dei. 262
 3. Quomodo S. Thom. & alij explicent incomprehensibilitatem Dei. ibid.
 4. Quid colligatur ex Patribus, vel ex Scriptura circa incomprehensibilitatem Dei. 264
 5. In quo consistat ratio cognitionis comprehensivae Dei. ibid.
 6. De sensu verborum Ieremiae 32. Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu. 266
 7. De sensu Concilij Lateran. cap. si miter, de summa Trinitate. ibid.
 8. Quid senserint Latini Patres de incomprehensibilitate Dei. 267
 9. Quid senserint Graeci Patres de incomprehensibilitate Dei. 268
 10. An ad comprehensionem requiratur certa perfectio intentionis in cognitione. ibid.
 11. An mereatur censuram aliquam opinio asserentium animam Christi de facto videre in Deo omnia possibilia. 270

- DISPUTATIO XVI.
 Diverforum dubiorum.

- DVB. i. An habens votum castitatis, peccet contra votum per delectationem simplicem contra castitatem. 271
 2. An post Concilium Tridentinum sit validum matrimonium, praesente parochiano tantum per transitum. 272
 3. An simoniam committat Petrus, promittens Ioanni se daturum eleemosynam pauperi, vel loco pio, si Ioannes impetret Petro beneficium aliquod Ecclesiasticum. 273
 4. An poenitens possit propria autoritate commutare sibi poenitentiam iniunctam à confessario in opus euidenter melius. ibid.
 5. An quando sit reuocatio priuilegiorum, quae concessa sunt à Pontifice viae vocis oraculo, intelligatur facta reuocatio communicationis alicuius priuilegij facta viae vocis oraculo, quando principalis concessio facta est per Bullam expressam, & scriptam. 274
 6. An opinio quae aliquando iudicabatur temeraria,

- possit successu temporis & variatis rebus iudicari probabilis. ibid.
 7. An impleat aliquis praecceptum audiendi Missam, quando per raptum & ecstasim eleuatur in contemplationem diuinorum officiorum. 275

- DISPUTATIO XVII.
 De matrimonio Virginis cum Ioseph.

- DVB. i. An ex Patribus colligatur fuisse verum matrimonium inter Mariam & Iosephum. 276
 2. An B. Virgo contraxerit matrimonium cum Iosepho post votum virginis emissum. ibid.
 3. Quomodo B. Virgo potuerit contrahere matrimonium post votum castitatis, cum per matrimonium tradatur dominium corporis alteri contrahenti. ibid.
 4. Qua ratione probetur à Patribus fuisse conueniens Virginem contraxisse matrimonium cum Iosepho. 277
 5. Quomodo sit intelligenda ratio S. Ignatij Martyris. ibid.
 6. Quibus rationibus ostendatur conueniens fuisse Christum nasci de Virgine desponsata. 278
 7. An sit de fide inter Mariam & Iosephum fuisse verum matrimonium. 279
 8. Quando fuerit contractum matrimonium per verba de praesenti inter Mariam & Iosephum. 280
 9. Quo tempore Iosephus, & Maria simul habitare caeperint. ibid.
 10. In qua aetate Maria & Ioseph contraxerint matrimonium. ibid.
 11. Qua de causa Iosephus dimittere voluerit Mariam praegnantem, Matth. 1. 281

- DISPUTATIO XVIII.

- DVB. i. An sit probabilis opinio asserentium, lumen gloriae non distingui ab specie impressa visionis qua Deus clarè videtur. 282
 2. An ex Clem. ad nostrum, de haeret. possit sumi argumentum contra opinionem P. Vasquez de identitate luminis gloriae cum specie impressa Dei. ibid.
 3. An ex opinione P. Vasquez sequatur, intellectum tam potentem esse respectu cognitionis obiecti supernaturalis, sicut respectu cognitionis obiecti naturalis. 283
 4. An sit possibilis aliqua qualitas, quae simul sit species impressa diuinae essentiae, & lumen gloriae. 284
 5. Quomodo sit philosophandum de praedicta qualitate, quam diximus esse possibilem. 285
 6. An lumen gloriae distinguatur realiter à lumine scientiae infusa Christi. 286
 7. An sit probabilis opinio asserentium, in scientia infusa Christi, non dari habitum distinctum ab speciebus. 287
 8. An in scientia infusa Christi sint plures habitus distincti ab speciebus infusis. 288
 9. Quomodo sit philosophandum de scientia per se infusa naturali. ibid.
 10. An in viatoribus hominibus & Angelis praeter habitum fidei infusum detur aliquod lumen realiter distinctum. 289

- DISPUTATIO XIX.
 De impeccabilitate Beatorum.

- DVB. i. An Beatus secundum legem ordinariè possit peccare mortaliter, aut venialiter. ibid.
 2. Vnde oriatur impeccabilitas Beatorum. 290
 3. An

Index Disputationum, & dubiorum.

3. An visio beatifica habeat vim emundandi animam à reatu poenæ. 291
 4. An visio beatifica possit simul esse cum habitibus virtuos, qui in via acquiruntur per actus malos, ibid.

DISPUTATIO XX.

De testamento cui deest solemnitas iuris.

- DVB.1. An testamentum minus solemnne in foro conscientie sit validum. 292
 2. An sententia asserentium, validum esse testamentum factum sine solemnitate requisita iure, ita sit probabilis, vt in praxi eam quis possit amplecti. 293

DISPUTATIO XXI.

De votis B. Virginis.

- DVB.1. An B. Virgo aliquando habuerit propositum dandi operam liberis. ibid.
 2. An B. Virgo emiserit votum virginittatis. 294
 3. An B. Virgo fuerit prima quæ virginittatem voto confirmavit. 295
 4. An votum B. Virginis de secunda virginittate, fuerit solemnne, vel simplex. ibid.

DISPUTATIO XXII.

De virginittate perpetua B. Virginis.

- DVB.1. An B. Virgo tempore conceptionis seruauerit virginittatem. 296
 2. An B. Virgo in partu virgo manserit. ibid.
 3. An B. Virgo post partum semper permanferit virgo. 297
 4. Quo sensu in Euangelio aliqui dicantur fratres Domini. ibid.
 5. Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio dicantur fratres Domini. 298

DISPUTATIO XXIII.

Circa aliqua loca Scriptura, quæ pertinent ad virginittatem B. Virginis.

- DVB.1. Quomodo intelligantur illa verba Proverbi. 1. *Quartum penitus ignoro, viam viri in adulescentia.* 299

2. De sensu loci Il. 7. *Ecce vir concipiet, &c.* ibid.

DISPUTATIO XXIV.

- DVB.1. An B. Virgo emiserit votum paupertatis, 300.

2. An B. Virgo emiserit votum obedientie. ibid.

DISPUTATIO XXV.

De votis Apostolorum.

- DVB.1. An Apostoli habuerint paupertatem. 301

2. An Apostoli aliquando emiserint votum paupertatis. 302

3. An Apostoli emiserint votum continentie & obedientie. ibid.

DISPUTATIO XXVI.

De consiliis Evangelicis.

- DVB.1. An consilia Evangelica colligantur ex Scriptura. 303

2. Vtrum consilium castittatis colligatur ex Scriptura. 304

3. Vtrum consilium obedientie colligatur ex Euangelio. ibid.

DISPUTATIO XXVII.

- DVB.1. Circa locum ad Hebr. 6. *Non enim iniustus est Deus, &c.* & quædam alia loca Scriptura. 305

2. An mereatur censuram expositio loci Iudic. 11, asserentium filiam Iepthe non fuisse occisam à patre. 306

3. De sensu loci Iacobi 1. *Vir duplex animo inconstans est, &c.* ibid.

5. De sensu illorum verborum Pauli 2. ad Tim. vlt. *Ministerium tuum imple, &c.* ibid.

6. De sensu illius loci Apol. 2. *Dabo illis stellam matutinam, &c.* 308

DISPUTATIO XXVIII.

Circa cognitionem sensitiuam Christi.

- DVB.1. An potentia sensitiua decipiatur circa sensibile. ibid.

2. An species eiusdem obiecti semper sit eiusdem rationis in quolibet loco. 309

3. Quomodo in vsu contingat deceptio. ibid.

4. An in sensibus Christi fuerit deceptio, qualis esse solet in sensibus aliorum hominum. 311

DISPUTATIO XXIX.

- DVB.1. An ante Euangelium fuerit status religionis. ibid.

2. An qui in veteri lege referuntur seruasse castittatem, paupertatem, vel obedientiam, fecerint votum harum virtutum. 313

DISPUTATIO XXX.

- DVB.1. De qualitate propositionum. 314

2. Quæ dicatur propositio probabilis. ibid.

DISPUTATIO XXXI.

- DVB.1. An hoc tempore mereatur censuram asserere quod qui mortem pateretur, pro defendenda conceptione immaculatæ Virginis sine originali, esset Martyr. 315

2. An sit contra decreta Pontificum in hac materia de conceptione, asserere, quod potest à Pontifice definiti vna pars huius controversiæ. ibid.

3. An possit definiti, quod B. Virgo non habuerit debitum contrahendi peccatum originale. ibid.

4. An sit probabile placitum asserentium, esse præceptum suscipiendi Sacramentum extreme unctionis in periculo mortis. ibid.

5. An sit probabile placitum aliquorum asserentium, hanc locutionem, Christus prædestinatus est filius Dei, non esse propriam in rigore. 316

6. An sit probabile placitum cuiusdam recentioris asserentis, in eo qui habet votum castittatis, non esse contra votum complacentiam simplicem delectationis venereæ. ibid.

7. An mereatur censuram asserere, librum Ecclesiastici non esse canonicum. ibid.

8. An sit probabile asserere, Christum de facto tenuisse suam beatitudinem essentialem. ibid.

9. An sit dignum censura asserere, quod professus nostræ Societatis post votum non accipiendi dignitatem, nisi ex præcepto Pontificis, possit accipere dignitatem merè secularem, sine dispensatione voti. ibid.

10. An sit dignum censura asserere, quod possint Patres professi nostræ Societatis ex solo præcepto Principis secularis acceptare eam dignitatem secularem sine violatione voti. ibid.

11. An mereatur censuram asserere, quod prædicti professi possint, vel teneantur acceptare dignitatem, ex solo præcepto Nuntij Apostolici. ibid.

12. An

Index Disputationum, & dubiorum.

21. An sit probabile placitum asserentium venari contra prohibitionem legis positivæ, solum esse peccatum contra iustitiam legalem. ibid.

23. An sit probabile, posse aliquem complere obligationem recitandi officium diuinum, recitando quolibet die officium quodlibet, quodcunque illud sit. 317

24. An sit probabile, quod aliqui docuerunt, quod si quis omittat officium diuinum completorium, possit satisfacere, si sequenti die, vel tempore recitet aliquod officium loco officij omitti, ita vt non teneatur aliquid restituere pro omissione prædicta. ibid.

25. An sit probabile quod aliqui docent, posse Sacerdotem implere obligationem recitandi officium, etiamsi distractus sit voluntarie si proferat solum verba. ibid.

26. An sit verum quod quidam recentior docet, eum qui accipit stipendium pro onere dicendi Missam certo loco, non posse aliud stipendium accipere pro applicatione sacrificij. ibid.

27. An mereatur censuram asserere, B. Virginem non contraxisse verum matrimonium cum Iosepho per verba de præfenti, vel signa. ibid.

28. An sit probabile posse Episcopum dispensare cum his qui habentur tanquam coniuges, & tamen nunquam contraxerunt matrimonium, & habent impedimentum dirimens, & non possunt facile recurrere ad Pontificem, & quamuis possint, sequeretur magnum scandalum, & habent filios. ibid.

29. An mereatur censuram, qui hominem in hac vita mortali, dicit esse æqualem in sanctitate cum aliquo Sancto canonizato. 318

20. Quam censuram mereatur asserere, quod aliquis Sanctus (excepta B. Virgine) non habuit peccatum originale. ibid.

21. Quam censuram mereatur qui diceret, supremos Inquisitores, deceptos circa qualitatem alicuius propositionis, errasse in iudicando. ibid.

22. An sit probabile asserere, quod satisfactio penitentie sacramentalis facta in gratia, non conferat gratiam ex opere operato. ibid.

23. An sit probabile, quod aliquis dixit, Christum Dominum habere characterem sacerdotalem, quod sit qualitas sacerdotalis, sicut habent alij sacerdotes. ibid.

24. An sit probabile, in scientia infusa Christi præter species infusas supernaturales, & habitum distinctum ab speciebus supernaturalibus esse tertia alia qualitas, & lumen supernaturale. ibid.

25. Quam censuram mereatur, qui dixerit, Iudices sanctæ Inquisitionis non posse prohibere libros, vel scriptum aliquod, quædo non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium, erroneum, vel scandalosum. ibid.

26. Quam censuram mereatur asserere, quod dignitas prophetica veteris Testamenti, est maior dignitas, quam dignitas Apostolica noui Testamenti. ibid.

27. Quam censuram mereatur asserere Eliam fuisse sanctiorem Apostolis. ibid.

28. An sit probabile quod dixerunt aliqui hoc tempore, præceptum audiendi Missam posse impleri, etiam si quis audire incipiat post finitum Euangelium. 319

29. An mereatur censuram asserere, personam Christi non esse proprie compositam. ibid.

30. An possit concedi sine vlla nota censuræ, Christum esse compositum ex tribus subsistentiis. ibid.

31. An sit dignum censura, quod quidam hoc tempore typis mandarunt, habentem votum castittatis non peccare contra votum per simplicem delectationem veneream, & morosam eius delectationem. ibid.

32. An sit probabile quod quidam dixit, omissionem recitationis vnus horæ canonicæ minoris, v. g. tertie, vel sextæ, non esse peccatum mortale. ibid.

33. An possit dici sine censura, sacrificium Missæ conferre gratiam, ex opere operato ei pro quo offertur. ibid.

34. An sit probabile, posse aliquem, qui habet ius ad maiorum, obicere quod alter sit illegitimus, licet putetur legitimus. ibid.

35. An sit probabile, posse aliquem religiosum absolui à reueruatis per Bullam Cruciatæ, quando eius religio habet Bullam Pontificis, in qua decernit & declarat, quod non vult religiosos eius religionis gaudere priuilegio Bullæ Cruciatæ. ibid.

36. An sit digna censura opinio asserentium, non probari efficaciter ratione naturali immortalitatem animæ rationalis. 320

37. An mereatur censuram opinio asserentium, characterem sacramentalem, esse solum relationem rationis. ibid.

38. An mereatur censuram nouum placitum asserentium, Christum habuisse characterem accidentalem sacerdotij. ibid.

39. An sit probabilis opinio asserentium, aeternam charitatis, & dilectionis Dei supernaturalis habere vim sanctificandi formaliter. ibid.

40. An sit probabilis opinio asserentium, habitum gratiæ concurrere efficienter ad productionem habituum supernaturalium. ibid.

41. An sit probabilis opinio asserentium Christum in cælo non orare verbis expressis. ibid.

42. An sit probabilis opinio asserentium, non posse esse in Deo voluntatem efficacem dandi gloriam, ante præuisa merita, sed danda est propter merita. ibid.

43. An sit probabilis opinio asserentium imaginem semper adorari cum prototypo, ita vt prototypum adoretur vt quod. ibid.

44. An mereatur censuram placitum asserentium, cum sola cognitione naturali ex parte intellectus, si detur gratia ex parte voluntatis, posse aliquè operari actum in ordine supernaturali sufficientem vt disponat ad iustificationem. ibid.

45. An sit probabilis opinio asserentium habitum gratiæ, & charitatis, non distingui realiter. 321

46. An sit probabilis opinio asserentium, existentiam, & essentiam non distingui realiter. ibid.

47. An sit probabile quod quidam doctissimus autor dixit in materia de Angelis, posse vnum Angelum mouere alterum Angelum sine impulsu illi impresso. ibid.

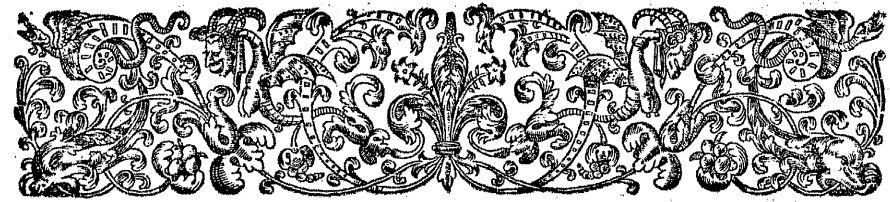
48. An sit probabile vnam animam rationalem separatam, posse alteram animam separatam mouere per impulsum. ibid.

49. An sit tuum in conscientia, quod quidam dixit, non esse peccatum mortale recitare aliquam horam vnus diei, post finitum illum diem, & transacta media nocte, v. g. si post duodecimam horam noctis diei Luna, recitet quis Comple

- Completorium recitandum die Lunæ. *ibid.*
50. An sit hæreticum negare, characterem sacerdotale manere in anima, in statu future vite. *ibid.*
51. An sit contra votum paupertatis, si religiosus, promunere pretio æstimabili aliquid accipiat, vel petat, non sibi, sed alicui personæ. *ibid.*
52. An sit peccatum reservatum in religione, in qua omne peccatum externum, quod sit ex prava intentione, sit actus externus, qui secundum se potest bene & malè fieri. *ibid.*
53. An possit Petrus occidere Ioannem quando agnoscit Ioannem velle in iudicio imponere Petro crimen, propter quod Petrus iudicari ac condemnari possit. Et intelligitur dubium quando crimen falsò imponitur. 322
54. An possit Petrus occidere Ioannem, quando agnoscit Ioannem velle ipsum Petrum occidere priuata autoritate si possit oblata occasione. *ibid.*
55. An qui post factum votum de migrando ad religionem, habuit rem cum femina, & ex illa generauit filios, propter quod passa est detrimentum honoris, & post hæc omnia dedit promissionem de futuro matrimonio cum illa, teneatur illam ducere, non obstante voto religionis. *ibid.*
56. An possit hæres absolui, qui non implet votum defuncti de elemosyna facienda, vel alio opere pio quando habet pecuniam, ex qua possit illud votum implere. *ibid.*
57. An possit probabiliter dici, esse præceptum suscipiendi sacramentum Confirmationis. *ibid.*
58. An sit probabilis opinio asserentium, dispensationem factam sine causa, in præcepto humano positio esse validam. *ibid.*
59. An sit dignus censura qui contradiceret opinioni communi, quam Doctores solum tradunt vt probabilem. *ibid.*
60. An mereatur censuram, qui negaret, Deum non tribuere operibus iustorum præmium ultra condignum. *ibid.*
61. An quando referuatur peccatum carnis contra castitatem externam, comprehendatur visus, ornatus, &c. procedentes ex affectu interno. *ibid.*
62. An sit dignum censura, quod aliquis recentior dixit posse pœnitentem propria autoritate commutare pœnitentiam sibi impositam à Confessario. 323
63. An sit probabile, opera iustorum ex gratia Christi facta, non habere maiorem dignitatem quam si fierent ex gratia Dei data sine meritis Christi, cæteris paribus. *ibid.*
64. An quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Iubileæ, quorum quodlibet requirit confessionem & communionem, sit necessarium ad lucrandam indulgentiam, bis confiteri, & bis sumere Eucharistiam. *ibid.*
65. An sit vera dispensatio, si data facultate Confessario dispensandi circa certam materiam, & audita confessione pœnitentis, Confessor absolutionem sacramentalem dederit illi rectè disposito, & pœnitens & Confessor non putauerunt esse necessarium expressè dicere, Dispensato re. *ibid.*
66. An sit probabile quod quidam dixit, religiosum habentem facultatem disponendi de aliquibus pecuniis, posse eas consumere in prauos vsus. *ibid.*
67. An sit probabile quod recentior scriptor dixit, superiores religionum, sicut parochos seculares, posse audire omnium confessiones, quia superior religionis habet scientiam omnium sicut parochus. 324
68. An sit probabile quod quidam dixit hoc tempore, quod si quis per tempus Iubilæi, cupiens absolui de peccatis, obliuiscatur aliqua reservata dum confitetur, ita vt non absoluat à reservatis, possit postea vti priuilegio. *ibid.*
69. Quam censuram mereatur hæc propositio, paruum esse spatium vnius horæ ad orationem mentalem. *ibid.*
70. An mereatur censuram opinio asserentium Angelos loqui inter se per signa externa spiritualia. *ibid.*
71. An mereatur censuram opinio vnius, vel alterius dicentis, quemlibet Angelum loqui per peculiaria signa, quæ alij non intelligunt. *ibid.*
72. An mereatur censuram asserere, quod Angelus non mouetur localiter. *ibid.*
73. An mereatur censuram asserere, Angelum non posse mouere corpus localiter. *ibid.*
74. An sit simonia si Petrus promittat se daturum elemosynam alicui loco pio, si ille impetret beneficium Ecclesiasticum. *ibid.*
75. An sit probabile dari actum supernaturalem indifferenter. *ibid.*
76. An mereatur censuram asserere quod formalis malitia peccati possit esse effectus prædestinationis. 325
77. An sit probabile posse Episcopum cum parochio sibi subdito dispensare in residentia, vt talis parochus faciat officium distribuendi elemosynas nomine Episcopi. *ibid.*
78. An sit probabile placitum asserentium, in veteri lege fuisse perfectum statum religionis institutum ab Elia. *ibid.*

F I N I S.

SELECTA

**SELECTARVM
DISPUTATIONVM**

IN

**Theologiam Scholasticam, Positiuam,
& Moralem,**

P A R S P R I M A.

**Topica sacra, breuibus explicata
dubiolis.**

DISPUTATIO I.

*De vsu sumendi argumenta ex regulis
orthodoxis, de quibus susè egimus
2. 2. ad quæst. 1.*

DE hac materia legendi sunt interpretes S. Thom. 1. part. ad quæst. 1. vbi P. Valent. disp. 1. quæst. 1. p. 1. P. Vazquez 1. part. disp. 1. 2. P. Molina; & alij à nobis infra citandi.

DVBIVM PRIMVM.

*Quid, & quotplex sit sedes ex qua sumi potest
argumentum theologicum.*

IN hac materia Doctores appellant locos theologicos sedes quasdam, ex quibus Theologi in disputationibus sumunt argumenta, sicut Aristoteles in lib. Topicorum assignauit locos quosdam & sedes ex quibus Philosophi possunt sumere argumenta; & eodem modo Doctores Theologi habent sua topica sacra pro disputationibus contra Hæreticos, & controuersis inter ipsos Catholicos.

Assignantur verò communiter, præsertim à recentioribus; varij loci, vnus est autoritas sacre Scripturæ: secundus autoritas Christi & Apostolorum: tertius autoritas Ecclesiæ catholicæ: quartus autoritas Conciliorum: quintus autoritas Pontificis Romani: sextus autoritas sanctorum Patrum: septimus autoritas Doctorem Scholasticorum Theologorum, & Iurisperitorum: octauus ratio naturalis ex lumine naturali desumpta: nonus autoritas Philosophorum: decimus autoritas historiae humanae.

Notandum autem est, quod notant non pauci, sex P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A priora loca propria esse theologica; alia verò etiam ex alijs scientijs esse sumpta, quamuis illis etiam vtantur Theologi.

Deinde sciendum est aliquos Theologos agentes de his locis speciatim disputare de aliquibus rebus, quæ pertinent ad alias materias, v. g. agentes de modo sumendi argumentum ex sacra Scriptura contendunt explicare quæ sit sacra Scriptura, & quæ eius autoritas. Hæc tamen, & similes quæstiones supponendæ sunt hoc loco, de quibus nos per otium disputauimus 2. 2. ad quæst. 1. Hoc autem loco solum contendimus ostendere, quomodo ex prædictis sedibus sint sumenda argumenta, & quæ sint efficacia, quæ probabilia in peculiaribus materijs.

DVBIVM II.

*De vsu sumendi argumentum ex sacra
Scriptura.*

NOrandum est primò, nos non posse sumere argumentum ex solo testimonio sacre Scripturæ contra Gentiles, negantes Scripturam sacram, vel infallibilem autoritatem illius, ac proinde ex testimonio talis Scripturæ argumentum desumptum non conuincet Gentiles.

Secundò notandum est contra admittentes, libros sacros posse nos arguere testimonijs Scripturæ duobus modis, altero quando testimonium est euidens ad ostendendam aliquam veritatem; altero quando ex tali loco solum potest sumi argumentum magis, aut minus probabile, quod potest colligi ex prudenti ponderatione contextus.

Tertiò notandum est, inter Catholicos argumentum esse efficax ex testimonio Scripturæ, quod omnes Patres eodem modo, & sensu interpretantur iuxta decretum Concilij Tridentini.

Item possumus vti argumento Scripturæ vel ad tradendam aliquam doctrinam, vel ad iudicandum de qualitate alicuius opinionis.

Quod si locus Scripturæ plures habeat explanationes sanctorum Patrum, possumus arguere probabiliter non ex loco illo absolute, sed quatenus explicatur

catur ab aliquibus Patribus, pendendo ea, quæ sensum Patrum confirmant.

Et iuxta hæc iudicandum est, quando ex loco Scripturæ possit probari conclusio de fide, vel solum possit colligi conclusio theologica, & hæc conclusio theologica vel euidenter, vel probabiliter. Vltimè ex testimonio Scripturæ possumus arguere ad colligendam nouam conclusionem, & hoc duobus modis, altero illatione euidenti, altero probabilis, & circa primum modum fieri potest, vt ad conclusionem colligendam sumamus duas præmissas de fide, vel vnam de fide, & alteram euidenter lumine naturali. Probabilis autem erit conclusio quando præmissa naturalis solum est probabilis ad inferendam conclusionem, quæ solum erit opinabilis, ex quo oriri solent contrariæ opiniones Theologorum.

Quomodo verò possit sumi argumentum ex sensu spirituali Scripturæ, aut ex sensu accommodatio, constabit ex dicendis in sequentibus. legatur noster Gillus 1. part. lib. 1. tract. 7. cap. 5. P. Vazquez 1. part. disp. 16. cap. ult. & disp. 14. cap. 7.

D V B I V M III.

De usu sumendi argumentum ex testimonijs Christi Domini.

Supponendum est vt certum de fide, Christum Dominum habuisse autoritatem infallibilem ad tradendam doctrinam, & verba illius vt verba Dei accipienda esse.

Deinde sciendum est, sensum verborum Christi posse esse manifestum ex communi sensu Patrum, & certa doctrina, sicut de sensu illorum verborum, *Hoc est corpus meum*, diximus in materia de Eucharistia, & constat ex Concil. Trid. & ex tali sensu potest sumi efficax argumentum ad confirmandam doctrinam fidei contra Hæreticos.

Item quando Christus in Euangelio explicat aliquem locum veteris Testamenti, sensus explicatus à Christo certus est, & de fide, de quo inter Catholicos non est controuersia.

Vltimè, quando circa parabolam aliquam Christi sunt diuersæ explanationes sanctorum Patrum, obseruandum est quod antea diximus de diuersis explanationibus Patrum circa testimonium aliquod Scripturæ.

Specialiter autem hoc loco placet exemplum ponere in parabola operariorum *Matth.* 20. & præcipuè explicandum est, quid intelligatur nomine denarij. Sciendum autem est ex hac parabola sumi argumentum ab Hæreticis contra catholicam doctrinam de inæqualitate visionis beatificæ, vt retulit Augustinus *lib. de sancta Virginitate. c. 16.* & Hieron. *lib. 2. contra Iovinianum*, de quo fusè interpretes sancti Thom. 1. part. ad *quæst.* 12. & alij Theologi in materia de visione.

Nomine ergo denarij aliqui Patres intelligunt vitam æternam. Hieron. *loco proxime citato*, Chrysostr. *hom. 6. in Matth.* & alij in *cap. 20. Matth.* imò aliqui recentiores audacter pronunciant, hunc esse vniuersum sensum Patrum.

Sed non desunt qui nomine denarij intelligant gratiam. ita Irenæus *lib. 4. cap. 70.* vbi per denarium intelligit vocationem gratiæ, qua Deus ab initio mundi vocat electos. Cypri. *epist. 76. circa finem*, intelligit gratiam Dei omnibus infusam. Basil. *in regulis beatoribus, interrog. 224. 255. & 256.* intelligit gratiam huius vitæ. Gregor. *lib. 35. moral. cap. 20.* per denarium intelligit virtutes. Lyra *in citatum locum*

Matth. intelligit omnem gratiam, *num. 111.* fauent Glossa ordin. Hugo & Stapulensis *ibidem*. Sequitur P. Vazquez 1. part. disp. 9. cap. 4. & 1. 2. disp. 215. c. 4. P. Prado in *cap. 26. Execl. circa versum 35.* Iansen. in *Concordia Euang. cap. 101. Agid. lib. 12. de Beatit. q. 9. art. 1. à num. 55.* vbi non semel citat sensum Patris Vazquez, & dicit esse satis probabilem, & *num. 56.* dicit esse sententiam aliquorum Patrum, quos citat *num. 58:* & vt veram sequitur *num. 60. & 61.* citat etiam Agidius pro hac sententia Bedam, Anselm. & Euthym. in *cap. 19. vel 20. Matth.* & affirmat hunc sensum non displicere Origeni *tract. 19. in Matth.* & fauet S. Thom. in *cap. 19. Matth. in finem, & in c. 20.* circa illa verba, *Multi sunt vocati*, vt omittam plures viros doctos huius ætatis, quæ omnia adduxi, vt constet sine causa recentiores aliquos dixisse, secundam expositionem, quam sequutus est P. Vazq. esse contra communem sensum Patrum; ita loquitur Salas 1. 2. ad *q. 5. tract. 2. disp. 9. sect. 1. n. 3. in fine.* & P. Suarez *lib. 2. de attributis. cap. 2.*

Item constat deceptos alios recentiores, dicentes expositionem P. Vazq. non esse probabilem, sed, vt dixi, & aliquorum sanctorum Patrum est, & grauissimorum aliorum Doctorum, & ideo negari non potest & probabilem esse, & ab omni censura liberam. Et si, quæ attulimus, vidissent prædicti recentiores, aliter sanè sensissent, quàm senserunt: & vt monere soleo, viros graues & Theologos decet de qualitate propositionum non pronunciare sententiam, nisi præmia autorum lectione, & rationum consideratione. De sensu autem totius parabolæ dixi 1. part. ad *quæst.* 12.

D V B I V M IV.

De usu sumendi argumenta ex dictis Apostolorum.

Loquimur, quando testimonium Apostolorum certum est omnino, & sensus illius certus ex consensu Patrum, & tunc ex illo potest sumi certum & efficax argumentum.

Deinde sciendum est quòd cum Apostoli citant testimonium aliquod veteris Testamenti, concedendum esse sensum ab illis intentum esse verum, iuxta ea quæ dicemus infra agentes de sensibus Scripturæ: vbi etiam ostendemus, in his casibus non esse admittendum sensum purè accommodatum.

Vltimè sciendum est, scriptorem canonicum posse citare testimonium aliquod ex libro qui non sit canonicus: vt Iudas Apostolus citauit prophetiam Enoch, quæ non censetur liber canonicus, secundum opinionem aliquorum; licet alij contendant esse canonicum, de quo legi potest noster Lorinus in *epist. Iude*, qui de hoc tractat ex instituto.

Deinde sciendum est, scriptorem canonicum posse aliquando citare testimonium ex veteri Testamento in sensu mystico, & figurato, sicut Ioan. 19. citauit illud Exod. 12. *Os non comminuetis ex eo*, & affirmat impletum esse in Christo; & tamen in sensu literali locus Exodi intelligitur de Agno Paschali, secundum communem sensum interpretum; vt bene notauit P. Vazq. 1. part. disp. 14. cap. 4.

Scire verò oportet, sensum mysticum esse certum, quando illud citatur ab scriptore canonico, & tunc potest ex illo sumi efficax argumentum; secus tamen si sensus mysticus solum sit alicuius interpretis, vel Patrum, de quorum autoritate dicemus infra. Et iuxta hæc possunt intelligi aliqui Doctores, qui dicunt ex sensu mystico non posse sumi efficax argumen-

argumentum, & interdum affirmant posse sumi. legatur S. Thom. 1. p. *quæst.* 1. art. 10. Molina *ibi, disp. 5.* Bañez *dub. ult.* & alij interpretes.

D V B I V M V.

De usu sumendi argumentum ex autoritate Ecclesie Catholice.

Variis modis possumus fumere argumentum ex autoritate Ecclesie ex variis principiis, nam in Ecclesia sunt traditiones, de quibus diximus 2. 2. ad *quæst.* 1. agentes de regulis orthodoxis. Et considerandum est, an sit traditio diuina, vel humana, vt iuxta qualitatem illius iudicemus de efficacia argumenti, legatur Gillus 1. part. lib. 1. tract. 7. cap. 8.

Item ex sensu Ecclesie potest sumi argumentum. v. g. quando Ecclesia aliquid defendit vt pium & probabile, vel magis pium, & magis probabile, licet sint variæ opiniones; tamen communior sensus Ecclesie magni momenti est pro illa parte.

Item ex Concilijs potest sumi argumentum, de quibus diximus 2. 2. loco citato. Et distinguendum est de Concilio Prouinciali, & Generali, & rursus considerandum est, an Concilium Prouinciale sit confirmatum à Summo Pontifice, vel non sit confirmatum.

Et quidem si non sit confirmatum, non habet infallibilem autoritatem, & si non erret, potest ex illo sumi argumentum valde probabile ad confirmandam aliquam opinionem: si autem sit confirmatum à Summo Pontifice, considerandum est, an sumatur argumentum ex manifesto sensu, & tunc argumentum potest sumi efficax; si autem solum sumatur argumentum ex sensu probabili, vel probabiliori, argumentum erit probabile, sicut supra diximus de argumento desumpto ex testimonio Scripturæ.

Ad cognoscendum autem certum sensum definitionis Concilij multum iuuat habere exactam notitiam erroris, quem Concilium intendit damnare, in quo maximè excellit P. Vazq. dum sermo occurrit de aliquo Concilio, vt constat ex his, quæ docet in materia de Gratia, explicans sensum Concilij Tridentini: in materia de Trinitate, dum agit de Concilio Remensi: in materia de adoptione & seruitute Christi, explicans sensum Concilij Francofordiensis, in quo graues Theologi prudentes se gerere debent, ne in re grauissima minùs probabiliter loquantur.

Deinde si loquamur de Concilio generali, etiam est consideranda autoritas Concilij secundum diuersas opiniones. Aliqui enim, vt retulimus 2. 2. ad *quæst.* 1. sentiunt Concilium generale ante confirmationem Pontificis non habere infallibilem autoritatem. Alij verò existimant tale Concilium etiam ante confirmationem Pontificis non posse errare; hoc autem magni ponderis est vt possumus iudicare de qualitate argumenti desumpti ex autoritate Concilij: circa quod etiam considerandum est, an sumatur argumentum ex certo sensu Concilij, vel solum ex probabili, iuxta supra dicta.

D V B I V M VI.

De usu sumendi argumentum ex autoritate Summi Pontificis.

Supponenda est doctrina catholica, quòd Pontifex non possit errare in suis definitionibus, vt dicebamus 2. 2. ad *quæst.* 1.

P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

Et hoc posito, ex manifesto sensu definitionis Pontificis sumi potest argumentum; sed considerandum est, an syllogismus sit compositus ex duabus propositionibus de fide, vel ex vna de fide, & altera euidenti ad colligendam conclusionem per consecutionem legitimam, & tunc efficax erit argumentum. Si verò in antecedenti sumatur aliqua propositio solum probabilis, colligitur conclusio probabilis tantum.

Deinde sciendum est, aliquando Pontificem solum declarare aliquam opinionem esse probabilem, vel probabilioem. Et, vt dixi in materia de fide, in hoc non potest Pontifex errare, & ex prædicta conclusione possumus deducere conclusiones alias probabiles. Exempla facillè occurrunt in materijs theologics.

Difficultas autem esse potest, an ex ratione qua vitur Pontifex ad aliquid definiendum, possit sumi efficax argumentum ad alias conclusiones colligendas?

Et explicandum est, an ratio qua vitur Pontifex, semper sit efficax. Fatentur verò Doctores in diuersis materijs rationem Pontificis posse esse inefficacem, licet sit probabilis, & tunc ex illa poterit sumi argumentum probabile.

Notat autem P. Vazq. 1. 2. in materia de legibus, agens de solemnitate voti, concedendum esse, rationem Pontificis esse efficacem, quando est vnicum medium ad definiendam aliquam propositionem, & sine qua propositio definita non posset esse vera, quod etiam docuimus 2. 2. ad *quæst.* 88. agentes de solemnitate voti; secus tamen, quando aliqua ratio non est vnicum medium definiendi: tunc enim poterit ratio esse probabilis, licet non sit omnino certa & euidens, & tunc argumentum sumptum ex illa solum erit probabile.

Et eodem modo potest solui simile dubium; nempe, an quando Pontifex vitur aliquo testimonio Scripturæ ad probandam suam definitionem, dicendum sit Pontificem vsum fuisse testimonio illo Scripturæ in sensu vero literali.

Certè in Concilijs sæpe ad probandam aliquam veritatem citantur testimonia Scripturæ, interdum in sensu literali certo, interdum non ita.

Circa quod notandum est, aliquando in Concilijs adduci testimonium Scripturæ ad probandam maiorem propositionem syllogismi, aliquando ad probandam propositionem minorem, quod ex instituto notabam agens de adoptione Christi circa Concilium Francofordiense, quod magis oportet considerandum est, vt iudicemus in quo sensu Concilium adducat testimonium Scripturæ. Et idem contingit in definitionibus Pontificum, qui citant testimonia aliqua Scripturæ.

Notandum autem est quòd si testimonium aliquod Scripturæ assumitur à Pontifice vt medium vnicum definitionis, dicendum est adduci in sensu certo, propter rationem supra factam.

Vltimè autem hoc loco notandum est, posse Pontificem, aut Concilium generale aliquando ex instituto definire sensum alicuius loci Scripturæ, & tunc sensus ille est certus, Exemplum sit in Concilio Tridentino, quod, agens de Sacramento Pœnitentiæ, explicuit sensum illorum verborum, *Accipite Spiritum sanctum, quorū remiseritis peccatā, &c.* Vt verò cognoscamus, quæ sit mens Pontificis, maximè necessariū est cognoscere quid præcipuè intendat Pontifex, vel cui interrogationi interdum respondeat, vt ex dictis illius possumus fumere argumentum ad colligendam, vel confirmandam aliquam conclusionem.

D V B I V M VII.

De usu sumendi argumentum theologicum ex testimonio sanctorum Patrum.

DE materia huius dubij potest legi Canus *lib. 7. de locis, cap. 3.* Bañez *1. part. ad quest. 1. ad art. 8. dub. 5.* Gillus *1. part. lib. 1. tract. 7. cap. 11.*

De sanctorum Patrum autoritate variis modis loqui possumus. Primò de vnus tantum autoritate, & singulari eius opinione. Secundò de autoritate multorum. Tertio de vnico & communi omnium sensu.

Deinde de sanctorum Patrum autoritate possumus loqui, vel quando sumitur eorum autoritas ad probandam conclusionem philosophicam; vel quando assumitur ad probandam conclusionem theologicam.

Et si loquamur de autoritate illorum respectu opinionis philosophicæ, siue sit autoritas vnus, siue multorum, non potest esse maior efficacia in tali argumento, quam sit in ratione qua vtuntur, & hæc est communis doctrina Theologorum.

Secundò autoritas vnus, vel aliquorum circa doctrinam aliquam particularem pertinentem ad fidem, solum facit argumentum probabile, non certum omnino. Prima pars facile intelligitur ex ratione qua vtuntur: secunda probatur, quia nullus priuatus Doctor habet autoritatem infallibilem, & quod dicitur de argumeto probabili, intelligendum est quando nihil docent contra certam fidei doctrinam, potuerunt enim errare antiquis temporibus circa res aliquas quæ nondum erant ab Ecclesia definitæ. Exempla occurrunt facile in diuersis materiis.

Tertio dicendum est, multorum Patrum autoritatem aliquibus aliis reclamantibus non facere certum argumentum; pauciores enim potuerunt exactius rem tractare, & difficultatem penitus attingere. Hæc etiam est communis doctrina Theologorum, & certum est aliquos Doctores, licet plures sint, non habere infallibilem autoritatem, posseque errare.

Quarto dicendum est omnium Sanctorum consensum in his quæ ad fidem non pertinent, probabile argumentum facere, non tamen certum. hæc etiam est doctrina communis Theologorum, quia pro materiis, quæ ad fidem non pertinent, neque ad mores, non est certa omnino istorum autoritas.

Quinto dicendum est, in expositione sacrarum litterarum omnium Sanctorum consensum subministrare certum argumentum, quia non est credendum Deum permittere, vt omnes sancti Patres errent in his rebus, quæ ad fidem, vel mores pertinent, quam doctrinam fusc ex Patribus, & Conciliis probat Canus *supra.* & ita in Concilio Trident. *sess. 4.* præceptum est, vt in expositione sacra Scripturæ omnes sequantur communem consensum Patrum.

Sextò dicendum est, quando omnes sancti Patres aliquid docent tanquam de fide, non errare, & ita ex eorum autoritate in eo casu sumitur efficax argumentum. Hanc conclusionem amplectuntur omnes Theologi, quia non possent omnes Patres in hac materia errare, sine magno Ecclesiæ detrimento, quod Deus non patietur. An verò in Concilio generali maior pars Episcoporum possit errare, disputatum est à nobis in materia de Conciliis *2. 2. ad quest. 1.*

Notandum autem est, aliud esse loqui de autoritate alicuius Sancti in ordine ad impugnandam aliquam opinionem, aliud ad defendendam aliquam sententiam, quæ sine iniuria fidei probabiliter potest defendi: in priori enim casu non est omnino efficax argumentum ad impugnandam

A aliquam opinionem, quam alij sequi possunt; in posteriori autem euentu autoritas alicuius Sancti, aut Doctoris multum potest iuuare ad defendendam aliquam sententiam.

Ex dictis colligitur, posse aliquem sine vlla nota defendere contra aliquem, vel aliquos Patres, quando sunt alij pro contraria opinione. Item constat aliquem sanctum Patrem interdum errare, & errasse, de quo aliqua exempla affert Canus *lib. 7. de locis, cap. 3.* & ideo non est reprehendus aliquis, si in disputationibus scholasticis concedat Patrem aliquem errasse, quamuis non sit affirmandum sine graui fundamento, & semper curandum est in bonum sensum explicare Patres.

D V B I V M VIII.

De usu sumendi argumentum ex autoritate Doctorum Theologorum, vel Iurisperitorum.

Ponendum est contra Hæreticos, valde vtilem fuisse, & esse in Ecclesia scholasticam Theologiam, de quo legi potest Canus *lib. 8. de locis, cap. 1. 2. & 3.* Bañez *1. part. ad quest. 1. in art. 8. dub. 6.* Gillus *1. part. lib. 1. tract. 7. cap. 13.* Modò autem solum volumus explicare, quomodo possit sumi argumentum ex autoritate Scholasticorum ad probandam aliquam opinionem.

Et primò dicendum est, vnus, vel plurium Scholasticorum autoritatem, si alij contrarium sentiant, non plus habere efficacitatis, quam habeat eorum ratio, vt docuit expressè Canus *lib. 8. citato, cap. 3.* & probari potest, quia Scholastici Doctores errare possunt, & ita diuiduntur in contrarias opiniones.

Secundò dicendum est, posse esse temerarium impugnare communem Scholasticorum sententiam modo à nobis explicato *2. 2. ad quest. 11.*

Addunt aliqui, posse esse hæresim, vel hæresi proximum impugnare sententiam omnium Theologorum circa dogma fidei, vel morum.

Hoc autem formaliter non oritur ex eo quòd quis contradicat Theologis scholasticis, sed quia impugnat quis fundamentum, quo Scholastici mouentur ad tradendam rem vt de fide, quòd si tale fundamentum non sit firmum & certum, non erit hæresis contradicere Theologis, quòd etiam obseruandum est, quando plures Theologi conueniunt in censura de qualitate alicuius propositionis. Explicatur exemplo, aliqui Theologi antiquitus existimarunt de fide esse, B. Virginem conceptam fuisse cum peccato originali, & tamen Scotus, & alij posteriores docuerunt B. Virginem conceptam fuisse sine peccato originali, & hoc tempore Ecclesia censet esse opinionem probabilem; ex quo deducitur priorem illam censuram non fuisse veram, de quo aliàs.

Vtteriùs notandum est quòd etiamsi scholastici Theologi conueniant in explicatione alicuius loci Scripturæ, si tamen eorum eundem sint diuersæ explicationes Patrum, poterit quis ab Scholasticis recedere, & explicationem aliquorum Patrum amplecti; præsertim quòd Scholastici pauci solent adducere testimonia Scripturæ per accommodatorem. v. g. Aliqui Scholastici vt probent in Beatis dari lumen gloriæ, vtuntur illis verbis Psalm. 35. *In lumine tuo videbimus lumen;* & tamen, vt ibi notauit noster Bellarminus, aliud est huius loci sensus. legi etiam potest ibi Lorinus. Similia exempla

exempla occurrunt frequenter in disputationibus scholasticis.

Item sciendum est quòd licet aliquando Theologi conueniant in explicando aliquo textu iuris canonici, si tamen Iurisperiti alio modo explicant, diuersæque sint opiniones, poterit quis sine vlla nota impugnare Theologos scholasticos.

Ex doctrina tradita colligitur non esse piaculum impugnare vnam, vel alteram opinionem alicuius Doctoris Theologi scholastici quantumuis grauis, quando sunt alij contrarium sentientes, & materia ipsa subiecta est variis opinionibus, & contrariis rationibus probabilibus.

Deinde notandum est, in sacrorum canonum explicatione, quando ad mores pertinent, magna autoritatis esse Iurisperitorum communem sensum, ex quo Theologus potest sumere argumentum satis probabile ad confirmandam conclusionem in re morali, de quo Canus *supra cap. ult.* & notarunt Doctores huius ætatis. Si verò contrariæ sint Iurisperitorum sententiæ, probabile sumetur ex vna, vel altera parte argumentum, iuxta dicta in simili.

Rursus sciendum est, posse virum doctum in quæstionibus probabilibus contradicere aliis, quando vel non habent efficax argumentum, vel solum defendunt suam opinionem vt communiorem, & qui illos impugnat, & efficax habet argumentum, & exactius rem excogitauit, quòd facile potest intelligi ex eius scriptis.

Ex dictis possunt intelligi quæ docuit P. Valentia *1. part. disp. 1. quest. 1. punct. 5.* vbi docuit qui sint proprie loci theologici, de quibus hæcenus egimus.

D V B I V M IX.

Quomodo Theologus utatur ratione naturali.

IN hoc dubio certum esse debet, posse Theologum ad suam doctrinam confirmandam vt ratione & argumento desumpto ex solo lumine naturali, quantum vile est ad conclusiones colligendas, vel explicandas. & de hac materia agit Canus, & legi potest Gillus *supra cap. 16.*

Certum deinde est, solam rationem naturalem non esse sufficientem ad inducendam conclusionem theologicam, quæ proprie pendet vel ex duabus præmissis de fide, vel saltem ex vna.

Bene autem docuit P. Vazq. *1. part. disp. 12. cap. 3.* Theologum posse vt præmissa rationis naturalis, vt cum alia de fide colligat conclusionem theologicam per legitimam consecutionem. Item in disputatione illa, an Christus vt homo sit filius adoptiuus, vel naturalis, assumenda est definitio adoptiuus, vt ex illa colligamus, an Christus sit, vel non sit filius adoptiuus. Et eodem modo in disputatione, an Christus vt homo sit seruus seruitute mancipij, assumenda est definitio seruitutis, & sic in similibus. Vnde, si proprie loquendum sit, ratio naturalis supponitur ad Theologiam.

Rursus notandum est posse assumi propositionem rationis naturalis solum probabilem, & tunc non deducitur proprie conclusio theologica, sed opinionis theologicæ: si verò propositio naturalis rationis sit euidentis, poterit simul cum alia præmissa de fide infere conclusionem proprie theologicam.

Vtteriùs ad explicandum, an aliquis contractus sit simoniacus, vel vsurarius, assumenda est definitio simoniaci, vel vsurarij, vt iudicemus, an tali contractui conueniat definitio, & cum doctrina fidei colligemus prohibitum esse talem contractum; & P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

in hac materia non posse errare Pontificem, diximus *2. 2. ad quest. 1.*

Item Theologus potest vt ratione naturali ad respondendum argumentis, quæ Gentiles obiciunt contra mysteria nostræ fidei, & ad ostendendum mysteria nostræ fidei non esse contra rationem naturalem, licet sint supra rationem.

D V B I V M X.

De autoritate Philosophorum, & humana historia.

DE hac materia agit Canus *lib. 10. de locis, & Gillus supra cap. 15.* Et certum est ex Philosophis Gentilibus non posse sumi argumentum efficax ad confirmandas conclusiones theologicas, quia in multis errarunt. Solum consideranda est ratio, qua vtuntur, an sit, vel non sit efficax ad explicandam conclusionem aliquam theologicam: ad hoc enim saepe potest iuuare philosophica doctrina.

Potest etiam aliquando autoritas vnus, vel plurium Philosophorum deseruire ad conuincendos alios Philosophos Gentiles, & eorum errores, sicut etiam ad impugnandos aliquos errores Hæreticorum: & hoc modo dicitur Philosophia utilis ad Theologiam. Quòd si Patres antiqui reprehendunt Philosophiam, intelligendi sunt loqui contra aliquos errores Gentilium, vel contra nimium abusum Philosophiæ in disputationibus sacris.

Vtteriùs quæ Philosophi docent de vitis & virtutibus, valde sunt vtilia ad explicandas naturas virtutum Christianarum, & vitia fidelium, in quo vsu prudentia obseruanda est, ne in Philosophorum sententiis referendis nimis sit Christianus orator, cum multa suppetant ex Scriptura, & Patribus maioris vtilitatis, & autoritatis.

Deinde cognitio historiæ potest esse valde utilis Theologo, quòd intelligo de historia, quæ agit de factis à Conciliis, & Pontificibus circa materias fidei & morum, & circa errores Hæreticorum, quos Pontifices & Concilia intendunt dånare: cognitio enim huius historiæ valde est necessaria ad intelligendas definitiones Conciliorum, & Pontificum; & ex defectu huius historiæ recetiores aliqui Theologi interdum abutuntur testimoniis Conciliorum, & Pontificum. De vtilitate verò historiæ fusc Canus *lib. 11. de locis, & breuiter P. Vazquez disp. citata, qui cap. 5.* bene notat diuerso modo concurrere historiam, & rationem naturalem ad conclusiones theologicas; quia propositio & præmissa luminis naturalis concurrunt vt pars antecedentis in syllogismo, vt supra dicebamus; historia autem versatur circa præmissam fidei ad explicandum sensum illius, non quòd historia sit ratio assentiendi præmissæ fidei, hæc enim est testimonium primæ veritatis, vt diximus *2. 2. ad quest. 1.* sed quòd ipsa historia iuuat ad intelligendum sensum propositionis fidei, sicut potest iuuare etiam perfecta cognitio linguarum.

D V B I V M XI.

An sacra doctrina sit argumentatiua.

EX his quæ hæcenus diximus placet explicare doctrinam sancti Thom. quam tradit *1. part. q. 1. art. 8.* vbi disputat, an sacra doctrina sit argumentatiua? Et prima conclusio articuli est: Theologia nostra non argumentatur ad probanda sua principia, sed ex principiis arguit.

Secunda conclusio: Sicut ad Metaphysicam pertinet arguere contra negantes aliquod principium, si alia admittant, ex quibus possit sumi argumentum; ita Theologia potest arguere contra Hæreticos, si admittant aliquos libros sacros.

Tertia conclusio: Si quis neget omnem Scripturam sacram, nihil admittens testimonij supernaturalis, poterit Theologus illius argumenta solvere.

Deinde in responsione ad secundum numerat S. Thom. loca, ex quibus solet Theologus argumentari. Et docet primò argumentum ex autoritate humana esse omnium infirmisimum. Secundò docet argumentum ex autoritate diuina esse omnium efficacissimum: numerat etiam locum desumptum à ratione naturali; & circa autoritatem Philosophorum adducit testimonium Pauli ex *cap. 17. Actuum*. & docet sumi argumentum ex his probabile, vt ex extraneis. Numerat etiam autoritatem sacrae Scripturae, & autoritatem sacrorum Doctorum, ex quibus potest sumi argumentum probabile, iuxta ea quæ supra diximus. Item docet fidem propriè niti reuelationi Dei factæ per Prophetas & Apostolos. De testimonio autem Doctorum dicit sufficere ad argumentum probabile, non tamen certum: & adducit testimonium Augustini *epist. 19.* ubi dicit, *solis Scriptorum libri qui Canonici appellantur didici hunc honorem tribuere, vt autorem eorum in scribendo errasse non credam; alios autem ita lego, vt quamlibet sanctitate, doctrinâque polleant, non ideo verum putem quod ipsi senserunt, vel scripserunt.* Hæc sanctus Thomas ex Augustino.

Et ego ex utroque colligo, integrum esse aliquando discedere ab opinione alicuius Doctoris, licet non sit facile; & passim hoc faciendum, sed potius curandum, vt sanctos Patres, & graues Scholasticos in bonum sensum, si fieri potest, interpretemur. Et ex his omnibus colligitur cum S. Thom. Theologiam esse argumentatiuam.

D V B I V M XII.

An possit Theologus euidenter soluere argumenta quæ fiunt contra mysteria nostra fidei.

IN hoc dubio Durandus *quæst. 1. prologi*, sensit Theologum solum probabiliter posse soluere argumenta quæ fiunt contra mysteria nostræ fidei, & probat, quia ratio quæ solet adduci contra articulum fidei, non peccat in forma syllogistica; ergo non potest ostendi eam rationem assumere euidenter falsum.

Alij verò alio modo loquuntur, & philosophantur: docent enim argumenta quæ fiunt contra articulum fidei, posse solui negatiuè, non positiuè, id est, ita posse Theologum respondere, vt ostendat argumentum non probare quod assumit, non tamen positiuè ostendendo euidenter veritatem mysterij. legatur P. Vazq. *1. part. disp. 10.* ubi hanc doctrinam amplectitur ipse, & sequuntur alij.

Deinde notandum est quòd si fiat argumentum ex lumine naturali per cognitionem discursiuam, poterit Theologus respondere non vt Theologus formaliter, sed vt Philosophus, ad quem pertinet ratio ipsa sumpta ex principio naturali, de quo aliqualis controuersia est inter Philosophos: imò ex diuersis opinionibus naturalis rationis soluuntur frequenter à Theologis prædicta argumenta.

Ex his intelligitur Theologum non posse probare

A euidenter Deum esse trinum, & vnum; posse tamen respondere argumentis, quæ sumuntur ex ratione naturali contra hoc mysterium, de quo diximus in materia de Trinitate, & legi possunt interpretes S. Thom. *1. part. ad quæst. 1.*

In fine huius disputationis scire oportet, recentiores aliquos disputare de vsu sumendi argumentum ex autoritate Angelicæ, de quo cæteri Theologi nihil dixerunt, quòd non facile occurrat hic vsus argumentandi, & sermo debet intelligi de testimonio Angeli beati per reuelationem: & maximè considerandum est, an sit certa reuelatio.

Deinde Angeli damnati non sunt digni fide, nec possumus cum illis communicare, & semper timendum est, ne malus Angelus transfiguret se in Angelum lucis, quod sæpe admonent Sancti, agentes de reuelationibus, quæ hominibus fiunt per Angelos, quæ materia non est huius loci. legatur Gillus *1. part. lib. 1. tract. 7. cap. 10.*

DISPUTATIO II.

POSITIVA.

De efficacia quarundam rationum, quibus vtuntur Scriptores sacri noui Testamenti.

D V B I V M I.

An rationes quibus vtuntur Scriptores sacri in nouo Testamento, semper sint euidenter, vel solum probabiles.

SUPPONUNT Doctores, Scriptorem sacrum semper dicere verum: de quo diximus in materia de fide.

In hoc dubio existimare posset aliquis, has rationes considerata materia, & circumstantiis semper esse euidenter, & potest probari, quia vel rationi factæ ab Scriptore sacro potest quis respondere quòd non conuincat, vel non potest respondere: si hoc secundum, ratio erit euidenter: si dicatur primum, videtur contra autoritatem Scriptoris sacri.

Secundò potest probari, quia aliqua exempla quæ communiter solent adduci, rationes continent, quas aliqui contendunt esse euidenter, vt infra referemus.

Communis tamen sententia est, non esse necessarium vt rationes quibus vtuntur Scriptores sacri, semper sint euidenter, sed satis esse si sint probabiles & prudentes. ita P. Valentia *1. part. disput. 1. quæst. 8. punct. 1.* P. Salmeron *in 1. epist. ad Corinth. disp. 2.* P. Molina *1. part. quæst. 1. ad art. 10. disp. 5.* P. Gaspar Sanchez, & P. Lorinus *in c. 2. Actuum*, ubi etiam Chryostomus, & alij circa illa verba eiusdem capituli, *cum sit hora diei tertia, &c.*

Pro explicatione notandum est, rationes Scriptoris sacri tales esse, vt ad inferendam conclusionem nihil assumant falsum, hoc enim repugnat Scriptori sacro: difficultas ergo est, an illud probetur euidenter respectu eorum, ad quos ratio dirigitur. v. g. cum aliqui Actorum 2. existimarent Apostolos loquentes variis linguis ebrios esse, Petrus dixit non esse ebrios, & assignauit rationem illis verbis, *cum sit hora diei tertia.*

Quæ ratio citatis autoribus pro secunda opinione videtur satis prudens, & probabilis, non tamen

tamen euidenter lumine naturali ex conexióne terminorum, quamuis, vt dixi, multum habeat probabilitatis & prudentiæ, considerata sanctitate Apostolorum, & tempore diei festi, & temperantia Apostolorum, quæ omnia apud bonos iudices, & homines non malè affectos magnam faciunt probabilitatis efficacitatem.

Et ex his possumus respondere ad primum contrariæ opinionis, & dicendum est nullum hominem prudentem, & bene affectum posse negare, argumentum Petri esse valde probabile, prudens, & rationi consentaneum, consideratis circumstantiis supra assignatis: licet absolute non sit euidenter ex sola conexióne terminorum, vt constat; & ita manet solum secundum argumentum, quia non apparet medium, ex quo ostendatur euidenter illius rationis,

D V B I V M II.

Circa rationem quandam qua vtitur Iacobus in sua Epistola cap. 2.

Iacobus *cap. 2.* agens de fide, & contendens explicare, solam fidem sine operibus non sufficere ad iustificationem, inter alia protulit illa verba, *Tu credis, quia vnus est Deus? bene facis, Demones credunt, & contremiscunt.*

Circa hæc verba discipuli S. Thom. 2. 2. *ad q. 5. in articulum 3.* explicare contendunt, quomodo intelligenda sit ratio Iacobi, & efficacitas illius, de qua ego disputauit 2. 2. *tom. 1. disput. 24. dub. 5.* & hoc loco breuiter aliqua dicam. Causa difficultatis est, quia in Dæmonibus, secundum veritatem doctrinam, solum est fides acquisita; in viatoribus autem fidelibus est fides infusa & supernaturalis: non videtur autem argumentum efficax, si quis dicat, fides acquisita non iustificat, ergo fides infusa supernaturalis non iustificat.

In præfenti difficultate posset aliquis dicere in Dæmonibus mansisse fidem infusam, secundum quam opinionem videretur argumentum efficax à simili. & quòd in Dæmonibus manserit fides infusa, docuit Durandus *in 3. dist. 25. quæst. 9.* & probabilem putat P. Valentia 2. 2. *disput. 1. quæst. 5. punct. 2.* ubi etiam docet sententiam Durandi non esse contra Scripturam, & P. Lorinus in citata verba Iacobi satis indicat sententiam Durandi esse probabilem.

Sed, vt dixi 2. 2. *tom. 1. disput. 43. dub. 3.* sententia Durandi falsa est: item licet aliqui dicant sententiam prædictam esse probabilem, manifestè tamen loquuntur de habitu fidei, & verò Iacobus planè loquitur de actu credendi.

Alij autem aliter philosophantur, existimant enim in viatoribus fidelibus fidem esse naturalem secundum substantiam, & ita argumentum erit efficax; quia secundum hanc doctrinam sumitur à fide acquisita ad fidem acquisitam.

Sed hæc doctrina admittenda non est, quia iuxta communioem Scholasticorum doctrinam traditam à nobis in materia de fide, longè verius est fidem Christianam in homine fideli esse supernaturalem secundum substantiam.

Alij concedunt argumentum Iacobi non esse euidenter, sed probabile, quam doctrinam multi non admittunt, quia putant posse explicari argumentum Iacobi, vt sit valde efficax.

Consent enim, vt retuli *disp. citata*, argumenti efficacitatem in eo consistere quòd fides sine operibus, vt est quædam cognitio, non sufficiat ad iustifica-

tionem, siue sit cognitio acquisita, siue infusa; quam expositionem sequuntur communiter interpretes S. Thom. in citatum articulum, quorum autoritas probabilem facit hanc expositionem.

Alij recentiores alio modo contendunt explicare efficacitatem prædicti argumenti, quia censent particulam *credunt* sumi in sensu de præterito pro particula *crediderunt*, sic enim legunt aliqui codices: & sensus est, Demones crediderunt in via, & tamen damnati sunt, & ita putant Apostolum loqui de fide infusa Dæmonum, ex quo vult inferre Apostolus etiam fidem infusam in Christiano viatorè non sufficere ad iustificationem.

Sed hæc explicatio & discedit à lectione vulgata, & à communi sensu interpretum, qui particulam *credunt* secundum proprietatem in significatione de præfenti hætenus sumpserunt.

Ego verò in citata disputatione aliter explicabam verba citata, quæ explicatio à multis explicata est: dicebam in illis verbis non contineri rationem integram, sed secundum leges disputantium arguens aliquid interdum concessum ab aduersario admittit, & accipit, vt vterius procedat ratiocinatio, & ita Apostolus dicit, *Tu credis, quia vnus est Deus; bene facis.* quasi dicat, hoc est bonum & necessarium: *vis autem scire, o homo, quia fides sola non sufficit sine operibus, & mortua est: Abraham pater noster ex operibus iustificatus est.* Ecce efficacitatem integre rationis Apostoli.

Contra hanc expositionem recentiores aliqui obiectionem quandam posuerunt, quam retuli, & cui satis feci *disput. illa 24. citata, dub. 5. in fine*. Solum aduerto quòd licet aliquis Pater, vel Doctor dicat expresse, in prædictis verbis Apostoli contineri, argumentum non esse contra nostram expositionem, qui solum contendimus non contineri in illis solum integrum argumentum: item, vt dicebamus *disput. præcedenti*, ubi est diuersitas expositionum, non est absurdum discedere ab vno, vel altero Doctore.

D V B I V M III.

De quadam ratione Pauli 1. ad Corinth. 15.

IN 1. epist. ad Corinth. *cap. 15.* vt probet Paulus Resurrectionem, inter alia ait, *Alioquin quid facerem qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt?* Circa quam rationem multa tradidi iam olim, & variè explicant Patres Græci, & Latini, vt statim referam, & legi potest P. Suar. *tom. 2. in 3. part. disp. 50. sect. 1.* P. Vazquez *tom. 2. in 3. p. disp. 157. cap. 3.*

Prima expositio est eorum, qui dicunt, aliquando consuetum fuisse, vt viuus aliquis baptizaretur pro mortuo, vt mortuus sine baptismo iustificaretur per baptismum à viuo susceptum, & ita Paulum velle illud fore inutile, si mortui non resurgunt: & hoc sensu explicant efficacitatem eius rationis.

Hæc tamen explicatio admittenda non est, quia illo tempore nondum exorta erat illa hæresis. Item, quia Paulus loquebatur cum fidelibus, legatur P. Vazq. supra *num. 19.* qui fusè agit de errore Tertulliani.

Secunda expositio est Sedulij, S. Thom. & quorundam aliorum, qui docent baptizari pro mortuis idem esse ac baptizari pro peccatis mortalibus, & ita sensus Pauli erit: Quid prodest baptizari pro auferendis peccatis, si mortui non resurgunt? Hæc tamen expositio communiter refutatur, quia per mortuos homines intelligunt passim interpretes Græci, & Latini, & cōtrarius inuitatus est modus loquendi.

Tertia expositio est Chrysofomi, & multorum Græcorum, qui interpretantur de Baptismo Christi, per quem credentes quando baptizantur significant corporum resurrectionem. quæ explicatio non quadrat in verba Pauli, qui dixit, *ut quid baptizantur pro mortuis*: non dixit, ad significandam resurrectionem mortuorum. Item hæc explicatio, sicut & præcedens, non satis explicat efficacitatem rationis Pauli, quia posset aliquis respondere, Baptismum prodesse ad vitam æternam, quia anima est immortalis, licet non admitteretur corporum resurrectio.

Quarta expositio est Theodoret, & Caietani, qui explicant de Baptismo Christi, in quo Christi resurrectio repræsentatur. Sed licet verum sit, talem esse repræsentationem, tamen hæc explicatio non satis aptè cadit in verba Pauli, qui dixit, *ut quid baptizantur pro mortuis*: non dixit, ut quid baptizantur pro mortuo ad repræsentationem resurrectionis.

Quinta explicatio est Epiphani, hæres. 9. qui explicat de his qui baptizantur iamiam morituri, circa quam multa dicunt aliqui recentiores, & legi potest P. Vazq. loco citato, & admittenda non est, quia hoc non est baptizari pro aliquo, sed aliquem baptizari paulo ante mortem, qui pro se baptizatur, & non pro alio. Item secundum hunc sensum prædicta ratio minus haberet efficacitatis, quia Baptismus tunc temporis receptus prodest ad iustificationem, & hæc necessaria est ad vitam æternam, quæ locum haberet in anima immortalis, etiam si corpus non resurgeret.

Sexta explicatio est asserentium baptizari pro mortuis idem esse ac facere opera pœnitentiæ pro mortuis; hoc enim solet significare Baptismus, vel baptizari, de quo fusè recentiores. Et sensus est, ut quid facimus opera pœnitentiæ pro mortuis ut liberentur à pœnis, si mortui non resurgunt? Quæ explicatio multos habet auctores, & videtur cæteris probabilior: sed mihi non omnino probatur, quia non est modus vsitatus loquendi dicere baptizari pro alio, & facere opera pœnitentiæ pro illo. Item secundum hanc expositionem ratio Pauli solum videretur probare immortalitatem animæ, ut antea dicebam.

Septima alia explicatio est, ut idem sit baptizari pro mortuo, & baptizari ob contactum corporis emortui. Pro cuius explanatione sciendum est *Deuter. cap. 19.* præcipi ut qui tetigerit corpus mortui immundus censeatur, donec abluatur modo ibi assignato, & secundum hunc sensum nullius religionis, aut sacri cultus videretur illa ceremonia legis, si non significaret corporis resurrectionem; & hæc est efficacitas illius rationis; argumentabatur enim Paulus cum his qui admitterebant veterem legem, & hanc expositionem sequitur P. Vazq. & alij recentiores.

Omitto aliam expositionem, quam tradidit Isidorus Pelusiota *lib. 1. cap. 22.* quæ ad sensum moralem videtur pertinere, & valde obscura est.

Placet autem referre rationem, quam ego tradidi iam olim, & recentiores aliqui ut propriam typis mandarunt, sicut & multa alia, quæ ex meis scriptis desumpserunt. Sciendum ergo est tempore Pauli vsu receptum ut corpora defunctorum lauarentur antequam mandarentur sepulture, ut constat ex *cap. 9. Actuum.* quod etiam fuit in vsu apud aliquas gentes, & nunc in aliquibus fidelium prouinciis.

Ex hoc ergo vsu potuit Paulus sumere argumentum apud fideles, & dicere, ut quid baptizantur, id est, aqua afficiuntur, qui lauant corpora mortuo-

rum, si mortui non resurgunt? id est, ut quid exhibetur tale obsequium corporibus defunctorum, si corpora non resurgunt? & simile argumentum posset sumi ex aliis obsequiis, quæ fideles religiose tribuunt corporibus defunctorum: & hoc sensu ratio Pauli vim habet circa resurrectionem corporum. quæ expositio à multis recepta est ante multos annos in Academia Complutensi.

Sed obiicit P. Vazq. non esse credibile homines tempore Pauli uti prædicta ceremonia ex affectu erga corpora intuitu resurrectionis. Respondetur Paulum agere cum illis, qui cognoscebant resurrectionem, & contendit probare & confirmare resurrectionem, ostendens fore inutilem eam ceremoniam, si corpora non essent resurrectura, quod ad homines illos erat optimum argumentum.

Secundò obiicit, secundum nostram explanationem, non dicitur Paulum, *Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis?* sed, quid faciunt qui mortuorum corpora lauant? Sed hoc facilem habet solutionem, quia utroque modo loquendi potest idem actus significari, & sic manet explicata efficacitas rationis Pauli. Alias verò rationes, quibus vtuntur interdum Canonici scriptores, explicare pertinet in propriis locis occurrentibus ad sacrorum Bibliorum interpretes. Quæ verò nos attulimus, exempli gratia sunt satis.

DISPUTATIO III.

POSITIVA.

De sensibus sacre Scripturae.

Exactam cognitionem eorum, quæ supra diximus de vsu sumendi argumentum ex Scriptura, conueniens est disputare de sensibus Scripturae. de qua materia legi potest Bellar. *tom. 1. lib. de verbo Dei scripto. cap. 3.* & interpretes S. Thom. in 1. part. ad *quest. 1. in artic. 10.* quos infra speciatim referemus.

DVBIUM I.

Quid, & quomplex sit sensus Scripturae.

Sensus sacre Scripturae dicitur communiter qui verbis significatur, sicut & in qualibet alia Scriptura, ut per se constat ex communi hominum iudicio.

Circa secundam partem refertur error Porphyrij, qui negabat eiuſdem loci Scripturae plures sensus. legatur P. Vazq. 1. p. *disp. 13. cap. 1.* Bañez 1. p. in *art. 10. dub. 1.* & eundem errorem videtur sequutus Erasmus citatus à recentioribus: tribuitur etiam aliis, quos de industria omitto, quia obscure loquuntur.

Sed veritas catholica est, Scripturam aliquando continere in eodem loco non solum sensum literalem, sed etiam mysticum, de quibus infra speciatim dicemus, & frequenter docent Patres, explicantes varia loca Scripturae. Hieron. in *magno Comment. epist. ad Galat. in cap. 4.* August. multis in locis. legatur *lib. 1. imperfecto de Genes. ad literam cap. 1. De vera relig. cap. 50. & epist. 49.* Gregor. in *praefat. moralium cap. 3. & 4.* Cyrill. *lib. 1. in Leuit. c. 10.* Ambros. *ser. 14.* S. Thom. 1. part. *quest. 1. artic. 10.* & ibi interpretes.

Sed notandum est, quòd cum dicimus eundem locum

locum Scripturae continere sensum literalem, & mysticum, seu spirituale, non intelligimus de quocumque sensu spirituali, quem vnusquisque potest priuata intentione intendere; sed conrendimus posse in aliquo loco Scripturae contineri sensum spiritualem ex intentione Spiritus sancti: & ideo diximus supra, ex sensu spirituali non sumi efficax argumentum, nisi quando talis sensus intensus est ab Spiritu sancto, ut constat ex alio loco Scripturae; tunc enim ex tali sensu potest sumi argumentum.

Item notandum est, ita esse admittendum sensum spiritualem, ut non excludatur literalis ab eodem loco, & e contrario ita sensum literalem explicandum esse, ut non excludatur spiritualis, quando non est contrarius literalis.

Vltterius sciendum est, sanctos Patres frequenter in Concionibus uti testimoniis Scripturae, non iuxta sensum literalem, nec spiritualem, sed solum per accommodationem. De sensu autem accommodatio dicemus infra.

Tandem meritò Nazianz. *orat. 42.* reprehendit eos, qui solum admittunt vel sensum literalem, vel sensum spiritualem.

DVBIUM II.

An omnia facta in veteri Testamento sint ex necessitate explicanda in aliquo sensu mystico & figurato.

Quæstionis ratio sumitur ex Paulo 1. ad Corinth. 10. *Omnia in figura coningebant illis.*

Augustinus *lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 2.* docet non esse necessarium id dicere de omnibus locis veteris Testamenti, & idem docuit Chrysof. *hom. 65. & sequuntur interpretes S. Thom. 1. p. ad quest. 1. in ciuitatum art. 10.* vbi Bañez *dub. 2.* quia non est idoneum fundamentum ad id asserendum de omnibus locis, licet de aliquibus id dicatur propter testimonium Scripturae, vel propter explanationem sanctorum Patrum.

Testimonium autem Apostoli citatum in principio intelligitur à Patribus in materia determinata, de qua loquebatur ibi Paulus.

Docet autem Bañez & ex factis & dictis Scripturae aliquid erueri ad sensum moralem & ædificationem fidelium vtile esse, quod sæpe faciunt Patres. legatur S. Thom. 1. 2. *quest. 102. art. 2.* Hortatur autem Bañez concionatores ne nimis violenter huiusmodi sensus morales extorqueant.

Disputant verò aliqui, an in aliquo loco noui Testamenti præter sensum literalem sit sensus spiritualis & mysticus: in quo Abulenſ. *super cap. 13. Matth. quest. 28.* responderi negatiuè, & probat, quia sensus allegoricus est quando res gesta significat aliquid quod pertinet ad Ecclesiam militantem; in nouo autem Testamento nihil tale inuenitur. Secundò probat ex August. *de vtilit. credendi cap. 3.* vbi dixit vetus Testamentum significare quid sit futurum: ergo sentit hoc non conuenire nouo Testamento.

Sed contrarium docuit Bañez *loco citato dub. 3.* P. Vazq. 1. p. *disp. 16. cap. 4.* Probat autem Bañez ex Hieron. in *cap. 22. Matth.* dum loquitur de ingressu Christi in Hierusalem, quem locum præter sensum literalem historiae exponunt Patres in sensu morali, ut constat ex Chrysof. *ibi.* & aliis interpretibus. Vnde Hieron. Remig. & Origenes ibi docent significare ingressum Christi in caelum, & negare non

possumus multa facta Christi explicari ab interpretibus in sensu morali.

Et ex his constat primam rationem Abulenſis falsam continere doctrinam.

Ad secundum responderetur Augustinum ibi nihil dicere de nouo Testamento.

DVBIUM III.

Quis sit sensus literalis sacre Scripturae.

Suprà diximus, sub eadem litera sacra posse esse sensum literalem, & mysticum, seu spiritualem: modò autem intendimus explicare, quis sit dicens sensus literalis?

Prima opinio est Lyrae *prolog. 3. Bibliorum*, qui dixit sensum literalem esse qui significatur per voces; figuratus verò qui significatur per res. Et probari potest ex Gregor. 14. *Moral. cap. 1.* citatur etiam Chrysof. *homil. 29. in Ioan.* Origen. *lib. 4. Perierchon. cap. 2.* Ambros. *lib. 5. in Lucam.*

Secunda opinio est Abulenſis in *cap. 13. Matth. quest. 28.* qui dixit sensum literalem esse, quem scriptor voluit significare suis vocibus, siue proximè, siue remotè. Circa mentem verò Abulenſis legatur P. Vazq. 1. p. *disp. 15. cap. 2.*

Tertia opinio communis est, sensum literalem, siue historicum esse, quem Spiritus sanctus per verba siue propria, siue metaphorica primariè voluit significare.

Pro cuius explanatione notandum est discrimen inter sensum literalem & mysticum, quòd sensus literalis proximè significatur per verba: mysticus autem per res verbis significatas.

Dicitur primariè, quia hoc pertinet ad significationem vocum secundum communem modum, quam particulam posuit P. Vazq. *suprà cap. 3.* & fieri potest ut eadem vox significet duas res, alteram propriè, alteram per metaphoram, cum ordinè tamen; sicut cum quis intellectum Dei appellat oculum, & tunc manifestus est significatus illius.

Alterà particula est secundum communem sensum & significationem, quæ pertinet ad explicandum sensum mysticum: hic enim significatur non verbis proximè, sed remotè, & proximè per res significatas. legatur P. Vazq. *loco citato.*

Tertia particula definitionis est, *quem intendit Spiritus sanctus.* quod necessarium est ad sensum literalem Scripturae sacre. Ex qua doctrina facile cognoscetur sensus literalis sacre Scripturae.

DVBIUM IV.

Quis sit sensus literalis parabolarum.

Sensus dubij est, an parabola sensus literalis sit historicus, qui in exemplum assumitur, vel ille, ad quem explicandum assumitur?

Prima opinio refertur aliquorum, qui quæstionem relinquunt dubiam, quos de industria omitto, quia non satis clare loquuntur.

Secunda opinio est eorum, qui putant sensum literalem parabolarum esse illum, qui assumitur ad aliud explicandum, eo quòd ille videtur historicus, & primarius.

Tertia opinio est aliquorum, qui docent in parabolis non esse sensum literalem, sed spiritualem, quia prior historicus non est primariè intensus, sed ad explicandum alium; posterior etiam non videtur literalis, sed potius spiritualis & moralis, prioris similitudine explicatus.

Pro

Pro explicatione veritatis notandum est in parabolis esse duas partes, alteram qua refertur res, quæ adducitur in similitudinem; alteram cui applicatur similitudo. Secundò notandum est primam partem parabolæ esse quasi historiam; secundam quæ est quasi explicatio sensus mystici; & ita prior pars pro sensu literalis habet historiam, vel quasi historiam: secunda autem pro sensu literalis habet mysticum, & spiritualem, ad quem explicandum adducitur prior pars. quæ duæ partes facile possunt agnoscì in qualibet parabola.

Tertiò notandum est, aliquando Christum Dominum proponere parabolam, & applicare expressè; aliquando autem applicationem non explicat publicè, sed Discipulis seorsim, Lucæ 7. *Simile est Regnum cælorum homini qui seminavit bonum semen.* legatur P. Vazq. 1. p. *disp. 16. cap. 4.*

Deinde notandum est id quod notavit P. Vazq. ubi proximè, & Castro *lib. 1. adversus heres. cap. 3.* ex Augustino, nempe historiam parabolæ non ita esse accipiendam quasi re vera acciderit, sed quasi facta fuisset sicut narratur; imò aliquando assumitur in parabolam res aliqua falsa & impossibilis, ut *Iudic. 9.*

Ex dictis meritò P. Vazq. *disp. citata cap. 5.* refutat Abulensem, qui docuit aliquando sacram Scripturam carere sensu literalis: existimavit enim literalem sensum esse illum tantum, qui proximè per voces significatur, qui tamen non est in parabolis. legantur etiam quæ docet P. Vazq. in eodem capite circa sensum metaphoricum.

D V B I V M V.

Quæ sint observanda ad cognoscendum sensum literalem.

DE hac materia egit Cano *lib. 7. de locis.* P. Salmeron *rom. 1. à Prologom. 9.* & breuiter interpretes S. Thom. 1. *part. ad quæst. 1. in art. 10.* Et primò si sancti Patres unanimi consensu aliquem sensum tradunt ut literalem, recipiendus est ut talis, iuxta decretum Concilij Tridentini *sess. 4.*

Secundò observandum est, quònam sensus magis quadret in contextum sincerè sumptus.

Tertiò observandum est, an aliquis sensus sit definitus à summo Pontifice, vel Concilio generali, ut interdum contingere solet.

Quartò multum iuvat considerare proprietatem verborum contextus, & ad hoc pertinet exacta cognitio linguarum; & speciatim proprietates verborum linguæ originalis Hebrææ, vel Græcæ, quando non contradicunt lectioni Latine vulgatæ, ut notant citati Doctores, & fusè P. Salmeron. Item observandum est ad cognoscendum sensum literalem quid frequentissè sentiant Doctores, legatur noster Gillus 1. p. *lib. 1. tractatu 7. cap. 6.* P. Valencia *disp. 1. quæst. 5. punct. 3. ad finem.*

D V B I V M VI.

Quis sit, & quotuplex sensus spiritualis, seu mysticus.

Iuxta communem doctrinam autorum, sensus mysticus dicitur, qui neq. propriè, nec metaphoricè proximè significatur per voces.

Ponimus autem conceptum mentis non solum verbis, sed etiam rebus aliquando significari, quod est sine controuersia apud Doctores. Item commu-

nis Catholicorum sententia est, proprium esse sacre Scripturæ, ut sub vna litera contineat sensum historicum & mysticum, ut docuit Gregorius *lib. 20. moral. cap. 1.* & S. Thom. 1. p. *quæst. 1. art. 10.* & ibi interpretes. Quod ut amplius explicetur, notandum est tria esse genera signorum, vnum est verborum, secundum rerum, tertium quo vitur Deus in Scriptura, quando per rem significatam vult aliquid aliud significare. v. g. per reuocationem filiorum Israël ab Ægypto voluit significare reuocationem Christi ex Ægypto, & similia sunt alia in Scriptura.

Rursus notandum est id quod notavit P. Vazq. *disp. citata cap. 1.* non esse necessarium, ut in quolibet loco Scripturæ inueniatur sensus mysticus intentus ab Spiritu sancto.

Deinde explicandum est, quotuplex assignetur sensus mysticus? Notandum autem est primò generatim, sensum Scripturæ diuidi in sensum literalem, seu historicum, & in mysticum, seu spiritualem.

Uterius sciendum est, sensum mysticum, seu spiritualem, iuxta diuisionem, quam retulit Xistus Senensis *lib. 1. 3. Biblioth. cap. 3.* adducit enim quandam diuisionem, quam putat desumi ex August. *lib. de utilitate credendi cap. 3.*

Sed P. Vazq. *disp. citata cap. 2.* docuit Augustinum in eo loco solum numerare aliquos sensus veteris Testamenti, vnum secundum historiam, alterum secundum ætiologiam, alterum secundum analogiam, & secundum allegoriam. Docet autem Augustinus se vti voluisse Græcis nominibus, quòd ita ab aliis accepisset. Vbi Augustinus non dixit quatuor esse sensus Scripturæ sacre, sed Scripturam posse quatuor modis tradi, seu doceri, primò quidem secundum sensum historicum; secundò iuxta ætiologiam, cum ostenditur quid & qua de causa factum sit; tertio secundum analogiam, hoc est, secundum convenientiam aliquorum; tandem secundum allegoriam. legatur Driedo *lib. 2. de sacra Scriptura cap. 2.*

Deinde Augustinus docet, Christum & Apostolos vfos fuisse prædictis quatuor modis. legatur P. Vazq. *cap. 2. §. his vero.*

Item Hieronymus *epist. 150. quæst. 12.* tradit tres sensus Scripturæ, vnum est secundum historiam; secundus per tropologiam; tertius iuxta intelligentiam spiritualem. Primus satis est notus; secundus est, quando id quod in antiquo populo carnaliter gestum est, ad moralem sensum traditur; spirituales autem per se manifestus existit.

Uterius vulgata est, & communiter recepta diuisio sensus Scripturæ in historicum & moralem, qui solet dici tropologicus, & in allegoricum, quando res historice mysterium aliquod nostræ fidei continent. Et denique in anagogicum, qui refertur ad ea, quæ sunt æterna. Ita refert ex alijs P. Vazq. *suprà*, & S. Thom. 1. p. *quæst. 1. art. 10.* & hos sensus videtur indicare Augustinus *lib. 1. de Genes. ad lit. c. 1.*

Rursus bene docet P. Vazq. *cap. 3.* in nouo Testamento reperiri exempla horum sensuum, & adducit exemplum ex *cap. 4. ad Galat.* illis verbis, *Abraham duos filios habuit.* quibus explicatur sensus literalis: illis verò, *que per allegoriam sunt dicta,* explicatur sensus allegoricus. Cum autem dicitur, *sed quomodo tunc is, qui secundum carnem,* &c. significatur sensus tropologicus: tandem cum dicitur, *ea que sursum est Hierusalem,* significatur anagogicus.

Item in alijs locis noui Testamenti reperiuntur aliqua, quæ ad moralem sensum pertinent; sicut illud 1. Corinth. 9. *Non alligabis os boui trituranti,* quod

quod citat Paulus ex *Deuter. 22.* & refert ad sensum morale, nempe ad ministros Ecclesiæ, & ita intelligitur Apostolus illa verba citasse in sensu mystico, ut notavit P. Vazq.

Exempla etiam allegorici sensus sunt in Scriptura, & sufficit illud de serpente æneo, qui fuit figura Christi, *Matth. 12. & Luc. 11.* alia etiam adducit P. Vazq.

Uterius sunt notanda nonnulla ad exactiorem intelligentiam doctrinæ traditæ. Vnum est aliquando sanctos Patres sensum literalem appellare sensum allegoricum, seu spiritualem, quando continetur sub aliquo typo & figura. ita loquitur August. *epist. 48.* Aliquando verò Patres sensum spiritualem appellant literalem, quando est ex intentione Spiritus sancti.

Secundò notandum est, inter hos sensus literalem esse præcipuum, ex multorum sententia, propter rationem formalem sensus relati ad verba.

Hoc loco disputant aliqui, quomodo possit sumi argumentum ex sensu mystico, de quo diximus supra. Et sciendum est quòd si sensus mysticus sit certus, & explicatus in Scriptura, potest ex illo sumi efficax argumentum: si autem non sit ita certus, considerandum est, an tradatur à multis Patribus, & tunc philosophandum est iuxta ea, quæ diximus supra de autoritate Patrum. legatur P. Vazq. 1. *part. disp. 16. cap. vlt.*

D V B I V M VII.

An sub eadem litera sacre Scriptura contineantur aliquando plures sensus literales.

IN hac quæstione prima sententia negat: ita sentit Medina *lib. 6. de rebus in Deum fide, cap. 5.* & Adamus in *Euangel. Ioan. in principio.* Alensis, & Henricus citari à nostro Gillo 1. p. *lib. 1. tract. 7. cap. 4.* & probari solet primò, quia opposita sententia orta est ex opinione aliquorum, ut exponant & defendant aliqua testimonia veteris Testamenti. Secundò, quia inductione potest probari, loca, quæ communiter adducuntur, non continere duos sensus literales. Tertio, quia scriptor facer intelligebat quæ scribebat: ergo cum solum sensum intendebat explicare.

Verum quòd idem locus Scripturæ aliquando contineat duos sensus literales, communis est sententia interpretum, S. Thom. 1. p. *quæst. 1. ad art. 10.* & plures citat P. Vazq. *ibi disp. 17. cap. 2.* & docuit August. *lib. 12. Confess. cap. 30.* citantur alij Patres, qui non ita clarè loquuntur, & potest probari, quia Deus vno verbo scripto potest plura explicare.

Secundò, rebus ipsis potest Deus plura significare: ergo & verbis ipsis. Tertio, quia aliqua loca Scripturæ sunt, quæ duos sensus continent. hanc sententiam sequitur Gillus supra.

P. Vazq. *disp. citata* hanc secundam opinionem sequitur, ita tamen ut intelligatur quando canonicus scriptor eos sensus nouit, & aptè possunt quadrare in contextum. & hac ratione admittit duos sensus literales in illo loco Isaïæ 53. *Generationem eius quis enarrabit?* & putat posse intelligi de generatione æterna & temporali.

Et ego non dubito sub eadem litera sacra posse contineri duos sensus literales: necessarium autem est primò ut uterque sit ex intentione Dei principalis autoris sacre Scripturæ. Secundò ut uterque aptè quadret in contextum.

An verò sit necessarium ut canonicus scriptor cognoscat utrumque sensum, quæstionem habet.

& P. Vazq. supra affirmat, & probat ex August. *lib. 12. Confess. cap. 30. & 31.* ubi id videtur asserere. Secundò probat, quia aliàs facer scriptor solum esset quasi amanuensis, vel tanquam instrumentum emortuum, aut irrationale.

S. Thom. verò 1. *part. quæst. 1. art. 10.* solum fecit mentionem autoris principalis sacre Scripturæ, qui est Deus: & eodem modo loquuntur aliqui interpretes ibi. Neque videtur necessarium ut scriptor canonicus intelligat omnes sensus eiusdem literæ, quos Deus intendit; satis est, si aliquem agnoscat, ne sit quasi inanimatum instrumentum; & P. Vazquez ipse concedit Prophetas, qui non scripto, sed verbo prophetabant, aliquando prophetasse quæ non intelligebant, sicut de Caïpha dicitur *Ioan. 11.* & S. Thom. 2. 2. *quæst. 173.* generatim docet de Prophetis: idem, & eodem modo loquuntur interpretes ibi, neque video pro contraria opinione rationem conuincentem. & Augustinus fortè loquutus est de eo quod frequentius accidit.

D V B I V M VIII.

An mereatur censuram aliquam grauem opinio asserentium nullum locum Scripturæ continere duos sensus literales.

IN hac difficultate Bañes 1. p. *ad quæst. 1. in art. 10.* docet primò non esse de fide aliquem locum Scripturæ continere duos sensus literales, quia nullus locus Scripturæ hoc probat, & loca quæ pro contraria opinione adducuntur, varijs modis possunt explicari.

Secundò docet Bañes temerarium esse negare, aliquem locum Scripturæ continere duos sensus literales, & probat, quia est contra communem sensum Theologorum.

Sed, ut vidimus supra, eam sententiam docuit Michaël Medina, & alij graues Scholastici, quos citauimus *sub precedenti*, & eos retulit Gillus, ibidem citatus, qui putat eam sententiam non mereri censuram. & Bellarminus *rom. 1. lib. 3. de verbo Dei cap. 3. §. ex his*, solum dixit communem opinionem non esse improbabilem. Ex quibus constat prædictam opinionem Medinæ non esse contra communem Scholasticorum sensum; & non est efficax aliquod argumentum contra Medinam tanti ponderis, ut eius opinio possit dici temeraria.

Deinde observandum est, quod sæpe monere soleo, quòd interdum licet plures Scholastici sequantur aliquam opinionem, tamen si solum sequantur ut probabiliorem, vel probabilem, non est dicendum ex hoc solo capite contrariam esse temerariam, iuxta ea quæ supra diximus de autoritate Scholasticorum. Notandum insuper est id quod etiam concessit Bañes, non esse multa loca Scripturæ, quæ habeant plures sensus literales.

Item sciendum est, non rectè aliquos autores affirmare, in eodem loco Scripturæ esse duos sensus literales, ex eo quòd duæ sint expositiones Patrum diuersæ: hoc enim solum arguit diuisos esse Patres circa literalem sensum eius loci, qui tamen non affirmant utrumque sensum esse literalem, ut obseruauit P. Vazquez 1. *part. disp. 18. cap. 1.* Restat ut disputemus in specie de aliquibus locis

Scripturæ, an contineant duos sensus literales ad exactam cognitionem doctrinæ traditæ.

* *

D V B I V M IX.

An locus Psal. 2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu; habeat duos sensus literales.

Non pauci existimant locum istum habere duos sensus literales, & probari potest, quia talem locum explicant multi de generatione aeterna, quos refert P. Vazq. 1. p. *disp. 18. cap. 2.* & legi possunt interpretés in *Psal. 2. & in caput 3. ad Hebr.*

Alij verò de generatione Christi secundum carnem, quos etiam citat P. Vazq. *ubi proxime.*

Alij verò de generatione Christi pro resurrectione, in quo sensu videtur loqui Paulus *Act. 13.* & ideo multi affirmant istum locum habere plures sensus literales, cum tam sit magna diversitas explicationum.

Alij verò existimant sensum literalem *Psal. 2.* non esse de Christo, & citari à Paulo in sensu mystico, & vt supra diximus, bene potest idem locus habere vnum sensum literalem, & alium mysticum. Ex his ergo volunt alij colligere hunc locum habere plures sensus literales, vt redigant in concordiam Patres. Sed, vt notabam dubio præcedenti, hoc non est bonum argumentum; quia Patres non affirmant eum locum habere duos sensus, sed diuisi sunt circa sensum literalem.

P. Vazquez loco citato docet eum locum habere vnum sensum literalem de resurrectione Christi, & hunc explicuisse Paulum, vt exponunt Hieronymus, & alij nonnulli.

Ego sanè alia ratione concederem illum locum habere plures sensus literales, nempe quia in contextum *Psal. 2.* rectè cadunt explicationes de generatione aeterna, & temporali Christi: & vterius Paulus *cap. illo 13.* de resurrectione explicat, quæ nomine generationis solet intelligi in Scriptura, vt obseruauit P. Vazq. *supra.*

Item negare non possumus Paulum *ad Hebr. 1.* adducere hunc locum Psalmi ad probandam diuinam filiationem Christi, vt etiam concessit P. Vazq. & tamen respondet ex hoc non probari duos sensus literales illius loci; quia Paulus *ad Hebr. 1.* adducit illum locum Psalmi *Act. 13.* ad probandam resurrectionem Christi; in alio verò loco ad probandam Christi filiationem: & ita in vno loco intelligendus est Paulus expendere particulam illam *genus*, in alio particulam *filium*.

Verùm in primis cum sensu Pauli non pugnat explicatio de generatione aeterna. Deinde si Paulus vtitur loco illo ad probandam Christi diuinitatem, & expendit particulam *filium*; ergo supponit generationem aeternam, quæ est origo filiationis. Et propter hoc est mihi valde probabile illum locum Pauli habere duos sensus literales.

Ex dictis colligitur ex prædicto loco non posse efficaciter probari, eundem locum Scripturæ habere plures sensus literales propter varietatem opinionum, licet mihi probabilis sit quod dixi.

D V B I V M X.

An locus Genes. 1. In principio creauit Deus cælum, &c. habeat duos sensus literales.

Locus hic variè exponitur à Patribus, vt constat ex August. *lib. 12. Confess. cap. 20.* & nos de hoc loco diximus in materia de Trinitate. Deinde notandum est, vt diximus supra, ex sola varietate expo-

sitionum sanctorum Patrum non posse probari hunc locum habere plures sensus literales; hoc enim solum arguit Patres diuersa sensisse de sensu literali illius loci.

Aliqui interpretes S. Thom. 1. p. ad q. 1. in art. 10. affirmant prædictum locum continere duos sensus literales, & probant, quia ex illo loco Ecclesia colligit, & definit duas veritates, vna est mundum incepisse in tempore; altera ex mente horum habetur in Concil. Lateranen. sub Innocent. II. & refertur *cap. firmiter, de summa Trinitate.* nempe omnia simul fuisse creata, corporea & spiritualia.

Sed P. Vazq. 1. p. *disp. illa 18. cap. 3.* dixit hoc argumento non rectè probari, illum locum habere duos sensus literales, quia non est definitum omnia simul fuisse creata, quia particula *simul* alium sensum, & solum significat collectionem creaturarum; de quo legi potest P. Vazq. 1. p. *disp. 222. cap. 4.* & nos diximus de hoc loco in materia de Angelis, & ideo negare non possumus rem esse dubiam, & idcirco ex hoc loco non potest certò probari in Scriptura sub eadem litera contineri duos sensus literales, vt contendunt aliqui, qui eam sententiam sequuntur.

Disputant etiam aliqui, an habeat duos sensus literales locus ille Daniel. 9. & erit in templo abominatio desolationis, & affirmant aliqui, & sentiunt posse intelligi non solum de Antichristo, sed etiam de destructione Hierusalem. legatur Hieron. in *cap. 24. Matth.*

Sed nullus est ex Patribus, qui affirmet illos duos sensus intentos fuisse à Daniele Propheta. Et quamuis locus ille Matthæi varias habeat explicationes; tamen non cogimur dicere illum locum habere plures sensus literales, vt saepe diximus. legatur P. Vazq. *disp. citata cap. 4.*

D V B I V M XI.

An locus ille Isai. 53. Languores nostros ipse tulit, &c. habeat duos sensus literales.

Multorum sententia est hunc locum habere duos sensus literales, quia Petrus *epist. 1. c. 2.* explicat de morbis animæ, hoc est, de peccatis, à quibus Christus nos liberauit. Matthæus verò *cap. 8.* de morbis corporalibus apertè intelligit, & locum Isaiæ de morbis spiritualibus explicant nonnulli Patres, quos refert P. Vazq. *supra cap. 5. num. 11.*

Alij verò Patres in *cap. 8. Matth.* manifestè interpretantur de morbis corporalibus.

Quidam recentiores in caput citatum Isaiæ putant diuersa verba Isaiæ citari à Matthæo, & diuersa à S. Petro, & secundum hanc explicationem non erunt duo sensus eiusdem loci. legatur Foreirus in *citatum caput Isaiæ.*

Aliquorum sententia est, in citatis verbis duos sensus literales contineri, propter duo loca supra citata Matthæi, & Petri. Item alij existimant in illis verbis Isaiæ contineri duos sensus, alterum literalem, & alterum mysticum; & in assignando literali & mystico etiam est diuersitas opinionum, nam quidam putant literalem esse de morbis corporalibus; mysticum, de morbis animi, hoc est, de peccatis, & vtrumque esse certum. Alij e contrario putant literalem & primarium esse de peccatis.

In hoc dubio mihi videtur, in verba Isaiæ & contextum posse cadere vtrūque sensum; quamuis magis conformis videatur sensus de peccatis. Secundò negare

D V B I V M XIII.

De loco Osæ 11. Ex Aegypto vocaui filium meum.

Aliqui existimant hæc verba habere duos sensus literales, quia Osæ ad literam primariè loquitur de populo Israëlito; & tamen Matthæus *cap. 2.* explicuit de Christo.

Iansenius verò in citatum locum Matthæi putat Matthæum citasse hæc verba, non quia contineant sensum literalem de Christo, sed solum per accommodationem verborum. legatur P. Vazquez *disp. 14. cap. 2.*

Tertia opinio est asserentium, Osæam in sensu literali primariè loquutum de populo Israëlito; secundariè explicasse sensum mysticum, quem explicuit Matthæus de Christo.

Dicendum autem est primò nullo modo esse admittendam explicationem Iansenij de sensu accommodationis, quia si hoc esset verum, non posset dicere Euangelista, vt *adimpleretur quod dictum est per Prophetam: Ex Aegypto vocaui filium meum.* quibus verbis manifestè significat Matthæus, sensum de Christo intentum esse aliquo modo à Propheta. Meritò ergo recentiores aliqui 1. *part. ad quest. 1. in art. 10. & super cap. 2. Matth. & super cap. 11. Osæ,* opinionem Iansenij dignam esse graui censura.

Secundò existimo Matthæum citasse testimonium Osæ in sensu mystico, quod bene explicat P. Vazq. *disp. illa 14. cap. 4.* & ex aliis fusè probat. & sequitur Valentia 1. *part. disp. 5. quest. 5. §. 3. vers. & quidem,* & alij recentiores.

Sed obiiciunt aliqui, si sensus de Christo non est literalis in citatis verbis; ergo ex illo non posset sumi argumentum efficax, quia ex solo sensu mystico non solet. Respondetur ex sensu mystico non sumi efficax argumentum, quando non est explicatus in Scriptura; si tamen sit explicatus ab scriptore canonico, poterit sumi efficax argumentum ex illo, vt supra diximus, sicut de loco illo, *Os non comminuetis ex eo,* multi affirmant. legatur Augustinus *D tract. 120. in Ioan. & alij Interpretes circa citata verba,* & P. Vazq. *supra cap. 2.*

D V B I V M XIV.

De sensu accommodatio.

DE materia huius dubij legatur P. Valentia 1. *part. disp. 1. q. 5. §. 3. vers. sunt autem.* P. Vazq. 1. *part. disp. 14. P. Tannerus infra citandus.*

Certum est sanctos Patres frequentè in suis scriptis vti sensu accommodationis, id est, accommodando verba Scripturæ alicui rei de qua institunt sermonem: non quia Scriptura in eo sensu loquatur, sed quia verba accommodantur, quod etiam Ecclesia facere solet in officiis Sanctorum.

Difficultas autem est, an scriptor sacer aliquando in sua canonica scriptura noui Testamenti citet verba veteris Testamenti per solam accommodationem? Et nonnulli putant vnum scriptorem sacrum vti verbis antiquioris scriptoris sacri per solam accommodationem, & explicant, quia *Apo. 1. 1.* de duobus præcurforibus Antichristi dicitur, *Est sunt due olive, & duo candelabra.* quæ verba desumpta sunt ex *cap. 4. Zacharia.* vbi dicuntur de Iesv sacerdote, & de Zerobabel; ergo in loco Apocalypsis adducuntur per accommodationem.

Item adducuntur aliqua verba ex *Amos cap. 8.*

negare non possumus, probabilem esse sententiam asserentium posse dici esse vnum sensum literalem; quia licet à Matthæo intelligatur de morbis corporis; ordinabatur tamen illa curatio ad salutem animæ; & ideo P. Vazq. existimauit esse vnum sensum, vt constat ex *cap. 1. disp. citata. §. deinde obseruandum est.* vbi docet apertè non esse dicendos duos sensus literales, quando omnino ad idem ordinantur. Docuit autem *cap. 5.* locum Isaiæ intelligi de curatione morborum spiritualium: citari tamen ab Euangelista, nempe à Matthæo, de curatione morborum corporalium, quia Christus semper intendebat salutem anime, etiam quando curabat corpora. quæ ratiocinatio satis est probabilis.

Ego quidem de hoc loco Isaiæ fusè dixi 3. *part. ad quest. 14.* Et primò existimo satis esse probabilem sententiam asserentium locum Isaiæ continere duos sensus literales: quam sententiam plures interpretes sequuntur 1. *part. ad q. 1. in art. 10. & P. Suar. tom. 1. in 3. part. disp. 32. & alij in cap. 8. Matth. & nonnulli in citatum locum Isaiæ.*

Secundò probabilis est sententia illa de sensu literali quantum ad morbos corporis, & de mystico quantum ad morbos anime.

Tertio existimo non posse efficaciter impugnari sententiam Foreiri supra relata.

Vterius aduerto non esse admittendam sententiam asserentium Matthæum per solam accommodationem citasse locum Isaiæ, quia si esset sola accommodatio verborum, non posset Matthæus dicere, *id factum est, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam.* legatur P. Vazq. *disp. citata, cap. 3.* In fine huius dubij piacet aduertere, propter tantam varietatem expositionum non posse ex hoc loco probari certò aliquem locū Scripturæ continere duos sensus literales, quod dixerim, quia aliqui ex hoc loco cōtendunt impugnare opinionem, quam supra retulimus, asserentium nullum locum Scripturæ continere duos sensus literales, quæ opinio licet nobis videatur falsa, non tamen videtur digna aliqua censura.

D V B I V M XII.

Circa locum Isaiæ 53. Generationem eius quis enarrabit?

Dvbiūm potest esse, an locus iste contineat duos sensus literales? Et varij sunt sensus Patrum: aliqui enim explicant de generatione aeterna. Clemens Pont. *epist. 1.* Euseb. *de preparat. Euang. lib. 1. cap. 1.* Cyril. *lib. 2. de Trin. Basil. 1. contra Eunom. Chrysostom. homil. 1. de incomprehensib. Dei natura,* habetur *rom. 5. August. varijs locis, & lib. 1. de Symb. ad Catech. cap. 2.* & alij Patres & interpretes frequentè.

Nonnulli etiam de generatione temporali Christi, Iustinus *lib. quest. a Gentibus propositarum, quest. 67.* Tertull. *aduersus Iudeos, cap. 12.* & alij in *citatum Isaiæ locum.*

Aliæ etiam expositiones eius loci adducuntur à recentioribus. Vna est, *generationem* sumi pro generatione filiorum: alia per *generationem* intelligit sæculum illud Christi. quæ explicationes sumuntur ex diuersis versionibus.

P. Vazq. *supra cap. vlt.* concedit talem locum posse admittere duos sensus literales, de generatione aeterna, & temporali Christi, quia vterque sensus quadrat in contextum.

Putant verò recentiores aliqui explicationes supra relatas contineri sub verbis Isaiæ, & esse probabiles, sed non ita aptè cadunt in contextum.

P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

B quæ

quæ referuntur i. *Machab. cap. 1.* legatur P. Vazq. A
cap. citato.

Sed hæc loca solum probant, scriptorem sacrum posse vti verbis antiquioris scriptoris, quod facile intelligitur, sed solum est vsus eorundem verborum. Verum in his locis autor Scripturæ, qui vtitur illis verbis, non affirmat in illis prophetarum esse ab antiquiore scriptore sensum, quem intendit citans scriptor: hoc enim dicimus non posse fieri, quando sensus tantum est accommodatius.

Notat autem P. Vazq. 1. part. disp. 14. cap. 5. §. sic ergo, Christum dixisse *Matth. 15. Populus hic labijs me honorat, vti Christus adducit testimonium Isaia: circa quem locum ita P. Vazq. affirmat esse sensum accommodatium, vt aut parum, aut nihil differat à sensu literali. Quæ verba consideranda maxime sunt, ne aliquis imponat P. Vazq. quod senserit testimonium Isaia citatum à Christo in solo sensu accommodatium, cum ipse P. Vazq. manifestè dicat sensum illum aut parum, aut nihil differre à literali.*

Et mihi placet ea verba Isaia in sensu literali citata fuisse à Christo Domino; quia Christus dixit bene prophetasse Isaia, ac proinde concedendum est Isaia voluisse significare sensum, quem adduxit Christus vt literalem, propter eosdem mores populi illius. Neque est necessarium hoc loco recurrere ad sensum mysticum, propter rationem assignatam de eisdem moribus illius gentis, & iuxta doctrinam traditam explicandus est locus *Matth. 13. ex Isai. 6. vt adimpleretur quod dictum est: Auditum audietis, & non intelligetis.*

In fine huius dubij placet aduertere Tannerum 1. part. disp. 1. q. 5. in explicatione quintæ conclusionis non satis agnouisse mentem P. Vazquez; dicit enim §. 40. P. Vazquez de sensu accommodatium sensisse cum Iansenio; in quo sine dubio fallitur Tannerus, quia, vt supra diximus, Iansenius manifestè admittit sensum accommodatium purum, quando *Matthæus citauit illud Osee, ex Ægypto vocauit filium meum.* & tamen P. Vazquez, vt vidimus, ita appellauit sensum accommodatium circa locum Isaia, vt diceret parum, aut nihil differre à literali.

D V B I V M X V.

Quomodo possimus vti Scriptura per accommodatorem vt utili ad arguendum.

IN hac re obseruandum est, posse nos sumere ex Scriptura argumentum à simili, vel ab exemplo, sicut & in Philosophia, vnde & Christus *Luc. 6.* vsus est exemplo Dauidis, qui propter necessitatem comedit panes propositionis, vt excusaret Discipulos suos à calumnia Phariseorum.

Deinde Doctores scholastici in materia de adoratione imaginum, vt probent imaginibus esse deferendum sacrum cultum, vtuntur exemplo aræ veteris Testamenti, cui semper delata est veneratio. legatur P. Vazq. 1. de adorat. disp. 6.

Rursus notandum est quod sicut verbis Scripturæ solent Patres vti per accommodationem, ita & historiis ad rem moralem explicandam, etiam si sensus in his casibus non contineatur in Scriptura; nec sit efficax ad arguendum, sed utilis ad exhortandum.

Restat explicandum ad exactam intelligentiam eorum, quæ supra diximus, quomodo ex multiplici sensu sub eadem litera sacra non sequatur æquiuocatio, vel obscuritas.

Aliqui, vt supra vidimus, negant sub eadem litera duos sensus literales, quia videbatur illis sequi

æquiuocationem, vel obscuritatem nimiam ex pluralitate sensuum.

Nihilominus Doctores qui admittunt plures sensus literales sub eisdem verbis, contendunt explicare non sequi æquiuocationem, vel obscuritatem nimiam ex tali pluralitate sensuum. Et S. Thom. 1. part. quest. 1. art. 10. ad 1. docet quod pluralitas sensuum nõ facit æquiuocationem, quia voces proximè significant res, quod pertinet ad sensum literalem, & per res significatas significatur aliud, ac proinde cum ordine, & ita absque æquiuocatione vel cõfusione. Loquebatur autem S. Thom. de sensu literalis & mystico; ille significatur proximè per voces, iste per res significatas vocibus. Si verò loquamur de duobus sensibus literalibus, dicendum est, ita significari per contextum, vt non sit æquiuocatio, vel insignis obscuritas.

Illud est maxime aduertendum, testimonia Scripturæ, ex quibus probantur mysteria nostræ fidei, manifestè esse explicata à Patribus, vel Conciliis; & ita habent claram & firmam certitudinem.

Tandem aliqui disputant, quis sensus Scripturæ sit præstantior, literalis, vel spiritualis, quando vterque est æquè certus. sic P. Molina 1. part. ad quest. 1. in art. 10. in fine, & alij recentiores. Solutio autem pendet ex notitia vtriusque sensus, & ex intentione Spiritus sancti; & ita in quolibet loco particulari res est explicanda, & expendenda.

Ex his quæ hæcenus diximus intelligitur rectam esse doctrinam S. Thom. 1. part. quest. 1. art. 10. vbi in corpore docet eandem literam sacre Scripturæ posse continere duos sensus, alterum literalem, alterum spirituales.

Secundò docet posse etiam contineri plures sensus literales, & de his omnibus supra diximus. Item ad primum argumentum ostendit, ex hoc multiplici sensu Scripturæ non sequi æquiuocationem, vel cõfusionem, vt explicuimus. Item in eadem solutione docet, ex sensu spirituali non posse sumi efficax argumentum, quod intelligi debet iuxta supra dicta, nempe quando spiritualis sensus non est explicatus ab scriptore Canonico.

Vterius in solutione tertij bene docet sensum parabolicum sub literalis contineri, & explicat per exemplum metaphora.

In fine huius dubij notandum est, Patres aliquando sensus spirituales comprehendere sub nomine allegoria, vt notauit P. Valentia 1. part. disp. 1. q. 5. §. 3. vers. sciendum autem est, ex August. Basil. & alijs, & notauit S. Thomas lect. 6. in cap. 4. ad Galat. legatur quodlibet. 7. art. 14. & 15. legatur etiam P. Tannerus 1. part. disp. 1. quest. 5.

Epistola cuiusdam amici ad P. Luisum Turrianum missa.

ACcepta ex his occasione, quæ nuper prædiuini ingenij vena in opusculis de Gratia excussis, felici quidem Marte Paternitas vestra concinnauit de attributo Sanctitatis, exorta est apud nos controuersia circa propositiones aliquas, in quibus nonnulla dubia sic Studiosorum mentes male torquent, mirè vexant, vt facile, quid in illis sentiendum sit, non appareat. Quapropter hæc & illas ad fidelem tantum viri trutinam, huius latioris epistolæ comites remitto: soluantur illa deprecor, de istis censeat. Vestrum namque erit vtrisque pretium dare; vt vel de Paternitatis vestræ æstimentur iudicio, vel illis de censura caueatur.

Tibi

Aurel. Tibi igitur qui prudentia antistas ceteris, optionis huius A
delego prouinciam. Quid factio opus sit, ipse videris. Ego
Symmach. infantia, & imprudentia mea patrem conscium non im-
lib. 1. prudenter elegi. Vale.
epist. 1. ad Pa-
trem.

Propositiones relatæ ab amico.

1. Non est in Deo speciale attributum sanctitatis.
2. Probabile est quodlibet attributum posse sanctificare naturam humanam vnitam Verbo.
3. Si in Deo est speciale attributum sanctitatis, non sanctificat naturam humanam, vt est attributum formaliter, sed vt entitas quædam diuina est.
4. Natura diuina non magis sanctificat naturam humanam, quàm relatio Verbi diuini.
5. Natura diuina non magis sanctificat naturam humanam, quàm attributum sapientia.
6. Natura diuina non magis sanctificat naturam humanam, quàm attributum omnipotentia.
7. Relatio Verbi diuini sanctificat naturam humanam, non diuinitas.
8. Relatio Verbi sanctificat naturam humanam, non attributum aliquod.
9. Non est probabilis opinio asserentium naturam diuinam sanctificare naturam humanam.

DISPUTATIO IV. SCHOLASTICA.

De attributo sanctitatis, quæ est responsio ad amicum mirè doctum.

D V B I V M I.

An in Deo sit speciale attributum sanctitatis.

IREA primam propositionem explicandum est, an sit in Deo speciale attributum sanctitatis. de quo diximus in materia de Gratia, opusc. 3. dub. 5. de qua questione nihil ferè autores dixerunt. Et explicandum etiam est, quid sit attributum in Deo, vt videamus an sit in illo speciale attributum sanctitatis. Et de ratione attributi disputari solet 1. p. ad quest. 3. & fusè Ægidius tom. 1. de Beati. lib. 5. legatur P. Vazquez 1. part. disp. 116. c. 1.

Notandum autem est, nomen attributi vsurpari à Theologis in hac materia ad significandam perfectionem aliquam diuinam specialem.

Secundò notandum est, communiorum opinionem Theologorum esse, attributum in Deo significare perfectionem. Item constitutum est apud Theologos, attributum esse prædicatum, quod propriè, & non translaticè conuenit Deo. Vterius sciendum est, attributum secundum communem Theologorum opinionem, esse prædicatum, quod nostro modo intelligendi concipitur quasi additum essentia diuinæ; cui doctrinæ fauet Damascenus lib. 1. de fide cap. 4. Rursus attributum in Deo dicitur esse prædicatum absolutum, iuxta S. Thom. 1. p. q. 39. & 1. sentent. disp. 2. q. 1. art. 4. & legi potest P. Vazquez loco citato, num. 3. Deinde sciendum est, nomen sanctitatis varios habere significatus apud autores prophanos, vt ex multis refert noster Cornelius in c. 20. *Leuit. vers. 26.* in sensu morali. & cap. 22. in fine. & cap. 27. num. 28. & legi potest S. Thom. 2. 2. quest. 81. art. 8. in corpore. & interpretet frequenter in varia P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

loca Scripturæ, præsertim in cap. 6. *Isaia.* Et, vt constat ex S. Thom. loco citato, etiam apud Theologos nomen sanctitatis habet varios significatus.

In hac verò controuersia, sanctitas sumitur pro munditia & puritate animi, sicut vsurpatur à Dionysio Arcopag. de diuinis nomin. cap. 12. quam retuli opusc. citato, dub. illo 5. cuius doctrinam recipiunt communiter interpretes Dionysij in illud caput, S. Thom. Carthusianus, & alij.

Difficultas ergo est, an in Deo sit speciale attributum sanctitatis: In qua difficultate ex his, qui sua scripta typis mandarunt, vix aliquid potui colligere, quando in materia de Gratia, de hac controuersia tractauit. Modò autem, vt audio, non deest vnus, vel alter ex recentioribus, qui neget in Deo esse speciale attributum sanctitatis. Et potest probari, quia Deus per suam essentiam est Sanctus, cum per illam sit liber ab omni inquinamento peccati, ac proinde infinitè mundissimus: ergo non eget perfectione nostro modo intelligendi superaddita essentia. Explicatur, quia sanctitas ipsa, quæ per se est talis, non potest esse sancta per formam superadditam, sicut neque albedo potest esse alba per aliam formam.

Secundò potest probari, quia non videtur idoneum fundamentum ad assignandum in Deo speciale aliquod attributum sanctitatis: nam quod Scriptura & Patres dicunt de sanctitate Dei, rectè possunt explicari de sanctitate essentiali.

Tertiò, quia gratia creata dicitur à Patribus & Scholasticis participatio diuinæ naturæ, & tamen si in Deo esset speciale attributum sanctitatis, potius gratia deberet dici participatio illius.

Quartò, quia non satis explicant autores, in quo consistat hoc sanctitatis attributum speciale: ergo videtur locuti de sanctitate essentiali.

Sed contraria sententia videtur esse Dionysij Arcopag. cap. 12. de diuinis nomin. vbi de nomine Sanctus agit sicut de alijs, quæ nostro modo intelligendi significant prædicatum aliquod veluti superadditum diuinæ essentia: & eodem modo loquuntur ibi S. Thom. Carthusianus, & alij interpretes Dionysij; & S. Thom. 2. 2. q. 83. art. 1. fecit mentionem sanctitatis diuinæ tanquam de perfectione speciali Dei. Et eodem modo loquuntur Patres & interpretes in varia loca Scripturæ, nempe in cap. 20. & 22. *Leuit. & in cap. 6. Isaia,* vt alia omitam; & Noster Cornelius in cap. 20. *Leuit. vers. 26.* in sensu morali expressè docet, sanctitatem in Deo esse attributum ipsius. & postquam ego hanc doctrinam tradidi in materia de Gratia, hoc ipsum tradidere non pauci. Et quid sit hoc attributum in Deo, dicemus infra.

Modò autem dicendum est, primam illam propositionem, de qua interrogatus sum, esse improbabilem, quia neque habet grauem autorem, neque argumentum alicuius momenti. Secundò existimo illam propositionem non carere temeritate aliqua: videtur enim contra communem sensum Doctorem, qui vel expressè tradunt, vel supponunt contrarium, præsertim, quia in hac materia magni momenti est autoritas S. Dionysij.

Et antequam ostendamus quid sit hoc attributum in Deo, oportet soluere argumenta adducta pro contraria parte.

Circa primum videndum est quo sensu Deus possit dici Sanctus per suam essentiam. Et aliqui variè philosophantur; nam qui putant attributa esse de conceptu essentia diuinæ, dicere possunt Deum

B 2 esse

esse Sanctum per suam essentiam, quia Deus in A sua essentia includit attributum sanctitatis. Hæc tamen doctrina de inclusione attributorum in essentia, refutata est à nobis in materia de Trinitate.

Alij verò qui putant attributa ante intellectum distingui aliquo modo ab essentia, dicere possunt Deum non esse Sanctum per suam essentiam, quia essentia non includit prædictum attributum, licet possint concedere talem propositionem propter identitatem realem attributorum cum essentia.

Sed doctrina illa de distinctione formali ante intellectum attributorum ab essentia nobis displicuit in materia de Trinitate, & in præsentem contendimus explicare, an sit in Deo sanctitas ratione distincta ab essentia.

Et existimare posset aliquis, nomen sanctitatis non significare in Deo ipsam essentiam, sed aliquid per modum superadditi.

Pro huius autem rei explicatione notandum est in Deo esse aliqua prædicata, quæ conveniunt essentia secundum se ut distincta ab attributis, & etiam ipsi attributis ut distinctis ab essentia. v. g. hoc prædicatum *vincens* convenit essentia diuinæ, etiam si non includat in suo conceptu formali attributa, est enim vita substantialis. Intellectio etiam, & volitio Dei, licet non includant in suo conceptu essentiam diuinam, sunt prædicata vitæ. Alia verò sunt prædicata, quæ nostro modo intelligendi conveniunt essentia, quasi aliquid superadditum, ut prædicatum *Iusti*.

Existimo ergo prædicatum sanctitatis convenire Deo sicut prædicatum vitæ, ita ut ipsa essentia diuina per se ipsam sit essentialiter sanctitas, quia per se ipsam est libera ab omni inquinamento peccati, quæ est definitio sanctitatis tradita à Dionysio supra. Et præter hoc est sanctitas in Deo, quæ nostro modo intelligendi est quasi prædicatum superadditum ipsi essentia diuinæ, nempe prædicatum quod habet contrarietatem cum peccato, ut explicuimus in materia de Gratia, opusculo, & dubio citato, & dicemus infra.

Et iuxta hæc respondendum est ad primum argumentum, non inuoluere contradictionem, ob specialem causam concedere in Deo sanctitatem specialem, quæ est ipsa diuina essentia, etiam prout distincta secundum rationem ab attributis, & sanctitatem superadditam essentia, sicut de vita dicebamus.

Ad secundum ex dictis potest intelligi magnum esse fundamentum in Patribus ad constituendum in Deo prædictum attributum sanctitatis.

Ad tertium secundum nostram doctrinam dicendum est gratiam creatam habitualem dici participationem diuinæ naturæ, quia est participatio sanctitatis essentialis diuinæ: charitas autem creata est participatio sanctitatis, quæ in Deo est attributum, ut infra explicabimus, licet aliqui Scholastici senserint habitum charitatis, & gratiæ habitualis non distingui realiter. Fatemur etiam non solum antiquos Scholasticos, sed etiam recentiores ante nos pauca de hoc attributo tradidisse. & ex his constat ad quartum.

D V B I V M II.

Quid sit in Deo attributum sanctitatis.

IN hac quæstione existimare posset aliquis, attributum sanctitatis in Deo esse perfectionem ali-

quam distinctam ratione ab essentia, & ab aliis attributis, quæ communiter cognoscuntur. Et facile potest intelligi, distingui à prædicato misericordiæ & iustitiæ, propter diuersa obiecta, & similibus.

Difficultas potest esse, an distinguatur à prædicato dilectionis, qua Deus diligit seipsum ut summum bonum. Et videtur distingui ab hoc prædicato, quia ratio sanctitatis videtur se habere per modum naturæ, & non per modum formæ vitalis, ut patet in sanctitate creata habituali. Et ita, si attributa in Deo distinguuntur ex natura rei ante intellectum ab essentia diuina, sanctitas esset quasi forma habitualis.

Secundò potest probari, quia nomen *dilectionis*, & nomen *sanctitatis* videtur diuersa significare, ex communi conceptione.

Tertiò, quia dilectio, seu amor in Deo respicit bonum amatum ut obiectum: sanctitas autem potius videtur respicere subiectum quod informat nostro modo intelligendi.

Nihilominus opusculo citato de Gratia docuimus, attributum sanctitatis in Deo esse amorem, quo Deus ipse se amat ut summum bonum. quam doctrinam plures recentiores postea probarunt, & potest explicari, quia sanctitas, ut sæpe diximus, est mundities quædam opposita peccato; sed amor summi boni est ratio maxime opposita peccato: ergo per illam intelligitur Deus liber ab omni inquinamento malitiæ. Probat minor, quia peccatum mortale dicit *auersionem* à summo bono, & conuersionem ad bonum finitum, ut constat ex his, quæ tradunt Doctores in materia de peccatis. Ergo conuersio ad summum bonum infinitum, est ratio opposita peccato, & malitiæ.

Et potest ulterius explicari ex doctrina multorum, quam retuli in materia de Gratia, asserentium actum charitatis creatæ supernaturalis habere vim sanctificandi, propter prædicata opposita prædicatis peccati. Ergo facilius hoc intelligitur de infinito amore Dei, quo seipsum diligit Deus ut summum bonum.

Et quidem autores qui negant, actum charitatis creatæ supernaturalem non esse in nobis sanctitatem formalem, mouentur, quia putant talem actum non habere infinitatem æqualem infinitati malitiæ peccati, ut retuli in materia de Gratia, opusculo, de forma *sanctificante*. Sed actus quo Deus seipsum diligit, maiorem habet infinitatem, quam sit malitia peccati in suo genere: ergo ex prædicto capite negare non possumus, amorem quo seipsum diligit Deus, esse formalem sanctitatem.

Ea verò quæ in contrarium obiciuntur facilem habent solutionem.

Ad primum respondeo, qui in Deo, nostro modo intelligendi, concipitur per modum actus vitalis, posse etiam concipi per formam contrariam peccato, modo à nobis supra explicato.

Ad secundum responderetur, nomen *sanctitatis* absolute sumptum latius patere, quam nomen amoris; sed hoc non impedit, quòd dilectio qua seipsum diligit Deus, possit esse specialis sanctitas, iuxta doctrinam traditam: sicut de charitate creata multi philosophantur, ut diximus.

Tandem notandum est, attributum in Deo posse dici quòd concipitur per modum actus vitalis, ut expressè tradidit Ægidius citatus dubio præcedenti.

D V B I V M

D V B I V M III.

An sit probabile quodlibet attributum Dei posse sanctificare naturam humanam vnitam Verbo diuino.

Relatione didici esse hoc tempore recentiores aliquos, asserentes naturam humanam vnitam Verbo diuino sanctificari per quodlibet attributum diuinum; ita ut si per impossibile posset vniri vnico attributo, & non alteri, ab illo posset sanctificari. quæ doctrina vehementer displicet multis viris doctissimis huius ætatis.

Ut autem rem explicemus, notandum est duobus modis posse intelligi prædictam opinionem; altero, si quis dicat, specialem rationem cuiuslibet attributi posse sanctificare naturam humanam, v. g. attributum *sapientia*, secundum formalem rationem sapientiæ: altero modo, si solum velit quis, quodlibet attributum posse sanctificare ratione naturæ diuinæ, cum qua identificatur. Et quidem si hoc posteriori modo intelligatur prædicta sententia, adhuc potest duobus modis explicari: nam dici potest hoc habere attributum solum, quia est idem realiter cum diuinitate, & est verus sensus, licet non sit formalis, & ideo non admittendus: vel quia dicitur essentia diuina includi in quolibet attributo, de quo statim dicam.

Quod autem referrebamus de ratione speciali sapientiæ, v. g. mihi est omnino improbabile, quia formalis ratio sapientiæ non est ratio sanctitatis, quia ratio sapientiæ in quantum talis etiam infinita, solum dicit cognitionem infinitorum: ergo etiam in quantum infinita non sanctificat, quia formaliter ut sapientia non opponitur peccato, sed ignorantia. Vt tunc quod dicitur de inclusione vnus attributi in ratione formali alterius, mihi non probatur, & illud refutauit in materia de Trinitate. Et si admittetur talis opinio, non esset dicendum quodlibet attributum sanctificare, sed attributum sanctitatis inclusum in aliis. Et pro sententia in principio relata non video probabile aliquid fundamentum vel autoritatis, vel rationis.

Sed posset aliquis dicere perfectionem infinitam cuiuslibet attributi diuini requirere inclusionem aliorum. Verum, ut dixi, etiam si hæc doctrina admitteretur, non esset dicendum quodlibet attributum sanctificare formaliter secundum suam rationem, sed attributum sanctitatis inclusum. Et addendum est prædictam doctrinam de inclusione esse falsam: nam, ut ostendebam in materia de Trinitate, infinitas attributi, formaliter loquendo, solum significat infinitam perfectionem intra proprium & peculiare genus; rectè autem potest intelligi absque infinitate alterius attributi, v. g. rectè potest apprehendi infinitas sapientiæ absque vlla perfectione misericordiæ.

D V B I V M IV.

An attributum sanctitatis diuina sanctificet naturam humanam vnitam Verbo ut est formaliter attributum sanctitatis, vel solum quatenus est idem realiter cum natura diuina.

IN hac difficultate refertur opinio asserentium speciale attributum sanctitatis ut tale est formaliter non sanctificare naturam humanam, sed solum ut idem realiter cum natura diuina. Et potest probari, quia alia attributa non præbent effectum

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A formalem specialis rationis; ergo neque attributum sanctitatis. Antecedens probatur, quia sapientia Dei, v. g. non facit formaliter sapientem humanitatem Christi, neque voluntas Dei volentem humanitatem, neque intellectus intelligentem humanitatem formaliter.

Hæc tamen doctrina mihi vehementer displicet, & à multis reprobata est hoc tempore, & refutari potest, quia si natura diuina vnica humanitati potest illam sanctificare, ut concedunt autores opinionis relata; ergo attributum sanctitatis poterit etiam sanctificare vnitam humanitati. Probatur conclusio, quia hoc attributum habet vim sanctificandi, & est vnitam humanitati, sicut natura diuina: ergo eadem videtur ratio.

Secundò explicatur, quia gratia habitualis physice vnita animæ sanctificat animam: ergo attributum sanctitatis physice vnitam animæ poterit illam sanctificare, licet non inhæreat illi tanquam accidens; sicut & natura diuina dicitur sanctificare humanitatem, licet non inhæreat illi sicut accidens; quod videtur manifestum, præsertim secundum opinionem asserentium naturam diuinam habere vim sanctificandi naturam humanam sibi vnitam, quæ oleo diuinitatis vncta euadit infinite sancta, iuxta doctrinam Patrum, qui habent sensum Christi, ut retuli in materia de Incarnat. & in materia de Gratia, opusculo, de forma *sanctificante*. Ratio ergo contra priorem opinionem in eo consistit quòd attributum sanctitatis vnitam est naturæ humanæ physice, & secundum rem, neque est aliquid, quod impediatur effectum formalem. qua ratione vtuntur frequenter Theologi ad probandum naturam diuinam sanctificare naturam humanam Christi.

Ea verò, quæ pro contraria parte obiciuntur, parum habent efficacitatis, & soluenda sunt ab his, qui admittunt naturam diuinam sanctificare naturam humanam. Et considerandum est, an attributum sit aliquid ita peculiare, ut non possit tribuere effectum formæ vitalis, quia natura humana non intelligit nisi per formam à suo intellectu procedentem; secus autem est de effectu formali sanctitatis per modum formæ, & ideo natura diuina dicitur sanctificare naturam humanam, non per modum formæ vitalis, sed per modum formæ extrinsecæ, vnita tamen secundum rem humanitati. Quod maxime considerandum est, iuxta doctrinam interpretum S. Thom. 3. p. ad quæst. 15. agentes de sanctificatione naturæ diuinæ sanctificantis naturam humanam; & ad quæst. 13. respondentes prædicto argumento, quo discipuli Scoti contendunt naturam diuinam non sanctificare naturam humanam: & ita iam olim docui attributum sanctitatis posse sanctificare naturam humanam per modum formæ extrinsecæ.

D V B I V M V.

An natura diuina magis sanctificet naturam humanam sibi vnitam, quam relatio Verbi diuini.

Aliqui existimarunt, naturam diuinam non sanctificare naturam humanam Christi, sed sanctificationem ipsius formaliter oriri à relatione Verbi diuini: quam opinionem retuli agens de sanctificatione humanitatis Christi, in materia de Incarnat. & in materia de Gratia, opusculo, de forma *sanctificante*.

B 3

Alij

Alij verò sentiunt humanitatem Christi oriri ab ipsa diuinitate, & à relatione Verbi diuini. Et probari potest, quia non solum natura diuina, sed ipsa relatio Verbi est sanctitas formaliter.

Hæc autem doctrina dupliciter explicari potest; vno modo, si quis dicat relationem diuinam sanctificare, quia est idem secundum rem cum diuinitate: altero, si quis arbitretur diuinitatem ipsam esse de conceptu formalis relationis diuinæ, iuxta opiniones, quas retuli in materia de Trinitate.

Dicendum tamen est prædictam sententiam priori modo intellectam posse habere verum sensum; si auctores illius solum velint relationem, quæ est, idem realiter cum diuinitate sanctificare secundum rem, quamuis non includat formaliter diuinitatem, & hoc nihil est aliud, quam dicere, rem quæ est relatio, sanctificare.

In secundo autem sensu continetur falsa doctrina, quia, vt diximus in materia de Trinitate, probabilius est relationem diuinam non includere in suo conceptu formali diuinam essentiam. Quod si admittatur illa opinio de inclusione formali, & dicatur ratione diuinæ essentiae relationem sanctificare; illa locutio non esset satis propria: *Relatio sanctificat sicut diuina essentia; vel, diuina essentia non magis sanctificat, quam relatio.* Et, vt probauimus locis citatis, Patres sanctificationem humanitatis tribuunt diuinitatis oleo & vnguento. Fateor tamen prædictam opinionem recentiorum non mereri censuram aliquam, si non negetur diuinitatem sanctificare.

Ex dictis facile est ferre iudicium de quinta propositione ab amico relata, quæ talis est: *Natura diuina non magis sanctificat humanitatem Christi, quam relatio.* Et iuxta doctrinam traditam circa propositionem quartam philosophandum est de quinta & sexta.

DUBIUM VI.

An sola relatio Verbi diuini sanctificet naturam humanam.

HOC dubium proponitur circa propositionem septimam supra relata; & intendimus explicare, an sola relatio sanctificet. nam de diuinitate, an sanctificet, vel non sanctificet naturam humanam, fusè diximus locis allegatis.

Solum ergo contendimus explicare, an mereatur censuram asserere diuinitatem non sanctificare, & relationem Verbi sanctificare. Circa primam partem non desunt, qui existimant opinionem asserentium diuinitatem non sanctificare formaliter, nullam mereri censuram; eam enim doctrinam tradiderunt Scorus & eius discipuli, vt retuli locis supra allegatis.

Aliqui tamen Doctores existimant sanctos Patres ita apertè docuisse, diuinitatem instar formæ sanctificare humanitatem Christi, vt absque temeritate aliqua negari non possit. Et quidquid sit de censure ista, ego existimo eam opinionem non solum esse falsam, sed Patribus parum consentaneam, si attentè legantur, & sincerè considerentur quæ attulimus in materia de Incarnat. & opusculo citato.

Circa alteram verò partem de sanctificatione naturæ humanæ multi viri docti censent relationem Verbi instar formæ sanctificare, de quo diximus locis allegatis. Mihi tamen ea doctrina parum videtur probabilis, iuxta dicta.

Deinde propositio illa, qua dicitur relatio Verbi

sanctificare, non tamen aliquod aliud attributum, mihi est omnino falsa, & improbabilis quoad secundam partem, propter doctrinam allatam. De priori autem parte iam diximus; & si solum sit sermo de relatione ratione identitatis cum essentia, idem posset dici de quolibet attributo. Si verò sit sermo de relatione secundum propriam rationem formalem, non est admittenda hæc doctrina, quia iam ostendimus secundum talem rationem non esse sanctitatem.

Sed dicit aliquis vnionem hypostaticam naturæ humanæ immediatè factam esse cum relatione Verbi, & ratione relationis cum natura; & ita nostro modo intelligendi immediatius secundum rationem sanctificari naturam humanam relatione. Respondetur verum esse quod dicitur in antecedenti; nos tamen contendimus relationem formaliter non habere vim sanctificandi, neque ad hoc referre immediatam illam vnionem. Vbi aduerto mihi non esse probabilem rationem aliquorum recentiorum, qui putant relationem vt ratione distinctam ab essentia sanctificare, & naturam diuinam nullo modo.

Nona propositio supra relata est hæc, *Non est probabilis opinio asserentium naturam diuinam sanctificare naturam humanam.* Et amicus quarit, an hæc propositio mereatur aliquam censuram.

Sciendum autem est quod sæpe admonere soleo, censuram alicuius propositionis posse aliquando esse dignam censuram. v.g. si quis dicat propositionem catholicam esse hæreticam, manifestum est, censuram esse hæresim; & eodem modo si propositionem aliquam probabilem habentem grauem rationem & Doctores, quis diceret esse improbabilem, planè ipsa censura esset improbabilis, & posset esse temeraria, seu scandalosa. Vnde, vt notabam opusculo contra errores Michaëlis Baij, Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt aliquas propositiones illius Doctoris propter censuras, quas tribuebat aliquibus propositionibus, vt in eo opusculo notabam.

Et iuxta hanc doctrinam, nonam illam propositionem relata ex istimo non posse excusari à censura temeritatis; est enim contra multos Doctores scholasticos huius temporis absque vlla efficaci ratione; præsertim, quia illa opinio de sanctificatione naturæ humanæ per diuinam est maximè consentanea Patribus. legatur P. Vazquez 3. p. tom. 1. ad quæst. 7. vbi grauissimè disputat de sanctificatione humanitatis Christi, de qua etiam nos diximus locis allegatis.

His mihi satisfecisse videor, Vir omnium eruditissime, pro mei ingenij munere; tuis de attributo sanctitatis disquisitionibus: breuiter hac in re meam aperui mentem, & quod ingenuè censeo in præsentis disceptatione sentiendum. Vtinam pro voris respondisse videar; ea tamen qualia qualia extiterint lubens libèntque tuæ & doctissimorum hominum trutinæ expendenda submitto.

S. Thomas 1. parte, quæst. 25. de potentia Dei.

ARTIC. I. *Vtrum in Deo sit potentia.*

Conclusio est affirmans.

ARTIC. II. *Vtrum in potentia Dei sit infinita.*

Conclusio est affirmans.

DISPV

DISPVATIO V. circa hos articulos, SCHOLASTICA.

DUBIUM I.

An potentia in Deo differat à scientia, & voluntate.

RONENDVM est in Deo non esse potentiam patientem, vt colligitur ex simplicitate, & immutabilitate Dei, de quibus supra, quæst. 3. & 9. Item ponendum est, quæstionem esse de potentia ad producendum creaturam. Rursus certum est, esse hanc potentiam in Deo, quia est principium producendi creaturas.

Vt rursus cum dicimus esse hanc potentiam in Deo verè, secundum nostram sententiam, intelligendum est ita, vt neque ab essentia, neque ab aliis attributis distinguatur ex natura rei, ante operationem intellectus, iuxta doctrinam traditam infra in materia de Trinitate: quærimus autem, quid sit in Deo ista potentia.

Aliquorum sententia est, secundum rationem esse aliquod distinctum ab actu intellectus, & voluntatis diuinæ: ita Durandus in 1. dist. 38. quæst. 1. & ita Caietanus in articulo 1. videtur existimare esse probabile, etiamsi oppositum iudicet probabilius, & magis consentaneum doctrinæ sancti Thomæ: & pro hac prima opinione citantur multi alij ex antiquis Scholasticis à recentioribus, & vt veram sequitur P. Suarez in Metaphysicis disp. 30. sect. ult. num. 47. & 1. part. lib. 3. de attributis positivis cap. 9. num. 2. vbi docet contrariam non esse probabilem.

Et probari potest, primò ex sancto Thoma hic art. 1. ad 4. vbi potentiam videtur distinguere à scientia, & voluntate. Ratione probat Durandus, quia voluntas, & intellectus, non sunt principium proximum rerum, bene tamen potentia. Probat primam partem, quia voluntas, & intellectus secundum propriam rationem respicit non solum obiectum creatum, sed increatum; ergo ex propria ratione non est principium agendi.

Secundò, quia in Deo omnia attributa sunt vnum aliquid secundum rem, & ea distinguimus instar eorum, quæ in creaturis reperiuntur, in his autem potentia differt ab intellectu, & cognitione.

Communis sententia est, in Deo præter scientiam, & voluntatem non esse potentiam aliam ratione distinctam; ita expressè sensit Scotus in 1. dist. 37. quæst. 2. Bafolis in 2. dist. 8. quæst. 1. Ferrara 2. contra gentes cap. 10. Caietanus in hanc primam partem ad quæst. 27. art. 1. quæst. 4. P. Vazquez hic disp. 102. cap. 3. P. Becanus 1. parte tract. 1. cap. 17. quæst. 2. P. Molina in articulo 1. disp. 2. P. Valentia in hac parte punct. 1. Explicat verò hanc sententiam P. Vazquez, & alij ita, vt potentia includat scientiam, & voluntatem, & addit respectum principij, id est, dicit voluntatem vt efficacem.

Deinde P. Vazquez notat, duo esse ostendenda ad explicandam hanc quæstionem, vnum est, sine idoneo fundamento assignari in Deo potentiam distinctam à voluntate, & scientia: alterum est, quomodo scientia & voluntas sint potentia.

Primum illud probatur, quia in Angelis non videtur illam cognoscere auctores, ex Aristotele 3. de

anima cap. 10. qui in anima non videtur agnoscere potentiam motiuam ipsi inhaerentem, præter intellectum, & voluntatem, quod fusius persequitur P. Vazquez cap. illo 3.

Secundò speciatim probatur de Deo, quia hoc requirit perfectio illius voluntatis diuinæ, aliàs per se non esset efficax, si egeret potentia alia executrice: de voluntate autem Dei philosophandum est perfectiori modo quo possumus; magis ergo consentaneum est rationi, agnoscere, voluntatem Dei per se ipsam esse executricem potentiam creaturarum producendarum.

Alterum est, an intellectus, & voluntas, pro potentia, vel earum operatio, sit potentia executrix in Deo? Quæstionis causa est ex vna parte, nam potentia Dei ex vna parte debet esse necessaria, ita vt Deo non possit contingenter conuenire, & tamen scientia, & volitio non est necessaria, quod patet in volitione efficaci rerum, quæ non posset non esse in Deo vt talis est volitio. Ex altera parte, potentia est proximum principium agendi, & hoc est in Deo volitio actualis.

P. Molina in articulo 1. disp. 2. docet primò, intellectum, aut voluntatem Dei, sub ratione potentiae intellectivæ, aut appetitivæ, non esse potentiam exequentem in Deo, quia non est talis potentia principium immediatum rerum ad extra. Secundò docet volitionem ipsam actualem esse potentiam Dei; & probat primò ex variis locis Scripturæ, ex quibus solum colligitur Deum liberè, & voluntarie operari ad extra.

Deinde ratione, quia non assignatur in Deo aliud, quod maiorem habeat rationem principij immediati; secundò, quia dato actu efficaci voluntatis, & per impossibile, seclusa qualibet alia virtute, sequeretur effectus creatus, quia esset efficax causa illa.

P. Vazquez disp. citata cap. 4. aliter philosophatur, docet enim potentiam in Deo includere scientiam actualem, & facultatem volitionis, non voluntatem actualem. Primam partem explicat de scientia in actu secundo, & intelligit de scientia simplicis intelligentiæ, nam scientia visionis est posterior rebus futuris, iuxta dicta ad quæstionem 14. Addit voluntatem sine ista scientia non intelligi sufficientem potentiam, quia non intelligitur in actu primo sufficiens sine directione intellectus.

Secundam partem declarat, quia potentia ita debet assignari, quantum fieri possit, vt ex natura rei insit operanti; & quia hæc potentia debet constitui in Deo, etiamsi nihil veller producere; ita verò philosophatur P. Vazquez, vt obseruet duo, nempe vt assignet principium quod propinquius potest operari, & vt potentia constituatur in Deo. Addit P. Vazquez, huic potentiae addendam esse actionem immanentem, per quam proximè operetur omnia creata, quod est decretum efficax.

Sed obiicit Basilius Legionensis 1. variarum quæst. 8. cap. 6. Solus est contra P. Vazquez, quod actus intellectus non est de ratione omnipotentiae, quia licet voluntas sine illo non possit operari; ex hoc tamen non colligitur pertinere ad rationem potentiae, sed solum quod supponatur, sicut actus cognitionis supponitur necessarid ad actum appetitus.

Sed hæc obiectio facilem habet solutionem, si intelligatur mens P. Vazquez, nam supra disp. 81. cap. 2. expressè docet voluntatem esse propinquioram causam rerum, quam intellectum, & intellectum esse remotam; & in fine capituli docet, quod

cum in Deo detur facultas exequendi distincta ab intellectu, & voluntate, voluntas est causa proxima; cum ergo in hac disputatione docet omnipotentiam includere scientiam, & voluntatem, ita est intelligendus, ut non concurrat utrunque principium eodem modo, sed intellectus ut remotum, & voluntas ut proximum, & cum docet scientiam poni ad constituendam potentiam, non intelligit tanquam formam, per quam proximè operetur voluntas, aliàs non diceret voluntatem esse propinquius principium operandi: negari autem non potest, actionem intellectus dirigentis esse principium remotum actionis externæ Dei, & ita licet actio illa intellectus supponatur ad voluntatem; tamen respectu effectus censetur principium efficiens, ut dirigens, & hoc volunt qui dicunt omnipotentiam esse voluntatem supposita cognitione.

Secundò obiicit, hoc attributum esse diuersum ab aliis. Respondeo verum esse: intelligendum tamen iuxta dicta.

Terrò obiicitur, quia distinguuntur attributa ex commutatione creaturæ obiecti, seu effectus; ergo omnipotentia est diuersum attributum. Respondeo, concedendam esse consequentiam in sensu dicto, nam intellectus respicit obiectum ut verum, voluntas ut bonum, omnipotentia ut non implicans contradictionem.

Item obiicitur, voluntatem esse principium actionis immanentis; verum licet in nobis ita sit, tamen in Deo confundimus, propter suam perfectionem esse efficacem, etiam actionis externæ, transeuntis medio actu immanenti.

Sed potest aliquis querere causam, ob quam ipsa actio voluntatis diuinæ non dicatur potentia cum scientia actuali, siquidem actio illa ut necessaria semper est in Deo, & aliàs propinquius attingit effectum, quam facultas ipsa voluntatis. Respondeo: certè ex parte necessitatis non impediret quominus intellectus diceretur potentia, licet ut liber commutaret respectum ad obiectum futurum; ex alia verò parte videtur ob stare, quia Deus non est potens quia vult, sed quia est, ut docuit sanctus Thomas art. 5. ad 7. in fine.

Addendum est, affectum simplicem, quo Deus diligit creaturas possibiles, non posse pertinere ad potentiam Dei, quia ille non terminatur ad res iam existentes formaliter, sed respicit res etiam nunquam futuras: item quia talis affectus simplex in Deo non est principium affectus efficiens in ipso Deo, sicut potest esse in nobis, ut notat P. Vazquez suprà.

Ad argumenta Durandi respondendum est; ad testimonium sancti Thomæ respondetur, nobis potius fauere, ut legenti constabit. Ad primam rationem responderetur, illam solum probare, intellectum, & voluntatem Dei, secundum suas rationes latius patere, & plura complecti, quam sub ratione potentie exequutricis. Ad secundam concedendum est, ex creaturis philosophandum esse à simili in Deo, seclusa perfectione quæ debetur naturæ diuinæ.

Deinde potest obiici, nam potentia est quoddam speciale attributum: ergo distinctum secundum rationem ab intellectu, & voluntate, sine assensu & volitione. Responder P. Vazquez cap. 4. in fine, mirum non esse, si hoc attributum includat intellectum, & voluntatem diuerso modo, ut explicatum est, cum non possit ad extra operari, nisi in quantum vult.

Item potest obiici hoc modo, Deus non est po-

tens, quia scit; ergo scientia non pertinet ad potentiam, sed potius scit omnia, quia est omnipotens, & cognoscendo suam omnipotentiam, cognoscit omnia. Sed P. Vazquez cap. 5. in fine, responder, Deum non esse scientem, quia est omnipotens. nam suprà ad questionem 14, probat, Deum non intueri omnia in sua omnipotentia, sed in ipsa ut expressa specie: & addit, potius esse è contrario dicendum, omnipotentem esse, quia scit omnia: & ex dictis facile est soluere quod P. Suarez obiicit pro sua sententia in metaphysica distinctione citata.

Circa hoc verò de ordine omnipotentie, cum scientia, & voluntate, P. Vazquez rectè philosophatur iuxta sua principia, de attributo potentie; secundum opinionem verò eorum, qui assignant potentiam distinctam secundum rationem ab intellectu, & voluntate, dicendum est essentia Dei immediate sequi potentiam intellectivam, & statim voluntatem; tertio tandem intellectum, ut dicit P. Vazquez disp. 81. cap. 2. & iuxta hæc possunt explicari varia Doctorum placita, qui secundum diuersas opiniones philosophantur.

Hic posset disputari, an essentia Dei habeat aliquem concursum ad extra ut obiectum, respectu visionis beatificæ distinctum à concursu omnipotentie; sed de hoc suprà questione 12. ubi etiam est explicandum, an relationes personales habeant peculiarem concursum obiecti.

Deinde P. Vazquez cap. ult. obseruat nonnulla; vnum est, actiones immanentes intellectus, & voluntatis diuinæ non esse actiones, quibus producit creatura, sed potius se habere ut principium externæ operationis. Item obseruat ex S. Thoma art. 1. ad 4. scientiam, & voluntatem esse potentiam Dei, quatenus sunt principia rerum; alia etiam notat facilia.

D V B I V M II.

An potentia Dei sit infinita.

Errant hac ætate Bostrei Caluinistæ, existimantes potentiam Dei non esse infinitam; probant, quia non extenditur ad impossibilia. hunc errorem refert P. Becanus 1. parte cap. 5. num. 8. & cap. 17. quest. 3.

Sed res est de fide, & cetera apud Catholicos. Hæc non omnes eodem modo explicent illam; & circa rationem qua probatur, Dei potentiam esse infinitam, magna est dissensio. Et primò S. Thomas infra 9. 45. art. 5. ad 3. probat ex creatione hoc modo, ut agens educat effectum ex aliqua potentia subiecti, requiritur aliqua virtus; ergo facere sine subiecto erit necessariò infinita. hunc sequuntur discipuli S. Thomæ ad eam questionem 45. & fusè circa eam disputant.

Eam verò impugnat Scotus, & Durandus infra citandi, quia inter nihil, & ens non est distinctio infinita; quia nihil solum excedit ab ente, ratione entitatis, quæ tamen est finita. legatur P. Vazquez disp. 277. cap. 1. & res est ex instituto examinata in materia de creatione.

Secundò probant alij ex Aristotele 8. Physicorum, text. 10. & 12. Metaphysicorum cap. 7. ubi probat infinitatem primi motoris ex infinito tempore quo mouet; sed, ut docuit Scotus & alij, hæc infinitas solum est secundum durationem; nos verò agimus de alia infinitate: contendit tamen Scotus probare infinitatem virtutis, ex eo quòd primus motor moueat à se, hic enim modus est proprius Dei; verum ad hoc impertinens est mouere infinito tempore, quia etiam si

etiam si finito tempore moueret, idem esset; sed hoc genus infinitatis potius pertinet ad essentiam Dei, quam ad eius potentiam, essentia enim dicitur infinita, quia non pender ab alio, ut suprà disp. 25. explicat P. Vazquez; hic verò disputamus de infinitate propria potentie ut potentia est.

Tertia ratio est Durandi in 1. disp. 43. quest. 1. qui probat potentiam Dei esse infinitam, quæ vel producit infinitum simul, vel potest successiuè producere. Sed hæc ratio calumniam paritur, quia si Sol fuisset ab æterno, posset successiuè vnum post aliud producere, & multi putant generare infinita numero saltim diuersa. legatur Gregorius in 1. disp. 43. quest. 3. art. 1. qui pluribus modis contendit explicare huius potentie infinitatem. Recentiores etiam nonnulli plures rationes afferunt, & contendunt non esse efficaces.

P. Vazquez disp. 103. ut rem explicet, cap. 2. contendit explicare prius, quanam sit infinitas de qua agimus hic. Et primò quidam putant in Deo esse infinitatem potentie, vel alterius attributi, quòd quodlibet includatur in aliis, & alia includat; sed hoc falsum esse probauimus in materia de Trinitate; mitto alios modos explicandi infinitatem, & dicendum est nos querere infinitatem ex obiecto, hæc est enim proprium potentis ut potentia est, sicut intellectus dicitur infinitus in genere intellectiois, quia cognoscit quidquid cognoscibile est, & eo modo quo est cognoscibile.

Dicendum est ergo esse in Deo potentiam infinitam, quia est essentia infinita, & eius potentia debet esse infinita, iuxta exigentiam essentia nostre modo intelligendi, qua ratione utitur S. Thomas.

Alij probant ex eo quòd species rerum sunt infinitæ, & Deus potest aliam, & aliam perfectiorem producere sine termino, quod non posset facere si esset finita; & mihi placet hæc ratio, quam etiam amplectitur P. Vazquez disp. citata, cap. ult. in fine, licet dubitent aliqui, an sint possibiles infinitæ species rerum, essentialiter differentium.

Probat item P. Vazquez, & alij, ex eo quòd motus potest crescere in velocitate magis ac magis, & Deus potest velocius, & velocius illud mouere, quod non posset si potentia esset finita. Infinitas hæc alio modo potest declarari, quia, ut infra dicemus, habet pro obiecto quidquid possibile est, seu quod non implicat contradictionem; ergo in genere potentie infinitatem habet, qualis est in obiecto.

Sed est quadam obiectio, quia si esset in Deo potentia infinita ad mouendum, non solum posset mouere per medium velocius atque velocius, sed velocissimè, atque in instanti, sicut Aristoteles 8. Physicorum, cap. 10. probat, in corpore non posse reperiri virtutem infinitam ad motum localem, quia sequeretur posse moueri in instanti, quod est impossibile; hæc ergo ratio videtur probare non posse esse in Deo talem virtutem.

Variè solet hoc argumentum solui, de quo legi potest P. Vazquez disp. citata, cap. ult. Breuiter dicendum est cum S. Thoma art. 2. ad 3. P. Suarez & alijs, eam rationem habere vim in corpore, quia esset agens naturale, & naturaliter produceret omnem effectum; Deus tamen liberè operaretur, & ut sit potentia infinita, satis est si possit velocius, & velocius moueri sine termino.

Restabat explicandum, an possit Deus mouere corpus in instanti; & potest questio esse de motu continuo & discretio, & res pertinet ad Philosophiam, & disputari solet ab Scholasticis in materia

de beatitudine corporis gloriosi. legatur P. Suarez tom. 2. in 3. partem disp. 48. Salas tom. 1. ad 1. 2. quest. 5. art. 5. tract. 2. disp. 1. 4. sect. 18. & Aegidius tom. 3. de beatitudine lib. 5. quest. 5. art. 4. & 5.

Ex dictis potest facile solui argumentum Bostrei Caluinistæ relatum in principio, quia ad infinitatem potentie, in genere potentie, solum requiritur ut habeat obiectum infinitum; repugnat verò potentiam factiuam posse attingere impossibile, quod fieri nequit; unde delirat stultus hæreticus.

ARTIC. III. Verum Deus sit omnipotens.

Conclusio est affirmans.

ARTIC. IV. Verum Deus possit facere quòd præterita non fuerunt.

Conclusio est negans.

ARTIC. V. Verum Deus possit facere quæ non facit.

Conclusio est affirmans.

ARTIC. VI. Verum Deus possit facere meliora ea quæ facit.

Prima conclusio est, Deus non potest facere rem meliorem secundum essentiam. Secunda conclusio, Deus potest facere rem meliorem secundum accidentia. Tertia conclusio, Deus potest facere rem meliorem secundum essentiam qualibet re producta in infinitum.

DISPUTATIO VI.

circa hos articulos,

SCHOLASTICA.

D V B I V M I.

An Deus sit omnipotens.

ERTVM est de fide, Deum esse omnipotentem, quæ colligitur ex Scriptura, & Patribus frequenter dicentibus hanc veritatem, & habetur in Symbolo, Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem. Genesis 17. Ego sum Deus omnipotens. Matthæi 19. Apud Deum omnia possibilia sunt. Luca 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Quomodo verò Abaylardus, & Vicleph errarint circa omnipotentiam, dicemus infra, & refert P. Vazquez disp. 106. cap. 3.

Difficultas verò solet esse, an ratione naturali possit demonstrari, Deum esse omnipotentem, de quo in Metaphysica solet disputari, & aliquid docet P. Vazquez disp. 104. cap. 1.

Nobis verò explicandum est, quæ ratione Deus dicatur, & sit omnipotens: Gabriel in 1. disp. 43. quest. 1. docet, potentiam Dei vocari omnipotentiam, quia potest omnia possibilia; vocat verò possibilia, non quia ex se antequam referantur ad ipsam omnipotentiam sint possibilia, sed quatenus cum ea operantur; censet verò, non esse absurdum, potentiam per possibile, & possibile per potentiam, defini.

Sed hunc modum explicandi omnipotentiam refutat S. Thomas art. 3. & merito, quia hoc modo committitur circulus inutilis in definitione omnipotentie; idem enim est dicere, potentiam esse quæ potest

potest facere possibile, & possibile est, quod potest fieri à potentia, vnde natura potentiae manet incognita, cum definitio detur ad explicandam rei naturam, de qua fusè dixi in Logica, cap. de specie, & cap. de relatione, & lib. de anima, vbi ex infuturo probatui, nunquam in definitione esse admittendum circulum, & vitium hoc repetitionis eiusdem, ex qua manet definitum incognitum; & probatur ex Aristotele 5. *Metaphysicorum* cap. 15. vbi explicatis, quo pacto aliqua dicantur referri ad alia, quia alia ad ipsa, ait, mensurabile, scibile & intelligibile, eo quod aliud ad aliud dicatur, & subiicit rationem, nam intelligibile significat quod eius est intellectus; non est autem intellectus ad aliud, cuius intellectus est, idem enim profectò bis dictum esset, id est, non refertur intellectus ad intelligibile ut sic, quia committeretur repetitio, & negatio, & ita dicunt visus non ad visibile, sed ad colorem, vel quidpiam tale, quod fusius persequitur P. Vazquez, & ego fusè dixi *locis citatis*, impugnavitque solutionem aliorum, & docui, vnum relatum non terminari ad aliud ut relatum formaliter, in nullaque definitione esse admittendum circulum, secundum veram doctrinam topicam.

Iuxta hanc ergo doctrinam dicendum est, potentiam non definiti per possibile, ob dictam rationem; quomodo verò sit explicanda, dicemus infra.

Deinde Scotus in 1. *dist. 43. quest. unica*, docet, potentiam Dei duobus modis posse considerari, vno ut est in se absoluta, & hoc modo non est omnipotentia per respectum ad creaturas possibles: altero modo, quando creatura dicuntur possibles respectu omnipotentiae, & hoc modo ipsa dicitur talis per respectum ad creaturas ipsas, & iuxta hanc doctrinam non incidit Scotus in circulum supra dictum, quia censet creaturas quas omnipotentia dicit per respectum esse possibles, non per ordinem ad ipsam omnipotentiam, sed ad intellectum diuinum cognoscentem illas.

Notat autem P. Vazquez cap. 3. plures existimasse, hanc opinionem dignam esse censura graui, quatenus ponit per intellectum diuinum creaturas acquirere aliquod esse diminutum, quem tamen explicat, & à censura excusat *ibi, & dist. 70.*

Notandum sententia Scoti quantum ad praesentem disputationem attinet probanda non est, quia sicut res non sunt futurae, quia cognoscuntur scientia visionis, sed potius cognoscuntur quia sunt futurae, de quo supra ad *questionem 14.* ita res non sunt possibles, quia cognoscuntur, imò ideo cognoscuntur possibles, quia re vera non implicat contradictionem, potentia enim cognoscitua supponit suum obiectum.

Dicendum ergo est cum sancto Thoma *art. 3.* res quae sunt obiectum omnipotentiae, non esse possibles quatenus referuntur ad ipsam omnipotentiam, vel ad intellectum, sed quatenus ex se, & ex natura sua, non implicat contradictionem, & ita omnipotentia non dicitur omnipotentia, quia possit facere omnia possible, sed quia potest facere, quidquid non implicat contradictionem.

Et explicari potest tum ex refutatione aliarum opinionum, tum à simili de aliis obiectis, color enim ex se talis est ut possit visus versari circa illum, quam doctrinam tradit Henricus *quodlibet 6. quest. 3.* & P. Vazquez fusè explicat *cap. illo 4.* Nonnulla alia dicimus dubio sequenti, quae conducunt ad exactam notionem naturae omnipotentiae.

Aliqui disputant, an ad rationem omnipotentiae requiratur, ut Deus se solo possit facere, quidquid potest cum causis secundis; & certè in multis materiis sentiunt viri docti, Deum non posse facere se solo effectum quem potest cum creatura, quod de aliquibus effectibus vitalibus multi putant, de quo modò non dispero, pertinet enim ad plures materias. Solum affirmo ad rationem omnipotentiae satis esse si Deus possit facere quidquid non implicat contradictionem; speciatim verò in qualibet materia explicatum est, an hoc, vel illud implicet contradictionem; item solet obiici, ad probandum Deum non esse omnipotentem, quòd non possit peccare, aut mentiri.

D V B I V M II.

Quomodo omnipotentia referatur ad creaturas.

Explicare oportet, quomodo non ens pertineat ad obiectum omnipotentiae; & sanctus Thomas variè videtur loquutus, nam *art. 3.* solum videtur excludere ab obiecto omnipotentiae id, quod implicat contradictionem, id est, simul esse, & non esse; & *1. contra genes. cap. 22.* ratione secunda dixit omnipotentiam referri ad omnia quae rationi entis non repugnant: & tamen in *2. dist. 42. quest. 2. art. 2. & quest. 1. de potentia, art. 3.* docuit illud quod potest habere rationem entis, vel non entis, esse obiectum omnipotentiae, & id solum esse extra illum, quod implicat contradictionem.

Caletanus in articulo 3. docuit omnipotentiam Dei referri ad ens, & ad non ens, diuerso tamen modo, circa ens producendo illud, circa non ens non producendo illud; sed licet hoc sit verum, adhuc doctrina sancti Thomae eget explanatione.

Et ideo P. Vazquez *cap. 5.* obseruat, non ens duobus modis posse dici, alterum ut dicit id, quod nullam habet essentiam, sed implicat contradictionem, & circa hoc non versatur omnipotentia; altero, ut solum dicit non ens, sumpta denominatione à negatione existentiae, & circa hoc versatur omnipotentia, non per actionem, sed per negationem actionis, & iuxta hanc doctrinam explicanda sunt loca dicta sancti Thomae.

Notat vterius P. Vazquez posse dici omnipotentiam versari circa non ens, quod implicat contradictionem, eo sensu, quo visus dicitur versari circa tenebras, quia non potest illas attingere; ita omnipotentia circa id quod implicat contradictionem, non per creationem, neque per annihilationem, quia est in omnipotentia negatio circa tale non ens.

Vterius obseruanda sunt nonnulla, vnum est ex doctrina tradita, posse definiti omnipotentiam sine circulo, per ordinem ad id quod non implicat contradictionem. Item ex doctrina tradita potest explicari Anselmus *lib. de casu diaboli, cap. 11.* vbi docet, ideo aliquid esse possibile, quia ab alio fieri potest, quod debet intelligi de possibili absolute sumpro, pro eo quod non implicat contradictionem. Rursus nomine entis in hac materia intelligi quod non implicat contradictionem ens creatum, non tamen essentiam diuinam, aut personalitates eius, loquimur enim de omnipotentia quae est attributum Dei, & in qualibet persona reperitur.

Praeterea notandum est cum Henrico *quodlibet 6. quest. 3.* impossibile absolutum, & in se esse prius, quam referatur ad diuinam omnipotentiam, quia ex

ex se est tale, & ideo fieri nequit ab omnipotentia diuina; sicut de possibili absolute supra diximus, ex se esse tale absolute antequam referatur ad omnipotentiam.

Restat explicandum, an omnipotentia dicat realem ordinem ad creaturas. Ponendum est ex dictis circa *questionem 13.* in Deo nullam esse posse relationem realem ex tempore ad creaturas; item nulla est relatio realis in ipso, quae possit adesse, & abesse, iuxta dicta ad *questionem 19.* Difficultas ergo esse potest de relatione necessaria quam dicit Deus ad aliqua obiecta, v.g. scientia simplicis intelligentiae ad res possibles, vel relatio omnipotentiae.

Est ergo aliquorum recentiorum opinio asserentium, esse in omnipotentia Dei relationem realem ad creaturas possibles, & loquuntur de relatione transcendentali, ut distinguitur à pradicamentali, de qua distinctione dixi ad caput de relatione; & probant, quia omnipotentia ut talis, non potest intelligi sine tali ordine; ergo est de essentia illius, & tamen non est ordo pradicamentalis, quia haec requirit terminum existentem. Item quia alias creaturae in Deo non viderentur ex vi visionis; rursus, quia Verbum non procederet ex cognitione creaturarum possibilem, quod est contra sanctum Thomam.

Hanc verò sententiam refutat P. Vazquez *disp. citata cap. 6.* Primò, quia ex antiquis Scholasticis nullus ita sensit, nam quod aliqui nominales docent Deum referri ab aeterno ad creaturas, non de relatione reali in ipso existenti intelligunt, sed de relatione rationis, aut denominatione extrinseca, & nullam esse in Deo realem relationem, docet S. Thomas supra *quest. 13. art. 7. & 2. contra genes. cap. 12.* & in hac loca Thomistae, Scotus in *1. dist. 30. Capiteolus quest. 1. art. 11.* Deza *ibi art. 1.* P. Suarez *1. part. libr. 3. de attributis Dei positius, cap. 9. num. 12.* P. Vazquez *disp. citata, cap. 6.* Basilius Legionensis in variis *1. part. quest. 8. scholastica, cap. 8.* & alij communiter expectandum autem est hos auctores vel expressè negare omnem relationem etiam transcendentalem, vel ita loqui, ut in Deo non agnoscat relationem realem ad creaturas, sed sentiunt Deum referri ad illam, quia creatura refertur ad Deum.

Deinde hanc veritatem probant aliqui ex eo quòd sit imperfectio in Deo, potentiam suam ordinari, & quasi specificari ab obiecto, quod mihi videtur verum. Sed P. Vazquez hoc probat efficaciter ratione quam indicat Scotus; quia ordo qui per suam essentiam respicit terminum, ex natura sua respicit illud, & ab eo ita pender, ut vtraque sit aequalis necessitas, alias non esset suum esse ad terminum; & tamen essentia & potentia Dei maioris necessitatis est, quam esse creaturarum; ergo nullum habet ordinem realem ad illas.

Et quòd sit magis necessarium Deum esse, probat P. Vazquez, quia creationes non essent possibles nisi Deus esset primum ens, & propter vnumquodque tale, & illud magis tale. Item probari potest, quia magis falsum videtur dicere Deum non esse, quam creaturam non esse possibilem, iuxta doctrinam sancti Thomae *quest. 2. art. 3.* Item, quia per locum intrinsecum non videtur sequi, si non esset possibilis equus, non esset possibilis Deus.

Item hanc maiorem necessitatem solco ego explicare ex eo quòd Deus est ens necessarium actuale, & tamen creatura solum est necessarium possibile; vnde non est admittendum, quod docuit P. Suarez supra *num. 13. & lib. 9. de Trinitate cap. 6.* creaturam

possibilem esse ita necessariam sicut Verbum diuinum, quod per se videtur absurdissimum: neque video quomodo P. Suarez, & quidam alij possint negare transcendentalem ordinem omnipotentiae ad creaturas, nisi concedatur, ut re vera concedunt, omnipotentiam talem habere connexionem cum creatura possibili, ut si illa non esset possibilis per locum intrinsecum, sequeretur Deum non esse.

Et quòd Deus sit ens magis necessarium, colligitur ex eo quòd Scholastici ob hanc rationem negant Dei ad creaturas relationem realem. ita Henricus *quodlibet 8. quest. 3.* Scotus in *1. dist. 43. quest. unica.* Lichetus in *1. dist. 30. quest. unica.* Gerardus Scenenis ex familia Augustiniana in *1. dist. 30. quest. 1. art. 1. in fine.* Basilius Legionensis *1. tomo variarum, relectione 5.* vbi vehementer laudat, explicat, & probat doctrinam P. Vazquez.

Sed aliqui existimantes, in omnipotentia esse realem relationem transcendentalem ad creaturam, respondent, si equus non esset possibilis, sequi Deum non esse, neque alias creaturas esse possibles, neque hoc esse aliquod absurdum: quod tamen refutat P. Vazquez *loco citato.* quia ut Deus sit omnipotens, non postulat hanc, vel illam creaturam esse possibilem, sed solum requiritur quòd possit facere, quidquid non implicat contradictionem, ut constat ex dictis, vnde cum supponimus aliquid implicare contradictionem, nihil supponimus contra Dei omnipotentiam.

Explicat etiam à posteriori, quia magis falsum est asserere, Deus non est, quam dicere, homo non est possibilis, nam, ut docuit Aristoteles 4. *Metaphysicorum, textu 18.* inter ea, quae implicat contradictionem, vnum est magis falsum, quam aliud; & hanc doctrinam videtur manifestè sequi ex communi sensu Scholasticorum agnoscentium maiorem necessitatem in Deo, quam in creaturis, quod infra amplius explicabitur.

Ad primum contrariae sententiae responderetur, omnipotentiam in se esse absolutam, licet à nobis non concipiatur sine ordine, quod saepe contingit, propter nostrum modum imperfectum cognoscendi. Secundum pertinet ad *questionem 12.* Tertium pertinet ad materiam de Trinitate, in qua docuimus, Verbum non procedere ex cognitione creaturarum possibilem in quarto modo dicendi per se.

In fine huius dubij placet notare nonnulla circa doctrinam aliquorum recentiorum, qui nostram, & communem sententiam sequuntur, docentes in omnipotentia non esse realem aliquem ordinem ad creaturas; & probant, quia in creatis non est relatio aliqua realis, vel pradicamentalis, vel transcendentalis; sed hoc in Philosophia refutatum est. Aliis etiam rationibus vtuntur, quae falsam, vel difficilem continent Philosophiam.

Item probant, quia si talis relatio esset in omnipotentia, non possit probari, non esse in Deo relationem pradicamentalem ad creaturas futuras; sed haec ratio *questionem* inuoluit dubiam, de qua agendum est infra ad *questionem 13.* Item probat, quia si tales relationes esset in Deo, quis videret Deum respicere necessariò illas, quod non potest dici. Sequela probatur, quia videretur Deus sub omni respectu ad creaturas omnes. Hoc argumentum difficultatem inuoluit, de qua Doctores in materia de visione supra ad *questionem 12.* & contra aliquos Doctores secundum communem doctrinam potest habere multum efficacitatis; ab aliis verò non improbabiler soluitur. Mihi sanè semper visum est difficile, velle inferre cognitionem intuitiuam termini.

mini, ex cognitione intuitiva rationis, siue sit A
transcendentalis, siue prædicamentalis.

D V B I V M III.

An si creatura non essent possibiles, maneret in
Deo intrinseca perfectio omnipotentia.

Hoc dubium proponitur ad explicandam in-
dependentiam potentia Dei respectu creatur-
arum. Aliqui Theologi in materia de Trinitate, vt
defendant Verbum procedere ex cognitione creatur-
arum possibilium, concedunt duo, alterum est
creaturas possibiles esse æqualis necessitatis cum
omnipotentia Dei; alterum quod si per impossibile
creaturæ non essent, Deus non haberet perfectio-
nem, quæ modò dicitur omnipotentia.

Explicari potest hæc sententia argumentis, qui-
bus probari solet sententia asserentium Verbum
procedere ex cognitione possibilium in quarto mo-
do dicendi per se, de quibus diximus in materia de
Trinitate.

Deinde probari potest argumentis, quibus pro-
batur opinio asserentium creaturas posse cognosci
à Verbo ex vi huius omnipotentia, de quibus Do-
ctores supra ad quæstionem 12.

Quartò item probari potest, quia si non est obie-
ctum, non potest poni potentia, vt patet in rebus
creatis.

Quintò explicatur, quia si nihil esset produci-
bile; ergo Deus non esset producturus, quia vnum
sine alio vix potest intelligi, nedum esse.

Sextò probatur, quia facta suppositione, totum
quod remanet extra Deum tale est, vt implicet con-
tradictionem; ergo nihil est respectu cuius dicatur
Deus potens.

Septimò; quia in eo euentu Deus non esset pro-
ducibilis creaturarum, quod est prædicatum reale
in Deo; ergo aliquid illi deficeret.

Octauò probari potest, quia Spiritus sanctus esset
impossibilis in Trinitate, si à filio non procederet;
ergo à simili.

Sed P. Vazquez, vt vidimus supra, planè sentit in
Deo manere perfectionem, quæ est omnipotentia,
etiam si creaturæ non essent possibiles, & ita sentit
Basilius Legionensis 1. parte variarum, relectione 5.
& videtur sequi ex mente eorum, qui docent, Deum
nullo modo pendere à creaturis, & magis esse ne-
cessarium Deum, quàm creaturas possibiles, quia si
non sunt æqualis necessitatis, neque habent connec-
tionem, non est causa, ob quam dicant deficiente
vno, aliud deficere.

Hæc sententia probari potest, primò argumentis,
quibus in materia de Trinitate probatur, Verbum
non procedere ex cognitione creaturarum possibi-
lium per se: secundò potest probari argumentis,
quibus probatur Beatos non videre creaturas in
Verbo ex vi visionis formaliter; de quibus supra ad
quæstionem 12. & probant aliqui ex doctrina P. Vaz-
quez; quia vt Deus sit in se ita perfectus, non requi-
ritur vt sit obiectum producibile, sed satis est vt sit
ex se talis naturæ, vt sit obiectum producibile,
possit producere illud; non posse autem producere
quod implicat contradictionem, nihil aufert po-
tentia, & perfectionis.

Secundò probant ex eodem P. Vazquez, quia
etiam si hoc modo implicaret contradictionem,
maneret perfectio omnipotentia in Deo, quæ talis
naturæ est, vt si sit aliquid quod non implicet con-
tradictionem, poterit illas efficere.

Tertiò probant, & explicant prædictam ratio-
nem, quia, vt diximus, omnipotentia non pendet à
creaturis possibilibus, aliàs vel penderet & egeret ali-
cuius extrinseci consortij, vel non: si non penderet,
neque indigeret; ergo sine illo potest esse, & perman-
ere; si verò primum dicatur, videtur absurdum,
quia Deus ita est perfectus, vt sibi soli sufficiat, &
oppositum est contra communem modum sen-
tiendi.

Quartò explicant, quia modò non deest aliquid
potentia ex eo quod non possit facere chimæram,
vel aliud quod implicat; ergo idem esset, etiam si
omnia implicarent extra Deum; & nisi omnino in-
dependens à creaturis possibilibus intelligatur, non
esset Deus id quo melius excogitari non possit, cum
melius posset excogitari primum eius sine depen-
dentia alicuius obiecti.

Tandem explicant exemplo scientia visionis,
cuius realis perfectio manet in Deo, etiam si Deus
ab æterno decreuisset nihil facere, quæ omnia iu-
uant ad explicandam prædictam doctrinam P. Vaz-
quez, quæ mihi placet.

Et primò præcipuum fundamentum debet esse
illud, quod Deus est ens magis necessarium, quàm
sint creaturæ possibiles, quod iam videtur valde
certum, & aliàs non satis consecrari videntur phi-
losophari aliqui existimantes non esse æqualis ne-
cessitatis, & tamen Deum habere necessariam con-
nexionem cum creaturis. Item non videntur con-
sentaneè philosophari qui docent esse æqualis ne-
cessitatis, & non habere ordinem realem transcen-
dentalem, connexio enim inter duo extrema di-
stincta, & diuisa sine ordine non potest intelligi.

Secundò existimo, illam perfectionem in eo
euentu non vocandam omnipotentiam actu, quia
nullum haberet actu obiectum.

Tertiò existimo realitatem ipsius manere, etiam si
per impossibile nulla creatura esset possibilis.

Et hanc perfectionem realem manere explico
secundum nostram sententiam, quia potentiam hanc
diximus inuoluere cognitionem & volitionem, &
vtraque maneret, nam maneret cognitio Dei ita in-
finita, vt si esset obiectum cognoscibile, illud repræ-
sentaret sine motione, ad quod iunat exemplum de
scientia visionis supra allatum; deinde potentia vo-
luntatis maneret etiam talis naturæ infinita, vt si
esset obiectum amabile, posset illud velle; ergo ma-
neret realis perfectio omnipotentia, quod non ita
facile explicari potest ab iis, qui putant omnipoten-
tiam esse attributum omnino distinctum ab intel-
lectu, & voluntate diuina.

Neque est difficile soluere argumenta contraria opi-
nionis; & argumenta, quæ adducuntur ad proban-
dum, Verbum procedere ex cognitione creaturarum
possibilium, soluenda sunt in materia de Trinitate
infra. Deinde argumenta, quibus solet probari crea-
turas videri ex vi visionis formaliter, soluenda sunt
in materia de visione supra ad quæstionem 12.

Ad aliud respondeo, vbi non est obiectum, non
esse potentiam, quando potentia penderet ab obiecto
eo, secus si non penderet, vt patet in scientia visionis;
& ita est de omni philosophandum, quæ est om-
nino absoluta. Eodem modo ad quartum, &
quintum; posset verò continere perfectionem rea-
lem, etiam si absolute non denominaretur produ-
ctiuus, sed quantum est ex se. Ad sextum, licet nihil
esset tunc quod non implicaret contradictionem,
tamen perfectio potentia manet. Ad septimum, ne-
ganda est assumptio quantum ad realitatem per-
fectionis.

Ad

Ad octauum responderetur esse diuersam ratio-
nem, quia persona Spiritus sancti est aliquid reale in
Trinitate, & dicit relationem distinctam realiter à
relatione spiratoris, quæ modò est in filio, & ideo
vel ponitur defectus relationis spirati in Deo, &
sic auferretur aliquid reale; vel ponitur defectus
Spiritus sancti distincti à filio solum, & tunc filius
esset spiratus, vt dixi in materia de Trinitate, ac pro-
inde idem esset cum relatione spirati, cum tamen
modò sit idem cum relatione spiratoris, de quo in
materia de Trinitate.

D V B I V M IV.

Quid sit prius secundum nostram rationem, crea-
turas non implicare contradictionem, vel
Deum posse illas producere, & quomodo de im-
possibili sit philosophandum.

Hoc dubium proponitur, ad explicanda aliqua,
quæ supra diximus ex mente P. Vazquez hic
disp. 104. cap. 4. in hac controuersia, de qua inter re-
centiores ipse disputat hoc tempore primus, licet
post illum alij de ea disputauerint, & ex antiquis
alij disputant.

Prima opinio est Gabrielis in 1. disp. 43. quæst. 2.
putat vtrumque esse simul, quia sunt relata; & reu-
ta videtur loqui de ipsis entitatibus, & non solum
de denominationibus; verum neque omni potentia
est relata, neque relata terminantur ad relatum
formaliter, vt dixi ad caput de relatione.

Scotus distinctione citata docet, omnipotentiam
posse sumi dupliciter, vno modo vt est absoluta, &
hoc modo sumptam, esse priorem creaturis, & in
hoc Aureolus sequitur Scotum in 1. disp. 41. art. 3. &
alij Scotista. Addit Scotus creaturas non habere
primam rationem ab omnipotentia, sed ab intelle-
ctu, de quo supra dixi quid sentiendum sit: & prior
pars vera est, vt ex dictis constare potest, & consta-
bit ex dicendis.

Deinde Henricus quodlib. 6. quæst. 3. docet poten-
tiam Dei posse considerari vt quid absolutum, &
etiam cum respectu, & similiter potentiam passiuam
creaturæ: & primò dicit intelligi absolute poten-
tiam Dei, secundò potentiam absolutam creatura-
rum, tertio respectum creaturarum ad Deum, &
quartò respectum, & denominationem potentis ad
creaturas: & placet hic modus philosophandi ali-
quibus recentioribus quantum ad omnipotentiam.

P. Vazquez disp. 104. cap. 4. putat, primò intelligi
potentiam absolutam Dei, secundò creaturas non
implicare contradictionem, quod est absolutum; ter-
tiò denominationem in Deo; quartò denotatio-
nem in creaturis, & ita est philosophandum iuxta
ipsam Henricum quodlib. 8. quæst. 3. & reuera deno-
minatio possibilis à potentia sumenda est, sicut de-
nominatio visibilis, aut intelligibilis, & ita prius est
potentiam referri ad obiectum, quàm obiectum ad
potentiam.

Notandum verò est, P. Vazquez cap. 4. num. 12.
expressè docere potentiam actiuam Dei esse prius
quàm creaturas, non implicare contradictionem;
quod aduerto, quia recentiores aliqui illi tribuunt,
quod dixerit, potentiam vt est absolutum esse post
creaturam absolutam possibilem, hoc est, non im-
plicare contradictionem, vnde non est necesse re-
spondere argumentis illorum, quia reuera non sunt
contra P. Vazquez.

Sed obiciunt aliqui pro Henrico contra P. Vaz-
quez, quod Deus non aliter referatur ad creaturas,
P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

nisi quia creaturæ referuntur ad ipsum; ergo prior
est respectus creaturæ ad Deum, quàm Dei ad
creaturas.

Sed hæc obiectio soluenda est ex doctrina P. Vaz-
quez cap. 4. citato, num. 14. qui notat esse discrimen,
quod color dicitur visibilis, ex eo quod visus natura
sua referatur ad colorem: at creatura dicitur possibi-
lis, non quia potentia Dei natura sua ad ipsam refe-
ratur, solum enim refertur extrinseca denotatio-
ne, sicut ipsa creatura ad omnipotentiam, sed in-
ter denominationem potentia ad creaturam, &
creaturæ ad potentiam, seruamus eum ordinem,
quem experimur inter potentiam creatam, &
obiecta.

Circa secundam partem de impossibili, recentio-
res docent, primò intelligi omnipotentiam Dei ab-
solute sumptam; secundò id quod non implicat con-
tradictionem; tertio id quod implicat contradic-
tionem; quartò impotentiam referri ad id, quod im-
plicat, itaque duo dicunt de impossibilitate, alte-
rum est, priorem esse omnipotentiam, alterum est
impossibilitatem non referri ad negationem poten-
tia, vt dicunt alij, sed ad omnipotentiam, & fusè
probant primum, de quo infra.

Secundum probant, quia nunquam negatio rela-
tionis dicitur per ordinem ad terminum negatiuum,
sed ad terminum qui remanet affirmatus, quia nul-
lus dicitur non pater respectu non filij, sed dicitur
aliquis non pater, quia non habet filium; ergo in
proposito non dicitur aliquis non potens respectu
impossibilium; ergo in Deo non est impotentia re-
spectu impossibilium. Secundò explicatur, quia im-
possibile non refertur ad impotentiam, sed ad po-
tentiam.

Henricus quodlib. 6. quæst. 3. docet impossibile ab-
solutum & in se prius esse quàm sit in Deo negatio
potentia actiuæ absolutæ, & in se, cenlet enim, ex eo
quod in se non est possibilis, oriri vt dicatur poten-
tiam Dei illud facere non posse, ex qua negatione
potentia in Deo res impossibilis denominatur im-
possibilis, neque oppositum docuit Henricus quodlib. 8.
quæst. 3. & hanc sententiam esse veram docuit P. Vaz-
quez disp. 104. cap. 5. num. 19. vnde nescio qua ratio-
ne recentiores alio modo intellexerint P. Vazquez,
& mihi hæc doctrina probatur.

Et primò verum est potentiam Dei esse priorem
implicatione creaturarum, loquor de potentia abso-
lute sumpta, quia hæc referuntur ad obiecta quæ
non implicant, & repugnantia extremorum sup-
ponit obiecta possibilia, igitur & potentiam Dei.

Deinde dicendum est omnipotentiam Dei versari
circa impossibile, sicut visus versatur circa tenebras,
non quia versatur circa illud per priuationem eius,
vel per destructionem, sed quia in ipsa est negatio
actus respectu illius, sicut in proprio subiecto, ita
expressè docuit P. Vazquez disp. 104. cap. 4.

Tertiò mihi placet prius esse in se non implicare
contradictionem, quàm negatio potentia absolutæ
in Deo, vt supra docuit P. Gabriel Vazquez.

Cum his tamen stat impossibile referri ad omni-
potentiam non secundum se, sed modo supra expli-
cato à P. Vazquez ratione negationis potentia ab-
solutæ, ita vt non referatur ad negationem poten-
tia vtrumque, sed vt intelligatur quasi consequens
omnipotentiam, sicut tenebræ referuntur ad visum,
vnde absolute falsum docebant recentiores, impos-
sibile non referri ad omnipotentiam, quia verum
est dicere, impossibile est cuius est impotentia, vel
cuius non est potentia, quod est omnino idem: &
eodem modo dicitur aliquis non pater, quia non
habet

habere filium, seu à negatione filij, quod idem est, sed di ueris nominibus significatum, sicut de potentia, & impotentia antea dicebam; idem enim est non habere potentiam, & habere impotentiam, & iuxta hæc possunt explicari rationes illa recentiorum.

Sed potest obiici, absurdum esse concedere in Deo esse negationem potentiam, quia non potest facere quod non potest fieri; rectè tamen diceretur impotentia, si non posset facere aliquid possibile. Sed respondendum est sub distinctione, nam impotentia duobus modis sumi potest, vel priuatiuè, vel negatiuè simpliciter; impotens quidem priuatiuè dicitur agens, respectu effectus possibilis, quando caret respectu illius virtute efficaci, negatiuè verò quando comparatur cum eo quod implicat contradictionem.

Deinde obiicitur testimonium Anselmi *lib. 2. cur Deus homo, cap. 17.* Quædam, inquit, possunt fieri non sua, sed aliena potentia; non ergo ex negatione potentiam quæ in Deo concipitur, oriri potest rei impossibilitas, sed potius à contra. Item adducunt testimonium Anselmi *in prologo cap. 7.* ubi cum dixisset, Deo non conuenire mendacium, ait, an hæc posse potentia non est, sed impotentia, quod infra iterum repetit.

Sed ex his testimoniis nihil colligitur contra nostram doctrinam. nam dum contendit Anselmus posse mentiri esse impotentiam, solum vult in Deo non esse potentiam ad talem actum, quæ si esset, esset imperfecta potentia.

Tandem sciendum est, Scorum loco citato, sentire, impossibilitatem obiecti alicuius originem ducere ex intellectu diuino. nam possibilitas contingit inter essentias possibles, quæ non possunt eidem rei conuenire, & quia essentia habent originem ex intellectu diuino, secundum opinionem Scoti, ideo impossibilitatem dicit originem aliquo modo ducere ex intellectu diuino; sed supra ostendimus falsam esse sententiam Scoti asserentis, possibilitatem rerum habere originem ex intellectu diuino.

D V B I V M V.

An possibilitas rerum pendeat à voluntate diuina.

HOC placuit disputare propter quosdam recentiores, quorum sententiam infra referam. Communis autem sensus Scholasticorum hæcenus videtur fuisse, rerum possibilitatem non pendere ab actu diuinæ voluntatis, sub ratione possibilis, & non implicantis contradictionem; ita sensit Scotus *1. distinct. 43. Gabriel distinct. 43. quæst. 2.* Basolis, Licherus, Rubion, & communiter schola Scoti; Aureolus *distinct. 42. in 2. part. artic. 3.* & idem docent omnes qui sentiunt, creaturas ex seipsis non implicare contradictionem, quod sæpe repetit P. Vazquez *circa quæst. 25. præsertim disput. 104.* & alij Doctores in hanc quæstionem, agentes de omnipotentiam obiecto, & alij dicunt à se ipsis habere possibilitatem creaturas; alij verò ex seipsis non implicare contradictionem, videturque S. Thomæ, & interpretum *art. 3.* & huius sententiam rationem infra assignabimus.

Nonnulli verò recentiores interpretes S. Thomæ *1. 2. ad quæstionem 71. disput. 10.* de peccatis cum retulissent hanc opinionem, docent non esse veram, neque ab inconuenientibus, & absurditate liberam; & docent non esse licitum concedere, creaturam habere à se aliquid esse siue essentiam, siue

existentiam, siue actualem, siue possibilem, Probant primò, quia inter esse à se, & esse ab alio nullum est medium; solus autem Deus est à se. Secundò, quia omne esse est creatum, vel increatum; de fide autem est solum Deum habere esse increatum. Tertio, quia esse essentiam, sicut est primum & perfectum, ita Deo præcipuè tribuendum est, quod si Deo tribuitur, cerè medijs sapientiam, & voluntatis actibus. Quarto, quia omnino falsum est res à se ipsa habere possibilitatem, quia cum à se nihil sint, non possunt à se possibilitatem habere. Quintò, quia possibilitas supponere videtur aliquid esse; absurdum verò est asserere creaturas à se habere aliquid esse, & possibilitatem. Sextò, esse possibile, est esse in virtute causæ; sed creaturæ non habent à se, quod sunt in virtute causæ: ergo non sunt ex se possibles.

Verum prima sententia communis videtur sancti Thomæ & discipulorum eius *art. 3.* dicunt enim, obiectum omnipotentiam esse, quidquid non implicat contradictionem; & contraria sententia mihi nullo modo probatur: & vt rem explicemus, notandum est, iuxta supradicta, posse considerari in obiecto quod dicitur possibile, id quod est absolute possibile, id est, quod non implicat contradictionem, & id quod est denominatum absolute, id est, quod potest fieri ab alio. Primum illud habet res ex se, id est, non ab alio, & hoc non pendet à voluntate diuina. Probatur primò, quia potentia supponit suum obiectum: secundò, quia non implicat contradictionem, non pendet à voluntate diuina, vt omnes faterentur; ergo neque quod non implicat contradictionem, eadem enim est virtusque ratio.

Deinde, vel Doctores contrariæ sententiæ volunt non implicare contradictionem pendere à voluntate diuina per actum liberum, vel per actum necessarium: si per liberum; ergo in potestate Dei est, quod aliquid implicet, vel non implicet contradictionem, quod est falsum, quia hominem esse æquum non pendet à libertate Dei, vt constat, & etiam quia sequeretur potuisse Deum non habere illum actum, & ita non esse ab æterno obiectum quod denominatur possibile. Item Doctores in materia de visione, & agentes in materia de Trinitate de distinctione Verbi, docent creaturas possibles sub ratione possibilis esse necessarias, licet sit dissensio in eo, an sint ita necessaria, sicut ipsum esse Dei.

Si per actum necessarium dicatur pendere in ratione possibilis, etiam videtur falsum. Primò, quia efficientia non est circa possibile in solo statu possibili; & non implicantis contradictionem, actio enim ex communi sensu omnium terminatur ad esse rerum actualem.

Item ad hominem arguo, quia prædicti recentiores putant Verbum procedere ex cognitione creaturarum possibilem; ergo prius fuit voluntas Dei terminata ad extra per actum necessarium ad esse possibile, quàm terminaretur productio verbi ad verbum, & secundum certam Philosophiam, prius ponenda est in Deo productio ad intra, quàm actio ad extra; quod si Doctores secundæ sententiæ possibilitatem intelligant vt dicit denominationem à potentia pendere à Deo, vt ab efficienti, non vt sit in statu possibilis, sed vt producitur extra causas, verissimum est quod docent, respectu esse actualis; sed non rectè impugnant communem opinionem Doctorem asserentium res possibles sub eo statu non implicantis contradictionem.

Addendum est, rem dici ex se non implicare contradi-

contradictionem, non quia ex se habeat aliquod esse per dependentiam à se ipsa, sed potentia, vt dicunt; logica, vt notat P. Vazq. *disp. 104. c. 4. n. 11.* potentia verò physica possibilis est creatura à Deo, vt ab efficienti, quia potest habere actum liberum quo illam producat.

Item addendum est, recentiores, qui docent, esse possibile creaturæ esse à Deo, per intellectum, vel voluntatem, si velit, sub ratione possibilis, & non futuripendere à Deo, manifestè falli, quia ipsi faterentur nihil esse actualem vt possibile, & ita non pederet; vt rò dicant esse possibile à Deo, quia non potest fieri nisi Deo concurrente ad productionem, verissimum est quod docent; sed non impugnant prædictam communem opinionem.

Ex dictis verò facile soluuntur argumenta secundæ opinionis. Ad primum respondetur, omne esse à se, esse à se, vel ab alio relatiuè ad existentiam, & ita esse possibile dicit quod potest fieri ab alio potentia physica; cum hoc tamen stat non repugnantiam, seu non implicare contradictionem, non pendere à voluntate Dei, vt explicatum est.

Ad secundum respondendum est eodem modo, ens omne præter Deum esse creatum, id est, quod ab alio fieri potest, vt existat, à se tamè ipso non existit.

Ad tertium eodem modo respondetur esse essentiam vt possit existere in voluntate quod sit à Deo; sed hoc non probat non repugnantiam conditionis esse à Deo.

Ad quartum sub eadem distinctione respondetur, rem non habere à se possibilitatem, hoc sensu vt à se possit produci absque extrinseco efficienti, neque hoc negat Doctores primæ opinionis, sed solum dicunt ex se non repugnare, & hoc sensu subiici omnipotentiam, vt ab ea possint produci.

Ad quintum respondetur, possibilitatem non supponere esse, nisi modo explicato, quia possibilitas à potentia diuina supponit non repugnantiam, seu potentiam logicam, quæ consistit in connexionem prædicarum.

Ad sextum respondendum est iuxta doctrinam traditam.

D V B I V M VI.

An obiectum omnipotentiam sit aliquid reale, vel purum nihil, aut ens rationis.

IN hac cõtrouersia potest referri error VViclephi, quem refert VValdenus *tom. 1. lib. 1. art. 1. à c. 1. vsque ad 9.* error verò cõtinebatur illis duabus propositionibus *217. & 219.* inter alias vna est, *Omnis creatura est Deus; altera, quodlibet est Deus.* & referuntur in Concilio Constantiensis *sess. 15.* inter errores Ioannis Hus discipuli VViclephi, & vt refert VValdenus, VViclephus dicebat simpliciter concedi posse, licet alij nolent eas concedere, nisi cū additameto, secundum esse intelligibile, quod creaturæ habent in Deo, & probabant ratione omnino conficta, nempe, quia creatura, quado ponitur ex parte subiecti, supponitur pro esse suo intelligibili, & ita est vera, inquit, hæc propositio, *creatura est Deus.*

Hunc errorem videtur docuisse Manichæus, vt indicat Fulgentius *libro responsionum ad Ferrandum Diaconum quæst. 3. longè post medium.* & supra refutat VValdenus. Sed meritò docuit P. Vazquez supra *disp. 70. c. 2.* primò illas propositiones absolute prolatas esse falsas, propter communem significatum extremorum. Secundò docet intellectas fuisse ab VViclepho de esse intelligibili, quod creatura habet in Deo. Tertio docet etiam addatur expressè illud, *secundum esse intelligibile*, quod res habet in P. Luisij de Torres select. *disp. Pars I.*

A Deo, posse propositiones esse veras aliquo modo, & aliquo modo falsas.

Pro cuius explicatione notat esse creaturarum in Deo posse sumi vel pro conceptu formali, vt aiunt, vel pro conceptu obiectiuo. Conceptus formalis creaturarum in Deo dicitur ipsamet essentia diuina, quatenus creaturas repræsentat, & hoc modo creatura secundum esse intelligibile est Deus; conceptus verò obiectiuus, id est, obiectum repræsentatum est aliquid extra essentiam repræsentantem, & non est Deus: sicut homo distinguitur ab specie expressa in nobis repræsentante ipsum hominem, & secundum hoc falsum esset dicere, creaturam secundum esse intelligibile, esse Deum, quod supra fusè explicat P. Vazquez.

Sed in quo errauerit VViclephus non explicat VValdenus; explicat tamen P. Vazquez errare in modo loquendi, quia in priori sensu eas propositiones concedebat sine additamento, quam explicationem transcripsit Basilius Legionensis *1. variar. q. 9. scholastica, c. 8.* P. Suarez *in Metaphysica, disp. 31. in principio*, colligit ex VValdeno quod VViclephus posuerit aliquid esse creaturarum ab æterno distinctum ab esse Dei, quod tamen VValdenus non dixit, nec retulit.

His præmissis aliqui senserunt, illud esse obiectiuum creaturarum esse nihil, ita senserunt aliqui supra *ad quæst. 14.* Henricus *quodlib. 1. q. 1.* Soncinus *9. Metaphysicorum q. 4.* Capreolus *in 2. dist. 1. q. 2. art. 3. ad 4.* Aureolus *in 1. dist. 42. art. 3.* Rabanus *in 1. dist. 43. q. 2.* Gabriel *quæst. 2. in fin.* citatur P. Suarez *in Metaphysica disp. 31. sect. 2.* sed solum vult non esse aliquid reale actualem: & alij putant sententiam oppositam esse censura dignam. Et probari solet hæc sententia, quia nihil est quod habeat esse necessarium ex se sine Deo, extra Deum. Item certum est, Deum non fecisse essentias rerum ab æterno liberè, aut necessariò, quia ad extra in tempore cæpit operari; ergo non est aliquid esse possibile ab æterno.

Secundò, quia si illud esse possibile esset factum ab æterno, iam ab æterno existeret.

Tertio, quia aliàs non posset Deus rem aliquam in nihilum redigere, quia semper maneret illud esse possibile.

Quarto, quia creatura posset gloriari in se, quod à se haberet illud esse possibile.

Quintò, quia sine illa efficientia primæ causæ nihil omnino manet in effectu, ex communi sententia. Plura alia contra oppositam sententiam adducit latissimè, & soluit Mayron infra citandus, & oriuntur ex prauo intellectu oppositæ opinionis.

Alij verò Doctores aliter loquuntur, & docent esse possibile, esse aliquid reale possibile, ita sensit Henricus *in summa, artic. 1. quæst. 23. & 25. & quodlib. 8. quæst. 1. & 9. & quodlib. 11. quæst. 3.* Scotus *in 1. dist. 36. quæst. 1.* vbi hoc appellat esse diminutum, & sæpe alijs locis. Basolis *in 1. dist. 42. quæst. 2. art. 2.* Licherus *ibidem*, Mayron *in 1. dist. 42. quæst. 1. 2. & 3.* VValdenus *tom. 1. lib. 1. cap. 2. & 3.* & P. Vazquez *disp. 70. cap. 2.* vbi interpretatur Scotum de solo esse obiectiuo, & docet illum non putasse habere aliquam existentiam, & sequuntur multi recentiores sic intelligentes Scotum; & ideo sine causa aliqui putarunt sententiam Scoti esse dignam censura, tribuentes Scoto quod ille nunquam sensit; & P. Suarez *supra*, & explicat Scotum in vero, & bono sensu, & P. Molina *supra ad quæstionem 14. in artic. 6. §. Caietanus hoc loco.*

Putant verò Doctores huius sententiæ primò esse possibile, esse obiectum ab æterno respectu intellectus diuini,

diuini; secundò putant hoc esse reale possibile; quia Petrus possibilis est, Petrus ipse qui erit, vel posset in aliqua distantia temporis, quia omne quod est actu productum, fuit possibile. Tertio docent istud esse possibile esse obiectum à Deo diuersum, quod per se est manifestum; & explicari potest exemplo cognitionis humanæ, & obiecti illius. Quarto merito dicit istud esse possibile esse ab æterno, quia possibilitas rei non incipit in tempore. nam vel sumitur pro eo quod est nò implicare contradictionem, & hoc ab æterno non est; vel pro eo quod potest fieri à Deo, & potètia Dei semper fuit, sic explicata mihi placet.

Et facile est solucere argumenta, quæ contra illam fiunt. Ad primum concedimus, nullum ens esse quod non pendeat à Deo, sed esse possibile; sicut est possibile est possibile à Deo per dependentiã possibilem, & hoc sensu nullum est ens à se. Ad secundum responderetur, illud esse non esse factum ab æterno, sed fuisse possibile à Deo, quia potest illud facere etiam si nunquam faceret. Ad tertium neganda est sequela, quia annihilare est rem omnino destruere per subtractionem cõcursum, quo cõseruabatur esse actuale existens. Ad quartum non posse gloriari, quia ex actualitate, & perfectione Dei, oritur possibilitas creaturarum, & ab illo pendet existentia per actualem actionem. Ad quintum constat ex dictis, & reuera omnia orta sunt ex prauo intellectu sententiæ Scoti.

Constat etiam ex dictis valde fuisse deceptos aliquos, qui putarunt Scotum errasse cum VViclepho, qui videntur neque errorem VViclephi habuisse satis notum, neque sensum Scoti penetrasse.

Item ex dictis constare potest, in hac controuersia vix posse esse quæstionem de re inter Scholasticos, & Doctores quidem primæ sententiæ solum videntur velle illud esse possibile nihil esse actu extra causas, quod est omnino certum; Doctores verò secundæ opinionis appellant illud esse reale possibile, quia potest per veram efficientiam constitui in rerum natura, & extra causas, in quo distinguitur ab ente rationis.

Deinde ex dictis in præcedentibus dubiis possumus nonnulla colligere; vnum est, hanc propositionem esse verã, quia in Deo est perfectio omnipotentis, creaturæ sunt possibles; & aliàs si nò esset Deus, implicaret hominem esse possibilem, vt docet P. Vazquez *disp. 104. cap. 4. num. 12.*

Addunt aliqui recentiores, quod si omnipotentia sumatur pro respectu rationis, verum esset dicere, quia creaturæ referuntur ad Deum, in Deo est respectus omnipotentis; sed hoc supra à nobis refutatam est.

DISPUTATIO VII.

Circæ quadam alia de omnipotentia.

DVBIUM I.

An possit Deus non facere vt præterita non fuerint.

IN hac controuersia tres retulit opiniones Corduba 1. *quæst. quæst. 55. dubio vltimo.* P. Vazquez hic *disp. 105.* in proposito solum vult esse duas, & nomine potius, quam re diuersas.

Prima affirmantium est, esse nunc in Deo potentiam vt præterita non fuerint, ita sentit Antistodoren. *lib. 1. summe cap. 1. quæst. 6.* Alensis 1. *part. quæst. 21. in summa art. 4.* Gilbertus super Boëtium *lib. 1. de Tri-*

nitæ, ad cap. 9. quæ ex dictis in vero sensu explicatur; sed melius Vega 9. 5. *de iustificacione,* ad confirmationem argumenti, vult ita in Deo esse potentiam ad præterita, vt possit facere quod sua promissio non fuerit, vt retulit P. Vazq. 1. 2. *disp. 205. cap. 3. num. 18.*

Secunda opinio est S. Thomæ *art. 4.* & discipulorum eius, sequitur P. Vazquez *loco citato,* qui docent, non esse in Deo potentiam, vt facere possit præteritum non fuisse; & vt rem explicet P. Vazquez, & opinioniones redigat in concordiam, notat potentiam Dei esse æternam, & totam simul, ita vt nihil illius transierit; secundò notat, quatenus relatè dicitur potentia, respicit tempus nostrum, secundum differentiam præteriti, præsentis; & futuri, ideo de illa affirmamus posse facere, aut non facere quatenus ad tempus nostrum refertur, & hoc sensu facile intelligitur, Deum non posse facere, vt res præterita non fuerit præterita, neque contrarium docent autores primæ opinionis, sed solum docent potentiam Dei relaram ad rem secundum se posse facere vt non fuerit præterita, quia potuit Deus illam non facere, & licet potentia Dei eadem maneat, tamen in sensu composito quod res fuerit præterita, non potest fieri quod non fuerit præterita, & hoc est quod volunt Doctores secundæ opinionis.

Sic est intelligendum quod dixit Aristoteles 6. *Ethicorum cap. 1.* quod Deus non potest facere, quod factum non fuerit factum; & idem docet Augustinus *lib. 26. contra Faustum, cap. 5.* Anselmus in *prologo cap. 7. & de concordia liberi arbitrii cum prædestinatione, cap. 4.* & hoc sensu Hieronym. in *epistola ad Eustochium,* quæ est 22. Firmiter credo Virginem post ruinam à Deo reparari non posse, id est, impossibile esse, vt non amiserit virginitatem; & iuxta doctrinam traditam possunt varia dicta Scholasticorum in concordiam redigi, quarum aliqua adducit supra P. Vazquez, & eadem sententias eodem modo in concordiam redigit P. Valentia *hic punct. 3.*

Eandem veritatem probat P. Molina in *art. 4.* & Becanus 1. *p. tract. 1. cap. 17. q. 5.* ex Paulo ad *Hebræos 6.* vbi ait Deum non posse mentiri, ex quo inferuntur quod promissit, & tamen si posset facere quod promissio non esset facta, non valeret consequentia, quia tunc non esset materia; & P. Vazquez 1. 2. *disp. 215. cap. 3. num. 18.* refutans Andream de Vega, qui refert Vegam *quæst. 5. de iust.* dixisse posse Deum facere vt sua promissio non fuerit facta.

Sed obiici potest, quia Deus tam potens est modò, sicut tempore præterito; ergo sicut antequam res esset, potuit facere vt non esset, etiam modò id poterit. Respondet bene Becanus, negandam esse consecutionem, quia licet potentia Dei sit omnino eadem, tamen ex parte obiecti facta est modò, quia quod antea erat possibile, iam est impossibile, iuxta doctrinam S. Thomæ *art. 4. ad 2.* Alia facilia solent obiici, quæ ex dictis possunt solui. legatur P. Molina *E in articulum 4.*

DVBIUM II.

An possit Deus præterea quæ fecit, & facturus est, facere alia.

ERROR fuit Abaylardi, vt refert VValdenis *tom. 1. lib. 1. art. 1. c. 10.* asserentis Deum nihil posse facere præter ea quæ fecit, aut facturus est, quem errorem postea sequutus est VVicleph: vult autè VValdenis colligere hunc errorem ex Bernardi *epist. 190.* vbi tamen Bernardus solum docet Abaylardi Parri omnipotentiam, filio semipotentiã, Spiritui sancto nullam potentiam

potentiam tribuere. Prioris verò erroris suppresso nomine auctoris, mentionem fecit Hugo de sancto Victore *lib. 1. de Sacramentis part. 2. cap. vltim.* & Magister in 1. *dist. 43.* quem errorem refutat VValdenis *cap. citato, & sequentibus,* & legi potest Augustinus *lib. de spiritu ad literam, cap. 1. & lib. 9. de Genesi ad literam, cap. 16. & cap. 4.* & refutatur ex *cap. 26. Matthæi, & Marci 14. P. mer omnia tibi possibilia,* & damnati sunt omnes errores Abaylardi in Concilio Senensi, vbi dicitur retractasse hos errores, & conuersus ad veritatem. Ratione etiam potest probari Deum posse facere multa alia quæ non fecit, quia non implicat contradictionem.

Notat autem P. Vazquez *disp. 106. cap. 3.* hunc errorem in VViclepho ex alio errore originem duxisse; sentit enim, Deum necessitate absoluta absque libertate operari, vt *disp. 68.* retulit P. Vazquez: ex hoc autem sequebatur, solum posse facere quæ in aliqua differentia temporis facturus erat.

Inter Catholicos autè certum est, Deum posse infinita saltè synchegorematicè, vt aiunt, producere plura, & plura sine termino. Difficilis tamen est, an non solum possit plura, & plura indiuidua sine fine producere, sed etiam plures, & plures species.

Et refertur opinio asserentium Deum non posse producere infinitas species sine termino; ita Durand. in 1. *dist. 44. q. 2.* & referuntur aliqui, quia aliàs aliqua essent infinitæ perfectionis.

Sed contrariam sententiam docet S. Thom. *art. 5.* & alij eius discipuli. P. Vazquez *disp. 106. cap. 4.* P. Valentia hic *punct. 3. §. sequitur quarto,* & est cõmunis hoc tempore, pro qua sententia plures rationes possunt afferri, & aliquas adducit supra Durandus, & soluit eas.

Et multis placet hæc ratio, creatura est participatio diuinæ essentia, vt omnes fatentur: sed nulla potest participare diuinã essentiã ita perfectè, quin possit alia perfectius, & perfectius; ergo quia nulla potest ad æqualitatem participare, semper restat aliqua creatura faciendã. Sed hanc rationem soluunt aliqui, dicentes ex illa non probari infinitatè specierum, sed indiuiduorum, quia nò probatur hac sola ratione posse creaturam secundum diuersas specificas rationes amplius, & amplius sine fine participare Deum, quamuis probabile sit inueniri participationem secundum diuersitatem specificam sine termino, quia etiam si admittamus posse diuinitatem hoc modo participari, nunquam erit creatura aliqua quæ omnino perfectè participet diuinam naturam.

Secundò alij probant, quia aliàs non esset infinita potentia Dei in genere potentia, si non essent infinitæ species; sed licet hæc doctrina nobis probetur, tamen, vt supra dixi, ex alio capite potest probari infinitas potentia Dei in genere potentia, & proinde hæc ratio non est simpliciter necessaria. Facilius ratio est in hac materia, quia non assignatur implicatio vlla contradictionis; ergo non est causa ob quam negemus esse possibles species rerum sine termino.

Dices, implicare contradictionem, quia sequeretur aliquam speciem esse infinita perfectionis. Respondetur negandam esse sequelam, quia non est augmentum per intensiorem intra eadem speciem, sed per diuersitatem alicuius gradus essentialis, & ita non est necessarium vt aliqua species habeat infinitos gradus perfectionis; sed vnum aliquem perfectiorem aliis inferioribus. Item non est concedenda vna aliqua vltima species, quæ sub se habeat infinitas, sed possibilem esse aliam & aliam perfectiorem sine termino.

P. Luisij de Torres select. *disp. Pars I.*

Sciendum verò est, aliquos recentiores existimasse, nostram sententiam esse ita certam, vt contraria digna sit graui censura, & probant, quia aliàs Deus non esset omnipotens: meritò tamen P. Vazquez supra *cap. vltimo num. 8. in fine,* docuit, non esse itam certam nostram sententiam, & rationem factam nihil concludere, quia Deus est omnipotens ex eo quod potest facere quicquid non implicat contradictionem, ac proinde licet non essent possibles tot species, maneret Deus omnipotens.

DVBIUM III.

Quid sit intelligendum per potentiam absolutam, & potentiam ordinatam in hac materia.

DOCTORES disputantes, an Deus possit facere hoc, vel illud, solent sæpe distinguere de potentia absoluta, & de ordinata, quomodo Dei potentia suæ iustitiæ sit alligata, rectè explicat S. Thomas *art. 5. ad 2.* Alensis 1. *parte, quæst. 21. num. 2. §. primo ad secundum.* Durandus in 1. *dist. 43. quæst. 1.* Gabriel *quæst. 1. art. 4.* qui distinguunt duplicem necessitatem iustitiæ in operando, alteram quæ vocari solet quantum ad specificationem, altera quæ dicitur quantum ad exercitium. Prima necessitas in eo consistit, vt Deus nihil possit facere, quod non sit iustum; & adhuc duobus modis possumus loqui de iustitia, primò vt dicit debitum, & hoc modo non semper operatur ex iustitia, hoc est, ex obligatione, nisi quando se obligat verbo suo; altero modo vt solum dicit decentiam, & conuenientiam ratione bonitatis diuinæ, & hoc pacto Deus quantum ad specificationem semper operatur iustitiam; necessitate verò quatum ad exercitium nihil operatur Deus, quia ad extra nihil ex necessitate producit Deus, absolutè loquendo; secus ex promissione facta, & ex suppositione, vt aiunt.

Deinde S. Thom. *art. 5. ad 1. & 3. contra Genes. c. 98.* vocat potentiam Dei ordinatam quæ exequitur iustitiam voluntatis imperium, & eo determinatur: absolutam autè vocant, quæ conuenit Deo secundum se, & dicitur absoluta, quia non determinatur imperio voluntatis. Scotus in 1. *dist. 44. quæst. 1.* & alij hanc distinctionem potentiaè aliter explicant, vt ordinata dicatur, quæ per legem determinata est, absoluta quæ non sequitur legem aliquam.

P. Vazquez *disp. citata, cap. 2.* admittit doctrinam Scoti in his rebus, circa quas Deus promulgat legem aliquam; in his verò circa quas non promulgauit legem, ordinatam appellat, quæ decreto voluntatis Dei determinata est: absolutam quæ ex se absoluta est à decreto vllò; item dici solet operari secundum potentiam ordinatam, quando operatur iuxta exigentiam naturæ rerum, secus quando non operatur iuxta illam.

DVBIUM IV.

An possit à Deo fieri vniuersum perfectius.

HANC comparisonem intelligunt Doctores communiter de ipsis rebus creatis, ita vt nomine vniuersi non comprehendatur Deus; vnde sine causa Durandus in 1. *dist. 44.* voluit includi posse ipsum Deum, in quo meritò reprehenditur à P. Vazquez 1. *parte, disputat. 107. cap. 1.*

Deinde ponendū est vt certum, Deum posse facere
C 3 aliud

aliud vniuersum numero distinctum, vt docent Bonaventura in 1. distinct. 44. quest. 1. S. Thomas ibidem quest. 1. artic. 2. Durandus quest. 3. Maior quest. 1. P. Vazquez loco allegato: vnde deceptus est Aristoteles 1. de celo cap. 9. cuius ratio nullius est momenti, talis enim est, si duo essent, vniuersa terra vnus moueretur ad centrum alterius; quare & sursum, & deorsum mouerentur, deberet enim in suo vniuerso ascendere, vt penetrato celo vtriusque descenderet ad aliud centrum. Gentilis Philosophi, & infidelis ratio; falsum enim est, elementa vnus vniuersi appetere centrum alterius, centrum enim vniuersi cuiusque elementi est intra suum vniuersum: sicut si Deus destrueret hoc vniuersum, & aliud faceret in alio sphærio in gremio, elementa illius intra illud, quiescerent naturaliter in centro eius, ita nunc; sed Aristoteles neque nouit potentiam absolutam Dei, neque eius voluntatem.

Est verò inter Catholicos controuersia, an possit Deus facere perfectius vniuersum, id est, cum perfectioribus creaturis; & videtur certum posse illud facere cum perfectioribus creaturis numero diuersis; sed an possit efficere vniuersum perfectius, additis speciebus perfectioribus, dubitat Durandus supra; cum enim existimet, non posse produci creaturas specie distinctas in infinitum, dubitat etiam an sint omnes possibile productæ. Est etiam controuersia inter Catholicos, an possit Deus producere vniuersum distinctum specie ab isto secundum omnes partes, de quo etiam dubitat Durandus, quia dubitat, an sint productæ omnes species.

Item licet essent possibile plures species, putat tamen non posse produci vniuersum distinctum specie, quia omnes illæ, quæ producuntur, habent ordinem ad species huius vniuersi.

Alij verò absolutè docent produci posse aliud vniuersum specie distinctum, ita docuit S. Thomas, Bonaventura & alij, quos citat P. Vazquez supra cap. 1. & 2. quia non videtur vllà implicatio contradictionis.

Alij verò dubitant quantum ad composita celestia & elementa, quia licet admittant esse possibile rerum species in infinitum, tamen incertum est an sint possibile species elementorum, & corporum celestium distinctæ essentialiter ab his elementis, & corporibus celestibus; ita sensit P. Vazquez supra cap. 2. in fine.

Restat difficultas, an hoc vniuersum possit perfici quantum ad partes permanentes? Et S. Thomas artic. 6. ad 3. docet non posse fieri melius, permanentibus partibus quas habet, quia bonitas eius consistit in proportione, & ordine partium, & si mutaretur aliqua pars, solueretur iste ordo. Secundò probat ex Augustino lib. 3. de libero arbitrio, cap. 5. vbi ait, quidquid sibi vera ratione occurrat melius, sciens sic fecisse Deum, tanquam bonorum omnium conditorem.

Sed Durandus supra quest. 3. citata, putat hoc vniuersum posse fieri, partibus aliquibus eius in melius mutatis; & explicari potest, primò, quia ordo, & proportio in ordine ad effectus vniuersi, non consistit in indiuisibili, sed habet latitudinem: secundò, quia si res constituerentur sicut in statu innocentia, & bruta subiicerentur hominibus, nec alia illi nocerent, perfectior videretur iste ordo, & hanc sententiam non carere probabilitate, docet P. Vazq. cap. 3. qui docet partes huius vniuersi solū posse perfici quantum ad transcendentia: & fortè hoc modo posset intelligi S. Thom. artic. 6. ad 3. concedit enim posse fieri melius hoc vniuersum additis aliquibus rebus.

ADDIT, Augustinum non negasse, potuisse Deum meliorem mundum in hoc modo efficere, cum verè fateatur de homine si non peccaret, quamuis consentaneum valde fuerit rationi, vt relinqueretur in manu consilij sui: verbis autem supra citatis vult Augustinus, nobis non licere temere iudicare de operibus Dei, dicentes hoc, vel illud meliori modo fieri potuisse. Item docent autores, hoc vniuersum non posse fieri perfectius ex fine, id est, non posse ordinari in meliorem finem.

Deinde notanda est doctrina S. Thom. artic. 6. ad 4. vbi docet humanitatem Christi ex eo quòd sit vnita Verbo, & beatitudinem creatam, ex hoc quòd est fructio Dei, & B. Virginè ex hoc quòd est mater Dei, habere quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, nempe ex Deo; circa quòd notandum est, humanitatem Christi habere dignitatem simpliciter infinitam sanctitatis, ratione naturæ diuinæ cui vnita est, de qua diximus 3. part. ad quest. 1. in artic. 2. & ad quest. 7. & 15. agentes de operibus Christi, & sanctificatione humanitatis; & ad quest. 22. & 23. agentes de sacerdotio, & filiatione naturali Christi.

Beatitudo autem creata dicitur infinitam habere dignitatem, nempe ex obiecto, quia est affectio boni infiniti, & ex hac parte non potest fieri melior, licet secundum intensionem possit circa idem bonum crescere, de quo in materia de visione, & de beatitudine. De dignitate verò maternitatis in B. Virgine diximus in materia de Incarnatione.

Notandum item est, humanitatem sanctificari per diuinitatem, vt diximus 3. part. locis citatis: vnde ab ea dignitate non potest sanctitas separari, vt diximus 3. part. ad questionem 15. deinde secundum probabiliorum opinionem etiam beatitudo creata necessariò affert suam sanctitatem, ita vt ab illa non sit separabilis effectus sanctitatis formalis; dignitas verò matris Dei licet sit coniuncta eximie sanctitati, tamen ex natura rerum de potentia absoluta posset ab ea separari.

DISPUTATIO VIII. METAPHYSICA, PARTIM & THEOLOGICA.

De vnitare.

NCIPIMVS ab vnitare, quia communiter ponitur prima passio entis; ex multis verò quæ circa vnitatem explicanda sunt, prima occurrit ratio formalis vnitatis.

D V B I V M I.

An vnum addat aliquid supra Ens.

IN hac quaestione explicandum est, an vnitas præter ipsam entitatem dicat aliquam rationem positiuam, eo modo quo modus per se, v. g. dicitur addere aliquid supra ens, hoc interiecto discrimine, quòd per se determinat ens ad speciale prædicamentum; vnitas verò adhuc perseveret determinabilis per modos omnium prædicamentorum.

Prima sententia est Scoti asserentis, vnum addere supra ens aliquam rationem formalem omnino distinctam ante intellectum à ratione formalis entis, sic sensit 4. Metaphys. quest. 2. & in 2. dist. 3. quest. 2. & in 1. dist. 3. quest. 3. Antonius Andreas 4. Metaphysic. quest. 2. & est communis Scottitarum, quam etiam defendit

defendit Mirandulanus in conclusionibus philosophicis, concl. 64. & quòd attinet ad distinctionem formalem horum prædicamentorum probandam, vtitur Scotus generalibus suis principiis; quòd verò hæc ratio vnitatis sit positiva, & realis, probatur fundamentis infra adducendis.

Secunda sententia est aliquorum Thomistarum existimantium, ens dicere aliquem modum positiuum, non tamen distinctum ab ente ante intellectum, qui volunt hunc modum sicuti ens esse commune omnibus prædicamentis; sic videtur sentire Soncinas 4. Metaph. quest. 23. & Iauelus quest. 3. & 5. & tract. de transcendentibus; & nouissimè Bañes 1. p. quest. 11. art. 1. dicit enim vnum addere supra ens aliquid positiuum, scilicet modum quemdam intrinsecum significatum nomine indiuisiōis, & videtur hoc modo velle conciliare Scoti sententiam, cum sententia S. Thomæ, vt legenti constabit, & quest. 16. art. 3. existimat, quòd licet vnum importet negationem, tamen ipsa vnitas, inquit, non est negatio, sed entitas realis, quæ per negationem diuisiōis explicatur, sicut immortalitas, vel incorruptibilitas, & sic sentiunt multi ex Iunioribus, quorum rationes infra adducam.

Tertia sententia est asserentium, vnum solum addere enti negationem, videtur expressa S. Thomæ 1. part. quest. 11. art. 1. de veritate quest. 1. art. 1. quest. 21. art. 1. & sæpe aliis locis, & sequitur Fonseca lib. 4. Metaph. cap. 2. quest. 5. scilicet 5. & est multorum hæc sententia, qui 1. part. quest. 11. art. 1. secundam & tertiam sententiam defendit vt probabiles.

Vt totam rem hanc quàm maxime difficilem explicemus, aduertendum est, quòd sensus quaestionis potest intelligi, ita vt in realitate physica queramus aliquid ante intellectum distinctum, à quo habeat res esse vnam, vel ita vt licet ante intellectum vna sit realitas albedinis, v. g. tamen per intellectum distinguamus, in hac realitate physica, vnum aliquod prædicatum, à quo res dicatur vna, quòd prædicatum ita sit transcendens, sicut prædicatum ens.

Dico primò, vnum non addit supra ens aliquod prædicatum ante intellectum distinctum ab ente. hæc est autorum secundarum etiam sententiæ, & probatur efficaciter ex dictis disputatione præcedenti, quia nihil est reale, quòd non includat essentialiter ens, prout distinguitur contra nihil, vnde quantum ad hæc prædicata, falsissima est illa distinctio formalis Scoti, vt etiam probauit disputationibus de vniuersalibus, & conclusionem hanc probat ratio sancti Thomæ 1. part. quest. 11. art. 1. quia si vnum est aliquid distinctum ab ente ante intellectum, necesse est sit aliquid, vt distinguitur contra nihil; ergo de eodem prædicato verificatur, quòd sit vnum, & ens; ergo idem potuit dici de primo prædicato.

Sed dicit aliquis: Terminus sit actio, & actio se ipsa; ergo eodem modo potest intelligi, quòd ens sit vnum vnitate positiva distincta ante intellectum ab ipso ente, & quòd vnitas se ipsa sit vna. Sed contra hoc est, quòd vt supra dixi, prædicatum entis non potest esse extra rationem alicuius prædicati inferioris, vnde necesse est, vt de eadem realitate verificetur quòd sit ens, & vna; vnde malè Scottistæ solunt rationem D. Thomæ, quam ille facit in transcendentibus per similitudinem prædicatorum, aut realitatum non transcendentium; neque enim est necessarium realitatem distinctam termini esse intra essentiam realitatis ipsius actionis, & idem est de aliis quibusdam similitudinibus, legatur Caietan. 1. p. loco cit. Iauelus 4. Metaphysic. quest. 3. Diffi-

lius potest obici ad hominem contra D. Thomam ex dictis illius quest. 6. art. 3. ad 1. de quo dicam infra.

Vlteriùs arguo contra Scotum, quia si prædicatum quòd dicit vnum, distinguitur ante intellectum, à prædicato entis; ergo componit cum ente; sed in compositione quodlibet prædicatum est extra alterum: ergo prædicatum entis prout distinctum à prædicato vnus, habet aliquam vnitatem. Probatur consequentia, quia inintelligibile est, aliquid non vnum concurrere ad compositionem, vt constare potest in omnibus compositionibus, siue physicis, siue metaphysicis; cum vlteriùs, quia impossibile est aliquid esse distinctum ab alio, quòd non sit vnum in se, etenim distinctio in diuersis fundatur vnitatibus, quæ ratio mihi demonstrat falsitatem opinionis Scoti.

Dico secundò, nullo modo posse dari vnam rationem vnitatis entis inclusi in inferioribus. Probatur efficaciter ex dictis, quia nulla datur ratio entis in inferioribus inclusa; ergo nulla potest dari ratio vnitatis, quæ sequatur illam essentiam, & ideo hoc sensu nulla potest dari vnitas transcendentalis.

Alio ergo modo potest intelligi, quòd vnitas transcendentalis dicatur aliquid positiuum, ita vt quodlibet prædicatum, vel qualibet realitas physica, eo modo intelligatur vna, quò est ens, & respectu talis prædicati intelligatur modum quemdam vnificantem (vt ita dicam) prædicatum illud, & hoc saltem per rationem; de quo

Dico tertio, nullum prædicatum potest esse vnum, per aliquam rationem sibi superadditam. Videtur mihi hæc mens D. Thomæ dum 1. p. quest. 11. art. 1. affirmat, quamlibet rem esse vnam per suam essentiam. Et probatur efficaciter, quia, vel ille modus superadditus ponitur per rationem omnino extra essentiam prædicati, quòd vnificat, ita vt faciat compositionem cum illo; & hoc primò verum esse non potest in prædicato entis, quia illud extra rationem nullius esse potest.

Secundò, in aliis prædicatis hoc dici non potest, quia non potest intelligi, in vnitate specifica, v. g. aliquod prædicatum constituens talem vnitatem. Probatur efficaciter, quia hoc ipso quòd intelligitur prædicatum generis, & differentia, sufficienter intelligitur constituta species, & indiuisa specificè, ratione specificæ differentia, indiuisa verò, in quantum indiuisa sunt vnum, clamat Arist. infra cit. imò communiter affirmant autores, agentes de vnitate formali.

Sed & secundam rationem factam contra Scotum formo contra hanc sententiam, quia si ille modus est omnino extra rationem illius extremi, necesse est vt in illo extremo intelligatur aliqua vnitas, vt intelligatur illud extremum concurrere ad compositionem cum altero, & esse fundamentum distinctiōis.

Sed in proposito, postquam intelligimus prædicatum differentia coniunctum generico, non potest in hoc extremo intelligi vnitas alia nisi specifica; ergo ad hanc non requiritur superadditum prædicatum. Antecedens huius vltimæ consequentiæ probatur, quia in illo extremo non potest intelligi vnitas generica, quia genericum prædicatum determinatum est per differentiam specificam. Nec potest intelligi vnitas numerica, quia hæc includit necessariò differentiam numericam, quæ superaddita non est. Vel intelligitur ratio illa formalis vnus, includens prius extremum, & neque hoc potest esse verum. Primò respectu prædicati entis, quia quicquid

includit ens, determinat per identitatem ens ad vnicam rationem, ita vt ens inclusum in aliqua ratione prorsus ab illa non distinguatur. Vnde nihil ibi ponitur formaliter distinctum, & in aliis prædicatis non potest intelligi hæc inclusio, nisi vel per modum compositionis, qui iam rectus, vel per inclusionem transcendentis, & tunc ratio vnitatis non potest distingui formaliter à toto illo incluso, vel à differentia, v. g. specifica, & ideo verum est quod dixi edoctus à D. Thoma, nullum prædicatum esse vnum, per aliquid quod sit extra essentiam illius positium.

Ex his fit, vnitatem realem numeralem substantiæ, vel qualitatis, quæ sæpe vocatur ab autoribus vnitatis transcendentalis, nullum importare reale prædicatum distinctum à differentia indiuiduali; causam verò, ob quam ex multis vnitatibus substantiæ, vel qualitatis, non fiat aliquis numerus, vel de prædicamento quantitatis, vel qui sit vnum per se in proprio genere vnitatis, dixi capite de quæritate.

Ex his secundò reicitur modus asserentium indiuiduonem esse speciale prædicatum, per quod res est vna, distinctum ab ipsa essentia rei, & probatur specialiter, quia qui dicunt, vnitatem dicere modum positium, & rationem aliquam formalem distinctam saltem per rationem à prædicato entis, volunt nomine huius diuisionis significari integritatem rei, quæ in his quæ sunt vnum per compositionem, facillè intelligitur, & in rebus simplicibus etiam debemus intelligere rei integritatem, licet non cõpositam ex partibus, sed omnino simplicem.

Hic tamen modus impugnatur, quia hæc integritas, vel totalitas, non potest esse aliquid distinctum positium reale ab essentia, quæ dicitur vna; quia illud prædicatum, etiam prout cõdistinctum ab isto, intelligitur habere suam integritatem, sicut intelligitur habere suam essentiam, & quantum ad hoc, idem est proportione seruata de aliquo prædicato, per rationem conceptu vt vno, & de realitate physice vna, quæ omnia ex dictis fusiùs possunt declarari.

Dico quartò, vnum præter essentiam rei tantum dici negationem diuisionis. hæc est S. Thomæ loci citatis, quam docet Aristot. 5. Metaphys. cap. 6. & 10. Metaphys. cap. 1. & 5. Idem etiam docent, indiuisa, in quantum indiuisa, habere vnitatem, & Caietan. & alij supra citati, quam bene explicat Fländria 4. Metaphys. quæst. 1. art. 8. & nonnulli ex Scholasticis 1. dist. 4. quæ negatio immediatè sequitur ipsam entitatem, neque aliud requirit fundamentum.

Et declaratur vno exemplo, quia vt aliqua res dicatur vna numericè, solum sufficit intelligere realitatem cum differentia indiuiduali, statim enim consequitur negatio diuisionis per differentias indiuiduales, & hoc communiter intelligimus nomine vnius, quod est, scilicet, indiuisum. Et quantum ad hoc conueniunt communiter autores secundum conceptionem communem, qua concipitur vnum indiuisum, licet differant in explicando significato indiuisiõis. Et nos hætenus probauimus, per hanc vocem non posse importari aliquod prædicatum distinctum ab eo quod dicitur vnum.

Et declarari potest à simili, quia sicut multitudo intelligitur semper cum diuisione, ita vnum cum indiuisiõne. Constat etiam facillè; vnum vt sic non addere supra ens relationem rationis. Vnde ex tribus modis, quibus potest intelligi fieri additio alieni, solum vnus conuenit enti; triplicem verò istum modum additionis tradidit D. Thomas quæst. 2. 1. de veritate, art. 1.

DVBIUM II.

An vnitatis sit prior natura sua cognitione.

D. Thomas quæst. 1. 1. citata art. 2. ad 4. & discipuli eius communiter affirmant vnitatem esse priorem multitudinem, non diuisionem; quod fusc persequitur Iauellus 10. Metaphys. quæst. 6. & quidem, quod vnitatis sit prior multitudine, probari potest, quia vnitatis ex natura sua est pars multitudinis; ergo ex natura sua secundum distinctam cognitionem prior est; quod verò non sit prior diuisione, probant Thomistæ, quia vnitatis est negatio diuisionis; ergo necesse est vt vnitatis intelligitur expresse concepta ratione negationis diuidentis, vult enim D. Thomas primo loco intelligi ens, secundo loco intelligi hoc ens non esse illud: vel, vt alij Thomistæ cum Iauello existimant, secundo loco intelligitur contradictorium entis, ita vt primo loco intelligatur ens; secundo verò intelligatur ens non esse non ens; tertio intelligatur constituta vnitatis, ex præconcepta illa diuisione secundo loco facta; quarto loco (inquit D. Thomas) intelligitur multitudo ex vnitatibus conflata.

Verum non placet id quod dicitur, quia re vera videtur implicare contradictionem, vt secundo loco intelligatur diuio non intellecta multitudine, quia diuio hæc, quam ponit D. Thomas, essentialiter respicit plura extrema, dicit enim negationem vnius ab alio. Nec potest intellectus concipere hoc non esse illud, non intellecto hoc, & illo; ergo si vnitatis est posterior diuisione, non potest esse prior multitudine, vel e contrario.

Res ergo ita se habet, in vnitatis possumus distinguere, vel positium ipsum, vel negationem immediatè sequentem ex hoc positio; si positium consideres, aliquid absolutum est prius cognitione multitudine, vt probat ratio facta, & prius cognitione diuisione, de qua specialiter probari potest, quia hoc non esse illud secundum negationem diuidentem quam importat, supponit esse hoc, & esse illud, & hoc consequitur necessariò negatio diuidentis. Quod potest declarari per quamdam causalem rationis; quia si aliquis querat causam huius negationis, quare Petrus non est Paulus, verè respondebitur illi, quia Petrus est hoc ens, & Paulus est hoc ens. Ex quo intelligitur hoc positium vnitatis non pendere secundum naturam suam in ordine ad cognitionem à multitudine; negatio tamen multitudinis, & pluralitatis re vera pendet à multitudine in ordine ad cognitionem, sicut vniuersaliter omnis negatio cognoscitur semper per positium.

Ex quo soluitur argumentum, quo nonnulli ex Thomistis contendunt probare, vnitatem non dicere negationem multitudinis, sed diuisionis, quia si vnitatis (inquit) dicit negationem pluralitatis, & multitudinis, sequitur inutilis circulus; multitudo enim cognoscitur cognita vnitatis, & vnitatis per multitudinem cognosci debet. Primum probatum est, hoc vltimum probatur, quia negatio, vt dixi, per habitum cognoscitur.

Sed hæc ratiocinatio in nostra sententia difficultatem non habet; quia, vt declaratum est, ratio positua vnitatis potest cognosci absque multitudine, ac perinde absque diuisione, & ab hac pendet in sua cognitione multitudo; negatio verò qua sequitur vnitatem, posterior est ipsa multitudine, à qua pendet in sua cognitione.

Ex his facillè intelligitur, qua ratione vnitatis componat multitudinem transcendentalem; & primò

non

non ita vnitatis componit multitudinem quasi partialiter concurrat ad rationem vnam per se realem, vt supra dixi. Secundò quod attinet ad aggregationem istam realem resultantem ex vnitatibus, dicendum est concurrere vnitatem secundum entitatem posituam, quod absolute affirmat D. Thomas q. 1. 1. citata, art. 2. ad 2.

Sed obicit Caietanus, vnitatis componit multitudinem, secundum quod vnitatis, vt per se constat, & fusiùs dixi cap. de quantitate. Sed vnitatis secundum quod vnitatis importat negationem; ergo non componit numerum, seu multitudinem, vt vult D. Thomas, solum secundum vnitatem. Respondet Caietan. quod indiuisio, quæ est negatio quædam, potest considerari duobus modis. Altero secundum quod ipsa negatio habet rationem cuiusdam entitatis, & sic componit multitudinem. Altero, vt exercet actum priuationis; & sic non componit multitudinem.

Sed tota hæc doctrina Caietani prorsus est intelligibilis, quia negatio nullo modo potest considerari vt habens entitatem realem, neque hæc est realis ratio distincta à negationis ratione, prout exercet actum priuationis; quod si aliquis velit pro Caietano per negationem habentem entitatis rationem, intelligere rationem posituam vnitatis, sine fundamento omnino loquitur, & improprie explicat doctrinam Caietani, & re vera contra mentem illius, qui de eodem subiecto videtur distinguere illa duo, & quod habeat rationem entitatis, & quod exerceat actum priuationis, & si talis esset mens Caietani, impropria esset, nec formalis tam subtilium formalitatum distinctio; verissimè ergo docuit D. Thomas, vnitatem componere multitudinem secundum positium, loquitur enim de multitudine reali, quæ re vera componitur ex ipsis vnitatibus realibus, v. g. multitudo trium Angelorum ex illis componitur secundum quod tales sunt, per indiuiduales differentias; si verò quis vellet loqui de aggregato negationum, quæ insequuntur ipsas vnitates, dicere debet componi ex ipsis negationibus, sicut vniuersaliter quodlibet aggregatum ex suis vnitatibus.

Querere posset aliquis, quomodo se habeant vnum, & multa in ordine ad ens? id est, an ex æquo diuidant ens? Et ex dictis constat, non posse esse membra immediatè diuidentia ens, secundum hoc enim, vnum non sequeretur ens, legatur D. Thom. quæst. 1. 1. art. 1. ad 2. qui bene docet ex Dionysio, nihil contineri sub ente, nisi quatenus continetur sub vno. Solet ergo dici, quod vnum, & multa diuidunt ens, quatenus vnum dicit vnitatem simpliciter, multitudo autem vnitatem resultantem ex multis vnitatibus, quæ duo extrema sub vnitatis absolute continentur, legatur Iauellus 4. Metaph. quæst. 3.

DVBIUM III.

Quomodo distinguatur vnitatis transcendentalis à prædicamentali.

Dixi de hoc in prædicamento quantitatis. Primus autem modus dicendi (quem ibi retuli) est asserentium, has vnitates nullo modo distinguimus; existimant enim nonnulli ex vnitatis cuiuslibet prædicamenti posse componi numerum proprie de prædicamento quantitatis, quod fundamentum ibi reiectum est.

Capreolus 1. dist. 2. 4. quæst. unica, Iauellus 4. Metaphys. quæst. 3. existimant hanc vnitatem transcenden-

tem distingui ab vnitatis prædicamentali, quia vnitatis transcendentalis inuenitur in aliis prædicamentis distinctis à prædicamento quantitatis; prædicamentalis verò in solo prædicamento quantitatis dicitur accidens quoddam superadditum quantitatis; & probant, quia ex hac ratione positua debet componi numerus prædicamentalis, & per hanc distinguitur à transcendentali.

Fonseca 5. Metaphys. cap. 13. quæst. 3. existimat, etiam vnitatem prædicamentalem esse solam vnitatem prædicamenti quantitatis, quam dicit consistere formaliter in negatione. Et probat ex Aristotele 5. Metaphys. cap. 6. & 10. Metaphys. cap. 1. dicente, ea quæ non habent diuisionem in quantum, non habent esse vna. Ergo hoc etiam in vnitatis quantitatis est verum. probat etiam ex simili loquutione D. Thomæ 4. Metaphys. lectione 2.

Durand. 4. dist. 2. 4. quæst. 2. existimat vnitatem prædicamentalem nihil aliud esse, quam vnitatem transcendentalem contractam ad determinatum prædicamentum: quod duobus modis potest intelligi. Primus est, vt prædicamentalis vnitatis sit vnitatis rei in determinato prædicamento, siue ex illa fiat numerus prædicamentalis, siue non. Secundus modus est ita vt vnitatis cuiuslibet determinati prædicamenti dicatur prædicamentalis, quatenus potest componere multitudinem prædicamentalem, de prædicamento scilicet quantitatis.

Dico primò, vnitatis de prædicamento quantitatis nihil reale addit distinctum à quantitate continua prout continua. Probatur primò, quia sine causa ad vnitatem corporis fingitur tale superadditum accidens; imò, & omnino contra rationem, quia per solam continuationem intelligitur corpus vnum; ergo non est cur fingatur superaddita entitas, ad hoc vt corpus sit vnum. Antecedens probatur primò, ex recepta doctrina Aristotelis in Physicis, dicentis, continuum esse vnum. Et ratione probatur, quia impossibile est aliquid esse vnitum, sed per continuationem corpus est vnitum, vt constat: ergo vnum; igitur ad hoc non eget superaddito accidenti, præsertim, quia, vt supra dicebam in simili, si corpus distinguitur realiter ab illo accidenti, necesse est habeat aliquam vnitatem distinctam ab vnitatis actionis intellectus superadditi, quæ ratiocinatio fusiùs est explicanda.

Sed dicit aliquis, corpus per continuationem esse vnum, sed non vnitatis requisita ad compositionem numeri prædicamentalis, & ideo necessarium esse superadditum accidens. Contra hoc tamen est, quia, vt dixi cap. de quantitate, vnitatis necessaria ad compositionem numeri prædicamentalis, est vnitatis rei ex natura sua existentis extra aliam, ita vt multitudo constet partibus, quarum quælibet sit extra aliam, vt ibi fusiùs dixi: sed totum hoc habet corpus per vnitatem continuationis, vt per se constat; ergo ad hunc effectum frustra fingitur aliud accidens. legatur Sorus cap. de quantitate, quæst. 2. art. 2. qui hanc sententiam impugnat. Vnde D. Thomas 1. part. quæst. 1. 1. citata, expresse docet, vnitatem, quæ est principium numeri, addere aliquid supra ens ad genus quantitatis pertinens, nunquam tamen dixit addere aliquid supra quantitatem.

Ex his dico secundò, vnitatem prædicamentalem dicere aliquid positium. hæc est communis autorum cum D. Thom. loco citato, legi potest Soncinas 10. Metaphys. q. 3. & vt ex dictis præcedenti conclusionem constat, verum est hoc positium sequi negationem, de qua philosophandum est sicut in simili de vnitatis transcendentali.

Quibus

Quibus positis nos ita distinguimus vnitatem a prædicamentalem à transcendentali; quòd vnitatis prædicamentalis est illa, ex qua potest componi numerus de prædicamento quantitatis; quis verò sit hic numerus, diximus in eo prædicamento: vnitatis verò transcendentalis est illa quæ solum potest componere aggregatam quandam multitudinem. Illud etiam verum est, vnitatem rei, quæ ponitur in prædicamento substantiæ, secundum positum in solo illo prædicamento reperiri. Et hoc sensu possent quidem appellari prædicamentalis, quia cum non distinguatur ratione ab entitate substantiali rei, necesse est ponatur in solo prædicamento substantiæ; loquendum tamen est cum communi schola D. Thomæ, quæ solum appellat vnitatem prædicamentalem quam dixi, legatur Fonseca loco citato sect. 2. impugnans Egidium, & alios, & ex his constat sine fructu laborare nonnullos, dum conantur in vnitatis quantitatis distinguere prædicamentalem à transcendentali, quia suppositis his quæ diximus, hæc distinctio locum non habet in ea vnitatis. Aristot. verò, & D. Thomas locis citatis à Fonseca, solum contendunt prædicatum vnum asserere suam negationem diuisionis; cursum verò aduertendum est apud Aristot. non distinguere negationem diuisionis à negatione multitudinis, sicut distinguunt Thomistæ, quos supra refutauimus.

Sed quæret aliquis quæ sit mens S. Thomæ 1. p. quæst. 11. art. 1. ad 1. dicentis, vnum quod est principium numeri addere aliquid supra ens, pertinens ad genus quantitatis, quod aliis locis agens de vnitatis docet D. Thomas, Fonseca 5. Metaphys. cap. 13. quæst. 3. sect. 3. quæst. 3. explicat D. Thomas vt velit vnitatem prædicamentalem addere aliquid supra substantias singulares, & ideo D. Thomas aliquando affirmat, vnitatem istam addere aliquid supra substantiam entis, & 4. Metaphys. lect. 3. affirmat addere rationem mensuræ supra substantiam. Et iuxta hanc doctrinam Fonseca nonnulli Thomistæ distinguunt vnitatem prædicamentalem à transcendentali, vt hæc sit quam res habet à sua essentia; prædicamentalis verò, quam habet ratione quantitatis superadditæ, quia vel existimant nullum esse accidens vnum per continuationem, vel saltem nullum esse quod tribuat continuitatem subiecto præter quantitatem; & iuxta dicta potest habere locum hæc doctrina, & bonum sensum. Et potest amplius declarari explicatio Fonseca, quia D. Thomas in ea solutione negauit vnitatem transcendentali addere aliquid supra ens; quod si solum intelligatur de additione per determinationem ad aliquod prædicamentum, non posset absolute negari, quia sicut hoc modo vnitatis quantitatis addit supra ens, ita vnitatis substantiæ, imò & quælibet vnitatis determinati prædicamenti. Tum etiam, quia in eo loco docuerat D. Thomas, vnum transcendentali non addere supra ens, sicut album addit supra essentiam hominis; ergo dum affirmat, vnitatem prædicamentalem addere aliquid supra ens, eodem sensu debet intelligi, vt addatur aliquid reale, & quia hoc non potest intelligi de ente secundum totam latitudinem entis, quia extra illam nihil est reale, debet intelligi de essentiis rerum, quæ dicuntur vnæ ratione quantitatis. Est quidem probabilis hæc sententia, sed potest alio modo explicari D. Thomas, vt velit, solam vnitatem de prædicamento quantitatis, addere aliquid enti per modum determinationis, ratione cuius possit talis vnitatis esse principium numeri, quæ additio in aliis prædicamentis non reperitur; imò vnitatis primi gradus entis omnino non

determinat ens ad aliquod prædicamentum, dicente D. Thomæ quamlibet rem esse vnum per suam essentiam; essentia verò illius primi gradus vt sic, in nullo est prædicamento.

Et probari potest hic sensus, quia de eodem ente, de quo dixerat D. Thomas, nullam additionem recipere ab vnitatis transcendentali; de eodem affirmat quòd recipiat aliquam additionem ab vnitatis prædicamentali, vt per se fert planè contextus literæ. Scio aliquos Thomistas aliter interpretari hunc locum, vt enim omittam improbabilem prorsus sententiam asserentium D. Thomæ loqui de superaddito illo accidenti quantitatis; nonnulli alij volunt D. Thomæ velle assignare discrimen inter vnitatem prædicamentalem, & transcendentali, vt ratio formalis transcendentalis omnino sit negatio; ratio verò vnitatis prædicamentalis sit aliquid posituum. Sed hæc doctrina supra refutata est, & iuxta nostram explicationem possunt explicari similia loca D. Thomæ; quomodo verò se habeat vnitatis prædicamentalis respectu multitudinis prædicamentalis, ex dictis capite de quantitate constat.

Solum de oppositione posset quærere aliquis; quia D. Thomas 1. 1. citata, art. 2. dicit opponi sicut mensuram mensurato, quia iuxta doctrinam Aristotelis 1. 10. Metaph. textu 2. & interpretum ibi, numerus dicitur multitudo mensurata per vnum; nec tamen negat D. Thomas oppositiones alias quæ in hac vnitatis, & multitudine, sicut in vnitatis, & multitudine transcendentali possunt considerari.

D V B I V M I V.

Quod sit principium vnitatis numeralis in substantiis materialibus completis.

Ad completam disputationem de vnitatis, disputant hic aliqui de vnitatis formali, de qua nos diximus disp. de vniuersalibus; & ideo hic solum restat agendum de vnitatis numerali, quam materiam tractant aliqui 1. phys. lib. 1. de generatione, sub titulo de principio indiuiduationis, quam rem fusè, & doctè tractat Fonseca 5. Metaphys. cap. 6. quæst. 4.

Supponendum verò est, esse in rebus non solum realitatem, in qua inuenit intellectus gradum specificum, sed etiam in qua cum fundamento distinguit gradum numericum; sicut enim verè homo distinguitur ab equo in latitudine animalis, ita verè Petrus distinguitur à Paulo in latitudine hominis. Secundo supponendum est, istum gradum indiuidualem pertinere ad prædicamentum ipsius indiuidui, ita vt si species sit substantia gradus ille numeralis, sit etiam substantialis, ita vt Petrus, & Paulus, secluso quolibet accidenti, distinguantur in substantiæ prædicamento, vt indiuidua eiusdem speciei, quod præ cæteris clarè docuit Bañes 5. quæstione de prædicamento indiuiduationis; & facile probari potest, quia secluso quolibet accidenti Petrus, & Paulus distinguuntur, & non essentialiter: ergo per solum gradum numeralem, substantialem tamen, quæ omnia per se videntur satis clara, nec multum curandum est de mente Capreoli in 2. dist. 3. quæst. 1. ad 4. Scoti contra secundam conclusionem, quem Bañes supra refutat.

Tertio supponendum est gradum istum non distinguere ante intellectum à gradu specifico, vt vniuersaliter de omni gradu probauimus disputatione de vniuersalibus. His positis,

Prima opinio est Henrici quodlib. 8. q. 8. & 15. qui videtur affirmare, indiuiduum constitui in esse talis

per

per duas negationes; sed si velit excludere omnem gradum posituum, in quo fundentur huiusmodi negationes, quibus indiuiduum sit, non aliud: sententia est omnino falsa, quia, vt dixi, sicut vnitatis specifica dicit gradum specificum; ita vnitatis numeralis dicit gradum numeralem, legatur Soncinas 7. Metaphys. quæst. 32.

Secunda sententia est asserentium, res fieri indiuiduas per suam existentiam. Fundamentum est, quia actus est qui distinguit; ergo vltimus actus qui est existentia, vltimò distinguit. Hanc sententiam referunt, & refutant Scotus in 2. dist. 3. q. 1. & Soncinas loco citato, aliisque iuniores multis rationibus, quas de industria prætereo. Et si hæc sententia distinguat existentiam ab essentia, non potest esse vera, quia ipsamet essentia prout distincta ab existentia est vna; & vt constat ex his quæ in superioribus dixi contra Scotum, nihil ante intellectum potest esse vnum per aliquid realiter distinctum ante intellectum.

Tertia sententia est Durandi in 2. dist. 3. q. 2. qui existimat substantiam materialem completam intrinsecè indiuiduari à materia, & forma, extrinsecè verò ab agente & fine. Fundamentum Durandi est, quia vnitatis sequitur entitatem; ergo à quibus res habet entitatem, ab illis habet vnitatem. Sed ab his quatuor causis res habet entitatem; ergo & vnitatem; & pars illa de indiuiduatione à materia, & forma bonum sensum habere potest, vt dicam infra. Alteram partem de efficienti, & fine impugnant communiter Thomistæ, quia idem agens est indifferens ad plures effectus; ergo vnitatis huius effectus non potest sumi ab vnitatis huius agentis. Veruntamen alia est mens Durandi; ipse enim non vult ex vnitatis agentis colligere vnitatis vnus effectus, sed vult effectum habere vnitatis ab agente causatam, sicut entitatem, quod verissimum est, nam, vt bene Durandus, sicut actus est singularium ex parte principij, ita & ex parte terminij, id est, sicut principium actionis est singulare, ita & terminus illius.

Quarta sententia est Scoti 2. dist. 3. q. 6. quam sequitur eius schola, & fusè explicat Basolis 2. dist. 12. asserentis eccitates esse principium indiuiduationis, quo nomine vtitur Scotus, vt docuit Fonseca 9. 5. sect. 1. eo quòd additione illius entitatis natura fiat hæc: loquitur autem Scotus vniuersaliter de omni re; vult verò eccitatem istam distinguere ex natura rei à prædicato specifico ante intellectum, quem acriter impugnant Bañes supra art. 2. Caietan. de ente & essentia cap. 2. quæst. 4.

Quinta sententia est sancti Thomæ, qui loquens de principio indiuiduationis rerum materialium completarum, affirmat esse materiam signatam quantitate, legatur 1. p. q. 75. art. 4. & q. citata art. 1. & 1. p. q. 77. art. 1. & 1. contra Genes 6. 21. 2. contra Genes cap. 9. 2. & 93. multisque aliis locis, quos iuniores Thomistæ citant. Rationes aliquæ huius sententiæ ed tendunt, vt impugnent alias opiniones; alia verò vt posituè probent hanc conclusionem, quas infra commodius adducemus.

Adducuntur etiam loca Aristot. Primus est, ex 1. Metaphysicorum cap. 6. in quo dicit esse vnum numero, quorum materia est vna. Alius adducitur ex lib. 7. cap. 10. vbi dicit singulare esse; ex vltima materia, & nomine vltimæ materiæ videtur intelligere materiam vltimò dispositam; & lib. 1. 2. cap. 8. dicit, ea quæ sunt plura numero debere differre materia sub eadem specie; & 1. cæli cap. 9. dicit non posse esse plures mundos, quia hic continet totam materiam.

Neque omnes Thomistæ eodem modo explicant hanc sententiam; quidam enim nomine materiæ,

signata quantitate intelligunt materiam simul cum quantitate, Ferrara 1. contra Gent. cap. 21. Capreol. 2. dist. 3. concl. 2. Soncinas supra q. 34. fauer D. Thomæ locis citatis. quæ sententia potest duobus modis intelligi; altero vt requiratur quantitas ad indiuiduationem, vt pars principij intrinseci indiuiduantis; altero vt requiratur solum vt conditio; & vtroque modo est falsa. Primum reicitur, quia indiuiduatio est de essentia rei indiuiduæ vt sic; vt per se constat, sed quantitas non est de essentia indiuidui substantialis, cum sit accidens; ergo primo illo modo non est principium indiuiduationis. Secundus etiam modus est falsus, quia, vt constat ex Phisicis, materia & forma possunt vniri sine quantitate; ergo quantitas non est conditio essentialiter requisita ad indiuiduationem. Quod vltimò declaratur; quia vel hæc sententia ponit quantitatem incorruptibilem, vel corruptibilem cum forma: si quantitas est incorruptibilis, non magis potest indiuiduare quantitatis quam materia, quia in hac sententia vtraque est communis multis; si verò quantitas corrumpitur ad corruptionem totius, vt reuera sentiunt citati autores, prius natura vnitur materia formæ, quam quantitati, & tamen nec materia vnitur formæ in communi, sed determinatæ formæ in indiuiduo, neque forma vnitur materiæ in communi, sed determinatæ materiæ; & singulari; ergo ante omnem quantitatem compositum ex materia & forma est vnum. Antecedens probatur, quia, vt supra dixi, non potest fieri compositio physica, & realis ex extremis non habentibus vnitatem physicam. Vnde secundum præfatam sententiam, quantitas supponit totum substantiale iam vnitum, quod respicit vt prius in genere causæ materialis; ergo non potest hoc compositum pendere à quantitate in sua vnitatis, quia, vt constat ex dictis 2. phys. ex natura rei, prius non potest pendere à posteriori, vt cursum docuit Alexand. Clemens 8. Stromar. in fine, disputans de causis, legatur Fonseca, & Bañes supra, qui merito refutant hanc sententiam.

Alij Thomistæ nomine materiæ quantitate signatæ intelligunt, non materiam signatam quantitate, sed materiam capacem huius quantitatis, non alterius. ita Caietan. cap. 2. de ente, & essentia, quæst. 4. Ianellus 5. Metaphys. q. 15. Egidius quodlib. 1. q. 5. art. 1. quæ sententia merito displicet Ferraræ, Fonseca, Bañes, imò ipsi Caietano loco infra citando, & supponit falsum fundamentum, quia secundum doctrinam de quantitate incorruptibili semper materia habet eandem quantitatem; secundum doctrinam verò Thomistarum, materia habet diuersam quantitatem, pro diuersitate totius; ergo quantum est ex se, non magis est capax huius quantitatis, quam illius. Quòd si aliquis fingat ad hanc quantitatem determinari ex aliquo superaddito, de illo esset eadem difficultas. Et vniuersaliter contra omnem modum est, quia antequam materia recipiat aliquid superadditum, debet habere aliquam vnitatem; tum quia receptio supponit principium singulare sicut actio; tum, quia materia illa cum re superaddita debet componere aliquid accidentale, vel substantiale; ergo supponit iam suam vnitatem, ex dictis; quòd si aliquis fateatur supponi ex parte materiæ vnitatem illius, quæ tamen eadem est in omnibus compositis, requirit tamen quantitatem, vel aliquid aliud accidentale, quod pertineat ad vnitatem vnitatis huius totius; contra hoc est quod dixi in impugnatione huius modi.

Aduertendum verò est hoc loco, quòd autores citati impugnant istum modum dicendi hac ratione; quia

quia sequeretur potentiam receptiuam quantitatis ponendam esse in prædicamento quantitatis; quia actus, & potentia sunt, in eodem genere, de qua doctrina dicam suo loco.

Caietanus 1. p. q. 29. art. 1. vult, nomine quantitatis materiæ signatæ intelligi materiam ipsam vt radicem quantitatis, prout in illo priori, antequam recipiat quantitatem, intelligitur quasi præhabens quantitatem, quam sententiam Bañes etiam putat probabilissimam. Verum re vera falsa est, quia materia in illo priori quantum est ex se, non magis est capax huius quantitatis, quam alterius. Vnde neque materialiter potius præhabet in genere causæ materialis hanc quantitatem, quam aliam, quia non est magis potens recipere hanc quantitatem, quam aliam. Neque est intelligibile alio modo materiam præhabere quantitatem, nisi in genere causæ materialis. Adde etiam, quod secundum istos, prius materia respicit hanc formam substantialem, quam ipsam quantitatem, quia prius illi vnitur; ergo prius intelligitur totum compositum substantiale, quam intelligatur quantitas.

Ex his reuocatur opinio asserentium, per materiam signatam quantitate, intelligi materiam vltimò dispositam; quia vel intelligunt nomine materiæ dispositæ materiam simul cum aliquo accidenti, & tunc habent locum rationes supra factæ; vel intelligunt materiam ipsam secundum se, & sic non magis respicit hoc indiuiduum, quam aliud.

Sexta sententia est asserentium, formam esse principium indiuiduationis; citatur Cimarra *theorematum* 97. quæ sententia insufficiens est, vt constabit ex dicendis.

Vt rem istam explicem, aduertendum est, esse duplicem compositionem, physicam vnã, metaphysicam alteram. Physica est; quæ constat partibus physicis; metaphysica verò, quæ constat gradibus metaphysicis, & metaphysica compositio semper fundatur in entitate physica. Hæc autem metaphysica compositio non solum constat gradu generico, & differentia essentiali, sed etiam gradu differentie indiuidualis, quia, vt supra dixi ex communi sententia, talis differentia admittenda est in realitate physica. Punctus ergo præsentis difficultatis consistit in assignanda realitate physica, à qua sumatur huiusmodi gradus metaphysicus differentie indiuidualis. Vnde minus considerate respondent, qui affirmant in præsentia questione, principium indiuiduationis esse differentiam indiuidualem, quia nomine principij indiuiduationis intelligitur entitas physica, à qua sumitur differentia indiuidualis.

Dico primò: Indiuiduum substantiæ materialis completæ constituitur in esse indiuidui per differentiam indiuidualem, hæc est communis autorum, & probata est in principio quæstionis. legantur Fonseca & Bañes *supra*, & Molina 1. p. q. 50. art. 4. & hanc differentiam indiuidualem Scotus vocat eccitatem, sed in quo displiceat Scotus iam iam explico.

Dico secundò: Differentia indiuidualis non distinguitur ante intellectum à natura specifica. Hanc conclusionem probo contra Scotum, primò ex refutatione vniuersali, contra doctrinam hanc, de distinctione prædicatorum ex natura rei ante intellectum, quam fingit Scotus, de qua dixi disputatione de vniuersalibus.

Secundò specialiter, & efficaciter in hac materia, quia ex natura specifica, & indiuiduali secundum Scotum fuit compositum ante intellectum, tamquam ex partibus distinctis; ergo ante intellectum qualibet pars est vna, vt constat in qualibet compo-

sitione physica. Et probari potest, quia quodlibet istorum extremorum distinguitur à quolibet alio; ergo secundum se est vnũ, quia non distinguitur vt multa à multis, sed vt ens vnũ à multis.

Sed dicit aliquis pro Scoto, naturam illam esse vnã, sed non vnã numericè, sed vnã formaliter, & à gradu superaddito habet quòd sit vna numero, sicut in compositione metaphysica intelligitur homo vnus formaliter per gradum specificum, & vnus numero per gradum indiuidualem. Sed contra hoc est, quòd licet hoc verum sit in compositione metaphysica, tamen in compositione, quæ est ante intellectum, nullo modo potest esse vera, quia, vt probauit disputatione de vniuersalibus, nihil potest esse ante intellectum quòd nõ sit realiter vnũ numericè. Et probatur efficaciter contra Scotum, quia natura hominis, v. g. quæ est in Paulo, & natura hominis, quæ est in Petro, seclusis differentis indiuidualibus, ex mente Scoti, sunt omnino distinctæ realiter, & non distinguuntur essentialiter; ergo numericè; quòd distinguantur realiter, fatetur Scotus, vt docuit *disput. citata*, nec negare potest, aliàs ante intellectum vna natura esset coniuncta duabus differentis indiuidualibus, imò in omnibus indiuiduis natura humanæ esset realiter vna natura. Quòd verò non distinguantur essentialiter, facile probatur, quia nullum est in his prædicatum essentialiter diuersum; ergo necesse est, vt distinguantur realiter numericè; ergo ad hanc distinctionem indiuidualem non est necessariò superadditus gradus. legantur quæ dixi *disput. citata*, & quantum ad hoc, displicet mihi eccitas Scoti.

Dico tertio, in his substantiis iste gradus metaphysicus, qui est differentia indiuidualis, sumitur à tota entitate, sic docet Fonseca *supra*, & Bañes art. 7. *concl. 2.* qui etiam affirmat esse sententiam sapientissimorum Thomistarum: & probatur, quia, indiuiduatio, & vnitas physica componitur, & integratur ex omnibus partibus, quia ipsa entitas totalis componitur ex his: proportionantur autem semper entitas, & vnitas; ex quo vterius colligo gradum indiuiduationis sumi à tota entitate physica; quòd probatur, quia sicut gradus specificus, v. g. sumitur à tota entitate physica, quia physica essentia dicit totam entitatem illam, ita indiuiduatio metaphysica, seu differentia indiuidualis sumitur à tota entitate, quia physica vnitas dicit totam entitatem; & ratio est, quia gradus metaphysici fundati in entitate physica eiusdem essentia, non distinguunt diuersas realitates in entitate physica, sed in eadem profus physica entitate intellectus distinguit gradus, & rationes formales, quam ratiocinationem facile est fufius persequi, sed breuitatis causa sufficiat efficacitatem eius indicasse.

Quòd si aliquis velit istum gradum indiuidualem eccitatem appellare, non contendo.

Ex his verò constat, in entitate substantiæ Petri, v. g. neque materiam, neque formam tantum, nec alios modos substantiales tantum, sed totam substantialem entitatem, vt comprehendit partes, & modos, esse physicum principium indiuiduationis; & in hoc sensu mihi placet sententia Durandi asserentis, rem indiuiduari intrinsecè per materiam, & formam, & ex his etiam fit, inter ipsas partes formam esse principalius principium partiale indiuiduationis, quòd videtur docuisse Arist. 2. *de anima, in principio*, dicens substantiam aliam esse materiam ex qua, aliã esse hoc aliquid, vel ex qua hoc aliquid, vbi per substantiam ex qua hoc aliquid, Themistius, Simplicius, & alij intelligunt formam à qua, vt à principia

principiali principio partiale, totum substantiale habet vnitatem, & declarari potest, quia hæc pars non solum principalior est, sed & eius vnitas physica magis determinata est, & magis propria huius totius; vnitas verò materiæ physica, talis est, vt possit cum diuersis formis non solum numero, sed essentialiter differentibus concurrere ad compositionem totius substantialis, quam doctrinam etiam supra *scilicet* 3. admittit Fonseca, & probat ex S. Thoma 2. *contra gentes cap. 40. ratione vltima*. Verum D. Thomas ibi loquitur de vnitate specifica, vt legenti constabit; ex his etiam, quæ dixi, refutantur efficaciter opiniones Thomistarum de materia signata quantitate.

Restat vt quæ in oppositum solent obiici soluiamus.

Obiicitur primò autoritas D. Thomæ *locis citatis*. Fonseca supra *scilicet* 4. sic interpretatur D. Thomam, vt solum voluerit principium indiuiduationis à posteriori colligi à nobis per materiam signatam, & eodem modo explicat mentem D. Thomæ Bañes art. 7. imò dicit, plures Thomistas hoc modo interpretari optimè S. Thomam. & Fonseca probat *ex opusculo* 32. *cap. 3.* & re vera hoc videtur de mente autoris illius opusculi, est tamen incertus autor. Et contra hanc expositionem est, quia D. Thomas sic vult indiuidua vnus speciei distingui per materiam signatam, vt sine illa non intelligatur in eadem specie multiplicatio indiuiduorum; & hac ratione ipse, vt infra dicam, existimat in eadem specie Angelorum tantum esse vnicum indiuiduum 1. *parte, quest. 50. artic. 4.* imò addit, quòd etiam si Angeli haberent materiam, id est, receptiuum spirituale suo modo, tamen non distinguarentur numero, & reddidit rationem, quia illa materia non esset capax quantitatis, de qua ratiocinatione dicam in sequentibus.

Et ex ea modò infero, aliquid amplius voluisse D. Thomam, quam citati autores docent. Et re vera principia D. Thomæ in hac materia ego nescio defendere, si enim ipse, vt isti dicunt, affirmaret principium indiuiduationis esse totam entitatem integram, neque aliquid speciale vellet tribuere materiæ, non posset colligere ex defectu materiæ capacis quantitatis deficere in Angelis pluralitatem numericam, præsertim si verum est quòd insinuat D. Thomas, vt infra videbimus, impossibile esse in Angelis talem pluralitatem.

Secundò solet obiici Aristotel. *locis citatis*, quem Fonseca, & nonnulli alij explicant sicut D. Thomam, & ego dicam in sequentibus, quæ videtur mens Aristotelis.

Tertio obiicitur, quia indiuiduum debet esse indistinctum à se, & distinctum à quolibet alio; sed hoc non potest habere à materia sola: ergo ab illa cum quantitate. Maior est nota, & probatur minor, quia materia quantum est ex se est indifferens, & distinctio solet sumi ab actu; ergo ab ipsa quantitate, quæ videtur distinguere indiuidua materialia. Respondetur argumentum hoc nihil probare contra nostram sententiam, quia nos non concedimus totale principium indiuiduationis esse materiam, sed totam entitatem substantialem; neque ad hoc requiritur aliquo modo quantitas, vt constat ex dictis. Dum verò dicitur in argumento, distinctionem semper fieri ab actu, intelligendum est ita, vt non excludatur à totali principio distinctionis, materia ipsa, quæ licet non sit actus formalis, vt dictum est in physicis; est tamen actus entitatiuus, qui, vt ex dicendis constat, in se habet principium sufficiens distinctionis propria.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

Quartò obiici potest ex Caietano *cap. 2. de ente* & essentia, Actus singularis supponit materiam singularem, ex Arist. 2. *physicorum cap. 3.* sed differentia indiuidualis est actus singularis; ergo supponit materiam singularem. Hoc argumentum opponit Caietanus contra eccitatem Scoti. Nec deum qui existiment eandem habere efficacitatem contra nostram sententiam; sed falluntur re vera, quia vel militat contra communem opinionem, vel omnino contra nostram non militat, quia omnis ferè sententia saltem ratione distinguit differentiam indiuidualem à differentia speciei.

Mihi verò videtur, hoc argumentum re vera tantum esse contra sententiam Scoti ponentis differentiam indiuidualem ante intellectum distinctam à prædicamento specifico. Et explicanda est hæc ratio, iuxta supradicta, contra distinctionem, quam ponit Scotus, inter eccitatem, & naturam specificam, & doctrinam hanc confirmat re vera locus Aristotelis, secundum communem sensum interpretum 2. *physicorum loco citato*. In compositione verò metaphysica prædicatorum distinctorum ratione, non est verum, gradum singularem supponere alterum gradum determinabilem singularem, quia nunquam intelligitur constituta species, v. g. ante actum specificum, neque indiuiduum ante differentiam indiuidualem, quòd ex natura metaphysicæ compositionis pendet, & hoc siue in quolibet gradu concedantur indiuidua illius gradus, siue secus, de quo dixi in prædicabilibus.

Quintò obiici potest ex doctrina Caietani supra: Quidquid conuenit vni, & repugnat alteri eiusdem speciei, supponit illa duo constituta, vt constare potest exemplis physicis; sed differentia indiuidualis conuenit vni, & repugnat alteri eiusdem speciei: ergo supponit duo illa iam constituta. Hoc etiam argumentum facit Caiet. contra Scotum distinguentem ante intellectum eccitatem à natura specifica, & quamuis inefficax videatur aliquibus, vt vera efficax est, propter ea quæ dixi contra Scotum. contra nostram verò sententiam efficacitatem non habet, quia de differentia, v. g. specifica idem concedendum est, videlicet quòd conueniat vni, & repugnet alteri, & in differentia indiuiduali illud aduertendum est, quòd etiam reperitur indifferetia specifica.

Quòd si concederes prædicatum quòd immediatè determinat vnũ tantum esse, licet alia vnitate distincta ab ea, quam habet per determinationem graduum, refutatum manet ex dictis, nonnulla alia facilia solent obiici contra nostram sententiam, quæ quia nihil habent efficacitatis, de industria prætermitto.

D V B I V M V.

Quod sit principium indiuiduationis rerum materialium incompletarum.

Diximus de substantiis materialibus totalibus, consequens est, vt explicemus principium indiuiduationis rerum incompletarum materialium; resoluenda verò est hæc quæstio per aliquot dubia.

Primum dubium est de principio indiuiduationis formæ substantialis materialis; communis est Thomistarum sententia asserentium has formas intrinsecè indiuiduari à tota substantia, seu entitate; ita tamen vt metaphysicus gradus indiuidualis essentialiter dicat transcendentalem ordinem, ad determinatam materiam. legatur Bañes supra *artic. 9.* Ferraria 2. *contra gentes, cap. 81. & 75.* Fundamentum huius sententiæ esse potest, quia si forma

D substantia

substantialis secundum gradum specificum respicit determinatam materiam, ita secundum gradum numericum respicit hanc numero materiam, saltem cum his disputationibus determinatam.

Alia est sententia Scoti, & aliorum asserentium sicut in precedenti quaestione, formas habere individuationem à propriis eccitibus; sed hæc sententia si distinguat eccitatem à prædicato specifico, refutata est.

Tertia sententia esse potest asserentium, gradum differentia individualis sumi à tota entitate, ita tamen, ut gradus ille solum distinguatur ratione à gradu specifico, & sic omnino absolutus, secundum opinionem existimantium, non dari relationem transcendentalem, quæ sit de essentia formæ substantialis. Fundamentum huius sententia esse potest, quia gradus, ut probatum est, non distinguuntur ante intellectum, & posterioris partis fundamentum est, vniuersalis doctrina negans transcendentalem ordinem de essentia alicuius absoluti.

Supponendum est primò, has formas habere in latitudine suæ speciei gradus suos individuales, si suo modo habent res completæ.

Secundò etiam supponendum est, hos gradus individuales non distingui à gradu specifico harum formarum.

Tertiò supponendum est, has formas reddi formaliter individuales à gradibus individualibus.

Quartò supponendum est, hunc gradum sumi à tota entitate physica formæ, quæ omnia probanda, & declaranda sunt ex dictis quaestione precedenti. Solum ergo est difficultas, quid importet formaliter ille gradus, pro qua explicanda, & enodanda.

Dico primò, hunc gradum non importare transcendentalem ordinem ad determinatam hanc numero materiam. Hæc conclusio à nonnullis probatur, quia vniuersaliter existimant, non esse huiusmodi transcendentalem ordinem; sed hæc doctrina sic in communi sumpta falsa est. Alia ergo ratione probatur conclusio, primò à simili, quia licet potentia, v.g. dicat transcendentalem ordinem ad determinatum effectum secundum speciem; tamen hæc numero potentia non respicit hunc tantum determinatum effectum, nam cum vnitatem potentia stat pluralitas effectus; ergo si subiectum, vel materia solum consideretur quodammodo, ut effectus formæ, ex vnitatem formæ nõ potest inferri determinatus ordo ad hanc numero materiam. Quod amplius potest declarari, etiã à simili de anima rationali, quæ successiuè potest informare plures partiales materias, & contingens est esse has, vel illas; & idem argumentum fieri potest in formis animalium perfectorum secundum sententiam asserentium, has formas esse indivisibiles, & informare diuersas partes materiae, nec potest dici formam etiam dependentem à materia, extensam, & diuisibilem, ex prædicato individuali respicere hanc materiam numero, quia non respicit materiam nisi media causalitate, & potest ex prædicato individuali habere plures causalitates, v.g. plures informationes numero distinctas, quæ æqualiter connaturali modo pendeant à prædicato individuali huius formæ. Vnde etiam Deus poneret eandem formam substantialem in duabus materiis, tamen quælibet causalitas, & informatio formam respiceret secundum prædicatum individuale; sicuti de causalitate agentis dictum est in physicis, & idem esse de diuersis causalitatibus materiarum respectu eiusdem formæ, quia vtraque causalitas eodem modo respiceret differentiam individuale terminum.

Et potest exemplo quantitatis confirmari, quia

A quantitas Eucharistia non dicitur minus connaturaliter in substantia in qua vnitur, postquam corruptis qualitatibus panis Christus deserit præsentiam quam habebat sub illis, non minus, inquam, connaturaliter est in hac substantia quantitas, quam fuisset prius in substantia panis. Nec valet ratio opposita sententia, quia, ut dixi, in potentia actiua concedendum est esse ordinem determinatum ad effectum secundum essentiam, & tamen hæc numero potentia non est determinata ad vnum numero effectum, quia certum est hunc numero calorem posse efficere plures calores numero distinctos. Et Thomistæ quidem minus consequenter loquuntur, quia, ut supra vidimus, ipsi refutant Durandum dicentem vnitatem termini pendere ab vnitatem agentis, & eo nomine refutat, quia cum vnitatem agentis stat pluralitas effectus.

Quæ ratio eandem vim habet contra Thomistas asserentes, formam individuari ab hac numero materia, quia cum vnitatem huius materiae potest stare multipliciter formæ. Quòd si dicas, hanc formam respicere materiam prout dispositam his dispositionibus, faciam idem argumentum de qualibet dispositione immediatè recepta in materia, præsertim in opinione Thomistarum asserentium, diuersas solo numero quantitates esse successiuè in eodem subiecto: certissimum ergo arbitror, nullam formam substantialem per suam differentiam individuale respicere vnicam tantum materiam, quod in formis etiam spiritualibus existimo verum, de quibus specialiter loqui potest Tolerus 3. de anima, quæst. 18.

Dubium ergo esse potest, an qualibet forma substantialis per differentiam individuale respiciat relationem transcendentalem, omnes materias sibi proportionatas, mediis propriis informationibus pendentibus à prædicato individuali huius formæ, v.g. vel an hic gradus individualis in sua essentia omnino absoluitur ab huiusmodi ordine.

Scotus quidem in 2. distinct. 3. quæst. 6. Durand. quæst. 2. & alij, qui negant relationes transcendentales, affirmant, hunc gradum esse omnino absolutum. E contrario Thomistæ, ut vidimus, determinant istum ordinem ad determinatam materiam vnam numero. Nec desunt, qui etiam in aliquibus prædicatis admittant ordinem transcendentalem, tamen in quibusdam gradibus nolunt illum admittere; quæ responderet ex longissima disputatione de relatione transcendentali, quam alibi tradidi, & modò coactus temporis angustiis non possum repetere; vniuersique verò iuxta propriam opinionem de relatione transcendentali potest philosophari.

Secundum dubium est de differentia individuali materiae primæ. Primus modus dicendi est, asserentium, hanc numero materiam individuari per determinatum ordinem ad hanc numero quantitatem; sed hæc sententia absolute videtur falsa, quia eadem numero potest diuersis causalitatibus recipere diuersas numero quantitates, ut supra in simili arguebam. Secundus modus potest esse asserentium, materiam individuari per determinatum ordinem ad vnam numero formam; sed hic modus, sicut & præcedens, facile refutatur, quia eadem realiter materia, etiam ex natura rei successiuè diuersas formas recipit.

Supponenda sunt in hoc dubio quæ supposita sunt in precedenti, & iuxta dicta certum debet esse, materiam primam à gradu indifferentia individualis esse individuale. Secundò etiam certum est, ex impugnatione aliarum sententiarum, materiam secundum istum gradum non respicere vnã aliquam determinatam

determinatam numero formam. An verò in illo gradu habeat ordinem transcendentalem ad formas quas potest recipere mediis propriis materializationibus, dubium est simile ei, quod tetigimus de gradu individuali formæ.

Sed potest obijci primò, ex doctrina D. Thomæ 2. contra gentes cap. 75. & 81. qui dicit animas individuari per ordinem, & commensurationem ad corpus. legatur etiam 1. part. quæst. 76. art. 2. Secundò etiam circa id quod diximus de materia, potest obijci ex eodem D. Thoma 1. part. quæst. 50. art. 4. Videtur enim in corpore aperte supponere materiam distingui numero ex ordine ad quantitates, & ita vbi hic ordo non reperitur, negat multipliciter individuorum.

Primus locus supponitur à iunioribus Thomistis, ut supra indicaui, ut scilicet velit D. Thomas tantum à posteriori ex materia signata quantitate cognosci diuersitatem formæ; veruntamen, ut dixi, hæc expositio non potest stare cum aliis principiis D. Thomæ, & multo minus hæc expositio potest conuenire loco secundo citato ex prima parte, in quo, ut supra dixi, vult D. Thom. ex materia capaci quantitatis oriri multiplicationem numericam. quæ doctrina, ut infra videbimus, inefficaciter probatur, & ego eam existimo absolute falsam.

Tertium dubium restat, de modis substantialibus, in quo, iuxta supradicta, dicendum est, esse in quolibet istorum modorum suum gradum individuale, indistinctum à prædicato specifico. Secundò in his esse determinatum ordinem ad extrema, quorum sunt modi, constat enim ex dictis in physicis, materializationem pendere determinatè ab hac numero materia, & respicere determinatè hanc numero formam; & idem est de informatione. Constat etiam ex dictis in physicis subsistentiam determinatè respicere hanc numero rem, quam terminat.

Difficultas tamen esse potest, an isti modi distinguantur per solum gradum dicentem ordinem ad hæc extrema, vel requiratur aliquis alius gradus, omnino ab hoc ordine absolutus, quod dubium pendet, sicut præcedentia, ex vniuersique opinione, de relatione transcendentali, & infra indicabo in simili, quam habeat pro vtraque parte difficultatem.

DUBIUM VI.

Quod sit principium individuationis in accidentibus materialibus.

Supponendum est in hac quaestione, quodlibet accidens habere suum gradum individuale indistinctum ante intellectum à prædicato specifico, quod probandum est in simili ex dictis de substantia; vnde præcipua difficultas est inter Metaphysicos, an hic gradus differentia individualis accidentis ita determinatè respiciat hoc subiectum, ut per hunc ordinem individuatur. Et affirmant multi, qui existimant duo accidentia solo numero differentia, non posse esse simul in eodem numero subiecto, quæ videtur sententia S. Thomæ 5. Metaphys. lect. 12. & 3. part. quæst. 35. art. 5. tenet Capreolus 1. dist. 7. quæst. 2. Caietan. & alij Thomistæ 3. part. loco citato, & sæpe aliis locis, Soncin. 7. Metaph. quæst. 4. Henric. quodlib. 15. quæst. 6. Bañes 1. de generat. quæst. citat. art. 9. concl. 3. qui licet videantur vniuersaliter loqui, tamen in solutione argumentorum aliquo modo videntur limitare hanc doctrinam: ut enim vidimus in libris de anima, multi sunt qui conce-

P. Luisij de Torres select. dist. Pars I.

dunt, duas species solo numero differentes in eodem subiecto.

Duobus præsertim argumentis probatur hæc sententia. Primum est à subiecto, quia à quo res habet entitatem, habet vnitatem. Secundum est, quia sicut accidens in communi respicit subiectum in communi, ita hoc accidens determinatum hoc subiectum determinatum respiciet, eadem enim videtur vtriusque proportio.

Alia sententia est asserentium, accidentia ita individuari ab hoc gradu individuali, ut ex hac parte non implicet duo accidentia solo numero differentia esse in eodem subiecto. tenent omnes ferè citati autores quaestionibus præcedentibus pro nostra sententia; & Scotus existimat hanc differentiam individualem actus esse omnino absolutam, iuxta vniuersalem suam doctrinam de relatione transcendentali. Ut explicem rem hanc,

Dico primò, accidens non ita respicere hoc determinatum subiectum, ut non possit respicere aliud. Sermo est de his accidentibus, quæ dicuntur res, prout condistincta à modis rerum. Probari potest primò, exemplo quantitatis Eucharistia, quod supra explicui. Secundò, quia istud accidens potest habere plures causalitates numero diuersas, circa diuersa numero subiecta, quæ eodem modo pendeant à differentia individuali huius actionis, ut patet, si Deus ponat eadem albedinem successiuè in pluribus qualitatibus; neque enim potest fingi physica distinctio inter has duas informationes albedinis, in modo quo pendet à differentia individuali huius albedinis, sunt enim eiusdem speciei, & postulant pendere ab hac numero albedine, sicuti duæ actiones eiusdem agentis, ab eodem agente. Et idem argumentum fieri potest de materializationibus terminatis ad eandem albedinem, eodem enim modo illam respicerent, quæ omnia ex supradictis possunt declarari. Ex his

Dico secundò, non ita respicere hoc numero accidens, hoc determinatum subiectum, ut nullum aliud accidens numero distinctum possit simul respicere idem subiectum. Hoc in primis probatur etiam ad hominem, contra aliquos Thomistas, quæ ut vidimus in libris de anima, nonnulli etiam Thomistis concedunt duas species solo numero differentes in eodem subiecto.

Et ratione probatur, quia etiam ex communi opinione Thomistarum, possunt, saltem successiuè, esse duo accidentia eiusdem speciei in eodem subiecto; ergo in ordine ad idem subiectum habent hæc duo accidentia diuersas differentias individuales, ad quas omnino extrinsecè se habet tempus: ergo etiã si hæc duo accidentia simul essent, perseverarent distincta illa differentia individualis, quia quæ semel distinguuntur realiter, nullo modo possunt identificari.

Et declaratur magis, quia quòd duo aliqua accidentia non possint esse in eodem subiecto, non prouenit ex hoc quòd quæcunque accidentia solo numero differentia in eodem subiecto fiant vnum numero per identitatem, vel componant tertium aliud, hoc enim falsum est, ut probauit 2. de anima dist. 5. quæst. 3. & de facto concedunt Thomistæ, calidum ut quatuor applicatum æquali calido, non producere in illo similem calorem, quem tamen produceret, si passum esset denudatum à simili calore, & ratio à priori est, quia quilibet calor, v.g. habet suum gradum individuale; quòd verò esse simul non possint, pronenit ex eo quòd eodem modo informant subiectum, ut probauit loco citato, vbi hanc rationem fusè prosequutus sum; & ideo existimò ex parte individuationis absolute non implicare

duo accidentia solo numero differentia esse posse in eodem subiecto.

Sed quæret aliquis, quænam possit esse regula ad cognoscendum, quæ accidentia solo numero differentia, & permanentia possint simul esse in eodem subiecto.

Dubium præcipue est de rebus, non de modis.

Scotistæ affirmant, accidentia intentionalia posse esse simul, in quibus numerant lumen. Antonius Andreas *5. Metaphys. quæst. 8.* Hæc tamen regula non potest esse vniuersaliter vera, quia, vt probauit loco citato, duæ species intentionales omnino eiusdem obiecti, & secundum eandem rationem, non possunt esse in eodem subiecto, & quod specialiter dicitur de lumine, etiam ex illis principiis refutatum est.

Alij existimant, accidentia quæ respiciunt aliquid extrinsecum, vt obiectum, vel terminum, solo numero differentia, posse esse in eodem subiecto. Hanc tamen regulam ratio facta refutat, discedit re vera à veritate, quia duæ species, vt dixi, etiam si respiciant aliquid extrinsecum, si sunt eiusdem obiecti secundum idem, non possunt esse simul.

Tertiam tamen regulam tradit Landunus *5. Metaph. quæst. 36.* dicens accidentia propria non posse multiplicari secundum numerum in eodem subiecto, secus tamen accidentia omnia; sed hoc etiam non potest esse vniuersaliter verum, vt probat exemplum præfarum de duabus speciebus.

Quartò non desunt ex Thomistis, quos citauit *quæst. citata*, qui affirmant, accidentia solo numero differentia in esse quodam imperfecto, posse esse in eodem subiecto non alio modo, & hac ratione concedunt duas species solo numero differentes in eadem potentia visiva, & tamen nolunt concedere duos actus in eadem potentia; sed & hanc doctrinam etiam refutauit loco citato. Alij verò affirmant, non posse omnino tradi certam regulam, sed considerandam esse naturam cuiusque accidentis. Sed quæ sit obseruanda regula, dixi *quæst. illa 3. citata*, quam etiam ibi probauit.

Dubium tamen esse potest, an gradus differentia individualis accidentis, dicat essentialiter ordinem ad subiecta, quæ potest informare mediis propriis informationibus; vel an ille gradus omnino sit absolutus: quod dubium, vt alia supra indicata, pendet ex diuersa opinione de transcendentali ordine.

Ad argumenta opposita sententia: facile responderetur ex dictis.

Ad primum dico, illud habere eandem vim in speciebus sensibilibus, quas tamen solo numero differentes, etiam ipsi admittunt in eodem subiecto. Secundò respondeo, verum esse accidens habere vnitatem à subiecto, sicuti & entitatem, quia sicut esse actionis causatur à subiecto, ita & quidquid reale dicit vnitatem actionis; sed non eo sensu intelligendum est accidens habere vnitatem à subiecto, vt gradus individualis accidentis ita respiciat hoc subiectum, vt aliud non respiciat, vel ita vt non comparatur secum alium gradum individualem in ordine ad idem subiectum; quantum ad hoc enim, formaliter loquendo, eodem modo vnitatem accidentis pendet ab vnitatem agentis, vt bene docuit Durandus, sicuti ab vnitatem materiae, vel subiecti. Secundum argumentum eandem habet difficultatem in duabus speciebus sensibilibus, vt dixi, & ex prædictis solutum est.

De modis accidentalibus dubium esse potest, à quo sumant suam individuationem. In quo dubio supponenda sunt ea, quæ de gradu individuali cuiuslibet rei dixi, & quia multi sunt modi accidentia-

les, primò de materiali ratione, & informatione philosophandum est, sicuti de materiali ratione, & informatione substantiali, de quibus supra *quæst. 5.*

Secundum dubium esse potest de presentis, quæ sunt veluti modi quidam rerum, vt constat ex physicis, & in his etiam verum est gradum individualem respicere determinatum subiectum, & spacium, ita vt hæc numero presentia, v. g. neque in alio subiecto, neque in alio spacio esse possit.

An verò hæc accidentia possint secundum numerum multiplicari simul tempore virtute Dei, ex physicis deducendum est, & eodem modo proportionaliter loquendum est de relationibus eiusdem fundamenti ad eundem terminum, & idem etiam de actione est seruata proportione dicendum, de qua specialiter dictum est in physicis cum communi doctrina, secundum gradum individualem respicere hunc numero terminum, hoc passum, & hoc agens; à passo enim & agente pendet per essentiam, termino verò vnitur seipsa, & determinatè est factiua huius termini, & ideo quolibet horum deficiente, necesse est deficiat actio.

Dubium tamen esse potest, an hic gradus individualis actionis sit omnino essentialiter absolutus, vel dicat aliquam habitudinem essentialem. Scotus, & alij negantes relationem transcendentalem de essentia alicuius absoluti, consequenti ratione dicent, hunc gradum esse omnino absolutum; alij verò ex opposito fundamento tenentur dicere hunc gradum essentialiter dicere ordinem transcendentalem ad hunc terminum, ad hoc agens, & hoc passum. Sed hæc sententia videtur hic habere specialem difficultatem, quia, vt constat ex physicis, ad eundem terminum, ab eodem agente, & in eodem passo possunt esse distinctæ actiones secundum numerum; ergo per ordinem ad hæc tria non possunt istæ actiones inter se distingui, quia in respectu ad hæc tria videntur conuenire.

Propter difficultatem hanc existimant nonnulli, quòd licet distinctio numerica actionis petenda sit ab his tribus, ita vt differentia individualis dicat ordinem ad hæc tria, necessarium tamen esse superadditum gradum omnino absolutum, quo actiones istæ possint inter se numero adequatè distingui: qui modus dicendi nullum videtur pro se habere autorem; quia, vt dixi, explicans definitionem animæ, omnes autores absolute diuisi sunt in duas sententias, nam vel omnino existimant, res absolutas secundum nullum gradum importare transcendentalem ordinem, vel si admittant rem, secundum superius prædicatum dicere ordinem; idem dicunt de prædicato inferiori, vt etiam docui in prædicamentis, & in præsentia hæc doctrina nullo modo videtur vera, quia vel gradus ille omnino absolutus includit ordinem, per quem dicitur hæc actio distingui numero, licet inadæquatè, & tunc ordo inclusus in ratione absoluta, vel non posset persecerare in ratione ordinis, quia prædicatum transcendens inclusum in inferiori, non distinguitur ab inferiori, vt supra dixi de ratione entis inclusa in substantia. Quòd si quis velit aliquo modo fingere hunc ordinem etiam inclusum in ratione absoluta habere rationem ordinis, videtur omnino falsum, vt dixi, & manifestè sequitur esse vnum quoddam prædicatum in his actionibus, distinctum à prædicato specifico, in quo specifico actiones etiam alterius agentis, cum actionibus huius agentis conueniunt.

Ex quo fieret, calefactiones, v. g. procedentes ab eodem agente in eundem terminum, & in eodem passo, habere conuenientiam aliquam in prædicato

vno

vno aliquo, quam non habent calefactiones alterius agentis. Vnde, vel ista conuenientia ponitur in prædicato essentiali, & sic fieret, huiusmodi calefactiones distingui essentialiter ab aliis; vel ponitur conuenientia in prædicato individuali, & hoc videtur importare implicationem in ipsis verbis, differentia enim individualis non potest esse communis multis, & sequeretur etiam vnum aliquod prædicabile distinctum à quinque, quia hæc est vna ratio in multis differentiis individualibus, & non specifica.

Vel ponitur iste ordo omnino extra gradum absolutum superadditum, & tunc cum iste gradus sit communis multis, & adhuc determinabilis per differentias individuales omnino absolutas, haberent istæ calefactiones aliquod prædicatum commune, quo carerent aliæ calefactiones, vnde videntur essentialiter distinctæ.

Quòd si aliquis velit istum gradum pertinere ad differentiam individualem, redit difficultas tacta, quia ponitur gradus individualis communis multis, quod videtur pugnare cum gradu individuali. Quòd si dicat aliquis, illum ordinem non esse communem, sed omnino singularem, sufficienter per illum potest hæc actio distingui ab omnibus aliis, quia nihil aliud habet individualis, & vltima differentia, & sequeretur etiam inconueniens supra tactum, de nouo prædicabili.

Sed absolute probatur, nullum esse gradum omnino absolutum in actione; quia præcipuum fundamentum ad ponendos transcendentales ordines, desumitur ex conceptione; quia, vt dixi capite de relatione, multa sunt, quorum essentia sine ordine cognosci non potest; sed nullum est prædicatum in actione, quod possit concipi sine ordine ad agens: ergo nullum est prædicatum omnino absolutum. Consequentia est euidens, maior constat ex dictis, & probatur minor. Nullum prædicatum est in actione, quod non debeat concipi vt ens, vt per se constat, tunc vltimè vel concipitur vt ens à se, vel ab alio: non à se, quia est finitum quid per essentiam; ergo ab alio. Consequentia constat ex prædictis. Deinde si concipitur vt pendens ab alio; ergo vel per dependentiam superadditam, vel per seipsum, his tantum enim duobus modis potest vnum ab alio pendere, vt constat ex physicis; sed prædicatum actionis vel secundum speciem, vel secundum individuum, non concipitur vt dependens ab alio, per superadditam dependentiam, quia, vt constat ex physicis, actio in sua essentia habet pendere seipsa: ergo prædicatum differentia individualis actionis, concipitur vt dependens ab alio seipso: sed non potest hæc calefactio concipi vt pendens ab alio secundum rationem communem, vt per se constat; ergo vt dependens ab hoc; ergo ipsa differentia individualis non potest intelligi sine ordine ad hoc agens; ergo de primo ad vltimum nullum est in hac actione prædicatum omnino absolutum, & ideo absolute videtur dicendum, vel omnem gradum esse absolutum, vt dixit Scotus: quod tamen, vt sæpe dixi, non videtur verum, & contra communem sententiam negatur transcendentis ordo, quam probauit in prædicamentis; vel dicendum est, nullum gradum esse in actione, qui non habeat hunc ordinem.

Et ita ad rationem dubitandi dicendum est, actiones has respicere idem agens, eundem terminum, & in eodem passo, ita vt ex talitate ordinis distinguantur inter se istæ differentia: individuales harum actionum, quæ totis seipsis differunt. Neque

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A possunt concipi cum aliquo vno in inclusione, sicut neque alij gradus individuales; & simili modo loquendum est in aliis causalitatibus & modis.

Habet hæc res difficultates alias, sed communes contra vniuersalem doctrinam de ordine transcendentali, quæ partim in prædicamentis, capite de relatione, partim in autoribus legi possunt, & ideo illas consultò præmittendas iudicauit.

DUBIUM VII.

Quod sit principium individuationis in substantijs spiritualibus completis.

Nonnulli existimant, in substantijs spiritualibus completis non distingui gradum individualem à gradu specifico, aut saltem gradum individualem talem esse vt non possit in eadem specie multiplicari. Et videtur sententia S. Thomæ *1. part. quæst. 50. art. 4.* & sæpe aliis locis, in quibus existimat, non posse in eadem specie Angelis, esse plura individua. Fundamentum præcipuum est, quia non potest esse distinctio numeralis, vbi non est materia capax quantitatis quæ etiam videtur sententia Aristotelis *locis supra citatis quæst. 4.* & sequuntur multi ex Thomistis *1. p. loco cit.* & Capreol. *2. dist. 3. quæst. 1. Abulenti paradox. 4. cap. 3. 4.*

Alia est sententia asserentium posse in eadem specie Angelis esse plura individua, qui manifestè supponit gradum individualem posse sumi in Angelis à propria entitate, etiam si nulla sit materia, & posse hunc gradum multiplicari in eadem specie, docuit Scotus, & sequitur ex principiis illius, *locis citatis*, legi potest *2. dist. 3. q. 3. & 7. Bonauent. 2. part. dist. ... Durand. quæst. 3. Alensis 2. part. quæst. 20. membro 6. art. 1. & de potentia absoluta concedit hoc Capreolus supra ad 2. Ferrara 2. contra gentes cap. 39. & absolute hanc sententiam sequitur Molina 1. part. loco citato.*

Iuxta prædicta absolute existimo, possibiles plures Angelos in eadem specie. Ratio sumenda est ex dictis, quia in qualibet entitate gradus individualis sumitur à tota entitate, & ita potest etiam sumi in entitate spirituali, vnde ruit oppositum fundamentum, quia absolute independens est gradus individualis, & multiplicatio illius à materia, signata quantitate. Vnde etiam existimo posse reperiri in Angelis multiplicationem numericam in eadem specie, si haberent materiam, etiam si illa non esset capax quantitatis, cuius oppositum ex opposito fundamento docuit S. Thomas loco citato; de isto verò gradu individuali, in nostra sententia loquendum est sicut de aliis; neque enim est admittenda distinctio Scoti, quam ponit ante intellectum, inter istum gradum, & gradum specificum.

Ex dictis verò existimo, esse contra mentem D. Thomæ affirmare, posse de potentia absoluta esse plures Angelos in eadem specie, quia si hoc esset possibile, non potest esse vniuersaliter verum fundamentum D. Thomæ, quo ille concedit multiplicationem numericam non reperiri, vbi non reperitur materia capax quantitatis, & ideo Capreol. & Ferrar. & alij iuniores Thomistæ discedunt re vera à mente S. Thomæ. Et amplius potest probari, quia ipse S. Thomas *1. part. quæst. 41. art. 6.* eodem fundamento probat, non posse esse in diuinis plures filios, quo in loco non potest explicari D. Thomas, vt loquatur solum de potentia ordinaria, vt constat, & ideo absolute concedendum est, nostram sententiam esse contra mentem S. Thomæ, quæ intellexerunt sic Caicran. & alij Thomistæ *1. part. Capreolus supra.*

D 3 Scotus

Scotus 2. *diff. citata*. Durand. *eadem distinctione*, & A Molina *loco citato* sic arbitratu intelligendum esse D. Thomam.

His suppositis dico secundò, quamvis dubium sit, an de facto sint plura indiuidua in qualibet specie Angeli, tamen satis probabile est illa esse. Prima pars probatur, ex eo quòd neque ex Scriptura, neque ex Patribus potest aliquid de facto certò probari, imò hanc partem videtur docuisse Augustin. in *Enchirid. cap. 58. & lib. 12. de Genesi ad liter. cap. 28. lib. contra Priscill. ad Orosium. cap. 11. & clariùs Damascen. 2. fidei cap. 3.* Secundam partem affirmant Alensis, Bonaventura, Scotus, Durand. & Molina *suprà*, aliique huius ætatis Theologi, indicat Nazianzen. *oratione in laudem virginis Mariae*. Athanasius *questionibus ad Antiochenos quest. 8.* Basilias 3. *contra Eunomium*. Anselmus 2. *cur Deus homo. cap. 21.* autor elementarij lib. 1. *cap. 7.* habetur inter opera Damasceni: indicat etiam Palladius in *vita Macharij Aegyptij*. Et supposita possibilitate satis est rationi congruum esse in qualibet specie Angelorum plura indiuidua, ad manifestationem potentia Dei, gratiamque Angelorum societatem, & omnes ferè, qui hoc negant de facto, sic sentiunt, quia existimant esse impossibilem talem multipliciter.

De mente Aristotelis est dubium propter loca citata *quest. 4.* Scotus 2. *diff. 3. quest. 6.* Antonius Andreas 5. *Metaphysicorum, quest. 5. art. 3.* Valolis 2. *diff. 12. quest. 4.* & alij discipuli Scoti volunt, Aristotelem nomine materiae intelligere gradum indiuidualem, distinctum ante intellectum ab specifico. Sed & hæc doctrina est falsa, & Aristoteles re vera, nomine materiae videtur intelligere materiam, quæ est receptiva formæ secundum opinionem communem autorum *locis citatis*. Vnde & 12. *Metaph. textu 49.* probat non esse plures numero motores primos, quia quæ differunt numero, habent materiam; primus verò motor materia caret.

Ex quo constat, quòd Aristot. ex carentia materiae vult probare non esse possibiles plures gradus indiuiduales in eadem specie. & ita Molina *suprà* fatetur Aristotelem in hoc principio fuisse deceptum, & idem docet Fonseca 5. *Metaphys. cap. 6. quest. 5. sect. 4.* & vt verum fatear, sic mihi videtur. De accidentibus verò spiritualibus, siue sint res, siue modi, philosophandum est sicut in simili de accidentibus materialibus.

Nonnulli hoc loco quærunt, quæ sit causa propter quam hic & nunc producat hic numero effectus, & non alius à causa secunda, de quo dixi 2. *physicorum*. Et ratio dubij esse potest, quia hic calor, v. g. indifferens est ad producendos plures numero calores, & passum etiam est indifferens: nihil ergo videtur esse quod physicè determinet agens. Primus modus dicendi est; hoc pendere ex libertate primæ causæ, vt hoc etiam sensu intelligatur trita illa apud antiquos propositio, Opus naturæ est, opus intelligentiæ, sic sensit Toletus 8. *physic. quest. 3.* & tenet Fonseca 1. *Metaphys. cap. 2. quest. 3. sect. 8.* Alij verò volunt hoc reducere ad exigentiam talium dispositionum; verumtamen de his etiam procedit dubium præsens.

Alius modus dicendi est asserentium huic agenti pro hoc tempore deberi determinatum hunc concursum circa hoc passum; ita vt determinatio proueniat à Deo ex circumstantia temporis, sic Scotus 4. *diff. 43. quest. 1.* legatur P. Suarez 3. *part. tom. 2. diff. 44. sect. 7.* & probari potest, quia hoc modo intelligitur, & causas naturales agere secundum exigentiam naturæ, & resurrectionem non posse esse naturalem,

vt docent Patres & Theologi, vt videre est apud P. Suarez *sect. citata*, hac enim ratione optimè intelligitur repetitum concursum ad eundem effectum ex natura rei non esse debitum, & ita reuincio eiusdem animæ cum materia non erit naturaliter possibilis, quia neque est naturaliter possibilis repetita introductio earundem dispositionum, qui modus dicendi est probabilissimus, & ferè in re non differt à priori, omnes enim tenentur concedere, repetitam actionem ad eundem effectum, non esse debitam causæ naturali, destructo effectù, siue effectus sit substantia, siue accidens, siue sit forma naturalis, siue artificialis, de quibus sine causa variè loquuntur nonnulli, vt dixi 2. *physicorum*. Plura de hoc vltimo dicere non est huius loci.

DISPUTATIO IX.

METAPHYSICA.

De passione ad aliquid, & de distinctione.

LIQVID significat vnum, vt distinctum ab alio, vt docuit D. Thomas *quest. 1. de veritate. legatur Iauellus cap. 3. de transcendentibus*, & Sencinas 4. *Metaph. quest. 27.* vult enim D. Thomas ex communi vsu, vnum significare ipsam rem, vt indiuisam in se, & veluti à seipsa indistinctam; aliquid verò significare rem vt diuisam; & distinctam ab alijs, vel, vt alij loquuntur, vt negatam ab identitate cum alijs: occasione ergo huius passionis, quæ ferè nihil habet difficultatis, de distinctionibus in genere est nobis disputandum hoc loco, est enim res hæc, si quæ alia, metaphysici negotij, & quæ in omnibus ferè materijs occurrit sæpe.

DVBIUM I.

Quid requiratur, vt duo aliqua distinguantur ante intellectus operationem.

SVpponendum est, distinctionem semper esse inter duo extrema, & talis erit distinctio, qualia extrema ipsa fuerint, proportionè seruata; ratio est, quia distinctio est relatio, & habitudo essentialiter, vt per se constat. Ex quo fit necessariò, vt distinctio, quæ est ante intellectus operationem, requiratur necessariò extrema, etiam ante intellectus operationem. Quærimus ergo, quid requiratur in his extremis, vt habeant hanc distinctionem, ex quo etiam nos possumus illam colligere.

Nonnulli existimant, ad hanc distinctionem sufficere, & esse necessarium extrema habere diuersam existentiam. quæ opinio non placet Fonseca 5. *Metaphys. c. 6. quest. 6. sectione 1.* Primò, quia hæc non sufficit. nam figura (inquit) & quantitas, relatio, & fundamentum habent diuersas existentias, & non distinguuntur realiter. Probat primò, quia aliquando corrumpitur relatio, & manet fundamentum. Secundum verò non probat Fonseca. Veruntamen, si aliqua duo habeant diuersas existentias ante intellectum, sine dubio distinguuntur realiter, quia, vt dicemus agentes de existentia, non distinguuntur essentia ab existentia ante intellectum, & ideo vbicunque fuerint diuersæ existentia, erunt etiam diuersæ essentia, & quamuis existentia distingueretur vt modus ab ipsa essentia, qualibet essentia deberet habere suam propriam existentiam, vt

vt ex dicendis de existentia constabit. Addit Fonseca, prædictam conditionem non esse necessariam, vt aliqua distinguantur realiter, quia personæ diuinæ (inquit) distinguuntur realiter, & tamen solum habent vnã existentiam. Sed hæc ratio falsam supponit doctrinam, vt dicemus de existentia.

Secunda opinio est asserentium, ad distinctionem realem sufficere, extrema diuersa generatione generari, & diuersa corruptione corrumpi, sic docuit Antonius Trombeta *tractatu de formalitatibus cap. 2.* Sed hæc conditio non placet Fonseca, quia relatio (inquit) & fundamentum non distinguuntur realiter, & tamen diuersa generatione generantur, & diuersa corruptione corrumpuntur. Sed hæc doctrina Fonseca impugnanda est sicut præcedens; quia, vt constabit ex dicendis, vera est hæc secunda sententia. Addit Fonseca, potentias naturales distinguuntur realiter ab essentia, & tamen eadem generatione generari. Sed hæc doctrina impugnata est in *physicis*, & 2. *de anima, diff. de potentijs anima.*

Tertia opinio est asserentium, distinctionem realem requirere mutuam separationem extremorum, quæ sententia si velit non distingui ea quæ non possunt mutua separatione separari, falsissima est, vt dicemus. Si verò velit ex mutua separatione bene inferri distinctionem extremorum, quæ separantur, vera est, vt constabit.

Fonseca *loco citato* tres adducit condiciones, vel signa, ex quibus colligi potest distinctio realis, qui nomine distinctionis realis non videtur intelligere omnem distinctionem existentem ante operationem intellectus, sed eam, quam nos vocamus distinctionem rei à re: huius ergo primum signum est, si alterum extremum sit producens aliud productum, quia ex natura rei non potest eadem res producere seipsam, aut esse principium sui ipsius. Secundum signum est valde simile priori, quando vnum est causa, aliud effectus, quia ex natura rei nihil potest causare seipsam etiam actione conseruatiua; an verò possit aliquid efficienter conseruare seipsam de potentia absoluta, non est huius loci. Tertium signum est distinctio suppositorum, quæ ratione distinguuntur duo homines, quæ condiciones verissimæ sunt.

Verùm vt rem explicem, dicendum est, mutuam separationem vnus ab altero bene inferre distinctionem realem, hæc est communis, & à fortiori constabit ex dicendis, & probari potest, quia sicut res non potest non esse quod est, ita non potest esse sine seipsa, aliàs ipsa non esset: ergo si ante intellectum, vnum est sine alio, & è contrario, vtrunque est ab altero distinctum. Consequentia est euidentis, & antecedens lumine naturali notum, & à posteriori probari potest, quia aliàs vix posset efficaciter probari distinctio aliqua duarum rerum ante intellectum.

Sed aduertendum est, Bañes 1. *de generatione c. 4. quest. 5. ad 3.* Scoti, sensibile, aliqua posse mutuo separari, quæ tamen sint idem realiter; existimat enim relationem similitudinis, & dissimilitudinis in eodem fundamento, identificari cum fundamento, & tamen inter se distingui, & ideo illam propositionem, quæ sunt eadem vni tercio, sunt eadem inter se, vult esse intelligendam de his, quæ simul existunt cum tercio, & inter se, veruntamen hanc explicationem illius propositionis nullus hæstus Scholasticorum docuit, vt potest vnusquisque videre in materia de Trinitate, vbi variæ adducuntur explicationes illius propositionis. Et explicatio falsa est, quia si res aliqua in creatis est idem realiter cum

alia, impossibile est esse sine illa, sicut impossibile est esse sine seipsa, vt per se patet; ergo si relatio quæ hodie existit in fundamento, est idem realiter cum fundamento: ergo realitas fundamenti non potest existere sine realitate huius relationis. Probat, quia non potest existere sine seipsa, ergo si craftina die existit alia relatio in hoc fundamento, quæ est idem realiter cum illo, verè istæ duæ relationes existunt simul, & tamen ex concessione identificantur cum tercio: ergo sunt idem inter se, quæ tota ratiocinatio ad hominem videtur euidentis.

Vltteriùs, si quæ successiue existunt in eodem fundamento, realiter distinguuntur inter se; ergo quantumuis simul existerent, non identificarentur realiter. nam sicut impossibile est rem aliquam non esse, quod est per negationem identitatis, ita impossibile est rem aliquam esse per identitatem, quod non est, vel fuit, vt per se constat. Et ab inconuenienti potest etiam declarari, quia aliàs vix posset in creatis probari distinctio duorum à tercio, etiam probata distinctione duorum inter se, si semel demus duo aliqua inter se distincta identificari posse cum tercio in creatis, vt constat. Et ideo propter mutuam separationem relationum inter se probauit capite de relatione, relationes distinguuntur realiter à fundamento, & vt infra videbimus, locus est topicus ad probandam distinctionem duorum.

Secundò aduertendum est, nos non negare in præsentia posse aliqua distinguuntur realiter, etiam si mutua separationem non possunt separari, fieri enim potest, vt licet vnum extremum possit existere sine altero, quia omnino independens est ab illo; tamen alterum à priori non possit separari, propter specialem connexionem, vel essentialem dependentiam, vt constat in creatura respectu creatoris: quamuis enim creator possit esse sine creatura, tamen certissimum est, creaturam non posse existere sine creatore. Ex his constat qua ratione tres primæ sententiæ possunt habere verum sensum circa extrema, quæ distinguuntur vt res: quomodo autem verum habere possint, etiam in his quæ distinguuntur vt modus, & res, infra constabit.

DVBIUM II.

An sufficiat separatio non mutua ante intellectum vt duo dicantur realiter distinguuntur.

PRIMA sententia est asserentium hanc separationem sufficere vt duo aliqua distinguantur ante intellectum absolute, sic docet Scotus 2. *diff. 1. quest. 5. & in 3. diff. 8. quest. 1.* Durand. 1. *diff. 30. quest. 2. num. 14.* Trombeta 7. *Metaphys. quest. 3. art. 1.* Venerus 3. *Metaph. cap. 2. Ferrara 1. phys. quest. 10.* Fonseca 1. *Metaph. quest. 6. cap. 6. sect. 1.* & argumento de separationem non mutua vtrius Medina 3. *part. quest. 4. art. 2.* ad probandum substantiam distinguuntur à natura, & eodem argumento Venerus 3. *physicorum, super textum 19.* ad probandum motum distinguuntur à termino. Et videtur meo iudicio mens Aristot. 7. *topic. loco 16.* circa quem legatur Aphrodisæus & Niphis; & quamuis Louanienses videantur explicare hunc locum, & multi alij iuniores, de separationem mutua, tamen re vera sine causa, & fundamento, sic explicatur, imò contra rationem, vt infra videbimus. Et, vt dixi 3. *physicorum*, agens de distinctione motus à termino, hoc argumento vsus est Augustinus *tomo 6. de Trinitate cap. 6.* vt probet, figuram distinguuntur à quantitate; ex iunioribus verò sæpe supponit

ponit hanc doctrinam P. Suarez 3. part. legi potest A
tomo 1. *disp. 8. sect. 2.*

Secunda sententia est asserentium esse etiam hanc
distinctionem separationis non mutae inter duo
aliqua, quae vel sola ratione, vel, ut alij loquuntur,
formaliter distinguuntur, etiam si sint idem
realiter.

Caietanus 1. part. *quæst. 28. art. 2.* existimat, separa-
tionem non mutam non probare efficaciter distin-
ctionem realem, estque multorum sententia, quos
reveli *cap. de relatione*, tractans de distinctione rela-
tionis à fundamento, & 3. *physic.* tractans de distin-
ctione motus à termino, & aliorum huius ætatis.

Scotus tamen 1. *dist. 2. quæst. 7. & dist. 8. quæst. 4.* af-
firmat esse distinctionem formalem, quae reperiri B
potest inter extrema realiter identificata. Probat
Scotus, quia sæpe res identificatae habent diuerfas
definitiones; ergo ex natura rei distinguuntur, quia
definitio est de natura rei; nec tamen defunt qui
velint hac ætate Scotum sic interpretari, ut nomine
distinctionis formalis, solum intelligat distinc-
tionem rationis ratiocinatae, ut loquuntur Thomistae,
vel, ut alij loquuntur, distinctionem rationis habentis
fundamentum iure, sicque fenserunt nonnulli,
quos refert Gregorius 1. *dist. 8. quæst. 1. art. 1.*
quosque merito refutat Gregorius, aliis enim ten-
dunt argumenta Scoti, ut constat ex his, quae dixi
disp. de vniuersalibus, & ex his, quae Scotus docet
agens de attributis, & relationibus Dei.

Veruntamen doctrinam hanc Scoti refutauit *disp.*
citata, & supra agens de vnitæte, & hoc loco potest
specialiter refutari, quia si extrema distinctionis
sunt ante intellectum, & distinctio non pendet ab
intellectu, consequens necessarium est distinc-
tionem esse ante intellectum, vnde non est possibilis
identitas inter talia extrema, ut ex dictis constare
potest, & constabit ex dicendis.

Dico in hac quæstione, quoties duo aliqua separa-
tione non mutua separantur, ante intellectum di-
stinctione reali distinguuntur; hæc est mens auto-
rum primæ sententiae, etsi de nomine sit disputatio,
hoc nomine vsus est Durandus 1. *dist. 1. quæst. 2.*
Oham *quæst. 3.* Hercules *quodlibet 3. quæst. 3.* Ioannes D
à Gandauo 6. *Metaphysic. quæst. 10.* alique huius æta-
tis, & res ipsa probatur efficaciter, quia impossibile
est rem esse sine seipsa, sicut impossibile est non
esse quod est, ut per se constat; ergo impossibile est
rem, v.g. posse esse sine hoc, vel illo modo, & non
habere realitatem distinctam à realitate modi: ergo
si potest res hæc existere sine alio, habet realita-
tem distinctam alterius realitate, quodcumque il-
lud sit, & antiquiores interpretes Aristotelis hoc
sensu intellexerunt locum topicum supra citatum,
ad probandam distinctionem, & Augustinus *loco*
citato hoc sensu absolute intulit distinctionem inter
figuram, & quantitatem, & ut supra dixi, vix pos-
set probari notissima multarum rerum distinctio, si
argumentum de separatione non mutua vim non
haberet, quæ ratio etiam probat efficaciter contra
Scotum, maiorem esse distinctionem inter relatio-
nem, v.g. & fundamentum, quam inter duo prædica-
ta essentialia & subordinata eiusdem rei, quæ, ut
probat disputatio de vniuersalibus, sola ratione
distinguuntur.

Ad argumentum Scoti facile responderetur, ea quæ
differunt definitione, non semper differunt reali-
ter, definitio enim, ut ex Logica constat, inuoluit
modum cognoscendi definiens, & ita, qui perci-
peret rem indistinctam, sicuti est in seipsa vnica de-
finitione, totam illam realitatem definiret, quam ta-

men nos pro imperfecio nostro modo concipiendi
variis modis explicamus.

Ex dictis refutata est Caietani sententia, & alio-
rum, & etiam Fonseca *sect. 1. quæst. 7.* qui existimat,
non omnem distinctionem existentem ante intelle-
ctum esse appellandam realem. Et rationes quibus
vtriusque soluta sunt, & dum concedantur quæ dixi,
non multum contenderem de nomine, nam distin-
ctionem relationis à fundamento, & similem aliam,
ex natura rei vocant nonnulli, alij verò distinc-
tionem modi à re cuius est modus, & ideo generaliter
loquendo, distinctio ante intellectum potest diuidi
ex parte eorum quæ distinguuntur, in distinctionem
rerum, & distinctionem rei & modi, quæ facile pos-
sunt ulterius diuidi materialiter ex diuersitate ex-
tremorum.

Addendum verò est, nonnulla re ipsa distingui
ante intellectum, quæ tamen non inuolunt ex
parte vtriusque relationem superadditam realem, ut
constat ex dictis *cap. de relatione*; Deus enim non ha-
bet relationem superadditam distinctionis respectu
creaturæ, ut *loco citato* probatum est; & idem ex-
istimat multi de distinctione vnus relationis ab
altera: in his ergo significat distinctio, extrema
ipsa secundum se distincta, sicuti alia quæ re ipsa ha-
bet superadditam relationem distinctionis. Et ideo
valde diuersum est aliquod extremum concipi cum
relatione rationis respectu alterius, & aliud sola ra-
tione distingui ab illo. Ex doctrina verò huius quæ-
stionis, simul & præcedentis, facile vnusquisque
poterit iudicare, quamnam distinguantur realiter ante
intellectum, hoc, vel illo modo.

D V B I V M III.

De distinctione rationis.

PRimum dubium est, an sit possibilis distinctio
rationis? Gabriel 1. *dist. 2. quæst. 3. art. 2.* existimat
nihil reale posse distingui ab alio reali sola ratione;
& ratio illius est, quia nihil potest distingui ab alio
per aliquid sibi omnino extrinsecum. nam per pro-
prium entitatem, & vnitatem vnumquodque di-
stinguitur ab altero; idem docuit, & propter eam-
dem rationem Gregorius 1. *dist. 8. quæst. 2. art. 1. & 2.*
Maior *quæst. 1.*

Communis tamen aliorum opposita sententia est
sancti Thomæ multis in locis. legatur 1. *dist. 2. de po-
tentia quæst. 7. art. 6. de veritate quæst. 2. 1. art. 4.* Schola-
stici in materia de Trinitate agentes de distinctione
attributorum, & relationis ab essentia. legatur Fer-
rara 3. *physic. quæst. 5.* Fonseca supra *sect. 3.* Caietan. &
iuniores Thomistæ 1. part. *quæst. 28.* Niphis 12. *Me-
taphysicorum. cap. 13.* Aueroes *textu 39.* & explicatio-
ne ipsa facile probatur. Pro qua aduertendum est,
quod, cum autores dicunt duo aliqua ratione di-
stingui, nomine rationis non intelligunt ratiocina-
tionem, sed conceptum obiectiuum, ut bene nota-
uit Canariensis 1. part. *quæst. 28. art. 2. disp. 1.* quod
ex multis locis D. Thomæ confirmat Capreolus 1.
dist. 8. quæst. 4. art. 1. Dum ergo dicimus, duo aliqua
sola ratione distingui, intendimus eandem rem con-
cipi sub duobus conceptibus obiectiuis, quos in
eadem re intelligit intellectus, ut experientia ipsa
clarissime confirmat, neque contra hoc aliquid pro-
bat ratio Gabrielis, ut per se constat. Distinctio
enim realis, sumpta formaliter pro relatione super-
addita, re vera supponit entitatem, quæ per se
ipsam distinguitur ab alia negatiue, ut nonnulli lo-
quuntur, quia hæc entitas non est alia, vel passiuè
funda

fundamentaliter, ut alij dicunt, quia habitudo illa
superaddita supponit reuera duo extrema; in præfa-
ta verò distinctione rationis, quam intellectus for-
mat in prædicatione eiusdem realitatis, non supponit
ipsa extrema realiter distincta, sed ipse intellectus
concipit illa, ac si essent distincta.

Secundum dubium est, quotuplex sit distinctio ra-
tionis. Si distinctio sumatur pro relatione superad-
dita, potest ratio rationis formari ab intellectu in-
ter extrema realia, quæ licet, ut supra dixi, positiuè,
& fundamentaliter sint distincta, tamen non ha-
bent superadditam habitudinem realis distinc-
tionis; in quibus tamen dum absolute loquitur non est
dicendum esse solam distinctionem ratiois, quæ
vni bene possit dici referri sola relatione rationis, B
ut constat ex dictis. Alia est distinctio rationis, quæ
solet dici sufficiens ad falsificandam propositionem,
& ea est quæ reperitur inter prædicata, quæ nullam
inter se habent subordinationem, talis est distin-
ctio, quam intellectus concipit inter actionem, &
passionem, & ita in sensu formali, hæc propositio
est falsa, actio est passio, quamuis identicè sit vera.
Alia est distinctio rationis, quam intellectus for-
mat, inter prædicata subordinata; talis est distinctio
inter prædicatum hominis, & animalis, & hæc solet
appellari quæ non falsificat propositionem, quia, ut
constat ex dictis in Logica, vera est hæc propositio,
Homo est animal, & similes, quæ sunt inter prædi-
cata subordinata. Alia solet dici distinctio rationis C
quæ inferitur inter ipsa entia rationis.

Rursus solet diuidi distinctio rationis in distin-
ctionem rationis ratiocinantis, & rationis ratiocina-
tæ, vel, ut alij loquuntur, in distinctionem ratio-
nis habentis fundamentum in re, & in distinc-
tionem rationis non habentis fundamentum. Ea dicitur
distinctio rationis, non habens fundamentum
in re, quam intellectus sine vlla necessitate, vel fun-
damento ex parte obiecti efformat, v.g. dum idem
concipit, veluti à seipso distinctum. Alia dicitur
distinctio rationis habentis fundamentum in re, cuius
re ipsa ex se aliquo modo est causa, sic sentiunt
communiter Thomistæ, ut constat in Canarien. *loco*
citato disp. 3. 2. parte disputationis, & aliis ibi.

Pro explicatione aduertendum est ex D. Thoma
1. *dist. 2. quæst. 1. art. 3. & distinct. 2. quæst. 1. art. 3. &
dist. 3. quæst. 1. art. 1. ad 3. & quæst. 7. de potentia, art. 6.*
aliqua distingui ratione, duobus modis contingere
posse, vno ex parte ipsius ratiocinantis, id est, ex
parte intellectus, alio modo ex parte rei; pro cuius
intelligentia aduertit D. Thomas, conceptionem
intellectus tripliciter se habere ad rem quæ est ex-
tra animam, aliquando enim concipit intellectus,
quod reuera est in re, & sua conceptio est illi simi-
lis, sicut cum concipit significatum huius nomi-
nis, homo, & talis conceptio habet fundamentum
in re; aliquando verò id quod concipitur de re,
non existit extra animam, sed consequitur rem ex E
modo concipiendi, seu intelligendi, & hæc con-
ceptio dicitur remotè habere fundamentum in re,
ut dum concipitur animal sub denominatione ge-
neris.

Tandem aliquando concipitur aliquid sine fun-
damento, ut dum intellectus concipit chimæram,
& secundum hanc doctrinam vult D. Thomas *locis*
citatis attributa Dei distingui ratione, non solum
ex parte intellectus ratiocinantis, sed etiam ex par-
te rei, quatenus conceptio intellectus habet fun-
damentum in re, ita ut velit D. Thomas obiectum
conceptionis esse in re, atque aded & fundamentum
illius; non tamen vult D. Thomas, fundamentum

distinctiois esse in re, sed tantum obiecta intelle-
ctus distinguens; neque illud potest colligi ex do-
ctrina D. Thomæ *locis citatis*, quidquid sit de re ipsa
secundum se.

Secundò aduertendum est, duobus modis posse
intelligi fundamentum distinctionis esse in re. Pri-
mò, ita ut res ipsa respectu cuiuslibet intellectus,
pro quolibet statu, ex se sit sufficiens, ut causet in
intellectu obiectiuè talem distinctionem, ita ut, v.g.
dum intellectus concipit actionem, & passionem,
etiam si eius intuitu feratur in rem sicuti est, ut fer-
tur intuitu Angeli, vel Beati, possit percipere illa
ut duo obiecta, & hac ratione omnino existimo
falsam esse distinctionem rationis habentem fun-
damentum in re circa eandem relationem, suppono
enim falsam esse doctrinam Scoti de distinctione
formali prædicatorum in eadem realitate ante in-
tellectum. Et probatur quod dixi, quia res, ut sup-
pono, secundum se est vna, & ante intellectum in-
distincta omnino; ergo intellectus cognoscens rem
sicuti est, non potest ex vi huius cognitionis distin-
guere, & si distingueret, distinctio tamen non ha-
beret fundamentum in re, res enim, ut dixi, vnica
est obiectum, prorsus indistinctum ante intellectum;
ergo si intellectus illi conformatur in sua cogniti-
one, non distinguit; quod si distinguit, non potest
distinctio habere fundamentum in re.

Alio modo posset intelligi habere fundamen-
tum in re huiusmodi distinctionem, non respectu
intellectus cognoscentis rem imperfecto quodam
modo, & per alienas species, nam respectu huius
intellectus ita se habet obiectum, veluti ut cogat
intellectum ad distinguendum, & ita quasi virtute
præhabet distinctionem. Vnde & distinctionem
hanc nonnulli huius ætatis quasi virtualem appel-
larunt, quia licet in re non sit actu in ipso obiecto
ante intellectum distinctio, est tamen quasi in vir-
tute obiecti respectu intellectus imperfectè, ut dixi,
cognoscentis ex suo statu, & totum hoc volunt
nonnulli reducere in imperfectum modum cognos-
cendi intellectus, & nullo modo esse fundamen-
tum in re; hoc tamen ferè de nomine est, mo-
dò aliquis non ponat fundamentum distinctionis
in re priori illo modo explicato, videlicet ut res
habeat illud respectu cuiuslibet intellectus, in
quolibet statu. Et in xta ea quæ diximus, D. Tho-
mas *quæst. 7. de potentia art. 6.* dixit, Beatum viden-
tem Deum sicuti est, omnino concipere illum sine
distinctione aliqua inter essentiam, & attributa,
cuius ratio est ea quam assignauimus. Et addit pro
hoc statu, ex imperfectione nostri intellectus oriri,
ut cognoscat distincta, quæ sunt re ipsa vnum, quia
concipit res alienas imaginibus, qui locus pro in-
telligentia mentis S. Thomæ aduertendus est, &
quod aliquo modo possit dici huiusmodi distinctio
rationis respectu intellectus imperfectè cognoscen-
tis habere fundamentum in re, maxime intelligitur
in cognitione, quam habemus de Deo, quia obiectum
illud sua perfectione quasi cogit intellectum
nostrum, ut non possit infinitam illam essentiam sub
vna ratione concipere.

Est etiam speciale exemplum de cognitione rela-
tionis diuinæ, respectu ipsius essentia; nam intel-
lectus noster concipit essentiam vnã in tribus per-
sonis, & tamen relationem Patris, v.g. solum con-
cipit in Patre, & re vera in illo solum est; ergo etiam si
relatio Patris identificatur cum essentia illius, suf-
ficiens tamen fundamentum est, ut intellectus di-
stinguat ratione, essentiam à relatione, & hoc est
quod intendunt multi huius ætatis, dicentes, esse
aliquam

aliquam distinctionem rationis, habentem fundamentum in re.

Ex his colligo, non bene explicari à Canariensi supra, huiusmodi diuisionem distinctionis rationis, in eam quæ habet fundamentum in re, & quæ non habet, vult enim Canariensis distinctionem rationis quæ habet fundamentum in re, esse illam, quæ resultat ex diuersis notitiis de ipsa re, quæ ita se habet in essendo, sicut notitia in representando. Hoc (inquam) falsum est, quia dum intellectus distinguit prædicatum genericum ab specifico, non ita se habet res in essendo, sicut notitia in representando, res enim in seipsa sine distinctione est vna, cum tamen notitiæ representent duo obiecta vt distincta, nisi velit Canariensis ponere ante intellectum distinctionem formalem Scoti, quam refutat. Falsus etiam est Canariensis dum affirmat, concretum, & abstractum, v.g. homo, & humanitas solum differre distinctione rationis ratiocinata, quia, vt constat ex Logica, concretum aliquid reale dicitur distinctum ab abstracto; & ferè eodem modo possunt impugnari nonnullæ aliæ explanationes asserentium, distinctionem rationis ratiocinata habere fundamentum in re.

De essentia verò distinctionis rationis, dicitur disputatio de ente rationis, vbi etiam intelligitur, diuersam esse relationem rationis distinctionis specificæ, vel numericæ, & similitum. Solum est aduertendum hoc loco, aliquando affirmare Aristotelem, & Philosophos duo aliqua distingui ratione, quia distinguuntur quidditate & essentia, non quia sola intellectus operatione distinguantur, vt obseruauit Fonseca supra *quest. 7. sect. 3.*

D V B I V M I V.

An aliquitas addat aliquid supra ens.

In hoc dubio possunt esse varij modi dicendi, sicut in simili de vnitate. In nostra tamen sententia eodem modo loquendum est, nihil enim etiam ratione distinctum debet esse id à quo vel prædicatum, vel res completa dicitur aliquid. v.g. nihil est præter essentiam speciei, etiam sola ratione distinctum, à quo species dicitur aliqua species; quod probandum est, & declarandum, sicut similis doctrina de vnitate.

Possent tamen querere aliquis, an ex parte eius quod aliquitas, addit supra prædicatum reale, distinguatur ab eo quod addit vnitas; aliqui enim cursum rem tractantes indicant vix posse distingui hæc duo. Quare vnitas non solum dicit rem indistinctam in se, sed distinctam à qualibet alia. Connotat ergo vnitas negationem identitatis, quæ solet tribui aliquitati, & res quidem parui momenti est. Existimo tamen posse vnitatem & aliquitatem ex parte negationis superadditæ aliquo modo distingui; quare vnitas addit supra ens negationem multitudinis, vt supra diximus, aliquitas verò formaliter solum addit negationem alterius: sicut ergo formaliter multitudo, & aliud non sunt idem, ita negatio multitudinis, & negatio alterius, non sunt eadem negatio, quod in nostra sententia facile intelligitur. In opinione verò asserentium, vnum addere supra ens modum aliquem positium, possent esse varij modi dicendi circa aliquitatem, quos tamen omitto; quare supponitur falsam doctrinam de vnitate.

Secundò possent querere aliquis, cuiusnam dicat negationem primum prædicatum entis, nihil enim videtur habere æqualem, cuius in suo ordine dicat

negationem. Respondetur facile, quod sicut illud prædicatum est vnum, vnitate distincta ab vnitatibus inferiorum prædicatorum, ita est aliud, & aliquid alietate distincta ab alietatibus inferiorum; neque requiritur vt habeat in eodem ordine aliquid sibi æquale; & hæc de hac disputatio dicta sufficiant.

DISPUTATIO X.

METAPHYSICA, PARTIM & THEOLOGICA.

De veritate, & bonitate.

Ad questionem 5. & 16. 1. partis.

In hac disputatio agemus de his duabus passionibus entis, quæ solent poni vltimo loco ab autoribus, quarum prior dicitur esse vnitas; & quidem de veritate formalis, quæ reperitur in intellectu, dixi in libris de interpretatione, & solet disputari vel in libris de posteriori resolutione, vel in libris de anima *lib. 3.* de veritate verò, vel falsitate sensus, dixi in libris de anima; solum ergo est hoc loco explicanda veritas transcendentalis.

D V B I V M I.

Quid addat verum supra ens.

EX dictis de vnitate intelligitur titulus questionis; circa quam prior modus dicendi fuit asserentium, verum solum addere supra ens denominationem extrinsecam, desumptam à prima veritate, cuius res creatæ sunt effectus & signa.

Secunda sententia esse potest asserentium, veritatem dicere aliquod prædicatum, ex natura rei ante intellectum, distinctum à prædicato entis, sicut de vnitate philosophatur Scotus, vt vidimus, & simile potest esse fundamentum.

Tertia sententia est asserentium, verum addere supra ens modum quendam positium, ratione distinctum à prædicato entis, includentem totum, & modificantem ens, & multi senserunt de vnitate, vt vidimus, sic sentit expressè Bañes *1. part. quest. 16. art. 3.* & alij etiam huius ætatis, & fundamenta possunt esse similia iis, quæ de vnitate reuili.

Alia est sententia asserentium, veritatem nihil reale addere supra ens, etiam ratione distinctum: sic sentit expressè Fonseca *4. Metaphys. cap. 2. quest. 6.* Molina *1. part. quest. 16. disp. 2.* & est plurimum Thomistarum, qui, vt vidimus, agentes de vnitate, existimant vniuersaliter nullam passionem entis addere aliquid reale supra ens; quæ est mens D. Thomæ *quest. 1. & 21. de veritate art. 1.* & aliis etiam locis, quæ sententia infra declarabitur.

Pro explicatione ergo aduertendum est, secundum communem omnium conceptionem, primò, & formaliter veritatem reperiri in iudicio intellectus, à quo propositio vocalis dicitur vera tanquam signum, & res potest dici vera tanquam causa saltem respectu humani intellectus, & verum hoc modo sumptum analogicè dicitur de his, sicut sanum dicitur de animali, de medicina, & vrina; omnes ergo ferè autores conueniunt res dici veras, per ordinem ad intellectum: sed nonnulli volunt hunc ordinem esse respectu intellectus diuini, & esse relationem superadditam, realem, vel rationis; alij volunt esse modum absolutum, relatiuum

relatiuum tamen secundum dici, & nonnulli volunt, hunc modum esse respectu intellectus diuini; alij verò respectu cuiuslibet intellectus, & dicunt hunc modum esse aptitudinem, vt res intelligatur.

Sed dico primò, verum non addit supra ens modum aliquem positium distinctum ex natura rei ante intellectum à prædicato entis. hæc conclusio probanda est ex his, quæ de vnitate dixi, & maxime illa ratione, qua probatur est, quodcumque prædicatum debere essentialiter includere ens, atque ad eod de eodem prædicato ante intellectum cedendum esse quod sit ens, & verum, sicuti & quod sit ens, & vnum.

Dico secundò, non datur vna ratio veritatis, inclusa in inferioribus. Probatur, quia non datur vna ratio entis inclusa in inferioribus, vt probatum est *disput. 1.* ergo neque vna ratio veritatis. Probatur consequentia, tum quia eadem est ratio de entitate, & veritate; tum, quia si non datur vna aliqua essentia, non potest dari vna ratio veritatis, quæ vt passio illius ponatur.

Dico tertio verum non addere supra ens modum aliquem, etiam secundum rationem distinctum à prædicato entis, v.g. Probatur, quia talis modus non potest componere cum prædicato entis, vt probaui, agens de vnitate; quod si includit ens per identitatem, determinat illud, ita vt non perseueret ratio entis vt sic, & tamen sicuti entitas realis habet realiter veritatem transcendentem, ita quodlibet prædicatum, sicuti potest concipi sub aliqua ratione entis, ita potest concipi cum aliqua veritate, aliàs veritas non sequeretur ens, vt sic; ergo prædicatum entis non est verum ab aliquo modo superaddito, vel distincto, etiam secundum rationem, & idem est proportionaliter de aliis prædicatis; quæ ratio vniuersalis est, contra omnem opinionem ponentem, veritatem dicere aliquem modum positium, aliqua ratione distinctum ab ente, & ita in realitate physica non est fundamentum vt intellectus distinguat prædicatum veritatis à prædicato quod dicitur verum.

Et specialiter arguo contra asserentes, aptitudinem, vt res intelligatur, esse modum aliqua ratione distinctum ab ente, & intelligi nomine veritatis; hoc (inquam) impugnat, quia prædicatum entis, v.g. prout distinctum ab illa aptitudine, quam isti ponunt, est intelligibile; ergo aptitudo, vt prædicatum intelligatur, non distinguitur ab ipso prædicato entis. Consequentia est euidentis, & probatur antecedens, quia isti distinguunt prædicatum entis ab illa aptitudine: iudicant ergo de illo prædicato entis, & de illa aptitudine; ergo cognoscunt vtrumque; ergo prædicatum entis, etiam prout distinctum ab illa aptitudine, intelligitur; ergo per seipsum est aptum vt intelligatur, & hoc ad hominem; absolute tamen probatur, quia, vt experientia patet, vnusquisque potest intelligere prædicatum entis vt sic; ergo per istam rationem formaliter est aptum vt intelligatur, aliàs non posset terminare actum intellectus formaliter, quæ ratio facile posset explicari, exemplis petitis ab obiectis aliarum potentialium, quæ tamen, quia facilia sunt, de industria præmitto.

Quòd si aliquis dicat, prædicatum entis, v.g. dici verum per aliquem modum positium, respectu intellectus diuini; contra hoc est primò præfata ratiocinatio, quæ omnem modum positium excludit. Secundò, si per istum modum intelligatur id quod multi intelligunt, ordo scilicet effectus ad intellectum Dei, habentem in se præconceptionem

illius rei; contra hoc est, quod hæc ratio non potest esse passio entis vt sic, quia ens increatum non potest habere huiusmodi ordinem, siue transcendentalem, siue de prædicamento relationis; & probatur, quia non potest habere rationem effectus; & vltimò res ipsa prout distincta ab illo modo potest esse immediatum fundamentum relationis conformitatis; ergo saltem non est necessarius modus aliquis absolutus etiam in creatis. Vltimò absolute probatur, veritatem non esse modum aliquem distinctum ratione à prædicato, quod dicitur verum, ex doctrina multorum Theologorum, asserentium in diuinis personis omnia esse vnum, vbi non obuiat relationis oppositio, id est, nihil esse in vna persona, quod non sit in alia, nisi relationem oppositam relationi alterius, quæ est doctrina Boëtij asserentis, relationem multiplicare Trinitatem. Et ex illo principio, quod solet tribui Anselmo, in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio; quo vtuntur Patres Concilij Florentini contra Græcos, de qua doctrina legatur S. Thomas, & eius discipuli, *1. part. quest. 36.* Ex qua doctrina colligo nullum prædicatum absolutum esse in persona Patris, v.g. quod non sit in filio; ergo relatio paternitatis formaliter prout talis, non est vera ab aliquo modo absoluto, quia formaliter prout condistincta à qualibet alia relatione, debet habere propriam veritatem, quia veritas sequitur quodlibet ens; sed illa relatio non potest esse fundamentum alterius relationis realis, vt suppono, tum ex capite de relatione, tum ex doctrina Theologorum in materia de Trinitate; ergo illa relatio Patris propria, v.g. in quantum talis, non est vera veritate transcendentali, per aliquid positium reale, etiam ratione distinctum, quæ ratio etiam includit modum illum dicendi, veritatem dicere aptitudinem, vt res intelligatur, esseque modum secundum rationem distinctum ab ipsa re. quæ ratio etiam obseruanda est pro iis, quæ de vnitate diximus.

Aduertendum tamen est, aliquando ipsam essentiam rei dici veram, vnde Augustinus *in soliloquiis, lib. 2. cap. 5.* dicit verum esse id quod est, & Anselmus *lib. de veritate cap. 14.* affirmat rem esse veram, seu dici veram secundum quod est, & Auicenna *2. sue Metaphysice,* ait veritatem esse proprietatem vniuersaliusque rei sui esse, id est, esse proprium esse cuiuslibet rei, & quod veritas includat, & dicat ipsam entitatem, affirmat expressè D. Thomas *de veritate quest. 1. art. 8. & art. 1. ad 6.* & fauet modum loquendi, quo solemus dicere aurum, v.g. esse verum, quod habet, & assequitur (vt inquit D. Thomas *1. part. quest. 16. art. 1.*) veram naturam auri, & hoc modo verum significat essentiam rei.

Dico tamen quartò, verum præter ipsam entitatem rei dici ordinem ad intellectum. hæc est communis ferè omnium autorum, ex communi conceptione; verum enim, vt supra dixi, primariò significat veritatem intellectus formalem, & inde translatum est ad significandam veritatem rerum. Certum etiam videtur apud omnes autores esse, verum supra ens aliquid addere positium, quod facile probatur ex communi conceptione, neque enim verum intelligitur quasi negatiuum, vel priuatiuum, ex parte eius quod dicit præter ens, & sic nullus affirmat verum importare negationem, vel priuationem.

Restat ergo explicemus, quid sit illud quod addit verum supra ens; & quòd non sit aliquid absolutum, etiam ratione distinctum ab ente, probatum est. Nonnulli existimant esse relationem creaturæ respectu

respectu intellectus diuini cui conformatur. sic Zume-
mel 1. parte *quæst.* 16. *art.* 3. & alij Thomistæ clariùs,
& Fonseca 4. *Metaphysicorum* cap. 2. *quæst.* 6. *sect.* 10. & non-
nulli volunt hanc relationem esse realem; veruntam-
en quamuis creaturæ habeant huiusmodi relatio-
nem, quæ non potest esse, nisi vel effectus respectu
suar causæ, vel, vt alij loquuntur, mensurati respectu
mensuræ suæ: hæc tamen relatio non potest esse
passio entis, quia non potest esse talis relatio com-
munis tribus personis Trinitatis, tum quia non
possunt habere relationem effectus, vt constat, tum
quia respectu alicuius extrinseci nullam habent re-
lationem realem; & vltteriùs, quia nihil reale deter-
minans ens ad aliquod prædicamentum, potest esse
passio entis, quia non potest esse extra omnem gra-
dum entis, & ita non potest sequi omnem gradum
entis, quia non potest esse passio entis relatiui: &
ideo bene Molina 1. p. *quæst.* 16. *disf.* 4. docuit hanc
relationem ad summum esse passionem entis crea-
ti. Quod adhuc eget limitatione. nam nec potest
esse passio cuiuslibet entis creati, quia ens creatum
etiam comprehendit relationes creatas.

Alij volunt hanc relationem esse rationis, sic
Fonseca loco citato, & probat, quia res possibiles sunt
veræ, & tamen non habent relationem realem, quia
relatio realis requirit extrema existentia; ergo ve-
ritas non dicit relationem realem. Veruntamen
negari non potest, quin dicta relatio effectus, vel
mensurati creaturæ respectu Dei sit realis, quando
extrema actualiter existunt, vt constat ex dictis
cap. de relatione, quia est relatio effectus, vel men-
surati inter extrema realiter existentia; quando
verò res sunt possibiles tantum, relatio etiam
hæc est possibilis, & hoc tantum probat ratio Fon-
secæ.

Dicendum ergo est, verum addere supra ens re-
lationem rationis, quod probarum est ex dictis. Hanc
verò relationem intelligo esse relationem intelli-
gibilitatis, quam alij appellant relationem conformi-
tatis, vel conformabilitatis cum actu veri intelle-
ctus, quod totum ex refutatione aliarum senten-
tiarum manet declaratum, & quod debeat verum
addere aliquid enti, probandum est ex communi
conceptione, omnes enim intelligunt verum vt di-
uersum aliquo modo ab ente.

Sed obiicies ex D. Thomæ *quæst.* 16. *citata*, *art.* 1.
qui veritatem rerum videtur constituere in con-
formitate illa cum intellectu diuino. Respondeo,
D. Thomam in illo articulo non assignasse passio-
nem entis, vt sic, sed tantum adducere modum
quemdam, quo res creatæ dicuntur veræ, tanquam
veri effectus primi artificis; cum verò *art.* 3. docuit,
verum conuerti cum ente, solum dixit verum dicere
ordinem ad intellectum, sicut bonum ad appeti-
tum. Et cum in argumento secundo obieciſſet sibi,
verum non conuerti cum ente, quia conuenit cum
ente, quia non ens potest intelligi; responder ad
secundum, quod non ens non habet in se vnde
cognoscatur, sed cognoscitur in quantum intelle-
ctus facit illud cognoscibile, vnde verum fundatur
in ente, in quantum non ens est quoddam ens ra-
tionis; ergo nomine veri solum vult intelligere
D. Thomam ordinem cognoscibilitatis ad intelle-
ctum, quod etiam constat ex solutione ad tertium,
& *art.* 4. probat verum esse prius quam bonum, quia
verum dicit ordinem ad intellectum, bonum ad vo-
luntatem; & *art.* 5. expressè refertur D. Thomam veri-
tatem vt dicit conformitatem cum suo principio,
non propriè reperiri in Deo.

Sed obiicies secundò, quia Deus est verus ab

æterno, & non habet hanc relationem rationis; er-
go. Respondeo, quidquid sit, an habeat Deus in
sua cognitione relationem rationis, esse verum se-
cundum suam essentiam, habet enim verè essentiam
Dei, & hoc solum sensu dicitur Deus verus, etiam
seclusa qualibet relatione rationis, etiam si hoc no-
men connotet illam.

Tertiò, denominatio intelligibilitatis supponit
obiectum aptum intelligi in entibus realibus; ergo
aliquid reale est aptitudo ad hoc vt res intelligatur;
ergo hæc potest significari nomine veritatis. Re-
spondeo, si quis velit hanc aptitudinem distingui
ab ente, supra refutatum est, & eodem modo existi-
mo falsum, aptitudinem doloris vt videatur ratione
distingui ab essentia coloris; si verò tantum velit,
aptitudinem eandem secundum essentiam cum en-
te, posse denominari veritatem: hoc verissimum est,
quamuis, vt dixi ex communi conceptione, verum
importet etiam ordinem ad intellectum.

Ex quibus refutata sunt multa quæ docet nouus
interpres Logicæ, 1. de interpretatione, *quæst.* 2. *art.* 1.
& forsitan qui dicunt veritatem addere denomina-
tionem extrinsecam, in re à nobis non dissentitunt,
quo modo loquitur Caietanus 1. parte *quæst.* 16. *citata*
art. 4.

Quæres primò, vtrum tantum sit vna veritas.
Ratio dubij sumi potest ex D. Thomæ 1. p. *quæst.* 16.
art. 6. Veruntamen negari non potest, quamlibet
rem habere suam veritatem, sicuti & suam entita-
tem, & hoc quidquid sit veritas, secundum diuersam
opinionem, & secundum nostram, constat ex dictis,
& D. Thomam expressè *art.* 3. docuit, verum & ens
conuertimur verò D. Thomæ constat ex 1. senten-
tiarum, *disf.* 19. *quæst.* 5. *art.* 2. in quo proponit hanc
dubitationem, & respondet, sicut est vnum esse di-
uinum, quo omnia sunt sicut in principio, & ni-
hilominus in rebus diuersis est diuersum esse, quo
formaliter res est; ita est vna veritas diuina, quo
omnia sunt vera sicut in principio effectiuo, & ni-
hilominus sunt plures veritates in rebus creatis,
quibus dicuntur veræ formaliter; & eodem modo
loquitur de bonitate 1. parte *quæst.* 6. *art.* 4. in corpore.
De Deo quærit specialiter D. Thomam, an sit veritas,
de quo ex dictis constat.

Quæres secundò de falsitate, an sit in rebus ali-
qua falsitas opposita veritati transcendentali? Duo-
bus modis posset intelligi in rebus aliqua falsitas.
Primò in opinione asserentium, res dici veras per
ordinem ad intellectum primi artificis; & hac ra-
tione certum est, non posse esse aliquam falsitatem
in rebus, quia omnis res assequitur veram essentiam,
secundum præconceptionem intellectus diuini, de
quo latius in materia de Ideis; alio modo posset in-
telligi falsitas in rebus ipsi, si intelligeremus rem
aliquam de se natam ad causandam in intellectu
falsam sui cognitionem, ita vt ex se esset fundamen-
tum relationis difformitatis, & hac ratione nulla
res potest dici falsa, falsitate opposita veritati tran-
scendentali, quia omnis res, vt supra dixi, nata est
ex se posse causare veram sui cognitionem. Ex quo
fit in rebus nulla esse falsitatem oppositam veri-
tati transcendentali, vnde bene Augustinus *lib.* 2.
soliloquiorum cap. 6. dixit, Eas res falsas nominamus,
quas verisimiles apprehendimus; istæ enim res pro-
pter similitudinem possunt causare talem cogni-
tionem in sensu, ex qua occasionaliter erret intel-
lectus, vt constat ex dictis in *lib.* de anima, & sic intel-
ligo Aristotelem 5. *Metaphysicorum*, *textu* 34. dicen-
tem, falsa esse, quæcunque apta sunt apparere, aut
qualia non sunt, aut quæ non sunt, quam doctrinam
amplectitur

amplectitur D. Thomas 1. parte *quæst.* 17. *artic.* 1.
& eo loco Thomistæ. Hic solet disputari vnde oria-
tur difficultas in cognoscenda veritate, quod Ari-
stoteles attigit 1. *Metaphysicorum*, sed de hoc dictum
est in principio primi libri *physicorum*.

D V B I U M II.

Quid addat bonum supra ens.

Restat dicamus de bonitate transcendentali, &
titulus ex dictis constat. Prima opinio est asse-
rentium, bonitatem esse relationem realem, & illam
addere bonum supra entia aliorum prædicamentor-
um, ita Durandus 2. *distinct.* 34. *quæst.* 1. Duo ergo
vult Durandus, primum bonitatem dicere aliquid
reale distinctum à re quæ dicitur bona; secundum
est, esse relationem. Quod sit aliquid reale, probat ex
Aristot. 6. *Metaphysicorum*, in fine, vbi docet, bo-
num, & malum esse in rebus. Secundum probat, pri-
mò, quia eadem res potest esse bona vni, & mala
alteri; ergo bonitas est relatio. Antecedens pro-
batur, quia calor, v. g. est conueniens igni, atque
adeò & malus illi. Consequentia probatur, quia
vna res non potest esse bona vni, & mala alteri sine
relatione. Secundò, quia malitia physica est priuatio
bonitatis physica, vt per se constat; sed non est pri-
uatio alicuius absoluti: ergo relationis. Probat
minor, quia tota entitas absoluta caloris, quæ est
bona igni, est mala aquæ.

Secunda sententia est Heruei quodlibet. 2. *quæst.* 2.
existimantis, bonum non dicere relationem, sed
absolutam perfectionem; quam sententiam Scoti
sektoribus tribuit Capreolus 2. *distinct.* 39. *quæst.* 1.
& tacito nomine autoris refert Durand. *supra*. Pri-
mam partem probat Herueus, quia nulla relatio
dicit perfectionem. Probat multi Theologi in ma-
teria de Trinitate, quod non est huius loci; quod
verò bonitas importet aliquam perfectionem, est
per se notum. Secundò probat, quia relatio sem-
per est ad alterum, & tamen bonum aliquando ab-
solutè dicitur, vt dum dicitur de ente substantiali;
ergo transcendentalis bonitas non potest esse re-
latio. Tertiò, quia bonum in Deo non significat re-
lationem: ergo neque in creatura. Antecedens pro-
batur, quia Deus non dicit relationem realem ad
creaturas, vt constat ex dictis, neque relationem ra-
tionis, quia ab æterno sine relatione rationis est bo-
nus. Vult tamè Herueus, & nonnulli alij, hanc ratio-
nem perfectionis aliquo modo secundum rationem
distingui ab ente, vt nonnulli alij dixerunt de vni-
tate, & veritate.

Tertia sententia potest esse asserentium, bonita-
tem dicere aliquid prædicatum absolutum distin-
ctum ante intellectum, ex natura rei, à re quæ dici-
tur bona, sicut de vnitatis sentit Scorus, & propter
similia fundamenta.

Quarta sententia est, asserentium, bonitatem di-
cere aptitudinem quandam ad mouendum appeti-
tum ratione solum distinctam ab ente, sicut alij di-
cunt de vnitatis. sic sentiant nonnulli ex Thomistis,
& probant primò à simili, quia sicut aptitudo respec-
tu intellectus constituit passionem entis, quæ dicitur
veritas transcendentalis: ita aptitudo respectu
voluntatis potest constituitur bonitatem. Alij existi-
mant, bonum solum addere supra ens relatio-
nem rationis ad appetitum, quam sententiam infra
explicabo.

Pro explicatione aduertendum est bonitatem
aliquando significare relationem absolutam perfe-
ctam. Luffi de Torres *select. disp.* Pars I.

Atam in suo genere, simpliciter, vel secundum quid.
Vnde & Dionys. 4. de diuinis nomin. dicit essentiam
Dei esse summam bonitatem, & eodem capite affir-
mat, bonum esse ex integra causa; quo in loco eod-
em modo loquuntur interpretes, & similes loquun-
tiones passim reperies in Patribus, & D. Thomas
1. parte *quæst.* 5. *art.* 1. ad 1. affirmat, bonum dicere ratio-
nem perfecti, & *quæst.* 48. *art.* 5. docet bonum princi-
paliter consistere in perfectione: & similia verba
habet aliis in locis; & hoc modo bene intelligun-
tur multa, quæ de bonitate Dei, & creaturarum af-
firmant Patres.

Vt explicemus rem, dico primò, non dari vnam
rationem bonitatis inclusam in inferioribus. Hæc
est probanda, & declaranda, sicut similes de vni-
tate, & veritate.

Dico secundò, bonum non dici aliquid prædi-
catum ante intellectum ex natura rei distinctum ab
ente. Hæc est probanda, sicut similis conclusio de ve-
ritate, & specialiter probatur, quia nihil quod deter-
minat ens ad speciale genus entis, potest esse passio
illius. nam ens comprehendit omnia genera, omnes
gradus, & modos entis, & ita nihil essentialiter in-
cludit, ens illud potest dici passio totius latitudinis
entis, quamuis possit dici passio aliquorum entium
determinatorum; quam rationem etiam feci quæ-
stione præcedenti *concl.* 4. & specialiter eam pono
contra Durandum, asserentem bonitatem transcen-
dentalem, esse relationem realem, contra quam facit
etiam illud argumentum Heruei, quod Deus est, &
dicitur bonus, & non per relationem realem com-
munè tribus personis. Et Aristot. quidem 1. *Ethic.* c. 6.
& 2. *magnorum moralium*, cap. 7. affirmat, bonum sicut
ens diuidi in decem genera. & D. Thom. 1. parte *quæst.* 3.
art. 3. ad 1. docuit bonum non determinare ens ad
aliquod prædicamentum. Et ex his etiam reicitur
opinio asserentium, bonitatem esse quandam quali-
tatem superadditam. legatur Soncinas 4. *Metaphys.*
quæst. 19.

Dico tertiò, bonum non dicere modum absolu-
tum etiam sola ratione distinctum ab ente, quod di-
citur bonum. Hæc probatur primò à simili de vni-
tate, & veritate, & etiam, quia ille modus non potest
conciipi extra rationem entis; ergo nõ potest distin-
gui à ratione entis quam includit, & cum qua, vt su-
pra dixi, non potest componere; & hic etiam habet
locum argumentum de relatione diuina, v. g. pa-
ternitate, quæ non esset bona bonitate transcen-
dentali propria; quia ex communi sententia
Theologorum (vt dixi) nihil est absolutum in vna
persona, quod non sit in aliis. Et ideo existimo, to-
tum reale, quod dicit bonum, non distingui ab ente,
sicuti neque reale quod dicit perfectum distingui-
tur ab ipsa essentia, vel prædicato. Et ideo bene Au-
gustinus 1. de doctr. Christi. dixit, In quantum sumus,
boni sumus. loquebatur autem de bonitate transcen-
dentali; & vt supra dixi, Dionysius diuinam essen-
tiam appellat summam bonitatem.

Dico quartò, bonum addere enti ordinem ad app-
petitum. hæc est S. Thomæ *locis citatis*, & Aristotelis
in principio, & hic definit bonum, quod omnia appe-
tunt. Et primum quod bonum ex communi conce-
ptione addat aliquid enti, constat, omnes enim existi-
mant ista nomina non esse synonyma, & vtunque
explicetur, omnes existimant bonum esse passionem
entis; ergo supponunt aliquo modo distingui ab il-
lo. Quod verò id quod addit sit ordo ad appetitum,
declarari potest ex præfata definitione Aristot. & à
posteriori, quia bonum est obiectum appetitus. Vn-
de bonum solemus appellare amabile, & summam
bonita.

bonitatem summè amabilem. Et declaratur vltèriùs, quia calorem esse bonum aquæ, est entitatem caloris esse congruam inclinationi, & appetitui aquæ; ergo absolute rem esse bonam; est esse congruum obiectum appetitus. Et à simili de vnitare, quia sicut ens dicitur verum per ordinem ad intellectum, ita bonum per ordinem ad appetitum. Quod verò hic ordo non sit aliquid reale, etiam secundum rationem distinctum ab ipsa entitate rei, probatum est, & declaratur ampliùs; quia aptitudo hæc nõ distinguitur à perfecta essentia rei; nõ illa essentia perfecta hoc ipso quod in se intelligitur perfecta, potest per se terminare actum appetitus; ergo sicut aptitudo vt res intelligatur non est aliquid etiã secundum rationem distinctum ab essentia rei; ita neque aptitudo vt appetatur distinguitur ab essentia Dei. Vnde de sanitate loquens Fonseca, bene docuit, posse appeti sine aliqua ratione superaddita. Nec posset esse aliqua relatio realis, vt dixi, & ideo restat tantum esse relationem rationis, cuius fundamentum remotum est in re.

Addendum verò est, quod bonum significatum nomine entis perfecti potest addere etiam negationem defectus in suo genere, solent enim dici perfectum, cui nihil deest.

Ad primum Durandi, quod attinet ad auctoritatem Aristot. primò ex illa non probatur, bonitatem quæ est in rebus, distingui ab ente; sicut neque distinguitur perfectio transcendentalis ab ente, de qua verè dicitur quod sit in rebus, locus tamen Aristot. ex se est difficilis; dicit enim, bonitatem esse in rebus, veritatem in intellectu. Fonseca sic explicat Aristotelem, vt velit, bonum dicere relationem quamdam rationis existentem ante intellectum: verum autem dicere relationem rationis, quæ sequitur operationem intellectus. Hæc tamen doctrina refutabitur disputatione de ente rationis; nam ante intellectum nulla est relatio rationis. Omisissis verò aliis explanationibus existimo, secundum mentem Aristot. & aliorum interpretum, Aristotelem loqui de veritate formali, de qua bene affirmat esse in intellectu, & comparare illã bonitatem transcendentali, quæ re vera est in rebus modo explicato. Quod si aliquis querat causam, propter quam Aristot. non comparauerit verum transcendentale bono transcendentali, vel veritatem formalem bonitati formali. Respondeo primò, sermonem Aristot. ibi esse de veritate formali, quæ est in intellectu, quam voluit non esse in rebus, sicut est bonitas transcendentalis. Secundò addo, posse intelligi comparationem veritatis formalis, cum bonitate aliqua formali, id est, cum bonitate & perfectione alicuius rei determinatæ, vt sensus Aristotelis sit, veritatem non esse aliquam perfectionem formalem, quæ reperiatur in rebus ante operationem intellectus, quæ explicatio re vera conueniens est textui, vt cuiuslibet eam legenti constabit.

Ad primam verò, & secundam rationem Durandi dicendum est, illas probare, eandem entitatem posse esse conuenientem, & disconuenientem respectu diuersorum, & in his conuenientia, aut disconuenientia est relatio; hoc tamen non habet locum in bonitate transcendentali, quæ præter ipsam entitatem dicit ordinem ad appetitum, vt dixi, & respectu cuiusuis intellectus habet aptitudinem vt intelligatur intellectuone vera.

Duo priora argumenta Heruei nihil faciunt contra nos. Ad tertium verò constat, quomodo Deus sit, & dicatur bonus. Tertia, quartaque sententia, refutata sunt cum suis fundamentis.

Sed obiicit aliquis ex D. Thom. 1. part. q. 8. art. 3. ad 1. videretur enim docere, quamlibet rem esse vnam per suam essentiam, non tamen esse bonam per suam essentiam; & tamen secundum nostram doctrinam, eodem modo videtur loquendum: Et arguitur difficultas, quia in solutione 3. eiusdem articuli vult D. Thomas, bonitatem rei creatæ non esse ipsam eius essentiam, sed aliquid superadditum, vel ipsum esse, vel aliquam superadditam perfectionem; & in solutione secundi ait, essentiam creatam, per se ipsam non esse bonam, quia non est suum esse.

Fateor totum hunc discursum esse difficilem, eodè enim modo se habet ad ens vnitatis, & bonitas (si de prædicato reali quod dicitur, sit sermo) & ita si vera esset opinio S. Thomistarum asserentium, existentiam distingui ante intellectum ab essentia; sicut essentia, etiam prout distincta ab existentia, esset aliquo modo vna, esset enim vna natura, & essentia, ita esset aliquo modo bona, sicut & aliquo modo vera, etiam prout distincta ab existentia, vt constare potest ex his, quæ diximus de his passionibus, & doctè docuit Molina 1. p. q. 6. disp. 2. quod verò res creatæ non dicuntur bonæ per suam essentiam, eo sensu accipientium est, vt non habeant bonitatem à seipsis, sed dependent ab alio, sicut entitatem per participationem. Vnde illud Christi, *Unus est bonus Deus*, Marci 10. & Lucæ 18. *Nemo bonus nisi solus Deus*, de bonitate per essentiam intelligendum est, vt exponit Anselmus, & Hieronymus ad Ephesios 3. Cælestinus episc. 1. ad Episcopos Gallia, c. 5. & alij interpretes; & hoc sensu, multa de bonitate egregiè docuit Dionysius 4. de diuinis nominibus. Fortè vult D. Thomas completã bonitatem rei includere existentiam; & licet completa rei vnitatis illam includat, etiã illud videtur speciale in bonitate, quod res appetuntur, & desiderantur cum ordine ad existentiam, secundum quam sunt actualiter conuenientes; & ipse in re vera q. 1. & 2. de veritate, & de omni passione docet, nihil reale addere supra ens; & sæpe agens de bonitate docet, bonitatem conuerti cum ente; ita vt eo modo dicatur aliquid bonum, quo dicitur ens.

Ex dictis facile solui potest dubium quod nonnulli tractant, scilicet, an ratio boni, & ratio appetibilis distinguantur. Caietanus 1. part. q. 5. art. 1. existimat, rationem appetibilis supponere rationem boni; idem Fonseca 4. Metaphysic. cap. 2. q. 7. sèct. 5. & probari potest, quia res videtur appetibilis, quia bona; ergo prior est ratio boni.

Alij existimant, has duas rationes non distingui, indicat D. Thomas 2. part. quæst. citata. & 1. contra Gentes, cap. 4. & alij, qui absolute docent, bonum tantum addere supra ens rationem appetibilis. Et declarari potest, quia si de prædicato reali sit sermo, idè est prædicatum importato nomine boni, & nomine appetibilis, & illud prædicatum immediatè sequitur relatio, & ordo ad appetitum; & ideo si ratio boni sumatur pro entitatiua perfectione, prior est relatione appetibilis, sicut fundamentum est prius relatione; & ideo quantum ad hoc vix potest esse de re controuersia cum his, qui admittunt, bonum nullam rationem realem addere enti. Verum est Fonseca, & alios contentendere, bonum nõ addere enti relationem appetibilis, sed relationem conuenientis, ita vt velint rem dici bonam, quia est conueniens. Et si ab illis queratur, quænam sit ista relatio conuenientia. Respondent, in creaturis esse istam relationem conuenientia, qua creaturæ dicuntur conuenientes Deo, quatenus conuenientes sunt ad explicandam aliquo modo naturam diuinam, & perfectiones illius: Deus autem dicitur bonus (inquunt isti) quia

quia conueniens est sibi ipsi, seque ipso dignissimus. Sed certe tota hæc doctrina minus conueniens est communi conceptioni, & differt à modo loquendi Aristotelis dicentis, bonum esse quod omnia appetunt, (quo modo loquendi vtuntur Philosophi,) & à doctrina D. Thomæ, qui, vt supra vidimus, dixit, ratione boni consistere in perfectione; & bonum addere enti ratione appetibilis, & quidquid sit de conuenientia illa creaturarum, negari non potest, quin in Deo improprie explicetur quomodo ipse sibi ipsi conueniat, & licet hoc possit vtunque intelligi, tamen secundum communem conceptionem nomine boni non importatur huiusmodi relatio conuenientia, sed tantum ordo ad appetitum.

Ad fundamentum verò sententiæ prioris, variis modis solet responderi. Nonnulli respondent, sæpe per propositiones causales significari eandem formam diuerso modo; vt cum dicimus parietem esse album, quia habet albedinem, & ita in præsentia, licet nomen bonum, & nomen appetibile sint diuersa, tamen eandem formam significant, & ita cum dicimus rem esse appetibilem, quia bona, sensus est, rem esse appetibilem propter bonitatem, & in nostra sententia facile potest responderi, per hanc causalem posse significari fundamentum relationis; ita vt cum dicimus, rem esse appetibilem quia bona, significemus bonum dicere ordinem ad appetitum, propter entitatiuam perfectionem, quod verum esse constat ex dictis.

D V B I V M I I I.

An omne ens sit bonum.

Hæc quæstio per aliquot dubia resoluenda.

Primum dubium est de materia prima, an sit bona; D. Thom. 1. part. q. 5. art. 3. ad 3. & quæst. 21. de verit. art. 1. ad 3. dicit, materiam primam esse ens in potentia, & ita bonam in potentia. 3. contra Gentes, cap. 20. expresse ait, quod licet materia prima sit ens solum in potentia, tamen non est bona solum in potentia: legantur his locis Thomistæ. Res ita se habet; materia prima est ens actuale actualitate entitatiua, habetque suam propriam existentiam, (vt constat ex physicis,) & ita est bona transcendentali bonitate, habet enim perfectionem in latitudine suæ essentia, & sicut est aliquo modo perfecta, ita & bona, vt constat ex dictis; legatur Fonseca supra quæst. 6.

Obiicit potest Dionysius 4. de diuinis nomin. indicat enim bonum esse vniuersalius ente, atque adeo ens non conuerti cum bono. Respondet S. Thom. 3. contra Gentes, cap. 20. ibi comparari bonum ad ens quod includit actum formalem, & secundum hoc confirmatur quod diximus; quia bonum extenditur etiam ad materiam primam. Alio modo explicat D. Thom. hunc locum Dionysij quæst. 1. de verit. art. 2. ad 2. non ibi sumi ens pro actuali tantum, bonum verò extendi etiam ad possibile.

Secundum dubium est de entibus non existentibus, quidam enim existimant ens actu existens, esse quod conuertibile cum ente. Iauellus 4. Metaphysic. quæst. 4. & videtur indicare D. Thom. 1. part. quæst. 5. art. 1. & quæst. 6. art. 2. ad 3. & 1. contra Gentes, cap. 38. quo in loco Ferrara explicat D. Thomam, vt velit nullam rem sine suo esse siue actuali, siue possibili, esse bonum: verum tamen si essentia distinguitur ab existentia secundum se, habebit suam bonitatem, sicut suam vnitatem, & veritatem, vt supra docui. Vnde quando res tantum est possibilis, bonitas P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

tantum erit possibilis; sicut de aliis passionibus dicendum est, & ita semper proportionantur ens, & bonum. Ex quo facile etiam intelligitur aliud dubium, quod de entibus mathematicis tetigit D. Thomas 1. part. quæst. 3. art. 3. ad 4. de quibus Arist. 3. meteororum textu 4. docuit, in mathematicis non esse bonum, sed re vera negari non potest quin entia realia physica, quæ considerantur à Mathematico, sint bona. D. Thomas verò explicat dictum Arist. vt velit Mathematicum non considerare rationem boni, id est, causæ finalis, sicuti neque considerat materiam, legantur interpretes Aristot. loco cit.

Tertium dubium esse potest de relationibus, an sint bonæ bonitate transcendentali; de relationibus diuinis non est huius loci disputare, de quibus fuse Theologi in materia de Trinitate, tractantes, an diuinæ relationes dicant perfectionem.

De relationibus ergo creatis nonnulli existimant, non dicere perfectionem, nec bonitatem. Præcipuum fundamentum est petitum à simili de relationibus diuinis, de quibus multi Theologi, propter difficultates theologicas affirmant nullam dicere perfectionem, aut bonitatem, secundum propriam rationem distinctam à ratione formali essentia diuinæ. Alij tamen existimant relationem creatam dicere bonitatem transcendentale: sic nonnulli ex Theologis, qui idem existimant de relationibus diuinis. Aureolus 1. dist. 19. quæst. 2. Ochamus, & Gabriel ibi quæst. 1. alijque iuniores huius ætatis. Fonseca 4. Metaphysic. cap. 2. quæst. 7. sèct. 7. imò & nonnulli alij, qui existimant relationes diuinas non dicere talem bonitatem, sic Duran. q. 9. in 3. dist. 1. Scot. in fin. quodl. 5. Molina 1. part. quæst. 42. art. 6. disp. 2.

Quid nomine bonitatis intelligendum sit constat ex dictis.

Dico primò, relatio creata distincta realiter à fundamento, est bona bonitate distincta à bonitate fundamenti. Probatur primò à simili, quia talis relatio habet vnitatem, & veritatem distinctam ab vnitare, & veritate fundamenti: ergo & bonitatem. Antecedens concedunt omnes, & probatur ex dictis supra de vnitare, & veritate: nam illa relatio, & habet suam differentiam indiuidualem, atque adeo suam entitatem physicam, distinctam ab entitate fundamenti, & potest etiam esse obiectum intellectus, etiam prout distincta à fundamento. Secundò, quia omne absolutum eo modo quo est ens, est etiam bonum, vt per se constat, & nullus hactenus negauit; ergo idem de relatione argumentum est à simili. Tertio, quia illa relatio est ens; ergo habet passiones entis. Antecedens est notum, consequentia potest probari à simili de aliis essentiis, quas sequuntur propriae passiones; & ratio etiam in omnibus est, quia cuiuslibet essentia ex natura rei coniungitur propria passio: præsertim cum passiones entis nihil addant reale enti. Quarto, quia perfectio propriae integritatis, à qua res dicitur perfecta, & bona bonitate transcendentali, necessariò conuenit cuiuslibet actuali entitati: ergo actualis relatio est actu bona. Consequentia videtur efficax, & probatur antecedens; quia res nequit existere sine his, quæ necessaria sunt ad sui constitutionem, & integritatem. Tandem confirmari potest ex doctrina Aristotelis, qui, vt supra vidimus, docuit, bonum, sicuti & ens esse in omnibus prædicamentis.

Dico secundò, si relatio identificatur cum suo fundamento, prout distincta ab illo secundum rationem dicit perfectionem, & bonitatem transcendentalem etiam ratione distinctam. Probatur, quia etiam prout distincta à fundamento sola

ratione, habet unitatem, & veritatem distinctam a ratione ab unitate, & veritate fundamenti, vt constat ex dictis; ergo à simili etiam habet bonitatem. Secundò, omnis ratio absoluta, etiam prout distincta ab alia ratione absoluta, habet suam voluntatem, vt omnes fatentur; ergo à simili ratio etiam relatiua. Tertio, quia etiam prout distincta ratione est ens; ergo etiam prout distincta ratione habet passiones entis. Antecedens est notum; consequentia probatur, quia eo modo quo aliquid habet essentiam, habet passiones illius, vt constat ex connexionione essentia cum suis passionibus. Quarto, quia etiam prout ratione distinctam, habet integritatem suae essentiae, vt constat; ergo habet bonitatem, & perfectionem transcendentalem, quae dicit huiusmodi integritatem, vt vidimus. Quintò declaratur, quia bonitas sequitur relationem physicam, vt constat; ergo bonitas non est passio solius vnius rationis, quae est in illa realitate, sed totius realitatis; ergo si ratio, & fundamentum sunt vna realitas, bonitas debet adaequari toti realitati; & dum in illa distinguimus rationes, debemus etiam distinguere in bonitate. Argumentum verò petitum à simili de relationibus diuinis nullum est, quia etiam ego existimo relationes diuinas dicere perfectionem, & bonitatem transcendentalem; difficultates tamen theologiae non possunt hoc loco explicari.

D V B I V M I V.

An sint plures, vel pauciores passiones entis, quam
eae quae communiter numerantur.

Ratio dubij est, ex vna parte; quia praesentia, & duratio videntur sequi omne ens, secundum doctrinam traditam in physicis; ergo erunt passiones entis. Vterius hoc nomen *res*, numeratur communiter inter transcendentia; ergo aliquid significat distinctum ab ente vno, vero, & bono. Ex alia parte videntur quoddam sint pauciores passiones entis, primò, quia omnes illae videntur comprehendi sub ente rationis, & vt minimum, veritas, & bonitas possunt comprehendi sub ordine ad potentiam spirituales vitalem.

Circa primò, vt à facilius incipiamus, sciendum est, hoc nomen *res*, ex communiore antiquorum vsu significare quidditatem ipsam, ens verò existentiam, vt docuit D. Thomas *quæst. 1. de verit. art. 1.* ex Auicenna *2. suo Metaphysica.* sed hæc duo nomina visitatori iam, & tritiori Philosophorum vsu, idem omnino significant, quia & *res* sumitur pro quidditate, & existentia, & ens existentiam, & quidditatem significat. An verò essentia distinguatur ab existentia ante intellectum, dicitur disp. sequenti.

De duratione verò, & praesentia locali, nonnulli ex iunioribus affirmant durationem, & praesentiam esse passiones saltim entis actualis, non tamen absolute, vt comprehendit etiam possibile. Verumtamen si omne ens actuale habet connexionem cum duratione actuali; ergo omne ens possibile habet connexionem cum duratione possibili; sicut si essentia actualis habet connexionem cum subsistentia, vel inexistentia actuali, essentia possibilis habebit connexionem cum subsistentia, vel inexistentia possibili; & ratio vtriusque est, quia connexio quae est inter duo extrema actu existentia actualis, est inter eadem extrema possibilis possibilis; vt constare potest in proprietatibus alicuius essentiae, & ideo aliquis posset absolute sentire durationem, & praesentiam esse passionem cuiuslibet entis, propter ratio-

nem factam, quia hoc ipso quod aliquid est ens, necessariò debet habere praesentiam, & durationem, si fuerit ens possibile possibilem, si actuale actualem.

Hæc dubitatio solùm apud sentientes, quamlibet rem habere propriam durationem, & praesentiam, & de duratione quidem, vt ex physicis constat, communior est autorum sensus, & de praesentia etiam id existimo rerum. Quo posito existimo, omnem rem distinctam à duratione, vel praesentia habere durationem, & praesentiam sibi propriam, hoc ipso quod habes entitatem, & ideo respectu illius rei posset dici duratio, & praesentia passio; & hoc fortè intendunt, qui ponunt durationem, & praesentiam passionem entis. Si tamen ens sumatur in tota sua latitudine, vt comprehendit gradus entis cuiuslibet praedicamenti, duratio & praesentia non possunt esse passiones illius, quia ipsa duratio, v. g. nõ potest esse passio sui ipsius, & est quoddam praedicamentum entis, vt essentialiter ens, sicut alia praedicamenta; ergo respectu entis, secundum totam suam latitudinem, non potest esse passio, & declarari potest ex his, quae supra docui; dixi enim relationem realem creaturae, non posse esse passionem entis creati secundum totam suam latitudinem, quia ens creatum in tota sua latitudine, comprehendit etiam relationem ipsam. Vnde & auctores communiter hæcenus, non docuerunt, praesentiam, vel durationem esse passionem entis.

Circa alteram partem dicendum est breuiter hæc poni passiones entis, quarum quilibet, vt talis sequitur omne ens; neque ad hoc aliquid refert si illae possint sub aliquo vniuersaliori conceptu concipi.

Sed posset quaerere aliquis, quomodo entia rationis dicatur passiones entis realis; videtur enim sequi non esse passiones entis realis solius, quia etiam suo modo possunt conuenire enti rationis, est enim ens rationis vnum, v. g. &c. de hoc dicam disputatione de entitate rationis.

Rursus posset quaerere aliquis de perfectione harum passionum, quænam sit altera perfectior. Quod dubium præcipue habet locum in opinione asserentium, has passiones addere enti rationis quædam formalitates distinctas saltem secundum rationem, quam sententiam nos refutauimus. Et ideo in nostra sententia ista passiones ex parte rationis quam dicunt non differunt; ex parte verò entis rationis quod addunt, nihil dicunt perfectionis realis, sicque cessant nonnulla alia facilia quae auctores tangunt in hac materia, & ego de industria prætermitto.

DISPUTATIO XI.

PHILOSOPHICA, partim & THEOLOGICA.

De durationibus rerum.

Ad quæst. 10. 1. part. S. Thomae.

ARISTOTELES disputat de tempore à c. 10. 4. *physic. vsque ad fin.* tria autem maxime videnda sunt, primum, an sit aliquid reale: secundum, quid sit: tertium, quomodo se habeat ad motum.

D V B I V M I.

An tempus sit aliquid reale.

Hoc loco ponendum est falsum, & improbabile esse sententiam Zenonis, asserentem continuum componi ex indiuisibilibus.

Secundò

Secundò existimo hoc tempore valde esse temerarium, in re philosophica defendere sententiam Zenonis, contra Aristotelem, & discipulos; contra sanctam Thomam, Scotum, Nominales, & istorum omnium discipulos.

Primò autem videtur quoddam tempus non sit aliquid reale, quia Aristoteles c. 14. dicit, si non esset intellectus, non esset tempus; & D. August. 11. *confessionum*, videtur asserere tempus esse in animo. Secundò ratione probatur, quia nullas habet partes, non praesentes, vt constat; ergo nec praeteritas, quia quod non fuit praesens, praeteritum non est; neque futuras, quia nihil est futurum, quod aliquando non erit praesens. Propter hæc argumenta videntur sentire, quoddam tempus, quantum ad materiale sit ens reale, quia habet fundamentum in re, scilicet motum; tamen quantum ad formale est aliquid rationis, quia formale illius consistit in ratione prioris, & posterioris, quæ duo nunquam sunt simul. ita videtur sentire Soto *quæst. 9. art. 2.* Ferrara *1. contra Gentes c. 15.* Iauellus *quæst. 24.* Astudillo *quæst. 6.* Capreol. *2. dist. 2. quæst. 1. conclus. 4.*

Sed D. Thomas *opusc. 44. de tempore cap. 1.* reicit opinionem quam sequitur Soto, & sentit tempus simpliciter, & absolute esse aliquid reale. ita Simplic. *textu 131.* Albertus *tract. 6. cap. 16.* Pereyra *lib. 12. c. 1.* Toletus *quæst. 16.* Gregorius *2. dist. 2. quæst. 1. art. 1.* & est hæc sententia Augustini *lib. de Genesi ad litteram, cap. 5.* qui passim repetit diem factum esse, & c. 14. 11. *libri confessionum*, cuius nonnulla verba refert hic Soto *quæst. 4. art. 1. & 2.* refert quendam articulum Parisiensem dicentem, quoddam non esse temporis à parte rei sit error.

Et probari potest, quia cum tempus sit in motu, & motus sit ante intellectum, illius etiam duratio est ante intellectum. Item probat D. Thomas, quia quantitas continua est aliquid extra animam; ergo cum tempus. Docet etiam D. Thomas, quoddam esse motus, vel temporis, non esse esse simul, sed successiue esse in rerum natura.

Pro quo notandum est, quoddam in motu duo possunt considerari, & acquisitio termini, & duratio illa, quæ in continua acquisitione reperitur, quia impossibile est, esse talem acquisitionem sine duratione.

Secundò notandum est ex D. Thoma *loco citato*, duplicem esse actum, alium permanentem, qui est totus simul; alium successiuum, qui non est totus simul, id est, omnes suae partes non simul existunt, quamuis respectu alterius simul existant, id est, illi coexistant, vnde non est petenda in omnibus æqualis similitudo in existendo.

Tertio notandum est, (de quo latius in 6. libro) tempus esse durationem continuam. Probatur, motus est continuus; ergo & tempus, quia est duratio illius. Antecedens probatur, quia in quocunque instanti dato, verum est dicere mobile esse in determinato loco; tunc sic, vel post hoc instans sequitur tempus, & sic intentum, vel aliud instans; ergo verum erit dicere, mobile erit in alio loco determinato: sed hoc est aperte falsum. Probo, quia mobile non potuit transire ad vltimam, v. g. partem spatij, quin pertransiret priorem: sed in spatio nulla est pars prior, quin sit altera prior in infinitum, quia est quantitas continua; ergo & in motu non est pars prior, quin sit altera prior in infinitum; ergo est quantitas continua, sicut spatium; ergo & duratio. Confirmatur, quia si mobile pertransit continuum spatium; ergo motu continuo, aliàs moueretur motu discreto, quod de facto non fit. Ex quibus omnibus

P. Luisij de Torres select. diss. Pars I.

constat, totam rationem temporis esse extra animam, & aliud fingere philosophicum non est.

Vnde ad autoritatem Aristotelis, quoddam re vera posito motu ponitur tempus, & tamen verum est quoddam si sit impossibilis numerus numerans, erit impossibilis numerus numerabilis, vt numerabile est formaliter, sicut si impossibilis esset visus, impossibilis esset color, vt visibilis formaliter, non secundum entitatem, sed prout dicit denominationem extrinsecam; quia ergo tempus habet suas partes successiue, vt dixi, ad hoc vt mereatur, apprehenditur ab intellectu, & prout pendet tempus ab anima, & in hoc videtur inclinari Augustinus.

Ad rationem dico, si quid probat, probat etiam non dari motum successiuum, quod iam supra ostendi esse falsum, & negari non potest: dicendum ergo est tempus habere suas partes praesentes per realem existentiam, successiuam tamen: vnde quando dicitis, praeteritum omne aliquando fuit praesens; respondeo distinguendo maiorem: fuit praesens permanenter falsum est, fuit tamen praesens secundum partes quæ fluant, & succedant; sicut, vt mobile dicatur praeterisse spatium, non requiritur, vt sit praesens determinate omnibus partibus spatij, quia cum nulla sit determinate prior, nulla est determinate praesens, sed sufficit, vt successerit per omnes partes spatij, vt motus continuus, & realitas saluetur; sic de tempore dicendum est: & quando dicitis, post instans quid sequitur; respondeo tempus, sed indeterminate, quia non erit pars ita prior, quin praecesserit alia prior, sicut supra dicebam de mobili, quod post hoc instans erit in alio loco, sed indeterminate; nulla enim parte attingit ita primò, vt prius non attingerit aliam.

Sed obiicies, ex dictis sequitur, quoddam tempus respondeat alicui indiuisibili, quia quando est praesens, respondet nunc praesenti. Respondeo, quoddam tempus futurum, vt fiat praeteritum, commensuratur aliquo nunc praesenti: sed illud non est nunc temporis, sed nunc ipsius mobilis, res enim quæ mouetur quatenus sua substantia eadem perseverat duratione indiuisibili mensurata, quia vt sic durat, & non variatur; ergo duratione indiuisibili durat. huic ergo durationi mobilis tempus coexistit, sicut si per punctum corporis sphaerici immotum facias transire corpus planum, tunc quantitas indiuisibilis plani in ipso motu coexistit puncto, quæ omnia ex eo nascuntur, quia motui sequitur tempus, motus verò spatium, in quo non est pars ita prima, quin sit prior alia in infinitum.

D V B I V M II.

Quid sit tempus.

Primò dubitatur, quomodo tempus dicatur numerus: circa quod videatur Pereyra *lib. 12. cap. 2. 3. & 4.* Toletus *quæst. 13.* & notandum est cum interpretibus Aristotelis *textu 102.* quoddam alius est numerus numerans, quo res numeramus, & hic est duplex; alius numerans formaliter, vt binarius; alius actiue, quia medio vno numero numeramus alium, sicut media vna numeramus aliam; alius est numeratus, id est, res quæ numeratur: numerus ergo in definitione temporis, vt patet ex *textu citato*, & *textu 110.* & ex expositioibus ibi, sumitur pro numerato, qui ideo ponitur in definitione temporis, vt explicet partes successiuas illas, quæ numerari possunt, & ideo tantum materialiter sumitur; & quamuis, vt vult Toletus, ratio mensurae actiuae possit tempori primi mobilis conuenire, vt mensuratur actiones nostras,

E 3 tamen

tamen ratio mensuræ, id est, numerata, est A
quæ per se conuenit tempori, vt docuit Pereyra se-
quutus Themistoclem, Alexandrum, & Simplicium;
per motum verò in definitione temporis, omne mo-
tum intelligitur, quia, vt infra dicam, in omni motu
successiuo reperitur hæc duratio, quæ est realis ef-
fentia temporis.

Secundò dubitatur, quomodo sumatur particula
illa *prioris*, & *posterioris*. Respondeo (omissis qui-
busdam aliis, quæ docet Tolæus ad 4.) cum D. Tho-
ma *textu* 101. quem Tolæus sequitur, quod prius &
posterius sumuntur pro partibus ipsius motus; pro
quo notandum est, quod duplex est extensio in motu,
quæ ad sumitur ex parte subiecti, quia quando homo
mouetur, quodlibet membrum mouetur motu sibi
inhærente; hæc tamen non est extensio temporis. Alia
est extensio partium motus secundum quandam suc-
cessionem, quæ rectè intelligitur per ordinem ad spa-
tium: hæc autem extensio dicitur duratio, & tempus;
aduertit verò bene Pereyra *cap. 4.* quod prius, & po-
sterius non sumitur pro ipso ordine, sed pro partibus
habentibus ordinem. Vnde definitio temporis habet
hunc sensum, tempus est mensura mensurabilis,
qua partes motus mensurabiles sunt: sicut si dicere-
mus, profunditas est mensura, qua substantia est men-
surabilis, secundum trinam dimensionem: ex quo in-
telligitur sine fundamento, secundum translationem
Theophrasti dici definitionem Aristotelis reprehenden-
dam esse, vt ex Simplicio refert Tolæus *q. 12.*

Ex quo sequitur, motum esse quantum per acci-
dens, sicut albedo est quanta per accidens, quia sicut
quantitas permanens extendit rem permanentem,
ita quantitas successiuæ rem successiuam: tempus au-
tem nullam aliam rem extendit successiuam nisi mo-
tum; & ideo motum refert Aristot. *5. Metaphysic. cap. de quan-
to*, dixit, esse motum quantum per accidens.

Sed dices, etiam numerauit tempus quod sit quan-
tum per accidens. Respondeo, hoc solum fuit, quia
est quantum ratione spatij, non tamen quia non ha-
beat propriam extensionem successiuam: at motus
neque hanc habet à se, sed à tempore, vnde omni-
modo motus est quantum per accidens, tempus ali-
quo modo est quantum per se, & ideo in prædica-
mento quantitatis numerauit illud inter quanta per
se, vnde dictum illud, scilicet motus, per distributio-
nem accommodam est intelligendum, & hæc de hoc,
quod pertinet ad prædicamentum quantitatis.

Hic disputant nonnulli, an tempus pertineat ad
prædicamentum quantitatis; quod non est huius loci,
sed ad prædicamentum quantitatis spectat, vbi &
explicandum est, quomodo tempus pertineat ad
prædicamentum quando.

D V B I V M III.

Quomodo tempus distinguatur à motu.

Venerus *4. physicor. comment. 96.* & Capreolus *2. E*
dist. 2. q. 2. conclus. 1. videntur sentire quod tem-
pus & motus distinguantur realiter; sed non loquun-
tur clarè; clariùs hoc docere videntur Herueus *2.*
dist. 2. quest. 1. Henric. *quodl. 3. quest. 11.* & expressè id
de æuo asserit, *quodl. 9. quest. 7.* eamque vt probabilem
defendit Iauellus *4. lib. physic. quest. 20.* sensirque eam
esse D. Thomæ, eamque sequitur Burleus *hic*, & de
æuo id etiam docuit Richardus *2. dist. 3. art. 1. quest. 1.*
Oppositam sententiam tenet Scotus *4. dist. 48. q. 2.*
Durand. *1. dist. 27. q. 2. dist. 2. quest. 4.* Gregor. *2. dist. 2.*
quest. 1. art. 1. Pereyra *lib. 1. physic. cap. 1. Soto hic quest. 4.*
Ægidius *4. physic. lect. 28. in princip.* & omissis aliis ra-
tionibus; quibus id probatur, à nonnullis probatur

hac vniuersali ratione; quia sine causa multiplicatur en-
titates, nam eo ipso quod res intelligitur cum enti-
tate actuali, intelligitur durare; ergo duratio non di-
stinguitur ab illa, sicut neque entitas actualis ab ef-
fentia. quæ ratio vniuersaliter probat de omni dura-
tione: duratio ergo rei successiuæ, scilicet motus à
motu, non distinguitur, vnde bene Soncinas *12. Me-
taphysic. q. 56.* dixit sola ratione durationem distingui
ab existentia, si tamen nomine existentie entitatem
actuale, quæ est idem cum essentia, intelligant.

Sed obiiciunt, quod tempus est passio motus: ergo
distinguitur realiter. Respondeo, non esse doctri-
nam vniuersaliter veram, quod quælibet passio di-
stinguatur realiter ab essentia, vnde falsum est, quod
quidam dixerunt quod motus habet relationem
realem ad tempus.

Sed secundò obiiciunt, quod motus solum est in
eo quod mutatur: at tempus vbi que, ex Aristotele
textu 96. Sed dicendum est, quod ibi Aristoteles lo-
quitur de tempore primi mobilis, quod vt mensura
dicitur esse vbi que, id est, omnia mensurare, quod
motui non conuenit, quia non est quantitas, sed sem-
per sunt in eodem subiecto motus & duratio.

D V B I V M IV.

An in quolibet motu reperitur tempus.

ET primò videtur quod non, quia tempus vnum
tantum est, quia res omnes mensurantur, aliis, vt
Aristoteles intulit, essent duo tempora æqualia,
cap. 10. & textu 133. docet, in motu primæ sphaeræ
tempus esse, reliquos motus tempore mensurari: se-
cundò, quia tempore mensuramus actiones nostras;
sed mensura vna debet esse, & regularissima commu-
nis omnibus: tertio, *Apocalypsis 10.* iurauit Angelus,
quod tempus non erit amplius, idque, vt ibi expo-
nunt Doctores, quia post diem iudicij cessare de-
bent motus cœli, & illud solum est tempus, aliis post
diem iudicij tempus esset, quia erunt aliæ duratio-
nes successiuæ, & huic sententiæ videtur fauere
Auerroës *4. physic. conclus. 132.* Auicenna *lib. 2. sua
Philosophie, cap. ultimo.* Albertus *4. physicorum cap. 17.*
& Richard. *2. dist. 3. art. 1. quest. 2.*

Sed dicendum est, in quolibet motu inueniri
tempus intrinsecum, tenet Capreol. *2. dist. 2. quest. 2.*
art. 3. Herueus, & Gregorius *quest. 11.* Bonauent. *q. 5.*
Durand. *quest. 5.* Ocham *2. quest. 12.* Gabriel. *2. dist. 2.*
q. 1. motibili 3. Aureolus apud Capreolum *1. dist. 9. q. 1.*
art. 2. quamuis non omnes clarè loquantur. Iauellus
quest. 23. Ferrara *quest. 7.* Soncinas *1. 2. q. 56.* Henric.
quodl. 11. q. 11. & Tolæus *quest. 16.* & indicat D. Tho-
mas *2. dist. 12. q. 1. art. 5. ad 3. & 1. part. q. 66. art. 4. ad 3.*
& clarè in additionibus *quest. 84. art. 3. ad 5.* sic, Ad
quintum dicendum, quod quamuis post resurre-
ctionem non erit tempus, quod est numerus mo-
tus cœli, tamen erit tempus consurgens ex nu-
mero prioris & posterioris in quocunque motu,
quibus verbis rationem huius euidentem includit
D. Thomas, quia si prius & posterius in motu suc-
cessiuo cœli, esset tempus; ergo prius & posterius in
quolibet alio motu alterius corporis, ille enim est
aliquid successiuum: ergo duratio eius; iam enim
probaui, tempus non distingui re à motu, & vniuersaliter
dicendum est de omni duratione, quod non
distinguitur à re cuius est duratio, semper seruata
proportione. nam cum res est successiuæ, duratio
est successiuæ; cum verò fuerit permanens, duratio
erit permanens.

Secundò tamen dicendum est, tempus quo om-
nes vtuntur, vt mensura est vnum, scilicet primi mo-
bilis,

bilis, & hoc intendit Aristoteles *hoc lib. 4. D. Thomas A*
& alij *hic*, & iuxta hoc soluendæ sunt rationes in
contrarium positæ.

Sed dubitatur, quomodo hæc tempora inter se
distinguantur? Respondeo, quod tempora successi-
ua materialia solo numero distinguuntur, sicut re-
lationes similitudinis, quamuis sint infinita extre-
ma diuersæ speciei, sicut relatio similitudinis inter
duo nigra, & relatio similitudinis inter duo alba,
non distinguuntur specie, licet identificentur cum
rebus diuersis speciei; sic licet motus materiales di-
stinguantur specie, tempus tamen vtriusque non vi-
deo quomodo distinguatur specie. nam sequitur
motum solum vt motum, non vt est alterationis, vel
augmentationis, sed solum secundum quod est ali-
quid durans, sicut quantitas permanens quæ sequi-
tur corpus vt corpus, non distinguitur specie in
equo, & in homine.

De duratione verò successiuæ permanenti, & ma-
teriali dicendum videtur quod distinguantur spe-
cie; quando vna non est continuatiua alterius. nam
de continuatiuis dicendum est distinguuntur sicut pun-
ctum à linea, modus à re, &c. De distinctione verò
durationis spiritualis à materiali dicendum est infra;
de permanentibus verò durationibus materialibus
inter se, sicut de successiuis philosophandum est.

Sed obiicies, sequitur ex dictis, quod duo acci-
dentia solo numero differentia, possint esse in eo-
dem subiecto. Respondeo, verum esse, quod identifi-
centur cum rebus specie distinctis, vt patet in exem-
plo de relationibus, nam relatio quam habet corpus
odorabilis ad odorabile, & colorati ad coloratum,
solo numero distinguuntur; sufficit tamen quod
possint identificari cum rebus specie distinctis, vel
sequi illas immediatè, vt sint in eodem subiecto, quia
hoc ipso continuati non possunt.

D V B I V M V.

An sit vnum nunc solum in tempore.

DE hac quaestione legatur Tolæus *quest. 13.* Pe-
reyra *lib. 1. 2. cap. 4. Valles. 4. physic. cap. 11.* & alij, *D*
qui censent, ex eo dici vnum instans, quia quamuis
in tempore sint plura instantia, tamen vnum subie-
cto. Sed hac ratione eodem modo posset dicere
vnam tantum esse partem temporis, quia omnes par-
tes sunt idem subiecto.

Alij verò sentiunt, esse vnum nunc secundum
rem, plura verò secundum rationem, ex eo, quia pu-
tant tempus identificari cum mobili, cum motu, &
cum termino; sed hoc longè est improbabilius, quia,
vt supra probaui, motus distinguitur à termino, &
quamuis identificaretur cum termino, distinguere-
tur à mobili, & subiecto; quia subiectum per illam
realitatem aliter se habet quàm antea, & potest esse
sine illa, quæ arguit realem distinctionem necessa-
riam; & eadem ratione posset dicere Aristoteles se-
cundum hanc sententiam, vnam tantum esse par-
tem determinatam temporis, quia omnes identifi-
cari debent cum mobili. Pereyra vult, instans vnum
imaginarium esse in toto tempore, quia, vt Aristote-
les docuit, totum tempus imaginarium est ac si esset
vnum nunc fluens.

Vt tamen ex mente Aristotelis hanc quaestionem
explicemus, norandum est ex Aristotele *textu 90.* po-
uisse hanc quaestionem his verbis, in super ipsum
nunc, quod præteritum futurumque distinguere vi-
detur, vtrum vnum idemque semper maneat, an
aliud atque aliud semper, non facile discerni potest,

& quidem quod non sit aliud, & aliud, probat hac
ratione *3. Metaphysic. textu 17. in fine*; quia si sunt plu-
ra; ergo vel omnia manent simul, & hoc est absurdum,
plura instantia esse simul; vel corrumpitur, &
hoc non, quia neque in seipso, quia implicat, neque
in alio, quia non sunt instantia immediata: si in alio,
tunc cum nullum sit immediatum, quin intermedia
sint infinita, cum illis simul erit; tamen ratio hæc sol-
uitur *lib. 6. dubio 4. principali in fine. & textu 91.* pro-
bat non esse tantum vnum, quia nullius diuisibilis
finiti finis est vnus, id est, nullum quantum habet
vnum terminum solum si finitum sit; ergo in tem-
pore finito, quod potest quis assignare non est tan-
tum vnus terminus. Et aliam ponit rationem *text. 92.*
quia, si vnum tantum esset, sequeretur, quod præte-
rita possent dici simul esse cum his quæ modò sunt,
quia in eodem instanti habent esse.

Soluit verò hanc difficultatem Aristoteles *textu*
104. & 105. cuius sententia, quantum ego intelligo,
hæc est, quod ipsum nunc, quod est duratio indiuisi-
bilis mobilis, est eadem res, sicut & res ipsa in omni
motu, licet diuersa ratione, quia sub alio, & alio tem-
pore, eadem res perseverat, sicut patet exemplo quod
Aristoteles ponit de homine, qui est idem in diuersis
locis, licet diuersus ratione locorum. Loquitur ergo
Aristoteles de duratione indiuisibili mobilis, cum
dicit esse vnum nunc per totum tempus, quia illa re-
uera, sicut ipsa res durat per totum motum, ipsa per-
seuerat per totum illum; hanc verò esse mentem Ari-
stotelis, probatur ex ipso, qui dicit *textu 104.* ipsum
autem nunc, est quidem vt idè, est verò vt non idem;
explicat verò quomodo sit idem, & quomodo non
sit idem, his verbis, *quatenus enim in alio, & in alio, est
diuersum, quatenus verò est id quod est ipsum nunc, idem est*,
ex quibus probo apertè quod dixi, Aristoteles dixit
hoc nunc, vt est in alio, & in alio, esse diuersum; ergo
non potest loqui in instanti continuatiuo ipsius tem-
poris, quia hoc non est in alio, & in alio. loquitur
ergo de duratione indiuisibili mobilis, quæ est in
alio, & in alio instanti temporis, quatenus mobile
ipsum est in alio, quod infra explicat Aristoteles
exemplo de corpore, quod dicitur diuersum, in di-
uersis locis: vbi norandum est, etiam, quod cum Ari-
stoteles docet esse aliud ratione in diuersis locis,
non vult loca, aut vbiaciones sola ratione differre,
quia, vt suo loco probabo, realiter distinguuntur, sed
quod differant formaliter ante intellectum, quia
sunt diuersæ formæ: vnde malè ex hoc textu colli-
gunt multi, instantia sola ratione differre; & confir-
matur quod dixi, ex his quæ infra docet Aristoteles
in eodem *textu 104.* cuius verba hæc sunt secundum
translationem Argyropoli. *Est igitur tum idem quod
nunc dicitur, semper, tum non idem, quippe cum & id quod
fertur tales subeat modos.* quasi diceret, ex eo hoc nunc
est idem, quia mobile est idem, & est diuersum, vt
respondet diuersis instantibus temporis, sicut &
E ipsum mobile est diuersum sub diuersis indiuisibi-
libus motus, vnde D. Thomas *opusculo 36. cap. 3.* in
illum textum optime dixit, quod sicut mobile in
toto motu est idem, sic oportet ita esse in nunc,
quod de sola indiuisibili duratione mobilis verum
est: & infra docet quod ipsum nunc, in quantum
respondet mobili aliter se habenti, & aliter, discer-
nit prius, & posterius in tempore; sed nullum nunc
respondet mobili se habenti aliter, & aliter, nisi in-
diuisibilis duratio mobilis: ergo & secundum hunc
sensum explicanda est mens D. Thomæ *1. p. quest. 10.*
art. 4. ad 2. & quoties de hoc loquitur. Albert. *lib. de
quatuor coenit 9. 3. art. 1. 2.* & sic explicat D. Thomam
Capreolus *2. dist. 2. q. 2.* quem refert Tolæus; quam
E 4 tamen

tamen futili ratione reicit Tolerus. nam praesentia mobilis, inquit, quamais eadem secundum durationem, toto tempore non est vnum nunc; respondeo, est vnum nunc, id est, aliqua indiuisibilis duratio.

Alia quae obiciunt contra hanc sententiam, non sunt ad rem, vt videbitis legentes illum. Soto etiam *quæst. 4. dub. 3. principali*, refert sententiam Capreoli, sed leuiter, vnde non est cur hæc explicatio Aristotelis nouitatis arguatur, cum tam sit textui conformis, & veritati, & sic Capreolus explicauerit mentem D. Thomæ de sensu Aristotelis; argumenta verò quæ Aristoteles proposuit *textu 90. & sequentibus*, contra hoc non probant; & quid dicendum sit de corruptione instantium, *lib. 6. dicitur*, cum sermo sit de inceptioe, & decisione.

Sed obiciet, quia Aristot. *textu 105. videtur loqui de nunc ipsius temporis*, quia, inquit, quod si tempus non sit, illud non erit, & nunc non est, tempus non erit. Sed respondeo quod licet in eo textu loquatur de nunc temporis, vt patet ex verbis, non impedit, quin præcedenti textu loquatur de nunc mobilis, neque est æquiuocatio, cum ipse aperte se explicet quod loquatur iam de alio nunc temporis.

Verum subtilius rem contemplando, dicere quis potest, quod loquatur de nunc mobilis, quia illud non esset, si tempus non esset, non quia illa duratio absolute non esset sine tempore, sed quia non esset diuersa secundum rem prout in alio est, & alio instanti temporis, & tempus absolute non esset, si illud nunc non esset, quia si illud nunc non esset, mobile non esset, & si mobile non esset, motus non esset, nec tempus. Sed quæres amplius: Quomodo verum est, quod per illud nunc continuatur tempus quod ibi dicit Aristot. Respondeo, quod per ipsum mobile, vt continuè mouetur, tempus continuatur, non quod duratio sit continuatiua ipsius temporis formaliter, & iuxta hunc modum totus ille textus posset explicari, elige tamen quam malueris solutionem.

DISPUTATIO XII.

PHILOSOPHICA, METAPHYSICA,
& THEOLOGICA.

De differentia temporis ab alijs durationibus.

Hæc disputatio petit aliqualem cognitionem aliarum durationum, & ideo de illis aliquid dicendum est, tum, quia res ipsa difficilis, & necessaria sit, tum quia hunc locum sibi postulare videntur. Contendam autem in hac disputatione colligere quidquid variis in locis dictum est ab Scholasticis, qui legi poterunt cum Magistro 2. *dist. 9. sanctus Thomas ibi quæst. 1. Scotus à quæst. 1. Durand. à quæst. 3. Bonauentura, & Richardus à quæst. 1. Gabriel quæst. unica. Ferrara cum sancto Thoma 1. contra Genes c. 15. & lib. 3. cap. 61. Capreol. in 1. *dist. 9. quæst. 1. art. 2. Alenius 1. part. quæst. 12. Albertus in summa de quatuor coeuiis quæst. 3. Abulensis super caput 11. Exodi quæst. 24. Henric. quodlib. 9. quæst. 7. quodlib. 5. quæst. 13. & quodlib. 11. quæst. 11. Soncin. 12. Metaphys. quæst. 53. & ex parte expositores Aristot. hoc libro, dum disputant, an omnes sint in tempore; ex Patribus, Gregor. 16. *moral. cap. 21. Damascen. 2. fidei cap. 1. Augustinus 11. confessio. c. 11. & 12. & serm. 2. in Psal. 101. quæst. 31. super Genesim, & 41. super Exodum, & libro contra Priscillianum, c. 6. Boëtius 6. lib. de consolat. Dionysius lib.***

A de diuinis nominib. c. 10. Anselm. in monologio. c. 21. & 22. discipuli D. Thomæ 1. p. q. 10. Pereira lib. 12. *physic.*

DVBIUM I.

In quo consistat ratio formalis durationis.

Suppono autem de omni duratione, quod supra probaui de tempore, quod è re durante non distinguantur realiter, sicut nec tempus à motu, & ratio vniuersalis est, quia sola re, cum sua existentia, intelligitur sufficienter durare, vnde ad hoc non requiritur aliquid reale distinctum à re actualiter existente; quod est contra Caietanum 1. *part. quæst. 45. art. 3. Ferraram, & alios, qui existimant omne accidens distingui realiter à substantia. nam duratio, vt dicam infra, pertinet ad prædicamentum quando, nisi velint id quod durationem dicunt, identificari cum substantia, quod ponatur in substantia; sed hoc est aperte falsum, quod tamen ex professo impugnare non est huius loci.*

Prima igitur opinio potest esse dicentium durationem esse fundamentale antè intellectum, licet habeat formalitatem ab illo, vt nonnulli de tempore supra dixerunt; sed hoc iam impugnatum est, & ratio est vniuersalis, quia per solam entitatem actualem intelligitur res durare, in quo non pendet ab intellectu, quia sicut res realiter existit per existentiam actualem, ita realiter durat per durationem (nominè existentia entitatem actualem intelligo.) ex quo etiam patet quod duratio debet esse aliquid reale, & quod cuilibet rei sit duratio intrinseca, sicut & entitas actualis; habemus ergo, &c.

Sed nonnulli videntur insinuare, durationem esse ad causam conseruantem; quod tamen est falsum, quia sicut res per suam entitatem actualem existit, ita per illam durat; vnde falsa est opinio, quam Scotus refert supra *quæst. 2. quam refutat Soncinas 12. Metaphysic. quæst. 53.*

Alij verò existimant, omnem durationem, quamuis dicant esse rem absolutam, habere tamen successionem, Gabriel 2. *dist. 2. quæst. 1. notabilis 3. Ocham ibi quæst. 10. Aureolus apud Capreolum 1. *dist. 9. quæst. 1. art. 2. versic. in 4. loco arguit*; & probati potest primò, quia quæcumque duratio potest comparari cum altera, & cognosci de illa an sit maior, vel minor: ergo habet extensionem, aliàs quomodo diceretur maior, vel minor. Secundò, quia sanctus Thomas 1. *parte quæst. 10. art. 6. docet*, ponendum esse vnum per quod alia durationes Angelicæ mensurentur; ergo per illam mensurari, potest cognosci quantum alia durant; ergo habet aliquam extensionem. Tertio, quia supposito, quod non esset tempus, potest vnus Angelus durare plus quam alius, & hoc posset Angelus cognoscere; ergo cognoscit existentiam.*

Sed absolute dicendum est, durationem vt sic abstrahere à successiua & permanenti, & ratio est, quia duratio, vt supra probaui, est ipsum esse, vel saltem debet illi proportionari, vnde sicut quando res est successiua, habet durationem successiuam, ita quando est omnino permanens vt sic, debet habere necessariò durationem permanentem; habemus ergo ex dictis quod duratio sit entitas realis absoluta, quæ facit rem durantem, scilicet coexistentem durationi imaginariæ; sicut enim vbi facit corpus præfens loco, siue vero, siue imaginario: ita duratio facit rem durantem, id est, coexistentem durationi veræ, siue imaginariæ; & hæc est ratio formalis prædicamenti quando; quod verò tangitur in argumentis de maiori duratione vnus rei, quam alterius, infra explicabitur.

Sed

Sed quæres, an ratio mensuræ actiue conueniat durationi vt sic. nam durationes vocari solent communiter mensuræ quædam. Hoc dubium attigit Durandus 2. *dist. 2. quæst. 5. Scotus 2. & 3. Caietan. 1. part. quæst. 10. art. 6. in qua re primò notandum est ex Aristot. 10. Metaphysicor. quod ratio mensuræ propriè conuenit quantitati, sed iam per extensionem quandam extenditur ad durationem, & ad mensuram perfectionis. Secundò notandum est, quod duratio potest comparari, vel ad subiectum in quo est, vel ad alias durationes eiusdem rationis. Tertio notandum quod mensura potest sumi vel actiue, in quantum mensurat aliam rem, vel passiuè, & formaliter, in quantum facit rem mensurabilem. His positis Durandus, & Scotus sentiunt, non esse de ratione durationis, quod sit mensura actiua respectu eius cuius est duratio, & omittis illorum rationibus, ratio quæ me mouet est, quia per durationem cognoscit res durans tanquam per formam; sed hæc non est propriè ratio mensuræ: vnde sententia Caietani, quæ est huic contraria, non placet; D. Thomas autem explicari potest de mensura passiuæ, dum *art. 6. docet tempus comparari ad subiectum, vt mensura ad mensuratum; in mensura verò successiua illud est speciale, quod secundum vnã partem potest alias partes eiusdem temporis mensurare, quod in indiuisibili duratione non reperitur, sed in successiuis, posse alias res mensurare, non est de essentia, sed quid cõsequens ad essentiam.**

DVBIUM II.

Quanam sint, quæ materiali tempore mensurantur? aut quæ materiali tempore durant.

In hac re primò certum est, quod, quæ consistunt in successione quadam, tempore mensurantur: difficultas tamen est de rebus materialibus permanentibus, quæ in se ipsis possunt, vel aliquantulum inuariata perseverare: & de his etiam est certum ex dictis, quod durent duratione aliqua reali, & positua; sed an sit permanens, vel successiua, dubium est.

Caietanus *art. 5. versic. contra quartam conclusionem*, Ferrara 1. *contra Genes, cap. 18. Albertus quæst. 3. de quatuor coeuiis, art. 7. est que communior inter Thomistas, quod mensurentur tempore, videtur que expressa sententia sancti Thomæ 1. *part. quæst. 10. art. 4. ad 3. & 1. dist. 19. quæst. 2. art. 1. ad 4. de potentia, quæst. 5. art. 1. ad 2. & art. 4. ad 1. quæ videtur etiam sententia Aristotelis 4. *physicorum, textu 118. & probari potest, quia istæ sunt res mutabiles: ergo mensurantur tempore quæ est mensura motus.***

Pro solutione notandum est, quod istæ res possunt dupliciter considerari, aut in fieri, aut in facto esse: & quidem loquendo de ipso fieri, aliud est successiuum, aliud instantaneum, & sic istæ actiones mensurabuntur tempore, aut duratione indiuisibili; sed proposita difficultas est de rebus in facto esse: & de his dicendum est, quod mensurentur duratione permanenti, & tota simul: ita Scotus 2. *dist. 2. quæst. 4. Durand. quæst. 6. Herueus quæst. 12. Henric. quodlib. 5. quæst. 3. & probatur, quia istæ sunt res permanentes, & tota simul: ergo habent durationem permanentem, & tota simul, sicut res successiue habent durationem successiuam; & confirmatur, quia illæ res vt sic realiter durant, & non duratione successiua, quia non est aliqua successiua mutatio, nec valet dicere, quod istæ res sunt variabiles, vt subiecta mutationi, quia hoc solum probant quod quando mouentur, eam motus mensurentur tempore,*

A non tamen quod ipsæ secundum se vt permanentes sunt mensurabiles illo.

Et confirmatur, quia in Angelo ponitur mensura permanens, quia secundum esse est permanens; ergo in his rebus permanentibus vt tales sunt, debemus ponere permanentem mensuram, quam appellamus tempus discretum, quod dixerim contra Scotum supra, & Henricum, qui ferè idem sentit, qui volunt istam durationem esse æuum; sed falluntur, quia æuum est duratio necessaria ab intrinseco, atque ad eò incorruptibilis: hæc tamen duratio est defectibilis, & rei quæ ab intrinseco potest deficere; & quidem hæc durationes in re distinctæ sunt.

Sed quæres, quare dicitur hæc duratio tempus discretum? Respondet Durandus, & Herueus, quod duratio harum rerum est sicut quoddam instans, indiuisibile, & quia istæ res non semper permanent, sed sibi inuicem succedunt, ideo dicitur tempus discretum, vt infra dicitur de tempore operationis Angelicæ.

Sed obiciet; sequitur, quod res corruptibilis desinat per vltimum sui esse. Respondeo quod de hoc dicam *lib. 6. in materia de inceptioe, & desitione dubio 4. principali in fine.*

Ad sanctum Thomam respondeo, illum loqui de mensura extrinseca solum; neque credendum est voluisse diuum Thomam, rem quiescentem tempore intrinseco mensurari, cum non sit intrinsece tempus, vbi non est intrinsece motus, & eodem modo intelligendus est Aristoteles, qui intelligi non potest de tempore intrinseco, cum per illud dicat mensurari res quæ mouentur, & quiescunt: vnde est, quod communi motui, & quieti, quod tempore extrinseco verum est, vt patet ex *textu 119. 4. *physicorum, & textu 120. & D. Thomas 1. 2. quæst. 3. 1. art. 2. aperte docet substantias per se non esse in tempore, quia ratione sui non habent successionem, sed per accidens, aut per aliud, id est, quatenus mutationibus subduntur.**

Sed dices, quare Angeli non dicantur esse in hoc tempore, sicut substantiæ istæ materiales. Respondeo, quod, vt bene docuit Aristoteles 4. *physicorum*, res non sit in alio, quia sit quando aliud est, sed ex eo quod contineatur ab illo Angelus; ergo licet coexistat nostro tempori, non dicitur ex hoc esse in illo, neque ex hoc substantiæ materiales dicuntur esse in illo, quia sunt simul cum illo; sed ratione motus sui substant, vt diuus Thomas docuit *loco citato*; quod tamen Angelis respectu materialis temporis non conuenit; de spiritali infra dicam.

Hinc oritur, quod has res mensuremus tempore extrinseco, cum dicimus Ioannem vixisse tot annis, quia hæc mensura est notissima quoad nos. Ex dictis etiam patet optimè dixisse S. Thomam 4. *physicorum, super textum 119. quietem per accidens mensurari tempore, quatenus per extrinsecum tempus cognoscimus quanto tempore hoc subiectum quiescerit. Secundò intelligitur bene Pereyra lib. 12. c. 3. docuisse, quod in definitione temporis non oportuit ponere illam particulam quietis, quia tempus mensurat quietem per accidens.*

Sed obiciet, vt magis hoc declaratur: quies posita est in definitione naturæ; ergo debuit poni in definitione temporis. Respondeo, vt ibi dixi, quies sumitur pro aliquo positiuo, cuius principium intelligitur esse natura. Et hinc quies sumitur pro priuatione, quia licet sequatur aliquam durationem positiuam ipsius rei quiescentis; tamen illa, vt dixi, non mensuratur tempore continuo, est enim duratio tota simul, licet res ipsa vt subiecta motui mensuretur

furetur tempore continuo, eo modo quo explicui; unde optime docuit Scotus 2. dist. 2. quæst. 4. §. concedo conclusionem, posse quietem mensurari alia duratione diuersa ab ea qua durat requiescens.

D V B I V M III.

An sit aliquod tempus continuum spirituale.

Diuus Thomas 1. part. quæst. 53. art. 3. expressè docet motum continuum Angeli mensurari tempore continuo diuerso à nostro, quem sequuntur Caietanus, & alij Thomistæ ibi. sed aduertit, vt constat ex Zumele ibi quæst. 4. ad 2. quòd illum intelligunt Thomistæ de operatione transeunte Angeli respectu corporum, neque enim concedunt Thomistæ aliquem motum continuum spiritualem subiectiue inharentem Angelo; quod tamen non est de mente D. Thomæ, quidquid velit Thomistæ. nam motus quos Angeli ad extra causant, cum sint materiales, tempore materiali nostro mensurantur, neque enim refert causatos esse ab Angelo, & quòd hi motus mensurentur tempore nostro, docuit D. Thomas 3. contra Gentes cap. 6. 1. concl. 3.

Dicendum ergo est, veram esse sententiam sancti Thomæ de motu continuo (quem suppono posse esse in Angelo, vt multi probant in ea quæst. 53.) spirituali inharente Angelo vt in subiecto; ponenda ergo est in Angelis duratio continua, & successiua, ad actus continuos, & successiuos, siue illi sint motus locales, siue actus intellectus, & voluntatis, quos potest intendere continuè. Et ratio patet ex dictis, quia istæ entitates debent habere durationem sibi intrinsecam, & proportionatam; quando verò S. Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 7. ad 5. docet successiorem Angeli non mensurari tempore continuo, loquitur apertè de actibus discontinuis, quæ sibi succedunt.

Sed quæres, quomodo istæ durationes spirituales distinguantur à tempore nostro continuo. Respondeo, distinguuntur essentialiter.

Obiicies, duæ relationes similitudinis inter terminos specie diuersos, sunt eiusdem speciei, vt supra dixi; ergo & tempora hæc, quamuis sequantur motus specie distinctos, sicut supra diximus de tempore, in motu calefactionis, & locali. Respondetur, quòd si tantùm attenderemus differentiam specificam motus, non distingueremus tempora essentialiter, iam enim dictum est, non distinguuntur ex distinctione motuum, sed inuenitur illud speciale in duratione continua Angeli sibi inharente, quòd est essentialiter spirituale, sicut duratio nostra continua est materialis, vnde distinguuntur essentialiter; quod etiam in relationibus verum est. nam quamuis similitudo inter duo alba, & duo nigra, non distinguantur specie; tamen similitudo inter duo extrema spiritualia, vel materialia distinguuntur, non propter specificam distinctionem extremorum, sed quia habent in sua essentia prædicatum quoddam essentialiter diuersum, scilicet esse spirituale, vel materiale; ipsa tamen tempora continua spiritualia inter sese non distinguuntur, nisi solo numero, sicut supra dixi de continuis materialibus inter sese; continuum verò spirituale, ab spirituali discreto (de quo infra) specie differt.

De vnitatem verò, aut pluralitatem huius temporis dicendum est, sicut in simili de tempore nostro materiali, scilicet, quòd sint plura intrinseca cuiuslibet motui duranti successiue, ex quo patet, quæ sint, quæ hoc tempore possint & debeant mensurari.

Sed quæres aliquis possit, an in tempore continuo spirituali, sit aliquid, quod sit mensura aliorum, sicut in materialibus: sed quidquid alij velint, mihi videtur non dari, neque Angeli indigent tali mensura, neque tempus potest esse in motu informi, cum sint motus omnino liberi; alij volunt esse in his temporibus continuis spiritualibus vnum, quòd sit perfectionis mensura; sed cum omnes istæ durationes numero solo in nostra opinione differant, non est cur mensuram perfectionis assignemus, de hoc tamen non contendo.

D V B I V M IV.

An detur in spiritualibus aliquod tempus discretum.

DE hac re legatur S. Thomas, & Caietan, supra. Zumel quæst. 4. super tertium illum articulum quæstionis 53. Scotus ergo in 2. dist. 2. quæst. 4. existimat operationes Angeli, quæ habent totum suum esse simul, mensurari æuo. Ratio est, quia habent totum suum esse simul, sicut substantiæ Angelicæ; ergo eadem mensura, id est, æuo mensurantur sicut illæ; neque enim refert, quòd substantiæ plus durent, quam operationes.

Sed dicendum est cum Thomistis supra, quòd istæ res non mensurantur æuo, sed duratione indiuisibili, quod appellatur tempus discretum; ita Henric. quodl. 1. quæst. 8. & quodl. 13. quæst. 7. Durand. 2. dist. 2. quæst. 4. & 6. Alexander 1. part. quæst. 12. membro 4. art. 4. §. 1. Richard. 2. dist. 2. art. 2. quæst. 1. S. Thomas 1. part. quæst. 53. art. 3. 1. 2. quæst. 113. art. 7. ad 6. & ratio est aperta, quia æuum, vt infra videbimus, est duratio ab intrinseco indefectibilis: at duratio horum actuum reuera est ab intrinseco defectibilis, vnde non possunt esse eiusdem rationis, quamuis in hoc conueniant, quòd ambæ durationes sunt totæ simul.

De vnitatem verò huius temporis dicendum est, quòd in qualibet re, quæ cum sit spiritualis, est tota simul, & deficere potest, sit proprium indiuisibile ista duratione intrinseca durare, ex quo etiam patet, quæ possunt esse quæ hoc tempore mensurantur.

Sed quæres, in quo consistat ratio huius temporis discreti? Respondeo in successione harum durationum indiuisibilium, quod ideo dico, quia si sint simul multæ res quæ durent hac mensura, non propriè efficiunt tempus discretum, nam tempus petit naturam suam partium successione.

Quæres vltèrius, numquid hæc durationes inter se distinguantur specie. Respondeo, durationes indiuisibiles spirituales istæ, quæ ab intrinseco possunt deficere, non distinguuntur specie, sed numero, vt supra dixi de temporibus continuis spiritualibus inter se; sed ab æuo, & æternitate specie distinguuntur, vt infra dicam; à duratione etiam materiali, permanenti, vel successiua specie differt, vt patet ex difficultate 3.

Quæres vltèrius, an actiones nostræ spirituales hoc tempore mensurentur. Respondeo intrinsecè, & per se, hoc tempore mensurantur, neque oppositum vult D. Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 7. ad 5. quia ibi non loquitur de duratione intrinseca propria & per se, sed de extrinseca, & per accidens, vt apertè patet, quod reuera sufficit ad soluendum illud quintum argumentum, & iuxta hæc explicandus est D. Thomas de veritate quæst. 8. artic. 14. ad 12. & in 1. dist. 38. art. 3. & in 4. dist. 49. quæst. 3. art. 1.

Sed dicet, ergo hac ratione etiam operationes Angelicæ possent tempore nostro mensurari. Respondeo

Respondeo disparem esse rationem, quia, vt patet ex D. Thoma loco citato 1. 2. quæst. 113. art. 7. ad 5. homo habet dependentiam à tempore, Angelus verò nullo modo, vt ex supradictis patere potest, vnde & in ordine ad nos mensuramus has actiones tempore nostro, cum dicimus, tot horis dedi operam litteris, meditationi, aut contemplationi.

Quæres vltimò, an in hoc tempore detur vnum, quod sit mensura aliorum. Respondeo primò, quòd ad durationem attinet, non dari, quia cum omnes istæ durationes sint indiuisibiles secundum se, non possunt se inuicem mensurari, hoc enim faciendum est per ordinem ad durationem extensam veram, vel imaginariam: de mensura perfectionis idem dicendum est quod supra de duratione, seu de tempore spirituali continuo.

D V B I V M V.

Quanam duratio sit æuum.

Primò notandum est hoc nomen variè accipi, & primò sumitur pro quacunque duratione, vnde 1. Corinth. 8. vbi dicitur, Carnes non manducabo in æuum, alia litera habet, in æuum. Solet etiam sumi pro æternitate, Ecclesiast. 4. 1. bonum nomen permanet in æuum, scilicet in æternum, & hæc veritas insinuat Exodi 21. nam vbi vna litera habet, erit seruus tuus in æuum, alia habet, in seculum, alia in æternum, & pro æternitate vtitur hoc nomine Aristot. 1. cæli, textu 106. & 12. Metaphysicorum, textu 39. Dionysius de diuinis nominibus, cap. 10. & D. Thomas quodl. 5. art. 3. ait, ex ignorantia linguæ Græcæ factum fuisse, vt æuum ab æternitate distinguatur; iam tamen hoc nomen vsurpatum est pro duratione rerum, quæ cum habeant initium, nequeunt ab intrinseco deficere; sic accipitur à Basilio 2. contra Eunom. & ab Augustino lib. 83. quæstionum, quæst. 72. Anselmus super caput 1. ad Titum, ab Scholasticis locis citatis; & sic à nobis accipitur in præsentis quæstione. Et primò supponimus durationem hanc esse aliquid reale, & intrinsecum rei duranti.

Sed quæritur primò, an in æuo sit aliqua successio? Et Bonauentura in 2. dist. 2. quæst. 3. sentit esse in æuo quandam successione, ita vt non esset omnino eadem duratio, qua hodie durat Angelus, & ea qua heri, v.g. durauit, sed sit continua quædam successio. Probatur primò, quia in duratione in qua est præteritum, & futurum, est prius & posterius, atque ad eò & successio: sed in æuo est præteritum, & futurum; ergo. Minor probatur, primò, quia sancti Patres sæpe dicunt tantum æternitati conuenire, vt in ea sit tantum æuum; sic Hieronymus ad Marcelinum, Augustinus 1. 1. Confessionum, cap. 14. Anselmus in prosl. cap. 20. & 22. & ad Titum 1. & alij quos adducit Lipomanus in Catena, super illud Exod. 3. Ego sum, Ildorus 7. Etymologiarum cap. 1. Et probatur ratione, quia potest annihilari; ergo potest non esse futura, & non potest non fuisse præterita; ergo hæc duo distinguuntur in illa duratione. Confirmatur, quia si Angelus modò annihilaretur, videremus Angelum illum præteritisse, non tamen esse futurum; ergo non conueniebat illi per eandem durationem fuisse, & futurum esse. Secundò, quia vbi est magis, & minus, est successio, & diuisibilitas; sed in duratione Angeli est magis, & minus: ergo. Minor probatur, quia si heri creatus fuisset vnus Angelus, & hodie alius, ille plus durasset; ergo. Tertio, quia prius, & posterius sequuntur successione; sed prius est non esse Angeli, quam esse: ergo. Quarto, aliàs

sequeretur hanc durationem esse infinitam; & etiam sequeretur, quòd inceperit & desinit Angelus, si desineret, essent simul, imò, & quòd æternitas non sit simplicior æuo.

Propter has, & similes rationes Bonauentura supra sequitur hanc sententiam, distinguit tamen duplicem successione, alia est sine nouitate essendi ex parte termini, licet in ipsa actione sit continua quædam successio; alia verò est successio cum nouitate essendi: sicut cum continuè producitur diuersus terminus, primam ponit in æuo, & hanc sequuntur alij nonnulli, quos refert Caietanus 2. dist. 2. quæst. 2. in argumentis contra quintam conclusionem.

Sed opposita sententia est, scilicet quòd æuum sit duratio tota simul: Scholastici 2. dist. 2. Scotus q. 1. Richard. art. 1. quæst. 3. quamuis sententiam Bonauenturæ probabilem putent Durandus q. 3. Alensis 1. part. quæst. 12. membro 9. art. 3. S. Thomas 1. part. quæst. 10. art. 5. quodl. 10. art. 4. etiam est communis Thomistarum 1. part. quæst. 10. imò etiam videtur S. Dionysij cap. 5. de diuinis nominibus, appellat æuum, quietem simul totum. Augustinus lib. 83. quæstionum quæst. 9. & 22. loquens de duratione Angelorum, ait, æuum hoc distat à tempore, quòd tempus mutabile, æuum stabile est; sed ratio me conuincit, quia cum duratio non distinguatur à re, si ipsa res est tota simul, & indiuisibilis, non video quomodo duratio non sit indiuisibilis, & tota simul.

Secundò, quia si esset illa successio, necessariò deberet intelligi Angelum aliquid amittere successiue; & si dicas tantùm esse successione in actione conseruatiua continua, contra hoc est primò, quòd duratio Angeli à sua actuali entitate non distinguitur: iam supra probaui, actionem qua Angelus sit, ab ipsa essentia Angeli non distingui.

Tertio, quia non videtur repugnantia, ob quam sicut res diuisibilis habet diuisibilem durationem, indiuisibilis non habeat indiuisibilem durationem; est ergo duratio Angeli indiuisibilis, & quæ ab intrinseco deficere nequit.

Ad autoritatem dicendum est, quòd in aliquibus locis sumunt æternitatem, vt comprehendit æuum, vt Boëtius 1. de Trinitate cap. 9. Secundò etiam quòd velint æternitatem esse independentem, non tamen æuum. Ea autem loquutio, quòd soli æternitati conueniat esse præsentem, non præteritam, aut futuram, verissima est, ex eo, quia æternitas habet de se essentiam infinitam, & ita in se omnino independentens ab alio potest coexistere durationi cuiusque: æuum non habet hoc, sed solum quòd possit in infinitum permanere sine additione per solam sui conseruationem, quod non dicit infinitatem, sed conseruationem eiusdem rei.

Ad primam rationem respondeo, quòd in Angelo non est fuisse, aut futurum esse per successione. ita S. Thomas 1. part. quæst. 10. art. 5. ad 3. Vnde August. 12. c. 15. Immortalitas Angelorum non transit in tempore, nec est præterita quasi iam non sit, nec futura quasi nondum sit, & quamuis in duratione Angeli non sit prius, nec posterius, tamen quia iam fuit, conseruatus est in ordine ad tempus nostrum; tamen, quia non est conseruatus per ordinem ad tempus futurum, ideo potest non esse futurus, si annihilatur: hoc autem ad diuisibilitatem nihil refert, quia conseruatur totaliter, & simul, quod est in hac re valde notandum, ex quo patet ad confirmationem.

Ad secundam etiam patet, quia ibi etiam non est successio, sed solum quòd Angelus vnus per ordinem ad tempus verum, vel imaginarium plus esset conseruatus, sed totaliter sine successione.

Tertium

Tertium verò argumentum non probat, successione in Angelo esse continuam, sed quasi discretam inter se & non esse, quod Caietanus vult mensurari tempore discreto; sed reuera negatio totalis ipsius esse intrinsecam habet mensuram nullam, & ita sicut negatio ipsius esse sequitur esse, ita negationem cui sequitur æuam, neque est cur fingamus aliam mensuram.

Ad quartum patet, quomodo hæc duratio infinita non sit, inceptio autem, & desinitio simul non sunt; vt *lib. 6.* videbitis: neque hæc duratio ita est simplex sicut æternitas, cum sit ipsum esse creatum, à quo non distinguitur.

Sed est difficultas contra dicta, quæ semper mihi secundum doctrinam quam supra sequuti sumus visa est difficilis, Angelus quando est præsens diuersis locis, non habet omnino eandem præsentiam respectu illarum; ergo quando est præsens in duratione diuersis temporibus, habet intrinsecè durationem diuersam. Respondeo, quòd in præsentis localibus, est sufficiens ratio ad ponendam distinctionem, quia videmus, vel successiue acquiri, vel vnâ acquiri motu discreto, & aliam amitti: at verò in præsentia respectu temporis, non se mouet Angelus ad aliquid acquirendum, solum ex eo quòd conseruatur indiuisibiliter à Deo, potest coexistenti duratione existere sine acquisitione alicuius realitatis, & sine noua actione; vnde potius se habet Angelus respectu temporis transeuntis; sicut locatum in eodem spatio perseverans respondens diuersis partibus actis transeuntis, quod reuera efficeret per vnum vbi intrinsecè inuariatum, & hoc modo intelligitur æternitas coexistens omni durationi, quod in hac quæstione maxime aduertendum est, nam etiam possumus intelligere Deum per æternitatem plus durasse quàm mundus durauerit, & tamen hoc non arguit successionem in æternitate, licet illa sit, (vt dixi) differentia inter æuam, & æternitatem, quòd hæc sit independens, illa verò duratio non ita.

Sed quæres, an sit tantum vnum æuam? Respondeo quòd sunt plura intrinseca, in quolibet subiecto, durante illa duratione, quod ex dictis patere potest.

Quæres secundò, an æua inter se distinguantur specie? Respondeo æuam substantiæ materialis, & incorruptibilis, ab æuo substantiæ immaterialis specie distingui; tamen æua immaterialia inter se existimo non distingui specie inter se, sicut neque materialia inter se, quod ex supradictis de aliis durationibus constat; quod tamen sic est intelligendum, vt inter spiritualia æua, naturalia à naturalibus non differant, nisi tantum numero: attamen ab eius spiritualibus (si quæ sint res supernaturales, quæ mensurentur æuo) distinguantur specie, sicut supra dixi de materiali, & immateriali: quod dixerim propter eos, qui dicunt res supernaturales incorruptibiles, ab intrinseco habere æuam supernaturalem. Patet etiam, quomodo hæc duratio ab alijs distinguatur.

Quæres tertio, an in his sit aliqua prima mensura durationis? Respondeo primò, mensura durationis esse non potest, cum sint indiuisibilia. Secundò mensura perfectionis non facit ad propositum, neque in ordine ad nos talis potest esse, quia nos non possumus vti illa ad cognoscendam perfectionem Angelorum; quo ad Angelos verò necessaria non est, quia sine illa potest cognoscere perfectionem suam, vel alterius durationis, vnde non satis intelligo, quid voluerit D. Thomas 1. part. quæst. 10. art. 6.

A dicens vt probabilius tantum esse vnum æuam, nisi fortè velit, esse vnum tantum vt perfectissimum; quòd sit mensura perfectionis; non in ordine ad nos, sed in ordine ad Angelos, non necessaria, sed accommodata.

Quæres quartò, quæ sint quæ hoc æuo mensurantur? Respondeo ea omnia, quæ secundum suam entitatem ab intrinseco nequeunt deficere, siue materialia sint, siue spiritualia. Vnde existimo, non solum corpora cœlestia, si quæ sint secundum substantiam incorruptibilia, sed etiam animam rationalem, voluntatem, & intellectum; imò etiam materiam primam æuo mensurari, id est, duratione ab intrinseco indefectibili, quia omnes istæ res nequeunt ab intrinseco deficere; sed hoc cum magna consideratione dicendum est, ne vel sola nouitatis specie offendant.

Quæres quintò, in quo sit perfectissimum æuam? Respondeo, naturale esse in perfectissimo Angelo; vnde non video quo fundamento nonnulli, tenentes, primum Angelum peccasse, negant in illo esse primum æuam. Nam reuera, si ille erat perfectissimus secundum naturalia, æuam naturalem, id est, durationem suam entitatis naturalis, modò etiam erit perfectissima; æuam tamen absolute perfectissimum erit duratio absolute perfectissima, quæcumque illa sit, si æuo mensuretur. Hic erat disputandum de mensura, & duratione rerum supernaturalium, sed oportet prius explicemus rationem æternitatis.

D V B I V M VI.

In quo consistat ratio æternitatis.

Primò notandum est, æternum sumi pro eo, quod licet habeat terminum, valde tamen ab eo distat, qua ratione ad Romanos 6. dicuntur tempora æterna. Secundò pro eo quod non habet præfixum terminum, Genesis 16. *Semini tuo dabo terram peregrinationis tue in possessionem æternam*, vt exponitur ab Augustino quæst. 21. in *Genesim*. Tertio pro eo quod secundum se totum non habet principium, nec finem, vt de tempore dicendum est, secundum Aristotelem, qui sensit tempus esse æternum. Quartò id, quod semper comitur aliquam rem independentem à tempore, sicut veritas propositionis huius, Homo est risibilis. Quintò, pro eo quod habet principium, non tamen habet finem. Vltimò pro illo quod nulla ratione habet terminum, ita vt æternum idem sit quod extra terminum.

Secundò supponendum est, Dei durationem esse aliquid reale intrinsecum, & absolutum, Deus enim verius durat, & perfectius, quàm omnes creaturæ, & hanc durationem intelligimus nomine æternitatis, & de hac est difficultas.

In qua Ferrara 1. contra *Genes*, cap. 15. dixit rationem æternitatis compleri per intellectum, quamuis à parte rei supponat aliquod fundamentum reale, quia sanctus Thomas 1. part. quæst. 10. art. 1. dixit rationem æternitatis consistere in apprehensione rei omnino immutabilis, vnde videtur necessariò opus rationis significari: sed meritò hæc doctrina reicitur à Caietano ibi; & ratio præcipua est, quia re vera tota ratio huius durationis est in re, & frustra additur complementum illud rationis, & à fortiori hinc probant ea quæ supra dixi de tempore. D. Thomam infra explicabo.

Scotus quodl. 6. versic. restat nunc videre, & ex parte Capreolus 1. dist. 9. quæst. 1. ad primum ex vltimis dixerunt æternitatem consistere in aliquo positivo, scilicet

scilicet in ratione vitæ, compleri tamen per negationem, quia supra diuini esse æternitas solum videtur addere negationem successionis, vel dependentiæ, nisi dicamus, inquit Scotus, addere relationem quandam positiuam, quatenus dicitur habitudinem ad per se coexistendum cum quacumque duratione; sed in nullo horum potest coexistere æternitas, non relatione illa, quia illa relatio est ad creaturas, atque adeò rationis, & ita æternitas est aliquid attributum reale conueniens Deo ex sua natura, neque in negatione illa, quia æternitas est positiva perfectio, licet explicetur negatione.

Aureolus apud Capreolum 1. dist. 9. quæst. 1. art. 2. dixit æternitatem non consistere in aliqua duratione ratione, sed in vi quadam positiva, qua Deus possit attingere omnem durationem successiuam; sicut ratio immensitatis, inquit, non consistit in imaginatione extrinseca, sed in vi quadam, quam habet Deus ad coexistendum in omni loco.

Probat primò, quia in Deo non est diuisibilitas, aut successio; ergo neque aliqua duratio, quia hæc potest esse maior alia duratione, atque adeò & habere successionem. Secundò, quia etiam in Deo esset mutatio, quia sua duratio esset maior modò, quàm in principio mundi: sed vera ego non satis intelligo mentem Aureoli, quomodo quis negare potest, quòd Deus per durationem duret, cum permaneat in suo esse verius, quàm omnes creaturæ, & hoc sit in illis durare.

Et ad primum dico quòd duarum durationum diuersæ rationis, vna non dicitur maior alia, sed perfectior. Ad secundum dico durationem Dei secundum se non dici maiorem, vel minorem, nisi ex nostra imperfectione, per ordinem ad extrinsecum.

Dicendum ergo est, rationem æternitatis consistere in eo quod Boëtius explicuit lib. 1. de *consolatione profa* 6. & fulcipiunt Scholastici, quòd sit tota simul interminabilis vitæ perfecta possessio, quam optime explicuit S. Thomas 1. part. quæst. 10. art. 1. Est ergo æternitas duratio ab intrinseco, carens principio, & sine, & omni successione; est communis sententia sanctorum Dionysij cap. 10. de *diuinis nominibus*, Gregor. 4. moralium cap. 2. & lib. 6. cap. 21. Hieronymi in *epistola ad Marcellum*, August. 12. de *ciuit. cap. 15.* & in illud Psalm. 2. *Ego hodie genui te*, Anselmi in *monologio*, cap. 21. & 22. Bernard. *serm. 8. in Cantic.* & est communis Scholasticorum cum Magistro in 1. dist. 4. & 2. dist. 1. vbi Durandus quæst. 2. Marfil. 1. quæst. 22. Antiochensis tract. de *uniuerso*, lib. 1. D. Thomas 1. contra *Genes*, cap. 26.

Et ratio id probat, quia æternitas est duratio diuini esse; sed istud esse est totum simul & simplicissimum: in definitione autem Boëtij nomine *possessio* significatur firma duratio: dicitur autem tota simul, & interminabilis, propter carentiam principij, finis, & successionis. Vnde patere potest, quomodo æternitas ab alijs durationibus distinguitur; ab æuo enim differt (nam ab alijs in quo differt patet) quòd æternitas dicit intrinsecam durationem, independentem ab intrinseco, & quæ nullo modo deficere potest; æuam verò non sic, vt vidimus: vnde quando D. Thomas dixit, æternitatem consistere in apprehensione rei immutabilis; dicendū est etiam quod D. Thomas de apprehensione obiectiua, id est, quòd ratio formalis æternitatis consistit in illa ratione, quæ potest vniformiter apprehendi, dicit enim in corpore articuli, quòd sicut ratio temporis consistit in numeratione prioris, & posterioris; ita in apprehensione eius quod est extra omnem motum, consistit ratio æternitatis; sed P. Luisij de *Torres select. disp. Pars I.*

numeratio illa motus, vt supra dixi etiam ex mente S. Thomæ, in tempore non est opus rationis, sed successio realis partium temporis, quæ faciunt mensurabilem motum.

Sed quæres, quomodo se habet æternitas respectu vniformitatis, & immutabilitatis? Respondeo respectu immutabilitatis habet se tanquam aliud attributum ab illa dimanans; est communis sententia, colligitur ex Augustino lib. de *diuersis sententijs*, sententia 3. & 183. in tom. 3. vbi dicit Deum esse æternum, quia est omnino extra motum.

Sed quæres amplius, quomodo se habeat respectu vniformitatis? Respondeo, Caietanus 1. part. quæst. 10. art. 1. sentit esse idem cum vniformitate, imò videtur expressa sententia D. Thomæ ibi. Sed obiicit Aureolus apud Capreolum in 1. dist. 9. quæst. 1. art. 1. nam vniformitas non distinguitur ab immutabilitate, est enim vniforme immutabile vt sic. Respondet Capreolus quòd S. Thomas intelligendus est materialiter, nõ formaliter, ita vt sicut tempus materialiter est prius, & posterius in motu, formaliter verò duratio illius: ita æternitas sit materialiter ipsa vniformitas, formaliter verò duratio diuini esse. Sed hoc nec satis intelligitur, nec est verum, quia aperte D. Thomas loquitur de ratione formali, Caietanus verò ait æternitatem, & vniformitatem addere supra immutabilitatem rationem mensuram; sed hoc, vt infra dicam, falsum est, quia æternitas non habet rationem mensuram respectu diuini esse.

Sed notandum est, quòd vniforme significat rem vnus formæ: hoc autem tam potest conuenire rei quæ mouetur, quàm quæ quiescit, quatenus eundem modum seruant, siue in motu, siue in quiete.

Secundò aduertendum est, quòd sicut in motu est duplex difformitas & in ordine ad spatium, & in ordine ad tempus; sic in Deo est duplex vniformitas, altera in ipso esse, & hæc est ratio immutabilitatis; altera verò in ordine ad durationem, quæ dicit carentiã successionis prioris, & posterioris; & hæc vniformitas est ipsa æternitas, & sic patet ad difficultatē.

Sed quæres tertio, an æternitas habeat rationem mensuram. Respondeo in re non habet, licet ad modum nostrum concipiendi habeat aliqualem rationem illius. Et hoc fortè voluit Caietanus supra, & Ferrara 1. contra *Genes*, cap. 15. quæ est sententia S. Thomæ 1. part. quæst. 10. art. 2. ad 3. Ex dictis verò patet, hanc durationem esse vnâ numero tantum, & ab omnibus alijs essentialiter distinctam.

D V B I V M VII.

An entia supernaturalia mensurentur æuo, vel altiori duratione.

Loquor in præsentia de his quæ sunt secundum suam essentiam incorruptibilia, nec modò disputo quænam illa sint. In hac D. Thomas loquens de visione beatifica, sentit, mensurari æternitate, sed participata. 1. part. quæst. 10. art. 5. ad 1. 1. contra *Genes*, cap. 62. in 4. dist. 49. quæst. 2. artic. 2. quæstioncula 3. quodlib. 10. quæst. 2. Ferrara 3. contra *Genes*, cap. 71. & Thomistæ communiter probant, quia illa res est altioris ordinis; ergo habet mensuram altioris ordinis. Secundò, quia illa visio est immutabilis, non solum, quia nequit deficere ab intrinseco, sed quia non est subiectum mutationis; ergo habet altioris mensuram æuo, cui sententiæ videtur fauere Augustinus lib. 83. quæstionum quæst. 23. eadem verò est ratio de omni accidenti entitatiue supernaturali si sit supernaturale.

Scotus verò in 2. *dist. 2. quest. 4. & dist. 49. quest. 6.* A tener hanc durationem esse ævum, licet sit perfectius; quia est supernaturalis duratio; & ratio esse potest, quia est duratio rei, quæ ab intrinseco nequit deficere; ergo est ævum.

Mihi videtur dicendum, quæstionem esse de nomine, nam omnes fatentur esse hanc durationem supernaturalem, & altioris ordinis, quam sit duratio naturalis. Secundò tamen dicendum est hanc durationem posse dici æternitatem participatam; & in quantum hæc res sunt natura sua immutabiles; sunt aliquo modo æternæ, & hoc etiam convenit substantiis immaterialibus; quod conveniat substantiis istis, docuit S. Thom. *quest. 10. citata, art. 2. ad 1. & 2. & tract. 1. de tempore, cap. 4.* docet, æternitatem sumi pro mensura rei habentis esse fixum, & stabile recipientis vices in operationibus suis; De his verò durationibus etiam entitatiæ supernaturalium, dicendum est esse intrinsecas rebus durantibus, & inter se solo numero distingui; ab aliis verò vel naturalibus, vel materialibus durationibus specie distinguitur, iuxta supradictam doctrinam. Ex quibus omnibus latè patet, quomodo tempus differat ab aliis durationibus.

DISPUTATIO XIII.
PHILOSOPHICA, partim & THEOLOGICA.

De potentia, & actu vitali.

Ad quest. 18. 1. part.

D V B I V M I.

An in actu immanenti distinguantur ratio, via, & terminus.

NEQUAM de distinctione reali fit sermo, oportet quæstionem tractare de distinctione rationis; in qua, prima sententia est asserentium, hæc duo non distingui in actu immanenti, indicat Durandus in 1. *dist. 27. quest. 2. num. 26. & 27.* affirmat enim ipsum actum intellectus, & cognitionis per essentialiter esse verbum, & similes habet locutiones loco citato. Confirmari potest hæc sententia autoritate Augustini, qui *9. de Trinitate, cap. 7.* conceptam rerum naturam Verbum appellat, & *cap. 10.* eodem modo loquitur, & *cap. 2. & 22. & lib. 15. cap. 16.* explicat, verbum esse cognitionem quam formamus de re; & similis modus loquendi familiaris est Augustini in illis libris, Damascenus *1. de fide, cap. 18.* definit verbum esse naturalem motionem, secundum quam mens movetur, in quibus verbis non videtur distinguere ipsam actionem, quæ est motio à termino illius, qui est verbum; cui videtur subscribere, ex loco Damasceni, interpretis Clichtoveus, docet enim, verbum mentis esse intellectum, quæ procedit ab intellectu, Anselmus in *monologio* non semel, præsertim *cap. 3.* ipsam cognitionem rei appellat imaginem; unde non videtur distinguere verbum, id est, imaginationem rei, ab ipsa cognitione. D. Thomas de *potentia, quest. 8. artic. 1.* pro eodem videtur usurpare ipsam conceptionem intellectus, & terminum eius: nonnulla etiam alia docet S. Thomas, quæ fatent huic sententiæ. Primo enim contra Gentes *cap. 10.* docet actiones immanentes nihil aliud esse præter ipsas operationes. quam doctrinam sæpe inuenies apud D. Thomam; ergo vel D. Thomas sentit actio-

nem immanentem non habere terminum, vel non habere distinctum ab ipsa actione; clarissimè verò D. Thomas *opusculo 44. tract. 2. cap. 1.* de actione, docet actionem immanentem neque esse effectivam alterius, neque de prædicamento actionis; ergo D. Thomas neque ratione distinguit hanc actionem à termino. nam si ratione distingueret, consequenter dicendum esset, terminum poni in prædicamento qualitatis, actionem verò in prædicamento actionis, vti philosophantur omnes qui calefactionem, v. g. distinguunt realiter à calore, id videtur sentire Caietanus *1. part. quest. 79. artic. 1. §. quoad secundum*, laudat enim eos, qui possunt eleuare mentem ad intelligendum actiones immanentes non esse actiones, sed qualitates. quam doctrinam amplectuntur P. Gregorius de Valentia *1. part. disput. 6. quest. 5. punct. 1.* qui dicit non esse in cognitione actionem, & ratione distinctam à qualitate ipsa; & confirmari potest ex Aristotele *9. Metaphys. cap. 16.* dicente, per actionem immanentem nihil produci, quod videtur eo sensu intelligendum, vt nihil producat actio immanens à se ipsa distinctum, quo sensu D. Thomas *1. contra Gentes, quest. 5.* affirmat, actiones immanentes nihil esse præter ipsas operationes, & *1. parte, quest. 12. artic. 2.* & sæpe aliis in locis, affirmat actionem immanentem esse actum perfecti, cuius ratio esse potest, quia in illa non est distinguere, imperfectum fieri ab ipso termino. pro hac opinione citantur à Canariensi *1. parte, quest. 27. artic. 1. disput. 1. dub. 4.* autores nonnulli, qui sentiunt intellectum consistere in ipsa qualitate, non in efficientia; similiter etiam hos autores interpretatur Canariensis, quia, vt infra videbimus, multi putant intellectum consistere in qualitate, qui tamen ponunt actionem ad illam qualitatem.

Ratione verò probari potest hæc sententia desumpta ex Durando. nam qualitas, quæ intelligendo producitur, est verbum magis propriè, quam verbum vocale, iuxta doctrinam Augustini *15. de Trinitate, cap. 11.* D. Thomas *1. part. quest. 34. artic. 1.* ait: De ratione verbi primò est significatio, vt per se constat: certum autem est significationem, & representationem verbi mentis esse illi naturalem, de significatione quidem patet, quia non esset verbum, quia nihil faceret cognoscere.

Secundò probatur, nam de ratione verbi est ab alio procedere, sicut à dicente, aliàs non erit verbum; ergo essentialiter includuntur hæc duo in ratione verbi, & origo ab alio, & representatio objecti. legatur Augustinus *5. de Trinitate, cap. 3.* & D. Thomas *suprà* docet emanationem esse de ratione verbi. Aliæ rationes possunt fieri ad id probandum, quæ tamen in sequentibus quæstionibus commodius adducuntur, & faciliùs soluentur.

Communis tamen est contraria sententia, quæ statuit distinctionem aliquam inter verbum & actionem per quam producitur, & idem est de omni actione immanenti; suppono autem omnem actionem immanentem habere terminum, vt contra nonnullos probavi in libris de Anima, quæ sententia potest probari primò ex Aristotele qui *10. Ethicorum, cap. 3.* docet voluptatem, & operationes virtutis non esse qualitates, quod debet intelligi, vt saltim non sint solum qualitates; & in prædicamentis *cap. de actione*, dolorem, & tristitiam numerat inter actiones quæ ponuntur in eo prædicamento; ergo saltim ratione debent distingui à suo termino, qui ponitur in prædicamento qualitatis; & autor sex principiorum, dolorem, & tristitiam numerat inter

inter actiones, *cap. de actione*. quam doctrinam eo loco recipiunt interpretes, vt videre est in antiquioribus discipulis Aristotelis; ex iunioribus verò huius ætatis Toletus, & alij numerantes species actionis, eo capite ponunt actionem immanentem; ex Patribus expressè Damascenus in sua *Dialectica cap. de actione*, ponit intelligere speciem illius prædicamenti; constat verò tristitiam, dolorem, & intellectum esse actus appetitus, & intellectus.

Est tamen quorundam explicatio asserentium numerari dolorem, & tristitiam inter actiones illius prædicamenti, propter quandam affinitatem, & imitationem, sic enim loquitur Scotus *suprà* citatus, quæ est inter hæc causalitates, & actiones illius prædicamenti: sed explicatio à nullo traditur ex autoribus, vt deseruiat instituto huius quæstionis; & impugnari potest, quia si talis explicatio semel admittatur, nihil est firmum, & stabile circa mentem Aristotelis de constitutione eorum, quæ in prædicamenti constituntur, & falsò Aristoteles posuisset qualitatem in prædicamento actionis, nisi in ipsa qualitatis entitate subtili intelligenda diuersas architectaretur rationes prædicamenti qualitatis, & actionis, vt interim omitam id quod de aliquali distinctione reali dicam quæstione sequenti; prædicta verò explicatio videtur desumpta ex doctrina Scoti *1. disp. 3. quest. 6. §. ultimo ad 3.* sed meritò displicet Molina *1. part. quest. 27. artic. 1.* est etiam communis sententia hæc sine dubio D. Thomæ, multa enim docent quæ manifestè probant distinctionem saltim rationis inter actionem intellectus, & terminum illius; placet verò ex multis referre nonnulla vt nullus in postero dubitationi de mente D. Thomæ relinquatur locus; & *1. parte, quest. 34. artic. 1. ad 2.* inquit, Intelligere non significat actionem ab intelligente exeuntem, sed in intelligente manentem; cum ergo dicitur quod verbum est notitia, non accipitur notitia pro actu cognoscens, vel pro aliquo eius habitu, sed pro eo quod intellectus concipit cognoscendo; & *ad 3.* affirmat, intelligere importare solum habitudinem intelligendi ad rem intellectam, in qua, ait, nulla ratio originis importatur, sed solum informatio quadam in intellectu nostro, quo in loco manifestè distinguit saltim ratione, rationem originis, à ratione termini informantis, & manifestè loquitur in his verbis solutionis *ad 3.* de intellectione nostra, & *quest. de potentia, artic. 1.* distinguit conceptionem à re quæ intelligitur ab ipso intelligibili, & ab ipso intelligere, & infra ait, Differt hæc conceptio ab actione intellectus, quia consideratur vt terminus actionis; & infra, vox exterior, neque significat ipsum intellectum, neque speciem intelligibilem, neque actionem intellectus, sed intellectus conceptionem; & *quest. 4. de veritate, docet in artic. 1.* verbum intellectus nostri, esse illud ad quod operatio intellectus terminatur; & infra ait, ipsa conceptio est effectus actus intelligendi; & *artic. 2. ad 5.* ait, quod in nobis dicere non solum significat intelligere, sed cum hoc etiam significat ex se exprimere conceptionem; & addit, neque aliter possumus intelligere, nisi huiusmodi conceptionem exprimendo.

Quod verò terminus, & actio saltim ratione distinguantur in actu immanenti, communis consensus est, & discipulorum D. Thomæ, qui admittunt in his actionibus terminum; cum his enim suscipitur disputatio. legatur Canariensis *loco citato*, P. Molina, & alij recentiores interpretes D. Thomæ *1. parte, quest. 27. & 34.* qui alios etiam autores referunt, vt minimum admittunt

distinctionem rationis, vt legenti constabit.

Hanc sententiam securè recipiunt viri docti huius ætatis, imò, vt videbimus *quest. seq.* multi sunt, qui aliquo modo ante intellectum distinguunt actionem à termino in actu immanenti.

Pro explicatione aduertendum est, autores ponentes distinctionem rationis inter actionem, & terminum in actu immanenti, loqui de distinctione rationis, quæ est inter duo extrema, quorum neutrum in sua ratione includit aliud, nam considerant actionem vt viam, verbum verò vt terminum, vt manifestè constat ex locis D. Thomæ, præsertim *ex quest. 8. de potentia, artic. 1. quest. 4. de veritate, artic. 1.* & eodem sensu loquuntur alij, vt legenti constabit.

Doctrinam verò sic intellectam variis rationibus probant autores, earum tamen nonnullæ non est cur referantur, quia parum habent efficacitatis, & vtilitatis; solum ergo probati potest communis doctrina in præsentia quæstione, ex eo quod nihil potest assignari ex parte actus immanens quod possit impedire talem distinctionem, considerari ab intellectu quæ in aliis actionibus, & terminis consideratur, quam rationem attingit D. Thomas *quest. de potentia, vt art. 1.* illis verbis, quia consideratur vt terminus actionis, nihil verò esse quod possit impedire talem considerationem intellectus, ex solutione eorum, quæ pro parte contraria obijciuntur, constabit dilucidè. Adde me quæstione sequenti dicturum cum aliquibus Theologis non infimè notæ, actionem, & terminum, ante intellectum in actu immanenti distinguui, neque hoc leuibus rationibus confirmatur.

Restat autem argumenta in contrarium solvamus, & primò explicandi nobis sunt Augustinus, Damascenus, & Anselmus, ex doctrina D. Thomæ *1. part. q. 34. art. 1. citato, ad 2.* explicat enim D. Thomas in ea solutione Augustinum, & Anselmum, & affirmat verbum ab illis appellari notitiam, sumpta notitia, non pro actu, sed pro termino, & quadrat sanè hæc expositio in verba horum Patrum, quæ licet displiceat Durando *loco citato*, tamen illam non impugnat ratio aliqua, sicque potest explicari Damascenus, quem hoc modo explicat S. Thomas *quest. 4. de veritate, artic. 1. ad 1.* Adde ex verbis citatis horum Sanctorum non posse colligi identitatem rationis inter actionem, & terminum; sufficienter enim explicarentur locutiones illorum de identitate reali, quod sufficit huius quæstionis instituto; sed neque hanc realem identitatem existimo sufficienter colligi, propter explicationem D. Thomæ, quæ supposita distinctione vim habet ad explicandos Patres.

Secundò, quia Patres non curabant de philosophica distinctione ista rationis actionis & termini, sed entitatem illam vnã, aut duas, vel entitatem, & modum vnico nomine complectentes, modò notitiam, modò cogitationem, modò verbum indistinctè appellarunt; ridiculè autem est affirmare nostram hæc quæstionem determinasse, cuius nec meminisse arbitror.

Pro explicatione locorum D. Thomæ aduertendum est, illi aliquando intellectum appellasse terminum actionis intellectus, vt constat *1. part. q. 34. artic. 1.* intelligere non importare rationem originis, sed informationem; aliquando verò ipsam actionem appellauit intelligere, vt constat apertè *ex quest. 8. de potentia, artic. 1. citato*, vbi distinguit conceptionem ab ipso intelligere, tamquam ab actione intellectus; actionem verò ipsam vocat intelligere, & *quest. 4. de veritate, artic. 1.* conceptionem

dicit esse effectum actus intelligendi. Ex quibus locis facile possunt explicari diuersæ loquutiones D. Thomæ, nonnullæ enim explicandæ sunt de termino actionis immanentis, aliæ verò de actione ipsa, & in speciali facile possunt explicari loca adducta pro contraria opinione.

Et primò cum docet actiones immanentes nihil esse præter suas operationes, explicandus est D. Thomas, sicut infra explicandus est Aristoteles; cum verò docet actionem immanentem non habere terminum, primò potest explicari sicut Aristoteles infra. Secundò potest explicari de actione grammaticali, hoc est, de termino, sumit enim intellectum pro verbo, quod conceptionem solet appellare D. Thomas, quo sensu etiam verum est actionem immanentem non esse de prædicamento actionis; quamvis locutio hæc, quæ habetur in opusculo 44. citato, parum habeat autoritatis, nõ enim est certum illud esse D. Thomæ, & ideo impressione noua iussu Pij V. conscriptum est minoribus characteribus, signum certè exiguæ autoritatis.

Sic etiam facile intelligitur, intellectum sumptam pro termino, non importare formaliter rationem originis, quamvis illam supponat: vnde D. Thomas *quæst. 4. de veritate, art. 2. ad 5.* docuit quòd non possumus aliter intelligere nisi exprimendo conceptionem, vnde concludit omne intelligere in nobis esse dicere, propriè loquendo, & secundum hanc doctrinam similes loquutiones explicandæ sunt.

Nec mirum est, si ipsum explicemus iuxta diuersos modos loquendi, quibus ipse vtitur, & sicut ipse explicat Augustinum, Anselmum & Damascenum; ex quo potest etiam sumi argumentum contra primam sententiam. nam si D. Thomas intelligeret, idem profus esse actionem & terminum in actu immanenti, non dixisset, Patres dicentes verbum esse motum animæ, vel cogitationem, nomine motus appellasse terminum, sed simpliciter probasset modum loquendi Patrum, si vera esset prima sententia. Quomodo D. Thomas intelligatur, cum dixit actiones immanentes esse actus perfectos, explicui 3. de anima, & 3. *physicorum*, duobus modis, vel quòd loquatur de termino actus immanentis, vel quòd vocet actus perfectos, quia sunt actus rei habentis in se principium sui actus, quod in actionibus transeuntibus non contingit.

Quomodo verò intelligendus sit Aristoteles, dum affirmat per actionem immanentem nihil produci, explicui in libris de Anima, *disp. 5. quæst. 1.* vt velit, communiter loquendo, nihil produci quod perseveret transacta actione, & hoc modo intelligit Aristotelem Alexander Aphrodisæus 9. *Metaphysicorum, sect. 16.* & hanc doctrinam habet Damascenus in sua *Dialectica cap. de actione.*

Addo ex præfato loco Aristotelis non colligi, actionem, & terminum in actu immanenti non distinguuntur saltem ratione, imò, vt supra vidimus, actiones immanentes ponit in prædicamento actionis; expositionem verò Aphrodisæi secutus est Peronius 9. *Metaphysic.* in sua translatione, qui sensum potius transtulit, quam verba.

D V B I V M II.

An in actu immanenti distinguantur aliquo modo ante intellectum actio, & terminus.

Explicuimus in præcedenti quæstione, aliquam esse distinctionem rationis inter actionem, & terminum in actu immanenti: videndum est in

A præfati quæstione, an sit inter hæc duo aliqua distinctio ante omnem actum intellectus, siue dicatur formalis, siue ex natura rei, siue aliquo modo realis.

In qua quæstione variæ sunt autorum sententiæ. Prima est asserentium, hæc duo non distinguuntur realiter, sed solum formaliter, sic sentit Syluester in suo *conflat. quæst. 27. artic. 1.* & pro eadem citatur à Thomistis Victoria, & Sotus. Duae ergo partes habet hæc sententia: altera est, inter actionem & terminum non esse distinctionem realem; altera verò esse distinctionem formalem.

Ego ex his autoribus non satis intelligo quid intelligant nomine distinctionis formalis, quia non perfectè se explant; verum quantum licet colligere ex aliis principis eorum, videntur colligere distinctionem rationis; notum enim est in schola D. Thomæ tantum esse distinctionem realem, & rationis, passim enim refutant Thomistæ distinctionem formalem Scoti, de qua materia dixi in *Metaphysica.* Et quidem secunda pars huius sententiæ de distinctione rationis constat ex quæstione præcedenti; prima verò variis rationibus solet probari.

Primò, quia non sunt multiplicandæ realitates sine causa, sed omnia quæ dicuntur de actione immanenti, suo termino possunt saluari per solam distinctionem rationis; ergo non est cur multiplicentur.

Secundò, nam ex multorum opinione nulla actio transiens distinguitur à suo termino; ergo nõ est cur distinguantur in actu immanenti fieri, & terminus, & licet in aliis actionibus ponatur aliqua distinctio ante intellectum, propter separationem actionis à termino, vt dicitur 3. *physicorum*, cum in actionibus immanentibus non experiamur talem separationem, nõ est signum vnde colligamus distinctionem.

Tertiò, quia si actio, & terminus distinguuntur realiter, Deus posset conseruare terminum sine actione intellectus, & per illum intellectus intelligeret sine concursu efficienti ipsius intellectus, quod in sequentibus fusiùs declarabitur: aliæ etiam rationes sunt à iunioribus pro hac sententia, quas iamiam refero.

Secunda sententia est aliquorum doctissimorum huius ætatis, qui existimant actionem, & terminum in actu immanenti non distinguuntur ante intellectum, simulque docent talem entitatem non posse fieri à solo Deo sine concursu potentie vitalis, & de hac secunda parte dicitur quæstione 4. Primam verò partem probant autoritate Augustini, Damasceni, & Anselmi, quos retuli quæstione præcedenti, qui verbum, notitiam, & motionem intellectus appellant, probant etiã autoritate Aristotelis, & D. Thomæ, quorum propria verba retuli quæstione proxima, quæ licet non probent omnimodam entitatem, etiam per intellectum, probare tamen videntur identitatem realem.

Secundò probant ratione, quæ specialem vim habet in actu immanenti, isti enim Doctores admittunt distinctionem aliquam realem in aliis actionibus. Prima ergo huius sententiæ ratio est, quam tetigi secunda ratione præcedentis sententiæ, quia nullum est signum vnde colligamus talem distinctionem in actu immanenti, cum nunquam separentur actio, & suus terminus: ergo.

Secunda est, quia, vt dicemus, cognitio non potest consistere in sola actione, neque in solo termino illius; ergo si distinguerentur ante intellectum, cognitio consisteret in aggregato illarum duarum entitatum, & essen-

& essentiarum diuersorum prædicamentorum: inauditum autem est, formas completas vniri ad dandum vnum effectum formalem; ergo.

Tertia ratio est eadem cum tertia ratione præcedentis sententiæ, quæ amplius declaratur, nam non potest assignari ratio, propter quam Deus non possit facere verbum mentis, si ante intellectum distinguitur à sua actione, ex quo fieret intellectum merè passiuè se habentem intelligere. Probat, quia in-formaretur à termino, & actione omnino eiusdem speciei; ergo haberet eundem effectum formalem, & quidem terminum futurum esse eiusdem speciei certissimum est, & concessum ab omnibus; terminus verò à solo efficienti distinguuntur non potest, vt constat ex Philosophia. De actione verò probatur, quia actio qua fit calore à Deo, vel ab alio calore, non distinguitur specie; ergo neque actio qua fieret verbum mentis à solo efficienti, & qua fieret à Deo simul cum intellectu, & ratio est identitas termini à quo, & ad quem.

Quarta ratio, quia de ratione verbi est significatio aliqua, & origo à dicente, vt diximus quæstione præcedenti, ex doctrina D. Thomæ, & Augustini; ergo verbum non distinguitur ab origine, quæ est ipsa actio; quia si distingueretur ab illa, non esset verbum per suam entitatem, sed per adiunctam actionem, ex quo fieret vterius verbum esse aggregatum actionis, & termini, quod per se videtur falsum, & inauditum.

Quinta ratio specialiter fieri potest in actu immanenti voluntatis; quia si in illo distinguitur actio à termino, sequitur voluntatem prius natura exercere suam libertatem, quam aliquid velit; consequens verò nullus concedit: ergo. Sequela probatur, quia libertas voluntatis consistit in agendo cum potestate non efficiendi, vt infra dicemus; ergo cum prius natura sit actio, quam terminus, si terminus ipse requisitus est ad volendum, sequitur quòd prius natura volūtas exercet suam libertatem, quam aliquid velit. Alias rationes, quæ fieri possunt pro hac sententia, de industria omitto, ad hæc enim capita, quæ attingi, reducantur.

Tertia sententia est aliorum asserentium in actu immanenti actionem, & terminum distinguuntur realiter, sic Bañes 1. *part. quæst. 27. artic. 1. dub. vltim.* Zumel *quæst. 5.* Canariensis *disp. 4. 2. part. disp.* Capreolus in 1. *disp. 27. quæst. 1.* Ferrata 1. *contra Gentes, cap. 53.* & hi quidem videntur loqui de distinctione rei à re, vtuntur enim his vocibus, vt legenti constabit: & probant primò his locis D. Thomæ, quibus nos vsi sumus quæstione præcedenti ad probandam distinctionem rationis; & ratione probant, quia verbum ipsum est quod intelligitur, & similitudo in qua intelligitur obiectum; hæc verò non conueniunt actioni, vt dicemus: ergo. Secundò, quia aliquando potest dari actio sine tali termino, vt in Beatis, qui videndo Deum non producant verbum, & hac ratione solum vtuntur aliqui Thomistæ, alij verò verbū concedunt in Beatis. Tertiò, quia actio immanens est actus perfecti, neque habet rationem imperfecti respectu sui termini, sicut contingit in aliis actionibus transeuntibus, quæ habet rationem imperfecti respectu sui termini; ergo actio immanens non est ipse terminus in fieri imperfecto. Quartò, quia actio pertinet ad prædicamentum actionis, terminus verò ad prædicamentum qualitatis; ergo distinguuntur realiter.

Quarta sententia est asserentium, in actu immanenti actionem distinguuntur formaliter à termino, vel (vt alij loquuntur) ex natura rei, seu vt modum à re; hanc sequitur Pater Suarez in *Metaphysica, disp. 48. P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.*

A *sect. 2. num. 12.* tenet eam expressè Molina 1. *parte, quæst. 27. artic. 1. ad 8. num. 2.* & quod nomine distinctionis formalis intelligat distinctionem modi à re, constat ex his quæ docuerat eadem 1. *parte, quæst. 3. artic. 4. disputat. 2.* per totam; putat verò Molina, eandem esse sententiam Soti, & Victorie; veruntamen isti autores non cognoscunt distinctionem formalem ante intellectum, sed tantum realem; hanc verò sententiam non probat Molina, quia eam probauerat 3. *physicorum.*

Est verò hoc loco notandum, malè nonnullos iuniores citare Molinam pro opinione Canariensis, cum expressè *quæst. 17. loco citato,* Molina referat Canariensem pro opinione asserentium, verbum distinguuntur realiter ab actione; ipse verò Molina solum velit distinguuntur formaliter.

Quid autem ego sentiam, iamiam refero. Primò existimo, Sotum, & Victoriam non loqui consequenter; putant enim, vt dicemus *quæst. 4.* Deum se solo posse facere terminum intellectus, quo posito efficaciter probatur aliqualis distinctio ante intellectum inter terminum, & actionem, qua fit terminus intellectus, quia ex mente horum separari potest terminus ab actione intellectus: hæc autem separatio efficaciter probat aliqualem distinctionem ante intellectum, vt 3. *physicorum, & in Metaphysica* fuse declarauimus.

Secundò existimo, inter actionem, & terminum non esse ponendam distinctionem rei à re. Probat, quia actio termini est modus illius, illi enim per se vnitur, (vt ex Philosophia constat.) hæc autem vnio immediata, est de essentia modi, vt probauimus in *Metaphysica*, vnde, vt ostendi in libris de Anima, actio non potest separari à termino; ex his verò principijs concluditur actionem immanentem non distinguuntur à termino, vt rem à re.

Tertiò existimo, actionem immanentem vt modum distinguuntur à suo termino, siue, vt alij loquuntur, formaliter, siue ex natura rei, nihil enim curo de nomine, sed tantum contendo aliqualem distinctionem ante intellectum; hanc sententiam præter citatum Molinam sequuntur graues Theologi hac ætate, imò existimo esse mentem Scoti, qui, vt dicemus *quæst. 3.* actionem appellat dictionem, & terminum appellat intellectum, de quo in eo loco erit disputatio.

Primò probatur hæc sententia à simili de aliis actionibus, quæ, vt probauimus 3. *physicorum*, distinguuntur à suis terminis aliquo modo ante intellectum ex natura rei, siue formaliter vt modus à re, quod probauimus ex separatione termini ab actione, potest enim idem terminus manere, etiam pereunte prima actione agentis particularis, quæ separatio tota est ante intellectum; de efficacia verò huius rationis legantur quæ dixi *cap. de relatione, & 3. physicorum, & in Metaphysica*, agens de distinctionibus.

Sed dices, argumentum de separatione non habere locum in actione immanente, quia hæc ex natura rei non separantur à suo termino. Respondeo nihil obitare coniunctionem hanc ex natura rei inter actionem immanentem, & terminum quominus argumentum factum à simili valeat & habeat vim, quia etiam illuminatio agentis particularis, non separatur à lumine, & tamen sine controversia certum est lumen creatum quodcumque fieri posse à solo Deo sine actione agentis creati; ergo connectio actionis cum termino, ex natura rei non infert identitatem inter actionem, v. g. Solis, & lumen ab illo productum; & idem exemplum esse potest in

actione qua (secundum probabilem opinionem) anima rationalis producit intellectum, & voluntatem, hæc enim ex natura rei non separatur à suo termino; & tamen nullus potest negare, quin Deus se solo possit producere efficienter intellectum, & voluntatem, sine concursu efficienti animæ: non est ergo idem, terminum habere connexionem cum actione agentis creati ex natura rei, & esse eandem prorsus realitatem; fieri enim potest, ut vidimus, quod habeant connexionem inter se, & tamen quod non sint omnino idem ante intellectum. Adde communem esse sententiam Scholasticorum, & Thomistarum, ut dicam *quest. 4.* entitatem actus immanētis fieri posse à solo Deo, unde sentiunt de potentia absoluta terminum actionis vitalis separari posse ab actione potētis creatæ, imò, ut dicemus, multi putant de facto ita fieri, quod tamen est omnino falsum.

Secundò arguo & à simili, nam aliquæ actiones vitales distinguuntur à suis terminis; ergo & omnes. Antecedens probatur; quia augmentatio, & motus progressibus distinguuntur ante intellectum aliquo modo à suis terminis, possunt enim termini fieri sine concursu potentis vitalis; ergo ex ratione actionis vitalis non inferitur identitas cum termino.

Dices terminum actionis vitalis potentis cognoscitivæ, vel appetitivæ, & actionem illius esse diversam ab aliis actionibus & terminis. Sed contra hoc est, quod licet hoc verum sit, ex hoc tamen capite non probatur identitas realis inter actionem, & terminum in actu immanenti, & hoc contendimus non assignare rationem aliquam, quæ nos cogat ponere identitatem inter has actiones cum suis terminis, ac inter alias cum suis.

Tertia ratio principalis pro nostra sententia fit, quod sine fundamento fingitur talis identitas, & solum confingitur ab autoribus secundæ sententiæ, ut faciliori negotio fugiant nonnulla inconuenientia, quæ tamen vel inconuenientia non sunt, vel non sequuntur, ut dicemus in sequentibus, præsertim cum ponere talem identitatem inter actionem, & terminum, ut identitas hæc non possit fieri à solo Deo, sit ferè contra omnes qui in actione immanenti ponunt terminum, ex his quæ hæcenus sua scripta typis mandauerunt, & rem hanc tractant, ut videbimus *quest. 4.* imò plures Thomistæ, qui non distinguunt actiones transeuntes à suis terminis, distinguunt actiones immanentes à suis terminis, ut sunt autores tertiæ sententiæ citatæ, quamuis illi non habeant firmum fundamentum, ut supra vidimus.

Quarta ratio fieri potest secundum doctrinam asserentium, actionem vitalem pertinere ad prædicamentum actionis, quam sequitur Aristoteles citatus quaestione præcedenti, & Philosophorum merito recepit posteritas. Hac ergo supposita doctrina, formatur ratio, actio realis est ante intellectum, & essentia illius debet esse ante intellectum, ut de se constet: sed essentia actionis realis, ut liquet ex prædicamento, & ex *8. physicorum*, est esse id quo aliud est, & viam ad aliud; ergo ante intellectum verè est id quo aliud est; ergo verè est inter actionem & terminum alicuius ante intellectum, aliàs si omnino est idem actio cum suo termino, non esset ante intellectum, quo aliud est, quia tantum est vna simplex entitas, ex hypothesi, & illa se apta est.

Declaratur vis huius rationis, quia secundum communem doctrinam D. Thomæ, quæ probabilissima est in materia de creatione, Angelus, v. g. creatur à Deo sine aliqua actione, & tamen simplex substantia Angeli se ipsa pendet ab efficiente; ergo si

ad actionem de prædicamento actionis realis, non requiritur ante intellectum, actionem esse id quo aliud est, per solum distinctionem rationis etiam in entitate Angeli posset distinguere ab intellectu; & hæc ratio vniuersaliter probat de omni actione reali, de prædicamento actionis, siue immanenti, siue transeunte.

Sed dices, originem passiuam in diuinis concipi vt viam ad personam, & tamen illa non distinguuntur ante intellectum à persona, secundum catholicam doctrinam; ergo. Responderetur, variis modis posse solui hoc argumentum, & reddi disparitatem inter passiuam originem, & actionem de prædicamento actionis; verum ne hoc loco tangamus res theologicas alterius negotij, sufficiat dicere, originem passiuam non pertinere ad prædicamentum actionis, sicut neque fieri substantiæ Angeli, quod potest quis concipere, ut ratione distinctum à termino, secundum præfatam doctrinam de creatione.

Et declaratur magis hæc quarta ratio, exemplo causalitatis materialis, vel alterius modi vnionis, qui ex eo non potest identificari ante intellectum cum extremo vnito, quia modus vnionis, essentialiter est id quo aliud vnitur ante intellectum, de quo latè diximus *2. physicorum*, & est via ad illud cum causalitate, vel sine illa, iuxta diuersam naturam vnionis.

Superest ergo, vt argumentis satisfaciamus aliarum opinionum; & primum, & secundum sententiæ primæ soluta sunt ex dictis: tertium verò ex dictis *quest. 3. & 4.* soluetur prima ratio secundæ sententiæ, secunda verò tangit difficultatem tractandam *q. 3. & 4.* ex quibus soluetur tertia, quarta, & quinta; autoritates verò D. Thomæ, & aliorum etiam explicabuntur *quest. 4.*

Argumenta verò tertiæ sententiæ, quatenus contra nostram videntur esse, faciliè solui possunt; & primò autoritates D. Thomæ, quibus vitur illa sententia, ut verum fatear, non probant efficaciter distinctionem aliquam inter actionem, & terminum ante intellectum in actu immanenti, & etiam si probarent sufficienter, posset intelligi de distinctione quam nos posuimus. Prima verò ratio supponit falsum, ut dixi in libris *de Anima*, verbum enim non est quod intelligitur, sed imago expressa, qua intelligitur obiectum. Secunda etiam assumit falsum, quia visio clara Dei, secundum communiorum doctrinam Theologorum in materia de visione, & de beatitudine, habet terminum: Tertia verò ratio, quæ desumpta est ex Ferrara, nullam habet vim, quia actio, siue immanens, siue transiens respectu sui termini est aliquid imperfectum, vtraque enim est via ad illud, & fieri illius; quomodo verò actus immanens dicatur actus perfecti, iam explicui quaestione præcedenti. Tandem quarta ratio illius sententiæ, quomodo pro nostra sententia tantum possit habere aliqualem vim, explicatum est ratione quarta pro nostra sententia; distinctionem verò rei à re nullo modo probat, ut constat ex dictis.

D V B I V M III.

An ad hoc quod intellectus intelligat, requiratur actio ipsius intellectus, & terminus illius.

Edem proportionalitate est difficultas de actu cuiuslibet potentis cognoscitivæ, & appetitivæ, & ex dicendis in hac quaestione facile erit in aliis consequenti ratiocinatione philosophari; ponitur verò hæc difficultas, ut explicemus quid sit id quod requiritur, ad hoc vt intellectus intelligat, ita

ira vt illo posito intelligat, & illo deficiente non intelligat, an scilicet sit actio ipsius intellectus; an verò terminus illius, an actio, & terminus simul, res est valde difficilis ex ipsa sententiarum varietate.

Prima sententia est asserentium, consistere in sola actione, sic sentiunt omnes qui putant, per cognitionem sensitiuam non produci terminum, sic sentit Zumel *1. part. quest. 27. art. 1. dubio*, an Beati videntes Deum, verbum producant in responsione ad *3. & Bañes dubio 1.* in responsione ad argumenta, & idem existimant alij Thomistæ *1. part. quest. 12. de visione*, isti enim licet ponant terminum in aliqua actione intellectus, non tamen quia sit requisitus ad intelligendum, nisi vt aliqui tenens se ex parte obiecti, & ita vbi obiectum est sufficiens approximatum potentis, non ponunt talem terminum.

Sed hæc sententia reiecta est in libris de anima, quia non potest esse actio sine termino; ex illis verò autoribus, qui ponunt actionem, & terminum, nonnullis tribuitur hæc sententia, & primò tribuitur Molinæ *1. part. quest. 27. art. 1. disp. 8. in 2.* sed alia est sententia Molinæ, vt manifestè infra ostendam; tribuitur etiam Canariensi *1. part. quest. 27. art. 1. disp. 4. part. 1. & 2.* qui tamen *disp. 5. 1. parte*, manifestè docet terminum esse necessarium ad intellectionem, non solum, quia verbum se habet vt obiectum, ex mente Canariensis: sed etiam, quia debet esse similitudo, in qua, tanquam in imagine intellectus, videat obiectum: negat enim ibi expressè actionem intellectus esse similitudinem obiecti: vnde vt minimum obscura est mens Canariensis, nec tamen multum curiosius etiam solet tribui hæc sententia, qui sicut Canariensis loquuntur.

Primò probatur hæc sententia autoritate Aristotelis in prædicamentis capite de actione, numerat enim ibi dolorem, & tristitiam; alios autores idem docentes retuli *quest. 1.* Rationes verò pro hac sententia possunt esse illas, quas adducemus ad probandum necessarium esse concursum potentis vitalis ad hoc vt vitaliter tendat in obiectum, siue imagine intellectus, siue pondere voluntatis; & illæ quas proponemus ex mente aliquorum, ad probandum non posse in aggregato actionis, & termini consistere intellectionem.

Secunda sententia est aliorum asserentium intellectionem consistere in solo termino actionis intellectus, & ideo docent intellectionem esse qualitatem; sic sentiunt omnes ferè Nominales, qui putant de facto visionem beatificam fieri à solo Deo, eos refert Molina *1. part. quest. 12. art. 5. disp. 1. & Scotus in 1. disp. 3. quest. 8. §. respondeo*, docet, posse Deum solum causare visionem beatificam; & *3. d. 3. §. ad tertiam questionem*, idem sentit, & in *4. disp. 49. quest. 2. §. ad argumenta*, in solutione expressè docet beatitudinem non consistere in actione de prædicamento actionis, Vega *lib. 6. in Tridientinum cap. 8.* & putat non esse necessarium concursum actiuum intellectus ad intellectionem, ex Thomistis sic sentit Victoría relatus à Medina *1. 2. quest. 3. art. 2.* Soncinas *Metaphysicorum quest. 2.* Iauellus *quest. 7.* Paludanus in *4. disp. 44. quest. 7. & disp. 49. quest. 1.* Capreolus in *2. disp. 37. quest. 1. art. 3.* Valentia *1. part. disp. 4. quest. 2. punct. 3. & disp. 1. quest. 12. punct. 3. col. 2. 3. 2.* docet intellectionem posse fieri à solo Deo, & per illam intelligere intellectus; ex schola verò Scoti non est cur vnum, vel alterum referamus, omnes enim in hac re suum tuerentur magistrum; indicat verò D. Thomas aliquibus locis citatis *quest. 1.* docet enim intelligere importare informationem quandam, & similes loquutiones quas ibi retuli.

Præcipuum fundamentum est, quia terminus actionis intellectus, est actualis imago representans obiectum; ergo per illam actualiter tendit intellectus in obiectum; ergo intelligit illud, quia intellectio nihil aliud est nisi actualis tendentia in obiectum. Aliis etiam rationibus potest confirmari hæc sententia, quibus probabimus, intellectionem non posse consistere in sola actione, ex quo potest quis argumentari, nam si in actione non consistit, necesse est vt consistat in solo termino, ne cogamur concedere in aggregato vtriusque consistere. Nonnullæ aliæ obiectiones pro hac sententia ponuntur.

Tertia sententia est, actionem ipsius intellectus, & terminum requiri ad hoc vt intellectus intelligat, sed voluntatum actionem nullo modo distingui ante intellectum à termino, penderetque talem entitatem per suam essentiam ab intellectu. hi sunt qui præcedenti quaestione secundam sententiam sequuti sunt, & ad probandam identitatem vtuntur argumentis eo loco factis; ad probandum verò esse necessarium concursum intellectus, & informationem termini, vt potest hæc sententia rationibus, quas nos infra adducemus.

Quarta sententia est asserentium, ad hoc quod intellectus intelligat esse necessariam actionem ipsius intellectus, & terminum illius, etiam si actio, & terminus distinguantur ante intellectum, hanc sententiam sequuntur viri docti huius ætatis, & est mens expressa Molinæ *1. part. quest. 27. art. 1. disp. 8. num. 2. col. 1. 3.* putatque esse mentem D. Thomæ, & *quest. 12. art. 2. disp. 1. conclus. 3.* idem habet clarissimè, quæ sententia vera est, & à nobis ex professo explicanda.

Pro cuius explicatione sit prima conclusio, in sola actione, prout distinctum quid est à termino, non potest consistere cognitio. Probatur, cognitio includit ordinem ad obiectum, vt similitudo illius: sed actio sola non est similitudo obiecti; ergo illa sola non potest esse cognitio. Consequentia est euidentis, propositiones antecedentes probandæ sunt ex professo. Maior propositio probatur primò ex loquutionibus Augustini, & aliorum Patrum citatis *quest. 1.* passim enim in tractatu de Trinitate cognitionem vocant similitudinem, & imaginem obiecti, de quo dixi in libris de anima *disp. 5. quest. 1.*

Sed respondent nonnulli Thomistæ, noluisse Patres ipsam cognitionem esse formaliter similitudinem, sed ratione principij, v. g. speciei impressæ: verum tamen expositio hæc libera est; Patres enim de ipsa cognitione loquuntur, & expressè Anselmus in monologia *cap. 3. 1.* docet, nulla ratione posse negari, cognitionem esse imaginem, imò præter Patres, requirunt concursum obiecti ad cognitionem, quia ipsa cognitio est similitudo obiecti, & ideo ex parte obiecti requiritur aliquid, quod causet in actu talem similitudinem, & D. Thomas sæpe affirmat cognitionem importare habitudinem ad rem cognitam expressè *1. part. quest. 34. art. 1. ad 3.*

Et probatur ratione; quia cognitio ex sua essentia habet esse id quo aliquid cognoscitur; ergo dicitur habitudinem ad illud, & hoc est, representare & significare naturaliter facere cognoscere, & propter intellectum dicitur à D. Thoma sæpe trahere res ad se, quia producit imagines illarum, & ita facit illas presentes imagine, hoc est, representat illas.

Secundò probatur, quia, vt constat ex libro de anima, ex mente Patrum, & omnium ferè Philosophorum, ad cognitionem requiruntur species impressæ, quæ concurrant cum potentia, ad cognitionem huius, vel illius obiecti: sed ista, vt dixi

dixi in illis libris, non requiruntur ad cognitionem ut sic, sed ad cognitionem talis obiecti; ergo in ipsa cognitione præter prædicatum cognitionis ut sic est habitudo ad tale obiectum; & hanc vocitant auctores repræsentationem, & similitudinem obiecti, alias necessaria non essent similitudines impressæ. Et experientia ferè est evidens, quòd dum aliquis cognoscit sensu interno, vel intellectu producit in se aliquid, quo informatur, potentia tendit in obiectum, & hanc appellamus intentionalem similitudinem, vel imaginem obiecti; vnde D. Thomas 1. part. quæst. 27. cum art. 1. dixisset, omnem intelligentem per intellectionem aliquid producere intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ; & art. 2. ait conceptionem intellectus esse similitudinem obiecti, & ad 2. affirmat in verbo nostro esse similitudinem rei intellectæ: quam doctrinam sæpe reperit D. Thomas, & recipiunt Scholastici in materia de Trinitate, & certè per sese videtur intelligibile, potentiam cognoscitivam tendere in obiectum per aliquid non habens habitudinem ad obiectum quodcunque illud sit à quo informatur, & à quo dicitur cognoscere, siue sit potentia sensitiva, siue intellectiva.

Minor verò primi syllogismi, scilicet actionem prout distinctam à verbo, non esse similitudinem obiecti, concedunt communiter Thomistæ 1. parte quæst. 27. art. 1. legatur Bañes; idem affirmat Zumele quæst. 5. conclus. 3. Medina 1. 2. quæst. 3. art. 1. Capreolus in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 3. ad 3. Canarien. 1. p. quæst. 2. art. 1. dist. 4. 2. part. disputationis. Molina 1. p. quæst. 12. art. 2. dist. 1. conclus. 3. Et probari potest primò, quia actio, ut actio de prædicamento actionis, tantum dicit habitudinem ad tale agens, & talem terminum, & per hanc sufficienter constituitur in prædicamento actionis; ergo in sua essentia non dicit immediatum ordinem ad obiectum, quia hæc ratio pertinet ad prædicamentum qualitatis, secundum quod similitudo est relatio secundum dici, & ut dicit relationem secundum esse, pertinet ad prædicamentum relationis; & Canariensis probat hanc sententiam, quia productio similitudinis non est similitudo formaliter; & declaratur, quia calefactio non est formaliter calor; ergo productio imaginis formaliter non est imago, sed via ad illam, & fieri illius, sicut neque productio verbi est verbum, sed fieri illius.

Tandem probatur ratione Molinæ; quia si actio prout distinctum quid à verbo, esset imago obiecti, superfluum esset verbum ad intelligendum, quia in sola actione saluaretur ratio imaginis (si actio dicitur esse imago) & ratio vitæ, quia talis ratio pendet à principio vitæ, ut sic: ad cognitionem autem nihil aliud requiritur, nisi vitalis tendentia in obiectum, ex quo fieret, terminum nullum effectum formalem tribuere potentia, requisitum ad intelligendum.

Respondent nonnulli, verbum esse necessarium ad terminandam actionem, quia omnis actio debet habere terminum; hæc tamen solutio insufficientis est, quia omnis forma quæ terminat actionem, præter rationem terminandi tribuit subiecto aliquem effectum formalem, ut per sese constat: ergo si in sola actione reperitur totum quod est necessarium ad intelligendum, frustra fingeretur terminus ab illa distinctus, vnde S. Thomas 1. part. quæst. 27. art. 2. conceptionem appellavit similitudinem obiecti; & ad 2. dixit, in verbo nostri intellectus reperiri similitudinem rei intellectæ: dixerat autem art. 1. verbum, & conceptionem procedere ex hoc ipso quod ali-

quis intelligit, id est, ex actione; & passim eandem doctrinam habet D. Thomas; & ut dixi in libris de anima, etiam communiter docent Theologi in materia de Trinitate, per intellectionem producitur qualitas, quam Sancti appellant verbum: de ratione autem verbi est, ut significet, & repræsentet, ut per se constat, quod nullo modo potest efficere respectu nostri intellectus, nisi per solam informationem; ergo non solum ponitur ad terminandam actionem, sed etiam ad repræsentandam; ergo repræsentatio, & similitudo requisita ad intelligendum, non est in sola actione. Respondent alij Thomistæ, verbum esse necessarium ut obiectum quod; sed hoc iam est refutatum in libris de anima.

Ex dictis verò colligo, quòd cum Aureolus apud Capreolum supra, & Sotus in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 3. affirmant intellectionem esse similitudinem obiecti, debet intelligi de similitudine ut includente terminum, ut bene interpretatur à Molina, aliàs decipiuntur reuera; iuxta dicta scio Durandum affirmare intellectionem esse imaginem, & verbum; sed hoc mirum non est, quia, ut constat ex quæst. 1. ipse non distinguit actionem à termino in actu immanentem.

Secunda conclusio in solo termino, prout distinguitur ab actione immanenti intellectus, non reperitur totum quod requiritur ut intellectus intelligatur. Probat primò, quia intelligere est actus vitæ, & in creaturis non primus, & substantialis, sed secundus, ut constat: sed hic status includit actionem potentia vitalis; ergo per solum terminum non constituitur hic status. Probat minor, primò ex verbis Concilij Tridentini sess. 6. can. 4. quibus pro eodem videtur sumere Concilium instrumentum inanime, & quod nihil omnino agit motiva virtute; & declaratur amplius, quia omnis actus intellectus, est quedam loquutio, ut docuit Augustinus 15. de Trinitate cap. 10. & probari potest, quia omnis intellectio est productio verbi, quod maxime elucet in actu iudicij, quod aliquibus locis Scripturæ declarat Augustinus loco citato; sed omnis locutio importat influxum potentia loquentis, ut de dictione docuit expressè S. Thomas 1. part. quæst. 34. art. 1. ad 3. hoc enim est loqui verbum facere; ergo. Vnde omnino improbabile videtur, quòd intellectus verba faciat sine concursu efficienti.

Quòd si aliquis dicat, per solum verbum, & terminum, posse aliquem intellectum intelligere; ad dictionem tamen intellectus requiritur actionem intellectus. Contra hoc est, quòd intellectio includit attentionem potentia vitalis, ut constat; sed hæc attentio non videtur posse saluari per solam causalitatem materialem potentia recipientis terminum. nam per attentionem impeditur anima ab illis operationibus, quando in attentione occupatur eius virtus, quod non potest sufficienter reduci in causalitatem materialem, hæc enim non diminueret virtutem actuam requisitam ad alias operationes animæ, sunt enim causalitates diuersæ rerum, aliàs etiam dum intellectus recipit materialiter species, vel habitus, impediuntur aliæ operationes animæ, quia in his etiam materialiter se habet intellectus, quæ ratio habet magnam difficultatem in opinione eorum qui putant, animum concurrere efficienter cum suis potentiis, ita ut ex concursu cum vna minuatur actus alterius, quæ est D. Thomæ, & communis, ut dixi in libris de anima questione vltima.

Et declarari potest, quia hæc attentio, ut vnusquisque in seipso experiri potest, est quidam conatus potentia

potentia aduertentis, qui non bene explicatur per causalitatem materialem; vnde D. Thomæ quæst. 4. de veritate art. 2. ad 5. docet, quòd in nobis dicere non solum significat intelligere, sed cum hoc etiam significat exprimere aliquam conceptionem, & addit, neque aliter possumus intelligere nisi huiusmodi conceptionem exprimendo, quibus verbis, & dictionem ipsam, & terminum requirit ad intelligendum; dictionem verò importare rationem originis, docuit S. Thomas 1. part. loco proxime citato.

Sed dices, verum esse de facto ad attentionem requiri efficientiam, quia terminus ipse fit ab intellectu, & quo perfectior actio fit, perfectius repræsentat obiectum, & ita potentia illo informatà, perfectius tendit in rem cognitam; si tamen verbum fieret à Deo, potentia tantum passivè se habente, per intellectionem non impediretur ab aliis operationibus. Sed contra hoc est primò, quòd hoc dicitur sine sufficienti fundamento, quia auctores huius doctrinæ scire non possunt, attentionem consistere in sola informatione verbi, si de facto requiritur actiuitas potentia. Secundo contra hoc facit quod diximus de intellectione, quòd fit quedam locutio; rationes etiam infra faciendæ evertunt hanc doctrinam.

Secundo probatur principaliter conclusio in actu voluntatis, quia actum esse voluntarium est esse à principio intrinseco, ut docuit D. Thomas 1. 2. quæst. 6. & est communis Theologorum, Philosophorumque sententia; ergo ratio voluntarij non soluitur sine influxu principij intrinseci, ex communi opinione, & declaratur in actu libero, quia potentiam liberè amare, non potest saluari sine actione potentia, quia libertas consistit in potestate efficiendi, & cessandi: hæc autem præcisè in causalitate materiali esse non potest, potentia enim passiva voluntatis tandiu accipit terminum, quandiu durat physicus influxus producentis illum; ergo si amor liber includit physicum influxum efficientis, id erit de amore necessario, quia necessarium, & liber sunt circa idem, aliàs in amore necessario non saluaretur ratio voluntarij, quia hic non esset à voluntate, sed involuntariè, si ab illa non fieret, sed solum ab illa reciperetur: vnde meritò Gregorius Nissenus lib. 5. philosoph. cap. 1. & Damasc. 2. de fide cap. 24. docent, voluntarium esse in actione, & operatione reali: & D. Thomæ 2. 2. quæst. 23. art. 2. in corpore, ait implicare contradictionem, quòd diligere non sit voluntarium.

Tertio principaliter probatur conclusio, quia status vitæ, qui consistit in aliquo actu secundo, scilicet qui supponit statum vitæ, id est, substantialem, & potentiam ipsam vitalem, principaliter consistit in actione; ergo ubi hæc deficit, non est status vitæ. Hæc consequentia videtur efficax. Antecedens probatur primò autoritate dicentium, actum vitalem ut sic specificari à principio vitali, & ab illo ut sic pendere, indicat hoc D. Thomæ, qui 1. part. quæst. 51. art. 3. in corpore, affirmat, nihil posse habere actum vitæ quod non habeat vitam, quæ est proprium talis actionis; & ad 3. docet, quòd motus qui est à motore coniuncto, est proprium opus vitæ, quam doctrinam ibi communiter recipiunt Thomistæ, & clarissimè Molina; est etiam doctrina D. Thomæ 1. part. quæst. 18. quam eo loco tradunt eius discipuli, & quæst. 12. agentes de visione Dei. legatur Molina 1. part. col. 182. & col. 1656. Caietanus, & alij 1. part. quæst. 26. art. 3. & 3. parte, quæst. 9. art. 1. vbi Caietan. & Medina, & Suarez tomo 1. p. 1. dist. 24. sect. 2. Medina 1. 2. loco citato.

Et ratione probatur, quia vitalitas actionis non sumitur à termino; ergo à principio. Probat antecedens, ex verissima doctrina D. Thomæ quæst. 51. citata, quia motus tunc tantum est vitalis, cum est à principio vitæ intrinseco. nam dum fit ab extrinseco mouente, non aliter mouetur viuens, quam moueretur lignum; ergo idem erit in aliis operationibus potentia vitalis: constat autem in præsentem exemplo de motu, terminum non esse vitalem, & idem erit de motu augmentationis factæ ab aliquo extrinseco.

Confirmatur conclusio à simili de motu vitali, quia motus non potest esse vitalis, nisi à potentia motiva vitali; ergo neque intellectio vitalis, nisi à potentia vitali.

Dices, actionem ipsam non posse esse vitalem, nisi sit à potentia vitali, scilicet ab ipso intellectu; tamen actionem illam non esse necessariam ad intelligendum, sed tantum terminum illius: sed tamen contra hoc faciunt rationes supra factæ, & etiam contra hoc est, quòd, ut dicemus questione sequenti, ex communi sententia, terminus intellectionis potest fieri à solo Deo, per actionem transeuntem, non vitalem; ergo terminus ipse nihil habet vitæ specialiter quatenus quid distinctum est ab actione vitali, aliàs etiam actio terminata ad illum, etiam si esset actio transiens, deberet esse vitalis: inauditum autem est, actionem esse vitalem, quæ non sit à principio intrinseco vitali coniuncto, ut docent Theologi communiter in materia de Trinitate, agentes de generatione filij, legatur D. Thomæ 1. part. quæst. 27. & aliàs etiam eodem modo posset quis dicere, motum causatum ab extrinseco esse vitalem, quia habent eundem terminum cum eo, ad quem potest terminari actio vitalis.

Præterea, quia semper habet vim argumentum à simili, quia si motus vitalis non potest esse nisi à principio vitali, ita etiam non poterit esse intellectio, nisi à potentia vitali; quòd si aliquis dicat terminum intellectionis vel includere essentialem dependentiam à principio efficienti vitali, vel habere necessariam connexionem cum actione talis principij, ita ut sine illa fieri non possit; tunc manifestè fit statum intelligentis esse non posse sine causalitate principij vitalis efficientis.

Quarto principaliter potest declarari conclusio, quia ex D. Thomæ & Augustino citatis quæst. 1. & ex communi consensu, dum aliquis intelligit, loquitur, & habet verbum mentale: verbum autem, ut ipsi docuerunt, importat rationem originis à dicente, aliàs certè nullus sanæ mentis potest affirmare, illud esse verbum, quod non sit à dicente; sed ut sit à dicente, necesse est terminet actionem, quæ sit dictio: ergo necessariò requiritur actionem intellectus dicentis; sed si merè passivè se haberet intellectus, non diceret, dictio enim originem importat à dicente, non tamen solam receptionem.

Quinto probatur, quia ex communi conceptione omnes tenentur concedere, aliquid includi in statu vitæ, quo distinguatur hic status ab statu secundo non viuientium: sed hoc debet reduci in principium efficiens; ergo. Minor probatur, tum ex eo quòd antiqui Philosophi hoc modo distinxerunt viuentia à non viuentibus, quos secutus est D. Thomæ 1. part. quæst. 18. & estque communis aliorum: tum etiam, quia ex solo concursu materiali, vel formali, non potest sufficienter sumi hæc distinctio, quia isti concursus eodem modo exercentur à potentia passiva, vel forma non viuentis: ex quo fit, ut licet viuens eodem modo recipiat præsentiam causatam à propria potentia

potentia vitali, ac recipit praesentiam causatam ab extrinseco; in acquisitione tamen vnus vitaliter se habet, & non in acquisitione alterius.

Dices, distingui intellectum recipientem actua-lem imaginem obiecti causatam a solo Deo, ab statu non viuentium, ex eo, quia informatur vitali forma, & ita per illam solam potest constitui in statu vitali: sed contra hoc faciunt primò omnia quae supra dixi, ad probandum talem formam prout distinctam ab actione, non esse vitalem; secundò declaratur, quia vel dicitur vitalis, quia inducit dependentiam ab intellectu efficienti, vel quia recipitur in potentia vitali, & hoc per se postulat, & hoc modo etiam species intelligibiles, & habitus intellectuales, possent dici vitales, vel quia potest terminare actionem vitalem, & hoc etiam habet praesentia localis, & tamen sola illa per sui informationem, nisi causetur à potentia intrinseca viuentis, non constituit statum vitalem; ergo.

Dices praesentiam localem posse etiam terminare actionem non vitalem, & ideo ipsam esse non vitalem; secus esset de termino intellectio- nis. Sed contra hoc est, etiam posse terminum intellectio- nis de potentia absoluta terminare actionem Dei transeuntem, & non vitalem.

Tandem dices esse vitalem, quia est actualis imago obiecti; sed haec est petitio principij, affirmare hanc imaginem eo sensu esse vitalem, vt sine concursu potentiae vitalis efficientis constituat illam in statu vitali, & rationibus supra factis oppositum contendimus; legantur quae dixi in libris de anima *dist. 18. quast. ultima.*

Et quidem quòd requiratur actio potentiae vitalis, ad hoc vt potentia constituatur in actu vitali, praeter D. Thomam, qui videtur hoc docere loco citato, praesertim *quastione illa 4. de veritate art. 2. ad 5.* videtur doctrina Aristotelis, & eorum, qui in praedicatione actionis ponunt actus vitalis potentiae, praeter Molinam; & idem docent autores secundae sententiae, & grauiores Theologi huius aetatis, est in Academicis Hispaniae receptissima.

Sextam verò rationem pro nostra sententia adducemus *quast. 5.* quam ideo in eam quaestionem differo, quia melius intelligetur, cum nonnulla eo loco docuerimus.

Ex dictis restat dicendum, ad statum intelligendi esse requisitam actionem ipsius intellectus, & terminum illius; terminus quidem requiritur propter representationem, actio verò propter vitalitatem, intelligere enim dicit tendentiam vitalem in obiectum, vnde cum per solam actionem non tendat in obiectum, & per solum terminum non tendat vitaliter, necesse est vt intellectus vtroque afficiatur.

Secundò colligitur, non solum esse requisitam actionem productiuam termini representantis obiectum, sed actionem ipsius intellectus, quia haec requiritur ad statum vitae actualis: ex quo ulterius fit hunc statum intelligendi non solum consistere in informatione termini, & actionis, sed etiam includere dependentiam ab intellectu efficienti: & declarari potest exemplo motus localis, quia dum aliquod viuens omnino mouetur ab extrinseco, etiam si recipiat motum & praesentiam eiusdem rationis (ex hypothesi) cum ea, quam recipit à potentia motiua intrinseca causa; nihilominus in vno casu esset in statu vitali, in alio non, vt supra dixi.

Tertiò sequitur, quòd si per possibile, vel impossibile, ponatur in intellectu terminus sine actione

A ipsius intellectus, non posset per illum constitui potentia in statu vitali intelligentis, quod ex dictis facile colligitur, & quaestione sequenti examinabitur; & similiter si per impossibile actio intellectus posset esse sine termino, per illam solam non posset intellectus constitui intelligens, quia illa sola non tendit in obiectum, vt dixi.

Ad fundamentum primae sententiae respondetur, ab Aristotele, & aliis poni in praedicatione actionis actus immanentes, non prout includunt terminum, sed prout includunt fieri illius, vt enim vidimus *quast. 1.* saepe autores appellant actionem terminum, vt probauit ex D. Thoma sic explicante locutiones sanctorum Patrum.

B Sed potest obiici pro prima illa sententia Aristotel. 10. *Ethicor. cap. 3.* dicens operationes virtutum non esse qualitates, variè solet explicari hic locus Aristotelis; duobus tamen modis probabiliter explicatur. Primus est, vt velit Aristoteles, hos actus non esse solas qualitates; secundus, vt velit non esse solas qualitates permanentes, transacta actione; aliae explanationes solent adduci, quae non videntur quadrare contextui illius.

Ad fundamentum secundae sententiae respondetur ex dictis, imaginem actualem prout distinctam ab actione vitali, non sufficere ad hoc vt intellectus intelligat; licet enim dicatur illa imago tendere in obiectum, quia representat illud, tamen per illam intellectus non tendit vitaliter, quia illa imago, vt distincta ab actione, nihil habet vitae.

Sed dices, haec imago representat actualiter; ergo representat alicui; ergo facit cognoscere. nam representare est facere cognoscere, & praesentare alicui obiectum. Quidam respondent, non posse fieri, illam qualitatem à Deo esse representationem, sed solum esse quoddam accidens; sed an Deus posset facere illam, vel non, dicitur quaestione sequenti, & reuera Deus potest facere illam, quatenus representatiua est, quia secundum rem idem est esse talis qualitatis, & esse representatiuae.

Alij respondent, quòd licet illa qualitas sit representatiua, tamen non tribuit suum effectum formalem, nisi intellectus operetur; verum si haec qualitas potest informare intellectum, etiam si ille non operetur (vt dicitur quaestione sequenti) poterit dare suum effectum formalem; impossibile enim est formam esse vnitam subiecto, & non tribuere illi suum effectum formalem.

Respondetur ergo, illam qualitatem prout distinctam ab actione representare quidem, quia, vt supra dixi, est imago, & ex hypothesi inhaeret intellectui, nihil tamen habet vitae si actionem secludas, ita non representat vitaliter, nec facit cognoscere; vitalis autem representatio constituit actualiter cognoscentem, licet representet intellectui mortuo modò.

B Sed dices, ergo non est differentia inter istam qualitatem, & praesentiam localem, quantum ad hoc quod est neutram esse vitalem, si illas prout distinctas à suis actionibus contemplerur. Respondetur, verum esse quod dicitur, illa tamen differentia est, quòd terminus actionis immanens vitalis cognoscitua, vel appetitiua, ex natura rei semper postulat actionem vitalem, à nullòque naturali agente potest fieri, sine concursu potentiae vitalis, & hoc sensu D. Thomas 1. *part. quast. 51. art. 3. ad 2.* dixit sentire esse totaliter opus vitae; secus verò est de praesentia locali, quae non semper petit fieri à potentia vitae.

Secd

Sed dices: ergo in rigore, motus localis qui fit à principio vitae, prout distinctus à suo termino, est magis vitalis, quam fit terminus actionis intellectus, siquidem hic motus constituit statum viuentis, & non ille terminus. Respondeo, quamuis haec inter se non sint proprie comparabilia, tamen verum est quod inferitur.

Ad confirmationem secundae sententiae respondetur ex dictis, statum intelligendi consistere in aggregato termini & vitalis actionis, neque hoc est vllum inconueniens, sed potius concedendum est, vt probauit, & ex his ex parte soluta est. Tertia ratio primae sententiae posita quaestione praecedenti, & secunda primae sententiae eiusdem quaestio- nis, & dicendis quaestione sequenti exactius intelligitur.

Tandem posset aliquis obiicere modum loquendi Patrum, qui verbum appellant notitiam, & cogitationem, quo modo loquendi videntur totam rationem cognoscendi ponere in verbo; veruntamen hic modus loquendi explicatus est ex mente D. Thomae *quast. 1. huius disputationis.*

D V B I V M I V.

An Deus possit efficere terminum intellectio- nis, sine concursu intellectus.

EX quaestione praecedenti constat, non posse Deum facere se solo totum, quod necessarium est ad intelligendum, requisitum enim est ad intelligendum, intellectum concurrere actiue: non potest autem Deus facere non concurrentem intellectu, vt ipse intellectus concurrat; restat ergo vt videamus an possit se solo facere terminum intellectio- nis.

In qua difficultate, prima sententia est asserentium, de facto in patria fieri visionem beatificam à Deo, & per illam intelligere intellectum. hanc tenent autores quos retruli quaestione praecedenti ex Molina 1. *part. quast. 12. art. 5. dist. 1.* & tenet caterua Nominalium, & de facto sub dubio idem tenet Paludanus in 4. *dist. 44. quast. 7. & dist. 4. quast. 1.* quaestio- nis duas continet partes; altera est quae affirmat, hanc rem esse possibilem, scilicet posse Deum producere intellectio- nis terminum (de actione dictum est *quast. 3.*) cuius fundamentum infra adducetur. Altera est ita esse de facto, quia conueniens videtur Nominalibus, vt suprema forma supernaturalis à solo Deo fiat, cum possint similes congruentiae legi in illis Doctoribus, quos etiam Molina refert, nihil enim habent efficacitatis, nihil doctrinae, nihil ingenij.

Secunda sententia est, de facto, & in via aliquas illuminationes, & inspirationes totaliter produci in nobis sine concursu potentiae vitalis; hanc sententiam vnus, quem viderim, tradit Vega *lib. 6. in Tridentinum cap. 8.* & quomodo probet hoc esse possibile, infra dicemus; quòd ita contingat de facto putat Vega definitum in Concilio Arausicano 11. *cap. 2.* vbi docet Concilium, multa in homine bona fieri, quae non facit homo; & Augustinus agens de gratia praeueniens, saepe repetit, multa fieri in nobis sine nobis.

Tertia sententia est asserentium, terminum intellectio- nis absolute posse fieri à Deo extra subiectum, tamen primum concedunt omnipotentiae diuinae, propter eius efficacitatem, continer enim eminenter virtutem actiuam omnium creaturarum. Secundum docet expressè Gregorius in 1.

A *dist. 41. quast. 1. art. 2. ad 1. contra secundam conclusio- nem,* cuius eo loco nullam tradit rationem. Viri tamen docti huius aetatis volunt, terminum intellectio- nis non posse fieri à Deo in intellectu, sine concursu efficienti intellectus, quia sequeretur intellectum intelligere, & non intelligere, cum ex vna parte habeat imaginem obiecti, & ex hac parte reddatur intelligens, & ex altera parte si non concurrat actiue, non possit constitui in statu vitali, quem modum declarauit in libro de anima, ex eo, quia hac ratione optime intelligitur terminum intellectio- nis esse ex sua ratione terminum actionis immanens, quia ex natura sua postulat, vt à subiecto fiat in quo recipitur, volun- que hi autores actionem ipsius intellectus esse quasi dispositionem ex parte intellectus recipientis, vt possit recipere terminum intellectio- nis.

Quarta sententia est asserentium, Deum se solo posse efficere terminum intellectio- nis in intellectu, Scotus in 1. *dist. 3. quast. 8. §. respondeo;* & in 3. *dist. 13. §. ad tertiam quaestionem,* & saepe aliis locis, quem sequitur eius schola, Nominales, & Vega supra citati; ex Thomistis Capreolus in 2. *dist. 37. quast. 1. art. 3.* Paludanus in 4. *dist. 49. quast. 1. & dist. 44. quast. 7.* Medina 1. 2. *quast. 3. art. 2.* qui pro hac sententia refert Victoriam, Soccin. 9. *Metaphysicor. quast. 20. & 21.* Iauellus *quast. 7.* Sotus in 4. *dist. 49. quast. 2. art. 4. pagina 602.* Valentia 1. *parte disput. 4. quast. 2. puncto 3. & disput. 1. quast. 2. puncto 3. col. 232.* Molina 1. *parte quast. 12. artic. 2. disput. 1. concl. 3. col. 294.* Bañes 1. *parte. quast. 12. art. 5. dub. ultimo ad 1.* & forte fieri posse à Deo vt quoddam accidens, Zumel in eodem articulo, *quast. 2. art. 3.* dicit, implicat enim Deum se solo facere tentationem, nisi (vt quidam existimant) consideretur tentatio vt est quoddam accidens. Maior in 4. *disput. 12. quast. 1. ad 5. & dist. 49. quast. 9. in fine,* & fieri posse à solo Deo qualitatem intellectio- nis in esse qualitatis. Holcoth in suis *determinationibus, quast. 8. art. 2.* & omnes ferè huius aetatis sic docent, cuius fundamenta infra adducemus; & hi omnes autores conueniunt in hoc, quòd terminus intellectio- nis fieri possit à Deo, quamuis, vt vidimus *quaestione praecedenti,* eorum aliqui putent per illum posse intelligere intellectum, alij verò secus.

Quinta sententia est asserentium, entitates intellectio- nis, & termini, esse vnas, & eandem, & ita pendere ab ipso intellectu in genere causae efficientis, vt sine illo nulla potentia fieri possit; pro hac sententia citari solent nonnulli, qui tamen ex eo id docent, quia putant intellectio- nem esse actionem sine termino: certissimum autem est, actionem ipsius intellectus, quae ab illo pender, per suam essentiam non posse fieri sine intellectu; ex his tamen, qui concedunt actionem, & terminum, haecenus non vidi vllum, ex illis qui typis sua scripta mandauerunt, qui afferret, terminum intellectio- nis non posse fieri à solo Deo. Videri posset alicui sic sentire Caietan. 1. *parte quast. 12. art. 5. ad 3.* Veruntamen eo loco solum negat Caietanus, posse fieri à Deo visionem sine lumine gloriae, & manifestè loquitur de actione, vt legenti constabit, quod maximè aduertendum est in ali- quibus autoribus, & in ipso Caietano 1. *parte quast. 10. art. 3.* Fundamenta huius sententiae sunt argumenta illa, quibus quaestione secunda probata est secunda sententia: ex quibus tertia, quarta, & quinta ratio, non sunt in quaestionibus praecedenti- bus solutae.

Sexta sententia esse potest asserentium quòd etiam

etiam si distinguantur actio, & terminus in actu immanenti, tamen ex speciali connexione, quam habet terminus cum actione ipsius intellectus, fieri non potest talis terminus sine tali actione vitali, hanc indicat Zumel 1. part. quest. 27. art. 1. quest. 5. in solutione argumentorum, Sylvester, & Bañes in eodem articulo, agens de distinctione reali verbi ab actione. Probat, quia etiam si hæc duo distinguantur, non sequitur quod possit vnum ab alio separari, & quia incredibile videtur verbum esse posse sine intellectione, cum verbum intrinsecè consistat in hoc quod est esse actualiter intellectum; & nonnulli addunt argumentum petitum ab inconuenienti, quia si terminus posset separari ab actione intellectus, posset intellectus intelligere sine concursu actiuo, quia, vt quæstione præcedenti tangebam, terminus intellectus est imago actualis obiecti.

His relictis, sit prima conclusio: Omnino est impossibile affirmare, de facto intellectum intelligere sine proprio concursu actiuo, quia etiam si hoc esset possibile (quod tamen est falsum), negari non potest quin ex natura rei actus naturalis harum potentialium eliciantur actuè ab ipsis; ex quo fit vt etiam in actibus supernaturalibus, connaturalior modus sit, vt eliciantur ab ipsis potentiis, & de aliquibus actibus ordinis supernaturalis, hoc docet Concilium Tridentinum sessione 6. canone 4. & ratione potest probari, quia iuxta doctrinam traditam quest. 3. conclus. 2. ratione 2. actus liber necessariò includit efficientiam voluntatis, & ita à simili de his actibus supernaturalibus sumit argumentum ad alios.

Et fauet doctrina Aristotelis, qui capite de actione ponit actus immanentes, & 9. *Metaphysicorum textu* 16. contemplationem appellat actum immanentem. Probari etiam potest ex dictis 2. lib. de anima; probabimus ergo cum Augustino, & aliis Philosophis notitiam fieri ab obiecto & potentia, vnde nec terminus horum actuum immanentium fit de facto à solo Deo, quia hic non est connaturalis modus faciendi talem terminum.

Secunda conclusio, terminus intellectus fieri potest à solo Deo sine concursu intellectus. Probat primò à simili, quia termini aliarum actionum possunt fieri à solo Deo, vt constat de calore; ergo.

Dices, diuersam esse rationem termini actionis vitalis, & non vitalis, & ita non esse bonum argumentum à simili. Sed cõtra hoc est, quod etiam terminus actionis vitalis potest fieri à solo Deo vt de termino augmentationis omnes cõcedunt; ergo esse terminum actionis vitalis nihil impedit, quominus terminus de potetia absoluta possit fieri à solo Deo.

Secundò probatur, quia Deus potest facere se solo, quidquid facit media causa secunda, in genere causæ efficientis, ex communi Theologorum; ergo.

Dices hanc propositionem esse intelligendam, quando effectus non pendet essentialiter ab aliqua causa secunda efficienti, sic limitant hanc propositionem, Medina, Bañes, Zumel, & alij, & absolute mihi placet talis limitatio, vbi sufficienter probatur talis dependentia; verum non est asserenda sine graui fundamento, & manifesta implicatione. nam cum omnipotentia Dei eminenter contineat omnem virtutem agendi creaturarum, potest perfectiori modo efficere se solo quidquid cum illis potest, nisi ex parte effectus sit implicatio; veruntamen in præsentem non est sufficiens fundamentum, vt ponamus talem dependentiam, quoniam, vt vidimus, nullus ferè autorum cognoscit, & solum inuenta est hac arate ad fugienda quædam inconuenientia, quæ alia via facile possunt saluari.

A Tertiò probatur conclusio ex supra dictis, quia in actu immanenti terminus distinguitur ab actione; ergo terminus per suam essentiam non pedit à principio.

Quartò, quia si terminus pendet per suam essentiam ab agente, vel includit in sua essentia talem dependentiam, poneretur in prædicamento qualitatis, & hoc est contra Arist. & alios supra relatos, qui actionem immanentem ponunt in prædicamento actionis; & tamen si ponatur talis dependentia essentialis de intrinseca ratione termini, cum iste sit in prædicamento qualitatis, dependentia etiam erit in illo prædicamento; vel solum ponitur talis dependentia identificata realiter cum termino; ita tamen vt illa fieri non possit sine concursu potentia vitalis. Sed contra hoc sunt rationes factæ; & impugnari vltèrius potest, quia sequitur, actus immanentes esse modos quosdam, & non entitates. Probat sequela ex dictis in *Metaphysica disp. 6. q. 11.* vbi probauit, ad rationem modi solum requiri vnionem immediatam cum aliquo, sine interiecto alio modo; sed si ponitur essentialis dependentia in actu immanenti, sequitur actum immanentem vniri subiecto in quo manet sine interiecto modo, vt constat ex Philosophia; ergo. Quidam negant hanc sequelam, qui putant de ratione modi esse imperfectam quandam incompletiõnem, sed in *Metaphysica quæstione citata hoc impugnatum est.*

C Alij verò consequenti ratiocinatione concedunt sequelam: contra quos præter factas rationes tres primas, arguo ex communi modo concipiendi, non enim concipimus actus immanentes vt modos, sed vt res quasdam, & in quo vtrplurimū communis autorum consensus, qui, vt vidimus, non concipiunt terminum intellectus, v.g. & modum per essentiam suam vniti intellectui, & ab illo pendente essentialiter; & declarari potest, quia terminum intellectus concipimus vt causam producentem habitum, & vt imaginem obiecti; hæc verò notiones alienæ sunt à conceptione modi.

Sequitur ex hac dependentia essentiali, terminum intellectus factum sine specie, de potentia absoluta non posse fieri cum specie; quod tamen nullus hactenus concessit. Sequela probatur, quia si talis terminus pendet per essentiam à sua causa efficienti, factus ab vna, non potest ab alia fieri, quia non potest variari essentialis dependentia; quod si aliquis velit, vt reuera tenetur, concedere prædictam sequelam, sic arguo. nam cum Deus simul cum intellectu producat intellectum & terminum sine specie, dicitur supplere concursum speciei, vt docent multi Theologi in materia de visione, dum docent, speciem Dei non esse necessariam ad visionem illius, etiam si sit possibilis. nam cum Deus sit præsentissimus intellectui creato, potest per seipsum concurrere concursu obiecti; nullo tamen modo posset dici, Deum supplere concursum speciei suæ, vel alterius obiecti, nisi eundem effectum & terminum diuersa actione, & concursu faceret ab eo, quo talis terminus posset fieri ab specie; quod si fieri ab specie illi repugnat, qui semel fit sine illa, non dicitur Deum supplere concursum speciei, sequitur terminum factum ab specie, & intellectu simul fieri nulla ratione posse sine specie. Sequela probatur, quam hactenus nullus concessit; sequitur etiam actum supernaturalem factum sine habitu nullo modo posse fieri ab habitu, vnde cum tales habitus dentur ex sententia Theologorum, ad connaturaliter operandum, erunt actus multi, quibus repugnet connaturaliter fieri per habitum, quod Theologis inauditum est, & idem fit de actu naturali factum sine habitu naturali;

sequitur

sequitur enim nullo modo posse fieri ab habitu, & actus qui semel fit ab habitu, nullo modo poterit fieri sine illo, etiam de potentia Dei absoluta.

Dices hæc sequelas necessariò concedendas esse de actione ipsa in omnium opinione, quia actio per suam essentiam pendet à principio efficienti. Respondeo hoc verissimum esse; sed ego contendo de termino actionis hoc non esse, vnde licet Deus non possit facere sine intellectu actionem ipsius; tamen poterit facere terminum illius, & ita contra hanc doctrinam non habent vim argumenta facta, contra ponentes in termino essentialem dependentiam ab intellectu.

Ex his verò etiam facile excluditur opinio ponentium specialem connexionem inter terminum intellectus, & ipsam intellectus, & tam immediatam vnionem, vt à Deo fieri non possit terminus sine actione tali ipsius intellectus, multa enim ex his quæ diximus, faciunt contra hunc modum dicendi, qui sine sufficienti fundamento negat talem terminum posse fieri à solo Deo.

Tertia conclusio, talis terminus intellectus potest fieri à Deo in intellectu, sine ipsius intellectus concursu causæ efficientis. hanc tradunt expressè autores omnes, qui supra dixerunt, terminum istum posse fieri à Deo; loquuntur enim de productione illius in intellectu, vel voluntate, vt legenti constabit. Et probatur primò, quia sine sufficienti fundamento dicitur hoc non posse fieri à Deo: secundò, quia actio vt sic, non est causalitas materiæ, vt recipiat, sed agentis; & probatur, quia terminus etiam vt distinctus ab actione pendet à materia, etiam si actio varietur; ergo.

Dices actionem nõ esse materiæ causalitatem, sed in actu immanenti esse conditionem necessariam; sed hoc liberè fingitur, quia talis actio non est necessaria vt dispositio ad formam contrariam, neque enim actio est dispositio, & fundamenta oppositæ sententiæ nullius sunt momenti, vt infra videbimus.

Restat vt respondeamus argumentis aliarum opinionum, vt res perfecte intelligatur: & primò congruentia primæ sententiæ leuissima est, quia etiam si sit possibile terminum fieri à solo Deo; tamen ex connaturali modo operandi melius est, magisque rebus ipsis conueniens, vt fiat à potentia, vt omittam in eo etiam errare Nominales, quod putet, requisitum totum ad statum intelligendi posse fieri à solo Deo, de quo supra dictum est. legatur Molina 1. p. q. 12. art. 5. d. 1. responder enim argumentis Nominalium.

Vega etiam leue habet suæ doctrinæ fundamentum, nam Concilium Arausicum solum vult multa fieri in homine bona, sine illo liberè concurrente, quæ etiam est mens Augustini: vnde sine causa putauit hic autor, quæstionem philosophicam definitam esse eo loco à Concilio, quæ instituta Concilij nihil deseruiebat, & de qua eo sæculo fortasse nec verbum fuerat auditum in schola Philosophorum, nedum disputatum in Conciliis: an verò sententia, quam sequitur Vega, censura digna sit, theologicis negotij est, sit sit nobis dixisse planè esse in Philosophia improbabilem.

Fundamenta tertiæ sententiæ facile soluuntur. Ad primum constat ex dictis quæstione præcedenti per solum terminum intellectus non posse intellectum intelligere. Ad aliud dicitur sufficienter intelligi rationem termini actus immanentes ex hoc quod talis terminus natura sua ex connaturali modo postulet actionem eius in quo manet vt in subiecto; actionem verò ipsam immanentem hoc habere per prædicatum sibi intrinsecum.

P. Luiffi de Torres select. disp. Pars I.

Superest soluamus argumenta quintæ sententiæ, quæ aliquibus multum exhibuerunt negotij: ea verò sunt, quæ quæstione secundâ pro secunda sententia posita sunt, & duæ quidem primæ rationes illius sententiæ supra solutæ sunt.

Ad tertium respondetur ex dictis, verissimum esse, Deum posse facere entitatem verbi, & ponere illam in intellectu; nego tamen per informationem illius intellectus intellectum, in eo casu: & ad probationem respondeo, primò falsum esse quod dicitur actionem illam, qua verbum fieret à Deo, esse futuram eiusdem speciei; actio enim vitalis, & immanens, specificatur à principio vitali, & non à termino, vt dixi quest. 3. conclus. 2. ratione 3. principali, ex communi doctrina, quam etiam ibi probauit.

Ad probationem respondeo, notissimum esse discrimen inter actionem qua fit calor, & qua fit terminus immanens, & qui postulat fieri à principio vitali, neque calefactio postulat calorem, vt principium efficiens, sed à quocunque fiat est calefactio, si ad calorem terminetur; est enim actio transiens reique inanimatæ, & non de genere vitalium actionum; secus verò se habet intellectio, quæ postulat fieri à principio vitali vt sic, in quo manet, & in quacunque sententia diuerso modo debemus philosophari de actione immanenti vitali, & de actione transeunte non vitali. Addo secundò id quod dixi in libris de anima, & placet viris doctissimis huius ætatis, quod etiam actio qua verbum fieret à solo Deo in intellectu, esset eiusdem specificæ rationis infimæ, tamen intellectus, sic informatus tali actione, & termino, non intelligeret, quia, vt dixi quest. 3. ad intelligendum non solum requiritur informatio, sed efficientia ipsius intellectus, qua deficiente intellectus non constituitur in statu vitali. legatur Molina 1. part. quest. 12. art. 5. disp. 1. conclus. 1.

Ad quartum respondetur, non esse de essentia verbi, & de entitate illius originem à dicente, sed solum requiritur ad hoc vt terminus representans obiectum dicatur verbum, quod terminet actionem intellectus, sine qua amittit denominationem propriam verbi, neque aliud voluit Augustinus, D. Thomas, & Theologi 1. part. quest. 33. art. 7. Quod verò dicitur debere per suam essentiam esse verbum, ita vt includat essentialiter originem à dicente, falsum est, solum enim primariò, & principaliter dicitur verbum mentale, quia ex natura sua postulat actionem, quæ sit naturalis locutio, & dictio, nec sequitur verbum esse aggregatum ex termino, & actione, sed terminum non fortiri denominationem verbi, nisi supposita actione dicentis, secusque non dicere relationem originis ad personam dicentem, fundatur enim hæc relatio in dictione.

Circa quintum argumentum posset disputari, an actus vitalis dicat actionem, & terminum aliquo modo ante intellectum distinctum, in quo philosophandum est, sicut in actu intellectus; rationem verò huius actus vitalis non saluari sine efficientia voluntatis, efficaciter probatum est quest. 3. conclus. 2. ratione 2. principali. Sed addendum est hoc loco, actionem qua producitur pondus voluntatis, non esse tendentiam in obiectum, sed fieri ipsius tendentiæ, & inclinationis actualis. hoc declarandum est, & probandum, sicut in simili de actione intellectus dictum est, ex communi doctrina, actionem non esse imaginem, & similitudinem, sed fieri illius.

G

Et

Et confirmatur, quia actio qua producit gravitas lapidis, non est formaliter gravitas, ut per se constat, sed fieri gravitatis; ergo actio qua fit pondus volutatis, non est formaliter pondus, & tendentia in obiectum; actio ergo voluntatis requisita est tum ad vitalitatem, tum etiam (quod in idem redit) ut adione vitali fiat actualis illa inclinatio, voluntatis in obiectum. Denique de actione, & termino appetitivæ potentia; philosophandum est sicut de actione, & termino cognoscitivæ, proportionem servata. His positis.

Respondeo ad quintum argumentum, libertatem non intelligi complete; exerceri, nisi intelligatur ipse terminus, quia libertas non consistit complete in actione, ut distincta est à termino, sed ut includit etiam illum. nam licet libertas consistat in agendo, ut supra dixi; tamen non consistit in agendo, ut dicit solam actionem, sed ut dicit terminum, itaque terminus ipse liberè fit, licet non recipiatur liberè, quantum est ex parte solius receptionis, verum est non esse terminum liberum per suam essentiam, ita ut per illam pendeat à principio liberè operanti, hoc enim non est requisitum, nec aliquis ex prioribus qui felicissimis Scholasticorum seculis floruerunt, id affirmavit, ex his qui in actu immanenti ponunt actionem & terminum, si vnum excipias Durandum citatum supra *quest. 1.* huius disputationis, qui hoc videtur indicare à simili de actu intellectus.

Sed obiicit doctrinam Theologorum, qui consequenter affirmant, actum voluntatis esse intrinsecè liberum, actus verò aliarum potentiarum solùm extrinsecè denominatione. Respondeo doctrinam hanc verissimum habere sensum, quia Doctores loquuntur de actu voluntatis, ut dicit actionem, & terminum, quia actio per suam essentiam pendet à principio libero, & terminus ex natura rei postulat talis principij actionem.

Sed dices: ergo saltim prius natura intelligitur actio libera, quam terminus liber, quia actio est prior natura termino; ergo. Respondeo, totum esse verissimum, ex hoc tamen non fit, completam libertatem intelligi ante ipsum terminum actionis liberæ, sed illa libertas actionis (si excludatur terminus) non est sufficiens ad constituendum actum bonum, vel malum, quia actus in tantum est bonus, vel malus, in quantum respicit obiectum bonum, vel malum, & tamen, ut dixi, per solam actionem non respicitur obiectum; ex solutione verò præfata quinti argumenti, cessant nonnulla alia, quæ ex falsa sequela inferri solent, quæ de industria prætermittit, valde enim facilia sunt.

Tandem obiici possunt loquutiones D. Thomæ citatæ *quest. 1.* & aliorum Sanctorum, quatenus intellectiōnem appellant motionem, & cogitationem, & quatenus D. Thomæ specialiter docet, intelligere non importare rationem originis. nam ex loquutionibus Patrum videtur sequi, illos sensisse non distingui actionem à termino, & sic vnum sine alio dari non posse; ex loquutione verò D. Thomæ sequitur, non esse necessariam originem ab intellectu, ut quis intelligat: sed quod attinet ad Patres non arbitrarios, illos tractasse de identitate, aut distinctione actionis à termino, ut dixi *quest. 1.* nondum enim eo sæculo excitata fuit philosophica hæc controuersia inter Patres Ecclesiæ, sed posteriori ætate, posteriores etiam Scholastici excitarunt, de mente verò D. Thomæ dixi *quest. 1.*

Addendum verò est hoc loco, sic explicare nonnullos iuniores locum *1. parte quest. 34. art. 2. ad 3. In-*

teligere importat solam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in quo nulla ratio originis importatur, ut solùm loquatur D. Thomæ de intellectu prout abstrahit à creatura, & increata; sed negari non potest quin expressè D. Thomæ ibi affirmarit, intelligere solùm importare informationem in intellectu nostro, ut legenti constabit.

Secundò alij volunt, S. Thomam docuisse, intelligere non importare rationem originis transuentis; sed contra hoc est, quòd D. Thomæ distinguit eo loco intelligere, & dicere, & affirmat, dicere importare rationem originis; certum autem est, dicere mentale, non importare actionem transeuntem.

Tertiò, alij verò sic explicant D. Thomam in hoc loco, ut solùm velit D. Thomæ, in intellectu nostra nullam importare rationem originis ad rem intellectam; cum tamen dicat habitudinem originis ad verbum dictum, & est hæc explicatio satis secundum mentem D. Thomæ, illiusque argumenti solutione apta; ut legenti argumentum, & solutionem constabit.

Quartò, alij volunt D. Thomam solùm docuisse, formam rei intellectæ per solam informationem constituere intellectum intelligentem; dicunt tamen actionem ipsius intellectus considerari posse ut ab illo pendens seipsa alio modo, ut illum informans; sed quamvis hæc solutio videatur primo aspectu subtilis, nec tamen veram doctrinam continet, nec consonat doctrinæ D. Thomæ. nam actio secundum se, ut supra dixi, non est forma rei intellectæ, quia non est imago, & similitudo ipsius, & D. Thomæ in verbo ipso ponit similitudinem, & representationem obiecti.

Quintò alij volunt D. Thomam simpliciter docuisse, intelligere importare rationem originis, sed non importare principaliter; sed contra hoc est quod dicit D. Thomæ, intelligere importare solam habitudinem in qua nulla ratio originis importatur, sed solùm informatio; bis ergo vitur particula exclusiva *solùm*; ergo simpliciter excludit rationem originis.

Nos verò alio modo explicuimus D. Thomam *quest. 1.* ex variis locutionibus ipsius; ex dictis verò facilè colligitur, quid nomine *dictiōnis*, & quid nomine *intellectiōnis*, intelligat S. Thomæ, ut enim dixi *quest. 1.* in solutionibus argumentorum, explicans mentem D. Thomæ, ipse appellat dicere actionem intellectus qua fit verbum, & aliquando appellat intelligere terminum illius, qui tamen *quest. 4. de veritate, art. 2. ad 5.* docet, in nobis omne intelligere esse propriè dicere, imò, ut dixi in libro de anima *disp. 5. quest. 1. in fine*, Scotus dictionem appellat actionem intellectus, terminum verò ipsius intellectiōnem; differt verò à doctrina D. Thomæ, quia putat Scotus terminum, etiam sine actione intellectus, esse sufficientem formam, ad constituendum intellectum in statu intelligentis, in quo fallitur, ut vidimus; ea verò, quæ diximus, esse de mente Scoti, constat ex ipso in *1. dist. 63. quest. 6.* in tribus quæstionibus, quas eo loco citavi, ut bene aduertit Molina *1. parte quest. 27. artic. 1. dub. 8. num. 2. col. 1115.*

Sed querere posset aliquis primò, an Verbum productum à solo Deo, & positum in intellectu, possit producere habitum in ipso intellectu. Ratio dubij est, quia si tale quando producit ab intellectu, est productiū habitus, & potest produci à Deo solo qualitas eiusdem speciei, consequens videtur, ut producat eum habitum.

In

In hoc dubio nihil inuenio vel in autoribus, vel in Philosophis huius ætatis, & ideo solùm ratione, non verò autoritate agendum est; & mihi quidem probabilis videtur, tale verbum non producturum habitum in intellectu, quando intellectus merè passivè se habet respectu ipsius Verbi, quia isti habitus naturales, de quibus est modò quæstio, ipsomet exercitio actus vitalis acquiruntur; ergo cum ex nostra sententia sola qualitas non constituat actum vitalem, non producer habitum, aliàs sequeretur, eum qui nunquam cognouisset obiectum, ex sola passiva receptione verbi, se experiri faciliorem circa cognitionem illius obiecti, si Deus aliquoties efficeret in illo verbum, quod non videtur consonum rerum naturis.

Secundum doctrinam tamen eorum, qui putant per terminum factum à solo Deo, posse intellectum intelligere, videtur probabilis illum terminum causaturum habitum, ex cognitione enim causata, ut constat, quòd si tunc homo recognosceret ut ex repetita illa cognitione faciliorem se experiretur in cognitione illius obiecti; quod verò de habitu dixi, verum existimo eodem modo de specie, si verbum mentis est productiū illius, secundum doctrinam multorum, quæ tradidit in libris de anima.

Ad rationem dubij constat ex dictis, licet enim utrunque verbum sit eiusdem rationis, tamen non habent eandem conditionem, unde non est mirum, si vnum agat, alterum verò non agat.

Secundum dubium esse potest, an per verbum solùm productum à Deo in intellectu moueatur voluntas ad operandum circa obiectum representatum? qui putant hoc verbum constituere intelligentem, consequenter tenentur affirmare, ab illo moueri ipsum operantem, in cognitione enim mouetur agens, tanquam à dictione proponente obiectum: verum secundum nostram doctrinam dicendum est, à tali verbo non moueri operantem ad amandum, & non amandum, quod probatur ex contrario fundamento, quia agens nequit operari per voluntatem, nisi præuia cognitione; sed tale verbum non constituit cognoscendum, ut dixi; ergo.

Tertium dubium esse potest, an per verbum factum à solo Deo, conferatur tamen efficienter ab intellectu, intelligat intellectus. Respondeo intellectum in eo casu intelligere, quia tunc habet omnia requisita ad intelligendum, ut constat ex dictis.

D V B I V M V.

An sine concursu animæ possit à Deo cum intellectu fieri quidquid necessarium est ad statum intelligendi.

Adem difficultas habet locum in qualibet alia potentia cognoscitivæ, vel appetitivæ, & idem proportionaliter dicendum; an verò actus intellectus fieri possit sine habitu, vel sine specie, dixi in libris de anima; modò verò solùm querimus, an sine concursu animæ, quæ est prima, & substantialis vita, fieri possit actus vitalis; nec solùm querimus, an fieri possit terminus actus intellectus, nam in nostra sententia constat ex dictis hoc esse certum, docuimus enim terminum fieri posse etiam sine actu concursu intellectus. Difficultas ergo est, an sine concursu animæ fieri possit quidquid necessarium est, ut ipse intellectus constituatur in statu vitaliter operantis, scilicet intelligentis. Ratio verò dubij esse potest, quia cum anima sit vita substantialis, non posse videtur esse actus secundum

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

Actus vitalis, sine dependentia à prima vitæ radice; secundò quia aliàs intellectus separatus posset intelligere.

In hac re omnes qui putant, sine concursu actu intellectus, fieri posse quidquid necessarium est ad intelligendum, faciliori negotio id concedunt fieri posse absque concursu animæ, imò cum eorum multi dicant animæ potentias non distingui ab ipsa anima, ut docui *2. de anima*, idem ferè est dicere hoc posse fieri sine concursu intellectus, & fieri posse sine concursu animæ; cum his tamen supra disputatum est.

Secundus alius modus dicendi esse potest, non posse sine concursu animæ fieri, quidquid necessarium est ad intelligendum; primò propter rationes dubitandi; secundò, quia si vera est communis doctrina S. Thomæ, & aliorum quos retuli *3. de anima, q. 11.* afferentium animam concurrere ad actiones vitales; hoc non potest esse, nisi quia istæ actiones ex sua natura requirunt dependentiam à prima vita, & in hoc præsertim consistit status vitæ, & differentia actionis vitalis à non vitali; ergo, quod sine illa potest saluari, non est cur dicamus de facto animam concurrere cum potentia.

Tertia sententia est eorum, qui de facto affirmant animam non concurrere efficienter ad actum vitalem, sed tantum per suam potentiam, de qua dixi *2. physicorum, c. 3. de anima*; quæstio tamen præsens est cum his qui admittunt, animam concurrere de facto efficienter ad actum vitæ.

De difficultate hac nihil inuenitur tractatum expressum ab autoribus; imò apud Philosophos huius ætatis nihil inuenio; scio tamen non paucis placuisse ea quæ de hac re docui *3. de anima, quest. ultima*, & modò etiam mihi rem contemplanti occurrit, probabile videri, non esse necessarium ad statum hunc vitæ concursum animæ, ut sine illo non possit stare status intelligendi; hoc primum probatur à posteriori, quia per solam actionem intellectus sufficienter intelligitur distingui status taliter operantis ab statu non viuientis, & actio ipsa intelligitur pendere à principio vitæ, ut vita est, atque adeò intellectio tunc procederet ab intellectu ut sic, unde haberet sufficiens specificatum vitale.

Secundò, quia etiam si de facto concedamus esse necessarium concursum animæ ad actionem intellectus, tamen non est sufficiens fundamentum, ut dicamus non posse intellectum nisi tali concursu intelligere, aliud enim est hoc esse ex natura rei ordinatum, aliud verò esse essentialiter requisitum. Ratio verò à priori debet esse, quia natura intellectiōnis talis est, ut non postulet concursum animæ; & declaratur exemplo, quia etiam si dicamus calorem de facto non calefacere, nisi simul cælo concurrente cum calore, propter subordinationem naturalem; tamen negandum non est de potentia absoluta posse calorem solo concursu Dei adiurum calefacere, & in ipso actu intellectus est præsentissimum exemplum. nam etiam si ex natura rei intellectus non agat sine specie, tamen de potentia Dei absoluta non est cur sine specie non possit intelligere; & hanc doctrinam breuiter attingi in libris de anima loco citato, & ut dixi, placuit nonnullis, estque valde probabilis.

Secundò existimo probabilis, non posse intellectum intelligere sine concursu animæ; ratio verò quæ me mouet ut sic senserim modò, eum aliud senserim in libro de anima, ea est, primò, quia per se videtur contra rationem, & cum aliis loqui

G 2 intelle

intellectum separatum posse intelligere, quod fieret A necessarium si concursus animæ de potentia absoluta non esset necessarius; sed fugere posset aliquis vim huius inconuenientis, dicendo, vel has potentias non distingui ab anima; vel etiam si distinguantur, non posse separari; sed utrunque reputo minus probabile, ut dixi *de anima*. Secundò alio modo posset quis respondere, posse intellectum unitum animæ, sine concursu efficienti animæ: producere intellectualem, quæ vel homo, vel anima diceretur intelligere; non posse tamen intellectum separatum ab anima intellectualem elicere: sed contra hoc est, quod non potest assignari ratio, ob quam non possit intellectus separatus elicere intellectualem; si sine concursu animæ potest receptus in anima. nam quod sit receptus, & inhærens, non potest esse conditio agendi ita essentialis, quin à Deo possit suppleri; quod si aliquis velit absolute concedere inconueniens dictum, ut ego aliquando concessi, per se se videtur hoc rationi dissonum; & contendo non posse concedi, sequentibus rationibus, quæ etiam conclusionem confirmant.

Primò exemplo voluntatis, hæc enim videtur non posse operari separata, quia hæc potentia supponit obiectum suum ut cognitum, & non ab ipsa, quia ipsa non est potentia cognoscitiua; ergo ab operante; ergo si ipsa est separata ab operante, non poterit tendere in obiectum cognitum ab intellectu, cui ipsa non est coniuncta, hoc ipso quod non est radicata in ipsa anima cum intellectu, sicut voluntas vnius non potest ferri in obiectum cognitum ab intellectu alterius: & ratio vtriusque est, quia intellectus non habet vnionem cum voluntate respectu operantis; ergo à simili intellectus separatus non poterit operari.

Quod si aliquis dicat rationem hanc probare non posse, voluntatem operari propter defectum obiecti, quæ in intellectu separato non habet locum; fateor hoc esse verum, tamen ex defectu obiecti volo ego colligere modum operandi huius potentie, qui est operari simul cum anima, ut hac ratione verè idem principium sit cognoscens, & volens, scilicet ipsa anima, aliàs si tantum ipsa anima esset intelligens per suam potentiam, & volens per aliam, vix posset assignari ratio ob quam eadem potentie separata non possent simul operari; si radicatio in eadem anima non est requisita, propter vitalem influxum animæ, qui suppleri nequit, ut infra dicam; quæuis verò alia conditio non videtur ita essentialis, quin suppleri possit.

Secunda ratio pro conclusione; nam actio vitalis ut sic, principaliter respicit principium, à quo habet esse vitalis; ergo perfecta ratio actionis vitalis includit dependentiam à prima radice vitæ, quæ est vita substantialis. Consequentia est admodum probabilis. Antecedens verò probatum est supra ex autoribus, & ratione: & hæc rationes factæ probant de facto animam concurrere, quæ est communis doctrina antiquorum Philosophorum, D. Thomæ, & aliorum, ut ostendi in libris de anima, *quest. vlt.* & tenentur affirmare omnes, qui potentias animæ non distinguunt ab anima; hoc supposito, contendo talem concursum non posse ita suppleri à Deo, ut tamen actus maneat vitalis, quia concursus intrinsecus vitæ talis est, ut non maneat vitalis, nisi maneat actus à principio intrinseco vitæ; ergo. Probatur antecedens, quia propter hanc rationem diximus supra, actum intellectus, vel motum localem, non esse vitalem, quando fit à Deo, ideòque intellectum non efficientem non posse intelligere; ergo

neque potest suppleri concursus vitæ substantialis, ita ut actus maneat vitalis, aliàs concursus vitalis intellectus posset suppleri.

Dices, concursum animæ non posse poni in rerum natura, quia est concursus causæ vniuersalis, qui non potest poni in rerum natura, nisi determinetur à concursu specialis potentie vitalis; sed concursus intellectus est determinatus, & ita licet hic maneat actus, verè est intellectio, quia est ab intellectu ut sic.

Respondetur, verum esse, concursum animæ esse quasi vniuersalem, respectu potentiarum animæ; ideoque non posse poni nisi à potentia determinetur; falsum tamen est quod dicitur, posse poni concursum intellectus ut sic, sine concursu animæ, quia hic concursus vitæ modificat essentialiter concursum vitæ substantialis, ut dixi, & ita sine illo nequit poni in rerum natura: conditionalis autem vera est; quod si poneretur, esset determinata species.

Explicaturque exemplo actionis creaturæ, quæ sine concursu Dei non potest poni in rerum natura, propter essentialem dependentiam; sic ergo suo modo est philosophandum in nostro casu. Et declaratur amplius, quia si concursus intellectus potest modificare concursum non vitalem; ergo concursus animæ posset etiam determinari à concursu speciali non vitali, & in hoc sensu iutuli, posse suppleri concursum vitalem intellectus, quamuis in hoc casu, quo concursus animæ maneret; sine concursu intellectus non maneret intellectio; sed neutrum fieri posse constat ex hoc quod concursus potentie vitalis solum est determinatiuus immediatus concursus eius quo concurrat anima, & actio animæ solum determinatur per actionem vitalis potentie.

Ex hac ratione vtriusque fit, non posse poni in rerum natura, concursum vitalem intellectus, nisi simul anima concurrat, quia concursus potentie vitalis essentialiter coniungitur concursui vitæ substantialis, propter perfectam rationem vitæ, & sic neque receptus in anima, neque separatus ab illa, poterit etiam de potentia absoluta elicere intellectualem.

Ex tradita verò doctrina facile est soluere argumenta contraria, quibus motus antea existimaui, oppositam sententiam esse probabiliorum.

Ad primum respondetur, si poneretur actio intellectus, ut intellectus est sine concursu efficienti animæ, illam sufficere ad distinguendum statum viuentis, à non viuentis statu; nos tamen negamus talem actionem poni, non concurrente anima; & consequenter negamus alia.

Ad secundum constat, propter specialem rationem nos ponere essentialem naturam actionis vitalis, in dependentia à prima radice vitæ substantialis, ex quo soluitur ratio, quæ dicebatur esse à priori, & constat disparitas eius exemplo quod in ratione ponitur.

Sed querere posset aliquis, an possit anima intelligere per solum suum concursum, sine actu concursu intellectus? Respondeo iuxta dicta in libro de anima, *quest. vltima*, non posse animam intelligere, quando intellectus non concurrat actuè, etiam si passiuè concurrat; & declaratur primò, quia, ut constat ex dictis, talis concursus animæ poni nequit sine determinato concursu intellectus, vel alterius potentie vitalis; secundò, quia etiam ex dictis colligi potest, talem concursum non esse sufficientem ad constituendam intellectualem

nem, quia non est determinata species intellectio- nis, ut præcisè intelligitur à concursu intellectus separati.

Ex dictis verò sumitur argumentum ad probandum quod diximus *quest. 3.*: scilicet non posse intellectualem consistere in sola informatione termini, sine actione ipsius intellectus, quia aliàs sequeretur intellectum separatum posse intelligere, nam separatus bene posset recipere terminum factum à Deo. Sequela probatur, quia quando est intellectus in anima immediatè, solo suo concursu recipit intellectualem, etiam si ut quod anima denominetur recipiens; imò anima nullo alio modo potest recipere intellectualem, iuxta ea quæ de quantitate dixi in libro de cælo, respectu accidentium quæ illi inhærent, & sicut ibi probaui, substantiam non recipere calorem nisi per quantitatem, ita tamen ut quantitas separata possit recipere illum sine substantia, ita in præfenti dicendum est.

Sed dices, idem inconueniens sequi, etiam si ponatur actiuitas intellectus necessaria ad intellectualem, vel eandem posse habere solutionem. Sed contra, quia, ut constat ex dictis, magnum discrimen est, nam vitalis concursus intellectus esse nequit sine concursu animæ: at verò receptio non est cur esse non possit in solo intellectu separato, sicut in quantitate separata, & sine controuersia certum debet esse intellectum existentem in anima recipere intellectualem, receptione, quæ physicè non pender ab anima, imò iuxta dicta in libris de cælo, pendere nequit forma recepta à duabus in sua receptione immediatè, saltem ex natura rei, maxime quando illa duo ita se habent, ut vnum sit receptum in alio, & illud quod est receptum, est subiectum immediatum formæ alterius, ut de albedine respectu quantitatis, & substantiæ, constat ex libro de cælo; & tamen in genere causæ efficientis pendere potest effectus à duabus per eundem realem concursum, quod prouenit ex diuerso modo causandi causæ materialis, & efficientis. Ex his facile constat, quid sit actus vitalis, sed dubio sequenti dicetur.

DVBIUM VI.

Quid sit potentia vitalis.

Aduertendum est ex D. Thoma *1. parte quest. 18. art. 1.* quod viuere ea dicuntur, quæ habent in se principium motus, quo se moueant. & Aristoteles *8. physicorum*, mouere à seipso vitale, inquit, est, & animatorum proprium, *textu 2. 4. cap. 4.* quomodo distinguatur motus viuentium à motu non viuentium, etiam si motus non viuentium fiat efficienter ab aliquo intrinseco principio, dixi *8. physic. & 2. de anima*, & quidem quod viuentia seipsa moueant, experientia constat, & probatum est in physicis. Ex quo fit ad rationem potentie vitalis primò esse requisitum, ut sit principium intrinsecum operanti.

Verum quia in viuente respectu operationum vitalium sunt aliqua principia, quæ non sunt potentie vitales, oportet ut ab his distinguatur potentia vitalis; constat enim esse species, & habitus, qui potentie vitales non sunt, & tamen concurrunt ad actus vitales; distinguitur ergo ab his principiiis potentia vitalis, ex hoc quod debet esse potentia propria animæ, secundum gradus vitæ; & quod oriatur ab illa, & quod debet esse propria potentia vitæ ut sic, constat, quia sicut substantia naturalis habet proprias potentias sui ordinis, ita vita ut sic debet habere proprias potentias; & quamuis species

P. Luisij de Torres select. diss. Pars I.

intelligibiles, & habitus spirituales sint instrumenta, vel principia propria vitæ ut sic, tamen non possunt dici potentie vitales, quia non oriuntur ab anima, neque perpetuò sequuntur illam, ut potentia debet sequi essentiam in statu naturali, quod infra amplius declarabitur.

Sed quæres, quomodo ergo poterunt distingui species Angelorum à potentia vitali, in opinione illorum Thomistarum, qui putant oriri ab essentia Angelorum, velut propriæ passionis, ut docent Doctores in materia de Angelis. Respondetur primò hanc opinionem esse falsam, quam in ea materia refutant multi Theologi; verum, etsi ponantur tales species, non est dicendum esse potentias vitales, quia, ut dixi in libris de anima, species non est principium cui debeat concursus ad faciendum, quæ est ratio vitæ, hic enim concursus debetur intellectui per se, sed solum debetur speciei concursus, ad faciendam cognitionem, non ut cognitio, sed ut talis obiecti, quæ, præcisè, & formaliter loquendo, non est ratio vitalis, & ideo species supponit semper potentiam vitalem, à qua prouenit actus vitæ, ut vitalis formaliter; & probatur, quia aliàs non posset suppleri à Deo concursus speciei, quia intrinsecus concursus vitæ ut sic non potest sic suppleri, ut illo deficiente actus sit vitalis; consequens verò est contra communem consensum, ut patet ex libro de anima.

Sed quomodo potentia vitalis distinguatur ab habitu supernaturali, est dubium; nec enim desunt aliqui hac ætate, qui specialiter de lumine gloriæ velint esse potentiam vitalem, & hoc indicant Theologi antiquiores, & recentiores Thomistæ, qui putant absque lumine gloriæ non posse fieri visionem Dei de potentia absoluta, videntur enim velle esse potentiam necessariam ad visionem, sine qua fieri nequit; veruntamen ut omittam difficultatem hanc, absolute mihi videtur falsum affirmare, lumen gloriæ esse potentiam vitalem, vel aliquem alium habitum supernaturalem, primò, quia nec S. Thomas, nec grauiores Theologi aliquem habitum appellarunt potentiam vitalem, cum exactissime de omni actu, siue naturali, siue supernaturali, disputauerint.

Secundò, quia omnis potentia vitalis est passio vitæ substantialis primæ, & radicalis; lumen verò gloriæ, vel quouis alius habitus supernaturalis non est passio alicuius vitæ substantialis, nec illi debita, ut communis fert Theologorum opinio in materia de visione, & de gratia; & variis rationibus probatur à Theologis, has qualitates nulli creaturæ esse connaturales, verum eas suo pondere pendere non est huius loci: & ego existimo esse specialem rationem non leuis momenti; sed hoc loco sufficit sumere id quod constitutum est apud Theologos, scilicet, nulli substantiæ esse connaturales habitus supernaturales, quod sufficit nostro instituto; ex hoc enim videtur sequi, non esse vitales potentias, hæc enim semper sunt passionis alicuius vitæ, & declaro vim huius rationis exemplo, quia contra rationem videtur fieri posse aliquem intellectum, qui non sit passio propria alicuius gradus vitæ substantialis, talis enim gradus videtur supponere gradum substantialem, cui debeat talis intellectiua potentia.

Sed dices, sicut potentia vitalis sequitur aliquem gradum vitæ, ita accidens omne sequitur prædicamentum entis substantialis cum sit entis ens; sed lumen gloriæ ponitur nulli substantiæ connaturali, etiam si sit accidens: ergo posset poni potentia vitalis nulli vitæ connaturali. Respondetur esse disparatam rationem, quia non omne accidens est connaturale, hoc est petitum à substantia, ut patet

in impulsu violento, qui nulli subiecto est connaturalis, licet sequatur determinatum gradum entis, scilicet si sit materialis, subiectum petit materiale; nulla verò talis est potentia vitalis, unde mirum non est, si esse possit accidens nulli subiecti connaturale, id est, debitum illi, quamvis postulet aliquem gradum entis cui inhæreat, & tamen esse non possit potentia vitæ, quæ non sit alicui vitæ connaturalis, cum sit propter animam, illique subordinata, & ab illa debet oriri vt propria passio, est enim inter potentiam vitæ, & vitam substantialem maior connexio, quam inter substantias alias, & accidentia in ordine ad operationem, ad quam potentia vitales ordinantur.

Tertio probo, habitum supernaturalem non esse potentiam vitalem, quia, formaliter loquendo, non agit concursu vitali; & ponamus exemplum in habitu intellectus, nam talis habitus non concurrat formaliter concursu qui requiritur ad intelligendum, hic enim ab intellectu provenit, & aliis sine intellectu actuè concurrente posset fieri intellectio, vel habitus ille esset intellectiva potentia, quod sine ratione dicitur, cum talis habitus supponat potentiam intellectivam, in qua recipitur, & cum qua concurrat concursus; ergo habitus supernaturalis ad supernaturalem actum tantum formaliter est supernaturalis, & propter supernaturalitatem actus requisitus, hæc enim ab intellectu requiritur oriri, cum sit naturalis potentia. Plura de hoc dicere, non est præsentis instituti.

Sed quæres ad quid sit necessarius habitus supernaturalis in opinione eorum, qui ponunt aliquos habitus supernaturales quoad substantiam, & tamen ponunt naturales actus quoad substantiam, in hac enim opinione non potest dici habitum concurrere ab supernaturalitatem actus, quia ille est naturalis, neque concurrere potest ad intellectioem, v.g. neque concursu obiecti: ex dictis ergo nullum habet concursum in ea opinione. Respondeo illam semper mihi visam, esse falsam, & hoc esse contra illam satis efficax argumentum.

De habitu verò acquisito, oportet explicare, an concurrat concursu vitali, vt perfectius intelligamus, intellectum distingui à potentia vitali, nec posse dici potentiam vitalem; variis ergo modis potest hoc explicari iuxta diuersas sententias de munere habituum, de quibus diximus 3. de anima disp. de natura habituum; sed breuiter est hoc explicandum, secundum nostram sententiam, quam eo loco probauimus, vbi docuimus habitum acquisitum etiam concurrere ad substantiam actus, & esse instrumentum potentia, & concurrere ex parte potentia, & non ex parte obiecti, secus quam species impressa. Secundum hanc ergo doctrinam dico, habitum acquisitum concursu potentia agere, qui illi vt instrumentum communicatur. Probat, quia non concurrat concursu speciei, vt citato loco probauimus; ergo potentia. Consequentia est euident, & declaratur, quia in cognitione intellectus, totum quod est necessarium ad intellectioem, oritur ex concursu debito intellectui; quod verò requiritur ad intellectioem, secundum quod est huius obiecti, oritur ab specie: ergo si non communicatur habitui, formaliter loquendo, concursus speciei necesse est communicetur illi concursu potentia.

Sed quæres ex qua ratione constat, agere concursu potentia, & non speciei. Respondeo primò, hoc constare posse ex eo quòd habitus sit in potentia, in qua tamen species non est; ergo habitus vt sic, non agit concursu speciei.

Dices, licet in potentia appetitiua non sint species, tamen à multis ponitur cognitio concurrentes efficienter cum appetitu ad actum appetitus, & cum illo poterit habitus illius appetitus concurrere concursu obiecti. Respondeo illam opinionem esse falsam, & à nobis reiectam in lib. de anima, & certè, cum habitus & species sint instrumenta, potius habitus ponitur instrumentum vitalis potentia, quam alterius instrumenti. Addo à multis Theologis poni in intellectu Beati habitum luminis gloria, qui tamen putat speciem impressam Dei non esse possibilem, vel non dari de facto: & quidquid sit de hoc quod est alterius loci, dico, habitum acquisitum non esse potentiam vitalem, quia si agit concursu speciei, ille formaliter non est vitalis, vt dixi; si verò agit concursu potentia, agit vt instrumentum potentia vitalis, non vt potentia vitalis. Ex his sequitur, quòd etiam si aliquis velit ponere in Angelis habitus naturales, ortos ab essentia illorum, sicut nonnulli ponunt species, tamen illi habitus non essent potentia vitales.

Ex his constat non quodcumque principium intrinsecum inhærens operanti esse potentiam vitalem, sed illud, quod sequitur vitam substantialem vt talem, sicut propria passio actiua erit potentia vitalis: an verò omnis potentia actiua propria passio vt sic, sit potentia vitalis, dubium esse potest. Ratio dubij est, quia intellectus agens non videtur potentia vitalis, si à possibili distinguitur, quia non videtur habere alium actum, nisi productionem speciei intelligibilis, quæ non videtur vitalis: ipsa ergo potentia non erit vitalis. Sed hæc difficultas non habet locum, si intellectus agens ponatur idem realiter cum possibili, tunc enim potentia illa vitalis habet actum vitalem.

Verum quia D. Thomas, & proceres alij Theologi distinguunt realiter potentias has inter se, oportet videamus, an intellectus agens sit ponendus vt potentia actiua vitalis; hoc verò ex eo pendet quoad nos, an speciei productio sit actio vitalis, intellectus enim agens vt sic, solum habet hunc actum, vt docui in libro de anima, quòd si talis actus non est vitalis, potentia non potest esse vitalis. Hoc dubium tractauimus in libro de anima, disp. 8. quest. ult. de quo neque vestigium est apud autores.

Primus modus dicendi esse potest, productionem hanc vitalem non esse; & probari potest primò, quia Aristotel. numerans gradus vitæ, hanc productionem non refert, neque autores explicantes Aristotelis locum. Secundò, quia species intelligibilis non est vitalis; ergo vitalitas ex actione debet peti, non ex termino. Antecedens est certum, vt ex supradictis constare potest; consequentia verò est euident, & tunc est ratio probans, actionem non esse vitalem, tum quia non potest cum fundamento explicari, in quo consistat vitalitas actionis: si verò dicas vitalitatem consistere in hoc quod est producere à potentia vitali, videtur hoc petitio principij; hoc enim quærimus, an hæc potentia vitalis sit: si verò dicas, ex eo colligi, hanc productionem esse vitalem, quia pendet ex actuali cognitione phantasæ, contra est, quia etiam species sensus interni impressa, & habitus intellectus pendet in fieri ab actuali cognitione, & tamen sine controversia certum est non esse actiones vitales, quibus producuntur habitus, vel species impressæ internæ, neque enim habent causam efficientem potentiam vitalem; & declarari amplius potest, quia species sensuum externorum sunt ab obiectis actione non vitali. imò eodem modo fieri possunt quæcumque species impressæ à Deo;

ergo,

ergo, etiam si fiant ab intellectu agente, non fiunt actione vitali; hunc modum non inuenio apud autores expressum, scio tamen placere viris doctis huius ætatis, & in libro de anima illum sequutus sum, vt probabilior.

Secundus alius modus est, actionem hanc intellectus agentis esse vitalem. Probat, quia hæc potentia est propria vitæ substantialis, vt vita est; ergo est potentia vitalis, nam, quantum ex aliis potentis licet colligere, hoc videtur dicendum, nam anima vegetatiua habet solum potentias vegetatiuas, proprias illius, nullamque habet quæ non sit vitalis, & sensitua; similiter ergo rationalis nullam habet propriam, secundum gradus, quæ non sit vitalis, & formæ inanimatorum potentias habent sibi proportionatas; ergo.

Sed dicès, argumentum non esse bonum, quia anima sensitua non habet potentiam, quæ non sentiat, & tamen concedendum est, animam rationalem habere potentiam aliquam, quæ non cognoscat, secundum opinionem asserentium distingui intellectum agentem à possibili. Respondeo falsum esse quod dicitur, quia appetitus non est potentia cognoscitiua, & quamvis verum esset, tamen negari non posset, quin illa potentia sit propria vitæ; ergo etiam si ponatur cognoscitiua, propter speciale munus, quod exercet, tamen si potest poni vitalis, non est cur excludatur à tali ratione, cum sit propria vitæ vt sic; & tamen hæc obiectio nullam vim habet in opinione asserentium non distingui à possibili.

Secundò declarari potest ex eo quòd ad rationem potentia vitalis non requiritur, terminum esse vitalem, vt manifestè constat in vbi, & quantitate, & tamen ad quantitatem, & vbi potest esse vitalis actio à potentia vitali orta.

Tertio declaratur, quia sicut intelligi non potest, actum secundum non esse vitalem, quando oritur à potentia vitali vt sic, quia actus secundum proportionatur actui primo; ita intelligi non potest, potentiam non esse vitalem si oritur ab anima, secundum gradum vitæ substantialis vt sic, quia hæc proportionatur gradui à quo oritur, sicut actus secundus actui primo, & hæc sententia mihi videtur probabilior, propter sua fundamenta; & ideo simpliciter dicendum est, omnem potentiam propriam vitæ vt sic, esse potentiam vitalem; actus verò, qui sit à potentia vitali vt sic, vitalis actus est, quæ ex dictis constat; & D. Thomas nunc facile intelligitur, cum 1. p. quest. 18. art. 2. ad 2. dicit, Opera vitæ sunt, quorum principia sunt in operantibus, vt seipsos inducant in tales operationes.

Oportet vt soluamus argumenta opposita sententia: & pro solutione primi, notandum est, Aristotelem 2. de anima, textu 13, diuisione quadam explicasse opera vitæ, dicens, ea esse, intelligere, moueri secundum locum, alimento vt, & sentire, quo in loco non numerat Aristoteles appetitionem quæ est opus vitæ; sed supponit illam, vt docent eo loco interpretes, & sine difficultate recipiunt omnes hanc doctrinam. Hoc supposito respondeo, quòd licet Aristoteles non numeret eo loco actionem intellectus agentis expressè, & formaliter, tamen vel illam comprehendit nomine intellectioem, quia est actio ad intellectioem ordinata, vel supponit illam donec hoc libro ostendat esse necessarium intellectum agentem, qui sit potentia animæ.

Ad secundum respondeo, ex eo colligi, satis philosophicè loqui, actionem hanc esse vitalem, quia est à potentia vitali, vt sic: potentiam verò esse vita-

lem, colligimus ex eo quod est propria vitæ vt talis est in suo gradu.

Sed obiciet, actionem intellectus agentis, si ille distinguitur à possibili, non esse immanentem. Responderetur hoc verum esse, quia producitur species in alia potentia, & non in ea à qua fit, tamen hoc non tollit quin potentia possit esse vitalis, vt constat in motiua, & nutritiua.

Ex dictis in hac disput. facile potest intelligi,

Primò quomodo in Deo sit vita substantialis, quæ est essentia diuina.

Secundò intelligitur, quomodo productiones notiones sint actus vitales in Deo.

Tertio de intellectioem essentiali in ipso Deo varius esse potest modus explicandi vitalitatem illius; nam aliqui putant, intellectioem istam esse constitutiuam essentia diuina; secundum quam opinionem exit aliquid vitale tamquam prædicatum essentia vitalis. Si verò ponatur hæc intellectio tamquam ratione distincta ab essentia Dei, erit vitalis; sicut in creatis, intellectio animæ, vel Angeli dicitur vitalis.

Illud est notandum, aliquot recentiores asserere intellectioem essentiali in Deo virtualiter procedere ab essentia diuina. Qui modus loquendi de processione virtuali vehementer displicet sapientissimis huius temporis. neque aliquis ex antiquis illo vsus est; & in re tam graui modus loquendi vel ineptus est, vel sapere potest errorem.

Pro hac materia de vita Dei legatur S. Thom. 1. p. quest. 18.

DISPUTATIO XIV.

THEOLOGICA.

DVBIUM I.

Quid sit debitum contrahendi peccatum originale.

In hac materia Doctores aliquando appellant debitum, aliquando obligationem, aliquando necessitatem, seu dignitatem; interdum dicunt, personam esse subiectam peccato contrahendo, vel obnoxiam peccato originali, ita potest colligi ex P. Vazquez tomo 2. in 3. partem, disp. 116. cap. 4. in fine. Et toto cap. 5. & P. Suarez tomo 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 4. dixit, esse obnoxium peccato originali, solum esse necessitatem causatam ad influendum originale peccatum, si non impediatur, & concedit esse simul cum gratia in primo instanti conceptionis. & P. Vazquez cap. illo 4. num. 45. dicit, personam aliquam esse obnoxiam peccato originali contrahendo, nihil aliud esse quam ipsam comprehendendam esse sub dignitate, & merito peccati primi Parentis, vt propter illud dignè priuari possit iustitia originali. Aliqui videntur sentire debitum hoc esse destinationem, & ordinationem diuinæ voluntatis, ad contrahendum peccatum originale, sicut de ordinatione ad peccatum aliqui philosophantur.

Tertia opinio est aliorum, qui, vt explicent quid sit debitum, vtuntur distinctione, & docent debitum esse duplex, alterum remotum, alterum proximum; proximum appellant, quod oritur ex pacto, & lege quòd Adamo peccante transfundendum esset originale in posteros, quia ex hoc pacto posteris erant obnoxij peccato contrahendo etiam antequam Adamus peccaret. Remotum dicitur ortum

ex conditione naturæ, nempe quia hoc ipso quod A virtualiter posteri erant contenti in Adamo, erant in potentia ut possent obligari ad contrahendum peccatum Adamo peccante; unde proximum debitum appellant necessitatem contrahendi peccatum originale ortam ex pacto & peccato Adami, & ita in qualibet persona non est concedenda dignitas aliqua prior ipso debito, sed debitum, vel necessitas oritur ex peccato Adami, supposito pacto, vel lege, & hoc debitum potest esse vel in solo Adamo, vel in propria persona.

Ægidius lib. 2. de conceptione, quest. 4. art. 5. §. 5. ait quoddam debitum contrahendi malum nihil est aliud quam obligatio quædam, ad contrahendam malitiam illius culpæ, quam commisit in Adamo. B

Sed difficultas est, an hoc debitum ita sit propriè debitum, & obligatio, ut solutione, vel remissione dicatur tolli, v. g. an tale debitum dicatur solui per ipsum originale peccatum re ipsa contractum, vel per gratiam infusam.

Aliqui securè supponunt, esse propriè debitum & obligationem soluendi, cui satisfacit per contractionem peccati originalis, & tolli per gratiam. Alij verò censent non dici debitum, ita ut non possit esse cum gratia, & potius esse dicendam dignitatem, vel necessitatem contrahendi originale, & certum est his nominibus significari, & aliqui explicant per debitum corruptibilitatis corporis, quæ est necessitas quædam conceptionis, si non impediatur, & dignitas ista peccati Adami oritur, quia ob illud dignè priuatur quis gratia; & iustitiæ originalis soluendi pœnam æternam in inferno, secundum probabiliorum opinionem, debitum est simul cum solutione: ita P. Suarez, & Vazquez, quantum ad hoc quod dicunt, solum esse necessitatem contrahendi originale, & posse esse simul hoc debitum cum gratia in primo instanti; & hæc pars mihi est verisimilior, quæ infra ampliùs explicabitur, & certè nullum est argumentum, ad probandum prædictam necessitatem esse propriè debitum, & infra soluemus vnum, vel alterum argumentum quod fieri potest contra nostram doctrinam, & oritur ex falsa usurpatione nominis debiti propriè sumpti.

D V B I V M II.

An B. Virgo peccauerit in Adamo.

IN hoc dubio aliqui existimarunt, B. Virginem in Adamo non peccasse, ita sentit Catherinus *opuscul. de peccato originali cap. ult.* & alij, legatur P. Suarez *tomo 2. in 3. partem, disp. 4. sect. 2.* P. Vazquez *tomo 2. in 3. partem, disp. 115. cap. 1.* Ægidius *de conceptione lib. 2. quest. 3. art. 1. §. 1.* vbi alios citat, & hac ætate quàm multi ita senserunt, ut hoc modo defendant in Virgine non fuisse debitum contrahendi peccatum originale. Solet verò probari hæc sententia & ex dignitate Virginis, & ex solutione argumentorum, quæ pro contraria parte fieri solent.

Sed contrariam sententiam docuerunt P. Suarez, P. Vazquez, & Ægidius *suprà*, qui alios citat, & sequuntur omnes, qui sentiunt, B. Virginem habuisse peccatum originale: & hæc sententia mihi maximè placet, quam citati Doctores, variis testimoniis Patrum, & Scripturæ probant: quæ tamen aliqua facilitate possent solui à Doctoribus contrariæ sententiæ, legatur P. Vazquez *disp. citata*.

Probanda verò est ex eo quoddam testimonia Scripturæ, & Patrum docent Christum fuisse omnium redemptorem, & ita, vel negandum est Virginem

non fuisse redemptam meritis Christi, vel concedendum est peccasse in Adamo, quia si non peccauit in Adamo; ergo non habuit peccatum originale, neque necessitatem contrahendi illud; ergo non fuit redempta, quia neque liberata à peccato, neque à debito contrahendi illud.

Explicatur, quia si Deus excepit Virginem à lege de transfundendo peccato; ergo etiam si nasceretur sine peccato originali, tamen non nasceretur cum gratia, ac proinde neque haberet debitum, vel necessitatem contrahendi originale peccatum; ergo ex hac parte non egeret redemptione.

Dicit aliquis, posse redimi, & verè esse redemptam, quia ex meritis Christi fuit excepta, ut non comprehenderetur in defendentibus Adæ, quantum ad transfusionem iustitiæ, vel peccati; sed hoc etiam sine fundamento dicitur, & non est propriè redemptio, quia tunc non magis diceretur redempta, quam Angeli, licet daretur gratia ex meritis Christi, neque video quomodo propriè possit dici esse redemptam, si neque habuit peccatum, neque fuit obnoxia peccato contrahendo; quod fatus explicat P. Suarez, P. Vazquez & alij recentiores: mihi satis fit hæc attingisse, & affirmare B. Virginem in Adamo peccasse.

Sed dicit aliquis, testimonia Scripturæ & Patrum, quibus significatur omnes in Adamo peccasse, posse explicari, ita ut excipitur B. Virgo, sicut excipitur à contractione peccati originalis. Verùm contra hoc est, quoddam si admittatur hæc explicatio, etiam posse dici B. Virginem non fuisse redemptam meritis Christi, quia licet dicatur Christus redemptor omnium, tamen potest excipi B. Virgo; nullus verò Catholicus audeat dicere B. Virginem non fuisse redemptam meritis Christi; id quod vltimis infra explicabitur, vbi assignabimus ordinem decretorum in mente Dei secundum veriorum doctrinam.

D V B I V M III.

An B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale.

SVprà diximus hoc debitum esse necessitatem quandam contrahendi peccatum originale ex causis quidem præcedentibus si non impedirentur. Aliquorum sententia est, B. Virginem non habuisse debitum contrahendi peccatum originale, & multi recentiores hoc tempore tradiderunt saltem ut probabilem, & isti absolūtè negant B. Virginem habuisse debitum aliquod, seu necessitatem contrahendi peccatum originale.

Secunda opinio est eorum, qui solum videntur concedere in Virgine debitum conditionale, id est, quod haberet, si ex voluntate Dei non exciperetur à lege pro Adamo, & posteris lata, ita videntur sentire multi hoc tempore cum Catherino, & aliis, quos refert Ægidius *lib. 2. de conceptione, quest. 4. art. 1.*

Tertia opinio aliorum, qui distinguunt de debito proximo, & remoto, iuxta supradicta, & negant proximum, concedunt tamen remotum.

Quarta aliorum qui clariùs docent, B. Virginem in se non habuisse debitum, bene tamen in Adamo, quod ex dictis intelligitur.

Quinta opinio est aliorum, qui in ipsa Virgine admittunt debitum, & necessitatem contrahendi peccatum originale.

Sed dicendum est primò, primam opinionem admittendam non esse, quia, ut diximus, B. Virgo peccauit in Adamo, & ideo negari non potest habuisse aliquod

aliquod debitum contrahendi peccatum originale, si A non impediretur traductio peccati.

Secunda etiam opinio reiicienda est, propter rationem suprà factam, quia si illa esset vera, non posset re ipsa B. Virgo dici redempta ex meritis Christi.

Tertia, & quarta opinio, si admittant B. Virginem verè peccasse in Adamo, & ratione illius debitum, & necessitatem habuisse contrahendi peccatum originale, falsæ sunt, non tamen ita improbables sicut priores.

Explicandum ergo est, an B. Virgo in propria persona habuerit debitum contrahendi originale peccatum.

Prima opinio negat, ita Ægidius *suprà quest. 4. §. 5. B num. 78.* & sequuntur alij, qui absolūtè negant, Virginem contraxisse necessitatem, & debitum incurrendi peccatum originale, cuius argumenta infra adducam.

Alij tamen etiam docent, B. Virginem in propria persona contraxisse prædictum debitum, P. Suarez *suprà disp. 3. sect. 4. §. 2. col. 33.* Hanc etiam sententiam amplectitur Bellarminus *tomo 3. lib. 4. de amissione gratiæ, cap. 10. pag. 330.* P. Vazquez *suprà cap. 5. Coruba lib. 1. quest. 44.* P. Valentia *tomo 4. disp. 2. quest. 1. punct. 2. pag. 428.* multique alij huius ætatis, & hæc sententia mihi semper placuit; & explicari simul, & probari etiam potest, quia hoc debitum, ut suprà diximus, non est aliud quam quædam necessitas contrahendi originale peccatum, ex causis præcedentibus, si non impedirentur, unde non habet hoc debitum contrarietatem cum gratia in primo instanti conceptionis, ut bene explicauerunt P. Vazquez, & P. Suarez.

Unde manifestè fallitur Ægidius *num. illo 78.* dum securè supponit hoc debitum esse talis naturæ, ut per contractionem peccati originalis tanquam solutionem, vel per gratiam sanctificantem, tanquam per remissionem, auferatur: & tamen non probat tale esse hoc debitum; & citati Patres docent nihil aliud esse quàm necessitatem contrahendi peccatum originale, ex causis præcedentibus; & ita P. Suarez expressè censet hoc debitum fuisse in Virgine in primo instanti conceptionis simul cum gratia.

Aduertendum autem est hoc loco, Ægidium *num. illo 78.* asserere, Patrem Vazquez Bellomontanum ignorasse naturam huius debiti, quæ verba vix credam scripta esse ab Ægidio, viro religioso, & modesto, sed potius supposita ab aliquo iuniore ignorantem, & temerario.

Et sanè P. Vazquez oprimè agnouit naturam huius debiti, & quantum ad hoc quod hoc debitum fuerit in Virgine suo primo instanti conceptionis simul cum gratia, idem docuit P. Suarez *loco cit.* multique alij recentiores doctissimi, quos pseudo-Ægidius venerari deberet.

Et ex hac doctrina potest solui prima obiectio, & B argumentum, quod fieri solet ad probandum B. Virginem in propria persona non habuisse debitum, quod argumentum fit hac ratione: Debitum extinguitur per liberalem remissionem, ut constat; ergo in primo instanti conceptionis per gratiam sanctificantem Virgini infusam remissum est hoc debitum: propter hoc argumentum aliqui docuerunt, ut dixi, Virginem non habuisse debitum in propria persona, licet habuerit in Adamo, quia in illo peccauit.

Sed isti Doctores non probant hoc debitum ita esse debitum, ut per gratiam infusam Virgini remissum sit, & nos iam diximus, solum esse necessitatem contrahendi peccatum, ex causis præcedentibus; &

explicari potest, quia ex opinione multorum potest alicui remitti pœna debita propter peccatum, non remissa dignitate pœnæ, quæ dicitur debitum pœnæ contrahendæ; & in physicis debitum corruptionis, quod corpus est obnoxium corruptioni, non auferitur, etiam si ex dono supperaddito liberetur corpus à corruptione actuali.

Dicit aliquis, per gratiam infusam in primo instanti conceptionis impeditur peccatum originale; ergo impeditur, & extinguitur debitum. Respondetur, falsum esse consequens, nam debitum quod in præsentem solum significat necessitatem contrahendi peccatum originale, non extinguitur.

Dices, necessitas contrahendi peccatum originale cessat impedito originali peccato. Respondetur negando assumptum, quia potest esse necessitas ex parte causarum, licet impediatur per potentiam superioris effectus, id est, peccatum sequentium. Explicatur, quia necessitas effectus naturalis sequentium, v. g. ignis, potest existere simul cum impediendo effectus, & tamen dicere possumus, debitum est igni calorem producere, quod debitum non auferitur ex eo solum quod impediatur effectus; & in causa naturali habitus recipiendi formam, & necessitas illius non extinguitur per infusionem formæ.

Secunda obiectio principalis contra nostram sententiam solet fieri, ex eo quod debitum contrahendi maculam peccati non est in propria persona simul cum ipsa macula actualiter contracta, quia debitum est obligatio aliquid soluendi; ergo debitum contrahendi malum soluitur; & extinguitur ipsa contractione maculæ actualis.

Sed hæc obiectio etiam oritur ex falso fundamento, & iudicio de natura debiti contrahendi originale peccatum, quod est necessitas contrahendi maculam, ex causis præcedentibus; & explicatur, quia debitum recipiendi formam, est simul cum forma in naturalibus, & in moralibus debitum soluendi pœnam æternam est simul cum ipsa impletione pœnæ.

Tertiò potest obici, quod debitum in primo instanti conceptionis, licet dicatur esse prius natura, quàm iustificatio, tamen non potuit esse simul tempore illo instanti naturæ; sicut in physicis non possunt esse prima contraria in eodem instanti cum priuatione, licet dicta priuatio esset prius secundum naturam.

Sed hæc Philosophia non habet verum in præsentem, quia supponit falsum, nempe debitum, & gratiam esse contraria; sicut sunt debitum, & remissio illius, quando sermo occurrit de debito propriè sumpto, quod hic non contingit; similia non pauca arguunt recentiores, quæ manifestè supponunt, debitum, & gratiam esse opposita, quod à nobis negatum est, neque ab illis probatur.

Deinde adducuntur à recentioribus plura testimonia Patrum, ad probandum, B. Virginem in propria persona non habuisse debitum; quæ refert Ægidius *suprà §. 8.* quæ tamen parui momenti sunt; & explicatur etiam ab his, qui putant B. Virginem habuisse peccatum originale; & multo faciliùs explicari possunt secundum nostram sententiam, quia prædictum debitum non est peccatum, neque macula peccati, & tamen testimonia illa præcipuè indicant sanctitatem, & munditiam Virginis, ex hoc malitiam actualis peccati intelligunt non pauci; legatur Hedulius *lib. 2. operis possibilis.* S. Ildesonus *lib. 2. de perpetua Virginitate.* Gilbertus Corrozensis, in salutationem Angelicam, Petrus Damianus *de assumptione Virginis.* Anselm. *de excellentia B. Virginis.* Bonauent.

Bonaent. in Psalm. 101. Innocentius sermone de natiuitate, Damascenus lib. 3. de fide, cap. 2. Pseudo-Cyprianus serm. de Christi natiuitate, Ambrosius serm. 22. in Psalmum 118. Hieronymus in cap. 10. Ecclesiastes, Sophronius sermone de assumptione, Hefichius conuersione 2. da B. Virgine, Augustinus de natura, & gratia cap. 36.

Deinde hinc patet nonnullos uti aliquibus argumentis, contra asserentes B. Virginem non habuisse debitum in propria persona; quæ tamen absolute vim non habent, si quis concedat B. Virginem verè in Adamo peccasse, & habuisse debitum in illo contrahendi peccatum originale.

Vnum est, si B. Virgo non habuit debitum in propria persona; ergo non est redempta per Christum, quia neque à debito, neque à peccato originali liberata est. Hoc argumentum potest sumi ex Ægidio tract. de Conceptione. Sed facilius habet solutionem, si quis concedat B. Virginem in Adamo peccasse, & contraxisse in illo debitum contrahendi maculam originalem; secus tamen esset, si dicat quis, Virginem non peccasse in Adamo.

Secundò solent arguere aliqui, quia si B. Virgo non habuit debitum in propria persona; ergo non habuit debitum proprium à quo redimatur, & ita persona illius propriè non redimeretur, quod dici non posset sine errore. Sed ad hoc fusè respondent, qui putant Virginem in propria persona non habuisse debitum, & dicunt verè fuisse redemptam in propria persona, quia peccauit in Adamo, quod non impeditur ex hoc quòd alij etiam in eo peccauerint. legatur Ægidius art. citato, num. 65. & certè ratione peccati in Adamo contraheret peccatum in propria persona, si non impediretur per gratiam.

Alia argumenta adducit contra suam opinionem Ægidius, licet illa soluat, in quorum solutionem supponit falsam doctrinam, nempe debitum contrahendi maculam originalem, non posse esse simul cum gratia sanctificante in primo instanti conceptionis, quòd supra refutauimus. Nonnulla alia habet Ægidius, quæ ex dictis facile possunt refutari.

D V B I V M I V.

An mereatur censuram opinio asserentium, Virginem non contraxisse debitum peccati originalis.

IN hac quæstione grauissimi Theologi erroneam appellat sententiam asserentium, Virginem non contraxisse debitum peccati originalis. P. Vazquez tomo 2. in tertiam partem disp. illa 115. cap. 3. sententiam Catherini errorem appellat. Bellarminus docet non esse tutam lib. 4. de amissione gratia c. 16. legatur Ægidius art. illo 7. num. 15. & num. 16. docet sine errore non posse defendi.

Alij putant esse hæreticam, ut refert P. Suarez tom. 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 4. ubi ipse P. Suarez dixerat esse temerariam; & asserere Virginem in Adamo non peccasse defendi non posse sine periculo, docuit Ægidius quæst. illa 4. citata art. 7. §. 2.

Non desunt tamen hoc tempore, qui dicant, sententiam asserentium Virginem in Adamo non peccasse, non esse propositionem dignam censura; & quidam hoc defendunt, quia putant quòd Virgo nullum habuit debitum.

Alij, qui putant saltem esse opinionem probabilem, eo quòd multi eam defendunt hoc tempore. legatur Ægidius supra à n. 10. qui alios citat; & ali-

qui Doctores, & Magistri in Academia Complutensi ante aliquot annos, quibus ego nolui subscribere.

Sed licet graues Theologi velint defendere prædictam opinionem, vel à censura liberare; tamen non intelligo quomodo explicent B. Virginem fuisse redemptam, si in Adamo non peccauit, censura verè graui dignum est asserere Virginem non fuisse propriè redemptam.

Aliqui licet velint B. Virginem non peccasse in Adamo, neque habuisse necessitatem contrahendi peccatum, fuisse tamen propriè redemptam, quia ex conditione naturæ caderet in peccatum, nisi exciperetur à lege vniuersali. hanc solutionem refutat Ægidius supra à num. 21. & nos infra refutabimus.

Interim non videtur cum proprietate explicari redemptionem, si neque habuit peccatum, nec debitum peccati contrahendi: & aliàs non magis diceretur redempta quam Angelus, qui tamen per gratiam præseruatus est, ne caderet in peccatum. Deinde si B. Virgo excepta est à lege Adami, & in posterum de contrahendo peccato originali ergo non eguit gratia ut præseruaretur ab illo peccato contrahendo; de hoc argumento legi potest Ægidius supra à num. 27.

Mihi placet posse prædictam sententiam excusari à censura, solum propter auctoritatem supra scriptorum Doctorum, qui hoc tempore in Hispania illam docuerunt ut veram, vel iudicant probabilem, inter quos fuerunt doctissimi quidam nostræ Societatis.

D V B I V M V.

Quomodo sit philosophandum secundum nostram principia in hac materia.

Renuer dicam quod sentio: & Primò existimo vix posse defendi, Virginem non habuisse debitum, secundum opinionem asserentium, Incarnationem prædestinatam post præuifum originale peccatum.

Secundò existimo ad defendendam opinionem prædictam, necessarium esse dicere, Incarnationem prædestinatam ante præuifionem peccati.

Tertio existimo, necessarium esse dicere, Christum etiam ut redemptorem prædestinatam ante peccatum, ut de hac re loquens P. Suarez 1. 2. disputans de peccato originali; quæ tamen mihi non probatur, & 3. parte ad quæst. 1. docuit, esse Christum prædestinatam post præuifum peccatum.

Quartò existimo, non posse absolute negari, Virginem habuisse aliquod debitum, vel proximum, vel remotum.

Quintò censeo, eodem sensu concedendum esse B. Virginem aliquo modo esse redemptam.

Sextò dico, B. Virginem in Adamo peccasse, & ideo secundum nostram doctrinam habuisse proprium debitum contrahendi peccatum originale, à quo præseruata est per merita & sanguinem Christi.

Septimò, pro disputatione ista obseruanda est doctrina à nobis tradita opusculo de voluntate Dei, circa ordinem decretorum diuinæ voluntatis.

Et ex his principiis probanda est nostra sententia, & ex iis quæ attulimus ad probandum Virginem peccasse in Adamo: item, quia Doctores negantes debitum, vix habent idoneum aliquod fundamentum ad probandum quod affirmant, & quæ docent de ordine prædestinationis Virginis.

Item

Item secundum nostram doctrinam supra traditam concedendum est debitum in ipsa persona Virginis, & ut aliqui non improbabiler defendunt oppositam, scilicet Virginem in propria persona non contraxisse debitum, concedunt tamen propriè in Adamo peccasse, & ex illo pacto habuisse necessitatem contrahendi originale, si non impediretur per gratiam, de quo supra.

Sed recentiores ut probent, B. Virginem non habuisse debitum vllum, neque in Adamo peccasse, multa testimonia Scripturæ colligunt, quæ refert Ægidius supra art. 7. à §. 4. sed leuis momenti sunt, & similia soluuntur ab his, qui defendunt B. Virginem habuisse peccatum originale, & pro presenti instituto satis sit nullum ex Patribus explicare ea testimonia, vel similia, ita ut velint B. Virginem nullum habuisse debitum.

Deinde à num. 66. refert Ægidius rationes aliquas, quibus recentiores contendunt, B. Virginem non peccasse in Adamo, quæ parum habent efficacitatis.

Prima est, quia ut quis contrahat peccatum originale, vel debitum illius, non satis est, esse in Adamo tanquam in capite purè naturali, sed necessarium est ut sit in illo tanquam in capite morali, cum quo facta sit lex, vel pactum, de transfundenda iustitia, vel peccato originali; ergo si Virgo excipiat ab hac lege, non peccauit in Adamo, neque fuit obnoxia peccato. Respondetur, falsum supponi sine fundamento de exceptione B. Virginis à prædicta lege; imò doctrina hæc parum est consentanea Scripturæ, propter supradicta de redemptione B. Virginis.

Item arguunt aliqui, ex dignitate matris Christi, cui erat puritas tanta, ut etiam à peccato contrahendo, & debito fuerit libera. Respondetur hoc non posse coniungi cum his, quæ de redemptione Christi docent Patres, & secundum nostram doctrinam non potest dici supposita prædestinatione Incarnationis post præuifum peccatum, quæ est doctrina magis consentanea Patribus.

Alia rationes adducuntur, quæ potius sunt congruentiæ quadam, & simul constare non possunt cum vera doctrina à nobis tradita.

D V B I V M VI.

An post iustificationem manserit in B. Virgine debitum peccati originalis.

Hanc rem expressè, & exactius disputat P. Vazquez supra disp. 116. cap. 5. & qui putant debitum contrahendi peccati non posse esse simul cum gratia sanctificante, & ideo in eo instanti conceptionis non fuisse in Virgine, quia in illo fuit sanè sanctificata, etiam sentiunt post iustificationem non mansisse: ita philosophatur Ægidius iuxta sua principia supra relata.

Alij etiam concedunt, non posse esse hoc debitum simul cum sanctitate in primo instanti conceptionis, non tamen post illud, & probari potest, quia hoc debitum est contrahendi peccatum, & tamen per sanctitatem iam est remissum peccatum: & probatur, quia per tale debitum redditur homo dignus qui contrahat peccatum originale; ergo hoc ipso quòd sanctificatur tollitur ea dignitas; ergo neque in primo instanti, neque post illud potest esse cum sanctitate, neque videtur maior ratio, ob quam non possit esse in primo instanti, & non post illud, vel econtrario.

Aliorum sententia est, posse hoc debitum esse simul cum sanctitate in primo instanti conceptionis, non tamen post illud, quia causæ ex quibus oritur peccatum originale, solum sunt ordinatæ ad influendum pro primo instanti conceptionis, in quo contrahitur originale, vel contrahendum erat si non impediretur; post iustificationem verò iam sunt res mutatæ, & est alius status, ita P. Suarez tom. 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 4. in fine.

Sed P. Vazquez c. illo 5. censet hoc debitum mansisse in Virgine, etiam post iustificationem, quia causæ ex se semper reddent Virginem obnoxiam illi peccato, ex natura & origine, quæ comprehenderunt in Adamo, & explicatur, quia corpus gloriosum ex se semper manet obnoxium corruptioni, licet non corrumpatur: & explicari potest, quia hoc debitum, ut supra diximus, nihil est aliud, quam necessitas contrahendi peccatum, ex causis præcedentibus; hæc eadem videtur pro primo instanti, & reliquo tempore.

Dices, prædictas causas solum fuisse ordinatas ad eum effectum, pro primo instanti conceptionis; non tamen pro reliquo, supposita sanctificatione. Sed huius non videtur assignari ratio sufficiens, & causæ per se aptæ erant ad transfundendum peccatum per multum tempus, si non impediretur, & sicut in primo instanti, ita & in reliquo tempore ioret.

Et iustificatio qua impeditur peccatum, & positis causis, & origine, ex natura rei sequitur debitum, siue pro instanti, siue pro tempore sequatur, si non impediretur peccatum; & est probabilissima hæc sententia.

Nihilominus distinguere possumus de debito contrahendi peccatum originale, proximo, vel remoto; & primo instanti est proximum, sed post iustificationem pro alio tempore est remotum. Explicatur, quia semel facta iustificatione, non censetur necessitas incurrendi originale.

Proxima declaratur, quia si iustificatio fiat per propriam dispositionem, impossibile est iterum contrahere peccatum originale, quia persona manet sancta ex ordine ad actum, qui auferri nequit; si verò sit iustificata per gratiam habitualement solum, sicut fit in Baptismo paruulorum, ex natura rerum, & de potentia ordinaria, non auferretur gratia ex sola voluntate Dei, & ita non manet status contrahendi peccatum originale, & ideo etiam dicere posset quis, post iustificationem manere debitum materialiter, non formaliter; licet concedamus considerata natura hominis, supposito peccato primi parentis, ex se manere debitum contrahendi peccatum originale, si non impediatur; ex quo solui possunt, quæ attulimus pro sententia P. Vazquez. Neque est eadem ratio de debito corruptionis corporis, quia hoc debitum totum est physicum, neque dicit ordinem ad aliquid morale, sicut in debito de quo modò agimus.

Notandum verò est, Ægidium, & quosdam alios nonnulla obicere contra doctrinam P. Vazquez, quæ tamen parui momenti sunt; & ex dictis facile solui possunt. Et aliqua adducuntur ad probandum sanctitatem pugnare simul cum debito contrahendi peccatum, de quo supra diximus.

Alij alia tradunt ad probandum B. Virginem in propria persona non contraxisse debitum, quod à nobis explicatum est in præcedentibus.

D V B I V M

D V B I V M VII.

An si B. Virgo habuisset peccatum originale, Christus ex illa nascens illud contraheret.

Non defuit ante paucos annos temerarius quidam, & audax concionator, qui in concionibus typis mandatis dixit, quod si B. Virgo habuisset peccatum originale, filius eius fuisset in proximo periculo illud contrahendi, & pro suo errore citabat vnum, vel alterum interpretem circa illud Lucae, *quod enim ex te nascetur sanctum*; legatur Toletus in eum locum.

Sed hoc placitum vehementer displicet viris doctis huius ætatis, & propositio est digna grauissima censura. Et dicendum est, quod licet B. Virgo habuisset peccatum originale, nullo modo Christus ex illa nascens illud contraheret: & probari potest, quia pactum de transfusione peccati originalis, solum fuit de illis posteris Adæ, qui per modum communem generationis ex femina nasceretur: Christus autem fuit conceptus de Spiritu sancto sine opera viri; ergo nullo modo potuit contrahere peccatum originale, quæ ratio etiam probat Christum non habuisse debitum contrahendi peccatum originale.

Deinde, vt diximus in materia de Incarnatione, & multis aliis locis, humanitas Christi, ex doctrina Parrum, sanctificabatur diuinitate; ergo non potuit villo modo esse in periculo proximo contrahendi peccatum originale; quod si nomine periculi proximi velit ille Doctor significare debitum contrahendi, certar, propter rationem factam, quod postea de transfusione iustitiæ originalis, vel priuationis illius, peccante Adamo, solum intelligebatur de his, qui modo communi ex parentibus nasceretur; & quod Christus non esset in periculo contrahendi peccatum originale, etiam si Virgo illud habuisset, docuit multis annis ante illum Doctor Alfonso Deza, Magister nostræ Societatis, in materia de Incarnatione, primus sacræ Theologiæ Professor in nostro collegio Complutensi, qui S. Thomæ doctrinam mirifice illustrauit, & defendit, eumque in Hispania per plures annos docuit cum magna nostræ Societatis gloria, & communi vtilitate vniuersitatum.

Testimonium autem quod adduxi pro relato errore, ex quodam interprete super illud Lucae, *quod enim ex te nascetur sanctum*, nullius est momenti, & solum significat conueniens fuisse, vt Christus nasceretur ex matre tam sancta, vt etiam non haberet ipsa mater peccatum originale.

Quam doctrinam ego iam olim in nostro collegio Complutensi in solemnibus disputationibus publicè defendebam, cum magno assistentium, & doctissimorum applausu; & ideo merito in Expurgatorio vltimo sacræ Inquisitionis prohibita sunt, donec expurgentur conciones in quibus prædicta doctrina continebatur, sub nomine Doctoris Gonzalis Sanchez de Luzero.

D V B I V M VIII.

An peccatum originale possit reuiuiscere per subsequens peccatum.

In materia de penitentia proposui hanc difficultatem, quam antè nullus, quem viderim, atti-

gerat; & recentiores ex illo loco hanc difficultatem desumpserunt.

Prima opinio esse potest eorum, qui putant originale peccatum posse reuiuiscere saltem de potentia absoluta, quia existimant malitiam peccati solum esse ordinationem ad poenam, sicut de debito peccati philosophantur.

Scholastici verò communiter, sicet non sentiant in specie de reuiuiscencia peccati originalis, absolute tamen docent non reuiuiscere de facto, & de omnibus peccatis videntur loqui. Et in schola S. Thomæ etiam est communis opinio non posse reuiuiscere, etiam de potentia absoluta. Et notandum est id quod diximus in materia de penitentia, peccatum actuale non reuiuiscere per subsequens peccatum; quia supponimus peccatum non remitti sola voluntate Dei, sed per gratiam intrinsecam inherentem; & facile defenditur ex eo quod debitum absolute semel dimissum, non potest reuiuiscere, quod etiam verum est, si voluntate sola Dei posset absolute remitti.

Et eodem modo philosophandum est de peccato originali absolute remisso, quod etiam de potentia absoluta remissum est, propter rationem factam de debito absolute remisso.

Contra primam verò opinionem suppono, malitiam peccati originalis esse aliquid distinctum ab ordinatione Dei ad poenam, de quo in materia de peccatis.

Item suppono, malitiam huius peccati non posse fieri à solo Deo, sicut neque malitiam peccati actualis, & ita sola voluntate Dei non posse repetita natiuitate produci.

Vtremque eandem veritatem fusius ostendo, quia vel quis iustificatus est ab originali, sola infusione gratiæ habitualis, vel per actualem sanctitatem ex gratia Dei. Si primo modo concessa fuit gratia illa absolute, non potest iterum reuiuiscere, ob rationem factam, si per propriam dispositionem, & sanctitatem actualem, licet conferretur subiectus gratiæ, de potentia absoluta maneret homo iustus, neque posset de nouo iterum contrahere maculam originalem, quæ solum oriatur ex pactione capitis vt tradidimus in materia de peccato originali. An verò potuerit pactum Dei cum Adamo de transfundenda originali iustitia ita fieri vt semel remisso originali posset iterum reuiuiscere ablatione gratiæ habitualis, iamiam dicemus.

D V B I V M IX.

An potuerit res ita disponi à Deo, vt remissum peccatum originale iterum veluti reuiuisceret, sola ablatione gratiæ habitualis.

Diximus iam, non posse, etiam de potentia absoluta, reuiuiscere peccatum originale per subsequens peccatum, neque post iustificationem semel factam, ex opere operantis cum auxilio gratiæ.

Modò quærimus, an potuerit ita fieri, & institui lex de danda iustitia originali habituali, vt illa ablata ex sola voluntate Dei, sequeretur vt iterum quasi reuiuisceret originale peccatum.

Et multæ sunt opiniones de essentia peccati originalis, quas retuli in materia de peccato originali, & breuiter attingam.

Vna sit asserentium, peccatum originis esse aliquid reale, nempe qualitatem: quæ sententia admittenda

mittenda non est, & si esset vera, posset aliquis secundum illam affirmare posse reuiuiscere illam qualitatem ex ordinatione Dei in prædicto casu presentis dubij, eo quod illa entitas posset reproduci à Deo; sed, vt dixi, omnino reiicienda est talis doctrina.

Secunda opinio est, peccatum originale solum esse reatum, vel dignitatem poenæ; & secundum talem doctrinam posset aliquis affirmare, posse reuiuiscere peccatum originale, sicut poenæ remissionem solum sub conditione, & non absolute; verum prædicta opinio à nobis refutata est in materia citata.

Item non defuerunt recentiores, qui existimarent, peccatum originale esse modum quandam realem, secundum quam doctrinam posset aliquis defendere posse reuiuiscere peccatum originale, quia illa entitas posset iterum reproduci: sed doctrina hæc est omnino ab scholis reiicienda.

Alij Doctores existimant, peccatum originale esse priuationem iustitiæ debitæ, vel transfundendæ, si Adamus non peccaret. Non etiam placet, de qua quæstione diximus in materia de peccato originali; & secundum hanc opinionem P. Vazquez *tomo 2. in tertiam partem, disp. 116. cap. 5.* planè videtur sentire posse reuiuiscere.

Pro cuius explicatione notandam est, post iustitiam, & sanctitatem acceptam ad delendum peccatum originale, posse ex voluntate etiam Dei auferri; & hoc duobus modis: altero quando iustitia solum fuit habitualis sine propria dispositione, vt quando paruulus ante vsum rationis iustificatur per Baptismum: altero quando iustificatus est ab originali per actum supernaturalem; & in hoc secundo casu docet P. Vazquez, quod etiam si ab homine auferretur habitus iustificans, non redderet peccatum, quia iustificatus maneret per ordinem ad actum præteritum; & sic nullo modo posset reuiuiscere peccatum originale.

In priori casu docet P. Vazquez, posset reuiuiscere, si auferretur habitus sanctificans, quia in hoc euentu posset ex ordinatione Dei reuiuiscere priuatio iustitiæ conferuandæ, etiam pro illo instanti temporis, nisi ex voluntate Dei fuisset gratia ablata, quod fieri potuit, propter peccatum primi parentis, si Deus noluisset; in quo casu dicendum esset, in prima sanctificatione, per hanc gratiam, non esse remissum peccatum originale absolute, sed sub conditione, nisi Deus voluerit ad tempus auferre gratiam. Et hæc doctrina mihi placet, de potentia absoluta, propter rationem factam.

Sed dices, peccatum actuale non potest reuiuiscere, vt diximus suo loco; ergo nec peccatum originale: sed neganda est consequutio, quia peccatum actuale, secundum nostram sententiam, non potest remitti sub aliqua conditione, sed absolute: at verò peccatum originale potest remitti sub conditione, modo explicato; qui verò putant, peccatum actuale posse remitti sub conditione, etiam docent posse reuiuiscere de potentia absoluta.

Addendum est id quod supra diximus, quod si peccatum originale semel remittatur absolute, non poterit reuiuiscere, etiam de potentia absoluta, quia debitum absolute remissum, nullo modo potest iterata natiuitate renasci.

Vtremque notandum est, eum qui iustitiam acceptam amittit per peccati contractionem, non contrahere iterum peccatum originale, quia non

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A contrahit priuationem iustitiæ, vel, quidquid sit, peccatum originale, ex merito peccati Adami, sed vt ponimus per peccatum proprium actionis, vt bene explicuit P. Vazquez *suprà capite citato.*

Illud posset aliquis quærere, an in casu quo reuiuisceret peccatum originale, esset dicendum reuiuiscere eandem priuationem iustitiæ originalis, vel priuationem numero diuersam; & quidem si peccatum originale esset aliquid reale, facile posset intelligi reuiuiscere idem secundum rem, sed iam dixi doctrinam illam absurdam esse, & nullo modo admittendam. Item, si esset reatus aliquis, vel denominatio sumpta à peccato Adami, etiam posset intelligi eadem numero moraliter.

In præfenti ergo dubio probabile est, & secundum rationem, fore in eo euentu eandem priuationem, propter identitatem iustitiæ qua priuaret. Quod quidem in physicis etiam apparet probabile esse, eandem priuationem potentia visua in eodem subiecto, quando priuaret eadem potentia visua.

D V B I V M X.

An B. Virgo viderit in primo instanti conceptionis diuinam essentiam.

Hoc tempore communis est Scholasticorum sensus, B. Virginem in statu viatoris vidisse diuinam essentiam clarè, & intuitiue, vt docent interpretes S. Thomæ *1. parte, ad quæstionem 12.* Sed contra quam multi, & sequitur Egidius *lib. 12. de beatitudine, artic. 4. §. 1.* qui plures citat: huius autem argumenta, & congruentiæ videri possunt apud Suarez, & alios *1. parte, ad quæstionem 12. citatam.*

Sed quærere posset aliquis hoc loco, quantum certitudinis habeat hæc sententia? Et Doctores communiter supponunt, rem non esse de fide, quia solum illam tradunt vt piam, & quæ decet dignitatem matris Dei. Item non est tam certa, vt contrarium sit error, quia error est contra conclusionem, euidentem doctrinam; & vera præmissa de fide, & altera euidenti, quæ tamen in hac materia non occurrunt.

Solum potest esse quæstio, an sit temerarium negare prædictam veritatem. Et ratio dubij est, quia hoc tempore est hæc veritas tradita ab omnibus Theologis huius ætatis, propter illustrem matris Dei dignitatem. Ex altera verò parte, hæc opinio quamuis ab omnibus tradatur, tamen solum traditur vt pia, & probabilis.

Et ideo mihi sanè placet, quod negare prædictum priuilegium B. Virgini, opinio sit improbabilis, negare prædictum debitum Beatissimæ Virgini.

Sed quibus temporibus in statu viæ communicata fuerit visio diuinæ essentiæ B. Virgini, non est satis certum: sicut autem est incertum in qua intentione, & perfectione fuerit hæc visio communicata beatæ Virgini in statu viæ,

Difficultas est an B. Virgo in primo momento conceptionis viderit diuinam essentiam; de hoc dubitauit olim Gerson, & vir doctus huius ætatis affirmavit, propter vnam, vel alteram rationem, vnum, vel aliud testimonium Patris aliquis.

Sed ante hoc tempus vix est inaudita in scholis; & multi existimant habuisse in primo instanti peccatum

H

carum originale, & non habuisse rationis usum; alij posuerunt illam in primo instanti iustificatam ex gratia Dei per propriam dispositionem in statu viatoris, & in eo instanti meruisse; de quo legi possunt interpretes S. Thomæ 3. part. in materia de iustificatione Virginis, & multis recentioribus vehementer displicet prædicta sententia.

Ego sanè existimo primò, nullum esse testimonium Patrum, quòd hoc significet, vt constabit legenti autores illius opinionis.

Secundò, non video efficacem rationem pro sententia ista tam noua: & ex his infero

Tertiò, talem opinionem non habere firmum fundamentum. Et quidem in re quæ pendet ex speciali priuilegio Dei, non est loquendum sine graui fundamento autoritatis, vel rationis; & ideo ego non auderem illam opinionem amplecti.

Aduerendum deinde est, non defuisse plures viros doctos, qui eam opinionem iudicauerint dignam graui censura, saltem temeritatis: sed non defunt viri doctissimi, qui licet putent falsam eam opinionem, tamen iudicant illam nulla censura dignam.

D V B I V M XI.

In qua perfectione fuerit Virgo, datâ illi visione diuina essentie in patria.

DE hac materia agit P. Suarez *tomo 2. in tertiam partem*, agens de assumptione Virginis, *sect. 3. in fine*, & de intensione gratiæ agit *disputat. 18. sectione vltima*, & de vtraque aliquid dicemus.

Et certum est B. Virginem in viæ statu habuisse maiorem gratiam quo ad intensiorem, quam quælibet pura creatura, quam veritatem ex Patribus, & ratione probat P. Suarez *suprà*, & interpretes S. Thomæ 3. part. *ad quæstionem 27. Vazquez tomo 2. in 3. partem, disputat. 121.* Difficultas est hoc tempore inter Scholasticos, an habuerit B. Virgo in fine vitæ plures gradus gratiæ, quam omnes Sancti simul. Aliqui absolute negat, eo quòd non sit idoneum fundamentum ad id asserendum; alij rem dubiam esse pronunciant.

P. Suarez *disputat. illa 18.* affirmat talem intensiorem fuisse in Virgine, & affirmat eo tempore opinionem hanc piam & probabilem iudicatam à multis Scholasticis, qui de hac re interrogati fuerunt, quam variis rationibus piè & doctè explicat; & post illum multi recentiores eam doctrinam sequuti sunt, pro quo etiam referunt testimonia Patrum.

Ego facillè dicam quod sentio: & primò existimo, ex Patribus, vel Scriptura, non posse efficaciter probari prædictam opinionem, quia hæc testimonia præsertim sumpta solum significant insignem gratiæ plenitudinem & perfectionem intensiorem infusione, & multo maiorem quam in aliqua pura creatura.

Secundò ratiocinationes P. Suarez pro ea opinione satis probabiles sunt, & dignitas matris multum fauet vt credamus, eam opinionem esse probabilem, & piam, & ita mihi videtur, & iuxta hanc doctrinam proportionem seruata, philosophandum est de intensione beatitudinis essentialis quam habuit B. Virgo; ita vt dicamus maiorem esse intensiorem, quam omnes gradus beatitudinis omnium Beatorum, etiam si intelligamus illos omnes in vno intellectu constitutos.

A Illud posset aliquis quærere, an B. Virgo in via habuerit plures gradus sanctitatis, quam habuerunt omnes viatores, etiam qui prædestinati non sunt, de quo citati Theologi non videntur loquuri, sed solum de gradibus gratiæ prædestinatorum.

Hoc loco placet notare, recentiores aliquos constituere in Virgine, ratione dignitatis matris Dei, gratiam diuersæ speciei à gratia aliorum Sanctorum, quod tamen videtur dici absque idoneo fundamento, & talis gratia incognita est ab Scholasticis.

DISPUTATIO XV.

THEOLOGICA.

De visione corporali, qua B. Virgo poterit videre Christum sub speciebus Eucharistiæ.

D V B I V M I.

An corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ possit videri oculis corporis virtute naturali.

Rivus agendum est breuiter in genere, quid sit possibile in hac materia, & postea an concessum fuerit aliquod priuilegium B. Virgini. Primò dicemus de virtute naturali, postea de potentia absoluta, & supernaturali, de quo dixi *in 2. de anima*, & postea in materia de Eucharistiæ.

In hoc dubio aliqui docent, Christum in speciebus Eucharistiæ posse videri oculis corporis, nisi impediatur visio à Deo. Ita Maior *4. disputat. 10. quæst. 3.* & probabilem putat Gabriel *lect. 40. in canon.* & vt veram sequitur Ochamus *4. quæst. 5.* & probari solet, quia ibi verè est corpus coloratum & præsens; ergo potest producere speciem coloris, si non impediatur, per talem autem speciem posset videri.

Communis tamen sententia Doctorum, quos infra citabimus, est, non posse sola virtute naturali videri corpus sub speciebus Eucharistiæ, & dicendum est

Primò, corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ virtute naturali non posse videri; & ratio est, quia oculus corporeus non attingit colorem naturaliter, nisi cum certa extensione; & tamen Christus ibi est indiuisibiliter. Ex parte etiam obiecti est repugnantia, quia ex natura rei non producit speciem sui, nisi existat cum modo extensionis.

Secundò dicendum est, virtute naturali non solum non posse videri colorem secundum se, sed neque modum perfectitatis, quem ibi habet, quia, vt alibi diximus, modus est supernaturalis, quem non potest virtute naturali attingere potentia visiva, & idem est de quolibet alio modo supernaturali, quem ex mente multorum Christus habet ibi simul cum speciebus.

Et ex dictis solui potest argumentum contrariæ sententiæ, dicendum est enim, quòd licet ibi sit color & præsens, tamen neque habet conditionem vt possit visus illum attingere, neque ipse color

color habet conditionem ad præbendam speciem sola virtute naturali.

D V B I V M II.

An virtute supernaturali possit oculus corporeus videre corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ.

In hoc dubio prima opinio est asserentium, etiam de potentia absoluta non posse oculum corporeum videre corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ, ita sentit Richardus *4. dist. 10. artic. 5. quæst. 2.* Paludan. *quæst. 4. art. 1.* Capreol. *quæst. 4. art. 1. ad 6.* P. Suarez in materia de Eucharistiæ, *disputat. 53. sect. 4.* & olim in Philosophia mihi placuit: & probari solet, quia modus ipse existendi sub speciebus est supernaturalis, & videri non potest oculo corporeo; color verò sine præsentia videri non potest, quia est visio intuitiva, quæ tendit in obiectum vt præsens.

Secundò explicatur, quia visus non potest videre obiectum abstractum à loco; ergo si non potest videre præsentiam, quam habet corpus Christi sub speciebus, non poterit videre colorem.

Tertiò, quia color debet videri vt diuisibilis, vel indiuisibilis, cum extensione, vel sine illa, & tamen hoc modo dici non potest quòd videatur.

Secunda sententia est asserentium virtute supernaturali oculum corporeum posse videre colorem Christi sub speciebus. S. Thomas *in 4. dist. 10. quæst. 1. art. 4. quæstioncul. unica. ad 1.* dixit fortè hoc fieri posse, & 3. part. *quæst. 77. ad 2.* P. Vazquez 3. parte *in citata quæstione S. Thomæ, disp. 191.* qui alios citat, de hac re fusè diximus in materia de Eucharistiæ; nunc autem breuiter dicendum est, colorem Christi sub speciebus sacramentalibus posse videri oculo corporeo virtute supernaturali, pro quo varias rationes attuli *loco citato*. Mihi verò ex eo probanda videtur, quòd si modus præsentiae videri potest de potentia absoluta, vt multi putant, facillè intelligitur colorem cum tali modo posse videri, quòd si modus ipse præsentiae videri non potest, vt docui *loco citato*, non videtur tanta connexio ex natura rei, inter colorem, & præsentiam, vt de potentia absoluta non possit videri color sine illo modo; color enim est obiectum essentialiter visus, & modus conditio, quæ non videtur essentialiter necessaria ad visionem; & ex hac doctrina manent solutæ rationes contrariæ opinionis.

D V B I V M III.

An B. Virgo oculis corporeis viderit Christum sub speciebus Eucharistiæ.

Dvbiū intelligitur iuxta dicta de virtute supernaturali, & ex priuilegio concessio B. Virgini: & qui putant hoc non esse possibile etiam de potentia absoluta, docent hoc non fuisse communicatum Virgini sanctissimæ; sed secundum opinionem asserentium id fieri posse saltim de potentia absoluta. Alensis *4. parte, quæst. 10. art. 3. §. 8.* expressè dixit hoc fuisse concessum beatissimæ Virgini; quam ego non semel defendi; & viri docti, & fide dignissimi testantur, hoc traditum esse à S. Amedeo in suis reuelationibus, & multi Theologi huius temporis, qui de hac re tractarunt, eam sententiam iudicant esse piam, & probabilem, supposita possibilitate huius rei. Et explicari potest primò, quia hoc

P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

debet matris dignitatem, propter quam Patres, & Scholastici maiora priuilegia tribuunt beatissimæ Virgini, & maxime hoc erat conueniens ad consolationem Virginis, in eius absentia.

Dices non esse fundamentum ad concedendum hoc priuilegium Virgini sanctissimæ? Respondetur sufficiens fundamentum sumi ex dignitate matris, ex similitudine aliorum priuilegiorum, ex conuenientia ad consolationem Virginis existētis in via.

Dices, sufficiens fuisse si Virgini communicatum fuit priuilegium cognoscendi tale obiectum per scientiam infusam supernaturalem intellectus, neque fuisse necessarium concedere visionem sensitivam. Respondeo mihi non esse dubium, quin B. Virgo potuit prædictum obiectum cognoscere per scientiam infusam, & non solum colorem; sed præsentiam eius, & vnionem cum speciebus Eucharistiæ; sed contendendo, fuisse etiam conueniens, vt per oculum corporeum cognitione sensitiva illud obiectum cognosceret, vt omnimodo faueatur à filio sub speciebus Eucharistiæ.

Notandum deinde est, in prædicto euentu visionem sensitivam produci vel ab ipso Deo cum potentia visiva supplete efficacitatem speciei, vel à potentia, & specie producta à Deo.

Item norandum est, quòd si B. Virgo visione ipsa corporali non attingebat modum præsentiae corporis Christi, poterat tamen per intellectum deducere ibi esse præsens, si vera est communis opinio asserentium non posse corpus, vel aliquod accidens corporum sine præsentia aliqua esse in rerum natura.

Controuersia autem posset esse secundum doctrinam traditam, an prædicta visio esset dicenda intuitiva, vel non, si solum terminetur ad colorem existentem, non cognito modo præsentiae: sed quæstio potius videretur de nomine, quam de re, & intuitiva dici potest, quatenus ad obiectum realiter existens terminatur.

Aliunde etiam existimo Christum existentem sub speciebus, virtute supernaturali posse loqui beatissimæ Virgini, & ipsam vocem productam audire, & è contrario Christum audire Virginem loquentem, in quo nulla apparet implicatio, si Deus velit conditionem naturalem in causis mutare, quantum ad conditiones agendi, vel recipiendi species sensibiles.

Circa sensum tactus notandum est, quòd ad tangendum corpus Christi nõ solum esset necessarium supplere conditiones requisitas ad naturalem modum tangendi, sed etiam esset necessarium concedere penetrationem manus tangentis cum qualitate specierum, quæ omnia de auditione, & tactu cum possibilia sint, piū est credere communicata fuisse beatissimæ Virgini à suo dilectissimo filio.

DISPUTATIO XVI.

PHILOSOPHICA, partim & THEOLOGICA.

D V B I V M I.

An secundum legem ordinariam possit voluntas operari sine præuia cognitione.

Maximè difficultas proponitur ad explicandum quomodo voluntas moueatur ab intellectu. de hac materia legatur P. Salas *in hac 1. 2. tractat. 1. disput. 5. sect. 1.*

H 2 Et

Et prima opinio est asserentium, aliquando voluntatem posse operari sine cognitione. eam videtur tradere Bonaventura in *tomo 2. opusculorum, tractatu de mystica Theologia, quæst. unica*, & autor itinerarij, quod habetur inter opuscula Bonaventuræ in eodem tomo, & sequitur Vbertellenis in paraphrasi principali Dionysij Areopagitæ de mystica Theologia; eandem opinionem docuit Gerson *alphabeto 66. littera O. & tractatu de mystica Theologia*, per duodecim considerationes, quæ habentur *alphabeto 66. littera T.* citat autem Bonaventura pro sua opinione Henricum quendam de Valibus, & Hugonem de Balia, citatur ab alijs Gregorius in *2. distinct. 25. questione 1. sine causa tamen.*

Hanc verò opinionem diuerso modo explicat Bonaventura, & Gerson: Bonaventura ergo notat duplicem esse unionem vitæ spiritualis, alteram contemplationis lumine à Deo infuso, alteram affectus qui dicitur ardor amoris. Secundò docet, contemplationem dupliciter à nobis comparari, vno modo ab inferioribus ad superiora, per donum scientiæ; altero modo à superioribus ad inferiora, per donum sapientiæ. Tertiò notat, affectum duobus etiam modis comparari, alter qui dicitur Scholasticus, alter qui dicitur mysticus, & prior est per inquisitionem, alter per flammigeras affectiones aspirat, vt ille loquitur, & inde sequitur vnitua, & sine cognitione.

Deinde Gerson alio modo suam sententiam explicat *alphabeto 66. littera T. & sequentibus*, distinguit enim amorem in naturalem, & liberum: naturalem appellat, non actum elicitem voluntatis, sed appetitum innatum; liberum appellat omnem actum elicitem voluntatis.

Docet ergo primò amorem naturalem non oriri ex cognitione, quod manifestum est, neque de hoc est quæstio; sed de actu elicito, & de hoc *consideratione 4.* supra citata docet, posse hominem ferri in Deum absque vlla præuia cognitione. Secundò *consideratione 8.* docet, non posse hominem efficere amorem meritorium, sine cognitione, & hoc sensu intelligendus est *Alphabete 84. à littera IV.* cum docet sine cognitione non posse voluntatem operari.

Et quòd possit voluntas operari aliquo modo sine cognitione, probat Bonaventura testimonijs Dionysij Areopagitæ, ex *cap. 7. de diuinis nominibus, cap. 1. de mystica Theologia.* Et ratione probari potest, quia non videtur ita essentialis dependentia volitionis à cognitione, vt non possit aliquo modo voluntas gratiæ Dei operari sine cognitione: secunda est qua vititur Gerson, quia potest Deus conseruare in anima amorem productum ex cognitione, etiam si non conseruet cognitionem; ergo ex opposito eam volitionem potuit sine cognitione efficere. Tertiò, aliqui viri perfecti, & orationi dediti dicunt se aliquando hoc expertos fuisse.

Communis tamen sententia est, ex natura rei non fieri volitionem aliquam sine cognitione præuia, vt enim supponit S. Thomas in hoc articulo, & interpretes communiter, & ex instituto Dionysij Carthusianus in librum Dionysij Areopagitæ *de mystica Theologia artic. 9. & fufius lib. de contemplatione, & opusculo de laude vitæ solitaria, art. 36. & 37.* P. Vazquez *hic disput. 35. cap. 2. P. Suarez tomo 2. de religione, lib. 2. de oratione mentali, cap. 12. & 13. & in Metaphysica, disput. 23. sect. 7.* Hæc potest probari primò ex Augustino, quem citabimus dubio

sequenti: secundò, quia ex natura rei hæc videtur connexio inter appetitum elicitem, & potentiam cognoscentem, vt semper præcedat obiecti cognitio in quod feratur voluntas. Tertiò, quia qui oppositam sententiam sequuntur, docent se experimento posse eam probare; quod facile possumus impugnare, quia si habent experimentum memoriæ; ergo aliquando cognouerunt se habere actum voluntatis, quia memoria est de obiecto priùs cognito; ergo nunquam habuerunt talem affectum sine cognitione; ergo si meminerunt se amasse Deum, habuerunt cognitionem reflexam de actu amoris, ac proinde de Deo amato; quomodo ergo possunt affirmare se non habuisse cognitionem directam Dei. Ex quo etiam fit, falsum esse quod docent, cognitionem impedire feruentissimum actum amoris. Quartò, quia alijs etiam appetitus sensitius posset ferri in incognitum, quando intensissimo actu amplectitur suum bonum.

Quintò, quia si hoc modo posset ferri voluntas in incognitum, maximè in ecstasi, & tamen hanc non fieri sine cognitione, docent Augustinus de ecstasi Pauli, in illud Psalm. 67. *ibi, Beniamin.* Idem de ecstasi docuerunt pseudo-Anselmus, & Beda in illud 2. Corinthiorum 5. *sua mente excedimus Deo*, &c. Chrysoftomus *homilia 22. in acta Apostolorum*, in illud *cap. 10. mentis excessus*, Hieronymus in prologo in Abacuc, Chrysoftomus, & Hieronymus loquuntur de ecstasi Prophetarum.

Notat deinde P. Vazquez, quòd licet cognitio fidei non ita facile moueat ad amorem Dei, sicut clara visio, tamen ex gratia Dei assidua exercitatione fieri vt proposito Deo aliquando absque labore discursus moueat voluntas ad amandum Deum, quæ cognitio solet tribui dono intellectus. Secundò notat, hanc facilitatem posse esse tantam, vt homo videatur sibi nihil cogitare, cum non labore discurrendo. Tertiò notat, hoc genus cognitionis non impedire voluntatem ne ardentius amet. nam quamuis virtus animæ finita sit, & quo magis circa plura distrahatur, minus circa singula operetur; tamen cum operatione intellectus, & voluntatis ex natura sua sint ordinatæ, vna alteram non impedit, sed inuat circa idem obiectum, & vt ego dixi in libris de Anima, quo perfectior est cognitio, eo perfectius mouet voluntatem ad perfectiorem actum.

Restat respondendum argumentis allatis pro prima opinione: & ad testimonia Dionysij Areopagitæ dicendum est, Dionysium solum agere de modo, quo Deus in hac vita à nobis cognoscitur, quam Dionysius appellat ignorationem, & solum significat vel imperfectum modum cognoscendi, vel cognitionem sine discursu; appellat etiam aliquando sapientiam indoctam, id est, per negationem omnium creaturarum: de varijs autem modis, quibus Deus à nobis cognoscatur, ex mente Dionysij legatur P. Vazquez *1. part. disp. 22.* Aliqui etiam Doctores post Dionysium simili modo loquuntur, qui eadè ratione possunt explicari, legatur P. Suarez *locis citatis*, qui aliquos Doctores explicat; rationes verò primæ opinionis postulant, vt videamus, an de potentia absoluta possit fieri actus voluntatis, sine præuia actu intellectus.

* *

DVBIUM

DVBIUM II.

An de potentia absoluta possit fieri actus voluntatis sine actu intellectus.

Disputatio est cum his, qui docent, ex natura rei fieri non posse actum voluntatis sine actu intellectus, qui enim ex natura rei dicunt posse aliquando fieri, facilius id dicent de potentia absoluta.

Non desunt autem qui existimant de potentia absoluta fieri posse actum voluntatis, sine præuio actu intellectus. Paludanus in *4. distinct. 49. quæst. 1. art. 2.* Ferrara; *3. contra Genes, cap. 89. §. ad euidentiam*; ita solet citari Ferrara, sed obscure loquitur. hanc autem sententiam videtur sequi aperte Argétina in *1. disp. 1. quæst. 1. art. 4.* & probatur primò, quia non assignatur ratio implicationis, ob quam non possit fieri à Deo; secundò, quia cognitio est conditio applicans obiectum voluntatis, conditionem verò causæ potest Deus supplere.

Contraria tamen sententia communior est hoc tempore, pro qua aliqui citant plures Scholasticos, sed non constat eos aperte loqui de potentia absoluta; eam tamen docuit sibi contrarius Paludanus in *3. distinct. 18. quæst. 1. art. 2.* Durandus in *1. distinct. 3. quæst. 4. art. 14.* P. Suarez *tomo 2. de religione lib. 2. de oratione mentali, cap. 13. num. 7.* P. Vazquez *hic disput. citata, cap. 3.* Hæc sententia probari potest, primò ex Augustino *lib. 8. de ciuitate cap. 4. & lib. 10. cap. 1.* vbi docet voluntatem non posse amare incognitum; & cum *cap. 1. citato*, proposuisset difficultatem, quia voluntas aliquando amat incognitum cognoscere, & scire; respondet his verbis: Intelligendum est, non hoc idem dici, cum dicitur amat scire incognita, etsi dicatur amare incognita: vt autem amet incognita, non potest, non enim ibi frustra ponitur scire, quoniam qui amat scire incognita, non ipsa incognita scire, ipsum scire amat; hæc Augustinus, quæ verba de potentia ordinaria posset quis explicare.

Hæc sententia vera est, oportet tamen assignare rationem huius implicationis. P. Suarez in *Metaphysica loco citato, & lib. 2. de oratione mentali, cap. illo 13. num. 8.* probat non posse voluntatem operari sine præuia cognitione, quia obiectum voluntatis mouet, & allicit illum. quam causalitatem non potest habere nisi cognoscatur, & ita pendet à suo obiecto vt à principio motiuo in suo ordine, quam dependentiam Deus non potest supplere; & licet cognitio sit conditio ad affectum, tamen non mouet sine tali cognitione applicatum, quæ ratio ex dicendis amplius intelligetur.

P. Vazquez *cap. citato* probat prædictam sententiam, quòd natua virtute non possit voluntas amare obiectum non cognitum, ex quo vult inferre, neque de potentia absoluta fieri posse vt natua virtute illud faciat voluntas. Primò, quia in diuina natura talis videtur connexio cognitionis, & amoris, vt amor per se supponat cogitationem, vt de Spiritu sancto respectu filij diximus in materia de Trinitate; quæ ratione videtur vsus Anselmus in *Monologio, cap. 48.* vt probaret Deum non posse seipsum amare, nisi seipsum cognosceret. Secundò, quia si voluntas id posset ab intrinseco, non est causa ob quam non posset quocumque tempore. Tertiò quia etiam posset voluntas sine vlla cognitione peccare, quod est absurdum. Quartò, quia idem esset dicendum de appetitu sentiente, quòd sine cognitione

P. Luisij de Torres sctæ. disp. Pars I.

A sensus interni posset appetere, quòd nullus dixit. Tandem probat, quia omnis facultas operans actione immanenti, debet habere obiectum præsens circa id quod operatur; & tamen voluntas non facit solum obiectum præsens, sicut potentia cognoscitiua; necessarium ergo est applicatio per cognitionem.

Ex his colligit P. Vazquez, natua efficacitate non posse voluntatem ferri in incognitum, ex quo vltèrius infert; neque per potentiam absolutam id fieri posse, putat enim actum vitalem potentie immanentis non posse fieri à solo Deo, ac proinde neque infundi voluntati; nihil operanti, vt probauit supra *disputat. 9.* & nos diximus in Philosophia. Sed P. Suarez *cap. illo 13.* cum retulisset hanc rationationem tacito nomine auctoris, aliquid obiicit parui momenti, quod infra referam.

Mihi placet primò, voluntatem sine præuia cognitione non posse habere liberum actum; probatur, quia ad actum liberum requiritur cognitio cum indifferentia ex parte intellectus, vt suppono. Ex quo infero voluntatem sine cognitione non posse mereri, quia ad meritum requiritur aliqua libertas, vt suppono ex materia de merito infra *quæstione vltima.*

Item non potest esse peccatum, quod requirit libertatem, vt dicemus infra in materia de peccatis, & hæc doctrina vera est, etiam si effectus voluntatis posset fieri à solo Deo. nam per illud voluntas non ferretur liberè in obiectum, quia libertas consistit in hoc quod est operari, quando potest non operari, vel è contrario.

Secundò existimo, voluntatem etiam de potentia absoluta non posse habere aliquem actum circa obiectum non cognitum; & faciliè intelligitur hæc conclusio de actu infuso à solo Deo, sine concursu voluntatis, quia talis non est possibilis, vt suppono ex Philosophia; secundum doctrinam probabiliorem de actu vitali. Deinde de actu producto à Deo simul cum voluntate, placet ratio allata supra ex P. Suarez.

Ex qua etiam intelligitur ratio P. Vazquez, quia si ex natura voluntatis oritur, vt non possit in incognitum ferri, sequeretur vt neque potentia Dei absoluta, quia licet Deus velit cum voluntate concurrere ad volendum; tamen non potest facere vt operetur nisi circa suum obiectum, siue liberè, siue necessariò operetur; quod explico, quia fieri non potest, vt potentia cognoscitiua operetur, nisi circa suum obiectum, sicut constat in sensibus externis, visus enim nequit percipere sonum, vel odorem, &c.

Vltèrius non potest Deus facere vt voluntas fugiat ab eo quod apparet bonum, vel amet quod apparet malum sub ratione mali, quia nequit mutare intrinsecum modum operandi, & in intellectu non potest Deus facere, quòd iudicet intellectus verum quod apparet falsum, vel è conerario; ergo neque poterit facere, vt voluntas amet id quod est omnino incognitum.

Deinde ratione explico, quia licet cognitio sit conditio ad actum voluntatis, est conditio applicans obiectum quod debet mouere voluntatem, & ideo non potest talis conditio suppleri. Quod vltèrius ostendo, quia munus conditionis exercet conditio hæc respectu operantis, per informationem, id est, informando intellectum hominis, qui operaturus est per voluntatem: genus autem causæ formalis Deus non potest supplere, quod in hac conditione maximè aduertendum est, vt assignetur discrimen

H 3

inter

inter hanc conditionem, & alias; ex quibus solet firmi argumentum pro contraria opinione contra nostram doctrinam.

Et ex dictis intelligitur, recte Patrem Vazquez collegisse, non posse voluntatem operari sine praeuia cognitione, quia actus voluntatis debet fieri à natura voluntatis, & efficacia natura.

Sed obiicit P. Suarez *cap. 13. citato*, quod ex hac ratione sequitur, voluntatem non posse per gratiam eleuari ad actum ad quem non habet naturam efficacitatem; verum hoc facile soluitur; quia per naturam efficacitatem non intelligit P. Vazquez naturalem virtutem operandi ex viribus solius naturae, sed modum operandi secundum naturam voluntatis, quae postulat, ut circa quodcumque obiectum, siue naturale, siue supernaturale, operetur praeuia cognitione, & ex hac solutione riuunt alia quae ibi congerit P. Suarez.

Ex dictis verò respondendum est rationibus factis pro contraria opinione. Ad primam constat, similiter ad secundam de conditione requisita ad operandum, de qua multa dicunt aliqui. legatur P. Vazquez, & P. Suarez *suprà*; nobis verò satis sit assignata natura huius conditionis, nempe cognitionis requisitae ad actum voluntatis.

Sed potest obiici hoc modo, Deus potest supplere aliquod principium efficiens volitionis, v. g. concursus habitus supernaturalis; ergo & cognitionem. legatur P. Vazquez *disputat. citata, cap. ultimo, in fine*. Respondendum verò est esse diuersam rationem, nam principium illud solum est principium in genere causae efficientis, neque est peculiaris ratio, ob quam Deus non possit illud supplere: at verò praedictam conditionem non potest supplere ob assignatam rationem; sicut etiam, secundum veriorum opinionem, nequit Deus supplere concursum principij vitalis.

D V B I V M III.

An ad affectum voluntatis sufficiat cognitio sensus interni.

Diximus esse necessariam cognitionem intellectus ad actum voluntatis; oportet explicare, an sufficiat cognitio sensus interni? Et aliqui recentiores referunt opinionem afferentium de potentia absoluta talem cognitionem sufficere; ego tamen non inuenio talem opinionem traditam ab aliquo, qui sua scripta typis mandauerit.

Communis verò sententia est, necessariam esse cognitionem intellectus, ita Henricus *quodlib. 1. questione 15. P. Vazquez disputat. 35. in fine*, qui docet, nullum docuisse contrarium, P. Suarez *in Metaphysica, disputat. 23. sect. 7. P. Valentia hic disput. 2. quest. 4. punct. 1. P. Salas supra sect. 2.* qui alios citat.

Et dicendum est primò, ex natura rei non sufficere cognitionem sensus, id quod experimento satis constat, nequit etiam ex natura rei voluntas moueri à sensu antequam intellectus operetur circa idem obiectum.

Secundò existimo, etiam de potentia absoluta non posse voluntatem operari sola cognitione sensus interni praeuia. Hanc probant aliqui, quia cognitio intellectus concurrat efficienter ad affectum voluntatis, quomodo nequit concurrere cognitio sensus ad affectum spiritualem; ita Sa-

las cum Caietano, & aliis quos citauimus supra. Sed haec ratio fallum supponit, & certius est, voluntatem non posse operari cum sola sensus cognitione, sine eo quod cognitio cōcurrat efficienter ad actum voluntatis.

Alia ergo ratio videtur efficacior, nempe ex eo quod cognitio debet esse proportionata cum affectu, quia proponit obiectum circa quod voluntas debet operari: haec autem proportio non est inter cognitionem sensitivam, & voluntatem, aliàs ex natura rei posset voluntas operari praeuia cognitione sensus tantum, quod est absurdum dictu; quod si non habeat proportionem ratione obiecti cogniti, tali cognitione non poterit Deus illam supplere, quia pertinet ad causam formalem.

Quod amplius explico, quia voluntas non posset habere actum circa aliqua obiecta ratione solius cognitionis sensitivae, quia per illam non posset proponi, v. g. obiecta supernaturalia, & honesta naturalis ordinis, ut honesta sunt, haec enim non cognoscuntur nisi per intellectum; ergo ex ratione formali communi obiecti, quod attingit voluntas, sequitur esse necessariam praeuiam cognitionem intellectus.

Ex quo fit voluntatem sola cognitione sensitiva praeuia non posse facere actum honestum formaliter, quia non praecederet cognitio honestatis formaliter. Item non videtur posse voluntatem facere actum liberum meritorium, quia actus meritorius requirit obiectum formaliter honestum. Item neque esset liber, quia non operaretur cum indifferentia, ex parte cognitionis, quae consistit in hoc, repraesentare bonum, & malum aliquod. Neque contra hanc doctrinam video argumentum aliquod alicuius momenti, adducam tamen vnum, aut alterum, ad exactiorem notitiam veritatis.

Primò posset quis obiicere, non assignari implicationem contradictionis. Sed haec obiectio facile soluitur ex dictis; iam enim diximus cognitionem esse requisitam, ut conditionem ex parte obiecti, circa quod voluntas operatur, & illa deficiente obiectio non potest operari, licet Deus velit summo iure uti.

Secundò solet adduci testimonium Augustini, ex *libr. 3. de libero arbitrio, cap. 25. sed Augustinus ibi solum vult aliquod obiectum non posse obiici voluntati per intellectum, nisi prius esset cognitum sensu aliquo externo.*

Item potest obiici S. Thomas *hic quest. 10. artic. 3. ad 3. vbi docet, voluntatem aliquando moueri à bono vniuersali apprehenso per intellectum, aliquando à bono particulari apprehenso per sensum. Sed respondendum est, sanctum Thomam solum velle, voluntatem aliquando amplecti bonum aliquod quod est cognitum per sensum, aliquando verò bonum cognitum à sensu: sed non negat esse necessarium, ut cognoscatur etiam ab intellectu, ut interpretes communiter exponunt.*

Ex dictis haecenus colligo appetitum sentientem non posse operari sine praeuia cognitione sensus interni; item existimo appetitum sentientem non posse operari sola cognitione sensus externi, quia sicut voluntas solum habet proportionem cum cognitione intellectus, ita appetitus sensitivus cum cognitione sensus interni, quem puto esse vnum tantum, ut tradidi ad 3. librum de anima. Si verò quis affirmet esse plures sensus internos, explicare debet,

debet, an appetitus à quolibet illorum possit moueri immediate. Rursus facile potest intelligi, appetitum non posse moueri ab obiecto, cognito tantum per intellectum, quia illud non est obiectum suum.

D V B I V M IV.

An ad actum supernaturalem voluntatis requiratur actus supernaturalis in intellectu.

Ponendum est, esse aliquos actus supernaturales secundum substantiam in voluntate, & etiam in intellectu, ut alibi diximus cum communiori sensu Theologorum; explicandum verò est, an ad actum supernaturalem secundum substantiam in voluntate requiratur actus supernaturalis secundum substantiam in intellectu; de qua difficultate speciatim disputaui 2. 2. *ad questionem*.

Et in specie disputaui de primo affectu credendi supernaturali secundum substantiam, an posset fieri sine praeuia cognitione supernaturali secundum substantiam; retuli quidem, & refutavi opinionem afferentium posse fieri.

Et generatim posset aliquis existimare, posse actum voluntatis supernaturalem fieri sine cognitione supernaturali, quia ad actum voluntatis satis videtur, si intellectus proponat obiectum supernaturale voluntati, etiam si non proponat cognitione supernaturali; neque videtur posse assignari ratio efficax ad affirmandum esse necessariam cognitionem supernaturalem secundum substantiam.

Secundò explicatur, quia secundum probabilem opinionem actus intellectus non concurrat efficienter ad actum voluntatis, & ita ex hac parte non requiritur supernaturalis cognitio, tanquam principium supernaturale, ad supernaturalem effectum; solum ergo requiritur cognitio, ut propositio obiecti, circa quod voluntas possit operari, ad quod sufficere videtur cognitio etiam naturalis.

Sed communior opinio est quam retuli *loco citato*, ad supernaturalem actum voluntatis esse necessariam supernaturalem cognitionem, quod in specie docuit P. Salas *sectio 2. citata, disp. 25. dubio 3.* haec supponunt omnes, qui putant, Patres loquentes de necessitate gratiae, loqui de gratia supernaturali; quia ad actum supernaturalem voluntatis necessaria est gratia per Christum, & ex natura rei mihi est valde certum, de potentia verò absoluta dicam infra.

Quòd ergo ex natura rei sit necessaria talis cognitio, probatur; primò exemplis. nam ad supernaturalem spem requiritur supernaturalis fides, sine qua spes non esset firma, nisi supponat firmam cognitionem de futuritione obiecti spectati, ut diximus, & explicauimus in materia de spe. Deinde si spes requirit talem cognitionem, etiam charitas quae perfectior est, & supponit spem; & à simili potest fieri argumentum ex his actibus ad alios actus virtutum moralium supernaturalium; aliàs superflua poneretur prudentia supernaturalis, & infusa.

Secunda ratio à priori debet esse ex proportionem requisita inter cognitionem, & volitionem, quod explico, nam si cognitio esset principium efficiens volitionis, ut multi putant, facile intelligitur debere esse supernaturale principium ad produendum supernaturalem effectum cum voluntate. Si verò cognitio solum proponat obiectum, ut moueat ad speciem actus, seu, ut dici solet, ad specificationem, etiam videtur necessaria cognitio supernaturalis formaliter, tanquam conditio coniuncta superna-

turali obiecto, obiectum enim non mouet ad supernaturalem volitionem, nisi secundum esse cognitum; & licet cognitio non sit ratio formalis, esset tamen cognitio tenens se ex parte obiecti formalis, & ideo supernaturalis debet esse, quae omnia mihi videntur satis certa, & efficacitatis multum habere, ad probandum, ex natura rei requisitam esse hanc proportionem inter cognitionem, & volitionem, & ex dictis manent soluta duo argumenta facta pro prima opinione.

Difficilius est ostendere, an etiam de potentia absoluta sit necessaria cognitio supernaturalis ad supernaturalem volitionem.

Et non desunt qui existimant probabile, de potentia absoluta posse esse in voluntate supernaturalem affectum, sola praeuia cognitione naturali. Primò, quia non videtur efficax ratio ad probandum implicationem: secundò, quia per talem cognitionem potest proponi obiectum supernaturale amandum à voluntate; ergo quod cognitio non sit supernaturalis secundum substantiam, non videtur satis idonea causa, ut voluntas non possit elicere actum supernaturalem.

Explicatur tertio, quia licet voluntas requirat propositionem sui obiecti ex parte intellectus, tamen quod haec conditio sit secundum rem supernaturalem, non videtur ita necessarium, ut contrarium implicet; putant verò, ad amorem supernaturalem requiri cognitionem fidei, secundum legem ordinariam, quia ita voluit Deus; & ideo dixit Paulus ad Hebraeos 11. *sine fide impossibile est placere Deo.*

Alij verò recentiores non obscure indicant, non posse esse affectum supernaturalem sine cognitione supernaturali, propter proportionem requisitam inter hos duos actus.

Ponendum est, quæstionem esse cum his, qui admittunt actus supernaturales secundum substantiam in intellectu, & voluntate; & sensus dubij potest explicari, an qui fide solum humana cognouit Deum finem supernaturalem, possit elicere actum charitatis supernaturalis, per talem enim cognitionem proponitur voluntati obiectum supernaturale, licet ipsa cognitio sit naturalis secundum substantiam.

Hoc posito, partem negantem probant aliqui, quia actus supernaturalis in voluntate, ex definitione Conciliorum, requirit gratiam excitantem sanctam cogitationem; ergo supponit in intellectu cognitionem supernaturalem. Sed haec ratio duobus modis solui posset ab his, qui primam sententiam vellent defendere; vno si dicerent necessitatem gratiae excitantis intelligi ex ordine connaturali operandi, sic enim gratia voluntatis supponit gratiam intellectus; altero si quis velit cognitionem obiecti supernaturalis, licet sit cognitio secundum substantiam naturalis, esse gratiam excitantem respectu actus voluntatis, & fore talem, quoties excitaret affectum supernaturalem.

Ex his solutionibus prima admittenda non est, quia licet Concilia loquantur de necessitate gratiae ex parte intellectus; planè docent ita esse necessariam, ut sine illa actus voluntatis non possit fieri, aliàs non esset simpliciter necessaria. Secunda verò solutio facilius defendi potest, quia secundum illam admittitur gratia ad actum voluntatis, & gratiam ex parte intellectus.

Sed contra hanc secundam solutionem possumus arguere, quia ex illa sequitur fidem supernaturalem non esse simpliciter necessariam ad iustificationem, si fides humana posset sufficere de potentia absoluta

ad actum charitatis, qui secum affert sanctificationem: verum respondere posset aliquis, fidem supernaturalem esse necessariam ex natura rei, & sic docuisse Paulum ad Hebraeos 11. *sine fide impossibile est placere Deo*, quod audiui ego à doctissimis viris. Aliæ etiam rationes solent adduci pro opinione negante, quæ non videntur rem concludere.

Nihilominus in re dubia, mihi est probabile, actum supernaturalem voluntatis non posse fieri sine aliqua cognitione supernaturali, quod sigillatim indicabo: &

Primò, primum affectum necessarium ad credendum fide supernaturali, requirere necessariò cognitionem aliquam supernaturalem, probavi 2. 2. loco citato.

Secundò, actum spei supernaturalem non posse fieri sine cognitione supernaturali, probari potest, quia aliàs spes non poterat habere firmitatem, quam requireret spes naturalis.

Tertiò ex his fit, actum charitatis supernaturalem non posse fieri sine cognitione supernaturali; primò, quia est perfectior actibus prædictis: secundò, quia constituit hominem in actu virtuali ad implenda omnia præcepta, etiam spei: tertiò, quia aliquis actus charitatis requirit hanc cognitionem, nempe actus contritionis ad quem monetur homo spe veniæ: quartò idem est de actu penitentiae specialis distinctæ à charitate, hæc enim requirit spem veniæ.

Idem potest quintò explicari in actibus virtutum moralium infusarum; istæ enim requirunt prudentiam infusam, & supernaturalem. nam prudentia acquisita, vt talis, non potest præscribere regulas operandi circa obiectum vt supernaturale est; sine prudentia autem non potest esse actus humanus virtutum. Item, in his omnibus non parum habet efficacitatis ratio desumpta ex proportione requisita inter cognitionem, & volitionem. Rationes verò contrariæ sententiæ iam manent solutæ.

D V B I V M V.

An cognitio supernaturalis possit mouere ad affectum naturalem secundum substantiam.

QVæstionis causa esse potest, ex vna parte proportio requisita inter cognitionem, & affectum, nam per supernaturalem cognitionem non videtur proponi obiectum sub ratione naturalis honestatis, sed supernaturalis: ergo affectus qui fit ex vi talis cognitionis, debet esse supernaturalis, & ita sentiunt aliqui recentiores huius ætatis.

Ex alia parte, cum cognitio supernaturalis sit perfectior cognitione naturali circa idem obiectum, non videtur causa ob quam non possit mouere ad affectum voluntatis secundum substantiam; & hoc docuit P. Salas supra tractatu 1. disput. 5. sect. 2. ad 2. rationem, & fatetur P. Vazquez tomo 1. in tertiam partem disp. 42. cap. 2. num. 51. vbi docet per scientiam infusam Christi posse proponi bonum virtutis honestum, tam virtutis acquisitæ, quam infusæ, & hæc sententia mihi magis placet, quia non video causam aliquam, ob quam non possit sequi voluntas suum obiectum honestum, honestate naturali propositam per cognitionem supernaturalem.

Ratio verò contraria non conuincit, quia licet actus ille cognitionis sit supernaturalis, tamen cum proponit honestatem naturalem, potest mouere voluntatem ad amorem illius, & ex opposita sententia sequeretur, fidelem nunquam ex cognitione super-

naturali fidei moueri ad operandum, propter naturalem honestatem; quod mihi videtur contra experimentum.

Dices, appetitus sensitivus non potest operari, si obiectum repræsentetur sola cognitione intellectus, quia cognitio est alterius ordinis, licet proponat obiectum sensibile. ergo voluntas non poterit moueri à cognitione supernaturali, ad actum naturalem, licet cognitio repræsentet obiectum naturale, cum sint diuersi ordinis. Respondetur esse manifestum discrimen, quia cognitio supernaturalis intellectus proportionem habet cum voluntate intra ordinem appetitus rationalis, & aliàs proponit illi obiectum naturale, & ita non apparet ratio ob-

quam non possit voluntas elicere affectum naturalem: at verò cognitio intellectus non habet proportionem cum appetitu sensitivo intra eundem ordinem potentiæ, vt constat, & ideo mirum non est si non moueatur appetitus sentiens à tali cognitione.

DISPUTATIO XVII.

THEOLOGICA.

De supernaturalitate gratiæ præuenientis.

IN hac disputatione explicandum est, an sit aliqua gratia præueniens supernaturalis secundum substantiam. Et primò explicandum est, quæ requiratur ad hoc vt aliqua forma sit supernaturalis secundum substantiam. Secundò quid sit gratia præueniens. Tertiò, an hæc gratia sit supernaturalis secundum substantiam.

D V B I V M I.

Quid requiratur ad rationem supernaturalis secundum substantiam.

DE hoc dixi variis locis, & speciatim 2. 2. tomo 1. disput. 46.

Sciendum supernaturale diuidi à Doctoribus in supernaturale quantum ad modum, & supernaturale quantum ad substantiam. Supernaturale quantum ad modum, dicitur à Doctoribus quòd licet interdum possit fieri ab agente naturalis ordinis, vel ad exigentiam alicuius causæ naturalis, interdum tamen non tamen cum hac, vel illa circumstantia. Vulgarum exemplum est restitutio visus; licet enim visus possit fieri à causa naturali, tamen restitutio visus omnino corrupti fieri potest à solo Deo, & similia sunt plura exempla.

Supernaturale verò secundum substantiam dicitur quòd omnino & simpliciter est supernaturale, & quærimus quid requiratur ad hoc, vt aliquid sit supernaturale hac ratione.

Aliqui non cognoscunt aliud supernaturale, nisi relatè ad agens; ita vt supernaturale sit quòd à nullo agente creato naturalis ordinis fieri potest, sed à solo Deo, & hoc modo gratiam & charitatem, & quosdam alios habitus appellant supernaturales, iuxta doctrinam Scoti 4. disp. 10. 7. 8. & disp. 44. 98. & sequuntur communiter discipuli Scoti, & probant, quia gratia est supernaturalis respectu afficientis, non respectu subiecti. nam, vt dixit August. de prædestinatione Sanctorum cap. 2. posse habere fidem naturæ hominis est.

Alij

Alij supernaturalitatem putant consistere in eo quòd forma non sit debita, sed sit gratia Dei, quia hoc ipso est supra naturam, & ita agentes de actu spei, & charitatis probant esse supernaturales, quia ex Patribus & Conciliis constat ad actus hos esse necessariam gratiam.

Explicationis gratia sciendum est, nos non disputare de substantia, an possit esse aliqua substantia supernaturalis, de quo alibi diximus in materia de visione, in materia de Angelis, & in materia de charitate. Solum ergo disputamus de formis accidentalibus, quod requiratur vt aliquod accidens dicatur supernaturale secundum suam entitatem, & non solum secundum modum aliquem.

Et ego multis in locis docui ad supernaturalitatem hanc necessariam esse vt accidens nulli creaturæ sit debitum, ita vt sit supra totum debitum naturæ, vt neque sit debitum causæ finali, neque efficienti, neque materiali, neque naturali; & ratio est, quia hoc modo tale accidens est supra totum debitum naturæ, & sic supernaturale simpliciter, & non erit ex aliquo principio naturæ, sed supra naturam, & hanc doctrinam recipiunt hoc tempore Theologi.

Sententia verò prima mihi non probatur, quia habitus supernaturales non sunt debiti, dicendi gratia, respectu subiecti, vt esse supernaturales secundum suam entitatem. Probauimus suis locis ex obiecto formali, & August. loco citato, non dixit posse habere fidem esse naturale homini, sed esse naturæ hominis, in quo non significatur potentia passiva naturalis, & proportio subiecti cum forma, sed aptitudo recipiendi fidem; & etiam si August. diceret esse potentiam naturalem, nihil fieret contra nostram doctrinam, quia posset ea capacitas dici naturalis, relata ad essentiam à qua oritur, vt dixi 2. 2. tomo 1. disp. 46. dub. 1. & P. Vazquez 1. part. disp. 214. cap. 2.

Deinde, secunda opinio probanda non est, quia, vt probavi opusculo de distinctione gratiæ naturalis, & supernaturalis, concedendum est auxilium gratiæ naturæ secundum substantiam, licet non sit debitum naturæ humanæ, & diximus illud non esse supernaturale secundum substantiam; quia aliquod auxilium eiusdem speciei est debitum naturæ humanæ, nempe aliquod auxilium sufficiens, de quo in materia de Gratia.

Et iuxta doctrinam traditam iudicandum est, an modus substantialis, vel accidentalis sit supernaturalis secundum substantiam, vel non? & sic facile intelligitur modum quo vnitur humanitas Christi supposito diuino, esse supernaturalem secundum substantiam, quia nulli diuersæ creaturæ potest esse debitum, quod hoc loco fit satis.

D V B I V M II.

Quid sit gratia præueniens.

Explicauimus quid sit supernaturale, oportet explicare, quid sit gratia præueniens, vt postea disputemus, an sit aliqua gratia præueniens supernaturalis secundum substantiam.

Non intendimus agere de distinctione gratiæ præuenientis à gratia cooperata, sed solum explicare, quid sit gratia præueniens, seu operans; vt explicemus, an hæc possit esse supernaturalis secundum substantiam. Et August. sæpe dixit gratiam operantem fieri à Deo in nobis, sine nobis: quæ verba variè explicant Scholastici.

Vega lib. 6. in Tvidem. cap. 8. docet hanc gratiam esse secundum cogitationem, vel secundum motum voluntatis, quem Deus infundit, & putat dici ab August. fieri à Deo in nobis sine nobis, id est, sine nobis physicè concurrentibus cum Deo; cenfer enim aliam virtutem posse fieri à solo Deo.

Sed explicatio hæc non est admittenda, primò, quia Philosophiâ continet fallam, actio enim intellectus, vel voluntatis à solo Deo produci non potest, vt suo loco ostendimus. Deinde hæc explicatio aliena est à mente Augustini, qui contra Pelagium contendit nullum virtutum bonæ operationis esse in nobis ante primam gratiam, & ita vult secundum cogitationem infundi à Deo ante liberum consensum nostrum, & ita sine nobis liberè operantibus; de causalitate verò physica respectu subiectæ cogitationis non disputabat Augustinus.

Alij gratiam præuenientem putarunt esse qualitatem quandam physicam distinctam ab actu vitali, de qua sententia alibi dicendum est.

Alij dixerunt excitantem gratiam esse in primo actu voluntatis, quia est circa finem. Ita S. Thom. 2. 2. quæst. 111. art. 2. & quidam alij. Sed est aliena à mente Augustini & Patrum, qui disputantes cum Pelagio contendunt ante quemlibet actum liberum voluntatis esse gratiam excitantem necessariam ad bene operandum.

Dicendum ergo est gratiam excitantem, seu operantem, & præuenientem, esse secundum cogitationem & motum voluntatis indeliberatum ante consensum liberum, & talem cogitationem vult esse necessariam ad omnem bonum actum, de quo alibi. Modò solum dicimus hanc esse gratiam excitantem, & præuenientem ex mente Augustini, & colligitur ex multis locis Aug. lib. 2. de bono perseverantia c. 13. & quæst. 2. ad Simplicium circa medium, & epist. 67. & idem docuerunt alij Patres, quos refert P. Vazquez 1. part. disp. 88. cap. 6. Anselmus in illud 1. Corinth. 15. sed gratia Dei. Gregor. lib. 6. moral. cap. 20. aliàs 11. Bernardus opusculo de gratia, & lib. arbitrio, non longè à fine. Prosper lib. de vocatione Genium cap. 26. Hieronymus 3. contra Pelagianos.

D V B I V M III.

An possit esse aliqua gratia excitans, seu præueniens supernaturalis secundum suam entitatem.

Sensus dubij est, an secunda cogitatio, quæ est ante liberum consensum, possit esse supernaturalis secundum substantiam.

Refertur vnus, aut alter recentior qui nondum gustauit Theologiam, & audacter dixit non esse gratiam præuenientem supernaturalem secundum substantiam, etiam si admittantur alij actus supernaturales secundum substantiam.

Probari autem potest nouum, & improbabile placitum, quia gratia præueniens est ante liberum consensum: ergo non est actus fidei qui supponit actum liberum voluntatis. Deinde ante fidem non potest esse cognitio supernaturalis secundum substantiam; ergo non est cognitio excitans supernaturalis secundum substantiam.

Et quòd ad fidem non possit esse cognitio supernaturalis secundum substantiam, probari potest, quia, vt fusè probavi 2. 2. tom. 1. disp. 46. non potest talis cognitio esse iudicium. Et breuiter probò, quia vel talis cognitio est obscura, vel euidens. Non est euidens, quia non experimur in nobis talè scientiam euiden-

evidentem & supernaturalem, neque cognoscimus medium evidens talis acquisitionis. Non est obscura, quia esset actus fidei, & tamen loquimur de cognitione ante fidem, & ante liberam voluntatem. quam rationem fuscè persequutus sum loco citato.

Deinde quòd ante fidem non possit esse apprehensio secundum substantiam supernaturalem, solum probant recentiores, quia eadem videtur ratio de iudicio, & apprehensione; cum tamen loco citato probauerimus diuersam esse rationem vtriusque, quam illi non impugnarunt.

Communis tamen sententia est gratiam præuenientem, & excitantem ad supernaturales actus esse supernaturalem, sicut ipsi actus voluntatis. Ita sentiunt omnes, qui ante primam voluntatem credendi putant procedere cognitionem supernaturalem, siue sit iudicium, vt multi docent, siue apprehensio, vt docet P. Suarez in materia de Fide, & ego idem docui disput. citata. Idem sentiunt qui putant Patres loquentes de necessitate gratiæ, loqui de auxilio supernaturali; quos retuli in materia de gratia. Rursus multi expressè docent gratiam præuenientem ad supernaturales actus esse supernaturalem. 1. 2. quæst. 111. Valentia 1. 2. disp. 3. quæst. 3. part. 3. §. 1. P. Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 4. §. 10. col. 2. & sæpe aliis locis.

Item docent alij, licet supponant falsas opiniones, sicut qui putat actum fidei non esse liberum, dicit illam esse gratiam præuenientem & supernaturalem: Rursus alij, qui putant actum fidei posse infundi à solo Deo sine consensu potentia intellectiva: vnde recentiores aliqui satis ostendunt suam ignorantiam, dum affirmant, Scholasticos non disputasse de supernaturalitate gratiæ præuenientis, neque docuisse esse supernaturalem; potest verò hæc sententia variis argumentis probari, vt constabit ex dicendis.

Sciendum verò est posse esse specialem difficultatem de gratia præueniente respectu primæ voluntatis credendi, an sit supernaturalis, & eadem est cum alia quæstione, an ad primam voluntatem credendi sit necessaria prior cognitio supernaturalis, de qua dixi in materia de fide 2. 2. tomo 1. disp. 46. & opusculo de hac re, & qui putat primam voluntatem credendi esse naturalem secundum substantiam, licet sit ex gratia, rectè possunt dicere ad talem voluntatem sufficere gratiam præuenientem naturalem secundum substantiam: fecus tamen, si dicat primam voluntatem credendi esse supernaturalem secundum substantiam; affectus enim supernaturalis requirit cognitionem supernaturalem, vt probaui 2. 2. tomo 1. disp. 25. dubio 3. & 1. 2. in materia de actibus; & sufficere apprehensionem supernaturalem cum iudicio naturali ex gratia, docui 2. 2. disp. 46. vbi etiam declaravi, non esse eandem rationem iudicij, & apprehensionis, & satis feci aliquibus argumentis, de quo etiam dixi in materia de Gratia, opusculo de hac re, & sufficere apprehensionem supernaturalem ad primam voluntatem credendi, docuit P. Suarez in materia de Fide, cap. de hac quæstione.

Deinde si sit quæstio de gratia præueniente ad actum spei charitatis, vel alios actus supernaturales, considerandum est, an quis putet esse necessariam ad quemlibet istorum gratiam præuenientem distinctam à gratia præueniente necessariam ad primam voluntatem credendi, vel non sunt opiniones in materia de gratia, & si sufficiat prima gratia excitans, iam diximus de illa quæ requiritur ad actum secundum voluntatem credendi.

Si verò dicitur esse necessaria, alia sequuntur ad

actum amoris supernaturalem, & non sufficere actum fidei supernaturalem, sed requiri gratiam excitantem naturalem; nempe cognitionem naturalem obiecti diligendi; quod est manifestè falsum, quia per supernaturalem actum fidei sufficienter proponitur Deus diligendus super omnia. Deinde id potest probari contra prædictos recentiores, quia censent ex natura rei seclusa lege Dei, sufficere cognitionem naturalem ad supernaturalem actum; ergo multo magis sufficit sola cognitio supernaturalis eiusdem obiecti. Item si ad affectum naturalem sufficit cognitio naturalis: ergo ad supernaturalem sufficit cognitio supernaturalis fidei.

Et sanè Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. numerans fidem inter dispositiones necessarias ad iustificationem, non numerat cognitionem naturalem eiusdem obiecti distinctam à fide, & à cognitione requisita ad primam voluntatem credendi, & generatim quoties adest cognitio supernaturalis proponens obiectum voluntati, sufficere videtur ad supernaturalem affectum circa tale obiectum.

Quòd si præter actum fidei esse necessaria alia cognitio, quæ dicitur gratia præueniens, distincta ad omnem actum distinctum, assignari potest naturalis apprehensio. Item in homine habente fidem potest esse gratia præueniens distincta ab obiecto fidei, nempe actus prudentiæ infusæ, qui potest fieri à Deo in nobis sine nobis. nam qui habet fidem, potest moueri ab actu prudentiæ; etiam si actualiter non semper consideret expressè præmissam fidei; non ergo est necessarium semper recurrere ad cognitionem naturalem tantum, vt assignemus gratiam præuenientem.

Et ex dictis solum manet argumentum contrariæ sententiæ. nam licet gratia purè præueniens sit in nobis sine nobis, tamen ante primam voluntatem credendi potest esse supernaturalis apprehensio: vt docuimus in materia de Fide. Vbi ostendimus non esse eandem rationem de apprehensione & iudicio, quidquid reclamant recentiores aliqui satis ignorantes, & aliqui assignant iudicium, & in habente fidem potest esse actus prudentiæ infusæ, vt diximus.

Addendum est in hac materia fidem posse dici gratiam præuenientem & excitantem, secundum quod, & aliquo modo respectu affectus quem excitat, vt docuit P. Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 4. §. 1. littera B. & sentit P. Vazquez 1. part. disp. 88. cap. 9. §. obseruandum igitur. Vbi dicit idem secundum rem esse gratiam operantem & cooperantem, & fidem esse gratiam cooperantem ex Iacobi 2. cap. & Concilio Trident. sess. 6. cap. 10. & idem habet P. Vazquez 1. 2. disp. 185. cap. 9. §. obseruandum igitur. Ergo potest dici fidem esse gratiam operantem, seu excitantem, & præuenientem.

Notandum etiam est non libenter concedere gratiam præuenientem naturalem secundum substantiam ad actum bonum morale naturalis ordinis, qui fieri non potest sine gratia per Christum, de quo 1. 2. ad quæst. 109. & quòd sit concedenda gratia naturalis ordinis, ostendimus opusculo de distinctione gratiæ naturalis, & supernaturalis.

Restat explicandum, an prima opinio supra relata mereatur aliquam censuram: & aliqui viri docti huius ætatis eam grauiter damnarunt.

Verum si solum quis dicat præuenientem gratiam ante actum fidei esse naturalem secundum substantiam, ex gratia tamen Christi, probabile placitum est, de quo in materia de Fide diximus. Deinde si sermo sit de gratia præueniente respectu aliorum actuum

actuum supernaturalium, nihil contrahit contra Concilia, & Patres. Est tamen improbabile placitum asserere nullam esse gratiam præuenientem supernaturalem, eo modo quo affectus ad quem mouet, esset supernaturalis. nam controuersia est inter Scholasticos, an sint actus supernaturales secundum substantiam, vel tantum quantum ad modum. Et omnes debent loqui secundum hanc opinionem; & ideo mihi est improbabile asserere nullam esse gratiam præuenientem supernaturalem secundum substantiam, si admittantur aliqui actus supernaturales secundum substantiam.

D V B I V M I V.

An gratia præueniens, quæ est motus indeliberatus voluntatis, sit supernaturalis secundum substantiam.

Hæc difficultas in eodem sensu ac præcedens intelligenda est.

Et qui dixerunt nullam cognitionem, quæ est gratia præueniens, esse supernaturalem; decepti pergunt errare, dicentes, nullum habitum & indeliberatum motum voluntatis, qui est gratia præueniens, esse supernaturalem secundum substantiam.

Secundò docent talem habitum motum, qui est gratia præueniens, non versari circa obiectum honestum vt honestum est.

Prima pars potest probari, quia non procedit cognitio supernaturalis. Secunda pars probatur, quia solum præcedit cognitio imperfecta, & ideo motus ille non est liber.

Secundò, quia alius posset esse actus ille charitatis perfectæ, & tunc per illum prius natura, quam per habitum posset iustificari peccator, quod non est concedendum, quia Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 7. dicit nos iustificari per voluntariam susceptionem gratiæ.

Tertio, quia Augustinus loquens de hoc motu indeliberato appellat illum victricem delectationem. ergo non est actus honestus, sed versatur circa obiectum delectabile vt tale est.

Sed in primis mihi falsum videtur quod dicitur, nullum habitum motum voluntatis esse supernaturalem, & contrarium est contra communem sensum Doctorum Scholasticorum. Et probari potest primò, quia, vt diximus, præcedit cognitio aliqua supernaturalis proponens obiectum supernaturale: ergo nihil est, ob quod dicamus non posse esse habitum, motum supernaturalem.

Secundò mihi est omnino improbabile asserere non posse esse habitum, & indeliberatum motum honestum qui versatur circa obiectum honestum; & primò sancti Patres dum loquuntur de motu indeliberato, quo quis solet disponi ad iustificationem, planè loquuntur de actu honesto, loquuntur enim de actu timoris poenarum inferni, vel simili aliquo, legatur P. Vazquez 1. 2. de illa 185. & 1. part. disp. 88. Bellarm. 3. tomo, agens de gratia præueniente, P. Valentia, & alij 1. 2. ad quæst. 111. & ita quòd sit aliquis motus indeliberatus honesti obiecti, non potest negari sine graui temeritate.

Deinde ratione probatur, quia per cognitionem præcedentem potest representari ratio honesti, sicut potest representari ratio delectabilis; ergo & affectus potest circa illum versari. Consecutio est efficax, & antecedens probatur, quia nulla potest ratio assignari, ob quam non possit per cognitionem imperfectam representari ratio honesti, quatenus

necessarium est ad motum indeliberatum, licet non ad actum liberum; sicut representari potest ratio delectabilis modo imperfecto, vt sequatur delectatio, licet non sit libera.

Et Augustinus licet dixerit motum indeliberatum esse victricem delectationem, tamen non dixit eam delectationem esse de obiecto delectabili solum, nam de obiecto honesto apprehensio aliquo modo vt præsentis, potest esse delectatio quæ versari potest circa quodlibet bonum vt præsens.

Explico rem vterius, quia vocatio quæ est gratia ex parte intellectus, est vocatio ad actum honestum, aliàs non esset gratia; cognitio verò quæ mouet ad actum circa obiectum delectabile vt delectabile, non mouet ad honestum vt honestum, eo quòd possit esse motus primus honestus, vt supponit aperte P. Vazquez 1. 2. disp. 84. cap. 2. n. 12. & experimento videtur probari. nam qui habet consuetudinem cogitandi & operandi circa aliquam materiam etiam in somno, vel cogitare de illa solet; excitata cogitatione non est causa, ob quam non possit existere in voluntate motus habitus circa materiam honestam, sicut circa aliam materiam; & certè sicut ex imaginatione, vel passione insurgit motus primus circa materiam peccati, ita potest insurgere circa materiam honestam. legatur S. Thomas 1. 2. quæst. 77. art. 1. & ibi interpretes.

Tandem contraria sententia non habet firmum fundamentum.

Ad primum argumentum constat ex dictis non implicare honestum vt honestum representari cogitatione imperfecta in ordine ad habitum motum voluntatis, sicut representatur delectabile.

Ad secundum respondeo quòd posita opinione asserentium actum charitatis supernaturalem posse hominem sanctificare, nullum esse absurdum concedere posse, talem actum vt habitum motum insurgere & sanctificare hominem. Cum verò Concilium Tridentinum dixit peccatorem iustificare per voluntariam susceptionem gratiæ, loquebatur de iustificatione quæ fit in sacramento, vt fuscè docuimus in materia de Gratia.

Item communis iustificatio extra sacramentum etiam fit per actus liberos, sed non repugnat fieri actu aliquo indeliberato, si subito insurgit, & sit talis qui formaliter sanctificet.

Ad tertium ex Augustino supra dictum est.

DISPUTATIO XVIII.

THEOLOGICA.

De cognitione requisita ad supernaturales actus voluntatis.

E hac materia dixi 1. 2. in materia de actibus, & 2. 2. tomo 1. disp. 25. dubio 3. & opusculo de cognitione requisita ad primam voluntatem credendi, diximus in materia de Fide, & in materia de Gratia, opusculo de hac re. Et modò solum intendo disputare de cognitione requisita ad actum supernaturalem spei & charitatis, & virtutum infusarum, nam de cognitione requisita ad voluntatem credendi diximus

locis citatis.

* *

D V B I V M I.

An ad actum spei supernaturalem requiratur cognitio supernaturalis ex natura rei secundum legem ordinatam.

IN hoc dubio fuit error asserentium, ad spem sufficere cognitionem ex viribus naturæ, quem errorem refutauimus in materia de Gratia.

Ponendum ergo est ut certum, ad spem quæ est dispositio ad iustificationem esse necessariam cognitionem ex gratia, & quæ non possit haberi ex solis naturæ viribus.

Et aliqui Catholici contendunt esse necessarium actum fidei ex lege & ordinatione Dei, & probant ex Paulo ad Hebr. 11. *sine fide impossibile est placere Deo*; sed non satis explicant an sit necessaria talis cognitio ex natura rei & connexionione naturali actuum intellectus cum actibus virtutis.

Alij verò recentiores manifestè docent actum fidei diuinæ esse necessarium ad actum spei supernaturalem ex natura rei; sed non explicant an sit ita necessarius, ut etiam de potentia absoluta non possit fieri actus spei sine supernaturali cognitione: de qua controuersia infra dicemus.

In hac quæstione mihi placet, cognitionem supernaturalem esse necessariam ad actum spei supernaturalem ex natura rei.

Et specialis ratio est desumpta ex natura actus spei supernaturalis, qui requiritur ad iustificationem. nam talis spes debet esse firma, & certa: non potest autem habere firmitatem, nisi supponatur cognitio supernaturalis certa de omnipotentia Dei, & eius promissione.

Dices sufficere fidem humanam de tali promissione, si vnus fidelis illam proponat Gentili, quia proponitur obiectum necessarium ad spem. Respondeo non proponi obiectum certitudine tanta ex parte intellectus, qualis requiritur ad actum fidei supernaturalem, & experientia ostendit inter homines eo minus certam esse spem, quo est minus certa cognitio de prouisione. Quæ ratio satis ostendit, connexionem requisitam inter actum spei, & cognitionem supernaturalem esse ex natura rei, & non solum ex lege & libera voluntate Dei ordinantis vnium ad aliud.

Addendum est rationem specialem esse respectu actus fidei, ut constat: quomodo autem spes sit necessaria ad iustificationem, diximus in materia de Gratia.

D V B I V M II.

An de potentia absoluta Dei possit fieri actus spei cum sola cognitione naturali.

Quæstio est de actu spei supernaturali secundum substantiam.

In hac difficultate aliqui recentiores existimant, de potentia absoluta ad talem actum spei sufficere actum cognitionis naturalis; & præcipua ratio est, quia per fidem humanam potest quis cognoscere obiectum spei supernaturalis, nempe omnipotentiam Dei, & auxilium eius, & prouisionem, hoc enim solum potest fidelis docere Gentilem. Ad actum verò supernaturalem voluntatis satis est, si præcedat obiectum, etiam si proponatur cognitione supernaturali.

Hæc autem sententia duobus modis potest expli-

Acati: vno modo, si quis dicat talem cognitionem esse ex viribus naturæ; altero modo, si quis dicat illam cognitionem esse ex gratia Dei per Christum, licet sit auxilium naturale secundum substantiam.

Aliorum sententia est, etiam de potentia absoluta non posse esse actum spei supernaturalem sine cognitione supernaturali. Hanc ego tradidi multis in locis, præsertim in materia de actibus, & tomo 1. in 2.2. dub. 3. quam multi viri docti sequuti sunt.

Et primò dicendum est, non posse defendi sine errore quòd sufficiat cognitio ex viribus naturæ ad spem quæ est dispositio ad iustificationem; omnis enim dispositio & actus, siue intellectus, siue voluntatis necessarius ad iustificationem, est ex gratia, ut constat ex his, quæ docuimus in materia de Gratia.

Secundò dicendum est ad actum supernaturalem spei non sufficere cognitionem naturalem, etiam de potentia absoluta, quamuis talis cognitio dicatur esse ex gratia Christi.

Aliqui probant hanc conclusionem ex eo quòd Patres & Concilia requirunt cognitionem ex gratia ad iustificationem.

Sed hæc ratio non concludit, quia, ut loquuntur Patres, comprehendit naturalem & supernaturalem, ut probaui in materia de Gratia, opusculo 11.

Meliùs ergo potest probari ex propositione requisita inter actum voluntatis & intellectus, quæ est ratio à priori, quam attuli loco citato & ea propositio tenet se ex parte obiecti, & ideo non potest de potentia absoluta suppleri à Deo & explicatur primò, quia sine cognitione non potest esse actus voluntatis, ut cum communiori doctrina diximus in materia de actibus.

Secundò, quia cum sola cognitione sensus non potest voluntas amare obiectum sensibile, ut communiter docent auctores.

Deinde probatur efficaciter ratione facta suprà, quia etiam de potentia absoluta non potest esse firma spes, si non habeat homo firmam cognitionem in intellectu de omnipotentia Dei, & promissione illius: quæ ratio magni momenti est, si rectè consideretur. Et ex hac doctrina constat ad rationem contrariæ sententiæ.

Deinde arguo vterius, quia sancti Patres necessitatem gratiæ ad iustificationem non probat ex ordinatione, aut libera voluntate Dei, sed ex infirmitate liberi arbitrij, ut constat ex his, quæ diximus in materia de Gratia. Ergo quando probant necessitatem fidei ad iustificationem, probant ex infirmitate materiæ; ergo etiam de potentia absoluta est necessaria fides, si homo iustificandus est per spem & charitatem, quia semper eadem est infirmitas, & si sufficeret cognitio naturalis, non esset necessaria fides ex sola infirmitate naturæ.

Ex dictis manent soluta quæ recentior quidam scriptor non omnino indoctus, docuit lib. 2. de fide, disp. 14. dub. 8. & disp. 13. dub. 3.

D V B I V M III.

An ad actum spei supernaturalem sufficiat cognitio supernaturalis ex parte principij.

Ponenda est opinio aliquorum Theologorum, asserentium circa obiectum formale naturalis ordinis posse esse actum supernaturalem secundum substantiam, & secundum rem, quam opinionem refutauimus in materia de Gratia, opusculo 13.

Sed disputationis gratia querimus, an si daretur talis

Actus supernaturalis, sufficeret ad actum spei, v.g. si daretur fides humana ex obiecto formali, quæ tamen secundum rem esset supernaturalis, an sufficeret ad actum supernaturalem spei.

Existimare posset aliquis, talem cognitionem sufficere, quia illa haberet proportionem cum actu voluntatis supernaturali.

Nihilominus existimo circa cognitionem non sufficere, quia proportio requisita inter actum intellectus, & voluntatis, non est ex parte entitatis, hæc enim materialiter se habet, sed requiritur ex parte modi & obiecti formalis. quod in præfenti declaratur, quia, ut diximus, supernaturalis cognitio requiritur ad spem, ut spes sit firma; ad hoc verò requiritur cognitio, quæ ex suo obiecto formali causat firmitatem; hanc verò non potest causare fides humana ex suo obiecto formali, quod est testimonium humanum, & fallibile, ex eo verò quòd entitas ipsa esset supernaturalis, non haberet testimonium humanum maiorem firmitatem.

Existimo quòd si posset esse actus fidei diuinæ, quòd haberet pro obiecto formali testimonium Dei, etiam si esset naturalis secundum entitatem, sufficeret ad affectum spei, quia haberet proportionem requisitam ex parte obiecti formalis: sed, ut dixi 2.2. ad quæst. 6. quando obiectum formale est supernaturale, actus ipse erit supernaturalis secundum substantiam.

Et ita cum diximus suprà, ad actum spei supernaturalem esse necessariam cognitionem supernaturalem, loquuti sumus de cognitione supernaturali ex parte obiecti formalis, ut explicatum est; de alijs verò actibus supernaturalibus voluntatis dicemus infra.

D V B I V M IV.

An ad affectum spei supernaturalem sufficiat apprehensio obiecti quæ sit supernaturalis.

Circa hoc dubium legi possunt quæ docui 2.2. tom. 1. disp. 46. dub. 5. & 6. & in materia de Gratia opusculo 12. dub. 3. agentes de cognitione requisita ad affectum credendi.

In præfenti verò dubio existimare posset aliquis ad affectum supernaturalem spei sufficere apprehensionem supernaturalem quæ sit distincta ab actu iudicij; & probari potest primò, quia nos diximus ad primam voluntatem credendi sufficere apprehensionem supernaturalem, quod etiam docuit P. Suarez in materia de Fide; ergo à simili eadem erit ratio de spe.

Secundò potest probari, quia talis apprehensio videtur proportionata cum actu voluntatis, quia est supernaturalis secundum se, & ex parte sui obiecti: ergo nihil deest ad proportionem requisitam.

Sed contraria sententia est probabilior, quam tradidi locis citatis, vbi rem tractamus, & probari potest, quia si hæc sufficeret, non esset ex natura rei requisita fides ad iustificationem, quia si apprehensio supernaturalis sufficeret ad spem, posita spe posset sequi supernaturalis amor Dei, & habitus gratiæ in adultis.

Secundò probatur efficacius, quia sola apprehensio supernaturalis non sufficeret ad firmitatem quam requirit, hæc enim certitudo pendet ex certitudine iudicij de promissione Dei: ap-

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

prehensio autem nihil affirmat, & si aliquid affirmaret, esset iudicium, & hanc opinionem sequuntur plures recentiores postquam legerunt mea scripta.

Ex doctrina tradita solui possunt duæ rationes contrariæ opinionis.

Ad primam, esse discrimen, quia ad affectum primum credendi concurrat iudicium quoddam naturale secundum substantiam ex gratia ordinis naturalis, & apprehensio supernaturalis, & locis citatis explicui, neque ille affectus habet naturam, qualem habet spes quæ requirit specialem firmitatem.

Ad secundam responderetur, eam apprehensionem non esse proportionatam sufficienter ad affectum spei, quia non habet certitudinem, nec firmitatem quæ iuuat ad firmam spem.

Sed dicit aliquis saltem sufficere ad actum spei apprehensionem supernaturalem cum iudicio naturali præcedenti de promissione, & omnipotentia Dei. Responderetur totum hoc non sufficere, quia non habent istæ duæ cognitiones simul certitudinem & firmitatem requisitam ad actum spei.

D V B I V M V.

An ad actum charitatis supernaturalem requiratur supernaturalis cognitio.

Conueniunt Doctores, ad actum charitatis secundum communem legem necessarium esse actum fidei diuinæ, nam sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebraos 11.

Sed aliqui hoc trahunt in solam Dei ordinationem, alij verò in proportionem requisitam ex natura rei inter actum intellectus & voluntatis.

Et hæc posterior doctrina mihi est longè probabilior, propter ea quæ diximus suprà de actu spei supernaturalis, nempe propter proportionem requisitam inter actum intellectus & voluntatis.

Secundò, quia actus charitatis est perfectior actu spei; ergo, si spes requirit cognitionem supernaturalem, etiam actus charitatis illam postulabit.

Tertiò, quia, qui diligit Deum supernaturalem, etiam actus charitatis illam postulabit.

Quartò, quia diligit Deum super omnia, & in statu in quo potest sperare à Deo bona supernaturalia; ergo requirit cognitionem quæ possit mouere ad sperandum spe diuina.

Alij probant nostram sententiam ex Conciliis & Patribus, qui docent ad actum charitatis requiri gratiam excitantem & præuenientem. Sed hoc argumentum non est efficax, quia posset aliquis dicere cognitionem quæ mouet ad actum charitatis esse gratiam per Christum, licet sit naturalis secundum substantiam.

Dices quòd de facto præcedat fides diuina ante actum, sufficienter reducit in ordinationem Dei; ergo sine causa assignamus aliam causam: sed hoc argumentum nullius est momenti, quia sæpe ordinatio Dei fundatur in naturis rerum, vel non distinguitur ab ipsis naturis rerum: sicut si quis dicat ordinari ignem ad calefaciendum, & in præfenti ipsa natura actus voluntatis postulat actum intellectus sibi proportionati.

I Dices,

Dices, lumine naturæ potest cognosci Deum esse diligibilem super omnia: ergo posita hac cognitione potest homo ex auxilio gratiæ diligere Deum super omnia sine cognitione supernaturali. Respondeo circa antecedens esse aliqualem controuersiam, & Philosophi cognouerunt tale obiectum, de qua diximus in materia de Gratia, opuscul. 13; Deinde quidquid sit de antecedenti, consecutio solum potest esse vera de amore naturali & auxilio gratiæ naturalis ordinis, non tamen de amore supernaturali, de quo loquimur in hoc dubio.

Et dicendum est eam cognitionem non sufficere ad actum amoris supernaturalis eliciendum, sicut etiam si per fidem acquisitam possint Gentiles discere & cognoscere Deum esse amabilem super omnia, si ita docer concionator Christianus, tamen per talem fidem non potest excitari voluntas ad supernaturalem amorem.

D V B I V M VI.

An de potentia absoluta possit voluntas elicere amoris supernaturalis actum, per solam cognitionem naturalem.

IN hac controuersia affirmant aliqui recentiores, sicut in simili de cognitione requisita ad actum spei supernaturalem; & probari potest primò, quia per cognitionem naturalem potest proponi obiectum amoris, siue cognitio sit scientia naturalis, siue fides humana.

Secundò, quia licet requiratur gratia ex parte intellectus ad talem amorem voluntatis: tamen hoc potest intelligi de gratia naturali secundum substantiam.

Tertiò, quia quæcumque ratio obiecti potest cognosci fide humana; ergo potest moueri voluntas ad talem amorem supernaturalem.

Secunda sententia est asserentium etiam de potentia absoluta non posse voluntatem elicere votum amoris supernaturalis amicitiae erga Deum, & sequuntur plures viri docti huius ætatis, quem tradidi *tom. 1. in 2. 2. disput. 25. dub. 3. & opusculo 12. de cognitione requisita ad primam voluntatem credendi*. Et primò certum est non posse dici sufficere cognitionem ex viribus naturæ; est enim certum de fide ad actum supernaturalem amoris Dei esse requisitam gratiam excitantem ex parte intellectus, vt constat ex his quæ diximus in materia de Gratia; ergo si ponatur cognitionem naturalem sufficere ad talem amorem, dicendum est eam cognitionem esse ex gratia per meritum Christi.

Deinde mihi est probabilis non posse fieri actum amoris supernaturalis sine cognitione supernaturali. hæc conclusio probanda est primò ex proportionem requisita inter actum intellectus, & voluntatis, & quod requiritur ex parte intellectus, tenet se ex parte obiecti formalis, & ideo non potest suppleri à Deo.

Secundò, quia diximus, spes non potest fieri sine tali cognitione: ergo neque charitas quæ est perfectior.

Tertiò, quia certum est non posse fieri sine cognitione, secundum probabiliorem opinionem, vt diximus 1. 2. in materia de actibus. Deinde non potest fieri sine cognitione ex gratia, quod est valde certum. Ergo cum sit supernaturalis voluntatis, non poterit fieri sine cognitione super-

naturali, illud enim prædicatum supernaturalitatis eam videtur requirere. Quod ampliùs explico, quia secundum probabiliorem multorum opinionem amor amicitiae naturalis non potest fieri sine gratia, & ita requirit cognitionem naturalem quæ sit gratia: ergo perfectior actus ex parte voluntatis requirit perfectiorem gratiam supernaturalem, quia est amor supernaturalis amicitiae cum Deo. Hæc autem necessitas gratiæ oritur ex infirmitate naturæ, quæ semper permanet.

Dices, actus intellectus concurrat ad actum voluntatis in genere causæ efficientis: hoc autem genus causæ poterit suppleri à Deo. Respondetur primò, antecedens esse falsum, vt alibi docui. Secundò, licet concedatur vt verum, consecutio est inefficax, quia quod nos requirimus ex parte actus intellectus, pertinet ad obiectum formale comparatione voluntatis in modo proponendi obiectum. hoc autem genus non potest suppleri à Deo.

Dices opinionem esse aliquorum posse actum voluntatis fieri de potentia absoluta sine actu intellectus. ergo multo faciliùs poterit fieri aliquis actus supernaturalis cum cognitione naturali. Respondeo antecedens esse omnino falsum, vt probaui in materia de actibus.

Secundò in præsentis disputamus cum his, qui admittunt esse necessarium omnino actum intellectus, & actum voluntatis. Item loquimur de actu voluntatis vt liberè fiat, quod sine cognitione non contingit.

Ex dictis manent soluta argumenta contrariæ opinionis.

D V B I V M VII.

An ad actum charitatis supernaturalis sufficiat apprehensio supernaturalis.

IN hac controuersia sunt qui putant sufficere talem apprehensionem ad actum supernaturalem spei. Idem dicunt de actu charitatis, præsertim illi, qui sentiunt sufficere cognitionem naturalem ex auxilio gratiæ; & probari potest à simili, quia apprehensio supernaturalis cum iudicio naturali ex gratia dicitur sufficere ad primam voluntatem credendi sine supernaturali; ergo à simili.

Secundò, quia talis apprehensio potest representare obiectum amabile amore charitatis, & est supernaturalis: ergo.

Secunda opinio est talem apprehensionem non sufficere, quam tradidi locis supra citatis, & placuit doctissimis huius temporis, & probant aliqui ex eo quod putant solam apprehensionem non sufficere ad actum voluntatis, de quo modò non disputo, sed disputaui 1. 2. in materia de actibus, & dubium procedit, an sufficiat talis apprehensio supernaturalis cum aliquo iudicio naturali, vt de cognitione requisita ad primam voluntatem credendi diximus *locis citatis*.

Probanda verò est nostra sententia ex proportionem quæ est inter actum voluntatis & intellectus sufficienti, de qua diximus supra.

Sed dices apprehensionem supernaturalem esse satis proportionatam cum actu supernaturali amoris. Respondeo non esse sufficienter proportionatam cum perfectissimo actu supernaturali, quod explicatur, quia,

quia, vt diximus supra, talis apprehensio non est proportionata cum actu fidei supernaturalis: ergo minus erit cum actu charitatis, qui difficillimus est, neque sola apprehensio valet ad vincendam tantam difficultatem.

Ex his verò & ex traditis supra manent soluta argumenta contrariæ opinionis.

Notandum verò est in his dubiis communiter esse sermonem de actu supernaturali fidei, ponimus enim fidelem viatorem non habere aliam cognitionem supernaturalem euidentem speculatiuè.

Item notandum est doctrinam traditam in hoc dubio intelligendam ita esse, vt sit vera, etiam si de potentia absoluta sit sermo.

Potest autem esse difficultas, an in homine habente fidem, postquam fecit aliquem actum charitatis, possit sequentes actus facere ex sola apprehensione supernaturali, ex iudicio supernaturalis prudentiæ; & quætionis causa est, quia in hoc casu licet homo non faceret expressum actum fidei, tamen habet supernaturale iudicium prudentiæ ad operandum hic & nunc, & simul habet apprehensionem supernaturalis obiecti, quod proponitur amandum.

Pro positione notandum est id quod diximus agentes de Prudentia 2. 2. *tom. 1. disp. 99. dub. 3.* ad actum virtutis theologicæ secundum se non concurrere prudentiam, quia virtus theologica, vt ibidem docuimus ex S. Thom. non habet medium; officium verò prudentiæ est assignare medium in virtutibus, quod conuenit virtutibus moralibus: igitur in iustis non est necessarius actus prudentiæ ad actum charitatis secundum se, licet possit esse necessarius ad circumstantias temporis, & ex parte subiecti, & ex hoc fit quod si non sufficiat sola apprehensio supernaturalis, non sufficiat cum iudicio prudentiæ, quia tale iudicium non respicit obiectum diligendum amore charitatis.

D V B I V M VIII.

An possit viator per scientiam infusam supernaturalem diligere Deum amore charitatis.

Difficultas intelligitur, si talis scientia communicaretur viatori, & non eliceret actum fidei diuinæ. Sciendum autem est posse esse quætionem secundum opinionem asserentium posse dari spem representantem Trinitatem abstractiuè, & secundum opinionem illorum, qui negant talem spem esse possibilem, & admittit scientiæ per se infusam aliorum obiectorum supernaturalium, quæ ponitur in Christo.

De priori controuersia disputaui 1. *part. in materia de Trinitate, disp. 2. 3. part. quest. 11.*

Circa primam, si daretur talis species, existimo illam sufficere ad generandam cognitionem, per quam viator posset diligere Deum super omnia: posset enim per vsum talis speciei producere supernaturale iudicium mouens ad amandum Deum super omnia, & ita nihil deficeret ex parte cognitionis, ratione cuius non posset diligere Deum sine cognitione fidei.

Sed ea opinio de spe representante Deum absolute, vt est in se, semper mihi visa est falsa, vt alibi docui.

Circa secundam variæ sunt de illa scientia infusa opiniones Theologorum, alij docent per illam non cognouisse Christum Deum vt trinū, alij affirmant per illam Christum cognouisse Deum vt trinū abstractiuè. legatur P. Suar. & P. Vazq. 3. *part. ad q. 11.* vbi de hac controuersia ego disputaui; & secundum P. Luisij de Torres select. *disp. Pars I.*

opinionem asserentium posse per talem scientiam cognosci Trinitatem, facile intelligitur posse per illam moueri voluntatem ad amandum Deum, si aliud non obstat. de quo disputant P. Suar. & P. Vazq. 3. *p. ad quest. 19.* & nos ibidem tractauimus.

Alia controuersia est, an per scientiam hanc infusam possit viator cognoscere Deū vt vnum? Aliqui affirmant, vt P. Suar. 3. *part. ad q. 11. disp. 23. sect. 5.* per hanc scientiam posse cognosci Deum vt trinū.

Sed negat P. Vazq. 3. *p. tom. 1. ad quest. 11. disp. 53. cap. 1.* de qua controuersia dixi 3. *part. ad quest. 11.*

In præsentis verò dubio satis sit dicere quod si talis scientia infusa potest vel immediatè sine discursu causare cognitionem Dei vnus, vel cum discursu, potest esse amor supernaturalis, vt cõsuetudinè docuit P. Suarez *supra*; est enim actus supernaturalis, & proponit obiectum diligibile amore supernaturali: ergo potest mouere voluntatē ad talē actum eliciendum.

D V B I V M IX.

An per discursum theologicum possit quis moueri ad amorem Dei super omnia.

Ponendum est quod si actus fidei infusus esset cum discursu, vt aliqui putarunt, per illum posset moueri voluntas ad amandum Deum amore charitatis, quia esset iudicium supernaturale, ac proinde esset proportionatus cum actu voluntatis.

Circa discursum verò theologicum potandum est quod loqui possumus de præmissis, vel de conclusione, & si præmissa aliqua sit de fide circa obiectum diligendum, facile intelligitur per illum tanquam per actum fidei posse moueri voluntatem ad amandum Deum amore amicitiae supernaturali. Si verò loquamur de conclusione theologica, si quis discursu colligeret Deum esse super omnia diligendum, potest esse quæstio, an ex vi illius conclusionis posset homo moueri ad diligendum Deum super omnia, & hoc pendet ex eo, an talis conclusio sit formaliter supernaturalis, vel non. de quo ego dixi 2. 2. *tom. 1. ad q. 6.* & si non sit supernaturalis, non poterit mouere ad supernaturalem amorem, sed moueri posset homo ex præmissa supernaturali: si tamen, vt ego existimo, conclusio est formaliter supernaturalis, poterit illa mouere ad actum supernaturalem.

Hæc verò doctrinā intelligenda est de conclusione theologica, qui per legitimam consequentiā colligitur ex vna de fide, & altera euidenter nota, nam si solum sit conclusio quæ sit opinio, erit naturalis, nec poterit mouere ad supernaturalem amorem.

Hoc loco placet aduertere, Ægidium *libr. 1. disp. 4. dub. 6. concl. 3.* mihi tribuere quod dixerim habitum theologicum esse naturalem, & citat locum ex *tom. 2. in 2. 2. disp. 44. dub. 2. §. 3. fin.* sed non aduertit Ægidium me ibi loqui sub conditione cõmunis opinionis, expressè enim dixi, si habitus Theologiæ sit acquisitus, vt est secundum communem opinionem; ego tamen meam sententiam tradidi in eo *tom. disp. 46. dub. 10.* vbi docui supernaturalem assensum theologicum.

Hoc loco placet aduertere, Ægidium *libr. 1. disp. 4. dub. 6. concl. 3.* mihi tribuere quod dixerim habitum theologicum esse naturalem, & citat locum ex *tom. 2. in 2. 2. disp. 44. dub. 2. §. 3. fin.* sed non aduertit Ægidium me ibi loqui sub conditione cõmunis opinionis, expressè enim dixi, si habitus Theologiæ sit acquisitus, vt est secundum communem opinionem; ego tamen meam sententiam tradidi in eo *tom. disp. 46. dub. 10.* vbi docui supernaturalem assensum theologicum.

D V B I V M X.

An ad actus supernaturales virtutum moralium infusarum sit necessaria cognitio supernaturalis.

IN hoc dubio, sicut in præcedentibus, variæ sunt Doctorum opiniones.

Prima asserentium secundum legem ordinariam, A necessariam esse ad actus virtutum moralium infusarum cognitionem supernaturalem, siue ex ordinatione Dei, siue ex proportionem requisita inter actum intellectus, & actum voluntatis.

Secunda opinio potest esse, non requiri talem cognitionem de facto, quia non potest esse cognitio fidei, quia non est de fide, esse de facto tales virtutes, & multi eas negant, vt constat ex Doctoribus 1.2. in materia de virtutibus. Deinde non potest dici sufficere solam apprehensionem, quia requiritur iudicium ad assignandam materiam mediocritatem.

Tertia opinio est, saltem de potentia absoluta harum virtutum actus posse fieri sine cognitione supernaturali, quia obiectum potest proponi cognitione naturali, & per prudentiam naturalem potest assignari materia, & medium illius.

Quarta opinio est asserentium actum humanum posse fieri per actum theologicè deductum per discursum. v. g. si quis discurrat hoc modo, honestas supernaturalis est amabilis in peculiari materia; hic est peculiaris materia virtutis iustitiæ in fusæ: ergo est amabilis.

Difficultatem huius dubij cursim attingi in materia de Gratia, opusculo 12. dub. 3. & primò mihi placet ex natura rei harum virtutum actum requirere cognitionem supernaturalem, propter proportionem requisitam inter cognitionem & volitionem.

Secundò dico non esse hanc cognitionem iudicium fidei infusæ, quòd dicitur hinc esse obiectum virtutis infusæ dictum ab obiecto virtutis acquisitæ, quia hoc non est secundum fidem diuinam.

Dico tertio posse fieri actum virtutis moralis infusæ prævio actu supernaturali prudentiæ infusæ, quæ cognitio, fide diuina, supernaturali sine & per cognitionem naturalem materiam harum virtutum potest assignare, & medium earum, vt dixi opus. 12. de Gratia, dub. 3.

Item licet non sufficiat sola apprehensio supernaturalis, interdum tamen poterit concurrere cum prudentia infusæ; sola enim apprehensio non potest assignare materiam, & medium illius.

Dices, ad assignandam materiam mediocritatem, seu medium sufficere prudentiam naturalem; ergo, illa sufficet ad actum simul cum apprehensione supernaturali. Respondeo solam prudentiam naturalem, seu acquisitam non sufficere, quia debet designare medium respectu supernaturalis finis & honestatis supernaturalis.

Dices totum hoc posse cognosci fide acquisita: sed hæc cognitio non est proportionata ad actum voluntatis supernaturalem, vt sæpè diximus.

Vltiùs dico discursum theologicum, siue omnino certum per legitimam consequentiam, siue opinatum vt probabilem, non posse sufficere ad actus virtutum moralium sine prudentia.

Item notandum est harum virtutum actus posse procedere in habentibus dona Spiritus sancti ex dono aliquo intellectus: an verò dona distinguantur à virtutibus, non est huius loci.

DISPUTATIO XIX.

THEOLOGICA.

De ignorantia.

Circa quæst. 76. prima secundæ.

DVBIUM I.

An ignorantia sit causa peccati.

Non omnia explicandum est, quid sit ignorantia, & quotplex.

Diuiditur ignorantia in eam quæ dicitur à S. Thom. art. 2. nescientia, & in eam, quæ proprie dicitur ignorantia. Nescientia est eorum, quæ quis scire non potest, quam in Angelis respectu aliquorum obiectorum fatetur Dionysius 7. de Ecclesiastica Hierarchia, post medium, & 6. de Ecclesiastica Hierarchia. At ignorantia eorum esse dicitur, quæ quis cognoscere potest.

Deinde ignorantia secundo modo sumpta diuiditur in ignorantiam prauæ dispositionis, & ignorantiam puræ præmissionis, quæ dicitur erroralem puræ priuationis, & est sola priuatio scientiæ.

Tertio ignorantia in vniuersum diuiditur in ignorantiam practicam, & speculatiuam: illa dicitur practica, quæ opponitur scientiæ practici, id est, quæ est principium operis; hæc verò, quæ opponitur soli scientiæ speculatiuæ.

Quarto diuiditur ignorantia in ignorantiam iuris & facti: iuris dicitur, cum ignoratur lex, aut præceptum; facti verò, cum quis ignorat res ipsas, seu actiones prohibitas.

Quinto diuiditur in antecedentem, comitantem & subsequentem, de qua S. Thom. supra q. 6. & P. Vazq. ibid. disp. 29. Antecedens dicitur quæ antecedit omnem voluntatem explicitam, & implicitam, & ita nullo modo est voluntaria, & hæc dicitur inuincibilis, & vocatur etiam probabilis. Inuincibilis, quado nulla diligentia vinci potest; probabilis verò, quando homo probabiliter ita iudicauit, vt amplius non debuerit. Hæc antecedens dicitur causa operis, quod aliàs non fieret, si scientia adesset.

Ignorantia autem comitans est quæ neque sequitur voluntatem explicitam, aut implicitam, neque est causa operis, vt cum quis occidit hominem putans esse feram, quem tamen occideret etiã, si sciret esse hominem.

Consequens dicitur, non quia consequatur opus, sed quia est voluntaria, & ita aliquo modo consequitur voluntatem.

Vltiùs ignorantia consequens diuiditur in affectatam, seu crassam. Affectata dicitur, quam quis directè vult; crassa verò, quæ solùm oritur ex negligentia addiscendi. De his diuisionibus legi potest Alm. tract. 1. moral. cap. 2. Corduba lib. 2. quæst. 7. & interpretes in hanc quæstionem, P. Thom. Sanch. supra qui n. 8. docet has diuisiones posse intelligi de inaduertentia, seu obliuione, vt docent P. Azor tom. 1. lib. 1. cap. 16. quæst. 3. P. Suarez. 5. tom. in 3. part. disp. 4. sect. 8. art. 5.

Restat explanare quomodo ignorantia sit causa peccati, & quidem ea ignorantia quæ tollit scientiam, si adesset, impediret peccatum esse causam per accidens peccati. Docent communiter autores cum S. Thom. art. 1. dicitur verò causa per accidens, quia priuatio non potest esse per se causa; vocant verò interpretes in quæstione, an hæc doctrina S. Thom. intelligenda sit de ignorantia vincibili, vel de inuincibili. Caiet. in art. 1. de vtraque intelligit doctrinam

doctrinam S. Thom. nomine tamen peccati non intelligit actum qui verè sit culpa, & imputetur, sed actum ipsum, siue imputetur, siue non. hunc sensum secutus est Conrad. in art. 1.

Alij Thomistæ docent S. Thom. intelligendū esse de ignorantia consequenti, quia antecedens potius excusat à culpa & peccato. P. Vazq. disp. 117. in fin. admittit de vtraque posse intelligi S. Thom. diuerso sensu.

DVBIUM II.

An ignorantia fuscè sit peccatum.

Non querimus, an hoc peccatum sit proximè in intellectu, vel voluntate; neque querimus, an sit ignorantia primariè, vel secundariè mala, sed an sit peccatum sicut homicidium, quod est peccatum, licet sit quæstio, an sit primariè malum homicidium, vel potius ipsa voluntas homicidij.

Prima opinio est asserentium ignorantiam secundum se esse peccatum, & non solùm ratione negligentia: ita sentit Alensis 2. p. quæst. 11. in 1. Bonau. 2. disp. 22. art. 2. q. 2. Ro. art. 2. quæst. 1. Marfil. 2. quæst. 15. art. 2. Alb. dist. cit. art. 7. Almay. tract. 1. moral. cap. 4. Castro lib. 2. de lege pœnali cap. 14. & S. Thom. 2. dist. 22. quæst. 2. art. 1. Et probari potest primò, quia quod fuscè est contra præceptum secundum se, est peccatum, sed ignorantia est contra præceptum; ergo. Secundò, quia si aliquid obstat quominus ignorantia semper esset peccatum, maximè quòd esset opposita virtuti intellectus: sed hoc non impedit, quia hæresis est in intellectu, & est peccatum secundum se.

Aliorum sententia est, ignorantiam secundum se non esse peccatum: ita sentit S. Thom. art. 2. Caiet. Conrad. & alij in eum articulum. P. Vazq. disp. 118. c. 2. quia hanc esse mentem S. Thom. art. 2. ostendit P. Vazq. cap. 2. citato. Notatum verò est supra Doctores asserere, ignorantiam solùm esse peccatum ratione negligentia: per hanc autem negligentiam non intelligunt solùm omissionem & motum voluntatis, quia licet sit necessaria vt sit peccatum voluntarium, tamen hoc peccatum negligentia sciendi extra voluntatem confirmatur, non quidem in priuatione scientiæ, sed in omissione diligentia, quam quis dicto, vel facto adhibere debebat, vt sciret; sicut S. Thom. art. 2. in solut. primi, manifestè docuit. Item sciendum est Doctores secundæ opinionis non eodem modo philosophari de primo subiecto malitiæ huius peccati; sed de hoc supra ad quæst. 20.

Deinde scire oportet hanc quæstionem non eodem modo probari ab omnibus. Caiet. probat, quia omne peccatum debet opponi alicui virtuti morali; ignorantia verò non opponitur virtuti morali, quia opponitur scientiæ; scientia verò tantum est materialis perfectio intellectus, non virtutis moralis.

Sed hæc ratio Caiet. videtur contra doctrinam S. Thom. nã supra q. 74. a. 5. docuit in intellectu passio esse peccatum, & planè loquitur in genere virtutis.

Deinde contra Caiet. est quòd fides est in intellectu, & contra illam est peccatum hæresis. Item licet scientia sit virtus intellectualis quatenus perficit intellectum circa verum; tamè potest esse materia virtutis moralis, quatenus secundum debitum modum potest esse cõueniens nature rationali & rationalis est.

Durandus 2. dist. 22. p. 3. duabus rationibus virtutem ad probandam hanc secundam opinionem; prima est, si ignorantia quatenus ignorantia est, esset peccatum, sequeretur hominem tãdiu peccare, quãdiu ignorat aliquid; & tamen hoc est absurdum, quia transacto P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A peccato potest quis manere in statu ignorantia. Hæc tamen ratio parum habet efficacitatis, quia etiã si diceret aliquis ignorantiam secundum se esse peccatum, non esset intelligendum, nisi pro tempore quo scire potest & debet.

Vera ergo est altera ratio, qua vsus est Durandus, Corduba, & P. Vazq. supra, quæ talis est: Peccatum actuale vel est priuatio rectitudinis debite actui, vel relatio contrarietatis actionis cum natura rationali, nullum enim peccatum actuale consistit essentialiter in priuatione actus primi, seu alicuius formæ, sed in priuatione actionis debite, vel restitutionis debite actui. Secundò, vel in contrarietate cum natura rationali; ignorantia verò non opponitur actioni, sed dicitur priuationem habitus, nempe scientiæ: ergo non est secundum se peccatum. Et ita S. Thom. art. 2. in solutione secundi negat priuationem gratiæ esse peccatum, quia est priuatio habitus, & in hoc sensu loquuti sunt Doctores secundæ sententiæ.

Aduertendū est ignorantiam sumptam pro priuatione actualis cognitionis, quæ dicitur inconsideratio, bene posse esse peccatum secundum se, vt planè concedit S. Thom. in solut. 3.

DVBIUM III.

An ignorantia sit speciale peccatum.

De hoc disputat P. Vazq. hic disp. 119. & diximus 2. 2. ad quæst. 53. disp. 102. de imprudentia.

Aliquorū sententia est esse speciale peccatum: citatur S. Thom. de cuius mente dicemus ex instituto infra.

Probat verò ratione, quia prudentia est peculiaris virtus cardinalis distincta ab aliis tribus: ergo habet peculiarem virtutem oppositam.

Dices esse virtutem intellectualem; sed cõtra hoc est, fidem esse virtutem intellectualem, & habere virtutum peculiarem oppositum sibi: ergo prudentia habere illud potest.

Secundò probatur ex Augustino lib. 1. de moribus Ecclesie c. 15. vbi quadripartitam virtutis distinctionem explicat ratione varij affectus amoris: ergo quilibet potest habere suum vitium contrarium. Hanc sententiam videtur planè sequi P. Valeria hic disp. 4. quæst. 5. punct. 1. cum enim numerasset vitia opposita prudentiæ, ait hæc peccata differre specie, & explicanda esse in confessione quando sunt directè voluntaria, aliàs solùm esse circumstantias generales peccati, & sequuntur aliqui alij recentiores.

Aliorum sententia est non esse speciale peccatum in genere moris: ita graues Theologi huius ætatis, & docuit P. Vazq. 1. 2. disp. 119. cap. 2. loquitur verò de speciali peccato distincto ab eo quod ex imprudentia committitur in materia virtutis moralis. Eandem doctrinam sequitur P. Azor tom. 1. lib. 1. cap. 12. Herrera in materia de peccatis, disp. 55. q. 7. Anriñodorenfis lib. 2. summa, tract. 29. cap. 1. & alij recentiores 1. 2. ad quæst. 76.

Explicationis gratia dicendum est imprudentiam secundum se non esse speciale peccatum distinctum à peccato, quod ex illa sequitur in voluntate circa materiam virtutis moralis. Probat, quia malè consultare, aut iudicare circa res agendas, non est malum morale, secundum se, nisi quatenus est causa peccati in voluntate; si enim non esset causa peccati in voluntate, nullus esset peccatus, licet esset defectus in intellectu.

Secundò probatur, quia prudentia non est virtus moralis, sed intellectualis, vt docuit Aristoteles 2. Ethicor. cap. 2. & S. Thom. 1. 2. vniuers. luctis, præsertim quæst. 58. & in hac 2. 2. quæst. 4. art. 8. & in hac quæstione

quæstione dicit esse in intellectu, & non in appetitu. A unde Bernardus *serm. 49. in Cantica* ait: Est ergo discretio non tam virtus, quam moderatrix, & auriga virtutum ordinatrixque affectuum, & morum doctrix; virtuti verò intellectuali secundum se non opponitur peccatum moris, quod potest explicari, & explicari aliqui, quia non opponitur arti, & scientiæ.

Sed posset aliquis virgere esse discrimen: nam ars non versatur circa materiam moris, bene tamen prudentia. Verum respondere posset aliquis prudentiam versari circa materiam moris in ordine ad voluntatem, & ita posse esse peccatum, quatenus est causa peccati, non tamen secundum se, ut in intellectu versatur circa verum.

Tertio idem probatur, quia virtuti intellectus secundum se solum debet opponi vitium intellectus ratione obiecti, circa quod versatur prudentia, & imprudentia.

Dices negligentiam sciendi res necessarias esse speciale peccatum oppositum studiositati, & tamen negligentia sciendi opponitur scientiæ. Respondetur eam negligentiam non esse peccatum quatenus opponitur scientiæ, sed quatenus opponitur peculiari virtuti morali, nempe studiositati, de qua agit S. Thom. *infra quæst. 166.*

Dices, fides est virtus intellectualis, ut diximus supra, & tamen habet vitium oppositum peccatum hæresis. Respondetur non fore vitium peculiare, nisi supponeret affectum. quod explicio: nam prudentia est instrumentum generale omnium virtutum moralium, licet supponat rectum propositum finis secundum se; fides verò non supponit affectum virtutum theologiarum, neque ut sit peccatum requiritur ut solum sit tale, quando mouet defectus eius ad peccatum contra illas virtutes, quæ sunt in voluntate; defectus verò prudentiæ non est peccatum, nisi quando est causa peccati in voluntate; peccatum verò oppositum fidei non sumit suam malitiam ex alio vitio voluntatis, sed ex obiecto contrario fidei.

Ex dictis manet refutata sententia P. Valentis, & peculiariter possumus arguere contra ipsum, quia si defectus prudentiæ non est peccatum, quando non est directè voluntarius; ergo non est peccatum absolute, quia quando actus consummatur extra voluntatem, sufficit ut sit peccatum esse voluntarium indirectè, ut patet in actu homicidij, & pono ex materia de bonitate & malitia. Defectus verò prudentiæ fit in intellectu, atque aded consummatur extra voluntatem.

Dicendum est secundò vitia imprudentiæ esse defectus secundum se intra genus cognitionis peculiari ratione, ut constat, peccata tamen intra genus moris non sunt secundum se, ut probatum est. Et hanc doctrinam indicat Caietanus *in hac quæst. ad art. 2. circa solutionem tertij*, dicit enim malum consilium, esse malum intra limites actuum rationis, & tamen quando referuntur ad vnam materiam, esse vnus speciei; sine idoneo verò argumento restrinxit Valentia doctrinam Caietani ad vitia imprudentiæ indirectè volita.

Ad primum contrariæ sententiæ constat. Ad secundum respondetur, Augustinum ex vario affectu amoris velle distinguere virtutes, sed prudentia non requirit peculiarem amorem qui habeat peculiare vitium oppositum, ad prudentiam enim sufficit, si præcedat amor finis honesti secundum se in hac, vel illa materia moralis virtutis.

Sed solet obiici S. Thomas, verum de mente eius iamiam dicemus.

DVBIUM IV.

Quæ sit mens S. Thomæ in controuersia præcedentis dubij.

Aliqui putant S. Thomam existimasse imprudentiam esse peccatum speciale secundum se distinctum à peccato contra virtutem moralem, circa quam versatur primò, quia in articulo secundo huius quæstionis in corpore, dicit imprudentiam esse vitium generale per participationem, quia reperitur in omnibus vitij; & ultra hoc dicit esse peccatum generale, quia continet sub se species aliquas peccatorum contra species prudentiæ. Deinde in solutione secundi docet ignorantiam non esse peccatum, nisi ratione negligentiam, imprudentiam tamen secundum rationem suam esse vitium morale, ideòque magis posse dici speciale peccatum.

Tertio, quia *art. 4.* docet inconsiderantiam esse speciale peccatum.

Quartò, quia *quæst. 55.* assignat alia vitia opposita prudentiæ.

Quintò, quia *quæst. 56. art. 1. ad secundum* admittit in Evangelio datum fuisse præceptum de prudentia, Matth. 10. *Estote prudentes.* Videtur ergo admittere peculiare præceptum, ac proinde peculiare vitium contra illud.

Sextò, quia *quæst. 54. art. 1.* cum proposuisset secundum argumentum ad probandum negligentiam non esse speciale peccatum, quia inuenitur in omni materia peccati, responder negligentiam esse speciale peccatum, propter specialem defectum rationis.

Nihilominus multi viri docti putant S. Thomam nunquam sensisse imprudentiam habere malitiam distinctam à malitia virtutis moralis, circa quam versatur. Hoc autem ex solutione argumentorum, quæ pro contraria opinione referuntur, probandum est.

Ad primum respondetur in eo loco solum asserere S. Thomam imprudentiam esse vitium generale, quia sequitur omne peccatum contra virtutem moralem, deinde quia habet sub se plures species in intellectu: sed non vult illos defectus intellectus esse diuersa vitia moralia, sed diuersos defectus oppositos virtuti intellectuali, qui tamen, ut notat Caietanus in eum articulum circa vnam materiam virtutis moralis, eiusdem sunt speciei in esse moris.

Ad secundum respondetur, ibi S. Thomam solum velle assignare discrimen inter ignorantiam, & imprudentiam, quod ignorantia ex ignorantiam ratione non connotat vitium, quia scientia in ratione scientiæ non connotat materiam virtutis moralis, & tamen imprudentia propriè opposita prudentiæ ex ratione sua connotat materiam virtutis moralis, sed non dicit vitium morale distinctum ab eo quod mouet voluntatem.

Ad tertium respondetur solum velle S. Thomam esse speciale intra genus virtutis intellectualis, & eodem modo potest responderi ad quartum.

Ad quintum respondetur ibi solum admittere generale præceptum prudentiæ, & in solutione secunda vult hoc esse expressè traditum in lege evangelica, & eodem sensu explicandus est articulo secundo.

Ad sextum concedimus esse speciale in eo sensu, quia est specialis defectus rationis, non tamen quia fit distinctus à peccato contra virtutem moralem, in cuius materia versatur.

DVBIUM

DVBIUM V.

An inter infideles, vel fideles possit esse aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini.

DE hoc dubio agit P. Vazquez *in 1.2. disp. 122.* & nos diximus *2.2. tomo 1. disp. 28. dub. 2.*

Aliquorum sententia fuit, nullam absque culpa posse ignorare ea, quæ sunt nostræ fidei mysteria, ita sentit Alensis *2. part. quæst. 112. m. 8. & quæst. 113. m. 3. Antiodorensis lib. 3. summa tit. 3. cap. 2. quæst. 3.* Albertus *2. quæst. 22. art. 10.* Gabriel *quæst. 2. artic. 3. dub. 1.* & apertè Gerson *alphabeta 64. littera X.* & *alphabeta 62. littera I.* Bonaventura *3. dist. 25. artic. 1. quæst. 2. ad ultim. & quæst. 3. ad penultimum.* Guilielmus Parisiensis *tit. de legibus.* Adrianus *quodlibeto 2. sine argumentis, quæst. 1. ad 2. & quodlibeto 10. quæst. 4. art. 1. puncto 3.* & docuerat Hugo de sancto Victore *lib. 2. de Sacramentis, parte 6. cap. 5. in 3. tomo.*

Ex his verò Doctoribus Alexand. Bonauent. Gabriel; & Adrianus loqui videntur de ignorantia eorum, sine quibus non contingit salus, hoc est, de his, quæ diximus esse necessaria necessitate mediij; cæteri verò de ignorantia cuiusuis præcepti diuini positiui. Et probari solet primò prædicta sententia ex illo principio, Deus facienti quod est in se non denegat gratiam necessariam ad salutem; ergo si quis non habet notitiam necessariam ad salutem, planè hoc prouenit ex culpa sua, quia non fecit quod debuit facere. Secundò, quia aliàs sequeretur posse aliquem consequi salutem sine fide, vel illum assequi eam omnino non posse, siquidem habuit ignorantiam insuperabilem. Multa alia argumenta pro hac opinione adducit Corduba *lib. 2. questionarij quæst. 4.* quæ solum probant fidem esse necessariam ad salutem. Et sensum Alensis sequitur Corduba, & probat tertio ex illo ad Romanos 10. *in omnem terram exiit sonus eorum*, id est, Apostolorum, ergo post sufficientem promulgationem Euangelij nullus habet ignorantiam rerum fidei inuincibilem.

Quartò si talis ignorantia posset contingere, constituamus aliquem hominem illa laborare, & nullum habere peccatum actuale; vel ergo damnabitur, vel saluabitur: si damnandus est, vel poena sensus, vel tantum poena damni; sed poenam sensus non potest habere, quia hæc infligitur propter peccata actualia; nec punietur sola poena damni, hic enim modus puniendi solis destinatus est pueris, qui cum solo originali moriuntur; sine fide verò saluari non potest.

Set quando in hac materia dicatur aliquis facere quod in se est, non eodem modo explicatur à citatis Doctoribus. Corduba putat non sufficere si quis postulet à Deo, ut illumineatur, sed necessarium esse ut Doctores consulat, ut ab eis instruat. Alensis putat tunc aliquem facere quod in se est, quando rectè operatur iuxta cognitionem naturalem, quam habet de Deo. Alios cum Alensi pro sua sententia refert Corduba, immeritò tamen, ut supra *cap. 2.* ostendit P. Vazquez. Adrianus censet non sufficere ea quæ docet Corduba, sed necessarium esse disponi ad iustificationem, & post illam orationes fundere, & postulare à Deo illuminationem.

Sed contrariam sententiam docuit S. Thom. *in hac 2.2. quæst. 10. art. 1.* ubi concedit posse esse in aliquo infidelitatem negatiuam absque peccato, Durandus *in 3. dist. 25. quæst. 1. ad 1.* Victoria relectione de Indiis insularis, *concl. 1.* Conradus *quæst. 100. de contrarietibus.* Almainus *tit. 1. moralium cap. 4.* Vega *6. in Trident. cap. 18. Castro lib. 1. de lege pœnalis cap. 14.*

AP. Vazquez *disp. citata cap. 3.* & sequuntur communiter recentiores, & mihi placet; & probatur primò ex autore quæstionum noui Testamenti apud August. *quæst. 67.* deinde ex August. *tit. 89. in Ioannem, epist. 105. & epistola 80. lib. de natura & gratia cap. 4.* & ratio est, quia illa ignorantia solum culpa potest imputari, quam aliquis debita diligentia non studeat expellere, ut bene docuit August. *lib. 3. de libero arbitrio cap. 22.* multi verò infideles non potuerunt aliqua diligentia debita eam expellere, quia nihil omnino de nostra fide vel audierunt, vel dubitarunt, ut constat ex historicis, & experimento eorum, qui ad gentes missi sunt ad manifestandum illis fidem Christi.

Deinde non est operosum soluere argumenta primæ sententiæ. Et ut respondeamus ad primum, sciendum illam propositionem, Facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam, non esse intelligendam de faciente quod est in se ex solis naturæ viribus, ut rectè probat P. Vazquez *1. part. disput. 91. cap. 10.* cum S. Thoma *lectione 3. in cap. 10. ad Romanos, circa illud, in omnem terram exiit sonus eorum.* & *1.2. quæst. 109. art. 6. ad 1. & quæst. 112. art. 2. & 3.* & alij referuntur à P. Vazquez *disputatione citata.* & sequuntur multi huius ætatis, & dicemus in materia de Gratia.

Secundò sciendum est, quod infra suo locodiceamus, in infidelibus esse aliqua bona opera ex auxilio gratiæ.

Tertio notandum est in infidelibus esse aliqua auxilia gratiæ, quibus si bene vterentur, Deus non negaret illis alia auxilia necessaria ad iustificationem, ut docent Theologi in materia de Gratia, & prædestinatione, & docuit P. Vazquez *1. p. disp. 97. c. 5.*

His præmissis respondendum est ad primum, ignorantiam rerum fidei posse esse, vel oriri ex poena inflicta à Deo propter aliquod peccatum infidelis, qui peccat, & non est bene functus auxilio gratiæ; ipsam tamen ignorantiam non esse culpam, quia rerum nostræ fidei homo ille non habuit cognitionem, vel notitiam aliquam, vel principium dubitandi, vel inquirendi & interrogandi de illa.

Ad secundum respondendum est eo sensu, cuiuslibet esse possibile consequi fidem, & salutem, quia si non peccaret, & bene vteretur auxilio gratiæ, non denegaret Deus illi alia auxilia ad consecutionem fidei.

Ad tertium aliqui respondent Paulum *ad Romanos 10.* solum velle omnibus esse communicatam aliquam gratiam, ut possint Deum inuocare. legatur P. Vazquez *1.2. disp. citata, cap. 3. & 1. parte disput. 97. cap. 5. & in eum locum Pauli.* Obseruandum verò est P. Vazquez *locis citatis* non excludere expositionem Patrum, qui illa verba, *in omnem terram exiit*, &c. de Apostolis dicta esse à Paulo in sensu mystico putant, cum qua stare potest alia expositio, & sensus literalis, ut constat ex materia de sensibus Scripturæ, & ea verba in sensu literalis de cœlis, citata à Paulo, sentit Iansenius *in Psalm. 18.* Addendum verò est Paulum non docuisse singulis infidelibus ita esse datam notitiam Euangelij ut non potuerint aliqui sine culpa ignorantia laborare mysteriorum nostræ fidei; rectè enim asserit S. Thomas *in citatum caput ad Romanos lectione 3.* ex illis verbis non sequi, quod ad singulos homines fama Apostolica prædicationis perueniret. Et August. *epist. 80.* docet ea verba tempore Apostoli non omnino esse completa, sed complenda, haberetque aliquid prophetiæ: & restatur August. suo tempore fuisse quosdam gentes in Africa, quibus fides Christi annunciata non erat.

I 4 Ad

Ad quartum dicendum est, nullum adultum infidelem discessurum ex hac vita absque vilo peccato actuali, non ex necessitate illata à Deo, sed ex malitia illius hominis; ignorantiam verò rerum fidei fore in eo poenam alicuius peccati, vt supra explicatum est, ac proinde non habet locum quod inferebatur in eo argumento.

Restat dicere de ignorantia rerum fidei, maximè articuloꝝ nostræ fidei inter fideles. Aliquorum sententia est non esse sine peccato talem ignorantiam articuloꝝ, qui in Symbolo continentur. Sic docuit S. Thomas *lect. 4. super cap. 1. 1. ad Corinthe. Bonavent. 3. dist. 25. art. 1. quest. 3. Durandus quest. 1. Angelus & Syluester verbo Fides.*

Aliorum sententia est posse esse in aliquo fidelem talem ignorantiam sine peccato, ita docet P. Vazq. *1. 2. dist. citata, in fine. Bañes in art. 8. dub. 2. non longe à fine. §. est aliud argumentum, & multi alij viri docti huius ætatis, qui non docent aliquid contra priorum opinionem, sed volunt illam esse intelligentiam frequentem, raròque reperiri prædictam ignorantiam sine peccato, quamvis interdum possit contingere, quia fieri potest vt aliquis rusticus non sit à parentibus, vel parochio instructus de vno, vel altero articulo, quod non est facile admittendum, quia cum in Ecclesia celebrentur mysteria prædicta, occurrerit facile cuilibet saltem dubium de ea re vt interroget, & instruat à parochio, parentibus, vel aliis.*

Deinde sciendum est non obligari parochum, vel concionatorem ad docendam doctrinam Christianam singulos, sed satis esse si multos simul doceant in Ecclesia. ita Bañes *in art. 8. dub. 2. ad finem, & aliis huius ætatis, & certè vix esse possibile parochum, vel concionatorem sigillatim vnumquemque fidelem docere fidei rudimenta, & ideo parochus solum obligatur ad docendam doctrinam Christianam in sua Ecclesia, quando ibi sunt parochiani congregati, & aliqui religiosi in publicis plateis pueros instruunt, audientibus etiam adultis non sine magno fructu. Confessarij verò debent interrogare poenitentes an sciant articulos fidei, aut Symbolum, & an aliquo modo mysteria articuloꝝ intelligant; exhortari etiam debent patres familias, vt filios & seruos per se, vel per alios instruane, quando prudenter iudicet illos non esse rectè instructos.*

Alia disputantur hæc à Doctoribus de præcepto credendi, de quibus dicemus infra.

D V B I V M V I.

An iuris naturalis possit esse aliqua ignorantia inuincibilis.

IAm diximus supra quid sit ignorantia inuincibilis.

Prima opinio est asserentium nullam posse esse in homine ignorantiam inuincibilem iuris naturalis. ita sentit Alenf. *2. part. quest. 183. num. 3. Gratianus 1. quest. 4. Albert. 3. dist. 25. quest. 1. ad 1. Castro lib. 2. de lege penali cap. 14. & alij. Probat primò ex Arist. 3. Ethicorum cap. 1. neque enim S. Thom. explicat de eo, qui putat in genere fornicationem esse licitam. Secundò potest confirmari testimonio S. Thomæ *infra quest. 94. art. 6. vbi docet vniuersalis legis præcepta quæ per se nota sunt non posse ignorari.**

Tertio probari potest, quia præcepta oriuntur à lumine naturali; ergo nisi sit minus offuscatum, non poterit quis eorum habere ignorantiam inuincibilem.

Sed Corduba *lib. 2. quest. 4. & alij recentiores* docent ista vniuersalis legis præcepta, quæ per se notissima sunt, à nullo posse ignorari, vt loco allegato docuit S. Thom.

Alterum est, ea quæ in catalogo expressa sunt, quando occurrunt sine aliqua circumstantia, non posse ignorari: secus quando ratione alicuius circumstantiæ aliquis credens posse excusari à peccato; & licet aliqui, quorum facit mentionem P. Vazquez *dist. 122. cap. 2. putauerint adulterium, vel furtum esse licitum, tamen hæc ignorantia censenda non est inuincibilis, & inculpabilis. Et hoc sensu potest intelligi Aristotel. supra relatus, & potest confirmari ex his quæ de Gentibus docet Paulus *ad Rom. 1.**

Quartum est, conclusionum, quæ deducuntur ex præceptis Decalogi, & magis sunt remotæ, posse esse ignorantiam inuincibilem; & probari potest, quia istæ conclusiones non sunt adeò manifestæ & notæ, sicut præcepta vniuersalissima, vel sicut præcepta Decalogi; & hæc sententiam quantum ad omnia supra dicta, sequitur P. Vazquez *dist. 122. citata, & c. ultimo* respondet ad argumenta primæ opinionis, & ex dictis facile constat quomodo respondendum sit.

D V B I V M V I I.

Quomodo legis humana ignorantia censetur carere culpa.

Constitutum est apud Doctores posse esse ignorantiam legis humanæ: vnde non est audiendus Guilielmus Parisiensis, qui *tract. de legibus* contrarium videtur sentire, absque vlla probabiliori specie: existimandum verò est, quando debeat iudicari inuincibilis. Et Almaynus *tract. 1. moralium c. 4. definit ignorantiam hanc, quando homo ad eam vincendam fecit quicquid facere debuit.*

Aliqui recentiores putant, insufficientem hanc definitionem, & dicunt addendum ei esse, vt quisque faciat quod communiter homines probi facere solent. Sed hoc modo non satis explicatum est, quando sit inuincibilis.

Adrianus *quodlib. 2. sine argumentis quest. 1. ad 2. & quodlib. 4. art. 1. num. 3. puncto. . existimat satis esse si quis sequatur opinionem viri docti, vt ignorantia censetur inuincibilis. Castro de lege penali lib. 2. cap. 14. putat necessarium esse plures viros doctos consulere.*

Sed solum hoc potius pertinet ad ignorantiam probabilem, quæ differt ab inuincibili, quod supponit aliquam notitiam eorum, de quibus dubitamus; & difficultas est, quid debeat facere dubitans vt prudenter dicatur procedere. Nunc verò disputamus de ignorantia inuincibili, quando rei cognitæ nullam habuit notitiam, nec dubium.

Vt verò rem explicemus, ponendum est id quod cum aliis vt certum docuit P. Vazquez *dist. 123. cap. 2. subditum non obligari ad cognoscendas omnes leges regni, sed quomodolibet obligari ad cognoscendas leges sui status; illud enim nec est moraliter possibile, nec necessarium: hoc autem simpliciter est necessarium, propter statum & munus peccati vniuscuiusque.*

Secundò docet P. Vazquez cum Castro *lib. 2. de lege penali cap. 14. vnumquemque debere agnoscere leges pertinentes ad contractum, quoribus vult contractum celebrare. Sed Castro non satis explicat, quis debeat præcedere in eo, qui celebrat contractum, vt teneatur eas leges cognoscere, & qua ratione*

ratione in foro externo non admittitur ignorantia iuris, docet P. Vazquez *loco allegato.*

Sed modò agimus de foro conscientie, & dicendum est, illam esse ignorantiam inuincibilem, cuius nulla præcessit notitia, aut dubitatio, iuxta ea, quæ supra diximus de cogitatione necessaria ad peccatum vt sit voluntarium. Ita P. Thomas Sanchez *lib. 1. cap. illo 16. num. 21. P. Suarez tomo 5. in 3. part. dist. 4. sect. 8. n. 18. quod in omnibus legibus positius habet locum, vt docuit P. Vazquez loco allegato. eadem est enim ratio; sed circa leges status vniuscuiusque proprias facile occurrit ratio dubitandi & sciendi quæ sint leges, aut statuta eius officij, aut religionis; circa leges verò generales non ita facile. Quid verò teneatur facere is, qui dubitauit, traditur à Doctoribus in materia de conscientia, & legi potest P. Vazquez *supra dist. 62. tenetur autem quilibet vt bene exerceat suum munus, videlicet de aliquo interrogare viros doctos, vt ostendant ei saltem opinionem probabilem quam sequatur: aut si ipse sit vir doctus, teneatur considerare principia & opiniones probabiles, vt possit iudicium ferre de dubio oblato.**

Ex dictis manet solutum dubium propositum.

D V B I V M V I I I.

An possit esse ignorantia inuincibilis facti.

Fuit opinio Guilielmi. Parisiensis *tract. de legibus cap. 21. dicentis, nullam esse ignorantiam inuincibilem facti. Probat, quia vt aliquam ignorantiam vincamus, non solum debemus adhibere diligentiam humanam exterius inquirentes & interrogantes, sed etiam interius debemus Deum orare vt ab ea ignorantia liberemur, Deus verò non patietur nos in ea ignorantia manere. Huic opinioni fauet Antistod. *lib. 3. summa tract. 8. cap. 8. quest. 5. & quod attinet ad orationem, idem docuit Adrian. quodlib. 4. art. 1. part. 3.**

Sed hoc facile refutatur, quia non potest dici ignorantia inuincibilis, nisi illa, cuius nulla præcessit cogitatio, tunc enim nihil potest homo facere vt vincat illam. Secundò ex ipsa sententia sequeretur Iacob non caruisse culpa, cum communicauit cum Lia tanquam cum vxore, quod est contra communem sensum.

Meritò ergo Doctores communiter affirmant posse contingere ignorantiam inuincibilem facti, sed quando censetur vincibilis, vel inuincibilis, non eodem modo explicatur à Doctoribus. Aliqui docent esse vincibilem, & imputari ad culpam quando aliquis debet operari rei illicitæ. Ita Gabriel *4. d. 15. quest. 14. art. 3. dub. 2. pro qua sententia referuntur aliqui Iurisperiti.*

Hanc tamen opinionem meritò cum aliis refutat P. Vazquez *dist. 124. cap. 2. & ratio est facilis, quia licet det aliquis cooperam furto, potest ignorare circumstantiam, vel euentum futurum quando illarum nulla occurrit cogitatio, vel dubitatio.*

Dicendum verò est eam esse ignorantiam inuincibilem facti, cuius nulla præcessit, aut occurrit cogitatio, vel dubitatio, hac enim ratione nullo modo vinci potest.

Alia verò est probabilis ignorantia facti, quando quis dubitat de aliquo euentu, & debet examinare dubium & inquirere; circa quam obseruanda est doctrina communis in materia de conscientia: potest enim obligari ad maiorem, vel minorem obli-

gationem secundum conditiones personarum & rerum, de quibus agitur.

Sed potest aliquis obicere ex Genes. 20. cap. nam Abimelech accepit Saram in vxorem, putans esse sororem, & non vxorem Abrahæ; & tamen postquam eam accepit, dixit illi Dominus: En morieris, propter mulierem quam tulisti; habet enim vnam, & tamen ea ignorantia videtur fuisse probabilis, si rectè consideretur & integrè historia illius capituli. Respondet primò Lyra Abimelech peccasse, quia reuera non adhibuit sufficientem diligentiam, sed fallitur, quia Abimelech interrogauit Abrahamum, an esset eius vxor: & ille interrogatus respondet, esse sororem; quid ergo amplius potuit facere.

Secundò respondet Lyra peccasse Abimelech, quia cum legitimam habuisset vxorem, voluit aliam accipere, nempe Saram. sic videtur sensisse Theodoretus *quest. 62. in Genes.* Sed hæc responsio non satisfacit, quia Dominus non reprehendit Abimelech, propter pluralitatem vxorum, sed quia tulerat vxorem alterius. Adrian. *quodlibeto 4. art. 1. principali, in fine, docuit Abimelech nullum peccatum commisisse, sequitur Corduba lib. 2. quest. 22. in responsione 2. argumenti. P. Vazquez dist. 124. c. 2. & fauet textus. Dixit enim Abimelech ad Dominum: Numquid gentem ignorantem & istam interficies? & infra, in simplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum feci hoc; Dominus verò ad ipsum ait, Ego scio quod simplici corde feceris.*

Deinde ipsum non peccasse ob polygamiam, quia ex gentibus multi homines hoc ignorauerunt; quod verò Scriptura significat peccatum Abimelechum si cognosceret, Adrianus & Corduba explicant de actu materiali adulterij, sine culpa tamen.

Deinde P. Vazquez aliam solutionem collegit ex Chrysostomo *homilia 45. in Genes.* vt dicatur peccatum Abimelech, non propter culpam, sed propter dedecus, quod ex eo facto pateretur Abraham. Quod verò Dominus dixit, *ne peccares in me*, more hominum loquutus est, & ad significandum quando amore prosequeretur Abrahamum.

ARTIC. III. Vtrum ignorantia excuset ex toto à peccato.

Prima conclusio, ignorantia comitans non excusat à peccato. Secunda, ignorantia antecedens excusat.

ARTIC. IV. Vtrum ignorantia diminuat peccatum.

Conclusio est, affectata non minuit, bene tamen crassa.

DISPUTATIO XX.

circa hos articulos.

T H E O L O G I C A.

D V B I V M I.

An ignorantia comitans excuset à culpa.

SUPRA explicauimus quid sit ignorantia comitans, & de hoc disputant Scholastici, an excuset à peccato? Et fuit prima opinio Durand. *2. dist. 22. quest. 4. Genes. quest. 2. Gabr. 9. 2. art. 1. Adrianus*

Adrianus quodlib. 4. Conrad. & alij nonnulli, in art. 3. qui docent hanc ignorantiam non excusare opus à peccato; & probari solet primò ex Aristot. 3. Ethic. cap. 1. quia dixit ignorantiam concomitantem non excusare à culpa, hoc titulo vtuntur nonnulli, cum reuera Aristot. id non dixerit: posset autem allegari 5. Ethicorum cap. 8.

Deinde potest probari ex S. Thom. art. 3. & ratione, quia ignorantia comitans per accidens comparatur cum opere quod simul fit cum illa: ergo non potest eam excusare à culpa. Cordub. lib. 2. quæst. 19. putat veram esse prædictam sententiam in eo solum casu, quando cum ignorantia tali esset expressa voluntas faciendi tale opus, etiam si ignorantia illa nota adesset. Probat, quia licet obiectum materiale sit ignoratum, tamen formale cognitum est, v. g. etiam si quis ignoret esse diem ieiunij, tamen habet expressam voluntatem non ieiunandi, etiam si agnosceret esse præceptum.

Aliorum sententia est, opus factum cum ignorantia connotati non esse peccatum. Ita sentit P. Vazquez disp. 12. 5. cap. 2. hanc sequuti sunt P. Azor. tomo 1. lib. 1. cap. 14. quæst. 4. P. Suarez tomo 5. in 3. part. disp. 4. sect. 8. num. 8. P. Valentia hic quæst. 6. part. 3. P. Thomas Sanchez cum alijs lib. 1. sing. cap. 16. n. 13. & alij, & citatur pro hac opinione Aristot. 5. Ethic. cap. 1. Deinde ex eo quòd secundum Aristot. voluntarium fit cum cognitione singulorum, de quo infra quæst. 6. Sed hæc ignorantia aufert cognitionem singulorum respectu operis; ergo excusat illud à peccato. quam doctrinam de natura voluntarij amplectitur S. Thom. & alij communiter.

Ratione etiam probatur, quia tale opus quando nullum habet actum à quo oriatur vt tale, non potest esse peccatum ex solo habituali affectu, vt constat. Deinde et si habeat actuale affectum faciendi illud opus, etiam si non haberet ignorantiam, tamen ab illo affectu opus non potest esse voluntarium factum cum ignorantia comitante, quia hic, & nunc non procedit ab illo. quod fortius persequitur P. Vazquez cap. 2.

Qui cap. 3. explicat, quo sensu possit intelligi hanc ignorantiam non excusare à culpa, vt aliqui dixerunt.

Docent verò mentem S. Thom. art. 3. & 4. sic esse intelligendam, vt ignorantia comitans non excuset à culpa affectum ipsum, qui de opere nihil tale docuit. quæ explicatio optimè quadrat in S. Thom. & sic videtur eum intellexisse Petrus de Soto lect. 2. de medendi peccatis ratione. & eodem modo intelligendus est pseudo-Nyssenius lib. 5. philosophia cap. 2.

Ex dictis possumus colligere id quod cap. illo 3. collegit P. Vazquez ignorantiam hanc excusare à pœna excommunicationis, vel regularitatis, quod ob actum externum imponitur, de quo legatur P. Suarez, P. Azor, P. Thom. Sanchez supra citati, ita excusatur ab obligatione restituendi quæ oritur ex delicto, de qua diximus 2. 2. ad quæst. 62.

Deinde ex dictis facile solui possunt quæ pro prima opinione in principio obiciebantur, quæ fuse soluit P. Vazquez disp. cit. cap. ultimo. Ad Aristot. & S. Thom. respondeo iuxta doctrinam traditam posse explicari.

Ad tertium respondendum est ignorantiam nullo modo comparari per se cum substantia actus externi, vt probauimus.

* *

D V B I V M II.

An cum ignorantia vincibili possit esse peccatum hæresis.

Dixi de hoc dubio 2. 2. tom. 1. disp. 55.

Agit de hac quæstione P. Vazquez 1. 2. disp. 126. ex quo multa desumpserit P. Thom. Sanchez lib. 2. de 1. præcepto cap. 9. Certum autem est cum ignorantia vincibili esse aliquod peccatum; quia cum illa potest esse voluntarium, quod vocant interpretatiuum; sed quia in aliquibus peccatis est necessarius peculiaris modus attingendi obiectum, & expressum voluntarium, ideo disputamus an cum tali ignorantia possit esse peccatum hæresis. Et primò dicemus de ignorantia vincibili, deinde de affectata. Sorus in 4. disp. 22. quæst. 2. art. 3. post 5. concl. sentit cum tali ignorantia esse posse peccatum hæresis; cui sententiæ videtur fauere Bonauent. in 4. circa textum. Canus lib. 1. 2. de locis. Canariensis 1. part. ad 9. 32. in art. 4. 2. p. commentarij, & alij quos citat P. Thom. Sanchez 1. num. 19. Probari autem potest, quia peccatum hæresis consummatur in actu intellectus, ac proinde extra voluntatem: ergo ad illud sufficit voluntarium interpretatiuum, sicut ad peccatum furti, vel simile, quod dicitur exterius consummari.

Secunda opinio est asserentium errorem cum tali ignorantia non esse peccatum hæresis: hæc videtur S. Thom. in hac quæst. art. 2. ad 3. & multi alij eam defendunt, quos 1. cap. 2. citat P. Vazquez, sequitur P. Azor tom. 1. lib. 1. cap. 14. quæst. 9. & lib. 8. cap. 9. 9. 7. P. Henriquez lib. 1. 3. de examine anime. P. Toletus in summa in Bulla cœne, excommunic. 1. num. 5. & lib. 4. c. 7. num. 3. P. Vazquez disp. citata, & mihi placet. Et primò potest probari ex August. lib. de utilitate credendi, in principio, cuius verba fideliter refert P. Vazquez disp. illa 126. cap. 2. & ratio est, quia qui contradicit veritati quam tradit Ecclesia, si ipse ignorat quid sentiat Ecclesia, non infert iniuriam autoritati Ecclesiæ, neque potest dici rectè non credere Ecclesiæ; & licet ob ignorantiam vincibilem & culpabilem peccet, tamen non peccat peccato hæresis, hoc enim peccatum non est peccatum ignorantie, sed requirit scientiam Ecclesiæ proponentis & docentis contrarium. Ad exactiorem verò notionem huius veritatis notanda sunt nonnulla.

Vnum est peccatum hæresis consummari exterius, id est, extra voluntatem, quia est actus intellectus, & sicut homicidium dicitur exterius consummari, hoc est, in opere exteriori, quod non est in ipsa potentia voluntatis inhærens, ita & peccatum hæresis consummatur in actu intellectus.

Alterum est, hoc peccatum in voluntate non requirere voluntatem expressam sentiendi, contra id quod docet Ecclesia; sed satis est si vellet sequi doctrinam contrariam ei, quam scit docere Ecclesiam, etiam si faciat ex alio fine, nam hoc ipso quòd scit Ecclesiam contrarium docere, infert iniuriam Ecclesiæ cui non vult fidem adhibere.

Deinde sciendum est quod supra diximus, circumstantiam scientiæ in intellectu esse necessariam ad malitiam hæresis, quia sine illa non infert iniuriam autoritati Ecclesiæ ille, qui sequitur doctrinam contrariam doctrinæ Ecclesiæ.

Vtteriùs ex doctrina tradita intelligi potest causa ob quam ignorantia vincibilis possit excusari à peccato hæresis, & non à peccato homicidij, vel alterius similis. Et discrimen est manifestum, quia ad peccatum homicidij

homicidij scientia non requiritur ex parte obiecti, sed vt sit actus voluntarius; & est actus voluntarius cum ignorantia vincibili, quia ad voluntarium sufficit cognitio quam operans posset habere, etiam si actu illum non habeat: at verò cognitio & scientia ad errorem necessaria est, non solum vt actus sit liber, sed etiam ex parte obiecti, aliàs non infertur iniuria Ecclesiæ contrarium docenti.

Item ex doctrina tradita potest intelligi quid sit pertinacia requisita ad hoc peccatum, de quo P. Vazquez, & ex illo P. Thom. Sanchez supra. Docet autem P. Vazquez primò pertinaciam hanc non consistere in solo voluntario, quia voluntarium potest esse cum ignorantia vincibili, & culpabili. Secundò non consistit in temporis perseuerantia, quia in momento temporis esse potest, si quis scietis operetur contra sensum Ecclesiæ, amplectens contrarium. Tertio non satis est ad pertinaciam hanc, si quis admoceatur à viris grauissimis quando ipse existimat suam sententiam non esse contra sensum Ecclesiæ, quia tunc non infert iniuriam autoritati Ecclesiæ. Quarto non sufficit naturalis dispositio, ex qua sequeretur vt quis non crederet Ecclesiæ etiam contrarium proponenti: dixi naturalem, quia si oriretur ex actu libero, quo quis decreuisset sequi suam opinionem erroneam, etiam si Ecclesia contrarium proponeret, esset pertinacia, & ideo P. Vazquez supra cap. 3. hoc explicat de dispositione naturali ex ingenio, & alijs circumstantiis hominis, quia per hoc non infert actu iniuriam Ecclesiæ; pertinacia ergo in eo consistit vt quis scienter erret contra sensum Ecclesiæ, vt explicatum est. Ex dictis verò soluta manet ratio contrariæ opinionis.

Restat dicere de errore contra doctrinam Ecclesiæ in eo qui non vult scire quid sentiat Ecclesia. Et aliqui videntur sentire talem errorem esse hæresim, quos allegat P. Thom. Sanchez supra n. 21. & probari potest, quia qui sic erraret, planè videretur inferre iniuriam Ecclesiæ, sicut si expressè cum scientia erraret.

Alij verò contrarium docent absolute, & sine distinctione vlla. Bañes hinc in art. 2. P. Azor supra, & alij, quia licet quis voluntariè & expressè velit ignorare quod docet Ecclesia; tamen quandiu ignorat, non infert iniuriam Ecclesiæ contrarium sentiendi.

Alij autem Doctores distinctione vtuntur. P. Vazquez cap. illo 2. in fine, P. Thom. Sanchez supra n. 23. Docent verò affectatam ignorantiam duobus modis posse accidere; altero solum ratione rædij addiscendi, ratione cuius potest aliquis ignorantiam anxie affectare, & hoc modo error in rebus fidei non est hæresis, quia qui hac ratione errat, non infert iniuriam autoritati Ecclesiæ, vt constat. Altero modo potest quis affectu appetere ignorantiam, ita vt talis affectatio sit hæresis, quando oritur ex falsa opinione contra Ecclesiam, & eius autoritatem, tunc enim infert hic homo iniuriam Ecclesiæ; & hæc doctrina mihi placet ob rationem eius, & ex dictis soluta manet ratio contrariæ opinionis.

Sed restat explicare, an error prædictus quando non est hæresis, sit peccatum eiusdem speciei cum peccato hæresis? Aliqui solum docuerunt reductiue pertinere ad hæresim, vt Canariensis supra relat, & alij non pauci, cum quibus sentit P. Thom. Sanchez loco cit. num. 24. Alij clariùs docuerunt esse eiusdem speciei cum peccato hæresis. Sed hoc falsum est, nec loquuntur consecratè illi, qui sequentes doctrinam Doctorum secundæ opinionis supra relate, asserentium illud peccatum non esse hæresim,

docuerunt esse eiusdem speciei cum hæresi. Et argumentum sumptum à simili de peccato homicidij, vim non habet; quia, vt supra diximus, manifestum est discrimen inter hoc peccatum quod non requirit scientiam ex parte obiecti, sed solum vt actus sit liber, & inter peccatum hæresis quod requirit scientiam ex parte obiecti, modo supra peccato.

Docet autem P. Vazquez loco allegato, posse considerari ignorantiam, & errorem in eo euentu, & quatenus est ignorantia poterit esse contra præceptum fidei, si sit in his, quæ scire debent omnes fideles; sed non est infidelitas, vel hæresis, vt supra diximus: quatenus autem est in his, quæ communiter non debent omnes scire, erit contra virtutem studiositas, de qua S. Thom. infra quæst. 166. quæ est pars temperantiæ, & moderatur affectum sciendi, vt sobriè sciamus; temerè autem scit qui cum ignorantia culpabili in tali materia amplectitur errorem.

DISPUTATIO XXI.

THEOLOGICA, MORALIS.

De vsu opinionis probabilis in administratione, vel receptione Sacramentorum.

In hac disputatione dicendum est de vsu circa Sacramenta, quæ non sunt de necessitate salutis, & de his quæ sunt de necessitate salutis, legatur P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 6. sect. 6. num. 5. & tom. 3. in 3. part. disp. 21. sect. 4. in fine. P. Vazq. 1. 2. disp. 63. cap. 2. & 3. P. Salas 1. 2. quæst. 21. tract. 8. d. vnica, sect. 10. P. Thom. Sanchez lib. 1. summa cap. 9. num. 32.

D V B I V M I.

An semper sit licitum vti opinione probabilis in administratione, vel receptione Sacramentorum, quæ non sunt de necessitate salutis.

Difficultas est, quando eligitur opinio probabilis, relicta probabiliori, & tutiori. Et quæstio potest esse de receptione Sacramenti ordinis, vel matrimonij, vel confirmationis, vel Extremæ unctionis.

Prima opinio est asserentium, semper esse eligendam probabiliorum opinionem, vel propter reuerentiam Sacramenti, vel propter bonum anime.

Alij absolute docent sufficere eligere opinionem probabilem: talem enim opinionem potest quis eligere prudenter.

Tertio alij docent quòd si solum consideretur reuerentia debita Sacramento, sufficit vti opinione probabilis: si tamen consideretur charitas erga proximum, necessarium esse eligere opinionem probabiliorum in bonum proximi.

In hac quæstione nos priùs dicemus de Sacramento ordinis, deinde de alijs, & sermo est de maioribus ordinibus qui sunt Sacramenta.

Item sermo potest esse vel de opinione probabilis, circa essentiam Sacramenti, vel circa accidentalitatem.

Et primò, si diuersitas opinionum solum sit circa aliquod accidens Sacramenti, existimo licitum esse vti opinione minus probabilis, & minus tuta. Quia siue homo, siue administrans, siue recipiens Sacramentum,

mentum, prudenter operatur, & Sacramentum facit. Quia, ut ponimus, est vera forma & vera materia necessaria ad essentiam Sacramenti, & ita nullum sequitur incommodum.

Secundò si diuersitas opinionum contingat circa essentialia, ita ut si opinio sit falsa, non fiat Sacramentum, censo sufficere uti opinione probabili, si solum consideretur reuerentia debita Sacramento; quia verè prudenter operatur homo, si nulum aliud esset extrinsecum damnium.

Censo tamen, non licere uti tali opinione, propter damnium extrinsecum, v.g. quia si quis non sit reuera Sacerdos, non absoluet hominem in mortis articulo constitutum: & ita misericordia erga proximum obligat ad vsum probabilioris opinionis.

Deinde circa Sacramentum matrimonij, si opinionum diuersitas sit circa accidens aliquod, ita ut consistat essentia Sacramenti; etiam si sit falsa opinio circa illud accidens, licitum erit uti opinione probabili, quæ sit minus tuta: de hac enim loquimur, quia & contrahens prudenter operatur, & nulum est extrinsecum damnium, & essentia Sacramenti consistit, ut ponimus.

Si tamen diuersitas opinionis sit circa essentiam Sacramenti, licitum erit uti opinione probabili, quando nullum est extrinsecum damnium, quia ad obseruandam reuerentiam debitam Sacramento ex religione, sufficit prudenter operari. Secus tamen, si contrahendo vtens tali opinione operetur cum periculo extrinsecum, v.g. alicuius infamiae. De Sacramento confirmationis videtur mihi licitum esse, uti opinione probabili, siue opinio sit circa essentiam, siue circa accidens illius; quia præcepto religionis satisficit per opinionem probabilem, & Sacramentum hoc non est de necessitate salutis, neque occurrerit facile extrinsecum periculum, ob quod vitandum sit vtendum probabiliori opinione.

Et idem iudicium est de Sacramento Extreme vntionis.

Restat dicendum de Sacramento Eucharistiæ secundum opinionem asserentium non esse necessarium de necessitate salutis.

Et disputamus de administratione illius, & extra articulum necessitatis satis erit illud ministrare cum opinione probabili de dispositione recipientis, & recipiens poterit cum tali opinione recipere, propter rationem supra factam.

In articulo autem necessitatis, & periculi existimo esse necessarium eligere probabiliorem opinionem, propter periculum extrinsecum, v.g. quando recipiens Eucharistiæ non posset recipere Sacramentum Pœnitentiæ, & posset recipere Eucharistiæ, quæ ex probabili opinione potest aliquando conferre primam gratiam. Et hoc intelligo ex parte administrantis Sacramentum, quia administrans tenetur consulere periculo proximi ex misericordia, & etiam recipiens tenetur sibi consulere ex præcepto reconciliationis cum Deo, quando est periculum mortis.

D V B I V M II.

An in administratione Sacramenti Pœnitentiæ possit minister uti opinione minus probabili, & omittere probabiliorē, hoc est, tutiorem.

IN hac quæstione prima opinio est asserentium semper obligari ministrum ad vsum opinionis probabilioris, propter materiæ grauitatem.

A Aliorum opinio est quòd si consideretur sola reuerentia debita Sacramento, satis est uti opinione probabili. Si verò consideretur misericordia erga proximum, esse obligationem eligendi opinionem probabiliorē.

Alij absolute docent, semper posse ministrum eligere opinionem probabiliorē, & non esse necessarium uti probabiliori.

Sed dicendum est, posse esse diuersitatem opinionum circa aliquod accidens huius Sacramenti; ita ut licet sit aliqua opinio falsa, tamen vsum illius non impedit effectum, seu essentiam Sacramenti. v.g. est controuersia, an sint explicandæ in confessione circumstantiæ notabiliter aggravantes in eadem specie, vel non sint explicandæ ex necessitate.

B Et licet aliqua istarum opinionum sit falsa, tamen vsum eius non impedit absolutionem, si adsint cætera necessaria; vel potest esse diuersitas opinionum circa essentiam Sacramenti, id est, circa ea, quæ necessaria sunt ad effectum huius Sacramenti.

Hac distinctione præmissa existimo in priori materia posse ministrum uti opinione probabili, quia prudenter operatur, & nulum est periculum impediendi effectum Sacramenti.

In secundo verò casu, vel sermo est extra articulum mortis, vel in articulo mortis, & si sermo est de vsum opinionis probabilis extra articulum mortis, existimo licitum esse uti opinione minus probabili, & ex parte reuerentiæ debitæ Sacramento, constat ex dictis. Deinde obligatio misericordiæ erga proximum non vrget, vel quia ponimus non esse periculum quando non est necessitas iustificationis, quia pœnitens est in gratia.

Secus quando indigeret iustificatione, tum enim misericordia obligat ad certius remedium, ut docet P. Vazquez supra, & P. Thomas Sanchez num. 33. Quod ego intelligo quando sacerdos administrans Sacramentum Pœnitentiæ potest certius adhibere remedium; si enim non possit uti, & manifestet pœnitentem, non peccat Sacerdos, nec pœnitens, quod maxime aduertendum est.

Deinde, si sermo sit de administratione huius Sacramenti in articulo necessitatis, obligatio est vtendi opinione probabiliori propter periculum pœnitentis, ne damnetur; obligat enim misericordia ad vsum probabilioris opinionis, si fieri potest. Dixi, si fieri potest, quia aliquando non datur locus vsum probabilioris opinionis, v.g. est controuersia, an possit quis absolueri pœnitentem in articulo mortis, qui solum dedit signa doloris, & postulat confessionem, & cum sit probabile, posse talem hominem absolui, licet uti tali opinione; quia non est locus aliter absoluedi, ut dixi in materia de pœnitentiâ, imò, ut multi putant, esse obligationem absoluedi, propter periculum pœnitentis, & quia non est aliud remedium.

E Ex dictis possunt solui aliqua dubia in specie ad exactiorem doctrinæ traditæ notionem.

Vnum est, an possit Sacerdos absolueri pœnitentem qui solum habeat attritionem; & multi docent non solum posse, sed ad id obligari.

Et mihi placet Sacerdotem posse, & debere absolueri pœnitentem, qui iudicatur attritus, quia valde certum est attritionem sufficere cum Sacramento ad iustificationem, ut diximus in materia de pœnitentiâ. Et eodem modo existimo posse licite pœnitentem accedere ad absolutionem cum attritione, cognita etiam ut attritione; quia ita est certum esse sufficientem dispositionem ad recipiendam gratiam in Sacramento, ut oppositum non sit

sit probabile, ac proinde dici non potest, esse necessariam contritionem perfectam.

Idem existimo quantum est ex vi sacramenti, etiam si fiat confessio in articulo mortis; an verò tunc obliget præceptum dilectionis perfectæ, alterius loci est. legatur P. Thom. Sanch. lib. 1. summa cap. 9. num. 34.

Alterum dubium esse potest de eadem attritione respectu ministrantis Baptismum, & respectu recipientis illum, & iuxta dicta philosophandum est, alia dicemus statim.

Tertium dubium, an quando diuersitas opinionum est circa iurisdictionem sacerdotis, an illam habeat, ad absoluedum possit uti opinione minus tuta, quæ docet illum habere iurisdictionem.

Aliquorum opinio est non esse licitum in hoc casu, uti opinione minus tuta, & probari potest. Primò, quia est periculum non faciendi sacramentum. Secundò, quia est contra misericordiam proximo debitam de applicando remedio tutiori.

Aliorum opinio est id esse licitum. ita sentit P. Suarez tom. 4. in 3. p. disput. 6. sect. 1. n. 7. P. Thom. Sanch. supra num. 35.

Primò, quia nullum, vel modicum periculum est. Secundò, quia error communis ortus ex ea opinione probabili dar iurisdictionem veram, ut docuit P. Thom. Sanch. lib. 2. de matrimonio disput. 22. in fine, & probabile putat P. Suarez supra numer. 8. & sequitur Lessius lib. 2. de iustitia cap. 29. dub. 8. num. 68.

Tertio, quia licet sacerdos careat iurisdictione in mortalia, habet tamen circa venialia; & ratione gratiæ infuse liberatur pœnitens à mortalibus, & alias propter probabilem opinionem excusatur ab illis iterum confitendis.

Hæc difficultas non habet locum in articulo necessitatis, quia pro illo quilibet sacerdos potest absolueri hominem in tali periculo constitutum.

Deinde extra articulum mortis probabilis opinio sufficit ad excusandam irreuerentiam contra sacramentum, ut sæpe dixi.

Rursus si pœnitens agnoscat vsum opinionis probabilis, & confessor non posse alia uti, non erit contra misericordiam, quando pœnitens ex aliqua causa vult illi confiteri, tunc enim sacerdos non potest alio remedio uti. v.g. Si quis velit confiteri sacerdoti qui approbatus est in vno Episcopatu, & audit confessiones in alio eorum qui eligant confessorum ex vi Bullæ, aut Iubilei. Existimo talem sacerdotem non peccare; etiam si plures audiat confessiones, quia probabilis est opinio asserentium posse approbari ab vno ordinario eligi ex vi Bullæ etiam in alio Episcopatu.

Vltèrius mihi placet ut probabile illud quod docuit P. Thom. Sanch. in prædicto euentu hominem qui confitetur venialia cum mortalibus, absolui à venialibus, & iustificari à mortalibus; & licet re ipsa non habeat sacerdos iurisdictionem ad mortalia, tamen propter rationem, & opinionem probabilem excusari pœnitentem ab obligatione iterum confitendi mortalia: quòd multis viris doctis videtur valde probabile.

Sciendum deinde est aliquos Doctores asserere confessorum non posse uti probabili opinione, relicta probabiliori, in his, quæ tenent se ex parte ipsius, quia ipse ex misericordia tenetur adhibere melius remedium pœnitenti. In his tamen, quæ tenent se ex parte pœnitentis, si pœnitens velit uti opinione probabili, relicta probabiliori & tutiori, posse P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

confessarium illa uti, & iuxta illam absolueri. Et ita docent, quòd si pœnitens in sola attritione veller absolui, potest confessor illum absolueri.

Sed si sermo sit de diuersitate opinionum circa accidentalia, ita ut vsum opinionis minus tuta non impediatur effectum sacramenti, siue teneat se ex parte confessoris, siue ex parte pœnitentis: satis est uti opinione probabili, quia homo prudenter iuxta illam operatur, & non est damnium aliquod, quia verè sacramentum habet effectum.

Si verò diuersitas opinionum versetur circa essentialia, v.g. an confessor habeat iurisdictionem, vel an pœnitens habeat dispositionem sufficientem, vel debeat habere tutiorem, peculiaris difficultas est, & de iurisdictione iam diximus, & de attritione supra etiam dictum est à nobis.

Modò solum affirmo quòd sicut confessor ex parte sua teneretur apponere tutius medium, ita & pœnitens ex parte sua. Quia non minus obligatur pœnitens ad consulendum salutem suam, quam confessor ad consulendum salutem alienam ipsius pœnitentis, siue obligatio in vtroque oriatur ex eadem virtute, siue ex diuersa. quod intelligendum est, quando cætera sunt paria.

Ex dictis potest solui difficultas quam aliqui attingere, an teneatur pœnitens qui fecit confessiones informes, cum probabile sit posse esse sacramentum pœnitentiæ informe, & tutius sit repetere, & iterum confiteri peccata. Aliqui dixerunt, hoc non esse necessarium, quia pœnitens potest uti optimè opinione probabili, neque obligatur ad probabiliorē, de quo supra.

In præsentem verò mihi placet non esse obligationem iterum confitendi peccata, quia probabilis opinio illa de Sacramento informi, & subsequens sacramentum potest habere essentiam suam & effectum, etiam si opinio illa sit falsa, non enim aufert vsum talis opinionis, quæ necessaria sunt ad essentiam & effectum subsequens sacramenti.

Item ex dictis intelligitur, an peccet qui approbatus in vno Episcopatu, audit confessionem in alio, de quo supra dictum est. Solum aduerto recentiores aliquos 1. 2. in materia de bonitate & malitia, agentes de hoc dubio, affirmasse non peccare talem sacerdotem, si semel, aut iterum audiat confessiones in alio Episcopatu; peccaret tamen, si frequenter audiat confessiones, quæ doctrina mihi non probatur. Et si sermo sit de probabilitate eius opinionis ad non peccandum contra reuerentiam debitam Sacramento, iam diximus satis esse uti opinione probabili.

Deinde vsum talis opinionis ob bonum præsertim pœnitentis, si pœnitens sciat confessorum non posse aliter absolueri, & veller ab eo absolui, non peccat confessor absolvens, etiam si pluries & frequenter absoluat, iuxta supradicta.

Si verò pœnitens nesciat confessorum solum esse approbatum in vna prouincia & Episcopatu, & egeat gratia sacramenti, vel ad primam iustificationem, vel ad aliquem specialem effectum, non posse absolueri pœnitentem, nisi illum faciat certiorē de vsum opinionis illius.

Item iuxta supradicta existimare posset aliquis cum multis Doctoribus, necessarium esse in ordinatione sacerdotis physice tangere calicem, quia in controuersia est opinio de necessitate tactus ad essentiam illius sacramenti, ea opinio tutior est quæ affirmat necessarium esse tactum physicum, de qua quæstione legi potest P. Vazquez tom. 3. in 3. part. disp. 246. cap. 2.

In præsentem verò respondere posset aliquis, veram

ram esse opinionem afferentium esse necessarium tactum physicum ad essentiam sacramenti, & eam opinionem esse eligendam.

Alij verò qui putant talem tactum non esse necessarium, respondere debent, tam esse certum non esse necessarium tactum physicum, ut nullum sit periculum morale in operando secundum talem opinionem, & hoc, vel quia aliqui putant sufficere tactum morale, vel quia censent nullum tactum esse necessarium, ut docuit P. Vazquez loco cit. & hanc secundam solutionem existimo satis tutam in praxi.

Ex dictis etiam intelligitur, quòd licet sit diuersitas opinionum in materia de poenitentia, an sit ad sacramentum necessaria attritio cum certa intensio, vel duratione; tamen tuta conscientia potest quis accedere ad sacramentum cum attritione facta ex gratia in qualibet intensio, vel duratione, neque esse necessarium eligere opinionem de maiori intensio, vel duratione, & ratio potest esse ex dictis.

Item controuersia est in materia de poenitentia, an sit necessarium elicere singulas attritiones singulorum peccatorum; & tamen nullus dicit necessarium esse eligere opinionem afferentium esse necessarias singulas attritiones singulorum peccatorum. Nam contraria opinio valde certa est, & similia sunt circa sacramenta, in quibus simili modo est philosophandum, iuxta doctrinam traditam.

Addendum est, ea quæ diximus, intelligenda esse, quando occurrit opinio probabilis; quid verò agendum sit quando occurrit purum dubium, diximus in variis materiis, & in opusculo de conscientia dubia.

Ex dictis constat solutio dubij, de quo ante aliquot annos magna controuersia exorta est in Hispania; contigit enim aliquando ut in ordinatione sacerdotum in quodam Episcopatu daretur Calix sine vino.

Et disputatum fuit primò, quid agendum, si esset probabile non defuisse vinum. Secundò, quid agendum, si esset certum non fuisse vinum in calice.

Circa primum aliqui censuerunt, non esse necessarium sic ordinatum iterum ordinari, quia putarunt posse ordinatum amplecti opinionem probabilem in prædicto euentu. Alij simpliciter docuerunt esse obligationem iterum suscipiendi sacramentum sacerdotis, quia in priori euentu non fuit verum sacramentum ex defectu vini, quòd probabiliter iudicatur defuisse.

Mihi placet primò quòd si solum ageretur de reuerentia debita sacramento & vsui, illius satis esse amplecti opinionem probabilem, ut sæpè diximus in superioribus.

Secundò tamen existimo esse obligationem non vitendi Sacramento probabiliter solum suscepto propter damnum proximorum, quia si ille homo verè non est sacerdos, non conficiet sacramentum Eucharistia; neque possit absoluerè à peccatis, ex quo magnum detrimentum paterentur proximi; & ita senserunt multi viri docti in Hispania de hac re interrogati.

Circa secundum quidquid sit de aliorum sensu, mihi videtur esse obligationem recipiendi iterum verum sacerdotium per veram materiam & formam. Primò, quia non est probabile materiam sacerdotis necessariò reperiri sine vino in calice. Secundò, licet esset talis opinio, tamen ratio facta probat esse necessarium rationem partem amplecti in tali controuersia.

DISPUTATIO XXII.

THEOLOGICA.

De pane azymo.

DE materia huius disputationis fusè disputant interpretes Scripturæ variis locis, quos infra citabimus, legi potest Bellarm. lib. 4. de Euchar. cap. 7. Marcel. Francol. tractat. de horis canonicis. P. Vazq. P. Valent. lib. 5. & alij recentiores tract. de agno rypico, & vero: multa autem explicanda in hac disputatione, quæ sigillatim explicabimus.

DV BIVM I.

An Christus celebrauerit Pascha Iudæorum eo anno, quo mortuus est.

Refertur placitum aliquorum afferentium, Christum non celebrasse Pascha Iudæorum eo anno, quo mortuus est, ita refert Sainctes reper. 1. de Eucharist. cap. 7. & colligebat ex aliquibus locis malè intellectis, & idem refert Theophylactus in cap. 26. Matth.

Verum etiam est error manifestus, nam cap. 26. Matth. postquam Discipuli interrogarunt, ubi vis paremus tibi comedere Pascha? & Christus ostendisset eis ubi possent parare, dicitur, & fecerunt Discipuli, ut constituit illis Iesus, & parauerunt Pascha. Idem colligitur ex Marc. cap. 4. ex illis verbis, prima die azymorum quando Pascha immolabant, quod de agno paschali interpretantur Patres. Deinde non est credibile eum legis ritum celeberrimum à Christo fuisse prætermisum, quòd si Christus Pascha non celebrasset, facile possent Pharisæi illud obiciere Christo. Item est perpetua traditio Ecclesiæ, quòd Christus celebrauerit Pascha eo anno.

Sed obiciunt quòd Christus cum Discipulis egerit de celebrando Paschate tardius, quàm ut possent agnus immolari: respondendum tamen est, ex dictis satis constare Christum conuenienti tempore loquutum, ut prepararetur agnus.

Obiciunt secundò quòd dicitur Matth. 26. Discumbet cum discipulis suis. nam qui manducabat agnum, stantes illum comedebant. Sed respondendum est ea verba, discumbet, &c. intelligi de cœna communi, & vsuali; de qua suo loco dicemus, non de manducatione agni paschalis.

Tertiò potest obici contra catholicam doctrinam, præceptum fuisse ut die decimo mensis primi adduceretur agnus in domum, & seruaretur vsque ad 14. in qua erat immolandum, id quòd Christus non fecerit; loquutus de Paschate immolando die 14. Respondent aliqui non fuisse præceptum illud generatim traditum pro posteris, sed tantum pro ea nocte, qua filij Israël egressi sunt de Ægypto, & ita illud præceptum traditum cap. 12. Exodi; sed Abulen. obscure loquitur, & communis sensus interpretum est præceptum illud traditum etiam pro posteris.

Mihi ergo placet quòd docet Sainctes reper. 1. de Eucharistia; cap. 7. ex Ioseph. lib. 5. de bello Iudaico, cap. 45. ciues Hierosolymitanos sollicitos fuisse adducere plures agnos in domos suas, non solum pro se, sed etiam pro exteris, & ita potuisse Christum comparare agnum; qui esset adductus 10. die in ciuitate.

DV BIVM

DV BIVM II.

An Christus celebrauerit Pascha Iudæorum luna decimaquarta.

Aliqui expressè docuerunt Christum celebrasse Pascha eo quidem anno, quo mortuus est, sed luna 13. Martij, Iudæos autem luna 14. ita Euthymius in cap. 26. Matth. Nicephorus 1. historia. cap. 28. sequutus alios Græcos, & ita sensit Epiph. hæres. 50. Chrysoft. hom. 82. in Ioan. circa cap. Ioan. 18. Theophyl. ibidem, qui docent Christum non celebrasse Pascha eo die, quo olim, id est, non celebrasse Pascha die olim assignato per legem, ut probari solet, quia hac ratione veritas respondebat figuræ, & Christus occideretur luna 14. qua immolabatur agnus paschalis: ergo Christus luna 13. celebrauerat Pascha.

Secundò probatur, quia Ioan. 18. dicitur de Iudæis, & ij non introierunt in prætorium, ne contaminaretur, sed manducarent Pascha, nempe manè eius diei, quo Christus occisus est, ut ad vesperam ipsi Iudæi manducarent suum Pascha; ergo Christus celebrauerat Pascha luna 13.

Tertiò, quia Ioan. 19. dicitur, Christum mortuum in Parasceue Pascha, id est, antequam Iudæi celebrarent Pascha. Cùm ergo celebraturi essent Pascha luna 14. videtur Christum celebrasse luna 13. antecedenti.

Quartò probatur, quia Ioan. 14. dicitur, ante diem festum Pascha. & alia quæ sequuntur, ex quibus videtur colligi Christum celebrasse Pascha ante diem, quo Iudæi erant celebraturi, & ex hac sententia colligerunt Græci Christum consecrasset in fermentato, de quo infra.

In præsentem verò dubio Latini Patres ut certum docent Christum celebrasse Pascha Iudæorum 14. luna mensis primi, & probatur ex Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. ubi dicitur Christum in die azymorum misisse discipulos suos ut pararent Pascha, & Matthæus & Marcus subiiciunt, vesperæ autem factæ, &c. Lucas verò, & hora facta, nempe eodem die, ac proinde immolauit agnum tempore quo iuxta legem debuit vesci panem azymo.

Sed respondet Euthym. luna 13. dici primam diem azymorum propter propinquitatem; hoc tamen admittendum non est contra verborum proprietatem, neque etiam admittendum est quòd nonnulli recurrant ad Græcam lectionem aliquorum codicum, retinenda enim est vulgata Latina lectio, & lectiones aliquot Græcæ eundem habent sensum cum vulgata Latina.

Aliqui verò recentiores Græci contendunt tres Euangelistas citatos errasse, & correctos fuisse à Ioanne cap. 14. cùm dixit, ante diem festum Pascha; ita refert S. Thom. in 4. dist. 11. quest. 2. art. 2. quest. 3. Castro v. Euchar. hæres. 2. Sed errant aperte Græci, contra fidem Euangelistarum, & quòd non sit contradictio aliqua inter Ioann. & alios Euangelistas, constabit ex dicendis.

Argumenta verò Græcorum infra soluentur.

DV BIVM III.

An Christus celebrauerit Pascha luna 14. & Iudæi eadem die.

Latini, ut vidimus, docent Christum celebrasse Pascha 14. luna; Iudæos verò, ut putant aliqui ex Latinis, celebrasse die sequenti, ex peculiari dispensatione, ita Burg. in addit. ad cap. 26. Matth. & sequitur Lyræ in illa verba, erat autem dies azymorum. Ioan. P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A Hentenius in præfatione commentariorum Euth. in Evangelia. Gagnerius in illud Matth. erat autem dies azymorum. Claudius in illud Ioan. 18. non introierunt, &c. Iansenius cap. 128. concordia Evangelica, & nos ter Maldonatus in c. 26. Matth. qui omnium efficacissimè opinionem hanc confirmauit, & illustrauit.

Pro explicatione huius sententiæ, & quæstionis nonnulla notanda sunt.

Vnum est, festa Iudæorum computari à vespera vnius diei vsque ad vesperam sequentis, id quòd ex dicendis constabit.

Secundò notandum est apud Iudæos menses esse lunares, & ita apud illos idem est luna 14. & dies 14. eius mensis; initium verò anni sumebatur ex mense Martio, ut colligitur ex cap. 12. Exod. fieri autem potuit, ut luna Martij, apud Iudæos esset aliqua dies Aprilis, ita refert Onuphrius lib. 2. festorum, sub anno 18. anno quo Christus passus est luna 14. apud Iudæos, fuisse apud alias nationes diem 18. Aprilis.

Tertiò notandum est aliqua festa Iudæorum per diuersos dies hebdomadæ exordium, & mobilitatem habuisse.

Quartò obseruandum est, quocumque die occurreret nouilunium vernalis æquinoctij, eodem die celebrari à Iudæis Neomeniam, & Kalendas primi mensis, nisi in duobus casibus, vnus erat quando nouilunium occurrebat secunda, quarta, vel sexta feria, ut refert ex quodam Hebræo Iansenius supra.

His præmissis, Burgenis & nonnulli alij docent eo anno, quo Christus mortuus est, Iudæos distulisse celebrationem Paschatis in lunam 15. ex dispensatione: hanc autem dispensationem probant ex aliquorum Iudæorum traditione.

Hoc autem ita factum esse probant, quia hac ratione facile explicantur difficultates, quæ aliàs vix possunt solui, & primò adducunt illud Ioan. 18. & ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha. ergo cùm Christus celebrauerit luna 14. sequitur Iudæos celebrasse luna 15. die scilicet, quo Christus mortuus est, sic enim intelligunt illud, ut manducarent Pascha, id est, agnum paschalem.

Secundò, quia Ioan. 19. dicitur, erat autem Parasceue Pascha, hora quasi sexta, & illum diem intelligunt Parasceue Paschatis: hora igitur, qua Christus mortuus est, nondum inceperant Iudæi celebrare Pascha, sed illud tempus ante vesperam erat illis quasi tempus præparationis.

Tertiò Ioan. 19. dicit diem illum sabbati, ante quem Christus mortuus est, fuisse magnum, id est, non vulgarem, aut communem, sed peculiari aliqua ratione sanctiorem, quòd non potest intelligi, nisi ex peculiari solemnitate Paschatis translata in eum diem.

Quartò si Christus, & Iudæi eodem die Pascha celebrarunt, & prima dies azymorum eadem fuit respectu Christi, & Iudæorum; ergo Christus mortuus esset prima die azymorum, & tamen Iudæi dixerant non in die festo, Matth. 26.

Quintò Ioan. 13. Christus dixit Iudæis, quod facis faciatis. quibus verbis intellexerunt discipuli Christum loqui de iis, quæ necessaria erant ad celebrandum Pascha; putarunt ergo aliquod Pascha celebrandum die sequenti, & tamen die; quo Christus dixit hæc verba, manducauit agnum paschalem.

Sextò si Iudæi cum Christo eadem 14. luna celebrassent Pascha, & dies, quo Christus mortuus est, esset primus azymorum, non potuisset Ioseph, homo iustus, corpus Christi de cruce deponere, quòd in eo die non videtur fuisse licitum Iudæis.

K 2 Septimò

Septimò probatur ex *cap. 26. Matth.* vbi loquens Christus de tempore Paschatis, & passionis, dixit, *Tempus meum prope est.* quæ verba non dicerentur à Christo, si tempus illud ita esset proximum, & commune ipsi cum Iudæis.

Octauò quia *Ioan. 13.* dicitur, *ante diem festum Pascha sciens Iesus,* &c. in quo die narrat Euangelista, Christum cœnasse cum discipulis suis. vbi per diem ante festum Paschatis manifestè videtur intelligere diem immediatum Paschati sequenti: Christus ergo celebravit luna 14. Iudæi verò luna 15.

Communitè tamen Latini contra Burgenf. & alios sentiunt Christum & Iudæos eadem luna 14. celebrasse Pascha, & ita habet communis sententia Doctorum hoc tempore, & colligitur ex *Ambros. epist. 83.* August. *epist. 86.* pseudo-Cypr. *sermone de cœna Domini,* & ex Scholasticis communitè ita docet S. Thom. *suprà quæst. 46. art. 9.* vbi alij interpretes, & fusè ibi P. Suar. Alenf. *4. p. q. 10. membro 4. art. 1. §. 3.* Gab. *in can. lect. 34.* Bonavent. & alij Scholast. communitè *in 4. ad dist. 11.* Abul. *2. p. defensorij à cap. 1.* & recentiores alij, & mihi placet & probanda est, quia traditio illa, quam refert Burg. non habet firmum fundamentum, & etiam si aliquis concedat in summo sacerdote Hebræorum potestatem dispensandi in præcepto alicuius festi, tamen ea dispensatio non fieret nisi urgente aliqua causa, quæ tamen non assignatur, vt omittam, Hebræos & eorum Magistros multa sæpe mendacia referre. legatur P. Vazq. *hic,* & Bellarm. *suprà c. 8.* qui efficaciter repugnat placito Burgenfis.

Deinde ex opinione Burgenfis sequitur incommodum, quod ipse infert contra communem sententiam; & quidem si Iudæi eo anno, quo mortuus est Christus, celebrarunt Pascha luna 15. ex prædicta dispensatione, & 1. diem azymorum luna 16. sequitur 7. diem azymorum celebratum ab ipsis feria 6. sequentis hebdomadæ, & tamen die 7. seu vltimus, habebat eandem solemnitatem cum prima, & ita in illa hebdomada occurrebant duo festa coniuncta duobus diebus, nempe die 7. azymorum, & sequenti die sabbatum, quod tamen in 1. die azymorum contendit Burg. euitare.

Vtèrius ex Iosepho *lib. 13. antiq. cap. 16.* constat eo anno celebrata esse à Iudæis duo festa solemnia duobus diebus coniunctis; ergo sine causa Burg. reputavit illud inconueniens.

Refutari dein potest prædicta opinio ex illo *Marthæ 26. Scitis quia post biduum Pascha fiet,* expendendum enim est huiusmodi modum loquendi significare commune festum celebrandum ab omnibus, vt ibi expendunt interpretes. Rursus *Marc. 14.* dicitur, *in die azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces Pascha.* verba autem illa quando Pascha immolabant, communem significant celebrationem festi, & *Luc. 22.* *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha,* particula autem illa *necesse* communem significat obligationem, & dispensationem factam excludit; ea verò quæ adducuntur pro sententia Burg. dubiis sequentibus explicabuntur.

D V B I V M I V.

Quis sit sensus illorum verborum Ioan. 18.

Et ipsi non introierunt in prætorium, &c.

EX hoc loco Ioan. sumptum est argumentum pro sententia Burg. relata *dub. præcedenti,* & ideo ne-

cessarium est locum hunc exactè explicare: sermo autem erat de Iudæis accusantibus Christum, de quibus dixit Euangelista noluisse intrare in prætorium, ne contaminarentur, vt incontaminati possent manducare Pascha; difficultas verò est circa illud verbum *Pascha,* quod Burg. & qui illum sequuntur, explicant de agno paschali, & à nobis refutatum est, ideo aliter explicanda sunt ea verba.

S. Thomas *suprà q. 46. art. 9. ad 1.* Bonavent. *in 4. dist. 11. art. 2. q. 1.* & alij non pauci docent Iudæos noluisse intrare in prætorium, vt possent manducare Pascha, id est, panes azymos, pro qua explicatio ipse S. Thom. in catena illius loci refert Alcuinum, & docuit Innocent. III. *lib. 4. de mysterio Missæ c. 4. & 5.* per hanc explicationem facilè solui primum argumentum Burg.

Verùm prædicta explicatio difficilis apparet, nec placet Abul. *2. p. defensorij cap. 8.* quia panes azymi in Scriptura non appellantur Pascha, licet dies azymorum Pascha dicantur. Item, quia ex nulla certa lege Scripturæ constat necessarium esse vt panes azymi non nisi à mundis manducarentur. Vnde Ioseph. *3. antiq. & Philo de vita contemplatiua,* non computat inter cibos sacros panes azymos.

Alij existimant, Phariseos, qui Christum accusabant, distulisse celebrationem Paschatis in primum diem solemnem azymorum, & citant pro hac sententia Chrysol. *hom. 82. in Ioan.* circa verba citata, & *hom. 85. in Matth.* citat etiam Theophyl. in illa verba *Ioan. & Cyrill. lib. 12. in Ioan. cap. 2.* Verùm ex his Patribus non potest colligi prædicta explicatio, vt legenti constabit, & ostendit hic P. Vazq. qui hanc expositionem refutat, ex eo quòd credibile non est sacerdotibus & iudices populi ausos fuisse legem de solemnitate Paschatis non seruasse publicitus, & coram populo suarum ceremoniarum studiosissimo. Item credibile non est Iudam, & sacerdotes Iudæorum de hora, loco, & tempore, antea contra Christum conuenisse, & cum scirent Christum hora consueta celebraturum Pascha, aliquid habere impedimentum, propter quod sacerdotibus illi Iudæorum non possent tempore debito Pascha celebrare.

Alij respondent cum Abul. *loco citato,* illud verbum *Pascha,* loco dicto, neque significare panes azymos, neque Paschale agnum, sed alia sacrificia, quæ illis diebus offerebantur, quibus non poterant vesci, nisi mundi. legatur Bellarm. *sup. cap. 9. ad 4.* P. Suar. *tom. 2. in 3. p. disp. 40. sect. 4.* P. Vazq. *hic,* & quidem illis 7. diebus plura offerri sacrificia docet Ioseph. *3. antiq. cap. 13. aliàs 10.* & solet colligi ex *cap. 23. Leuit. & 28. Num.* Sed Scriptura & Iosephus his locis solum meminerunt holocausti quod igne cremabatur, & eius nihil comedebatur. meminerunt holocausti etiam hi rei, qui offerri solebant in sacrificium pro peccato; de aliis tamen sacrificiis probari potest ex *cap. 16. Deut.* vbi dicitur præcepisse Dominum vt ei celebraretur Phasæ de ouibus, & bobus, & *2. Paralip. cap. 30. & 35.* dicitur Principes dedisse sacerdotibus multa animalia ad faciendum Pascha, seu, vt est in Hebræo, ad faciendum Paschata, & idem potest colligi ex *lib. 3. Esdræ, cap. 1.* licet non sit canonicus; de iis ergo sacrificiis poterant comedere qui mundi essent, *Leuit. 7. Deut. 12.* & de sacerdotibus idem affirmatur *Leuit. 6. & 10.* & quamvis in his locis solum videatur esse sermo de sacrificiis offerendis luna 14. ad vesperam, tamen credibile est idem faciendum esse illis 7. diebus, id quod expressè docuit August. *lib. 5. quæst. veteris Testamenti quæst. 24. in fine,* & Ioseph. *suprà.* hæc autem sacrificia dicta fuisse Phasæ, manifestè constat ex *cap. 16. Deuteronom.*

De

De iis ergo aptè intelligitur cit. locus Ioan. vt ergo hæc sacrificia comederent Iudæi, noluerunt introire in prætorium. mitto explanationes alias recentiorum, quæ parum habent probabilitatis. Ex dictis ergo solum manet primum argumentum opinionis relatæ Burg. *dub. præcedenti.*

D V B I V M V.

Quid significet Parasceue Pascha, Ioan. 19.

EX hoc loco sumptum est argumentum pro opinione Burg. quam retuli *dub. 3.* & ideo necessarium est ea verba explicare, aliqui enim, vt vidimus, explicant de Paschate celebrando à Iudæis, vt dixi *dub. 3.* quod tamen admittendum non est.

Alij verò docent Parasceue ex vsu significare præparationem ciborum, quæ pridie fiebat, vt notauit August. *tract. 117. in Ioan.* quamvis apud Græcos plura alia significet, vt notant periti linguæ Græcæ: constat deinde ex Scriptura in sabbato non licere præparare cibos. *cap. 12. 15. & 35.* in Paschate autem & diebus azymorum licitum erat cibos præparare, vt constat: cum ergo dixit Euangelista *Parasceue Pascha,* non intellexit diem antecedentem, & proximum Paschatis, sed diem ante sabbatum, & simul ille dies dicitur Pascha, quæ erat Pascha, vnde Marcus *c. 15.* de eodem die loquens dixit, *erat autem Parasceue,* quod est ante sabbatum, ita Bellarm. *suprà cap. 7. ad 5.* P. Vazq. *hic,* & alij recent. Sed obicit noster Maldon. in illud *Marth. 26. scitis quia post biduum,* &c. contra explicationem traditam, quia si dies, v. g. sancti Ioan. Baptista esset vigilia alterius festi, inepetè appellarem diem illum vigiliam S. Ioan. Baptista, etiam si esset vigilia, & aliàs esset festum S. Ioan. ergo non rectè dicitur Parasceue Pascha, ex eo solum quòd ille dies sit Pascha.

Huic tamen obiectioni respondet P. Vazquez esse manifestum discrimen, nam Parasceue solum dicebatur communitè respectu sabbati, secundum communem opinionem; vigilia verò apud nos non solum dicitur respectu alicuius festi, aut Sancti, sed respectu multorum, & ideo iuxta communem modum loquendi nomen vigiliæ alicuius Sancti solum significat diem antecedentem, & proximum solemnitatis illius Sancti; secus verò erat de nomine *Parasceue,* vt diximus.

Verùm obiciunt nonnulli ex Augustino *tract. 120. in Ioan.* circa illa verba, *illè ergo propter Parasceuem,* &c. ait enim August. acceleratam vult intelligi sepulturam Christi propter Parasceuem, quam cœnam puram Iudæi vocabant. vbi videtur significare, non fuisse licitum Iudæis aliquid circa sepulturam facere. Hunc locum August. *Baron. tom. 1. anno 34. Domini §. 154.* contendit explicare, & docet ex aliquibus cœnam puram appellari quæ sine animatis parabat. Sed reuera non est certum aliud testimonium, ex quo colligatur Iudæos feria 6. eum modum ieiunij obseruasse, & ideo ipse Baron. docet cœnam puram, appellatam à Iudæis quæ fiebat feria 6. intra dies azymorum, eo quòd comedebant panem azymum.

Verùm & hæc explicatio recentioribus non probatur, quia non habet idoneum fundamentum, & propter hanc rationem omnis cœna in diebus azymorum diceretur pura. Deinde Irenæus *lib. aduersus hæreses, cap. 10.* non longè à fine dixit, hominem factum, & dispositionem in sexta die, quæ est in cœna pura, & nouissimum hominem in regeneratione primi hominis apparuisse, &c. vbi absolutè P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

feria 6. appellat cœnam puram; & Amalarius *lib. 1. de officio Ecclesiastico,* idem videtur sentire: non est igitur facile assignare causam, propter quam feria 6. dicatur cœna pura; & P. Suarez *tom. 2. in 3. p. disp. 40. sect. 4.* existimat Iudæos eo die in honorem sabbati, aliquam cœnam solemnem instituisse, eo quòd Tertull. *5. contra Marc. cap. 4.* inter solemnitates Iudæorum refert cœnam puram, sed non assignatur ratio ob quam diceretur à Iudæis cœna pura. P. Vazquez *hic disp. 172. cap. 7.* suspicatur dici cœnam puram à Iudæis, quia pro sabbato parabatur ritè & sincerè, secundum legem; res tamen mihi incerta est, & sufficit pro præsentis instituto ex citato loco August. non posse sumi argumentum contra nostram sententiam.

D V B I V M VI.

Quis sit sensus illorum verborum Ioan. 19. Erat enim magnus dies ille Sabbati.

EX iis verbis sumebatur argumentum tertium pro opinione Burg. relata *dub. 3.* difficultas verò est in assignanda ratione, propter quam dies ille sabbati diceretur magnus.

Abul. & alij non pauci *suprà,* & S. Thom. *in citatum locum Ioan.* docent illum diem dici magnum peculiari ratione, non quia eodem die celebraretur Pascha Iudæorum, sed quia erat etiam dies azymorum, & Rup. *in illum locum Ioan.* notat posse dici magnum, propter multitudinem hominum, qui venerant ad solemnitatem azymorum, & præcedentis Paschatis; sed noster Maldonat. *loco citato,* refutat hanc expositionem, eo quòd non videatur deseruire institutio Ioan. contendeat enim ibi assignare rationem, propter quam Iudæi postulabant à Pilato, vt Christi crura frangerentur, vt citius moreretur, & ante sabbatum deponerentur corpora de cruce. Ad hoc autem nihil videtur referre, secundum diem azymorum concurrere cum sabbato, nam secunda dies azymorum solemnis non erat, vt impediret deponere corpora de cruce.

Alij interpretantur prædictum locum alia ratione, docent enim, manere corpora in cruce die sabbati, non fuisse expressè, & ex se prohibitum, licet non videatur decens, & conueniens, quia *Deut. 21.* præcipiebatur, vt corpora damnatorum eodem mortis die sepelirentur, & quia Christus crucifixus est feria 6. poterat toto illo die corpus eius permanere in cruce, & ineunte nocte deponi, & sepeliri; quia tamen à Solis occasu incipiebat solemnitas sabbati, iam tempus illud non videbatur conueniens officio sepeliendi. Existimant autem Doctores huius sententiæ diem illum sabbati dici magnum propter solam sabbati solemnitatem, & concedunt omne sabbatum apud Iudæos posse dici magnum. Et ita respondent argumento Burg. particulam *magnum* non significare peculiarem solemnitatem Paschatis, sed solam sabbati propriam solemnitatem; & particulam *ille* non referri ad solum illum diem sabbati in indiuiduo, vt ita dicam, sed ad dignitatem sabbati cuiuslibet, ita respondet & explicat P. Vazquez *disp. cit. cap. 8.* neque oppositum satis probat Burg. aut qui illum sequitur, & hæc expositio mihi maxime probatur. Nec me latet recentiores aliquos sentire dici magnum diem illum sabbati, eo quòd secundum opinionem aliquorum respondeat diei in quo creatus est mundus, res tamen incerta est.

K 3

D V B I V M

D V B I V M VII.

An fuerit prohibitum Iudæis accusare aliquem, aut ius dicere prima die azymorum.

Huius difficultatis explicatio necessaria est pro solutione quartæ rationis allatæ dubio 3. pro Burg.

Abul. loco allegato censet non fuisse lege veteri prohibitum Iudæis accusare, vel ius dicere prima die azymorum; & aliqui recentiores fatentur in ea lege hoc non esse expressè prohibitum, sed quia prohibitum erat eo die nihil operis facere præter ciborum præparationem, potuit colligi sub eo præcepto prohiberi actum accusandi, & ideo P. Vazquez cap. 8. cit. fatetur posse concedi, munus forense accusandi prohibitum esse sub prædicto præcepto; Pontifices tamen & Principes Iudæorum potuisse decipi, existimantes licitum esse Christum accusare, eo quod putabant esse hominem perniciosissimum Reipublicæ, & ideo Matth. 26. non in die festo, ne forte tumultus fiat in populo. ubi respondendum est illos non dixisse, non in die festo, quia non est licitum, sed ne tumultus fiat in populo, & sic manet soluta quarta ratio Burg. & P. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 40. sect. 4. non longè à fine, existimat Iudæis non fuisse prohibitum die festo causam, aut ius dicere, vel sententiam mortis proferre, sed illam executioni mandare, & in hunc sensum adducit illud Ioan. 18. Nobis non licet occidere quenguam, quod propter diem festum dici à Iudæis indicant Cyrill. Chryost. & August. ibi, quos refert P. Suarez, supra.

Quintum argumentum pro opinione Burgenfis relatum dub. 3. primus quem viderim adducit Maldon. sed non conuincit, non enim apparet, quo pacto intelligere potuerunt discipuli Christi illis verbis, quod facis, fac citius, voluisse Christum admonere Iudam ut emeret ea, quæ necessaria erant ad celebrandum Pascha, non ab ipso Christo, sed ab aliis. legatur P. Vazquez loco citato.

Circa sextum verò argumentum aliqui existimant in die festo azymorum prohibita fuisse Iudæis opera seruilia, non tamen opera misericordiæ, aut munus sepeliendi, & ita potuisse Iosephum sepelire corpus Christi, & alij absolute docent opera misericordiæ non esse sabbato prohibita. legatur P. Vazquez cap. 8. cit. Bellarm. supra c. 9. ad 2. & colligitur ex Matth. 12. Marc. 3. & Luc. c. 6. & 13. & Ioan. 7. ubi docuit Christus licitum esse sabbato curare: unde prædictum argumentum desumptum videtur ex praua intelligentia Iudæorum, qui sinistra legem interpretabantur, quod fufius explicat P. Vazq.

Septimum autem argumentum minoris momenti est, vocat Christus tempus suum Matth. 26. propter desiderium patendi pro hominibus, iuxta communem sensum interpretum eo loco.

D V B I V M VIII.

Quid significant illa verba Ioan. 13. Ante diem festum Paschæ.

Octauum argumentum relatum pro opinione Burg. dub. 3. sumebatur ex iis verbis Ioan. cui argumento in hoc dubio satisfaciendum est, & S. Thom. cit. supra, Durand. in 4. disp. 11. Bonavent. ibi art. 2. quest. 1. ad 3. Bellarm. supra cap. 9. ad 3. P. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 40. sect. 3. §. Ad fundamenta. P. Vazq. hic disp. citata. cap. 9. & 10. & multalij, docent Euan-gelitam in eo cap. 13. dixisse, ante diem festum, vsur-

pando diem festum non pro integro die festiuitatis, sed pro die quem vocant vsualem, distinctum à nocte. nam festum incipiebat à vespera lunæ 14. & finiebat vespera lunæ 15. dies autem festus vsualis incipiebat, vel ab ortu Solis, vel saltem à media nocte incipientis lunæ 15. Et quia Christus Dominus celebrauit Pascha luna 14. ad vesperam ineunte nocte, ideo, inquit, rectè dixit Euangelista, ante diem festum Paschæ. quæ explicatio mihi maxime probatur, & secundum quam facile soluitur argumentum Burg.

Ad exactam autem explicationem eius obseruanda sunt nonnulla, vnum est apud Iudæos post exitum de Ægypto in primo mense fuisse duo, gratia feriarum & festorum, alterum dicebatur Phasè, alterum verò dies azymorum, & de die azymorum legi potest cap. 12. Exodi, & 23. Leuit. Phasè autem vt distinctum à diebus azymorum, colligitur ex cap. 12. Exodi.

Alterum obseruandum est, festiuitates Iudæorum ex præcepto Domini celebrari à Iudæis à vespera vnius diei, vsque in vesperam alterius, vt constat ex cap. 23. Leuit. Et ideo cum prima dies azymorum esset sollemnis, debuit incipere à vespere lunæ 14.

Deinde obseruandum est vesperam duobus præcipue modis vsurpari in Scriptura, altero vespera dicitur pars diei, quæ est post meridiem vergente iam sole ad occasum: altero vespera dicitur tempus illud post Solis occasum. nam Exod. 12. & Leuit. 23. ubi Latinus vulgatus legit, ad vesperam, in Hebræo habet, inter duas vesperas. Rursus obseruandum est Christum vnum secundum opinionem multorum, de qua suo loco dicemus, non tantum cœnam agni paschalis celebrasse, sed etiam vnam, vel duas alias.

Ex iis ergo principiis facile soluitur ratio Burg. & explicatur doctrina à S. Thom. & aliis tradita, nam Euangelista manifestè dixit, ante diem festum Paschæ, & non simpliciter, ante Pascha; rectè ergo explicatur in sensu D. Thom. de die vsuali festino, & sic verum habent sensum illa verba, ante diem festum Paschæ, etiam si luna 14. Christus & Iudæi celebrauerint Pascha, primus enim dies vsualis festinus, erat luna 15. & ex dictis soluta manent argumenta Græcorum, quæ attulimus dub. 2. nonnulla verò alia argumenta, quæ possent adduci contra communem opinionem, adducemus infra.

D V B I V M IX.

An Christus celebrauerit Pascha luna 14. in prima vespera illius, vel in vltima.

Diximus festa Iudæorum celebranda à vespera in vesperam, & Pascha celebrandum luna 14. ex quibus principiis non ante multos annos orta est controuersia inter viros doctos, in qua vespera lunæ 14. Christus celebrauerit Pascha? Et quidem Oleaster in c. 23. Leuit. circa illud, & affligetis animas vestras, & Stella in Lucam c. 12. existimantur Christum celebrasse Pascha, id est, vespera lunæ 14. quam opinionem Lufius Legionensis, vir hac ætate doctissimus, tradidit, & ea posterioribus alij conati sunt confirmare, & P. Azor tom. 1. lib. 6. cap. 33. q. 3. in fine putat probabilem, pro qua ipse reulit Oleastrum, & Stellam, quos citauimus, & eandem sententiam Oleastri sequitur Petrus Lupezius Montoyanus lib. annot. in can. Missæ, citatur etiam pro eadem sententia Scalliger lib. de emendatione temporum fol. 351. Lufius igitur Legion. libello de agni veri & typici immolatione,

&

& recent. aliquot contendunt Christum Dominum celebrauisse Pascha priori vespera lunæ 14. in fine lunæ 13. Et præcipua fundamenta sunt primò quòd vespera in Scriptura dum assignatur dies festus, principium significat, v.g. cum dicitur, à vespera in vesperam celebrabitis sabbata vestra, etiam si iuxta sensum vulgi per vesperam intelligatur posterior pars diei; ergo cum dicitur agnus typicus immolandus ad vesperam lunæ 14. intelligitur de principio diei. Alterum fundamentum est quòd eodem tempore celebrandum erat Pascha à Iudæis, quo celebratum est primò in Ægypto: in Ægypto autem videtur celebratum in principio lunæ 14. ergo. Minorem probant ex Iosepho, qui lib. 12. antiquitatum c. 5. aliàs 13. in fine, iuxta translationem Gelenij loquens de celebratione Paschæ, ita scribit, illucfcente quarta decima luna omnes ad exitum animata sanctificabant; illucfcente autem 14. luna idem est, quod diem incipere, propter quod ipse Lufius Legion. vertit ex Græco, appetente 14. die.

Secundò principaliter probant ex Scriptura. nam Hebræi egressi sunt de Ægypto quando egressi sunt de Ramesse, iuxta illud Exod. 12. Profecti sunt filij Israël de Ramesse in Socoth. de Ramesse autem egressi sunt noctu post occasum Solis inchoante luna 15. ergo non potuerunt eadem nocte Pascha celebrare, & filios Israël noctu egressos de Ægypto sumitur ex 12. cap. Exod. nox ista est obseruabilis Domini, quando eduxit eos de terra Ægypti; egressos autem fuisse initio noctis, colligitur ex illo Deuteron. 16. immolabis Phasè ad Solis occasum, quando egressus es de Ægypto.

Item noctem illam qua egressi sunt de Ægypto, fuisse initium 15. lunæ, probat ex cap. 35. Numerorum, ubi dicitur, profecti sunt de Ramesse mense primo quintadecima die mensis primi; & ex his videtur colligi Iudæos celebrasse Pascha nocte præcedenti initio 14. lunæ, quod Numer. 33. videtur explicatum illis verbis, profecti de Ramesse in mense primo, quinta decima die mensis primi, altera die Phasè filij Israël in manu excelsa videntibus cunctis Ægyptiis, &c. ubi aperte dicitur, altera die post Phasè.

Item res gestæ ab immolatione agni vsque ad egressum, hoc indicare videntur. Nam post immolationem agni tota nocte manserunt intra domos suas vsque ad ortum lucis diei sequentis. Dicitur enim Exod. 12. Nullus vestrum egrediatur ostium domus sue vsque mane. & postea congregati sunt omnes in Ramesse, iuxta illud eiusdem capituli, Profecti sunt omnes de Ramesse. Ad hoc verò post immolationem agni fuit aliquod tempus. Rursus, quia filij Israël petierunt vasa ab Ægyptiis, quod fieri non potuit nocturno tempore: ergo post immolationem manserunt vno die apud Ægyptios: ergo initio 14. immolauerunt.

Tertium fundamentum est, quia ex opposita sententia sequitur Christum crucifixum in primo die azymorum artificiali, quæ erat sollemnis, in qua opus supplicij licitum non erat. Tandem, quia hoc modo multum veritatis resideret figuræ, quia eodem die Christus agnus verus crucifigeretur, quo typicus immolabatur; secundum oppositam verò sententiam in diuerso die. Alia adducemus pro hac opinione infra.

Hanc opinionem refutant ex nostris Franciscus Ribera lib. 1. de templo c. 3. P. Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 40. sect. 2. & ex instituto hic disp. 41. sect. 1. P. Vazquez in hunc art. & optimè Serarius in c. 5. Iosue q. 29. Pereira in c. 13. Ioan. disp. 6. P. Azor. supra. Deinde cum etiam impugnat Sebastianus Episcopus in præcedentem

quest. S. Thom. quest. de azymo. & alij in art. 5. quest. præcedentis. Marcellus Franc. de bonis canonicis c. 67. n. 10. qui docent Christum in secunda vespera lunæ 14. celebrasse Pascha. Et mihi placet hæc sententia, quæ communis est primò, quia illa verba Exod. 12. immolabique enim vniuersa multitudo filiorum Israël ad vesperam, de vespera, quæ est finis diei, intelligunt communiter antiqui, & recentiores interpretes. Putant enim statim incepisse lunam 15. Hugo in Exod. Abulenfis ibi quest. 1 c. & 19. & 2. p. defensoris c. 7. & 8. ex antiquioribus Ambros. epist. 83. Beda lib. 1. de ratione temporum c. 6. & alij. Et ipse Legionensis fatetur hanc esse communem opinionem.

Probari verò primò solet hæc sententia ex significatione nominis vespera, quod significare solet finem diei, & probari potest primò ex Iosepho lib. 3. antiq. c. 10. qui habet hæc verba, Mens autem Martio, qui à nostris Nisan vocatur, & annum exorditur luna quintadecima, sole arietem obtinente, quandoquidem hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tunc exequentes diximus Pascha nominatum, instaurare lege iubemur, celebramusque, nihil in sequentem diem relinquentes, quæ est quintadecima. & azymorum festiuitatum prima. ex quibus verbis colligitur, diem proximè sequentem immolationi esse decimanquintam ex mente Iosephi.

Sed dicit aliquis dici diem sequentem non proximè post immolationem, sed post lunam 14.

Sed refutatur facile. Nam quod Iosephus dixit, nihil relinquentes in diem sequentem, Moyses dixit Exod. 12. neque remanebit ex eo quidquam vsque mane. Et ex Iosepho deducitur præceptum esse, vt nihil remaneret vsque ad decimanquintam.

Confirmatur ex modo communi loquendi Scripturæ. Cum enim dicit ad vesperam, non significatur prior vespera, sed posterior. Gen. 30. Reduniquè ad vesperam Iacobo de agro. Leuit. 23. & aliis locis.

Item de vespera decimaquarta lunæ, in qua erat immolandus agnus, in Hebræo non dicitur, ad vesperam, sed inter duas vesperas, quod significat confinium duarum vesperarum, & ex modo loquendi vulgata explicuit, sensum vertens ad vesperam.

Secundò principaliter refutatur contraria sententia, & communis confirmatur ex die & hora, qua filij Israël immolarunt, quando egressi sunt de Ægypto: immolarunt autem posteriori vespera lunæ decimaquarta. Et probatur, quia Num. 23. expressè dicitur Iudæos exisse de Ægypto altero die post Phasè secundum vulgatam correptam Sixti. Quòd verò autores oppositæ sententiæ per Phasè eo loco volunt intelligere non immolationem agni paschalis, sed alia sacrificia, nullo modo admittendum est. Moyses enim ibi describit tempus egressionis de Ægypto, stationes & circumstantias illius peregrinationis, & ita cum ait, altera die Phasè, idem est, ac si aperte dicat, altera die à Phasè, hoc est, post Phasè.

Idem probari potest ex cap. 12. Exodi. nam postquam præcepit Moyses filiis Israël, vt immolarent Pascha ad vesperam lunæ 14. assignans illis modum, quo deberent agnum edere, inquit, & edent carnes nocte illa affas igne, &c. ubi per noctem illam intelligit noctem lunæ 14. quam prius vocauerat vesperam. & paulo inferius, Transibo ex nocte illa, &c. & post multa, inquit filios Israël fecisse sicut præceperat eis Dominus; & cum Dominus percussisset primogenitos Ægyptiorum, surrexerunt Ægyptij ex lectis, vt narrat ibi Scriptura, & compellebant Iudæos vt egrederentur de Ægypto. Credibile autem non est Pharaonem, & Ægyptios expectasse per integrum diem, vt filij Israël egrederentur de Ægypto.

Tertiò principaliter probari potest ex tempore quo Christus Pascha celebravit, & tempore quo mortuus est. nam Christus occisus est prima die azymorum, & vt constat ex historia euangelica, nocte proximè antecedente, postquam celebravit Pascha comprehensus est: ergo immolauit agnum posteriori vespera decimaquartæ lunæ. Assumptum de morte Christi prima die azymorum manifestè docuit Ambrosius, cap. 83. Hefichius in cap. 23. *Leuit.* Beda lib. de ratione temp. cap. 45. Innocent. III. lib. 4. de mysterio altaris c. 4. vt mittit S. Thom. supra citatum.

Sed respondent aliqui hos Patres non loquutos iuxta phrasim Hebræorum, qui à nocte numerabant dies, hoc est, ab occasu Solis; sed more Græcorum, ac Latinorum, qui duodecima hora diei numerabant diem, & ita potuissent appellare diem 15. tempus horæ nonæ, quando mortuus est Christus, etiam si secundum Iudæos non incepisset dies decimus quintus, incepturus à Solis occasu. quæ explicatio non omnino displicet nostro Azorio supra. Mihi tamen non probatur, quia cum illi Patres agnouerint annuerandi modum Hebræorum, & sciuerint agnum immolandum luna decimaquarta, iuxta legem, credi non potest illos loquutos, nisi iuxta phrasim Hebræorum.

Quartam rationem adducit P. Ribera, quam de industria omitto, quia est veram meo iudicio continet doctrinam, fusiori tamen eget discussione. Confirmare tamen possumus communem sententiam, quia ex sententia Legionensis videtur sequi id quod Græci contendunt, nimirum consecrasse Christum non in azymo, sed in fermentato. Si enim Christus comedit agnum paschalem in priori vespera lunæ decimaquartæ ad Solis occasum, sequitur post cenam agni potuisse vti pane fermentato in quauis alia cœna, vel prandio ante posteriorem vesperam eiusdem lunæ, à qua incipiebat dies festus azymorum; quod tamen in communi opinione non sequitur, quia iuxta illam immolatio agni fiebat in posteriori vespera lunæ decimaquartæ, & proximè incipiebat dies prima azymorum, & ita Christus iam non poterat vti pane fermentato.

Sed dicit aliquis, per totam lunam 14. non fuisse licitum vesci fermentato; sed ex hoc sequitur fuisse octo integros dies azymorum festiuos. Cum tamen Scriptura solum assignet septem; verum respondent aliqui fuisse quidem octo dies azymorum, numerari tamen septem, quia solum numerabantur à prima die post Phasem. Hoc tamen nullo modo admittendum est, cum Scriptura expressè locis, in quibus agit de diebus azymis, semper solum numeret septem, legantur P. Ribera, P. Suar. & P. Vazq. qui hæc omnia fusiùs persequuntur.

Tandem hanc opinionem possumus confirmare argumento, quo vtitur Perez supra; quia Christus mortuus est luna decimaquinta in ipso plenilunio, vt auctor est Dionysius Areopagus, nam in epistola, quam scripsit ad Polycarpum, vbi affirmat eclipsim, quæ contigit tempore passionis Christi, & quam ipse cum esset in Ægypto, magna cum admiratione spectauit, dicit factam in ipso plenilunio, & plenilunium non potuit esse nisi à die quindecimo illius mensis: dicit autem Dionysius, eo tempore quo luna erat è diametro opposita cum sole, repressam fuisse; non autem fuit opposita è diametro nisi hora nona lunæ decimaquinte: ergo cum pridie sacrificaretur Christus, facta fuit agni immolatio ad posteriorem vesperam lunæ decimaquartæ.

Restat satisfacere argumētis contrariæ opinionis. Ad primum respondent aliqui decimaquartam

lunam non habuisse duas vespere, quia non erat dies festiuus, de quo modò non disputo. Certè de festis quæ dicebantur sabbata, dixit Scriptura, à vespera in vesperam celebrabitur sabbata vestra. legatur P. Vazquez hic, & P. Suarez scilicet. citata §. 2. argumentor. P. Ribera supra. Nobis tamen placet respondere, modum illum loquendi Scripturæ ad vesperam significare posteriorem vesperam, & finem diei, vt supra diximus.

Ad primum Legionensis concedimus maiorem; negamus tamen Hebræos celebrasse in Ægypto prima vespera lunæ decimaquartæ. & quod adducit ex Iosepho, facile soluitur, quia ex Græco potius esset vertendum, Postquam defuit dies decimaquarta; vel, vt alij transferunt, vbi venit quartadecima, circa quem locum alia citat Serrarius supra.

Deinde quod adducitur ex Scriptura ad probandum filios Israël in Ægypto vespera decimaquartæ immolasse, variè explicatur. Aliqui respondent filios Israël ante decimaquartam lunam fuisse congregatos in eundem locum, ex quo profecturi erant, & distributos fuisse etiam ante decimaquartam diem, vt postularent ab Ægyptiis vasa & alia, & hac ratione rectè potuissent immolare hadum posteriori vespere, lunæ decimaquartæ, & egredi luna decimaquinta parum ante lucem, & secundum hoc facile soluitur argumentum contrarium; filios autem Israël ex præcepto Moyse fuisse congregatos ante decimaquartam, hoc est, in Ramesse, probant primò ex Iosepho lib. 2. antiq. cap. 5. aliàs 13. vbi de Moyse ita loquitur, ille verò instructos priùs ad profectorem, & per sodalitia distributos continebat. Item ex Hieron. epist. 127. in prima mansione, vbi loquens de Ramesse, inquit, ad urbem hanc, quæ in extremis Ægypti finibus erat, populus congregatus est, qui in desertum exire cupiebat.

Sed aliis non probatur quod dicitur de congregatione populi in vnum locum, difficile enim videtur tantam hominum, & iumentorum multitudinem in vnum oppidum Ramesse congregari, vel iuxta illud in tentoriis, ne Ægyptij mali aliquid suspicarentur. Item Exod. 12. præceptum fuit Israël, vt de sanguine agni immolati linirent & superliminaria domorum, ergo planè sentiebat Moyse permansuros intra eandem domos. Vltèriùs in eodem capite præcipiebat, vt ea nocte post immolatum agnum non egredierentur è domibus, & ideo P. Vazquez respondere Iudæos mansisse nocte illa post immolationem in terra Iessen, in qua priùs habitauerant prope Ramessem, vt patet ex cap. 47. Genesis, & ita cum Numerorum 36. dicuntur filij Israël profecti de Ramesse, intelligendum est, non solum de ciuitate illa, sed de tota terra Iessen, in qua illi habitabant, vt præcipua ciuitas erat Ramesse: profecti autem sunt versus locum Socoth, iuxta præceptum, quod antea illis dederat Moyse; egressi verò intelliguntur quando Ægyptij perterriti illos compellebant exire. Nihilominus antequam egredierentur, vnusquisque postulabat à vicino suo vasa aurea & argentea, & aliam suppellectilem, quod sanè non possent facere, si fuissent in vna ciuitate Ramesse congregati, quod totum fieri potuit nocte illa immolatione agni.

Iosephus autem supra non dixit in vnum locum, aut ciuitatem congregatos, sed in vno loco contentos, quod de exigua illa prouincia Ramesse potest intelligi; & Hieronymus eodem modo potest intelligi.

Tertia ratio soluta est ex his quæ in præcedentibus diximus ad vltimum Burgensis,

Argumenta

Argumenta verò quæ sunt ex Hebr. quæque atruli A pro opere Burgensis, supra soluta sunt.

Placet hoc loco vnum, aut alterum argumentum adducere, quod solet fieri contra communem sententiam Scholasticorum probatam à nobis supra, afferentium, Christum & Iudæos eadem decimaquarta luna immolasse agnum.

Primum est, quia ab ea die, qua offerebantur manipuli, enumerandi essent 50. dies, & in 50. esset celebrandum festum Pentecostes, sequitur eo anno fuisse translatum festum azymorum à Iudæis, nam si non est translatum, offerendi erant manipuli in die sabbati, & ita festum Pentecostes eo anno in sabbatum incidere, quod non est verum.

Respondeo tamen, vt colligitur ex *Leuitico* 23. tunc in primo mense, id est, Martio, offerendos esse manipulos die proximo post diem primum azymorum, nam postquam Moyse in eo capite locutus est de primo die azymorum, quæ est decimaquinta illius mensis, loquens de oblatione manipulorum, subiungit, altero die sabbati, &c. vbi per sabbatum primam diem azymorum festiuam intelligit, iuxta Scripturæ phrasim, & ita intellexerunt Iosephus 3. antiquitarum cap. 10. & 13. Lyra, Abulensis, Caiet. & alij in eum locum. Eo autem anno, quo Christus mortuus est, manipuli oblati fuerunt die sabbati, hoc est, septimo die hebdomadæ: feria autem sexta fuerat prima dies azymorum. Quod verò in eodem capite præcipiebat, vt à die oblationis manipulorum septem integras hebdomadas festum Pentecostes celebraretur, intelligi debet, exclusa die oblationis: vnde eo anno computatæ sunt hebdomadæ à die prima post sabbatum, quam modò nos appellamus Dominicam; & ita festum Pentecostes etiam incidit in Dominicam; & ex illis 7. hebdomadibus, & ex die oblationis computabantur quinquaginta dies.

Bellarmin. lib. 4. de Euchar. in fine, alio modo philosophatus fuerat tom. 1. lib. 3. de Ecclesia triumphante, circa finem. Alij etiam aliis modis respondent, sed responsio inducta satis est.

Alterum solet obici, quia in ipso primo die azymorum, cum festum esset, non esset licitum metere & colligere manipulos: ergo necessarium fuit illo anno transferri primam diem azymorum in ipsum sabbatum, vt sequenti die possent colligi manipuli. Huic argumento facile respondent recentiores, illo die non esse prohibitum manipulos colligere, eo quod offerendi erant in cultum Dei. Neque oppositum satis probatur à Doctoribus contrariæ opinionis, P. Vazquez disp. 171. c. vlt.

Item obiciunt recentiores aliquos Patres, qui dicunt Christum mortuum luna decimaquarta, citantur Græci, quos retuli dub. 2. sed illi putant Christum celebrasse Pascha luna 13. citatur Anselm. in cap. 27. *Matthæi*. Sed contrarium docet cap. 26. & opusculo de fermentato, & azymo, citatur Origenes tract. 35. in *Matthæum*. Epiphanius hæres. 50. pseudo-August. 99. noui & veteris Testamenti 955. & 94. & alij. legatur P. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 40. sect. 3. Sed Francolin. de horis canon. cap. 67. explicat luna decimaquarta impleta. Bellarm. 4. de Euchar. cap. 9. alios explicat. legatur P. Vazq. disp. 172. cap. 2.

Sed aliqui recentiores refutant hunc exclusionis sensum, quia secundum Kalendarium Hebræum, & plures Patres data est lex sexto die mensis, & secundus secundi mensis, & quindecim primi efficiunt 50. ad festum Pentecostes, quod imitatum est in memoriam datæ legis. Et ad probandum quod dicitur de sexto die mensis tertij, citant Kalendarium He-

bræum, & tabulam Geneb. 1. *Chronolog. cap. 73.* P. Sà Exod. 19. Azor. lib. breu. inst. tom. 1. cap. 35. Bellarm. tom. 1. lib. 3. de cultu Sanctor. cap. 13. & alios. Sed est solutio non difficilis, nam cum festi dies à vespera in vesperam celebrantur, dies qui præcessit ratione vesperæ per synecdochem ad sequentem pertinet solemnitatem. Ex quo fit, vt vnus dies faceret duos contineat secundum partes naturales. Quare Pentecostes oprime dici potest incidere in diem sextum, & septimum tertij mensis. Neque hic modus loquendi alienus est ab Scripturâ, nam ratione vesperæ prima decimaquarta luna dicitur dies azymorum, etiam ante vesperam, Matthæi 26. *Prima die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis pararemus, &c.* & Marci 14. *Primo die azymorum quando Pascha immolabant, &c.* & Lucæ 22. idem. Neque ob aliam causam Ioseph, qui lib. 3. cap. 10. dixerat festum azymorum per 7. dies celebrari, lib. 2. cap. 5. dixit octo esse azymorum dies, & *Leuit. 23.* vbi agitur de ieiunio expiationis, cum dictum esset, primus dies mensis huius inter dies expiationis erit celeberrimus, & paulo post dicitur, *affligetis animus vestras die nono mensis.* & eius ratio statim subditur, *à vespera in vesperam celebrabitur sabbata vestra.* Quare, si quis diceret festum expiationis celebrari die nono & decimo Septembris, nihil diceret alienum ab Scriptura.

Potest obici quod *Deut. 16.* dicitur immolandum Phasem de ouibus & bobus, quod est distinctum à Phasem agni paschalis, & de eodem videtur dici immolandum decimaquarta ad Solis occasum vltima vespera, quod dicitur accipiendum cum agnus paschalis esset affatus: ergo tunc non poterat simul immolari agnus paschalis. Aliqui putant, satis esse si illud Phasem celebraretur ad secundam vesperam primi diei azymorum; sed non quadrat in contextum, si attentè legatur.

Respondendum ergo est ex communi sensu Doctorum, qui in eo capite agnoscunt duo sacrificia diuersa, quod variis modis explicatur, vt constat ex P. Sà ibi, & Hugone & Carthusiano in eum locum, quod variis modis solet explicari. Et facilius est Carthusiani, & aliorum, qui in priori parte capituli *vers. 5.* per Phasem intelligunt aliqua sacrificia facienda per dies azymorum. P. Vazq. hic, P. Rib. 5. de festis Iudæorum, cap. 3. n. 38. Bellarm. 4. de Euchar. cap. 9. ad 4. *testimonium*; à versu autem septimo sermo est de agno paschali, vt Carthusianus ibi, & Abul. in cap. 12. *Exodi quest. 12.* & licet ibi dicatur, coquendum esse, tamen Abul. putat latè sumi pro prandio, quia affandus erat. & hoc dicit ortum habuisse ex æquiuocatione vocis Hebrææ. Tum etiam, quia Latini dicunt coqui panem, vbi non significatur coctio distincta ab affatione per solum ignem, & combustionem. Et eodem modo P. Sà & alij in cap. 16. *Deut.* explicant verbum *coquendi*.

Sed quòd in cap. 16. Deuteronomij intelligatur de vtraque Phasem, docuit August. 7. 24. in *Deut. 3.* Abul. supra, & 2. p. defensorij cap. 8. & ideo aliter possumus dicere illa verba coquendi ad prius Phasem accommodanda. Etenim dixi ad 2. in q. 32. & docuit Luifius Legionensis, morem esse sanctarum Scripturarum vt expositores priùs aliquibus sententiis, mox sigillatim subiiciantur earum explanationes, non expresso quæ quibus respondeant; tamen interpretes explicent.

DISPUTA

DISPUTATIO XXIII.

METAPHYSICA, ad Theologiam sequentis disputationis utilis.

De quidditate substantiæ.

Ad intelligentiam multorum quæ in Theologia traduntur, necessarium est explicare quidditatem substantiæ, de qua fusè disputavi in *Metaphysica* anno 1593, ex qua recentiores interminata volumina transcribere, & typis mandauere. Ego verò de hac re hoc loco disputare decreui, non solum, quia interpretes S. Thomæ hic rem hanc tractant, sed & quia loco citato aliqua docui minus consentanea doctrinæ S. Thomæ, quæ re meliùs considerata explicanda sunt.

DUBIUM I.

Quid addat suppositum supra naturam, ut constituat personam.

Quid sit persona, supponendum est ex 1. parte, in materia de Trinitate; quid verò sit natura singularis, satis manifestum est ex Philosophia.

Prima sententia in præsentis dubio est, naturam, & suppositum differre ex modo concipiendi, & sic dicunt differre hominem, & humanitatem, nam humanitas significatur ex quo est aliquid, homo verò ut quod est, ita Henricus quodlib. 4. quæst. 4. Durandus in 1. dist. 34. quæst. 1. num. 15. & Richardus in 3. dist. 6. art. 1. quæst. 1. & alij alij, quia nihil potest realiter diuersum à nemine excogitari, quod addat suppositum, de quo infra.

Hæc opinio planè est contra Doctores omnes infra citandos, & eam impugnat P. Valentia hic puncto 2. P. Suarez in *Metaphysica* disp. 34. sect. 2. Fonseca 5. *Metaphysicorum*, cap. 8. quæst. 6. & alij qui impugnant ex eo, quod Patres adducunt, hæreticos errasse circa mysterium Incarnationis, ideo quia existimauerunt naturam non distingui à persona, ita videtur docere Epiphanius Diaconus in *V. I. Synodo generalit.* actio 6. tomo 3. circa medium, Vigilii libr. 2. contra Eutichet. Damascenus 3. de fide, cap. 1.

Sed hæc testimonia contra Henricum, & alios non videntur habere efficacitatem, quia illi Patres non docent hæreticos errasse, eo quod non distinxerunt naturam & personam plusquam ratione; deinde non loquuntur de distinctione naturæ, & personæ in creatis, sed in diuinis: in Deo autem natura solum differt à persona ratione. Item Patres loquuntur de Acephalis Eutichianis, quos dicunt ideo errasse, quia non distinxerunt in Deo naturam, & personam, & ideo docuerunt, naturam humanam fuisse unitam Deo in natura.

Mihi verò prædicta sententia non placet, quia si personalitas non differt à natura villo modo realiter ante intellectum, verè mansisset in Christo personalitas creata, quia manet realitas humanitatis, atque adeò essent in Christo duo supposita, quod dici non potest citra iniuriam fidei; & merito P. Suarez docuit, sententiam Henrici nullo modo defendi posse, & ut constabit ex dicendis, prædicta sententia minus consentanea est doctrinæ Patrum. Quod si aliquis dicat pro Henrico, non manere in Christo suppositum creatum, quia præter realitatem humanitatis

A dicit etiam negationem, iam incidit in opinionem Scoti, quæ infra impugnabitur. Deinde opinionem Henrici bene impugnat Valentia, quia si solum ex diuerso modo significandi differunt natura & persona, utroque modo posset considerari humanitas Christi, nempe & ut id quod est homo, & ut id quod est homo.

Secunda opinio est Scoti asserentis, personam supra naturam solum addere negationem; ita sentit in 3. dist. 1. quæst. 1. & dist. 6. quæst. 1. & quodlib. 9. art. 3. Basolis quæst. 1. art. 1. Mayron quæst. 11. & probabilem existimat Licherus quæst. 1. qui vult Scotum non omnino sequi hanc sententiam; sed fallitur Licherus in hoc, quia, ut legenti constabit, planè Scotus hanc secundam opinionem tenet, quam etiam sequuntur Ioannes de Neapoli relatus à Caietano in hac quæstione art. 2.

Potest verò probari hæc sententia. Primò sic; si aliquid positium dicit suppositum distinctum à natura: ergo aliquid est in persona quod assumi non potuit; quod verò assumptum non est, curatum non est, nam, ut dixit Damascenus 3. de fide cap. 6. non est curabile quod non est assumptibile.

Secundò, vel illud positium est substantia, vel accidens; non accidens, ut dicemus: non substantia, quia vel esset materia, vel forma, vel compositum; aliam verò substantiam non cognouit Aristoteles, ex prædictis verò nihil est positium, & illa tria in Christo fuerunt.

Tertiò, quia si esset aliquid positium: ergo illo careret humana natura in Christo.

Quartò, quia si dimitteretur à verbo, nouus ille modus resularet statim in ea.

Quintò, sequeretur posse humanitatem existere singulari modo.

Et quidem Scotus putat suppositum supra naturam addere duas negationes, alteram actualis dependentiæ, alteram aptitudinalis, putat enim naturam tunc constituere personam, quando neque actu pendet ab altero, neque pendere natura sua potest. Defectu prioris excludit ratione suppositi omnes partes existentes in toto, siue essentielles, siue integrantes: defectu posterioris, excludit animam rationalem in statu separationis. Ioannes de Neapoli verò solum videtur meminisse actualis negationis; Henricus verò quodlib. 5. q. 8. solum negationem quæ res est vna, videtur requirere ad rationem suppositi.

Sed hæc sententia, (ut cunque sermo sit de negatione) mihi non placet; & primò Henricus planè decipitur, quia illa negatio conuenit naturæ humanæ assumptæ; & tamen ibi non habet humanum suppositum; sola verò negatio actualis dependentiæ, ut docuit Ioannes de Neapoli, non sufficit, quia anima rationalis persona non est, ut bene ex omnium consensu docuit P. Vazquez 1. parte, quæst. 21.

E Sensum verò Scoti fusè impugnant Doctores, & ex recentioribus P. Valentia, & P. Suarez supra, & impugnari potest.

Primò, quia in diuinis personis substantia est aliquid reale, licet non sit realiter distinctum à natura: ergo à simili in creatis est aliquid reale.

Secundò arguo contra Scotum, quia, ut supra vidimus disp. 10. dub. 1. probabile putat Scotus personam creatam posse terminare alienam naturam, quod non videtur fieri posse, si personalitas non sit aliquid positium, quia ratione negationis terminare non posset alienam naturam; ratio enim terminationis aliquid reale est, & negationi nequit conuenire; quam rationem fusè persequitur P. Suarez.

Quæd

Quod si dicatur esse aliquid positium, iam non A constituitur personalitas per solum negationem; & rursus inquiri potest, an illud positium manserit in Christo, vel non: si non mansit, iam aliquid ultra negationem dicit personalitas, si mansit; ergo suppositum creatum realiter mansit in Christo.

Tertiò contra Scotum faciunt aliquot loquutiones Patrum; dicunt enim verbum consumpsisse personalitatem creatam, ita Innocentius III. in quadam decretali, quam refert S. Thomas art. 2. & Concilium Francfordiense in Epistola ad Episcopos Hispaniæ; & Paschalius lib. 2. de Spiritu sancto cap. 4. quæ verba non possent dici de personalitate, si solum esset negatio; item argumentum sumit contra Scotum, Valentia ex aliis locutionibus.

Quartò impugnari potest opinio Scoti, quia illa negatio debet habere fundamentum aliquod positium; hoc verò non est sola natura humana, quia potest esse in Christo ubi non habet personalitatem creatam; personalitas autem creata fundamentum requirit ex natura rei; ergo præter naturam ipsam requirit illa negatio aliquem alium modum positium, qui sit contrarius modo existendi in alio, ut in supposito. argumenta Scoti infra soluentur.

Tertia sententia est asserentium suppositum supra naturam addere accidentia, & characterificas proprietates, quam sententiam videtur sequitur C Herucus quodlib. 3. quæst. 6. Iauellus 7. *Metaphysicorum* quæst. 17. pro qua citatur ab aliquibus S. Thomas 1. parte, quæst. 3. artic. 3. huius sententiæ meminerunt Henricus quodlib. 5. quæst. 8. Durandus in 3. dist. 34. quæst. 1. num. 6. & alij post illos.

Probari verò potest 7. *Metaphysicorum* cap. 11. qui hoc modo videtur distinguere suppositum à natura singulari. Secundò ex Patribus, Damasceno lib. 1. institutionum cap. 1. & in sua *Dialectica* cap. 30. & 3. de fide cap. 6. Nissenus lib. de differentia essentia, & hypothesis. Athanasius tract. de definitionibus, non longe à principio. Nicetas lib. 3. rhegorii cap. 20. & 34. Basilias epistol. 48. Anselmus de Incarnatione verbi, cap. 5. Hæc verò sententia duobus modis explicari potest, altero ut ex ipsis accidentibus & natura singulari constituatur suppositum; altero quod ex accidentibus deriuetur quidam modus, quem aliqui sigillationem vocant, & principium indiuiduationis.

Hæc tamen sententia utroque modo intellecta facile potest impugnari. Et primus modus falsus est; nam ex accidenti, & substantia, non potest fieri vnum per se; suppositum verò, & natura, est vna per se substantia in prædicamento substantiæ; secundò, quia in Christi humanitate fuerunt singularia accidentia, & non fuit persona creata.

Secundus modus etiam facile impugnatur, quia, ut bene dixit Durandus, ab accidentibus non potest formaliter oriri substantialis aliquis modus, & tamen persona est aliquid in prædicamento substantiæ; sicut ergo ab accidentibus non potest natura compleri in ratione suppositi, ita nec modo illo accidentali emittito. Secundò, quia aliàs in humanitate Christi mansisset persona creata, quia manserunt singularia accidentia.

Quarta sententia est, naturam compleri in ratione suppositi per existentiam; ita Capreolus in 3. dist. 5. quæst. 3. art. 3. ad argumenta contra secundam conclusionem, & sequuntur plures recentiores, qui existimant existentiam distingui ante in-

tellectum à natura, nullumque alium modum esse naturam ad subsistendum; & consequenter docent hanc existentiam non fuisse in humanitate Christi Domini.

Hæc autem sententia fortè ex eo probatur à suis autoribus, quod supposita distinctione existentia ab essentia, sufficienter constituitur per se natura per modum substantialiter existendi, neque videtur necessarium fingere alium modum; neque ab hac sententia Capreoli videtur differre Molina sententia 1. parte quæst. 29. art. 2. disp. 3. ubi docet, substantiam dicere existentiam per se cum negatione dependentiæ ab alio in suo esse: docuerat autem in eadem 1. parte quæst. 3. art. 4. existentiam distingui à natura, non ut rem à re, sed ex natura rei, & formaliter ante intellectum.

Sed hanc sententiam diuersi autores diuerso modo impugnant; mihi verò ex eo non probatur quod putem, existentiam non distingui ab essentia ante intellectum, ac proinde mansisse humanitatem Christi cum sua existentia, & non cum personalitate creata.

Quinta sententia est asserentium, substantiam esse modum quendam substantialem positium, ita Caietanus art. 2. huius quæstionis, & Medina ibi. Antonius de Pantulia de prædestinatione, & gratia cap. 10. & recentiores alij Thomistæ. Præterea, hunc modum immediatè efficere naturam, & eam determinare ad rationem suppositi. Deinde supposito aduenire existentia, quam censet distingui realiter à natura, & substantia, & quod attinet ad distinctionem existentia naturæ, non est huius loci, sed dicitur quæst. 17. Quod verò existentia supponat naturam substantem, probat Caietanus ex S. Thoma infra quæst. 17. art. 2. ubi docuit esse consequi hypostasim, sicut habentem esse.

Sed hæc doctrina Caietani mihi non probatur, & primò falsum est existentiam distingui à natura, ut docuimus in *Metaphysica*, & dicemus quæst. 17. deinde falsum est existentiam posteriorem esse substantiam, cum non distinguatur à natura existentia ipsa, & substantia distinguatur. nam in Christo mansit natura hominis, & non mansit substantia.

Denum, etsi admittendæ essent existentia, & substantia distinctæ ab essentia, ordo ille Caietani mihi non probatur, ratio enim videtur postulare, ut natura prius afficiatur existentia, quam substantia, eo quod existentia constitueretur essentia in rerum natura; per substantiam verò redderetur incommunicabilis, substantia enim est modus peculiaris existendi per se; unde videtur supponere ipsum existere.

Et Damascenus 1. de fide, cap. 11. dixit substantiam esse modum existentia, & in diuinis substantia posterior est existentia secundum rationem, etiam si idem sit secundum rem natura, & personalitas; & S. Thomas quæst. 4. artic. 2. & 3. docet id quod assumitur, supponi assumptioni, ex quo colligit assumi naturam, & non personam; ergo sentit naturam cum existentia esse priorem substantia.

Vltima sententia hoc tempore communis, multorum est, suppositum supra naturam addere modum peculiarem, quo constituitur in ratione suppositi, & personæ, ita sentit P. Vazquez 1. parte, disp. 125. & 126. P. Suarez supra sect. 4. Valentia puncto citato. Fonseca 5. *Metaphysicorum* cap. 8. quæst. 6. & videtur tradidisse Thomas de Argentina 30. dist. 6. quæst. 1. artic. 1. conclus. 2. & quod sit modus positium quem

quem suppositum addit supra naturam, planè sentit S. Thomas. nam *q. 2. art. 2. ad 3. & art. 5. ad 1.* dixit de ratione indiuidui esse, non tantum indiuiduum, sed esse etiam per se subsistere; & in hac *quest. 4. art. 1. ad 3.* planè sentit, personalitatem in Angelis esse aliquid positium, & *art. 2. in corpore*, idem sentit de personalitate humanæ naturæ, docet enim, quòd si præintelligeretur assumptioni, deberet per assumptionem corrumpi, & indicat ad tertium quæ sæpe aliis locis. Sed ex his locis S. Thomæ non omnino efficaciè probatur subsistentiam distingui ab existentia.

Sed obiicit S. Thomam, qui in *3. dist. 6. quest. 1. art. 2. ad 5.* docuit, coniunctum ex anima, & corpore præter animam, & corpus, & vnionem, nihil esse positium, sed fieri subsistens per hoc quod alteri non adiungitur. Respondeo S. Thomam contrarium docuisse in locis citatis huius 3. partis; an verò iste modus positius distinguatur à natura ante intellectum, infra dicemus.

Mihi sanè placuit semper hæc vltima sententia, quæ ex impugnatione aliarum satis probata manet, & eam explicare necessarium est. Et

Primò sciendum est, subsistentiam à nobis non poni rem omnino distinctam à natura, sed modum, vt infra ostendemus.

Secundò volumus istum modum esse substantialem, quia est de integritate substantiæ, est enim terminus naturæ substantialis, quo constituitur in esse personæ; persona verò est aliquid in prædicamento substantiæ, & quòd iste modus debeat esse substantialis, probari vltcrius potest ex doctrina Patrum tradita *quest. 2. qui, vt vidimus, docent vnionem Verbi cum natura humana esse substantialem; ergo talis vnio facta est loco alicuius substantialis, substantia enim verbi suppleuit vim substantiæ propriæ creatæ; item accidens habet sibi communem terminum accidentalem: ergo & substantia substantialem.*

Tertiò notandum est, modum istum dici modum per se existendi, quia per illum completè terminatur natura substantialis, vt per se, & separatim ab aliis existat.

Quartò notandum, quòd talis modus sit ponendus, satis constat ex supraddictis contra opiniones aliorum.

Quintò consequenter afferendum esse, humanitatem Christi habituram hunc modum, nisi assumere- retur à verbo, & illum fuisse impeditum per vnionem cum verbo, de qua vnione supra *quest. 2. philosophati sumus.* Iuxta hæc verò optimè intelliguntur locutiones Patrum de mysterio Incarnationis.

Sextò notandum, modus iste per se existendi aptè intelligi potest per analogiam, ad modum quo accidentia existunt in alio: sicut enim præter naturam accidentalem necessaria est inhæsiō, seu in- existentia, id est, existentia in alio, ita præter naturam substantialem necessaria est perfectio, id est, modus quo vltimò per se existat natura ipsa substantialis. Plura de hoc modo dicemus in sequentibus.

Restat soluere argumenta in contrarium.

Ad argumentum primæ sententiæ constat posse excogitari modum substantialem, qui sit quasi terminus, & complementum naturæ, & constituere eam in ratione suppositi.

Ad primum Scoti respondetur, non esse inconueniens, esse aliquem modum in natura substantia- li, qui assumi non possit, neque contrarium sen-

tit Damascenus ibi citatus, loquitur enim de natura, dum ait non esse sanatum quod non est assumptum.

Ad secundum respondet Valentia, & alij, hunc modum includi in composito, est enim de integritate illius, ideo ad illud membrum diuisionis pertinet.

Ad tertium fatetur illo modo carere humanitatem Christi, an verò patiatur violentiam, dicemus infra.

Ad quartum respondetur, quòd si humanitas dimitteretur à verbo, statim acquireret modum istum; an verò de potentia absoluta possit esse sine illo, dicemus statim, quod tangitur in quinto argumento.

Ad ea quæ afferbantur pro tertia sententia, etiam facilè respondetur ad locum Aristotelis, nihil ex eo sumi contra eam, quæ diximus, vt legenti constabit, neque ibi disputabat de distinctione naturæ singularis à persona, imò ipse non cognouit talem distinctionem.

Ad Patres respondetur, eos à posteriori explicasse personam, accidentia enim sunt signa, & ideo appellarunt ea characteristicas proprietates.

Sed restant nonnullæ difficultates ad exactam explicationem traditæ doctrinæ.

Prima est, an in Angelis distinguatur subsistentia à natura? Albertus in *3. dist. 1. artic. 2.* existimauit in Angelis non differre ex natura rei modum subsistentiæ à natura, nec video quo probabili argumento.

Contrariam tamen sententiam puto esse communem, vt constat ex dictis *dist. 11. dub. 1.* & planè est sententia D. Thomæ in hac *questione art. 1. ad 3.* & sæpe aliis locis, sequitur Bañes *1. part. quest. 3. artic. 3. dubio 2.* qui alios citat, & que consentanea Paulo, & Patribus, iuxta dicta *disput. 11. citata, dub. illo 1.* & vt dixi in Metaphysica, probabile est mihi nullam esse creaturam possibilem, quæ per suam essentiam absque aliquo modo superaddito substantialiter subsistat, ita vt nulla ratione in ea differat natura, & subsistentia; quomodo verò de hac subsistentia Angeli sit philosophandum, ex dictis de subsistentia humana constat.

Secunda difficultas, quomodo differat subsistentia à natura ante intellectum. Duplex est dubitatio, vt aduertebam in Metaphysica; altera modi à re cuius est modus, altera rei à re. Queritur ergo, an subsistentia differat à natura tanquam res à re, vel solum vt modus à re, cuius est modus; & quòd aliquo modo differat à natura ante intellectum patet, quia separantur. nam manet natura in Christo sine subsistentia creatæ.

Fonsæca *5. Metaphysicorum, cap. 8. quest. 6. sect. 6.* docuit, subsistentiam esse entitatem incompletam, & negat esse purum modum essendi; docuerat verò *quest. 6. sect. 2.* purum modum essendi distingui à re, præcisa omni consideratione intellectus, & natura esse formaliter ens; nisi ens fuisse sumatur pro eo quod est aliquid vt condistinctum à nihil; & huiusmodi dicit esse modum quem habet quantitas in subiecto & extra subiectum; quòd verò subsistentia non sit purus modus essendi, constat primò, quia cum suppositum sit aliquid completum, & substantiale, necesse est quòd per aliquid substantiale compleatur: eadem ferè est secunda ratio Fonsæcæ.

Tertia ratio est, quia diuina personalitas, est ens formaliter, & non purus modus essendi; quartò, quia si subsistentia esset purus modus essendi,

essendi non rectè diceretur suppleri, per supposita- litatem verbi, quia modus non propriè dicitur suppleri, vnde & illud Innocentij III. *persona Dei consumpsit personam hominis*, non propriè intelligeretur: videtur ergo velle Fonsæcam non sic se habere subsistentiam comparatione substantiæ, sicut inhærentiam comparatione accidentis, & ita dicit, subsistentiam aliter differre à natura, ac inhærentiam ab acci- denti; & sicut aliqui putarunt, vt reuli in Metaphysica, existentiam distingui à natura, vt rem à re, ita de subsistentia philosophari posset aliquis.

Bañes *1. part. quest. 3. art. 3. dub. 1. conclus. vltim.* dicit probabilius esse, quòd subsistentia distinguatur à natura tãquam res à re, quamuis sit probabile, quòd distinguatur vt modus à re, id est, sicut scisso à se- dente; probat verò primam partem, quia si suppositum non addit supra naturam aliquid tanquam rem à re distinctum, vix potest intelligi quo pacto Verbum diuinum assumpsit naturam humanam, & non suppositum.

Sed, vt docui in Metaphysica, probabilius longè est subsistentiam non distingui à natura, nisi vt modum à re cuius est modus, vnde, quod docuit P. Suar. in *Metaphysica, quest. citata, sect. 4. num. 33.* & ipse Fonsæca tandem vocat subsistentiam modum essendi, docetque sic appellari à bonis autoribus, solumque negat esse vocandam purum modum essendi. Et probauit loco citato, primò à simili de inhæsiōne acci- dentis, & inexistentiæ illius, quæ modus quidam est, secundò, quia si subsistentia est res quædam, non vniretur naturæ nisi per modum alterum, sicut materia vnitur formæ, & omnes res vnuntur inter se vinculo aliquo: & explicari potest, quia natura per modum est in alio; ergo per aliquem modum illi contrarius est per se, natura enim hominis per vnionem cum verbo, vt diximus *q. 2.* terminata est, & sustentatur à verbo, & est in illo: sicut ergo in accidentibus esse per se, & esse in alio, modi contrarij, ita esse per se & esse in alio in natura substantiali erunt modi contrarij; alij argumentis hoc contendit probare P. Suarez, quæ de industria omitto, quia non carent difficultate.

Nostræ sententiæ sanè fauet modus concipiendi, concipimus enim subsistentiam, quasi terminum afficientem naturam, & modum essendi illius, eo quòd per illam natura est per se in rerum natura, neque existimo alio modo se habere subsistentiam comparatione substantiæ, quàm se habeat inhæsiō comparatione accidentis, in quo mihi non probatur Fonsæca, cuius mentem assequi non est omnino facilè, neque eius rationes aliquid pres contra ea quæ diximus.

Ad primam respondetur, subsistentiam esse modum substantialem de integritate suppositi, sicut terminus est de integritate lineæ, sed non esse necessarium suppositum compleri per aliquam rationem, vt distinctam à modo, & idem respondetur ad secundam.

Tertia nihil concludit. nam personalitas diuina identificatur realiter cum diuina essentia; personalitas verò creatæ differat à natura ante intellectum.

Ad quartam respondetur nihil habere efficacitatis, quia vnus modus reuera potest suppleri per aliū, suppleri enim translatiue sumptum, in his rebus solum significat capacitatem rei, & indigentiam eius, quæ velut impletur ab vno, impleri ab alio per eiusdem muneris exercitium, & esse modò potest vnus modus impedire alium, quo sensu, vt supra diximus, dixit Innocentius, personam diuinam consumpsisse naturam humanam.

P. Luisij de Torres sect. dist. Pars I.

Argumentum verò, quo vsus est Bañes, nihil concludit, nam etiam si subsistentia solum distinguatur vt modus ante intellectum à natura, facilè intelligitur, posse assumi naturam, non assumptio illo modo: sicut intelligi facilè potest, naturam existere ante intellectum sine sessione.

Tertia difficultas restat explicanda, an possit natura existere de potentia absoluta, sine subsistentia propria, vel aliena. Sorus quidem supra putat naturam posse existere sine substantiali, si est modus positius distinctus ab illa, id quod Cateranus liberaliter concedit Scoto in hac *quest. art. 2. §. ad quartum, & Valentia in hac questione punct. 2. circa 3. obiectionem Scoti*, idem sentit Medina *art. 2.* ad cuiusdam eius quarti argumenti. Et ratio Scoti est, quia essentia & natura est prior subsistentia: si ergo illa est aliquid positium reale, poterit natura sine illa conseruari.

Contrariam sententiam tradit Fonsæca *5. Metaphysicorum, cap. 8. quest. 6. sect. 3.* & valde probabile putat supra Medina, & sequitur Tapia *quest. 5. artic. 2. ad 4.* & P. Suarez *3. part. tom. 1. dist. 8. sect. 3.* & fuis in *Metaphysica, dist. 34. sect. 6. num. 25.* & hanc sententiam à fortiori tradent qui putant existentiam non distingui à subsistentia. nam res nequit existere sine existentia, & hanc sententiam iam olim tradidi in Metaphysica, vbi aduertebam decipi Fonsæcam, dum putat hanc secundam sententiam traditam esse à S. Thoma *3. dist. 5. quest. 3. artic. 3. ad 3.* ibi enim solum dicit, quòd si natura humana dimitteretur à verbo, subsisteret homo per se; & quidem constitutum est apud omnes, si de connaturali modo sit sermo, non esse auferendam subsistentiam propriam à natura, nisi vt terminetur aliena, natura enim sua postulat terminum suæ existentia: deinde de potentia absoluta etiam mihi semper probabilius visum est, non posse naturam consistere sine subsistentia propria, vel aliena; & ratio huius est arctissima connexio quæ est inter naturam, & subsistentiam tanquam inter rem, & terminum suum, quia iste modus est, quo vltimò constituitur in rerum natura: sicut ergo vt res existat in alio, præter existentiam naturæ requiratur necessariò modus aliquis, ita vt res existat per se, præter existentiam substantialem, requiritur modus perfectioris, & ita non potest natura existere in rerum natura sola existentia sua, nisi determinetur modo existendi in alio, vel per se, quod amplius explico ex eo quòd maior est connexio naturæ cum modo suo essendi, quàm sit quantitas cum præsentia, & tamen quantitas sine aliquo modo præsentia esse nequit in rerum natura; & ex hac doctrina constat quid respondendum sit ad rationem oppositæ sententiæ.

D V B I V M II.

An materia prima habeat partialem subsistentiam.

Explicare oportet hoc loco, an subsistentia naturæ sit aliquid indiuisibile? & certum est in Angelica natura, subsistentiam esse indiuisibilem, sicut natura ipsa indiuisibilis est, neque habet illa subsistentia, vnde sumat diuisibilitatem cum natura quam afficit, neque habet partes phycas essentielles, neque integrantes: difficultas ergo est de subsistentia naturæ compositæ ex materia & forma.

Vt verò res exactè explicetur, sigillatim disputandū est de qualibet parte essentiali, an aliquā partialem subsistentiā habeat, ex quo facilè erit iudicare, an subsistentia totius sit diuisibilis, vel indiuisibilis. Primò dicemus

dicemus de materia prima: secundò de forma materialis; tertio de anima rationali.

Circa primum, P. Suarez in *Metaphysica*, disp. 34. sect. 5. præsertim à num. 35. putat materiam primam habere suam partialem subsistentiam, pro qua sententia citabam ego olim Genebrardum lib. 2. de *Trinitate*, pagina 93. & 94. quia dixit subsistentiam interdum manare ab vno principio, vt in Angelis; interdum à duobus, vt in hominibus anima & corpore constantibus: sed hic autor neq. clarè loquitur, nec rem disputabat, & quod docet, verum sensum habere potest, etiam si subsistentia sit indiuisibilis, solum enim vult, subsistentiam sequi naturam integram, & vbi natura est simplex, vt in Angelis, dicitur oriri ex vno principio: vbi verò est composita ex materia, & forma, dicitur ex vtroque oriri.

Aliqui recentiores putant fauere huic sententiæ Antisthorensi 3. *sua summa tract. 1. cap. 1. quest. 2.* eo quòd putat, vt dicemus *quest. 6.* diuersa vnione vnitam fuisse materiam primam verbo, & diuersa vnione vnitam fuisse illi animam rationalem; ex quo volunt colligere, materiam habere partialem subsistentiam, & animam similiter ex mente huius Doctoris. Sed hoc rectè colligitur, quia hoc potuit hic autor existimare, et si putauerit materiam primam non habere partialem subsistentiam; nam Caietanus, & alij, vt dicemus *quest. 6.* qui putant materiam primam non habere subsistentiam, putant illam esse vnitam verbo independentè à toto, mansissetque illam vnionem quando dissoluta est vnio integræ humanitatis, putarunt enim quòd licet materia prima non habeat subsistentiam propriam, est vnibilis subsistentiæ verbi, in ordine ad vnionem integræ naturæ cum verbo, de quo ibidem dicemus esse falsum, & contra S. Thomam, & ideo hæc sententia, quæ habet materiam primam, à sui propria & peculiari subsistentia, ex his qui hæcenus sua scripta prælo mandarunt, auctorem nullum habet, præter P. Suarez, quem tamen plures recentiores, & ipsi docti sequuntur.

Probari potest primò, quia materia prima habet suam existentiam propriam: ergo in suo esse non pendet à forma; ergo est per se cum sit primum subiectum, in nullo est cum dependentia; ergo habet propriam subsistentiam, hac enim ratione anima rationalis dicitur habere in corpore subsistentiam, quia non pendet à subiecto, atque aded est per se; ergo idem erit de materia prima.

Secundò, quia existentia totius respondet partibus illius, ita vt materia habeat suam existentiam partialem, & forma similiter; ergo idem erit de subsistentia.

Tertio, quia videtur magis consentaneum doctrinæ Patrum, materiam prius natura fuisse vnitam verbo, quàm animæ rationali, de quo *quest. 6.* ergo quia habet natura sua partialem subsistentiam, subsistentia enim verbi eo modo afficit partes humanitatis, quo afficeret eas subsistentia humanitatis si non impediretur.

Quartò, quia nihil est quod impediat, materiam primam habere suam partialem subsistentiam, quia cum habet suam existentiam substantialem, poterit etiam habere partialem modum per se essendi, quo fiat incommunicabilis alieno supposito. Putant verò qui hanc sententiam sequuntur, solum pugnare cum subsistentia modum existendi in alio, per modum inherens cum dependentia ab illo.

Contrariam tamen sententiam videntur tradidisse expressè Scholastici antiqui, & primò Scotus

citatus *dub. 1.* omnes partes siue integrantes, siue essentielles, excludi à ratione suppositi simpliciter, neque concedit aliquam partialem subsistentiam materiæ, vel animæ. Item Scotus non ponit hos partiales modos subsistentiæ, quia putat subsistentiam supra naturam solum addere negationem illam duplicem, quam retuli ex mente ipsius *dubio 1.* Scotum verò sequuntur eius discipuli.

Deinde in schola S. Thomæ semper contrarium traditum est, ex mente S. Thomæ, qui ex mente multorum negat materiam habere existentiam à se, sed solum à forma, quod esse sensum S. Thomæ, docuit ipse P. Suarez in *Metaphysica*, disp. 15. sect. 8. & eam indicat 1. *part. quest. 66. artic. 1.* & de potentia *quest. 4. artic. 1.* & sæpe alibi, & quid sit de hoc, his locis saltem de subsistentia loquitur S. Thomas, cum docet, materiæ non habere esse nisi à forma, & idem sentiunt plures Thomistæ, qui existimant materiam non habere existentiam nisi à forma, debent enim dicere, materiam non habere subsistentiam, antequam habeat formam, putant enim nullum habere actum nisi prius informetur. Idem de existentia sensit Argentina 2. *dist. 12. quest. 1.* Bouauentura *art. 1. quest. 1.* & alij, qui putant materiam non posse existere sine forma, quos refert P. Suarez *sect. illa 9. citata*; deinde S. Thomas in *hac quest. 4. artic. 2. ad 3.* dixit per vnionem cum verbo, non fuisse corruptam personalitatem hominis, sed impeditam ne à natura oriretur; & tamen si in materia esset aliqua subsistentia partialis, illa corrumpetur, quia præfuisset in materia; & *quest. 6. artic. 4. ad 3.* dixit S. Thomas prius carnem vniri animæ quàm verbo, quia ex vnione ad animam, habet quòd sit vnibilis verbo in persona: sentit ergo secundum se, materiam non terminari subsistentia, quia iam ratione sui esset vnibilis verbo, & non ratione animæ; & hanc esse mentem S. Thomæ, ex multis, quæ in sequentibus dicemus, intelligitur: vnde tota Scholasticorum antiquitas, planè sentit materiam non habere partialem subsistentiam. S. Thomam sequuntur omnes eius discipuli antiqui, & recentiores, vbicumque agunt de existentia & subsistentia, hoc planè docent, & alij quos citauimus *questione 6.* vbi id supponit Valentia *puncto 2.* & quòd materia non habeat subsistentiam, docuit Molina 1. *parte, quest. 29. artic. 2. disputat. 3.* Fonseca 5. *Metaphysicorum, cap. 8. quest. 5. sect. 4.* qui pro hac sententia citat Alexandrum P. Vazquez 1. *parte, disputat. 125. cap. 4. in fine*, negat subsistentiam partium.

Restat vt ratione probemus hanc conclusionem, & veram sententiam.

Notandum est primò controuersiam fuisse apud antiquos Patres de significatione nominis hypostasis, de qua in materia de *Trinitate*, 1. *parte, quest. 29.* & legi potest Fonseca 5. *Metaphysicorum, cap. 8. quest. 5. sectione 4.* & demum post sedatam controuersiam Latini vsi sunt nomine subsistentiæ pro persona, deinde Scholastici sumpserunt nomen subsistentiæ pro ipsa personalitate, & modo illo, quo natura constituitur in esse personæ, vt bene notauit P. Vazquez 1. *part. disp. 125. cap. 4.*

Secundò quod attinet ad hoc ipsum nomen subsistentiæ, subsistere si est aliquod esse verum, & reale, vt distinguitur contra inanem speciem, quo sensu Aristoteles lib. de *mundo*, ad Alexandrum dixit, ea quæ in aère cernuntur partim specie tenus esse, partim hypostasis, & subsistentiam habere. Secundò sumitur pro eo quod est subesse, sicut in

in ædibus fundamentum, & in columna basis dicitur subsistere, & hoc sensu ad *Hebræos 11.* dicitur, *fides subsistentia*, id est, subsistentia & fundamentum sperandarum rerum; Scholastici verò subsistere interdum dicunt, quod non habet subiectum in hæsiōis accidentaliter, & hoc modo omnis substantia, & pars quælibet eius subsistit, nulla enim inest accidentaliter. Tertio sumitur pro eo quod est esse per se sine dependentia à subiecto quolibet in suo esse, qua ratione sine controuersia anima rationalis subsistit in corpore, de quo latius infra dicemus. Quarto modo, quod omnino est per se, & non alio vlla ratione, de quibus modis Fonseca *suprà*, & Molina *loco citato*.

Peculiariter ergo querimus, an materia prima habeat in toto composito modum aliquem posituum superadditum, ratione cuius possit dici per se subsistere, ita vt ex illo, & ex altero modo formæ componatur integra subsistentia totius.

Et qui primam sententiam sequuntur, affirmant, materiam primam habere talem aliquem modum; auctores verò secundæ sententiæ negant. Probatur verò potest secunda sententia primò, quia vel ponitur ista subsistentia totalis, vel partialis vt componat cum altera; sed neutro modo poni potest: ergo.

Respondent aliqui subsistentiam materiæ esse integram in compositis, ex materia, & forma corruptibili, eo quòd forma in his non subsistit, vt dicemus infra; materia verò est maximè per se existens, quia est primum subiectum, & cui repugnat ab aliquo subiecto dependere, vel in aliquo esse vt in subiecto: huius opinionis meminit P. Suarez 3. *parte, tom. 1. disput. 19. sect. 4. in fine*, & postea fulius explicuit in *Metaphysica, disputat. 34. sectione 5. num. 14.* vbi meritò eam refutat, & dicit esse alienam à modo loquendi, & sentiendi Philosophorum, & Theologorum, & impugnari potest primò prædictus modus dicendi, quia ex eo sequitur omnem subsistentiam compositi materialis, ex materia horum inferiorum, & formæ corruptibilis esse eiusdem speciei, quia materia est eiusdem speciei; si ergo sola subsistentia illius est subsistentia, horum omnium compositorum habebunt subsistentiam eiusdem speciei, quod per se est absurdum.

Secundò, quia integra natura equi, v. g. propriissimè conuenit nullo modo esse in alio; ergo propriissimè illi conuenit subsistere, quia omnino est per se, vnde S. Thomas 1. *parte, quest. 75. artic. 2. ad 2.* dixit propriè, & per se subsistens dici, quod neque inheret vt accidens, vel forma materialis; neque est pars; & eadem 1. *parte, quest. 29. artic. 2. in corpore* docuerat ea dici subsistere, quæ per se existunt, & non in alio: quis autem neget hoc per se propriissimè conuenire integræ naturæ vt sic; & 1. 2. *quest. 4. artic. 5. ad 2.* dixit quòd esse totius non est alicuius suarum partium, idemque esse formæ & materiæ.

Tertio, quia substantia, vt dicit Damascenus 1. *de fide, cap. 11.* est modus existentia, quod de nulla existentia aptius, quàm de existentia integræ naturæ intelligi potest.

Quartò, quia si materiæ concedit subsistentiam modus, quia non est in subiecto cum dependentia, & anima rationalis non pendet à subiecto, & habebit hunc modum: ex quo fieri modum materiæ componere cum modo illo animæ rationalis, & ita concluditur modum materiæ esse partialem, & proinde non fore totalem subsistentiam equi, aut

P. Luisij, de Torres select. disp. Pars I.

alterius similis compositi. Aliis rationibus impugnat P. Suarez prædictam sententiam, quas de industria omitto.

Alij verò putant, modum materiæ esse partialem, ad componendam integram subsistentiam, ita Pater Suarez, & communiter recentiores qui illum sequuntur.

Sed neque hoc dici potest.

Primò, quia, vt infra dicemus, sufficit subsistentia indiuisibilis totius; ergo sine causa finguntur partiales isti modi. quod argumentum semper magnæ efficacitatis iudicatum est, ad vitandam pluralitatem entium, seu modorum.

Secundò probatur, quia, vt infra dicemus, forma materialis substantialis non subsistit in corpore; ergo subsistentia totius non potest componi ex subsistentiis partium: ergo non potest poni in materia modus subsistentiæ partialis. Hæc vltima consequentia videtur euidentis; illa prior probatur, quia si vna ex partibus non habet subsistentiam partialem, altera non habebit cum qua componat.

Respondet aliquis formam materialem afferre secum aliquid quod componat cum subsistentia partiali materiæ; sed contra hoc est, quòd illud non potest esse perfectas formæ, cum sit in subiecto cum dependentia ab illo, scilicet à materia prima, vt fatetur P. Suarez *sectione illa 5. num. 24.* in vltimis verbis. Si verò est in hæsiō, non componet cum perfectate materiæ subsistentiam totius, hoc enim & ridiculum esset, & reuera solum in materia esset subsistentia, & perfectitas, quod supra impugnatum est.

Item si esset aliqua perfectas formæ prout vnità formaliter, non posset constituere formam per se ex natura rei, vnde non esset perfectas; si verò dicatur perfectas naturæ, contra hoc est, quòd non ponitur perfectas integræ naturæ, cum hæc includat modum ex parte materiæ; poni ergo debet perfectas partis, nempe formæ, quod dici non potest de forma dependenti à materia in suo esse.

Dices, neque esse perfectatatem formæ, neque totius, sed modum, cum quo modus naturæ componit integram subsistentiam totius, ita philosophatur P. Suarez *sect. illa 5. citata, num. 43.*

Sed hoc dici non potest, primò, quia iam subsistentia materiæ non componeret cum altera partiali subsistentia, & ita propriè non potest modus materiæ dici partialis subsistentia.

Item modus ille natura sua poterat inherere, & pendere à sustentante subiecto, vt concedit P. Suarez; ergo per illum non determinatur forma ad existendum per se, de quo etiam dubio sequenti dicemus. Rursus, vt supra dicebam ex Damasceno, subsistentia est modus existentia per se substantialis; ergo per nihil potest talis existentia determinari, nisi sit perfectas; talis verò modus non ponitur perfectas, & expressè negatur ab his Doctoribus, esse partialem subsistentiam: ergo. Deinde totum hoc videtur liberè fictum, vt defendatur multiplicitas partialium subsistentiarum hæcenus inuisa Theologis, & Philosophis.

Tertio principaliter probari potest, materiam non habere partialem subsistentiam, quia, vt dicemus *quest. 6.* ex mente Patrum, materia non est assumpta à verbo, nisi prius vnita formæ fuerit ipsa materia; ergo secundum se non habet subsistentiam partialem, quia subsistentia verbi subrogata est loco subsistentiæ propriæ, & eo ordine quo afficeret illam naturam.

L 2 Quartò

Quartò ulterius, si ponitur aliqua substantia A propria naturæ, sequitur materiam esse causam efficientem illius, ex opinione Doctorum primæ sententiæ; patant enim substantiam oriri efficienter à materia. Est autem paradoxum inauditum quod materia efficiat, quod licet à Doctoribus primæ sententiæ concedatur, tamen id fit, non solum sine autore, sed etiam contra ea quæ communiter docuerunt Theologi, & Philosophi.

Quintò probari potest, materiam non habere B partialem illum modum, quia vel ponitur ut materia fiat incommunicabilis alteri ut subiecto, vel ut supposito. Primum dici non potest, superuacaneus enim est modus ille ad eum effectum, nam per suam existentiam habet, ut non possit esse in subiecto vilo, quia est primum subiectum, cui repugnat in alio recipi, & est substantia, & ita non potest esse in subiecto ut accidens. Secundum & sine idoneo argumento dicitur, & fingitur contra Doctores, substantia partialis, & definitio illius.

Deinde, cum materia prima natura sua vel pendat in suo esse à forma, vel de potentia absoluta, vel saltem ex natura rei, sine illa esse non possit, sequitur secundum connaturalem ordinem non esse assumptibilem sine formæ; ergo ut reddatur incommunicabilis alteri, ut supposito, sufficit substantia totius naturæ, quæ per se primò terminat integram naturam, secundariè verò partes, & ita illa per se primò reddit naturam incommunicabilem alieno supposito, quia primariè constituit illam omnino per se.

Sextò, ratio substantiæ non potest consistere in hoc quod aliquid sit incommunicabile alteri, ut subiecto, & ut supposito. Primò, quia deitas in abstracto significata habet hoc, & ut sic non includit formaliter suppositum; secundò, quia forma materialis est per suam inhætionem incommunicabilis alteri, ut supposito, & ut subiecto tanquam accidens, quia est substantia; ergo ad hunc effectum non requiritur ex parte illius altera substantia partialis; ergo sufficit substantia materiæ, ut tota natura sit eo modo incommunicabilis. quod supra impugnatum est. Requiritur ergo substantia tanquam modus, & terminus existentie, ut completè res existat per se, quod materiæ, aut alteri parti prout est in alio, siue in subiecto, siue in toto, conuenire nequit. Vnde S. Thomas 1. part. quest. 75. art. 2. ad 2. dixit, propriè, & per se subsistere dici, quod neque est inhærens, neque est pars.

Vltimò, ut infra dicemus, ex communi sensu antiquorum subsistere solum conuenit toti, quod nullo modo est in alio, neque fas est fingere nouas definitiones substantiæ, ut concedantur partibus substantiæ partiales substantiæ.

Restat satisfacere argumentis contrariæ opinionis.

Ad primum respondetur liberè fingi sufficere ad hoc quod materia habeat substantiam, quod non pendeat ab alio. Et primò in opinione eorum, qui putant non habere existentiam nisi à forma, ita ut etiam de potentia absoluta non possit esse sine illa, nullam habet vim primum illud argumentum; deinde nos existimamus, saltem ex natura rei non posse esse sine forma in statu connaturali; quod verò non pendeat in suo esse à forma simpliciter, non sufficit, ut dicatur habere partialem modum substantiæ, quia cum sit pars, non potest habere substantiam partialem, vel totalem, ut ostensum est, & sanè ut intelligatur per se esse, quia est independens, sufficit existentia sub-

stantialis, non educta de potentia alicuius subiecti.

Ad secundum respondetur primò, non habere vim in opinione eorum qui putant, vnam esse existentiam totius, & materiæ, & formæ. Secundò, in nostra opinione respondeo existentiam esse idem cum entitate rei, & ita materiam habere suam existentiam, & formam etiam habere suam existentiam; substantiam verò repugnare partibus, eo quod illa constituit rem omnino per se, quod partibus in toto existentibus nequit conuenire, & ita non est eadem ratio.

Ad tertium quæstione 6. ostendemus potius nostram sententiam esse magis consentaneam doctrinæ Patrum circa ordinem assumptionis, quod si aliquid sit in illis quo abuti possint aduersarij, ibidem explicabimus.

Ad quartum ex dictis constat.

D V B I V M III.

An forma materialis substantialis habeat aliquam substantiam.

R Recentiores putant, formas has habere suas proprias partiales substantias. Primò, quia substantia est modus existentie; ergo forma hæc cum sit substantia, & habeat suam existentiam, habebit terminum suæ existentie perfectitatem, quæ dicitur substantia. Secundò, quia licet non sit independens à materia, tamen reuera est substantia, quæ poterit subsistere incompletè, licet non eo modo, quo anima rationalis. Tertio, quia, formaliter loquendo, substantia non reddit rem incommunicabilem subiecto, sed supposito; ergo non pugnat cum dependentia à materia, si aliàs non sit substantialis. Antecedens probatur, quia si datur substantia materiæ, illa supponit materiam ex se incommunicabilem subiecto alteri; ergo, & idem est de substantia animæ rationalis, quæ supponit animam per se incommunicabilem cuilibet subiecto cum dependentia. Quartò, quia cum datur substantia materiæ, necesse est formam hanc afferre secum alteram partialem substantiam, ut componat integram substantiam totius, cum substantia materiæ; pro hac sententia nullum inuenio autorem, qui sua scripta typis mandauerit, eam tamen, ut dixi, defendant recentiores aliqui, quod etiam refert P. Suarez *sestione illa 5. num. 41.*

Secunda sententia est P. Suarez vbi proxime à num. 43. qui putat formas materiales non subsistere; quod infra probabitur, vult tamen, formas has afferre secum modum aliquem, qui cum modo materiæ compleat substantiam totius, & esse modum distinctum ab inhætionem ipsius formæ. Et probari potest primò, quia natura integra assumi potest, sicut cadaver in triduo; ergo præter substantiam naturæ priuaretur natura integra substantia; ergo non sola substantia materiæ.

Secundò cum dictum sit materiam habere substantiam partialem, & non esse illam solam substantiam totius, necesse est aliquid aliud addere, ut compleatur integra substantia totius.

Tertio, quia nisi forma substantialis afferat aliquem modum, ut compleatur substantia totius, sed manet sola cum inhætionem, vix poterit distingui à forma accidentali; nam substantialis ab accidentali debet differre, per hoc quod sit principium substantiæ essendi;

essendi; quod iste modus non sit partialis substantia, fuscè probat P. Suarez, & ex eo colligi potest, quod forma illa non subsistit per illum.

Tertia sententia est communis antiquorum, & recentiorum asserentium duo; primum est, formas materiales non subsistere; secundò nihil afferre, quod sit completium substantiæ. Et hæc sententia mihi placet, & vtrumque est sigillatim probandum. Primum docet S. Thomas 1. part. quest. 75. art. 2. vbi docet, & ex professo probat animas omnes, præter rationalem, non subsistere; & art. 1. ad 1. docuerat, substantiam excludere inhætionem accidentis, & formæ materialis, quo in loco id sequuntur interpretes; & Ferrara 2. contra Gentes, cap. 68. §. quantum ad secundum, quod si S. Thomas quest. illa 75. negare vult formas habere existentiam ratione sui, à fortiori negabit habere existentiam per se, & P. Molina & Fonseca, ibi citati expresse negant has formas subsistere; & P. Suarez *scilicet 5. citata, num. 42.* idem dicit ex communi Theologorum.

Et facile potest probari, quia substantia quæ est existentia cum modo perfectitatis, planè pugnat cum inhætionem, & dependentia à subiecto, esse enim per se, & in alio, saltem ex natura rei, modi sunt contrarij, sicut patet in modo per se, & in alio formæ accidentalis; pugnant enim pendere, & non pendere ab alio, & ideo, quod dicitur esse per se, non est in alio cum dependentia, quia, ut supra referebam ex S. Thoma, quæ per se existunt, & non in alio, subsistere dicimus.

Item, cum forma illa licet sit substantia, tamen cum pendeat à materia, nihil habet, ratione cuius dici possit subsistere per se, quia neque est independens à subiecto, neque operatur ut quod, neque habet propriam operationem, propter quod dixit S. Thomas quest. 75. citata, art. illo 2. formas materiales non subsistere, quia non habent propriam operationem; nulla ergo est causa ob quam præter existentiam substantialem tribuamus formis istis alium modum perfectitatis. Rursus substantia est terminus existentie, sed existentia harum formarum terminata est per inhætionem, & in existentiam in materia; ergo non habent terminum alium per se existendi, & ut minimum superuacaneus esset talis terminus.

Uterius, vel ponitur substantialis in his formis, ut per illam possint separatè existere, vel non. Primum dici non potest, quia ex natura rei non possunt existere separatè à materia; cum etiam, quia modus quo res est separata à materia, & quo est in illa dependentes, sunt contrarij, ut patet in accidenti, quando est in subiecto, & quod est per se. Confirmitur, quia modus existendi cum dependentia à subiecto, habet contrarium, & non alium quam modum existendi per se, & sine dependentia; ergo non possunt simul afficere eandem formam.

Deinde, quia integra natura totius est, quæ per se perfectè existit; ergo habet suam propriam substantiam, quæ illam afficit adæquatè; ergo non est necessarius modus per se formæ, quæ ratione sui non est terminabilis substantia. Probat, quia primariè nihil potest terminari substantia, nisi quod ex natura rei potest per se esse; sed forma materialis ex natura rei non potest per se esse; ergo primariè non est assumptibilis; ergo non indiget substantia per reddatur alteri supposito incommunicabilis, sed sufficit substantia propria totius, ut ratione illius reddatur incommunicabilis ex natura rei.

P. Luisij de Torres select. diss. Pars I.

Restat ut probemus illud alterum, quod forma non afferat modum aliquem quo compleatur integra substantia totius; & primò certum est; non esse talem modum secundum Scotum, & alios, qui dicunt, substantiam supra existentiam nihil addere potituum, sed duas illas negationes, quas supra retuli.

Item S. Thomas 1. part. quest. 76. art. 1. ad 1. dixit loquens de esse in quo subsistit totum, quod in formis materialibus non est idem esse compositi, & formæ solius, & 1. 2. quest. 4. art. 5. ad 2. dixit idem esse ipsum esse formæ, & materiæ, & ipse Sanctus vbiq; putat in compositis materialibus, præter hominem, esse prius conuenire composito, & ratione illius formæ; nullibi verò posuit formam efficiere modum aliquem solum partialem, & completium esse totius, imò semper putauit, esse ut quo, oriri à forma, nullumque esse in materia esse, quod ego de esse vltimo & substantia libentius intelligo.

Deinde ratione probatur primò, quia liberè fingitur talis modus effectus à forma, ut defendatur diuisibilitas substantiæ. Secundò, quia modus ille si est partialis, non potest esse perfectitas totius; cum tamen existentie modus deberet esse à substantia, & talis esse non possit, cum in materia ponatur propria, & peculiaris substantia illius; quod facile intelligitur ex eo quod sæpe docuimus, substantiam esse modum quo substantia completè per se existit, & à quo perficitur existentia, & constituitur ab altero terminata; sed per illum modum non determinatur integra existentia totius ut sic formaliter, quia materiæ existentia determinatur per suam substantiam, neque determinatur existentia formæ, quia hæc determinatur potius per inhætionem, & dependentiam à materia; ergo ille modus non est aliquid substantiæ, nec potest dici esse determinatum formæ prout vnita, quia illa ut sic potius est in alio.

Restat satisfacere argumentis primæ & secundæ sententiæ. Ad primum primæ sententiæ respondetur, existentiam substantialem non terminari perfectitate, quando est in materia pendens ab ea, tunc enim inhætionem terminatur, quæ est contraria modo existendi per se. Ad secundum respondetur, formam substantialem reuera esse substantem, partem tamen, si pendet à materia, nequit esse cum modo per se essendi, ut explicatum est. Ad tertium respondetur, substantiam cum sit modus per se, vel supponere non existentem rem in subiecto, vel facere alias res quæ sustentantur ab alio, & quæ ab alio pender, non potest dici esse per se, quod ex vobis ipsis viderur manifestum. Ad quartum respondetur, falsum supponere, nempe materiam habere suam partialem substantiam.

Ad primum secundæ sententiæ respondetur, naturam integram assumi posse, & tunc priuari integra substantia, quæ est propria totius; vnde nihil illud argumentum concludit contra nostram sententiam. Ad secundum supponit falsum. Ad tertium respondetur, formam substantialem afferre secum substantiam integram totius, quatenus est principium quo illius, & formæ semel vnita sequitur integra substantia, quæ primariè terminat integram naturam, secundariè verò partes eius.

Circa hæc eandem materiam, de perfectitate formæ materialis, an perfectitas quæ haberet forma materialis separata esset substantia. P. Suarez *diss. 14. scilicet 3. tom. 1. tertia pars, & in Metaphysica loco citato. n. 51.* putat eum modum esse substantiam. Primò, quia est modus per se substantialis, & ex natura rei

contrarius modo existendi in subiecto; ergo nihil illi deest ad rationem subsistentiæ. Secundò hoc explicat *sect. 3.* vt à posteriori, quia illa forma separata potest sola, & secundùm se assumi à verbo hypostatice. Tertio probari potest, quia modus ille constituit rem omnino per se; quæ verò per se subsistunt, & non in alio, subsistere dicimus; ergo.

Alij verò recentiores sentiunt eum modum per se non esse subsistentiam, & hanc sententiam ego tradidi in *Metaphysica*, vt probabilior: & probatur, quia sicut forma, quæ nullo modo est terminabilis primariè subsistentia, eleuari non potest vt terminetur, sicut supra dixi de forma accidentali; ita de forma quæ ex natura sua terminabilis non est, quia requiritur ærctissima proportio, propter ærctissimam connexionem inter materiam, & subsistentiam, inter rem & terminum eius: vnde non videtur sufficere quòd modus sit per se, quia hoc habet modus accidentium inhærens, neque quòd sit perfectas substantialis, si non conueniat ex natura rei ipsi formæ quam afficit, eo quòd subsistentia ex natura rei debet conuenire formæ, aut naturæ, vt possit suppleri per alienam subsistentiam; per subsistentiam verò verbi potius impeditur inhænsio naturalis formæ materialis, ad illam enim haberet forma eam inclinationem, non autem ad perfectatam illam, quam potest solùm naturaliter habere.

Deinde ad hominem possumus arguere contra primam sententiam, quia talis subsistentia non potest esse totalis, neque partialis; ergo nullo modo est subsistentia. Primum probo, quia natura partialis non potest terminari subsistentia totali. Secundum probo, quia talis perfectas non sequitur formam in toto, vt fusè probaui in *Metaphysica*, & breuiter ostendo, quia talis perfectas pugnat cum inhærentia, & modo existendi in materia cum dependentia: hoc argumento impugnauit olim in *Metaphysica* primam sententiam, quam tradidit P. Suarez *1. tomo 3. part. supra*; postea verò in sua *Metaphysica disp. illa 34. sect. 5. num. 52.* cum vidisset hoc argumentum, tacitè respondet huic obiectioni,

Primo posse naturam partialem subsistere subsistentia totali, quia certum est, in triduo animam Christi fuisse terminatam subsistentia verbi, & hoc modo, inquit, posset prædicta subsistentia formæ materialis dici totalis, quia non ordinatur ad componendum cum alia.

Hæc tamen sententia mihi non placet, nam subsistentia verbi, quæ totalis erat in se comparatione animæ, solùm suppleuit effectum subsistentiæ partialis, quam anima haberet si non assumeretur, nam in sententia Patris Suarez, anima rationalis habet subsistentiam in corpore, quam retinet separata, & ideo dixi supra, me arguere ad hominem.

Secundò respondet, posse dici partialem, non quia componat, sed quia est modus rei imperfectæ; sed hoc licet verum sit, tamen non satisfacit, quia si non potest componere cum altero, erit totalis, quia non est pars, quæ tamen naturæ partiali repugnat.

Sed prædictum argumentum non concludit absolute; quia in nostra sententia, quæ est communis multorum, vt dicemus dubio sequenti, anima rationalis subsistit extra corpus, & subsistentia illa non potest componere cum alia, & ita eo sensu non potest dici partialis, sed partis, neque in his modis hoc est mirum, quia actio qua creatur forma extra subiectum, (si est actio) non est partialis, quia cum nulla alia potest componere, sed actio, qua forma

ipsa producitur per modum totius, & idem est de subsistentia animæ extra corpus.

Ad primum respondetur, illi modo deesse ad rationem subsistentiæ, quòd non sit perfectas naturæ, quæ ex se postulat illum modum, solùmque dici potest latiori significacione subsistentia, quatenus constituit rem omnino per se.

Ad secundum respondetur, falsum esse talem formam posse solam assumi à verbo, & priùs quidem deberet probari, ipsam formam posse subsistere subsistentia propria, vt ex hoc inferatur posse terminari hypostatice subsistentia aliena.

Ad tertium, ex communi ratione etiam accidentia Eucharistiæ separata à substantia subsistere, quia actus per se existunt, & non in alio, & hoc modo etiam forma separata dici potest subsistere.

Eadem difficultas posset tractari de materia prima, in opinione asserentium, posse de potentia absoluta existere sine forma substantiali, tunc enim meo iudicio habebit modum per se, sicut materialis forma, de quo sicut de modo formæ philosophandum est.

D V B I V M I V.

An anima rationalis existens in corpore subsistat.

C Onseca & Molina supra citati docent, animam rationalem subsistere, quatenus subsistere significat habere esse independens à subiecto, & materia, non tamen simpliciter: & hoc sensu loquuntur Ferrara *2. contra Gentes, cap. 68.* & alij interpretes S. Thomæ *1. parte, quest. 75.* & quòd eo sensu subsistat, est mens sancti Thomæ *ibi*, & certum, quòd non pendeat à materia; quòd verò non subsistat simpliciter, infra dicetur, vnde isti Doctores non videntur concedere modum aliquem subsistentiæ distinctum ab anima, sed solùm existentiam cum sua dependentia inesse.

Et clarè Caietanus *in hac 3. part. quest. 6. art. 3.* & communiter multi recentiores docent nullum habere modum subsistentiæ animam rationalem, quam infra explicabimus, & docuit Scotus *in 3. disp. 2. q. 2. §. ideo.* Paludanus *quest. 2. P. Vazq. 1. p. disp. 174. art. 4.*

P. Suarez *in hac 3. part. disp. 17. sæpe* dicit animam rationalem simul cum modo existendi, & informandi materiam, habere subsistentiam peculiarem, & partialem, & *in Metaphysica, disp. 8. sect. citata, num. 27.* docet neutram partem posse demonstrari; & *num. 30.* docet, probabilius sibi videri, quòd anima rationalis habeat partialem illam subsistentiam in corpore.

Probat primò, quia quamuis sit anima in corpore, tamen non pendet ab illo; ergo verè est in se, & per se. Confirmatur, quia modus existendi in materia, & informandi illam, est longè diuersæ rationis ab vnione hypostatice; ergo non est necessarium quòd includat repugnantiam cum subsistentia.

Secundò, probat ex eo quòd anima rationalis ita fuit personæ verbi vnita, vt semper eadem vnio perseverauerit etiam in triduo; ergo quia etiam in corpore poterat terminari aliena subsistentia, sicut & propria, nisi impediretur.

Tertio probat, quia anima rationalis fit per creationem; creari verò est subsistentium, vt docuit S. Thomas *1. part. quest. 45.*

Quartò, quia aliàs cum separatur à corpore, non esset quasi violenta, quia reuera acquireret vnium modum

modum per se loco alterius, quem habebat in materia; sicut materia prima non est violenta quando acquirit vnium formam, etsi amittat aliam, aut saltem anima non esset in eo statu præter naturam, vt alij argumentantur.

Quintò probari potest ex sancto Thoma *1. parte quest. 75. citata*, vbi docet animam rationalem esse subsistentem, cæteras verò animas non subsistere.

Aduertendum tamen est P. Suarez ita concedere animam rationalem habere subsistentiam, vt tamen dicat illam esse partialem, & componere cum partiali subsistentiam materiam.

Sed alia sententia esse posset asserentium animam rationalem habere subsistentiam, & illam esse eandem subsistentiam totius communicatam materiæ, sicut de existentia philosophantur communiter subsistere, & de esse, ita loquitur S. Thomas *1. parte quest. 76. art. 1. ad 5.* ait enim: Ad 5. dicendum, quòd anima illud esse in quo subsistit, communicat materiæ corporali, &c. & addit ita, quòd illud esse quod est ipsius compositi, est etiam ipsius animæ, quod non accidit in formis aliis, quæ non sunt subsistentes; & *1. 2. quest. 4. art. 5. ad 2. dicit*, in anima post destructionem corporis manere esse compositi; & simili modo loquitur aliis locis, in quibus vel loquitur de esse sumpto pro subsistentia, vel de esse existentia, & sumi potest argumentum, quia sic existentia formæ potest eadem communicari composito, & manere in anima, idem poterit dici de subsistentia; & certè hoc docent Capreolus, & alij, qui, vt vidimus, probant existentiam, & subsistentiam non distingui.

Dicendum verò est, sine controuersia esse apud Doctores, animam subsistere priori illo modo, id est, existere independentem à materia ita vt posset operari; hæc est etiam mens S. Thomæ *1. p. quest. illa 75.* vbi ex operatione colligit animam rationalem subsistere, eo quòd operatur vt quod, & cæteras formas dixit non subsistere, quia non habent propriam operationem.

Secundò dicendum est, animam rationalem in corpore non subsistere proprie, & per se. Verba S. Thomæ *1. parte quest. 75. art. 2. ad 2.* hæc sunt: Per se existens quandoque potest dici aliquid si non sit inhærens, vt accidens, vel vt forma materialis, etsi sit pars, sed proprie, & per se subsistens dicitur, quod neque est prædicto modo inhærens, neque est pars. hæc ille. sed anima in corpore est pars; ergo proprie, & per se non subsistit. Probat, tum, quia est in alio vt in toto, & ita non est simpliciter per se, tum quia est in materia, licet absque dependentia, tamen reuera est in alio; ergo simpliciter non est per se, & *1. parte quest. 29. art. 2.* ea dicit subsistere, quæ per se existunt, & non in alio, vbi existentiam per se explicuit per negationem perfectam existendi in alio.

Quod ampliùs explico. nam vt sit independens in suo esse, non requiritur subsistentia, sed sufficit sola existentia, non educta de potentia materiæ; ergo non est necessarium fingere peculiarem modum subsistentiæ superadditum.

Item, quia existentia animæ verè afficitur modo existendi in alio; ergo ille modus est verè modus existentia animæ; ergo non habet alium modum existendi per se, cum habeat modum existendi in alio, isti enim modi sunt termini existentia substantialis; cum ergo anima habeat vnium, non est causa ob quam dicitur egere alio.

Quod vlteriùs ostendo, quia modus ille posituius existendi in alio, habet aliquid contrarium modum existendi per se; ergo anima quando separatur

acquirit alium modum per se existendi distinctum ab eo, quem habebat in corpore: vnde ille quem habebat in corpore, non erat perfectè modus per se, si quidem solùm afficiebat formam existentem in alio.

Sed dices, modum illum existendi in alio non habere modum posituium contrarium, sed solam negationem; ita planè sentit P. Suarez, vt patet ex quarto argumento supra posito; & ita docet, quòd cum anima separatur à materia, non acquirit alium quem modum, sed priuatur modo existendi in alio, quo etiam modo philosophantur recentiores alij.

Sed hoc mihi non probatur, eo quòd alij modi dispositiui existendi in alio, vel vt accidens in subiecto, vel vt forma materialis in materia, habent modos contrarios posituios; ergo & modus quo existit anima rationalis. nam si per solam negationem potest dici aliquid esse per se, id est, non in subiecto, vt anima rationalis, ita etiam poterit per negationem modi accidentis dici esse per se accidens, & per negationem modi formæ materialis poterit forma materialis dici esse per se. nam cum omnes isti modi habeant negationem, seu priuationem sibi oppositam, non potest assignari ratio ob quam aliqui eorum, præter negationem, habeant aliquid posituium contrarium, quod sit necessarium, vt forma sit omnino per se; & alius non habeat: itaque sicut esse sine dependentia à subiecto est modus posituius, ita esse sine subiecto erit modus posituius.

Dices hos modos existendi in alio esse diuersæ rationis, atque adèd mirum non esse, si vnus habeat contrarium posituium, & non alij: sed contra hoc est, quòd licet sint diuersæ rationis, tamen dicitur vnium habere contrarium, & non alios, & huius quæritur ratio.

Dices etiam, secundùm aliquos omnem modum existendi per se esse solam negationem cum existentia, & contra hos non probat argumentum factum? Respondeo secundùm istam doctrinam dicendum esse, etiam animam rationalem non habere in subiecto aliam subsistentiam, nisi existentiam independentem à materia, quòd certum est, vt supra diximus; nos verò argumentamus contra hos, qui putant subsistentiam esse aliquid distinctum ab existentia.

Quòd si aliquis vellet concedere, animam quando separatur à corpore, acquirere alium modum per se distinctum à modo per se, quod habuit in corpore, & contrarium modo existendi in alio, nempe in materia; facile possumus hoc refutare, quia tunc non videtur necessarius modus per se existendi in corpore, solùm quia est independens à corpore, quia hoc sufficienter intelligitur per existentiam animæ non eductæ de potentia materiæ; hæc verò quæ diximus planè pugnant contra tertiam, & quartam sententiam.

Ad argumenta verò contraria sententiæ non est operosum respondere.

Ad primum respondetur, animam esse in se, hoc est, independentem à corpore per suam existentiam, non tamen esse per modum superadditum. Ad confirmationem concessio antecedenti neganda est consequentio, quia esse per se, & in alio, habent repugnantiam.

Ad secundum respondetur, assumi falsum, vt dicemus *quest. 6.* & supra iam diximus *quest. 2.*

Ad tertium, creationem terminari ad existentiam independentem animæ rationalis, & ita subsistere idem est quòd esse, cum dicit sanctus Thomas, creati est subsistentium, sicut dixit *questione illa 75.*

animam subsistere, quia habet esse, & potest operari in corpore, quod facile intelligit qui legerit sanctum Thomam 1. parte quest. illa 45. art. 4. & ideo bene P. Vazquez ibi disp. 174. cap. 4. docuit, ad creationem animæ sufficere eam habere esse independens à materia, etsi in corpore non subsistat, & anima Christi creata est prius natura, quam vniretur supposito diuino.

De materia quarti argumenti fusè disputauit in Metaphysica disputatione de anima separata; & anrequam referam opiniones Doctorum, sciendum est ipsum P. Suarez 3. parte tomo 2. disp. 44. sect. 7. noluisse concedere animam separatam esse in statu violento, sed in statu imperfecto.

Doctores autem varias habent sententias de statu animæ separatæ, an sit violentus, vel præter naturam. Ferrara 2. contra Gentes cap. 83. circa 4. rationem, & cap. 94. putat statum illum esse contra naturam animæ, & S. Thomas 1. parte quest. 89. art. 1. dicentem, esse præter naturam, explicat, vt particula, præter, iuam sit quod contra.

Caietanus, & Bañes circa eam quæstionem 89. existimant illum statum nec esse naturalem, neque violentum, sed præter naturam; quod verò S. Thomas 1. parte quest. 118. art. 3. in corpore dixit, hunc statum esse contra naturam animæ, explicat, vt particula contra significet idem quod particula præter.

Tertia sententia, quam referunt Caietanus & Bañes, est asserentium vtrumque statum esse naturalem. Cui etiam fauet S. Thomas, qui 1. 2. quest. 5. art. 1. ad 2. dixit, animam habere pro hoc statu vnum modum cognoscendi connaturalem, & alium modum connaturalem pro statu separationis; ipse verò vbique putat modum connaturalem cognoscendi, commensurati modo essendi, & ita agnoscit illum modum essendi esse aliquo modo connaturalem, quod fusè explicui in Metaphysica, & ita docui adæquatè vtrumque statum esse posse naturalem; & ita quartum argumentum supra factum nihil habet efficacitatis contra meam doctrinam.

Qui verò putant animam esse in statu contra naturam, dicent ideo esse, quia licet acquirat modum per se essendi, tamen cum sit forma, semper quantum est ex se inclinatur in materiam, cuius inclinationis terminus non est nisi materia, nec potest suppleri per illam perfectatam. Et ad exemplum de materia sub diuersis formis facile est respondere, esse diuersam rationem, eo quod materia si amittit vnā formam, acquirit aliam: at verò anima cum amittit vnā materiam, non acquirit aliam, sed omnino ab illa separatur, & ita non mirum si ex parte carentiæ materiæ, sit in statu violento, sicut si materia omnino separaretur à forma, quantumvis illi daretur modus per se, non satis fieret inclinationi materiæ ad formas. Qui verò putant, animam esse in statu præternaturali, facile etiam poterunt soluere argumentum factum secundum suam doctrinam, dicent enim, ex ea parte qua caret forma materia, esse in eo statu præternaturali. Ad octauum iam supra explicuimus mentem S. Thomæ.

Restat explicare loca S. Thomæ, quæ pro vltima sententia referebamus; & dicendum est S. Thomam velle assignare discrimen inter subsistere (si de esse subsistentiæ loquitur, cuius est causa anima rationalis, & illud cuius cæteræ formæ materiales sunt causæ, quod anima ex se habet esse eiusdem rationis cum esse totius quantum ad hoc, quod ex se potest habere esse independens ab alio, in quo dicitur subsistere, & ideo dicitur idem esse vtriusque esse: vel si loquitur de esse existentiæ independenti, dicitur

A in genere causæ formalis communicare illud toti, & habere illud siue in materia, siue extra: & hoc videtur consentaneum S. Thomæ, loquitur enim de esse, in quo subsistit anima rationalis, & hoc constat ex quest. 75. 1. part. 2., est existere suum independens à materia, quod de aliis formis materialibus dici non potest, quia ipse non habent esse independens, nec subsistunt, vt ibidem dixit S. Thomas; nonnulla verò, quæ diximus, ad probandam animam rationalem in corpore non habere modum per se superadditum, locum possunt habere in materia prima, quod indicabo dubio sequenti.

Sed querere posset aliquis, an in statu separationis anima rationalis subsistat; & secundum nostram doctrinam dicendum est, habere in eo statu posituum modum perfectitatis, per quem redditur incommunicabilis alteri, & ita videtur habere rationem subsistentiæ; quamvis Scotus citatus dubio 2. excludat animam etiam separatam à ratione suppositi, eo quod ex se habeat aptitudinem ad vnionem cum toto in quo differt à natura integra; & eodem modo philosophantur alij Scotum sequentes; sed hoc parum refert, & nullus potest negare ita animam posse per se existere, vt illa perfectitas possit per vnionem hypostaticam ad solam animam terminatam impediri; vt patet de anima rationali verbo hypostaticè vnita.

C Aduertendum verò est Caietani in hac 3. parte quest. 6. art. 3. §. ad hoc dicitur, existimasse animam etiam in corpore habituram suam subsistentiam in resurrectione, in quo merito communiter refutatur, eo quod non sit consequens eius ratiocinatio, nam si semel demus modum existendi in corpore pugnare cum subsistentia, non poterant ex natura rei connaturaliter esse simul. Putat verò Caietanus loco citato animam in corpore mortali non habere partialem subsistentiam: & ideo merito P. Suarez in hac 3. parte disp. 17. sect. 1. & in Metaphysica disp. 34. citata sessione illa 5. num. 31. reprehendit Caietani, quod non loquatur consequenter; sine causa verò fingeret Caietanus nouum miraculum, vt in resurrectione simul habeat anima modum existendi per se, & in alio, vt inter se omittam valde esse probabile, nullo modo posse esse simul: præterea difficile est intellectu, hominem in resurrectione habere subsistentiam totalem respondentem toti, & præter hanc aliam partialem peculiarem solius animæ.

Deinde certum est modum per se animæ separatæ esse spirituale, & indiuisibile, est enim modus perfectitatis substantiæ spiritualis, & indiuisibilis, sicut subsistentia Angeli: item est terminus existentiæ Angeli, quæ est indiuisibilis, & spiritualis sicut natura Angeli; alia infra dicemus, ex quibus dicta exactius intelliguntur.

DUBIUM V.

De causis subsistentiæ.

E X dictis constat subsistentiam totius non sic esse intelligendam indiuisibilem, vt componatur ex subsistentia materiæ primæ & subsistentia formæ, quia partes istæ ante vnionem inter se non habent subsistentiam, sed postquam sunt vnitæ, natura integra terminatur subsistentia: est autem indiuisibilis essentialiter, hoc est, non constans partibus essentialibus, quia non respondet materiæ secundum se, & formæ secundum se, sed naturæ integræ vt sic formaliter.

Certum verò est, hæc subsistentiam in compositis

ex

ex materia & forma materiali, esse materialem, quia est modus existentiæ materialis, neque est aliquid, ratione cuius fingi possit esse spirituale: in Angelis autem spiritualis est, & indiuisibilis, commensuratur enim naturæ quam modificatur.

Sed dubium hoc per aliquarum difficultatum solutionem melius intelligitur.

Et prima difficultas sit de subsistentia hominis, an sit aliquid materiale, vel spirituale; & quidem si materia haberet suam partialem subsistentiam, & anima rationalis suam, partim esset materialis, partim spiritualis: sed modò difficultas est de indiuisibili subsistentia, & quidem, qui putant esse indiuisibilem, ita tamen vt sit propria animæ, & communiceur composito, & eadem efficiat animam, etiam separatam, dicent esse spirituales, sic enim philosophantur de esse existentiæ qui putant, appetitum esse animæ rationali communicari composito, & animam secum illud afferre pro statu separationis, tale enim esse, afficere rem spirituales, sed nos supra diximus animam rationalem non habere subsistentiam vlam propriam in corpore, & ideo existimo subsistentiam hominis esse modum materialem, quia sequitur integrum compositum, & ita est proprium illius, vt non pendeat à sola anima, sed etiam à materia; res verò quæ pendet à materia, non potest non esse aliquid materiale, propter quam rationem dixi 2. physicoorum, modum quo vnuntur materia, & forma, esse materialem.

Secunda difficultas esse posset de causa efficiendi huius subsistentiæ: in quo sunt duæ opiniones, altera asserentium, produci ab ea causa quæ producit naturam; altera ab ipsa natura, & vtraque est satis probabilis, de quibus dixi in Metaphysica, & legi potest P. Suarez in Metaphysica disp. 34. sect. 6. qui cum communiori opinione putat fieri à natura ipsa: posset verò esse quæstio, an fiat actione interiecta, & distincta, de quo dixi in Metaphysica, & ex principiis generalibus philosophandum est, neque hic aliquid peculiare occurrit.

Tertia difficultas est, an sit diuisibilis subsistentia hominis, secundum partes integrantes; hæcenus enim solum diximus, esse indiuisibilem secundum partes essentielles; & cum dixerimus esse modum materialem, dicendum est, esse extensum, & habere partes integrantes: addendum verò est has partes non esse partiales subsistentias partium hominis, quia non sunt tales, vt quilibet illarum possit constituere partem, quam afficit natura per se, si separaretur ab homine, statim acquirit aliam formam, & illam sequeretur alia subsistentia propria illius totius, & idem est de partibus subsistentiæ totius cuiuslibet animati, cuius pars si separaretur acquirit statim nouam formam.

Difficilius dubium est de partibus subsistentiæ totius, cuius partes sola diuisione fiunt totum, & non amittunt formam substantialem quam habebant in toto; aliqui enim fatentur sola diuisione continui amitti perfectatam quæ erat totius propria, quia partes cum essent in alio, nempe in toto, non poterant habere aliquam subsistentiam, quæ constitueret illas per se sola diuisione continui.

Aliis verò non probatur hæc doctrina, eo quod licet partes quandiu sunt in toto, non dicantur subsistere, tamen non videntur idoneo argumento probari, quod per solam diuisionem continui amittant modum substantialem, qui est terminus existentiæ illius; & vt dicantur partes illæ subsistere, per modum substantialem, per quem in toto non dicerentur

A tur subsistere, putant diuersitatem in modo essendi sufficere, quæ circa partes illas subsistentiæ contingit, disunguntur enim per diuersitatem continui, aliàs valde esset incredibile totam subsistentiam maris corrumpi per separationem vnus gutturæ aquæ, & per additionem similiter gutturæ totam præ-existentm corrumpi, & aliam de nouo produci integram; quod secundum primam sententiam concedi debet, de quo apud autores antiquos nihil inuenio. P. Suarez quidem sessione illa 5. num. 59. admittit has partes subsistere; & cum aqua aquæ vnitur, solum amitti terminum extensionis eo quod continuantur. Sed quod attinet ad denominationem subsistentis, S. Thomas 1. parte quest. 75. art. 2. ad 2. dixit, oculum, aut manum, non posse dici per se & propriè subsistentem.

Sed dicit aliquis, si pars substantiæ potest habere partialem subsistentiam integram, etiam si sit in alio, vt in toto; ergo pars essentialis poterit eam habere. Respondeo esse disparatam rationem, quia modus existendi in alio vt in toto integranti, est diuersæ rationis à modo existendi substantialiter in alio tanquam partem essentialem substantialem, hic enim licet oppositionem habeat cum subsistentia, non ille, nam forma substantialis vel pender à materiæ; & sic non potest esse per se, sicut idem accidens non potest esse per se, & pendere à subiecto; vel non pendet, & tunc est in materia vt subiecto secreta dependentia, & cum tali modo non potest esse substantialiter per se; quod si vna pars substantialis essentialis non habet partialem subsistentiam, neque alia habere potest, vt probatum est: & ita si forma non habet, materia non habebit, præsertim quia materia ex natura rei pendet à forma.

Iuxta hæc ergo licet substantia separata à quantitate, habeat partes integrantes, & illa habeant partes subsistentiæ, quæ sola diuisione possunt fieri totales, tamen partes essentielles, materia nempe, & forma, eas non habent: quod exemplo sit illustrius. nam quantitas eius cum est per se, habet modum diuisibilem perfectitatis, & tamen partes sunt in alio tanquam in toto continuè; perfectitas ergo partialis, non pugnat cum modo existendi in alio, vt in toto integranti.

Sed dicit aliquis partes illas vel non habere perfectitates partiales, vel admittere omnino per solam diuisionem; sed hoc dici non potest, quia sequeretur animam rationalem perpetuè acquirere, & amittere diuersum modum vnionis cum materia, quoties nutritur, vel diminuitur homo; & quod dici non potest, Christi humanitas amitteret, & acquireret diuersam vnionem cum Verbo, si sola additione, vel detractone alicuius totus modus rotius integrantis ex toto & profus mutatur.

Alia quæ circa hoc possunt obijci, in Metaphysica dirimenda sunt; in præsentem verò sufficiat de partibus essentialibus dixisse, quod necessarium est, ad ea de quibus quest. 6. disputaturi sumus.

Quarta difficultas est de subiecto huius subsistentiæ: & de subiecto subsistentiæ in communi fusè disputauit in Metaphysica: vbi fusè ostendi, quomodo philosophandum sit de subiecto subsistentiæ, in opinione disputantium, materiam, & animam rationalem habere suas partiales subsistentias; loquimur verò de subiecto quale esse potest comparatione modi substantialis.

Dicendum verò breuiter est, subsistentiam hominis afficere materiam, & formam vnitas, afficit enim integram naturam illius, eo quod est terminus eius; facile verò intelligi potest hoc, quod idem modus afficiat

afficiat duas partes, sicut contingit in modo vnionis duarum partium, nempe materiae, & formae, neque est inconueniens animam rationalem esse spiritua- lem. nam sicut licet sit spiritualis, potest vniri mate- riae, ita non mirum si semel illi vnita, terminetur substantia materiali, non secundum se, sed vt est vnita, partes enim non secundum se primarie subsi- stunt, sed ratione totius.

Sed dices, ergo eodem modo possunt dici, acci- dentia materialia esse in toto composito, quia licet anima rationalis sit spiritualis, tamen non sunt in illa, sed in tota natura integra. Respondetur primò, hoc à multis concedi: secundò licet ex hoc capite non repugnet accidentia esse in toto composito, ta- men aliae sunt rationes pro opinione afferentium, non esse omnia in toto composito, de quibus suo loco: tertio quid sit de subiecto accidentium, de modo vnionis negare non possumus, aliquo mo- do afficere animam & materiam, quia sunt extrema, & idem de substantia philosophandum est.

Ex dictis possumus assignare rationem aliam, ob quam substantia debeat esse indiuisibilis essentialiter, id est, non constans partibus essentialibus.

Et primò si substantia sumatur pro persona iux- ta primariam vocis significationem, ex vsu scripto- rum Ecclesiasticorum, nemo dicet, in homine esse duas personas partiales, sicut neque duos homines partiales.

Deinde si sumatur secundum vsum, quo vsi sunt Scholastici pro complemento, & modo illo, quo na- tura terminatur, & constituitur in ratione supposito, etiam debet esse indiuisibilis, & in hoc sensu asse- rere esse in homine personalitates partiales, ante hoc tempus inaudium est.

Item, ex definitione personae tradita à Boëtio 3. de duabus naturis, & Richardo lib. 4. de Trinitate cap. 23. de quo 1. parte quest. 29. possumus colligere quid sit complementum hoc; dicitur enim persona rationalis naturae incommunicabilis substantia, unde substantia sumpta pro complemento ipsius natu- rae, est enim id quo natura redditur incommuni- cabilis actu, nam quod in alio est, non potest dici esse per se, & hæc est ratio à priori ob quam partes duae substantiam, nisi recentiores velint nouas rerum definitiones fingere.

Et ideo S. Thomas 1. part. quest. 29. art. 2. ad 2. dixit, proprie, & per se ea subsistere, quae per se exi- stunt, & non in alio. & quest. 75. art. 2. ad 2. docuit proprie, & per se subsistens dici, quod neque inhæ- ret, vt accidens, vel forma materialis, neque est pars, & sic sunt loquuti antiqui Scholastici, & Philoso- phi; meritoque per negationem existendi in alio, ex- plicatur modus existendi per se, qui est ratio subsi- stentia.

Vnde substantiam ita terminat, vt naturam om- nino reddat incommunicabilem, quia hoc ipso quod reddit illam incommunicabilem alieno sup-posito, reddit omnino incommunicabilem, quia reddit illam ineptam, vt pendeat à quolibet alio, vel illi vnietur.

Dices naturam per se esse vnibilem alteri, vt par- tem, vel vt accidens subiecto; ergo à substantia solum habet esse incommunicabilem supposito. Respondeo assumptum esse verum, & consequentem nullius esse momenti, quia modus, qui facit forma- liter naturam incommunicabilem alteri vt supposito essentialiter facit incommunicabilem omnino modo; est enim terminus vltimus naturae.

Et explicari potest, quia talis modus nullum

compatitur secum modum existendi in alio, quod patet in modo existendi per se animae rationalis se- paratae, & formae materialis separatae; hoc verò ita habet substantia, vt etiam constituat naturam in- terminabilem, quia eam vltimò terminat; & ideo deitas vt sic, non intelligitur subsistens, quia non intelligitur vltimò terminata.

Dices, substantia non est necessaria vt faciat natu- ram incommunicabilem subiecto quod habet per se. Respondeo hoc esse verum, & ad hunc effectum solum non esset necessarius modus superadditus, sed ad alium quem dixi, qui essentialiter facit om- nem alium; & ita sentit P. Suarez de perfectate formae materialis extra subiectum, & putat esse sub- stantiam, & facit inunibilem subiecto.

Dices, natura per se est incommunicabilis subie- cto; ergo vt fiat incommunicabilis supposito alieno, poterit habere partialem substantiam. Respondeo primò, vt probaui dubio 2. non esse necessariam ad hoc aliam substantiam, nisi totius quae secundarie afficit partes. Secundò responderetur, modum perfei- tatis distinctum ab existentia substantiae si verè est perfectas, posse constituere ex natura rei per se, vt dicebam dubio 3. & tamen materia ex natura rei non potest esse separata per se, vt dicebam dubio 4. in si- mili; materia potest esse separata, per modum, qui omnino faciat illam esse per se; ergo hunc non ha- bet in toto; & hic est qui illam omnino reddit in- communicabilem alteri vt supposito, siue vt toti demum, vt probaui, perfectas materiae nec potest esse totalis, quia est partis, neque partialis, quia forma materialis non habet perfectatam, & tamen si materia in toto haberet perfectatam, deberet esse partialis, quae componeret cum altera partiali.

Munus ergo substantiae est, reddere omnino natu- ram alteri incommunicabilem, & illius termina- re existentiam; & ideo anima rationalis non habet in corpore substantiam, quia eius existentia termi- natur per modum essendi in alio, licet sine depen- dentia; formae materialis existentiam per modum existendi in alio cum dependentia; existentia verò materiae, per substantiam totius secundarie. Ex dictis hæcenus constat, materiam primam, vel for- mam materialem assumi non posse primarie, & se- cundum se tantum à persona diuina, eo quòd istae partes, vt probauimus, non sunt propriae substan- tia terminabiles. Hic poterat disputari, an substan- tia sit conditio necessaria ad agendum; sed de hoc commodius alibi disputabitur.

DISPUTATIO XXIV.

THEOLOGICA.

DVBIUM I.

An in Christo sit duplex esse existentia.

ONSTITVTVM est apud Catho- licos; in Christo esse tantum vnum esse personale, & duplex esse, quod vocant naturae, & essentiae, quia est vna per- sona, & habet duas naturas: difficultas verò est non leuis, an sit in Christo vna tantum exi- stentia, per quam vtraque natura existat, nempe exi- stentia diuina communicata naturae humanae.

Prima sententia est afferentium in Christo tan- tum esse existentiam diuinam, per quam humanitas etiam existit. ita Henricus quodl. 6. quest. 2. Dionys. Carth.

Carthufian. 3. disp. 6. quest. 5. circa finem. Capreol. 9. 1. art. 1. Ferrata 4. contra Gentes cap. 3. & 41. Caietanus, Medina & non pauci alij in art. 2. huius questionis, Vincentius de gratia Christi, quest. 7. Contendunt ve- rò probare hanc esse sententiam S. Thomae, quia hoc articulo 2. hoc videtur sentire, & quodl. 9. art. 3. dixit, naturam humanam non habere in Christo pro- prium esse.

Deinde probari solet hæc sententia auctoritate Patrum, & rationibus: adducitur verò primum tes- timonium Sophronij in epistola qua habetur in V. I. Synodo, actione 11. vbi docet naturam huma- nam habuisse vnā existentiam cum verbo: secun- dò adducitur Damascenus 3. de fide cap. 22. qui do- cet humanitatem, seu carnem in verbo habuisse existentiam.

Deinde rationibus; prima, quia existentia primò conuenit supposito, quia cui conuenit primò esse, conuenit primò existentia: secundò, quia aliàs vix potest explicari quomodo vnio duarum naturarum in Christo fuerit substantialis: tertio, quia sequere- tur, Verbum existere per existentiam humanam. nam sicut per naturam humanam est homo, ita per existentiam humanam existit, quod est absurdum: quartò, quia si humanitas in Christo existit per pro- priam existentiam, sequeretur B. Virginem non esse propriè matrem Dei, nam generatio terminatur ad- esse ipsius humanitatis, & non Dei, non genuit B. Virgo Deum, quia prius natura fuit genita hu- manitas. nonnulla alia attingam insequentibus.

Contrariam sententiam sequuntur quàm multi graues Theologi, antiqui & recentiores, Albertus in 3. disp. 6. art. 5. Scotus quest. 1. Durandus quest. 2. Gabriel quest. 2. art. 2. Almainus quest. 2. Basolis quest. vnica art. 2. Richardus art. 2. quest. 2. Ex Thomistis Herueus eadem distinctione, quest. 1. Paludanus quest. 3. circa finem versic. quidam tamen, & putat esse senten- tiam S. Thomae, de qua infra, idemque dicere debent Thomistae, & omnes qui putant existentiam non dis- tingui à natura, & ex Augustiniana familia ita sen- tit Tapia quest. 18. art. 2. Ex nostris P. Valentia hic quest. 7. P. Suarez disp. 36. sect. 1. & in Metaphysicis disp. 31. sect. 12. à num. 15. & P. Vazquez 2. libro de adoratione disp. 8. cap. 11. vbi pollicetur se hoc con- firmaturum in hac quest. 17. art. 2. Aduertendum ta- men est Doctores ferè omnes huius sententiae ex eo affirmare humanitatem Christi existere propria existentia, quia putant non distinguì à natura. Tapia tamen & recentiores aliqui, licet putent existen- tiam differre realiter ab essentia, docent humanita- tem existere propria existentia.

In præfenti ergo controuersia dicendum est pri- mò, humanitatem Christi habuisse existentiam pro- priam. hæc conclusio planè colligitur ex doctrina supra tradita, de identitate essentiae, & existentiae, & si semel deitas illam esse veram, non potest hoc negari.

Secundò dicendum est, in Christo futuram exi- stentiam propriam humanitatis, etiam si existentia differret ante intellectum, à natura humanitatis il- lius. hanc doctrinam sequuntur graues Theologi huius ætatis, & in specie docuit Tapia supra, existen- tiam distinguì à natura, & humanitatem Christi existere propria existentia; & quidem humanitatem existere propria existentia, vt probant aliqui ex Da- masceno 3. de fide cap. 11. vbi ante medium secundum translationem Fabri de verbo Dei sic loquitur, Nec sola cogitatione contemplatam naturam sumpsit, neque in specie consideratam, sed in indiuiduo con-

sideratam, & in eadem existente specie: sed ex hoc loco nihil potest probari. nam ad verbum sic habet in Græco Damascenus, sed eam in indiuiduo ean- dem existentem: vbi Damascenus non agit de exi- stentia propria humanitatis, vel aliena, sed vult assumptam fuisse naturam humanam in indiuiduo, & eiusdem speciei cum natura humana, quam ab- stractam contemplatur; vnde bene Bileus, seruatō sensu, è Græco vertit, eam quæ in indiuiduo est, eandemque cum ea quæ est in specie.

Secundò confirmari solet ex eodem Damasceno 3. de fide cap. 3. vbi agens de humana natura Christi, secundum translationem Fabri ita scribit, neque re- uera humana natura in deitatis naturam versa, ne- que substantia existentiaque priuata.

Sed ex istis verbis non potest probari ex mente Damasceni humanitatem Christi habuisse pro- priam existentiam; neque enim dixit Damascenus factam fuisse vnionem humanitatis iam existentis, sic enim significaret humanitatem habere propriam existentiam, sed solum dixit, naturam humanam in ipsa vnione non fuisse priuatam existentia, id est, non fuisse corruptam; an verò habuerit existentiam propriam, vel alienam non docuit.

Tertio probari solet ex eodem Damasceno lib. 3. de fide, cap. 3. 12. & 22. eo quòd dixit naturam huma- nam habere existentiam in verbo: pendendum au- tem illud verbum, in verbo, non dixit per verbum; sed ex hoc loco Damasceni non potest sumi argu- mentum pro nostra sententia. nam secundum verbi Græci proprietatem significat Damascenus natu- ram humanam esse in supposito verbi: deinde li- cèt loqueretur de existentia, solum significaret eo modo loquendi naturam humanam non existere per se, sed in alio. Alia testimonia adduci solent ad idem probandum, quæ parum habent efficaci- tatis.

Probari ergo potest primò, sicut probant Richar- dus, & Scotus supra ex Aristotele 2. de anima cap. 4. textu 37. qui ita ait, cunctis viuentibus causam vt sint, formam ipsam atque substantiam esse patet: at viuere viuentibus est esse, cuius sanè causa est, vt constat, atque principium anima, vbi loquitur de esse existentiae, tandiu enim animal existit, quamdiu viuuit: vita ergo idem est quod existentia in viu- entibus; cum ergo in Christo sit duplex viuere, erit duplex esse existentiae, alterum proprium diuinitatis, alterum humanitatis.

Sed respondent aliqui, Aristotelem eo loco non vsurpasse vitam pro existentia, sed pro operatione vitæ, quam expositionem volunt colligere ex S. Thom. 1. part. q. 54. art. 1. ad 2. Sed neque S. Tho- mas ibi hunc locum interpretatur, sed alium, neque explicatio quadrat in textum Aristotelis, & quidem S. Thomas explicat locum ex 12. Metaphysicorum cap. 7. textu 39. vbi docuit Aristoteles, intelligere esse quoddam viuere, quem citat S. Thomas in 2. argu- mento ex Aristotele 11. Metaphysicorum, qui reuera est primus secundum diuisionem Auerois; secun- dum communem verò diuisionem est 12. vbi docuit Aristoteles, intellectus operationem esse vitam; & eodem modo 2. de anima, textu 13. videtur vsurpasse vitam pro operatione.

S. Thomas verò proponit secundum argumen- tum, ad probandum actionem intellectus esse essen- tiam Angeli, ex eo quòd Philosophus 11. Metaphysicorum dixit intelligere esse vitam, & 2. de anima dixit, viuere viuentibus ipsum esse. Respondet au- tem ad secundum, &c. & concludit, & sic (id est, pro essentia) non accipitur à Philosopho, cum docet quòd

quod actio intellectus est vita; solum ergo explicat A locum adductum ex Metaphysica.

Deinde prædicta explicatio recentiorum omnino est contra verba quæ attulimus ex 2. de anima, textu illo 39. nam inquit Aristoteles, causam cunctis ut sint formam ipsam esse, atque substantiam, ut vivere viventibus sit esse; loquitur ergo de vita substantiali, nam textu 36. dixerat animam esse causam effectricem motus.

Ratione etiam probari potest nostra conclusio; natura humana prius natura intelligitur producta, quam vnita verbo; ergo prius natura intelligitur existens, quia prius natura intelligitur extra causas, productio enim, ut constat ex dictis disputatione præcedenti, non potest terminari ad rem sub esse possibili; ergo ad rem sub esse actuali, & humanitatem præfuisse vnioni, & assumptioni, docuit S. Thomas supra quæst. 4. art. 2. & quæst. 6. artic. 4. id quod manifestè agnoscitur in creatione animæ rationalis. Generatio item humanitatis non potest esse eadem actio cum vnione humanitatis cum verbo, generatio enim actio est naturalis ordinis, & tamen vnio est supernaturalis ordinis, secundum substantiam, ut quæst. 2. ostendebam.

Huic rationi responder Caietanus art. 2. ad 7. Scoti, humanitatem prius natura productam esse, quam habeat relationem vnionis cum verbo: tunc autem in illo priori solum habere relationis fundamentum. Sed hoc non satisfacit, quia nos loquimur de vnione pro modo substantiali, & contendimus prius natura quam humanitas vniri verbo habere aliquod esse actuale.

Dicit aliquis eadem actione fuisse productam humanitatem, & vnitam verbo; sed hæc solutio ex dictis in hac ratione, & quæst. 2. refellitur.

Vincentius supra pagina 925. docet humanitatem prius natura vniri verbi substantiæ, quam existeret, licet humanitas sit prior secundum aliquod esse actuale essentiale, quod ipse putat non esse aliquod esse existentie. hanc solutionem fusè impugnat P. Suarez hic disp. 36. sect. 1. in 3. editione; & refutari potest, quia inuoluit falsam doctrinam, esse enim actuale extra causas, non potest distingui ab existentia, ut supra ostendimus: deinde etiam si existentia distingueretur à natura, tamen, ut supra probauimus, generatio, aut creatio, non potest terminari ad terminum sub esse aliquo tantum possibili, sed ad illum, ut extra causas: ergo ad eum sub forma, vel modo quo constituitur extra causas.

Secunda ratio sit, quia Angelus efficacia natura intellectus, nouit humanitatem actualiter existere in rerum natura, & tamen illa efficacia non nouit existentiam verbi supernaturalem; ergo siue existentia distingatur à natura, siue non, humanitas habuit propriam existentiam. Respondent aliqui eandem rationem esse de substantia, sed falluntur, ut docui disputatione præcedenti. Deinde respondent, non esse necessarium, Angelum cognoscere intuitiue existentiam, licet intuitiue cognouerit essentiam actualem. Sed contra hoc est, nam Angelus cognouit humanitatem Christi sub aliquo esse distinctum à puro possibili; ergo ut actus est extra causas, nouit formam, vel modum quo constitueretur extra causas.

Tercia ratio sit theologica: si humanitati Christi communicata est verbi existentia, sequitur vnionem factam esse cum humanitate, ratione alicuius communis in Deo. nam existentia communis est tribus personis. Consequens verò est absurdum, ut dicebam quæst. 3. quæ ratio contra eos Thomistas, qui tantum

concedunt vniam existentiam absolutam in Deo, magni momenti est; quod si aliquis Thomista velit, tres relationes in diuinis, esse existentias relatiuas, & relationem filij communicatam fuisse humanitati Christi, effugiet quidem prædictum absurdum. Ea tamen solutio refutari potest ex eo quod apud Thomistas omnes ferè qui censent existentiam distingui à natura, certum est existentiam distingui ab essentia in creatis realiter, & ita debent fateri in Deo distingui ratione, & ita cum relatio filiationis sit substantia formaliter, non erit existentia. Item si illa dicitur existentia, quia de conceptu actualis cuiusvis entitatis est existentia; ergo essentia cuiuslibet rei secundum esse actuale dicitur existentiam, & non distinguetur ab essentia.

Quarta ratione vtuntur graues aliqui Theologi huius ætatis, quæ talis est, existere non minus est effectus formalis intrinsecus existentie, quam esse album sit effectus formalis albedinis: sed subiectum non potest esse album sine albedine sibi inhærenti; ergo neque existere nisi forma, aut modo sibi inhærenti, si existentia differt ab ipsa natura quæ existit.

Sed existimabit aliquis rationem hanc patere calumniam. nam substantiæ effectus formalis est subsistere, sicut existentie existere, & tamen potuit humanitati Christi communicari substantia aliena verbi; ergo & communicari potuit existentia aliena. Respondendum tamen est huic obiectioni, esse diuersam rationem. nam si subsistere capiatur pro eo quod est per se esse, quod reuera est subsistere, sicut humanitas non potest existere nisi propria existentia, ita neque subsistere nisi substantia sibi propria, & intrinseca, hic enim effectus est proprius substantiæ, ut dixi disputatione de substantia; si verò subsistere sumatur pro eo quod est terminari aliena substantia, potest quidem illa terminari, sed tunc non dicitur per se esse, sed in alio: at verò existere semper sumitur eodem modo.

Deinde addere possumus quintam rationem theologiam, ad probandum humanitatem Christi habere propriam existentiam. nam, ut docuimus quæst. 6. ex doctrina Patrum, verbum assumpsit animam medio intellectu, id est, affectam intellectiua potentia, & per illam effectam idoneam fini Incarnationis prius natura, non posset anima abque existentia recipere intellectum, causa enim materialis non potest recipere antequam existat, ut disputatione præcedenti arguebam, & contra eos qui existimant, intellectum, & voluntatem oriri efficienter ab anima, habet multum efficacitatis hoc argumentum, quia non potest intelligi, quod anima antequam existat producat efficienter suas passiones: ex solutione etiam argumentorum contrariæ sententiæ, nostra exactius intelligitur.

Sexta ratio theologica sit, si humanitas Christi non habet propriam existentiam, non potest B. Virgo dici mater Dei, quod est absurdum, quia si generatio qua genita est humanitas, non est actio causæ naturalis, non potest per illam dici B. Virgo mater: solum enim esset causa instrumentalis eleuata ad supernaturalem actionem; si verò est actio naturalis, non potuit non terminari ad terminum sub forma, aut modo quo constituitur extra causas, quia debet terminari ad terminum sub esse actuali, ratione cuius est extra causas, quia iam non est in sola potentia causarum; ergo extra illas. Ut ergo B. Virgo dicatur mater Dei, necessarium fuit ut actione naturalis ordinis attingeret humanitatem; talis verò actio non posset attingere terminum sub esse puro possibili, sed sub esse actuali, vnde non satis intelligo, qua ratione

ratione Doctores aliqui oppositæ sententiæ velint A humanitatem existere existentia diuini verbi, ut hac ratione defendant B. Virginem esse matrem Dei, de quo plura in solutione quarti argumenti.

Tertio dicendum est, absolute non posse dici, quod in Christo sit duplex esse, sed vnum tantum, ita sentitur ex Doctoribus citatis pro nostra sententia Albertus, Richardus, Basolis, Durandus, Paludanus, P. Suarez disp. 36. sect. 2. & probari potest ex Sophronio epistola in VI. Synodo actione 11. Et ratione probari potest, quia Christus est vnum ens; ergo simpliciter dicendum est habere vnum esse, licet sit compositum ex duabus naturis, ut quæst. 2. dicebam. Restat satis facere argumentis contrariæ sententiæ.

Ad primum testimonium Sophronij respondetur primo, illam particulam cum verbo, additæ esse à Medina, Sophronius enim solum dixit, naturam humanam non in se ipsa habere vniam existentiam: deinde aliqui respondent, Sophronium solum velle humanitatem simul tempore existisse, & vnitam fuisse verbo, ita ut illud verbum vniam, simultaneam significet existentiam. ita P. Suarez hic disp. 36. sect. 1. & est probabilis expositio.

Sed si consulamus exemplaria Græca, facile possumus respondere, Sophronium solum voluisse, humanitatem vniam habuisse cum verbo substantiam; Græcè enim est nomen ὕμωσις, quod nomen, ut inquit Budæus in commentariis linguæ Græcæ, idem ferè est quod hypostasis: & generatim Tapia supra ad primum putat explicanda testimonia Græcorum Conciliorum & Patrum.

Ad testimonium Damasceni respondetur eadem voce vsum fuisse, qua vsus est Sophronius, & ita & eodem modo explicandam esse: morare verò oportet, falsò Medinam referre verba Damasceni, quasi dixerit humanitatem Christi existere per verbi existentiam.

Ad primam rationem respondetur falsum esse asserere, existentiam conuenire supposito primariè, potius enim conuenit naturæ, & licet daremus differre à natura, dicendum esset prius efficere naturam ipsam existentiam, ut probaui disputatione de substantia, quia substantia, ut ibi probaui, est vltimus terminus naturæ existentis, ut in Deo manifestè pater, nam relatio quæ est substantia, est terminus deitatis existentis.

Ad secundam constat ex dictis quæst. 2. vnionem duarum naturarum in Christo esse substantialem, quia vnitæ sunt in vna substantia verbi, vnio autem naturæ cum substantia substantialis est.

Ad terciã responderi variè solet, sed respondetur, per existentiam humanitatis non posse dici verbum simpliciter existere, eo quod illa aduenit verbo existenti; cum hoc tamen fieri potest ut dicatur, & sit homo per illam naturam, licet illi adueniat; sicut paries ratione superuenientis albedinis, dicitur albus, & tamen dici non potest per albedinis existentiam absolute existere.

Ad quartam respondetur, propriissimè B. Virginem dici matrem Dei, quia licet generatio terminata fuerit ad humanitatem, tamen non fuit necessarium attingere vnionem supernaturalem humanitatis cum verbo, ut dicatur mater Dei, ut supra docui, sed satis fuisse dicendum est generasse eam humanitatem, quæ in eo instanti vnita est verbo Dei, & ita factum est, ut Deus diceretur homo, & homo Deus, ac proinde B. Virgo dicta est mater Dei; ita respondet P. Suarez, & Tapia supra.

Et huic rationem, ob quam Virgo dicatur mater P. Luisii de Torres seclib. disp. Pars I.

Dei, tradiderunt nobis sancti Patres, ut notauimus iam olim, explicans hanc quæstionem. nam in Concilio Ephesino tom. 6. illius cap. 11. Acacius Melitenensis ait, Est sacra Virgo æquè verè deipara, ac ille verè est Deus, qui ortum ex illa traxit, non quod diuinitatis initium ex illa sumpserit, sed quod humana nature principia inde hauserit; & idem docuit Cyrillus citatus à S. Thoma infra quæst. 35. art. 4. ad 2. & Gregorius 9. libro registri epistola 61. Nazianzenus orat. 31. & alij Patres in dicto Concilio, Sophronius in sua epistola supra citata, & S. Thomas infra quæst. 35. art. 4. in corpore, & ad 2. & in Concilio Ephesino canone 1. Chrysostomus homilia in Domini hypopantem, Concilium Francfordiense in epistola ad Episcopos

B Hispaniæ colum. 15. in fine.

Deinde in opinione etiam contraria concedendum est, actionem B. Virginis prius natura fuisse terminatam ad humanitatem, quam vniretur verbo. nam illa actio ex mente eorum solum terminata est ad esse actuale essentia humanitatis, non autem ad existentiam verbi: item illa generatio non fuit actio vnitiua eius essentia humanitatis cum verbo, actio enim naturalis virginis hoc non habet; rursus si, ut B. Virgo dicatur mater Dei, sufficit genuisse humanitatem, quæ in eodem instanti temporis terminata est existentia verbi: cum autem hæc ita sint, non possum non mirari fidentiam aliquorum Thomistarum, tantum enim fiunt prædictæ rationculæ, ut indicent contrariam sententiam esse improbabilem, & doctrinæ fidei parum consentaneam, in quod satis inclinatio voluntatis propender quod dicere non vult Vincentius supra, propter autoritatem Theologorum, qui nostram sententiam tradiderunt: & meritò P. Suarez in Metaphysica, disputat. 31. sect. 12. num. 17. ait, graues Theologos existimasse nostram sententiam sequi ferè euidenter ex principiis fidei, & meo iudicio ex veris principiis Philosophiæ, & doctrinæ fidei, euidenter sequitur, ut supra ostensum est, & ut infra dicemus, S. Thomas non sensit contrarium, & Medina, & Vincentius fatentur, nostram sententiam docuisse S. Thomam, quæstione de Verbo incarnato, artic. 4. quam non retractasse in hac quæstione artic. 2. in sequentibus ostendemus.

Sed obiecit Vincentius, non posse B. Virginem dici matrem Dei, si generatio terminata est ad humanitatem cum propria existentia prius natura, sicut si prius tempore genita fuisset humanitas. Respondetur primo, esse disparem rationem, quia Virgo, ut res se habuerunt, in primo instanti temporis quo genuit humanitatem, verè dicta est mater Dei, quia ille homo in eo instanti fuit verè Deus; quam rationem indicant citati Patres, & S. Thomas supra, ut notauit etiam P. Suarez tom. 2. disp. 1. sect. 1. vnde verissimè tunc temporis dicebatur, & erat mater Dei; & eodem modo quantum ad hoc loquendum est in nostra opinione, & in opinione contraria. nam si in opinione contraria dicatur esse necessarium ut dicatur Virgo mater Dei, quod in primo instanti communicetur illi humanitati esse existentia, ita dicemus nos esse necessarium quod communicetur esse substantia; secus verò si humanitas generaretur cum proprio supposito.

Deinde quæstionem habet, an si humanitas prius in proprio supposito, prius tempore produceretur, & postea assumeretur à Verbo, dici possit ab instanti vnionis mater Dei, quæ fuit mater eius hominis? negat Marcellus in 3. quæst. 9. art. 3. & quæst. 3. art. 2. in 4. part. articuli. Vincentius supra, & P. Suarez ubi proxime,

& putat esse sententiam S. Thomæ *quæst. 35. art. 4.* & Patrum quos citauit, qui contra Nestorium docent B. Virginem fuisse matrem Dei, quia ab initio humanitas Christi vnita est verbo; sed his hæc dirimenda est infra *quæst. 35.* alij verò, vt ipse P. Suarez refert, contrarium sentiunt, modò satis sit dicere, neque Patres, neque S. Thomæ ita sentire, solum enim loquebantur de eo quod necessariū erat, vt B. Virgo ab instanti cōceptionis humanitatis Christi diceretur, & esset mater Dei, ad hoc enim, sine controuersia, fuit necessarium in eo instanti, vniri humanitatem personæ diuinæ, Vincentius Lyrinensis in *lib. aduersus hæreses, cap. 27.* ita explicat sensum Patrum dicentium B. Virginem esse matrem Dei.

Demum circa idem quartum argumentum notare oportet, aliquos Thomistas cum S. Thomam infra *quæst. 32. art. 4.* existimasse B. Virginem non fuisse principium actuum generationis Christi, sed solum passiuum, secundum quam doctrinam si vera esset, illud quartum argumentum nullius prorsus esset momenti; si enim vt sit mater B. Virgo, sufficit ministrasse materiam, nihil referret humanitatem habere suam propriam existentiā prius natura ab efficiēti, quā vniretur verbo Dei.

Deinde contra nostram opinionem solet obiici Leo *epist. 11.* qui dixit humanitatem Christi ipsa assumptione fuisse creatam; & Fulgentius *lib. de incarnatione cap. 3.* dixit ipsam acceptionem carnis fuisse conceptionem virginalem; videntur ergo indicare hi Patres, non prius natura existisse humanitatem, quā vniretur Verbo, atque ad eod non prius natura fuisse, quā vniretur Verbi existentiæ.

Hoc argumento vruntur communiter Thomistæ; & primò planè sentiunt contra S. Thomam, qui supra *quæst. 4. art. 2.* & *quæst. 6. art. 4.* docuit humanitatem præfuisse vnioni, & assumptioni; deinde planè decipiuntur dum putant, per eandem actionem vniri humanitatem, & produci, iuxta ea quæ tradidimus *quæst. 2.* secundum doctrinam Philosophorum, & veram Philosophiam: & si mater concurrat actiue ad generationem, hoc planè probatur, quia illa actio debet esse naturalis ordinis, ad naturalis ordinis terminum, deinde etiam si fiat à Deo, non video quomodo possit eadem actio ad humanitatem, & ad vnionem; cum humanitas sit aliquid naturalis ordinis secundum substantiam; vnio verò aliquid supernaturalis ordinis secundum substantiam. Vt verò vnio sit modus receptus in humanitate, fieri non potest quin humanitas sit aliquid actuale prius natura, quā vnatur; prædicti ergo Patres non disputarunt de Philosophicis prioritatibus, vt vtar terminis scholæ, quas testimonia illa redolere sine causa putarunt aliqui, sed contra hæreticos docuerunt carnem, & animam Christi non prius tempore existisse antequam vniretur verbo, vt legenti, etiam obiter Patres citatos, fiet manifestum.

Rufus, dicit Vincentius, fieri potuit, vt humanitati Christi tribueretur existentiā verbi; ergo credendum est fuisse illi communicatam. Consecutio probatur, quia hoc decuit humanitatem illam. Assumptum verò probatur, quia existentiā solum est terminus naturæ; sicut ergo poterat humanitas terminari subsistentia aliena, ita & potuit terminari existentiā verbi.

Verum secundum opinionem, (quam sequuti sumus,) asserentium existentiā non differre à natura distinctione reali, hæc obiectio facile euanesceat, &

A. constat falsum esse assumptum; deinde etiam differat existentiā à natura, dicendum est, non potuisse humanitati communicari existentiā, quia necessariò illa fuit prior, secundum naturam, vniōne producta, produci verò non potuit, nisi sub esse actuali; secus autem res se habet comparatione subsistentiæ.

Obiicit vterius ex nostra sententiā sequi primò, Christum non esse vnum simpliciter, quia ex duobus entibus in actu non potest fieri vnum per se; secundò sequitur humanitatem Christi non existere in verbo, sed in ipsa, quia non existit existentiā verbi; neutrum verò concedi potest.

Ad primum respondetur, Christum esse vnum simpliciter compositum, vt explicauimus *quæst. 2.* & sicut omnes debent concedere ex esse actuali duarum naturarum componi Christum, ita nos dicimus componi ex duabus naturis existentibus, quæ tamen vna personalitate terminantur, & vt dixit S. Thomas *quæst. 2. art. 6. ad 2.* ideo natura humana non accidentaliter, sed substantialiter vnita est verbo Dei, quia assumpta est ad vnum esse, non prout est esse naturæ, sed ad vnum esse personæ: de propositione verò illa ex duobus entibus in actu non potest fieri vnum per se, vt dixi disputatione præcedenti, & certè Aristoteles non cognouit modum quo ex duabus naturis substantiis fieri possit vnum per se, quia non cognouit posse naturam creatam terminari personalitate diuinā; & hoc sine dicamus terminari eadem existentiā, vel eadem subsistentia.

Ad secundum respondetur humanitatem verò existere in verbo, quia, vt supra diximus, existentiā illius naturæ terminatur modo substantiali, ratione cuius dicitur esse in verbo, & existere dependenter ab illo, sicut forma accidentalis, licet habeat existentiā propriam, & non diuersam à sua natura, debet existere in subiecto, quia habet modum, ratione cuius dicitur esse in illo, & cum dependentia ab eo.

Demum obiicit, sequi ex nostra sententiā, naturam humanam, prius natura quā terminetur subsistentia posse operari, existentiā enim sufficit ad agendum. Respondetur in primis, hoc à multis viris doctis non reputari inconueniens de potentia absoluta, vt constat ex dictis disputatione de quidditate subsistentiæ; secundò in nostra doctrina vim non habet, quia ex natura rei diximus necessariam esse subsistentiam ad operandum; & ita connaturali modo non potuit natura illa operari prius quā terminetur subsistentia verbi.

D V B I V M I I.

An supposita distinctione existentiæ, & naturæ, necessarium sit naturam assumi cum propria existentiā, vel sine illa.

Quamuis ex doctrina tradita satis constet, quomodo ratiocinandum sit secundum nostram opinionem, tamen necessarium iudicauit ostendere quomodo philosophentur nonnulli, & philosophandum sit secundum placitum eorum, qui putant existentiā à natura distingui: primò autem dicemus, an possit assumi sine propria existentiā; deinde an simul cum illa.

Circa priorem partem Vincentius supra *quæst. illa 7.* existimat posse assumi sine propria existentiā. Rationem Vincentij attuli dubio præcedenti: ea verò

verò est, quia existentiā est terminus naturæ, sicut subsistentia; ergo sicut potuit humanitati communicari subsistentia verbi, ita & existentiā; & hoc esse necessarium dicunt Thomistæ, qui putant (vt infra dicam) existentiā, & subsistentiam, eandem rem esse, nam cum subsistentia assumi non potest, vt supra docuimus.

Ego verò iam olim contrarium docui, cum hanc quæstionem S. Thomæ primò explicui, & quæ tunc animo occurrebat ratio, est, quia actio productiua humanitatis non potuit non terminari ad naturam sub esse actuali existentiæ, sub quo debuit esse prius natura, quā vniretur personæ diuinæ, quod verum est, etiam si existentiā differat à natura. Ratio autem Vincentij dubio præcedenti soluta est, & faciliem habet solutionem; est enim discrimen inter existentiā, & subsistentiam, quod actio qua producitur humanitas, non potest terminari ad humanitatem, nisi sub forma aut modo quo constituitur, in esse actuali extra causas; subsistentia verò ad hunc formalem effectum necessaria non est.

Circa alteram, Vincentius supra circa sextam conclusionem, refert sententiā aliquorum Thomistarum asserentium, nulla efficiētia fieri posse, vt humanitas assumatur à verbo cum propria existentiā: sed non omnes eandem assignant rationem huius opinionis, aliqui enim ita sentiunt, quia existimant non posse naturæ communicari existentiā, siue propriam, siue alienam, nisi prius afficiatur aliqua subsistentia, cum subsistentia verò assumi non potest.

Alij verò putant, verbum non posse communicare solam subsistentiam, nisi simul communicet existentiā: alij demum, quia arbitrantur existentiā constituere naturam omnino incommunicabilem, non minus quā constituit subsistentia. Si ergo cum subsistentia nequit assumi natura, neque cum existentiā poterit.

Ipsæ autem Vincentius sentit fieri posse, vt natura cum existentiā reipsa distincta assumatur à persona diuina, & probat, quia natura cum sola existentiā manet cum capacitate ad subsistendum; ergo si non habet subsistentiam propriam, poterit terminari aliena supplete vicem propriæ, & admittit P. Suarez in *Metaphysica, disp. 31. sect. 12. mem. 31.* & mihi maximè placet, quia existimo esse necessarium, vt hæc tenus docuimus.

Ratiunculæ verò contrariæ sententiæ non concludunt; & primò quidem planè assumit falsam, vt docui *disp. de subsistentia*; rursus, licet esset ille ordo naturalis inter subsistentiam, & existentiā, tamen non satis posset probari eum ordinem non posse inuerti, efficacitate diuina absoluta, & libera à legibus.

Secunda etiam ratio nihil habet momenti; nec probatur non posse verbum communicare subsistentiam, non communicata existentiā; imò falsum est, vt supra probatum relinquitur: principium etiam illud, ex quo suam opinionem colligunt Doctores tertiæ rationis, falsum est, vt constat ex dictis de natura subsistentiæ, & existentiæ.

Sed habeo quid reprehendam in Vincentio, ait enim supra, in casu quo persona diuina assumeret humanam naturam, cum propria existentiā, non fore Christum vnum simpliciter; in quo planè decipitur, nam illæ duæ naturæ habent vnam subsistentiam, atque ad eod vnum esse personale: esset ergo illud compositum vnum substantialiter, & vt docui dubio præcedenti, S. Thomas *q. 2. art. 6. ad 2.*

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

ex vnitate ipsius esse personalis colligit duas naturas in Christo vniri substantialiter; esset ergo vnum simpliciter, quia esset vna persona composita, iuxta ea quæ diximus *quæst. 2.*

D V B I V M I I I.

An S. Thomas senserit humanitatem Christi habere suam propriam existentiā.

Aliqui Thomistæ putant S. Thomam existimasse Christi humanitatem existere non propria existentiā, sed existentiā verbi; ita Caietanus, Medina *art. 2. huius quæstionis*, Vincentius supra, & Medina dicit id patere euidenter ex processu articuli, nam ex illo constat, id quod pertinet ad personalitatem alicuius non asserre secum esse; ergo vel humanitas Christi non pertinet ad personalitatem Christi, vel nõ attulit secum suam esse. Alij probant ex S. Thom. *3. dist. 6. q. 2. art. 2. & quodl. 9. q. 2.* tantum ergo in hoc articulo de esse existentiæ loquitur.

Paludanus verò *3. dist. 6. quæst. 3. vers. quidam tamen*, fuse probat cum aliis quibusdam ex mente S. Thomæ, humanitatem Christi habere propriam existentiā, & idem sentiunt P. Valentia *hic*, P. Suarez *disp. 36. sect. 2.* Tapia *quæst. 18. artic. 2.* P. Fonseca *lib. 8. Metaphysicorum, cap. 1. quæst. 1. sect. 3.* & quod nostram sententiā tradiderit S. Thomas quæstione disputata de vnione verbi in carnati *art. 4.* vbi loquitur de esse personali totali, cum docet esse vnum tantum, vt concedunt Medina, Vincentius, & alij: expressè enim docet esse vnum tantum esse in Christo, quia tantum est vnum esse suppositi, licet sit duplex esse naturæ: voluit autem Caietanus, Medina, & Vincentius, retractasse S. Thomam in hoc articulo 2. eam opinionem; sed planè decipiuntur, nam in hoc articulo eandem doctrinam tradit, & expressè loquitur de esse personali, & hoc vult vnum esse in Christo, vnde concludit corpus articuli his verbis. Sic igitur, cum humana natura coniungatur filio Dei hypostaticè, & personaliter, & non accidentaliter; consequens est quod secundum humanam naturam non adueniat sibi nouum esse personale, sed solum noua habitudine esse personalis, præexistentis ad naturam humanam, vt scilicet persona illa iam dicatur subsistere non solum secundum diuinam naturam, sed etiam secundum humanam.

Scio aliquos in dubium reuocare, sicut S. Thomæ quæstio illa disputata de verbo incarnato; & alij negant, sed vtrunque sine idoneo argumento; & quamuis illud esset verum, negare tamen illi non possunt esse S. Thomæ verba huius articuli 2. nunc allata.

In *3. dist. 6. quæst. 2. art. 1.* expressè loquitur de esse personali, & *quodlib. 9. artic. 3.* vterius hanc esse mentem S. Thomæ probatur, quia supra *quæst. 2. artic. 6. ad 2.* dixit humanitatem esse assumptam ad vnum esse, non vt est esse naturæ, sed vt est hypostasis, vel personæ. Item S. Thomas *quæst. 4. artic. 1. & quæst. 6. art. 4.* docuit humanitatem præfuisse vnioni, & assumptioni.

Ex his ergo facile est satisfacere obiectionibus contrariæ opinionis. Ad argumentum Medinæ respondetur, id quod pertinet ad personalitatem alicuius, non asserre secum esse suum, intelligendum esse de esse personali, de hoc enim in articulo 2. huius quæstionis loquitur S. Thom. sicut in *3. sententiar. loco citato*, pro sententiā Medinæ, & *quodl. illo 9. art. 3.*

Sed locis quæ attulimus pro nostra sententiā

posset aliquis propter ratione dubitandi. Sed P. Suarez, Medina, & Tapia expressè affirmant, quia licet esset scientia propria Beati, tamè erat in eo qui simul erat viator, & ita ratione illius potuit futura prædicere aliis viatoribus: & hæc pars videtur vera si semel demus, per hanc scientiam cognosci futura, & hanc indicat etiam Valentia *suprà*.

Sed dices, S. Thom. 2. 2. q. 174. art. 5. ad 3. dixisse Christum non fuisse Prophetam ut comprehensorem; ergo. Respondetur, ibi solum requirere statum viatoris, quod verissimum est, tamen non negare cognitionem beatæ scientiæ sufficere in eo, qui est etiam viator.

Sed dices, S. Thom. dixisse *quæst. 20. de verit. art. 6. in corpore*, Christum cognouisse futura per scientiam beatam, & cognitione prophetiæ non cognouisse Christum futura, quia cognitio prophetiæ est imperfecta participatio visionis Dei, at in Christo non fuisse imperfectam prophetiā. Respondetur ex eo loco non posse sumi argumentum, contra ea quæ diximus, & primò S. Thom. ibi loquebatur de scientia naturali, & ideo bene docuit, per illam non cognosci futura: secundò dum excludit à Christo cognitionem prophetiæ; loquitur de ea, quæ est in aliis hominibus; iam verò negare non possumus quin S. Thom. admittat in Christo cognitionem futurorum per scientiam distinctam à beatâ, hanc enim concedit *infrâ quæst. 11. art. 1. ad 3.*

Ad obiectionem verò *suprà* factam respondendum est, primò per scientiam infusam cognouisse Christum futura, ut dicitur *quæst. 11. cum S. Thom. vbi proximè*. Secundò si per scientiam beatam cognouit futura, eodem modo ratione illius potuisset prædicere; neque obstat quod ibi dicitur de æternitate participata, quia reuera non erant illa futura realiter præsentia visioni, sed obiectiue, ut de futuris comparatione Dei docent antiquiores Thomistæ, ut dicebam *suprà disp. 19. dub. 1.* In fine huius quæstionis placet aduertere aliquos huius ætatis asserere sententiam Abulensis planè esse reuerentiam.

DISPUTATIO XXVI.

THEOLOGICA.

DVBIUM VNICVM.

An præter fidem catholicam requiratur ad iustificationem aliqua fides priuata.

DE fide catholica necessaria ad iustificationem, diximus in materia de Gratia *opuscul. 4. disp. 2.* nunc verò solum volumus explicare, an requiratur aliqua fides priuata. Et certum est apud Catholicos, non esse necessariam priuatam, & peculiarem fidei diuinæ, quæ habeat pro obiecto formali testimonium Dei, & sit deriuata à fide catholica, quam omnes Theologi putant necessariam ad iustificationem, de qua diximus *loco citato*, & in materia de fide, agentes de eius obiecto, & actu.

Difficultas ergo præsens est de iudicio quo quis prudenter credat, Deum collaturum sibi gratiam efficacem ad iustificationem, & ad consequutionem veniæ, & remissionem peccatorum. Et in hoc sensu P. Vazquez 1. 2. *disputat. 210. cap. 5.* fatentur hanc fidem, id est, hoc iudicium prudens, esse neces-

arium ad iustificationem, & hoc appellat fidem peculiarem, & *cap. 4. precedenti num. 25.* expressè dixit, hanc fidem non habere pro formali testimonium Dei, neque pertinere ad habitum fidei infusæ; eandem opinionem defendit in materia de Gratia.

Probat verò *cap. illo 5.* hoc iudicium esse necessarium, quia etiam si quis credat Deum promississe veniam peccatorum, & iustificationem verè penitentibus, tamen nisi habeat iudicium quo iudicet sibi Deum daturum auxilium efficacem ad opera necessaria ad iustificationem, non posset procedere ad satisfactionem; quod facile intelligitur, si haberet contrarium iudicium quo iudicaret Deum sibi negaturum auxilium efficacem necessarium.

B Secundò, quia ad iustificationem necessaria est spes veniæ, & tamen sine iudicio de collatione futura auxilij efficacis, non posset quis habere talem spem, iuxta ea quæ diximus 2. 2. agentes de iudicio necessario ad actum spei infusæ supernaturalis, & in hoc sensu dicit *in eo cap. 5.* necessariam esse fidem particularem promissionis, de qua fide loquutus fuerat *cap. 4. precedenti*, & dixerat non esse fidem quæ habeat testimonium Dei pro obiecto formali.

Aliqui recentiores docent sufficere ad iustificationem actum fidei catholice infusæ, & solum esse necessarium ne quis iudicet, Deum sibi negaturum auxilium efficacem, non tamen posituum iudicium de futura collatione auxilij.

C Alij docent sufficere fidem catholicam, eum iudicio quòd Deus ex sua parte dabit quidquid necessarium est ad opera iustificationis, si per ipsum hominem non steterit, hoc est, nisi ipse homo posuerit impedimentum, & eodem modo philosophatur de iudicio necessario ad actum spei.

Alij autem sunt reprehendere sententiam P. Vazquez, qui putant fauere hæreticis nostri temporis, qui docent fidem peculiarem esse necessariam ad iustificationem. Sed isti recentiores ignorant sensum hæreticorum, de quo dicam *infrâ*, vbi ostendam opinionem P. Vazquez posse habere verum sensum, & longissimè differre ab hæreticis.

D P. Vazquez *lib. 8. de Gratia, cap. 18. n. 7.* refert sententiam P. Suarez, quam habet *cap. 4. & 5.* & ipse P. Suarez *num. 9.* dicit fidem illam particularem esse possibilem, postea probabiliter defendit, n. autem 10. dicit talem fidem non esse necessariam ad iustificationem, & sententiâ P. Vazquez quantum ad hanc partem sibi displicere valde. Et probat, quia ex natura rei sufficit credere fide catholica vniuersales promissiones de dando auxilio ad iustificationem cuiuslibet homini, si per ipsum non steterit.

Secundò probat, quia non est absoluta promissio Dei de dando auxilio efficaci cuiuslibet homini in particulari; ergo non potest homo habere fidem illam particularem ad futuram collationem auxilij efficacis.

E Tertio, quia si haberet talem fidem de futura iustificatione, etiam post iustificationem posset eadem fide credere se esse iustificatum, quod nõ potest dici.

Sed oportet explicare ipsam rem, & postea explicabo sententiam P. Vazquez, quam multi viri doctissimi laudauerunt, & probauerunt autorem, qui rem exactissimè explicauit, quæ ante illum non erat satis explicata.

Primò ergo notandum est id quod diximus in materia de fide, agentes de fide iustificante, nempe fidem miraculorum includere fidem catholicam, & iudicium prudens, quo homo iudicat, Deum hinc, & nunc facturum miraculum. nam sola fides catholica est fides miraculorum, omnes enim fideles

habent

habent fidem catholicam, & non omnes habent futura collatione boni, circa quod peccat peccato desperationis. Consequutio videtur efficax, & antecedens est certum apud Catholicos. Ex dictis possunt solui argumenta P. Suarez, quatenus videntur esse contra nostram sententiam.

Item in materia de spe, diximus, ad actum spei esse necessariam fidem catholicam, & iudicium prudens de futuritione rei speratæ; & explicatur, quia ex eo solum, quòd quis fide diuina credat Deum posse facere miracula, & promississe se facturum, occurrentibus circumstantiis moueri ad faciendum miraculum, nisi prudenter iudicet hinc, & nunc Deum facturum miraculum: deinde etiam si quis credat Deum promississe gratiam ad iustificationem, tamen nisi prudenter iudicaret Deum sibi collaturum auxilium efficacem, non poterit sperare iustificationem, & remissionem peccati. Quod amplius declaro; quia licet sit certum omnino, Deum daturum auxilium sufficiens ad iustificationem, tamen non est absolute certum quòd dabit auxilium efficacem; ergo ex fide diuina non potest homo illud sperare.

Dices, potest esse certus quòd dabit auxilium efficacem si per ipsum hominem non steterit. Sed contrà est quòd illud, si per hominem non steterit, vel significat, si non posuerit impedimentum peccati, & hoc dici non potest, quia etiam si quis non faciat peccatum, potest Deus negare auxilium efficacem, quia non promissit illud absolute pro omni occasione: ergo ex fide diuina non potest homo absolute illud sperare, vel solum significat, quòd Deus dabit auxilium sufficiens, quo possit homo operari, & hoc non est dare auxilium efficacem, id est, quo homo reuera operaturus sit; ergo homo non potest esse certus ex fide diuina quòd sit iustificandus, quia fide diuina nescit an Deus certo sit daturus auxilium, quo reuera sit operaturus; ergo ut possit procedere in progressu iustificationis, necessarium est iudicium prudens quo possit erigi ad sperandum, quòd Deus dabit auxilium efficacem; nec sufficit fides illa vniuersalis, quòd Deus dabit mihi auxilium efficacem, si per me non steterit.

Dices, non est necessarium tale iudicium, sed sufficit non habere contrarium iudicium, neque de hoc cogitare, sed quasi negatiue se habere. Sed contrà hoc est, quòd in hoc casu non potest homo negatiue se habere, quia procedit ad executionem, & consequutionem rei grauissimæ; item ad iustificationem necessaria est spes veniæ: hæc autem ex sola fide diuina sub conditione, non potest esse spes absoluta, ut explicauimus.

Rursus spem quam Sancti sæpe habuerunt, in peculiari euentu de futuro miraculo, non potuit oriri ex sola vniuersali cognitione, quod Deus faciet si fuerit conueniens: ergo certitudo illa oriebatur ex peculiari alio iudicio prudenti quo iudicauerat, Deum hinc, & nunc facturum miraculum, & licet hoc iudicium aliquando potuerit oriri ex reuelatione peculiari Dei, non tamen credendum est semper fuisse talem reuelationem, sed iudicium prudens ex gratia ortum; & propter hanc rationem, in materia de fide miraculorum, & in materia de spe dixi esse necessarium tale iudicium prudens; & idem existimo de iustificatione, ut communiter fit. Quod aduerto, quia aliquando posset subito fieri supposita fide Dei super omnia diligendi, ex quo posset moueri voluntas ad actum dilectionis supernaturalis, & sic homines iustificari subito, in quo nihil apparet repugnantia, aut contradictionis.

Deinde declaro quod *suprà* dixi, quia potest quis peccare peccato desperationis, & non esse hæreticus; ergo non peccat contra fidem catholicam, sed contra iudicium prudens, quod debuit habere de

futura collatione boni, circa quod peccat peccato desperationis. Consequutio videtur efficax, & antecedens est certum apud Catholicos. Ex dictis possunt solui argumenta P. Suarez, quatenus videntur esse contra nostram sententiam.

Ad primum respondendum est ex doctrina tradita, fidem catholicam vniuersalem promissionum non sufficere ad iustificationem, & spem veniæ, ut explicatum est.

Ad secundum respondeo, verissimum esse, non esse absolutam promissionem de dando auxilio efficaci: ex hoc autem solum sequitur hominem non habere actum fidei catholice de futura collatione auxilij efficacis; sed potest homo habere iudicium prudens quòd Deus dabit motus ex ipsius bonitate, & quia est promissio conditionalis de dando illo, & potest homo prudenter iudicare, quòd hinc, & nunc dabit, præsertim quando illuminatur homo per internam specialem gratiæ illuminationem, non quòd sit reuelatio, sed quòd sit cognitio mouens ad prudens illud iudicium, quod declaratur, qui non speraret, non peccaret contra fidem catholicam, sed contra iudicium prudens.

Ad tertium dicendum est posse hominem habere prudens iudicium de sua iustificatione, iuxta ea quæ diximus in materia de Gratia, non tamen potest esse certus certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, ut diximus *loco citato de Gratia*.

Ex dictis possumus explicare P. Vazquez, & primò in illo *cap. 4.* manifestè docet fidem illam priuatam, non esse fidem quæ habeat pro obiecto testimonium Dei. Secundò appellat illam cognitionem, & illud iudicium fidem, quia non est cognitio euidentis, sed fundatum in variis circumstantiis. Tertio appellat priuatam, quia non est de obiecto vniuersali, sed de obiecto respectu hominis particularis. Quarto dicit esse necessariam ob rationem à nobis assignatam, de necessitate prudentis iudicij, de quo nos loquuti sumus.

Argumenta verò facta contra P. Vazquez solui possunt iuxta ea quæ diximus: & de materia tertij argumenti quomodo possit quis habere aliqualem certitudinem de sua iustificatione, fusè disputat P. Vazquez in materia de Gratia: & ut antea dicebam, bene intellecta mens P. Vazquez placuit viris doctissimis huius temporis, neque video in ea aliquid quod viris piis, & doctis possit displicere.

De erroribus verò hæreticorum circa fidem iustificantem, legantur P. Suarez & Vazquez *locis citatis*, & quæ ego tradidi in materia de Gratia. Occasione doctrinæ traditæ posset aliquis querere, quomodo actus spei sit necessarius ad iustificationem, de quo dixi in materia de Gratia *opuscul. 4. disp. 3.*

DISPUTATIO XXVII.

THEOLOGICA.

DVBIUM VNICVM.

An virtus humilitatis fuerit cognita à Philosophis Gentilibus.

LIQUI interdum solent affirmare, & docere virtutem humilitatis nullo modo fuisse cognitam Philosophis Gentilibus, sed esse virtutem Christianam.

Alij verò docent virtutem humilitatis quantum

ad substantiam, licet sub alio nomine cognitam fuisse à Philosophis Gentilibus, & Origenes *tom. 3. homil. 8. super Lucam*, dixit humilitatem esse virtutem, quæ à Philosophis dicitur mensuratio, vel modestia. Et hunc locum Origenis citat S. Thom. 2. 2. *quæst. 161. art. 4.* vbi docet humilitatem esse partem modestiæ, vel temperantiæ. Et in corpore de hac virtute loquitur, & docet de eadem fuisse locutum Tullium *lib. 2. de Inuent.* Ergo Origenes & S. Thomas manifestè supponunt humilitatem, licet sub alio nomine, cognitam fuisse Philosophis Gentilibus, & D. Thom. *art. 2.* citat Andronicum Philosophum Peripateticum explicantem officia humilitatis. Et eam videtur cognovisse Menander in *Empimpramene* apud Stobæum *tom. 1. serm. 22.* dum ait, *Humilitas una, si qua gravitas accesserit, pulchra apud alios videbitur, ò chare vir.*

Deinde P. Vazquez *1. part. disp. 235. cap. 4. in fine* sensit humilitatem non distingui à virtute magnanimitatis; & ita concedit humilitatem cognitam fuisse à Philosophis Gentilibus, licet illi non cognoverint causas humilitatis Christianæ. Et pro eadem doctrina citat etiam P. Vazquez Martinum de Magistris existimantem humilitatem non distingui à magnanimitate. Et idem docuit Ægidius Romanus *2. part. lib. 1. cap. 25.* & alij recentiores. Qui omnes necessariò debent concedere Philosophos Gentiles agnovisse virtutem humilitatis: manifestum enim est agnovisse virtutem magnanimitatis. Et potest probari, quia Philosophi docti planè cognoverunt virtutes & vitia, quæ versantur circa honores, tanquam circa propriam materiam: ergo licet non cognoverint virtutem humilitatis sub hoc nomine; naturam tamen, & materiam illius videntur agnovisse.

In hac controuersia certum est Philosophos Gentiles non agnovisse aliquas causas, & materias huius virtutis, quia non cognoverunt necessitatem gratiæ ad opera humilitatis Christianæ: & ita constat non agnovisse propriam hominis insufficienciam ad bene operandum. Item non cognoverunt peccatum, ut est materia humilitatis. Rursus non cognoverunt motiua humilitatis, quæ sumi possunt ex imitatione Christi; & multo minus multos & eximios gradus huius virtutis, qui numerantur à Patribus. Vterius non agnouerunt magnam & illustrem necessitatem huius virtutis commendatam à Christo Domino. Et iuxta hæc explicari possunt si quæ interdum occurrant testimonium asserentium virtutem humilitatis non fuisse cognitam Gentilibus, sed manifestatam in lege noua.

Cum hoc tamen existimo aliquos Philosophos Gentiles cognovisse virtutem humilitatis quantum ad essentiam & materiam, siue humilitas sit eadem virtus cum magnanimitate, siue illi annexa: & siue appelleretur modestia, siue moderatio, quod intelligendum est de moderazione appetitus circa honorem. Et hoc probat ratio suprâ facta.

Certum autem est Philosophos Gentiles ex solo lumine naturali non cognovisse humilitatem infusam, & supernaturalem, quia non cognoverunt obiectum & rationem formalem supernaturalem, ex qua specificatur prædicta virtus infusa.

Addendum est aliquos Philosophos Gentiles, qui communicationem habuerunt cum Christianis fidelibus, potuisse ex fide humana cognoscere aliquas circumstantias humilitatis Christianæ; sicut & quædam alia obiecta, quamvis non habuerint fidem supernaturalem illorum, quod per se facile intelligitur.

De mente S. Thomæ variæ possunt esse opiniones. Et aliqui indicant S. Thom. in hac controuersia nihil expressè affirmasse, quia solum retulit suprâ citatum locum Origenis in argumento, sed contra: nihil tamen affirmavit, vel negavit. Item dum refert locum Tullij, non videtur explicare mentem illius, sed solum videtur accommodare illum doctrinæ, quam tradebat.

Alij non obscurè iudicant, licet breuiter, sanctum Thom. existimasse humilitatem non fuisse cognitam à Philosophis; quia multa docet *quæst. de humilit.* quæ non fuerunt cognita à Gentilibus; & *art. 1. ad vlt.* videtur concedere S. Thom. Aristotelem non fuisse locutum de humilitate, quæ respicit subiectionem hominis ad Deum, quia locutus est de virtutibus, secundum quas vnus homo subiicitur alteri, & *art. 2.* in argumento adducit Augustinum *tom. 6. lib. de Virginitate cap. 3.* vbi dixit Augustinus humilitatem esse ferè totam disciplinam Christianam. Quod tamen Philosophi non potuerunt cognoscere, sicut neque quæ docet *art. 3.* de subiectione hominis ad Deum. Vterius S. Thom. in tota hac quæst. loquitur de humilitate Christiana, quæ est fundamentum virtutum supernaturalium infusarum, quod non potest conuenire humilitati acquisitæ & naturali, cuius solum potuerunt habere cognitionem Philosophi.

Mihi tamen placet, S. Thom. existimasse humilitatem acquisitam, quantum ad naturam & materiam, cognitam fuisse ab aliquibus Philosophis Gentilibus. Quod potest colligi ex eo quod refert testimonium suprâ citatum Origenis, id aperte concedentis; & tamen in tota hac quæstione non refutat opinionem Origenis. Item si rectè consideretur quod dicit de testimonio Tullij, facile intelligitur S. Thom. explicasse mentem Tullij. Rursus *art. 2.* refert testimonium Philosophi Gentilis, & explicuit in quo constitueret humilitatem; ac proinde non possumus dubitare de mente sancti Thomæ.

Quæ verò in contrarium obijciuntur faciliem habent solutionem. Concedendum enim est S. Thom. multa docere de humilitate Christiana & infusa, quæ non fuerunt cognita à Philosophis Gentilibus ex solo naturæ lumine. Cum hoc tamen potuit concedere S. Thom. Philosophos Gentiles agnovisse naturam & materiam humilitatis acquisitæ, licet non cognouerint naturam formalem & circumstantias aliquas humilitatis infusæ & Christianæ, ut paulo antea dicebamus. Et hoc sensu possunt explicari aliqui dum indicant Philosophos Gentiles non cognovisse virtutem humilitatis.

DISPUTATIO XXVIII.

THEOLOGICA.

De causa meritoria resurrectionis Christi.

In hac disputatione præcipuè intendimus explicare, an B. Virgo meruerit resurrectionem filij sui, de quo dicemus dubiis sequentibus; in primo autem dubio dicemus de ipso Christo. In secundo verò, & reliquis de B. Virgine.

DV B I V M

DV B I V M I.

An Christus meruerit suam resurrectionem.

In præfenti quæstione prius explicandum est, an Christus meruerit gloriam sui corporis, si enim hanc meruit, consequens est meruisse suam resurrectionem, necessariam ut glorificaretur corpus. Refert autem noster Bellarminus *tom. 1. lib. 5. de Christo cap. 9.* Caluinum sensisse Christum non meruisse gloriam sui corporis, seu nominis exaltationem, & eundem errorem refert Adamus in illud ad Philippenf. 2. *humilianit semetipsum.* legatur Vazquez *infra.*

Veritas tamen catholica est Christum meruisse gloriam sui corporis, & exaltationem nominis. ita S. Thom. *3. part. quæst. 19. art. 3.* & Scholastici in *3. disp. 18.* Et solet probari ex aliquibus locis, quæ parum habent efficacitatis: & præcipuè probanda est ex illo ad Philippenf. 2. *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donauit, &c.* vbi particula, *propter*, significat causam meritoriam, ut docent Patres, pseudo-Ambrosius *ibi*, Basilius *4. contra Eunomium*, explicans citata verba Pauli, Chrysof. *homil. 7. in epistola ad Philippenf.* August. *tract. 164. in Ioann. & lib. 2. contra Maximinum cap. 5. lib. 3. cap. 2.* Cyrillus *lib. 3. thesauri cap. 22.* & alij relati à recentioribus *3. part. ad quæstionem 19.* quam doctrinam ego ibidem tradidi: argumenta verò Caluini leuioris momenti sunt, & ea refert, & soluit Bellarminus *loco citato.*

Hoc posito dicendum est Christum meruisse suam resurrectionem, ita docuit Augustinus in *Psalmmum 109.* circa illa verba, *de torrente in via bibet, & tract. 19. in Ioannem non longè à fine.* S. Thomas *3. parte quæst. 53. art. 4. ad 2.* & interpretes *ibi*, & *ad quæst. 19. P. Suarez tom. 1. in 3. partem disp. 39. sect. 3. & ad q. 33. tomo 2. in 3. partem disp. 45. sect. 2.* P. Valentia *3. parte ad quæst. 19. puncto 3.* P. Vazquez *tomo 1. in 3. partem disp. 79. cap. 1.* Et potest probari, quia homo iustus meretur gloriam sui corporis, ut diximus in materia de Gratia, & opusculo contra Baium; ergo multo magis meritum Christi viatoris erit meritorium gloriæ corporis; ad hoc autem ut corpus glorificetur, necessaria est resurrectio.

Cum autem dicimus, Christum meruisse suam resurrectionem, non solum loquimur de resurrectione quantum ad substantiam, sed etiam de resurrectione quantum ad accelerationem, meritum enim eius fuit infinitum, & potuit vtrunque mereri, & nihil est ob quod dicamus contrarium; rectè autem aduertit P. Suarez *disputatione illa 45. sect. 2.* Christum meruisse suam resurrectionem, per opera facta in statu viæ, quod probandum est ex principiis generalibus traditis in materia de merito.

DV B I V M II.

An B. Virgo meruerit resurrectionem Christi.

Ponendum est, B. Virginem non meruisse de condigno resurrectionem Christi, imò nec mereri potuisse, ut probaui *3. parte ad quæstionem 2.* cum communi Theologorum sensu.

Secundò ponendum est controuersiam esse inter Doctores, an B. Virgo meruerit de congruo substantiam Incarnationis, saltem quantum ad executionem, de quo diximus *loco proximè allegato.*

Tertiò ponendum est certum esse apud Theo-

logos, B. Virginem meruisse de congruo aliquas circumstantias Incarnationis.

In præfenti verò dubio difficultas potest esse & de acceleratione resurrectionis, & de resurrectione quantum ad substantiam: & existimare posset aliquis, B. Virginem non meruisse resurrectionem Christi.

Primò, quia non apparet idoneum argumentum ad hoc asserendum; ergo in re graui non est aliquid affirmandum leuiter. Antecedens probatur, quia non apparet testimonium aliquod Scripturæ, nec Patrum, ex quo possit colligi B. Virginem meruisse resurrectionem Christi.

Secundò, quia ex Doctores Scholasticis nullus videtur id tradidisse, cum tamen disputauerint de aliis circumstantiis Incarnationis; denum, non apparet aliqua efficax ratio ad constituendum in Virgine tale meritum.

Sciendum verò est errasse Michaëlem Baium in eo quod existimauit, purum hominem propriè non meruisse sibi gloriam corporis, ac proinde nec resurrectionem; ex quo errore videtur sequi, etiam non posse mereri resurrectionem alterius: sed hunc errorem refutauit opusculo contra errores Michaëlis Baij, & in materia de merito.

Nihilominus, si sermo sit de merito resurrectionis, quantum ad accelerationem, mihi est valde probabile B. Virginem meruisse de congruo resurrectionem Christi; hoc autem explicari potest, quia negare non possumus B. Virginem potuisse habere tale meritum ex gratia Christi, in hoc enim nulla apparet repugnantia, meruisse autem de facto decet dignitatè matris Dei; propter quam rationem Doctores constituunt in Virgine meritum de congruo aliquarum circumstantiarum Incarnationis, ut retuli *3. parte ad quæstionem illam secundam*, & declaratur vterius, quia Christus per opera in statu viæ meruit gratiam aliis conferendam; ergo potuit illam conferre B. Virgini, ut per opus ex illa factum mereretur accelerationem resurrectionis.

Ad exactiorem verò intelligentiam huius doctrinæ sciendum est,

Primò opinionem hanc non posse efficaciter probari ex Scriptura, quia non apparet testimonium aliquod, quod viderim, ex quo possit id colligi.

Secundò hæcenus non legi aliquem sanctorum Patrum, qui in specie aliquid dixerit circa hanc controuersiam; ex his tamen solum sequitur nostram conclusionem non habere certitudinem, quæ possit sumi ex Scriptura, & Patribus.

Tertiò quantum attinet ad Doctores Scholasticos, non inuenio qui id docuerint expressè, quamvis ex his quæ docent de merito B. Virginis circa aliquas circumstantias Incarnationis possit à simili probabilis ratiocinatio deduci.

Quartò notandum est, non esse dubium, posse aliquam opinionem esse probabilem, propter probabilem aliquam rationem; etiam si non probetur ex Scriptura, vel Patribus, ut ex materiis theologicis passim constare potest, & de B. Virgine plura docent Theologi probabilis ratiocinatione ducti absque expresso Scripturæ testimonio, vel Patrum.

Quintò, illud semper obseruandum est, ne aliquid dicatur contra testimonium, vel ad argumentum efficaciter deductum, ex Scriptura, vel Patribus, quod tamen in materia præfentis dubij non contingit, imò valde consentaneum est dignitatè matris Dei meruisse prædictam accelerationem resurrectionis modo explicato.

Argumenta

Argumenta verò adducta in contrarium faciem A habent solutionem, concedimus enim conclusionem nostram non posse efficaciter probari ex Scriptura, vel Patribus; sed, ut dixi, hoc non est necessarium ad solam probabilitatem opinionis, quando nihil dicitur contrarium, vel dissonum illis.

Quod verò attinet ad Doctores Scholasticos iam diximus quid res habeat, & non pauci, qui hanc doctrinam audierunt, probabilem & veram iudicaverunt: demum ratio pro nostra sententia sumpta ex dignitate matris Dei in materia de B. Virgine multum habet ponderis apud cordatos viros. de merito autem B. Virginis resurrectionis Christi quantum ad substantiam, iamiam dicemus.

D V B I V M III.

An B. Virgo meruerit resurrectionem Christi quantum ad substantiam.

IN hac controuersia possunt esse contrariæ opinioniones, sicut in præcedenti dubio, & rationes ibi relatæ possunt proportionem seruata in hoc habere locum. Posset autem aliquis existimare, B. Virginem non meruisse resurrectionem Christi quantum ad substantiam, propter peculiarem rationem, nempe quia ex opposita sententia sequeretur, Christum non resurrecturum ex vi præsentis decreti, nisi B. Virgo habuisset meritum resurrectionis illius. Sequela probatur, quia si de facto resurrectio Christi facta est propter meritum B. Virginis, deficiente tali merito, erat necessarium aliud decretum, iuxta communem doctrinam Theologorum, in materia de voluntate Dei; & tamen non apparet idoneum fundamentum ad hoc asserendum.

Deinde quilibet homo iustus per opera ex gratia, & in gratia facta meretur suam resurrectionem; ergo multo magis Christus merebitur per opera infiniti valoris independentem à merito B. Virginis, quæ ratiocinatio satis probabilem reddit hanc opinionem.

Nihilominus suppositis quæ diximus dubio præcedenti de Patribus, & Doctores Scholasticis, probabiliter potest dici B. Virginem meruisse resurrectionem Christi quantum ad substantiam, & explicari, quia negare non possumus, absolute loquendo, hoc esse possibile, quia nulla apparet repugnantia, aut implicatio, potuit enim Christus mereri gratiam B. Virgini ad tale meritum, hoc est, ad merendum de congruo resurrectionem ipsius Christi: cum autem hoc sit possibile, maxime decet B. Virginis dignitatem de facto habuisse hoc meritum, ex qua dignitate mouentur Theologi ad tribuendum multa B. Virginis dignitati consentanea, quod per sese videtur conueniens rationi, & amoris Christi erga propriam matrem.

Ad ea verò, quæ pro contraria parte obiecta sunt, dicendum est, secundum nostram doctrinam, ita esse philosophandum, ut dicamus Christum de facto non resurrecturum, deficiente merito B. Virginis, ex vi præsentis decreti, in quo nullum apparet absurdum, si dicamus Christum non ita celeriter resurrecturum deficiente B. Virginis merito respectu accelerationis resurrectionis Christi, quod etiam respectu aliarum circumstantiarum Incarnationis, quas B. Virgo, & sancti Patres meruerunt, concedendum est.

Ad aliud, concedendum etiam est, Christum Dominum per propria merita meruisse suam resurrectionem de condigno, voluisse tamen ut mater

eius illam mereretur de congruo, quod non fuit ex indigentia proprii meriti, sed ex indigentia erga matrem; sicut etiam concedendum est de merito erga accelerationem resurrectionis, & aliarum circumstantiarum Incarnationis.

D V B I V M IV.

Per qua opera meruerit B. Virgo resurrectionem Christi.

Certum est in omnibus operibus B. Virginis factis ex gratia, fuisse sufficientem, & fundamentalem proportionem ad merendum de congruo resurrectionem sui filij, sicut & ad merendum alias circumstantias: & ita potuit B. Virgo illa ordinare; specialiter tamen credi potest ordinasse opera quæ fecit post mortem filij, quando petebat, & desiderabat resurrectionem eius, sciebat enim Christum dixisse se resurrecturum tertia die post mortem; & ita potuit B. Virgo illam petere, quam sciebat & dignitati filij, & vilitati, & consolationi discipulorum valde conuenientem, & consentaneam, & hoc meritum decebat dignitatem matris Dei, ut iam diximus.

Restant nonnulla dubiola explicanda, vnum est, an sit licitum negare tale meritum B. Virgini? Et dicendum est, talem assertionem negatiuam non mereri grauem aliquam censuram, quia non est contra doctrinam aliquam Patrum, vel Scholasticorum.

Nihilominus dicendum est, eam opinionem, præsertim de merito resurrectionis, quantum ad accelerationem parum habere probabilitatis, quia non possumus probabiliter negare, in B. Virgine fuisse desiderium resurrectionis Christi filij modo explicato, quod desiderium ortum ex gratia sufficiens fuit ad meritum de congruo; & idem iudicium est de petitione, & oratione, quæ potuit esse in B. Virgine pro resurrectione filij.

Alterum est, an Apostoli, vel Discipuli, qui Christi mortem agnouerunt, meruerint resurrectionem Christi de congruo, petendo, & desiderando illam; & dubium potest intelligi de resurrectione quantum ad substantiam, & quantum ad accelerationem. Et certum est hoc fuisse possibile; quod verò ad factum attinet, mihi est probabile aliquem, vel aliquos ex dictis, meruisse accelerationem per desiderium, seu petitionem ex gratia factam.

De resurrectione verò quantum ad substantiam, non ita apparet probabile, quod de B. Virgine diximus, propter eius dignitatem. Vterius posset aliquis dubitare, an iusti existentes in sinu Abraham meruerint resurrectionem Christi de congruo, saltem quantum ad accelerationem: hoc autem pendet ex altera quæstione, circa illum statum, an fuerit status merendi de congruo, de quo Doctores in materia de merito; & facile est vnicuique secundum suam opinionem philosophari; & idem iudicium est de Elia, & Enoch, pendet enim ex eadem quæstione de statu illo, de quo satis diximus in materia de merito; & iuxta hæc principia respondendum est, si aliquis quærat, an Angeli beati meruerint Christi resurrectionem ex amore erga Christum, & benevolentiam erga homines, solutio enim pendet ex quæstione de statu, nobis satis sit indicasse ratiocinationis initia.

DISPV

DISPVATIO XXIX.

MORALIS.

D V B I V M I.

An sit licita concessio futura successione, in aliquo officio facta alicui.

VASTIO potest intelligi, & considerato iure naturali & considerato iure positio: item potest intelligi, & de officio seculari, & de dignitate, aut beneficio Ecclesiastico. B Prius dicemus de officiis secularibus, deinde de beneficiis Ecclesiasticis.

Circa primum in Hispania receptum est vsu, ut Rex concedat futuram successionem alicuius officij, v.g. successionem in dignitate Præregis, aut alio officio inferioris momenti, aut in commenda. Et aliqui putant non esse licitam talem concessionem.

Primo, quia videtur contra ius futuri Regis, ad quem pertinet electio officij tempore quo vacat, quo iure priuatur per anticipatam concessionem futuræ successionis.

Secundo, quia fieri potest, quod sit cum damno possessoris, qui est periculo mortis intendendæ ab eo qui assignatus est futurus successor, & apud aliquas nationes affirmant viri docti, hoc periculum esse valde probabile; & propter hæc pericula prohibentur istæ concessiones. l. 13. tit. 5. lib. 7.

Tertio hæc concessio potest esse contra commune bonum, quia contingere potest, ut tempore vacationis officij variæ circumstantiæ occurrant, ob quas non sit conueniens ut ille recipiat officium, qui fuerat assignatus futurus successor, v.g. vel quia alij sunt longè digniores ad gubernandum regnum, vel ad gubernandum exercitum, si esset officium militare, quod magni momenti est.

Quarto hæc concessio videtur contra bonum ipsius Regis concedentis, quia manet ligatus, ne tempore vacationis officij possit eligere, quem iudicauerit esse magis idoneum.

Quinto, poterit esse contra bonum eius cui conceditur, quia potest contingere, ut sit dignus præmio de præfenti, & solum recipit eam futuram successionem officij, quod fortè non obtinebit ob vitæ incertitudinem. Et ita sentiunt aliqui viri docti huius temporis de hac re interrogati.

Ex altero verò videtur, quod prædicta concessio non sit contra ius naturale, si fiat cum certis circumstantiis.

Et primo non est contra ius successoris Principis, quia ipse quando regnat, poterit facere eandem concessionem futuræ successionis: item poterit contingere ut concessio officij sit pro determinato tempore, & ita successor non tenebitur in conscientia conseruare electum in officio, vel quia vacare solet, vel quia ex causa potest alium eligere.

Secundo fieri potest absque aliquo periculo possessoris, si ille cui conceditur futura successio, talis sit, ut de illo non possit prudenter iudicari quod procurabit mortem præfentis successoris, quod est facile iudicare, & quotidie videmus ita contingere.

A Tertio fieri potest ut officium tale sit; & persona cui conceditur futura successio, ut valde sit conueniens talis concessio, sicut si electio fieret tempore vacationis officij.

Quarto non est contra bonum Regis concedentis successionem futuram, sicut neque est contra bonum ipsius, concedere alia dona, licet post concessionem iuste factam non possit illam renocare.

Quinto per se loquendo non est contra bonum eius cui conceditur, quia licet sit dignus maiori pretio, tamen interim aliquid recipit, & fortè non est aliud quod ita facile possit consequi, & hæc est communior sententia hoc tempore.

In hac quæstione obseruandum est necessarium esse ut iuste fiat, quod concessio officij detur homini digno, sicut si daretur officium tempore vacationis, aliàs concessio esset iniusta, & contra ius naturale: neque in hoc potest esse controuersia, nam ius naturale requirit, ut officium detur idoneo, ut bene fiat meritis illius; quomodo verò sit iudicandum aliquem esse idoneum ad officium aliquod, facile est consideratis circumstantiis officij, & personæ cui conceditur futura successio.

Secundo certum est, in concedente requiri potestatem, sine qua concessio illa, & donum, non est valida ex defectu potestatis.

Tertio notandum est, secluso iure positio, ad concedendam hanc futuram successionem alicuius officij, non esse necessariam causam ex parte concedentis, sed dignitatem ex parte eius, cui conceditur futura successio, quia si nulla esset lex positio, non esset necessaria causa ad electionem, quia non esset necessaria vlla dispensatio.

Vterius notandum est, hanc concessionem futuræ successionis, posse fieri duobus modis, altero ita ut obligetur promittens, altero ut expresse dicat nolle se obligari ex iniustitia, sed solum ex urbanitate. Et in priori casu, non potest amittens officium vacans in futurum non conferre illud, nisi grauissima causa occurrat, ob quam ab obligatione promissionis acceptatæ excusetur; in posteriori autem casu pro sua libertate potest non implere verbum sine peccato, quia non manet obligatus sub peccato.

His præmissis existimo, has concessionem futuræ successionis, neque absolute approbandas, neque absolute reprobandas esse, secundum ius naturæ.

Et primo dico, licitam esse concessionem futuræ successionis, si fiat debitis quibusdam circumstantiis: hæc potest probari primo ex vsu Regum in Hispania, qui ante aliquot annos fecerunt, & modo faciunt aliquas concessionem, credendum verè est, illas prudenter, & maturo consilio fieri à Christianissimis Regibus, & temeritate non carent illas audaciter condemnare.

Secundo potest probari, & explicari, quia fieri potest, ut persona cui conceditur futura successio, sit idonea ad tale officium, ita ut si in præfenti tempore vacaret, posset illi iuste conferri; ergo ex hac parte nihil repugnat, quominus rectè posset fieri talis concessio; item contingere potest ut persona sit digna, & dignissima aliquo præmio, neque possit facile Princeps aliud præmium de præfenti conferre: decet autem maiestatem Principum quantum fas est, præmia subditis conferre, quando digni sunt remuneratione.

Vterius

Uterius saepe fieri potest talis concessio absque A
villo periculo ipsius, qui in presenti possidet officium, quia is qui eligitur in futuram successionem, potest esse vir bonae conscientiae, nec facilis ad agendum de morte alterius, praesertim, quia talis machinatio mortis, non poterit fieri sine periculo ipsius electi in futuram successionem; & eodem modo possunt cessare alia inconuenientia quae pro contraria parte solent afferri.

Secundò existimo, has concessiones posse fieri contra rectam rationem; & probari potest, quia possunt occurrere aliqua inconuenientia ex supra adductis: & ideo Rex noster non vult facilè has concessiones facere; & mihi constat Regem nostrum Philippum IV. aliquot decreta misisse ad Senatum supremum Hispaniae in hac curia, ne ipsi Regi proponant consultationem de futura successione alicuius; item propter eandem rationem, ut infra dicemus, lex huius Regni prohibet facere has concessiones futuras, vnde & quando officium fuerit maioris momenti, tanto difficilius debet fieri eius futurae successionis concessio, & maxime consideranda sunt qualitates, & concessiones personae in ordine ad officium.

Item ex talibus concessionibus orti posset magnum detrimentum, nempe quòd plures alij segnes efficiantur ad laborandum in obsequium Principis, cum videant iam esse alteri concessum praemium quod ipsi poterant sperare, & cuius spe excitantur ad laborandum, quod poterit esse contra bonum commune reipublicae.

Illud etiam est magni momenti, quòd etiam experientia compertum est, Principem aliter electurum officium tempore vacationis, si antea non esset concessa futura successio propter varias circumstantias occurrentes.

Concludamus ergo, non esse conueniens frequententer concedere has futuras successiones in officiis secularibus, v. g. officiis scribae, procuratoris, Proregis, aut Ducis alicuius exercitus in terra, vel in mari; & idem iudicium est de officio Secretarij sanctae Inquisitionis, & idem de similibus.

Peculiaris autem difficultas est de quodam genere officiorum, qui non tam ordinantur ad publicam gubernationem, quam ad priuatum obsequium domus alicuius domini, aut Principis, v. g. in officio praefecti domus, equorum, aut similibus, aut serui alicuius, qui habet curam negotiorum alicuius domini; & de his interrogatus sum aliquando, an sit licitum concedere futuras successiones. Et certè non videtur eadem ratio in officiis prioris ordinis, quia officia posterioris ordinis, solum pertinent ad ordinem seruorum, & potest seruum hunc, vel illum eligere, neque est necessarium ut eligat digniorem, neque ut consideret tot circumstantias, sicut in electione officij prioris ordinis.

Et in dominis principalibus facilis hoc intelligitur; quis enim neget, posse Ducem, aut Marchionem concedere alicui successionem futuram officij praefecti domus suae, pro tempore vitae domini concedentis? licet successor in Marchionatu non obligetur ex tali promissione, & idem est de officio Secretarij alicuius domini, siue secularis, siue Ecclesiastici, ipse enim potest sibi eligere seruum ad hoc, vel illud munus, quando idoneus est; quod intelligo de Secretario personae ipsius; nam si sit Secretarius officij ipsius domini, pertinet ad officia prioris ordinis.

D V B I V M II.

Quid sit statutum iure Castella circa futuras successiones officiorum.

Sciendum est quòd lib. 7. nouae recopilationis S
tit. 3. l. 3. habentur haec verba: *Mandamos que no se puedan facer mercedes, ni dar para esso esportinas de officios, alcaldias, regimientos, ni esorinarias, aunque sean de las de nuestras audiencias, ni de otros qualesquier officios, que esten por vacar, fasta que sean finadas las personas que los tienen, por evitar los grandes peligros, que dello podian nacer, y si alguna merced vbiere mos fechos en esta razon, la reuocamos; y declaramos por ninguna, y queremos que no valgan (exceptio las de Padres a hijos) no embargante qualesquier firmezas que tengan abrogaciones, y dispensaciones, aunque aya segunda ynson, y que los nuestro Presidente, y oydores, en lo tocante a los officios de las audiencias obedezcan y en quanto al cumplimiento supliquen a tenas, y bagan relacion dello, para que nos probemos lo que conuenga.*

Circa quam legem notandum est,

Primò, prohibitionem esse generalem officij scribae, rectoris ciuitatum, & similibus, quod intelligitur de officiis secularibus.

Secundò planè videtur loqui de officiis perpetuis pro tota vita eius, qui exercet illud officium, quia legislator praecipit ne fiat concessio futurae successionis antea quam sit mortua persona quae habet officium, vnde ex vi huius legis, non existimo esse prohibitorium officium Proregis, aut simile aliud, quod solum durat pro tempore aliquo determinato. Vnde his casibus obseruanda est doctrina tradita supra, de obligatione iuris naturalis circa has concessiones. Ex qua doctrina possunt plura dubia in specie solui.

Tertid existimo solum loqui legem hanc de officiis, quae pertinent ad publicam gubernationem.

Quartò, ex vi huius legis non prohibentur concessiones futurae successionis officij, cuius electio pertinet ad priuatos dominos, non ad Regem, sermo enim est in lege de his officiis, quorum concessio sit auctoritate Regis, & illas reuocat, ut constat ex illis verbis, *y si algunas mercedes quisiermos fecho en esta razon, las reuocamos.*

Quintò certum est, & existimo in hac lege non prohiberi concessionem futurae successionis legati Regis, quia non est officium perpetuum, quod pro similibus obseruandum est.

Deinde certum est, ex causa posse Principem in hac lege dispensare, iuxta generalem doctrinam auctoritatum in materia de legibus.

Deinde sciendum est, esse aliam legem, qua prohibetur electio officij antequam vacet, lib. 5. nouae recopilationis tit. 10. l. 13. *Es nuestra merced, y mandamos que no se pueda hazer ny baga merced ninguna de oficio, antes quel tal oficio vacare; qua est lex Caroli V. lata Vallisoleti, qua lex vniuersalis est de omni officio, siue perpetuo, siue temporali, quia verba vniuersalia sunt. legatur Azeuedo in eam legem, Martienzo ibidem.*

D V B I V M

D V B I V M III.

Quid sit iure communi statutum, circa concessiones futurae successionis.

De iure communi certum est, has concessiones, & electiones esse prohibitas, *l. ius singulare, ff. de legibus, l. stipulatio, ff. de verborum obligationibus, & l. finali, C. de pactis*, vbi assignatur ratio propter votum captandae mortis, & Doctores in hac loca, quod dispositum est propter votum captandae mortis, legatur Mastrilus lib. 1. de magistratibus, cap. 25. à num. 7. Vbi ius civile habet vim, & receptum est, & intelligi debet, nisi Princeps vellet ex causa dispensare, ut potest; & ideo aliqui iuris periti dicunt ius praedictum intelligendum esse de potentia ordinaria, non de potentia absoluta Principis, ut supra num. 27. docuit Mastrilus; in regno tamen Castellae leges Imperiales non habent vim legis, sed recipiuntur ut consilia sapientium, secundum opinionem communem Doctorum in materia de legibus.

Deinde dubitant aliqui, an quando prohibita est concessio futurae successionis, sit prohibita promissio officij: & affirmant esse prohibitam, iuxta *l. oratio, ff. de desponsatione*, supra num. 25.

Sed oportet explicare rem hanc, quia concessio futurae successionis non videtur distingui à promissione dandi officium illud quando vacauerit, & licet concedens officium in tempus vacationis vtriusque verbis de praesenti, dicens, Concedo tibi tale officium, tamen cum concessio referatur ad futurum tempus, planè concessio est de futuro, sicut si fieret verbis promissionis expressis, & ego non dubito, quòd si prohibeatur concessio futurae successionis, sit prohibita promissio officij, quia talis promissio idem est cum concessione futurae successionis; quòd si promissio distinguatur à concessione illa, etiam erit prohibita, quia promissio de obiecto prohibito non obligat, quia non potest impleri.

Ex dictis potest intelligi, an sit prohibita concessio purè facta, id est, sine conditione, nam quae sit cum conditione, si vacauerit, prohibita est, ut diximus, & facilis intelligitur concessio purè factam esse prohibitam, quia vel habet impletam conditionem, si vacauerit, vel non habet: si habet, constat esse prohibitam, si non habet, verba videntur inutilia, & nullius effectus, quia vel referuntur ad tempus, in quo nondum vacauit officium, & hoc non valet; vel referuntur ad tempus vacationis, & sic inuoluit conditionem, si vacauerit, & quòd concessio purè facta sit nulla, colligitur ex cap. 1. qui successor, & tradunt ibi Doctores, ex illis verbis, *si quis fuerit inuestitus purè de alieno feudo, non valet.*

D V B I V M IV.

An quando sit concessio futurae successionis in aliquo officio post mortem possidentis, censetur facta, si alio modo vacauerit officium.

In hac quaestione aliquorum sententia est negas, & probant ex cap. suscepturum, de rescriptis in 6. Vbi mandatur, ut conferatur beneficium in casu quo vacet per resignationem, non extenditur ad casum P. Luisi de Torres select. disp. Pars I.

A quo vacet per mortem, quod ibi amplectuntur Doctores Iurisperiti, & plura in confirmationem huius opinionis adducit Mastrilus supra cap. 26. à num. 2.

Alij verò Doctores contrarium docent, & sequitur Mastrilus cap. citato à num. 26. & eam fusè probat, & ego existimo hanc sententiam veriorè. Pro cuius explicatione notandum est, concessionem futurae successionis posse fieri solum referendo illam ad tempus futurae vacationis, vel expressè referendo illam ad tempus mortis possidentis; & si primo modo fiat, non potest esse dubium quin officio vacante ex qualibet causa, aut modo concessionis facta pro tempore vacationis habeat vim.

Deinde si fiat posteriori modo, etiam existimo concessionem habere locum vacante officio, siue per mortem, siue per promotionem, aut remotio- nem, & in hoc casu loquitur Mastrilus, & probat à simili ex aliquibus textibus, & Doctoribus, quos de industria omitto, quia non videtur ex illis efficax omnino argumentum. Probanda ergo est haec sententia ex eo quòd licet concessio expressè referatur ad tempus mortis, tamen communiter intentio concedentis fertur ad tempus futurae vacationis, quando aliud contrarium non exprimitur, & ita sentiunt viri docti huius aetatis de hoc interrogati, & facit textus in l. 1. C. de primicerijs lib. 2.

Neque obstat textus in contrarium adductus, quia ibi est sermo de beneficio vacante, nos autem loquimur de officio vacato, & per expressionem huiusmodi vacationis non excluditur alius modus vacandi, ut explicatum est, & ex alijs docuit supra Mastrilus à num. 51.

Sed potest esse difficultas, an quando concessio est officij temporalis, non perpetui, & conceditur futura successio pro tempore vacationis, ab ipso tempore quo durasset tale officium, & tamen vacat prius, ex aliqua causa, an electus pro futura successione debeat illud suscipere statim ac vacat; & quidem si concessio facta fuerit verbis generalibus pro tempore vacationis, mihi videtur statim conferendum esse illud officium illi cui facta fuerat concessio futurae successionis, quia haec videtur fuisse intentio concedentis, quando aliud non est expressum; si verò concessio fiat expressè pro tempore vacationis, post triennium, v. g. ab ipso triennio, in quo casu possunt esse contrariae opiniones; verum si aliud non exprimitur, vel constet ex circumstantiis, existimo assignationem illam temporis solum significare tempus vacationis, eo quòd regulariter ita solet vacare.

D V B I V M V.

An concessio futurae successionis expiret, si concedens moriatur antequam officium vacet.

Quaestio est, quia ea promissio concedentis acceptata inducit obligationem iustitiae, secundum veriorè opinionem, ut diximus 2. 2. tomo 2. agentes de efficacia promissionis humanae ad obligandum; transit ergo ad successorem, & haeredem, sicut in debitis iustitiae solet contingere. Sed eam concessionem expirare morte concedentis, docent communiter Doctores, & mihi placet, quia talis obligatio personalis est, neque cadit supra bona, & diuitias concedentis, & ideo non transit ad haeredem, sicut ratione bonorum solet obligatio soluendi debita transire ad haeredes, N quod

quod etiam est verum, quamvis promissio fuerit confirmata iuramento. nam iuramenti obligatio est personalis, ut diximus in materia de iuramento, ex quo manet soluta ratio facta pro contraria parte. Sed quæres, quid dicendum sit quando ante mortem concedentis vacavit officium, & alius accipit, an successor teneatur illum in officio conservare. In hoc considerandum est, an officium tale sit, ut soleat concedi pro vita eius cui conceditur, vel solum ad tempus longius, vel brevius, ut Regi placuerit, & in hoc posteriori casu mihi videri successorem non obligari ad conservandum hominem in illo officio, quia non obligatur ex concessione sui antecessoris, iuxta dicta. In priori autem casu aliqui putant, posse successorem revocare concessionem officij illius, neque obligari ad conservandum illum in tali officio, quia antecessor non potuit illum successorem obligare ex sola sua concessione; deinde successor non obligatur ex lege, vel consuetudine, quia ex causa potest revocare. Alij putant, sine causa non posse successorem revocare illam concessionem officij, quia esset contra bonum publicum, & rectam gubernationem, sicut neque ipse qui concessit, potest absque iusta causa revocare officialem prius creati.

D V B I V M V I.

An possit Princeps revocare concessionem factam futura successione.

In hac questione ponendum est, promissionem factam, & acceptatam a promissario, obligare promittentem, ut multis in locis diximus, præsertim 2.2. tomo 2. agentes de efficacia promissionis humanæ ad obligandum, & talem promissionem obligare ex iustitia, & non ex sola fidelitate, ubi à nobis ostensum est: & propter hanc doctrinam aliqui putant, non posse Principem concessionem de futura successione acceptatam revocare, & per se videtur contra Principis dignitatem suam promissionem non implere. Alij verò docent posse Principem talem concessionem revocare, & etiam promissionem; & probatur ex l. 3. tit. 3. lib. 7. nova recopilationis, ubi Reges revocant concessionem tales factas, ut supra retulimus.

Meum in hac re iudicium est Principem absque gravi causa non posse revocare concessionem semel factam, & acceptatam, ut probat ratio primæ opinionis. Secundò existimo ex gravi causa, ob commune bonum posse Principem revocare prædictam concessionem, & semper consideranda est intentio Principis concedentis, ex circumstantiis enim facile erit iudicare, an voluerit se obligare in conscientia, vel non.

D V B I V M V I I.

An sint prohibita concessionem futura successione alicuius officij in illo viventi expresso nomine.

Doctores disputant, an sint prohibita generales concessionem officiorum, nullo expresso viventi nomine, & debet intelligi dubium de concessione officij quæ prohibita est, quando sit expresso nomine singulari viventi personæ, & possidenti officium. Et aliqui existimant, non esse prohibita talem concessionem generalem factam,

quia leges communiter intelliguntur de concessione in singulari facta.

Sed communior est Iuris peritorum sententia, afferentium prohibita esse talem concessionem generalem factam; & mihi placet, quia leges absolute intendunt, ne fiat electio officij antequam vacet, ut tunc temporis, consideratis circumstantiis, possit fieri electio recte, & ut conveniat communi bono reipublicæ.

Sciendum autem est, in hoc regno fieri aliquando concessionem generalem alicuius officij, vel quia est concessio officij non prohibita, iuxta ea quæ supra diximus, vel quia Rex potest ex causa in suis legibus dispensare.

DISPUTATIO XXX.

THEOLOGICA.

De qualitate propositionum.

D V B I V M I.

Qua sint propositionum censura.

Hac materia disputat interpreses 2.2. quæst. 11. in art. 2. & Canus lib. 12. de locis, cap. 11. sciendum verò est, assignari à Doctoribus varios gradus propositionum, & in Concilio Constantiensi sess. 8. & 15. ubi damnantur propositiones VViclephi, & dicit Concilium, quasdam esse hæreticas, quasdam erroneas, alias scandalosas, alias blasphemias, quasdam piam aurium offensivas, alias temerarias, & seditiosas.

Hæretica dici solet, quæ est contra veritatem fidei primariæ. Secundò solet dici hæretica, quæ est contra propositionem, quæ evidenter colligitur ex principiis fidei; ab aliis autem dicitur erronea hæc. Et ratio differentia oritur ex variis opinionibus: nam aliqui putant propositionem quæ evidenter colligitur ex principiis fidei, esse de fide, & ita docent contrariam esse hæreticam; alij verò putant propositionem quæ per discursum colligitur, non esse de fide, & ita docent contrariam non esse hæreticam, sed erroneam, de qua controversia supra diximus, explicantes an fidei habitus sit discursivus.

Item Canus, & alij erroneam appellant eam, quæ est contra communem doctrinam Ecclesiæ, etiam si talis doctrina non sit de fide. Secundò docent esse erroneam eam, quæ est contra doctrinam, quam communiter viri docti existimant ita certam, ut vehementer habeant suspitionem de ea quòd sit de fide, vel saltem pertineat ad fidem. Tertio docent esse erroneam eam propositionem, quæ est contra doctrinam, quæ valde probabiliter iudicatur pertinere ad fidem. Recentiores verò 2.2. quæst. 11. in art. 2. appellant erroneam, primò eam, quæ est contra conclusionem evidenter deductam ex principiis fidei. Deinde eam, quæ est contra propositionem probabilissimè deductam ex principiis fidei. Et certè communiter solum dicitur erronea quæ est contra conclusionem evidenter deductam ex principiis fidei: ea verò quæ est contra conclusionem probabilissimè deductam ex principiis fidei, rectius dicitur proxima errori propter maximam connexionem, &

& propinquitatem, similitudinemque cum propositione erronea.

Alia dicitur propositio sapiens hæresim, quam recentiores 2.2. quæst. 11. in art. 2. dicunt esse eam quæ primo aspectu videtur significare hæresim. Canus verò & alij melius id explicant, dicentes eam propositionem sapere hæresim, quæ licet absolute possit habere catholicum sensum, ex circumstantiis tamen proferentis prudenter possumus iudicare habere speciem hæresis.

Rursus dicitur propositio temeraria communiter à Theologis ea, quæ est contra communem Doctorum sententiam, sine gravi fundamento autoritatis, vel rationis, quòd maxime considerandum est, non enim sufficit esse contra communem sensum Scholasticorum: ut notavit P. Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 3. num. 15. Sed considerandum est, an habeat efficacem rationem, aut magni momenti testimonium prioribus Doctoribus non cognitum, in quo non pauci, neque indocti Theologi errare solent, qui non satis consideratis fundamentis alicuius sententiæ eam damnant ut temerariam, quòd ad censuras proclives sint. Alio autem sensu solet dici temeraria propositio, quando quis rem affirmat ut valde certam sine certo fundamento. Audiui etiam ego viros doctos dicentes temerariam esse propositionem, quando quis tradit aliquem sensum loci Scripturæ, vel Concilij alicuius, levi ductus ratione contra eum sensum, quem verba præferre videntur, in hoc enim audacia est, & temeritas.

Uterius dicitur propositio scandalosa, quæ in gravi materia ad fidem, aut mores pertinenti generat scandalum, vel potest esse ruinæ causa: seditiosa dicitur, quæ est causa seditionis, aut contentionis: piam aurium offensiva dicitur, quæ doctorum hominum, & piorum aures offendit: propositio blasphemica dicitur, quæ vel blasphemiam continet, vel sapit.

Notandum autem est, ad ferendum iudicium de qualitate, vel censura propositionum, necessarium esse maximam notitiam, non solum propositionis de qua agitur, sed autorum qui de ea vel cursim, vel ex instituto susceperunt disputationem. Uterius propositio male sonans ab aliquibus dicitur ea, quæ pias aures offendit, sed bene potest esse male sonans, etiam si non offendat piorum aures, & iudicandum est ex materia, & circumstantiis. Exemplum prædictarum propositionum afferunt Canus supra, & Bañes in art. 2. sed pertinet hoc ad peculiare materias.

Deinde aliquid dicendum est de opinione quæ dicitur improbabilis. Et quæ sit improbabilis colligi debet ex his, quæ de probabili tradunt Doctores in materia de conscientia 1. 2. & legi possunt Summistæ verb. opinio. Navarrus in summa cap. 23. à n. 285. Henric. quodl. 4. quæst. 33. Adrianus quodl. 2. Conrad. de contractibus quæst. ult. Antoninus 1. part. tract. 3. cap. 10. §. 10. Cordub. lib. 1. quæst. 13. & 17. P. Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 4. P. Azor lib. 2. Institutionum moralium, à cap. 9. ubi non solum agunt de opinione probabili, & improbabili, sed de magis, aut minus probabili, & aliquid dicit P. Thomas Sanchez lib. 3. de matrimonio, disp. 44. num. 2.

Attingam autem aliqua ad præsens institutum pertinentia. Et

Primò certum est contra legem divinam positivam, vel naturalem, non posse esse opinionem probabilem, quamvis ex ignorantia possit quis excusari à peccato operans contra aliquam legem, quam non

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

agnovit, de quo in materia de legibus, & in peculiari materiis solet disputari à Doctoribus.

Secundò, contra legem aliquam positivam Ecclesiæ, aut Pontificis decretum manifestum non potest esse opinio probabilis, nulli enim Doctores habent autoritatem contra Pontificem; sed si sensus decreti sit obscurus, poterunt esse opiniones circa illius explicationem. Ex quo fit ut opinio antiquorum, quæ aliquo tempore potuit esse probabilis, non maneat probabilis post decretum aliquod, aut declarationem Pontificis. Unde recentiorum interdum opinio potest esse longè probabilis opinione antiquorum, si antiqui non legerunt decretum, aut explicationem Pontificis, quam recentiores agnouerunt, imò fieri potest ut antiquorum sententia post tale decretum careat probabilitate; scilicet quando antiqui agnouerunt decretum, aut definitionem, & conati sunt illam explicare, neque eo decreto conviciti fuerunt ad contrarium sentiendum, ut supra cap. illo 4. in fine, notavit P. Vazquez.

Tertio non est probabilitas colligenda ex sola multitudine autorum, qui eam opinionem sequuntur, sed etiam ex pondere argumentorum quibus opinio probatur. Sæpe enim pauciores Doctores poterunt uti ratione maioris momenti ad confirmandam suam opinionem, præsertim quando multi re non satis examinata vnius Magistri sententiam sequuntur, & sicut supra diximus, non esse temerariam quæ est contra communem, quando habet gravem rationem, aut expressum testimonium, aut doctrinam Patrum ex qua deducatur; ita non erit opinio improbabilis, licet sit contra aliquos, & eam solum inuenerit vnus, vel alter, quando probabilem habet rationem deductam ex principiis probabilibus, & communiter receptis apparenti ratiocinatione.

Sed hoc loco posset querere aliquis, in quo differat improbabilis propositio à temeraria: Et quaestio nis causa est, quia improbabilis est quæ non habet idoneum fundamentum, quòd etiam convenit temeraria. Respondeo discrimen esse, nam temeraria dicitur quæ est contra communem Doctorum sine gravi fundamento: at improbabilis potest esse etiam si non sit contra omnes, quia pauci eam quaestionem tractant; & dicitur improbabilis, quia non habet apparentem argumentum.

Deinde sciendum est, ad probabilitatem alicuius opinionis consideranda esse multa, nempe an aliqui Doctores eam videantur amplecti, an habeat graves rationes, an modo apparenti satisfaciatur iis, quæ contra illam obijciuntur. Propter quod cursim placet advertere, probabilem esse opinionem quam tradit P. Vazquez 1. 2. disp. 203. probabile esse actum peccati & contritionis supernaturalis ex obiecto formali charitatis posse de potentia absoluta iustificare hominem, si ab habitu charitatis separaretur, habet enim gravissima fundamenta, & rationes magni momenti, & Doctores qui illam sequuntur, & scripta sua typis mandarunt, & alios viros doctissimos quos ipse citat, & alios plures quos ego agnoui, & nunc eam opinionem aut veram, aut saltem probabilem multi iudicant, non solum in Hispaniæ Academiis, sed apud Italos, Gallos, Flandros, Germanos, Indos Orientis, & Occidentis, ad quos autores doctrina cum gloria & fructu pervenit; satisfaciatur etiam prædictus autor satis acutè his quæ contra illam obijciuntur ab aliquibus recentioribus; sed quid res habeat dicemus suo loco. Et eodem modo probabilissima est, (quæ ego puto veram) opinio afferentium, Beatissimam Virginem conceptam fuisse sine peccato

to originali, quia habet multos autores antiquos, & A recentiores tradunt aliqui Patres, & alia habet fundamenta, quæ adducunt interpretes S. Thomæ 3. part. ad quæst. 27. ubi legi potest P. Suarez, & P. Vazquez, & hoc tempore plures circumferuntur tractantes de hac materia.

Erit autem aliqua opinio improbabilis, quando neque habet plures autores, nec Doctorem aliquem magnæ autoritatis, vel rationem apparenti ratiocinatione deductam à principiis communiter receptis, ut veris, vel saltem probabilibus.

Sed difficultas potest esse, an probabilis possit esse vnus Doctoris opinio. P. Azor *lib. citato cap. 14. in principio*, planè sentit vnus Doctoris classici posse esse probabilem, & idem colligitur ex P. Vazquez *cap. illo 4. citato num. 13. vnde cum num. 17. dicit vnus Doctoris tantum non esse probabilem opinionem*, ipse se explicat; intelligit enim ad hunc effectum, ut alius possit eam amplecti contra propriam opinionem, de quo in materia de conscientia.

Mihi sanè placet, vnus Doctoris opinionem posse esse probabilem, quia sciri potest ut habeat magni momenti argumenta ex autoritate deducta, & ex aliis principiis communiter receptis. Potest etiam ad hanc probabilitatem iuuare magna illius Doctoris autoritas, & scientia, ut per se constat, præsertim quia plures, qui contrariam sequuntur sunt, absque delectu eam receperint rationibus minus exactè consideratis.

Secus tamen iudicandum est, quando opinio vnus Doctoris non habet fundamentum graue, neque autor ipse autoritatem magnam nactus est in scholis. Ut verò dicamus opinionem aliquam esse singularem, necessarium est habere exactam notitiam autorum, si forte de illa materia disputarunt, in quo non rarò deficiunt aliqui viri docti iudicantes aliquam opinionem singularem esse qui abstinuissent à censura, si autores sedulo lectitassent; in his ergo omnibus maturo iudicio procedendum est; ita ut neque leuibus fundamentis eligamus singulares opiniones, neque iudicemus esse singulares ante exactam lectionem Doctorum, quorum scripta sedulo si euoluamus, sæpe inuenimus opinionem neque esse nouam, nec singularem, & certè circa opinionum probabilitatem seridò considerandæ sunt rationes, quia probabile, si vim vocis expendamus, est, quod probari potest, & ideo Iulius primus de inuentione dixit: Probabile est quod in opinione positum est, vel quod ad hoc habet in se quandam similitudinem, siue id sit verum, siue falsum. Plura alia quæ hîc poterant dici, pertinent ad materiam de conscientia; dicta verò sufficiant, ad iudicandum de probabilitate opinionum.

D V B I V M II.

*Quomodo ex verbis inordinatè prolatis incur-
ratur hæresis.*

Magister Cano *lib. 12. de locis cap. 9. ad 3. dixit*, se vix vnquam assensisse illi vulgari dicto: Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, quia licet tribuatur Hieronymo, tamen in illo non inuenitur, imò Hieronymus contrarium videtur docere Epistola ad Damasum de nomine hypostasis, ait enim hæresim ex sensu, & non ex verbis iudicandam esse; & Hilarius *lib. 2. de Trinitate*, loquens de hæresi ait: Sensus, non sermo est crimen. & ideo docet Canus prædictam propositionem solum esse veram quantum ad præsumptionem audientium.

Bañes verò 2. 2. *quæst. 11. in art. 2. docet* duobus modis posse aliquem proferre verba inordinatè, altero quando licet re vera sentiat cum Catholicis, tamen non loquuntur sicut Catholici, & hac ratione poterit errare in modo loquendi; altero quando præceptum est latum ab Ecclesia de modo loquendi, & aliquis non vult obseruare tale præceptum, quia existimat Ecclesiam in eo falli; & tunc ex tali modo loquendi incurritur hæresis; quia Ecclesia habet infallibilem autoritatem, non solum ad definiendas res fidei, sed ad definiendum modum loquendi, quia talis modus loquendi potest ad res fidei pertinere.

Sed sciendum est prædictam propositionem non reperiri in Hieronymo, licet eam illi tribuat Magister 4. *dist. 13. in fine*, ita notauit Canus *suprà. P. Valentia hic puncto 2. & alij*; quod verò ad sensum attinet, S. Thomas in *art. 2. ad 2. explicat* quòd ex verbis inordinatè prolatis potest sequi corruptio fidei; & adducit verba Leonis in quadam epistola dicentis: Inimici crucis Christi omnibus Sanctis, & verbis nostris insidiantur, ut si vllam illis vel tenuem occasionem demus, nos Nestoriano sensui etiam congruerent. Et hanc expositionem sequitur P. Valentia *loco allegato*, & mihi placet hæc explicatio S. Thomæ. Et licet doctrina quam tradit Bañes, vera sit, tamen non est necessaria ad explicandam prædictam propositionem. Et ex dictis facillè potest intelligi quid probent quæ adduxit Canus, & iuxta sensum traditum etiam ex verbis inordinatè prolatis potest oriri error, vel temeritas, aut quid simile, & suspicio hæresis non semel.

Tractant verò aliqui, contra quam virtutem peccet qui culpabiliter docet aliquam propositionem erroneam, aut errori proximam, scandalosam, aut similem. Et recentiores aliqui docent primò, talem hominem peccare contra præcepta fidei. Secundò docent peccare contra charitatem ratione damni quod inferunt proximis. Tertiò contra præceptum obedientiæ prohibentis talem doctrinam.

Sciendum autem est, quæstionem esse de eo, qui scienter absque ignorantia errat: nam de eo, qui ex ignorantia affectata, vel vincibili errat, *suprà diximus*. Et primò dicendum est peccare contra fidei præceptum, & quidem si doceat hæresim, peccat malitia hæresis, quia est causa illius, ut docuit P. Vazquez 1. 2. *dist. 126. in fine*, & probat, quia qui inuitat ad peccatum, peccat eodem genere peccati, sicut qui inuitat ad homicidium, peccat peccato homicidij, quæ ratio verissima est, & mihi certa, quando quis inuitat ad peccatum quod consummatur exterius, quia tale peccatum non requirit directum voluntarium, neque expressum aliquem peculiarem respectum attingendi obiectum, & ita non mirum si quæuis causa voluntaria illius peccet eadem malitia peccati; an verò qui ad peccatum inuitat quod consummatur interiùs, peccet eadem malitia peccati, examinandum est in materia de bonitate & malitia, vel in materia de peccatis. Peccatum verò hæresis exterius consummatur, id est, extra voluntatem, & ita prædicta ratio efficax est. Docet autem *ibidem* P. Vazquez posse hominem peccare peccato hæresis, quando scit esse hæresim, & iuuare ad illam, etiam si ipse non habeat actum hæresis in intellectu, in quo casu non amittet habitum fidei infusum, quia iste non amittitur, nisi per actum internum modo *suprà* à nobis explicato.

Deinde si doceat errorem, aut doctrinam aliam errori proximam, vel ex qua posset deduci aliquid contra fidem licet remotè, etiam peccabit contra præce

ceptum fidei, licet non peccet peccato hæresis. A hæc secunda pars facti intelligitur, quia non docet hæresim, neque ad illam inuitat. Prior pars probatur, quia præceptum fidei prohibet non solum hæresim, aut errorem, sed quidquid illi potest esse difsonum. Peccatum verò hæresis, aut erroris contra fidem, ut est vitium morale opponitur affectui credendi Deo, & ita opponitur fidei, quatenus est materia moralis affectus, ut docuit P. Vazquez 1. 2. *dist. 119. cap. 3.*

Deinde mihi non probatur quod dixerunt recentiores, eum qui docet hæresim, aut errorem, peccare contra charitatem: nam vel loquuntur de peculiari peccato contra charitatem virtutem theologicam, & hoc est falsum, quia licet omne peccatum mortiferum generali ratione sit contra charitatem, tamen peculiare peccatum contra charitatis præceptum solum committitur vel peccato commissio- nis per odium Dei, vel omissionis, quando omittitur actus amoris tempore debito. In præfenti verò potest quis peccare contra fidem absque eo quòd committat peccatum aliquod speciale contra charitatem theologicam, quia potest docere errorem quando non est obligatus eliciendi actum amoris Dei. Item potest docere ex fine vanæ gloriæ, & non ex odio, & displicentia Dei.

Vel loquuntur prædicti Theologi de peccato contra charitatem proximi, & idem argumentum fieri potest: nam si sermo sit de speciali peccato contra charitatem proximi, solum committitur vel per odium proximi, vel per omissionem dilectionis, quando obligat præceptum illius. In præfenti verò quæstione potest contingere, ut quis doceat errorem, non ex odio proximi, sed ex alio fine vanæ gloriæ, aut vtilitatis alicuius, & hoc quando non viget præceptum affirmatiuum dilectionis proximi. Aut nomine charitatis intelligunt misericordiam erga proximum, quæ, ut dicemus *super loco*, est virtus distincta à charitate theologica, & à charitate & amicitia erga proximum: sed præceptum misericordiæ solum obligat ad succurrendum miseris temporali, seu spirituali proximi, ut dicemus *infrà* agentes de elemosyna, & correctione fraterna: fieri autem potest ut quis doceat aliquem errorem quando proximus non patitur miseriam. Item hoc peccatum est commissio- nis, & tamen præceptum misericordiæ est affirmatiuum, contra quod solum peccatum sit per omissionem.

Tandem quod illi Theologi dixerunt de peccato inobedientiæ, admittendum non est: nam vel loquuntur de inobediencia generali, & tunc assignanda erat peculiaris species peccati: vel loquitur de inobediencia speciali, & falluntur, quia contra obedientiam specialem nullus peccat, nisi violet præceptum ex contemptu, ut in materia de obedientia docuit S. Thom. & communiter Theologi. Potest autem quis violare præceptum fidei, sed non ex contemptu, sed ex aliquo alio fine, ut constat.

D V B I V M III.

*An Ecclesia possit errare in assignandis censuris
propositionum.*

Nomine censuræ in hac materia vsu Scholasticorum intelligimus qualitatem propositionis, v. g. an sit hæretica, aut erronea, vel an sit de fide. Constat verò sæpe Pontificem summum damnare aliquam propositionem ut hæreticam, aut tan-
P. Luisij de Torres select. dist. Pars I.

quam erroneam, vel temerariam: aliquando declarat propositionem esse de fide, interdum opinionem esse probabilem. Vocamus ergo in quæstionem, an in his censuris assignandis possit Ecclesia errare. Constat autem ex dictis, ad quæstionem primam Pontificem non posse errare in definitionibus fidei; quærimus ergo an possit errare assignans alias censuras.

Bañes 2. 2. *q. 11. in fine art. 2. docet* esse errorem, vel proximum errori, asserere Ecclesiam posse errare in his censuris assignandis. Mihi sanè valde certum est Pontificem non posse errare in his censuris: nam certum est in definiendis fidei veritatibus non posse errare, ut dixi; assignare autem has censuras pertinet ad veritates fidei: ergo nullo modo admittendum est posse errare. Et explicatur, quia quando declarat aliquam propositionem esse erroneam, planè definitio pertinet ad fidei veritates proximè, quia propositio erronea est contraria conclusioni deductæ euidenter ex principiis fidei; ergo non posset Pontifex errare in hac censura, nisi errans aliquo modo circa fidei veritates; & idem iudicium est si delectat aliquam propositionem esse proximam errori, vel sapientem hæresim.

Deinde in aliis censuris propositionis, quæ non ita proximè videntur pertinere ad doctrinam fidei, ut cum dicitur aliqua propositio temeraria, etiam dicendum est non posse errare Pontificem, quia pertinet ad doctrinam, & veritatem rerum religionis Christianæ: quòd si in hoc posset errare, non esset omnino certa definitio circa veritatem fidei, quia posset contingere ut damnaret aliquam propositionem, ut temerariam, quæ magis consentanea principiis fidei, quàm contraria, quòd nullo modo est admittendum, & ita existimo esse errorem asserere in his censuris posse Pontificem errare.

Peculiaris difficultas potest esse de censura qua Pontifex iudicat aliquam propositionem esse probabilem, ut olim definiuit Clemens *Clementina unica, de summa Trinitate*, in qua approbat, ut probabiliorum opinionem asserentium, in Baptifino infundi paruulis habitum virtutum theologiarum, de qua materia diximus *ad quæst. 6. & legi potest P. Vazquez 1. 2. dist. 86. Difficultas autem est, an possit Pontifex in hoc errare, de quo aliquid diximus *suprà dist. 114. in fine.**

Et ego existimo, Pontificem in hac censura assignanda non posse errare, posset enim hoc vergere in detrimentum fidei, quia opinionem quam Pontifex approbat, ut probabilem, vel probabiliorum tota Ecclesia debet ut talem amplecti, & ex illa ad alia discurrere, vnde posset contingere circa res fidei gravis error.

Restat verò explicare, an possit Pontifex opinionem falsam approbare ut probabiliorum. Quæstionis causa est, quia, absolute loquendo, non repugnat aliquam opinionem esse probabiliorum, & reipsa esse falsam; ergo poterit Pontifex verissime decernere aliquam opinionem esse probabiliorum, & reipsa esse falsam; ergo poterit Pontifex verissime decernere aliquam opinionem esse probabiliorum, & non errare, etiam si aliàs opinio illa sit falsa.

Nihilominus existimo, non posse Pontificem errare circa veritatem propositionis quam declarat esse probabiliorum; loquimur enim semper in materia, quæ possit ad mores, vel fidem pertinere, licet res non sit de fide: nam si in hoc
N 3 posset

posset Pontifex errare, magnum detrimentum posset sequi in Ecclesia, omnes enim amplecterentur, & defenderent eam opinionem, & putarent veram, & eius probabilitas in dies cresceret, ac proinde tota Ecclesia falleretur, quod nulla ratione admittendum est.

Aliquando autem Pontifex solum permittit, ut duæ aliquæ opiniones probabiles possint defendi, ita ut fas sit cuiuslibet unam earum defendere, sine censura alterius, quod prudenter fit sæpe à Pontifice tum ad sedandas controuersias, tum ut successu temporis amplius & amplius explicetur veritas, donec Ecclesia aliud decernat.

Huic disputationi annexa sunt, quæ adducentur in sequenti censura de qualitate in specie aliquarum propositionum, de quibus aliquando interrogatus fui.

CENSURA THEOLOGICA,
per dubiorum centurias digesta, id est, de
qualitate quarundam propositionum.

CENTURIA I.

D V B I V M I.

An sit probabilis opinio asserentium esse possibilem speciem impressam Dei.

NON defuerunt, qui ante aliquot annos audacter pronunciarunt eam opinionem esse improbabilem.

Sed, ut diximus suo loco, hoc tempore ea opinio plures habet auctores, & doctissimos, & argumenta magni momenti, ac proinde sine temeritate non potest dici eam opinionem esse improbabilem, quam ego ut veram tradidi *opusculo de hac re tom. opuscul. theologicorum.*

D V B I V M II.

An sit probabile prædictam speciem impressam dari de facto in Beatīs.

DE materia huius dubij diximus *opusculo nuper citato.* Vbi ex instituto tradidimus hanc opinionem, & auctores illius retulimus, quam hoc tempore posteriores alij sequuti sunt, alij ut probabilem, alij ut veram.

D V B I V M III.

An sit probabile lumen gloriæ non distinguī ab specie impressa.

Recentiores alij senserunt non esse probabile. Sed vehementer decepti sunt, & potius affectu prauo, quam ratione recta videntur loquenti, legantur quæ pro affirmante sententia attulimus *rom. opuscul. citato, opusculo de lumine gloriæ.*

D V B I V M IV.

An sit probabile Beatos non videre creaturas in Verbo ex vi visionis essentiæ diuinæ.

Sensus dubij est de visione ex vi essentiæ diuinæ tanquam rationis formalis; & non defuit hac

atate vnus, vel alter, qui grauer reprehenderet tale assertum. Qui tamen ut temerarius ipse reprehendus est: cum opinio negans creaturas videri ex vi visionis essentiæ formaliter, & quamplurimos habeat Doctores antiquos & recentiores, & argumenta efficacissima; quæ attulimus *opusculo de visione* *romo citato.*

D V B I V M V.

An sit probabilis sententia eorum, qui in materia de visione per denarium in parabola de operarijs intelligunt gratiam.

DE materia huius dubij in *Topicis sacris* dub. 3. dixi: & in materia de visione contra aliquos recentiores ostendimus prædictum sensum habere graues Doctores Scholasticos, & aliquos ex Sanctis Patribus, & rationis fundamentum non leue; & ideo non posse sine audacia dici talem explicationem esse improbabilem.

D V B I V M VI.

An mereatur censuram asserere quod aliqui Patres existimarunt Deum non videri clarè à Beatīs.

Aliqui existimarunt non carere temeritate hunc errorem tribuere aliquibus ex Sanctis Patribus. Sed, ut dixi in materia de visione, nullam meretur censuram asserere Patres aliquos in eo fuisse deceptos, ut dixit P. Vazq. *1. part. ad quæst. 12.* quia efficacissimè arguit ad hoc probandum: ut multi viri huius ætatis iudicarunt; & ut diximus in *Topicis sacris*, Patres alij in quibusdam materijs errarunt. Semper tamen multi alij Patres catholicam doctrinam in eisdem materijs tradiderunt. Et quantum fieri potest curandum est, ut Patres in bonum sensum explicemus.

D V B I V M VII.

An mereatur censuram aliquam asserere Deum esse incomprehensibilem à Beatīs de potentia absoluta.

IN hoc existimo in aliquo sensu de fide esse Deum esse incomprehensibilem, ut dixi in materia de visione. Deinde non est de fide Deum esse incomprehensibilem in sensu aliquorum asserentium comprehensionem consistere in hoc quod omnes creaturæ cognoscantur ex vi essentiæ diuinæ formaliter: hoc, inquam, non est de fide, quia circa naturam comprehensionis variæ sunt opiniones Theologorum, ut retuli *loco allegato*, & constat ex interpretibus S. Thom. *1. part. ad quæst. 12.* & in hoc sensu loquuntur alij dicentes non esse de fide Deum esse incomprehensibilem, propter assignatam rationem, in quo non merentur censuram.

D V B I V M VIII.

An sit probabilis sententia asserentium actum liberum diuinæ voluntatis supra essentiæ diuinæ addere modum quandam realem, qui potuit ab æterno adesse & abesse essentiæ diuinæ.

DE hac sententia dixi *opusculo de voluntate Dei*, & multi censent esse dignam graui censura. Mihi semper visa est plusquam improbabilis, quæ manifestè

stè videtur pugnare cum simplicitate Dei, & alia A habet absurda, de quibus loco citato.

D V B I V M IX.

Quantam habeat probabilitatem opinio asserentium voluntatem efficacem Dei dandi gloriam esse post præuisa merita ex auxilio gratiæ.

AVdaces alij, & ad censuras procliuēs dixerunt non esse probabilem. In quo planè sunt temerarij, quia, ut dixi *opusculo de hac re*, ea sententia plures habet & grauißimos Doctores, qui illam sequuntur ut veram. Et satis probabiliter ostendunt esse mentem Augustini, & mihi videtur verissima; nec prudens aliquis poterit iudicare non habere insignem probabilitatem.

D V B I V M X.

An sit probabile placitum asserentium in Deo voluntatem efficacem excludendi aliquos à gloria esse ante præuisa peccata.

DE hoc dixi in materia de prædestinatione. Et non desunt qui auctores illius grauer reprehendant, & planè parum conuenit bonitati Dei, & mihi nunquam visa est probabilis.

D V B I V M XI.

An sit probabile placitum aliquorum asserentium Verbum diuinum non procedere per se ex cognitione primæ personæ ut talis.

DE hac materia aliquid dixi *suo loco*, & existimo non esse probabilem, quia secundum communem sensum Patrum, Verbum diuinum est imago Patris; ad hoc autem requiritur, ut per se procedat ex cognitione primæ personæ, ut explicabam in materia de Trinitate. & ita non desunt qui dicant illud placitum non carere temeritate.

D V B I V M XII.

An mereatur censuram placitum asserentium personas diuinas constitui proprietatibus absolutis.

Merito multi Scholastici censent prædictum placitum non solum esse dignum nota temeritatis, sed errorem sapere, de quo dixi in materia de Trinitate.

Scire autem oportet recentiores aliquos re ipsa non differre ab his, qui docent, personas diuinas constitui proprietatibus absolutis, quia censent constitui ratione quadam absoluta peculiari, quam dicunt conuerti cum relatione, quia talis proprietates ex mente istorum, singularis est in qualibet persona; & hoc ipsum dicunt, qui putant personas constitui proprietatibus absolutis. Et non solum est temerarium, sed errorem sapit asserere quod in Patre, v. g. sit proprietates aliqua omnino absoluta, quæ conuertatur cum paternitate: nam ex communi sensu Patrum, & Scholasticorum absoluta in Deo, communia sunt tribus personis.

D V B I V M XIII.

An mereatur censuram opinio asserentium Angelos creatos fuisse ante mundum corporalem.

Recentiores alij in materia de Angelis senserunt prædictam opinionem iam non posse defendi, & mereri censuram grauem. Merito tamen P. Vazq. *1. part. ad quæst. 61. disp. 224. cap. 4.* excusat à censura prædictam opinionem, de quo ego etiam dixi ad eandem quæstionem.

D V B I V M XIV.

An sit probabilis opinio aliquorum recentiorum asserentium primum peccatum Angeli fuisse appetitum superbia circa unionem hypostaticam.

DE hoc varij variè sentiunt: mihi sanè non est probabilis, quia non habet firmum fundamentum, ut dixi in materia de Angelis.

D V B I V M XV.

An sit probabilis opinio asserentium, actum imperantem internum, non sumere ab imperato bonitatem eiusdem speciei.

Aliqui ausi sunt dicere, eam doctrinam esse improbabilem, & absurdam, sed falluntur; quia reuera est probabilis, & rationem habet magni ponderis; neque contra illam est argumentum ita efficax, quod non possit probabiliter solui, legatur P. Vazquez in materia de bonitate, & malitia humanorum actuum.

D V B I V M XVI.

An sit probabilis opinio asserentium non posse actum habere duas honestates, alteram ex fine imperantis, alteram ex materia.

NON desunt recentiores, qui putent, eam opinionem non esse probabilem; quia absurdum videtur dicere, martyrium passum ex amore Dei non habere bonitatem charitatis simul, & fortitudinis. Sed quidquid sit de veritate huius controuersie, opinio illa est satis probabilis, neque est vllum testimonium Scripturæ, aut Patrum, aut ratio efficax, ad dicendum eam opinionem esse improbabilem, quia licet sit credendum, magis honestum esse pati martyrium propter charitatem, quam dare elemosynam ob charitatem, tamen hoc quidem arguit inclytam martyrij honestatem formalem fortitudinis ex sola materia, sed posse actum charitatis esse meliorem, quod materia ex se est difficilius, ex difficultate enim crescit bonitas actus.

Deinde fundamentum eius opinionis valde efficax est, nititur enim duobus principiis valde probabilibus, alterum est, ad honestatem actus esse necessarium, ut voluntas tendat in bonum honestum, propter Christum. Alterum est, honestum ut honestum, non posse ad alterum ordinari, quia ordinari ad alterum conuenit solum bono vtili.

D V B I V M XVII.

An sit probabilis opinio asserentium, essentiam peccati commissionis consistere in aliquo reali positivo.

Certè multi viri docti putant esse dignam graui censuram, ita vt non solum sit temeraria, sed etiam proxima errori, quia videtur facere Deum autorem peccati; mihi verò ea opinio est prorsus improbabilis, & absolute releganda est, & relinquenda.

D V B I V M XVIII.

An mereatur censuram opinio asserentium, essentiam peccati omissionis consistere in relatione rationis.

Non defuerunt qui putent mereri censuram temeritatis, quia nullum habet autorem. Sed licet sit falsa, mihi tamen non videtur digna censura temeritatis, quia rationem habet satis probabilem, de quo diximus in materia de peccatis, & opusculo de essentia peccati.

D V B I V M XIX.

An sit probabilis noua opinio asserentium, solum peccare venialiter qui peccat cum dubio de malitia obiecti, non oblata cognitione mortalis, vel venialis.

Mihi sanè opinio videtur omnino improbabilis, quia qui cum illo dubio operatur, manifestè exponitur periculo peccandi mortaliter, & violandi legem in materia graui, de quo dixi in materia de peccatis.

D V B I V M XX.

An sit probabilis opinio asserentium, essentiam peccati originalis consistere in aliquo modo reali, & positivo producto in anima.

De hac parte dixi, agens de peccato originali; & est opinio omnino improbabilis, contra communem Doctorum sine idoneo fundamento.

D V B I V M XXI.

An sit probabilis opinio asserentium, B. Virginem non habuisse debitum contrahendi peccatum originale.

Aliqui Doctores graues putarunt sententiam esse dignam censuram; sed hoc tempore in Hispania, quam multi viri doctissimi putant esse veram, alij quam multi esse probabilem, de qua controuersia multi multa typis mandarunt.

D V B I V M XXII.

An sit probabile asserere peccatum mortiferum habere malitiam infinitam simpliciter.

Certè si rationem consulamus, mihi non est probabilis; habet tamen aliquos graues Theologos non vulgariter doctos.

A D V B I V M XXIII.

An sit probabilis opinio asserentium delectationem morosam simplicem distinctam à voluntate efficaci, solum specificari, quam recipiunt in actu externo, ita vt non semper habeat omnes malitias obiecti.

Aliqui recentiores putant, non esse probabilem: sed opinio est non solum probabilis, sed vera; & habet multos autores, quos recitavi in materia de peccatis, & opusculo de delectatione morosa, & rationes habet valde efficaces.

B D V B I V M XXIV.

An sit probabilis noua opinio asserentium de potentia absoluta ex solo peccato veniali primi Parentis posse deriuari peccatum originale in posteros eius.

Opinio est omnino improbabilis, & parum consentanea doctrinæ catholicæ de peccato originali; iuxta ea quæ dixi de peccato originali in propria materia: & opusculo de essentia peccati: vbi etiam diximus, improbabilius esse asserere, posse de potentia absoluta deriuari peccatum originale in posteros, ex actu honesto primi Parentis.

D V B I V M XXV.

An mereatur censuram opinio asserentium essentiam peccati actualis consistere in solo reatu ad penam.

Aliqui putant hanc opinionem esse decretam à Pio V. & Gregorio XIII. in Bulla contra errores Michaelis Baij. Sed hoc non colligi ex Bulla, dixi in opusculo contra errores Michaelis Baij, habetur inter opuscula de gratia.

D V B I V M XXVI.

An mereatur censuram grauem, asserere, homini in statu via nullum auxilium sufficiens naturalis ordinis esse debitum, sed omnia esse gratia per Christum.

De hoc dixi nonnulla opusculo 2. de necessitate gratiæ, vbi retuli censuram aliquorum, & sanè talis propositio digna est graui censuram; nullumque habet autorem alicuius momenti: neque solum est temeraria, sed errorem sapit manifestè.

D V B I V M XXVII.

An sit probabile asserere, nullam esse gratiam præuenientem supernaturalem secundum substantiam, etiamsi dentur alij actus intellectus, & voluntatis supernaturalis secundum substantiam.

Certè si aliquis sequatur opinionem asserentium, nullum actum esse supernaturalem quantum ad substantiam, sed solum quantum ad modum, habent plures autores pro sua opinione, vt alibi diximus

diximus agentes de actu fidei, spei, & charitatis. **A** Verum concedere actus aliquos supernaturales secundum substantiam, & asserere, nullam gratiam præuenientem, aut excitantem, esse supernaturalem secundum substantiam, res est planè noua, & autorem non habet; de qua difficultate diximus in disputatione de hac re, vbi fusiùs hoc explicauimus.

D V B I V M XXVIII.

An mereatur censuram dicere, dari meritum de congruo, vel dispositionem ex viribus nature respectu primi auxilij gratiæ.

Respondeo, siue de merito loquamur, siue de dispositione aliqua proxima, vel remota, est error Massiliensium asserere dari tale meritum, vel dispositionem, vt ostendimus in materia de gratia, & in materia de predestinatione, contra aliquos Doctores; & fusiùs ostendit P. Vazquez in materia de predestinatione, & in materia de gratia, agens de errore Massiliensium, & ideo manifestè errant quidam recentiores, qui dicunt, quod Massilienses, & semi-Pelagiani solum errarunt circa primam voluntatem credendi, quam diximus esse ex viribus nature, & hoc solum damnasse Concilia in illis. Et putant posse concedi aliquod opus ex viribus nature, quod sit meritum de congruo imperfectum, vel dispositio remota respectu primi auxilij gratiæ. Sed falluntur, quia, vt ostendit P. Vazquez locis citatis, & P. Suarez in materia de gratia, damnati sunt asserentes, dari talem dispositionem, vel motum respectu primi auxilij gratiæ, siue respectu fidei, siue respectu alterius gratiæ. & quod in Angelis non possit concedi meritum, aut dispositio ex viribus nature respectu primi auxilij gratiæ, diximus in materia de Angelis.

D V B I V M XXIX.

An sit probabile dari meritum de congruo ex auxilio gratiæ respectu gratiæ sanctificantis formaliter.

Respondeo, non solum esse probabilem opinionem, sed veram, de qua disputavi in materia de gratia, & in materia de fide.

D V B I V M XXX.

An mereatur censuram asserere, dari meritum de congruo prima gratiæ habitualis.

De hoc disputavi in materia de merito: nunc breuiter dico mereri censuram asserere dari meritum de congruo primæ gratiæ sanctificantis; quia hoc meritum requirit statum sanctitatis, & contrarium decretum est à Pio V. & Gregorio XIII. in Bulla contra Michaellem Baium, & nos diximus explicantes illam Bullam, opusculo contra errores Michaelis Baij, & in materia de merito.

Deinde, non est damnatum asserere, dari meritum de congruo primæ gratiæ habitualis, quia probabile est, perfectum actum contritionis supernaturalis esse priorem formaliter; & probabile est esse priorem ipso habitu gratiæ: ergo non est dam-

natum; licet ego existimem eam propositionem esse falsam.

Sed obiiciunt aliqui, damnatum esse dari meritum primæ gratiæ. Respondetur hoc intelligi de primo auxilio gratiæ, & de merito ex viribus nature. Sed qui dicunt dari meritum primæ gratiæ habitualis, loquuntur non de auxilio, sed de habitu, & supponunt actum contritionis perfectum procedere ex auxilio gratiæ. Vnde noui ego doctissimos Theologos huius temporis, qui dixerunt dari meritum condignum primæ gratiæ habitualis, quod etiam non amplector, damnare non audeo.

D V B I V M XXXI.

An mereatur censuram, opinio asserentium, actus remissos iustorum non mereri augmentum gratiæ, & gloriæ.

De hoc diximus in materia de charitate, & in materia de gratia: & reuera meretur censuram, non solum temeritatis, sed ferè erroris; est enim ea doctrina proxima errori.

D V B I V M XXXII.

An mereatur censuram asserere, opera iustorum non mereri premium essenziale nisi ratione charitatis, ita vt si ex hac parte sint opera equalia, equale meritum habeant, licet sint inæqualia ex alijs circumstantijs difficultatis, intensiõis, aut durationis.

Doctrina hæc multis Theologis visa est impia, scandalosa, & temeraria, & est valde absurda, & omnino improbabilis.

D V B I V M XXXIII.

An mereatur censuram asserere, omnes feminas veteris Testamenti meruisse de congruo maternitatem Dei.

Aliqui Theologi existimantes, ad meritum de congruo non requiri aliquam ordinationem Dei, sed solum opus ex gratia factum, compulsi sunt concedere prædictum absurdum: imò fatentur, in nouo Testamento feminas iustas per sua opera mereri maternitatem Dei possibilem.

Sed ego contrarium docui in materia de fide, & in materia de merito. Et prædicta assertio quantum ad modum loquendi est temeraria contra omnes Scholasticos, & contra sensum fidelium.

D V B I V M XXXIV.

An mereatur censuram asserere in purgatorio dari meritum de condigno augmenti gratiæ, & gloriæ, licet Deus non velit illud premium dare.

Respondeo, hanc propositionem primò esse temerariam, quia omnes Doctores hætenus dixerunt, in purgatorio non esse tale meritum, siue hoc referant in legem Dei, siue in naturam statum, dicenda est erronea, vel proxima errori; quia Scholastici, & Patres confectariè à Scripturis docti, post mortem non esse statum merendi; & intelligunt

telligunt de congruo. nam circa meritum de congruo respectu præmij accidentalis, est diuersitas opinionum; licet ego existimem, nullum esse meritum, siue de condigno, siue de congruo.

D V B I V M XXXV.

An mereatur censuram asserere, in purgatorio opera iustorum esse satisfactoria pro pœna temporaria, licet Deus non velit pœnam remittere, nisi per satisfactionem.

Respondeo hanc assertionem esse temerariam, quia est contra omnes Doctores: deinde est error, quia si esset satisfactoria formaliter, redderet hominem dignum remissionis pœnæ: neque esset in voluntate Dei non remittere pœnam ablata dignitate pœnæ; & non requiritur pactum, aut lex Dei, ut diximus in materia de satisfactione, & in materia de merito, agens de conditionibus ad satisfaciendum.

D V B I V M XXXVI.

An mereatur censuram asserere, Beatos in statu beatitudinis mereri augmentum gratiæ, & gloriæ essentialis de condigno, licet Deus non vellet tale premium tribuere.

Respondeo, assertionem esse temerariam, quia omnes Doctores docent, post mortem non esse statum merendi de condigno: deinde est error, vel proximum error; quia Patres docent iuxta Scripturam, post mortem non esse statum merendi gratiam, & gloriam essentialem.

D V B I V M XXXVII.

An mereatur censuram asserere, Beatos in statu beatitudinis satisfacere de condigno pro pœna temporaria eorum qui sunt in statu viæ.

Respondeo, assertum esse temerarium contra omnes Scholasticos, qui docent ibi non esse talem satisfactionem, siue hoc referant in legem Dei, siue in naturam status, de quo dixi in materia de satisfactione, de requisitis ad satisfaciendum.

D V B I V M XXXVIII.

An sit probabile in statu beatitudinis posse beatum de congruo aliquid sibi, vel alteri mereri.

De hoc dixi in materia de Angelis, & in materia de merito, & ego docui non esse tale meritum; sed retuli ibi plures Doctores, & graues, sentientes oppositum, & ideo iudico eam opinionem non carere probabilitate.

D V B I V M XXXIX.

An mereatur censuram grauem, asserere de facto gratiam, & peccatum mortiferum esse simul in eodem subiecto.

Respondeo, hoc assertum damnatum esse à Pio V. & Gregor. XIII. in Bulla contra Michaëlem Baium, & nos diximus opusculo contra Michaëlem Baium. Vbi etiam diximus, quid sentiendum sit de nouo placito cuiusdam recentioris, asserentis, peccatum mortale posse esse cum gratia habituali, pro vno instanti temporis, quam propositionem multi recentiores docuerunt esse dignam graui censura, temeritatis, aut erroris, aut errori proximam esse dixerunt.

D V B I V M XL.

An sit probabilis opinio asserentium, posse in istum mereri ex gratia reparationem post Baptismum.

De hoc dixi in materia de merito, & tenenda est opinio probabilis, quam docuit Bellarmin. & alij, & S. Thomas aliquando, ut retuli loco citato.

D V B I V M XLI.

An sit probabilis opinio asserentium, B. Virginem non meruisse maiorem gratiam & gloriam, quam haberent omnes Beati simul.

Respondeo esse valde probabilem, quam hoc tempore sequuntur multi Theologi, & etiam mihi semper visa est vera & pia.

D V B I V M XLII.

An sit vera opinio asserentium, B. Virginem meruisse maternitatem suam.

Non defuit vnus, vel alter Theologus hoc tempore, qui dixerit B. Virginem non meruisse maternitatem. Sed communis opinio est omnium Theologorum, in materia de Incarnatione, meruisse maternitatem, de qua P. Suarez, & P. Vazquez 3. part. ad questionem 2. Et prius placitum relegatum est ab Scholasticis, & meo iudicio, nullam habet probabilitatem: nam si res exactè consideretur, pauci sunt, qui ita sentiunt contra communem Theologorum. Deinde ratio illius opinionis facillimè soluitur à Doctoribus secundum veriore opinionem.

Ratio verò est, quòd principium meriti non cadit sub merito; ergo mater non potest mereri maternitatem Christi, à quo oritur omnis gratia merendi. Huic argumento respondet, ut notat ibi P. Suarez, & alio modo diuerso P. Vazquez, qui legi possunt, de quibus ego fusè dixi in materia de Incarnatione 3. parte, ad quest. 2. postea verò tradidi solutionem, quæ à multis viris doctis probata est.

Pro cuius intelligentia sciendum est secundum opinionem S. Thomæ, & multorum Philosophorum, sceminam solùm concurrere passiuè ad generationem. Secundò notandum est, B. Mariam concurrisse ad generationem humanitatis Christi, sicut alia sceminæ concurrere solent ministrando materiam

riam proximam, quæ disponatur ut recipiat animam rationalem; & secundum hoc in mente Dei, & ordine potuit prævideri materia, ex qua formanda erat humanitas Christi, & deinde ipsa humanitas ut principium meritum, & postea potuit ordinari, ut hæc materia esset in ipsa Virgine, ex cuius purissimo sanguine desumpta est materia hæc ad formandam humanitatem Christi, & secundum hunc ordinem, Virgo non fuit principium efficiens sui filij: materialis autem potuit esse modo explicato; & ita principium meriti non cadit sub merito, de quo fusius alibi. Hoc autem loco sufficit rationationem indicasse, ut ostendamus propter prædictum argumentum, non esse cedendum à communi opinionem.

D V B I V M XLVII.

An mereatur censuram asserere, merita mortificationis non reuiscere per subsequente[m] iustificationem ad premium essentialis.

Respondeo grauem meretur censuram saltim temeritatis, de qua controuersia dixi agens de reuiscencia meritum.

D V B I V M XLVIII.

An sit probabile, naturam diuinam sanctificare humanitatem Christi.

Quidam recentior in materia de Incarnatione ausus est dicere, non esse probabilem opinionem asserentium humanitatem Christi sanctificari per naturam diuinam.

Sed hic autor dignus est censura temeritatis; quia ea opinio est grauissimorum Scholasticorum, & consentanea doctrinæ Patrum, & argumenta habet magni momenti, & licet Scotus, & eius discipuli dixerint humanitatem Christi non sanctificari diuinitate tanquam forma, tamen non dixerunt contrariam sententiam esse improbabilem; de hac autem sanctificatione dixi in materia de gratia, opusculo de forma sanctificationis, & in 3. parte S. Thomæ, ad questionem 7. & 15 & legi possunt P. Vazquez & P. Suarez 3. parte in questionem 7. & 15.

Alius recentior in controuersis super Ecclesiasticis dixit probabilem esse sententiam asserentium, humanitatem sanctificari per diuinitatem: sed non esse veram, qui impugnandus est ex dictis in locis allegatis, & affirmandum est, eam sententiam esse verissimam.

D V B I V M XLIX.

An sit probabilis opinio asserentium, non dari duos amores amicitie erga Deum, alterum naturalem, alterum supernaturalem.

Non defuerunt, qui dixerunt, hanc opinionem esse improbabilem. Sed falluntur, quia nullum est firmum fundamentum, ad dicendum esse improbabilem, ut constat ex his quæ diximus in materia de gratia, opusculo de amore erga Deum.

D V B I V M L.

An sit probabilis opinio asserentium, prædestinationem esse duplicem, alteram completam, alteram incompletam.

Non defuit vnus, vel alter recentior, qui hoc modo loquendi sit vsus, sed modus est alienus à modo loquendi Patrum, & Scholasticorum, & ideo reiciendus tanquam non habens probabilitatem.

D V B I V M

D V B I V M XLIII.

An sit probabile asserere, B. Virginem non meruisse de condigno maternitatem.

Respondeo, si rationem consideremus, non est mihi probabile; quia ex natura rei, ex sola natura gratiæ habitualis, hoc modo potest esse, ex voluntate autem, aut promissione Dei non fit meritum de condigno, ut probaui in materia de merito.

D V B I V M XLIV.

An sit probabilis opinio asserentium, B. Virginem in hac vita vidisse clarè diuinam essentiam.

Respondeo rem esse valde probabilem, & piam, & cõmunis est sensus Theologorum, qui eam amplectuntur; neque oppositum potest dici probabiliter. legantur recentiores Theologi materia de visione. Difficilius est

D V B I V M XLV.

An B. Virgo viderit clarè diuinam essentiam in primo instanti conceptionis.

Hanc excitauit pietas aliquorum Theologorum hoc tempore. Et quidam homines difficiles putant, non posse dici B. Virginem in primo instanti vidisse diuinam essentiam, & assertionem talem esse dignam censura graui.

Sed quidquid sit de veritate eius opinionis, de quo alibi dicam ex professo, nunc solùm pronuntio eam sententiam non esse dignam censura aliqua; & illi fauet magna autoritas Theologorum, qui ita senserunt hoc tempore, fauet pietas, fauet dignitas matris Dei, fauent quæ pro ea sententia adducuntur fundamenta, fauent multi huius ætatis, qui saltim probabilem iudicauerunt.

D V B I V M XLVI.

An esset probabile asserere B. Virginem oculis corporeis vidisse Christum sub speciebus sacramentalibus Eucharistiæ.

Respondeo hoc esse probabile, docui in materia de Eucharistiæ, ita fuisse concessum Virgi-

D V B I V M L I.

An sit probabilis opinio asserentium, Christum in caelo non orare verbis expressis, sed solam representatione vulnere.

TOletus in cap. 16. super Ioannem, in annotatione capituli, dixit esse improbabilem: sed fallitur, quia ea opinio habet plures Doctores, & videtur communis multorum Patrum, ut constat ex his quae adducit P. Vasquez 5. parti. tom. 1. ad quaestionem 21.

D V B I V M L I I.

An mereatur censuram asserere Angelos esse corporeos.

Respondeo hoc tempore non posse talem doctrinam defendi sine nota temeritatis.

D V B I V M L I I I.

An sit dignum censura asserere Angelos non peccasse peccato superbia.

Respondeo esse dignissimum graui censura, saltem temeritatis; quia Patres communiter, & Scholastici, docent fuisse peccatum superbiae, licet circa materiam huius superbiae sit varietas opinionis, ut constat ex his quae diximus in materia de Angelis, & tradunt Doctores 1. parte ad quaestionem 63.

D V B I V M L I V.

An sit probabilis opinio asserentium Christum non esse seruum.

Non defuit aliquis qui dixerit non esse probabilem. Sed dicendum est esse probabilissimam, ita ut nullo modo sit seruus, seruitute distincta à subiectione, de qua controuersia optime P. Vasquez 3. parte ad quaestionem 20. Et sequitur Bellarm. de Incarnatione cap. 16. Deinde quod non sit seruus seruitute mancipij, est vera sententia, ut dixi disputatione de hac re, opusculo circa Concilium Francfordiense.

D V B I V M L V.

An mereatur grauem censuram asserere, quod post consecrationem panis maneat cum speciebus existentia panis.

De hoc dixi in materia de Eucharistia, ubi posuit legi P. Vasquez, & P. Suarez. Mihi placet, eam doctrinam mereri grauem censuram, quia non solum temeraria, contra omnes Doctores, sed errori proxima, propter Concilium Tridentinum, quod docet post consecrationem panis nihil remanere substantiae panis.

D V B I V M L V I.

An sit probabilis opinio asserentium circumcissionem non causare gratiam.

Aliqui putarunt, eam sententiam non esse probabilem, sed falluntur, quia habet plures

A Doctores, & fauent P. Graeci. legatur P. Vasquez prima secunda, in materia de legibus.

D V B I V M L V I I.

An sit probabile asserere habitum gratiae habere diuersas differentias individuales distinctas ab intentione.

Aliqui recentiores docuerunt, in gratia habituali posse considerari, non solum intentionem graduam, sed etiam diuersas differentias individuales, ratione quarum dicunt opponi peccatis venialibus, ut hoc modo defendant peccatum veniale posse remitti in sacramento, vel extra sacramentum, per infusionem talis, vel talis gratiae habitualis. Sed de remissione peccati venialis in sacramento, vel extra sacramentum, diximus in materia de gratia, & in materia de penitentia; nunc vero solum placet dicere, eam opinionem fictitiam esse & improbabilem, sine vilo autore graui, & sine firma ratione, & idem iudicium est de habitu charitatis; in actibus vero intelligitur facile ea differentia individualis diuersa per ordinem ad diuersa obiecta, etiam solo numero differentia; tamen in ipso habitu charitatis, vel gratiae, non intelligitur tale discrimen.

D V B I V M L V I I I.

An possit concedi Christum in caelo mereri pro nobis.

Respondeo non posse sine temeritate concedi, quia Doctores omnes concedunt post mortem non esse statum merendi, quamuis differant, quia aliqui hoc reducunt in naturam rei, alij in legem, & ordinationem Dei.

D V B I V M L I X.

An possit concedi, Resurrectionem Christi, & eius Ascensionem fuisse opera redemptionis.

Aliqui viri docti de hoc interrogati dixerunt, talem loquutionem esse dignam graui censura, quia videbitur significare Christum post mortem meruisse. Alij vero dixerunt, talem loquutionem non mereri vllam censuram, quia solum significant, illa opera aliquo modo ordinata esse ad executionem effectus nostrae redemptionis. Vt multi docent Christum nunc in caelo pro hominibus orare, & tamen non volunt significare, quod pro nobis mereatur, & in hoc sensu his subscribo.

D V B I V M L X.

An mereatur censuram asserere sola facultate petita à superiori, & non obtenta, posse subditum absolui à reseruatibus à quolibet sacerdote approbato.

Non defuit hac aetate qui ita sentiret, sed, ut dixi in materia de penitentia, non est probabilis opinio, neque tuta in praxi, sed est temeraria, sine idoneo fundamento, & periculosa quantum ad mores, & hac ratione ferè nullius vtilitatis effect referuatio.

D V B I V M

D V B I V M L X I.

An sit probabile placitum asserentium, nouitios religionis non obligari casibus reseruatibus sua religionis.

Respondeo, est opinio magis communis, ac proinde probabilis est, licet mihi opposita magis probetur, ut docui in materia de penitentia.

D V B I V M L X I I.

An mereatur grauem censuram asserere, quod Pontifex possit errare in approbatione religionis.

Respondeo mereri grauem censuram, non solum temeritatis, sed etiam erroris, iuxta doctrinam quam tradidimus 2. 2. ad quaest. 1. tractat. de regulis orthodoxis.

D V B I V M L X I I I.

An mereatur grauem censuram asserere, quod Pontifex possit errare declarando, aliquem contractum esse iustum, vel declarando talem esse iniustum.

Respondeo mereri censuram temeritatis, & erroris, iuxta doctrinam traditam loco proxime allegato.

D V B I V M L X I V.

An mereatur censuram asserere, ad iustificationem non esse necessarium actum fidei, qui habeat pro obiecto formali Dei testimonium.

Respondeo mereri grauem censuram, iuxta ea quae diximus 2. 2. ad quaestionem 2. de actu fidei. Et primò de fide est certum, ad iustificationem adultorum, esse necessarium actum fidei, ut diximus loco allegato, & in materia de gratia; deinde, quod iste actus fidei debeat habere testimonium Dei pro obiecto formali, docent omnes Scholastici; & aliter non haberet certitudinem quam requirunt Patres, & ideo sine temeritate & errore hoc non potest negari.

D V B I V M L X V.

An mereatur censuram asserere, Pontificem posse errare approbando aliquam specialem regulam de speciali quodam actu in religione.

Respondeo, mereri censuram temeritatis, & erroris, quia non potest approbare, vel falsam doctrinam pro vera doctrina, neque actum turpem pro honesto.

D V B I V M L X V I.

An mereatur censuram asserere, Pontificem posse errare circa censuras propositionum.

Respondeo certum esse Pontificem non posse errare in assignando censuram alicuius propositioni. P. Luisij de Torres silet. disp. Paris I.

A tionis, quia in rebus pertinentibus ad doctrinam, non potest errare, & oppositum asserere est impium, scandalosum, temerarium, & erroneum.

D V B I V M L X V I I.

An mereatur censuram asserere, nostram satisfactionem ex gratia efficaciorē esse ad sanctificationem nostram, quam satisfactionem Christi.

Certè propositio absolute prolata non est admittenda, sed explicanda est per distinctionem; si enim comparatio fiat in genere meriti, & quasi in genere causae efficientis, de fide est satisfactio nem Christi esse efficaciorē; si vero fiat comparatio in genere causae formalis, non est apta comparatio, quia satisfactio Christi, ut est actus Christi, non sanctificat nos formaliter, sed in genere causae meritoriae.

D V B I V M L X V I I I.

An possint concedi in diuinis res essentiae relatiuae metaphysicae.

Respondetur, non defuerunt, qui ita ausi sunt loqui, quia asserunt metaphysicè sumpta solum dici gradum metaphysicum, siue sit: absolute, siue sit relatiue, quo sensu solet concedi in creatis essentiam relationis distingui ab essentia rei absolute; sed nihilominus ea distinctio admittenda non est in diuinis, quia in diuinis iuxta vsum sanctorum Patrum essentia sumitur pro natura deitatis, & tanquam aliquid distinctum secundum rationem à relationibus, & modus loquendi est dignus graui censura temeritatis.

D V B I V M L X I X.

An mereatur censuram opinio asserentium in consecratione calicis, aliquando aquam conuerti immediatè in sanguinem.

Respondetur falsam esse opinionem, ut diximus in materia de Eucharistia. Dico secundo, non mereri censuram, quia eam defendit Cardinalis Azor, Cardinalis Venetus, Cardinalis Toletus, & alij viri docti, ut dixi in materia de Eucharistia. Et legi potest ex nostris P. Aegidius in materia de Eucharistia, qui eam amplectitur.

D V B I V M L X X.

An mereatur censuram opinio asserentium, formam consecrationis calicis esse solum illa verba, Hic est calix sanguinis mei.

Non defuerunt, qui putarent, eam opinionem non esse probabilem; sed falluntur, quia non solum est probabilis, sed vera, & eam amplectuntur multi viri docti, ut diximus suo loco; & legi potest P. Vasquez, & P. Suarez in materia de Eucharistia.

O D V B I V M

D V B I V M LXXI.

An sit probabilis opinio asserentium transubstantiationem consistere in ordine substantia corporis Christi succedentis substantia panis sub speciebus.

Homines quidem difficiles, & parum docti dixerunt eam opinionem esse temerariam, & erroneam, sed falluntur manifeste, quia ea opinio habet grauissima fundamenta, & graues Doctores. Deinde alij non vulgariter docti, & ad censuram proclives, dixerunt, non esse probabilem: sed isti etiam falluntur propter dicta, nempe, quia ea opinio habet graues Doctores, & argumenta magna efficacitatis; & tandem ea opinio est vera, & vt veram sequuntur hoc tempore viri doctissimi ex familia Scoti, & ex familia Augustiniana plures Magistri, sicut & ex aliis familiis. Et ex nostra Societate quam multi, vt omittam multos viros doctos seculares, qui ante aliquot annos de hac re interrogati, eam approbarunt vt veram, vel saltem vt probabilem. Ego autem vt veram eam tradidi in materia de Eucharistia, & opusculo de hac controuersia.

D V B I V M LXXII.

An mereatur censuram asserere, Eucharistiam etiam per accidens non conferre primam gratiam.

Respondeo non mereri censuram, quia viri docti eam defendunt, & ex Scriptura, vel Patribus non potest efficaciter probari. legatur P. Vazquez in materia de Eucharistia.

D V B I V M LXXIII.

An mereatur censuram asserere, in Patre aeterno distinguere realiter spirationem actiuam, & paternitatem.

Hoc sensit Durandus, & alij Scotista; sed multi viri docti in Hispania iudicarunt de hoc interrogati, talem propositionem dignam esse grauissima censura, & mihi visa est semper valde falsa, improbabilis, & temeraria vt minimum, quam impugnaui in materia de Trinitate, legatur P. Suarez, & P. Vazquez in materia de Trinitate, disputantes, an Spiritus sanctus possit distinguari a Filio, si non procederet ab illo.

D V B I V M LXXIV.

An mereatur censuram asserere quod pro labore intrinseco Sacramentorum potest minister accipere pretium.

Respondeo, propositionem esse contra communem Doctorum, iuxta ea quae diximus in materia de Simonia, & ideo censo esse non solum falsam, sed improbabilem, & temerariam.

D V B I V M LXXV.

An sit probabile asserere, quod pro intercessionem beneficij spiritualis comparandi potest dari pretium.

Aliqui referuntur ita sentire; mihi tamen hac doctrina displicet, & eam refutaui in mate-

ria de Simonia, neque audeo dicere, esse probabile placitum.

D V B I V M LXXVI.

An sit probabilis opinio asserentium species vini consecrati in Eucharistia conferre gratiam distinctam a gratia, quam causant species panis consecratae.

Respondeo esse probabilem, de qua quaestione diximus in materia de Eucharistia, & legi potest P. Vazquez, & recentiores interpretes S. Thomae in materia de Eucharistia.

D V B I V M LXXVII.

An sit probabilis opinio asserentium, in confessione posse explicari personam complicita quando urget necessitas confitendi, & non potest penitens aliter confiteri integre.

Non defuerunt hoc tempore homines inquieti, qui dicant non esse probabilem, sed perniciosam, in quo plane decipiuntur, vt diximus in materia de confessione, & eam vt veram amplectuntur grauissimi Theologi huius aetatis.

D V B I V M LXXVIII.

An mereatur censuram asserere, vniionem duarum naturarum in Christo esse essentialem.

Aliqui recentiores in materia de Incarnatione, 3. parte, ad quaestionem 2. docuerunt hanc loquutionem mereri censuram doctrinae sapientis errorem: sed falluntur, quia, vt ostendit P. Vazquez 3. part. ad quaest. 2. illa est loquutio sanctorum Patrum, & habet optimum sensum, nempe eam vniionem esse veram, & realem, non phantasticam, vel apparentem.

D V B I V M LXXIX.

An mereatur censuram opinio asserentium vniionem humanitatis cum Verbo diuino esse accidentalem.

Respondeo, ita loquuti sunt alij Catholici, & licet re ipsa non errent, tamen modus loquendi non videtur admittendus, quia verba fauent errori haereticorum negantium vniionem duarum naturarum in vna persona.

D V B I V M LXXX.

An mereatur censuram opinio asserentium, non fuisse de fide, fuisse in Christo gratiam habitualement.

Licet non possit negari sine temeritate, alij tamen Doctores 3. parte, ad quaest. 7. dixerunt mereri censuram; sed falluntur, & vt veram doctrinam sequuntur multi, nempe quod non sit de fide, & sequitur P. Vazquez in eam quaest. 7. & alij multi dixerunt esse probabilem.

D V B I V M

D V B I V M LXXXI.

An sit probabile asserere Christum de facto meruisse suam beatitudinem animae essentialem.

Aliqui ita senserunt, vt docerent, Christum meruisse suam beatitudinem essentialem: sed mihi non est probabilis, de quo 3. p. ad q. 19. diximus.

D V B I V M LXXXII.

An mereatur censuram asserere, perfectionem euangelicam esse de necessitate salutis.

Pro huius intelligentia notandum est cum S. Thoma in illud Matthaei 5. *Estote perfecti*, esse duplicem perfectionem euangelicam; alteram consiliorum, quae consistit in adimplerione rerum, quae sunt in consilio euangelico. Altera quae dicitur perfectio etiam euangelica, & est perfectio charitatis erga Deum, & proximum, & haec consistit in adimplerione omnium praecceptorum, quae necessaria sunt ad talem perfectionem, & dicitur perfectio euangelica, quia in Euangelio expressè tradita sunt aliqua praeccepta, quae Gentiles non cognouerunt, vt praecceptum virtutis humilitatis, de qua dixit Christus, *nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum caelorum.*

Hoc praemisso certum est, primam perfectionem non esse de necessitate salutis, quia sine impletione consiliorum, potest quis consequi vitam aeternam; iuxta illud Christi, *si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quae habes, &c.* Deinde si sermo sit de secunda perfectione euangelica, dicendum est illam esse de necessitate salutis, quia ad comparandam salutem necessaria est impletio omnium praecceptorum. Vnde si in aliquo autore docto, & pio reperitur praedicta loquutio, explicanda est de sensu huius secundae perfectionis euangelicae; curandum tamen est vt in hac materia clare loquantur ne detur occasio errandi in dictis.

D V B I V M LXXXIII.

An sit probabilis opinio asserentium dispensationem sine causa in lege humana esse nullam.

Respondetur eam opinionem traditam a viris doctis, & habere efficacem rationem, & ideo dicendum est esse probabilem, de quo legi potest P. Vazquez in materia de legibus, qui citat autores pro ea opinione, quam ipse sequitur, & hoc tempore sequuntur viri valde docti Lusiferiti in Complutensi Academia, & aliis locis.

D V B I V M LXXXIV.

An sit probabilis opinio asserentium posse aliquid exigi ultra sortem pro recipiendo mutuo, quod est periculum recuperandi.

De hac quaestione dixi in materia de usuris 2. 2. tom. 2. & alij existimarunt esse usuram, & ita esse definitum a Pontificibus, sed loco allegato docuimus opinionem contrariam esse veram, quam tradunt multi, & graues Scholastici, & nullum est caput ex quo probetur esse usuram, vt ibidè ostendi. P. Luisij de Torres Jetaet. disp. Pars I.

D V B I V M LXXXV.

An sit probabilis opinio asserentium reum iuridice interrogatum in causa sanguinis posse negare veritatem.

Ita senserunt alij viri docti hac aetate; sed non laudem asserere eam esse probabilem, de qua dixi 2. 2. tom. 2. agentes de reo.

D V B I V M LXXXVI.

An sit probabilis opinio asserentium, in extrema necessitate satisfieri praeccepto elemosinae per mutuum.

De hoc dixi 2. 2. tom. 1. ad quaest. 32. & ea opinio habet plures autores, & graues. legatur P. Vazquez opusculo de elemosina. est autem opinio cum certis conditionibus probabilis, quam explicui loco allegato.

D V B I V M LXXXVII.

An sit probabile asserere posse eligere Principem dignum, ad officium seculare sine peccato, relicto digniori.

Affirmat P. Vazquez in materia de beneficijs, de qua quaestione ego dixi 2. 2. tom. 2. agendo de acceptance personarum, & est ea opinio probabilis, & in praxi recepta.

D V B I V M LXXXVIII.

An sit probabile asserere posse ex commissione sacerdotem conferre Sacramentum ordinis.

De quo doctissime P. Vazquez in materia de ordine, qui pro hac opinione tam magna fundamenta adducit, vt nullus possit negare eam opinionem esse probabilem, si sincere considerentur quae ibi adducit P. Vazquez.

D V B I V M LXXXIX.

An sit probabile placitum asserentium, habitum gratiae, & habitum charitatis, non distinguere realiter.

Non defuerunt hac aetate homines obstinati qui ita sequantur opinionem S. Thomae de distinctione horum habituum, vt contrariam dixerint non esse probabilem: alij putant sententiam S. Thomae esse magis consonam Concilio Tridentino. Ego de hac controuersia dixi in materia de charitate, & in materia de gratia, vbi sequutus sum sententiam S. Thomae. existimo tamen sententiam contrariam esse probabilissimam, quam sequitur Scotus, & eius discipuli, & graues alij Theologi, quos retuli locis allegatis. Secundò existimo ex Concilio Tridentino, aut Patribus, non posse efficaciter probari sententiam S. Thomae, vt constat ex his quae diximus locis citatis. Tertiò addo, ita esse defendendam opinionem S. Thomae de distinctione reali horum habituum, vt dicamus, habitum charitatis habere vim faciendi hominem sanctum formaliter, etiam si solus reperiretur sine habitu gratiae, vt dixi locis citatis. Et fateor hanc doctrinam de habitu charitatis habente vim sanctificandi, probabilior mihi plus videri, quo magis eam considero.

D V B I V M

D V B I V M X C.

An sit probabile placitum asserentium, etiam de potentia absoluta non posse electionem efficacem ad gloriam fieri, ante præmissa merita, si gloria danda est propter merita.

Non defuerunt viri aliqui graues, qui dicerent, eam opinionem non esse probabilem; de qua diximus 1. p. ad quest. 23. Et opusculo de voluntate efficaci dandi gloriam. Sed falluntur, quia rationes aliqua quæ probant de facto, electionem ad gloriam factam fuisse post præmissa merita, idem probant de possibili, si res perseveraturæ essent eodem modo, iuxta doctrinam traditam locis citatis. An verò variatis rebus posset fieri ea electio ante aliqua opera præmissa, diximus ibidem.

D V B I V M X C I.

An sit probabilis opinio asserentium, in confessione non esse obligationem, per se loquendo, explicandi circumstantias aggravantes intra eandem speciem.

Non defuit vnus, vel alter, qui diceret eam opinionem non esse probabilem post Concilium Tridentinum. Sed de hac controuersia diximus in materia de confessione, & legi possunt P. Suarez, & P. Vazquez in materia de penitentia; & dicendum est esse valde probabilem; nam multi Doctores eam sequuntur vt veram, alij iudicant probabilem, & rationes habent magni momenti.

D V B I V M X C I I.

Quam censuram mereatur asserere, quod reprobi non habent Angelum custodem.

Respondeo talé propositionem saltem esse temerariam, contra communem sensum Scholasticorum, & Patrum loquentium de hac materia.

D V B I V M X C I I I.

An sit probabilis opinio asserentium homines sexaginta annorum non obligari lege ieiunij.

Respondeo esse probabilem, quia, vt retuli in materia de ieiunio, plures, & graues Doctores habet.

D V B I V M X C I V.

An sit censura dignum asserere in die ieiunij posse pro collatione, seu refectiuacula sumi duo onia.

Respondeo, doctrina est scandalosa, temeraria & contraria bonis moribus.

D V B I V M X C V.

An sit probabilis opinio asserentium hominem peccare quando non seruat præceptum, etiamsi non aduertat esse tempus obligationis.

Aliqui antiqui, & recentiores ita loquuntur, vt dicant illum peccare, quia etiamsi nõ aduertat,

A tenetur aduertere. Sed longè probabilius est, & verius, istum non peccare, quando nulla occurrit cogitatio de præcepti obseruatione, vel saltim dubitatio de illa, vt dixi in materia de peccatis, vbi id docui cum multis Doctoribus.

D V B I V M X C V I.

An sit digna graui censura doctrina asserentium osculum, vel amplexum impudicum, non esse peccatum mortale per se ex sua materia, sed solum veniale.

Respondeo, ita refertur sensisse nonnullos, vt dixi 2. 2. ad quest. 154. Sed doctrina est contraria bonis moribus, perniciosaque, & temeraria, omni carens probabilitate, & alias censuras retuli loco citato.

D V B I V M X C V I I.

An sit probabilis opinio asserentium, Baptismum susceptum cum fictione, conferre gratiam recedente fictione.

Ita sentiunt graues Theologi, & legi potest P. Vazquez in materia de Baptismo; & existimo non esse dignam graui censuram. Pono enim contrarium non colligi manifestè ex Augustino, vt ostendit P. Vazquez loco citato, licet de hoc etiam sit controuersia apud Doctores circa mentem diui Augustini.

D V B I V M X C V I I I.

An sit probabile asserere, non esse peculiare præceptum orationis, sed præcepta esse plura de oratione, pertinentia ad diuersas virtutes.

Aliqui referuntur existimasse, non esse peculiare vnum præceptum de oratione; quia cum illa sit necessaria propter materiam aliarum virtutum, v. g. si oratio est necessaria ad vincendam tentationem in materia superbiæ, præceptum prohibens superbiam obligat ad orationem, & sic in aliis materiis, & ita explicant testimonia Scripturæ, & Patrum loquentium de necessitate orationis. Scio aliquos ita sensisse, noui nonnullos dicentes hanc sententiam falsam, esse probabilem, tamen alij de hoc interrogati, solum dixerunt non mereri censuram vllam, his subscribo; ego sanè 2. 2. de hoc tractans in materia de oratione docui, esse speciale præceptum orationis.

D V B I V M X C I X.

An mereatur censuram opinio asserentium characterem esse relationem rationis & denominationem.

Aliqui putarunt talem opinionem mereri censuram, sed P. Vazquez in materia de Sacramentis in genere, rectè ostendit non mereri censuram; falsa tamen est illa opinio, & verissima contraria asserentium esse aliquid reale.

D V B I V M C.

An mereatur censuram asserere, posse rem carius vendi credita pecunia, quam valet de presenti.

Respondeo, secluso damno emergenti, aut lucro cessante ratione solius debite solutionis, non potest res vendi carius, quam venderetur pecunia de presenti, & oppositum est vsura manifesta, & mereatur censuram temeritatis & erroris asserere illud esse licitum.

CENTVRIA II.

D V B I V M I.

An mereatur censuram asserere, quantum votum obedientie Summi Pontificis, quod emittunt professi in nostra Societate, non distingui à communi voto obedientie solemnii religiosorum.

Non defuit hoc tempore qui ausus fuerit hoc asserere. Sed dignum est censura temeritatis, & erroris, quia est contra Bullas Pontificum, in quibus approbatur institutum Societatis, & appellatur quartum votum solemne distinctum ab aliis tribus, de quo alibi.

D V B I V M I I.

An mereatur grauem censuram asserere, quod aliquis Sanctus præter B. Virginem fuerit conceptus sine peccato originali.

Non defuerunt, qui id ausi sunt dicere, vt tentantur viri fide digni; sed res e grauiissima censura digna, est enim non solum aus temeritas, sed error.

D V B I V M I I I.

An sit probabilis opinio asserentium, actus meritorios Christi esse liberos quantum ad substantiam.

Esse liberos, quantum ad circumstantias dixi 3. p. ad quest. 19. & alij homines audaces pariter & indocti reprehendunt hanc sententiam, & dixerunt non esse probabilem; in quo satis ostendunt suam ignorantiam, & præsum affectum. Ego autem dico, eam sententiam esse veram, quam sequuntur grauissimi Theologi huius temporis, & defendit P. Vazquez 3. part. ad quest. 19. qui legi potest.

D V B I V M I V.

An mereatur censuram opinio asserentium, in Christo fuisse habitum spei, & manere in Beatis quantum ad substantiam.

Aliqui existimant non esse probabilem; alij mereri censuram. Sed omnes isti falluntur. Et prius quod non mereatur censuram intelligi potest ex eo quod non sit contraria testimonio Scripturæ, aut Patrum, neque contra grauem aliquam rationem, P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A vt constat ex his quæ docet P. Suarez 3. part. ad q. 7. & 2. 2. in materia de spe.

D V B I V M V.

An mereatur censuram asserere, quod iudex secularis potest iudicare de aliquo crimine, an pertineat, vel non pertineat ad officium sanctæ Inquisitionis.

Respondeo talem doctrinam esse temerariam, & scandalosam, & omnino falsam, quia sicut delicta, de quibus cognoscit tribunal sanctæ Inquisitionis, non pertinet ad iudicem secularem, ita quando est dubium, an sit tale delictum aliquod, iudicari debet ab eodem tribunali, quod vsus satis ostendit; quia quando dubitatur de aliqua propositione, an sit error, vel temeraria, non iudicatur de hoc iudex secularis, etiamsi res sit dubia, & idem est de similibus; neque defuerunt in Hispania, qui prædictam doctrinam iudicent dignam grauiori censura.

D V B I V M V I.

An mereatur censuram opinio asserentium dari virtutes morales per se inessentialiter diuersas ab essentia.

Non defunt qui existimant mereri censuram, hominis propterea ad censuras: sed certius est, eam opinionem non mereri censuram, licet sit falsa, certo argumento potest ea opinio refutari, vt sit digna censura, legatur P. Vazquez 1. 2. in materia de virtutibus.

D V B I V M V I I.

An mereatur censuram opinio asserentium habitum Theologia esse per se infusum.

Es hac controuersia dixi in materia de fide, 2. 2. ad quest. 6. vbi hanc opinionem retuli, & refutavi; existimo tamen non mereri censuram aliquam, non enim est ratio ad probandum talem censuram.

D V B I V M V I I I.

An mereatur censuram aliquam opinio asserentium Eliam, & Enoch non esse in statu merendi.

De hoc dixi in materia de gratia, opusculo 8. disp. 2. ad quest. 7. vbi retuli quendam recentiore affertentem opinionem esse nouam, & non esse consentaneam sacris literis: sed excessit hic autor, vt ibidem notavi, eaque opinio sine dubio est probabilis, & grauissimos habet autores, quos ibi retuli.

D V B I V M I X.

An mereatur censuram asserere Eliam, & Enoch superaturos in sanctitate omnes Apostolos & Sanctos, excepta B. Virgine.

Non defuit qui diceret Eliam, & Enoch superaturos in sanctitate Apostolos: sed opinio est improbabilis omnino, & insignis audaciæ plena, & nullo modo admittenda in scholis, vt dixi disputatione, & dubio citato.

DVBIVM X.

An mereatur censuram, asserere, iustum per opus preceptum non mereri gratiam & gloriam.

DE hoc dixi *opusculo citato, disp. 2. dub. 9.* & prædictum placitum non solum est improbable, & temerarium, sed etiam errori proximum, propter ea quæ attuli *loco proximo citato.*

DVBIVM XI.

An sit probabilis opinio asserentium premium gratiæ quod meretur actus remissus iusti, dari statim.

Non parum audaces homines sunt, qui dicunt sententiam illam esse improbabilem; sed meritò reprehenduntur à recentioribus, quia illa opinio est multorum Theologorum, & habet graue fundamentum, de qua diximus in materia de *charitate*, & in materia de *gratia*.

DVBIVM XII.

An sit probabilis opinio asserentium primum auxilium gratiæ de potentia absoluta posse concedere sub merito, per opera subsequenti facta ex gratia.

Aliqui recentiores vehementer reprehendunt eam opinionem, & docent non solum esse falsam, sed plus quam improbabilem. Sed licet opinio mihi non probetur, existimo tamen nullam mereri censuram; de ea autem controuersia diximus in materia de *gratia*, & multis aliis locis.

DVBIVM XIII.

An sit probabilis opinio asserentium, actus supernaturales generare habitus qui inueniuntur ad facile operandum, naturales, vel etiam supernaturales.

DE his sunt opiniones, ut retuli suo loco, & 2. 2. tom. 1. *disp. 46. dub. 8. & 9.* vbi docui actum supernaturalem nullum producere habitum, siue naturalem, siue supernaturalem. Sed contraria non meretur censuram, neque caret aliquali probabilitate, iudicio grauissimorum hominum.

DVBIVM XIV.

An sit probabilis opinio asserentium, humilitatem non esse virtutem distinctam à magnanimitate.

DE hac quæstione dixi 2. 2. *ad quæst. 161.* & prædicta opinio est probabilis, quidquid aliqui contradicant.

DVBIVM XV.

An sit probabilis placitum asserentium lumen gloria esse potentiam vitalem.

DE hoc dixi *opusculo de lumine gloria*, & meo iudicio ea philosophia omnino est improbabilis, propter ea, quæ dixi *loco citato*, & non agnosco Theologum aliquem alicuius autoritatis, qui ita senserit.

A

DVBIVM XVI.

An mereatur censuram asserere, posse aliquem accedere ad Eucharistiam cum sola attritione cognita ut tali.

Non defuit Doctor aliquis, qui ante aliquos annos ita docuit in Academia Complutensi, sed opinio est digna graui censura temeritatis, ut multi viri doctissimi in Hispania, iudicauerunt de hac re interrogati, & aliqui maiori censura dignam pronuntiarunt, de quo in materia de *Eucharistia*.

DVBIVM XVII.

An sit probabilis placitum asserentium, posse per visionem beatam cognosci essentiam, & omnia possibilis & futura ex vi visionis, & non apprehendi essentiam diuinam.

Multi hoc modo philosophantur hoc tempore. Sed controuersia est dirimenda in materia de visione, & pender ex variis modis assignandi definitionem comprehensionis, & prædictam doctrinam multi putant improbabilem, alij parum consentaneam doctrinæ Augustini de comprehensione, alij grauiori censura dignam affirmant; ego verò quid sentiam facile dicam interrogatus ab Ecclesia.

DVBIVM XVIII.

An sit probabilis opinio asserentium, personas diuinas constitui ipsius originibus, neque distinguere ratione à relationibus.

DE hoc diximus in materia de *Trinitate*; & meo iudicio, si ratio consideretur, ea doctrina parum habet probabilitatis; si tamen consideretur grauis auctoritas Doctorum aliquorum, qui illam docent, non caret probabilitate.

D

DVBIVM XIX.

An mereatur censuram asserere, Angelos in via non habuisse fidem, qui iustificationem.

Responderetur, propositionem esse, ut minimum temerariam, contra communem sensum Scholasticorum in re graui, absque idonea ratione.

DVBIVM XX.

An mereatur censuram asserere Angelos non fuisse creatos in gratia.

E

Aliqui fenerè notant eam opinionem, sed multi Doctores ex antiquis eam docuerunt. Verum ea sententia mihi non est probabilis, & hoc tempore non caret temeritate illam defendere, legatur Vazquez 1. *part. disp. 2. 2. 7.*

DVBIVM XXI.

An mereatur censuram asserere Angelos antereccatum non habuisse gratiam.

Certè hæc doctrina temeraria esset ut minimum, cita sentiunt multi viri docti in materia de *Angelis*.

DVBIVM

DVBIVM XXII.

An mereatur censuram asserere Christum non habuisse preceptum moriendi.

DE hoc disputant Theologi 3. *parte ad quæst. 20.* & multi huius ætatis sententiam talem doctrinam mereri grauem censuram saltem temeritatis; alij grauiori censura notant; alij iudicant eam opinionem esse parum piam; alij improbabilem appellant, & mihi certè non est probabilis, neque admitenda in scholis.

DVBIVM XXIII.

An sit probabilis asserere, non esse obligationem denunciandi hereticum, postquam recitauit hæresim.

Non defuerunt, qui ita sentirent, ego tamen nec probable, nec tutum in praxi auderem iudicare.

DVBIVM XXIV.

An sit probabilis, quod in peccatis ob hæresim sit seruandus ordo correctionis fraternæ antequam denunciatur quis Sanctæ Inquisitioni.

Non defunt qui affirmant, quorum sententia multis videtur improbabilis, & mihi apparet nullo modo admittenda in praxi, sed obseruandum præceptum Sanctæ Inquisitionis, quod valde conducit ad commune bonum.

DVBIVM XXV.

An sit probabilis placitum asserentium, primum peccatum primorum parentum non fuisse superbiam.

Non defunt qui existimant esse probable. Ego tamen contrarium sentio, quia illud est parum consentaneum sanctis Patribus.

DVBIVM XXVI.

An mereatur censuram, asserere, vulgatam lectionem Latinam habere aliquem errorem in rebus quæ non pertinent ad fidem, vel mores.

Non defuerunt, qui ita sentirent, ut dixi suo loco. Existimo tamen esse temerariam, & improbabilem, si sermo sit de errore ipsius auctoris, neque facile admittendum est si quis dicat esse errorem librorum, vel impressorum, quia ex hoc potest aperiri via periculosa corrigendi lectionem Latinam, sine idoneo, & graui fundamento, quod requiritur in re tam graui.

DVBIVM XXVII.

An sit probabilis opinio asserentium ecclesiasticas personas non habere dominium bonorum ecclesiasticorum.

Respondeo, aliquos ita sensisse; sed mihi esse improbabile, de quo dixi suo loco.

A

DVBIVM XXVIII.

An sit probabilis personas ecclesiasticas obligari ex iustitia ad faciendam elemosynam.

Nonnulli ita senserunt, de quo suo loco diximus in materia de *elemosyna*, & ego existimo, eas personas obligari ad faciendam elemosynam ex stricta misericordiæ obligatione, non tamen ex iustitia; quod mihi est ita certum, ut oppositum sit improbabile, ut multi sentiant hac ætate.

DVBIVM XXIX.

An sit probabilis per Bullam Cruciate posse absolui ab irregularitate orta ex delicto.

Non defunt qui affirmant. Ego tamen semper existimam eam opinionem non esse probabilem, neque tutam in praxi, de quo dixi in materia de *censuris* satis.

DVBIVM XXX.

An mereatur censuram, docere aliquem sensum Scripturæ nouum, & singularem.

Respondeo si sit contra vniuersum sanctorum Patrum sensum, fore temerarium, ut minimum; si verò Patres diuisi sint, & eius sensus sit graue fundamentum, non erit dignum censura. Item considerandum est, an talis sensus non sit contra eos, qui à Patribus traditi sunt, sed præter illos, & hoc etiam non est dignum censura si alij non excludantur.

DVBIVM XXXI.

An mereatur censuram asserere in Deo attributa distinguere ante intellectum.

Multi putant mereri grauem censuram; alij exstant à censura propter multos viros pios ac doctos, qui illam defendunt, licet sit falsa.

DVBIVM XXXII.

An mereatur censuram asserere Christum in quantum hominem esse filium adoptiuum.

Multi putant mereri grauem censuram, legatur P. Vazquez, & P. Suarez in materia de *Incarnatione*; non defunt tamen, qui illam excusent à censura, propter graues religiosos qui illam defendunt. Mihi valde falsa & improbabilis est.

DVBIVM XXXIII.

An sit probabilis placitum asserentium, votum castitatis, aut religionis pænale non esse reseruatum Pontifici.

Multi hanc sententiam docent, ut veram; alij saltem ut probabilem. Opinio est minus probabilis de voto conditionali impleta conditione.

DVBIVM XXXIV.

An possit concedi hæc propositio, Christus est persona humana.

Aliqui dixerunt esse veram, quia substantia, & personalitas Verbi denominatur à natura humana.

humana. Iustitiam tamen hanc loquutionem non esse admittendam, & dignam esse graui censura, quia significat duas personalitates esse in Christo, quod est hæresis.

D V B I V M XXXV.

An mereatur censuram asserere hominem cognoscere euidenter suam fidem diuinam.

DE hoc diximus in materia de gratia, & licet ea opinio sit falsa, non meretur tamen grauem censuram.

D V B I V M XXXVI.

An sit probabilis opinio asserentium fidelem obligari ad credendum fide diuina, se credere fide diuina.

DE hac controuersia diximus in materia de Gratia, opinio illa est sanè falsa, sed graues habet Doctores, & ideo non caret probabilitate.

D V B I V M XXXVII.

An mereatur censuram asserere Concilium aliquando adducere aliquem locum Scripturae ad probandam suam doctrinam, & non in sensu literali.

Respondeo si Concilium sit Provinciale, & non confirmatum à Pontifice, sine vilo inconuenienti potest illud dici, cum Doctores affirmant tale Concilium errare posse, & aliquando errasse, de quo in materia de Conciliis. Deinde si sit Concilium Generale, adhuc considerandum est, an definiat sensum illius loci, & confirmetur à Pontifice, tunc enim error esset dicere, non esse illum sensum literalem. Si verò Concilium non definiat talem sensum loci, sed solum illum locum adducat, fieri potest, ut non adducat in sensu literali certo, sed iuxta sensum aliquem Patrum, vel in sensu morali, vel mystico, quod sæpe fit, ut notarunt viri docti in diuersis materiis.

D V B I V M XXXVIII.

An mereatur censuram dicere, aliquam rationem Concilij, non esse efficacem.

DE ratione Concilij Provincialis non est difficultas: deinde si Concilium sit Generale, & confirmatum, fieri potest ut ratio non sit omnino efficax. Illud tamen considerandum est, quod notare soleo, an ratio illa sit vnica definitionis, ita ut definitio non possit esse vera, nisi ratio illa sit efficax, tunc enim temerarium esset, & errori proximum, negare efficacitatem rationis illius. quæ doctrina notanda etiam est, pro definitionibus Pontificum. Addendum est, valde esse consentaneum rationi, ut viri docti laborent in explicanda ratione Concilij, aut Pontificis, quæ sæpe magni momenti esse solet, licet ab aliquibus contemnetur facile, quod nota uerim, quia recentiores aliqui, in materia de adoptione seu ingenuitate Christi, licet fateantur Christum, non esse filium adoptiuum, putant tamen, rationem Concilij Francofordiënsis, & Adriani non esse efficacem; & tamen defendunt rationem S. Thomæ. Ego verò in ea controuersia ostendi efficacissimam esse

A rationem Concilij & Adriani, & efficaciorum rationem S. Thomæ, nisi explicetur per rationem Concilij. In ea autem disputatione, & disputatione de seruitute, fusè declarauit Adrianum, & Concilium rectè vsum fuisse locis Scripturæ pro sua doctrina confirmanda, & est res digna Theologo, nec semper difficilis si quis labori non parceret.

D V B I V M XXXIX.

An mereatur censuram si quis dicat, Patrum aliquem, aut Doctorem Ecclesie vsum fuisse ratione inefficaci, vel loco Scripturae, in sensu morali.

EX dictis colligitur non mereri censuram, quia frequenter fit, sed curandum est semper cum reuerentia tantum Patris loqui, ubi nihil docet contra fidem sanamque doctrinam, vel sensum in Ecclesia receptum.

D V B I V M XL.

An mereatur censuram asserere, Christum quatuor clavis fuisse affixum cruci.

Non defuerunt qui ita senserint, de quo interpretes sancti Thomæ in 3. parte, agentes de crucifixione, & multi putant factis probabile. Et placitum videtur non mereri censuram, curandum tamen est, ne id dicatur cum vulgi scandalo, propter communem vsum Ecclesiæ, in pingendis, vel faciendis imaginem crucifixi.

D V B I V M XLI.

An mereatur censuram asserere, non esse de fide, matrimonium in lege euangelica conferre gratiam.

Non defuerunt aliqui sic docentes, sed post Concilium Tridentinum existimo non posse defendi, & esse doctrinam dignam graui censura erroris, quia Concilium Tridentinum definiuit, omnia Sacramenta nouæ legis conferre gratiam, & matrimonium refert inter septem Sacramenta nouæ legis, de quo dixi in materia de matrimonio.

D V B I V M XLII.

An sit probabilis opinio asserentium, iure naturali esse validum matrimonium Eunuchorum.

DE questione secundum se, seclusa censura, diximus in materia de matrimonio. Sermo verò potest esse de matrimonio contracto ex sine copulæ inanis, & vacuæ, & de matrimonio ad castè viuendum. Et de matrimonio hoc posteriori modo contractum P. Vazquez, & alij graues Theologi, existimant, considerato solo iure naturæ esse validum, licet non sit iure positivo annullatum, & est sensus probabilis, neque meretur censuram. De matrimonio contracto priori modo, etiam non pauci dixerunt esse naturæ iure validum, licet iam sit nullum iure positivo, & licet hanc opinionem existimem falsam, non audeam damnare illam.

D V B I V M

D V B I V M XLIII.

An sit probabilis opinio asserentium, peccatum simoniae considerato solo iure naturali, tantum esse contra religionem solum, & non contra iustitiam.

DE hac questione diximus 2. 2. ad quest. 100. & non defuerunt aliqui ex vulgo Theologorum, qui dicerent, eam sententiam non esse probabilem; sed falluntur. nam & Doctores graues illam docuerunt, ut veram, & argumenta pro illa multam habent efficacitatem, ut constat ex his quæ attulimus loco citato, ubi nos eam opinionem tanquam veram sequuti sumus.

D V B I V M XLIV.

An sit probabilis opinio asserentium, humanitatem Christi habere propriam existentiam.

Non defuerunt recentiores aliqui & homines male cum Scoto compositi, qui ausi sint dicere, eam opinionem non esse probabilem, sed longa est, ut auctor, istorum licentia, & opinio illa non solum est probabilis, sed vera, de qua diximus 3. part. ad quest. 17. & possunt legi ibi P. Vazq. & P. Suarez.

D V B I V M XLV.

An possit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo, esse naturalem.

Aliqui moderni putant, non posse concedi, quia illa vnio est supernaturalis, sed rectè potest concedi, quia est loquutio aliquorum sanctorum Patrum, ut refert P. Vazquez 3. part. ad quest. 2. & nomen *naturæ*, in ea loquutione, significat eam vnionem esse veram, & non phantasticam, aut apparentem.

D V B I V M XLVI.

An possit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo esse essentialem.

Aliqui non audent concedere; sed loquutio est sanctorum Patrum, ut loco cit. ostendit P. Vazquez, & loquutio habet bonum sensum, nempe esse veram, & realem, vnde non significat vnionem illam factam esse in essentia primariè, quæ re vera facta est in personalitate.

D V B I V M XLVII.

An sit probabilis opinio asserentium, sceminam corruptam posse se fingere virginem, & occultare veritatem, ut contrahat matrimonium.

Aliqui putarunt, non esse licitam talem dissimulationem, & occultationem, quia decipitur homo, qui vult contrahere matrimonium cum virgine: sed hoc tempore communiter viri docti putant sceminam non obligari cum detrimento suæ famæ ad manifestandam veritatem, & mihi hæc opinio placet, non solum ut probabilis, quod concedunt multi, sed vt vera.

A

D V B I V M XLVIII.

An mereatur censuram hæc propositio, humanitas Christi inhæret diuinitati.

Respondeo Catholicum sic loquentem non errare in re circa mysterium Incarnationis, modum tamen loquendi falsum esse, & improprium, quia *inhære* solum dicitur de accidenti, & respectu subiecti; humanitas verò non est accidens, neque diuinitas capax subiectum accidentis. Item talis modus est singularis, contra communem vsum loquendi Doctorem in re graui sine fundamento, & ideo temerarius. Vterius talis locutio fauet errori asserentium, vnionem humanitatis cum Verbo esse accidentalem, & ideo talis modus loquendi reprobandus est. Et idem iudicium est de hac propositione, diuinitas inhæret humanitati, in qua etiam est maior proprietatis, propter diuinitatis immutabilitatem.

D V B I V M XLIX.

An mereatur censuram hæc propositio, si quis moriatur cum leui peccato veniali, intrabit in regnum calorum sine transitu per purgatorium.

Respondeo propositionem esse erroneam, quia certum est nullum intrare in gloriam, nisi prius mundetur à culpa, & poena illi debita, & contra hanc doctrinam sine idoneo fundamento fingere quis dispensationem Dei.

D V B I V M L.

An mereatur censuram asserere, quod mendacium sit licitum in aliquo casu.

DE hoc agitur in materia de mendacio, & error est asserere mendacium esse licitum, licet aliqui ex antiquis videantur id sensisse, & fortè solum voluerunt aliquando licitum esse occultare veritatem, de quo diximus in materia de mendacio.

D V B I V M LI.

An mereatur censuram opinio asserentium species sacramentales maiorem gratiam conferre quando maioris temporis spatio persueverant in stomacho.

Opinio asserentium hoc, est mihi improbabilis, sed non videtur mereri aliam grauiorem censuram, ut bene docent graues Theologi huius temporis.

D V B I V M LII.

An mereatur censuram asserere, quod Christus, in instanti mortis, id est, in instanti separationis animæ à corpore, non satisfecerit.

Non defuerunt, qui putauerunt, hanc propositionem mereri aliquam censuram, eo quod redemptione nostra tribuatur morti Christi. Verum ea propositio verissima est, nam certa est doctrina asserentium, tempus merendi, & demerendi esse spatium vitæ, non tamen instantis mortis, & separationis animæ à corpore, de quo dixi in materia de Gratia, opusculo 8. disp. 2. dub. 4. in fine, ubi retuli P. Vazq. & Suarez, & eorum loca citauit, quibus refutant sententiam

sententiam Caietani i. part. quæst. 64. ad art. 2. de merito in instanti mortis, quam cæteri Scholastici communiter refutant 1. parte loco citato. Et mihi videtur digna graui censura, quia ex Scriptura & Patribus constat hominem iudicandum secundum id quod gessit in corpore, non in instanti separationis à corpore; quod verò adducitur de satisfactione per mortem, solum probat, Christum meruisse per voluntatem ferendi mortem, & causas illius toto tempore, ante instans separationis animæ à corpore, vt tradunt interpretes 3. part. ad quæst. 19.

D V B I V M L I I I.

An mereatur censuram asserere iudicem laicum per potestatem laicam posse cognoscere causas ecclesiasticas.

Respondeo propositionem absolute prolata esse errorem hæreticorum nostri temporis; si verò addatur aliqua limitatio, vel explicatio, iuxta illam erit iudicandum, an sapiat, vel non sapiat errorem, vel habeat aliquid temeritatis.

D V B I V M L I V.

An quando præceptum est, ne vilius imponat censuram alicui opinioni, sit contra tale præceptum impugnare talem opinionem testimoniis Scriptura & Patrum.

Aliqui seuerè loquuntur, sed sine causa, quia ea testimonia adduxere, vt ex eis sumatur argumentum probabile, & ideo si nihil aliud faciat, vel dicatur, non sit contra præceptum, vt constat ex eo quòd Scholastici probant, immaculatam beatissimæ Virginis conceptionem ex testimoniis Scripturæ, & Patrum, & putant non esse contra præcepta Pontificum, & constitutiones eorum in hac materia, vt docet Scholastici, qui hoc tempore de hac re disputarunt fusè, & feliciter. legantur quæ diximus in materia de Gratia, opusculo 15. cap. 3. §. 2. vbi plura notauimus quæ ad materiam huius dubij pertinent. Illud placet hoc loco notare, quòd licet Pontifex præcipiat, ne aliquis priuata autoritate imponat censuram alicui propositioni, non sequitur Pontificem probare illam propositionem vt veram, quia successu temporis potest contraria definiti, autoritate Pontificis, & tunc illa alia manet damnata graui censura propter definitionem Pontificis.

D V B I V M L V.

An si quis dicat, vnam opinionem videri sibi probabiliter de fide, sit dicendum, illum imponere censuram contraria opinioni.

Aliqui affirmant hoc tempore, sed falluntur, quia ex priori modo loquendi dicitur probabile esse quòd sit de fide, ex quo non sequitur contrariam esse hæreticam, quia hæresis debet esse contra id quòd autoritate Ecclesiæ definitum est, non contra priuati hominis opinionem, contra quam potest esse probabilis contraria opinio, & nulla digna censura.

D V B I V M L V I.

An sit probabilis opinio asserentium, in Deo esse subsistentiam absolutam.

Non defuerunt qui dicant sententiam esse improbabilem, sed licet mihi videatur falsa, vt docui suo loco, tamen non est improbabilis, quia graues Theologi illam sequuntur, & argumenta habet non contemnenda.

D V B I V M L V I I.

An mereatur censuram asserere, quòd potest quis sumere Eucharistiam, non præuia confessione peccati mortalis quòd habet.

Respondeo, hanc propositionem absolute prolata, esse contra Concilium Tridentinum sessione 13. cap. 7. & ita est manifestus error. Secundo dicendum est Doctores 3. part. ad quæst. 80. assignare aliquos casus, in quibus potest quis cum contritione sumere Eucharistiam, non præuia confessione, propter causas aliquas assignatas à Doctoribus; prædicta tamen propositio absolute prolata, & vbi nulla assignatur causa excusans, est error.

D V B I V M L V I I I.

An mereatur censuram asserere, quòd peccatum veniale de congruo mereatur penam æternam.

Non defuit, qui concederet hanc loquutionem, sed modus loquendi est iniustus Scholasticis, neque hætenus aliquem vidi sic loquentem ex Doctoribus, qui sua scripta typis mandauerunt, & est contra rationem, quia sicut non potest esse proprie poena, nisi propter culpam, ita neque grauis poena potest imponi iuste propter leuem culpam; neque est congruum, vt Deus puniat veniale peccatum per se poena æterna, modo non debito, prædictam propositionem esse plus quam temerariam, impiam, & scandalosam, & fauet errori Michaëlis Baij asserentis peccatum veniale mereri penam æternam, de quo dixi opusculo contra errores Michaëlis Baij.

Sed dicit aliquis, datur meritum de congruo respectu præmij; ergo poterit dari meritum de congruo respectu poenæ. Respondeo esse disparem rationem, quia maximè consentaneum est liberalitati Dei vt det maius præmium quam opus meretur de condigno, & hoc dicitur meritum de congruo; iustitiæ verò Dei non congruit quòd puniat Deus maiori poena quam quæ opus meretur.

Iustitia postulat æqualitatem inter peccatum, & poenam, vnde conferre poenam maiorem quam culpa mereatur, videtur ad crudelitatem pertinere, quæ in Deo esse non potest.

D V B I V M L I X.

An mereatur censuram asserere, cæteris paribus, malitiam peccati esse maiorem in maiori peccatore, ita vt ex indignitate personæ crescat demeritum, sicut dici solet crescere meritum ex dignitate personæ.

Vdini ego aliquando virum doctum ita sentientem. Sed doctissimis viris Hispaniæ vehementer displicuit ea doctrina, & sine dubio est temeraria

D V B I V M L X I V.

An mereatur censuram asserere, quòd delectatio venerea in materia graui non sit peccatum mortale, nisi ratione periculi in consensu, ad faciendum opus.

Respondeo mereri grauem censuram, & damnatam esse in vltimo expurgatorio sanctæ Inquisitionis, in Indice autorum Catholicorum, quibus cautio, aut explicatio adhibetur pagina 29. & notatur contra Cordubam libro 1. questionarij quæst. 23. dub. 11. qui deceptus existimauit esse probabilem, & non solum est improbabilis, sed scandalosa, & temeraria, & proxima errori, vel erronea, quia est contra omnes Doctores. Secundo, quia Scriptura & Patres docent, in actu voluntatis esse peccatum graue in hac materia, sicut in actu externo.

D V B I V M L X V.

An mereatur censuram asserere religionem S. Francisci quantum ad existentiam, esse de iure diuino.

Docuit hoc aliquando quidam recens autor, sed notata est in expurgatorio vltimo sanctæ Inquisitionis, & multi viri docti in Hispania iudicauerunt vt minimum esse temerariam, fingit enim ius diuinum nouum sine fundamento.

D V B I V M L X V I.

An mereatur censuram opinio asserentium, matrimonium per procuratorem, inter homines baptizatos, non esse Sacramentum.

De hac controuersia diximus in materia de matrimonio, & multi existimant non solum esse improbabilem, sed planè temerariam, contra communem sensum, sine vilo probabili fundamento, & quia recens autor dixit esse probabilem, notatur in expurgatorio sanctæ Inquisitionis, cautè legendus.

D V B I V M L X V I I.

An mereatur censuram placitum asserentium in sacramento matrimonij formam esse verba sacerdotis.

De hoc diximus in materia de matrimonio, & reguli Bellarminum tomo 2. agentem de matrimonio, à cap. 6. qui dixit esse temerarium placitum, & hæresim 2. part. quæst. 42. art. 1. definitione 4. vbi dixit post Concilium Tridentinum non esse probabilem sententiam, & recentiores in materia de matrimonio grauitè reprehendunt illam sententiam, & plus est quam temeraria, quia ex sensu Ecclesiæ post Concilium Tridentinum iudicatur matrimonium validum, si cætera adsint, & parochus sit præsens, etiam si nihil loquatur. Alia attulimus in materia de matrimonio: solum aduerto recentiore Thomistam quendam, notatum esse in materia de matrimonio, quòd dixerit sententiam relatam esse probabilem; & in margine dicitur, cautè legendum.

D V B I V M

temeraria, contra communem sensum Doctorum, & impugnari potest, quia vt aliquid sit peccatum mortale, non requiritur præcedens indignitas personæ, vt constat in primo peccato Angelorum, & tamen vt opus sit meritum, requiritur præcedens dignitas personæ, ex quo non est eadem ratio vtriusque; ergo non mirum si ex indignitate personæ, non crescat indignitas peccati. Item peccatum veniale non requirit indignitatem personæ, quia in homine iusto, & sancto esse potest. Errat præterea prædictus vir existimans hoc pendere ex voluntate libera Dei: sed fallitur, quia si ea indignitas influeret in opus, ex natura rei influeret, sicut dignitas personæ influit in opus bonum.

D V B I V M L X.

An sit probabile asserere, lumen gloria habere vim iustificandi formaliter.

De hoc dixi in materia de Gratia, opusculo de forma sanctificante, & posito quòd visio beata sanctificet formaliter, mihi est valde probabile ipsum lumen gloriae habere vim iustificandi formaliter, vt tradidi loco citato, quidquid reclamant aliqui parum docti, ad quos ea doctrina nondum peruenerat, vnde non mirum si insolentia quæstionis offendantur.

D V B I V M L X I.

An mereatur censuram asserere quòd femina ex dispensatione Pontificis possit suscipere ordinem sacrum.

Non defuit qui hoc doceret, & omnes viri docti in Hispania iudicauerunt doctrinam esse dignam censura grauissimæ temeritatis, & scandalali, traditio enim, vt vsus Ecclesiæ ostendit, iure diuino fœminam esse ordinis sacri incapacem, de quo in materia de ordine.

D V B I V M L X I I.

An mereatur censuram asserere, in Patre æterno, non esse integram potentiam spirandi.

Non defuit aliquis, qui interdum docuit non esse in Patre æterno integram potentiam spirandi: sed prædicta propositio est error iudicio bonorum Theologorum, quia, vt affirmant politiores Theologi in materia de Trinitate, paternitas, & filiatio non sunt de ratione personæ spiratiuæ, sed comitantur aliquo modo vt conditiones tenentes se ex parte principij.

D V B I V M L X I I I.

An post motus proprios Pontificum prohibentium, vt Religiosi ne intersint agitationi taurorum, sit probabilis opinio asserentium posse religiosos interesse tali ludo sine peccato mortali.

Respondeo, iudicio sapientum placitum esse omnino improbabile, scandalosum, & parum tutum in praxi, quòd nullum habet probabile fundamentum, contra apertum præceptum Pontificum.

D V B I V M L X V I I I .

*An possit probabiliter negari auxilium gratia
ordinis naturalis secundum substantiam
ad bene operandum opera moralia
virtutis acquisita.*

DE hoc auxilio tractant in materia de Gratia, *opusculo 11.* & ostendi sensum esse multorum Scholasticorum, concedendum esse tale auxilium, quod probavi autoritate & ratione, propter quæ aliqui viri docti docuerunt oppositam sententiam non esse probabilem, & mihi videtur absurda, & aliena à sensu Patrum, & multorum Scholasticorum; nec defuit qui putent, eam opinionem dignam esse nota non leui.

Sciendum autem est, aliquos recentiores concedere, esse auxilium naturale secundum substantiam, iuuatque ad bene operandum; qui tamen nolunt concedere esse gratiam per Christum, sed appellari posse fauorem Dei; verum, vt alibi dixi, auxilium ad bene operandum communiter appellatur à Patribus gratia per Christum. legantur quæ diximus *opusculo citato dubio 3.*

D V B I V M L X I X .

*An mereatur censuram asserere, quod Deus
erga seipsum non habeat actum
amoris.*

Non defuit aliquis, qui ita loqueretur, ex eo quod amor abstrahit à presentia obiecti, nam de bono presenti potius dicitur delectatio, & gaudium, quam amor: sed propositio absolute prolata erronea visa est multis, propter testimonia Patrum, & Scholasticorum, qui dicunt Deum seipsum amare, & diligere, & creaturas velle propter seipsum, & manifesta ratione probavi suo loco Deum se amare, & habere amorem sui, etiam si voluntas Dei versetur circa ipsum vt existentem, sicut & nos possumus Deum diligere, vt existentem.

D V B I V M L X X .

*An sit probabilis opinio asserentium, simoniam
formaliter non oppoqi iustitie,
sed religioni.*

DE hoc diximus 2. 2. *ad questionem 100.* & ea opinio non solum iudicata est probabilis, sed vera, contra aliquos recentiores; potest tamen simonia habere admixtam malitiam iniustitiæ, cum obligatione restituendi.

D V B I V M L X X I .

*An mereatur censuram asserere, quod iustus per
bona opera non mereatur de congruo
gloriam corporis.*

Respondeo hunc fuisse errorem Michaëlis Baij damnatum à Pio V. & Gregor. XIII. in Bulla contra errores eius auctoris, de qua diximus in materia de merito, & *opusculo contra errores Baij, vbi assignamus determinatam censuram.*

A D V B I V M L X X I I .

*An mereatur censuram placitum asserentium, in
purgatorio detineri aliquando animam,
cum sola pena damni, absque
vlla sensus.*

Legantur de hoc Bellarmin. & alij agentes de purgatorio, & propositio est digna graui censura, non solum temeritatis, sed erroris, iudicio multorum, quia est contra communem sensum fidelium.

D V B I V M L X X I I I .

*An sit probabile placitum asserentium
Christum non fuisse verè, &
proprie Prophetam.*

DE hoc diximus 3. part. in materia de Incarnatione, & multi huius ætatis meritò docuerunt illud placitum non esse probabile, est enim sine idoneo fundamento, contra communem sensum Scholasticorum, & parum consentaneum modo loquendi Patrum, imò aliqui seuerè reprehendunt illam sententiam.

D V B I V M L X X I V .

*An mereatur censuram asserere licitum esse sumere,
vel applicare medicinam pronocatiuam
effusionis seminis.*

DE hac quæstione alibi diximus; & primò, si nullum alium habeat effectum, non est illicitum, & oppositum asserere est improbabile, & dignum graui censura, temeritatis saltem, quia illicitum est procurare pollutionem, per medium contra naturæ ordinem. Secundo si medicina habeat alium effectum vtilem quæritur, licitum est applicare talem medicinam, non intendens pollutionem. Multa sunt exempla in materia de peccatis, legantur Doctores agentes de delectatione morosa, vel de præcepto fornicationis. Et hac opinio non solum est probabilis, sed vera, & idem iudicium est de alia causa pollutionis, quæ de se non est intrinsecè mala. Et ex hac doctrina possunt excusari à censura multa quæ docuit P. Thomas Sanchez in materia de matrimonio, agens de actu coniugali, quæ homines aliqui non bene cum illo compositi reprehendunt iniuste, quæ multi viri docti, & pij à censura liberant.

D V B I V M L X X V .

*An sit probabilis opinio asserentium posse vnum
locum Scripture habere plures
sensus literales.*

Non defuerunt; qui negarent; sed reuera est opinio probabilis, ita tamen intelligenda, vt vterque sensus quadret in contextum, & non sint contrarij, de quo alibi, de quo rectè philosophatur P. Vazquez 1. part. agens de sensibus Scripturæ, *tomo 1.*

D V B I V M

D V B I V M L X X V I .

*An sit probabilis opinio asserentium, non peccare
mortaliter illum, qui in primo instanti
usus rationis non conuertitur
in Deum.*

Aliqui ita defendunt contrariam opinionem, vt dicant hanc esse improbabilem: sed falluntur sanè, & non solum est probabilis, sed vera, vt recentiores multi probant in materia de peccatis. Vnde etiam est probabile posse esse peccatum veniale cum originali sine peccato mortali actionis.

D V B I V M L X X V I I .

*An sit probabile placitum asserentium, in articulo
mortis presente parochi, posse quemlibet
sacerdotem absoluerè hominem
moribundum.*

Respondeo, non defuit qui diceret id esse licitum. Sed communis opinio contrarium docet, & P. Molina 4. *tomo de iustitia, disp. 63.* dicit contrariam esse damnatam à Gregorio XIII. & ego existimo eam opinionem non esse probabilem; & quod dixit Concilium Tridentinum in articulo mortis posse quemlibet sacerdotem absoluerè, intelligendum est de articulo mortis, & necessitatis, quando non est ibi proprius parochus, huic enim necessitati, voluit Ecclesia succurrere, vt putant communiter Doctores, & propter tale periculum mortis, probabilior opinio est eligenda, ne homo damnetur in æternum, si minus probabilis sit falsa opinio.

D V B I V M L X X V I I I .

*An mereatur censuram asserere, posse per Astrologiam
cognosci futura contingentia.*

Respondeo, de hoc diximus suo loco ex instituto, & est placitum plenum erroris, vnde & seuerè sunt puniendi, qui putant posse Astrologum per alia diuinare quis fecerit furtum, aut vbi sit qui fecit, in quo valde deceptus est vulgus, cui tale genus diuinandi multum placet, res est iam quæ pertinet ad iudicium sanctæ Inquisitionis.

D V B I V M L X X I X .

*An mereatur censuram asserere, carnem
Christi desumptam esse ex semine
B. Virginis.*

Non defuit qui diceret, esse placitum probabilis; sed meritò multi graues Theologi hac ætate docuerunt omnino esse improbabile, imò aliqui grauiori censura illam sententiam notarunt, quibus pluries repugnat.

D V B I V M L X X X .

*An sit probabilis opinio negantium, Deum esse
in spacijs imaginarijs extra
cælum.*

Non defuerunt, qui audacter dicerent, opinionem esse improbabilem. Sed decipiuntur, cum sit grauissimorum Theologorum, de qua con- P. Luisij de Torres selet. *disp. Pars I.*

A trouerfia disputant interpretes S. Thomæ in principio prima partis, ad q. 80. de existentia Dei in rebus.

D V B I V M L X X X I .

*An sit probabilis opinio asserentium, quantitatatem
necessariam ad peccatum morale furti, esse quantitatem
12. argenteorum.*

DE hac quæstione dixi in materia de furio, & multis placet eam opinionem non esse probabilem, neque tutam in praxi, quibus ego subscribo.

D V B I V M L X X X I I .

*An sit probabile concedere, Angelum quando
non operatur esse nullibi.*

Aliquibus videtur hoc improbabile, sed licet mihi videatur falsum, tamen improbabile dici non potest, quia est multorum Theologorum existimantium, Angelum non esse in loco, nisi per operationem transeuntem, de qua controersia in materia de Angelis, à nobis disputatum est.

D V B I V M L X X X I I I .

*An mereatur censuram asserere, quod compositio ex diuina & humana natura
in Christo, non sit proprie
compositio.*

DE hoc disputatur 3. part. S. Thomæ, ad questionem 2. & non defuerunt, qui negarent esse proprie compositionem; alij eam doctrinam seuerè reprehendunt. Ego existimo esse compositionem verè & proprie, vt probavi 3. parte ad quæst. 2. & opposita sententia mihi est omnino improbabilis, propter ea quæ adduxi loco citato.

D V B I V M L X X X I V .

*An sit probabilis opinio asserentium, personam diuinam
posse hypostatice assumere immediatè
formam accidentalem separatam
à substantia.*

Non defuit, qui ita sentiant, vt retuli in materia de Incarnatione, & si rationem, quam ibi attulimus, consideremus, parum habet probabilitatis, secus si consideremus autoritatem Doctorum, qui illam defendunt, nec mereatur censuram, quid aliqui velint.

D V B I V M L X X X V .

*Quam mensuram mereatur asserere, aliquem
sanctum habere tantam gratiam, quam
habuit B. Virgo.*

DE hoc legantur Doctores agentes de sanctitate Virginis 3. part. ad questionem 27. ego existimo hanc propositionem esse manifestum errorem, contra communem doctrinam omnium Sanctorum agentium de sanctitate Virginis, qui docent B. Virginem habuisse maiorem gratiam, quam quælibet pura creatura, & sequuntur Scholastici sine controersia, & idem iudicium est de quantitate gloriæ.

P D V B I V M

DVBIVM LXXXVI.

Quam censuram mereatur asserere, quod seclusa unione hypostatica Maria Magdalena haberet tantam gratiam, quantum habuit anima Christi.

Sic fertur dixisse quidam concionator, & si de facto intelligatur, est hæretica propositio: si de possibili, licet esset possibile, tamen sine fundamento idoneo diceretur, & esset temeraria ut minimum.

DVBIVM LXXXVII.

An mereatur censuram opinio asserentium, aliquibus paruulis, qui moriuntur ante usum rationis, non concessisse Deum auxilia sufficientia.

Respondeo, opinionem esse grauiusimorum Doctorum, legatur P. Vazquez 1. parte, in materia de predestinatione, & existimo non mereri censuram; in materia autem de predestinatione, ego contrariam opinionem docui. Addendum est priorem opinionem non posse defendi, ut concedamus Christum pro omnibus fuisse mortuum, quantum ad sufficientiam.

DVBIVM LXXXVIII.

An mereatur censuram asserere propter peccatum primi parentis amisisse nos auxilia omnia sufficientia.

De hoc in materia de gratia, disputant Doctores, & dicendum est, non amisisse nos omnia auxilia sufficientia naturalis ordinis, & sequeretur quod quodlibet auxilium sufficiens naturalis ordinis esset gratia per Christum, quod concedi non potest, ut supra diximus.

DVBIVM LXXXIX.

An mereatur censuram asserere, gratiam Christi fuisse finitam.

Aliqui putant, non mereri censuram talem propositionem, quia gratia habitualis Christi est finita, & multi cum Scoto docent, unionem hypostaticam non sanctificare humanitatem Christi. Ex quo sequitur humanitatem Christi non habuisse aliquam gratiam infinitam. Ego vero existimo, primo, non mereri censuram si quis dicat gratiam habitualem Christi fuisse finitam secundum intentionem, est enim hæc communis opinio Doctorum in materia de Incarnatione 3. part. ad quest. 7. Secundo existimo non esse absolute concedendum gratiam Christi esse finitam, quia etiam si aliqui dicant unionem hypostaticam non sanctificare, tamen docent gratiam habitualem Christi saltem ex ordinatione Dei esse infinitam, sicut & eius meritum. Tertio existimo propositionem illam absolute prolatam, non esse admittendam, quia est contra communem sensum Patrum & Scholasticorum, neque caret aliqua temeritate, nisi ex circumstantiis explicetur.

DVBIVM XC.

An mereatur censuram asserere, Paulum in raptu cognouisse, animam suam non fuisse separatam à corpore.

Respondeo, Athanasium sermone 4. contra Arianos, sic fuisse locutum, putant enim Saulum dixisse 2. ad Corinth. 12. sine in corpore, sine extra corpus, nescio, non quia illud ignorauerit, sed quia nesciebat illud ad hoc ut reuelaret. Ego tamen existimo sensum Athanasij esse contra communem sensum Pauli interpretum, neque ab aliquo esse usurpandam in sensu Athanasij, neque absolute proferendam contra textum citatum Pauli, absolute enim prolata esset scandalosa, & temeraria, & in specie contra Paulum, de cuius sensu dixi 2. 2. ad questionem 175, legatur S. Thomas ibi artic. 6.

DVBIVM XCI.

An sit probabilis opinio asserentium, matrimonium infidelium quando conuertuntur ad fidem non conferre gratiam ex opere operato.

De hac controuersia diximus in materia de matrimonio, & non defuerunt hac ætate viri audaces, qui dicerent hanc opinionem esse dignam censura graui, sed loquuntur sine fundamento aliquo idoneo, & multi viri docti dixerunt esse probabilem sententiam, alij docuerunt esse veram, & hoc placitum probaui ego in materia de matrimonio.

DVBIVM XCII.

An sit probabilis opinio asserentium iuramentum seruandi castitatem non esse reseruatum Pontifici, licet votum sit reseruatum.

Non defunt, qui ita sentiant, sed mihi falsa, & improbabilis est opinio, quia tale iuramentum plane includit promissionem factam Deo, ac proinde includit votum quod est reseruatum, quæ ratio manifestè refutat contrarium placitum.

DVBIVM XCIII.

Quam censuram mereatur asserere, donum linguarum concessum Apostolis, solum in eo consistere, ut quando ipsi unam linguam loquebantur, alij omnes intelligerent, licet essent gentes diuersarum linguarum.

De hoc dixi 2. 2. agens de dono linguarum, & dicendum est esse errorem in fide negare Apostolos habuisse donum ad loquendum in qualibet gentium lingua, & intelligendi gentes loquentes in propriis linguis, in hoc enim proprie consistit donum linguarum.

* * *

DVBIVM

DVBIVM XCIV.

An sit probabile asserere, quod non sit beatificatus ille de quo potest dici Misra; & recitari officium de confessore non Pontifice, si in Breui concedatur hoc, & fiat mentio de appellatione Beati.

Non defuit in Hispania quidam Archiepiscopus, cum nostra Societate non bene composuit, qui diceret Patrem nostrum Franciscum de Borja non esse beatificatum, etiam si concesserit Pontifex, ut Patres Sacerdotes in die obitus illius possint dicere Missam, & recitare officium de confessore non Pontifice, quia in tali Breui, & concessione Pontifex non fecit mentionem appellationis Beati.

Sed placitum est omnino improbabile contra communem sensum Ecclesie, & doctissimorum curie Romanæ. Et ratio est, quia beatificatio precipue consistit in facultate deferendi homini cultum sacrum autoritate Ecclesie, iuxta ea quæ diximus 2. 2. ad questionem 1. agentes de beatificatione. Deinde si conceditur facultas dicendi Missam, & officium confessoris non Pontificis, in orationibus illius, quibus vtitur Ecclesia, in Missa, & in officio ille appellatur Beatus; ergo ex hac parte non deficit ratio beatificationis, quamuis, ut dixi, non sit necessarium hoc concedere expressè, sed satis est concedere facultatem dicendi officium diuinum, & Missam modo prædicto, & facta ea concessione, sequitur ut possit appellari Beatus. Et prædictum placitum non solum est improbabile, sed scandalosum, & temerarium, & Romæ viris doctis visum est nullum habere fundamentum.

DVBIVM XCV.

An sit probabilis opinio asserentium, non esse peccatum mortale, quod Sacerdos existens in mortali, ministrat sacramentum Eucharistia, quod in gratia consecrauerat.

De hoc agunt Doctores in materia de sacramentis in genere, & docent necessarium esse, ut ministrans Sacramentum sit in statu gratiæ, alias peccare mortaliter, quod P. Vazquez in materia de Sacramentis in genere intelligit, quod ministrans Sacramentum faciat illud, non tamen quando solum administrat Sacramentum prius factum, quod potest contingere in administratione sacramenti Eucharistia. quam doctrinam non solum probabilem, sed veram existimo, legatur P. Vazquez loco citato.

DVBIVM XCVI.

An sit probabilis opinio asserentium, non esse peccatum accedere ad Eucharistiam, illum qui cum uxore habuit copulam coniugalem honestam.

Multi putant esse peccatum veniale irreuerentiæ, sed hoc non satis efficaciter probant, considerato solo iure naturali, & ideo contrarium non solum est probabile, sed verum, de quo in materia de Eucharistia.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

DVBIVM XCVII.

An sit probabilis opinio asserentium, testamentum minus solemne esse validum in foro conscientie.

Grauis est controuersia in materia de testamentis; sed negare non possunt eam opinionem non esse probabilem, quia & graues habet Doctores, & probabiliter satis argumentis contrariæ opinionis, legatur P. Molina in materia de testamentis.

DVBIVM XCVIII.

An sit probabile, pragmaticam irritici taxarum pretium, non obligare tempore quo est magna inopia irritici.

Scio aliquos existimare non esse probabile. Ego tamen non audeo id affirmare, quia hoc esset dicere legem esse iniustam, quod non caret temeritate, præsertim cum legislator, & eius consiliarij agnoscentes vim statuti, & conditionem temporum, velit eam legem obseruari, & decernat violatores esse puniendos.

DVBIVM XCIX.

An mereatur censuram asserere, aliquem præter Moysen, & Paulum vidisse diuinam essentiam in hac vita.

De qualitate huius doctrinæ controuersia est hoc tempore inter graues viros. Mihi videtur non esse hoc asserendum sine grauisimo fundamento, quia de Paulo, & Moyse negant multi Patres, & viri grauisissimi. Et quia in aliis non erit facile inuenire graue fundamentum ad hoc asserendum, quod pender ex sola voluntate Dei, & res est magni momenti, legatur Aegidius libro 12. de beatitudine, question. 8. artic. 4. numer. 13. in fine, ubi refert aliquos sensisse esse dignum censura asserere, quod sanctus Benedictus viderit diuinam essentiam; ipse tamen Aegidius cum P. Salas ibi citato docet, non esse eam opinionem dignam censura.

DVBIVM C.

An mereatur censuram asserere, quod quando Christus descendit ad inferos, per eius presentiam aliqui sint liberati à pœna.

Non defuit hoc tempore vnus, vel alter, qui ausus fuerit hoc dicere, quod multi viri docti huius ætatis grauitè reprehendunt, & putant dignum esse grauisima censura; alij docent excusari non posse à censura temeritatis grauisimæ. Et sanè necessarium est seueritate theologica in his, & similibus placitis in genere coercere.

P 2 CENTV

CENTVRIA III.

DVBIVM I.

An sit probabile placitum aliquorum asserentium, non posse confesorem pro penitentia sacramentali imponere penitentiam, ut faciat opus aliquod pœnale pro animabus purgatorij.

Non defuit hoc tempore qui ita sentiret, & probat, quia satisfactio sacramentalis debet esse satisfactio penitentis pro suis peccatis: ergo non potest esse satisfactio pro alio, ac proinde neque pro anima purgatorij. Ego existimo primò, remissionem pœnæ quæ fit ex opere operato, non posse alteri applicari, quia est effectus Sacramenti, & solum datur recipienti Sacramentum. Secundò existimo, remissionem pœnæ quæ respondet satisfactio ex opere operantis, posse applicari alteri, sicut in quolibet alio opere satisfactorio, quia ex institutione Sacramenti non est applicata soli operanti, neque obligatur operans ad non applicandum illam alteri, non enim constat de tali institutione, & voluntate Christi; quòd verò dicitur satisfactioem illam ordinari in bonum penitentis, verum est in hoc sensu, quòd ipse debet pati, quam opus pœnale causat, non tamen ita, ut non possit applicari præmium illius satisfactioem, quod est remissio pœnæ temporariæ ex opere operantis, & licet obligetur penitens ad faciendam satisfactioem illam, & ferendam aliquam pœnam, tamen non obligatur ad faciendum illud in statu gratiæ, & sanctitatis.

Sed obiciunt, illud opus esse partem Sacramenti, ergo nihil illius potest penitens applicare pro alio. Respondeo, antecedens esse verum, & consequentiam inefficacem, quia illud opus habet aliquid ex opere operantis pro præmio, quod non datur intuitu satisfactioem, ut est pars Sacramenti, & illud potest alteri applicare. Item ex eo quòd sit pars Sacramenti, non est institutum, quòd pœna illius ex opere operantis sit effectus Sacramenti, primò, quia non constat de tali institutione, secundò, quia aliàs sequeretur illud opus non habiturum talem effectum, si non præexistisset Sacramentum, quod non potest sine errore concedi.

Dices, aliquos sentire, opus satisfactorium quod imponitur pro penitentia, non habere aliam remissionem pœnæ ex opere operato, nisi illam quam habet ex opere operantis. Respondeo hanc doctrinam esse improbabilem, & contra communem sensum Doctorum, qui in effectibus Sacramentorum semper cognoscunt aliquid pro effectu ex opere operato, ex institutione distincta ab effectu ex opere operantis, & oppositam non dicitur sine aliqua temeritate.

Ex his omnibus colligitur, parum habere probabilitatis opinionem relata in principio huius quæstionis asserentium, non posse pro penitentia sacramentali imponi penitentiam recitationem Rosarij, aut aliud opus pœnale applicandum pro anima purgatorij.

purgatorij.

DVBIVM II.

An sit probabilis opinio asserentium, satisfactioem sacramentalem ex opere operato non habere alium effectum remissionis pœnæ, nisi quem habet ex opere operantis.

Non defuerunt qui dicerent, hanc opinionem esse probabilem, licet sit falsa. Ego verò existimo, esse plusquam improbabilem, quia in omnibus Sacramentis effectus qui respondet illis ex opere operato, est distinctus ab eo, qui respondet ex opere operantis, siue loquantur de effectu gratiæ, siue de effectu remissionis pœnæ temporariæ; ergo sine idoneo fundamento, & contra communem sensum dicitur contrariù de satisfactioem sacramentali quando impletur in statu gratiæ & sanctitatis. Vnde semper mihi visum est eam opinionem non carere temeritate, & sic censuranda est.

DVBIVM III.

An sit probabilis opinio asserentium, solum esse peccatum veniale iuramentum promissorium de faciendo peccato veniali.

De hac quæstione diximus in materia de iuramento, neque defuit qui eam opinionem amplectantur, sed alij putant improbabilem, quia si adducitur Deus ut fideiusor peccati faciendi, grauis iniuria illi infertur, contra summam bonitatem illius, quæ ratio efficacissima est contra illam opinionem, neque video pro illa opinione aliquid idoneum fundamentum, vnde mihi non est probabilis.

DVBIVM IV.

An possit concedi hæc propositio: Qui manducat Eucharistiam, manducat Trinitatem.

Non defuit concionator qui ita loqueretur, & probabat ex opinione aliquorum, qui docent in materia de Eucharistia, Patrem, & Spiritum sanctum, aliquo modo esse præsentem speciebus consecratis, propter identitatem essentiam cum filio. Sed multi viri docti existimant, eam propositionem non posse concedi, quia licet Pater & Spiritus sanctus, sint aliquando præsentem speciebus sacramentalibus, tamen non sunt ibi tanquam aliquid pertinens ad integritatem Christi, propter quod existimo nullo modo esse probabilem talem modum loquendi, & esse contra communem sensum Doctorum in re grauiissima.

DVBIVM V.

An mereatur censuram opinio asserentium, actum fidei diuinæ esse necessarium quantum ad specificationem.

Non defuerunt, qui ita sentirent, de qua controversia dixi in materia de fide 2. 2. ad q. 2. Multi censent eam opinionem mereri censuram grauem, quia sancti Patres docent actum fidei esse licitum propter obscuritatem, & ideo Concilium Arausicum requirit pium affectum voluntatis ad credendum, & ideo non audeam excusare eam opinionem à censura temeritatis, ut minimum.

DVBIVM

DVBIVM VI.

An mereatur censuram, qui graui censura notat propositionem, qua illam non meretur.

Variis modis potest hoc contingere; & Primò si propositionem de fide appellet quis hæreticam, ipse est hæreticus, & meretur talem censuram.

Secundò si quis propositionem veram, certam, & traditam communiter à Doctoribus appellet temerariam, ipse est temerarius sine dubio, & ex his facile est de similibus iudicare. Et tales censuras potest esse scandalosus, & ut tales damnari, constat ex his, quæ diximus contra errores Michaelis Baij inter opuscula de gratia.

Tertiò fieri potest, ut quæstio sit de aliqua propositione, an mereatur, vel non mereatur censuram, quia est controuersia apud Doctores, & tunc bene potest aliquis probabiliter docere eam opinionem esse dignam censura, licet alij dicant talem propositionem non mereri censuram, quod frequenter contingit, & idem iudicium est, si omnes sentiant, aliquam propositionem mereri censuram, & controuersia sit circa gradum censuræ, maiorem, vel minorem.

DVBIVM VII.

An mereatur censuram asserere, quòd potestas & iurisdictio Ecclesiastica sit radicata in potestate Regia seculari.

Non defuit hoc tempore quidam Iurista, qui ita loqueretur; sed propositio est, quæ grauem censuram meretur, nam significat, potestatem & iurisdictionem ecclesiasticam originem ducere ex potestate Regia seculari, quod est erroneum, nam potestas ecclesiastica ita diuersa est à seculari, ut originem ducat à Christo instituentem illam in Ecclesia, quando instituit Apostolos, Pontificem, & Episcopos, & Sacerdotes, & ita nullus Rex habet potestatem instituendi iurisdictionem ecclesiasticam, neque iurisdictionem ecclesiasticam est subiecta potestati Regiæ, neque vllus catholicus ita sensit, vel loquutus est.

DVBIVM VIII.

An mereatur censuram qui diceret, quaro, & desiderio inuenire dictamen, docens, fornicationem simplicem non esse peccatum.

Non defuit Sacerdos parum honestus, qui ita loqueretur, & sanè si hoc dixit non ioci causa, sed grauitè, & seriò, suspectus est de recta fide in hac materia, quia non iudicet certum, quòd simplex fornicatio sit peccatum, & tamen res est certissima secundum catholicam doctrinam.

DVBIVM IX.

An sit probabilis opinio asserentium, posse Sacerdotem sacrificium Missæ pro vno in primo loco, & pro alio in secundo loco offerre? & pro quolibet proprium stipendium, seu elemosinam accipere.

Suppono probabilem opinionem, quam sequuntur P. Vazquez tomo 3. in 3. partem, in materia P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A de sacrificio Missæ, quod sacrificium oblatum pro pluribus, tantum prodest cuilibet, sicut si pro vno tantum offerretur. Hac doctrina præmissa multi viri docti, & pij eam sententiam putant veram, alij probabilem, & multi religiosi eam amplectuntur in praxi, ut testantur viri fide digni. Sed P. Vazquez tomo 3. citato, disputat 234. cap. 4. num. 15. dicit eam sententiam omni prorsus probabilitate carere. Ego sanè illam neque consulerem, neque audeam amplecti in praxi.

DVBIVM X.

An sit probabile, posse aliquem obligari offerendi vnum sacrificium per secundam intentionem, quando pro illo non accipit stipendium, sed solum pro prima intentione.

In hoc casu multis videtur probabile id posse fieri, qui contrarium docent, loquuntur in eo sensu, ut non possit quis plura stipendia petere & accipere. Sed in hoc considerandum est, an obligatio illa offerendi sacrificium oriatur ex voto, & consideranda est intentio vouentis, vel oritur ex præcepto confessorij imponentis penitentiam sacramentalem, & videnda est intentio confessorij, vel oritur ex præcepto superioris, & ponderanda est intentio illius, ex circumstantiis materiæ, & personarum.

DVBIVM XI.

An mereatur censuram asserere, quòd qui obseruat legem naturalem, saluabitur.

Aliqui ex antiquis ita loquuti sunt, & propositio potest ita intelligi, ut qui seruauerit legem naturæ ex viribus naturæ saluabitur, & in hoc sensu est manifestus error. Alio modo potest intelligi, ut obseruata lege naturæ, id est, obseruatis solis præceptis, quæ lumine naturæ cognoscuntur absque aliquo actu supernaturali, saluabitur quis, & hic sensus etiam est error, quia sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebræos 13. cap. ex quo in materia de fide, & in materia de gratia, diximus.

Alio modo potest intelligi de lege naturali, ut distincta à positua, ita ut seruatis præceptis Decalogi, & præcepto fidei, spei, & charitatis supernaturalis potest quis saluari, ex gratia Christi, si habeat ignorantiam præceptorum, quæ positua sunt, & hic sensus verus est, & catholicus.

DVBIVM XII.

An mereatur censuram asserere, quòd in lege naturali, ante legem scriptam potuerit aliquis saluari sine actu charitatis.

Respondeo, mereri censuram erroris, quia tunc pro adultis non fuit Sacramentum causantis gratiam cum sola attritione, sicut est in lege euangelica: ex opere autem operantis nullus potest saluari sine actu contritionis perfectæ, quia est actus charitatis, ut alibi diximus.

P 3

DVBIVM

D V B I V M XIII.

*An mereatur censuram opinio asserentium
B. Virginem non habuisse usum rationis
in primo instanti sua
conceptionis.*

Respondeo, ea opinio grauissimorum Docto-
rum est, nullamque meretur censuram. Sed
contraria est probabilior, de quo alibi dictum est,
& tractant Theologi ad 1. part. sancti Thomae, agen-
tes de B. Virgine.

D V B I V M XIV.

*An sit probabile B. Virginem habuisse scientiam
evidentem, & claram supernaturalem
infusam.*

Aliqui dixerunt rem esse incertam, alij non esse
satis probabilem, sed reuera est valde probabi-
lis, & mihi videtur vera, de quo legi potest P. Suarez
tom. 2. in 3. part. agens de hac re.

D V B I V M XV.

*An mereatur censuram asserere, quod Christus ve-
nit in mundum solum propter docendam
humilitatem, vel paupertatem,
aut obedientiam.*

Ita solent loqui antiqui Magistri vitæ spiritualis,
aut Patres, dum de speciali aliqua virtute sermo-
nem fecerunt, legatur Ambrosius in illud Psal. 118.
Adolescentulus sum ego, Respondeo tales propositiones
ex contextu explicandas esse, & sepe significant
exaggerationem aliquam de excellentia alicuius vir-
tutis, aliàs absolutè falsam continent doctrinam,
& existimo Patres piè explicandos, eas tamen lo-
quutiones à nobis vitandas, in quo sepe delinquent
concionatores, seuerè reprehendendi.

D V B I V M XVI.

*An sit probabilis opinio asserentium, posse ven-
di habitum militarem D. Iacobi, Alcan-
tarae, & Calatravae sine peccato
simoniae.*

De hac controuersia dixi in materia de Simo-
nia. Pro præsentis instituto dico, multos vi-
ros pios, & doctos nostræ Societatis existimare
non esse simoniam talem venditionem, & ita sen-
tire aliquos, refert P. Azor tom. 1. lib. 13. cap. 6. quest. 3.
& planè sequitur ex eo quod docet Sarmiento cum
aliis in 1. parte, defensionum monito 56. & pro hac
opinionem refert Panormitan. in rubrica de regulari-
bus, num. 1. colum. penult. in fine, hos milites neque
proprie, neque improprie esse personas ecclesiasti-
cas, nec religiosos, sed laicos, & seculares.

Alij verò viri docti huius ætatis, licet eam opi-
nionem existiment falsam, putant tamen proba-
bilem, & ideo non auderem damnare usum, quo
Reges solent concedere habitum alicui, vt det
filia suæ in dotem, qui habitus censetur
pretio æstimabilis, vt detur vel
pro integra dote, vel
pro parte dotis.
.

D V B I V M XVII.

*An sit probabilis opinio asserentium, posse vendi
commendas sine simonia.*

Affirmant multi, qui putant veram opinionem
asserentium tales commendas non esse aliquid
spirituale, de qua questione dixi in materia de Simo-
nia, & tenent prædictam opinionem multi viri do-
ctissimi huius temporis, quos retuli loco citato, & plu-
res alij, & ita negare non possumus esse probabilem,
& securam in praxi.

D V B I V M XVIII.

*An sit probabile asserere, milites S. Iohannis
non esse Religiosos.*

Non defuit, qui ita sentiret; sed omnino im-
probabile est, vt multi sentiunt, & constabit ex
dicendis infra de essentia status religiosi.

D V B I V M XIX.

*An mereatur censuram qui diceret, historiam
alicuius Sancti receptam ab Ecclesia, in
Breuiario approbato, non
esse certam.*

Respondeo primò non mereri censuram si quis
dicat eam historiam non esse omnino certam,
quia satis est si dicamus, eam historiam esse proba-
bilem, & propterea vt talem referri ab Ecclesia. Se-
cundò existimo, mereri censuram temeritatis, si quis
diceret, eam historiam nullum habere probabile
fundamentum, hoc enim esset reprehendere Ec-
clesiam, tanquam imprudentem, quæ in Breuiario
proponit legendam historiam, quæ nullum ha-
bet fundamentum.

D V B I V M XX.

*An mereatur censuram qui diceret, non Christum
in propria persona, sed Angelum in figura Chri-
sti crucifixi apparuisse beato Francisco quando
illi impreffit vulnera in manibus, pedibus, &
latere.*

Aliqui putant eam opinionem mereri grauem
censuram, quia in historia ab Ecclesia recepta
dicitur Christum apparuisse Beato Francisco, & illi
sua vulnera impressisse. Alij verò multi putant hoc
tempore non mereri censuram, quia licet dicatur
Christus apparuisse, potest intelligi de Angelo in
figura Christi. Et explicant, quia, vt diximus in ma-
teria de Angelis, iuxta multorum Patrum sensum,
cùm dicitur in veteri Testamento, Deum apparuisse,
explicatur de Angelo loquente nomine ipsius Dei;
ergo à simili, poterunt prædicta verba explicari sine
vlla nota censuræ.

D V B I V M XXI.

*An mereatur censuram, qui diceret, reliquias
qua ex Vrbe Romana adducuntur, non
esse certas.*

Ratio dubij est, quia antiquitas non solum San-
cti inignes, & Martyres, sed omnes fideles,
in eisdem locis sepeliebantur, & ita mixtim, &
confusè

D V B I V M XXVI.

*An mereatur censuram opinio asserentium, in
omni peccato esse specialem malitiam
iniustitia specialis contra
Deum.*

Ita senserunt aliqui viri docti, agentes de satisfac-
tione Christi pro peccatis hominum. Alij existi-
marunt opinionem esse improbabilem. Ego verò
non puto improbabilem, propter autoritatem eor-
um, qui illam docuerunt, existimo tamen esse
falsam.

D V B I V M XXII.

*An mereatur censuram opinio asserentium
Iephthe non occidisse filiam
suam.*

De hoc diximus in materia de voto, & multi pu-
tant eam opinionem mereri censuram, quia
non videtur consensanea lectioni vulgatæ Latinæ,
& est contra communem expositionem Patrum.
Alij eam opinionem putant omnino improbabilem,
& non mereri grauem censuram. Non defunt
tamen viri docti, qui velint eam opinionem esse
probabilem, ego non auderem eam amplecti.

D V B I V M XXIII.

*An sit probabilis opinio aliquorum recentiorum
asserentium, esse validum votum, de
peccato omni veniali
vitando.*

Non defunt, qui velint eam opinionem carere
omni probabilitate, alij censent falsam, sed
non improbabilem.

D V B I V M XXIV.

*Quam censuram mereatur asserere, propter
vitandum mortem posse reuelari
secretum Confessionis
sacramentalis.*

Respondeo, esse apertum errorem contra com-
munem sensum Ecclesiæ, quæ sentit nullum
esse casum in quo liceat reuelatio Confessionis sa-
cramentalis, & hoc requirit votum confessionis, &
eodem modo est sentiendum, non esse licitam talem
reuelationem, etiam propter vitandum damnum ci-
uitatis, aut regni.

D V B I V M XXV.

*An mereatur censuram asserere esse impossibile
considerare bonitatem, & amabilitatem
Dei, & simul peccare.*

Ita loquutus est aliquando quidam concionator
parum doctus, & multi sentiunt propositionem
absolutè prolatam esse errorem, quia damnum con-
tinet contra fidem. Alij explicant dictum per exag-
gerationem, sed scandalosum esse. Alij volunt ex-
plicare de consideratione, & cogitatione congrua
in sensu composito. Explicatio hæc veram continet
doctrinam, sed propositio prædicta prolata est sine
tali restrictione, & vix potest liberari ab specie
temeritatis, & erroris quantum
ad verba inordinatè
prolata.

D V B I V M XXVII.

*An mereatur censuram asserere, quod pro refe-
ctiuncula, seu cœnula in die ieiunij, potest
sumi quarta, vel quinta pars
comestionis.*

Ita sentit quidam recentior, & probat, quia quar-
ta pars comestionis non censetur magna quan-
titas, sicut neque in Missa, aut horis canonicis. Se-
cundò, quia quantitas quæ fieri solet, non est minor
quàm sit quarta pars; tertio, quia ita, inquit, iudica-
tum est in celebri.

Sed doctrina est omnino improbabilis, & teme-
raria indicata est à viris doctis Hispaniæ, neque est
ruta in praxi, quia vel per comestionem intelligit
meridianam, vel cœnam vespertinam; & quidquid
intelligat est falsissimum, quia in his comestionibus
communiter homines ita magnam quantitatem as-
sumunt, vt quarta pars sit quantitas notabilis, testes
appello Hispanos, Gallos, Flandros, Germanos. Item
non dicitur quarta pars alicuius totius non censeri
magna, non est enim consideranda quantitas relata
ad totum, sed secundum se, vnde constat ad primam
rationem. Ad secundam responderetur assumptum
esse manifestè falsum secundum communem con-
suetudinem Hispanorum, & eadem refertur apud
alias nationes ab his, qui in eis habitauerunt. Tertium
nullius est momenti. Obseruanda ergo est doctrina
à nobis tradita in materia de ieiunio, vbi quantitatem
cœnula assignauimus iuxta communem consuetu-
dinem piorum hominum.

D V B I V M XXVIII.

*An mereatur censuram opinio asserentium species
sacramentales toto tempore quo duranti in
stomacho, causare gratiam.*

De hac questione agunt Doctores in materia
de Eucharistia, & interpretes sancti Thomæ
3. parte ad questionem 79. ad art. 2. vbi licet communi-
ter omnes refutent sententiam hanc, tamen nullus
quem viderim, dixit esse dignam censura; circa ea
verò quibus impugnari solet ea opinio, legatur
P. Vazquez, & P. Suarez in eam questionem.

D V B I V M XXIX.

*An mereatur censuram placitum asserentium lici-
tum esse dare & sumere plures formas
consecratas ad commu-
nicandum.*

Aliqui sentiunt hoc esse licitum, secluso scan-
dalo, vel quia putant probabilem sententiam
P. 4 Caterani

Caietani asserentis species sacramentales causare gratiam toto tempore quo in stomacho perseuerant, vel saltem, quia licet non causent gratiam toto illo tempore, tamen certum est perseuerare ibi Christum toto illo tempore, quod est magnæ consolationis.

Alij verò grauitè reprehendunt eam doctrinam, & vsum aliquarum sceminarum, quæ secretò sumunt plures formas consecratas ad communicandum, nulla causa subsistente. Et ego existimo esse contra communem vsum Ecclesiæ, & consuetudinem, quæ habet vim præcepti, & ideo referunt viri graues, quòd Inquisitores solent punire sceminas istas, & eos qui illis plures formas tribuunt.

D V B I V M XXX.

An mereatur censuram asserere, quòd seruus non peccat, etiamsi concubina domini deserat internuntia pronocatiua ad actum turpem expressè.

Referuntur aliqui ita sentientes. Sed communiter viri docti, & pij grauitè reprehendunt hanc doctrinam, & ego existimo esse improbabilem, scandalosam, & contra bonos mores.

D V B I V M XXXI.

An sit probabile asserere, quòd seruus potest deserere ad concubinam domini litteras amatorias pronocantes ad actum turpem, quando seruus scit hoc.

Aliqui referuntur asserentes hoc posse seruum facere sine peccato ob causam aliquam suæ vtilitatis. Mihi tamen sententia illa est improbabilis, quia iste venit ad actum, qui non est indifferens, sed intrinsecè malum, & ita sentiunt viri docti huius ætatis de hac re interrogati.

D V B I V M XXXII.

An mereatur censuram asserere, quòd præceptum aliquod affirmatiuum obligat pro semper.

Quæstionis causa est communis, & recepta sententia Doctorum, circa distinctionem præcepti affirmatiui, & negatiui, quod præceptum negatiuum obligat semper, & pro semper, id est, ita obligat vt nullo tempore sit licitum facere actum prohibitum, præceptum verò affirmatiuum, licet obliget semper, non tamen pro semper, id est, non pro quolibet tempore, sed seruatis circumstantiis, & ita nunquam licet prosequi odio Deum, quod est probatum præcepto negatiuo, & tamen præceptum affirmatiuum diligendi Deum non ita obligat, vt quolibet momento sit faciendus actus dilectionis Dei.

Sed non desunt vnus, vel alter recentior, qui dicat præceptum affirmatiuum posse obligare pro semper, mouetur, quia putat præceptum restitutionis esse affirmatiuum, & obligare pro semper. Sed quod dicitur de præcepto restitutionis, resutatum est à nobis 2. 2. tomo 2. in materia de restitutione; deinde quod dicitur posse præceptum affirmatiuum obligare pro semper, mihi videtur omnino improbabile contra communem sententiam Doctorum, vt dixi, & absolute probabili fundamento, propter quod aliqui pu-

rant, prædictam sententiam non carere aliqua temeritate, mihi satis est dicere esse improbabilem.

D V B I V M XXXIII.

An mereatur censuram asserere, quòd comedere lacticia in Quadragesima, vbi est prohibitio, solum sit peccatum veniale.

Vidam recentiores dicunt, talem violationem præcepti solum esse peccatum veniale, quorum fundamenta infra adducemus. Aliquibus visa est improbabilis, & fideles docti putant esse peccatum graue. Et probari potest, quia materia est grauis, iudicio prudentum; ergo posito præcepto violatio erit graue peccatum. Respondent aliqui, legislatores noluisse obligare sub præcepto ad culpam mortalem. Sed hoc dicitur sine fundamento. Rursus secundum veriorum doctrinam traditam in materia de legibus, quando materia est grauis, non est in potestate legislatoris obligare sub culpa veniali tantum. Explicatur, quia Romæ & in tota Italia est magna difficultas dispensandi cum aliquo, vt comedat oua & lacticia tempore prohibito, & tamen si solum esset obligatio sub veniali, facillimè concederetur dispensatio, & ex facili causa.

Vnde non sunt audiendi recentiores aliqui, qui dicunt prædictum peccatum solum esse veniale. Oportet nunc soluere nonnulla quæ putant validissima argumenta pro sua opinione. Vnum est, non esse credibile Summos Pontifices voluisse sub obligatione peccati mortalis prohibere lacticia in diebus Quadragesimæ. Sed hoc in primis dicitur sine fundamento, deinde secundum veriorum doctrinam, in materia de legibus, obligatio ad veniale, vel mortale, non pendet ex voluntate legislatoris, sed ex leuitate materiæ, vel grauitate illius.

Secundò obiciunt cap. denique, dist. 4. sed, vt legenti constabit, in eo nihil dicitur de peccato veniali, vel mortali, sed solum prohibetur vsus lacticianiorum.

Tertiò expendunt, Pontifices facile dispensant in esu lacticianiorum, & ouorum, quia lex prohibens solum obligat sub veniali. Sed hoc parum habet efficacitatis, quia ex causa iusta etiam dispensant Pontifices in legibus ecclesiasticis, quæ obligant sub mortali. Et in Italia difficilè dispensant Pontifices in prædicta lege de esu ouorum, vt testantur viri docti per multos annos Romæ commorati.

Meum iudicium est, prædictam opinionem non mereri censuram vllam, sed esse probabilem, vt iudicarunt multi in Academiis Lusitanæ & Castellæ: autem sit vera, dicemus suo loco.

D V B I V M XXXIV.

An mereatur censuram asserere, si consideretur ius positium, non probari efficaciter præceptum prohibens lacticia in die Quadragesimæ obligare sub mortali, licet ex consuetudine obliget sub mortali.

Et difficultas est solum, de priori parte, an mereatur censuram, & non desunt, qui putent, illud non carere aliqua temeritate: sed probabilis est non mereri censuram, licet opinio sit improbabilis, quia est contra communem sensum, sine graui aliquo fundamento.

* * *

D V B I V M

D V B I V M XXXV.

An sit probabilis opinio asserentium, Verbum aternum non procedere ex cognitione Patris vt Pater est.

De qua quæstione diximus in materia de Trinitate, & viri docti huius ætatis putant rem esse dignam censura temeritatis. Mihi opinio videtur hoc tempore parum habere probabilitatis.

D V B I V M XXXVI.

An mereatur censuram asserere, quòd B. Virgo habuit ius transferendi gratiam in Christum.

Non desunt vnus, vel alter recentior, qui hoc modo loqueretur, quod meritò displicuit doctissimis viris huius ætatis, & non desuerunt qui dicerent mereri grauem censuram. Me sanè modus loquendi vehementer offendit, eo quòd hoc pendet ex decreto diuine prouidentie & voluntatis, & pacto Dei: fuisse autem tale decretum, falsum est, & dicitur sine fundamento, imò videtur non obscure contra Dei decretum, quo statuitur Christum esse causam gratiarum omnium hominum, & etiam gratiæ suæ matris, non econtrario, neque aliquis sanctorum Patrum, aut grauium Doctorum ausus est docere, B. Mariam fuisse causam gratiæ Christi Domini.

D V B I V M XXXVII.

An mereatur censuram asserere, quòd aqua mixta vino in calice conuertatur immediatè in sanguinem Christi.

De hoc dixi in materia de Eucharistia, vbi retuli tres Cardinales pro hac opinione, & alios viros doctos, & sequitur nofter Agidius tomo de Sacramentis, in materia de Eucharistia, & multi viri docti huius temporis, & ideo licet mihi videatur falsa, tamen iudico non mereri censuram, & etiam alij iudicant in Hispania de hac re interrogati: quod dixerim, quia recens autor opusculo de hac re, quod habetur in fine tomi primi de Gratia, in fine opusculi refert aliquos qui dixerunt hanc doctrinam mereri censuram, quamuis ipse hoc relinquat aliis iudicandum; sed audiendi non sunt censores isti difficiles, quia illa opinio grauiissimos habet Doctores, & fundamenta non leuia, & hoc tempore multi Theologi eam sequuntur vt veram. Admoneo tamen cauendum esse ne pro defendenda illa opinione, aliqua obscura improbabiliq; concedantur.

D V B I V M XXXVIII.

An mereatur censuram asserere, quòd in filio & Spiritu sancto non dantur origines passiuæ.

Quæstionis causa esse potest, quia in creatis eadem actio quæ respectu agentis dicitur productio actiua, respectu termini dicitur productio passiuæ; ergo cum in Patre, v. g. sit generatio actiua filij, eadem erit generatio passiuæ respectu filij, licet non sit in filio. Sed talis assertio planè est contra communem sensum Theologorum in re grauiissima, qui licet non eodem modo explicent eas origines,

tamen omnes admittunt illas. legatur P. Vazquez 1. parte tomo 2. ad quæst. 41. ad art. 1. num. 41. & tota disp. 158. ex quo constabit, omnes Scholasticos agnouisse distinctionem realem, inter originem actiuam, & passiuam in diuinis.

Item hæc assertio est contra communem sensum Patrum, qui ex distinctione originum colligunt pluralitatem personarum. Ambrosius lib. 1. de fide, ad Gaudem. cap. 2. Fulgent. lib. 1. de fide, ad Petrum cap. 1. Athanasius dialogo 1. contra Arianos. Richardus de sancto Victore lib. 4. de Trinitate cap. 15. Besarion oratione pro vnione Græcorum, & Latinorum, cap. 6. post medium, habetur in Concilio Florentino.

Et ideo hæc assertio non solum est temeraria, sed etiam erronea, & Catholica doctrina difficultatem non habet, quia origo passiuæ solum est relatio filij, vel Spiritus sancti, concepta per modum viæ, secundum multorum Theologorum opinionem. legatur P. Vazquez locis citatis.

D V B I V M XXXIX.

Quam censuram mereatur asserere, quòd sit fides danda Dæmoni, qui in aliqua persona loquatur, & dicit se loqui ex præcepto Dei.

Respondeo, si absolute hoc dicatur, sine aliquibus circumstantiis, est manifestus error in fide, contra doctrinam Scholasticorum & Patrum. Si verò hoc dicatur ab aliquibus, qui mouentur aliquibus rationibus, considerandæ sunt rationes, & argumenta, & si leuia sunt, res erit errori proxima, & fortè error manifestus, quia Patres seridè docent non esse audiendum Angelum quando est dubium, an sit Beatus Angelus, vel an transfiguret se in Angelum lucis. Et quando manifestè constat esse Angelum damnatum, non est illi danda fides, propter periculum deceptionis, quia semper intendit dæmon decipere nos, & obseruandæ sunt regulæ, quas tradunt Patres ad cognoscendas reuelationes, an sint, vel non sint ab vno spiritu.

D V B I V M XL.

An mereatur censuram hæc locutio: Intelligere essentiale in Deo producit virtualiter ab essentia diuina.

Circa hanc loquutionem notandum est, quòd ponere virtuale distinctionem in Deo inter attributa, & essentiam, est multorum opinio, & per talem distinctionem intelligunt distinctionem quam alij appellant rationis habentis fundamentum in re, & hæc doctrina probabilis est, nec mereatur censuram. Deinde sensus prædictæ locutionis videtur esse quòd intelligere essentiale videtur produci ab essentia, non formaliter, seu physicè, sed quasi nostro modo intelligendi. Nihilominus prædicta locutio valde est impropria, & contra communem sensum Theologorum, neque vllus est qui ita loquatur, quem viderim, & ideo relegandus est ab Scholasticis, vt temerarius in re grauiissima, & S. Thomas 1. part. quæst. 18. art. 3. ad 2. absolute, & sine distinctione dixit viuere in Deo non habere principium, & rationem assignat, quia est suum intelligere, & suum viuere.

D V B I V M

D V B I V M X L I.

An mereatur censuram hac propositio: Quantitas Eucharistia per consecrationem creatur de nouo.

Respondeo hanc propositionem posse habere duplicem sensum, vnus est, quod non remanet post consecrationem quantitas quæ præfuit, & hic sensus est erroneus contra manifestam doctrinam Patrum & Conciliorum. Alter sensus est, quantitas, quæ prius erat in substantia panis, & per actionem eductiuam conseruabatur in subiecto, facta consecratione conseruatur extra subiectum actione creatiua, & hic sensus nullam meretur censuram. Er ad vitandam æquiuocationem oportet clariùs loqui, & cum distinctione. Et sciendum est, quod aliqui viri docti prædictam propositionem damnant, quia visum est illis absolute prolatam, habere sensum erroneum.

D V B I V M X L I I.

An sit probabile asserere, Christum prædestinatum ut redemptorem ante provisionem originalis peccati.

Aliqui huius ætatis docuerunt Christum, vt redemptorem prædefinitum ante peccatum, vt defenderent B. Virginem præseruatam à debito incurrendi peccatum originale. Verùm de illa controuersia, an B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale, alibi diximus; quod verò dicitur de prædestinatione Christi ante peccatum originale vt redemptoris, multi docent esse omnino improbabile, quia sancti Patres, quos retuli 3. parte ad quæst. 1. manifestè docent Christum vt redemptorem in carne passibili prædefinitum post præuisum peccatum originale, quod sequuntur discipuli sancti Thomæ & Scoti, etiam si inter illos sit controuersia. De prædestinatione Christi secundum se an fuerit, vel non ante præuisum peccatum? & ideo mihi illa opinio non solum est improbabilis, sed parum consentanea doctrinæ Patrum, & contra omnes antiquos Scholasticos, & P. Vazquez dicebat, esse pietum aurium offensiuam.

D V B I V M X L I I I.

An sit probabilis opinio asserentium, humanitatem Christi prius natura quam uniretur potuisse mereri de congruo Incarnationem.

Non defuerunt qui dixerint, non esse probabilem, quia si potuisset mereri, vix posset assignari ratio, ob quam non meruerit illam, & Doctores communiter docent de facto illam non meruisse; sed quidquid sit de veritate, vel falsitate eius opinionis, tamen non videtur improbabilis, si rectè explicetur.

D V B I V M X L I V.

An sit probabile asserere quòd de facto Christus meruerit beatitudinem anima sue.

Multi putant hoc placitum esse improbabile, sed de hac controuersia diximus 3. parte ad quæstionem 19.

A D V B I V M X L V.

An sit probabile placitum asserentium, humanitatem Christi de potentia absoluta potuisse peccare.

De hoc diximus in materia de Incarnatione, & aliqui vehementer reprehendunt talem doctrinam, quia supponunt humanitatem Christi non sanctificari diuinitate, vel personalitate diuina, quod est parum consentaneum doctrinæ Patrum, quos retuli in materia de Incarnatione, ad quæstionem 7. & 15. & opusculo de forma sanctificante in materia de Gratia, & ideo prædicta opinio mihi est improbabilis, parumq; consentanea doctrinæ Patrum.

D V B I V M X L V I.

An mereatur censuram opinio asserentium non esse tutum ponere in humanitate Christi propriam existentiam creatam.

Non defuerunt aliqui existimantes in Christi humanitate non esse existentiam creatam, quod est probabile; addiderunt tamen contrariam opinionem non esse tutam, in qua censura ipsi sunt temerarij, quia opinio asserentium in Christi humanitate mansisse propriam existentiam, est multorum, & grauissimorum Doctorum, & verè metaphysicè magis consentanea, & absolute vera, neque est contra illam ratio, vel testimonium magnæ efficacitatis, de qua controuersia diximus suo loco.

D V B I V M X L V I I.

An sit probabile placitum asserentium, in demonibus mansisse fidem supernaturalem, ex parte actus, & habitus.

De materia ista dixi 2. 2. in materia de fide, & multi meritò sentiunt illam opinionem non esse probabilem, neque defunt qui grauiori censura illam dignam iudicent.

D V B I V M X L V I I I.

An mereatur censuram aliquorum opinio asserentium, habitum charitatis, & gratia non distingui realiter.

Non defunt aliqui recentiores in materia de Gratia, qui valde certum putent habitum gratiæ distingui ab habitu charitatis, & contrariam sententiam videntur notare, sed decipiuntur planè, quia opinio illa vt vera iudicatur ab omnibus discipulis Scoti, & multis alijs grauissimis Doctoribus, quos retuli in materia de Gratia. Et alij putant sententiam Scoti probabilem, & negare non possumus illam sententiam esse valde probabilem. Legatur P. Vazq. in materia de Gratia, tractatùs hanc quæstionem.

D V B I V M X L I X.

An sit probabile dicere, non esse peccatum mortale retinere magnam quantitatem pecunie, quando desumpta est à pluribus personis, & à qualibet solum sumpta est parvissima quantitas.

De hac quæstione diximus 2. 2. in materia de furto; quod verò ad præsens dubium attinet, non

non defuit vnus, vel alter qui diceret non esse improbabile prædictum placitum. Meritò tamen Doctores huius temporis communiter docent opinionem esse improbabilem, & in praxi perniciosam, & nullo modo tutam in conscientia, & via aperitur multis furtis.

D V B I V M L.

An sit probabilis opinio asserentium violationem iustitiæ distributiue non inducere obligationem restituendi.

Non defuerunt qui dicerent eam opinionem esse improbabilem.

D V B I V M L I.

An sit probabilis opinio asserentium, scientiam infusam Christi, præter species infusas supernaturales includere duos habitus luminis supernaturalis distinctos ab speciebus.

Ita sensit quidam autor recens in materia de beatitudine, agens de scientia infusa. Respondeo tamen, plures Theologos in scientia infusa Christi constituere habitum supernaturalem distinctum ab speciebus supernaturalibus, vt retuli in materia de Incarnatione, & est opinio probabilis; sed constituere duos habitus distinctos ab speciebus, opinio est improbabilis, neque habet vllum fundamentum idoneum, neque possumus probabiliter assignare officia diuersa, ad quæ sunt necessarij diuersi habitus distincti ab speciebus.

D V B I V M L I I.

An mereatur censuram asserere, quòd in die assumptionis beatissima Virginis Deus remittat aliquid pena damnatis in inferno, ita vt minus puniantur.

Aliqui enim ausi sunt hoc affirmare propter quoddam testimonium S. Ildesonsi, de quo non semel interrogatus sum à diuersis Doctoribus, & semper iudicauì doctrinam esse improbabilem, temerariam, contra sensum Ecclesiæ, & errori proximam, & vnus Doctoris autoritas non excusat à censura, quia potest facile errare, vt in materia de locis theologicis docent autores, & ex Patribus nonnulli errarunt in aliquibus materijs, circa quas successu temporis Ecclesia declarauit veritatem; legantur quæ de locis theologicis docuit D. Thomas 1. part. quæst. 1. art. 8. & ibi interpretet.

D V B I V M L I I I.

An sit probabile asserere, B. Virginem in primo instanti conceptionis habuisse gloriam corporis.

Pro qua propositione citatur Gerson, & S. Bernardinus Senensis. Multi feuerè damnant hanc propositionem, & contraria videtur communis sensus Scholasticorum. Et primò omnes qui putant B. Virginem conceptam cum peccato originali, contrarium sentiunt. Secundo omnes qui putant non fuisse conceptam cum gloria animæ, supponunt non habuisse gloriam corporis, quæ non communicatur nisi habenti gloriam animæ, & ante hoc tem-

Apus res fuit inaudita; neque sufficit dictum vnus, vel alterius Doctoris, vt id tam nouum, & speciale affirmemus. Vnde ego rem iudico improbabilem, neque autorem illum excusari à censura, quia conceditur priuilegium Virgini, quod pro primo instanti Incarnationis non fuit concessum Christo Domino, quod est alienum à sensu Patrum dum de priuilegijs B. Virginis loquuntur.

D V B I V M L I V.

An sit probabile asserere, non peccare mortaliter sacerdotem, quando existens in peccato absolutionem sacramentalem tribuit.

Communis sensus Doctorum est, istum peccare mortaliter, de quo in materia de Sacramentis in genere, & ideo prædictam propositionem iudico temerariam in re graui sine idoneo fundamento, contra communem sensum Doctorum.

D V B I V M L V.

An mereatur censuram hac propositio, si species sacramentales Eucharistia non continent Christum, non essent digna veneratione, etiam si Christum significarent.

Respondeo hanc propositionem esse erroneam, quia si tales species ex institutione Christi significant Christum, essent aliquid sacrum, etiam si non contineant illum, & ita essent dignæ veneratione, sicut Sacramenta veteris legis instituta à Deo ad significandam gratiam dandam per Christum erant Sacramentum, & veneratione digna.

D V B I V M L V I.

An mereatur censuram negare, virtutes morales infusas distinctas à virtutibus moralibus acquisitis.

De hac quæstione tractant Doctores in materia de virtutibus, & interpretes S. Thomæ 1. 2. in materia de virtutibus, & aliqui putant non posse negare tales virtutes sine errore, vel temeritate. Sed illam doctrinam defendunt omnes discipuli Scoti in omnibus collegijs mundi vbi Franciscani Magistri docent Theologiam, & ideo quidquid sit de veritate eius doctrinæ, existimo illam propositionem non esse erroneam, nec temerariam, & ita sentiunt multi viri docti huius ætatis. Legatur P. Vazquez 1. 2. in materia de virtutibus, neque video testimonium aliquod Scripturæ, vel Patrum, propter quod opinio posset dici erronea, ad quod intelligendum noto quòd licet Scripturæ & Patres ad virtutes morales requirant auxilium gratiæ, tamen hoc rectè potest intelligi de gratia requisita ad opera virtutis moralis acquisitæ, iuxta ea quæ docuimus in materia de gratia.

D V B I V M L V I I.

An mereatur censuram opinio asserentium, maculam peccati transacto actu peccati, non esse reatum, & ordinationem ad penam.

Aliqui Doctores in materia de peccatis putant hanc opinionem damnatam esse à Pio V. & Gregorio

Gregorio XIII. inter alias propositiones Michaelis Baij; sed quomodo possit explicari damnatio horum Pontificum, ut non damnentur hæc propositio in sensu Scholasticorum, dixi in opusculo contra errores Michaelis Baij *tomus opusculorum de gratia*, & prædicta propositio defenditur à multis Magistris ordinis S. Francisci, licet non desint hoc tempore discipuli Scoti, qui velint eam doctrinam non esse Scoti, quæ controuersia non est huius loci.

DVBIVM LVIII.

An sit probabilis opinio asserentium, artem pingendi non esse prohibitam in die festo.

DE hac re diximus suo loco, & aliqui putant hanc artem non esse prohibitam, alij esse probabile quod non sit prohibita, auctores retuli suo loco, non audeo dicere opinionem esse improbabilem, licet existimem falsam.

DVBIVM LIX.

An sit probabilis opinio asserentium accepta propter simoniam, in collatione Sacramentorum non esse restituenda.

DE hoc diximus in materia de simonia 2. 2. ad questionem 100. & P. Vazquez aliique viri docti huius ætatis senserunt non esse obligationem restituendi pretium acceptum pro collatione Sacramentorum, supponunt enim simoniam non obligare ad restitutionem ex iure naturali, sed ex iure positivo. Secundò docet ius positivum non loqui de hac simonia quantum ad restitutionem, sed de simonia in beneficiis, & multi viri de hoc interrogati in Hispania senserunt esse probabile, quibus ego subscribo.

DVBIVM XL.

Quam censuram mereatur asserere, sacrificium agni paschalis in veteri lege non fuisse propriè sacrificium.

ITa referunt loqui nonnulli recentiores, sed reuera error videtur contra modum loquendi Scripturæ, & Patrum, quando loquuntur de immolatione agni paschalis, neque apparet causa aliqua, ob quam ea immolatio non sit propriè sacrificium veteris legis.

DVBIVM XLI.

An sit probabilis opinio asserentium, non incurri irregularitatem ob peccatum externum omnino occultum, quod in iudicio non potest probari.

ITa sensit Castro lib. 2. de lege penalit, cap. ult. conclus. 3. sed meritò multi viri docti contrarium docuerunt, ut tradidi in materia de irregularitate, & contraria opinio mihi est improbabilis, ut docuit P. Suarez disp. 3. 1. de censuris, sect. 1. & meo iudicio, non est tuta, nec secuta in praxi, & est contra communem Doctorum sensum sine idoneo fundamento.

DVBIVM XLII.

An mereatur censuram asserere, peccata ante Baptismum commissa, esse materiam liberam sacramenti penitentiae, in homine baptizato.

DE hac questione diximus in materia de penitentia, & Angelus verbo confessio 2. num. 2. sensit ea peccata esse materiam liberam Sacramenti penitentiae. Sed Doctores communiter refutant hoc placitum, & P. Suarez disp. 18. de penitentia, sect. 1. dixit, Angelum loquutum sine fundamento in re graui contra communem sensum Theologorum, est temerarium, unde prædicta opinio multis videtur temeraria, & mihi plus quam temeraria videtur, quia est contra communem sensum fidelium. Legatur Medina tract. 2. de confessione, in principio. Deinde quod dixit Angelus in articulo mortis obligari infidelem ad confitenda omnia peccata, etiam commissa ante Baptismum, est error manifestus, ut docuit P. Vazquez tomus de penitentia quest. 90. art. 3. dub. 1.

DVBIVM XLIII.

An sit probabile quod aliqui dixerunt, per renouationem privilegiorum factam hoc anno 1625. Iubilai sancti, non renouari facultates, & privilegia religiosorum, ad absolendum à peccatis Pontifici reseruatia.

NON defuerunt, qui ita sentirent, sed manifestè in reuocatione sit mentio privilegiorum, & facultatum religiosorum, tam aperta, ut illa opinio sit improbabilis omnino, iudicio multorum viro- rum hoc tempore in Hispania.

DVBIVM XLIV.

An sit probabile quod aliqui dixerunt, quantitatem refectiunculae, & collationis in die ieiunij esse posse tertiam partem prandij principalis.

RESPONDETUR placitum esse omnino improbabile, neque tutum in praxi, quia prandium potest adeò magnum esse, ut tertia illius pars adeò magna sit, & valde pro collatione faciendâ, ut constat; quæ verò quantitas sit assignanda, diximus in materia de ieiunio.

DVBIVM XLV.

Quam censuram mereatur hæc propositio: Vitiosum, & impium esse frequentius quam in solemnioribus festis suscipere Eucharistiam.

ITa docuit quidam autor. Sed respondeo in primis, talem propositionem esse temerariam, quia vsus Ecclesiæ admittit frequentius usum susceptionis Eucharistiæ; deinde scandalosa est hæc propositio contra vsus Ecclesiæ: vltius, dicere quod est vitiosum & impium id quod Ecclesia iudicat honestum, errorem manifestè continet.

DVBIVM

DVBIVM LXVI.

An mereatur aliquam censuram opinio asserentium, per receptionem Eucharistiæ fieri ex recipiente, & corpore Christi unionem quandam naturalem, substantialem, & realem.

DE hac controuersia diximus in materia de Eucharistiâ, & est hæc propositio vera, eamque tradunt multi recentiores huius temporis, & explicat, & sequitur bene P. Vazquez tomus 3. in 3. partem disp. 204. unde ex ignorantia ortum est, quod aliquis putauerit, eam doctrinam esse dignam censura.

DVBIVM LXVII.

Quam censuram mereatur, appellare Sanctum autorem aliquem, qui ab Ecclesia censetur hereticus.

RESPONDEO eam appellationem esse temerariam, & scandalosam, quia est contra communem sensum Ecclesiæ, imò multi putant sapere errorem.

DVBIVM LXVIII.

Quam censuram mereatur asserere, quod Angelus custos quodammodo habet curam maiorem nostrri, quam habet Deus ipse.

ITa loquutus est aliquando quidam Concionator, & propositio est hæretica, quia nullo modo potest habere sensum verum aliquem, aut probabilem, & huiusmodi exaggerationes vehementer sunt reprehendendæ in Concionatoribus, & propter illas puniendi sunt, & priuandi officio concionandi.

DVBIVM LXIX.

An sit probabilis opinio aliquorum asserentium, posse hominem obligari ad ieiunium ex voto obligatione religionis, & obligatione temperantiae.

NON defuerunt recentiores aliqui asserentes, posse hominem quando fecit votum ieiunij, v. g. obligari ex virtute religionis, & virtute temperantiae propria voluntate, quæ est priuata lex, & sicut legislator potest subditum obligare in materia temperantiae, & aliis ex potestate faciendi legem. ita P. Thomas Sanchez in summa lib. 4. à cap. 11. n. 6. citatque Valentiam 2. 2. disp. 6. quest. 6. p. 1. 4. quest. 1. conclus. 2.

Hæc tamen sententia omnino falsa est, & probari potest primò, quia si quis non faceret votum, non maneret obligatus ex religione, neque maneret obligatus ex alia virtute; ergo signum est rotam obligationem esse ex voto, siue sit in hac materia, siue in alia, si loquamur de obligatione quæ oritur ex voluntate priuata hominis. Secundò, quia si secludas votum, non potest homo imponere sibi peculiarem obligationem temperantiae: ex sola virtute temperantiae, & præcepti, quia nullus potest sibi imponere præceptum, quia nullus est seipso superior, unde homo non potest sibi imponere nouam obligationem, nisi vel voto erga Deum, vel ex promissione, aut contractu erga ho-

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A mines, potest quidem homo obligare seipsum ex voto, ad faciendum actum cleemosynæ, v. g. ex honestate misericordiae, si tamen non faciat ex tali honestate, solum peccat contra votum, quando aliàs non esset præceptum superioris de tali honestate.

Ratio verò contrariæ opinionis nullam habet vim, quia legislator est superior respectu subditorum: at nulla priuata persona est superior seipsa, & ita non potest sibi imponere præceptum, neque obligationem, nisi ex voto erga Deum, vel ex promissione, aut contractu erga homines, & propter hæc existimo contrariam sententiam non esse probabilem, si rationem consideremus, B seclusa autoritate.

DVBIVM LXX.

An sit probabilis opinio asserentium, voluntatem non amplecti bonum honestum, nisi cogitatio boni sit efficacior cogitatione mali contrarij.

DE hac opinione dixi in materia de prædestinatione, & in materia de peccatis, quibus in locis eam tradidit P. Vazquez. Ego existimo veram, licet multi sentiant contrarium. Sciendum autem est quemdam recentiorem docuisse prædictam opinionem parum habere probabilitatis, in quo manifestè fallitur, tum quia grauiores Doctores illam sequuntur, quorum autoritas facit illam probabilem, tum quia habet argumenta magni momenti, ut locis citatis tradidi, & legi potest P. Vazquez: item argumenta quæ faciunt contra eam opinionem, non sunt ita efficacia, ut propter illa possit audacter dici eam opinionem parum habere probabilitatis, de qua controuersia plura alibi dicemus.

DVBIVM LXXI.

Quam censuram mereatur placitum asserentium, actionem non posse esse honestam, vel vitiosam sine actuali aduertentia vltimi finis.

NON defuit aliquis recentior, qui ita sentiret libello quodam Hispanè conscripto. Et ratio eius est, quia necessaria est ad peccandum, vel bene operandum cognitio bonitatis, & malitiæ: hæc autem sumitur per ordinem ad vltimum finem; ergo deficiente cognitione actuali vltimi finis actio non potest esse honesta, vel vitiosa.

Sed prædictam propositionem viri docti huius ætatis appellant temerariam, & errori proximam, & esse temerariam constat, quia est contra communem sensum Doctorum. nam, ut potest colligi ex materia de bonitate & malitia, Theologi non requirunt talem cognitionem, ad hoc ut actus sit bonus, vel malus. Item ex ea opinione sequeretur, furtum, aut fornicationem in multis non esse peccatum, quia non habent actualem considerationem vltimi finis.

Vltius ad bonitatem, vel malitiam actus humani sufficit ex parte cognitionis cognoscere bonitatem, & malitiam obiecti, & ex parte voluntatis liberè operari, quod est valde certum; & tamen malitia, vel bonitas non consistit, nisi vel in priuatione rectitudinis actus in peculiari materia, vel in relatione contrarietatis cum natura rationali, priuatio verò, vel contrarietas in vltimo fine; est

Q

est quid consequens, de qua quaestione fuse diximus A in materia de peccatis, & in Gentilibus non facile esset peccatum si esset necessaria actualis cognitio ultimi finis; merito ergo ea opinio dicitur errori proxima, & damnata est à supremo Senatu sanctae Inquisitionis.

D V B I V M L X X I I.

Quam censuram mereatur asserere, in iusto non esse meritorium actum spei.

R Espondeo esse errorem, quia ex Concilio Tridentino, & Patribus certum est licitum esse operari propter retributionem, & ita actus spei, qui B respicit retributionem, si habeat alias condiciones requisitas, ad meritum erit meritorium. Et eodem modo est error asserere, actum spei non posse in homine iusto imperari à charitate, propter quod hæc propositio damnata est à supremo Senatu sanctae Inquisitionis.

D V B I V M L X X I I I.

Quam censuram mereatur placitum asserentium, non esse obligationem explicandi in confessione circumstantiam adulterij distinctam à simplici fornicatione.

I Ta sensit Angelus in summa, verbo, luxuria, num. 2. & respondeo, esse talem sententiam erroneam, quia adulterium ex communi sententia Doctorum addit supra malitiam fornicationis simplicis, aliam malitiam iniustitiae, quæ est distincta secundum speciem à malitia contra temperantiam; circumstantiæ verò specie distinctæ explicandæ sunt in confessione, ut definiuit Concilium Tridentinum, de qua quaestione diximus in materia de penitentia. Sed obiicit Angelus, in adulterio tantum esse vnam malitiam, quia tantum est contra vnam prohibitionem, non concubiscere uxorem proximi tui. Hoc tamen argumentum nullius momenti est, nam per illam prohibitionem prohibentur duæ malitiæ, intemperantia scilicet, & iniustitia.

D V B I V M L X X I V.

Quam censuram mereatur asserere, quod Beatissima Virgo, & Sanctus Ioannes Euangelista dormiebant in eodem lectulo.

I Ta loquutus est aliquando quidam Concionator, deceptus quodam testimonio cuiusdam Patris. Sed propositio est plena impietatis, scandali, temeritatis, & erroris iudicio sapientium huius ætatis.

D V B I V M L X X V.

An mereatur censuram asserere, quod in die Assumptionis Beatissima Virginitis damnati liberantur ab aliqua pena accidentali.

A Liqui huius ætatis putarunt esse pium, & probabile. Ego tamen existimo doctrinam esse temerariam, quia est contra communem sensum fidelium, absque idoneo villo fundamento, & quæ nullum habet autorem.

D V B I V M L X X V I.

An sit probabile asserere, quod Sacerdos non tenetur esse in statu gratiæ ad administrandum sacramentum penitentia.

D E hac materia disputant Theologi agentes de sacramentis in genere. Et hætenus communis opinio fuit, peccare mortaliter sacerdotem, qui ministrat sacramentum penitentia, in statu peccati mortalis. Referuntur tamen hoc tempore aliqui recentiores asserentes non esse peccatum mortale, talem administrationem in peccato mortali. Mihi autem doctrina hæc non solum improbabilis videtur, sed etiam temeraria, contra communem sensum Doctorum, sine idoneo fundamento. Et multis etiam apparet scandalosa, & quæ parum fauet sanctitati ministrorum.

D V B I V M L X X V I I.

An mereatur aliquam censuram asserere, quod opus præceptum non sit magis meritorium ex eo quod sit præceptum.

D E hac quaestione disputant in materia de voto, & Doctores quidam docent, opus ex voto esse magis meritorium, quam sine voto. Occasione verò huius disputant breuiter de opere præcepto, & loco citato retuli sententiam aliquorum recentiorum asserentium ex præcepto non augeri meritum, & opus factum sine præcepto esse magis meritorium, quam sententiam ibidem impugnauit, & satisfeci argumentis factis pro illa. Nunc verò sciendum est plures Doctores hoc tempore sentire, eam opinionem esse temerariam, & contra communem sensum Doctorum; alij verò docent esse improbabilem.

Sed oportet distinguere in hac materia varias propositiones. Vna potest esse hæc: Opus potest non esse minus meritorium si fiat sine præcepto, quam si fieret cum illo, & hæc potest esse vera, si non sint cætera paria, quia meritum sumitur ex multis capitibus, & potest opus factum sine præcepto esse perfectius ex illis, nempe ex obiecto, & intentione, ex duratione, ex voluntarij ratione. Et idem iudicium est de secunda alia propositione, opus sine præcepto potest esse magis meritorium, quam si fiat ex præcepto, si non sint cætera paria. Tertia propositio est, cæteris paribus, non est magis meritorium opus factum ex præcepto, quam sine illo, si non fiat ex motu obedientia, quia est opus præceptum, & hæc non meretur censuram temeritatis, quia, ut reruli loco citato, graues Theologi existimant, opus ex præcepto tunc solum esse magis meritorium, quando fit ex fine obedientia, & sic alij philosophantur de opere facto ex voto, id est, ex fine religionis. Quarta propositio est, opus factum ex præcepto, nullo modo ratione præcepti est magis meritorium quam si fieret sine præcepto, & hæc videtur contra communem sensum Doctorum, & ideo non caret aliqua temeritate.

D V B I V M L X X V I I I.

An mereatur aliquam censuram hæc propositio: Solutio pena fit in purgatorio, quia fit per meram satisfactionem, non nititur proprie meritis Christi.

H Anc habet P. Suarez tomo 4, in 2. partem disp. 27. sect. 7. num. 10. hæc propositio multis visa est difficilis,

difficilis, quia indicat eam solutionem penæ non esse ex meritis Christi; si enim proprie non est ex illis, videur non esse ex illis, si est per solam metaphoram. Item talis modus loquendi in materia de meritis Christi, non est in vtu apud Scholasticos. Vterius videtur falsus, quia satisfactio ut placeat Deo supponit sanctitatem, & iustitiam in anima, quæ est ex meritis Christi. Propter quæ aliqui putant, eam propositionem non esse probabilem. Et ego sanè non audeam illam propositionem defendere. nam per illam solutionem aufertur dignitas penæ, quæ impediabat ingressum beatitudinis; aufere verò impedimenta talia, pertinet ad meritum Christi Domini; de censura verò nolo ferre iudicium, propter insignem auctoritatem tanti Doctoris, quæ apud omnes est magna, & apud me quam plurimum maxima.

D V B I V M L X X I X.

An mereatur censuram hæc propositio: Persona humana conuersa est in personam Verbi, per Incarnationem.

H Anc defendit quidam Magister hoc tempore, & alij docuerunt esse errorem, alij temerariam, alij dixerunt posse habere sensum aliquem, qui non meretur censuram. Explicationis gratia notandum est, quod secundum certam doctrinam, C humanitas Christi nunquam fuit cum personalitate propria, & ita si autor illius propositionis voluit humanitatem illam prius tempore, vel natura habuisse propriam personalitatem, errat contra fidem. Si verò dicat, ideo personalitatem humanitatis non conuersam fuisse in personalitatem Verbi, quia per Verbi personalitatem impedita est personalitas humanitatis, nihil dicit contra fidem, sed defendit falsam philosophiam, quia conuersio est à termino positio, qui fuit in alterum positium. Addo eam propositionem esse alienam à modo loquendi Patrum, & Scholasticorum, & ideo non esse absolute proferendam.

D V B I V M L X X X.

An mereatur censuram aliquam asserere, quod Pontifex non possit concedere priuilegium ut quis satisfaciat obligationi dicendi plures Missas, applicando vnam pro multis illis.

D E hac quaestione disputant Doctores in materia de sacrificio Missæ, & ponenda est doctrina communis, quod non sit licitum plura stipendia iusta accipere pro vna Missa, de quo legi potest P. Vazquez tomo 3, in 3. partem disput. ult. de sacrificio Missæ; difficultas tamen est, an possit Pontifex concedere priuilegium alicui religioni, ut eius sacerdotes possint eandem Missam pluribus applicare, & plura iusta stipendia accipere, sicut si pro quolibet tantum diceretur. Et viri docti fide digni affirmant se vidisse tale priuilegium, & ideo docent posse Pontificem illud concedere, & potest explicari, quia Pontifex potest recompensare illud detrimentum per concessionem indulgentiarum; & explicatur, quia potest amplecti opinionem asserentium, sacrificium Missæ pro pluribus oblatum prodesset cuiilibet, sicut si pro vho tantum offeratur; quæ verò sunt minuta ex opere operantis, possunt recompensari per indulgentias. Item hoc potest face- P. Luisij de Torres select. disp. Paris I.

A re Pontifex causa boni communis alicuius religionis, vel monasterij.

Alij verò existimant Pontificem non posse tale priuilegium concedere, quia esset contra voluntatem eius, qui dat elemosynam pro certo numero Missarum, qui si sciret in ea religione esse tale priuilegium, nollet suam elemosynam illi dare, neque Pontifex potest contra voluntatem eius disponere de pecunia illius.

Notandum verò est, sine periculo posse esse con- trouersiam circa potestatem Pontificis, respectu alicuius actus, & posse esse opiniones contrarias Doctorum; sicut est quaestio, an possit Pontifex dispensare in matrimonio rato, & in voto solemnium. Et sunt contrariae opiniones Doctorum, & Pontifex potest sequi in suo facto opinionem probabilem, qualis est opinio asserentium posse Pontificem dispensare in matrimonio rato, & in voto solemnium propter grauissimam causam. Et eodem modo in presenti quaestione possunt esse contrariae opiniones.

Et probabilis videtur opinio asserentium, posse Pontificem concedere tale priuilegium, ob grauem causam boni communis, & facile intelligitur posse Pontificem circa Missas relictas ex testamento defuncti commutationem facere ex causa, quia habet potestatem commutandi vltimas voluntates ex causa secundum certam doctrinam.

Item facile intelligitur, ex causa posse Pontificem assignare aliquod stipendium, & elemosynam pro Missa celebranda à religiosis alicuius monasterij, si manifestet priuilegium fidelibus, quia tunc nulla iniuria fit fidelibus, qui scientes, & volentes illi darent, ob deuotionem peculiarem erga tale monasterium.

Tota difficultas est, quando priuilegium conceditur religioni alicui, aut monasterio, & tamen non cognoscitur à fidelibus; & certè si grauissima occurreret causa, ego concederem posse Pontificem tale priuilegium concedere modo explicato à prima opinionem; sed quia res est difficilis, & non facile occurreret grauissima causa, meritò Congregatio Cardinalium facultate Urbani VIII. reuocauit omnia priuilegia similia, si quæ sunt hætenus concessa. legatur P. Suarez in materia de sacrificio Missæ. Reginaldus, Villalobos, Vega.

D V B I V M L X X X I.

An sit probabilis opinio asserentium, posse Episcopum dispensare in iuramento castitatis, & religionis.

D E hoc dixi in materia de iuramento, & legi potest P. Thomas Sanchez in summa lib. 3. cap. 19. & lib. 8. de matrimonio disput. 13. qui alios citat, & P. Suarez lib. 2. de iuramento cap. 30. Aliqui putant esse veram eam opinionem asserentium iuramentum prædictum non esse referuatum Pontifici, & Episcopum posse in illo dispensare; alij esse probabilem. Sed P. Suarez dicit se non audere illam opinionem sequi, neque consulere. Alij putant non esse probabile, neque tutam, & securam in praxi, & ego sentio nullo modo esse consulendam in praxi, ut dixit P. Suarez, propter multa quæ ibi dicit, & certè si rationes considerentur, parum habet probabilitatis, & in re tam graui tutius est recurrere ad Summum Pontificem, si petenda est dispensatio, & relaxatio.

D V B I V M L X X X I I .

An mereatur censuram asserere, quod in hæretico sit actus fidei infusa supernaturalis ob testimonium Dei.

DE hac materia legendi sunt interpretes S. Thomæ 2. 2. ad quæst. 5. circa art. 3. Et

Primò certum est, vt *ibidem* docui, in hæretico non manere habitum infusum fidei theologicæ, & oppositum graui censura dignum iudicant autores.

Secundò sciendum est, Doctores Theologos, (vno excepto Durando,) docere actus fidei infusæ supernaturalis theologicæ propter testimonium Dei, non posse esse in hæretico secundum legem ordinariam, quamuis diuersitas opinionum in assignanda ratione, sicut est diuersitas opinionum in assignanda ratione, propter quam per peccatum hæresis corrumpatur habitus infusus fidei supernaturalis & theologicæ.

Tertiò ego docui loco citato disp. 44. dub. 2. actum fidei theologicæ supernaturalem non posse esse in hæretico, & rationem ibi assignaui, & contrarium nullus hæcenus docuit, excepto Durando.

Quartò multi Theologi huius temporis opinionem Durandi de actu fidei infusæ in hæretico iudicant dignam graui censura, & aliqui dicunt saltem esse temerariam, quia in re graui est contra omnes Theologos, sine villo probabili fundamento. Alij docent esse plus quam temerariam, & sapere errorem, quia si ex communi lege potest esse in hæretico actus fidei supernaturalis, & theologicæ, non potest assignari ratio, ob quam in hæretico non maneat habitus fidei ad eliciendum talem actum, & ita errauit consequenter Durandus, concedens, actum, & habitum fidei infusæ, & supernaturalem manere in hæretico.

Et explicari potest, quia vel habitus dicitur corrumpi ex natura rei per peccatum hæresis, quia auferitur obiectum habitus illius, & tunc non poterat esse actus, quia non manet obiectum. Vel dicitur corrumpi ex libera ordinatione Dei, & de hac non magis constat de habitu, quam de actu, nullum enim apparet testimonium Scripturæ, vel Patrum, ex quo possit colligi, per hæresim corrumpi habitum infusum fidei, & posse manere actum fidei in hæretico.

Deinde, si dicatur corrumpi habitus demeritorie, eodem modo etiam demeretur hæreticus auxiliium ad actum fidei, sicut demeretur habitus: ergo neque manebit habitus, neque erit actus in hæretico, quia non est maior ratio vnius, quam alterius. Ex quo intelligitur quod antea dicebam, quod si actus possit esse in hæretico, non esset argumentum ad dicendum, per peccatum hæresis corrumpi actum fidei infusum supernaturalem, & ideo existimo prædictam opinionem esse valde absurdam, & vt minimum temerariam, & parum consentaneam doctrinæ Patrum, qui in hæretico non agnoscunt verum aliquem actum fidei.

Quod amplius explico, quia secundum prædictam doctrinam sequitur in hæretico posse esse aliquem actum virtutis infusæ, & supernaturalem, quamuis talis actus solum requirit actum fidei supernaturalem talis obiecti, v.g. actus spei, vel temperantia, quia obiectum huius actus poterit proponi per actum fidei, ergo nihil deest ad talem actum virtutis, & tamen Patres communiter in hæretico non agnoscunt veros actus virtutum supernaturalium.

A Sed dicit aliquis, posse prædictam propositionem excusari à censura temeritatis. Primò, quia eam docuit Durandus. Secundò, quia alij Doctores contra Durandum solum videntur loqui de habitu fidei, non de actu. Tertiò, quia quando Patres docent in hæretico non esse veram virtutem, loquuntur de illo hæretico, qui nullum habet actum fidei infusæ. Quartò, quia, vt opinio sit temeraria, necessum est, vt non habeat graue aliquod fundamentum, & tamen pro prædicta sententia satis graue fundamentum est, quod non videtur implicare, hominem circa vnum obiectum fidei habere assensum, & circa aliud dissentium, vt constat in fide acquisita, neque videtur referre assensum esse supernaturalem, quia ex opinione multorum, actus naturalis, & supernaturalis, solum differunt ex parte principij efficientis. Quintò, quia ex antiquis Theologis nullus docuit, prædictam opinionem dignam esse graui censura.

Nihilominus hæc omnia non sufficiunt ad excusandum eam opinionem à graui censura.

Ad primum respondetur, auctoritatem Durandi parum esse contra communem sensum Scholasticorum, præsertim cum errauerit non solum circa actum fidei infusæ, sed etiam circa habitum, in quo excusari non potest à censura.

Ad secundum respondetur, Doctores loquentes de habitu contra Durandum sumere argumentum ab actu, ita vt probent, non manere in hæretico habitum, quia potest facere actum, & ita manifestè loquitur etiam de actu, imò hoc videtur vt certum supponere, & ex hoc intulerunt, non manere habitum in hæretico.

Ad tertium dicendum est, Patres ita loqui de hæretico, vt absolute docerent, in illo non esse veram fidem, neque veram aliquam virtutem, quod absolute non esset verum secundum placitum illud quod refutauimus. Et certè si Patres agnoscerent in hæretico aliquem actum fidei infusæ, & catholicæ, aliquando id dixissent, vel indicassent, vnde sine dubio prædicta propositio est parum consentanea doctrinæ Patrum.

Ad quartum constat, eam opinionem non habere efficacem argumentum, & potius contra eam militat ratio facta, nempe quod si actus fidei infusæ esset in hæretico, non posset probari efficaciter, non manere in illo habitum; neque refert quod adducitur de actu fidei acquisitæ naturali, nam & ea opinio est falsa, vt probaui in materia de gratia, & Doctores qui illam sequuntur, docent in hæretico non manere actum fidei infusæ supernaturalem; ergo Doctores illi non fauent prædictæ opinioni.

Ad quintum respondent Doctores, disputantes de aliqua controuersia, & quæstione, non semper agere de censura quam meretur, vel non meretur opinio, quam impugnant, vt constat lege paulò infra.

D V B I V M L X X X I I I .

An mereatur censuram opinio asserentium Episcopatum non esse sacramentum.

DE hoc disputauimus in materia de ordine, & legi potest P. Vazquez tom. 3. in 3. partem disp. 240. qui meritò docet iam hoc tempore non posse negari, Episcopatum esse sacramentum, sine graui nota, & licet non explicet censuram quam meretur ea opinio, tamen mihi videtur non solum esse temerariam sententiam, sed errori proximam, quia, vt docet P. Vazq. loco cit. non obscure colligitur ex Conc. Trid. Episcopatum esse sacramentum nouæ legis.

D V B I V M

D V B I V M L X X X I V .

An mereatur censuram asserere, per sacramentum Episcopatus non conferri gratiam.

DE hoc legi potest P. Vazquez loco citato, & aliqui dixerunt, Episcopatum imprimere characterem, sed non conferre gratiam; verum si velit non esse sacramentum, iam diximus eam sententiam non posse defendi post Concilium Tridentinum: si autem velit esse sacramentum, & non conferre gratiam, non solum est temeraria sententia hoc tempore, sed errori proxima, quia in Concilio Tridentino definitum est, sacramenta nouæ legis conferre gratiam, & ex alia parte ex eodem Concilio colligitur Episcopatum esse sacramentum; ergo non potest negari quod conferat gratiam.

D V B I V M L X X X V .

An possit sine censura concedi Angelis aliquando in via vidisse clarè diuinam essentiam.

DE hoc disputant Theologi in materia de Angelis, & communis opinio est, illos non fuisse creatos cum beatitudine supernaturali essentiali: asserere autem quod licet non fuerint creati cum ea beatitudine, tamen aliquando videntur diuinam essentiam in via, non solum improbabile, sed temerarium est, vt docuit P. Suarez in materia de Angelis, dicitur enim hoc sine fundamento in re graui contra communem sensum Doctorum, & idem iudicium est etiam, si de vno, vel altero Angelo tantum dicatur, præsertim si sermo sit de Angelis his qui ceciderunt.

D V B I V M L X X X V I .

An mereatur censuram asserere, in hæretico manere posse actum fidei propter testimonium Dei circa aliquem articulum, loquendo de actu naturali secundum substantiam.

Aliqui putant esse probabilem talem opinionem, quia existimant posse esse talem actum naturalem circa idem obiectum formale quod habet actus fidei supernaturalis secundum substantiam, & simul existimant, quod licet in hæretico non possit esse actus fidei supernaturalis secundum substantiam, potest tamen esse actus naturalis secundum substantiam, & docent etiam Theologos negantes actum fidei diuinæ in hæretico, loqui de actu supernaturali.

Mihi tamen hæc opinio vehementer displicet, quia licet circa supernaturalem actum sint diuersæ opiniones grauiusculorum Theologorum, tamen in præsentia controuersia difficultas est, an qui propter testimonium Dei propositum ab Ecclesia non vult credere vnum articulum, possit propter idem testimonium credere alios: hæc autem non pender ex supernaturalitate actuum, sed ex propositione Ecclesiæ, & obiecto formali, & vt diximus suo loco in materia de fide, communis sensus Doctorum est, (excepto Durando) id non posse fieri, propter rationem quam ibi assignaui, & ideo existimo eam opinionem non carere temeritate, propter ea quæ supra paulò antea diximus, & explicatur amplius, quia si hæreticus posset propter tale obiectum credere, vix posset assignari ratio, ob quam non posset dicitur.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

A cere actum supernaturalem ex auxilio Dei, quod aliqui concedunt, sed errant aperte.

Addendum est falsam esse eam opinionem asserentium, circa idem obiectum formale posse esse actum naturalem secundum substantiam, & alium supernaturalem secundum substantiam. Item notandum est, modò nos non disputare, an ad prædictum actum naturalem requiratur aliquod auxiliium gratiæ per Christum, vel non; de quo obseruanda est generalis doctrina tradita in materia de gratia.

D V B I V M L X X X V I I .

An mereatur censuram asserere, aliquod auxiliium requiri ad peccatum.

Respondeo, si sermo sit de auxilio gratiæ, non esse eam propositionem admittendam, de qua diximus in materia de gratia; si verò solum sit de aliquo alio auxilio, quod non sit gratia, sed concursus generalis primæ causæ, non mereatur censuram, sed habet sensum verum, & talem concursum multi Doctores in materia de gratia appellant auxiliium, vnde non est causa ob quam tale nomen offendar Theologum.

D V B I V M L X X X V I I I .

An mereatur censuram asserere, Beatum in patria posse diligere Deum amore amicitia naturali, viribus nature.

In schola Scoti communis doctrina est hæc, & Iteum amorem appellant fruitionem; hæc verò sententia oritur ex principiis Scoti, ipse enim existimat posse esse circa Deum in via duos amores, alterum naturalem, supernaturalem alterum, & videtur sentire versari circa idem obiectum formale, quia ipse naturalem, & supernaturalem actum solum distinguit ex parte principij, & non ex parte obiecti, & cum hos actus concedat in viatore, voluit etiam eos concedere in Beato.

Non defuerunt aliqui hoc tempore, qui putarunt prædictam propositionem damnatam esse in Clementina ad nostrum, de hæreticis, vbi damnatur error asserentium, posse Deum clarè videri viribus nature sine lumine gloriæ.

Sed hæc censura non cadit in opinionem Scoti, ipse enim non negat lumen gloriæ in intellectu Beati, de cuius mente legi potest P. Vazquez 1. part. ad quæstionem 12. agens de lumine gloriæ. Deinde licet Scotus construat beatitudinem in actu voluntatis, tamen non negat ad beatitudinem supernaturalem, & amorem, quem ille appellat fruitionem, esse necessarium habitum, vel auxiliium supernaturale; sed præter istum amorem, ponit alium naturalem, sicut multi Theologi illum ponunt in materia de gratia, legatur P. Vazquez 1. part. in materia de visione, & 1. 2. in materia de beatitudine, & in materia de gratia.

In præsentia autem controuersia ego existimo, beatitudinem consistere in actu intellectus, & ad illum requiri lumen gloriæ. Secundò ad actum amoris naturalis erga Deum in via necessarium esse gratiam per Christum. Tertiò si talis amor est in beatitudine, de quo modò non dispuo, existimo ad illum esse necessariam gratiam, & oppositum mihi vehementer displicet, sed existimo non esse damnatam priuata auctoritate sententiam Scoti, quam

Q 3 eius

eius discipuli sequuntur in religione Franciscana A multi viri & valde docti, in omnibus vniuersitati- bus Ecclesie

D V B I V M LXXXIX.

An mereatur censuram asserere, Spiritum sanctum non requirere ad sui productionem duo supposita ex parte principij.

DE hac controuersia disputant Doctores in materia de Trinitate, & aliqui hoc tempore aucti sunt dicere eam doctrinam mereri grauem censuram; sed licet ea opinio mihi videatur falsa, tamen nullo modo est digna censura, & eam facit probabilem Scotus, & eius discipuli, qui eam tradiderunt.

D V B I V M XC.

An mereatur censuram asserere, Angelos in via non habuisse fidem supernaturalem.

DE hac controuersia dixi 2. 2. tomo 1. disp. 43. dubio 2. vbi retuli existimantes sententiam Durandi esse temerariam; & sententiam asserentium sententiam Durandi non mereri censuram, & fundamenta vtriusque opinionis, & argumenta pro secunda opinione efficaciora sunt, & ideo existimo illam opinionem Durandi non mereri censuram, licet sit falsa, & quæ non habet firmum aliquod fundamentum, & non mereri censuram eam opinionem, senserunt multi viri docti in Hispania de hac re interrogati.

D V B I V M XCI.

An sit probabilis opinio asserentium, ex commissione Pontificis posse Sacerdotem qui non est Episcopus, conferre Ordinem sacrum.

Hanc questionem eruditè tractat P. Vazquez tomo 3. in 3. partem, & prædictam opinionem efficaciter confirmat ex Bullis Pontificum, & ex ordine S. Bernardi multi eam opinionem defendunt vt veram, propter concessionem Pontificum factam Abbatibus Cisterciensibus, & ita nullus potest dubitare de probabilitate eius opinionis.

D V B I V M XCII.

An mereatur censuram asserere, quod ex Augustino non colligatur, Baptisum recedente fitione conferre gratiam.

Respondeo, quod de hac materia eruditè tractat P. Vazquez tomo 2. in 3. partem disp. 159. vbi explicationes Scholasticorum fideliter refert, qui legi potest, & ex eius doctrina satis constat de veritate.

D V B I V M XCIII.

An mereatur censuram asserere, quod alia sacramenta distincta à Baptismo non conferant gratiam recedente fitione.

Respondeo nullam mereri, quia multi viri docti in materia de penitentia, & aliis sacramentis, ita sentiunt, & quia non est idoneum fundamentum ad hoc asserendum, quod pendet ex institutione Christi

sti; de Baptismo verò sentiunt multi Scholastici habere illum effectum, propter testimonium Augustini, de quo P. Vazquez loco proxime citato.

D V B I V M XCIV.

An mereatur censuram asserere, quod aliquis Sanctus distinctus à B. Virgine non habuerit peccatum veniale.

Respondeo, de hoc tractant Theologi in materia de gratia, & communiter sentiunt doctrinam esse dignam graui censura, quia tale priuilegium non potest affirmari nisi grauissimo fundamento.

D V B I V M XCV.

An mereatur censuram asserere, quod quoties aliquis recitat officium S. Marie, comparet indulgentiam plenariam.

Refert quidam autor libello sermone Hispano conscripto, quemdam Sanctum habuisse reuelationem, qua affirmabatur prædicta propositio; sed est contra sensum Ecclesie, & ea reuelatio non est admittenda, sed, vt supra, reiicienda.

D V B I V M XCVI.

An mereatur asserere, quod Angelus custos cognoscat cogitationes cordium eius hominis cuius est custos.

Respondeo, si sermo sit de cognitione ex solis viribus naturæ Angelicæ, res est falsa, vt diximus in materia de Angelis. Si verò sit sermo de cogitatione ex speciali reuelatione Dei, doctrina est possibilis. An verò talis reuelatio concedatur aliquando Angelo custodi, probabiliter potest affirmari, vt pium, & conueniens officio Angeli custodis.

D V B I V M XCVII.

An mereatur censuram asserere, quod vnus Angelus custos simul tempore exerceat officium custodiae respectu plurimum hominum.

Respondeo mereri grauem censuram, quia est contra communem sensum Sanctorum, & Scholasticorum, & Ecclesie, & est doctrina plus quam temeraria, & viri docti existimant sapere errorem.

D V B I V M XCVIII.

Quam censuram mereatur asserere, quod non sint in Deo, voluntas arcana, & reuelata.

Sciendum est fuisse errorem Caluini asserere in Deo esse voluntatem arcanam, & reuelatam; ipse verò ita explicabat hanc doctrinam, vt diceret voluntatem Dei reuelatam esse in Scripturis, qua prohibet peccata; voluntatem verò arcanam esse secretam, qua vult peccata, ita refert Becanus 1. parte cap. 11. quæst. 1. in fine. Sed est hæresis manifesta; prædicta verò distinctio potest habere catholicum sensum, si dicamus Deum aliqua reuelasse, & voluisse fieri; multa verò non reuelasse, siue velit fieri, siue velit non fieri. Vnde si quis diceret in Deo non esse voluntatem arcanam, & reuelatam, diceret verum contra

contra Caluinum; in altero verò posteriori sensu A erraret apertè.

D V B I V M XCIX.

Quam censuram mereatur asserere, Spiritum sanctum habere perfectionem, qua possit esse Pater Christi eodem modo qua B. Virgo fuit mater.

Respondeo esse manifestum errorem in fide, quia secundum diuinitatem Christus non est filius Spiritus sancti; secundum humanitatem verò non potest dici Spiritus sanctus Pater Christi, sicut B. Virgo fuit mater, quia non potest esse pater, sicut homo est pater alterius, vnde prædicta locutio ex seipsa videtur locutio Doctores indocti.

D V B I V M C.

Quam censuram mereatur asserere, quod non est actus virtutis si superior puniat hominem superbum, & pauperem.

Respondeo esse errorem manifestum, si quis velit istum actum non posse esse actum honestum in materia iustitiæ punitiæ, possunt enim esse tales circumstantiæ, vt iste actus sit honestissimus.

CENTVRIA IV.

D V B I V M I.

An mereatur censuram, qui profert sensum aliquem nouum Scripturæ.

Respondeo, si talis sensus sit contra communem sensum Patrum, & quis velit excludere, & refutare sensum Patrum, mereatur censuram temeritatis. Secundò, si sit contra vniuersum sensum Patrum, erit manifestus error, vel hæresis. Tertio, si ita quis profert nouum sensum, vt non velit excludere sensum Patrum, sed intendit in eodem loco Scripturæ esse duos sensus literales, non erit doctrina digna censura, licet interdum sit assertio improbabilis, vel parum habens probabilitatis, habenda sunt præ oculis, quæ Doctores tradunt in materia de sensibus Scripturæ, 1. parte ad quæst. 1. & circa sensus morales cauendum est, ne aliquis dicat aliquid contra sensum litteralem, in quo non raro errant concionatores, præsertim indocti. Secus quando solam loquuntur præter sensum litteralem, non contra illum. Deinde, si Patres sint diuisi circa sensum litteralem, & vir doctus cum graui fundamento tradat alium sensum distinctum, & nouum, non erit dignus censura, præsertim si cum modestia loquatur, & iudicium relinquat aliis, quod recentiores aliqui Scripturæ interpretes non semel faciunt, & certè cum fructu.

D V B I V M II.

Quam censuram mereatur asserere, S. Ioannem Baptistam fuisse conceptum sine peccato originali.

Respondeo propositionem esse erroneam, contra Scripturam, & Patres, qui vniuersaliter lo-

quuntur, & non est idoneum argumentum, ad excipiendum Ioannem Baptistam ab illis propositionibus, sicut est fundamentum grauissimum ad excipiendam B. Virginem.

D V B I V M III.

An mereatur censuram qui diceret, non esse propriam loquutionem illam, Pater, & filius diligunt se Spiritu sancto.

DE hac quæstione variæ sunt sententiæ, & explicationes, legatur P. Suarez, & Vazquez in materia de Trinitate, qui referunt varia placita, quæ & ego retuli ibidem, & non video firmum fundamentum, vel rationem, ad dicendum mereri censuram, qua diceret illam propositionem esse impropiam. Ego tamen in sensu proprio explicui illam in citata materia de Trinitate.

D V B I V M IV.

An mereatur censuram opinio aliquorum asserentium, non peccare mortaliter religiosum contra votum paupertatis, qui sepe sumeret rem, vel pecuniam sufficientem ad veniale, & furtum mortale, etiamsi sepius contraheret furtum leue.

DE sæcularibus dixi in materia de furto, & in materia de peccatis, fore graue peccatum, quando ex pluribus furtis resularet retentio magna quantitatis, quia ea materia formaliter constat ex pluribus paruis materiis: sed quia religiosus non videtur obligari ad restitutionem, quia non habet bona ex quibus possit restituere, ideo aliqui hoc tempore dixerunt, plures materias paruas furti non continuari, & ideo religiosum non peccare mortaliter.

Sed mihi hæc sententia vehementer displicet, neque audeo dicere, esse probabilem; & primò si religiosus habeat aliqua ex quibus licetè possit disponere, peccabit mortaliter, sicut de seculari diximus. Deinde ex impotentia restituendi non excusatur a peccato graui, sicut peccat mortaliter quando sumit quantitatem grauem, etiamsi ex impotentia excusetur à restitutione facienda; ergo etiamsi sigillatim sumat plures materias paruas.

Deinde, quod dicitur de paruis materiis, quod non continuantur, quia religiosus non habet bona ex quibus restituat, nullius est momenti, quia iste verè retinet materiam grauem, & intulit graue damnum, licet paulatim, & oppositum non censo tutum in praxi. Et explicatur ampliùs, quia aliàs plures religiosi possent grauissimum damnum inferre religioni, si vnusquisque sigillatim, & seorsim plures sumerent paruas materias, quod per sese appareret absurdum, si quis dicat hoc posse fieri sine peccato mortali.

D V B I V M V.

An mereatur censuram opinio asserentium per peccatum veniale amitti aliquam partem intensiõis gratiæ habitualis.

DE hoc disputant aliqui in materia de gratia, alij in materia de charitate, & communis sensus est peccatum veniale non tollere aliquid gratiæ habitualis.

tualis, & opposita sententia meretur grauem censuram, ex mente multorum doctissimorum virorum, & mihi videtur temeraria, quia est contra communem sensum Scholasticorum sine graui fundamento.

D V B I V M VI.

An sit probabile placitum asserentium, gratiam habitualem opponi peccato veniali per differentiam indiuidualem physicam ipsius habitus.

DE hoc disputant aliqui recentiores in materia de gratia, alij in materia de charitate, & modò solum promitto placitum esse omnino improbabile, refutaui in prædictis locis, & idem iudicium est de gratia habituali, quæ collata est per sacramenta.

D V B I V M VII.

An mereatur censuram asserere, quod poenitens non tenetur explicare in confessione, an peccata que confitentur, sint presentis temporis, vel vitæ præterita.

AVDIO hoc tempore ita sensisse aliquos recentiores, & probant, quia hoc solum videtur pertinere ad circumstantiam aggravantem; & tamen probabilis est opinio asserentium circumstantias aggravantes intra eandem speciem non esse explicandas ex obligatione præcepti.

Notandum est primò, eam opinionem non habere locum, quando peccatum vitæ presentis est reseruatum, & hoc est explicandum in confessione, vt confessor videat, an habeat facultatem absoluedi à reseruatis, vel non habeat.

Secundò, si poenitens in presenti tempore confessionis sit in proxima occasione peccandi, explicandum est, vt confessor iudicet an sit in statu in quo poenitens possit, vel non possit absolui.

Tertiò, si poenitens habeat consuetudinem presentem peccandi, debet illam explicare, vt sacerdos distribuatur illi medicinam, & iudicare possit, an sit rectè dispositus ad absolutionem.

Ex his colligo, vix posse dari casum in quo non sit necessarium explicare, an peccatum quod poenitens confitentur, sit vitæ presentis, vel præteritæ, & ideo iudico prædictam opinionem esse improbabilem, & in praxi non esse tutam, sed potius perniciosam bonis moribus, & multi iudicant esse grauiori censura dignam, & ex doctrina tradita constat, non esse eandem rationem de hac & aliis circumstantiis aggravantibus.

D V B I V M VIII.

An mereatur censuram, qui in rebus philosophicis, nouas, & singulares opiniones docet.

ICO primò, si tales opiniones habeant connexionem cum rebus fidei, considerandum est, an ex illis opinionibus sequatur aliquid proximè, vel remotè contrarium doctrinæ fidei, aut morum, & tunc poterunt esse illæ opiniones dignæ censura, quod seridò considerandum est. Si verò propositiones sint puræ philosophicæ quæ non habent connexionem cum doctrina fidei, vel morum, non merentur censuram, de quo optimè philosophatur D. Thomas episcopus 10. in toto proemio, citans Augustinum 5. libro

confessionum, & 1. de Genesi ad litteram, legatur Ambrosius in Psalm. 110. in illud, fundasti terram, & permanet.

D V B I V M IX.

An sit probabilis opinio asserentium, approbatum in vno Episcopatu, posse in alio audire confessiones.

DE hoc dixi in materia de poenitentia; & certè si sermo sit de eo qui approbatus est, & poenitens habet priuilegium eligendi confessorem, non videtur posse negari opinionem esse probabilem, præsertim si explicetur, vt à nobis explicata est in materia de poenitentia, nempe, vt poenitens simul cum mortalibus confiteatur aliqua venialia, ob rationem ibi assignatam.

D V B I V M X.

An mereatur censuram, qui docet, aliquam rationem Pontificis, aut Concilij, ad probandam rem fidei, non esse efficacem.

SI quæstio sit de ratione Concilij Prouincialis non confirmati à Papa, certum est non mereri censuram, secundum communem sensum Doctorem. Si verò sit sermo de ratione alicuius Pontificis, sepe docent Theologi posse esse rationem inefficacem. Sed hoc intelligendum est iuxta ea, quæ docuit P. Vazquez in materia de legibus, agens de solemnitate voti, & nos diximus in materia de voto, nempe, vt ratio ceteri debeat efficax, si illa non sit vera, non potest esse vera definitio Pontificis, & facilius potest intelligi ratione alicuius Doctoris Ecclesiæ posse esse inefficacem. legantur de hac materia Theologi in materia de Trinitate, vbi referunt rationes Patrum, ob quas volunt Spiritum sanctum non esse filium. legantur in materia de adoptione, vbi referunt, & examinant rationem Concilij Francofordiensis, quod probat Christum non esse filium adoptiuum. Et ego semper iudicavi magis conueniens esse laborare in defendenda ratione Pontificis, aut Concilij approbati, quam vnus, vel alterius Scholastici.

D V B I V M XI.

An mereatur censuram si quis dixerit aliquem Sanctum habuisse aliqualem gratiam, vel maiorem, quam habuerunt Apostoli.

DE hac comparatione doctè scribit P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 8. sect. 2. agens de sanctitate sancti Iosephi sponsi Beatissimæ Virginis. Solum aduerto, hanc comparationem non esse sine prudentia faciendam in concionibus, neque de quolibet Sancto, sed de Sanctissimo aliquo, & ita P. Suarez loco citato egit de sanctitate sancti Iosephi.

D V B I V M XII.

An mereatur censuram, qui comparat Ioannem Baptistam cum Apostolis in gradu sanctitatis.

LEGATUR P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 24. sect. 3. de qua materia concionatores aliqui parum prudenter loqui solent, seridò à Prælatibus corrigendi, propter imprudentiam.

D V B I V M

D V B I V M XIII.

Quam censuram mereatur asserere, quod Deus non concurrit ad realem entitatem actus peccandi.

DE hoc tractant Doctores in materia de peccatis, & communiter appellant errorem asserere Deum non concurrere ad actum peccandi secundum realitatem, omne enim ens per participationem pendet ab eo quod est ens per essentiam, & hoc circa peccatum commissiois.

De peccato omissionis sciendum est, esse opinionem aliquorum asserentium posse dari in voluntate puram omissionem, id est, sine vilo actu, & secundum hanc opinionem, respectu talis omissionis non est necessarius in voluntate concursus Dei, ponimus enim non esse vllum actum realem in voluntate. Secus tamen si dicamus, non dari puram omissionem, & ita ad peccatum omissionis semper concurrere aliquem actum realem. nam tunc ad talem actum necessarius est concursus Dei.

D V B I V M XIV.

An mereatur aliquam censuram asserere, aliquem præter Enoch, & Eliam futurum præcursorem secundi aduentus Christi Domini.

DE hoc legatur P. Suarez tomo 2. in 3. partem disp. 55. sect. 3. vbi refert varias sententias. Sed omnino improbabile iudicandum est asserere, aliquem præter Eliam, & Enoch venturum præcursorem secundi aduentus Christi Domini. Aduertendum est autem aliud esse asserere, cum duobus prædictis Enoch, & Eliam venturum tertium aliud, quod est omnino improbabile; aliud verò asserere, aliquem ex illis duobus non venturum, hoc enim non solum improbabile, & plusquam temerarium est.

D V B I V M XV.

An sit probabile asserere, quod propositum iurandi frequenter non sit mortale peccatum.

IN hoc oportet aduertere, quòd si propositum fiat iurandi etiam cum periculo iurandi falsum sine dubio, est peccatum mortale; si verò sit propositum frequenter iurandi verum, non est mortale ex obiecto, tamen ex adiuncto periculo erit mortale, etiam si non intendatur periculum, & moraliter difficile est cum frequentia iurandi ex proposito præcedenti, non exponi periculo iurandi falsum, & contrarium neque est probabile, neque practicc securum.

D V B I V M XVI.

An sit probabile asserere, quod propositum peccandi venialiter non sit peccatum mortale.

IN hoc dubio considerandum est, an sit tale genus peccati venialis, vt ex materiis multorum venialium fiat mortale, & hoc casu tale propositum erit mortale, v.g. propositum faciendi plura peccata venialia furti, ex quorum materia potest fieri mor-

A tale, vt diximus in materia de peccatis. Si verò talia sint peccata venialia, vt ex illis, aut ex eorum materiis non possit fieri vnum mortale, solum est considerandum, an ex tali frequentia imminet aliquod periculum extrinsecum peccandi mortaliter in aliqua materia adiuncta, tunc enim ex hac parte posset esse prædictum propositum mortale, licet ex solo obiecto, & materia venialis non esset mortale.

D V B I V M XVII.

An sit tutum in conscientia retinere libros prohibitos ex præcepto sanctæ Inquisitionis, quando libri non continent doctrinam contrariam fidei, aut sacre doctrina.

RESPONDEO, nullo modo esse tutum, & esse grauius peccatum, etiam si libri non contineant malam doctrinam, quia Senatus sanctæ Inquisitionis nunquam prohibet aliquem librum, nisi ob causam iustam boni communis, & ita præceptum est iustum, & obligans, & oppositum asserere est erroneum, & scandalosum, & sic facientes, vel sentientes contra præceptum sanctæ Inquisitionis manifestandi sunt Inquisitoribus, & seuerè puniendi, & qui certò agnoscent huiusmodi delinquentes, obligati sunt ad manifestandos illos sanctæ Inquisitioni.

D V B I V M XVIII.

An sit probabile asserere, non esse peccatum pingere imagines turpes, & inhonestas.

SOLUTIO huius dubij pendet ex principiis generalibus de scandalo. Et aliqui putant hoc esse licitum. Primò, quia vsus id habet in omnibus prouinciis Ecclesiæ. Secundò, quia tales imagines primariè fiunt ad ostendendam perfectionem artis, ita non refert si ex accidenti moueant ad peccatum. Tertiò, quia multi viri etiam Ecclesiastici habent tales imagines, & si perfectæ sint, eas emunt magno pretio.

Sed multi viri pij, & doctissimi existimant hoc non esse licitum, quia scandalum actiuum nunquam est licitum, & negare non possumus, hinc concurrere scandalum actiuum, quia manifestare partes inhonestas, vel est opus malum, vel habens speciem mali, cum moueant ad peccatum; quia imago inhonesta multo magis mouet ad malum, quam verbum aliquod turpe, & certum est hoc esse peccatum.

Sed vt temperemus hanc sententiam, distinguendum est. nam si sermo sit de imagine hominis, aut scemina quantum ad partes quæ turpes non sunt, licitum est illas pingere, etiam si nuda pingantur, quia istæ per se non mouent ad malum. Secundò tamen si pingantur partes inhonestæ, & occultentur, non erit peccatum illas pingere, quia tunc non mouent ad malum, & ita solent pingi imagines Sanctorum aliquando. Tertiò, si occurrerit causa aliqua iusta pingendi partem aliquam ex his quæ dicuntur inhonestæ, posset pictor excusari à peccato. Explicatur, quia si scemina absque vlla causa manifestet partem turpem, sine dubio erit peccatum, & tamen si illam manifestet ex necessitate ad medicinam propter morbum, non erit ea manifestatio peccatum, & idem est de verbo necessario ad explicandam rem turpem. hæc omnia sunt

sunt consentanea doctrinae autorum in materia A
de scandalo, de quo dixi 2. 2. tomo 1. ad quaestio-
nem 43.

Restat satisfacere his, quae pro contraria parte
adducta sunt.

Ad primum respondeo, usum illum absolute non
esse licitum, nisi fiat cum dictis circumstantiis.

Ad secundum responderetur, quod si offensio per-
fectionis artis esset necessaria, excusaret eam adio-
nem à peccato; sed ad usum communem non potest
occurrere necessitas, quae excuset ab occultatione
illarum partium.

Circa tertium occurrit difficultas de his qui
retinent tales imagines, & in loco publico eas col-
locant, in quibus non facile occurrit iusta causa
illas retinendi, si enim eas volunt conseruare ad
ornatum, & ostentationem, possunt illas retinere,
partibus turpibus coopertis per artem, & ego ipsas
personas testes facio suae intentionis, si velint illam
manifestare, ut prudens Confessor iudicet, an illud
faciat cum peccato, aut sine illo.

Restat explicandum, an sit peccatum mortale ta-
les imagines retinere. Aliqui absolute docent esse
peccatum mortale, quia videtur grauis materia.
Alij putant non esse peccatum mortale, & expli-
cant, quia non semper est peccatum mortale pro-
ferre verbum aliquod turpe, quod est imago rei in-
honestae; ergo à simili, non semper erit peccatum
mortale talem imaginem retinere. Si tamen ita
pars inhonesta esset depicta viuus coloribus, & aliis
circumstantiis, ut vehementer moueret ad peccatum
graue, non esset facile hoc excusare.

Uterius restat explicandum, quid sit dicendum
de his qui conspiciunt has imagines inhonestas;
sed in hoc dubio philosophandum est, iuxta do-
ctrinam quam tradunt Doctores in materia de tem-
perantia, agentes de actibus turpibus, contra castita-
tem, de quibus dixi 2. 2. ad quaest. 150.

D V B I V M XIX.

An mereatur censuram asserere, Angelos creatos
ante creaturam corporalem.

ID docuerunt aliqui Patres, de quo disputant
Theologi in materia, & nos ibidem diximus, &
legi potest P. Vazquez qui rem optime tractat, vir
plane doctus, neque ad censuram procliuius, sed
veritatis amator.

D V B I V M XX.

An possit aliquis sine nota censura asserere, Pon-
tificem, vel Concilium approbatum asserere
aliquem locum Scripturae, qui non probet
efficaciter intentum Concilij,
aut Pontificis.

ET primo facile concedunt Doctores hoc posse
contingere, & exemplum esse potest, quod
Theologi disputant de reuiuiscencia meritorum, &
aliqui contendunt probare ex cap. 6. ad Hebraeos, quod
adducit Concilium Tridentinum; & alij interpretes
recentiores Pauli in illum locum alium esse sensum
Pauli; quando tamen Concilium ex instituto definit
sensem alicuius loci Scripturae, non potest dubitari
de sensu Concilij; varia exempla occurrunt in
variis materiis.

D V B I V M XXI.

An sit probabile posse aliquem lucrare Iubileum
absque confessione, & communionem, quando
Pontifex requirit confessionem,
& communionem.

ALiqui opinati sunt, non esse necessariam com-
munionem, vel confessionem, quando pru-
denter iudicat, se esse in statu gratiae, quia Pon-
tiffex solum videtur requirere confessionem, & com-
munionem ad comparandum statum gratiae. Sed
haec sententia mihi videtur improbabili, quia Pon-
tiffex expresse requirit confessionem & commu-
nionem, ad maiorem animae puritatem, quae locum ha-
bet etiam si quis sit in statu gratiae. Et ubi manifeste
Pontifex illa duo requirit, non est idoneum funda-
mentum ad dicendum sine illis posse hominem lu-
crari Iubileum, & hic est communis sensus, non so-
lum Doctorum, sed fidelium.

D V B I V M XXII.

An mereatur censuram opinio asserentium,
eundem locum Scripturae sacrae non
habere duos sensus literales.

DE hoc diximus in materia de sensibus Scripturae,
ubi ostendimus contra Bañez non mereri cen-
suram, licet sit falsa, legatur noster Gallus 1. p. lib. 1.
tract. 7. cap. 4. qui hoc fuse explicat, & eam quaestio-
nem exceptat à censura.

D V B I V M XXIII.

An mereatur censuram asserere, quod Euangelista
citat aliquem Scripturae locum, per accom-
modationem solum, & non in
sensu literali, vel
mystico.

DE hoc dixi in materia de sensibus Scripturae, &
quando Euangelista ita citat, ut dicat, hoc fa-
ctum est ut adimpleatur quod scriptum est per Pro-
phetam, vel quid simile, plane opinio est grauius
censura digna, & plus quam temeraria. Secus si re-
citetur solum quasi verba sumens, & ad alia appli-
cet, legantur Scholastici 1. part. ad quaest. 1. in citatum
art. 10.

D V B I V M XXIV.

An mereatur censuram asserere in Deo esse
sex notiones.

AVgustinus quidem solum assignat quinque, &
multi Scholastici illum sequuti sunt, de quo
dixi in materia de Trinitate. Sed Scotus, & eius disci-
puli assignant sex notiones, neque video argumen-
tum tanti ponderis contra Scotum, ut dicam opo-
positam mereri censuram. Quod enim contrarium
dixit Augustinus, non est satis ad dicendum sen-
tentiam Scoti mereri censuram, ut constat ex
his quae diximus de auctoritate vnus
sancti, tract. de Topicis
sacris.

D V B I V M

D V B I V M XXV.

An mereatur censuram asserere, aliquam histo-
riam ab Ecclesia receptam in Breviario
esse falsam.

Respondeo considerandum esse, an ea historia
sit omnino certa, vel solum ut probabilis re-
cepta ab Ecclesia, quod si solum referatur ut pro-
babilis, non meretur censuram asserere esse falsam,
quia Ecclesia non determinat esse veram; quando
verò ex aliquibus fundamentis esset certa iudicio
doctissimorum, non careret temeritate esse falsam,
nisi res esset sub opinione apud probatos viros,
& doctos, & praecipue si habenda est ratio anti-
quae traditionis, si talis aliqua sit, & semper cu-
randum est ne proferatur propositio aliqua scan-
dalosa respectu audientium, & piarum aurium
offensua.

D V B I V M XXVI.

An mereatur censuram asserere, quod Sanctus
aliquis Doctor Ecclesiae errauit in
aliqua materia.

Legantur quae diximus de Topicis sacris, agentes
de causa sumendi argumentum ex auctoritate
sanctorum Patrum, ubi ut certum tradidimus, vnum, C
vel aliquos Doctores non habere auctoritatem in-
fallibilem, & potuisse errare ostendunt Doctores
agentes de locis theologicis: & plura adducunt
exempla sanctorum Doctorum, qui errarunt; sed
quantum fieri possit curandum est sanctos Patres in
bonum sensum explicare, & eos excusare.

D V B I V M XXVII.

An mereatur censuram asserere Christum Domi-
num non fuisse martyrem.

Non defuit, qui ita loqueretur, eo quod martyr
frequenter dicitur, qui pro Christo patitur
mortem. Sciendum est quod S. Thomas in 4. agens
de laureolis, & tractans an Christus meruerit lau-
reolam, docuit Christum fuisse verissime martyrem,
& sic loquuntur plures Scholastici in 4. agentes de
laureolis, & negari non potest Christum fuisse pro-
priè & verè martyrem, quia mortuus est pro veritate
defendenda, & pro ferendo testimonio veritatis,
& hoc negare est error.

Sciendum deinde est, aliquando martyris nomi-
ne significari illum, qui pro Christi fide mortuus
est, & hoc sensu Stephanus dicitur ab Ecclesia in
suo officio responsorio octauo, qui in numero mar-
tyrum inuictus est primus; loquitur Ecclesia de il-
lis qui pro Christo mortem passi sunt, & dicitur
Christus à Patribus caput martyrum, sed non est
fas dicere non fuisse martyrem verissime, & pro-
piissime.

D V B I V M XXVIII.

An sit probabilis opinio asserentium posse impleri
preceptum recitandi horas canonicas per solam
externam recitationem horarum, etiam si quis
non habeat attentionem internam.

Ita plures videntur sentire aliqui huius aetatis,
& alij putant probabile. De attentione requisita

A ad recitandum horas ex praepcepto debitas, diximus
in materia de horis canonicis. Nunc solum dico, praedi-
ctam opinionem mihi non videri probabilem,
neque tutam in conscientia, licet viri docti, & pij
sentiant contrarium, sed perniciose videtur, & con-
tra bonos mores, interpretatio praepcepti ita laxa, &
idem dico de praepcepto audiendi Missam, nempe re-
quirete peculiarem attentionem internam.

D V B I V M XXIX.

An sit probabilis opinio Gracorum asseren-
tium, quod in die iudicij aliqui
non moriantur.

Non defuerunt qui dicerent non esse probabi-
lem, & mereri censuram, sed decipiuntur,
& contrarium docet S. Thomas 1. 2. quaest. 81. &
multi Patres eam sequuntur, quos citat Basilius in
variis quaest. 10. Scholastica. Suarez tomo 2. in 3. partem
disp. 50. sect. 2. dicit, esse temerarium asserere, hanc
propositionem esse dignam censura.

D V B I V M XXX.

An mereatur censuram asserere, quod tempore
passionis tenebrae non comprehenderunt omnes
omnino partes terra.

ALiqui dixerunt mereri censuram, sed fallun-
tur, quia contrarium docuit Dionysius duabus
epistolis de hac re. S. Thomas 3. part. quaest. 44. art. 2. ad
2. Maldonat. in cap. 17. Mattha.

D V B I V M XXXI.

An mereatur censuram asserere, quod diluuium
non attigit partes omnes omnino, sed vni-
uersam terram tunc habitabilem
ab hominibus.

ALiqui damnant hanc sententiam. Sed fallun-
tur, quia contrarium sentit S. Thomas quaest. 5.
de potentia, art. 5. ad 17. 1. part. quaest. 102. art. 2. ad 4.
proemio in 2. Genesis, allegato à Sixto Senensi lib. 5.
annotatione 13. Suarez lib. 3. de opere sex dierum cap. 6.
num. 39. Maluet. lib. de paradiso cap. 84. & sentit P. G. a-
briel Vazquez. & hanc sententiam refert Pius II. de
descriptione Asiae, Africae & Europae cap. 5. Abulen-
sis in cap. 13. Genesis, cap. 93. & alij.

D V B I V M XXXII.

An mereatur censuram asserere, quod anima
Christi cognouit omnia possibilia.

DE hoc dixi in materia de Incarnatione, agendo
de scientia Christi. legi potest Vazquez. Non
defuit qui ausi fuerunt dicere, animam Christi cog-
nouisse omnia possibilia, & alij putant hanc
doctrinam non mereri censuram, licet sit falsa.
Sed multi viri docti huius aetatis censent talem sen-
tentiam esse falsam, & mereri grauem censuram sal-
tem temeritatis, quod mihi placet; est enim
contra communem sensum Schola-
sticorum, & sine idoneo
fundamento.

D V B I V M

DVBIVM XXXIII.

An sit probabilis opinio aliquorum recentiorum asserentium, restitutionem aliquando esse actum iustitiae distributivae.

DE hoc dixi 2. 2. *tomo 2. ad questionem 62.* & merito multi putant talem opinionem esse improbabilem, & mihi videtur plusquam falsa, & aliquid continere temeritatis, est enim contra communem Doctorem sensum, sine idoneo fundamento, seu argumento. Et qui putant, praedictam cognitionem essentiae divinae, & omnium possibilem esse comprehensionem, plane dicunt, eam opinionem mereri gravem censuram, sicut meretur censuram dicere Deum esse comprehensibilem, & de facto comprehendi ab anima Christi.

DVBIVM XXXIV.

An sit probabilis opinio asserentium, mutuum consensum eorum qui contrahunt matrimonium, sufficere ut Pontifex dispenset in matrimonio rato, non consummato.

DE hac re agit P. Thomas Sanchez *lib. 2. de matrimonio disp. 16. & num. 9.* refert aliquos asserentes, mutuum voluntatem coniugum esse causam sufficientem, ut Pontifex dispenset. Sed ipse P. Thomas Sanchez contrarium docet, & mihi opinio contraria non est probabilis, esset enim contra commune bonum, & ea levis causa apparet, ad dissolvendum contractum natura sua indissolubilem.

DVBIVM XXXV.

An mereatur censuram concedere in Deo mutationem virtuales intra ipsum Deum.

Aliqui recentiores agentes de actu libero Dei docent, posse in Deo ab aeterno actum creandi aliquam rem, & si non esset talis actus virtualiter, deficere in ipso Deo aliquid virtualiter, non realiter. Quae doctrina multis videtur digna gravi censura, quia contra simplicitatem, & immutabilitatem Dei constituunt in Deo talem mutationem, & quod dicunt *virtualiter*, solum videtur inuentum ad effugiendam difficultatem, & ratio contra hanc doctrinam est efficax, nam vel illa mutatio est ante intellectum, & sic est realis; vel per intellectum, & tunc non sufficit ad saluandam difficultatem de decreto libero Dei quod intendunt. Et mihi ab omni impossibilis est, & absurda & digna censura gravissima.

Dices, aliqui Doctores ponunt actum liberum Dei, modum realem ex motione Dei, distinctum ab esse Dei, qui ab aeterno potuit non esse, & esse in Deo, & tamen minus est concedere distinctionem virtuales. Respondeo, etiam eam doctrinam esse improbabilem, & meo iudicio dignissimam gravi censura, quia multa habet absurda, & pugnat cum simplicitate Dei.

DVBIVM XXXVI.

An sit probabilis opinio asserentium, eum qui mala fide emit rem à latrone, posse eam restituere latroni, neque obligari ad restituendam eam vero domino.

DE hoc dixi in materia de *restitutione*, & non de sunt qui sequantur praedictam sententiam. Mihi tamen omnino est improbabilis, & ratio illius nullius est momenti, dicitur enim id posse facere emptorem, ut reciperet pretium suum à latrone. Sed hoc nullius momenti est, quia ipse mala fide illud dedit, & ita sibi imputer, si non possit recipere pretium, & si non det vero domino, manifeste cooperatur furto per continuationem, & perseverantiam.

DVBIVM XXXVII.

An sit probabile placitum aliquorum asserentium, lectionem de fructibus indistinctis rei furto obiectae, obligare ad restitutionem illarum.

Non defuit vnus, vel alter recentior Theologus, qui id affirmet: sed est contra communem sensum, quia illi fructus rei, de qua diximus in materia de *restitutione*, & communis sententia intelligitur de iure naturali, quia de iure positivo communi aliud vult statutum, de quo alibi diximus.

DVBIVM XXXVIII.

An mereatur censuram asserere, non posse esse paupertatem Evangelicam cum dominio rei.

Non defuit vnus, vel alter qui ita loqueretur: sed est error, quia in *Extrauaganti Ascendens Domino*, definitum est à Gregorio XIII. eos qui in Societate Iesu emisserunt tria vota simplicia post biennium, esse verè religiosos, sicut professos Societatis, & aliorum ordinum, & in eadem *Extrauaganti* dicitur ipsos habere dominium suarum rerum, licet non possint liberè illis uti sine licentia superioris, & tamen certum est, non posse esse religiosum statum sine paupertate Evangelica.

DVBIVM XXXIX.

Quam censuram mereatur asserere, Christum non fuisse proprie Prophetam.

DE hac materia dixi suo loco, & aliqui putant non-carere temeritate. Mihi satis sit dicere, non esse probabilem, quod in Hispania senserunt multi.

DVBIVM XL.

An mereatur censuram asserere, Christum habuisse morbum aliquem.

DE hoc dixi in materia de *Incarnatione*, 3. *part. ad quest. 14.* & communiter sentiunt Doctores esse temerariam, & erroneam, contra communem sensum Scholasticorum, & fidelium omnium.

DVBIVM

DVBIVM XLI.

Quam censuram mereatur asserentis, matrimonium inter fideles baptizatos esse sacramentum, sed non esse de fide quod conferat gratiam.

Respondetur, haec opinio quoad primam partem est certa. Secunda tamen defendi non potest sine errore post Concilium Tridentinum, quia definit matrimonium esse sacramentum nouae legis, & sacramenta nouae legis conferre gratiam ex opere operato. Quod verò aliqui docent, post Concilium Florentinum esse certum, matrimonium de fide esse sacramentum, non tamen esse de fide conferre gratiam, etiam reiciendum est ut improbabile, & temerarium, sapientiusque erroneum, quia in omni lege semper fuit sacramentum verum, & proprium conferre gratiam. legatur P. Thomas Sanchez *lib. 2. de matrimonio. disp. 10.*

DVBIVM XLII.

An mereatur censuram hac propositio: Humanitas Christi in instanti temporis, in quo vnita est verbo diuino prius natura habuit propriam subsistentiam.

Reserunt recentiores hanc propositionem aliquando traditam à quodam Theologo antepaucos annos, & aliqui dixerunt solum esse malam philosophiam, quia in eodem instanti temporis non potuit humanitas habere propriam subsistentiam, & carere illa. Alij tamen docuerunt, talem propositionem non solum esse temerariam, sed sapere errorem, quia secundum illam concedendum est in eodem temporis momento, humanitatem Christi habuisse duas personalitates, diuinam, & humanam, & negari non possumus doctrinam esse periculosa in fide, & fauere haeresi asserentium in Christo duas personas.

DVBIVM XLIII.

Quam censuram mereatur opinio asserentium, pueros eo tempore quo obligari incipiunt praecipio confessionis, obligari praecipio Eucharistiae.

Aliqui putant improbabilem, eo quod non habet idoneum fundamentum. Alij putant plusquam temerariam, quia est contra communem sensum Doctorem, imò contra sensum Ecclesiae, & merito grauius reprehendunt talem doctrinam.

DVBIVM XLIV.

Quam censuram mereatur opinio asserentium, non posse superiorem religionis priuare subditum receptione Eucharistiae ad tempus, propter correptionem illius.

Respondetur doctrinam esse temerariam, & contra sensum Ecclesiae, & usum sanctissimum religionum. Notandum verò est circa hoc, & praedictam propositionem, autores illius citare pro ea plures Doctores, & testimonia non pauca, quae tamen si attentè legantur, eam doctrinam non tradunt, & idem est obseruandum pro his quae dicuntur de facultate poenitentis ad communionem. P. Luisj de Torres *select. disp. Pars I.*

Anicandum contra consilium Confessoris, quae doctrina scandalosa est, & temeraria, & contraria bonis moribus poenitentium, & regimen animarum.

DVBIVM XLV.

An mereatur censuram hac propositio: Pater est causa filij.

DE hac locutione diximus in materia de *Trinitate*, & Patres Graeci olim ita loquuti sunt: sed Latini noluerunt uti nomine *causa*, sed nomine *principij*, quia nomen *causa* significat imperfectionem in effectu, secundum proprietatem vocabuli, & aliqui hoc tempore putant eam locutionem non mereri censuram aliquam, sed dicunt non esse propria. Alij verò merito docent, iam inter Latinos non posse uti tali locutione aliquem, sine aliqua temeritate in modo loquendi, & hoc mihi placet. Et sanè illa locutio impropria est, & ex modo significandi tribuit filio imperfectionem: ergo modus ipse loquendi est temerarius, & sapit errorem. Inter Graecos tamen catholicos facilius posset admitti ea locutio. legantur quae diximus 1. *parte, ad questionem 33.* & ibi alij interpretes, & non desunt periti linguæ Graecae, qui dicant, idem quod apud Graecos significat causam, significat etiam principium. Et dicendum est, quod licet vnus, vel alter Pater Graecus interdum dicat, filium ratione originis posse dici obedientem Patri, tamen impropria esse locutionem, neque vsurpandam ab Scholasticis, quia obedientia in rigore requirit subiectionem, quae non est in filio, ut Deo, ideo vitanda est talis locutio, ne videamus fauere errori Arrianorum.

DVBIVM LXVI.

An sit probabile placitum asserentium, Christum praedestinatum ut redemptorem ante prauisum peccatum primi Parentis.

Avidui ego virum doctissimum, qui putant talem propositionem esse piarum aurium offensionem, & parum consentaneam bonitati Dei. Et mihi semper vehementer displicuit, neque visa est probabilis, imò parum consentanea doctrinae Patrum multorum, qui sentiunt, Christum praedestinatum post prauisum peccatum primi parentis, de quo 3. *part. ad quest. 1.*

DVBIVM LXVII.

An sit probabilis sententia qua docet, unum hominem non posse ut applicare suam satisfactionem pro poena temporali alterius ut spoliat se propria satisfactione.

DE hoc diximus opusculo contra errores Michaëlis Baij, & in materia de *poenitentia*, agentes de satisfactione. P. Suarez, & alij in materia de *poenitentia* agentes de satisfactione, improbabilem appellant talem sententiam. Alij graui censura dignam putant. Non desunt tamen aliqui, qui ut veram illam defendant, & alij qui à censura excusent. legantur quae ego retuli, & docui *locis citatis*. Et certè communis sensus fidelium est, quod

R dum

dum quis applicat pro altero opus pœnariarum pro pœna temporali, se spoliat sua satisfactione, quamuis sit controuersia inter Doctores, an hoc fiat de congruo, vel de condigno, ex sola natura rerum, vel ex lege, & ordinatione Dei, de quo latius suo loco.

D V B I V M XLVIII.

An mereatur aliquam censuram opinio asserentium, existentia naturæ non distingui à naturæ.

Non defuit vnus, vel alter recentior, qui dicat talem opinionem mereri non leuem censuram, quia ex illa sequitur Christi humanitatem existere creatam existentia & propria, ex quo inferitur, B. Virginem non genuisse hominem Deum, nec fuisse matrem Dei, quia non genuit hominem Deum, vt illi humanitati communicaretur existentia Dei. de hac difficultate diximus in materia de *Incarnatione*, & certè sine temeritate non potest dici illam opinionem de identitate essentia cum persona esse improbabilem, aut mereri grauem censuram, nam illam sequitur Scotus, & eius discipuli, & ex alijs Doctoribus quamplurimi, & multi putant non esse contra sanctum Thomam.

Difficultas verò proposita, de existentia humanitatis Christi, leuioris momenti est, de qua diximus in materia de *Incarnatione*, & vt B. Virgo fuerit mater Dei verè, satis est genuisse humanitatem, quæ in primo instanti conceptionis fuit vnica persona Verbi diuini, nam facta hac vnione, hic homo est Deus, per communicationem idiomatum, vt latius dixi suo loco.

D V B I V M XLIX.

An mereatur censuram hac propositio: In Christo est persona humana.

Aliqui concedunt esse veram talem locutionem, quia personalitas Verbi cum humanitate componunt personam, quæ natura humana dicitur persona humana. Alij tamen meritò docent, talem loquutionem mereri grauem censuram, quia sapit errorem asserentium in Christo Domino esse duas personas, alteram humanam, & alteram diuinam.

D V B I V M L.

An mereatur censuram hac propositio: In Christo est duplex esse.

Aliqui docent mereri censuram, quia talis loquutio significat in Christo esse duplex esse completum, & personale, ac proinde duas personas.

D V B I V M LI.

An mereatur censuram asserere quòd Deus se solo possit producere habitum inclinatum ad falsum.

Quid sit dicendum de veritate, vel falsitate huius propositionis, diximus in materia de *fide*. Modò autem solum placet dicere talem pro-

positionem non mereri censuram, quia multi viri docti & graues Theologi illam tradunt, qui expresse docent, Deum per talem habitum non testificari falsum, sed solum materialiter inclinare ad assensum falsum, sicut potest concurrere ad materiale peccati.

D V B I V M LII.

An mereatur censuram asserere quòd frater potest occidere sororem que concepit ex fornicatione, si frater timeat infamiam sibi ex futuro partu.

Refertur quidam Professor Theologiæ moralis qui docuit id esse licitum. Sed meritò multi graues Theologi in Hispania docuerunt talem propositionem non solum esse scandalosam, & temerariam, sed manifestum errorem, quia talis infamia nunquam iudicata est à Doctoribus causa iusta homicidij autoritate priuata faciendi, & idem iudicium est de patre respectu filia. An verò possit licite maritus occidere vxorem deprehensam actualiter in adulterio, diximus 2. 2. in materia de *homicidio*.

De qualitate propositionum huius materiæ, optime Lector, hæc habui, quæ modò tibi do, plura daturus, si Dominus dederit vitam, salutem, & gratiam.

Legat curiosus Lector censuras quas in specie assignauimus propositionibus Michaëlis Baij, opusculo decimoquinto, inter opuscula de *gratia*, vbi damnantur hæc propositiones, & illarum censuras ego assignaui: pertinent autem ad materias diuersas, & ex illis complenda erit hæc centuria.

DISPUTATIO XXXI.

SCHOLASTICA, & POSITIVA.

D V B I V M I.

An aqua vino infusa conuertatur in sanguinem Christi, etiamsi prius non fuerit conuersa in vinum.

ATENTVR Scholastici, vt vidimus, aquam non esse de essentia Sacramenti, nihilominus est quæstio, an conuertatur in sanguinem Christi, quando ante consecrationem non est conuersa in vinum: refert Innocentius *cap. cum Marthe, de celebratione Missarum*, tres opiniones quæ eo tempore inter Theologos circumferebantur; nos verò alia denuo referemus etiam ab aliquibus exoptatas.

Prima sententia erat, vinum conuerti in sanguinem, aquam verò in humorem phlegmaticum, quem purarunt de latere Christi fluxisse: sed hic error damnatus fuit ab Innocentio III. *cap. in quadam, de celebratione Missarum*. Secunda sententia, quam refert tertio loco Pontifex, est asserentium, aquam semper manere sub specie, & forma aquæ, & non conuerti in sanguinem.

Sed refutatur ab Innocentio citato *c. cum Marthe*, quia vnuersum negat efficacitatem vino ad conuertendam aquam: refutari etiam potest, quia, vt supra refellimus, Patres docent totum calicem ex aqua & vino conuerti in sanguinem Christi; sententiam verò, quam

quam secundo loco refert Innocentius, nos infra referemus, & vt veram explicabimus.

Deinde est alia sententia asserentium, aquam quidem vino infusam conuerti in sanguinem, si ante verba consecrationis non est conuersa in vinum, inferunt aliqui huius ætatis; ex autoribus tamen eam expresse tradidit Alanus *lib. 1. de Eucharistia, lib. 13. Egidius hic in aris. 8.* Ex duobus verò capitibus solet probari, alterum est auctoritas aliquorum Patrum, qui docent, aquam & vinum conuerti in sanguinem Christi; alterum ratio, qua probatur, aquam non posse conuerti in vinum in tam paruo tempore.

Et primò adducitur Damascenus *lib. 4. de fide, cap. 14.* Secundo adducitur Algerus *1. de Eucharistia, cap. 6.* Tertio adducitur Palchafius *de corpore & sanguine Domini, cap. 11.* habetur *4. tomo Bibliothecæ.* Quarto adducitur Martinus Bracharenfis in collatione capitulorum ex Synodis Græcorum *c. 55.* Quintò citatur Rabanus *de corpore & sanguine Christi, cap. 4.* Sextò Ambrosius *lib. 4. de Sacramentis, cap. 4.* refertur *canone prius, el 2. de consecratione, distinct. 2.* & similia testimonia Patrum citantur à recentioribus, sed ex dicendis facile erit omnia explicare.

Deinde si prius aqua deberet conuerti in vinum, vix posset hoc fieri. Primò, quia in Concilio Triburienfi *cap. 19.* vt dixi, permittebatur infundi tertiam partem aquæ: difficile verò videtur tantam aquam tam paruo tempore posse conuerti in vinum.

Secundò, quando ob ignorantiam, vel aliam causam, necesse esset, post sumptam hostiam consecratam à Sacerdote denuo consecrare calicem, qui non fuit consecratus, & statim fieri mixtionem, & post illam consecrationem, tunc non posset fieri conuersio aquæ in vinum. Tertio credibile non est Christum miscuisse modicissimam aquam, sed multam ob temperantiam; tanta verò aqua non posset in vinum conuerti. Quarto, quia si farina tritici miscetur aliquid alterius farinae, conuerteretur in corpus Christi; ergo à simili. Quintò, alijs si non conuertitur aqua in sanguinem, falsa essent illa verba, *hic est sanguis*, ergo. Sextò, quia illud mixtum dicitur absolute vinum; ergo totum conuertitur in sanguinem, etiamsi aqua in sua substantia permaneat. Vltimò, quia arte aliqua potest aqua à vino separari post mixtionem: signum ergo est non conuerti in vinum.

Vera tamen sententia est, quam Innocentius III. *cap. cum Marthe, de celebratione Missarum*, refert secundo loco, nempe aquam conuerti in sanguinem Christi, quæ prius in vinum conuertitur, ex qua sequitur non conuerti in sanguinem, nisi prius in vinum conuertatur.

Hanc opinionem sequuntur Scholastici multi, qui post Innocentium III. scripsere, Alensis *4. part. quest. 10. membr. 4. art. 1. §. 4.* Bonaventura *in 4. dist. 11. 2. p. distinctionis, art. 1. quest. 3.* Richard. *art. 3. quest. 5.* Scotus *quest. 6. Paludanus quest. 1. art. 6.* & multi alij, quos citat, & sequuntur hic P. Vazquez, & P. Suarez, & P. Valentia *punct. 1.* qui adducunt S. Thomam *hic in art. 8.* & in Catechismo Romano dicitur hæc opinio omnium Ecclesiasticorum scriptorum.

Et eam probabiliorē esse dixit Innocentius *loco citato*, sed recentiores aliqui contendunt, Innocentium non dixisse, aquam prius transire in vinum vt conuertatur in sanguinem; sed aqua simul cum vino in sanguinem Christi conuerti, quod ipsi non negant, sed solum dicunt aquam conuerti in sanguinem Christi, etiamsi prius non conuertatur in

P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

vinum: hoc tamen nullius momenti est, nam Pontifex ex tribus opinionibus ibi relatis probat eam, quam secundo loco retulerat, nullam autem retulerat asserentium, aquam conuerti in sanguinem, etiamsi prius non conuertatur in vinum, vt recentiores excogitarunt cum Alano supra citato.

Deinde solet adduci contra sententiam recentiorum, Aristoteles *libro de generatione, cap. ultimo, textu 88.* vbi docet, quòd paruum est, & facile diuidi potest, facile etiam posse in aliud transmutari. Cum igitur modicissima aqua debeat infundi vino, facileque diuidatur, facile in vinum poterit transmutari.

Rationibus verò theologicis contendunt Theologi huius temporis confirmare hanc opinionem contra opinionem recentiorum: & aliqui probant, quia, vt supra dictum est, aqua solum est necessaria ex præcepto Ecclesiastico; ergo non pertinet ad essentiam Sacramenti.

Hæc enim ratio calumniæ patet; Doctores enim contraria sententiæ docent, aquam quidem vino coniunctam esse institutam materiam consecrationis, liberam tamen: ex præcepto autem Ecclesiæ habere, vt misceri debeat, sicut si aliquis diceret, peccata venialia, quæ sunt materia libera Sacramenti penitentia, posse aliquando subiici clauibus in confessione, ex præcepto Ecclesiæ. Quapropter contendendum est probare, aquam non fuisse institutam à Christo materiam huius Sacramenti. Alij impugnant, quia ex opposita sententia sequeretur, materiam calicis essentialē non esse purum vinum, sed mixtum aqua. Sed hoc etiam est leuioris momenti, nam qui sequuntur sententiam Alani, manifestè docent, solum vinum esse materiam essentialē necessariam ex institutione Christi.

Tertio probant aliqui recentiores *in articulum 8.* quia si aqua potest immediatè conuerti in sanguinem, ergo non minus posset conuerti aqua naturalis, quam aqua rosacea, vel quælibet alia. Sed hoc parum probat, quia posset aliquis respondere pro Alani sententia, solum aquam naturalem posse conuerti in sanguinem Christi, quia illa sola est, quæ infundenda est vino, ex præcepto Ecclesiæ, quam infundit Christus.

Quarto probant alij, quia si aqua simul cum vino potest conuerti immediatè in sanguinem, non videtur posse assignari ratio, propter quam aqua non sit materia æquè necessaria ad vinum. Sed etiam hæc ratio non vrget, quia possunt respondere, qui sequuntur sententiam Alani, esse diuersam rationem vini, & aquæ, & colligi ex sensu Ecclesiæ, & ex his solui possunt similes rationes, quæ solent fieri contra prædictam opinionem.

Mihi ergo placet communis sententia, & vt supra dixi, probanda est auctoritate Innocentij III. *loco allegato*, qui eam eligit vt probabiliorē. Confirmari etiam potest non leuiter ex communi sensu Scholasticorum, & ex citato Catechismo Romano, & efficaciter, quia opposita sententia asserentium aquam esse materiam liberam huius Sacramenti, ita vt coniuncta vino possit consecrari, & separata non possit, non habet firmum fundamentum, & tamen eius institutionis à Christo facta deberet assignari idoneum aliquod testimonium Scripturæ, vel Patrum; quod tamen non assignatur, nam quæ ex Patribus adducuntur manifestè intelligenda sunt de conuersione aquæ in sanguinem Christi, quando prius mutata est in vinum.

Deinde in confirmationē communis opinionis &

explicationem eius, quod modò dicebam, expendo A
communem opinionem traditam esse ab Innocen-
tio suprà vt probabilior, quod non posset ita fa-
cile Pontifex dicere si testimonia Sanctorum, quæ
pro sententia Alani adducuntur, intelligenda essent
de cõuersione aquæ immediate in sanguinẽ Christi.

Fauent etiam Concilium Florentinum in decre-
to Eugenij, & Tridentinum *sess. 13. canon. 2.* qua-
tenus de solo vino agunt, vt de sola materia, de
qua nunquam indicant materiam necessariam, vel
liberam.

Tandem, ex sententia Alani videtur sequi ab-
surdum. nam si species aquæ consecrari possunt
simul cum vino, antequam aqua conuertatur in vi-
num: ergo si casu aliquo separentur ab speciebus B
vini post consecrationem, perseveraret Christus
sub speciebus aquæ, quod videtur paradoxon inau-
ditum, & inuisum Theologis.

Licet tamen concedatur ab aliquibus recentiori-
bus permansurum Christum sub speciebus aquæ
tantum; alij tamen id non audent concedere, sed
negari vix potest, propter rationem factam, ver-
ba enim consecrationis sub speciebus materiæ ca-
pacis constituunt Christum loco substantiæ illa-
rum, ac proinde permanet sub illis toto tempore,
quo substantia illarum sub illis permaneret, id quod
de speciebus panis, & vini certum est valde, vt dice-
mus suo loco.

Sed respondebit aliquis: species aquæ separatæ C
à vini speciebus non retinere sub se corpus Christi,
sicut neque à principio possunt consecrari sine spe-
ciebus vini. Verùm hoc responsum licet videatur
consecratiõ datum doctrinæ Alani, tamen con-
tra communem sensum Scholasticorum & fide-
lium videtur Christum separari ab speciebus sem-
el consecratis, illis perseverantibus incorruptis.
Imò docent tandiu Christum conservari sub spe-
ciebus panis, aut vini (idem iudicium debere esse
de speciebus aquæ) quandiu substantia panis, aut
vini sub illis conservaretur, & oppositum non est
tutum in fide.

Addunt P. Vazquez, & P. Suarez manere aquam
cum sua substantia, si ante consecrationem non
conuertatur in vinum: idem docent recentiores
Thomistæ in articulo 8. Et quamvis S. Tho-
mas videatur contrarium dicere, tamen sanctus
Thomas refutat opinionem asserentium semper
manere aquam cum sua substantia, quod non est
verum: de ratione verò qua vitur ibi S. Thomas,
dicam infra.

Restat soluere argumenta primæ opinionis; &
ad testimonia Patrum respondendum est, vt supra
indicauimus, illos solum voluisse aquam & vinum con-
uerti in sanguinem, non tamen disputasse de transi-
tu aquæ in sanguinem immediate, ita P. Vazquez, &
alij *hic*, P. Suarez *sestione vltima*, de quo etiam iterum
dicam infra.

Ad rationes verò sigillatim respondendum est.
Ad primam respondeo, difficile sanè esse, tertiam
partem aquæ in vinum conuerti tam breui tem-
pore. Sed Concilium Triburiense quantum ad hoc
non videtur vsu receptum in Ecclesia vniuersali,
& Eugenius IV. in decreto, quod habetur post
vltimam sessionem Concilij Florentini, solum dixit,
modicissimam aquam esse infundendam, &
secundum hanc regulam facile creditur aquam in
vinum conuerti. S. Thomas *artic. 8.* dicit, tutius
esse parum aquæ infundere, vt possit conuerti in
vinum; & P. Valencia *puncto 1. asserione 4.* dicit, per
Concilium Florentinum correctum esse Triburiense.

Ad secundam respondetur tunc temporis non
mirum si aqua maneat in propria natura, & non
conuertatur in sanguinem Christi, cum tam sit
breue temporis spatium; in quo non amplecti-
mur opinionem, quam minus probabilem iudica-
uit Innocentius, Doctores enim illius vniuersè di-
xerunt, aquam nunquam conuerti in sanguinem
Christi.

Ad tertiam dicendum est, Christum in commu-
ni potu multum aquæ vino infudisse, ad commen-
dandam temperantiam; aliter autem se gessisse in
consecrando calice sanguinis sui, propter myste-
rium, & significationem.

Ad quartam respondetur, si parum aliquid fari-
næ non triticæ casu misceatur interdum farinæ
triticæ, & tempore consecrationis permanserit
in propria natura, non fore conuertendam in cor-
pus Christi, quia non est materia apta consecratio-
ni, id quod sine ratione assumunt qui opinionem
Alani sequuntur.

Ad quintam respondetur, verba consecrationis,
hic est calix, &c. esse vera, quia demonstrant id, quod
præcipue sub speciebus vini continetur, quod expli-
cari potest, quia si gutta paruula alicuius alterius li-
quoris quàm aqua esset admixta vino, nihilominus
consecraretur vinum, & verba essent vera: & ta-
men gutta illa alterius liquoris, non est materia apta
consecrationi.

Ad sextam fatemur, vinum illud mixtum aqua
dici simpliciter vinum: cum hoc tamen contendi-
mus aquam non transire immediate in sanguinem
Christi, denominationem enim sumitur ab eo quod
præcipuum est in calice. Quod exemplo posito ante
allato etiam ostenditur, quia etiam si ibi esset guttu-
la olei contenta in calice, diceretur simpliciter
vinum, & certum est guttulam illam olei non fore
conuertendam in sanguinem.

Ad vltimam respondetur, tunc solum posse se-
parari aquam à vino post consecrationem, quando
tanta aqua infusa fuit, vt conuerti non posset in vi-
num ante consecrationem.

Nonnulla alia argumenta solent fieri contra com-
munem doctrinam, ex quibus vnum, vel alterum
referam. Aliqui ergo sic arguunt. Si aliquando
aqua manet in propria substantia, neque conuertitur
in sanguinem Christi, sacerdos qui sumeret fan-
lem calicem, non esset ieiunus post sumptionem il-
lius, & ita post illam Missam non posset aliam cele-
brare, vt solet fieri in die Natiuitatis Domini.

Aliqui concedunt, non posse in eo euentu sacer-
dotem celebrare secundam Missam, si prudenter
agnosceret, aquam non fuisse conuersam in vinum,
vt indicat Gabriel *lect. 35. in can. lit. S. & P.* Suarez
docet in solutione argumenti, quando certum esset
aquam non esse conuersam, sacerdotem non posse
celebrare secundam Missam.

Sed P. Vazquez, & alij docent illam sumptio-
nem aquæ, simul cum speciebus sanguinis, non
violare ieiunium, quod præcipit Ecclesia ante com-
munionem, quia mixtio aquæ cum vino, vt supra
diximus, est de præcepto Ecclesiæ, & ita per præ-
ceptum ieiunij non est credendum voluisse Eccle-
siam, prædictam sumptionem aquæ prohibere, præ-
sertim cum sit res tam dubia.

Alterum est de adoratione, obiiciunt enim non
posse adorari, si est ibi remanens aqua in pro-
pria natura: hæc ratio desumitur ex sancto Thoma
articul. 8. in corpore. Sed hoc nullius ponderis est,
quia adoratio hæc, vt dixi supra *ad quaestionem 25.*
præcipue fertur in Christum. Nota verò exterior in

in signum vt continens Christum: hoc autem to-
tum non impeditur, etiam si species vini conti-
nentes Christum, habent admixtam aliquam par-
tem aquæ, & sanè fideles non adorant nisi species
verè consecratas; si enim esset ibi aliquid admix-
tum, non adoraretur, neque impediret adorationem
veri Sacramenti.

Ex dictis sequitur aquam conuerti in vinum
solum, si fiat corruptio aquæ à vini speciebus
post factam consecrationem, philosophandum
enim est de aqua tunc, sicut de alterius rei corrup-
tione facta ab speciebus vini; dispositiones enim
vini postulant formam vini, vt ex dicendis infra
constabit.

Secundò, si aqua in instanti consecrationis con-
uertatur in vinum, non conuertetur in sangui-
nem, quia in eodem momento non potest trans-
mutari in vinum, & in eodem corrupti, & desinere
esse vinum per conuersionem in sanguinem, vt pa-
ter, quia idem simul esse & non esse in eodem in-
stanti, implicat contradictionem.

Hæc omnia tradidi iam olim cum primùm hoc
dubium tractaui, excepto, quòd non citauimus Pa-
trem Ægidium, quia postea sua scripta typis man-
dauit, & opinionem Alani sequutus, multa dicit
in confirmationem illius in *art. 8. 3. part. ad quaest. 79.*
& necessarium est breuiter deferre nonnulla, &
aliquibus satisfacere: & primò pro opinione Ala-
ni citat Baronium 12. *tomus Annalium, anno 1188.*
in fine, & reuera ita sentit, citat etiam Pefantium
in artic. 8. citatum disput. 2. in fine. Toletum 2. *libro*
summa, cap. 25. §. vltimus licet vinum, qui, licet bre-
uiter, eam sententiam videtur amplecti, citat etiam
Iansenium in Concordia Euangelica *cap. 131.* sed
hic autor obscure loquitur, & videtur amplecti opi-
nionem S. Thomæ, citat etiam Contimbricenses
lib. 1. de generatione, cap. 10. quaest. 1. artic. 2. in
fine; sed isti solum docent communem opinionem
Scholasticorum non esse de fide, sed rem post-
tã esse in opinione. Rursus citat Antifiodoren-
sem *lib. 4. summa, tractatu 5. cap. 2.* qui obscure
loquuntur, refert etiam hanc opinionem publi-
cè defendam esse in nostro Collegio Romano
anno 1606. testatur etiam ita sentire plures viros
doctos.

Deinde ad confirmandam sententiam Alani, ci-
tat P. Ægidius Alexandrum 1. *epistola ad omnes or-
thodoxos*, & refertur *cap. 1. de consecratione, distin-
ctione 2.* Cyprian. *lib. 2. epistola 3. alias 63.* & Mar-
tinum Papam relatum *cap. 4. de consecratione, dist. 2.*
Iustinum Martyrem *apologia 2. pro Christianis*, &
alios quosdam, quatenus dicunt, vinum, & aquam
in calice offerri, & consecrari; quæ testimonia
explicari possunt, sicut similia à nobis supra ex-
plicata sunt cum Doctoribus nostræ opinionis, vt
intelligantur de consecratione vini, & de aqua,
quando prius transit in vinum; sed dicit P. Ægi-
dium hanc explicationem gratis dari, & sine idoneo
fundamento, verum iam assignauimus fundamenta
communis opinionis.

Secundò obiicit, ex tradita explicatione sequi,
posse dici triticum consecrari, quia transit in pa-
nem, & panis in carnem Christi: sed hoc leuioris
momenti est; quia triticum non misceatur cum pane,
sicut aqua misceatur cum vino ex facto Christi, &
præcepto Ecclesiæ.

Tertio obiicit, quod Ambrosius, & Algerus di-
cunt, aquam permanere distinctam à vino vsque ad
instanti consecrationis; verum quidquid sit de sensu
horum Patrum, tamen expressè non dicunt aquam
P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I.*

A immediate transire in sanguinem, neque de hoc
disputarunt.

Quartò obiicit, quòd Patres quando docent in
calice plus debere esse vini, quàm aquæ non dixe-
runt id esse necessarium, vt aqua conuertetur in vi-
num Verum hoc solum probat, aliquos Patres id non
docuisse expressè; eam tamen rationem assignauit
S. Thomas *art. 8.* & fauet Concilium Florentinum
dum statuit modicissimam aquam esse miscendam
vino.

Quintò obiicit, quòd Patres nunquam significa-
runt prædictam sententiam. Respondeo, Pontificem
eam tradidisse *cap. cum Marthe, citato*, vt supra dixi-
mus, & inferius amplius ostendemus. Et non solum
contendimus testimonia illa allata pro opinione
Alani non esse contra communem opinionem fan-
cti Thomæ, & aliorum.

Deinde dicere possumus tanquam probabile pa-
rum aliquid aquæ semper conuerti in vinum, licet
non conuertatur tota aqua, si magna sit eius quanti-
tas. Et in hoc sensu explicari etiam possunt testimo-
nia citata.

Item Patres illi ita absolute loqui potuerunt, si
suo tempore parum aquæ infundebatur vino, in suis
prouinciis, sicut nunc infunditur in Ecclesia Latina
ex decreto Concilij Florentini, licet ipsi non dispu-
tauerint de transitu mediato, vel immediato aquæ
in sanguinem.

Deinde principaliter contendit Ægidius præbere
sententiam Alani, ex Innocentio II. *c. cum Marthe,*
de celebratione Missarum, quem S. Thomas & Schola-
stici citant pro communi opinione; & probat primò,
quia Innocentius referens communem opinionem
asserentium, aquam non conuerti in sanguinem, nisi
prius conuertatur in vinum, addidit Pontifex, *licet*
Physici contrarium dicant, per quæ vltima verba vide-
tur Pontifex asserere, non fieri talem conuersionem
aquæ in vinum, & ita cum Pontifex approbat secun-
dam opinionem, solum videtur approbare, quantum
ad conuersionem aquæ in sanguinem, non tamen in
vinum.

Sed vt explicetur mens Pontificis, placet referre
aliqua verba illius, & primò ait: *Alij verò docent, quòd*
aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in
vinum transeat mixta vino, licet Physici contrarium as-
seruerent, &c.

Infra verò relatis opinionibus ait Pontifex, verum
inter has opiniones dictas, illa probabilior iudica-
tur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem sub-
stantiari. Quibus verbis manifestè probat, opinionem
quam retulerat secundo loco, nullam enim aliam at-
tulerat similibus verbis, & ita intellexerunt Inno-
centium S. Thomas, & Scholastici communiter: sin-
gularis autem fuit Ægidius, dum vult sub secunda
opinionem relata à Pontifice duas opiniones fuisse
comprehensas, alteram asserentium aquam conuerti
in sanguinem, si prius conuertatur in vinum, alteram
asserentium, aquam immediate conuerti in sangui-
nem; quod tamen in verbis Pontificis non conti-
netur, in verbis enim à nobis relatis, solum retulit
opinionem asserentium, aquam conuerti in sangui-
nem, si prius conuertatur in vinum, aut quando
prius conuertitur in vinum, licet statim retulerit
sententiam Philosophorum aiquorum negantium,
aquam conuerti in vinum. Postea verò idem Pon-
tifex, nulla facta distinctione, aut mentione opi-
nionum, quas dixit Ægidius, asserit probabilio-
rem esse opinionem asserentium, aquam cum vi-
no conuerti in sanguinem, quod intelligendum
est, iuxta rationem relata à Pontifice, quia aqua

in fusa vino prius transit in vinum, & hoc sensu, vt dixi, S. Thomas art. 4. & alij Scholastici communiter intellexerunt Pontificem.

Secundò obiicit P. Agidius, quòd Pontifex citato capite, cum *Martha*, non dixit, probabilior rem esse secundam sententiam, sed probabilior rem esse eorum sententiam qui dixerunt, aquam cum vino conuerti in sanguinem, neque esse credibile, Innocentium approbasse sententiam, quam expressè non retulerat. Item non videtur verisimile, tot, & tam graues Scholasticos cum S. Thomà ignorasse sensum Innocentij, & contra Innocentium sensisse.

Tertidò obiicit Agidius, quia aliàs Pontifex in eo capite non satisfacisset quæstioni proposita de conuersione aquæ in vinum, de qua erat controuersia inter Theologos. Respondetur Pontificem expressè satisfacisse quæstioni de conuersione aquæ in sanguinem, quando prius conuertebatur in vinum, quod præcipuè vocabatur in controuersiam, licet non expresserit an semper aqua prius conuertetur in vinum.

Quartò obiicit Agidius Pontificem approbare opinionem, quæ magis recepta in Ecclesia erat: magis autem recepta erat, & communiter opinio Alani, supra relata: sed non est verum, eam opinionem fuisse magis receptam, cum expressè tres alias distinctas referat Pontifex, & illius non fecerit expressam mentionem, & vt dixi, credibile non est sanctum Thomam, & alios antiquos Scholasticos ignorasse, & non intellexisse sensum Pontificis. Et quidem si Pontifex tradidisset opinionem illam, quam postea sequutus est Alanus, nullo modo prædicti Scholastici contra Pontificem sentirent.

Quintò probat, fuisse tunc temporis communior opinionem asserentium, aquam immediatè conuerti in sanguinem, quia hoc videtur colligi ex controuersia proposita Pontifici. Et ex eadem controuersia proposita in Gallia Episcopo Albanensi, tunc temporis Vicario Pontificis, vt Baronius supra refert ex Gaufrido. Verum ex controuersia proposita Pontifici, non satis potest colligi illam opinionem fuisse tunc magis receptam & communem, & credendum non est, opinionem communem Scholasticorum non fuisse multorum, etiam tempore Innocentij, sicut etiam in Gallia tempore Gaufridi, cui fides adhibenda non est, si velit Gaufridus opinionem asserentium, aquam immediatè conuerti in sanguinem, ita fuisse communem in tota Ecclesia, vt nostra opinio non fuerit multorum; meritò ergo S. Thomas, & multi alij Scholastici intellexerunt Innocentium in sensu à nobis tradito. Rationes verò quibus Agidius contendit probare suam opinionem, ex dictis à nobis manent soluta.

Sed potest aliquis obicere, quòd nostra sententia ex parte videatur contra sanctum Thomam, qui art. 8. huius quæstionis in corpore, refutat quandam opinionem, quia ex illa sequeretur aquam permanentem in natura aquæ post consecrationem proponi populo adorandam, quod videtur inconueniens. De efficacia autem huius rationis supra dixi.

Nunc autem solum contendo colligere, sanctum Thomam existimasse hoc esse inconueniens, ac proinde in nullo casu esse admittendum, & tamen admittendum esse aliquando, expressè concedunt P. Vazquez, & P. Suarez supra relati, & ex interpretibus sancti Thomæ Nuño in articulo. 8. nam

A quando consecratio fit propter aliquam causam statim post infusionem aquæ, vel si magna esset quantitas aquæ infuse, non posset non aliquid aquæ remanere in propria natura, & ideo limitanda est, & explicanda doctrina sancti Thomæ; ipse enim in eodem articulo. 8. in corpore dicit, non posse totam aquam conuerti in vinum, nisi sit modicissima, & ideo, inquit, tutius est parum aquæ infundere.

Item potest obici, quòd Pontifex cap. cum *Martha*, citato, refutat opinionem asserentium aquam post consecrationem manere in propria natura, quod nos etiam concedimus aliquando. Sed bene responderi Vazquez disput. 78. cap. 2. in fine, & cap. 3. Pontificem refutare opinionem asserentium, aquam infusam vino consecrando, nunquam conuerti in vinum, & semper remanere in propria substantia, quod tamen nos nullo modo concedimus.

Tandem notandum est, Agidium & recentiores alios, fuisse probasse, aquam non posse conuerti in vinum, eorum tamen argumenta solum videntur probare magnam quantitatem, aquæ non posse facile conuerti à quolibet vino, non tamen concludere modicissimam aquam, in plures partes diuisam, non posse conuerti in vinum. Nonnulla alia de materia huius dubij dicemus dubio sequenti.

DUBIUM II.

C *Quæ sit certior, probabilior, & antiquior opinio in controuersia dubij præcedentis.*

Circa primum Alanus supra existimauit suam opinionem esse de fide, quod etiam videtur sequutus Baronius, sed non satis probari potest talis certitudo, quia neque adducitur sufficiens traditio, neque testimonium Scripturæ, neque definitio aliqua, & licet, vt contendunt auctores illius opinionis, admitteremus Pontificem probasse illam opinionem cap. cum *Martha*, tamen opinionem quam probauit Pontifex, solum tradidit vt probabilior: testimonia autem Patrum supra à nobis explicata sunt.

Deinde, nullo modo est probabile, sanctum Thomam, & alios Scholasticos, qui communem opinionem sequuti sunt, errasse contra fidem, quod non potest esse sine magno Ecclesiæ detrimento, nec potest concedi sine iniuria tantorum Doctorum.

Item, vt supra diximus, Catechismus Pij V. dixit, communem opinionem Scholasticorum esse omnium scriptorum Ecclesiasticorum. Meritò ergo S. Thomas, & alij, qui communem opinionem sequuntur vt veram, supponunt opinionem Alani non solum de fide non esse, sed esse falsam, & opinionem communem probabilior, ex dictis constare potest, & infra indicabo.

Vocari autem potest in quæstionem, an opinio Alani mereatur aliquam grauem censuram, nam ante paucos annos plures Theologi non bene de illa senserunt, & hoc tempore non pauci censent, saltem non esse probabilem, & Gabriel in 4. dist. 11. quæst. 2. & lect. 3. in canonem, dixit, communem sententiam esse indubitatam, & Sotus in 4. dist. 9. quæst. 1. art. 6. dixit Pontificem cap. cum *Martha*, tradidisse communem sententiam, vt omnino certam.

Sed hoc tempore aliqui Theologi, etiam si existiment hanc Alani opinionem esse falsam, putant tamen esse probabilem, & probari potest, quia illam sequuntur tres Cardinales, Alanus, Baronius, & insignis Theologus Cardinalis Tolæus, & alij, quos retuli

retuli dubio præcedenti, & non pauci Theologi A huius ætatis, in variis Prouincijs Ecclesiæ, & in nostra Hispania noui ego viros doctos, qui publicè illam docuerunt. Et Paulus Arethus Derthonensis Episcopus hanc opinionem sequitur, & pro ea facit disputationem longissimam, & plures auctores citat.

Circa secundum mihi non est dubium, sententiam sancti Thomæ longè esse probabilior, & vt talis tradita est à Pontifice cap. cum *Martha*, vt probauimus dubio præcedenti, sequunturque quamplurimi Theologi, antiqui & recentiores, & non video sententiam hanc esse certam de fide. Innocentius autem solum tradidit illam vt probabilem, & sub eo nomine eam sequuntur multi Scholastici, neque inuenio post Innocentium sufficiens fundamentum ad asserendum sententiam illam esse de fide.

Circa tertium Alanus, & nonnulli qui illum sequuntur, censent suam opinionem esse antiquiorem in Ecclesia, vt constat ex relatione dubio præcedenti. Sed P. Vazquez disput. 78. cap. 2. num. 12. in fine, dixit manifestè, sententiam Alani esse nouam, & excogitatum hoc tempore; & probari potest, quia Pontifex cap. cum *Martha*, citato, referens alias opiniones hanc non retulit, vt supra probauimus, & sanctus Thomas art. 8. referens etiam opiniones ex Innocentio, non facit mentionem opinionis asserentium, aquam immediatè conuerti in sanguinem; & idem potest sumi ex alijs Scholasticis antiquis. Et fortè propter hanc causam Catechismus Pij V. dixit opinionem sancti Thomæ esse omnium scriptorum Ecclesiasticorum, legatur Suarez disput. 65. sect. 4. §. nihilominus. quæ omnia non leuiter suadent, saltem opinionem Alani communem non fuisse in Ecclesia antiquis temporibus, licet ex Gaufrido relato à Baronio dubio præcedenti videatur colligi aliquos in Gallia eam opinionem fuisse sequutos: pauci tamen videntur fuisse, nec magni nominis, siquidem posteriores Scholastici Parisienses, sanctus Thomas, & alij eius opinionis notitiam non habuerunt; si enim illam cognouissent, aliquam eius fecissent mentionem. Ex dictis hætenus solui possent aliqua dubia, de quibus dicam suo loco.

DISPUTATIO XXXII.

SCHOLASTICA, & POSITIVA.

De affectu amoris & odij in Deo.

DUBIUM I.

An amor sit propriè in Deo.

COMMVNIS sensus Scholasticorum est esse in Deo actum amoris secundum proprietatem, quia iste est velle alicui bonum, ex Arist. 2. Rhetoric. c. 2. in quo nulla includitur imperfectio: sicut ergo conuenit Deo velle, ita & amare conuenit.

Notandum autem est, id quod docet S. Thom. hic art. 1. ad 3. & 1. 2. quæst. 26. art. 4. amorem includere duos respectus, alterum ad rem volitam; alterum ad personam cui volumus bonum; quia, vt dixi, amare est velle alicui bonum. Non quia sit duplex actus amoris, sed vnus cum duobus respectibus; & ratione respectus ad rem volitam determinatur amor concupiscentiæ, ratione autem alterius amor amicitiae.

Querunt verò aliqui an Deus amet creaturas irrationales amore amicitiae. Quæstionis causa est,

quia illud amatur amore amicitiae, cui volumus bonum, vt bonum illud est: Deus autem vult bonum creaturæ irrationali, vt bonum illius est.

Nihilominus dicendum est, non esse in Deo amorem amicitiae respectu creaturæ irrationalis. Ita S. Thom. art. 2. ad 3. P. Vazquez supra cap. 2. cum alijs Doctoribus. Et probatur ex Arist. 8. Ethic. cap. 2. dicit enim, nos non amare creaturas irrationales amore amicitiae, quia licet velimus eis bonum; hoc tamen est propter vtilitatem creaturæ rationalis: Deus autem omnia irrationalia diligit propter nostram vtilitatem, vt dixit art. 2. ad 3. non ergo ea diligit amore amicitiae, sed amore concupiscentiæ.

Circa creaturas verò rationales est difficultas, B quia Deus omnia amat propter seipsum; ergo etiam creaturam rationalem diligit solum amore concupiscentiæ, & seipsum solum amore amicitiae.

Nihilominus Doctores communiter concedunt inde amorem amicitiae Dei erga creaturas rationales. Ita P. Vazquez disput. 84. & disput. 82. cap. 3. num. 9. P. Suarez cap. 7. citato num. & in tomo opusculorum relect. 1. de libert. diu. disput. 1. sect. 2. art. 15. & alij. Concedunt autem expressè isti Doctores Deum velle creaturæ rationali bonum vt bonum illorum est, & simul Deum omnia velle propter suam bonitatem, tamquam propter rationem volendi primariam. Est autem necessarium explicare rem. Et primò an sit vnus actus; vel duo secundum rationem. Deinde si potest simul diligi creaturæ à Deo, ita vt Deus velit illi bonum vt bonum illius est, & simul propter suam diuinam bonitatem. Videtur ibi esse duplex specificatiua, nempe complacentia creaturæ, & complacentia diuina, & tamen in creatis multi non admittunt duas bonitates in eodem actu, eo sensu vt actus possit esse charitatis theologice, & amicitiae erga hominem, quæ sit virtus infusa diuersa à charitate theologica. Si verò quis dicat esse duos actus secundum rationem; alterum quo diligit suam bonitatem, alterum quo diligit bonum creaturæ, ex complacentia creaturæ; vel in hoc secundum actu assignat diuinam bonitatem vt primam rationem volendi, vel non. Hoc secundum dici non potest de prima, & quasi finali ratione volendi; si verò dicatur primum, vt manifestè concessit P. Vazquez disput. 82. loco citato, videtur quòd talis amor non sit amicitiae erga creaturam si non diligitur propter se, & formaliter ex complacentia ipsius creaturæ; aliàs totum hoc erit obiectum quasi materiale respectu primæ rationis volendi & amandi.

Dico autem primò, posse secundum rationem intelligi differentias actus amandi in Deo; vnam quo diligit suam essentiam, & bonitatem, quod formale intelligitur, & sic esset in Deo, etiam si nulla esset creatura. Alterum quo diligit creaturas propter bonitatem in creaturam ipsius Dei, tamquam propter primam rationem volendi; ita tamen vt velit bonum creaturis vt bonum illarum. Et ex vna parte dicitur amor amicitiae ipsius Dei, & ex altera amor amicitiae creaturarum, quod potest explicari varijs modis. Altero, si quis dicat creaturam diligi propter se simul, & propter Deum, ita vt creatura sit ratio ob quam velit illi bonum; & hoc admittunt qui putant Deum posse velle vnum propter aliud tamquam propter rationem volendi proximum, licet non vltimam; & hic modus est probabilis. Altero, vt dicatur amor amicitiae, quia Deus vult bonum creaturæ esse propter creaturam rationalem, quia vult esse propter illam, licet totum hoc velit propter suam bonitatem. Et hic est sensus P. Vazquez supra disput. 82. cap. 3. num. 9. vbi dixit quòd cum diximus

creaturam comparati cum Deo tamquam fi-
ne, non est ita accipiendum quasi reuera creatura
sit medium Deo ipsi ad acquirendum aliquem fi-
nem, sed quia voluntas qua diligit creaturas, supponit
secundum rationem voluntatem ipsius Dei, qua
diligit creaturas, neque enim, inquit, Deus vllam dili-
geret creaturam nisi diligeret seipsum, cui earum
placent creaturæ, quatenus sunt aliquid ipsius per
participationem. Quod quidem non obstat quominus
Deus rationales creaturas diligit amore amicitia-
e, & quodammodo propter se ipsas. Obstat tamen
quominus dicatur Deus vnam creaturam diligere
propter aliam, tamquam propter orationem dili-
gendi. Hæc P. Vazquez, quibus non obscurè expli-
cat suam sententiam, secundum quam non est con-
cedendum esse in eodem actu duplex specificati-
uum, sed vnum, nempe ipsam bonitatem diuinam.
Ex quo facile assignatur discrimen inter amorem
amicitiæ, qua homo vnus diligit alterum, & quo
Deus diligit creaturam rationalem, nam homo po-
test velle bonum alteri ex complacentia illius, &
propter ipsum tamquam propter vnicam rationem
amandi illum; cum tamen Deus non possit diligere
creaturam rationalem, nisi propter diuinam bonitatem.
Simul verò non potest homo diligere alterum pro-
pter complacentiam dilecti, & propter bonitatem
increatam Dei, quia ista duo sunt sufficientia ad
constituendos actus diuersæ spei in creaturis. Et
sicut non potest esse idem actus spei & charitatis
theologicæ intrinsicè, ita vt æquè respiciat vtrius-
que obiectum formale, & elicitem fiat ab habitu
spei & charitatis: ita neque potest esse charitatis
theologicæ & amicitia humanæ infusæ, & superna-
turalis. Et licet aliquis concederet in eodem actu
amoris Dei erga creaturas duplex specificatiuum,
non inferretur posse esse in actu creato propter di-
stinctionem inter actum infinitum & finitum, inter
quos apparet in aliis magna diuersitas, & propter
specialem modum operandi Dei, qui omnia vult
propter se, & sic sunt diligibilia creata omnia: sicut
in actu adorationis Christi latriæ & dulciæ concedit
P. Vazquez simul bonitatem latriæ & dulciæ, ob spe-
cialem adorationem & obiectum in persona Chri-
sti. legatur *lib. 1. de adoratione disp. 4. cap. 4. in fine, &*
1. 2. disp. 5. 1. quest. 3. & 3. p. rom. 1. disp. 96. cap. 5. num. 34.
in fine. Et ex hac doctrina constat ad quoddam ter-
tium argumentum quod insolutum reliquimus
disp. 4. dub. 2. sed facilius est distinguere de actu Dei
quantum ad perfectionem intrinsicam, vel quan-
tum ad extrinsecam terminationem.

Circa amorem quo seipsum amat Deus, potest
esse difficultas, an sit actus amoris vt distinguitur à
gaudio, & delectatione, vel sit gaudium, seu delecta-
tio, quæ causa est quia amor respiciat obiectum se-
cundum se quasi abstractus ab existentia, quod res-
pectu Dei non habet locum: delectatio autem, seu
gaudium respicit bonum præsens, quod non inueni-
tur in autoribus explicatum, licet aliqui dicant in
Deo esse amorem, & gaudium de bono proprio, non
tamen desiderium. Vnde videtur concedere hos
duos actus quasi distinctos eo sensu quo negat desi-
derium.

Facilius est dicere in Deo esse amorem sui, sed
essentialiter inclusum in gaudio, quod indicat
P. Suarez *1. part. lib. 3. de attributis positivis cap. 6.* illis
verbis, *etiam ille amor diuinus habet rationem summi
gaudij de propriis & presentibus bonis, & ita sentiunt
multij viri docti huius ætatis, licet non desint, qui
velint esse diuersum actum amoris secundum ratio-
nem, quatenus ex bonitate Dei apprehensa intelli-*

gitur Deus ipse moueri ad amandum alia, quod po-
test facile defendi.

D V B I V M II.

An in Deo sit propriè affectus odij.

IN hac quæstione aliquorum sententia est, in Deo
non esse odium propriè. Ita docet S. Thom.
1. contra Gent. cap. 96. Ferr. ibi. Capreol. in 1. dist. 45.
quest. 1. art. 1. concl. 8. & recentiores nonnulli inter-
pretes in hoc art. Et primò de odio respectu peccati
probat, quia amor propriè refertur ad substantias sicut
amor, cum tamen peccatum nihil sit: deinde respec-
tu peccatoris probat, quia voluntas Dei non po-
test ferri in malum vt malum, sed sub aliqua ratione
boni.

Aliorum sententia est in Deo esse propriè affe-
ctum odij. hæc videtur S. Thom. *hic art. 2. ad 4.* vbi
concedit in Deo odium respectu peccatorum, sicut
amorem respectu eiusdem secundum naturam; se-
quitur P. Vazquez *hic disp. 84. cap. 3.* P. Suarez *1. part.*
lib. 3. de attributis Dei positivis cap. 7. num. 5. P. Becan.
1. part. tract. 1. cap. 11. concl. 4. & multi recentiores: &
mihi placet. Vt verò hanc veritatem explicemus,
notanda est distinctio quadam odij, quam tradidit
Caiet. *1. 2. quest. 29. in art. 1.* Duplex autem est odium,
aliud abominationis, aliud inimicitia. Abomina-
tionis dicitur displicentia mali quod nos patimur,
vel alij: odium verò inimicitia est velle alicui ma-
lum vt malum illius est.

Deinde explicat Caiet. discrimen inter amorem
& odium, quod in eodem actu amoris reperitur du-
plex respectus per modum affirmationis & compla-
centia, vnus ad personam quæ nobis placet, alter ad
bonum quod amamus personam; & isti duo respectus
constituunt eundem actum amoris.

At duplex odium constituere potest duplicem
actum, est enim odium inimicitia in vno actu, quo
volumus alicui malum vt malum illius, est ex displic-
entia personæ, in quo actu est duplex respectus, ali-
ter tamen quam in actu amoris, vnus ad personam
per modum displicentia, & negationis, & est respec-
tus ad malum quod personæ volumus, & desideramus,
& iste est respectus per modum complacentia,
placet enim nobis malum illud afficere talem per-
sonam: sed iste respectus non constituit actum amo-
ris, quia deficit respectus complacentia personæ, &
vt supra dicebamus, amare est velle alicui bonum.

Odium verò abominationis est displicentia mali
alicuius, vt cum displicet mihi mors, & hic nobis
infundit duplicem respectum; alterum ad malum
per modum fugæ, & displicentia, alterum ad perso-
nam per modum complacentia.

His præmissis dicendum est primò in Deo esse
odium abominationis, quia Deo propriè displicet
peccatum ab homine fieri, sicut desiderat illi iusti-
tiam, quæ Deo placet; & displicet vt malum perso-
næ peccatis, & vt contrarium Deo ipsi, atque proin-
de ex displicentia sui ipsius.

Secundò dicendum est in Deo esse propriè odium
inimicitia, quia verè Deus vult malum pœnæ pec-
catoris; vt malum illius est, & ex displicentia illius,
non vt est persona quædam & substantia creata, sed
vt est peccator: ergo verè & propriè est odium ini-
micitia, si obseruandæ sunt definitiones odij tradi-
tæ à Doctovibus communiter: vnde August. *lib. 1. ad
Simplicium quest. 2.* dixit, *non odit Deus Esu hominem,
sed Esu peccatorem.*

Ex dictis constat ad primum contrariæ sententiæ;
dicendum

dicendum est enim odium abominationis non ferri
ad personam, sed malum, modò relatum ad perso-
nam habeat actus rationem complacentia, vt expli-
catum est.

Vt verò respondeamus ad secundum, explican-
dum est quo sensu dicatur voluntas, hoc est, affectus,
voluntatis ratio per se in malum. Et distinguenda
est res volita à ratione volendi, est sermo sit de re
volita; obiectum est non tantum malum vt malum
alterius, sed etiam proprium: ratio autem volendi
semper est bonitas aut propria, aut alterius. Et sub
nomine boni non solum possumus velle alteri ma-
lum, sed etiam nobis ex displicentia nostri sub ali-
qua ratione, sicut in odio sancto contingit, quo quis
vult sibi ipsi inferre pœnam ob aliquod peccatum.

Ex hac doctrina responderetur ad primum; cum
enim dicitur non posse voluntatem diuinam ferre
in malum, intelligendum est vt non feratur in tale
malum, nisi ratione alicuius bonitatis: est hoc autem
non sit quoddam Deus non possit odio inimicitia ferri
in peccatores, quia peccator, vt peccator displicet
Deo; & hac ratione bonum videtur Deo infligere
pœnam peccatoris. Quoddam autem in hoc velit Deus
rationem iustitia, aut aliud bonum, non obstat,
quominus ibi sit odium, ratione explicata.

Et ex his manent refutata nonnulla quæ recentio-
res interpretes S. Thom. in hoc art. docerunt.
Solum restat dicendum aliquid de mente sancti
Thomæ, & iam diximus quare se habeat hic art. 2.
ad 4. Quod autem dixit *1. contra Gent. cap. 96.* difficul-
tem habet explanationem. P. Suar. supra dicit loquen-
tum S. Thom. de odio personarum, aut rerum exi-
stentium, vt tales sunt: sed quamuis in priori parte
capitis de eis loquatur, tamen postea addit, *dicitur
autem* (Deus aliquid odio prosequi) *similitudinariè*, &
hoc duobus modis; altero, in quantum vult rem
vnam esse, & sic vult contrarium malum non esse.
Altero, in quantum vult maius bonum, quare sequi-
tur punitio minoris; & sic vult bonum iustitia, &
sic dicitur odisse peccatores, quorum vult punitio-
nem. Et ideo alij fatentur S. Thomam in cap. illo 96.
primam sententiam fuisse sequutum, quod tamen
partibus non docuit, sed contrarium indicat non
obscure, vt retuli. Et forte cap. illo 96. *similitudinariè*
sumpsit, non vt specificaret proprietatem, sed vt
idem sit, quod secundariè, quod sæpe dici solet cum
proprietate.

Sed obiicitur quod *quest. 23. art. 3. ad 1.* dixit Deum
dici odisse aliquos, in quantum non vult eis bonum,
quod aliis vult per electionem. Sed ex hoc nihil se-
quitur contra nostram sententiam. Caiet. enim ad-
mittit illum modum odij, sed non negat quæ tradi-
dimus.

Ex dictis colligo locutiones, quæ sunt in Scri-
ptura, quibus Deus dicitur odio prosequi peccato-
res, esse intelligendas secundum proprietatem, v. g.
illud Sapientia 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas
eius.*

Sed potest obiici ex cap. 11. *diligite omnia quæ sunt,
& nihil odisti omnium, quæ fecisti.* Respondetur hunc
locum, & similia explicanda de rebus ipsis secundum
suam naturam à Deo factam; sic enim Deo placent.

D V B I V M III.

De inæqualitate affectus amoris Dei circa diuersa obiecta.

Circa art. 4. quæstionis 20. notandum est, Ber-
nardum sermone de Maria Magdalena, &
sermone de triplici custodia manus, lingua & auris, &

serm. 37. inter paruos, & 12. super Cantica affirma-
re, Christum plus dilexisse corpus Ecclesiæ, quam
suum proprium corpus, propriamque vitam, quia
istud tradidit pro Ecclesia: serm. 57. citato docet
corpus Ecclesiæ esse amabilius corpore Christi.

S. Thomas verò art. 4. ad 1. docuit, Deum magis
diligere Christum, quam totum genus humanum, &
vniuersitatem creationis, quia humanitati Christi
dedit maius bonum, nempe vniionem hypostaticam,
vt hic homo esset Deus.

Addit S. Thom. Christi excellentiam non perire
ex hoc quod Pater dederit eum in mortem pro sa-
lute humani generis, quia imò ex hoc factus est vi-
ctor gloriosus. quasi dicat, quod cum voluerit pari-
& vitam amittere in salutem hominum, tamen ma-
gnam gloriam adeptus est ex hac charitate erga ho-
mines & patrem, & obedientia illustri erga Deum,
præsertim cum totum hoc ordinetur ad gloriam
Dei. legatur P. Molina in hunc articulum 4. neque
in hoc fuit inordinatio aliqua, vt ostendimus 3. part.
ad quæstionem 1. art. 3. & docet P. Vazquez *ibi disp. 11.*
præsertim num. 64. & 65. hoc enim modo Deus
ostendit bonitatem suam, & misericordiam erga
homines, quam commendant Scripturæ & Patres.

Dicendum est Bernardum *locis citatis* solum vo-
luisse docere Deum ex vi præsentis decreti ordi-
nasse, vt Christus vitam funderet ob bonum spiri-
tuale animarum totum, deinde in suam gloriam.

In solutione ad 2. agit D. Thom. de comparatio-
ne naturæ angelicæ & humanæ, & primò docet quod
naturam humanam assumptam à Verbo plus dilexit
Deus, quam omnes Angelos.

Sed de aliis hominibus comparatis cum Angelis
docet secundò æqualitatem meriti in ordine ad gra-
tiam & gloriam: tertio docet in hoc quosdam An-
gelos quibusdam hominibus esse speciosiores, &
quosdam homines quibusdam Angelis: quarto do-
cet quantum ad conditionem naturæ meliores esse
Angelos: quinto docet Verbum assumptisse naturam
humanam, non quia eam absolute plus diligebat ra-
tione infirmitatis, & inclinationis carnis.

In solutione 4. agit S. Thom. de comparatione
inter iustos & pœnitentes. Et primò docet iustos
habere se sicut excedere & excessum, nam sicut sit in-
nocens, siue pœnitens, ille est magis dilectus à Deo,
qui plus habet gratia: secundò docet, cæteris pari-
bus, innocentia magis diligitur à Deo.

Sed occurrit explicandum illud Luca 13. *Dico vo-
bis, quia maius gaudium erit in celo super vno peccatore
pœnitentiam agente, quam supra nonaginta nouem iustis,
qui non indigent pœnitentia.*

S. Thom. ad 4. docet id dicendum, quia pœnitens
frequenter cautior & humilior resurgit quam inno-
cens, & colligit ex Greg. *hom. 34. in Euangel.* secundò
explicat, quia donum gratia plus est comparatum
pœnitenti, quam innocenti. Sicut eadem pecunia
maius donum est si detur pauperi, quam si detur regi;
in qua doctrina S. Thom. in æqualitatem gratia
agnoscit ex diuersa conditione personæ.

Alij recentiores explicant de iustis non verè, sed
sua opinione, & refertur ad pharisæos, sed immeri-
tò, nam contextus ipse, & communis sensus inter-
pretum de pœnitente respectu eorum, qui verè sunt
iusti, intelligunt, quæstionibus citatis ab Abalem.
supra *quest. 78.* Augustinus ibi fortè maius dicitur
gaudium, non tam propter affectus magnitudinem,
quam ob nouitatem gaudij accidentalitatis, quod eue-
nire solet in rebus amissis, quando denuo recuperen-
tur. Dionys. ibi *de recenti gaudio*, Abul. *quest. 75. in
Mauth. & 78.*

Ex hoc autem non colligitur quod magis diligit A Deus absolute vnum poenitentem quam multos iustos: vnde Lyra *ibi* in sensu morali ait: Maius est non quia plus diligit, sed ob specialem rationem gaudendi, quam non habet de non errantibus; sed non errantes semper sunt magis diligendi, cæteris paribus. In solutione ad 5. agit S. Thom. de comparatione reprobi & prædestinati, & responder: quod secundum tempus, in quo est dandum ei bonum prædestinationis, est melior, secus relatus ad aliquod tempus in quo reprobis est in statu iustitiæ, & prædestinatus in peccato mortali.

DISPUTATIO XXXIII.

POSITIVA.

Circa aliqua loca Scripturæ.

DVBIUM I.

Quid sit intelligendum apud PP. & Doctores nomine libri vitæ.

In hoc dubio explicamus quæstionem 14. 1. p. S. Thomæ, quam ipse posuit vt explicaret metaphoram, qua notitia prædestinatorum dicitur à Patribus liber vitæ.

Notandum primò est hoc nomen varias habere significationes. legi potest Pagninus in *Euangelio lib. 9. cap. 35.* Sixtus Senensis *lib. 2. pag. 149.* & si ponitur sine addito, significat notitiam prædestinatorum.

Aliquando significat Scripturam sanctam, *Eclef. 24. hæc omnia liber vitæ.* Aliquando significat librum, in quo scripta sunt omnia facta hominum in die iudicij manifestanda. *Apocal. 2. & libri aperti sunt.* legatur August. *homil. 17. in Apocal. & lib. 22. de ciuit. cap. 14.* circa illa verba Apocalypsis.

Ex his potest intelligi quomodo Scholastici vsurpent nomen vitæ pro notitia Dei circa prædestinatos.

An verò reprobatio dicatur liber mortis, non satis conuenit inter Scholasticos. S. Thom. *art. 1. ad 3.* habet partem negantem, & reddit rationem, quia non est confuetum scribere eos, qui reprobantur, & repudiantur, sed qui eliguntur.

Euthym. tamen in illud *Plalm. 69. deleatur de libro viuentium*, admittit librum mortis, secundum illud *Danielis 7. & libri aperti sunt, & iudicati sunt viuentes & mortui.* & Basilius in *cap. 4. Isaiæ* ait, duos esse libros, alterum viuentium, alterum eorum, qui scribuntur ad perditionem. Nazianz. *orat. 9.* & fauet Hieronymus in *Isai. 24.* & vt significatur *Ierem. 27.* nomine *terre: recedentes à te, in terra scribentur.* & videtur iuxta illud *Zachar. cap. 5. quod est maledictio quo egredietur supra faciem omnis terre, & sic etiam sensu Sixtus Senens. supra,* & dissensio non potest esse de re, quia nullus negat Deum habere notitiam reprobatorum, sicut habet notitiam prædestinatorum.

Quæres primò, an liber vitæ dicatur solum respectu vitæ gloriæ. Respondetur cum S. Thom. *art. 2.* communiter dici respectu huius vitæ, quam vt principaliorem nomen ipsum vitæ significat. quod ex quibusdam Scripturæ locis late ostendunt recentiores interpretes, *Apocal. cap. 3.* Vnus est Hugo 138. qui distinguit alium librum vitæ æternæ, in quo scribuntur ij, qui ad tempus sunt iusti. Nec desunt aliqui huius temporis, qui omnes iustos vocent prædestinatos, licet non sint consecuturi vitam æternam.

nam, quia probant esse prædestinationem completam, & incompletam. qui modus loquendi mihi non probatur, quia non fit in vsu Scholasticorum.

Sed quæres secundò, an aliquis possit deleri de libro vitæ.

Certissima est doctrina S. Thom. *art. 3.* quia nullus prædestinatus potest deleri de libro vitæ in sensu composito.

Est autem difficultas de sensu illius loci *Exod. 31. aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo.* legatur *Arboreus lib. 1. Theosophia cap. 8. Gloss. in Caten. super Exod. loco citato. Sixt. supra,* & explicant nonnulli, vt refert Lyra *in illum locum*, vt velit Moysem per turbationem illa verba dixisse, quod Nouatiano cuidam tribuit Ambros. *suprà* citatus, & Sixtus ex quibusdam Magistris Hebræorum: sed hæc non est admitterenda.

Alia est expositio Burgensis, vult enim Moyse postulasse deleri de libro iustorum, in quo facta illorum narrabantur, cui consulit Caiet. fauet Lyra, & Hilarius in *Psalm. 68.*

Sed circa hoc est, quod responsio Dei significat Moysem postulasse deleri de libro vitæ, dicit enim, *qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo.* Sed hæc verba de libro illo scripto possent intelligi, vt notat P. Vazquez *in comm. art. 3.* Alij putant librum hunc metaphoricè pro notitia, qua Deus apud se assignat duces illius populi, vt sensus sit, vel dimittit noxam populi, vel aufer à me munus ducis eius; & P. Suarez *infra cit.* dicit esse satis probabilem expositionem, & Patres *infra* citandi hoc sensu accipiunt periturum hunc.

Sed quia non potest aliquis separari à Deo nisi per peccatum, manet dubia petitio.

Lyran. & Abulens. addunt aliam expositionem, quam iuniores Scholastici sequuntur hoc tempore, quod petitio illa sit intelligenda per hyperbolem, & est satis probabilis, & ad intentionem Patrum. August. enim quæstionibus super *Exodum quæst. 47.* ait quod Moyse securus loquitur, sciens quod Deus non deleret eum de libro vitæ. Quod etiam docuit Gregor. *lib. 10. moral. cap. 7.* Rupert. *in vlt. cap. Exod.* vult petitionem ortam esse ex feruentissimo cordis amore, & similiter Bernardus *serm. 12. in Cant.* qui quasi per conditionalem sensum explicat illam petitionem. Hugo Card. *in vlt. cap. Cassian. collat. 9. c. 18. collat. 17. cap. 26.* Cyprian. *serm. de lapsis.* Ambros. *1. de amor. erga persequentes, & serm. de ascens.* Hieronym. *quæst. 9. ad Algasam, & lib. 1. in Ionam.* vult vt postularet à Deo separationem solum ad tempus propter amorem fratrum.

Alia addunt Dionysius & Lyra, quod Moyse non postularer illud ex affectu rationis, sed solum exterius explicauerit magnum amorem erga populum.

Inter has omnes expositiones, ea quæ communior est apud Patres videtur verior.

Vltimò notandum est quod locus ille, qui adducitur à S. Thoma *1. part. quæst. 24.* in argumento sed contra, *deleatur de libro,* variè exponitur. August. & Hieron. *Apocalypf. 3. deleri existimant idem esse quod non scribi.* Hieron. & Hilar. *in Psalm. 68.* per librum illum intelligunt librum iustorum, in quo eorum gesta illius populi narrabantur. August. Cassiod. & Glossa intelligunt librum vitæ, & deleri explicant de his, qui secundum opinionem hominum scripti putabantur; & quamuis hæc expositio minus placeat diuo Thomæ *art. 3.* tamen reicienda non est.

Aliqui asserunt hinc illud *ad Rom. 9. vbi* Paulus ait de

de seipso, *optabam ego anathema esse pro fratribus meis,* A de quo solet dici in materia de *charitate 2. 2. ad quæstionem,* & legi potest P. Vazquez *hic in comm. art. 3.* & Tolet. Iustinianus, Cornelius nostræ Societatis interpretes *in cap. 9. ad Rom. P. Suarez lib. 1. de prædestinatione. cap. vlt. vbi* à Lyra Scripturæ locum explicatur.

DVBIUM II.

Quomodo sit intelligendus locus Pauli, Optabam ego anathema esse.

Expositio prima est Origenis, Chrysostomi, Theophylacti, & S. Thomæ, qui in istum locum interpretantur Paulum manifestare affectum quem B tunc habebat, & si fieri possit sine culpa, & esset necessarium, priuaretur ad tempus Christi fruitione pro fratribus.

Secunda explicatio est Anselmi *ibi*, Hieronymi, *in epistola ad Algasam,* quæ est 151. *quæst. 9. vt anathema significet idem quod mors,* quasi Paulus optauerit mori pro fratribus.

Tertia expositio est aliorum, quam sequitur P. Valentia *hic puncto 3.* vt Paulus optauerit separari non ab ipso Christo, sed à membris illius mysticis; anathema enim dicebantur qui erant aliis abominati, & vt tales à reliquo cœtu separabantur, vt notauit Chrysostomus *in citatum locum.* Aliam expositionem adducit P. Valentia, quæ non videtur differre à sententia Anselmi, vt optauerit Paulus addici etiam morti pro salute fratrum, si id esset necessarium. nam anathema dicebantur, qui addicti erant morti, pro reipublicæ salute. legatur Macrobius 3. *Saturnalium cap. 7.* P. Salmegon *Prologomenu 15. regulæ 32.* Quod verò additur à Christo, variatim explicatur; alij enim intelligunt, sic optabam à Christo, id est, vt mihi concederet Christum. Pater verò Valentia exponit, à Christo, id est, post Christum, sicut solemus dicere, à meridie aliquid contigisse, quod post meridiem contigit.

Vltima explicatio est, quam sequuntur Hieronymus, Anselmus, Caietanus, & alij *in dictum locum Pauli.* Camerarius *in dialogo catholico cap. 6.* P. Vazq. *in epistolam ad Romanos in paraphrasi,* & annotationibus huius capituli, & 1. parte *quæst. 24. in art. 3.* vt loquatur Paulus de tempore quo sequebatur Iudaismum, quando pro defensione suæ legis Christum persequebatur. qui sensus apprimè quadrat in contextu, rectèque coheret cum præcedentibus & sequentibus. nam cum capite præcedenti multa dixisset visum esset cum iniuria Iudæorum, quæ reuera non dixerat ex malevolentia, sub iuramento affirmavit se magno dolore torqueri, quod videret Iudæos abiectos à gratia Dei: in confirmationem autem huius adduxit affectum, quo suam gentem persequebatur, cum Iudaismum amplectebatur. Verba sunt hæc: Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor in corde meo. Et idem confirmat illis verbis: Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. legatur Ambrosius *lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 11. & lib. 1. de penitentia c. 8.*

DVBIUM III.

De sensu Pauli ad Galatas 2. circa reprehensionem Petri.

De hac materia tractant scribentes contra hæreticos, agentes de dignitate S. Petri, & Scho-

lastici non pauci in materia de *legibus.* Interpretes Pauli in eum locum. Constat autè Paulum ad *Gal. 2.* feridè reprehendisse Petrum. verba Pauli sunt: *Cum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei resisti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam veniret quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtraheret, & segregabat se, iungens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius conserferum ceteri Iudæi, ita vt à Barnabas duceretur ab eis in eam simulationem. Sed cum vidissem quod non rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cepha coram omnibus: Si tu cum Iudæis sis gentiliter viuus, & non Iudaicè: quomodo Gentes cogis iudicari?*

Hieronymus, vt vidimus, & alij nonnulli putarunt hanc reprehensionem non fuisse veram, & ex animo, sed ex composito, vt videntes Iudæi Petrum acquiescere reprehensionem Pauli iudicarent, iam non esse necessarias ceremonias Iudaicæ legis; quod ex eo probat Hieronymus vt excuset Petrum à peccato, & Paulum à tali reprehensione, si vellet in Petro notare quod ipse fecit.

Augustinus verò, vt diximus dubio præcedenti, vult Paulum ex animo verè reprehendisse Petrum, non per simulationem, aut ex composito, & hæc est vera sententia, quam probat August. *epist. 9. & 19.* quia aliàs necessarium est fateri mentitum esse Paulum, & hoc non solum, quia mentiretur in verbis, quando Petrum reprehendit, nec mendacio solum simulationis, quod dicitur esse in rebus, sed mendacio in narratione eius facti *ad Galat. 2.* vbi fingitur officio scriptoris canonici; quod concedi non potest, & sequela de mendacio in verbis, & de mendacio simulationis, constat ex supradictis dubio antecedenti, pro sententia Augustini; quod verò in narratione *ad Galatas 2.* mentitus fuerit, si vera esset sententia Hieronymi, probaretur ex illis verbis. *Cum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei resisti, quia reprehensibilis erat.* Et assignans causam ob quam in faciem ei resisti, subiunxit: *Prius enim quam venirent quidam à Iacobo, cum gentibus edebat,* & alia quæ supra retuli. Quod si ex composito solum reprehendisset, quomodo verè diceret Paulus, *in faciem ei resisti.*

Sed dicis, Græcos explicare non *in faciem*, sed *secundum faciem*, hoc est, secundum externam formam fuisse reprehensum, non reipsa. Verùm Græca phrasis, *secundum faciem*, significat *in præsentia*, 2. ad Corinth. 10. vnde, quod prius dixit *in faciem*, postea dixit, *coram omnibus.* Deinde Paulus reddidit rationem eius quod dixerat, nempe, *quia reprehensibilis erat,* quod non esset verum, si verè Petrus non fuisset reprehensibilis.

Sed Hieronymus, & alij Græci, non legunt *reprehensibilis erat*, sed *reprehensus*: vt sensus sit, erat reprehensus à Gentibus, à quibus separabat se.

Verùm legendum esse, *quia reprehensibilis erat*, probatur primò ex eo quod vulgata Latina sic semper habuit. Secundò probatur ex contextu, subiungit enim Paulus: *sed cum vidissem quod non rectè ambularet,* &c. ergo significat Paulus se iudicasse illum esse dignum reprehensione: quod argumentum magni momenti est contra opinionem Hieronymi, & ita sententia August. præferenda est.

Sed oportet explicare qua ratione fuerit Petrus dignus reprehensione, nempe an Petrus peccarit in vsu ceremoniarum; & Augustinus locis suprà allegatis concedit in Petro aliquid leue peccatum, præsertim *epist. 9.* non propter vsum ceremoniarum illius legis, sed quia imprudenter, & intempestuè illius fuerit vsus aliquando, & ita ex Scholasticis concedunt

concedunt in Petro peccatum veniale, S. Thom. 1. 2. A *quest. 103. art. 4. ad 2.* Durandus 4. *dist. 1. quest. 9.* Paulus. *quest. 6.* Bonavent. *dist. 3. art. 3. quest. 2.* Gabr. *dist. 1. quest. 4. art. 3. dub. 3.* Scotus *quest. 4. Maior quest. 2.* P. Valent. 1. 2. *dist. 7. quest. 7. part. 7.* & alij. Probat verò Scholastici, quia aliàs Petrus non fuisset dignus reprehensione, quod contra testimonium citatum Pauli est.

Alij iam ante paucos annos ceperunt dubitare, & sub distinctione dixerunt, Petrum vel leue peccatum commisisse, vel nullum. Bellarm. *tom. 1. lib. 1. de Summo Pontifice cap. 18.* P. Salmeron *in cap. 2. ad Galat. dist. 2. 4.* & recentiores aliqui in materia de legibus.

Tandem multi Theologi censent Petrum fuisse reprehensione dignum, sed nullum commisisse peccatum in eo, ob quod reprehensus est. Ita P. Vazquez *disp. citata c. 7.* Baronius *in Annalibus anno Christi 51.* P. Suarez *lib. 9. de legibus cap. 20.* Thoma *in caput 8. ad Hebræos difficult. 6. sect. 4.* Luyfius Legionen. Augustinianæ familiæ præclarum lumen, *in caput 2. epistola ad Galatas.* citatur Syripandus *in idem caput*, quem ego non legi.

Et primò sciendum est, non esse dicendum Petrum peccasse ex eo formaliter quòd videretur cæremoniis legis eo tempore, quia etiam Paulus illis vsus fuit. nam etiam August. concessit fuisse illum vsum licitum ex peculiari fine, vt supra retuli, neque Paulus reprehendisset in Petro quod ipse faciebat, vt bene docuit P. Vazquez *loco citato.*

Deinde rectè dixit P. Suarez *loco allegato*, in factò Petri non fuisse malitiam simulationis, quia non fecit animo decipiendi. Item non fuit in eo factò malitia ex eo quòd profiteretur falsum cultum, non enim hoc volebat facere, neque tunc cæremoniæ illæ erant prohibita.

Item P. Vazquez ostendit Petrum habuisse non leuem causam vt putet probabiliter posse facere quod fecit, quia postquam venit Antiochiam, compositis iam rebus inter Iudæos & Gentiles, bene potuit cum Gentilibus conuersis ad fidem manducare, in quo non fuit vllum peccatum. Secundo postquam quidam Iudæi ad fidem conuersi ex Hierosolymis venerunt Antiochiam, ne offenderentur, si viderent Petrum cum Gentilibus manducare, discessit à Gentilibus non absque aliquo fundamento, in quo potuit procedere bona fide.

Tertiò nihilominus ostendit P. Vazquez Petrum verè fuisse dignum reprehensione, quòd vt intelligatur sciendum est id, quòd non later Philosophos morales in actione humana duo posse considerari, scilicet operantis, & euentum illius, aut omiffionem alicuius circumstantiæ ex inconfidentia, ratione cuius ea actio minus prudenter, & cautè facta censetur ab alijs, & ideo sine peccato solet quis interdum reprehendi, vt in posterum maiori cum consideratione, & circumspectione operetur. Et hac ratione potuit Paulus reprehendere Petrum. nam ex factò Petri potuerunt Gentiles conuersi iam existimare Iudæicas cæremonias esse necessarias, quibus cum Iudæis utebatur Petrus. Deinde facilius erat Iudæos illos liberare ab scandalo, quia iam nouerant non esse necessarium vsum cæremoniarum Iudæicarum, etiam si esset permissus. legatur P. Vazquez *in paraphrasi, & annotationibus illius capituli secundi ad Galatas.*

Ex dictis verò constat non fuisse necessarium modum, quo vsus est Hieronymus in explicando locum Pauli *ad Gal. 2.* vt Petrum liberaret à peccato. Item ex reprehensione facta à Paulo verè, & ex animo, non inferitur quòd voluit August. & alij

Scholastici, nempe Petrum veniale commisisse, quandiu concedi posset sine aliqua absurditate, & iuxta hæc explicandum est testimonium Pauli *ad Galatas 2.* supra relatum, & addendum est Paulum vsum cæremoniis legis veteris aliquando, sed magna circumspectione.

Placet autem in fine huius dubij notare aliquos recentiores interpretes S. Thom. 1. 2. in materia de legibus contendere opinionem Hieronymi, circa cessationem legalium esse probabilem, & conari argumentis, quæ sunt contra Hieronymum, respondere: cum quo tamen docent in explicatione loci illius secundæ ad Galatas, quia reprehensibilis erat, defendendam esse sententiam Augustini in explicatione illius loci, & tamen vt vidimus, Hieronymus suam illam opinionem de vsu legalium cæremoniarum docuit, vt explicaret eum locum Pauli, vt non fuerit verè reprehensus Petrus, sed ex composito: vnde decipiuntur dum existimant vnam quæstionem ab alia non pendere. Item ex eadem doctrina intelligitur mens Hieronymi de vsu illarum cæremoniarum esse probabilem, neque argumenta quæ contra illam sunt vim habere, de quibus omnibus ex instituto dicemus in materia de legibus.

DUBIUM IV.

C *An edificare sepulchra pro mortuis sit opus misericordiæ.*

Hoc dubium proponitur ad explicandum locum Lucæ valde difficilem. Et apud Catholicos certum est opus esse honestum prædictam ædificationem sepulchræ.

Communi partitione diuidunt autores opera misericordiæ in septem opera spiritualia, & septem corporalia, omnibus satis nota, & referuntur à S. Thoma *art. 2.* & eius enumerationis assignat rationem. Peculiaris autem potest esse difficultas circa opus sepeliendi mortuos, an sit honestum. nam hæretici aliqui, (vt refert Bellarminus *tom. 1. lib. 2. de purgatorio, capite ultimo*) putant non esse opus Deo gratum, quia nusquam inuenitur præceptum à Domino: imò *Matth. 25.* enumerans Christus opera misericordiæ, non meminit sepultura. Et secundò possumus arguere ex *cap. sacris, de sepulchris*, vbi dicitur nihil obesse pijs hominibus talem, aut nullam sepulturam habere. Tertiò Augustinus *lib. 1. de ciuitate cap. 12.* & libro de cura pro mortuis, dicit, sepulturam, & funeris pompam solatia esse viuorum, non mortuorum præsidia. Quartò, quia misericordia exercenda est circa creaturam rationalem, & tamen emortuum corpus nihil vitæ, nihil sensus, nihil habet rationis; non est ergo capax misericordiæ.

In hac controuersia ante omnia duo sunt reijciendi errores, quos iam olim refutauit Augustinus libro de cura pro mortuis, *cap. 2.* Vnus fuit Ethicorum existimantium sepulturam esse necessariam vt defunctorum animæ requiescere possint, iuxta delusæ antiquitatis inanes fabulas, similisque errores vident adhuc apud Iaponitidis regionis accolæ, barbaræque alias Indorum gentes. Alter verò fuit error existimantium, mortuorum corporibus aliquem inesse sensum. Certa tamen res est opus sepulturae esse honestum: laudatur enim *Tobia 12.* & *David 2. Reg. 2.* dixit, *Benedixi vos à Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelivistis eum;* & Patres veteris Testamenti solliciti

solliciti fuerunt non solum de propriis sepulchris, sed etiam de alienis. legatur Ambrosius 1. de *Tobia*, & multa de hoc argumento legi possunt apud Patres, quos refert Bellarminus supra. Et de vsu sepeliendi multa possunt colligi ex facta Scriptura, & legi potest P. Salmeron *tom. 1. prologom. 11. quinquagena 3. can. 49.* Vnus etiam perpetuus Ecclesiæ hanc veritatem confirmat, & *Ierem. 22.* de Ioachim ait *Deus, sepultura asini sepelietur, quasi honore sepulture esset priuandus.* Et ratio sumitur ex comuni hominum sensu, qui dicitur honestum esse defuncti hominis emortuum corpus sepeliri. Et sanè cum anima sit immortalis, ratione honoris illi debiti, consentaneum est rationi, vt erga corpus eius opus misericordiæ possimus exequi.

Ad primum respondet Bellarminus *lib. 2. de purgatorio, cap. citat.* ex Chrysof. *homil. 84. in Ioannem*, Christum eo loci non fecisse mentionem sepulture inter alia opera misericordiæ, quia agnoscebat homines in hoc opus satis procliuos, imò etiam in pompam superfluam. Secundo respondet Christum non meminisse huius operis, quòd minimum videatur inter opera misericordiæ, vt docuit Augustinus *lib. de cura pro mortuis, cap. 13.* & S. Thomas *art. 2. ad 1.* dixit, Christum solum commemorasse ea opera misericordiæ, quæ sunt euidentioris necessitatis.

Ad secundum respondetur Põtificem in eo capite loquentem de vilitate, vel damno in ordine ad consequitionem vitæ æternæ, in quem sensum potest explicari Augustinus, & ita constat ad tertium. Ad quartum etiam iam responsum est.

Sed potest obiici ex *Luca 11. cap. dicit enim Christus, Ua vobis, qui edificatis monumenta Prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos; profecto testificamini, quòd consentistis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulchra.* Hoc argumento utebantur VViclephistæ, vt probarent Sanctis non esse deferendum honorem sepulchri, siquidem de ædificatione sepulchrorum, tamquam de crimine reprehendit Christus Phariseos; verumtamen nullus est ex Patribus, qui hoc sensu intellexerit ea verba. legatur Ambrosius 7. in *Lucam*, & Augustinus 1. *contra aduersarium legis, & Prophetarum.* Pro explicatione autem sciendum est, in eo capite Phariseos speciatim à Christo hypocritis insimulari, & colligit ex eo quòd facerent leuiora quedam opera, grauioribus omiffis, vt quòd decimarent mentam, & rutam, & iudicium Dei præterirent; & eodem modo dixit: *Ua vobis, qui edificatis sepulchra Prophetarum;* ergo sicut non reprehendit quòd decimarent mentam, & rutam, sed quòd sub eo opere prauum animum occultarent; ita non reprehendit ædificium sepulchrorum, sed animum quem sub ea pietatis, & religionis specie simulabant, vt rectè perpendit P. Vazquez *lib. 3. de adorat. disp. 3. cap. 3.* & habetur 1. *tom. in 3. part. d. 102. cap. 3.* Quòd si externum illud opus ædificandi sepulchra esset malum, non possent ob illud hypocritis accusari.

Illud manet difficile in citato loco, quo modo dicat Christus, *Profecto testificamini quòd consentistis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem occiderunt eos, vos autem edificatis eorum sepulchra.* Cum tamen ex eo quòd quis ædificet sepulchrum homini occiso, non videatur consentire iniustæ occisioni. Aliqui exponunt cum Chrysofostomo *homil. 75. in Matth.* Christum reprehendere intentionem illorum, quia sepulchra ædificabant, non tam in honorem Prophetarum, quam in memoriam patrati sceleris. Luyfius de *Torres sicut. disp. Pars I.*

leris. Sed non facilè quis huic expositioni præbebit assensum, cum Pharisei sepulchra ædificarent, externum illum cultum, & honorem deferentes illis, quos Sanctos existimabant. Vnde & *Matth. 23.* dixit Christus, *Edificatis sepulchra Prophetarum; & dicitis: Si fuissetis in diebus patrum vestrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum.* Alij respondent Christum eos reprehendere, quia etiam si hoc non intenderent, tamen factò ipso ita se gerebant, ac si illud reipsa intenderent, cum enim velint occidere alios Prophetas, imò & Dominum Prophetarum, satis significabant se ex hypocritis ædificare sepulchra Prophetarum. ita P. Suarez *tom. 1. in 3. part. d. 55. sect. 1.* quem sensum prius videtur tradidisse P. Salmeron *tom. 4. part. 3. tract. 17.* & fuisiùs explicat. legatur Toletus *in citatum cap. Luca annot. 95.* Sed licet doctrina sit vera, tamen hac ratione non satis explicatur quomodo ex ædificatione sepulchrorum colligatur illos consentire operibus patrum suorum circa effundendum sanguinem Prophetarum, imò iuxta supra dictam explicationem non colligitur ex sola ædificatione sepulchrorum.

P. Maldonatus *in citatum cap. 23. Matth.* docet Christum non ita voluisse concludere ex animi sententia, sed quòd in eam partem posset aliquis factū interpretari. Verum huic expositioni cõtradicit illud verbum Christi, *Profecto testificamini*, quòd planè indicat Christum loqui ex animi sententia. Deinde etiam apparet difficile, quòd possit aliquis ædificium sepulchrorum in eum sensum interpretari. Quarto perdoctus Pater Luyfius Legionensis alia ratione existimauit explicanda esse prædicta verba in illud Abdæ, *In die cum stures aduersus eum, &c.* aduertit tamen, id moris esse sanctarum Scripturarum, vt positis sine causæ redditione aliquibus sententijs mox ordine quodam subiiciantur aut explanationes, aut probationes, aut causæ singularium singulæ suo ordine; ex hoc verò dicit posse illustrari perobscurum citatum ex Luca testimonium; vult autem duo esse hoc loco, & quòd Pharisei testificarentur esse filios suorum parentū, & quòd consentiret operibus illorum, & ita apud Lucam non vult legere, *testificamini quòd consentistis, sed testificamini, & consentistis;* sic enim legunt Biblia regia, & sic habent versio Complutensis, & Græci codices non pauci. Harum igitur duarum sententiarum prius positarum probationes D. Lucas subiicit, & prioris hoc modo, *quoniam illi eos occiderunt, & vos eorum monumenta edificastis.* quo illorum vobis scilicet placetis Manes, nequam iram aduersus maiores conceperunt, à quibus sunt interfecti, eam in vos effundant, & hoc est vos fateri eorum esse filios. Illud verò alterum, quòd eodem ordine subiungitur, eos consentire operibus patrum suorum, confirmat illis verbis, quæ è vestigio subiicit. Propterea Sapientia Dei dixit: *Mittam ad illos Prophetas, & ex illis occident, &c.* Certè secundum hanc expositionem, nulla esset propositæ quæstionis causa, quæ tota desumitur, vt diximus, ex modo quo sepulchrorum ædificium argumentorum sit consensus ædificantium erga parentum facta effundentium sanguinem Prophetarum. Illud tamen videtur difficile in hac explicatione, quòd doctissimus vir velit aliter legere eum locum, quàm legat vulgata etiam iussu, & opera Xisti V. correctæ, quæ habet: *Profecto testificamini, quòd consentistis, &c.* & *Matthæus dixit, Testimonio estis vobis metipsis, quia filij estis eorum, qui Prophetas occiderunt,* quòd videtur idem esse quòd Lucas refert: *Profecto testificamini, quòd consentistis*

operibus patrum vestrorum. Et certe secundum expositionem Legionensis, illis verbis non reprehenderet Christus in Iudæis peccatum hypocritarum in ædificandis sepulchris Prophetarum.

Quintò recentiores aliqui explicant textum Lucæ, non de sepulchro ædificato in honorem Prophetarum, sed in honorem parentum, per illos occisorum, sed omnino est improbabile placitum, & contra communem sensum interpretum, & contra textum Lucæ, *Va vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos;* & Matth. 23, *Va vobis scribae, & Pharisæi hypocrite, quia ædificatis sepulchra Prophetarum.* vnde cum Christus apud Lucam concludit: *vos autem ædificatis eorum sepulchra,* ad sepulchra Prophetarum referendum est, non ad sepulchra parentum.

P. Vazquez supra ita explicat, vt velit Christum dixisse: Profectò testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, nempe homicidia eorum imitando; & ita subiungit causam, *Quoniam ipsi quidem occiderunt eos.* quibus verbis ostendit Christus, non in ædificandis monumentis, sed in animo occidendi parètes suos imitari; quod verò subiungit: *vos autem ædificatis eorum sepulchra,* non est coniungendum cum eo quod proximè præcesserat, *consentitis operibus patrum vestrorum.* Sed est repetitio eius quod prius dixerat de hypocritis, quasi dicat ædificatis monumenta Prophetarum, quos Patres vestri occiderunt, & vos me vultis, & alios Prophetas occidere, in quo similes estis vestris parentibus. Et est probabilis expositio, circa quam obseruandum est in Scripturæ textu, non semper verba esse cum immediatè dictis coniungenda, vt agnoscunt vel mediocriter versati in exponendis sacris Scripturis. legi potest P. Vazquez 1. part. tom. 1. disp. 15. cap. ultim.

Alij verò sic explicant ex contextu Lucæ & Matthæi, vt Christus duo obiiciat Pharisæis, alterum, quod testificarentur parentes suos iniustos fuisse Prophetarum homicidas; alterum quod illos imitentur. Ita ergo est ordinandus contextus. Profectò testificamini quod estis filij parétum vestrorum, qui Prophetas occiderunt, inquit Matthæus; ratione verò subiungit Lucas, *quia vos ædificatis eorum sepulchra:* dum enim Prophetis occisis gloriam sepulchrorum desertis parentum, iniustitiam testificamini. Deinde verò replicat Lucas, quod consentitis operibus patrum vestrorum, non in edificatione sepulchrorum, sed quia Sapientia de vobis dixit: *Mittite ad illos Prophetas, & ex illis occidit.* &c. Hanc expositionem ex contextu vtriusque Evangelistæ tradidi iam olim, quam, meo iudicio, tradiderat Bonauentura in c. 11. Lucæ, si attentè legatur, & fortè hæc expositio coniungi potest cum expositione, quam adduxit P. Vazquez. legatur Ambrosius in Luc. cap. 7. Hilarius in Matth. cap. 23. Theophyl. in citatum cap. Ad arb. Beda in cap. 11. Lucæ. Alio etiã modo posset explicari prædictus text. Lucæ, iuxta verba Matthæi 23. *Testimonio estis vobis metipsis.* Vt noluerit Christus absolute dicere, illos per ædificationem sepulchrorum absolute testificari, quod consentirent operibus patrum suorum, sed quod ipsi Pharisæi sibi essent conscij animi, & voluntatis, à qua oriretur opus illud ædificandi sepulchra, qua ratione omnino videtur sublata quæstionis causa. Et faner lectio Syriaca Matthæi 23. *Profectò testificamini contra vosmetipsos.* quasi dicat, ædificata sanctitate sepulchra erigitis, sed conscientia vestra contra vos reclamant, indicat Origenes.

Demum sciendum est, Albertum Magnum, vt annotatione citata in fine testatur Toletus, existimasse illos ædificasse sepulchra propter auariciã, nempe vt

populus excitaretur ad oblationes faciendas. Quod & sine idoneo fundamento dicitur, & nõ deseruit ad explicandum quo modo illi consentirent operibus patrum suorum circa homicidia perpetranda. Item admittendum non est, quod alij recentiores fingunt, asserentes Pharisæos illos ædificasse sepulchra non tam in honorem occisorum Prophetarum, quam, qui occiderunt, parentum, hoc enim non habet firmum fundamentum, imò communiter ædificium sepulchri alicuius sancti accipitur vt signum honoris illi delati.

Ex his quæ hætenus diximus, satis constat ex loco citato Lucæ, non posse sumi argumentum contra nostram doctrinam, sed potius colligi sepulchrorum ædificationem opus esse honestum.

D V B I V M V.

Quomodo sit intelligendum quod de fide dicit Iacobus cap. 2.

EX c. 2. Iacobi, vbi ait, *Tu credis, quia vnus est Deus, bene facis: demones credunt, & contremiscunt,* sumitur ratio dubitandi, an sit fides infusa in Christianis, nam videtur de ea fide loqui sicut de fide demoniorum; ergo vel in demonibus est fides infusa, contra communem sensum Theologorum, vel Christianorum est acquisita, aliàs non videtur habere efficaciam argumentum quo ibi vitur Iacobus ad probandum fidem solam non sufficere, quia fides est in demonibus, qui non sunt iusti, nam si fides Christianorum est infusa, & perfectior, non mirum si fides demoniorum non iustificet, & de alia respondere possunt hæretici iustificare, quia est perfectior. Non deseruit qui dicerent in demonibus esse fidem infusam; sed placitum est contra communem sensum Theologorum, vt dicemus ad quæst. 5. Alij respondent non esse necessarium vt argumentum Apostoli sit omnino efficax, satis enim est si sit probabile desumptum à simili. Verum licet interdum aliqui admittant, rationem aliquam non esse omnino euidens, tamen quando omnes Scholastici, & interpretes contendunt ita explicare rationem, vt vim habeat, non est concedere non esse efficacem, præsertim quando assumitur ab interprete Canonico, ad probandam veritatem aliquam contra hæreticos. Et curandum est in prædicta ita explicare verba Iacobi, vt non dicamus rationem esse inefficacem.

Interpres S. Thom. ad quæst. 5. in art. 3. docent Iacobum solùm comparare fidem demoniorum fidei Christianorum sine charitate, quod vtraque talis sit vt sine operibus non iustificet. Et explicari potest, quia omnis cognitio natura sua ordinatur ad affectum: ergo siue fides sit infusa, siue acquisita, sola sine affectu & operibus non iustificat. Et eodè modo reipsa videtur explicare Iacobum Caietanus & alij in citata verba. Bañez q. 5. in art. 2. dub. 1. P. Valentia ibi punct. 2. Nec possumus negare probabilem esse tantorum Doctorum sensum. Alij verò huius ætatis vt rem interpretentur limatiùs, dicunt argumentum Iacobi non sumi à comparatione fidei demoniorum cum fide infirmi Christianorum, sed quia tam demones, quam tales Christiani nõ habuerint opera, aliàs existimant vix posse rationis efficaciatè explicari. Sed hæc explicatio non satisfact, quia quæstio disputabatur de fide sine operibus, an posset iustificare, & Iacobus contedit probare nõ iustificare: ergo si fiat illis verbis argumentum, & non fiat à simili, nihil probat si veller hoc modo arguere: Demones non habet opera, & non sunt iusti: ergo & Christiani peccatores si

si non habent opera, non iustificabuntur. Ergo eadem redit difficultas, quia respondere posset hæreticus, fidem infusam in Christianis hoc posse, quod acquisita non efficit in demonibus: ergo prædicta expositio nisi aliquo alio modo explicetur, non fugit difficultatem positam.

Alij verò recentiores vt argumentum Apostoli efficacius ostendant, existimant sermonem esse de fide infusa; sed illud demones credunt: & dicunt sumi pro præterito, ac si dicant, *crediderunt in via.* & hoc sensu satis est efficax argumentum Apostoli. Sed interpretes communiter verbum illud *credunt*, de præterito intelligunt. Et Augustinus varijs locis, vbi de hoc loco Iacobi agit, & apertè tom. 4. lib. unico de fide, & operibus, cap. 14. dicit, quod demones in Euangelio confitebantur Christum esse filium Dei, Luca 4. & Christum illa increpasse, & tamen ob similem confessionem laudasse Petrum Matth. 16. ergo Augustinus intelligit verba Iacobi de fide demoniorum in statu damnationis. Deinde præter probabilem illum sensum Scholasticorum supra relatam, aliam explicationem tradidi iam olim, quæ vt intelligatur, aduertendum est Apostolum in eo capite contendere fidem sine operibus non sufficere ad iustificationem, & addit: *Quid proderit frater meus, si quis dicat, fidem se habere, opera autem non habeat? Nunquid fides poterit saluare eum.* Et post quædam alia verba ait: *Credis quoniam vnus est Deus, & demones credunt, & contremiscunt.* Quibus verbis non continebatur integrum argumentum à simili, quasi velit fidem non sufficere ad iustificationem, quia fides demoniorum non iustificat illos: sed secundum consuetudinem disputantium, aliquid ab aduersario admittit acceptum, & ita ait: Tu credis, quoniam vnus est Deus, bene facis, sed non multum est, imò ad id teneris liberè faciendum, quod demones faciunt coacti. Sed licet hoc laudet Apostolus admittit ab aduersario, verum aliquid aliud vult exigere vt argumētum; vnde subiungit: *vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est.* Abraham Pater noster nõne ex operibus iustificatus est. Hanc explicationem probant multi viri docti; quod si alicui nõ probetur, amplecti poterit illam, quæ ex interpretibus S. Thom. supra retulimus.

Sed obiiciet aliquis Augustinum de fide & operibus cap. 11. & sæpe alijs locis, in prædictis verbis Iacobi agnouisse argumentum; verum in hoc capite Augustinus quasi reprehensionem accipit ea verba, vult enim per illam Iacobum comparare demonibus eos qui putant fidem sine operibus valere ad salutem, vt illos etiam demonibus comparet, dicens: *Tu credis quoniam vnus est Deus, bene facis, & demones credunt, & contremiscunt. Quid verbis breuissimis vehementius dici poterit?* Item licet Augustinus significet ibi argumentari Apostolum, tamen nusquam legi illum asserere in illis verbis contineri integrum argumentum, legatur tom. 7. lib. de gratia, & libero arbitrio, in fine. Ad primum testimonium Augustini respondent aliqui, S. August. ibi, & in alijs locis fidem sine operibus appellare fidem demoniorum, quatenus est sufficiens ad iustificationem. Ita interpretatur aliqua loca August. P. Valentia infra ad quæstionem 5. punct. 2. deinde Bellarminus lib. 1. de iustificatione, cap. 15. ad quoddam 3. argumentum Caluini responderet, explicans locum citatum Iacobi 2. fidem hominum improborum comparari cum fide demoniorum, quatenus vtraque sine operibus infructuosa est. Et hæc doctrina mihi probatur.

P. Luisi de Torres select. disp. Pars I.

Scire autem oportet aliquos recentiores velle S. Augustinum appellare fidem demoniorum fidem quam quis habet simul cum illo errore quod fides sufficit ad salutem. Hæc tamen explicatio admittenda non est, quia cum tali errore non potest esse fides infusa, & tamen prædicti recentiores dicunt Augustinum loquutum fuisse de fide infusa hominum, cum explicat verba Iacobi citata, *Tu credis quia vnus est Deus, bene facis, & demones credunt, & contremiscunt.* Ad tertium testimonium August. responderetur assignare Augustinum discrimen suo instituto deseruiens, nempe fidem hominum à fide demoniorum differre, quod fides hominum potest per dilectionem operari, non tamen fides demoniorum, quod verissimum est: cum hoc tamen fieri potest, vt fides hominum alijs etiam modis differat à fide demoniorum, licet, vt alijs locis repetit August. vtraque sit insufficientis ad iustificationem, si non habeat opera.

SCRIPTVM ANONYMV M.

Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem hominum mortuorum, ante eorum canonizationem, vel beatificationem, sine Sedis Apostolica licentia.

Hæc materia dixi in materia de fide. Placuit tamen hoc loco referre sententiam relatum in hoc scripto anonymo; cuius autor fuit Franciscus Petrus Auditor Rotæ, qui noluit manifestare suum nomen. Deinde referemus responsonem illustrissimi Cardinalis Bellarmini.

AD dubium propositum verè, & breuiter per sequentes conclusiones respondebitur.

Sit prima conclusio: Numquam fuit mos in Ecclesia Catholica venerari homines mortuos tamquam Sanctos, antequam publica autoritate legitimorum iudicum Ecclesiarum essent recepti, & approbati. Hoc probatur testimonio S. August. tom. 7. in breuic. collationum cum Donatistis, in collatione tertij c. 13. & Optati Mileuitani lib. 1. contra Donatistas. Legitimi autè iudices erant Romæ Pontifices Romani, in prouincijs autè Episcopi, & Cœcilia prouincialia, vt paulo post dicitur, & propter hanc causam Romæ Clemens I. Antherus & Fabianus salubriter constituerunt septem Notarios fideles, qui acta Martyrū diligenter inquirerent, vt Romani Pontifices ea persecutarentur, & probanda probaret. Damasus, & Anastasius Bibliothecarius in vita Clemētis, Atten. & Fabiani, & Fabianus ipse in epistola 1. ad Ecclesiam catholicam, & ministros: in prouincijs autem Episcopi, qui olim poterant Sanctos canonizare, antequam hoc Sedes Apostolica legitimis de causis sibi referuaret, tum ex Apostolica traditione, tum ex constitutionibus Romanæ Ecclesie omnè etiam diligentiã adhibebant, vt Sanctos probarent, antequam populis fidelium colendi proponerentur, vt colligitur ex S. Augustin. & Optato in locis allegatis. Idem præscripsit illis obseruandum Fabianus Papa in epistola prima ad omnes Ecclesie comministros, & ita oportuit constituere ne in cultu, & veneratione Sanctorum, quod est magni momenti, in Ecclesia Dei fideles deciperentur, eos pro Sanctis & amicis Dei venerando, qui inimici Dei essent, & hæc olim initio nascentis Ecclesie, & omnibus deinde sæculis inuicibiliter obseruata fuerunt in Martyribus recipiendis, in quibus minor, quam in Confessoribus approbandis

difficultas esse posset, cum causa martyrij potissimum, & charitas, & constantia in perferendis tormentis inspicerentur; causa autem hæc potissima esse solebat. nam S. Augustini, Optati, & Fabiani testimonia supra relata de Martyribus probandis agunt: irreligiosus autem prorsus, & temerarius semper fuit habitus, qui publicum cultum alicuius Martyris nondum probari, & recepti in Ecclesia voluisset inducere. Præterea illud omnino certum est, & exploratum, probatos tantum publica autoritate Ecclesiastica Martyres, & Confessores fuisse in catalogo Sanctorum, & in Martyrologio Ecclesie Sanctæ Romanæ relatos, & consequenter minus probabile videtur, quod asseruit D. Card. Bellarminus tom. 1. *controvers. lib. 1. de Sanctis, cap. 8. circa finem*, videlicet Sanctos veteres cepisse coli in Ecclesia vniuersali non tam lege aliqua, quam consuetudine, cum nullus vnquam Sanctus fuerit aliquando in Ecclesia receptus, & cultus sine certa Ecclesie lege, & legitimo decreto, vt verè existimauit, & probauit D. Card. Baronius in *notis ad Romanum Martyrologium, die 2. Aprilis*, & latè etiam prosequutus docuit Ioan. Molanus in *lib. de martyrologijs*.

Sit secunda conclusio: Semper in Ecclesia Dei viget, & viget hæc doctrina, vt de præcauenda falsorum Sanctorum reliquiarum, & Martyrum ueneratione certæ leges, & sanctiones Ecclesiasticæ constituerentur, vt adulterini sancti, aut commémorati, aut incerti à veris, & probatis distinguerentur, vt falsis meritò denegaretur cultus, qui veris Sanctis iure debetur. De hac enim re in primis Concilia salubres leges tulerunt. Concilium Carthaginense primum *cap. 2.* Concilium Laodiense *cap. 9. & cap. 34.* Carthaginense quintum *cap. 14.* refert Gratianus in *cap. placuit vt altaria, de consecrat. dist. 1.* Concilium Epanense *cap. 25.* Concilium Bracharense tertium *cap. 5. alijs 6.* Concilium Maguntinum *cap. 51.* Concilium Lateranense sub Innocentio III. *c. 62.* refertur in *cap. 2. de reliquijs, & ueneratione Sanctorum.* Concilium Tridentinum *sess. 25. de inuocatione, ueneratione & reliquijs Sanctorum.*

Sit tertia conclusio: In confessoribus probandis maiorem diligentiam adhibendam constituit sancta Romana Ecclesia, quam in Martyribus. Et ratio est, quam asserunt communiter Canonistæ in *cap. 1. de reliquijs, & uenerat.* vbi Innocentius *num. 1. in fine*, Hostiensis *num. 6. in fine, vers. licet autem*, Ioan. Andreas *num. 4. in fine, vers. licet autem viu.* & alij hos sequuti, asseruerunt Confessores non esse canonizandos propter solam apparentem vitæ sanctitatem, sed per miracula, per eorum intercessionem facta, probare oportere, neque Romanam Ecclesiam consueuisse canonizare Confessores sine operatione miraculorum; ad excludendam omnem prorsus fraudem, & deceptionem, atque penitus hanc consuetudinem in actu practico retinuit, & retinere solet sancta Romana Ecclesia.

Sit quarta conclusio: Sancta Romana Ecclesia antequam ad canonizandos Confessores deueniat propter vitæ sanctitatem, & miracula, multa alia exigere consuevit, videlicet multiplicatas preces magnorum virorum intercedentium pro canonizatione, continuationem miraculorum, constantem famam de sanctitate illius, qui petitur canonizari in vita, & morte, & post mortem, & plura alia, quæ referunt Canonistæ in *cap. 1. de reliquijs & ueneratione.* vbi Hostiensis *num. 3. & 4.* & sequitur Ioan. Andreas *num. 3.* Iacobus Castell. *tractatu de canonizatione Sancti. dub. 4.* Franciscus Peña Rotæ Auditor in vita S. Didaci *lib. 2.* & in vita S. Raymundi *lib. 3.*

A *cap. 1.* Hanc tam exactam diligentiam adhibere consuevit sancta Romana Ecclesia ad excludendas fraudes, deceptiones, illicita lucra, & ambitiones mul- torum, qui sæpe inani sanctitatis nomine suorum gloriantes populorum simplicium, & præsertim fœminarum fauorem, & obsequium aucupantur, *cap. 2. de reliquijs.*

Sit quinta conclusio, Quia ueneratio hæc, & cultus Sanctorum vna est de maioribus Ecclesie causis, in qua cum multa cautela procedere oportet, ideo Sedes Apostolica, vt tutius omnia peragerentur, canonizationem Sanctorum specialiter sibi referuauit, & propterea verè Doctores asseruerunt ad solum Papam spectare Sanctos canonizare, siue Martyres sint, siue Confessores. ita Canonistæ communiter in *d. cap. 1. vbi Innocentius num. 2. vers. solus autem Papa.* Hostiensis *num. 7. vers. solus autem Papa.* Ioan. Andreas *n. 5. vers. solus autem Papa.* Rursus Canonistæ in *cap. 2. de reliquijs & uenerat. in 6. vbi gloss. verb. Sedis Apostolica.* Gemin. *num. 11. vers. gloss. in verb. sedis.* Turcremata in *cap. 1. de consecratione, distinct. 3.* Troil. Maluet. *tractatu de canonizatione Sanctorum, dub. 2.* Iacobus Castell. *tract. de canonizatione Sanctorum, quest. 3.* vbi addit ex sententia Doctorum, neque Episcopos, neque Legatos de Latere, neque collegiū Cardinaliū Sede Apostolica vacante, neque Concilia Prouincialia, neque Concilium vniuersale, non interueniente Romani Pontificis autoritate, posse Sanctos canonizare, neque illos proponere populis tanquam Sanctos in Ecclesia uenerandos. Hanc conclusionem probat textus in *d. cap. 1. qui est Alexandri Papæ III. qui præfuit Ecclesie ann. Domini 1160.* nam cum quidam hominem quandam in potatione occisum tanquam sanctum Martyrem uenerarentur, ita constituit: Illi ergo non præsumatis de cætero colere, cum est per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro sancto absque autoritate Romanæ Ecclesie uenerari.

Sit sexta conclusio: Non possunt Episcopi in suis diocesis inducere celebrationem festi alicuius Sancti non canonizati per Papam. Hanc conclusionem ponunt Canonistæ in *cap. 1. de reliquijs, & uenerat. in 6. vt Geminianus num. 12. vers. Nota primo, ex ista glossa, & Francus ibid. num. 3. vers. in glossa magna.* & ratio est; quia, vt dicitur in proxima sequenti conclusione, istum honorem consequuntur Sancti postquam sunt à Romano Pontifice canonizati.

Sit septima conclusio: Postquæ omnia fuerunt canonice celebrata, & obseruata, quæ per sacros canones in canonizatione Sanctorum adhiberi iubentur, & postquam Sancti sunt canonizati per Romanum Pontificem, illos honores consequuntur, quos Romani Pontifices in sententia definitiua canonizationis illis decernere solent, videlicet, vt ab vniuersali Ecclesia colantur, & inuocentur, & vt ad sepulturam ipsorum decenter & ueneranter accedentes eas indulgentias consequantur, quæ cæteris Sanctorum eiusdem ordinis concessæ sunt. Hæc in libris ritualibus S. R. E. continentur, vt tradit Franciscus Peña *lib. 3. cap. 41. de vita S. Raymundi.* Eandem ferè commemorant Canonistæ in *d. cap. 1. vbi Innocent. num. 3. vers. per hanc autem canonizationem.* Hostiensis *num. 10. vers. verum Iesum Dominum nostrum.* & Iacobus Castell. *detract. quest. 9. in principio*, dicentes Sanctum per hanc canonizationem hoc consequi, vt Ecclesia pro eo, sicut pro Sancto dicat solemniter officium, & in Litanis inter alios Sanctos licite enumeretur, & inuocetur, & in catalogo Sanctorum adseribatur. Addit Iacobus Castell. *prædicto loco*, quod Sanctus canonizatus hoc etiam

etiam consequitur, vt eius imago pingi, & sculpi possit cum diademate, seu corona, & quod in eius honorem, & sub eius nomine possint Ecclesie, & altaria erigi, & edificari, & consecrari.

Sit octaua conclusio: non licet alicui defuncto nondum canonizato preces solemnes, aut publicas fundere, aut reliquias Sanctorum nouorum, id est, non canonizatorum uenerari. Hanc conclusionem probat Concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. *cap. 66. relatum in cap. 2. de reliquijs, & ueneratione.* cuius verba sunt: Inuentas de nouo reliquias nemo publicè uenerari præsumat, nisi prius autoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, & Canonistæ in *d. cap. 1. vbi Innocent. num. 3. in fine, vers. item non negamus.* Hostiensis *num. 21. vers. illud etiam non negamus.* Panormitan. *num. 3. nor. 2. vers. & hoc intellige.* glossa in *d. cap. 1. verb. Sedis Apostolica, vers. dicimus, de reliquijs, & ueneratione, in 6. & ibi Ancharan. in fine*, dicens sic: Et adde quod notatur supra caput 1. vbi nullus debet in publico uenerari, nisi ab Ecclesia approbatus; signanter dictum fuit non licere neque solemniter, neque publicè nondum canonizatos colere, aut reliquias Sanctorum non probatas, quia hoc expressis verbis ita constituit præcitatam Concilium Lateranense, & tenuerunt expressè Hostiensis, & Panormitan. *præcitate loco*, qui omnem prorsus cultum tam solemnem, quam publicum prohiberi dixerunt, & aliter interpretari verba Concilij generalis est manifestè vim illi inferre, vt patet ex prædictis. Illud tamen verum est ex Hostiensis, & alijs præcitatistis locis, vt notat Panormitanus in *d. cap. 1. num. 3. notab. 2.* à contrario sensu colligere licere in secreto fundere preces ei, quem vidit esse virum bonum: nam cum in *d. cap. 2.* ex Concilio generali dictum fuisset non licere publicè uenerari Sanctos nondum canonizatos, aut nouas reliquias à Romano Pontifice nondum approbatas, à contrario sensu Doctores in præcitate locis intulerunt, scilicet, non negare quin liceat in secreto fundere preces alicui defuncto, quem vidit sanctum, vt pro ipso ad Dominum intercedat. Addunt tamen non licere, donec canonizatus fuerit, ad talem publicè preces fundere, idem dixit glossa *hic in d. cap. 1. de reliquijs, in 6. verbo, Sedis Apostolica, vers. Dominus enim.*

Sit vltima conclusio. Quæ hæcenus dicta sunt de canonizatione Sanctorum, intelligenda quoque sunt de beatificatione, quæ cum sit quædam species veræ canonizationis, à solo Pontifice concedi potest. Est autem beatificatio concessio particularis, quam indulget Romanus Pontifex alicui Ecclesie particulari, vel monasterio, vel ordini Religiosorum, vt aliquem virum, vel mulierem, quam Papa constituit esse sanctam, & fecisse miracula, possint in illa tantum Ecclesia, aut religione uenerari, & officium Deo facere, & est obseruandum quod antequam Romanus Pontifex concedat ista indulta beatificationem, solet committi examen aliquibus viris doctis & prudentibus, vt videant processum continentem probationes super sanctitate, & miraculis beati, vel beatæ, & nisi causa cognita non consueuerunt beatificare, id est, licentiam illam Beatum colendi concedere, quia beatificatio solum in hoc distat à canonizatione, quod illa respicit vniuersalem Ecclesiam; beatificatio verò particularem locum.

Ex omnibus prædictis patet responsio ad dubium propositum, videlicet circa nondum canonizatos

P. Luisij de Torres select. disp. Paris I.

à Papa non licere aliquem cultum solemnem, aut publicum eis exhibere, nec eorum festa publicè celebrare, nec nomina eorum in Litanis enumerare, nec in Martyrologio describere, neque in die obitus illorum campanas pulsare, neque pingere imaginem cum diademate, vel miraculis, neque illa omnia circa illos tam amplè præstare, quam videtur concessisse D. Cardinal. Bellarminus tom. 1. *controvers. lib. 6. de Sanctis, cap. 10.* ista enim omnia sunt contra sacros canones, & receptum Romanæ Ecclesie morem; neque aliquid in contrarium probant, quæ commemorari solent ex multis Sanctorum historiis ex relationibus Auditorum Rotæ in canonizationibus Sanctorum, vt S. Didaci, S. Iacynthi, & S. Raymundi, quia quando ad sepulchra illorum Sanctorum & similibus donaria offerebantur, & luminaria accendi permittentur, iam per Episcopos locorum examinatis testibus, & receptis probationibus cognitum fuerat de vitæ sanctitate, & miraculorum operatione, & magna differentia constituenda est inter spontaneum concursum populi ad aliquem honorandum, cuius uentis nota erat, & explorata sanctitas, & procuratum, & humana industria quasi exactum ad eos colendos, quos vix dum uiuerent excellentis vitæ fama commendabat.

Postremò illud obseruandum, grauiter puniendos esse qui inconsulto Rom. Pontifice istas uenerationes publicas defunctorum, nondum canonizatorum audent introducere, & rectè Zanchin. docuit *tractatu de hereticis, cap. 22. num. 8.* nec dubitandum quin aliquando similia præsumentes negari ab Inquisitoribus possint, quid sentiant de Romani Pontificis autoritate, qui iustis de causis hanc sibi facultatem probandi, & proponendi Sanctos Ecclesie colendos specialiter referuauit.

Norandum est hoc loco, scriptum istud anonymum editum fuisse in lucè Romæ tempore quo agebatur de beatificatione sanctissimi Patris nostri Ignatii, quod aduerto vt Lector intelligat responsionem sequentem Cardinalis Bellarmini.

D Responsio Cardinalis Bellarmini ad calumnias cuiusdam scripti anonymi.

Peruenit ad manus meas scriptum sine nomine auctoris, cuius titulus est, Quid liceat, vel non liceat facere circa uenerationem hominum mortuorum, ante eorum canonizationem, vel beatificationem, sine Sedis Apostolicæ licentia, quod quidè scriptum non esset difficile diuinare cuius sit, sed quoniam latere cupit auctor, neque ego prodam suspicionem meam; quia verò in eo scripto meum nomen aperte carpitur, & scriptum ipsum magna ambitione cubi- cula S. R. E. Cardinalium penetrauit, permittere non potui, nec debui, vt calumnia in Cardinalè sine responsione per aures, & ora Cardinalium volaret. Duo capita opusculorum meorum perstringuntur, quæ capita si legerentur ab omnibus, qui scriptum anonymum perlegerunt, noua responsione opus non esset, sed quia plurimi ea fortè non legent, proferamus nos in medium scripti anonymi verba, atque ad ea breuissimè respondeamus.

Minus (inquit) probabile videtur, quod asseruit D. Cardinal. Bellarminus tom. 1. *controversiarum, lib. 1. de sanctis, cap. 8. circa finem*, videlicet Sanctos veteres cepisse coli in Ecclesia vniuersali, non tam lege aliqua, quam consuetudine, cum nullus vnquam Sanctus fuerit in Ecclesia receptus, & cultus

sine certa Ecclesiae lege, & legitimo decreto, ut verè
 exultauit, & probauit D. Cardinal. Baronius in
 notis ad Martyrologium Romanum die 12. Aprilis.
 & latè etiam prosequutus docuit Ipan. Molan. in
 lib. de Martyrologio. Hæc in eo scripto, cuius autor
 non mea solum scripta reprehendere, sed etiam me
 cum Illustrissimo & doctissimo Cardinal. Baronio
 contromittere voluit, ut qui multis nominibus
 coniunctissimi sumus, scriptis saltem libris diffide-
 re videamur; sed non obtinebit quod cupit, calum-
 niarum enim nebulæ euanescent, & me id ipsum,
 quod Baronius scripsit, scripsisse luce claritè appare-
 bit. In opusculo meo de Sanctis lib. 1. cap. 8. distin-
 guitur duplex canonizatio, particularis & vniuersalis.
 Particularis dicitur, qua Sanctus aliquis, siue
 Martyr, siue Confessor colendus proponitur vni par-
 ticulari Ecclesiae. Vniuersalis, qua toti Ecclesiae
 colendus proponitur, ita ut nemini Christiano li-
 ceat de eius hominis sanctitate, & beatitudine du-
 bitare; ac particularis quidem canonizatio anti-
 quis temporibus Episcoporum particularium iudi-
 cio commissa erat, ut in eodem loco à me probat
 testimoniis S. Cypriani, & Thomæ Waldensis,
 & hoc ipsum docent Optatus, & sanctus Augu-
 stinus, quos Cardinal. Baronius citat. Itaque
 non scripsi, neque sensi, ut iste autor videri vult
 me scripsisse, vel sensisse licuisse olim sine vilo
 Episcopali iudicio, vel decreto sanctos homines pub-
 licè colere. De vniuersali autem canonizatione do-
 cuit plurimos veteres Sanctos, nõ certa lege, sed con-
 suetudine vniuersalis Ecclesiae, non sine expressa,
 vel tacita Summorum Pontificum approbatione cano-
 nizatõs fuisse. Integer igitur sensus verborum
 meorum hic est, eos Sanctos, qui colebantur
 in particularibus locis decreto particularium Epif-
 coporum, cœpisse paulatim coli in Ecclesia vni-
 uersa, non certa aliqua lege, vel decreto, sed
 consuetudine à Summis Pontificibus consensu ta-
 cito approbata.

Quod quidem verissimum esse non dubito, nec
 omnino video quid contradici possit, quæro enim,
 quis fuerit vt S. Martinus, S. Nicolaus, S. Hilarius
 & innumerabiles alij in vniuersali Ecclesia publi-
 cè ita colantur, ut nefas sit de eorum sanctitate du-
 bitare, id enim Summos Pontifices fecisse certo de-
 creto, neque Bullæ canonizationem, neque histo-
 riæ vllæ testantur. Episcopi autem particulares, ne-
 que seorsum in sedibus suis, neque in Conciliis con-
 gregati toti Ecclesiae legem dare possunt, neque eo-
 rum iudicium certam fidem facit, nisi accedat illius
 confirmatio, ut Dominus ait, *et in aliquando conuer-
 sus confirma fratres tuos.* Quærat igitur autor illius
 scripti solidum fundamentum si ei non placet vni-
 uersalis Ecclesiae consuetudo, quæ S. Augustino in
 eiusmodi obseruationibus pro lege semper fuit, ut
 videre est in epist. 118. 119. 120. & alibi; quærat, in-
 quam, solidum fundamentum, super quo nitatur fi-
 des, quam decreta, atque indubitata beatitudinẽ ha-
 bebamus veterum Sanctõrum, qui non leguntur à Sum-
 mis Pontificibus nominatim canonizati; quod enim
 autor dicit in explicatione primæ suæ conclusionis,
 Episcopos potuisse canonizare, antequam Summi
 Pontifices id sibi reseruarēt, nouum est, & periculo-
 sum, vera enim, & absoluta canonizatio, quæ toti Ec-
 clesiae Sanctos colendos proponit, & quæ certam fidem
 facit, numquam ad Episcopos particulares pertinuit,
 neque id sibi Summi Pontifices reseruarunt, sed ad eo-
 rum potestatem propriè pertinet, cui pertinent om-
 nes aliæ causæ maiores, & qui contrà sentit, ut cer-
 tè videtur autor scripti sentire, vel dubiam reddidit

canonizationem Sanctõrum, vel Episcopos pares
 Summo Pontifici facit; prohibuit quidem Alexan-
 der III. & postea Innocentius III. ne quis publicè
 tamquam Sanctus colatur, sine consensu Sedis Apo-
 stolice, sed non inde colligitur ante hanc prohibi-
 tionem eius canonizandi penes omnes Episcopos fuisse,
 nisi fortè in sua particulari Ecclesia, ut supra dixi-
 mus; sed ea canonizatio, neque absolute canonizatio
 dici poterat, neque certam fidem faciebat, neque
 vniuersalem Ecclesiam obligabat.

Venio nunc ad alterum caput, quod autor scripti
 vellicat in opusculo meo. Ex omnibus, inquit, præ-
 dictis patet responsio ad dubium propositum, vide-
 licet circa nondum canonizatos non licere aliquem
 cultum solemnem, aut publicum eis exhibere, nec
 eorum festa publicè celebrare, nec nomina eorum in
 Latinis enumerare, neque in Martyrologiis descri-
 bere, neque in die obitus eorum campanas sonare,
 neque pingere imagines, cum diademate, vel mira-
 culis, neque illa omnia circa illos tam ampla præsta-
 re, quàm videtur consensisse D. Cardinalis Bellarminus
 tom. 1. contr. lib. 1. de Sanctis, c. 1. Hæc ille. Ego verò
 non amplificasse, sed nimis in angustis redegisse mi-
 hi videor honorem, qui viris egregiis nondum cano-
 nizatõs debetur, negari enim posse eos publicè
 prædicari tamquam Sanctos, negari posse publicè in-
 uocari, negari posse in Litanis, vel diuinis officiis
 nominari, negari posse altaria & templa in eorum
 memoriam erigi, negari posse imagines eorum cum
 diademate pingi, vel in templis collocari, quasi es-
 sent Sanctõrum canonizatorum imagines, negari pos-
 se dies festos in eorum honorè celebrari, negari de-
 nique reliquias eorum publicè honorandas posse pro-
 poni: est ne aliquid, quod addi poterit. At dixisti
 posse hominem non canonizatõs appellari sanctum,
 ita est. Sed etiam S. Bernardus vocauit S. Malachiam
 statim à morte, & vitæ eius, ut verè sancti, descripsit.
 Sanctus quoque Thomas sanctum appellauit Bona-
 uenturam adhuc in carne mortali viuentem. S. Ca-
 therina Senensis in epistolis suis sanctam perpetuò
 vocat Agnetem Bolitianam recentè mortuam, &
 alia id genus. exëpla sine numero afferri possent. Et
 quid facio mali, si quem sanctum esse piè credo, san-
 ctum etiam nominem. At dixisti, posse priuatim coli,
 & inuocari eos, qui cum sanctitatis opinione dece-
 dunt. Neque id nego, quia nullus negat id iure fieri.
 Dixisti posse priuatim alumnos alicuius sancti viri
 nondum canonizati in eius anniuersario die lætari
 peculiariter, & Deo agere gratias. Dixisti posse ima-
 ginem viri nondum canonizati pingi, & in priuato
 cubiculo retineri, & honorari. Dixi omnino, & quod
 dixi posse fieri, facio, nisi fortè honorem picturæ
 magis mereantur viri clari litteris, aut præliis, quàm
 religione, & pietate conspicui. Dixisti reliquias ho-
 minum mortuorum nondum canonizatorum posse
 priuatim haberi & coli. Ita est, & qui negat id, valde
 imperitum se ostendit historiæ, quibus vitæ San-
 ctõrum continentur, nam non solum mortuorum, sed
 etiam viuentium, qui cum opinione sanctitatis inter
 homines versantur, fragmenta vestium, sudariorum,
 singulorum reliquias, ciborum, capillorum, aqua lo-
 tionis manuum, & similia piè rapi solita testatæ hi-
 storie de vita S. Bernardi, S. Francisci, & aliorum:
 cæpit autem hæc cõsuetudo Apostolorum tempore,
 deferebantur enim semicinctia, & sudaria à corpore
 Pauli super ægrotos, ut scribit S. Lucas Act. 19. &
 inde per vniuersam Ecclesiam hoc pietatis genus
 propagatum esse; neque Concilium Lateranense pro-
 hibet priuatum reliquiarum nouarum cultum, sed
 publicum tantum, ut ipsa verba per se fidem faciunt.

Illud

DISPUTATIO XXXIV.

POSITIVA.

Circa illud Psalmi 44. *Speciosus forma præ filiis hominum.*

DVBIUM VNICVM.

*Virum Christus Dominus corporali pulchritudine
 mortales reliquos antecedit.*

VASTIO hæc eo est difficilior, quo
 ab Scholasticis Doctoribus minus est
 tractata: vix enim vnum, vel alterum
 inuenies, qui eam disputauerit, aliis
 eam vel leuiter tangentibus, vel om-
 nino prætereuntibus. Vnus est Michaël Medina
 lib. 2. de reeta in Deum fide, cap. 7. longius à medio; qui
 ausus est affirmare aliquos comminisci Christum
 inter mortales speciosissimum fuisse, quasi sibi per-
 suadeat Christi animam, tot, tantisque ditatam do-
 nis, fallacem corporis gratiam, & vanam pulchritu-
 dinem neque habuisse, neque curasse. nam forma est
 bonum fragile, ut dixit Quid. lib. 2. de arte.

*Forma bonum fragile est, quantumq; accedit ad amos,
 Eui minor, & spatio carpiunt ipsa suo.*

Florum est mutabilitate fugacior (ut Boëtius scripsit
 praef. 8. lib. 3. de consolatione Philosophi.) *Forma, inquit,
 nititur, ut rapidus est, ut velox, & vernalium florum muta-
 bilitate fugacior, &c.* febris igniculo dissoluitur, ut
 idem Boëtius ait. *Asstimate, inquit, quoniam vultis
 nimio corporis bona, dum sciat hoc, quod quocumque mirami-
 ni triuana febris igniculo posse dissolui, &c.* Merito ergo
 Prouerb. 31. *fallax dicitur gratia & vana pulchritudo.*
 Vana est, quia euanescit, fallax est, quia fallit, ut fe-
 fellit plures. de quo Barradas lib. 6. cap. 9. Neque ve-
 rò desunt Medinæ autoritates & rationum monu-
 menta.

Primo enim sunt aliqui Patres, qui vel ex Pro-
 fesso interpretantur Psalmum 44. vel obiter in ea
 illius verba incidentes, *speciosus forma præ filiis homi-
 num,* affirmant illa ad corporalem pulchritudinem
 nulla ratione pertinere, quippe eam non habuit
 Christus, sed vel ad diuinitatem spectare, vel ad vir-
 tutum speciem, & formam, quibus mortales omnes
 facillè superauit. Ex horum numero est Basilius ma-
 gnus in Psalm. 44. super illa verba, *speciosus forma,* qui
 sic ait, *speciosus forma Dominum appellat, eius inuoluens
 diuinitatem, non enim carnis pulchritudinem laudat, nam
 scribitur, vidimus ipsum, & non habebat speciem, neque
 formam, sed eius species ignobilis fuit præ filiis hominum.*

Tertullianus verò non solum non concedit Chri-
 sto summam pulchritudinem, sed & summam vide-
 tur in eo adstruere deformitatem: libro enim de
 carne Christi cap. 9. contra eos qui dicebant carnem
 Christi fuisse cœlestem, sic affatur. *Carnis terrene non
 mira conditio ipsa erat, que cetera eius miranda faciebat,
 cum dicebam: Vnde huic doctrina, & signa ista? etiam
 despicientium formam eius hac erat vox. Ad eò nec huma-
 na honestatis copius fuit, ne dum celestis claritatis. Ta-
 centibus apud nos quoque Prophetis de ignobili aspectu
 eius ipse passiones, ipsaque contumelia loquuntur. Passiones
 quidem humanas, carnem; contumelia verò inhonestam
 probauere. An ausus esset aliquis ungue summo perfrin-
 gere corpus nouum vllam spuraminibus contaminare fa-
 ciem nisi merentem? Quid dicis celestem carnem, quoniam
 vnde celestem intelligas non habes. Quid terrenam negas,
 qui vnde terrenam agnoscas habes. eamdem habet do-
 ctrinam lib. 3. aduersus Adarionem cap. 7. & lib. aduer-
 sus Iudaos cap. 14. quibus in locis, eisdem omnino*

repetitis verbis, docet primum Christi aduentum maxime demonstrasse faciem inhonestam, aspectum valde humilem, demissum, & abiectum: pro secundo vero aduentu habitus & speciem honorabilem, & decorem indeficientem super filios hominum. de quo interpretatur verba illa Psalm. 44. Speciosus forma pro filis hominum.

Accedit Clemens Alexand. 3. Pedagogi cap. 1. qui carnis pulchritudinem Christo negat. Ipsum autem Dominum (inquit) fuisse aspectu deformem, testatur spiritus per Isaiam, & vidimus ipsum, & non habebat speciem, neque pulchritudinem, sed species eius vilis, diminuta pro hominibus. Quis est autem Domino prestantiore, sed non carnis pulchritudinem, que visione apprehenditur, sed veram animam & corporis ostendit pulchritudinem, anima quidem beneficentiam, carnis vero immortalitatem.

Tandem Cyril. Alexand. lib. 5. commentariorum in Isaiam tom. 1. super cap. 53. Isaiam eandem videtur tradidisse sententiam. Species (inquit) eius inhonorata, quemadmodum, quo ad diuinam & supremam excellentiam, & illustrem decorem nature omnia superantis diuinitas est formosus pulchritudine presertim. Addit ad hoc: Minus despectior omnibus hominibus videbitur species eius, perinde est ac si dicerent, videre est quosdam inter homines dignitatis splendore fulgentes diuinitatem quasi satellitio, ac comitatu elatos, & amplius vel alio modo in terrena dignissime constitutos, sed non inter hos erat Emanuel, at in humili, & abiectione ordine, ita ut aliis hominibus inferior videatur. Et quidem vera est oratio. Non enim ex sancta Virgine Matre diuinitas oritur, sed in omni humilitatis genere versatus est, ut quod humile est eueheret, & quod inhonoratum est redderet amulandum. Alioqui Deus & Dominus & rex vniuersorum quo splendore humano indigebat? Hæc Cyrillus.

Neque verò defunt momenta rationum pro sententia Medinæ. Primum verò defumit ipse ex eo quod opposita sententia nullam habeat firmum fundamentum, præterquam ex quorundam sacre Scripturæ locorum mystico sensu, in quibus Christi species commendatur. Cum tamen pulchritudo illa, ut supra dixi, si de Christo ibi Scriptura loquatur, vel ad diuinitatem referatur, vel ad virtutum speciem, & formam, quibus facili negotio reliquos anteferit. Neque enim (inquit) corporali specie pulchrior fuit Apolline, Adonide, Atyde, Cyparisso, Croco, Acantho, Amaracho, quos quatuor postremos ob formæ excellentiam in sui nominis plantas fabulantur conuersos: Hippolyto, Hyla, Narcisso, Niso, Paride, aut scemini illis Helena, Athalanta, Ariadna, Antiopa, & reliquis vtriusque generis propter speciem celebribus; quorum admirandam pulchritudinem celebrarunt Poetæ. Primum argumentum illudque validissimum defumit Medina. ex eo quod constans sit Patrum, & Scholasticorum sententia, Christum Dominum nullo corporis morbo laborasse, habuit enim optimum temperamentum a natiuitate; & ad integram valetudinem conferuandam maxime accommodatum: atqui corporalis, & exterior forma, & pulchritudo minimè congruit cum bona valetudine; neque ita facile coeunt temperamentum aptum sanitati, & pulchritudini: non ergo habuit Christus pulchritudinem, cui non est integrum negare sanitate. Vnde & experientia ipsa edocente constat speciosos homines morbosiore, & pluribus languoribus esse obnoxios. Quoniam Hypponates, Corytheos, Therfites, Dæmones, Æsopos, Socrates, & si qui sunt similes deformitate famosi; quod si species optimi temperamentum sit signum, cur non sceminæ, quas tamen infinitis incommodis obnoxias esse videmus, potiori fuissent

temperamento quam viri, quod maiori vultus pulchritudine sint à natura donatæ. Accedit tertio quod Christum Dominum decuit maxime virilis fortitudo, qualis certe eniuit in subeundis passionibus, laboribus & doloribus, quibus sese pro nobis obiecit: at pulchritudo cum robore, & fortitudine vix conuenit. Inde enim Homerus Nyrtæum pulcherrimum Græcorum omnium imbecillum, ac parum virilem scripsit, ut indicaret robur, & formam vix simul coire in vno corpore. Hector verò Paridi lib. 3. Iliados sic conuitiatur:

Vane Pari, & forma tantum bone.

Et infra, Irrident Danaei, taëtantque ignominiosa Vace cauillantes forma prestare venusta, Sed verè te degenerem virtutis egere: Non animo vires nullum esse in corpore robur.

Quin & Helena sic ad Paridem scribit apud Ouidium in Epistola,

Quod bene te iactas, & fortis facta recens, A verbis facies dissidet ista tuis. Apie magis Veneri quam sunt tua corpora Marti, Bella gerant alij tu Pari semper ama.

De Vlyffe verò sic scribit Ouidius in 2. de Arte, Non formosus erat, sed erat faciendus Vlyffis.

In sacris autem litteris 1. Reg. 17. Gigas ille Philistæus ubi conspexit Dauidem depexit, neque vllum sibi ab eo malum imminere posse in animum induxit, cuius rei causa subicitur, erat autem adolescens rufus & pulcher aspectu, quasi persuasum sibi haberet speciosum Dauidem, & forma præstantem, imbelli futurum, & amatorie rei magis aptum, quam militari.

Quarta & efficacissima ratio pro sententia Medinæ ea est, quia non semper corporis forma cum animi moribus conuenit, imò raro morum & corporis species vnâ coguntur. Verùmque est quod ait Martialis de Achilla,

Insignis forma, nequitiæque puer. Imò plerumque licet de quibusdam optare, quod idem de Catulla libro 8. Epigrammatum optat. O quam te fieri Catulla vellem, Formosam minus, aut magis pudicam.

Item Iuuenalis Satyra 10. —Rara est concordia forma Arque pudicitia. Et Ouidius in epistola Paridis ad Helenam, Lis est cum forma magna pudicitia.

Idem lib. 2. Falstorum. Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam. Et lib. 2. Elegiarum. Dat facies animos: face violenta Corinna, Me miserum, cur est tam bene nota sibi: Scilicet à speculi sumuntur imagine fastus, Nec nisi compositam se prius illa vident.

Ezechiel 28. Eleuatum est cor tuum in decore tuo. Chrysoft. homil. 20. in epistolam ad Ephes. Externa corporis pulchritudo plena est multa superbia & arrogantia. Ouidius 3. amorum eleg. 4.

Quid tibi formosa, si non nisi casta placebat. Non possunt viliis ista coire modis. Ezech. 16. habens fiduciam in pulchritudine tuo fornicata es. Eccli. 13. in fine, vestigium cordis boni, & faciem bonam, difficile & cum labore inuenies. Iuuenalis Satyra 10.

Formam optat modico pueris, maiore puellis Murmure cum Veneris sanum videt anxia mater, &c. Non ergo ita facile, & sine magno fundamento Christo Domino, quem constat fuisse pudicum, & omni virtutum genere instructum, pulchritudo

tudo corporis & forma erit adscribenda. Adde quod neque etiā in vnum conuenire possint virtus & pulchritudo, ea Christum decebit, prædicatorem scilicet, & Magistram veritatis: vt enim iam olim cecinit Bion Smyrnæus Poëta in Bucolicis, refert Strobæus serm. 65. de pulchritudine,

Forma mulieres decet, viros autem fortitudo.

Iam verò etiam supra ostensum satis est, fortitudinem & pulchritudinem vix congruere, vnde vitio dabatur olim Philosophos esse pulchros. Quid non daretur Christo Domino, qui non humanam philosophiam, sed cœlestem, & diuinam in terras venerat edocturus. Fauet verò maxime illud Prouerb. Fallax gratia, & vana est pulchritudo; quid ergo Christo Domino fallacem gratiam, & vanam pulchritudinem sine magno rationum fundamentum concedamus: quāquam eleganter Nazianz. orat. 31. iuxta medium vocauit, temporis & morbi ludibrium.

Ultimò denique maxime vrger pro sententia Medinæ locus ille Isaiæ 53. Non erat ei species, neque decor. quibus verbis Proptheram loqui de Christo Domino constans est Patrum omnium, & interpretum sententia. Non ergo pulchritudinem corporalem habuit Christus qui delectatus, & nouissimus viro- rum Prophetæ vltus est in Incarnatione, quippe qua mysterium fuit exinanitionis & humilitatis.

Cæterum vt ad questionis solutionem propius accedamus, statuenda est prior pulchritudinis definitio, ne si eius de quo suscipitur controuersia, definitionem ignoremus, longius à veritate sit aberrandum. Neque verò ita facili est naturam, & essentiam pulchritudinis indagare. Habemus certè apud Platonem Dialogum, cui titulus est, Hippias Macor, vel de pulchro, qui per longum licet totus in eo est, vt pulchri definitionem inueniat, neque verò inuenit; plures enim pulchri definitiones, & ab Hippia traditas, & ab ipso Socrate inuentas refellit efficaciter, nec tandem veram assequitur, sed dat vterque manus, & vno ore fatentur se per ignoracionem pulchri valde profecisse, quippe prouerbium illud quod pulchra difficilia esse dicit, intelligere sibi iam videntur, vt vel ex hoc constat quanta difficultatis sit munus quod aggredimur. Statuam tamen quid sit pulchritudo ex Aristotele, & aliis Philosophis, Magni Dionysij, Augustini, S. Thomæ & sanctorum Patrum, & quidem omnes qui rem hanc minutius conciderunt, licet verbis non nihil differant, re tamen ipsa in idem videntur recidisse. Subiciam eorum verba quò veritas hæc manifestior fiat.

Aristoteles quidem lib. de Arte poetica, parum post initium, duo requirit ad pulchritudinem debitam, scilicet quantitatem, & partium ordinem. Pulchrum (inquit) non ordine solum, verum etiam congruenti magnitudine constare debet, siquidem ex magnitudine, ordinemque pulchrum oritur. Diminutio quidem fuit Aristoteles quam deceret Philosophum in rerum naturis indagandis, aliàs rigorosissimus; licet enim requiratur ad pulchritudinem, & partium debita magnitudo, & earumdem inter sese congruens situs, atque distantia, non tamen hæc sufficiunt, sed requiruntur iuxta coloris suauitas, quæ si desit, etiam pulchritudo necesse est, vt optimè animaduertit Marsilius Ficinus, Platonico vt postremus, ita doctrina nemini secundus, in commentariis, quos eleganter & grauius scripsit in Platonis symposium oratione 5. cap. 3. vt vel ex hoc constet compactam esse ex pluribus debere pulchritudinem, cuius naturam omnium appositiffimè, meo quidem iudicio, tradidit Tullius Tusculanarum questionum lib. 4. parum post initium. Pulchritudo, inquit, corporis est quadam apta figura mem-

brorum cum coloris quadam suauitate. Similia ferè habet primo de officiis, longè post medium. Pulchritudo corporis apta compositione membrorum mouet oculos, & delectat hoc ipso quod inter se omnes partes cum quadam lepore consentiunt. Idem ferè Socrates apud Platonem in Philebo, vel de summo bono, in fine. Adensura, inquit, commensuratioque pulchritudo planè atque virtus vbi que fit. Agatho item apud Platonem in conuiuio, vel de amore oratione 2. inconcinnitatem figuræ, & coloris decorem refert pulchritudinem. Apta verò composita flexibilisque forma argumenno esse formalitas potest, hoc est figura concinnitas, qua amor omnium maxime proculdubio decoratus est, coloris quoque decorem assidua inter flores habitatio huius Dei significat. Horum verò sectatus doctrinam Marsilius iam citatus in conuiu. Platonis orat. 2. cap. 9. idem docet, ait enim: Pulchritudo nil aliud est quam splendor ipse in colorum linearumque decore, oratione 25. cap. 6. breui omnia quæ ad pulchritudinem coeunt, nobis edisserit, eius verba subiciam. His verò tribus ordine, modo specie consentientis corporis preparatio, ordo partium interualla, modus quantitatem, species lineamenta, colorumque significat.

Iam verò si magnos Ecclesiæ Patres consulam, eosdem hæc in parte cum Philosophis mirè consentientes reperiamus. Primò Augustinus epistola 151. sic definit pulchritudinem. Quid est corporis pulchritudo? congruentia partium cum quadam coloris suauitate. Clem. verò Alexand. 3. pedagogi cap. 11. sic ait: postea autem exerceatur quoque pulchritudo corporis commoda ratione membrorum, & partium cum bono colore. Basil. verò in Psalm. 44. sic habet. Pulchrum est membrorum compositio, & harmonia gratia virens. Nazianz. verò Iambico 15.

Decor, rei omnis elegans concinnitas.

Clarius verò oratione 31. iuxta medium. Eius verò Scholiastes Elias Cretenfis in orationem 10. Nazianzenem, eodem modo definit pulchritudinem, quod & explicat illustri quadam similitudine, quam vno tantum verbo subindicauit Nazianzenus; ipse verò optimè subodoratus ad finem vsque persecutus est. Est autem, inquit, pulchritudo proportio quadam, & concordia dissimilium in nobis partium. Vnde etiam aptè, atque congruenter per concertum in foris hoc demonstrauit. Nam etiam in mysticis instrumentis alius quidam sonus est qui per infimam chordam edunt, alius qui per huius proximam, alius qui per secundam, alius qui per huius vicinam, is autem qui ex his omnibus promanat, concursus numerus est, quemadmodum scilicet à dissimilium corporis partium proportione pulchritudo. Isidorus lib. 10. originum. Pulchra specie cutis dicitur, quod est rubens pellis: postea transit hoc nomen in gradus, nam pulchritudo hominis, aut in vultu est vt os, humerisque Deo similis: aut in capillis: vt namque ipse decorem, casariem: aut in oculis vt lutos oculis afflaret honores: aut in candore: vt, quale manus addunt ebori decus: aut in lineamentis, vt te multo plus figura & lineamenta hostis delectabant: aut in proceritate, vt, Tursus vertitur in medijs, & toto vertice supra est.

Iam verò S. Thom. & ipse hæc in re Philosophus idem docet de pulchritudine. nam 1. part. quest. 39. S. Thom. art. 8. in corpore, tria docet requiri ad pulchritudinem. Primò, inquit, integritas, siue perfectio, & debita proportio, siue consonantia, & iterum claritas. Duo priora explicuit Cicero illis verbis: apta figura membrorum; tertium illis, cum coloris quadam suauitate. & idem docuit S. Thom. ex Dionys. 2. 2. quest. 145. art. 2. in corpore. Verba S. Thomæ sunt. Vnde pulchritudo corporis in hoc consistit, quod homo habeat membra corporis bene proportionata cum quadam debite coloris claritate. Locus verò Dionysij citatus à S. Thoma est lib. de diuinis

diuinis nominibus, cap. 4. circa medium illius, ex quibus A verbis licet perobicitur statuta definitio colligitur; ait enim Deum dici pulchrum sicut vniuersorum consonantia & claritatis causam, quasi rerum etiam pulchritudo in partium consonantia & claritate consistat, vt optime intulit S. Thom. citato proximè loco. Verba Dionysij sunt. *Quod autem pulchrum essentialiter fuerat, pulchritudo quidem dicitur ex pulchritudine, quae ab eo cum illa, qua sunt, omnibus pro capre cuiusque communicatur, et quod omnium concinnitatis, et splendoris causa sit, qua lucis instar omnibus impertiat pulchritudinis effectrices primi radii effusiones, quodque ad se respiciendo, i. vocet omnia, ex quo xlii. et i. pulchritudo dicitur, et tota in totis in se colligat.* Eandem pulchritudinis definitionem tradidit Abulens. supra cap. 16. 1. Regum quæst. 33. et super caput 18. 1. Reg. quæst. 17. & eandem sequitur noster Barrad. 1. tom. sua concordia Euangelica lib. 6. cap. 9. & P. Viegas in Apocalyp. 12. caput comment. 2. sect. 4.

His positis dicendum est cum vera sententia, Christum Dominum præstanti fuisse corporis pulchritudine, ita vt illa mortales omnes facile superauerit. Cætera pro illius explicatione obseruandum maximè est id quod scitè dixit Cicero lib. 1. officiorum prope finem, duplicem esse pulchritudinem, alteram muliebrem, virilem alteram, eius pulcherrima verba sunt. *Cum autem pulchritudinis duo genera sint, quo um in altero venustas sit, in altero dignitas, venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.* Id ipsum acutè contemplatus est Plato in Phædro, vel de pulchro, post medium, vbi docet primum affectum quem causat pulchritudo, esse reuerentiæ, (de pulchritudine certè virili loquitur, & quæ virum maximè deceat) sed qui nuper, inquit, expiatus est sacris, quive aliquando est plurima contemplantur, quando vultum diuina forma decorum videt, aptè ipsam pulchritudinem imitatum, vel aliquam corporis speciem primò quidem horret, metisque veterum aliquis in eum revoluitur: deinde inspiciens tanquam Deum colit, ac nisi veretur vehementer insaniam crimen, sacra amanti non aliter quam Dei statue faceret. Consentit verò Pythagoras, quem dixisse fertur, pulchritudinem esse reuerentiam quid (refert Stobæus ferm. 65. de pulchritudine.) nempe id docuit Cicero dum eam in vivo vocant dignitatem, & Plato dum primum affectum à pulchritudine profectum dixit esse honoris & reuerentiæ. Iam verò Arist. lib. 1. Rhetor. ad Theodecten, cap. 5. id ipsum expressè docuit, ait enim. *Pulchritudo autem alia in alia atar est. nam iuuenis pulcher est, cui conueniunt ad subeundos cursus, et violentia labores corpus est, aspectus quo insuper iucundus, quo circa Penitibilibi formosissimi sunt, cum et ad vim, et ad velocitatem præstantissimi sunt. Vt verò pulcher est qui et labores bellicos sustinere queat, et ita iucundus aspectus est, ut simul quoque dum videatur terreat.* Ecce quàm bene congruant, & consentiant Plato, Pythagoras, Aristoteles, atque Tullius, dum eam adferunt esse viri pulchritudinem, quæ & plena sit iucunditatis, & simul terroris, horrois & reuerentiæ.

Et hoc sensu docent Scholastici Christum Dominum præstanti fuisse pulchritudine, non foeminea, quæ virum dedecet, sed virili, quæ cum iucunditate maxima habet adiunctam dignitatem, & in virum maximè congruet. Ita supponunt potiùsque disputant antiquiores Scholastici, Sufficiat nobis ex illis vnus S. Thom. 3. part. quæst. 54. art. 1. ad 3. vbi ait sanctus Doctor Christum Dominum nulla ratione in resurrectione vultus sui effigiem commutasse quantum ad membrorum lineamenta, quasi priùs aliquid habuisset deformæ, aut inordinatæ, ait tamen accepisse in resurrectione nouam gloriam cla-

ritatis. Ex quibus sequi videtur sentire S. Thomam A toto vitæ tempore habuisse Christum corporis & membrorum congruam proportionem. Clariùs tamen & fufius sententiam nostram tradidit sanctus Doctor super Psalm. 44. in illa verba, *speciosus forma præ filiis hominum.* Vbi cum proposuisset dabrirationem, an secundum corporis pulchritudinem fuerit Christus speciosus præ filiis hominum, statuta prius pulchritudinis definitionem, quam supra ex ipso retulimus, quam constituit in proportione membrorum, & colorum respondet, *et sic hinc pulchritudinem Christus secundum quod competebat ad statum, et reuerentiæ suæ conditionis, habuit.* Non est ergo intelligendum quòd Christus habuerit capillos flavos, vel fuerit rubeus, quia hoc non decesset eum, sed illam pulchritudinem corporalem habuit summè, qua peruinebat ad statum, et reuerentiã, et gratiositatem in aspectu: ita quòd quoddam diuinum radiabat in vultu eius, quòd omnes eum reuerentiant, vt August. docet. Hactenus S. Thomas, cuius verba iterum postea nobis erunt vsurpanda, & suo pendenda pondere.

Sententiam nostram tradiderunt ex intérpreribus, sacra Scriptura Lyra, Cassiodorus, Eugubinus, Ludolphus, Carthus. Doctor Ioannes à Pastura Monasterij Glembacensis Prior, incognitus, Cardinalis Hugo, & Turcremata, Folengius, Bartholomæus Papiensis, Iacobus de Valentia, Genebrardus atque Ianfenius. vel in illa verba Psalm. 44. *speciosus forma, vel in illa specie tua,* &c. Luifius Legionen. in cap. 5. Cant. expositione 2. ex Scholasticis S. Thom. 3. p. g. 54. art. 1. ad 3. et in Psalm. 44. Antoninus 4. varæ summa Theologica tract. 15. cap. 10. Albertus Magnus in Euen-gelium, Misus est, cap. 40. & apud Dionys. Carthus. lib. 1. de laudibus Virginis, art. 24. et ibidem idem Carthus. art. 35. & fufius in Psalm. 44. Caiet. ibidem. & Bartholomæus Medina 3. part. quæst. 14. art. 4. ex nostris P. Valentia 3. p. quæst. 14. puncto 1. P. Suarez. tom. 1. in 3. part. disp. 32. sect. 2. P. Henriq. tom. 1. summa lib. 3. cap. 11.

Ex Patribus plures ique grauissimi sententiam nostram tradiderunt. Nazianz. orat. 2. in Paschate, vbi ait in Resurrectione fuisse Christo Domino pulchritudinem restitutam, non quòd naturalis corporis forma, membrorum proportio, & natiuus color mutata fuerint, sed quia perfectum statum suum habuere, & per corporis gloriam quasi illustrata sunt, vt dixit D. Thom. quæst. 54. cit. art. 1. ad 3. In eadem sententia est Chryl. hom. 28 in Matth. super illa verba, *videns autem Iesus turbas multas,* &c. cuius hæc sunt aurea verba. *Reuertebat igitur turbam, quoniam erant ei affixi non pauci amantes, admirantesque ipsum, videbique ipsum semper cupientes. Et certè quis ab autore talium signorum non inuitus recederet? aut quis vel faciem solam aspicere, usque ipsum, ex quo diuina præceptorum instituta profuerant, ingenti desiderio non arderet? Nam vt in faciendo signis erat mirabilis. sic vultu gratiosissimus traditur fuisse. Idque ipse Prophetas significans multo antea clamauerat: Speciosus pulchritudine super filios hominum Hæc Chryl. consonat verò Bernardus ferm. 1. in festo omnium Sanctorum. Prædicantem, (inquit) Dominum de civitatibus, et castellis, populi sequebantur, quorum saluabat animas, sanabat corpora, et adhaerebant ei affatu pariter, et aspectu illius delectati, cuius nimirum vox suauis, et facies decorata, sicut scriptum est. speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Talis est quem nos sequimur, cui ad h. remus, totus desiderabilis, in quem non solum, sed et ipse quoque Angeli sancti desiderant prospicere. Iam verò Hieron. tom. 3. epist. 140. ad Principiam, quæ est explanatio Psalm. 44. in eadem est sententia. Absque passionibus (inquit)*

(inquit) crucis vniuersis pulchrior est Virgo de Virgine, A qui non ex voluntate viri, sed ex Deo natus est. Nisi enim habuisset et in vultu quiddam, oculisque siderum, nunquam eum statim secuti fuissent. Apostoli, nec qui ad comprehendendum eum venerant corruissent. Nempe id est, quòd dixit D. Thom. super Psalm. 44. ex August. *Ita quòd quoddam diuinum radiabat in vultu eius, quòd omnes eum reuerentiant.* & Marfil. Ficinus in conuiuium Platonis orat. 2. et 3. orat. 5. cap. 4. dixit, pulchritudinem esse Dei radium, & splendorem diuini vultus. Et in vniuersum Platonici omnes definiunt, pulchritudinem esse gratiam quamdam viuacem, & spirituaalem, Dei radio illustrante Angelo primùm infusam. Inde & animis hominum corporumque figuris, & vocibus; quæ per rationem, visum, auditum animos nostros mouet, et quæ delectat, & delectando rapit, rapiendo ardenti inflammatur honore. Et idem Hieronymus lib. 1. commentariorum in Matth. in c. 9. vt ostendat non leuitatè vertendum esse quòd Apostoli ad primam vocem relicti omnibus Christum secuti sint, ait. *Certè fulgor ipse, et maiestas diuinitatis occulte, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu; si enim in magnæ lade, et succinis hæc esse vis dicitur, vt annulo et stipulam, et fescucis sibi copulens, quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat.* Idem verò docent Lyra, Cassiodorus, & Augustinus Eugubinus in Psalm. 44.

Ex historicis verò vnus est Nicephorus lib. 1. historia Ecclesiastica, cap. ultimo, qui ea de Christi effigie memoria tradidit, ex quibus constat ipsum fuisse pulcherrimum. Christum, inquit, effigies sciti a veteribus accepimus, talis propemodum, quatenus eam crassis verbis comprehendere licet, fuit. *Egregio is viuiddoque vultu fuit. Corporis statura ad palmos profus septem. Castriem habuit subflauam, ac non admodum densam leniter quodammodo ad crispus declinantiem, supercilia nigra, non proinde inflexa ex oculis subflauis, scemibus mirifica, prominebat gratia, acres ij erant, et natus longior. Barba capillus flauus, nec admodum domissus. Capitis porro capillos tulle proluciores. Nouacula enim in capiti eius non abscondit, neque manus aliqua hominis præterquam matris in tenera duntaxat atate eius. Collum fuit sensim decliue, ita vt non arduo, et extento nimis corporis statu esset. Porro vritico referens colorem, non rotundum, aut acutum habuit faciem, sed quali maris eius erat, paulum deorsum versus vergentem, ac modicè rubicundam grauitatem, atque prudentiam cum lenitate coniunctam, placibilitatemque iracundia expertem, præserentem: persimilis denique per omnia fuit diuina, et immaculata sue genitrici.* Hæc Nicephorus.

Neque verò desunt sententiæ momenta rationum: vt enim constat ex iis quæ supra diximus naturam pulchritudinis indagantes, ex tribus illa confurgit. Primò ex omnium membrorum integritate, quam fuisse in corpore Christi Domini certissimum est. Non enim accepit corpus mutilum, aut monstruosum, sed in naturali sua integritate; sic enim docent Patres assumpisse omnia quæ in nostra natura posuit. Secundò confurgit pulchritudo ex eorumdem membrorum debita proportione, & hanc fuisse etiam in corpore Christi, facitè persuaderi potest, tum quia tale corpus debebatur perfectissimæ animæ eius: tum etiam, quia oportuit vt corpus illud esse apertissimum ad omnia opera vitæ exercenda, quæ aptitudo multum ex dicta proportione pendet. Denique hoc facile colligitur ex forma Christi, quam ex Nicephoro iam retulimus. Tertid requiritur ad pulchritudinem conueniens color natiuus, quem oriri ex optimo temperamento, & com-

plexione plures docent. Et quidem Clemens Alex. 3. paedag. cap. 11. ex optimo temperamento colligit pulchritudinem; quod & probat Marfil. Ficinus in conuiuium Platonis orat. 5. cap. 1. Vbi hæc verba refert ex Carolo Marfupino. *In animalibus autem salubria humorum complexio iucundam lineamentorum, et colorum speciem procreat.* Et idem repetit orat. 5. cap. 6. & eandem doctrinam tradidit Cicero lib. 1. officiorum, quo loco de temperantia disputat. *Venustus (inquit) et pulchritudo corporis secermi non potest a valetudine, quem ea in re, vt aliàs sæpe, in officiis imitatur D. Ambrosius, & ipse lib. 1. officiorum, cap. 45. Pulchritudo (inquit) super salubritatem et valetudinem videtur excedere, et tamen sine his esse non potest.* Cum ergo in Christo Domino fuerit præstantissimum temperamentum, tale quidem, vt nullo morbo fuerit violatum, vt docet S. Thom. 3. p. quæst. 14. art. 1. quem sequuntur eius interpretes, & communiter Theologi in 3. dist. 15. vbi Durand quæst. 1. num. 7. Richard. art. 1. quæst. 3. Caiet. 2. tom. opusculorum tractatu 15. vbi pro hac veritate citat Chrylostomum, qui ait indignissimum esse Christo tribuere morbum aliquem; & idem sensit Athanas. lib. de Incarnat. Verbi, et corporali eius aduentu, longè ante medium. Basil. in reg. breui interrogatone 177. Glossa interlinealis, Rabanus, Albert. Magn. Lyra, Carthus. in illud Matth. 8. *Vt adimpleretur quòd dictum est per Isaiam, &c.* Abulens. Paradoxo 3. quæst. 21. Neque enim conueniens erat hunc defectum morbi à Christo assumi, cum nec diuinam personam deceret, neque nobis necessarius, aut vtilis foret. Cum ergo corpus Christi optimum habuerit temperamentum, certè inesse debebat illi connaturalis perfectus color, & ad pulchritudinem corporis humani maximè accommodatus. Et quidem licet non semper sit pulchritudo cum optimo temperamento coniuncta, cum negare non possimus formosos aliquos morbis putiaccere, satis nobis sit inter se non pugnare, vt potuerint in Christo coniungi, præsertim cum sermo sit de virili pulchritudine, quæ non tantum distat à bona valetudine, quantum foeminea. Et quidem maximè pulchritudo Christum decebat, cum, vt ait D. Ambr. lib. 2. de Virginitibus, simulacrum mentis sit species corporis, figuratque probitatis. Cùmque anima & corpus proportione quadam harmonica congruant, vt inquit Ficinus. Accedit quòd pulchritudo cum excellenti virtute, & modestia coniuncta magnam vim habet ad alliciendas hominum voluntates, de quo postea, & in venusto corpore gratior virtus est, vt ille alius dixit, Virgilius in Eurialo lib. 5.

Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.

Quam sententiam è nostris aduocat, approbatque Lucas de Pen. in 1. 1. col. 1. in 2. quæst. in princ. C. qui atar vel profess. se excus. lib. 10. & Alexand. consil. 209. ponderatis his colum. 2. vers. dictus verò iuuenis, lib. 6. Vnde non oportuit hanc prærogatiam Christo deesse. Et quidem corporalem pulchritudinem indicium esse bonæ indolis, docuit Abulens paradoxo 2. cap. 101.

Secunda ratio, eaque non minus efficax pro nostra sententia ex eo desumitur, quia pulchritudo est quiddam regium, & multum decet Reges, quos maximè forma commendat. Aristoteles 1. de Repub. scribit, si qui reperiantur ea pulchritudine, quam in decorum status cernimus, nemini dubium futurum quin ij aliis imperare deberent. et lib. 4. et 7. Æthiops ait, & Indos in mandandis imperiis proceritatis, ac pulchritudinis habere rationes: quòd illa Lucretij spectant ex lib. 5. de rerum natura.

Nam facie multum valuit, virisque vigeant.

Xenophon

maiestas diuinitatis occulte, quæ etiam in humana facie A relucebat, ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu. Hinc Regius Vates *Psal. 44.* Christum Dominum quem veluti ducem accingentem ad prælium describit, robustum pariter, atque pulchrum nobis depingit. Non certe ad effigiem solum iusti imperij (quod de Cyro illo à Xenophonte scripto affirmat *Cicero lib. 1. ad Q. Fratrem*) sed ad historiam fidem, *Speciosus* (inquit) *forma præ filiis hominum*; quæ ad coloris bonitatem, & venustatem oris simul, atque ad dignitatem, & magnitudinem animi, atque virtutem (quæ, ut aiebat Poëta, gratior est, cum è sepulchro corpore venit) referenda videntur. Pulchrum autem corpus intelligo bene à natura constitutum, & appositum ad grauitatem, quæ viros maxime decet, eos præsertim, qui duces in prælio futuri sunt. Hic autem regius Vates Christum ducem instruit, atque imperatorem sese accingentem in prælium tanto ardore animi, ut in vultus alacritate, & oris spiritu cerneretur. Aded ut præ illo cæteri, quos populo suo præferebat, Duces, non Duces, non Reges, non Imperatores, sed muta quædam, & mania Ducum, Regum, aut Imperatorum simulacra, umbra quædam ad Solis conspectum euanescentes, Hypocritæ quales in cœna Regum personas agunt, merito videantur, *in speciosus forma præ filiis hominum. El maslindo sembianne & maslindo ralle y mas gallardo brio de Capitan, que sa visto en los bombes.* Græca *ὄψις ἀνδρῶν*, id est, vigens virtute, & virili dignitate decorus. *Mas de ver, que todos los que son de ver.* Quippe speciosum illud est, quod aspectu suo lausus, & approbationes elicit intuitum; porò nihil tam plausibile atque populare, quàm decorum. Decorum verò illud est ex Ciceronis sententia 1. & 2. officiorum, quod per se nobis placet, animosque omnium natura & specie sua commouet. *Hoc autem decorum confusum* (inquit Cicero) *cum virtute decorum est, sed mente, & cogitatione distinguitur.* Quod autem sit in viro decorum ita explicat. Dignum viro decorum videtur, quod viriliter, animoque magno sit. Quare rectè Hieronymus ex Hebræis ita latinè facit, *decore pulchrior es filiis hominum*, id est, in his quæ verè viros, verèque homines decent diuinos, superior omnibus es, siue ad animum, siue ad corpus respicias (hoc enim virilis grauitatis & dignitatis decorum est) illis odium diuinis virtutibus mirificè instructus es, quæ nimirum hominem Dei verum filium decent. quas appositissimè Propheta persequitur, & ego lubens longa satis oratione decantarem, nisi ad alia properandum foter.

Quintò & vltimò sententias nostras ex eo probare possumus, quia corpus Christi Domini Spiritus sancti virtute factus est, sed opera quæ Deus per se ipsum facit, sunt pulcherrima, & perfecta; ergo tale fuit corpus Christi. Corpus enim Adam, eò solum quod ab ipso Deo immediatè formatum est, fuit pulcherrimum, & optimè dispositum; potiori ergo ratione dicendum est de corpore Christi.

Argumentis, quæ pro contraria sententia adducta sunt, facile responderi potest. Ad autoritates S. Basilij, Tertulliani, & Clementis Alexand. respondemus nihil contra nos probare, non enim absolute dicunt Christum non fuisse speciosum, sed in tempore passionis dumtaxat propter merorem, & immanitatem cruciatuum. Imò potius hinc videntur supponere speciosum, & pulchrum antea. Post resurrectionem autem indubitatum est pulchritudine mira enituisse Christum præ filiis hominum. Nam S. Thomas docet in resurrectione restitutam fuisse Christo Domino omnem pulchritudinem, quæ antea

habebat. ergo si restituta illi fuit, antea habuit. Quod autem addit Tertullianus non auros milites (puta in Christum iniicere, nisi quia deiformis erat, falsum est, siquidem potius operuerunt oculos eius ut illud facerent. Locus autem S. Cyrilli non negat Christum fuisse pulchrum, sed solum fuisse diuitem.

Ad argumentum Medinæ, in quo dicit Christum non fuisse aded pulchrum, ut fuerunt Helena, Adonis, &c. Respondetur non fuisse in Christo hanc pulchritudinem femininam, sed virilem, quemadmodum iam aduertimus.

Ad secundum dicimus, propterea Christum morbis caruisse, quia optimè temperamento, & proportionè constabat, non quia deiformis erat, alioquin sequeretur monstruosos homines plus sanos esse.

Ad tertium in quo dicitur, nisi Christum fuisse robustum, non potuisset ferre tot cruciatus, respondemus, ideo illos valde sensisse, quia delicatissimus erat.

Ad quartum quod probat non posse constare in vno pulchritudinem & bonos mores. Respondetur hoc solum posse esse verum, in illo qui habet passionem, atque in Christo hoc argumentum indignum est infinita sua sanctitate.

DISPUTATIO XXXV.

SCHOLASTICA.

DV BIVM VNICVM.

An sit de fide hunc numero hominem esse Pontificem.

DIFFICULTAS hæc tractari solet ex instituto ab Scholasticis in materia de fide 2. 2. ad questionem 1. & ab iis, qui disputant contra hæreticos agentibus de dignitate Pontificis.

Et apud Catholicos certum est, esse non solum temerarium, & scandalosum, sed errori proximum, negare, hunc numero hominem receptum sine controuersia ab Ecclesia ex electione, esse verum Pontificem.

Quæstio tamen est, an sit de fide istum esse Pontificem, ita ut contrarium sit hæresis.

Et sanè ante Clementem VIII. communis Scholasticorum sensus, præsertim eorum, qui scripta sua typis mandarunt, fuit, non esse de fide. & citantur à recentioribus ferè triginta autores ex diuersis Academijs Ecclesiæ, in Gallia, Germania, Italia, Hispania, qui ita senserunt, ut omittam multos alios, qui ita docuerunt in suis manuscriptis. Bellarmin. *lib. 4. de Pontific. cap. 12.* Canus ita docuit 6. de locis, cap. vltimo, quem ut magistrum secuti sunt religiosi doctissimi ex familia Dominicana, & Bañes, ita docuit Cani discipulus 2. 2. ad questionem 1. in articulum 10. in prioribus commentarijs, dub. 2. ad 2. & Vega, ex familia Franciscana, *lib. 9. in Tridentin. cap. 39.* & qui simul cum Cano interfuerunt Concilio Tridentino, vbi Patrum illius Concilij cognouerunt sententiam.

Et præcipuum argumentum pro hac sententia illud fuit quod non appareat principium aliquod de fide certum, quo probetur hunc numero hominem esse Pontificem ex certitudine fidei. nam licet sit certum de fide, legitimum successorem S. Petri esse verum Pontificem, tamen quod iste numero

DISPUTATIO XXXVI.

SCHOLASTICA.

DV BIVM I.

Quæ cognitio requiratur ut motus voluntatis sit peccatum.

NON disputamus modò de materia requisita ad mortale, vel veniale, sed consideratione requisita ex parte intellectus.

Ochamus relatus à Cordubâ & ab Almaino infra citandis, sensit omnem motum voluntatis esse mortalem, si materia mortalis sit, ipse enim non admittit peccatum veniale, nisi in motibus appetitus sentientis, sed placitum improbabile, quia non assignat rationem, ob quam ex imperfecta consideratione motus aliquis, aliàs ex materia grauis non possit esse veniale; estque contra communem sensum.

Secunda sententia est aliquorum qui dicunt, sufficere cognitionem virtuales, & hanc dicunt esse quando homo potuit & debuit considerare obiectum circa quod peccat. Hanc sequitur Gerson Alphabero 33. *littera H.* citantur alij qui obscure loquuntur, & solum dicunt, ad peccatum requiri, & sufficere, ut quis teneatur aduertere. Hanc tamen opinionem defendunt multi ex recentioribus. Et probari potest, quia si esset necessaria expressa cognitio malitiæ, aut periculi, ferè omnes excusarentur sæpè à peccatis, aliquibus. v. g. excusaretur is qui subito, non considerata malitia, alterum percuteret: hoc autem concedere videtur absurdum.

Secundò, quia ex opposita sententia videtur sequi non peccare mortaliter illum qui non cogitat expressè de malitia mortali, quia aliàs non erit voluntaria illa malitia, & idem posset dici de veniali.

Tertio sequeretur nullum peccare absque actuali reprehensione conscientie. nam qui amplectitur malum, quando intellectus actu considerat malitiam, ipsa consideratio est reprehensio. Consequens verò esse videtur contra illud Pauli 1. Corinth. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.*

Tandem probari potest ex doctrina Patrum, qui frequenter docent, opera virtutis facienda esse cum magna consideratione, ne fortè, quæ bona putamus, malè fiant. de quo legi potest Gregorius *lib. 1. moral. cap. 19.* aliàs 39. & *lib. 5. cap. 22.* aliàs 23. & *lib. 9. cap. 16.* aliàs 25. Cassianus *collat. 1. cap. 20. 21. & 22.*

Verum necessariam esse aliquam considerationem malitiæ, vel periculi, ex qua possit aduertere is, qui peccat, docent manifestè multi Doctores, quos diligenter, ut solebat, & fideliter retulit P. Vazquez *disp. 107. cap. 3.* Alensis 2. part. *quest. 108. num. 7.* & 11. Barb. 2. *disp. 27. super 2. partem texti.* & 2. part. *distinct. artic. 2. quest. 2.* Antonin. 2. part. *tit. 5. cap. 1.* Angelus *verbo cogitatio, num. 2.* Syluester *verbo delectatio, quest. 1.* Carth. 2. 2. *quest. 88. artic. 1.* & in fine, *verbo delectatio, & verbo consideratio.* Conradus in *artic. 4. huius questionis*, Alanus *tractatum 3. moral. cap. 24.* Angelus *cap. 6. 5. part. textus.* Petrus Soto *lection. 10. de discrimine peccatorum, Corduba lib. 1.*

numero homo sit legitimus Petri successor, solum videtur constare fide humana, & iudicio prudenti, quo iudicamus electionem illius fuisse legitimam.

Et explicari potest à simili, quia licet sit de fide hostiam ritè consecratam continere verum corpus Christi; tamen quod hæc numero hostia contineat corpus Christi, non est de fide absolute, quando non constat esse legitimè consecratam.

Sed hoc tempore post Clementem VIII. communis sententia est esse de fide vnum numero hominem, v. g. Urbanum VIII. esse summum Ecclesiæ Pontificem: loquuntur autem Doctores huius opinionis de homine recepto ab Ecclesia, ut Pontifice communi sensu, & sine vlla controuersia. Præcipuum argumentum pro hac sententia est, quia ex contraria opinione sequeretur definitionem Pontificis circa doctrinam, & materiam fidei non habere sufficientem certitudinem, quia non esset certum definitionem illam procedere à vero Pontifice, & habente legitimam autoritatem ad definiendas, & declarandas res fidei. Ex quo dubio posset sequi plura absurda, & dubitationes animi etiam in hominibus piis, & bene affectis erga res Ecclesiæ. quam rationem fusè explicant aliqui recentiores. legantur P. Suarez in materia de fide, tractans hoc dubium, & alij non pauci, qui post Clementem VIII. scripserunt.

Mihi placet hæc posterior opinio, & ratio illius, quia quando homo receptus est ab Ecclesia sine vlla controuersia, recipit à Christo potestatem definiendi iurisdictionem in totam Ecclesiam ex Christi institutione, aliàs nihil esset firmum in Ecclesia ex determinatione, aut ordinatione Pontificis.

Et ideo non est necessarium quod existimant P. Valentia, necessarium esse, ut hic homo definat, vel faciat aliquid in ordine ad totam Ecclesiam, ut habeatur tanquam certus Pontifex, sed sufficit sola electio, & acceptatio Ecclesiæ sine vlla controuersia.

Et ex hac ratione soluitur ratio contrariæ opinionis, quia in Sacramento Eucharistiæ non est aliquid in particulari certum, ex quo colligamus in hac numero hostia contineri Christum, certitudine fidei: at in nostro casu in homine sic electo est potestas definiendi & gubernandi totam Ecclesiam. Ex qua colligitur certitudine fidei hominem sic electum esse Pontificem.

Duo possent breuiter quarti, vnum est, an ante Clementem VIII. prima opinio fuerit probabilis. Alterum est, an post Clementem VIII. maneat probabilis.

Circa primum tempore Clementis ab omnibus ferè viris doctis Hispaniæ iudicata est ea opinio vel vera, vel valde probabilis, nullamque merens censuram.

Circa secundum vnus, vel alter Doctor iudicauit non esse probabilem. Alij tamen communiter contrarium docuerunt, eo quod non appareat vel damnatio Pontificis, vel prohibitio eius doctrinæ, ut vnusquisque ex principiis generalibus possit ferre iudicium. Ego verò iudico, hoc tempore non posse sine scandalo defendi rem non esse de fide.

lib. 1. quæst. 23. dub. 20. Hos & alios sequitur Pater Vazquez, quem sequitur P. Thomas Sanchez in summ. lib. 1. cap. 1. num. 8. & apertè eam docuit S. Thomas quæst. 15. de veritate, artic. 4. ad 10. & S. Thomam, & communem Theologorum sequitur Zumel in hac quæstione artic. 8. disp. 1. propositione 2. eandem sequitur P. Salas ad quæstionem 76. tractatu 13. disp. 8. sect. 11. & num. 87. ait contrariam sibi esse improbabilem, quæ sententia à nobis explicata est.

Et mihi placet primò hominem peccare quando violat præceptum, & tenebatur aduertere. Hæc est multorum qui hoc modo loquendi vtuntur, & iam est plena, quia si tenebatur aduertere, poterat voluntariè non violare præceptum, aliàs non teneretur.

Secundò dico, non teneri aduertere nisi habeat in intellectu aliquam cognitionem ex qua possit voluntariè fugere peccatum. Hæc est manifesta, quia voluntarium supponit cognitionem aliquam, sine qua non posset voluntas operari.

Tertiò, hæc cognitio debet esse obiecti, circa quod voluntas operatur; aliàs non posset operari liberè circa illud, vt constat.

Quartò, necessaria est aliqua cognitio malitiæ operis, aut periculi malè operandi; quia si horum obiectorum aliqua cognitio saltem sub dubio occurrat, non operabitur liberè circa obiectum cui est coniuncta malitia; quia nullum habet principium consultationis. Vnde optimè P. Vazquez cap. 3. disp. 107. ex S. Thoma supra quæst. 14. artic. 6. & ex doctrina Arist. 7. Ethic. ad Eud. in fine colligit, quòd si in nobis non est præceptum aliquod ad consultandum de malitia morali, operis non erit in nostra potestate de illa consultare, & ita neque erit nobis voluntaria; quia, vt constat ex doctrina de voluntario supra ad quæstionem 6. voluntarium est à principio intrinseco cum cognitione singulorum, in quibus est actio.

Quintò dico non esse necessariam ad peccatum mortale agnitionem expressam de malitia graui. Ita P. Vazquez supra cap. 3. & 5. & ratio est, quia si occurrenti cogitatione, vel dubio malitiæ homo operatur sine præuio examine illius, manifestè exponit se periculo graniter peccandi. Explicatur, quia ratio mortalis non est essentia peccati, sed consequitur essentiam moralem malitiæ. Hanc nostram conclusionem sequitur P. Bañez supra, & Zumel disputat. citata, §. dubium tamen, vbi refutat Victoriam, & alios contrarium asserentes.

Sextò affirmo aliqua esse peccata circa materiam externam, quorum obiecta vix moraliter possunt obici intellectui sine hoc quod obiciatur operatio malitiæ, aut periculi illius, vt experimento constat, & docuit P. Vazquez cap. 5. ad 1. quod intelligo de homine qui non amittit vsum rationis. Quis enim credat posse hominem committere fornicationem, & quòd illi non occurrat malitia illius, quod in hac materia maximè considerandum est.

Septimò dico ad hanc cognitionem malitiæ non esse necessariam cognoscere an malitia sit priuatio, vel positium, hoc enim & docti possunt discernere, sed satis esse agnoscere actus, vel omissionem esse contra aliquod præceptum, vel legem.

Ex his constat non posse peccare mortaliter illum, qui non habet aliquam cognitionem malitiæ, vel periculi. Quomodo differat cognitio requi-

rita ad mortale ab ea quæ sufficit ad veniale, infra dicemus. Oportet satisfacere argumentis.

Ad primum constat ex dictis quando excusetur quis, aut non excusetur. Ad secundum iam diximus, & iuxta dicta dicendum est, Gentiles peccare sæpe mortaliter, etiam si non agnoscant expressè differentiam mortalis, & venialis, satis est enim si agnoscant malitiam moralem; neque autoribus secundæ opinionis fauet exemplum Gentilium, quia illi non potuerunt sæpe considerare rationem mortalis hoc sensu, ergo non tenerentur aduertere; & tamen citati Doctores dicunt necessarium esse vt quis saltem teneatur aduertere.

Ad secundum respondet bene P. Vazquez nullum fieri peccatum absque aliqui repugnantia ex parte intellectus intuentis illud esse malum, sæpe tamen fieri sine afflictione & cruciatu voluntatis. Quod verò dixit Paulus, nihil mihi conscius sum, nullus Patrum interpretatur de peccato à Paulo factò sine plena consideratione. Et ita explicandum est; quia quamuis factum fuisset cum plena cognitione, poterat subditum esse obliuioni. Et Paulum loqui de conscientia venialis, probat P. Vazquez infra disputat. 200. cap. 5. Inde meritò docuerunt Patres cum magna consideratione nos debere operari, ne saltem in aliquo prauo sine opera nostra afficiantur & pereant.

Sed restant soluenda aliqua argumenta, quibus recentiores hoc loco putant se euidenter refutare communem illam tertiam opinionem quam secuti sumus.

Et primò obiciunt, sequi ex nostra doctrina nullam esse inaduertentiam malitiæ culpabilem, quia si requiritur actualis aduertentia, omnis inaduertentia excusabit à peccato. Respondetur, aduertentiam duobus modis posse dici culpabilem, vel quia ex culpa fuit orta, quia noluit aduertere præuidens esse necessariam aduertentiam; vel quia ex inaduertentia alicuius obiecti, vel iniustitiæ, ex qua posset procedere ad consultationem, aliàs si esset inconsiderantia perfecta, excludens omne principium consultandi, non esset culpabilis.

Secundò obiciunt, ex nostra sententia sequitur nullum esse peccatum mortale quod solum sit ex malitia, quia peccatum ex malitia dicitur, quòd procedat ex certa scientia & aduertentia rationis. Sed hoc argumentum facile soluetur ex dicendis ad quæstionem 78.

Et dico, peccatum ex malitia dicendum quod sit ex pura consuetudine, & in eo qui peccat ex malitia, sæpe solet esse leuis cogitatio, vt docet P. Vazquez disputat. 128. cap. 5. artic. 13. item iste non peccat ex passione, vt dicam infra disp. 19.

Tertiò obiciunt, peccatum potest esse cum ignorantia habituali; ergo cum inaduertentia actuali. Sed respondendum est, quòd licet quis habeat ignorantiam habitualement, tamen non debet excludi aliquod peccatum actuale consultandi: & idem est de inaduertentia, propter assignatam rationem.

Quartò obiciunt sequi ex nostra doctrina non esse peccatum sine remorsu conscientia: sed hoc solutum est supra ad 1. ex his quæ proposuimus pro secunda opinione.

Quintò arguunt ab experimento, quia potest quis liberè operari, aduertens substantiam actus, & non

non considerare malum mortale ob prauam consultationem, nihilominus peccauit. Sed responderetur iuxta dicta, in aliquibus actibus externis vix posse hoc contingere, quòd si in aliquo actu interno contingeret, non esset peccatum quando malitiæ non esset cognitio, neque dubium eius, aut periculi. Neque video quo modo contra nostram doctrinam possit sumi argumentum ab experientia.

Demum quòd recentiores dicunt sufficere ad consultationem cognitionem substantiæ, etiam si non occurrat cogitatio de malitia, aut saltem dubium, mihi omnino displicet. Primò, hoc est difficile intellectu in aliquibus actionibus. Secundò, quia solum occurrit cogitatio de malitia, aut dubium de illo, quo modo poterit voluntas moueri ad examinandum, an actus ille sit bonus, vel malus; semper enim inquisitio solutionis supponit dubij & quæstionis propositionem, vt ipso experimento manifestum est.

Virgo hoc modo, ad operandum per voluntatem necessarium est, vt aliquod bonum proponatur volenti, vt patet, vel ergo proponitur solum vtile, vel solum delectabile, & tunc actus non erit honestus, sed vitiosus; vel proponitur honestum tantum, & tunc non poterit actus voluntatis esse peccatum; vel proponitur simul vnum obiectum delectabile, & aliud honestum, & tunc planè offertur cognitio malitiæ simul & honestatis, ergo nunquam est peccatum absque aliqua cognitione malitiæ. Dubio sequenti dicemus alia nonnulla, quæ conducere possint ad huius dubij exactiorem intelligentiam.

DUBIUM II.

Quomodo possit discerni cognitio sufficiens ad solum veniale à cognitione necessaria ad mortale.

Probauimus non posse esse peccatum absque aliqua cognitione, restat explicare quomodo discernatur cognitio quæ sufficit ad veniale, ab ea quæ necessaria est ad mortale.

Angelus, Almaynus & Corduba citati dubio præcedenti, docent, duobus modis posse esse deliberationem imperfectam, vt sufficit ad veniale, non ad mortale, vno, quando passione vehemētissima ita turbatur ratio, vt tenue appareat rationis lumen ad iudicandum malitiam peccati. Altero, quando iudicium est imperfectum ex defectu cognitionis alicuius rei peculiaris; quia obiectum solum apparet malum in genere, vel ex leui coniectura, & conformitate.

Verum, vt diximus & probauimus dubio præcedenti, satis est cognitio malitiæ in genere, vt quis peccet mortaliter, quando aliàs non iudicat probabiliter materiam esse leuem, vt bene notauit P. Vazquez disp. illa 107. cap. 4.

Caietan. in summ. verbo delectatio, alio modo distinguit imperfectam considerationem sufficientem ad veniale, à perfecta requisita ad mortale, nempe vt imperfecta sit quando in vigilia ita quis aduertit leuiter, sicut ille qui nondum plenè videtur excitatus à somno. Perfecta verò, quando considerat sicut qui omnino excitatus est à somno. Quæ ratione Nauarrus in summa præluo 9. dixit in semidormientibus & semiebriis posse esse imperfectam considerationem idoneam ad peccatum veniale, quod intelligi debet iuxta doctrinam traditam dubio 3. Ad probandum verò esse necessariam P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

perfectam cognitionem ad mortale, plures rationes solent afferri, de quibus legi potest Corduba supra. Illa est manifesta, quòd peccatum mortiferum rumpit amicitiam Dei, & inducit reatum poenæ æternæ, quod totum grauissimum est, & ideo grauem requirit considerationem. Ita philosophatur P. Vazquez cap. illo 4. & sequitur P. Thomas Sanchez in summ. lib. 1. cap. 1. num. 1. & mihi placet.

P. Valentia 1. 2. disputat. 6. quæstion. 4. part. 3. alio modo eandem rem explicat, nempe vt perfecta cognitio sit, quando intellectus cognoscit obiectum, cum illis circumstantiis, quibus moueri potest ab eo: secus quando illas non cognoscit, qui modus placet etiam P. Thomæ Sanchez.

Ego verò facilius intelligo modum Caietani qui ab omnibus etiam indoctis & rusticis, potest percipi, ex eo quòd quisque in se ipso potest experiri.

Sed potest aliquis obicere, qui habet cognitionem imperfectam, habet perfectam, vt possit plenius considerare, ergo illa imperfecta erit sufficiens ad mortale. Respondeo, illam leuem cognitionem non sufficere ad plenius, & perfectius considerandum, & ante liberum consensum voluntatis necessaria est ex parte intellectus cognitio perfecta ab extrinseco principio immissa, vt bene docent P. Vazq. cap. 4. citato in fine.

Obiciunt aliqui. Hæc deliberatio, quæ sufficit ad veniale, sufficit vt actus sit liber; ergo si materia sit grauis, erit mortiferum. Sed respondendum est eam deliberationem non sufficere vt actus sit liber libertate requisita ad mortale, ob rationem supra assignatam.

Item obicitur. Virtualis aduertentia sufficit ad mortale, sed in imperfecta cognitione quæ sufficit ad veniale, vt constanti virtute illa, quæ est requisita ad mortale; ergo. Aliqui concedunt virtualement cognitionem sufficere, negant tamen contineri in ea quæ sufficit ad veniale. Sed iam refutatum est à nobis quod dicitur de cognitione virtuali, & argumentum soluendum est sicut prima obiectio.

Quartò potest obici, si imperfectio cognitionis excusat à mortali; ergo imperfectio excusare poterit à veniali. Variè solet solui hoc argumentum: sed respondendum est, si verè maneat aliqua cognitio malitiæ, posse esse leuius veniale, non tamen omnino excusabitur, nisi quando nulla occurrat cognitio malitiæ, vel periculi, aut dubitatio saltem.

Ex dictis potest solui dubium, circa quod multum laborant aliqui recentiores, in explicando quo modo, & in quo excedat cognitio sufficiens & requisita ad mortale, cognitionem sufficientem ad veniale, an ex parte obiecti, vel ex parte modi cognitionis. Et, vt constat ex his quæ in principio huius dubij retulimus, aliqui putant differre ex parte obiecti, quia senserunt necessarium esse cognoscere malitiam esse mortalem ad mortale.

Sed hoc nobis probatum non est. Et licet possit reperiri hoc discrimen, tamen non est necessarium. Alij verò significant illas duas cognitiones differre ex parte obiecti, dum discrimen illorum referunt in agnitionem circumstantiarum aliquarum, quod non video sufficienter probari. Caietan. verò, P. Vazquez & alij, solum videntur discrimen assignare ex diuerso modo perfectè, aut imperfectè cognoscendi, qui modus potest explicari ex aliquo intrinseco,

trinsecò, & ex aliquo extrinsecò illud est intensio claritatis maior, aut minor, hoc posterius est non habere impedimentum aliquod vel legationis sensus, vel alterius cognitionis, quæ aliò trahat intellectum.

DISPUTATIO XXXVII.

THEOLOGICA.

DUBIUM VNICUM.

An in pura omissione possit esse meritum.

ENSUS dubij est de omissione qua quis omittit facere actum malum in ipsa voluntate, sicut cum occurrer obiectui tentatio de odio Dei, & homo omittit actum odij.

Dubium potest intelligi de omissione externa, & de omissione pura interna actus voluntatis. Et de prima non est difficultas, quia meritum potest esse in actu interno voluntatis, etiam si nullus sit actus externus.

Secundò dubium intelligi debet secundum opinionem asserentium posse dari puram omissionem in voluntate saltem pro breuissimo tempore. nam secundum contrariam opinionem cessat dubium, vel si concedatur ommissio cum actu qui non sit causa omissionis.

In præsentem verò dubio dicere posset aliquis, non posse esse meritum in pura omissione; & probari potest, quia Doctores in materia de merito ad meritum, requirunt actum honestum & liberum, nullus autem facit mentionem de merito, in pura omissione. Item requirunt actus honestum ex obiecto formali, & similia in quibus manifestè indicant ad meritum requiri actionem aliquam.

Ex altera verò parte, si ommissio pura est libera, non videtur causa ob quam dicamus non posse esse meritum in illa si adsunt cætera requisita.

Pro explicatione notandum est, ad meritum esse requisitam gratiam, & facillè intelligitur, necessariam gratiam esse ex parte intellectus, nempe ad mouentem voluntatem, vt non faciat malum quando voluntas posset illud facere.

Difficilius est de gratia requisita ex parte voluntatis, de qua secundum varias opiniones philosophandum est. nam qui putat, necessariam esse gratiam in voluntate ad actum liberum, putant illà esse ad omissionem liberam; qui verò dicunt sufficere cogitationem congruam ex parte intellectus, dicunt etiam sufficere ad omissionem liberam.

Difficultas est, an talis ommissio sit honesta, quia secundum se solum est carentia actus contrarij, & posset esse ex sua specie indifferens ex se: vnde videtur non posse habere rationem honesti, nisi ex voluntate superaddita, hoc est, ex actu voluntatis ordinantis illam in finem honestum.

Nihilominus posset aliquis dicere eam omissionem esse honestam quantum est in ratione omissionis, quia est negatio actus inhonesti.

Item dici potest velle honestatem ex virtuali volitione. quod explico, quia potentia ex parte intellectus aliquam rationem honesti proponit voluntati, ne faciat actum malum. ergo si actu verè omittit, est ibi virtualis volitio honesti, quæ videtur sufficere ad meritum.

Quod explicatur ampliùs, quia negare non pos-

sumus perseverantiam cognitionis in intellectu, posse esse voluntatem ex eo quòd voluntas cum posset non diuertit intellectum ad aliam cognitionem.

Item si non est honesta hæc ommissio, non erit ad illam necessaria gratia.

Sicut actus non requirit gratiam quando ex obiecto suo non est honestus: ergo neque ommissio.

Item certum est in pura omissione libera actus præcepti, esse demeritum, quod est peccatum: ergo in omissione libera actus mali erit meritum.

Dices, actus non potest esse nisi ex obiecto formali, sicut honestus: ergo neque ommissio. Respondetur esse discrimen, quia ommissio non potest esse alio modo honesta, nisi quatenus est negatio actus inhonesti.

Propter hæc satis probabile videtur, in pura omissione voluntatis supposita gratia ex parte intellectus posse esse meritum modo explicato, propter volitionem virtuales circa cognitionem honestam.

Et ex hoc potest solui quòd adducebatur pro contraria parte; præsertim, quia Doctores non fecerunt specialem mentionem huius dubij.

Quod verò atinet ad omissionem externam, certum est in illa posse esse meritum ex actu interno liberæ voluntatis, si alia concurrant necessaria ad meritum.

DISPUTATIO XXXVIII.

THEOLOGICA MORALIS.

DUBIUM VNICUM.

An possit referuari peccatum in dubio, an sit mortiferum, vel non, in materia aliqua determinata.

DE hoc dixi in materia de penitentia iam olim: sed quia postea non defuit vnus, vel alter recentior, qui audacter sentiret contra communem opinionem, placet hoc loco referre communem sensum Doctorum, & dicere multos viros doctos de hoc dubio interrogatos sensisse, placitum asserentium non esse obligationem confitendi peccatum mortiferum in dubio, esse dignum grauissima censura.

Conclusio autem est, tale peccatum potest referuari.

Hanc conclusionem tenet expressè Armilla verbo casus n. 13. Corduba in Regulam S. Francisci, c. 794. Frias tractatum de modo audiendi confessiones 2. parte cap. 8. casu 2. & P. Enriquez lib. 6. de penit. cap. 14. in commentar. circa §. 6. littera G. P. Thomas Sanchez manifestè supponit libr. 1. summa, cap. 10. num. 74. & supponunt etiam Doctores, qui sentiunt de facto in reservatione non intelligi peccatum dubium, nullus enim hoc probat, quia non posset referuari, sed quia res est odiosa, & restringenda.

Intelligentiæ & confirmationis gratia ponendum est, certum esse apud Doctores, esse obligationem confitendi tale peccatum, ita docuit P. Suarez de penitentia, disp. 22. sect. 9. cum multis aliis, quos ibidem citat, & P. Enriquez lib. 5. de penit. c. 4. §. 5. P. Thomas Sanchez in summa, lib. 10. cap. 10. num. 66. qui citat multos Theologos, Iuristas & Summistas, & est reuera communis Doctorum.

Et esse sensum communem Doctorum, colligitur ex his, quæ docent Doctores in materia de penitentia, agentes de integritate confessionis. Deinde

id

id colligitur ex doctrina quam tractavi in materia de conscientia. Docent enim in dubio facti tutiorem partem esse eligendam. ergo cum sit præceptum diuinum de confitendis omnibus mortalibus, occurrente dubio, an quis commiserit peccatum mortale, erit obligatio confitendi illud. Immo ex hoc sumitur ratio prædictæ veritatis, quia supposito præcepto diuino de confitendis omnibus peccatis mortiferis, manifestè exponitur quis periculo violandi illud, si non confiteatur peccatum mortiferum sub dubio. Et tamen ex confessione illius nulli periculo exponitur, vt ponimus.

Et ex hac doctrina colligitur non esse materiam liberam confessionis, sicut est peccatum veniale, & oppositum est contra communem sensum Doctorum & fidelium, & in praxi non esset tutum non confiteri illud, sed potius esset periculosum, & contra bonos mores.

Secundò colligitur hominem habentem tale peccatum non posse absolui à simplici Sacerdote qui potest absoluere à venialibus.

Tertiò colligitur ad absoluendum hunc hominem esse necessariam iurisdictionem quæ requiritur ad absoluendum hominem habentem peccata mortifera certa, id est, quæ scit se certò commisisse & esse moralia. Et ex his omnibus concluditur posse superiorem eo modo referuare absolutionem huius peccati, quò potest referuare absolutionem aliorum mortalium quæ penitens agnosceret certò esse mortalia, & à se commissà, nempe, quia cum penitens sit subditus superiori, non vult superior talem penitentem subiicere tali, vel tali Sacerdoti, vt absoluator à tali, vel tali peccato; sed absolutionem eius referuat, iuxta communem doctrinam autorum in materia de penitentia, qui dum dicunt, reservationem peccati non intelligi de peccato, in dubio intelligendi sunt quando eius peccati reservatio expressè facta non est, & planè supponunt fieri posse.

Et ex his inferitur rectè potuisse nostrum P. Generalem referuare peccatum detractionis in dubio, quæ reservatio facienda est iuxta formam traditam à Clemente octauo pro peccatis referuandis in Religionibus.

Sed posset aliquis obiicere, hoc peccatum in dubio sine aliis peccatis certò cognitis non posse subiici clauibus per confessionem ob periculum ne fiat irritum Sacramentum, si absolutio cadat supra id quod peccatum non est, vt ex communi Doctorum sententia docuit P. Suarez loco allegato. Ergo ad absolutionem talis peccati non requireretur iurdictio per se, sed remitretur ad remissionem aliorum: ergo poterit simplex sacerdos absoluens hominem à veniali absoluere hominem habentem tale peccatum mortiferum in dubio: non ergo erit necessaria alia iurdictio, si non est necessaria ad absoluendum à venialibus; & sicut venialia ex communi doctrina non possunt referuari, ita neque prædictum peccatum mortiferum in dubio. Respondetur ex doctrina tradita esse obligationem subiicendi clauibus per se tale peccatum, licet non solum, sed cum aliquo alio certo, & ad solutionem eius necessariam esse iurisdictionem, quæ necessaria est ad absolutionem alterius peccati mortiferi certò cogniti, aliàs decepti essent omnes Doctores, existimantes esse obligationem confitendi tale peccatum. Ex eo ergo, quia tale peccatum non posset sine aliquo alio subiici clauibus, non rectè colligitur hominem non obligari ad illud confitendum, & illud peccatum esse materiam liberam, vt constat ex dictis.

Ex eo autem quòd tale peccatum non posset sine aliquo alio, subiici clauibus, aliqua restant explicanda in materia de penitentia. Vnum est, an si tempore præcepti, vel necessitatis homo non recorderetur alicuius peccati mortalis certò cogniti, obligaretur homo ad confessionem alicuius vltimus peccati venialis, vel mortalis iam confessi, non deficeret certa materia absolutionis. Et ego existimo esse talem obligationem, non quia per se sit obligatio confitendi venialia, vel mortale, iam confessà, sed per accidens ne fiat irreuerentia sacramentalis.

Alterum est, an data hypothefi quòd homo nullum aliud haberet peccatum, posset tamen illud confiteri vigente præcepto. Et casus quidem in hoc statu non est naturaliter possibilis, cum certum sit hominem habere peccata venialia. Quòd si admitatur casus, dici potest, vel talem hominem non absolui absolutè & sine conditione propter periculum sacramenti. Deinde posset aliquis dicere, vigente præcepto, vel articulo necessitatis posse hominem illum absolui sub conditione implicita, quæ licet sine causa non possit addi formæ sacramenti: tamen ex causa urgente, & circa sacramentum necessarium necessitate medij, non videtur contra rationem, ita docuit P. Thomas Sanchez in summa lib. 1. cap. 10. num. 70. Gerson Alphabeto 41. litt. F. versu quaritur de dubijs. Adde, quòd si fuerit certum, esse peccatum veniale, poterit absolui absolutè & sine conditione, quia ex ea parte est materia certa; ita Thomas Sanchez ubi proxime.

Ex his quæ hæctenus retulimus, satis constat meritò viros doctos huius ætatis docuisse placitum illud asserentium non esse obligationem confitendi peccatum mortiferum in dubio, nec posse referuari, dignum esse grauissima censura. quia non solum est contra communem opinionem Doctorum, vt vidimus; sed etiam contra communem sensum Ecclesiæ in re grauissima.

DISPUTATIO XXXIX.

MORALIS.

DUBIUM I.

An sit licitum iuramentum de defendenda doctrina vnus partialis auctoris.

DUBIUM potest intelligi & de iuramento facto à pura persona, & de iuramento facto propter statutum aliquod factum ab aliqua communitate; & satis constat, quæstionem esse de iuramento promissorio.

Circa priorem partem certum esse debet, non posse fieri tale iuramentum, si Doctor ille habeat opinionem aliquam, quæ aliquam censuram mereatur, tale enim iuramentum esset contra honestatem de re illicita.

Difficultas est, an obliget iuramentum, quando aliqua opinio illius Doctoris ab omnibus iudicetur improbabilis, etiam ab eo, qui facit iuramentum.

Et in hoc casu existimo, non esse licitum iuramentum explicatum, quia si opinio sit in materia pertinente ad mores, esset iuramentum de re illicita, quia in praxi in materia morum, non est licitum amplecti opinionem improbabilem, iuxta eundem sensum in tractatu de conscientia. Si verò opinio sit purè circa materiam speculatiuam & philosophiam, existimo iuramentum hæc etiam esse illicitum, quia

est de materia impertinenti, & quæ vix potest habere finem huiusmodi, & maxime si iurans haberet officium docendi. nam iste tenetur, per se loquendo, ratione officij ad docendam doctrinam saltem probabilem.

Remanet ergo difficultas, an possit quis iuramento seipsum obligare ad amplectendam doctrinam vnius Doctoris, quæ esset saltem probabilis, licet non iudicaretur probabilior.

Et in hoc sensu existimo tale iuramentum posse esse licitum, quia materia potest ordinari in bonum finem, nempe in vtilitatem iurantis, & regulæ, aut promittentis, vt iurans maiorem vtilitatem accipiat in acquirenda scientia, & laboret in explicando illo Doctore; quod poterit cedere in bonam causam, vt ipsa disputatione & controuersia quæstiones aliquot explicentur & defendantur, & tandem probabilitas vtriusque, vel maior probabilitas vnius illorum cognoscatur.

Hæc verò doctrina intelligenda est, per se loquendo, & seclusis aliis circumstantiis scandali, aut nimie contentionis in defendenda tali doctrina, in his enim circumstantiis contingeret peccatum aliquando leue, aliquando graue.

Ex quo intelligitur validum esse iuramentum quod quis faceret, se defendere doctrinam probabiliori, & magis pia, præsertim quando cederet in Ecclesiæ & fidelium ædificationem.

De obligatione huius iuramenti, & dispensatione illius philosophandum est circa principia generalia, tradita à nobis in materia de iuramento.

Notandum verò est posse cessare huius iuramenti obligationem ex mutatione rerum, & circumstantiarum, v.g. si Ioannes ingrederetur religionem in qua esset iustum statutum defendendi doctrinam alterius Doctoris, liberaretur qui iurauit ab obligatione iuramenti facti in sæculo quandiu permaneret in ea religione, quòd si ab ea discederet, posset reuiscere prior obligatio iuramenti facti ante ingressum religionis.

Item posset liberari ab hac obligatione si veller in aliqua Academia gradum Doctoris, aut Magistri suscipere, & passurus esset graue damnum honoris si talem, vel talem opinionem illius auctoris defenderet, tunc enim ratione damni imminentis excusaretur ab obligatione prioris iuramenti,

D V B I V M II.

An sit licitum statutum in aliqua religione de defendenda doctrina alicuius Doctoris.

Satis constat & vsu receptum est in aliquibus religionibus fieri statutum defendendi doctrinam alicuius Doctoris, & non potest dubitari quin tale statutum licitum sit, quod sit à religiosis doctissimis & iustissimis.

Notandum verò est hæc statuta esse intelligenda iuxta dicta supra de opinionibus quæ sunt probabiles, & nullum merentur censorem, nihilque contineat contra doctrinam Ecclesiæ.

De statuto religionis huius, vel illius in particulari disputent religiosi illius religionis, qui illud agnoscant, ego de regula nostræ Societatis dicam.

In regulis Professoris Theologiæ scholasticæ est regula secunda talis.

Sequantur nostri omnino in scholastica Theologia doctrinam sancti Thomæ, eumque vt Doctorem proprium habeant, ponantque in eo omnem operam vt auctores erga illum quam optime afficiantur,

non se tamen sancto Thomæ affectos esse debere intelligatur, vt nulla prorsus in re ab eo recedere liceat, cum illi ipsi qui se Thomistas maxime profitentur, aliquando ab eo recedant. Neque arctius nostros S. Thomæ obligari par sit, quam Thomistas ipsos; & additur statim,

Ergo de conceptione Mariæ, ac de solemnitate votorum, sequantur sententiam, quæ magis hoc tempore communis est, magisque recepta apud Theologos.

Et vterius additur in regula: In quæstionibus merè philosophicis, aut etiam in his quæ ad Scripturas & canones pertinent, licebit sequi etiam alios, qui eas facultates magis ex professo tractauerunt.

Rursus dicitur, si quando vel maligna fuerit S. Thomæ sententia, vel in his quæstionibus quas S. Thomas fortè non attigit, & Doctores absolui non consultant, licebit quamcumque partem sequi, hæc in regulis citatis.

Notandum verò est primò, primam partem desumptam esse ex quarta parte nostrarum constitutionum cap. 14. §. 1. & ex 15. congregatione generali, canone 9. ex decreto 55. & 72. Deinde exceptiones additæ desumptæ sunt ex 5. congregatione, decreto 55. & 72. Item quod dicitur de mente sancti Thomæ ambigua, desumptum est ex S. August. decreto 55.

Notandum etiam est prædictas regulas esse licitas, & rationi maxime consentaneas. Et primò licitum est quod dicitur de defendenda doctrina S. Thomæ, in quo Doctores & lectores Societatis nostræ laborent non solum in Hispania, sed etiam in Italia, Germania, Gallia, & apud alias nationes, etiam apud Indos, & apud plures harum nationum ante Societatem non multum defendebatur S. Thomæ doctrina. Quòd verò aliqui putant nostros recedere sæpe à S. Thoma, parum habet probabilitatis, quia, vt agnoscunt viri docti, in illis rebus non recedimus à S. Thoma benè intellecto, sed etiam à Thomistis, qui etiam ipsi inter se ipsos pugnant.

Item valde consentaneum rationi est, vt in controuersia de conceptione Virginis sequatur nostra Societas communior opinionem, & similiter in controuersia de solemnitate voti: præterea quæ de nostris votis simplicibus post biennium emissis in Societate tradiderunt summi Pontifices, vt fusè explicauimus in materia de voto.

Præterea nullus negare potest, insignes etiam & doctissimos Thomistas aliquando recedere à S. Thoma, quod viri docti agnoscunt, & quisque mediocriter in eorum lectione versatus intelliget facile.

Vterius vbi est dubia & ambigua mens S. Thomæ, de qua etiam inter Thomistas est quæstio, consentaneum rationi est, vt sicut Thomistæ possunt variè explicare S. Thomam, possint etiam Doctores nostræ Societatis illum explicare, præsertim illustres illi Theologorum magnates, Petrus Canisius, Franciscus Turrianus, Bellarminus, Molina, Vazquez, Suarez & alij soli tempore posteriores. Possunt nostri explicare mentem Augustini, & Hieronymi: poterunt ergo explicare mentem S. Thomæ, quod planè cedit in honorem S. Thomæ, præsertim cum prædicti Magistri ad id non sint obligati.

Sed non desunt qui dicant, eueri doctrinam S. Thomæ, si non explicatur vt explicatur ab his, qui se Thomistas profitentur: hoc autem nec probant, nec probare possunt, quia si non est clara, sed dubia mens S. Thomæ, & doctissimis viris Dominici ordinis licet illam variis modis explicare, nulla est causa,

ob

ob quam idem non liceat sapientissimis viris aliarum religionum, neque Thomistæ habent infallibilem autoritatem in explicanda S. Thomæ mente.

Item circa mentem Augustini, vel aliorum Doctorum Ecclesiæ, variæ sunt Catholicorum & sapientissimorum hominum sententiæ, neque ob hanc causam dicitur eueri doctrina Augustini.

Neque doctrina Scoti censetur eueri, si aliqui extra religionem S. Francisci Scotum explicent vbi mens est dubia.

D V B I V M III.

An in aliqua vniuersitate sit licitum iuramentum de defendenda doctrina alicuius Doctoris.

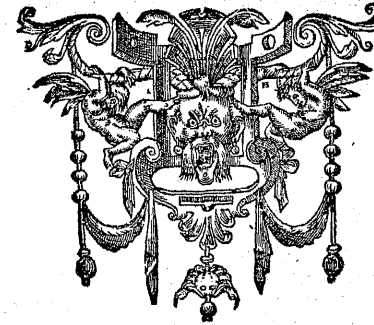
In hoc dubio obseruanda sunt, quæ diximus dubio 1. nam certum est non esse licitum iura-

mentum de defendenda doctrina, vel damnata ab Ecclesiâ, vel quæ mereatur censuram aliquam pertinentem ad officium sanctæ Inquisitionis.

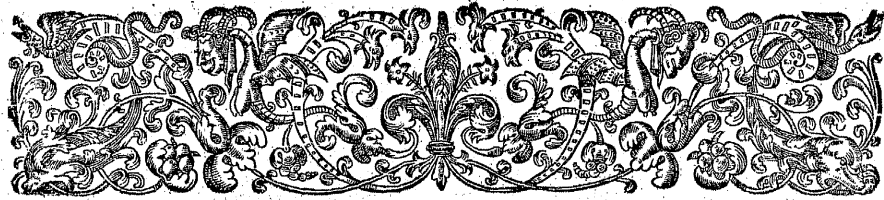
Item non obligat iuramentum de defendenda opinione alicuius Doctoris, quando non ab omnibus iudicatur improbabilis in materia pertinente ad mores.

Item tale iuramentum fieri non potest in Vniuersitate, vbi secundum constitutiones illius confirmatas autoritate Pontificis sunt designati alij Doctores legendi in hac, vel illa Cathedra.

Rursus autoritate Vniuersitatis sine consensu Pontificis non potest obligari ad defendendam doctrinam alicuius Doctoris, vt consequatur gradum Doctoris, vel Magistri, quia isti gradus dantur autoritate Pontificis.

SELECTA

SELECTARVM

Disputationum in Theologiam Scholasticam, Positivam, vel Moralem,

PARS SECVNDA.

DISPVATIO I. THEOLOGICA MORALIS.

DVBIVM I.

An sit conueniens quotidie sumere Eucharistiam.

ALIQVI recentiores Theologi tractant de hac re, ad Archiepiscopum Compostellanum, hoc tempore viribus contendunt, conueniens esse quotidie suscipere hoc sacramentum, & loquuntur de qualibet persona cuiusvis status; & ad hoc probandum afferunt certam doctrinam, nempe ad communicandum, vt supra diximus, nullam aliam requiri dispositionem nisi status gratiæ, & confessionem, in eo, qui mortale peccatum commisit, in quo probando, non est immorandum. Id enim S. Thomas docuit multis in locis, sed præcipue *quest. 80. art. 7. Tridentin. sessione 13. cap. 7. & D. Paulus 1. Corin. 11. non solum postulauit probationem, quod de probatione per confessionem intelligit Tridentin. ex traditione Ecclesiæ.*

Expendunt verò citati recentiores, D. Paulum dixisse, *probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, quasi nihil postulaerit aliud, præter confessionem;* ergo non vult Paulus, vt quis expectet magnam perfectionem, aut statum sanctitatis proprii profectus, unde qui postquam contulit alicui beneficium absolutionis, hortatur illum, aut præcipit, nè sumat Eucharistiam, videtur (inquiunt) contradicere Paulo Apostolo, & ita inferunt, iacet contra consilium superioris.

Secundò arguunt, ex capite, *si non sunt, de consecratione, dist. 2. vbi dicitur, si non sunt tanta peccata, vt excommunicetur quis, non se debet à medicina corporis, & sanguinis Domini separare;* & putant esse verba Hilarij.

Tertiò citant Gregorium *lib. 2. epistola 26. sicut, exigente culpa, quis à Sacramenti communione dignè suspenditur, ita infantibus nullo modo talis debet irrogari, &c.*

Quartò citant Augustinum *sermone 28. de verbis Domini, licentem, qui non moritur quotidie, non meretur post annum accipere.*

A Ex his principiis contendunt inferre, valde esse conueniens, vt Confessores exhortentur quemlibet, cuiuscunque status, vt præmissa confessione, quam possit frequenter suscipiat hoc Sacramentum, & quotidie si possit. Probatum primò ex verbis Christi *Lucæ 6. Panem nostrum quotidianum, quem locum de Eucharistia intelligant Patres, Hieronymus, in caput 6. Matth. Augustin. serm. 28. de verbis Domini, tract. 11. cap. 11. & de bono perseverantia c. 24. Cyprian. tract. de oratione Dominica. Chrysostr. homil. 9. ex variis in Matth. tomo 2. & tomo 15. homilia de oratione Dominica, & alij: ergo cum docet Christus nos orare sic, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, planè hortatur nos ad quotidie communicandum.*

Et ideo Ambrosius *lib. 5. de Sacramentis, cap. 4. ait, si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quotidie accipe, vt quotidie tibi prosit. Secundò Augustinus sermone 28. de verbis Domini, si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit, sic viue vt quotidie merearis accipere. ergo his Patribus contradicunt qui hortantur ad non communicandum hodie, illum qui dignè heri communicauit, & hoc afferunt circa primum testimonium Scripturæ.*

Secundum testimonium Scripturæ sumunt ex *cap. 2. Actorum, erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis;* qui locus secundum veriorum sensum de communicatione Eucharistica quotidiana est intelligendum, iuxta phrasim Pauli 1. ad Corin. 10. *Panis quem frangimus, nonne participatio est corporis Domini.*

Tertiò principaliter argumentantur, ex Concil. Tridentino, *sessio 22. cap. 6. sancta Synodus vt in singulis Missis fideles adstantes, non solum spiritali affectu, sed etiam sacramentali perceptione Eucharistiæ communicent, & ne aliquis velit prætextu irreuerentiæ prohibere, ne fidelis aliquis alicuius status quotidie sumat Eucharistiam; citant declarationem Cardinalium Congregationis, 4. volumine decisionis Rotæ in declaratione sessionis 22. Concilij Tridentini, Episcopo volenti præscribere certa tempora, vt & dies Dominicas, quartam, & sextam feriam, in quibus tantum liceat viris laicis coniugatis, & negotiatoribus, & mulieribus, & non coniugatis sanctissimam Eucharistiam sumere, etiam ob irreuerentiam quam potest quotidianæ sumptioni huius Sacramenti, in sua diocesi ponere. Et ratio huius decisionis assignatur ibi, quia adstantes antiquitus in Missa, omnes sumebant Eucharistiam, & ita*

ita est licitum quotidie communicare. c. *quotidie, de consecrat. dist. 2.*

Quartò principaliter probant ex Patribus exhortantibus ad sacramentalem communionem frequentem, ita Ignatius *epistola ad Ephesios*, Basilius *ad Cesariam patriam*, Ambrosius *5. de Sacramentis c. 4.* Cyprianus *lib. 1. epistol. 2. ad Cornelium*, Bernard. *sermone de cena Domini*, qui incipit, *Et sunt dies*, & ad id mouentur Patres propter fructus ingentes huius Sacramenti, propter quos recentiores isti contendunt conueniens esse, quotidie communicare, præmissa confessione mortalis, si commissum est.

Ratione etiam confirmatur, quia sola dilatione temporis nullus melius disponitur ad hoc Sacramentum, & ita si quis non vacet variis operibus, non est cur differatur susceptio Eucharistiæ, quin potius per illam euadet melior, & percipit fructus, & auxilia illius ad vincendas tentationes, & implenda præcepta, & bene operandum.

Sed hæc doctrina ita vniuersè intellecta mihi videtur contra omnes Doctores Scholasticos. S. Thomas *hic art. 10. & omnes interpretes eius*, qui expressè docent, non esse quoridie communicandum, propter indispositionem, quæ est ex parte sumentis. legantur recentiores Thomistæ *in articulum 10. P. Suarez hic disp. 69. sect. 4. Unde existimo prædictam sententiam non posse sine temeritate defendi, quæ est contra Doctores Scholasticos communiter, & contra Ecclesiæ vsum, & præceptum. Imò in Diocesi Toletana est ordinatum ab Illustrissimo Cardinali D. Bernardo de Sandobal, vt id non permittatur; & ratio sumenda est ex indispositione quæ frequenter contingit circa animam, vel corpus. Vnus etiam Religioſum fauet huic doctrinæ, in quibus Religioſi non Sacerdotes non sumunt Eucharistiam quotidie, sed statim diebus, non dico non fieri statutum pro omnibus, vt quotidie communicent, sed neque concedi facultatem illis à Prælato, vt quotidie sumant Eucharistiam: quanto igitur minus id est concedendum coniugatis, & laicis, variis temporalibus negotiis distractus. De hac materia doctè hæc ætate scripserunt & prudenter aliqui recentiores nostræ Societatis.*

DVBIVM II.

Ponitur vera sententia aliquibus dictis partita.

VT verò rem totam explicemus, Primò dicendum est, antiquitus fuisse vsum in Ecclesia, quoridie communicandi omnes qui Missis præsentés atabant, vt à nobis alibi dictum. Ex quo constat id quod dicit P. Suarez *sect. citata, & recentiores Thomistæ in art. 10. non esse iure diuino prohibitum, quoridie communicare.*

Secundò dicendum est, non esse prohibitum iure positiuo communi Ecclesiastico quoridie communicare. ita docent citati Doctores pro conclusione præcedenti, nullum est enim tale ius, dixi *communi iure*, quia in diocesi Toletana dicitur esse prohibitum laicis.

Tertiò per se loquendo magis conueniens est, frequenter, quam rarè communicare. hanc docent citati Doctores, & probant allata pro prima opinione, & videtur consentaneum S. Thomæ doctrinæ *in hoc art. & expressè docet 4. dist. 12. quest. 3. art. 1. quest. 2. vbi dicit esse commune Scholasticorum.*

Quartò tamen dicendum est, non esse conueniens, nec vtile omnibus laicis, communiter conce-

dere communionem quoridie sumendam. hanc confirmant quæ attuli pro secunda opinione S. Thomæ, & Scholasticorum.

Quintò dicendum est, si consideretur Sacramentum secundum se, vtile est quoridie ipsum sumere. Ita S. Thom. *in corpore*, & hic explicat verba Ambrosij citata pro prima opinione, & sic intelligenda sunt alia; sed hortantur Patres ad dispositionem conuenientem, & sic intelligit S. Thom. verba Augustini, *sic viue, vt quoridie merearis accipere Eucharistiam.*

Ex quarta autem conclusione solui possunt omnia testimonia quæ recentiores adducunt pro prima sententia, explicanda enim sunt, sicut S. Thomas explicuit testimonium Ambrosij, vt velint, ex parte corporis Christi id esse conueniens: si tamen ex parte nostra sit dispositio necessaria, vtrum reuerentia debita suscipiatur.

Deinde ad tria priora argumenta in principio posita respondetur, illis rectè probari dispositionem necessariam ex præcepto esse statum gratiæ, & confessionem præmittere, si sit mortale peccatum commissum, quod non negamus; sed cum hoc fieri potest, vt non sit conueniens laicis, sumere Eucharistiam quoridie, propter assignatam rationem.

Deinde ad primum principale, ex testimonio Scripturæ *Lucæ 6. Panem nostrum quotidianum*, respondetur ex dictis, totum illud esse verum, si sermo sit de Eucharistia secundum se, si ex parte sumentis esset dispositio ad dignè quoridie communicandum. Et idem respondetur ad secundum testimonium Scripturæ.

Ad tertium, fatemur ea verba Concilij Tridentini, *& desiderium sanctæ Synodi, oriri ex amore erga fideles, & ad tendere, vt fideles ita disponantur, vt mereantur quoridie communicare, iuxta doctrinam Patrum.*

Ad decretum verò congregationis Cardinalium, respondent.

Primò aliqui, eam fuisse opinionem Cardinalium aliquorum, quibus tamen sæpe viri docti contradicunt,

D Secundò alij respondent, non satis constare de certitudine eius responsionis, vel de quæstione proposita, & sensu illius, desumpta est enim ex quodam manuscripto Iuriconsulti cuiusdam, vt dicitur in titulo illius editi Lugduni anno 1590. neque esse credibile contra certum sensum illius, aliquid post illum statutum fuisse in peculiaribus Diocessibus.

Tertiò respondetur, quòd videtur contra Concilium determinare Episcopum certos dies communionis, quia sancta Synodus desiderat, vt in singulis mensibus quoridie sumant fideles Eucharistiam, & in hunc sensum aptanda sunt, aliàs non obstarer Concilio Tridentino, hoc enim non agebar de quotidiana consuetudine sumendi quemlibet Eucharistiam.

DVBIVM III.

Ponuntur quadam notabilia circa presentem difficultatem.

CIRCA materiam huius notandum est. Primum, non esse villo modo admittendum, quod prædicti recentiores docuerunt in solutione quartæ obiectionis, postquam absolutus est penitens, non esse illi curandum de Sacerdote, si dicat ei vt non communice. Hæc enim doctrina periculosa est, & pernicioſa in moribus, & contra commune sensum Patrum,

Patrum, & Doctorum, qui docent, optimum consilium esse, ut pœnitens faciat, quod doctus, & pius Confessor ei consulerit.

Item omnino refutandum est, quod ultimo §. eius tractatus docuit, ita facile posse aliquem disponi ad communionem, ut etiam si habeat conscientiam peccati mortalis, possit iter faciens ad Ecclesiam à domo sua examinare seipsum, & in Ecclesia confiteri, & statim sumere Eucharistiam: quod audaciter dicitur, & parum religiosè.

Sed obiiciunt, ex dilatione temporis in recipienda Eucharistia, potius hominem reddi minus aptum ad illam recipendam, quàm si quotidie communicetur; ergo, Respondent Doctores secundæ opinionis, non probare dilationem, sed ad frequentiam requirere dispositionem, iuxta illud Augustini supra, sic vine, ut quotidie merearis Eucharistiam accipere. Item Patres spatium temporis requirunt, ut in eo homines vacent bonis operibus, ut possint frequentius communicare. Et ita argumentum factum parum probat contra communem opinionem, & ita constat ad rationem allatam supra pro prima opinione.

Quantum verò frequens debeat esse communis Eucharistia vsus, ex circumstantiis personarum iudicandum est, de quo legi potest Augustinus epistola ad Ianuarium, & Pseudo-Augustinus de ecclesiasticis dogmatibus cap. 53. interpretes in hoc loco. F. Antonius de Molina de Institutione Sacerdotum, tractatu 7. c. 6. Hispano idiomate scripto.

DISPUTATIO II.

POSITIVA.

Quomodo sit intelligenda parabola de thesauro abscondito, Matth. 13.

hoc dubium explicandum videndum est, an qui scit esse thesaurum in agro alieno, possit communi pretio agrum emere.

Notandum verò est in parabolis, non esse necessarium explicare omnia, quæ assumuntur, ut docuit Chrysolost. homilia 16. in epistola ad Romanos, Salmeron tom. 7. tractatu 3. qui Augustinum, & Origenem refert, & ideo dicere posset aliquis non esse necessarium ad finem parabolæ eam emptionem accommodare, quasi vera emptio interveniat in comparatione regni cœlestis; non enim intervenit vera emptio, neque vera iustitia in meritis respectu gloriæ, si ibi nomine thesauri gloria intelligatur, ut intelligitur ab aliquibus. Item si nomine thesauri intelliguntur animæ sanctæ, quæ 1. Corinth. 2. dicuntur pretio magno emptæ, scilicet meritis Christi, in quibus respectu Patris non fuit iustitia propriè commutativa, qualis ad emptionem est necessaria.

Item si thesaurus sit Christus, ut aliqui interpretantur, quem anima invenit, non comparatur vera, & propria emptione. nam in nostris meritis ex gratia ipsius non est propriè iustitia commutativa dari, & accepti ad veram emptionem necessaria.

Si verò nomine thesauri intelligatur prima gratia, quam non querentibus offert Dominus, non est illo modo applicanda ratio emptionis, eo quòd secundum catholicam doctrinam nullum est in nobis meritum primæ gratiæ, & idem est si intelligatur de doctrina sacra. Dicere ergo posset aliquis non esse necessarium accommodare in ea parabola illud

quod de emptione dicitur, quia aliqui putant eam emptionem non esse iustam, ut iam dicemus.

Prima opinio est asserentium, non esse licitam rationem emptionem. Ita Angelus verbo emptio. §. 4. Armilla verbo inuentum §. 2. Tabiena verbo restitutio §. 26. & alij quos refert Padilla l. 2. C. de rescindenda venditione, num. 62. imò aliqui huius ætatis.

Et ratio esse potest, quia cum ignorantia domini sit emptio illa in damnum illius: ergo non est licitum communi pretio agrum emere, ac si ibi non esset thesaurus, in contractu enim servanda est æqualitas, neuterque potest alterum decipere. Sicut ergo vendens tenetur manifestare vitium rei, ita & emens manifestare tenetur eam, ratione cuius res venditoris maius habet pretium, iuxta communem doctrinam de emptione & venditione, de qua infra 2. 2. quæst. 77.

Sed contrariam sententiam docet S. Thomas 2. 2. quæst. 66. art. 5. ad 2. Bañes ibi, & Salon, Sotus 5. de iustitia quæst. 5. art. 3. ad 2. Nauarrus in summa cap. 17. num. 175. Molina tractatu 2. disp. 56. & disp. 353. Palacios 2. de contractibus cap. 4. P. Valencia 2. 2. disput. 5. quæst. 20. puncto 4. in fine. Padilla loco citato, & eam videtur sequi Sylvester verbo inuentum num. 8. & videntur supponere nonnulli expositores parabolæ Matth. 13. versu 44. Lyra & Carthusia ibi, & Abulensis quæst. 66. in locum citatum Matth. docent enim eum hominem emisse eum agrum, ut haberet ius possidendi eum thesaurum, aliàs per leges illius temporis non haberet nisi dimidium; eandem doctrinam tradit Salmeron tom. 7. tractatu 10. in illam parabolam; qui tamen nihil dicunt de obligatione restitutionis, absoluteque fatentur illum habere ius possidendi eum thesaurum per emptionem agrum.

P. Vazquez 1. parte disp. 9. cap. 17. idem videtur supponere, & Vigilus Episcopus Tridentinus lib. 3. contra Eutychem tom. 4. Bibliotheca ait, illum emisse agrum, ut iure legitimo & thesauro potiretur & agro, rationem pro hac sententia infra dicam.

Citant etiam pro hac sententia Bañes, Salon, & alij legem à tutore. ff. de rei vindicatione; ex qua tamen non potest probari efficaciter: verba legis sunt, Tutor pupilli domum mercatus ad eius restitutionem fabrum induxit, is pecuniam invenit, queritur ad quem pertinet? Respondit. si non thesauro fuerunt, sed pecunia forte perditâ, vel per errorem ab eo, ad quem pertinebat, oblata, nihilominus eius eam esse cuius fuerat. Ex quibus verbis volunt colligere, quòd si esset thesaurus, pertineret ad eum qui domum emit.

Sed hoc non colligitur, quia fieri posset ut ex thesauro inuento dimidium solum pertineret ad dominum domus, & aliud ad inventorem, secundum leges illius temporis; cum tamen pecunia tota sit prioris domini, ut exponit ibi glossa.

Nos verò querimus, an totus esset futurus domini, qui prius emit agrum, vel domum. Item dubium nostrum procedit, quando emptor ante emptionem sciebat ibi esse thesaurum, quod ignorabat prior dominus agrum.

Probanda ergo est nostra sententia ex eo quòd dominus agrum non est dominus thesauri, cum non sit fructus terræ, & ut diximus, thesaurus est vetus depositio pecuniæ, quæ non habet dominum, & ita l. nunquam ff. de rerum divisione, dicitur, quòd dominus agrum non est dominus thesauri, & aliàs ante manifestationem nihil thesauri ad eum pertinet, ex dispositione iuris. ergo emens agrum ex hac parte quòd non manifestet thesaurum, non facit iniustitiam.

Pro

Pro solutione notandum est posse emptionem fieri eo tempore, quo thesaurus iam est notus aliquibus, vel saltem est probabilis opinio, & fama apud aliquos, quòd in eo loco sit thesaurus, vel quando nihil tale est, solumque thesaurus emptori est notus; his præiactis,

Dicendum est primò, in primo casu non esse licitum emere agrum communi pretio, quia iam ex communi hominum æstimatione propter certitudinem, vel dubium de thesauro maius habet pretium, propter facultatem quam habet dominus querendi illum in agro suo, quod alius de industria facere nequit.

Secundò, si ignorans emit agrum, nullam facit iniustitiam, quia alter, licet sit dominus agrum, non est dominus thesauri, & aliàs thesaurus absconditus est, & ita donec manifestetur, non pertinet ad dominum agrum, & hanc conclusionem etiam Angelus supra concedit.

Tertiò dicendum est, quando omnino est absconditus thesaurus, bene potest emens emere agrum communi pretio. Hanc probat Bañes & alij ex parabola Matth. 13. citata, sed ex illa non potest sumi efficax argumentum. nam in parabola argumentum sumi solet ex actu illicito, ut constat ex parabola de villico iniquitatis Luca 16. In ea autem parabola intendebat Christus ex mente aliquorum professionem etiam euangelicam non esse vulgari studio expendendam, & desiderandam, ut ex Patribus colligit Salmeron tractat. 10. citato. Maldonatus item in cap. 13. Matth.

P. autem Vazquez 1. parte disputatione 9. cap. 17. explicat primam gratiam thesauro abscondito comparari, eo quòd prima gratia sit veluti thesaurus, qui inopinatè à non querentibus solet inveniri: etenim prima gratia invenitur à non querentibus, ut definitur in Concilio Arausiano canon. 3. Ex sensu parabolæ non potest sumi efficax argumentum pro nostra conclusione. Alias explanationes parabolæ adducit S. Thomas in illud cap. 13. Matth. & fusè explicat P. Salmeron tractatu citato.

Pro maiori verò explanatione notandum est, hanc conclusionem posse intelligi, vel quando nihil esset iure positivo statutum circa thesaurum, & tunc is, qui invenisset vel casu, vel studio, totum sibi acquireret, etiam ante emptionem, quia cum ille thesaurus nullus esset, & iure positivo nihil esset statutum circa inventionem illius, totus fieret invenientis, sicut alia bona communia.

Supposito tamen iure communi thesaurus integer erat inventoris, quando inveniebat in proprio agro; si verò casu inveniebat in alieno, tantum habet dimidium, iuxta leges iuris communis supra citatas, & ideo prædictus homo in parabola dicitur emisse agrum, ut integrè illum possideret, ut citati interpretes planè docent; ubi verò iure positivo thesaurus ita esset applicatus Regi, ut domino agrum nihil daretur ratione solius dominij agrum, facilius intelligitur nullam fieri iniustitiam domino agrum, ex eo quòd ager ille communi pretio ematur.

Ex hac verò ratione constat quomodo sit respondendum rationi primæ sententiæ, dicendum enim est, emptorem non obligari ad manifestandum thesaurum, quia thesaurus non est domini agrum, si enim esset illius, teneretur manifestare, P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

aliàs faceret contra iustitiam, sicut in alijs emptionibus contingit.

Illud verò est certum, nullum habere facultatem fodendi agrum alterius ad querendum thesaurum in eo quòd hoc est: contra ius quod dominus habet in agrum suum.

Sed obiicies, dominus habet ius ad querendum thesaurum in agro suo, ita ut alius querere non possit; ergo contra hoc ius facit, qui emit agrum, & non manifestat thesaurum.

Respondetur negandam esse consequentiam, eo quòd ante manifestationem thesauri ius illud non est distinctum à domino agrum, neque habet aliud pretium.

Sed dices, ex thesauro inuento debetur ex lege dimidium domino agrum; ergo hoc ipso quòd quis invenit illum, debetur dimidia illa pars; ergo non potest emere illum. Doctores certè qui putant, non esse licitam emptionem prædictam, hoc argumento maximè uti possent, & dicere ex illa inventionem adquiri ius domino agrum.

Respondetur primò quòd attinet ad præsens dubium, non esse necessariam physicam inventionem thesauri, quia potest quis scire in aliquo loco esse thesaurum, absque physica inventionem, si id sciat relatione prudenti, & valde certa secundum humanam prudentiam.

Deinde secundò dicendum est, quòd quando leges ex thesauro inuento decernunt dimidium dari domino agrum, debent intelligi si thesaurus extrahatur, tunc enim dominus debet accipere dimidium illius; nam si non extrahatur, nullus dicitur obligari invenientem ad dandum domino; ad manifestationem verò thesauri non tenetur, quia non est fructus ipsius agrum, & ita dominus agrum non est dominus illius.

Quòd verò ante extractionem non pertineat thesaurus ad dominum agrum, probari potest, etiam si verum sit legem potuisse ponere de thesauro inuento, & propter iustam causam obligare inventorem ad manifestationem.

Tamen ut dicamus hoc fecisse, deberent esse in lege clara verba, ut dicamus ita esse strictè obligatum inventorem: talis verò obligatio asserenda non est sine expressis verbis legis, præsertim quia iure naturali thesaurus est invenientis, & saltem qui illum agnoscit esse in aliquo iure naturali, habet facultatem accipiendi illum, non est dicendum ante extractionem aliquem esse privatum tali facultate, nisi sit apta lex; nulla verò est lex, quæ talem effectum habeat, & obligationem imponat ante extractionem, quando aliquis agnoscit thesaurum esse in aliquo agro.

nam si plures scirent, probabiliter ibi esse, ut supra dicebamus, cresceret pretium agrum propter dominium, quod habet ad partem thesauri si manifestatur.

Sed dices; si thesaurus esset fructus agrum, qui illum cognosceret, & vellet emere agrum, deberet manifestare illum, ut statim dicemus de eo qui voluit emere agrum, in quo lateret vena auri; nam secundum ius naturale, qui est dominus rei, est etiam dominus fructus illius; ergo etiam non fructus.

Probatur consequentia, quia licet non pertineat ad dominum iure naturali, quia non est fructus, pertinet tamen supposito iure positivo, quo disponitur ut dimidium thesauri detur domino agrum; ius enim positivum vim habet applicandi alicui rei altius dominium, ex causa, etiam

etiam si res aliàs esset aliena, vt facit in lege præscriptoris: ergo supposito iure positiuo dominus agri habet ius ad thesaurum, non secus ac si esset fructus agri.

Respondetur, posse quidem ius positiuum ex causa concedere alicui ius ad aliquam rem, comparandumque dominium illius, nihilominus, vt diximus, ius positiuum non concessit ius ad thesaurum ante extractionem illius, neque obligauit scientem ad manifestandum illum.

Dices vterius, sequi ex dictis, posse hominem emere agrum illum communi pretio, etiam si aliqui homines sciunt probabiliter quòd sit in agro thesaurus, quia dictum est thesaurus non esse fructum agri, ideòque non pertinere ad dominum agri, sed etiam si aliqui alij sciunt in eo agro latere thesaurum, non est thesaurus fructus illius, nec crescit pretium agri: ergo.

Respondetur argumentum nullius esse efficacitatis, quia etiam si thesaurus non sit fructus agri, tamen ager ille apud homines censetur maioris valoris, ex eo quòd si manifestetur, & inueniatur thesaurus, habet ius dominus ad dimidium illius, si alius extraneus inueniat, & ad totum integrum, si dominus inueniat illum.

Sed restat explicare an idem sit dicendum de agro in quo latet minerale.

Molina quidem disput. 353. column. 607. expressè loquitur de thesauro, & vena auri eodem modo. Probat verò Molina, quia si ager emitur communi pretio in ordine ad communem vsum ad quem vendi consuevit, iustum est pretium in ordine ad valorem rei per se; & appellat verò valorem rei per se, quem res habet ad communem vsum, valorem verò accidentalem appellat, quem res posset habere ex peculiari circumstantia, quam emens non renetur manifestare.

Secundò probari potest, quia licet vena sit fructus agri ipsius, tamen non censetur pretio æstimabilis nisi communiter cognoscatur pretio æstimabilis, aliàs si quis bona fide emeret agrum in quo sit vena auri, vel aquæ, & postea manifestetur, tenebitur emens aliquid dare venditori ratione illius, considerato iure naturæ, quod circa venam aquæ non videtur esse in vsu, sed potius contrarium.

Tertio, quia si quis emeret lapidem, habentem aliquam virtutem, quam non cognouit emens tempore emptionis, neque communiter agnoscebatur, & postea reueletur, teneretur aliquid dare primo vendenti, quia erat verè vendentis, quod tamen non conceditur communiter: ergo ad assignandum pretium pro re cum omnibus fructibus, multum refert illos cognosci communiter.

Alij tamen Theologi huius ætatis censent, non posse aliquem communi pretio emere agrum in quo latet vena auri, si sciens ibi esse velit emere, eo quòd vena illa est fructus rei ipsius, & sufficit si cognoscatur ab emptore, sicut quando quis emit pretiosum lapidem ab ignorante, tenetur reuelare pretium eius.

Mihi quidem aliquando placuit prima sententia, propter duas vltimas rationes; nunc verò videtur prima vera, quando quis bona fide emit. Secunda verò sententia quando emit sciens ibi esse venam auri.

Nunc verò probabilior videtur hæc secunda sententia, propter eius rationem: si loquamur de eo, qui emit agrum cum scientia, quòd ibi lateat vena alicuius metalli, nam si bona fide emat, & postea

A inueniat, communiter non obligatur ad restituendum aliquid vendenti, eo quòd res ista quando venduntur bona fide, venduntur subiectæ his euentibus, neque vendentes censentur rationabiliter inuiti, si illis nihil postea detur ab emente bona fide, qui inuenit venam auri: quod de vena aquæ contingit sæpe, & duæ vltimæ rationes hanc partem probant. Ratio verò qua Molina probauit suam opinionem, refutata à nobis est 2. 2. quæst. 77.

Et respondetur ad primam, fructus rei per se pertinere ad valorem rei, & ementem, si illos agnoscat, obligari ad manifestandum eos, vt patet in emente lapidem pretiosum, cuius pretium ignorat vendens qui non agnoscit conditionem lapidis.

Ad secundam & tertiam iam diximus, quòd cum bona fide emitur ager, non est obligatio aliquid postea dandi, ratione de nouo inuenta latentis venæ auri, aut aquæ venæ scaturientis.

Differentia ergo est inter ementem agrum, in quo est thesaurus, & in quo est vena auri, quòd si emas agrum in quo est thesaurus, etiam si sciat ibi esse, potest emere communi pretio, non habita ratione thesauri; & tamen emens agrum, in quo est auri vena, agnoscentem ibi esse, non potest illum communi pretio emere, quia agnoscit fructus agri, ratione cuius ager longè maius habet pretium.

Ex his, quæ hæcenus diximus, facillè potest explicari prædicta parabola, iuxta diuersas explanationes Doctorum de significatione thesauri supra relatas. Et iuxta sensum eorum, qui per thesaurum intelligunt vitam æternam, potest sumi argumentum ex eis ad probandum contra hæreticos, ad iustificationem non sufficere solam fidem, sed necessaria esse opera ex gratia Dei.

DISPUTATIO III.

SCHOLASTICA.

De Christo martyre.

ANTÉquam disputemus, vtrum Christus fuerit propriè martyr, præmittenda sunt nonnulla. Vnum est,

DVBIUM I.

An ad martyrium requiratur quòd sit actus honestus.

Nomen *martyrium* Græcum est, & idem significat quod testimonium; apud Scholasticos verò, & autores Ecclesiasticos vsurpatur pro testimonio quod quis dat pro fidei veritate, sustinens mortem.

Deinde apud Patres & Scholasticos ad rationem martyrij adutorum, necessarium esse actum honestum, nempe vt quis patiatur mortem ob finem honestum, aliàs si non est actus honestus, non erit Deo gratus, neque merebitur laudem apud Deum.

Sed obiicitur hoc modo, sancti Innocentes causa Christi mortui sunt, & dicuntur martyres, & tamen nullum habuerunt actum voluntatis.

S. Thomas *art. 1. ad 1.* refert aliquos sensisse in illis paruulis fuisse vsum rationis ex voluntate peculiari

peculiari Dei, sed hoc tanquam sine fundamento dictum reiciendum est. Deinde respondet S. Thomas illis paruulis ob Christi meritum collatam esse gratiam, & gloriam, quia passi sunt mortem pro Christo, quod communiter sequuntur multi. Itaque voluit Deus vt propter meritum Christi pueri illi, qui propter Christi causam occidunt, gratiam Christi consequerentur.

Posset esse autem difficultas, an decretum Dei dandi gratiam paruulis illis fuerit ante præsumum meritum Christi, & peccatum occidentium illis paruulis, vel post præiudicia hæc omnia, in quo philosophandum est, sicut in controuersia de electione efficaci ad gloriam iustorum, de qua disputatione Doctores in materia de *prædestinatione*, an fuerit ante, vel post præiudicia merita iustorum.

De martyrio horum paruulorum legatur Augustinus *lib. 3. de libero arbitrio, cap. 23.* Origenes *homil. 3.* in varia loca Euangelij, pseudo-Cyprianus *sermone de magis*, & alij Patres *homilij in festiuitate Sanctorum Innocentium.*

Quære posset aliquis, ex quo capite constet illos paruulos consecutos fuisse gloriam; sed certum est ex perpetua Ecclesiæ traditione, celebrat enim Ecclesia festum illorum.

DVBIUM II.

An ad martyrium sit necessarius actus fortitudinis.

DVO possunt disputari, vnum est, an martyrium sit actus fortitudinis: aliud, an ad martyrium sit necessarius actus fortitudinis virtutis specialis ex formali obiecto illius. Et quantum attinet ad primam partem,

Fuit opinio Martini de Magistris dicentis martyrium esse actum eius virtutis, ob cuius formale obiectum mouetur quis ad ferendam mortem. v. g. actus charitatis, si mouetur ex charitate, vel fide, vel alterius virtutis. Probatur primò, quia martyrium erit si quis patiatur mortem iniuste illatam ex fine charitatis propter Deum in defensionem fidei.

Secundò martyrium potest esse sine formali actu fortitudinis si fiat ex fine honesto; ergo non est actus fortitudinis.

P. Lessius *lib. 3. de iustitia, cap. 1. dub. 2.* docet actum amplectendi mortem, & ferendi illam, posse ad varias virtutes pertinere, vt constat, dici tamen actum fortitudinis, quia procedit ex summa voluntate firmiter in bono constituta.

Sed, vt dixi, aliud est quære, an martyrium sit actus fortitudinis specialis essentialiter, aliud an requirat materiam fortitudinis, sicut aliud est comedere temperatè esse actum formalem temperantiae, aliud esse materiam specialem temperantiae.

Quo præmissis dicendum est martyrium esse semper actum fortitudinis, ex obiecto materiali, quia, vt supra diximus, pericula mortis sunt materia virtutis fortitudinis, sicut comedere temperatè est actus temperantiae ex obiecto materiali, licet fiat ex fine charitatis.

Deinde qui putant ad actum virtutis specialis, non esse necessariam expressam tendentiam in obiectum formalem propter ipsum, dicent martyrium semper esse actum fortitudinis specialis propter specialem materiam; sed illud principium examinandum est in materia de bonitate, & materia *Luisij de Torres select. disp. Pars I I.*

Alia actuum humanorum, & mihi non probatur, vt alibi dixi.

Secundò dicendum est, essentiam martyrij posse consistere sine ratione formali fortitudinis virtutis specialis. Patet, si quis pro veritate fidei defendenda sustineat mortem ex fine obedientiae, vel charitatis, quod ex Patribus constat, nefas est negare talem actum esse martyrium, & hoc probant rationes primæ opiniones; semper tamen martyrium est actus fortitudinis generaliter, vt dicit firmitatem in bono, quod aperte constat cum quis patitur mortem ne recedat à bono fidei.

Notandum autem est rationem S. Thomæ *in artic. 2.* probare martyrium esse actum fortitudinis ex obiecto materiali.

DVBIUM III.

An requiratur ad martyrium vt mors reipsa sequatur.

REferuntur aliqui existimantes, mortem non esse de ratione martyrij, & variè explicant naturam martyrij.

Sed meo iudicio S. Thomas *in art. 4.* rectè explicat rem, & in corpore dixit ad perfectam rationem martyrij requiri quòd aliquis mortem patiatur pro Christo.

Et cum S. Thomas dicit, ad perfectam rationem martyrij, non negat imperfectum martyrium posse dari sine morte, & ad primum argumentum docet Sanctos Patres aliquando appellare martyrem, & martyrium per similitudinem, & hoc sensu sanctus Hieronymus, vel potius Sophronius *sermone de assumptione Virginis*, dicit B. Virginem fuisse martyrem, & sic dicunt explicanda esse similia dicta Patrum.

Deinde ad tertium docet tolerantiam carceris solam non dici propriè martyrium, nisi fortè vt causam mortis, & sic intelligit Ecclesiam celebrare martyrium S. Marcelli Papæ.

Alij verò Doctores assignant varios gradus martyrij, vnus assignatur, quando passionem re vera sequuta est mors. Secundus est quando inflicta sunt vulnera lethalia, ex quibus sequeretur mors, si non impediatur supernaturaliter.

Tertius dicitur, quòd causa extrinseca sufficiens mortis applicata est, licet ita fuerit impedita, vt nullum damnum intulerit homini, sicut Sanctus Ioannes missus est in feruentis olei dolium.

Quartus est, quando solum est inchoata passio, & sic sæpe Cyprianus Martyres vocabat homines pro Christo inclusos in carceribus. legatur Cyprianus *epistola 29. 15. 30. & 37. & alijs*, legatur P. Valeria hoc loco *punct. 1.* P. Leonardus Lessius *dubitatione 3.*

Deinde ad martyrium requiritur, vt mors non sit contra voluntatem patientis, ita communiter Doctores, aliàs si quis nollet pati pro Christo, non dicebatur velle illam confiteri coram hominibus; infantibus verò patet non esse contrariam voluntatem, imò neque voluntatem patiendi.

Vterius requiritur vt mors obeatur, propter fidei veritatem defendendam, vel propter opus honestum alicuius virtutis, vt restetur quis illud placere Deo quod pertinet ad fidem, de quo rectè philosophatur S. Thomas *art. 5.* & quòd mors propter fidem sit martyrium, manifestum est; quòd verò sufficiat pati mortem propter aliquam virtutem,

tem, docet S. Thomas, & Patres, qui docent S. Ioan- nem Baptistam fuisse martyrem, qui passus est mor- tem propter castitatem, quia reprehendebat He- rodem ob adulterium. Quod si aliquis patitur mortem, non propter fidem, aut communem do- ctrinam, sed propter propriam aliquam peculia- rem causam, non erit martyr, quia, ut dixit Augustinus *conciono 2. in Psalm. 84.* Martyrem non facit poena, sed causa, de quo bene Valentia *hic punct. 1.*

D V B I V M IV.

An Christus fuerit verè & propriè Martyr.

EX antiquis refertur vnus, vel alter, quasi dixe- rit Christum non fuisse martyrem; sed non in- uenio talem autorem. Hac verò ætate non defuit quidam Concionator, qui dixerit Christum non fuisse martyrem, existimans ad martyrium esse ne- cessarium pati mortem pro Christo, & fide illius.

Nihilominus S. Thomas in 4. d. 49. *quæst. 5. art. 4. quæstio. 2.* & communiter alij Scholastici in eadem distinctione docuerunt expressè, vel supponunt satis clarè, Christum verè & propriè fuisse martyrem, & Agid. 3. *tom. de beatitudine, tractatu de laureolis. fol. 549. col. 2.* dicit verissimè & perfectissimè fuisse martyre. legantur recentiores in materia de beatitudine. Salas 1. 2. *tom. 1. pag. 458. num. 74. ad finem.* qui supponens Christum fuisse Doctorem virginem, & martyrem, docet in eo fuisse aureolas quæ sunt in Doctoribus virginibus & martyribus, sed aliquid excellentius.

Dicendum ergo est cum S. Thoma & communi opinione, Christum verissimè & propriissimè fuisse martyrem, quia, ut constat ex dictis, in Christo reperiuntur supradicta requisita ad rationem martyris, nempe honestissimus actus fortitudinis, & charitatis, & passio mortis reipsa secuta, & hoc cum tanta excellentia pro veritate doctrinæ, & gloria sui Patris, ut Augustinus & alij appellent Christum caput martyrum, quia & ipse fuit martyr, & alii meruit gratiam ad ferendum martyrium.

Quam doctrinam existimo ita certam, ut sine D graui temeritate negari non possit.

DISPUTATIO IV.

SCHOLASTICA.

D V B I V M VNICVM.

An possit quis habere assensum fidei circa vnâ propositionem, & hæresim circa aliam.

DE hoc disputauit in materia de fide 2. 2. *ad quæst. 5. circa art. 4. disp. 44. dub. 1. & 2.* & ibi docui cum communi sententia, non posse fidelem habere fidem infusa, & supernaturalem vnus articuli, & existimationem hæreticam circa alium, quod intelligitur cum cognitione quod vtraque propositio proponatur ab Ecclesia, ut de fide, & contrariam sententiam Durandi non dubito esse temerariam.

Postquam verò hanc communem sententiam typis mandauit, non defuit vnus, vel alter recentior, qui diceret, fidelem posse habere fidem vnus articuli, & errare circa alios.

Notandum verò est, quod isti recentiores, licet

A dicant se loqui de fide naturali quantum ad substantiam, tamen loquuntur de assensu fidei propter testimonium Dei. Censent enim posse esse fidem naturalem quantum ad substantiam, propter rationem motiuam formalem cum motiuo fidei infusæ & supernaturalis, & docent Doctores communiter contra Durandum loquentes de assensu supernaturali, qui non potest esse simul cum hæresi circa alium articulum.

Ut verò rem explicemus, notandum est. Primò falsam esse doctrinam de assensu naturali fidei propter testimonium Dei, ut alibi probaui. Secundò, licet admittatur talis fides naturalis, non debet constitui ex virtutibus naturæ, sine gratia, hæc enim doctrina nullo modo admittenda est, quia non potest à graui censura excusari, quod si ea fides dicatur oriri ab auxilio gratiæ per Christum, potest dici probabilis propter auctoritatem Doctorum aliquorum, qui illam fidem putant possibilem.

Sed quod attinet ad præsentem controuersiam, mihi omnino est improbableè asserere posse esse assensum vnus articuli propter testimonium Dei, & errorem circa alium articulum, etiam si talem assensum dicant esse naturalem quoad substantiam, & ex gratia. Ad quod explicandum oportet in memoriam reuocare quod diximus 2. 2. *loco citato*, ad probandum non posse esse fidem infusam vnus articuli, & errorem circa alium, cuius rationem assignauimus cum communi Doctorum, nempe quod quando obiecta vtriusque propositionum æqualiter proponuntur ab Ecclesia, ut non possit testimonium ita propositum mouere ad assensum vnus, & non alterius, quia eadem proponitur ratio assentiendi, & eadem conditio, nempe testimonium Dei, & propositio Ecclesiæ, quæ ratio euidentis apparet; aliàs sequeretur quod credens non moueretur propter testimonium Dei propositum ab Ecclesia, sed ob solam rationem opinionis, vel fidei humanæ, & acquisitæ.

Hæc autem ratio etiam probat falsam esse prædictam sententiam, quia si quis credit propter testimonium Dei, (sive sit actus naturalis, sive supernaturalis,) vel credit propter illud tanquam propter rationem formalem, & propter Ecclesiam tanquam propter conditionem, & sic non possit habere assensum vnus articuli, & dissensum alterius, cum eadem sit ratio, & conditio assentiendi. Vel credit propter testimonium illud Dei propositum auctoritate fidei humanæ, vel opinionis, & tunc ratio assentiendi formalis non erit testimonium Dei, sed vel testimonium hominum, vel ratio probabilis, & ideo existimo prædictam rationem vim habere magnam contra Durandum, habereque vim contra prædictos recentiores, neque esse alicuius momenti pro præsentem controuersiam, actum esse naturalem, vel supernaturalem secundum substantiam, si semel demus rationem assentiendi esse testimonium Dei propositum ab Ecclesia. Et si opinio Durandi meretur censuram, etiam prædictum placitum recentiorum illam meretur, quæcumque illa sit.

Sed dicit aliquis, obiecta diuersorum actuum sunt diuersa; ergo poterunt esse simul circa illa assensus, & dissensus. Respondetur, hoc argumentum etiam fieri potest pro sententia Durandi de assensu fidei infusæ circa vnum obiectum, & dissensum circa aliud, & respondendum est, quod licet obiectum materiale sit diuersum, si tamen obiectum formale sit idem, fieri non potest ut detur fides vnus

vnus articuli, & dissensus circa alios propositos ab Ecclesia ob Dei testimonium, & propter eandem rationem Ecclesiæ, quæ ratio habet locum contra recentiorum opinionem de assensu naturali secundum substantiam, si fiat ob testimonium Dei propositum ab Ecclesia.

Secundò obicitur, actus fidei acquisitæ circa vnus articulum potest esse assensus, & circa alium potest esse dissensus; ergo & infusæ. Antecedens probatur, quia potest esse testimonium prudens circa vnum articulum, & non circa alium. Respondetur esse disparem rationem, quia in nostro casu loquimur de assensu ob testimonium Dei infallibile, & propositum ab Ecclesia eodem modo circa omnes articulos: at verò fides humana procedit ob testimonium, vel rationem humanam: unde non est infallibilis, & potest probabilis opinandi contrarium causa suppetere: quia fides humana spectat non proterius firmam rationem, ut per se constat, & quotidie experimur. Addendum est, quod si esset idem testimonium horum, & eodem modo propositum, nempe eadem ratione probatum, non posset quis propter illud assentiri vni obiecto, & assentiri alteri; aliàs non esset omnino idem obiectum formale, & eadem omnino conditio. Possent obici quædam alia, quæ articuli *disp. citata, dub. 1.* & ibi soluta sunt.

DISPUTATIO V.

POSITIVA.

De sensu aliquorum locorum Scripturæ, que in varijs materijs Scholasticis occurrunt, & eorum explicatio potest iuuare ad explicationes theologicas.

D V B I V M I.

Quomodo sit intelligendus locus Iosue 7. de punitione Achan.

RO explicacione videndum est, an iudices creati possint infligere penam sensus, aut tormentorum filiis pro peccatis parentum.

Affirmat Lyra in illud Deuteronomij 24. *Non occidentur patres pro filijs; nec filij pro parentibus*, &c. Et censet penam tormenti & sensus, etiam mortis infligi posse filiis pro peccatis parentum à iudicibus etiam creatis.

Primò, quia *Iudicium 20.* decem tribus pugnantes contra tribum Benjamin, interfecerunt mulieres & paruulos, propter peccatum parentum, quod factum Scriptura non reprehendit.

Secundò confirmatur ex *cap. vergentis, de hæreticis*, vbi dicit Pontifex, filiis eorum qui maiestatem læserunt, ex misericordia vitam concedi.

Tertiò, quia *Iosue 7.* Achan cum filiis & filiabus occisus est, ob solum peccatum quod ille commisit in furto Iericho, cum regulam auream, & alia furatus est.

Sed contraria sententia est communis, & probabilior, quam sequitur S. Thomas 2. 2. *quæst. 108. art. 4. ad 2. Alexand. 3. p. 9. 4. 1. m. 4. art. 2. Durand. 2. disp. 33. quæst. 1. Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punitione, c. 10. P. Vazquez 1. 2. tom. 1. disp. 135. cap. 3. & Collet de hoc tractari à quibusdam in materia de peccatis, ab alijs in P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.*

A materia de legibus. Ratio sumitur à communi sensu hominum, qui nunquam verberibus affligit filiū ob peccatum parentū in nulla republica bene instituta.

Secundò probatur ex illo Deuteronom. 24. *non occidentur patres pro filijs, neque filij pro parentibus, sed vnusquisque pro peccato suo morietur.*

Quod clarius constabit ex responsione argumentorum Lytani.

Ad primum respondetur, decem tribus potuisse occidere infantes cum parentibus ipsorum, si ad consecutionem victoriæ necessarium fuerit, quod non fit propter peccata parentum, sed propter victoriam, quæ ad commune bonum & tranquillitatem reipublicæ pertinet, & scriptura non reprehendit, quia solum narrat simpliciter.

Ad secundum respondetur Pontificem solum referre, non probare quid statuissent Imperatores suis legibus.

Ad tertium respondetur facile: nam Hebræi omnes notant, filios Achan non fuisse cum eo occisos, nec id ex littera Scripturæ colligitur, hæc enim solum verba Scripturæ habent *Iosue 7. Tollens itaque Iosue Achan filium Zare, argentumque & pallium, & auream regulam, filios quoque, & filias eius, boues & asinos, & oves, ipsamque tabernaculum, omnemque suppellectilem (& omnia Israël cum eo) duxerunt eos ad vallē Achōr, vbi dixit Iosue: Quia exturbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Israël, & cuncta que illius erant, igne consumpta sunt. Congregaueruntque super eum aseruum magnum lapidum, qui permanet usque in presentem diem.* hoc est supplicium Achan. Ex quibus non apparet filios Achan cum eo fuisse lapidatos, & occisos, imò oppositum colligitur; nam si filij essent cum eo occisi, non dixisset Scriptura, *lapidauit eum Israël*, sed, *lapidauit eos Israël*, nec dixisset congregatum fuisse super eum, sed super eos aceruum lapidum, credibile autem non est filios Achan cum reliquis rebus ipsius, igne fuisse consumptos; quis enim credat ipsum Achan lapidatum fuisse, filios autem eius, qui non peccauerunt, igne combustos? hæc enim poena maior est. Quod verò ducti fuerint filij eius cum eo in vallē Achōr, mirum non est; id enim factum est ut timore supplicij & spectaculi præteriti, peccata parentis non imitarentur.

Fuisse autem hæc consuetudinem apud Hebræos, colligitur manifestè *Daniel, cap. 13.* nam cum Susannam ad supplicium ducerent, comitati sunt parentes, & filij, & consanguinei, non ut cum illa punirentur, sed ob finem quem diximus, & maiorem ipsius confusionem atque tormentum.

Ex quibus manet explicatus prædictus locus Iosue 7. Et quod non liceat iudicibus creatis propter peccata parentum filiis infligere penam sensus, aut tormentorum.

D V B I V M II.

An aliqua alia poena possint puniri filij ob peccata parentum.

PONendum est, ex Scripturæ locis colligi aliquoties peccata parentum puniri in filiis. *Exodi 20. Deus totius fortis*, &c. Difficultas est quomodo hoc fiat.

Lyra in citatum caput Exodi docet filios non puniri ob solum peccatum parentum, sed ob propria peccata. nam eo loco non dicitur absolūtè *in filios*, sed *in filios eorum, qui oderunt eum*; & ita sentit Hieronymus in *cap. 3. Hieremie*, circa illa verba, *V 3 nondum*

nondum ultra, & indicat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 108. *art.* 4. ad 2. quem sensum probat Augustinus libro contra Adimantum Manichæum *cap.* 7. Gregorius *lib.* 5. *moral.* *cap.* 31.

Verum illis verbis Exod. 20. *qui oderunt eum*, videtur loqui Deus parentibus: sicut enim statim loquitur de his cum quibus facturus est misericordiam, & ut dixit Castro *lib.* 2. *de iusta hæreticorum punitione, quæst.* 10. iam non puniret Deus parentes, sed filios ob peccata ipsorum filiorum.

Dicendum ergo est Deum punire peccata parentum in filiis, etiam si peccata parentum non imitentur, ut docuit Augustinus *lib.* 6. *quæstionum veteris Testamenti, cap.* 2. Alensis, & Castro *suprà*, Arbores *lib.* 6. *philosophia, cap.* 9. & S. Thomas 2. 2. *quæstione* 87. *artic.* 8. *in corpore, & ad* 1. quia filij sunt aliquid patris, ac proinde bonum, vel malum filiorum, est quodammodo bonum, vel malum parentum.

Sed manet difficultas quomodo non puniantur filij Adæ, qui cum originali moriuntur peena sensus.

Respondet Augustinus *loco citato*, filios non puniri peena alterius vitæ ob peccata parentum, nullus enim punitur peena æterna, vel priuatur gratia ob peccatum alterius, & rationem indicauit Augustinus, & alij fusi explicant, quia peenæ externæ, & corporales duo habent, & esse peenam pro peccatis parentum, & esse medicinam, seu exemplum aliis: & cum Deus sit Dominus vitæ, & mortis, potest illud facere. Peena verò spirituali non potest quis puniri, propter peccata alterius, quando peena est ex his, quæ ex natura rei debentur peccato.

Sed quæres, quomodo ergo Deus ob peccatum Adæ priuauit posteros gratia? Respondeo, quia illa fuit priuatio doni liberaliter conferendi, & potuit Deus optimè illud promittere sub conditione, nisi Adamus peccaret, ut dixi 3. *part. ad quæst.* 1.

Sed obiicit aliquis posse puniri filium quando pater non sentit malum illud, si sit, v. g. in purgatorio. Respondet Castro *loco allegato*, non esse verum, parentes in purgatorio non sentire mala filiorum. Augustinus enim *in Psalm.* 108. in illa verba, *fiant filij eius*, non audet hoc definire.

Dubium est enim, an ea mala semper cognoscant. Sed respondet P. Vazquez *disp. citata, num.* 5. quod si patres non cognoscunt mala quæ patiuntur filij in hac vita, vel si sint patres in beatitudine, mala illa non erant, respectu parentum, peena sensus, sed poterat dici peena damni, quatenus filij aliquid sunt patris, & facile hoc potest intelligi respectu parentum, qui beati non sunt.

Sed dices, pater existens in beatitudine non habet dignitatem ob quam puniatur, etiam in filiis; ergo iam respectu illius non est peena.

Aliqui non renuunt concedere dignitatem aliquam in parentibus in hoc euentu respectu prædictæ peenæ. Alij verò existimant ad hoc genus peenæ sufficere parentes fuisse dignos aliquando ob peccatum, & manere filios in quibus possit puniri; nam ipsa beatitudine fiunt beati digni ut nulla peena puniantur in se ipsis, ut constat, ut verò in aliis puniantur, satis est aliquando peccasse, & filios esse in statu capaci peenæ.

Facilius tamen potest admitti dignitas in patre solum pro tempore quo non est beatus.

Sed dices, ergo poterunt prædicti mortui cum

A originali puniri peena acerba sensus ob peccatum parentis.

Respondet P. Vazquez illud malum non posse esse peenam peccati originalis puerorum, propter supra dicta, nec parentis primi, qui est in beatitudine peccato suo sufficienter purgatus; sed oportet assignare rationem discriminis.

Et dico esse discrimen inter peenam temporalem huius vitæ, & æternam alterius, quod in hac vita potest esse medicina, & utilis ad exercitium eius, qui patitur, licet non sit eius peena: hoc autem non potest reperiri in peena æterna sensus in altera vita; secus posset Deus ut Dominus omnium cruciari, siue inferre dolorem, sed non punire.

D V B I V M III.

Quis sit sensus illorum verborum ad Romanos 8. Quis nos separabit à charitate Dei.

Difficultas est, de qua charitate intelligatur iste locus, an de charitate qua Deus nos diligit, vel de charitate qua nos diligimus Deum.

Et prima sententia est asserentium intelligi de charitate qua nos diligimus Deum, intendebat enim Paulus explicare vim huius charitatis qua ipse diligebat Deum, & à qua nihil poterat illum separare; ita videntur sentire ex antiquis interpretibus non pauci, & ex recentioribus nostræ Societatis Iustinianus, Cornelius, & Mariana *in eum locum*.

Secunda opinio est asserentium locum esse intelligendum de charitate qua Deus nos diligit propter Christum, hanc sequuntur grauissimi, & insignes Theologi. Cardin. Toletus, Benedictus Pezreya, & P. Vazquez *in eum locum, & disp.* 200. *cap.* 10. *num.* 66.

Aliorum sententia est qui vtramque citatam expositionem videntur amplecti, vel saltem admittere ut probabilem; ita P. Manuel Sà *in eum locum*, licet secundam opinionem ponat primo loco.

Aliorum sententia est Paulum loqui de solis prædestinatis, & de charitate qua illi diligunt Deum.

De hoc loco dixi aliquid 2. *tom.* 1. *disp.* 72. *dub.* 1. vbi retuli secundam expositionem, & *tom.* de gratia, *opusculo* 3. *disp.* 2. *dub.* 1. vbi secundam expositionem relatau probaui, quia contextui magis consentaneus sensus videtur, ut Paulus loquatur de charitate qua Deus per Christum diligit nos, id est, de voluntate qua Deus paratus est nobis sua dona propter Christum donare. legatur P. Vazquez *disp.* *citata*, qui fusi persequitur hanc expositionem.

Modò autem mihi occurrit quod aliquando dixi, posse prædictum locum primariè quidem intelligi de charitate prædicta, qua Deus nos diligit, hæc enim maximè iuuat ad institutum Pauli de fiducia quam habemus in Deo in omnibus periculis, & laboribus: secundariè autem de charitate qua ex auxilio Dei nos diligimus Deum, & qua etiam confirmatur & roboratur nostra spes. Et sermo de vtraque charitate apprimè quadrat in contextu.

Et ex his non erit difficile soluere quæ pro prima opinione solent adduci à suis autoribus. legatur Iustinianus, & Cornelius, qui ex instituto conantur impugnare secundam sententiam. legatur Bellarminus *tom.* 3. *lib.* 3. *de iustificatione, cap.* 15. & *cap.* 9. *in explicatione* 7. *testimonij*.

Et

D V B I V M V.

Quis sit sensus illorum verborum Luca 12.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ, &c.

Priora verba de cingulo castitatis intelligit Gregorius *hom.* 13. *in Euang.* similiter Chrysologus de cingulo castitatis intelligit *serm.* 24. *post initium*. etiam Fulgentius *sermone de Confessione*. Alij de humilitate explicant propter habitum seruitutis, à seruatorum enim habitu sumitur similitudo illa, & propter eandem rationem alij explicant de perfecta obedientia, nec desunt qui de paupertate intelligent propter temperantiam circa vsum diuitiarum, & propter contemptum illarum quo prudentes homines quasi arctissimo cingulo constringuntur. Hispanè dicitur, *poner se en pretina, y ceñir se en los gastos*.

Nec desunt qui interpretentur de fortitudine propter similitudinem cinguli, seu baltei militaris.

Posteriora autem illa verba, & *lucerna in manibus vestris, &c.* de exercitio vniuersali virtutum intelligunt frequenter Patres. Colligitur ex Augustino *serm.* 39. *de verbis Domini*. Et Chrysologus supra dum per lucernas intelligit zonam virtutum, & specialiter Fulgentius *loco citato* explicat de lucerna fidei. Et debet intelligi de fide, quæ per dilectionem operatur, & mouet ad exercitium bonorum operum. Et idem explicat Cyprianus *circa hæc verba*, & omnes istæ explanationes simul optimè quadrant in finem parabolæ, & conclusionem eius, concluditur enim his verbis, *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam*, nempe mortis & iudicij particularis.

Ex hac aurem doctrina Patrum, optimum argumentum sumitur contra hæreticos ad probandum ad iustificationem non sufficere solam fidem, sed necessaria esse opera.

D V B I V M VI.

Quid intelligatur nomine olei, in parabola de decem Virginibus.

Gregorius *homil.* 12. *in Euangelia*, per oleum in lampadibus contentum internam animi humilitatem intelligit, & per defectum olei vanam gloriam explicat. Chrysostomus *homil.* 29. *in Mattheum* interpretatur de oleo misericordiæ, & operibus eius, quæ ad vitam æternam necessaria sunt.

Idorus *cap.* 40. *libri sententiarum*, per oleum intelligit perfectam animi puritatem, & munditiam, per carentiam olei elationem, & hypocrisis, per quam amittitur externi operis fructus.

Alij dispositionem ad fidem ex gratia. Ex parte voluntatis igitur interpretes per oleum, & lampadas fidem & opera intelligunt cum conditionibus requisitis ad meritum vitæ æternæ, & ad mortem in statu gratiæ, hic enim est finis parabolæ & exhortatio per illam, ut patet ex conclusione illius.

Vnde ex his constat iuxta doctrinam Patrum exponendum parabolam istam, ad iustificationem non sufficere solam fidem, sed necessaria esse opera ex gratia Dei facta.

Et ex dictis solui potest similis difficultas de A sensu illorum verborum Christi apud Ioannem 15. *Si præcepta mea seraueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo in eius dilectione*. Potest ergo esse difficultas an cum dicit, *manebitis in dilectione mea*, loquatur de dilectione sui ipsius Christi ad discipulos, vel de dilectione discipulorum erga Christum.

Et sunt diuersæ explanationes, sicut loci præcedentis *ad Roman.* 8. Prima eorum qui explicant de dilectione discipulorum erga Christum. Secunda eorum, qui interpretantur de dilectione Christi erga discipulos. legatur Toletus & Maldonatus *in cap.* 15. *Ioannis*.

Mihi facilius videtur Christum de vtraque dilectione loquutum, licet primariè de dilectione qua ipse diligebat discipulos, secundariè de dilectione qua discipuli diligebant Christum; vtraque enim habet connexionem cum obseruantia præceptorum.

Quomodo autem ex his locis, vel similibus non colligatur gratiam, vel charitatem hominis insti semel habitam non posse amitti, docent Theologi in materia de charitate, & in materia de gratia contra hæreticos, & fuse Bellarminus *suprà locis citatis*.

D V B I V M IV.

An regnum cælorum & gloria proponatur nobis venale.

Sciendum est iuxta ea quæ diximus explicantes S parabolam thesauri, aliquos per thesaurum intelligere vitam æternam, quæ potest comparari bonis operibus ex gratia factis. Et sancti Patres frequenter docent regnum cælorum nobis proponi venale: ita loquitur Clemens Alexandrinus in parænetico, ne pigeat vel laborasse, si velit pretiosissimam salutem emere pro thesauro, charitate, & fide vitæ, quod quidem est iustum pretium. Simili modo loquitur Basilus homilia quam scripsit initio Proverbiorum, & Augustinus *sermone* 22. *de verbis Apostoli, & in Psalm.* 63. Chrysostomus *homil.* 9. *de penitentia, & homilia* 12. *in Mattheum, & homil.* 76. *in eundem, & homil.* 36. *ad populum*, Nazianzenus *oratione in sacrum Baptisma quæst.* 40.

Vnde meritò Patres nostræ Societatis Colonienfes docuerunt cælum nobis proponi venale, eo quod meritum condignis comparari potest tanquam pretio æquali, non quia in nostris meritis ad Deum sit propria ratio iustitiæ, qualis est inter homines, sed quia opera iustorum ex gratia Dei facta sunt condigna vitæ æternæ.

Sine causa enim impudentissimè Kemnitius hæreticus reprehendebat Patres nostros Colonienfes, propter dictam doctrinam.

Meritò autem Iacobus Payna *libro* 6. *orthodoxiarum, explicationum* §. *quod si ad dignitatem*, nostros Societatis Doctores rectè defendit, & calumniam Kemnitij efficaciter refutat.

Prædictus autem modus loquendi emptionis & venditionis fundatur in dignitate operum iustorum quæ fiunt ex gratia & in libera Dei promissione de retributione faciendâ, quæ condignitas operum colligitur ex prædicta loquutione Patrum.

* * *

D V B I V M VII.

De sensu illorum verborum, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Præcipua difficultas consistit, an ibi sit sermo de dilectione & amore, qui est prior ipsa remissione peccati, vel de amore qui sequitur post ipsam iustificationem.

Iansenius cap. 48. concordie Evangelicæ, docet quod si sermo sit de remissione peccati quantum ad culpam, intelligendum est Christum loqui de dilectione quæ antecedit iustificationem, vel per quam tanquam per formam fit iustificatio: si autem sermo sit de remissione peccati quantum ad poenam, poterit intelligi de dilectione, quæ est post iustificationem à peccato per modum gratiarum actionis.

Cæteranus ibi docet utroque modo posse intelligi illa verba, Christum tamen loquutum illo modo, ut ostenderet alio modo comparari dilectionem cum remissione peccatorum, quam cum remissione debiti pecuniarij, quæ adducta fuerant in parabola. nam dilectio communiter potius est effectus remissionis debiti pecuniarij; eum tamen dilectio Dei possit esse causa remissionis peccati, & non solum effectus.

Alij alio modo interpretantur, & docent conclusionem parabolæ posse utroque modo colligi, vel à priori, vel à posteriori: ut loquuntur Philosophi, id est, vel si ab effectu colligatur causa, vel ex causa effectus.

Alij intelligunt de dilectione quæ sequitur remissionem peccati per modum gratiarum actionis. Ira Augustinus lib. 50. homiliar. homilia 23. & multi recentiores; & præcipua ratio est, quia hoc modo rectè explicatur, & accommodatur parabola conclusioni illius, quia tota parabola eò spectare videtur ut Christus ostendat Phariseo meritò mulierem illam exhibuisse signa eximie dilectionis, & se rectè ea omnia acceptasse, & passum fuisse se tangi, &c. Videtur ergo loquutus Christus de amore; non quo remittuntur peccata, vel disponitur ad remissionem illorum, sed de amore qui exhibetur per signa externa in gratiarum actionem.

Contentendit igitur Christus hac parabola non quidem ostendere Phariseo modum quo mulier peccatrix consequuta fuit à Deo multorum peccatorum remissionem, nempe per dilectionem, neque parabola insinuat, sed ostendere voluit quam prudenter, & maturo consilio tot præbuerit argumenta dilectionis externæ; contra verò quam inurbanè se gesserit Phariseus nulla signa externa exhibens conuersæ benevolentie.

Et explicari potest, nam cum proposuisset Christus parabolam, & interrogasset, quis duorum debitorum plus diligeret creditori remittentem debitum? Respondit Simon. Existimo, quia is cui plus donauit, quam responsum approbavit Christus: & probat mulierem illam plura signa dilectionis exhibuisse, propter plura peccata sibi remissa. quod fusiùs persequitur P. Vazquez in materia de gratia, disp. 211. cap. 5. à num. 34. & hic sensus facilis ad explicandum parabolam & conclusionem illius.

Neque contra hunc sensum est, quod verba conclusionis ipsius parabolæ videantur reddere pro causa remissionis peccatorum magnam dilectionem, potius quam contra, pro causa magnæ dilectionis remissionem multorum peccatorum. Non enim dixit Christus, ideo remittuntur ei peccata

A multa, quoniam dilexit multum; sed post assignatum discrimen inter signa amoris exhibita à muliere, & non Phariseo, subiunxit. Ideo dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. quibus verbis denotauit causam dicendi, non tamen causam rei: causa autem dicendi, & affirmandi aliquid solet esse affectus ipsius rei; rectè enim quis diceret, ideo assero hominem esse rationalem, quia video esse risibilem.

Et idem ostendit altera pars conclusionis: cui autem minus remittitur, minus diligit, quæ verba protulit Christus applicanda Phariseo.

Prædictam tamen explicationem refutat Maldonatus in cap. 7. Luca, circa versum 42. quia hæc explicatio supponit Magdalenam, fuisse remissa peccata antequam ad Christum accederet; & tamen ipsa ad Christum venit ad comparandam remissionem peccati.

Et certè explicatio P. Vazquez planè videtur supponere peccata fuisse Magdalenam remissa antequam ad Christum accederet; imò supponit Magdalenam habuisse aliqualem cognitionem eius remissionis, quia ex ea mora est ad exhibenda obsequia externa Christo tanquam signa dilectionis, & internæ actionis gratiarum: aliàs non posset Magdalena in gratiarum actionem exhibere illa obsequia, nisi præcessisset beneficium, & aliquis cognitio eius, & ita concedit P. Vazquez cap. citato num. 36. prope finem, ubi de Magdalena loquens dixit, quia existimabar plura sibi ab ipsa peccata dimissa.

Alij verò cum Euthymio & Maldonato supra censent, peccata non fuisse Magdalenam dimissa antequam accesserit ad Christum, & ita Christus de præsentem remissionem, quod expressè & fusiè tradit Augustinus lib. 50. homiliarum homil. 23. & Patres in illum locum Euangelij non semel indicant Magdalenam cognoscentem sua peccata ex gratia Dei & cum aliquali penitentia illorum venisse ad Christum, ut consequeretur remissionem suorum peccatorum.

Propter quod Euthym. in eum locum Luca, alio modo videtur intellexisse, cui plus dimissum est, plus diligit, id est, qui plus debebat Domino, plus eum diligebat, ut maiore illius debito condonationem obtineret, & videtur sententia Augustini homilia supra citata. Et videtur non parum efficaciter probari ex eo quod illa signa videtur Magdalenam exhibuisse ad comparandam remissionem peccatorum.

Mihi ergo tandem placet primò, Magdalenam ex gratia Dei antequam accederet ad Christum, habuisse cognitionem suorum peccatorum, & cognouisse misericordiam Dei, qui noluerat eam punire, sed concedere illi tempus penitentiae, & mouere illam ut Christum quæreret, ut ab eo consequeretur remissionem peccati: propter hæc ergo beneficia potuit habere affectum gratitudinis, & aliqualem amorem, ex quo mota est ad exhibenda obsequia Christo ad comparandam perfectam remissionem suorum peccatorum: habuit autem tantam gratitudinem primò ob beneficia cognita, deinde cum cognosceret magnitudinem debiti, mota est ad exhibenda seruitia ad comparandam remissionem tanti debiti, quod etiam potest habere locum circa signa externa exhibenda à debitore debiti pecuniarij, quando agit de consequutione remissionis debiti pecuniarij, & hoc sensu verum est, eum qui maius habet debitum, magis diligeret creditorem, si velit prudenter procedere, & in hoc sensu recipio explicationem

D V B I V M VIII.

Quid significant apud Ioannem cap. 3. illa verba, Spiritus ubi vult spirat?

Difficultas est circa particulam illam spiritus. Prima explicatio multorum est, intelligi Spiritum sanctum. Origenes, Amonius, Apollinarius, quos author Græcæ carenæ citat in eum locum, Nazianzenus oratione de Spiritu sancto, Ambros. lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 11. August. 12. tractatu in Ioannem, & libro 2. questionum ad Simplicianum, quest. 1. Gregor. Magnus lib. 17. moralium cap. 16. Bernard. serm. 74. in Canticum, Elias Cretensis in oratione Gregorij Nazianzeni de Spiritu sancto, & alij quos citat Maldonatus.

Et potest probari, quia hic sensus de persona Spiritus sancti quadrat in contextum Ioannis, & in materia, de qua agebat ibi Christus, de natiuitate ex aqua & Spiritu sancto.

Alij de aëre, & vento, qui etiam dicitur Spiritus, explicant. Ita Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius, eo quod quæ hic de spiritu docet Christus, optimè in aërem quadrat, & duabus rationibus solet probari à suis Doctoribus. Altera quod statim dicat Christus, sic est omnis qui natus est ex Spiritu, ex quibus verbis apparet priùs eum exemplo vsum fuisse, quod nunc ad rem de qua agebatur accommodet. Exemplum autem ab eo, cuius causa affertur, debet esse distinctum ab eo. Altera ratio est quod dixit paulo post Christus, si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixerò vobis celestia credetis; quod si de isto corporeo vento loquutus non fuerat, nihil terrenum dixisset.

Tertiam propriam adducit Maldonatus in citatum locum Ioannis, qui nomine spiritus animam rationalem intelligit, ut in pluribus Scripturæ locis, quæ ipse citat. Et ratio est, hic enim significatus aptissimè conuenit, ut Christus sumpto à vita corporali exemplo ad vitam generationemque spirituales argumentetur. Quid mirum, inquit, o Nicodemè, si non intelligas quomodo homo ex Spiritu sancto regenerari possit; cum intelligere non possis, quomodo ex spiritu isto naturali, quo viuit, generetur, quod Maldonatus fusiè explicat, & de ea explicatione iudicium alijs relinquit: eam probat Lorianus in cap. 3. Ecclesiasticis, versu 21. & dicit eam amplecti alios tacito nomine.

Et potest adduci illud Ecclesiastic. 11. versu 5. Quomodo ignoras quæ sit via spiritus (id est, animæ) & quæ ratione compingantur ossa in ventre pregnantis; quo in loco spiritus pro anima sumitur, ex consensu omnium, & per se constat, & exemplum est accommodatissimum sermoni, de quo Christus loquebatur cum Nicodemò.

Ex his autem expositionibus secunda magnam habet probabilitatem, propter Doctores autores eius & fundamenta; & meritò plures huius ætatis satis probabilem iudicant expositionem Maldonati, quia & nomen Spiritus pro anima sumitur, & exemplum generationis hominis valde accommodatum erat materiæ de qua Christus loquebatur, nempe regenerationi spirituali

hominis.

actionem Euthymij; & nomine dilectionis in Magdalena intelligitur affectus ille gratitudinis ob beneficia cognita, & exhibitio signorum, & obsequiorum exteriorum, ad comparandam perfectam remissionem debiti; & ita optimè intelliguntur illa verba Christi, remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Et cum illa loquens dixit, remittuntur tibi peccata tua. Significauit autem Christum illam prudenter se gessisse, propter cognitionem suorum peccatorum, & magni debiti, Phariseum verò non habuisse similem cognitionem suorum peccatorum, & ideo non ita dilexisse Christum affectu gratitudinis, & exhibitione externa obsequiorum.

Sed potest aliquis obiicere ex Maldonato quod debitores pecuniarum non solent amore, sed potius odio prosequi suos creditores, licet in Magdalena in debito peccatorum aliter contigerit. Sed respondendum est etiam in debitoribus pecuniarum hoc posse contingere, quando tractant de comparanda amicitia creditoris, ut comparent etiam remissionem veniæ.

Item antequam referam duas explicationes Maldonati, placet notare pro disputationibus Scholasticis aliquos recentiores, ex citato loco Luca bene colligere, dilectionem Dei super omnia esse formam sanctificationem; quod tamen non colligitur, ut constare potest ex dictis, quidquid sit de re ipsa, de qua disputaui in materia de gratia.

Alij contendunt probare prædictam dilectionem tantum esse dispositionem, & nullo modo formam sanctificantem; quod etiam non colligitur, quia Christus non tractabat de hoc, ut constat ex variis explicationibus eius loci.

Deinde placet referre duas explicationes Maldonati, cui alia non placent. Vna continetur his verbis: Placuerat aliquando mihi ut Christum in uersa parabola vsum fuisse diceremus, nec argumentaretur à simili, sed à contrario; quemadmodum si dixisset, sicut ille dilexit multum, quia multum illi remissum fuerat, ita huic mulieri à contrario, quia dilexit multum, remissa sunt peccata multa. Hæc explicatio admittenda non est, quia sancti Patres, & interpretes communiter, vel aperte docent, vel supponunt Christum vsum argumento à simili.

Altera expositio Maldonati continetur his verbis: Christus hoc loco Simonem rogat, quis ergo eum plus diligit? et si futurum tempus est, tamen ex consuetudine loquendi potest sumi pro præterito: Quis ergo eum plus diligit. Quasi diceret, quem tu iudicas ex effectu coniecturam faciens plus ante Dominum suum dilexisse, cum amicitie causa feceratur utriusque debitum videatur remississe. Et videtur sensus Augustini homil. 20. supra citata, qui de præterito legit dilexit. Sed hæc expositio non differt re ipsa à sententia asserentium Christum loqui de dilectione, quæ dicitur dispositio ad iustificationem, nisi ego fallor, & non allequor mentem huius Doctoris.

Circa illa autem verba quæ Christus dixit Magdalena, fides tua te saluam fecit, rectè Maldonatus refutat errorem hæreticorum, asserentium solam fidem iustificare, de quo diximus in 2. 2. tom. 1. Dicit autem Maldonatus in citatum locum, iustificationem tribui fidei, licet non sola iustificet, quia est iustificationis initium, fundamentum & radix, ut ex Patribus & Concilio Triden. diximus loco citato. Adendum est Christum illis verbis non solum fuisse loquutum de fide theologica, quæ pertinet ad intellectum, sed de fiducia, & spe roborata, quæ pertinet ad voluntatem.

D V B I V M IX.

Quis sit sensus illorum verborum, Ecclesiasticus 7.
Melior est finis orationis, quam principium.

Variè explicatur iste locus ab autoribus. Prima, melior est finis, id est, melius est finitum esse negotium, & laborem illius, quam incipere illud, iuxta Chaldaicam, cuius est secunda expositio generaliter de omni negotio. Alia est Hebraei apud Hieronymum, melius est te finem considerare negotij, quam principium, quod exigit prudentia.

Hieronymus de Epilogo integræ orationis intelligit, & putat, quid melius esset propter cessationem sollicitudinis. Alia est, melior est finis orationis, quam principium, quia qui incipit audire sermonem, & ad præceptorem vadit, in principio est; qui verò extrema audit, consummatus est.

Alij intelligunt per principium scientiam huius vitæ; per finem, scientiam perfectam alterius.

Alij de inchoata iustitia, & perfecta explicant. Bonaventura, Hugo, & Carthusianus hunc sensum tradunt. Taumatargus de perorante & orationem finiente interpretatur. Olympiodorus eodem pacto de initio & processu in via virtutis interpretatur. Ierem Hugo & Carthusianus explicant de oratione rhetorica, vel theologica, qua oramus Deum, & de concione. Vltimus Hugo de lege diuina intelligit, & per principium explicat timorem, per finem amorem charitatis.

Lyra, de oratione & meditatione rerum diuinarum, in cuius principio solet esse labor, in fine autem consolatio. Titelmanus, Caietanus, & alij intelligunt de perseverantia in bono statu, ita ut nullus eum deserat, propter illatam calumniam, & nomine finis perfectionem vltimam intelligunt. legantur P. Pineda, & Lorinus in citatum locum.

Mihi iam olim alia occurrebat explicatio, nempe ut sensus sit, melius est finire locutionem inceptam, quam incipere loqui; oratio enim frequenter pro sermone & loquutione sumitur, & in loquendo pericula sunt, quæ omnes nouimus & experimur: in finiendo autem sermone & tacendo utilitates plurimæ, quas sancti Patres tractantes de silentio frequenter tradunt, qui sensus à multis viris probatus est.

D V B I V M X.

Quis sit sensus illorum verborum Ecclesiasticus 3.
Vnus interitus est hominis & iumentorum, &c.

In hac disputatione explicanda sunt prædicta verba, & nonnulla sequentia, & res est magni momenti; quia ex his verbis, & sequentibus hæretici non pauci contendunt animam rationalem esse mortalem: quem errorem ignorantes multi decepti ab hæreticis dicuntur amplecti.

Sigillatim explicanda sunt aliqua verba citati capituli. Prima occurrunt explicanda, proposita in titulo dubij, *Idcirco vnus interitus est hominis & iumentorum, & æqua vtriusque conditio: sicut moritur homo, sic, & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius: cuncta subiacent vanitati.*

Hæc verba duobus modis exponuntur à Catholicis, vno, ut verba dicantur in persona impiorum & stultorum; secunda ut sermo tantum sit de homine quantum ad corpus. Primam expositionem sequitur

A Taumatargus, Olympiodorus, Hieronymus, & S. Thomas 1. parte quæst. 75. art. 6. ad 1. & 2. contra Gentes cap. 79. & alij, quos infra referemus, & Gregorius 4. Dialogorum cap. 4. Secundam verò sequuntur Albinus, & Bonaventura, & alij recentiores in illud caput; & iuxta hoc possunt explicari omnia verba in versu citato; sicut & verba quæ sequuntur, & omnia pergunt ad vnum locum.

Deinde explicanda sunt verba illa, *Quis nouit si spiritus filiorum Adam, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* Hæc verba ex mente Hieronymi significant difficultatem quæ est in cognitione huius rei, quam pauci assequuntur, & hæc significat interrogatio quæ his verbis continetur, ut exponit Hieronymus. Salonius & alij, & ideo Paraphrasis Chaldaica dixit hanc cognitionem, solum esse sapientum.

Ex hoc ergo loco iuxta sensum Patrum non possunt hæretici sumere argumentum contra certam animæ immortalitatem. Imò interrogatio illa, *quis scit*, indicat hominis animam immortalem, ut in eum locum notant aliqui interpretes. Placet autem hic hoc loco explicare quæ sit certa doctrina de immortalitate animæ aliquibus dubiis.

D V B I V M XI.

An anima rationalis sit immortalis.

Legatur Tolertus 3. de anima, quæst. 15. & autores infra citandi tractatibus de immortalitate animæ.

Multi senserunt Aristotelem putasse animam nostram esse mortalem, sic dicunt sensisse Aristogenem & Dicæarchum auditores Aristoclis, ut refert Mirandulanus libro 4. examinis, e. 4. Plutarchus libr. 5. de placitis, cap. 2. Galen. in historia philosophica, indicat Nyssenus libr. de anima, Pomponatus libello de immortalitate animæ, Theodoretus lib. 5. Græcicarum affectionum, Iustinus Martyr sermone exhortatorio ad gentes, Origenes 2. periarchoon, indicat Nazianzen. oratione prima Theologia, in fine. Lactantius lib. 6. de resurrectione carnis. Alexander Aphrodis. de cuius mente latè Eugubinus loco infra citando, & de mente Aristotel. idem sentit Simon Portius citatus à Toletio.

Secunda sententia est asserentium Aristotelem dubium fuisse in hac opinione, quæ uis magis videatur inclinare in animæ immutabilitatem, sic sensit Scotus 4. dist. 43. quæst. 2. Durand. 2. dist. 17. quæst. 3. Herueus lib. 2. quæst. 12. Nyphus de immutabilitate animæ, cap. 1. Cano tamen libro vlt. de locis theologicis, cap. vlt. putat Aristotelem magis inclinare in contrariam partem.

Tertia sententia est animam esse mortalem secundum Aristotelem; nonnullos refert Toletus, alios refert Mirandul. libro 4. examinis, cap. 9. idem sentit Contarenus libro 1. de immortalitate animæ, eruditè, ut asserit, Eugubinus libro 9. de perenni philosophia, à cap. 8. Villalpandus Apologia de immortalitate animæ, Petrus Martinez tractatu de eadem re, prolixè Palacios 3. de anima, cap. 4. quæst. 1. Albert. tractatu 2. de anima, cap. 20. & tractat. 3. cap. 13. Pererius lib. 6. sua philosophia cap. 19. Toletus supra, Perez 3. de anima quæst. vlt. & quod maius est, D. Thomas 2. contra Gentes cap. 78. & 79. Ferrara ibi, & eius Scholastici, & 12. Metaphysica.

Probat Toletus ex 1. de anima, textu 66. ubi docet Aristoteles, quod amare, & cogitare, & similia destruuntur cum comparatione intellectus, aut forrassis diuinius aliquid, & impassibile, est, inquit Aristotel. qui eo sine dicuntur ab illo teste D. Thoma, quia cum loquutus esset de intellectu admittendo opiniones

opiniones aliorum, posset aliquis credere sic sentire Aristotelem: ut verò explicaret non fuisse loquutum ex sua sententia, addidit illa verba, dicit autem forrassis, ut aduertit D. Thomas; quia nondum hoc erat determinatum.

Secundum testimonium est ex 2. de anima, textu 21. ait enim: de intellectu autem & speculatiua potentia nihil adhuc manifestum est, sed videtur aliud genus animæ esse, & hoc solum indicat Aristotel. 12. Metaphys. textu 15. pro informatione animæ, ubi manifestè id affirmat D. Thomas, Antonin. & Andr. & alij; & 2. de generatione animalium c. 3. docet actionem intellectus non communicare cum corpore. Idem supponit 2. de partibus animalium, cap. 1. & idem 1. Ethicorum cap. 11. dicens, Aristotelem scripsisse Dialogum quendam ad eundem Cyprum, in quo multas adducit rationes, ad ostendendam animæ immortalitatem, ut refert Themistocles paraphrasi in 5. de anima, cap. 37. ex quo id desumpsit Pererius, qui restatur Eudemum illum fuisse, cuius meminit Cicero 1. de diuinatione, narrans somnium eius de immortalitate animæ.

Propter has autorum sententias est singulare fragmentum cuiusdam iunioris, Aristotelem sensisse, animam quidem rationalem esse mortalem, non enim quæ informat corpus, sed quæ assistens est; aliud verò principium informans materiam hominis, esse corruptibile, quoad principium, si solum ponatur anima sensitua. Parum differt hæc sententia ab intellectu Aristotelico; si verò ponatur habens etiam operationes rationis simul cum anima assistente, contra mentem Aristotelis est, ut constabit ex dicendis; fundamenta verò philosophica huius sententiæ infra referam fideliter, & refellam efficaciter.

Mihi videretur primò Aristotelem magis inclinasse in animæ immortalitatem, hoc enim efficaciter probant loci adducti pro tertia sententia: cum verò affirmo Aristotelem in hoc inclinasse, de immortalitate & duratione perpetua ex parte finis intelligo, ut voluerit animam semel creatam perpetuò duraturam; an verò senserit creati ante corpus, infra dicemus.

Cum hoc tamen existimo, non omnino Aristot. putasse, sed demonstrasse efficaciter immortalitatem animæ, quæ duo longè diuersa sunt, & ad hoc secundum affirmandum me mouet quòd cum hæc controuersia fuerit ea etate inter insignes Philosophos disputata, sine dubio Aristoteles propter consequendam hominum gloriam, cuius erat audissimus, ex professo mille in locis hanc rem tractasset, si existimaret rem hanc demonstratione per se probari aliqua ratione à se inuenta.

Secundò dico sensisse Aristotelem ut probabilius, animam rationalem informantem esse mortalem; hæc est sine dubio mens autorum, quod citauit pro tertia sententia, & videtur probari efficaciter ex loco citato 12. Metaphysica textu 16. & 17. nam de eadem anima rationali dicit & esse causam formalem, & manere post corpus, ut ibi explicat S. Thomas clarissimè, Antonius Andreas, & alij expositores; & idem S. Thomas 2. contra Gentes, cap. 79.

Dices, in eo loco Aristotelem loqui dubitatiuè. Respondeo primò quòd illa dubitatio secundum aliquos cadit supra omnes animas, quia forsam aliqui putabant omnem animam esse separabilem, sic interpretatur hunc locum Sotus 4. dist. 43. quæst. 2. indicant aliqui expositores loco citato, dicuntque hoc esse familiarem modum affirmandi: neque desunt qui etiam addant Græcam particulam esse affirmam

am; addo tamen ex propria sententia huiusmodi modum loquendi significare Aristotelem non putasse suam sententiam demonstrari.

Supereft explicemus aliquos locos illustriores, quibus vtuntur existimantes Aristotelem sensisse animam informantem hominis esse mortalem.

Primus locus est 3. de anima, cap. 5. in quo Aristoteles ait intellectum passiuum extingui. Respondent nonnulli ex opinione Simplici, qui sic intelligit illum locum ut dicatur intellectum passiuum extingui, non quòd secundum rem corrumpatur, sed quia amittit statum passiuum, quia cum pro eo statu non accipiat species à rebus, non patitur iam ab objectis, & propter similem rationem D. Thomas 1. parte quæst. 54. art. 4. contendit in argumentis non esse intellectum possibilem, id est, passionem, quia non patitur ab objecto, in opinione S. Thomæ, sed habet species infusas à Deo; hæc tamen doctrina non potest sufficienter probari ex mente S. Thomæ.

Et ideo S. Thomas, & alij eo loco nomine intellectus passiuus intelligunt imaginationem, nam eodem libro cap. 3. dixerat Aristoteles phantasmata esse quasi quendam intellectum, & 1. Ethicorum, lect. 2. apud S. Thomam dixit partem sensuum esse rationalem quatenus per obedientiam subditur rationi.

Et secundum hanc sententiam dicunt Aristoteles affirmare, animam rationalem in statu separationis non recordari rerum quas in hac vita sciuerat secundum eundem modum, id est, cum conuersione ad phantasmata, legatur Toletus, Palacios & alij, Buridanus quæst. 5. ad vltimum.

Et ex hac doctrina intelligitur quod docuit Aristot. 1. de anima, textu 66. quòd intelligere corrumpitur quodam interitu, & quod attinet ad locum Aristotelis, hæc secunda explicatio videtur verior; sed quod attinet ad præsentem questionem, sine diu nobis fauet locus ille, nam nisi supponat Aristoteles animam manere post corpus, quomodo quæreret causam ob quam post mortem non reminiscatur, id quod optimè ponderauit Buridanus quæst. citata, in corpore.

Secundò potest obiici, quia Aristoteles 1. Ethicorum, cap. 16. aut secundum aliam diuisionem cap. 10. reprehendit Solonem, eo quòd dixerit beatitudinem veram superesse homini post hanc vitam; veruntamen si attentè legatur illud caput, oppositum colligitur ex Aristotele: ut verò aduertit D. Thomas lectio 15. illud videtur Aristot. reprehendere in Solone, quòd in tempore mortis ponat felicitatem huius vitæ, quod ideo putat inconueniens, quia ex eius sententia felicitas consistit in comparatione, ad quam homo eo tempore minus est aptus.

Tertiò possunt simul obiici nonnulli loci faciles. 1. lib. physicorum, textu 83. ait Aristot. de formis generabilibus, & corruptibilibus, & 2. physicorum textu 12. formam sola ratione posse separari à materia, & 4. physicorum, textu 17. probat formam non esse locum, quia locus separatur à re, non tamen forma, & 8. physicorum, textu 52. ait, principia quæ se mouent per accidens esse corruptibilia, anima verò se mouet per accidens ad motum corporis, & 7. Metaphys. textu vltimo, dixit partes quæ destructo toto manent, solum esse partes materiales.

Respondetur ad primum quòd Aristoteles appellat formas generabiles, & corruptibiles formas rerum corruptibilium & generabilium.

Ad secundum, vel quòd Aristoteles loquitur de forma ut natura formaliter, & actu respectu totius, quam rationem etiam anima rationalis actu non habet, nisi quando actualiter est coniuncta; vel per separatio

separationem intelligit distinctionem quidditatum, A & in hanc secundam inclinat *ibi* S. Thomas.

Tertius locus facile intelligitur, argumentum enim Aristotelis tale est, forma non separatur à re cuius est forma, manente ipsa re; ergo forma non est locus, quia hic separatur à re, manente ipsa re.

Ad quartum dicendum, quod, ut sanctus Thomas, & alij explicant, eo loco tantum docet Aristoteles, principia quae se mouent per accidens esse in rebus corruptibilibus.

Vltimum testimonium nihil habet roboris, quia Aristoteles *ibi* non negat formam aliquam esse separabilem à toto, sed tantum affirmat, omnem partem separabilem ab illo habere quodammodo rationem materiae respectu totius, ut constat ex physicis: ex his omnibus ergo locis non colligitur animam rationalem esse corruptibilem, ex Aristotele.

Quartò potest obijci, quia Aristoteles 12. *Metaphysica*, textu 39. ait quod Deo felicitas inest perpetuo, nobis verò paruo tempore. Et 3. *Ethicor. & hic* cap. 6. ait, quod fortis in periculo mortis timet, quia omnium terribilium vltimum est mors, & mortuo nihil videtur boni, vel mali accidere.

Ad primum dicit Toletus, quod Aristoteles loquitur de felicitate quae inest toti, non de ea quae post mortem potest inesse animae, & reuera videtur conformis Aristoteli.

Locum ex Ethicis exponit Toletus hoc modo, ut fortis timeat mortem secundum Aristotelem, quia post illam nihil boni, aut mali potest accidere, id est, quia post mortem non habet materiam, circa quam exerceat suam fortitudinem. S. Thomas *ibi* lect. 14. sic interpretatur, ut mors dicatur vltimum terribilium, quia est terminus totius vitae praesentis, & nihil post mortem videtur homini mortuo bonum, vel malum esse, de his, quae pertinent ad praesentem vitam.

Mihi videretur Aristotelem *ibi* non negare, posse aliquid boni, vel mali accidere animae post vitam, sed homini, quia ipse non cognouit resurrectionem, cum quo tamen potuit arbitrari animam esse perpetuam. Adde secundò, quod non loquitur absolute, sed quasi ex communi conceptione vulgi ignari. Adde tertio quod *ibi* aperte videtur supponere Aristoteles animas mortalium hominum futuras post mortem, aliàs dicere posset, non posse fortitudinem versari circa periculum futuram post mortem, quia neque anima manet post mortem.

Quintò solet obijci ex doctrina Aristotelis 1. *caeli* cap. 12. textu 26. dicit enim *ibi* rem habentem principium, habituram finem, & è contrario; sed sentit animam incipere: ergo sentit habituram esse finem. Satis exhibuit Aristotelicis negotij praesens difficultas.

Dico breuiter Aristotelem loco citato, loquutum fuisse contra Platonem, qui mundum genitum ex contrariis putasse dicitur semper duraturum, ut latius docent autores 1. *caeli*, loco citato; secus verò est in simplici entitate alicuius formae, qualis est anima rationalis. An verò ex immortalitate animae liceat inferre Aristotelem cognouisse creationem, dixi 8. *physicorum*, vtrum autem sequatur in doctrina Aristotelis infinitas animarum, dixi agens de infinito. Solet etiam obijci, quod si anima est separabilis secundum Aristotelem, sequitur illam esse mobilem, contra doctrinam ipsius 6. *physicorum*, dicentis indiuisibile non posse moueri. Tangit hanc difficultatem Toletus 3. *de anima*, quaest. 15. quam etiam tetigerat 1. *de anima*, 9. 9. quam ego in *Metaphysica* ex professo tractabo, agens de anima separata.

Sextò potest obijci ex 1. *de partibus animalium*, c. 2. in quo dicit Aristot. animam non esse naturam, quod necessariò videtur intelligendum de anima non informante; ergo cum sentit animam esse immortalem, scilicet non communicare cum corpore, exponi potest de anima informante. Verum quomodo sit intelligendus totus ille contractus, dixi in *Philosophia*.

Septimò obijciatur doctrina Aristotelis 1. *de anima*, textu 8. in quo cum proposuisset differendum esse an sit vna communis definitio animae ex textu 13. hoc pendere ex eo, an habeat propriam aliquam operationem: tandem textu 15. concludit esse physici naturalis agere de anima aut omni, aut aliqua, quo in loco videtur velle Aristoteles tradere eandem doctrinam, quam tradidit loco citato praecedenti argumento, & iuxta eandem doctrinam dicendum est tantum velle Aristotelem, vel aliquam animam, scilicet intelligentiam non pertinere ad physicum, vel animam rationalem, secundum aliquem statum non pertinere ad eundem, & ex hac doctrina similes loci expendendi sunt.

Octauò obijciatur quod Aristoteles 1. *de anima*, text. 24. reprehendit Anaxagoram, quia non videtur distinguere animam ab intellectu; cum tamen mens, & intellectus non sint in omnibus, in quibus est anima, imò neque in omnibus hominibus; quo loco videntur iuniores pro quarta illa sententia, quasi Aristoteles distinguat mentem assistentem ab anima informante.

Pro solutione notandum est, quod Toletus notat ex Simplic. & alijs Graecis, eo loci per intellectum significari potentiam intellectuum cum actu prudentiae, qui re vera non est in omnibus hominibus, pueri enim non habent usum prudentiae.

D. Thomas ferè eodem sensu interpretatur intellectum affectum habitu prudentiae, & reuera Aristoteles citato loco, nomine intellectus potentiam intellectiuam significauerat, & ideo merito Toletus caecos appellat eos, qui ex hoc loco colligunt, vel intellectum non esse à natura, vel non inesse omnibus, quod est contra mentem ipsius Aristotelis *sect. 30. problemar. quaest. 5.*

Nonò obijciatur locus quidam ex 2. *de generatione animalium* cap. 3. in quo Aristot. inquit, an animae omnes sint in semine, vel vnde illas recipiant viuentia, & postquam loquutus est de vegetali, sensuali & rationali anima, addit, de mente etiam dubium esse potest quoniam tempore & modo ea recipiant viuentia, ex quibus verbis colligitur quarta opinio supra posita.

Pro intelligentia huius loci necessarium est quod vt soluat Aristot. dubium illud, supponit factum esse animatum, supponit etiam vt certum sensualem animam, qua viuens constituitur inesse animalis, recipi in materia feminis, etiam tempore praecedenti ante informationem animae rationalis.

His positis sic ait Arist. Quamobrem & de mente etiam, quoniam tempore, & quomodo, & vnde eam recipiant, quae principium id participant, plurimum dubitatur. Ex quibus verbis non est cur colligamus de quarta aliqua anima distincta tribus praecedentibus esse sermonem, sed dubium esse de tertia illa, quam dicunt etiam hic recipi in materia, vnde si bene perpendatur totus contextus, nec leuissimum quidem fundamentum habet in illa quarta sententia. Et haec sufficienter pro hoc loco, quantum ad praesentem difficultatem; quomodo verò soluat *ibi* Aristoteles dubium propositum, non est huius loci: an verò ex eo inferatur Aristotelem sensisse animam

animam rationalem esse ante corpus, suo dicam loco.

Vltimò obijciatur pro quarta sententia, quod Aristot. 2. *de anima*, cap. 4. textu 65. videtur affirmare intellectum, esse substantiam quandam, & non corrumpi, & quod extrinsecus videatur aduenire, quibus verbis videtur significare Aristoteles hunc intellectum aduenire homini iam constituto: sed S. Thomas, & alij intelligunt Aristot. loqui ex sententia aliorum: Toletus verò nonnullas reiecit expositiones, & ipse *ibi* ait, per intellectum significari animam, de qua verificatur quod dicitur substantia quaedam quod non corrumpatur, & quod extrinsecus adueniat, id est, quod non educatur ex potentia materiae. Haec sufficienter ex multis locis quos attingimus, ex quibus facile est alia explicari.

Quaeres quoniam fuerit mens aliorum Philosophorum circa immortalitatem animae de mente Platonis, consentiunt auctores animam rationalem esse immortalem, de quo legi potest Pereyra lib. 6. *sua Philosophia*, c. 18. Eugub. lib. 9. *de perenni philosophia*, plures alios Philosophos afferunt auctores. Idem senserunt multi Stoici, & Pythagoras, vt refert Plutarchus lib. 4. *de placitis*, cap. 7. & multi ex Graecis, qui suam philosophiam sumpserunt ab Hebraeis, vt refert Iosephus lib. 1. *contra Apion*, legatur Eusebius lib. 10. *de preparatione*, & Berossus lib. 3. Herod. lib. 2.

Aduertendum tamen est in hoc fuisse deceptos plures Platonicos, quod posuerunt transfigurationem eiusdem animae à corpore in corpus, quod eruditè refellit Eugubin. lib. citato cap. 25. legi potest S. Thomas 2. *contra gentes*, c. 93, 94. & 95. & Lactant. lib. 7. *diuinarum institutionum* legatur Antonin. 1. *p. rheologica*, cap. 5. Apuleius lib. *de Deo Socratis*, August. 9. *de ciuit. cap. 16.*

D V B I V M XII.

An ratione naturali possit probari immortalitas animae.

ANTE omnia supponendum est fuisse errorem Sadduceorum negantium animas post mortem durare, vt multi ex iunioribus referunt. legantur Patres circa c. 2. *Matth. & circa 10. eiusdem*, & circa c. 10. *Sapientiae*, & varijs tractatibus de immortalitate animae, hominibus de resurrectione Domini, & circa cap. 15. 1. *Corinthiorum*, & circa cap. 19. *Iob*. legantur Scholastici 4. *dist. 44.* qui merito docent secundum nostram fidem animam esse immortalem, & estque expressè definita haec veritas in Concilio Lateran. III. *sect. 8.* & vt docuit S. Thom. 2. *contra Gent. c. 79.* infinitae sunt auctoritates Scripturae, quae animae immortalitatem protestantur.

Sed quaeri potest, an anima nostra sit immortalis tantum ex dono Dei, vel etiam ex natura sua. Respondeo cum Patres dicunt animam esse immortalem, intelligendos esse secundum suam naturam, nunquam enim dicunt aliquid, ex quo possit intelligi, illos velle animam ex speciali miraculo duraturam post mortem, & hic sensus aperte videtur intentus à Leone X. in Concilio Lateranensi *sess. 8.* sic enim dicitur, cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de natura animae rationalis esse mortalem, &c.

Et addit, Sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectualem esse mortalem, vel vnam in cunctis hominibus, vel hanc in dubitationem vertentes, cum illa non solum verè & per se & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone Clementis Pontificis V. generali Viennensi Concilio edito continetur. *P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.*

netur, verum & immortalis, & pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis multiplicata, & multiplicata, quibus satis indicat & clarè Concilium animam rationalem per se & essentialiter esse immortalè, sicut & corporis forma, praesertim, cum in hac definitione damnetur illi qui affirmabant secundum suam naturam esse mortalem.

Vnde merito Bañes 1. *part. quaest. 75. art. 6.* ait, certum esse secundum fidem animam rationalem ex natura sua esse immortalem; & ob idem testimonium Molina 1. *part. 9. 50. art. 5. cdl. 1608.* ait esse periculo sum in fide asserere Angelos suapte natura esse corruptibiles; quare existimo parum esse tutum in fide, dicere non esse certum secundum fidem, animam rationalem esse immortalem ex natura sua, quod audacter affirmant aliqui iuniores.

Quaeres tamen primò, quomodo in Concilio Constantinopolitano VI. *act. 12.* dicit animas, & caetera inuisibilia esse immortalia, non per naturam, sed per gratiam. Respondeo mentem Sophronij, cuius est illa epistola, esse nullam entitatem esse ex natura sua immortalem, quin egeat concursu Dei, quam doctrinam tradiderat Dionysius 4. *de diuinis nominibus*, & 6. vt his locis aduertunt eius interpretes, & ipse se manifestè declarat cap. 6.

Quaeres secundò, quomodo solus Deus dicatur habere immortalitatem. Responderetur quod dicitur solus Deus habere immortalitatem sumptam pro omnimoda immobilitate, vt exponit Dionysius 1. *de diuinis nominibus*, & hoc modo explicat S. Thomas 1. *part. quaest. 50. art. 5. ad 1.* id quod dixit Damascen. 2. *de fide* cap. 3. Angelum esse substantiam intellectualem gratia, & non natura immortalitatem suscipientem, vult enim D. Thomas immortalitatem sumi à Damasceno pro perfecta immutabilitate, omnis enim mutatio mors quaedam est, vt inquit Augustinus lib. 5. *contra Maximum*. *Et epistola ad Dioscor. circa medium*, potest etiam Deus solus dici habere immortalitatem à se per suam essentiam, sicut dicitur bonus. Addendum verò est ex doctrina S. Thomae 2. *contra Gent. cap. 30. & 55. & 1. part. 9. 50. art. 5. ad vltim.* quod licet Angelus possit ab extrinseco deficere, tamen hoc non impedit, quin ex natura sua dicatur incorruptibilis, quia quantum est ex principiis extrinsecis, non habet vnde postulare possit deiectionem: & idem est de anima: vnde huiusmodi res simpliciter possunt dici incorruptibiles, & immortales, quidquid malè dixerit Gabriel in 2. *dist. 2. quaest. 1.*

Quaeres tertio, quomodo dicatur Ecclesiasticus 3. *Unus est interitus hominis, & iumentorum*. Respondeo *ibi* Sapientem loqui ex persona impij & insipientis, vt docuit S. Thomas 2. *contra Gent. cap. 79. in fine*, & expositores Scripturae loco citato, & supra citati auctores agentes de immutabilitate animae. legatur S. Thomas 1. *part. quaest. 75. art. 6. ad 1.* Canus 12. *de locis theolog. Sotus 4. dist. 43. quaest. 1.* Et aliam expositionem, attulimus supra, vt Sapientem loquatur de homine quantum ad corpus, de quo etiam nonnulla verba sequentia possunt intelligi.

Restat ergo vt videamus an haec fidei veritas possit probari ratione naturali; in quo supponendum est, non posse impugnari ratione naturali hanc veritatem, quia contra veritatem nullum habet medium ratio naturalis, & ideo praecipit Concilium citatum, vt rationes philosophicae factae contra veritatem fidei soluantur à catholicis auctoribus.

His positis, multae sunt rationes quibus auctores conantur probare animae nostrae immortalitatem, plures affert Toletus 3. *de anima, quaest. 16.*

Prima ratio sit, qua sæpe vtitur S. Thomas: Anima nostra habet operationem spirituales; ergo est spiritualis; ergo independens à materia; ergo ex solo defectu materie non est corruptibilis. Probatur primum antecedens nam intellectus cognoscit res spirituales; ergo operatione spirituali. Consequentia fundatur in proportione requisita inter operationem, & obiectum. Antecedens probatur, quia iudicatur inter res materiales & spirituales.

Dices intellectum nostrum cognoscere spiritualia per species rerum materialium. Sed contra est, quia licet vtitur huiusmodi speciebus, tamen aliqua prædicata reuera affirmat de spiritualibus quæ nullo modo possunt conuenire rei materiali, quod efficaciter arguit hoc obiectum esse intra latitudinem obiecti huius potentie; quod verò pro hoc statu non vtitur propriis speciebus, solum arguit imperfectam cognitionem pro hoc statu; at si denitur illi species propria, perfecte poterit ea obiecta cognoscere.

Secundò declaratur ampliùs, quia sæpe intellectus cognoscit res abstrahendo illas à tempore & singularitate distinguens prædicata indistincta, qui modus reuera videtur excedere facultatem potentie materialis: aliàs non posset efficaciter probari bruta non habere similem modum cognitionis. Et declaratur ampliùs, tum ex reflexione intellectus supra proprium actum, & ex vi discursiva, qua ex vno infert aliud, & per omnia entia & non entia diuagatur mirabiliter.

Quòd si habet spirituales operationem, statim sequitur ipsam esse incorruptibilem, quia si habet operationem independentem à materia, necesse est habeat esse independens à materia, quia ipsa operatio infert tale esse. Ex quo fit vltius, quòd hæc forma non possit corrumpi per solam expulsionem à materia, quia aliæ formæ ex eo corrumuntur quando expelluntur à materia, quia ex natura rei pendet in esse à materia, neque habent operationem quam possint exercere independentem à materia, ex quo colligo animam rationalem non posse esse corruptibilem ratione contrarij, neque ad defectum subiecti, neque ex defectu agentis, quia pendet immediatè à solo Deo, quam ratiocinationem doctè persequitur S. Thomas multis in locis, specialiter legi potest 2. contra Gentes, cap. 79.

Sed dices. Licet anima modò non dependeat in suo esse à materia, atque aded inde pendeat à corpore, vt à subiecto, quoad operationem spirituales, pendet tamen de facto à corpore vt ab obiecto, id est, vt à ministrante specie obiecti; ergo deficiente hac potentia ministrante obiecta, deficit anima. Respondetur quòd licet de facto habeat anima hanc connexionem cum materiali potentia ministrante specie; tamen hoc ipso quòd habet spirituales operationem, quæ essentialiter non requirit huiusmodi connexionem actualem, necessariò fit vt hæc forma sit separabilis à materia, quia potest exercere hanc operationem, vel per species receptas in corpore, vel per species receptas à prima causa, quod fusè persequitur, vel de fide sacra, Philosoph. cap. 4. pag. 88.

Et ex hac doctrina intelligitur discursus S. Thomæ 1. part. quest. 75. artic. 6. & nonnulla alia quæ docuit agens de incorruptibilitate Angelorum 1. part. quest. 50. art. 5. & ibi eius Discipuli, & 2. contra Gentes, cap. 55. legatur Canus loco citato, Fracastorius dialogo de anima. Petrus quest. vltima 3. de anima.

Sancti etiam Patres immortalitatem animæ con-

nati sunt, Augustin. 2. libro soliloquiorum, & libello de immortalitate anima. Ambrosius lib. de bono mortis, Chrysostom. homilia 4. de prouidentia. Et quamuis plures afferant rationes, ea tamen quæ sumitur à prouidentia Dei, vta est Patribus valde efficacis, supposito enim eo quod videtur lumine naturali notum, scilicet Deum habere prouidentiam, (vt fert communis Philosophorum & Theologorum schola) statim videtur sequi animam duraturam post mortem, in omni enim republica bene instituta specialis prouidentia gubernatoris est poena afficere malos, præmio bonos, quod tamen ex omni parte & perfecte non videmus exequi in hac vita, cum sæpe mali deliciosè viuunt, boni verò multis malis afficiantur vsque ad mortem; ergo necesse est vt in altera vita mali puniantur, boni verò præmio afficiantur.

Vnde (vt refert Clemens Romanus lib. 5. recognitionum) dixit D. Petrus: Si Deus iustus est, anima immortalis est. Similem rationem indicat Plato dialogo de immortalitate anima, in fine, & Socrates, vt Tuscularia 1. refert Tullius, & simile quid dixit Epicurus, vt refert Eugubinus lib. 9. de perenni philosophia, cap. 15. quam rationem pluribus verbis persequuntur Patres, & citati autores; & reuera hæc ratio efficacissima est.

Vnde meritò displicet Scotus multis autoribus; audacter enim 4. dist. 43. q. 2. putat rationem hanc inefficacem esse. Primò, quia existimat non esse lumine naturali notum, Deum habere prouidentiam. Secundò, quia etiam si hoc principium probetur, tamen sufficiens præmiū virtutis est virtutis ipsius delectatio; & poena sufficiens malum esset ipsa inordinatio suæ voluntatis. Verùm circa illud primū Scoti legendi sunt autores in materia de prouidentia, & contra illum disputat Canus loco citato.

Neque videtur sufficiens ex omni parte præmiū virtutis sola naturalis delectatio, cum sæpe opera virtutis fiant magno labore: tum etiam, quia vitium non semper habet annexam tantam poenam, quantam delectationem. Præterea, quanam delectatio esse posset, in sola perferenda acerbissima morte, si nulla esset spes futuri præmij. Et reuera vix videtur tantam potius se habere difficultatem Ieremias 12. Job 21. Habacuc 1. & 2. David Psalm. 71. circa inquisitionem causæ, ob quam Deus finit malos delitiosè viuere in bonis, bonos verò doloribus affici.

Vltius, si vera esset mens Scoti, quomodo verificaretur illud Pauli 1. Corinth. 15. Si in hac vita carum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Præterea si nulla esset alia poena peccatorum, quomodo homines possent auerti à vitijs; quis esset timor poenæ? qualis virtutis amor?

Est etiam non leue argumentum pro immortalitate animæ petitum ab autoritate sapientissimorum Philosophorum, multarumque gentium, videtur enim insita à natura notio homini, vt in simili Tuscular. 1. argumentatur Cicero, vt probet Deum esse. Peti etiam solet alia ratio non leuis momenti in philosophia petita à fine hominis, quia necessariò videtur esse affirmadum hominem habere vltimum finem suum, quem tamen in hac vita miseris plena non videtur consequi.

Est tamen dubium, an hæ rationes demonstrent animæ immortalitatem. Scotus enim supra existimat non esse demonstratiuas, & Vatablus Ecclesiast. 3. num. 21. existimat ratione naturali non cognosci immortalitatem animæ. Valles tamen, & Canus aliique iuniores communiter existimant rationem illam

illam petitam ab operatione esse demonstrationem philosophicam, & ideo Toletus quest. 16. existimat sententiam Scoti esse temerariam, de qua censura modò non disputo. Chrysostomus loco citato, existimat suam rationem esse hac clariorem, atque eos qui dubitant de immortalitate animæ posse etiam dubitare an in meridie sit dies, neque fundamentum Vatabli aliquid habet efficacitatis, quia, vt diximus, in illo capite sermo est ex persona insipientis.

Sed potest aliquis pro Scoto obicere ex Augustino 13. de Trinitate, cap. 9. ait enim paucos cognouisse immortalitatem animæ. Respondetur tamen quòd expressè in eo cap. Augustinus affirmat aliquos ratione naturali inuenisse immortalitatem animæ; videtur autem loqui de his qui proprio labore huiusmodi cognitionem adepti sunt. Addi etiam potest quòd Augustinus ibi non loquitur de qualibet immortalitate, sed de immortalitate statum futuro post hanc vitam simul cum beatitudine.

Secundò obicit Scotus ex Gregorio lib. 4. moralium, in fine, qui adductis quibusdam rationibus pro immortalitate animæ, addit: Qui propter has rationes non vult credere, credat propter fidem; quasi supponat Gregorius rationes non esse omnino efficaces, quæ verba non inuenio apud Gregorium, & tamen quamuis sint illius, facile possunt explicari, neque enim affirmat Gregorius rationes esse inefficaces, sed cum ad fideles esset sermo, meritò potuit dicere, si quis non mouetur his rationibus, credat propter fidem.

Quæret aliquis, an bene Aristoteles ex operatione probauit immortalitatem animæ; dubiolum hoc propositum est, vt explicetur nonnulla, quæ circa hoc dixit Aristoteles. 1. enim de anima à textu 12. ponit aliquas propositiones. Prima est, si intelligere est imaginatio quædam, aut non sine imaginatione, non erit sine corpore. Secunda, si anima humana aliquam habet propriam operationem, fieri potest vt à corpore separetur: si autem nulla sit propria operatio animæ, separabilis non est.

Circa vltimam notandum est, multum laborare Themistocli. Auerroem, Ægidium & alios interpretes, in explicando modo argumentationis, quo vtitur Aristoteles, & mihi placet breuiter affirmare, illam ratiocinationem Aristotelis ratione materie esse bonam, sic docuit Apollinarius & alij, quânis etiam potest dici quod docuit S. Thomas, non esse ibi aliquam ratiocinationem, sed contineri duas propositiones, quæ possint deseruire ad inuestigandam animæ immortalitatem, quod alij etiam amplectuntur.

Secundò oportet explicare, quid intelligat Aristoteles nomine propriæ operationis. Pro quo notandum est, quòd licet omnes operationes vitæ procedant ab anima, tamen quedam sunt, quæ in corpore vt in subiecto, & organo recipiuntur, ac perinde pendet ab illo vt à causa materiali. Alia potest esse operatio, quæ & ab anima sit, & non recipiatur in corpore, atque aded nec pendeat à corpore, vt à subiecto, vel organo. Cum ergo Aristoteles ait, animam esse separabilem si habeat propriam operationem, de operatione propria loquitur. Secundo modo intelligendus est secundum S. Thomam & alios, & communiter recipitur à iunioribus, quamuis Toletus velit quòd loquatur Aristoteles de operatione, quòd neque à corpore vt obiecto dependeat, hæc autem, inquit ille, est cognitio intelligentiarum. Verum tamen (vt dicam suo loco) nulla est talis cognitio in hoc statu, & ideo de illa non potest explicari Aristoteles, & in his quidem propositionibus conditionalis est sermo Aristotelis. Quòd verò ipse senserit animam habere P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

A propriam operationem, colligendum est ex locis supra citatis, pro immortalitate animæ, ex mente Aristotelis.

Sed quæres, quomodo Aristoteles 3. de anima textu 30. docuerit intellectum nunquam intelligere sine phantasmate, videtur enim sequi ex mente illius animam esse mortalem.

Hoc argumentum aded efficacis visum est Caietano, vt propter illud dixerit Aristotelem his libris sensisse animam esse mortalem, quia lib. 1. loco citato, docuerat animam esse mortalem, si est imaginatio, vel non sine imaginatione.

Sed si hoc ita esset, vix posset à contradictione liberari Aristot. vt constat ex loco 12. cit. Metaphysica.

Secundò contra hoc est quòd si Aristot. 1. lib. de anima, textu citato, nomine propriæ operationis intellexerit eam quæ non pendet à corpore vt obiecto, quòd tenetur dicere Caietanus, ferè euidenter sequeretur supponi statum separationis, vel saltè pro hoc statu esse talem modum operandi: hoc autem secundum omnino pugnat cum experientia, illud verò magnum vitium esset in argumento. Tum etiam, quia (vt vidi-mus) ex operatione independenti à corpore vt à subiecto, colligitur independentia animæ à materia: ergo sufficit si nomine propriæ operationis hanc intelligat.

Ad dubium ergo propositum respondent aliqui, quòd Aristoteles 3. de anima, loco citato, dixit animam non esse sine imaginatione, quod intelligendum est pro hoc statu; cum verò 1. de anima dixit quòd si anima est phantasia, vel non sine illa, non est separabilis, intelligendus est, si pro nullo statu est sine illa: sed hæc explicatio etiam videtur inuolucere duplicè statum, illumque supponere, & ideo ex dictis possumus explicare Aristotelem. Pro quo notandum est, quòd tribus modis potest dici aliqua operatio pendere à potentia materiali, vno modo vt ab efficiete immediatè, sicut visio pendet à visu. Alio modo tanquam à proponente obiectum, sicut actus appetitus sensitui pendet ab operatione sensus interni. Tertio modo tanquam à concomitante, propter connexionem cum eadem anima, qua ratione (vt suo loco dicam) pendet intellectus ab operatione sensus interni, etiam postquam habet speciem obiecti; cum ergo Aristoteles dixit, quòd si anima aliquam habet propriam operationem, est separabilis, nomine propriæ operationis intelligit operationem independentem à potentia materiali, non tantum tanquam ab eliciente, sed etiam tanquam à proponente obiectum, ita vt aliquo modo solum pendere possit à potentia materiali propter concomitantiam, quam operationem habet reuera anima in hoc statu.

Cum verò dicit Aristoteles animam non esse separabilem si est phantasia, vel non sine illa, iuxta duos modos priores intelligendus est. At cum 3. de anima, ait non esse intellectum sine phantasia, iuxta tertium modum intelligendus est, & hanc explanationem meritò amplectuntur plures huius ætatis. legatur Aristoteles 1. de anima, textu 12. & 14.

DISPUTATIO VI.

MORALIS, & SCHOLASTICA.

An sit præceptum aliquod suscipiendi extremam unctionem in periculo mortis.

In hac controuersia communior opinio est nullum esse præceptum: citatur S. Thomas in 4. dist. 23. art. 1. quest. inculca 3. ad 1. X 2 &

& apertè sequitur Paludanus *ibi* *quæst.* 3. Soto *quæst.* 1. art. 1. Supplem. Gabrielis *quæst.* 1. *dub.* ultim. Syluester *verbo extrema vnctio, quæst.* 9. Nauarrus *in summa, c.* 22. num. 16. Caietanus *verbo vnctio extrema, Armilla eodem verbo, num.* 1. Victoria *in summa, num.* 2. 19. Ruardus *artic.* 12. Couarr. *in cap. alma mater, 2. part. §. 2. n.* 6. P. Suarez *tom.* 4. *in 3. part. disp.* 44. *sect.* 1. & alij huius ætatis communiter.

Et solet probari hæc sententia ex eo quòd non satis constat principium ex quo possit colligi tale præceptum, nam ex Scriptura non colligitur præceptum diuinum, quia ex Iacobo promulgante hoc Sacramentum, non deducitur, solum enim dixit, *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, &c.*

Item ex Conciliis, vel ex traditione Ecclesiæ non colligitur præceptum aliquod diuinum, vel Ecclesiasticum. Et Concil. Tridentin. *sess.* 14. agens de hoc Sacramento, solum dixit, non posse hoc Sacramentum à Christianis contemni sine peccato.

Secunda opinio fuit Petri de Soto *lectio* 2. de hoc Sacramento, qui agens de necessitate huius Sacramenti, planè videtur sentire esse præceptum, & indicat se loqui de præcepto diuino, quia suam sententiam probat ex testimonio Iacobi in sua epistola, & prudenter expendit vsum Ecclesiæ. nam Parochi, & ministri serid hortantur fideles in articulo mortis ad suscipiendum hoc Sacramentum. Expendit etiam necessitatem & vtilitatem Sacramenti huius in periculo mortis.

Et videtur sententia Magistri 4. *disp.* 23. vbi ait esse peccatum omittere hoc Sacramentum, vel ex contemptu, vel ex negligentia, vbi secunda particula indicat præceptum, & Bonauentura *ibi*, in expositione textus eandem sententiam videtur amplecti, quia verba illa Magistri, *ex contemptu, vel negligentia*, copulatiuè intelligit, & docet quòd ita loquitur de hoc Sacramento, sicut de Sacramento Eucharistiæ, & de Sacramento Eucharistiæ non est dubium esse præceptum.

Potest etiam probari ex Concilio Colonienfi anno 1536. *pag.* 7. *cap.* 50. dicens, est autem vnctio impendenda ex mandato Apostolico, *Infirmatur quis in vobis, &c.* Ponderandum est illud verbum, *ex mandato Apostolico*, & hanc sententiam viri docti, & pij huius ætatis probabilem putant.

Pro explicatione notandum est, propositum dubium posse intelligi de præcepto diuino positiuo, vel secundò de præcepto Ecclesiastico, tertio potest intelligi de præcepto charitatis propriæ, an obliget hominem in articulo mortis ad suscipiendum hoc Sacramentum extremæ vnctionis, cum sit remedium valde vtile, & periculum tam graue, & de his omnibus dicemus.

Circa primum de præcepto diuino videntur esse contrariæ opinionis, iuxta ea quæ supra retulimus. nam Magister sententiarum, Bonauent. & Petrus Soto supra citati planè videntur affirmare esse præceptum diuinum, & aliqui recentiores probabile putant. Alij verò cum communi opinione sentiunt non esse tale præceptum, quia non apparet testimonium aliquod, ex quo id possit efficaciter probari, & quod apud me magni momenti est pro communi opinione; quia si esset tale præceptum, cognitum planè esset ab Ecclesiâ, & tamen communiter homines etiam docti existimarunt non esse tale præceptum; quod bene explicuit P. Suarez *suprà*, qui citat Concil. Tridentin. quod *sessio* 14. agens de hoc Sacramento, solum dixit non posse hoc Sacramentum à Christianis contemni, sine culpa;

A quod etiam alia Concilia docuerant, quæ citat P. Valentia *tom.* 4. agens de hoc Sacramento, & interpretes loci Iacobi supra citati. Verba Iacobi solum explicant de exhortatione, & consilio, & hæc sententia mihi est probabilior, & magnæ auctoritatis est sensus D. Thomæ *in 4. loco citato*, vbi dixit hoc Sacramentum non esse de necessitate salutis; intelligit autem non de necessitate medij, sed de necessitate præcepti, loquitur enim de illo sicut & de Sacramento confirmationis, de quibus nunquam aliquis dixit, hæc duo Sacramenta esse de necessitate medij; quis autem existimet S. Thomæ ignorasse præceptum aliquod affirmatiuum diuinum (si esset) huius Sacramenti, in re tam vtili, morali & ad praxim pertinenti.

B Sed placet aduertere hoc loco contrariâ opinionem nullam mereri censuram, neque vllus, quem viderim, hæcenus illam reprehendit tamquam censura dignam, sed solum vt falsam: & ad excusandum illam à censura, magni momenti est auctoritas Magistri, & Bonauenturæ, Petri Soti, & aliquorum recentiorum, qui dixerunt illam esse probabilem: & licet probabiliora & veriora sint fundamenta communis opinionis, tamen, simpliciter loquendo, non videntur probare opinionem Petri Soti esse dignam censura.

Circa secundam partem de præcepto Ecclesiastico etiam videntur esse diuersæ opiniones. nam S. Thomas, & alij, quos citat & sequitur P. Suarez *suprà*, simpliciter negant præceptum huius Sacramenti & omissionem eius non esse peccatum, nisi fiat ex contemptu, vel sit scandalum.

Alij verò videntur sentire esse præceptum saltem Ecclesiasticum huius Sacramenti, & videtur colligere ex cura quam habet Ecclesiâ per suos ministros exhortandi homines in periculo mortis existentes, ad suscipiendum hoc Sacramentum.

Sed in hac cõtrouersia mihi etiam est probabilius non esse tale præceptum Ecclesiasticum, quia non vido testimonium aliquod Conciliorum, vel Pontificum, ex quo possit colligi tale præceptum, & in hac & similibus materiis non est aliquid de præcepto affirmandum sine graui & sufficienti fundamento.

Neque ratio contrariæ opinionis efficax est, quia cura illa & exhortatio oritur ex magna vtilitate huius Sacramenti, & periculo infirmi.

Circa tertium aliqui videntur sentire etiam in tali articulo præceptum propriæ charitatis, non obligare hominem ad sumendum tale remedium, quantumuis vtilissimum, & in grauissimo periculo, quia per confessionem, & sumptionem Eucharistiæ, potest quis consequi vitam æternam, & per alia opera virtutum quæ fieri possunt in eo articulo; ita philosophatur P. Suarez *sect. citata num.* 4.

Alij verò indicant in eo articulo præceptum propriæ charitatis obligare hominem ad susceptionem extremæ vnctionis, propter magnam vtilitatem & efficacitatem huius Sacramenti, ad vitandum periculum æternæ damnationis, & huic opinioni fauent, Maior, Paludanus & Ruardus *infrà* citandi, quia in sola negligentia suscipiendi Sacramentum putant esse peccatum graue, & eodem modo fauet Michaël Episcopus Merispurgensis loco *infrà* allegando, & explicari potest, quia licet per alia sacramenta possit homo comparare gratiam ad vitam æternam, tamen negari non potest hoc Sacramentum specialiter institutum fuisse à Christo ad peculiarem effectum pro extremo periculo vitæ in ordine ad consecutionem vitæ æternæ. legatur P. Valentia *romo 4. disp.* 8. *quæst.* 1. *punct.* 1. *obiectione* 6. Vnde non mirum si facta institui

institutiõne huius Sacramenti charitas supernaturalis propria obliget ad sumendum hoc Sacramentum, quando commodè fieri potest, & licet alia opera virtutum ex gratia Dei possint iuare ad consequendam vitam æternam, tamen non semper sunt ita facilia, neque efficacia, sicut Sacramentum est efficax ex opere operato; & ideo meritò Sancti Patres & Concilia, quæ citat P. Valentia *loco citato*, docent hoc Sacramentum ministrandum esse in extremo periculo vitæ, ad quod horrantur Sacerdotes ad ministrandum, & infirmos ad suscipiendum, & Concilium Tridentin. *loco supra citato*, meritò dixit non posse contemni hoc Sacramentum sine peccato, quod potest explicari, quia Concilium non videtur solum loqui de contemptu huius Sacramenti expresso, quatenus est res sacra, & Sacramentum à Christo institutum, quia hoc sensu res est certissima, & idem dici potest de qualibet alia re sacra, sed videtur Concilium ita loqui de hoc Sacramento propter peculiarem effectum eius, & periculum infirmi existentis in extremo vitæ, & fortè loquitur Concilium de contemptu solum virtuali & generali incluso in negligentia, & propter prædictam rationem de periculo damnationis æternæ, concedit P. Suarez *suprà* *sectio* citata, *num.* 7. posse esse obligationem suscipiendi hoc Sacramentum ortam ex præcepto propriæ charitatis, in casu quo infirmus non possit suscipere aliud Sacramentum penitentia, vel Eucharistiæ, vt *infrà* referemus. Et eodem modo videntur loquuti Magister & Bonauentura supra citati. Et difficile apparet quòd possit quis ex negligentia omittere susceptionem huius Sacramenti sine aliquo peccato, agnoscens periculum suum, & efficacitatem huius Sacramenti, & quòd sit aliqual peccatum, manifestè videtur sentire P. Suarez *num. citato*, vbi licet neget esse peccatum mortale sine causa omittere susceptionem talis Sacramenti, tamen manifestè concedit esse prodigalitatem quandam spiritualem; quibus verbis significat esse peccatum veniale prodigalitatè spiritualis: at verò si semel admittamus esse peccatum talem omissionem, probabilius videtur esse peccatum graue, propter magnitudinem periculi, & insignis vtilitatis huius Sacramenti.

Ergo propter hæc omnia hæc posterior opinio à multis viris doctis huius ætatis iudicatur valde probabilis, de cuius probabilitate aliis iudicium relinquo.

Sciendum verò est, autores communiterque minus negent præceptum huius Sacramenti, sentire, & docere posse ex accidenti esse peccatum mortale omissionem huius Sacramenti, nempe si talis omisio consideratis circumstantiis esset causa scandali, id est, quando ex illa alij inducerentur ad graue aliquod peccatum, iuxta generales regulas scandali, de quibus diximus 2. 2. *tom.* 1. *ad quæstionem* 43. sed hoc peccatum scandali rarò contingere in hac materia.

Vtremus docent autores posse esse peccatum mortale, si quis voluntariè omittat susceptionem huius Sacramenti, ex graui contemptu. Putant autem nonnulli sufficere ad contemptum graue in hac materia, si quis sciens & volens nolit recipere hoc Sacramentum, licet ad id solum moueatur ex notabili negligentia, seu accidia, aut ex aliquo timore humano, ita sensit Maior 4. d. 23. vbi legi potest Richardus, & Michaël Episcopus Merispurgensis *in Catechis. concione* 75. & 76. & Ruardus *art.* 12. dixit vix posse aliquem excusari à peccato mortali, P. Luisij de Torres *sect. disp.* Pars I I.

A qui ex graui negligentia Sacramentum hoc prætermittit, qui autores manifestè videntur supponere esse aliquod præceptum huius Sacramenti pro illo articulo, aliàs sola negligentia rei non præceptæ non sufficit ad peccatum mortale, neque ad contemptum talis rei, vt bene contra hos autores arguit P. Suarez *sect. citata, num.* 6. Et ideo P. Suarez affirmat necessarium esse vt quis parui pendat Sacramentum hoc, & fructus eius, qui modus contemptus vix potest in aliquo reperiri sine hæresi, vel errore circa tale Sacramentum, & propter hoc ego supra dicebam Doctores loquentes de peccato ex contemptu loqui de contemptu virtuali incluso in sola negligentia, quæ si non sit circa rem præceptam vix poterit esse peccatum graue.

B Et iuxta dicta possunt intelligi verba Concilij Colonienfis sub Adelphoro *cap. ultimo*, quæ sic habent. Relatum nobis in Concilio est impios quosdam homines infirmitatis suæ tempore vnctionem sacram respuisse ac contempisse; quamobrem statuimus, vt si quis Sacramentum illud nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum contempserit, Ecclesiastica careat sepultura. Ponderandum autem est Concilium loqui de hominibus impiis, non dicitur autem impius bonus fidelis, ob solam negligentiam sine prauo iudicio intellectus. Item illud verbum *respuisse* plus dicit quam solam negligentiam.

C Vult autem P. Suarez. sic esse intelligendum Nauarrum *in summa, cap.* 21. *num.* 57. vbi dicit peccare infirmum qui ex contemptu non petit hoc Sacramentum: sed arbitror Nauarrum non loqui de contemptu expresso & formali orto ex prauo iudicio, hic enim hominibus fidelibus & Christianis, qui piè susceperunt Eucharistiæ, nõ facile occurrit: videtur ergo Nauarrus loqui de contemptu virtuali, & generali incluso in negligentia, atque adco videtur supponere talem negligentiam esse contra aliquod præceptum, quo etiam modo alij loquuntur; ac proinde eodem modo Nauarrus & alij sunt intelligendi; & eodem modo loquitur Nauarrus de peccato patris, quando non petit hoc Sacramentum filio conferendum, qua fide filius laborat extremo periculo mortis.

Tertium casum assignat Paludanus 4. *distinct.* 23. *quæst.* 1. *art.* 3. *conclus.* 4. quando infirmus ex vna, vel altera causa non possit recipere alia Sacramenta, vel sacerdos nolit illa ministrare, aut non posset, & posset ministrare hoc Sacramentum extremæ vnctionis, quem casum data hypothesi admittit P. Suarez, & vult tunc esse obligationem ex charitate propria, propter rationem supra à nobis relatam ex vtilitate Sacramenti, & necessitate infirmi, & quia in hoc casu tale Sacramentum videtur medium necessarium ad comparandam vitam æternam.

Tandem placet hoc loco admittere in fauorem opinionis Petri Soti, non solum illum eam tradidisse, vt aliqui recentiores pronunciant, quia, vt vidimus, eam tradidit Magister & Bonauentura locis supra citatis, vt rectè expendit P. Suarez *sect. citata*, referens opinionem Petri Soti, & vt supra vidimus, fauent huic opinioni Maior, Paludanus & Ruardus, Nauarrus, & Michaël Episcopus Merispurgensis, & admittunt saltem vt probabilem opinionem

Petri Soti viri docti huius temporis.

Plura de hoc præcepto in materia de extrema vnctione dicentur.

DISPUTATIO VII.

SCHOLASTICA, & MORALIS.

Ad explicandum aliquo modo naturam humilitatis ex aliquibus effectibus illius.

DVBIUM I.

Quo sensu sint intelligenda verba S. Iohannis Climaci, dicentis cap. de humilitate, Humilitas est gratia sine nomine.

N hoc dubio posset aliquis existimare humilitatem dici gratiam sine nomine, eo quod sub nomine isto humilitatis non fuerit cognita à Philosophis gentilibus, ut dixi 1. parte selectarum, disputatione de hac re, ubi retuli hanc virtutem fuisse cognitam à Gentilibus sub nomine moderationis, vel simili, ut sentit Origenes homil. 8. in Lucam 19m. 3. quem sequutus est S. Thom. 2. 2. quest. 161. art. 4. in argumento sed contra, & P. Vazquez, quem ibi citavi, sentit humilitatem cognitam à Philosophis sub nomine magnanimitatis, putat enim humilitatem esse partem subiectivam magnanimitatis. S. Thomas verò quest. citata, artic. 4. ad 3. sentit humilitatem esse partem potestativam magnanimitatis, de qua controuersa dixi 2. suo loco.

Uterius, quia humilitas est virtus magna & nobilis, & tamen nomen ipsum humilitas significat abiectionem & vilitatem, & ita videtur carere nomine conuenienti suæ naturæ.

Præterea potest dici sine nomine, eo quod eius excellentia tanta est, iuxta doctrinam Patrum, ut non facile explicetur quouis nomine; sicut dici solet de aliis rebus nimis excellentibus.

Sanctus Iohannes Raythu super gradum 26. Iohannis Climaci, habetur tom. 5. Bibliotheca magna Parisiensis, explicat humilitatem dici gratiam sine nomine, quia humiles viles se esse putant, & ideo coram Deo nihil se esse cognoscunt & sentiunt, id est, humilis verus & perfectus agnoscens suam inutilitatem coram Deo, nullo nomine nobili se dignum putat, neque illud querit cuius contrarium contingit in superbo, qui & desiderat nomen honorabile, siue sanguinis, siue tituli, aut dignitatis, vel officij, & hoc pertinet ad octauum gradum humilitatis assignatum à D. Benedicto, & quia nomen apud Latinos plures habet significatus, eorum aliqui plurimum quadrant in hunc locum & materiam, nomen enim solet sumi pro cognitione, & humilitas est gratia sine nomine, quia humilis nōdum ab aliis cognoscitur sub aliqua ratione honorabili. Itē nomē significare solet generositatem & nobilitatē; quam tamen humilis, etiam si illam habeat, contendit occultare, neque ab aliis ea ratione vulgo honorari. Uterius nomen non semel apud Tullium ad Atticum pro debito sumitur; & humilitas est gratia sine debito, quia humilis corde & verè nihil putat sibi ab aliis deberi, quia suæ vilitati & nihilitati indicat nihil esse debitum nisi contemptum, & ex hoc oritur alius effectus humilitatis, nempe insignis gratitudo, quam habet humilis, propter quodlibet beneficium sibi collatum, quantumvis exiguum, illud enim humilis iudicat magnum comparatum suæ vilitati. Dicit etiam potest gratia sine debito,

A eo quod humilis soluit omnia quæ debet, facile & libenter, Deo timorem & amorem, quod pertinet ad 12. gradū humilitatis, superioribus obedientiam, quæ pertinet ad tres gradus humilitatis, nomen, decimum & vndecimum. Item soluit quæ debet legibus sibi conuenientibus, quod pertinet ad sex priores gradus humilitatis. Item soluit quæ debet virtuti humilitatis, quod pertinet ad septimum & octauum gradum. Sunt autem gradus. Primus corde & corpore humilitatem ostendere, secundus ut pauca voce non clamorosa quis loquatur, tertius ut non sit facilis ad risum, quartus silentium donec interrogetur, quintus communis regulæ observatio, sextus credere & pronuciare se

B omnibus viliozem; septimus ad omnia inutilem & indignum se credere, octauus confessio peccatorum, nonus experientia patientiæ in omnibus, decimus ut cum obedientia se subdat maiori, vndecimus ut voluntatem propriam non delectetur implere, duodecimus ut Deum timeat, & memor sit omnium præceptorum. Et de nomine debiti statim nonnulla subiciemus. Ex his etiam possunt intelligi quæ de gradibus humilitatis docuit Bernardus. Præterea nomē significare solet dignitatem, & humilis ante Deum se cognoscit sine vlla dignitate, & respectu hominum nullo modo illam querit, neque appetit, neque vult acceptare: sed cognito thesauro humilitatis, & seruato in abscondito cordis omnia quæ habet vendit, id est, contemnit omnia secularia desideria & carnales affectus, ut emat prædictum thesaurum, & pretiosam margaritam virtutis humilitatis.

C Et ex dictis facile intelligitur quod dixit Augustinus tomo 9. in lib. de penitentia medicina, cap. 1. quod humilis est qui eligit habitare in domo Domini magis quam habitare in tabernaculis peccatorum: hoc autem provenit ex eo quod humilis non vult secularium honores, vel dignitates, neque ab illis cognosci, sed in domo Domini abscondi, & in secreto viuere.

Et ex eadem natura humilitatis oritur quod dixit S. Thomas 2. 2. quest. 161. artic. 1. quod humiles timentes & verecundati consueverunt maximè oculos deprimere, quasi non non audentes se aliis comparare, & ideo à contrario extollentiam oculorum dici signum superbiæ.

Deinde ex humilitate oritur quod humilis, qui veram habet sui cognitionem coram Deo quantum est ex se omnibus se subiciat, iuxta illud ad Philippen. 2. in humilitate superiores sibi inuicem arbitantes.

Et iuxta dicta facile erit explicare aliquos gradus humilitatis assignatos à D. Benedicto, de quibus S. Thomas quest. citata, artic. 5. & generatim iam de omnibus diximus.

Et secundum doctrinam traditam addere possumus ad maiorem explicationem, humilem verè soluere omnia quæ debet; nam Deo amorem tribuit & obedientiam, superioribus obedientiam, pauperibus misericordiam, æqualibus affabilitatem & vrbantatem, constitutis in dignitate honorem, parentibus pietatem, benefactoribus gratitudinem, amicis mutuam benevolentiam, & omnibus charitatem; igitur humilitas gratia est sine debito, quia humilis, ut dixi, paratissimus est ad soluendum, neque vult alicui aliquid debere, nisi adiuuicem diligat, iuxta Paulum.

E Ex quo facile intelligitur causa, propter quam etiam si humili plures occurrant obedientiæ, non prematur, neque anxietate affligatur, quia diues est ad soluendum ex gratia Dei, & maximè inclinatur ad solutionem: è contratio autem etiam ab

ab aliis non honorètur, non afficitur tristitia, neque ira, quia agnoscit nihil sibi deberi, quod facile in aliis materiis potest intelligi.

Post hæc omnia placet secundum veram Theologiam explicare, quomodo humilitas possit dici gratia sine nomine, sciendum enim est peculiare esse virtutis humilitatis, ut prohibeat ipsum humilem se appellare humilem, & hoc propter vitandum periculum vanæ gloriæ; itaque tribuit effectum formalem humilis, & prohibet ut ipsa persona se appellet humilem, neque desideret, aut velit, aut permittat ita se appellari ab aliis, quod, ut dixi, peculiare est huius virtutis, non aliis, v.g. iustitia facit hominem iustum, sed non prohibet illum hominem iustum se appellare; hæc enim prohibitio pertinet ad humilitatem, & idem est de aliis virtutibus.

Sed quæret aliquis, quomodo ergo Christus se appellauit humilem, dicens Matth. 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Responso est facilis, quia Christus per hoc non exponebatur alicui periculo peccati, vel defectus, sed veritatem pronuntiabat, & docebat discipulos & horitabatur ad imitandam sui humilitatem, & mansuetudinem.

DVBIUM II.

Quo sensu dicatur penitentia, humilitas spiritus, annihilans peccatum. Gregor. homil. 22. in Ezechielem.

P Rædicta verba Gregorij adduxit S. Thomas in additionibus ad 3. partem, quest. 1. art. 1. ex 4. sententiar. disp. 17. quest. 2. ut notat in tomo de penitentia, ad citatam questionem, & articulum, disput. 15. dub. 1. & hæc loquutio inuat ad cognoscendam perfectionem humilitatis. Possunt autem prædicta verba intelligi ita, ut per humilitatem explicetur natura penitentia, tanquam per effectum, vel tanquam per causam; potest enim contingere ut humilitas vera interdum oriatur ex penitentia & contritione; aliquando verò e contrario, ex humilitate potest oriri confessio peccatorum, qua ponitur actus humilitatis à S. Benedicto, siue sit elicitus ab humilitate, siue imperatus, nam, ut docuit S. Thomas art. citato dub. præcedenti, actus humilitatis assignati à S. Benedicto, aliqui sunt elicitus ab humilitate, quia sunt proprii illius; alij dicuntur imperati, quia sunt proprii aliarum virtutum ad eos; tamen frequenter mouet humilitas, & homo illos facit ex motione, & imperio humilitatis.

Ponendum deinde est humilitatem disponere ad remissionem peccati, & ita S. Thomas quest. illa 161. art. 5. ad 1. dixit peccatum per humilitatem remitti, & adducit illud publicani Luca 18. & affirmat S. Thomas quod merito humilitatis descendit iustificatus in domum suam; quæ verba S. Thomæ intelligenda sunt de merito de congruo, & per modum dispositionis.

Et tomo de gratia disp. 3. de merito, dub. 3. cum multis Scholasticis probauimus opera ex gratia facta posse esse meritum de congruo iustificationis. Tertullianus lib. 4. contra Marcion. cap. 18. id docuit, loquens de penitentia Magdalene, Ambrosius sermone de elemosyna, & sermone de penitentia, loquens de filio prodigo. Hieronymus libro 2. contra Pelagianos ait. *Qui peccata simpliciter confretur humilitate, meretur clementiam Saluatoris.* Circa quæ verba duo ponderanda sunt, alterum est quod confessionem manifestè indicat esse actum humilitatis: alterum quod apertè dicit humilitate mereri cle-

A mētiam Saluatoris, hoc est, misericordiam, & remissionem peccatorum. Idem Cyprianus serm. 6. de oratione Dominica. Gregorius in 1. Regum lib. 3. cap. 4. & eandem doctrinam sæpe tradit August. epist. 89. q. 4. & tractatu 44. in Iohann. & epistola 105. generalem rationem assignauimus loco citato, desumptam ex conuenientia, & congruitate operis ex gratia facti cum remissione peccati & iustificationem.

Item potest dici annihilare peccatum, quando mouet ad perfectam contritionem supernaturalem, quæ vel est vltima dispositio, vel forma expellens peccatum, & omnino destruens maculam peccati, ac proinde destruens dignitatem pœnæ æternæ, ut diximus in materia de penitentia. Præterea, ut in eadem materia diximus, interdum contritio potest esse ita perfecta, ut non solum expellat & auferat dignitatem pœnæ æternæ, sed etiam ita emundet animam, ut non relinquit in illa reatum alicuius pœnæ temporariæ; & quia auferit culpam, & dignitatem pœnæ, omnino potest contritio dici annihilare peccatum, & humilitas quatenus imperat contritionem, & penitentiam perfectam.

Sed oportet ampliùs explicare vim & significatum illius verbi *annihilare*, & secundum veram & propriam philosophiam non dicitur annihilatio sola destructio & corruptio alicuius formæ; sed necessaria est etiam destructio subiecti illius formæ: hoc autem moraliter facit humilitas quæ subiectum suum reddit moraliter in nihilum, verissima cognitione intellectus, & perfecto contemptu voluntatis, iuxta ea quæ supra diximus de natura humilitatis quantum ad cognitionem & affectum personæ humilis.

Sed cum peccatum sit nihil, non potest annihilari, nisi per aliquod esse contrarium, sicut esse annihilatur per non esse, & ita in hac annihilatione homo amittit moraliter esse naturale affectuum, & acquirit esse quoddam supernaturale humilitatis, contritionis, & gratiæ iustificantis, & quia humilitas, penitentia, & iustificatio oriuntur tanquam ex radice à primo auxilio gratiæ, ideo S. Thomas 4. disp. 17. quest. 3. art. 2. quæstione 3. ad 3. attribuit contritionem attributo Dei, quod est misericordiam, nam primum auxilium gratiæ datur homini ex pura misericordia Dei, & Christi.

Uterius notandum est rectè dici per contritionem perfectam annihilari peccatum, contra hæreticos, quos damnat Concil. Tridentin. sessione 5. §. penultimo, qui dicebant per iustificationem non tolli omnino peccata, sed radi, vel non imputari.

Præterea in prædicto verbo *annihilare* significatur quidam effectus moralis humilitatis. nam cæteræ virtutes morales non annihilant passiones, propter quod Bernardus sermone 58. in Cantica, inquit, *credite mihi, & vitia putata repullulant, & effugata redeunt, & extincta denno reuiuiscunt, & sopita denno excitantur.*

E Et pseudo-Augustinus lib. 2. de visitatione infirmorum cap. 5. de peccatis loquens dixit, si denudentur cum penitentia euanescunt, & in nihilum redigenda ordine competenti. Ponderetur illud verbum *in nihilum*.

Et propter magnam excellentiam humilitatis dixit Ambros. lib. 8. in cap. 17. Luca, nihil excelcius humilitate, quæ tanquam superior nescit extolli, quia nemo id affectat quod intra se iudicat. Quæ verba ita sunt intelligenda, ut humilis nesciat se ipsum extollere & exaltare, exaltabitur tamen qui se humiliat à Deo, iuxta promissionem Christi, *qui se humiliat exaltabitur*; quod explicat S. Thom. dicta q. 161. art. 5. ad 3. ideo promitti exaltationem humili, quia

humilitatis proprium est contemnere sublimitatem A
ter renam. Et Augustinus libro de penitentia, Ne pu-
tes eum qui se humiliat semper iacere, cum dictum
sit exaltabitur. Et verba citata Ambrosij possunt in-
telligi ita vt humilitas dicatur excellior omnibus
honoribus & dignitatibus purè humanis, hæc enim
omnia humilitatis proprium est contemnere, & sub
se habere; meritò ergo dicitur superior, & illi pro-
mittitur honor spiritualis. Quomodo verò etiam si
tanta sit excellentia humilitatis, non sit tamen po-
tissima virtutum, explicuit S. Thomas q. illa 161.
art. 5. vbi ad 2. explicat humilitatem dici fundamen-
tum aliarum virtutum, quatenus remouet impedi-
menta quæ possunt impedire ædificium spirituale
aliarum virtutum, & ita remouet quod vanum est B
& infirmum. Sicut in ædificio corporali, antequam
proiciantur lapides fundamenti, aufertur quidquid
vanum est, & parum firmum & mobile & incon-
stans, ita humilitas moraliter aufert superbiam &
vanam estimationem propriam, & inordinatum af-
fectum honoris, donec constituat hominem quan-
tum ad cognitionem & affectum, in abyssò & lati-
tudine nihilitatis, ex quo etiam intelligitur quod
suprà dicebamus, humilitatem iuuare ad annihilan-
dum peccatum.

Constituit etiam hominem beatum, nam secun-
dum Augustinum in illud, *Beati pauperes spiritu*, &
alios qui eum sequuntur, prima beatitudo est humi-
litas, beatitudo autem vera coram Deo, quanto per-
fectior est in hac vita, minus admittit peccati.

Et humili in Scriptura promittuntur plura. Apo-
calyps. 2. in fine, promittitur stella matutina, Beda &
alij ibi intelligunt Christum qui in eodem Apoca-
lypsi dicitur stella matutina. Richardus gratiam
sanctificantem, vel visionem Dei, quæ duo pugnant
cum peccato. Ioachimus donum scientiæ, quæ etiam
iuuat ad cognitionem necessariam in humili. Potest
etiam intelligi nomine stellæ matutinæ Beatissima
Virgo, sic enim appellat eam Ecclesia & Patres, &
est verè mater & Regina humilium, quæ verissimam
habuit cognitionem propriæ nihilitatis, ex
solis naturæ viribus, & ita dixit, quia respexit Do-
minus humilitatem ancillæ suæ, Græci Codices habent,
quia respexit Dominus nihilitatem ancillæ
suæ, expendatur illa vox nihilitatem.

Alij explicant de Ioanne Baptista, cuius fauor
promittitur humilibus, & à Patribus solet appellari
stella matutina, quæ significabat Christum solem
iam iam præsentem. Rursus non desunt qui per stel-
lam matutinam intelligant Angelum custodem,
nam Angelij in Scriptura & Patribus nomine stel-
læ solent significari, & cum sancti Angeli sint verè
humiles, inclinantur ad ferendum auxilium homi-
nibus humilibus.

Et Chrysostr. homil. 33. super Ioann. dixit humilita-
tem esse principium beatitudinis, quod intelligen-
dum est, quia humilitas in hac vita est beatitu-
do imperfecta, & principium futuræ beatitudinis
perfectæ in alia vita. Et Ambrosius sermone 111.
dixit, Quisquis cupit diuinitatis tenere

fastigia, humilitatis
ima sceleretur.

* * *

DISPUTATIO VIII. SCHOLASTICA, & MORALIS.

De gratiarum actione, qui est actus
religionis.

D V B I V M I.

Quis sit sensus Pauli 1. ad Timotheum 2.
enumerantis partes
orationis.

AVLYS 1. ad Timotheum 2. sic ait,
Obsecro igitur omnium primum fieri ob-
secrationes, orationes, postulationes, gra-
tiarum actiones pro omnibus hominibus.
S. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. ult. expo-
nit hunc locum Pauli, & dicit, per orationem intel-
ligi ascensionem mentis in Deum. Secundò ponitur
petitio quæ est idem quod postulatio. Tertio loco
ponitur obsecratio, qua significatur ratio petendi
ex parte Dei, id est, eius sanctitas. Quartò ponitur
gratiarum actio, quæ est ratio petendi ex parte ho-
minis.

Refert etiam S. Thomas explicationem prædicti
loci ex Cassiano collatione 9. cap. 11. 12. & 13. vbi di-
citur quòd obsecratio est imploratio pro peccatis,
oratio cum aliquid Deo vouemus, postulatio cum
pro alijs petimus.

Non desunt interpretes qui putent tres illas vo-
ces, obsecrationes, postulationes, & orationes, idem
omnino significare, ita Theophylactus & Gagneus
ibi, & indicat Chrysostr. Sed interpretes com-
muniter putant eas voces non omnino idem signi-
ficare, quamuis diuersa ratione explicent, & ita no-
ster Mariana in eum locum Pauli dixit, eas voces
non esse synonymas, & idem docuit P. Suarez lib. 3.
de oratione cap. 2. num. 8. qui duos affert modos expli-
candi eas voces, alter est quem ex D. Thoma retuli-
mus: alter vt illis vocibus explicentur humiliatio,
confessio, petitio, & gratiarum actio.

Et licet in oratione possint exerceri alij actus vel
religionis, vel aliarum virtutum, de quibus alibi di-
cendum est, tamen Paulus loco citato non intendebat
referre omnes actus qui possunt in oratione inter-
ueniri, vt bene docuit P. Suarez lib. 3. cap. 1. num. 11.

Notandum deinde est quod notant interpretes,
Paulum in citato loco specialiter loquutum fuisse de
his, quæ sunt in orationibus publicis Ecclesiæ; non
est autem dubium eisdem actus posse reperiri in
oratione priuata, siue vocali, siue mentali.

Notandum deinde est quod S. Thomas in cita-
tum locum Pauli lect. 1. peculiari alio modo exponit
E verba Pauli, vt obsecratio referatur ad difficilia im-
petranda, v. g. ad conuersionem impiorum: oratio
quando pro illis iam iustificatis imploramus gra-
tiam vt proficiant, postulatio vt præmia meritorem
illis retribuatur, & pro beneficiis iam acceptis gra-
tiarum actio; sed prior modus, quem in citato arti-
culo tradit S. Thomas, frequentius recipitur ab
Scholasticis.

Notandum etiam est non esse necessarium in om-
ni spatio orationis efficere omnes quatuor actus
prædictos, siue loquamur de oratione vocali, siue de
mentali, sed vel vnus, vel aliquis eorum possunt
exerceri ex deuotione, vel necessitate orantis, vel ex
alia rationabili causa.

Restat

Restat aliquid dicere de ordine horum actuum A
in oratione seruando, de quo iam iam dicemus; po-
nimus autem hos actus esse virtutis religionis.

D V B I V M II.

Quis ordo seruandus sit in prædictis actibus.

Ponendum est, in oratione publica Ecclesiæ ser-
uandum esse ordinem assignatum à Pontificibus
in Missali, vel in Breuiario, & S. Thomas posuit
exemplum in oratione quæ dicitur sanctissimæ Trini-
tatis, quæ talis est: *Omnipotens sempiternus Deus, qui
dedisti famulis tuis in confessione vera fidei æternam Trini-
tatis gloriam agnoscere, & in potentia Trinitatis orare
vnitatem: præsta quesumus vt eiusdem fidei firmitate ab
omnibus semper muniamur aduersis. Per Dominum nos-
trum Iesum Christum, &c.* Circa quæ S. Thom. in illis
verbis, *Omnipotens sempiternus Deus*, agnoscit oratio-
nem quæ dicitur eleuatio mentis in Deum: in illis
verbis, *qui dedisti famulis tuis, &c.* recognoscit gratia-
rum actionem, quia in illis recognoscitur benedi-
ctio: illa verba, *præsta quesumus*, pertinent ad po-
stulationem: *per Christum Dominum nostrum*, pertinent
ad obsecrationem. Et ex his constat secundum men-
tem D. Thomæ, Ecclesiæ in prædicta oratione non
seruasse ordinem assignatum à Paulo loco cit. 1. ad
Timoth. 2. nam ibi Paulus ponit gratiarum actionem
vltimo loco, S. Thomas autem in prædicta oratione C
Trinitatis assignat secundo loco gratiarum actio-
nem, & in qualibet oratione Ecclesiæ obseruandum
est quod dixi, nempe ordinationem partium illius
ex voluntate Pontificis; in oratione verò priuata
variis modis solent orantes ordinare actus illius:
communiter autem, qui exercent officium orandi,
incipere solent ex consilio Patrum spiritualium,
qui de hoc tractant à petitione qua petunt à Deo
gratiam, vt tempus illud & spatium quod contem-
dant consumere in exercitio orationis, & medita-
tionis, fiat ad maiorem gloriam Dei, & vtilitatem
ipsius orantis. legantur exercitia spiritualia S. P. no-
stri Ignatii à Pontifice approbata, & laudata, per
quæ, Deo adiuvante, S. noster Ignatius & Societas D
Iesu mirabiles fructus in Ecclesia fecerunt, & faci-
unt quotidie. In alijs verò actibus non est ordo
aliquis ex præcepto seruandus.

Peculiaris autem difficultas est, quam tetigit
S. Thomas q. illa 83. art. vltimo citato, an gratiarum
actio debeat esse prior petitione, communiter enim
gratiarum actio solet poni in fine orationis, & me-
ditationis, iuxta ordinem assignatum à Paulo loco cit.
1. ad Timoth. 2.

Ex alia verò parte idem Paulus ad Philippenses 4.
dixit, *in omni oratione cum gratiarum actione petitiones
vres immotescant apud Deum*, vbi prius assignat gratia-
rum actionem, quàm petitionem, & S. Thomas art.
citato, prius ponit gratiarum actionem, quàm peti-
tionem, & ita explicat partes orationis ibi relata
sanctissimæ Trinitatis.

Et idem S. Thomas in citata verba ad Philippen-
ses 4. eandem doctrinam tradit, dicens, in omni ora-
tione Ecclesiæ inueniri quatuor. Primò inuocatur
Deus, secundò commemoratur diuinum benefi-
cium, tertio petitur beneficium, quartò ponitur ob-
secratio per Dominum nostrum, &c. vbi manifestè
ponit gratiarum actionem secundo loco, & petiti-
onem in tertio. Vbi per obsecrationem, quæ ponitur
primo loco, intelligit orationem quæ fit cum con-
tellatione diuinæ sanctitatis, quam art. illo vltimo ci-
tato quæstionis 83. dixit esse rationem ob quam nos

petimus, & quæ tenet se ex parte Dei: ponit autem
secundo loco gratiarum actionem per commemo-
rationem beneficij, quia in gratis de beneficiis ac-
ceptis indignus est vt alia accipiat, & ideo vult vt
gratiarum actio pro beneficiis acceptis sit prior peti-
tione noui beneficij; prædictam verò obsecrationem
per Dei sanctitatem dicit S. Thomas in citatum locum
ad Philippenses 4. esse actum humiliantis se, & addu-
cit illud Prouerb. 18. *cum obsecratione loquitur pauper.*

Et S. Bernardus de Christo loquens ait, sicut de
veteribus beneficiis terminandis, sic de nouis inci-
piendis Christus gratias egit, citatur à Gabriele le-
ctione 36. in canonem, de quo non nihil infra.

In hac difficultate existimo, optimam dispositio-
nem esse ad petendum noua beneficia in oratione
elicere aliquem actum gratitudinis, & ita S. Tho-
mas in citatum locum ad Philippenses 4. dixit gratitudi-
nis actum esse priorem petitione, quia ingratus cir-
ca priora beneficia non est dignus nouis beneficiis
accipiendis, & P. Suarez libro 2. de oratione c. 3. num. 7.
in fine, dixit, quòd gratitudo de recepto beneficio
disponit ad nouum recipiendum, & maximè placet
benefactori, & vt dixit S. Thom. 2. 2. quæst. illa 83. art.
vltimo, sicut ratio petendi aliquid ex parte Dei est
eius sanctitas quam orans allegat pro titulo suæ pe-
titionis; ita inquit sanctus Thomas, gratitudo pro
acceptis beneficiis est ratio alleganda ex parte oran-
tis, quam doctrinam rectè agnouit S. noster P. Igna-
tius, qui in principio examinis docuit, primò facien-
das esse gratias pro beneficiis acceptis, deinde pe-
tenda noua beneficia.

Secundò existimo gratiarum actionem, quæ ab
autoribus agentibus de partibus orationis assigna-
tur in fine orationis, intelligendam esse de benefi-
ciis acceptis in ipsa oratione, vel etiam cum illis de
omnibus alijs beneficiis collatis, & ita S. Thom.
quæst. 83. citata, art. ult. ad 3. distinguit hos duos actus
gratiarum actionis.

Et iuxta hanc distinctionem rectè intelliguntur
duo loca Pauli supra citata. nam 1. ad Timoth. 2. gra-
tiarum actionem posuit vltimo loco, & ad Philip-
penses 4. prius assignauit gratiarum actionem, & post-
ea petitionem. Vnde sine causa sufficienti recentio-
res aliqui interpretes dixerunt, gratiarum actio-
nem, de qua ibi loquitur Paulus, faciendam esse post
petitionem, & probant, quia gratiarum actio suppo-
nit beneficium acceptum.

Sed S. Thomas in eum locum intelligit de gratia-
rum actione, quæ est prior petitione, iuxta distin-
ctionem traditam. Ex qua etiam manet solutum ar-
gumentum recentiorum, qui non distinxerunt præ-
dictos actus gratitudinis respectu diuersorum bene-
ficio-
rum.

Vnum est hoc loco maximè aduertendum cum de
partibus orationis occurrit sermo, petitioni, prout
ab alijs actibus distinguitur, factam esse promissio-
nem significatam illis verbis Christi, *petite & acci-
pietis*. De conditionibus verò, quas debet habere
hæc petitio, diximus 2. 2. ad quæst. 83. alijs verò parti-
bus orationis, factæ sunt generales promissiones,
quæ factæ sunt alijs bonis operibus ex gratia factis,
possunt etiam iuuare vt petitio ipsa fiat cum maiori
efficacitate, seriore & fiducia, quod magni mo-
menti est.

Quod autem supra dicebamus de actione gratia-
rum faciendâ ante orationem, potest probari & ex-
plicari ex pacto Christi relato in canone Missæ, ex
Luca 22. & Marc. 26. *gratias agens*, &c. cuius varias
causas assignant interpretes. Innoc. dixit non pro se
gratias egisse Christum, sed pro nobis, in cuius
vtilitatem

veritatem instituebat sacramentum Eucharistia. A Chrysol. dixit hoc fecisse Christum vt doceret nos, quomodo in tribulationibus nos debeamus gerere. Facit etiam pro eadem doctrina quod Christus volens resuscitare Lazarum Ioann. 11. dixit, *Pater gratias ago tibi, quoni-um audisti me, ego autem sciebam quia semper me audis.* legatur Maldonat. ibi, *versu 42. & Matth. 15.* antequam faceret miraculum septem panibus ad sustentandas turbas in deserto, gratias egit. Idem sumitur ex *Marco cap. 8.*

Propter quod Bernard. supra citatus dixit, Christum pro beneficiis veteribus terminandis & pro nouis incipiendis, gratias egisse.

DISPUTATIO IX.

MORALIS.

DVBIUM VNICVM.

Quibus attributis Dei respondeant tres partes penitentia, contritio, confessio & satisfactio.

MANC difficultatem breuiter attingit S. Thom. 4. dist. 17. quest. 3. art. 2. *quaestiuicula 3. ad 3.* vbi sic ait. Ad tertium dicendum, quod secundum quandam adaptationem partes penitentia tribus attributis personarum adaptari possunt, vt contritio misericordiae, vel bonitati respondeat, propter dolorem de malo; confessio sapientiae, propter veritatis manifestationem: satisfactio potentiae, propter satisfaciendi laborem; & quia contritio est prima pars penitentiae, efficaciam aliis partibus praebens, ideo eodem modo indicatur de tota penitentia sicut de contritione. Quibus verbis docet S. Thom. quibus attributis respondeant tres partes penitentiae per quandam adaptationem, & accommodationem, & assignat rationem doctrinae quam tradit.

Et primò docet contritionem respondere misericordiae, vel bonitati Dei, & assignat rationem, propter dolorem de malo, quae verba vt amplius intelligantur notandum est, nomine *contritionis* posse intelligi vel contritionem imperfectam, quae dicitur attritio, vel perfectam, quae est vera contritio distincta ab attritione. Et attritio quidem dolor est de malo peccati, vel propter turpitudinem peccati, vel propter poenas inferni, iuxta Concil. Trident. & ita attritio includit odium peccati, & quia malitia peccati maxime contraria est summæ bonitati Dei, ideo S. Thomas vult contritionem respondere bonitati Dei.

Difficilius est quod dixit de misericordia, si per misericordiam intelligit aliquid distinctum à bonitate, nihilominus explicari potest primò, si nomine misericordiae intelligatur idem quod bonitas, deinde si misericordia specialiter sumatur pro affectu subleuandi miseriam, misericordia Dei respicit subleuationem peccati tanquam malum peccantis, & ita verum potest habere sensum ratio D. Thomae quod attritio respondeat misericordiae Dei propter dolorem de malo, de quo dolet homo per attritionem tanquam de malo proprio, propter motiua supra dicta ex Concil. Trident.

Deinde si sermo sit de contritione perfecta, rectè intelligitur ratio S. Thomae, quia contritio perfecta includit amorem charitatis Dei super omnia, atque

adeò dilectionem Dei propter summam eius bonitatem, & ita contritio respicit peccatum tanquam malum quod odio prosequitur, & hoc propter Dei bonitatem summam, tanquam propter rationem formalem: optimè ergo contritio perfecta per quandam adaptationem & accommodationem dicitur respondere Dei bonitati; si autem de misericordia Dei loquamur, etiam potest explicari ratio D. Thomae, quia contritio perfecta tendit ad destructionem peccati, quod est miseria hominis, quam misericordia Dei etiam vult tollere.

Deinde dicit S. Thomas, confessionem respondere attributo sapientiae, & assignat rationem, quia confessio est quaedam manifestatio veritatis, & Dei sapientia manifestatiua est & representatiua omnium veritatum.

Circa hanc autem doctrinam notandum est, in Deo esse attributum sapientiae, quod pertinet ad intellectum diuinum; est etiam attributum veritatis, quod pertinet ad voluntatem Dei, quia vult veritatem dicere, nec potest velle dicere falsum. Confessio igitur potest considerari & vt est manifestatio vera peccatorum, & sic rectè adaptatur attributo sapientiae, & potest etiam considerari vt procedit à voluntate dicendi verum, ad quod inclinat virtus veritatis, & ex hac parte potest accommodari attributo veritatis diuinæ, licet confessio, vt pars est sacramenti, à contritione debeat procedere, licet quatenus manifestatio veritatis etiam pertineat ad virtutem veritatis, siue imperatiuè, siue elicitiuè.

Deinde docet S. Thomas, tertiam partem penitentiae, quae est satisfactio, accommodari attributo potentiae diuinæ, & assignat rationem his verbis, *propter satisfaciendi laborem*, quibus verbis significat difficultatem & laborem magnum, qui solet esse in implenda satisfactioe imposta, ad quam implentionem necessarium est adiutorium diuinæ omnipotentiae, imò etiam si satisfactio leuis & facilis sit, vt tamen euadat actus honestus, necessarium est auxilium gratiae, quod procedit à potentia diuina. Addit S. Thom. contritionem esse primam partem penitentiae Sacramenti, quod verum est siue loquatur de contritione imperfecta, vel perfecta. Addit ab hac contritione quae est prima pars, confessionem & satisfactionem sumere efficaciam, quod intelligi potest, quia confessio vt sit pars sacramenti, debet procedere à contritione, siue dicatur procedere elicitiuè, siue imperatiuè, satisfactio etiam sacramentalis dicit habere efficaciam à contritione, quia in contritione, quae est pars sacramenti, includitur virtualis voluntas satisfaciendi, & implendi penitentiam imponendam à sacerdote. Deinde quod ad satisfactionem attinet, vt operetur ex opere operato tanquam pars sacramenti, contritionem supponit.

Sciendum autem est S. Thomam 4. *sententiarum dist. & quest. citata, quaestiuic. illa 3. argumento 5.* attingisse dubium de confessione peccatorum, an pertineat ad veritatem, vel ad penitentiam, & in corpore illius quaestiuiculae docuit confessionem absolute pertinere ad veritatem, tamen quatenus habet specialem rationem pertinentem ad penitentiam, vt à contritione procedit pertinere ad virtutem penitentiae.

Hæc diximus circa doctrinam S. Thomae, sed non est difficile prædictas partes penitentiae aliis attributis diuinis accommodare. nam contritio si perfecta sit quae est actus charitatis supernaturalis, accommodari potest attributo diuinæ sanctitatis, de quo diximus in materia de gratia, & 1. parte

selectarum.

selectarum: contritio autem imperfecta reductiua potest etiam tali eidem attributo accommodari.

Deinde confessio, iuxta doctrinam S. Benedicti, actus potest esse humilitatis, ac proinde potest accommodari excellentiae diuinæ, quam humilis recognoscit, iuxta illud, *Magna est potentia Dei, & ab humilibus honoratur.* Vltèrius, satisfactio quatenus est aliqualis actus iustitiae per recompensationem, potest accommodari & adaptari attributo diuinæ iustitiae, imò hac ratione omnes actus penitentiae possunt iustitiae diuinæ accommodari.

Et iuxta ea quae diximus, possunt accommodari diuersis attributis diuinis definitiones quas adducunt Patres de contritione, de confessione, de satisfactioe.

Et primò aliqui ita definiunt contritionem, contritio est dolor de peccatis assumptus cum proposito confitendi, & satisfaciendi. Secundò Isidorus libro 2. de summo bono. cap. 12. dixit, contritio est humilitas mentis, & compunctio. Tertio Augustinus in Psalm. 146. contritio est dolor remittens peccatum. Quarto Gregorius homil. 22. in Ezechielem, contritio est humilitas spiritus, annihilans peccatum, & secundum primam definitionem rectè contritio potest accommodari attributo bonitatis, vel sanctitatis Dei, iuxta dicta. Secunda verò definitio Isidori ita potest intelligi, vt contritio quatenus vel est causa, vel effectus humilitatis, accommodetur attributo excellentiae diuinæ, quam humilis recognoscit. Deinde Augustini definitio apprimè accommodatur misericordiae, aut bonitati Dei. Gregorij verò definitio, quatenus dicit contritionem esse humilitatem spiritus, potest accommodari sicut definitio Isidori; secundum verò particulam illam *annihilans peccatum*, accommodari potest attributo omnipotentiae diuinæ, cuius est proprium annihilare, sicut & creare. quas definitiones adduxit S. Thomas in 4. *sententiar. dist. 17. quaestione 2. art. 1.*

Deinde in Concil. Florentino, & postea in Trident. sessione 14. cap. 4. definitur contritio, *Dolor de omni peccato commisso cum proposito non peccandi.* quae verba includunt perfectam & imperfectam contritionem, & accommodari possunt iuxta dicta.

Deinde quantum ad confessionem attinet, varia adducuntur definitiones confessionis, & primò auctor de vera & falsa poenitentia apud Augustin. sic ait, Confessio est, per quam morbus latens spe veniae aperitur. Secundò Gregorius homil. 4. in Euangelia ait, Confessio est peccati detestatio & ruptio vulneris. Alij verò, vt refert S. Thomas quest. 7. in additionibus ad 3. part. art. 1. sic definiunt confessionem. Confessio est legitima coram sacerdote declaratio peccatorum. Alij, Confessio sacramentalis est delinquentis accusatio ex erubescencia, & per clauas Ecclesiae satisfactoria, obligans ad implendam poenitentiam iniunctam.

Notat verò S. Thomas art. citato, in definitione Augustini explicari substantiam actus, nempe manifestationem, & rem manifestatam, & causam aliquam, nempe spem veniae ex qua mouetur poenitens ad confitendum. In aliis verò definitionibus explicatur etiam persona cui fit confessio, & effectus, remissio scilicet peccati.

Alij verò recentiores definiunt confessionem sacramentalem sic. Est accusatio peccatorum facta sacerdoti ad obtinendam remissionem, beneficio clauium Ecclesiae.

His notatis definitio pseudo-Augustini accommodari potest, non solum veritatis ratione, & manifestationis, veritati & scientiae Dei, sed etiam misericordiae, quatenus ex manifestatione morbi desideratur curatio, & quatenus ad hoc mouetur poenitens ex spe veniae accommodari potest omnipotentiae Dei, quae innitur spem.

Definitio autem Gregorij, quatenus dicit confessionem esse detestationem peccati, bonitati Dei potest accommodari, & intelligitur de confessione, vt procedit à contritione: illa autem verba, *ruptio vulneris misericordia Dei*, accommodantur, quam poenitens desiderat.

Tertia definitio supra relata veritati Dei & sapientiae potest accommodari. Sicut & quarta, in qua verbum illud *satisfactoria* iustitiae diuinæ accommodandum est. Et ex his potest etiam explicari vltima definitio.

Tandem de satisfactione S. Thomas 4. dist. 15. quest. 1. art. 2. dixit esse actum iustitiae, & ita ex hac parte respondet attributo diuinæ iustitiae, licet propter difficultatem S. Thom. supra accommodauerit illa diuinæ omnipotentiae, siue poenitentia sit pars subiectiua iustitiae propriae, siue potestatiua, de qua controuersia alibi à nobis disputatum est.

DISPUTATIO X.

SCHOLASTICA, & MORALIS.

DVBIUM I.

An in anima Christi fuerit character sacerdotalis eiusdem rationis cum characterē sacerdotij nouae legis.

SUPPONENDA sunt hoc loco quae de characterē docent S. Thom. 3. part. quest. 63. & ibi interpretes. Item sciendum est praesens dubium non intelligi de characterē Baptismi, vel confirmationis, sed de characterē sacerdotali.

Et non defuit hoc tempore recentior Theologus, qui publicè defenderet in Christo Domino fuisse characterem sacerdotalem, eiusdem rationis cum characterē sacerdotum nouae legis, & hoc saltem esse probabile, cum quo simul concedebat Christum esse sacerdotem ratione vnionis hypostaticae. Et potest explicari, quia iste character non habet contradictionem, vel repugnantiam cum vnione hypostatica, vt facillè cognosceret quicumque agnouerit naturam characteris sacerdotum nouae legis; qui secundum communiorum opinionem Theologorum est qualitas indelebilis ordinata ad peculiare fines, de quo legi potest P. Vazquez 3. part. tom. 2. disput. 134. & P. Suarez tom. 3. in 3. partem a quest. 63. & sacerdotalis character ordinatur ad officium sacerdotis, & est quaedam participatio sacerdotij Christi, vt dixit S. Thomas 3. part. quest. 63. citata art. 5. in corpore. Hæc autem qualitas non videtur habere repugnantiam cum perfecta & plena potestate Christi ad munera sacerdotis. Et vltèrius potest explicari, quia Christus est sanctus substantialiter ratione vnionis hypostaticae, & tamen etiam habet in anima gratiam habitualement, quae est sanctitas accidentalis, & quaedam participatio diuinæ sanctitatis: ergo à simili.

Communis

Communis tamen sententia Scholasticorum omnium est, in Christo non fuisse characterem sacramentalem, qualis est in sacerdotibus, ita videntur supponere, vel aperte dicere interpretes S. Thomae 3. part. ad quaestionem 22. de sacerdotio Christi, & ad quaestionem 63. de effectu sacramentorum qui est character, circa articulum 5. & aperte P. Vazquez

8. Thoma 3. part. ad quaestionem 22. de sacerdotio Christi, & ad quaestionem 63. de effectu sacramentorum qui est character, circa articulum 5. & aperte P. Vazquez tom. 1. in 3. partem disput. 85. cap. 2. num. 11. & P. Suarez tom. 3. rez. tomo 1. in 3. partem disput. 46. sect. 3. conclus. 1. §. unde parte obiter, & alij recentiores.

Pro cuius intelligentia notandum est, id quod fuisse probat P. Vazquez disput. citata, ex sanctis Patribus, Christum constitui sacerdotem unione ipsa hypostatica, citat Cyrillum libro posteriori de reuera fide ad Reginas, capite de eo quod Christus sanctificatus est. §. & nullus accepit sibi, &c. Nazianzenus oratione 40. Nizetas ibi, Elias Cretensis in oratione 1. Nazianzeni. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus in theoria rerum Ecclesiasticarum, non longe à principio, Damascenus oratione 2. de B. Maria, Dionys. Alexandrinus in epistola ad Samosatenos. Clemens Romanus lib. 8. constitutionum Apostolicarum, cap. 46. quorum verba fideliter refert P. Vazquez loco citato.

Deinde notandum est quod S. Thomas docuit 3. part. quaest. 63. art. 5. his verbis. Respondeo dicendum quod (sicut supra dictum est) character sacramentalis est quaedam participatio sacerdotij Christi in fidelibus eius, et scilicet sicut Christus habet plenam spiritualis sacerdotij potestatem, ita fideles eius ei configuntur in hoc quod participant aliquam spiritualem potestatem respectu sacramentorum, & eorum quae pertinent ad diuinum cultum, & propter hoc etiam Christo non competit habere characterem.

Ex quibus intelligitur primò characterem accidentalem non fuisse necessarium in Christo, cum esset sacerdos rationis unione hypostaticae.

Deinde sequitur talem characterem non competere Christo, ut inquit S. Thomas; quia Christus habebat plenam spiritualis sacerdotij potestatem, ac proinde non conueniebat illi character accidentalis, qui solum est participatio quaedam vniuersalis potestatis Christi, vel signum potestatis sacerdotalis, quae est in puris hominibus, tanquam participatio sacerdotij Christi.

Propter quod nulla ratione admittendum est placitum illud in principio dubij relatum vnus, vel alterius Theologi asserentis in Christo fuisse characterem eiusdem rationis cum characterē sacerdotiali, qui est in aliis sacerdotibus.

Neque admittendum est placitum illud ut probabile, imò graues Theologi putant dignum esse graui censuræ; & certe non videtur carere temeritate, cum sit contra Doctores communiter, sine vilo fundamento.

Ad ea verò, quae in contrarium obiiciuntur, facillimè responderetur.

Ad primum concedendum est characterem accidentalem, qui ponitur qualitas quaedam, non habere physicam contradictionem cum unione hypostatica, neque de hoc modo disputamus, sed dicimus omnino esse superfluum, neque esse rationem aliquam, propter quam possit constitui in anima Christi, ut explicatum est ex doctrina & discursu D. Thomae.

Ad secundum responderetur esse diuersam rationem, quia, ut diximus, non apparet causa necessaria, vel conueniens, propter quam sit constituendus character in anima Christi; at verò ad constituendum habitum gratiae in anima Christi, est ratio

A valde conueniens: quae explicatur, quia secundum opinionem Scoti & discipulorum, humanitas Christi non sanctificatur diuinitate, vel personalitate Verbi, & ita necessaria est gratia habitualis ad sanctificandam animam Christi. Deinde, etiam si secundum veriorē doctrinam humanitas Christi sanctificetur diuinitate, vel personalitate Verbi, tamen habitus gratiae ponitur in Christi humanitate, si non distinguitur à charitate, ut multi putant, constituitur tanquam principium operatum, & productum, actum charitatis supernaturalis Dei: si verò distinguitur ab habitu charitatis, ponitur in essentia animae tanquam radix & principium, cui sunt connaturales habitus charitatis, & habitus supernaturales virtutum moralium, & ideo omnes Scholastici constituunt in humanitate Christi habitum gratiae, & nullus ante hoc tempus posuit in anima Christi characterem accidentalem eiusdem rationis cum characterē aliorum hominum.

DUBIUM II.

An post hanc vitam maneat potestas sacerdotalis, in his qui fuerunt ordinati Sacerdotes.

Certum est apud Scholasticos manere in anima post mortem characterem sacerdotalem, ut constat ex doctrina D. Thomae 3. part. quaest. 63. quem sequuntur communiter eius discipuli & interpretes eius in illam quaestionem. Et licet, ut notauit P. Suarez ibi, in commentario articulo 5. & P. Vazquez disput. 133. cap. 5. num. 90. in fine, non sit definitum ab Ecclesia characterem manere post hanc vitam, tamen omnes Scholastici docuerunt talem characterem perpetuò durare in anima, etiam post hanc vitam, & ideo non est licitum id negare, etsi etque insignis temeritas, sine idoneo fundamento, contra vniuersum sensum Scholasticorum, imò aliqui putant, negare hanc veritatem esse dignum grauiori censuræ.

Difficultas autem est, an potestas sacerdotalis maneat in anima post mortem.

Et prima opinio est asserentium characterem sacerdotalem esse potestatem sacerdotalem, & participationem quandam plenitudinis & potestatis sacerdotij Christi, & autores huius doctrinae tenentur concedere potestatem sacerdotalem manere in anima post mortem, quia censent talem characterem manere; & quod character sacerdotalis sit potestas quaedam, sequuntur quam multi Doctores, S. Thomas 3. part. quaest. 63. art. 4. & 5. & ibi eius discipuli, quos citat P. Vazquez in eam quaestionem disput. 134. cap. 4. num. 8.

Secunda opinio est asserentium, characterem quidem non esse potestatem sacerdotalem, esse tamen signum, perpetuam habens connexionem cum potestate sacerdotali, ita videtur expressè sentire P. Suarez 3. part. ad quaest. 63. disput. 111. dicit enim characterem non esse potentiam existentem in intellectu, sed habitum in essentia animae, & tamen in commentario art. 5. §. secundum sensum est, dicit quod si sacerdos moriatur, & iterum susciteretur, manebit sacerdos, & non egebit noua ordinatione: ergo vel sentit characterem, licet non sit potestas physica, esse tamen formam constituentem hominem sacerdotem, vel saltem habere perpetuam connexionem cum potestate, vel forma, quae constituit hominem sacerdotem, & quidquid

fit

fit de mente P. Suarez, aliqui recentiores sentiunt non solum characterem, sed potestatem sacerdotalem manere perpetuò in anima post mortem, licet enim praedicta duo distinguant, tamen expressè docent quod si sacerdos moriatur, & postea ex voluntate Dei resuscitetur, non egebit noua ordinatione, quae fuit expressa sententia S. Thomae in cap. 11. epistola ad Hebraeos, circa illa verba, Obiuerunt mulieres de resurrectione mortuos suos.

Tertia opinio est asserentium distingui characterem & potestatem sacerdotalem, & characterem quidem manere post hanc vitam, potestatem verò sacerdotalem, quae aliquid morale est, non manere in statu alterius vitae.

Secundò docent autores huius opinionis quod si sacerdos defunctus reuocaretur ad statum vitae mortalis, statim reuiuisceret potestas moralis sacerdotalis, quae ex institutione Christi coniuncta est cum characterē sacerdotali pro statu huius vitae mortalis; ita philosophatur Ledesma 1. parte 4. quaest. 4. artic. 5. & fufius P. Vazquez disput. citata cap. 5. num. 96.

In hoc dubio mihi placet primò, negari non posse esse valde probabilem sententiam S. Thomae & discipulorum aliquorum de natura characteris sacerdotalis, & ita etiam esse valde probabile potestatem sacerdotalem manere in altera vita, non quia ibi sit futurus vsus eius potestatis, sed quia manet character sacerdotalis, qui vel non distinguitur à potestate sacerdotali, vel habet connexionem cum illa, iuxta supra relata.

Secundò dicendum est, quod si defunctus Sacerdos resuscitaretur, & reuocaretur ad statum vitae mortalis, non esset iterum ordinandus, ut omnes Doctores, quos supra retuli, & haec tenent videri, aperte docent, & videtur sensus Ecclesiae; hoc autem fundari potest in eo quod potestas sacerdotalis vel non distinguitur à characterē sacerdotali, vel habet perpetuam connexionem cum illo pro statu vitae mortalis, ex institutione Christi.

Tertiò probabilis videtur opinio Ledesmae & P. Vazquez, quod supposita distinctione characteris & potestatis sacerdotalis, potestas non maneat in statu alterius vitae; sed concedendum est quod docuit P. Vazquez, quod praedicta duo habeant connexionem pro statu huius vitae mortalis, & ita in casu Sacerdotis defuncti & resuscitati concedendum est in Sacerdote resuscitato reuiuiscere inoralem potestatem sacerdotalem.

Sed sciendum est non videri rationem aliquam quae sit nimis efficax ad probandum, morale potestatem sacramentalem non manere in statu alterius vitae, ut constabit ex solutione argumentorum, quibus praedicta opinio solet probari.

Vnum est, quia videretur esse frustra, cum in eo statu non esset futurus vsus illius. Sed responderi potest permanfuram eam potestatem propter connexionem cum characterē, & propter causas propter quas dicitur permanere character.

Secundò solet probari, quia si talis potestas maneret in statu alterius vitae, posset habens illam potestatem prolatis verbis consecrationis consecrare panem, & vinum, quod videtur absurdum. Responderetur primò hoc non habere locum in anima separata, quia illa non potest proferre verba consecrationis sensibilia, quae requiruntur ad consecrationem. Deinde etiam si post mortem anima reuniretur ex voluntate Dei corpori glorioso, non posset consecrare Sacerdos ille, eo quod vsus praedictae potestatis ex voluntate Dei solum est concessus pro

P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

A statu praesentis vitae mortalis, secundum communem legem.

Et explicatur vterius, quia vel Sacerdos esset beatus, & in statu glorioso, & ille nihil veller facere contra institutionem Christi, vel esset damnatus, & tunc non permetteretur illi efficax vsus praedictae potestatis.

Tertiò solet obiici posse Sacerdotem in statu alterius vitae absolueri hominem poenitentem, & rectè dispositum, si illi concederetur ab ordinario poenitentis iurisdicctio, sed hoc etiam solum est ex dictis. Primò si sermo sit de anima separata, dicendum est non posse absolueri, quia non potest proferre verba absolutionis sensibilia; de Sacerdote verò philosophandum est iuxta dicta. Plura de characterē pertinent ad materiam de Sacramentis in genere.

DISPUTATIO XI.

SCHOLASTICA.

DUBIUM I.

An B. Virgo de facto meruerit maternitatem Dei de condigno.

VID dicendum sit de merito de condigno, explicuimus 3. partem ad quaest. 2.

In praesenti autem dubio recentiores aliqui ausi sunt dicere, B. Virginem meruisse dignitatem Matris Dei de condigno, & praecipuum fundamentum est, quia ex gratia Dei potuit esse aliquod meritum in Virgine respectu maternitatis, secundum communiorē opinionem Theologorum; ergo si accedat promissio Dei, & ordinatio eius operis in ordine ad talem dignitatem, erit meritum de condigno, quia in materia de merito magna efficacitatis est acceptatio, & ordinatio Dei, quod explicatur secundum opinionem asserentium ex promissione Dei posse oriri in nostris meritis ius iustitiae, ac proinde praedictum meritum si praecedat promissio Dei, erit meritum de iustitia, & ita de condigno, quia inter tale meritum & tale praemium erit aequalitas iustitiae: haec est autem condignitas operis respectu praemij. Pium autem est & credibile respectu Virginis fuisse praedictam promissionem Dei in ordine ad maternitatem ut praemium.

Sed communis opinio est, B. Virginem non meruisse de condigno maternitatem Dei; ita planè sentiunt qui docent, B. Virginem non meruisse etiam de congruo praedictam dignitatem matris. Secundò idem sentiunt de merito de condigno multi interpretes sancti Thomae 3. part. ad quaest. 2. legantur P. Vazquez, P. Suarez & alij recentiores in eam quaestionem.

Pro explicatione notandum est, id quod diximus in materia de gratia, ex promissione, aut voluntate Dei, non oriri dignitatem in opere meritório, haec enim dignitas oritur ex gratia, suppositis aliis conditionibus quae requiruntur ad meritum, de quibus diximus cum communi Doctorum in materia de gratia, & per se videtur manifestum sola extrinseca voluntate, & acceptatione Dei non fieri opus dignum aliquo praemio, quo non erat dignum ex gratia.

Secundò ponendum est, inter hominem & Deum

Y non

non esse iustitiam commutativam, aut distributivam; qualis est inter homines, ut latè probavimus 2. 2. *tomo 2. agentes de iustitia, & 3. part. ad quæst. 1. & efficaciter probat P. Vazquez 1. part. ad quæst. 20. & 1. 2. disput. ultima, & 3. part. *tomo 1. ad quæst. 1.* Ex quo fit ex promissione Dei non oriri ius iustitiæ, & ita merita puri hominis ex gratia facta non habent ius iustitiæ ad vitam æternam (loquimur de iustitia, qualis est inter homines;) promissio ergo Dei solum deferuit ad inducendam ex parte Dei obligationem fidelitatis reddendi præmium; & talia opera dicuntur condigna vitæ æternæ, ex spiritu gratiæ, quia gratia adoptionis est semen vitæ æternæ in homine iusto, & est etiam condigna ex tali gratia, quamvis non esset promissio ex parte Dei de reddenda vita æterna, de quo fusè dixi in materia de gratia, agens de conditionibus ad merendum.*

Ex his principiis manifestè colligitur, B. Virginem non meruisse de condigno dignitatem matris Dei, quia opera ipsa etiam facta ex gratia, non sunt condigna tali præmio, ut omnes farentur. Deinde sola voluntate Dei nulla facta in rebus mutatione, non possunt fieri condigna præmio illo quo secundùm se ex gratia facta condigna non erant; præsertim, quia, ut probavimus *opusculo de voluntate Dei ad quæstionem 19. 1. partis*, invariatis rebus, non potest esse in Deo diversa voluntas.

Uterius ex promissione Dei non oritur ius iustitiæ in nostris operibus; ergo ex hac parte opera B. Virginis ex gratia facta non fuerunt condigna maternitate Dei, quia quantumvis essent facta ex gratia, erant opera puræ creaturæ, & ita solum erant semen vitæ æternæ in persona operante.

Præterea quòd sola promissio Dei, acceptatio, vel ordinatio non faciat opus condignum præmio, quo secundùm se non erat condignum ex gratia factum, probari potest, quia aliàs sequeretur posse puram creaturam per opera ex gratia facta mereri, & satisfacere de condigno, supposita promissione Dei pro peccatis hominum. Ex quo ulterius sequeretur, ad redemptionem hominum non fuisse necessariam Incarnationem Verbi, & satisfactionem illius; consequens est absurdum, & contra doctrinam Patrum, ut dicebamus 3. *part. ad quæst. 1.* ut fusè P. Vazquez & alij recentiores.

Et ex his principiis soluta sunt argumenta facta pro contraria doctrina, quæ nullo modo admittenda est in Theologia, & defensores illius planè sunt decepti specie pietatis.

Dices, potuisse Virgini concedi tantam intentionem gratiæ habitualis, & opera ex gratia excitante ita intensa, ut mererentur de condigno prædictam dignitatem, præsertim accedente promissione Dei. Responderetur intentionem gratiæ habitualis & charitatis & operum ab illa procedentium solum iuvare ad maius meritum in eodem homine, id est, ad maius meritum gloriæ & vitæ æternæ in persona operante; quia augmentum principij fit in eodem ordine, non tamen extenditur de condigno ad præmium diversæ rationis, qualis est maternitas Dei, & ex opposita doctrina sequeretur Abraham, & Davidem meruisse de condigno esse progenitores Christi, quia habuerunt opera ex gratia Dei facta, & promissionem de Incarnatione futura; consequens autem absurdum est, & nullus concedet.

D V B I V M II.

An saltem de potentia absoluta potuerit
B. Virgo mereri de condigno maternitatem Dei.

Aliqui Theologi licèt negent B. Virginem de facto meruisse de condigno dignitatem matris Dei, concedunt tamen de potentia absoluta potuisse mereri dignitatem matris Dei de condigno non simpliciter, sed aliquo modo.

Multi tamen Theologi docent B. Virginem etiam de potentia absoluta non potuisse mereri prædictam dignitatem de condigno. legatur P. Vazquez 3. *parte ad quæst. 2.* & multis placet. nam quæ adduximus *dubio præcedenti*, si quid probant, etiam conuincunt non posse esse tale meritum, quia ex natura gratiæ & charitatis opera iusti solum sunt meritoria de condigno vitæ æternæ in persona operante: sola autem Dei voluntate, aut ordinatione non possunt talia opera fieri meritoria de condigno, licèt possint acceptari à Deo ad præmium, ad quod non ordinantur ex natura gratiæ, solum erunt meritoria de condigno.

Item, ut dicebamus *dubio præcedenti*, sequeretur ex opposita sententia non fuisse necessariam Incarnationem Verbi, si opus vnus hominis iusti ex voluntate Dei posset fieri meritorium de condigno gratiæ & gloriæ alteri conferendæ: con-

sequens autem planè est contra sensum Patrum, iuxta ea quæ docent Theologi in materia de Incarnatione 3. *parte ad quæst. 1.* Et certè vix potest intelligi qua ratione sola extrinseca voluntas Dei & acceptatio constituat opus condignum alicuius præmij, cuius ex natura gratiæ & charitatis non est dignum, & licèt aliquis concedat posse esse inter Deum & hominem iustitiam propriam, qualis est inter homines, tamen hoc est intelligendum inter opus & præmium, inter quæ est proportio & æqualitas præcedente promissione, secus non poterit esse talis iustitia. Declaratur. nam si operi hominis iusti merenti vnus gradum gloriæ promitteret Deus decem gradus, ex tali promissione non redderetur homo condignus decem graduum illorum: ergo multo minus quando præmium est diversæ rationis, qualis est dignitas matris Dei respectu operis iusti, quod ex natura gratiæ solum ordinatur ad præmium vitæ æternæ, quæ ratiocinatio probat nullum opus puri hominis quantumvis ex magna gratia factum posse esse meritorium de condigno Incarnationis personæ diuinæ, de quo latius in materia de Incarnatione 3. *part. ad quæst. 2.* qui discursus ex prædictis principiis deductus, ita videtur efficax in bona Theologia, ut multi putent contrariam doctrinam non esse probabilem, & certè loquendo de merito in sensu dubij præcedentis mihi non est probabile placitum illud vnus, vel alterius Theologi asserentis beatam Virginem de facto meruisse dignitatem matris de condigno.

DISPV

DISPVATIO XII.

POSITIVA.

Circa aliqua loca Scripturæ.

D V B I V M I.

Quis sit sensus illorum verborum: In lumine tuo videbimus lumen, *Psal. 35.*

E locis, de quibus agemus in hac selecta, aliqua diximus *opusculo de lumine gloria, disp. 1. dub. 1.*

Hunc locum aliqui Scholastici sequenti Capreolum 4. d. 49. *quæst. 4. art. 3.* in solutione argumentorum, existimant in hoc loco sermonem esse de lumine gloriæ, quod Theologi constituunt in Beatis ad videndum clarè Deum.

Et Ægidius *lib. 9. de beatitudine, quæst. 4. artic. 1. §. 4. num. 34.* putat hæc verba *Psalmi* communiter explicari à Patribus de lumine gloriæ, de quo loquuntur Scholastici, & citat Origen. 1. *Periarch. cap. 1. Basil. lib. 4. aduers. Eunom. non longè à principio, pag. 283. & cap. 9. Isaiæ pag. 724.* Hieronym. eodem loco. Augustin. *in soliloquijs anima, cap. 36. tom. 9.* & citat etiam Carthus. Titelman. Genebrad. Iansenium, & alios.

Sed omnino fallitur hic autor, ut constat ex his, quæ in illum locum *Psal. 35.* adducit noster Lorinus doctè pariter, & eruditè. Et Hieronymus exponit de lumine increato, quod dicitur esse apud Deum, sicut *Psal. 129. Apud Dominum misericordia, & Fulgentius 3. ad Monimum, cap. 5. & 6.* multis probat idem valere aliquid esse apud aliquem, & in aliquo, ubi citat verba *Psal. 35.* de quibus nunc agimus.

Et multi Patres in his verbis notant Trinitatis mysterium, Basilus, Theodoretus, Euthym. Hefichius, Cyrillus, Hierosolym. Ambrosius, Augustin. contra Maxim. *lib. 3. cap. 23.* & Basilus *libro de Spiritu sancto cap. 18.* & alij ex hoc loco, *in lumine tuo videbimus lumen*, colligunt processionem Spiritus sancti à filio Bedæ, & Athanasius *serm. 3. contra Arianos.* Origenes 1. *Periarch. cap. 1.* Ambros. *hic, & 3. de virginitate.* Hieronym. *in cap. 3. Abacuc.* Cyrill. *lib. 1. in Ioann. cap. 7.* Isidorus *de vocat. gentium, cap. 3.* ad Incarnationis mysterium refert. Nazianzen. *orat. 6. de Spiritu sancto*, ex hoc loco colligit tres personas Trinitatis, & Anastasius Synaita *lib. 1. de fidei dogmate.* Ambrosius *lib. de Spiritu sancto, cap. 16.* legatur Augustin. *in soliloquijs, cap. 36. & cap. 7. & epistola ad Episcopos Africa.*

Ex his constat, Patres explicantes hunc locum longè aliter sensisse quàm referat Ægidius, de quo curandum non est.

Addit deinde Lorinus in citatum locum, ex illo non colligi sententiam de lumine gloriæ, de quo tanquam de qualitate aliqua loquuntur Scholastici, & idem docuit P. Vazquez 1. *part. disp. 42. cap. 2. n. 6.* Vbi rectè docet communem multorum sensum illius loci, *in lumine tuo videbimus lumen esse*, ut per lumen intelligatur fauor Dei, iuxta phrasim *Psalmi 4. signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, per quem fauorem, inquit, videbimus lumen, id est, felicitatem, quæ solet in Scriptura nomine lucis significari. Ex qua etiam explicatione constat, ex illo loco non posse sumi argumentum, ad probandum in beatitudine dari lumen gloriæ, quòd sit qualitas distincta. *P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.*

Acta à visione clara Dei, licèt ego existimem certissimum esse dari talem qualitatem.

Deinde licèt S. Thomas 1. *part. quæst. 12. artic. 5.* adducat illa verba *Psalmi*, *In lumine tuo*, &c. tamen adducit in argumento sed contrà, quod non semper est efficax, sed solet adduci tantùm pro ratione dubitandi. Et ipse S. Thom. exponens *Psal. citatum*, verbum illud, *in lumine tuo videbimus lumen*, scilicet Christum, qui est lumen de lumine, & sic est lumen quod est verus Deus; & paulo infra per lumen intelligit veritatem creatam, quia Christus in quantum homo, est veritas, vel increata, &c. Dixerat autem paulo antea circa illud, *in lumine tuo*, esse triplex lumen, aliud rationis naturalis, iuxta illud *Psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Aliud lumen gratiæ iuxta illud ad Ephesios 5. *Exurge qui dormis, & illuminabit te Christus.* Tertium lumen gloriæ. Ex quibus constat S. Thomam diuersis modis intellexisse illa verba *Psalmi*; & Scholastici plura sæpe testimonia Scripturæ adducunt, non in sensu literali, sed solum per accommodationem.

Item sciendum Cardinal. Bellarmin. *in citatum Psalmum* explicare illa verba, *In lumine tuo*, &c. ut idem sit quod, in te ipso te ipsum videbimus, & licèt referat sensum aliquorum Scholasticorum, dicit tamen in fine explicationis versus, sed prior explicatio videtur magis literalis. Quod tamen nõ diceret Bellarminus si existimaret sensum Scholasticorum esse communem Patrum multorum, ut putauit Ægidius.

Mihi etiam placet alia expositio, quam attulit Lorinus, ut sermo sit de lumine fidei, quo possumus cognoscere veritates, & mysteria, vel doctrinam ad diuina mysteria pertinentia.

Uterius licèt concedamus ibi esse sermonem de lumine quo videtur Deus clarè à Beatis: tamen non potest efficaciter probari sermonem esse de lumine, quod est qualitas per modum habitus distincta ab ipsa visione, quia ipsa visio cum sit manifestatiua clarè Dei, potest dici lumen, quo videtur Deus, ut bene dixit P. Vazquez.

Sed obiicit suprà Ægidius quòd non dicimus videre Deum in visione, sed illa, & per illam. Sed hæc obiectio nullius momenti est, quia in Scriptura particula *in* frequentissimè sumitur pro particula *cum*, quod agnoscit etiam mediocriter versatus in lectione Scripturæ. Deinde in illa tanquam in imagine formali videtur Deus.

Ex his constat ex citato loco *Psalmi* non posse sumi efficax argumentum ad probandum de fide esse dari in Beatis lumen gloriæ, quòd sit qualitas per modum habitus. An verò ex alio capite res sit certa de fide, explicant Theologi in materia de visione, 1. *part. ad quæstionem 12.* constat etiam varios esse sensus loci illius *Psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen*, & quis sit communior sensus Patrum. Sciendum est S. Thom. *in citatum locum Psalmi*, intellexisse de lumine gloriæ. *Esaia 60. Surge, illuminare Ierusalem.* sed absque dubio sensus est accommodatius.

D V B I V M II.

Quis sit sensus illius loci *Apocalyp. cap. 21. Ciuitas non eget Sole, neque Luna, &c. nam claritas Dei illuminauit illam.*

Sermo est in hoc loco de cælesti Hierusalem, & Patria Beatorum, de qua dicitur non egere Sole & Luna, sicut hic mundus inferior: circa illa autem verba,

verba, nam claritas Dei illuminat eam, est præsens A
difficultas, quid significetur claritate Dei? & non-
nulli, quos sequitur Ægidius citatus *dubio præceden-*
ti, per illam claritatem intelligunt, more Schola-
stico lumen gloriæ, quod ponitur in Beatiss, ad vi-
dendum Deum, tanquam qualitas distincta ab ipsa
visione, nec video quo fumo fundamento hoc di-
catur significari illis verbis Apocalypsi. *Claritas*
Dei, nisi quod verba ipsa possint accommodari in
sensu Scholasticorum, nam ex antiquis Patribus
nullus tradit eam interpretationem, sed solum di-
cunt, illis verbis significari, Deum ipsum esse pro
sole in ea civitate, de modo autem, quo illuminet
mentes Beatorum, nihil ibi exprimitur. Et hanc
communem explicationem sequutus est P. Viegas B
in illum locum, qui addit hæc verba; nisi per clari-
tatem Dei velis intelligere lumen gloriæ; quibus
verbis prædictus autor aliquid vult concedere
Scholasticis nostris. P. autem Alcazar in prædicta
verba Apocalypsi. 21. solum dicit se iam explicasse
illa verba *cap. 12. Apocalypsi. versu 1.* ubi fuscè & eru-
dite multa tradit de sole & luna, quatenus ac-
commodantur Deo & Christo homini. Alij ve-
rò recentiores dixerunt sensum Scholasticorum
quorundam non esse litteralem, sed accommo-
dativum.

Deinde non desunt aliqui qui rem breuiter
tractantes admittant ibi esse sermonem de claritate
Dei, quæ communicatur intellectui Beatorum: C
dicunt tamen ex illo loco non posse colligi lumen
gloriæ habituale distinctum à visione, sed posse in-
telligi de ipsa visione, qua videtur Deus, quæ rectè
potest dici claritas Dei qua Beatus clarè cognoscit
Deum ut est in se, & ita admisit P. Vazquez 1. *part.*
ad quest. 12. loco citato, dubio præcedenti, quæ explica-
tio non placet Ægidio *suprà*, & vult ex illo loco
colligi lumen gloriæ habituale distinctum à visio-
ne: pro quo sensu nullum citat ex Patribus; posset
tamen citare aliquos Scholasticos, qui cursum rem
attingentes citant hunc locum Apocalypsi, for-
tè solum per accommodationem, quia non tra-
ctant ex instituto, quis sit sensus literalis illius
loci.

Sed obiicit Ægidius quod nomine claritatis de-
beat intelligi aliquid emanans ab ipso Deo lumi-
ne increato, in quo assumit probandum, quia, ut
retuli, Viegas secutus communem sensum expo-
suit verba de lumine increato, & licet Deus cau-
set aliquid in mentibus Beatorum; tamen de hoc
nihil ibi exprimitur, & licet concedat P. Vazquez
& alij, ibi esse sermonem de aliquo effectu crea-
ro, tamen contra illos nihil probat Ægidius, quia
visio beata à Deo procedit; licet etiam procedat
ab intellectu, neque sufficienter probat Ægidius ex
illo loco colligi claritatem illam esse aliquid pro-
cedens ab ipso Deo tantum nomine autem visionis
P. Vazquez intelligit actionem intellectus, & ver-
batur quod est terminus illius; nullius ergo momen-
ti sunt quæ pro suo sensu adducit Ægidius. Sem-
per tamen, ut certum, concedendum est dari lumen
gloriæ creatum, quod sit principium efficiens
visionis claræ Dei: in præsentem autem
solum contendimus explicare
sensum citati loci ex
Apocalypsi.

DISPUTATIO XIII.

Circa sensum aliorum locorum Scripturæ.

DV BIV M I.

Quis sit sensus illorum verborum, P. salmi 118.
Inclinaui ad faciendas iustificationes tuas
in æternum, propter retributionem.

ONCIL. Trident. sess. 6. c. 11. in fine, ex-
plicat hæc verba P. salmi de spe retri-
butionis & præmij vitæ æternæ, quam
spem definit esse honestam contra hæ-
reticos, in eo *cap. & can. 26.* de qua do-
ctrina alibi diximus, & prædictam veritatem probat
Concilium ex citatis verbis P. salmi 118. *Inclinaui cor*
meum ad faciendas iustificationes, propter retributionem,
id est, propter futurum præmium beatitudinis, quem
sensum communiter tradunt Patres ibi, Augustinus,
Chrysost. Theodoret. Basilius, Hilarius, Ambrosius,
Cassiodor. *variaram epistola 16.* Hieronymus; & fa-
uent Hebræa, & Paraphrastes.

Alij, verò ea verba exponunt, ut David significet
illis verbis affectum gratitudinis, & dicat se motum
fuisse ad seruanda præcepta, & facienda bona opera,
ut pro beneficiis à Deo acceptis aliquid retribuere
ex gratitudine. quæ expositio ita potest admitti, ut
tamen prior non excludatur, quia, ut diximus agen-
tes de sensibus Scripturæ, bene potest vnus locus ha-
bere duos sensus literales, & non enim retribuendi ad
significandum affectum gratitudinis ponitur *P. salmo*
115. in quo ait David, *Quid retribuam Domino pro*
omnibus qua retribuit mihi. quæ verba per se satis no-
ta sunt, & in hoc sensu explicantur à Patribus ibi.
De gratiarum autem actione diximus *suprà*.

Hic occurrit aduertendum gratiarum actionem, si
fiat Deo pro beneficiis ab illo acceptis, esse actum re-
ligionis; si verò fiat B. Virgini pro beneficiis ab ea
acceptis, esse actum hyperdulie; si verò fiat Sanctis,
esse actum dulie.

DV BIV M II.

De sensu illius loci ad Roman. 8. Spiritus sanctus
postulat pro nobis, &c.

Hæretici ex hoc loco contendunt probare Spi-
ritum sanctum non esse Deum, de qua hæresi
diximus in suo loco, & eam refutauimus 1. *part. ad*
quest. 36. ubi interpretes S. Thomæ; nunc autem so-
lum contendimus explicare sensum illius loci, quia
Catholici varios sensus adducunt.

Prima expositio est aliquorum, qui per *Spiritum*
intelligunt Spiritum gratiæ, quem Deus infundit
mentibus hominum, qui illo excitantur ad postu-
landum. legatur Vazquez *in citatum locum ad Rom. 8.*
& 1. *p. disp. 110. cap. 2.*

Secunda expositio est quam tradit Euthymius *in*
illud caput, ut nomine *Spiritus* intelligantur rectores
& superiores Ecclesiastici, qui ex officio debent ora-
re pro subditis.

Tertia expositio est, ut nomine *Spiritus* intelli-
gantur Angeli custodes, qui pro nobis sorant, &
quod dicitur *gemitibus inenarrabilibus*, significat
feruorem & efficacitatem qua orant. hanc sequitur
Lyra, & retulit Toletus & alij. Orta est autem
hæc varietas expositionum ex nomine illo *Spiri-*
tus, quod varios habet significatus, nam apud
Scripturam & Patres significare solet Spiritum
gratiæ,

gratiæ, & Angelos qui spirituales sunt, superiores A
etiam, & Rectores.

Tandem aliqui explicant de persona Spiritus san-
cti, ita Augustinus *epistola 121.* Nazianz. *oratione 36.*
& alij non pauci, & docent Spiritum sanctum dici
pro nobis postulare, quia per suam gratiam facit
nos postulare, & hoc cum magna utilitate orantis,
& hoc significat illud, *gemitibus inenarrabilibus*, in-
cloquacibus legebat olim Enoatianus, quod aliqui
tribuunt Tertulliano. Potest ergo oratio animæ
orantis tribui Spiritui sancto, eo quod Spiritus san-
ctus sit causa mouens.

Et hæc ratione explicare soleo hanc causam
quod quæ ad pulchritudinem sponsæ pertinent,
sponsi sumptibus comparari, & ipsius appellari
soleant, quæ ratio licet moralis sit, maximè tamen
est accommodata præsentem instituto, nisi velis feli-
cem ac lætum animæ gemitus partum nobilioris
parenti appellatione describi; habet enim sic ho-
minum lex, & deprecationem cordis & lacrymarum
functionem, tribui Spiritui sancto bonorum
omnium optimo parenti.

Item sciendum est Augustinum *tract. 6. in 1. epist.*
Ioannis, specialiter per Spiritum intellexisse virtu-
tem charitatis, quæ hominem mouet ad petendum
à Deo peccatorum veniam, magnis gemitibus, &
doloribus cordis: quæ explicatio non multum dif-
fert à prima, quæ valde probabilis est; & coniungi
potest cum priori explicatione Augustini, nam Spi-
ritus sanctus mouet hominem ad orandum per spi-
ritum gratiæ: cum autem iste effectus tribuitur Spi-
ritui sancto, per accommodationem attribuitur ter-
tiæ personæ Trinitatis, licet reuera omnes effectus
ad extrà procedant à Deo ratione omnipotentis,
quæ communis est tribus personis. Duæ verò aliæ
explicationes de rectore, vel pastore Ecclesiæ, & de
Angelo custode minus quadrant in contextum. li-
cèt doctrinæ morali possint deferuire. Legantur
nostræ Societatis illustres Scripturæ interpretes
P. salmeron, Manuel Sà, Cardin. Toletus, Mariana,
Vazquez, Cornelius & Iustinianus *in citatum caput*
ad Roman. 8.

DISPUTATIO XIV.

THEOLOGICA, & PHILOSOPHICA.

De potentia motiua Angeli.

Hoc dixi in materia de Angelis, mo-
do autem propono hanc disputatio-
nem propter peculiarem opinionem
P. Molinæ, quam statim referemus
dubio 1.

DV BIV M I.

Quomodo Angelus moueat seipsum localiter.

Ponendum est ut valde certum, Angelum posse
seipsum mouere localiter, quamuis inter Scho-
lasticos sit varietas opinionum circa modum quo se
mouet. Deinde ponendum est in Angelo esse po-
tentiam actiuam ad faciendum talem motum. Tertio
ponendum est duas esse communes opiniones de
natura talis potentis, quas retuli 1. *part. disput. 41.*
dub. 4. alteram asserentium potentiam motiuam in
Angelo esse aliquid distinctum à voluntate & intel-
lectu, quam sequitur P. Suarez *lib. 4. de Angelis, varijs*
P. Luisij de Torres select. disp. Pars I. I.

capitulum, cum alijs Doctoribus. Alteram asserentium
potentiam motiuam non distingui ab actu volunta-
tatis, vel intellectus. P. Vazquez 1. *part. disp. 218.* &
alios; quos citauit *dubio allegato*.

Peculiaris est sensus Molinæ 1. *part. in quest. 54.*
in art. 5. qui docet Angelum mouere seipsum per
impulsum in seipsum impressum, & dicit hoc esse
principium proximum motus Angeli: quod intelli-
git si dicatur potentiam motiuam Angeli non dis-
tingui à voluntate. Docuerat autem ipse *quest. 53.*
art. 1. esse in Angelo virtutem motiuam distinctam
à voluntate. Quam opinionem breuiter retuli *dubio*
cit. hoc autem docet prædictus autor his verbis, quod
si dicamus in Angelo vim ad mouendum distinctam
non esse à voluntate, potentiam ipsam voluntatis
non esse id quod immediatè efficit motum, vel sub-
stantiæ Angeli, vel rei extrinsecæ, quam Angelus mo-
ueat, sed id quod immediatè efficit motum esse im-
pulsivum, quo Angelus suam substantiam impellit;
aut rem externam: mediante autem actu volun-
tatis non quocumque, sed quo efficaciter vult se
impellere.

Ex quibus verbis constat P. Molinam sentire An-
gelum mouere seipsum localiter, remouere per actum
voluntatis, proximè per impulsivum seipso produ-
ctum, & idem sentit de motu corporis quod Ange-
lus mouet, de quo infra dicemus.

Item secundum mentem huius autoris dicendum
est talem impulsivum esse qualitatem intensibilem,
non tamen attingere intensiorem infinitam. Item
dicendum est, talem impulsivum respectu motus pro-
prij ipsius Angeli esse principium naturale motus,
sed respectu motus corporum esse principium mo-
tus violenti.

Hanc sententiam quantum ad motum proprium
ipsius Angeli, non video traditam ab aliquo, vel re-
latam, aut impugnata.

Sed planè supponunt contrarium omnes qui iu-
dicant Angelum posse producere impulsivum spiri-
tualem in altero Angelo, quia putant talem impul-
sivum spirituale esse impossibilem. Item contra-
rium supponunt qui in Angelo ad proprium mo-
tum localem constituunt specialem potentiam acti-
uam distinctam ab intellectu, & voluntate. Præterea
contrarium supponunt omnes, qui putant princi-
pium immediatum motus Angelici esse actum in-
tellectus, vel voluntatis.

Et mihi hæc sententia non probatur. Primo, quia
non video idoneum fundamentum pro sententia
Molinæ. Secundo, si actus voluntatis, vel intellectus
Angeli non est sufficiens principium motus ange-
lici, magis consentaneum est rationi quod docuit
P. Suarez cum alijs in Angelo esse potentiam moti-
uam distinctam ab intellectu ex voluntate Angeli,
quæ sit qualitas permanens, & perfectio intrinseca,
quæ tanquam passio oriatur ab essentia Angeli.

Deinde etiam est intellectu difficile, quod detur
talis impulsivus spiritualis in Angelo ad mouendum
seipsum, & si philosophicè loquendum sit, in omni-
bus rebus naturalibus, quæ se possunt localiter mo-
uere, datur potentia motiua localis distincta ab im-
pulsu; ergo & in Angelo concedenda est potentia,
vel principium aliquid distinctum ab impulsu, li-
cèt in corporibus interdum ex potentia motiua cau-
setur aliquis impulsus.

Item sicut P. Molina docet actum voluntatis pos-
se esse principium efficiens impulsus in ipso Ange-
lo, posset facilius dicere esse principium producti-
uum ipsius motus localis intrinseci in Angelo; nec
potest assignari ratio disparitatis ob quam possit
Y 3 actus

actus voluntatis producere impulsu spiritualem A in ipso Angelo, & non motum spiritualem, neque videtur vlla necessitas talis impulsus. An verò vnus Angelus possit alterum mouere localiter per impulsu illi impressum, paulo post videbimus. Certè in corporibus agnouerunt Philosophi impulsu corporalem, propter experientiam, de quo diximus ad 8. *physicorum*.

Notandum autem est, secundum opinionem P. Molinae posse esse dubium, quo modo corrumpatur prædictus impulsus; & primò potest corrumpi ad defectum causæ conseruantis, quando Angelus vult cessare ab illo motu.

Dubium autem remanet, an possit dici corrumpi aliquando per contrarium impulsu, quando Angelus vult moueri motu contratio à priori; & tunc oportet acutè considerare an priùs natura Angelus velit producere impulsu contrarium, vel cessare à conseruatione prioris impulsus. nam in vno casu primus impulsus corrumpitur ab impulsu contratio: in secundo autem casu intelligitur prius natura desinere esse ad defectum causæ conseruantis, quæ dicta sunt in gratiam opinionis Molinae: quæ supposita etiam restat explicandum, an sint impulsus diuersæ speciei in ipso Angelo ad diuersos motus proprios, quæ ex principiis generalibus Philosophiæ doctus quisque facillè poterit definire.

Præterea potest esse dubium, posita ea opinione, an impulsu spiritualis, quo Angelus mouet se ipsu, distinguatur specie ab impulsu spirituali, quo ex opinione aliquorum potest vnus Angelus mouere alteru Angelu, quæ controuersia etiam ex principiis philosophicis dirimenda est; nec difficilis explicatu: nobis satis sit difficultates indicasse, qui non probamus illam opinionem.

Alia de motu Angeli continuo, vel discreto diximus 1. p. in materia de Angelis.

D V B I V M II.

An vnus Angelus possit mouere alteru localiter.

Dvo possunt circa hoc occurrere explicanda. Vnum est, an possit vnus Angelus localiter mouere alteru. Aliud est, an possit mouere per impulsu spiritualem, impressu illi.

Circa primam partem aliqui sentiunt, vnum Angelu non posse alteru mouere localiter. Ita P. Vazquez 1. parte *disp.* 194. cap. 3. §. ultimo. Et potest probari, quia secundum opinionem D. Thomæ, & aliorum, quos retuli in materia de Angelis, potentia motiua Angeli est actus voluntatis; magna verò perfectio videtur Angelu sola sua voluntate posse mouere alteru, vel detinere alicubi inuitu E & repugnantem.

Secundò non videtur ratio vrgens ad dicendum posse vnum Angelu mouere alteru localiter repugnantem.

Tertiò explicatur secundum opinionem asserentiu Angelu esse in loco per operationem transeuntem, quæ opinio multorum est, vt vidimus in materia de Angelis. Non apparet autem quomodo vnus Angelus possit alteru cogere ad operandu actione transeunti & externa, sine qua non erit præsens spatio locali per motu localem, vel terminu eius.

Quartò explicatur difficultas de Angelo inferiori

perfectioris respectu Angeli perfectioris, quia perfectior Angelus potentior est, & maiorem habet virtutem: ergo non poterit ab inferiori cogi, si velit resistere.

Secunda opinio est asserentiu posse vnum Angelu efficaciter mouere alteru secundum locu, producendo in illo motu inhærentem, & præsentiam de prædicamento vbi, supponunt enim Angelu esse in loco per præsentiam inhærentem, & non esse necessariam operationem transeuntem. Ita sentit P. Suarez in *Metaphysicis* *disp.* 35. *sect.* 6. & *tomo de Angelis lib.* 4. cap. 28. a num. 3. Et probat, primò, quia Angelus potest mouere corpus: ergo multo magis potest mouere alteru Angelu, quia cum Angelo habet maiorem proportionem.

Secundò probat, quia Angelus potest moueri ab extrinseco cum sit capax talis præsentiam secundum multorum opinionem, & motus iste non est aliquid vitale, & ita sine dubio potest Angelus moueri à Deo; ergo poterit moueri ab altero Angelo, quia nec motus, nec terminus requirit infinitam virtutem in principio mouente: ergo talis virtus potest concedi in vno Angelo respectu alterius, præsertim cum ipse Angelus possit seipsu mouere finita virtute.

Tertiò ex parte ipsorum Angelorum non videtur aliqua improportio, aut repugnantia, & hanc sententiam secutus est Cumel. 1. parte *quest.* 53. art. 3. *quest.* 5. Pefantius *art.* 1. *disp.* 2. & docuerat Maior in 2. *disp.* 2. *quest.* 7. & multi recentiores hoc tempore. P. Molina 1. parte *quest.* 53. in art. 1.

In hac controuersia mihi placet primò secundum opinionem asserentiu Angelu esse in loco per operationem transeuntem, valde esse probabilem, vnum Angelu non posse mouere alteru localiter, quia secundum prædictam opinionem Angelus non mouetur localiter per motu, & præsentiam sibi inhærentem, sed de nominatione extrinseca ratione operationis transeuntis, quæ voluntariè procedit à voluntate Angeli: non videtur autem quomodo vnus Angelus possit mouere voluntatem alterius vt per vim illatam applicetur ad operandu operatione transeunti: sine qua in prædicta opinione non mouetur localiter, vnus enim Angelus non potest inferre violentiam voluntati alterius, vt per se constat.

Secundò idem sentio secundum opinionem asserentiu Angelu non esse in loco per præsentiam inhærentem, sed per voluntariam aliquam appellationem virtutis, vel vnionis cum corpore voluntariè, eadem enim ratio habet locum secundum eandem opinionem, quia, vt dixi, vnus Angelus non potest inferre violentiam alteri, vt cogat illum ad aliquam applicationem voluntariam, vel vnionem externam cum corpore, & ideo hoc modo rectè potest defendi opinio quam tradidit P. Vazquez 1. parte *disp.* 194. cap. 3. §. ultimo, asserentis vnum Angelu non posse mouere alteru localiter, supponit enim suam doctrinam de modo existendi Angeli in loco, dicit enim non esse per præsentiam inhærentem, sed per modum quandam vnionis cum corpore voluntariè producto ab ipso Angelo, qui se mouet localiter, & hoc supposito verum est quod *ibidem* dicit, moueri ab alio localiter videri propriu corporum, quod maximè aduertendum est in doctrina P. Vazquez, qui mirabiliter excellit semper in consequentia suæ doctrinæ, ex qua in præsentia facillè possunt solui, quæ contra illum obiicit P. Suarez *lib.* 4. *citato cap.* 28. à num. 3.

Meum

Meum verò iudicium est in hac re, probabile A esse vnum Angelu posse alteru mouere localiter, supposita nostra doctrina quòd Angelus sit in loco per præsentiam inhærentem de prædicamento vbi, & habeat potentiam producendi talem motu in seipsu. Ex quo probabiliter potest colligi posse producere in altero præsentiam, & motu eiusdem rationis, in quo nihil apparet repugnantie, sicut de Angelo respectu animæ rationalis separata dixi ante quadraginta annos *disp.* de anima separata, in *Metaphysica*, & postea 1. parte in materia de Angelis, *disp.* 73. *dub.* 3. & in *Metaphysica loco citato*, citauit pro hac sententia Medinam 3. parte *quest.* 57. in articulo 3. & explicari potest, quia Angelus est capax talis præsentiam à se productæ: ergo ex parte subiecti capax est illius, & ex altera parte potentia alterius Angeli est productiua præsentiam eiusdem rationis, & non apparet causa aliqua, propter quam dicamus non posse vnum Angelu eam præsentiam in altero producere, & videtur consentaneum naturæ vt Angelus habeat talem vim erga alteru.

Secundò existimo Angelu inferiori posse ralem præsentiam & motu producere in Angelo superiori si superior non resistat, si tamen superior resistat, non poterit inferior illum mouere, aut detinere certo aliquo loco contra suam voluntatem: quomodo verò sit philosophandum de hoc motu, dicemus *infra*. Nunc autem oportet ostendere, quomodo arguatur P. Suarez non probent contra P. Vazquez, supposita opinione ipsius P. Vazquez de existentia Angeli in loco per voluntariam vnionem cum corpore.

Ad primu dicendum est, esse diuersam rationem de Angelo respectu corporis, & respectu alterius Angeli in opinione P. Vazquez, quia P. Vazquez, vt *infra* videbimus, agnoscit rationem efficacem, propter quam affirmat posse Angelu mouere corpus, cum tamen neget ex suis principiis non posse vnum Angelu producere in altero præsentiam & motu inhærentem, cuius non est capax, & tamen corpus est capax talis motus & præsentiam.

Ad secundu facillè potest P. Vazquez assignare disparitatem ex doctrina à nobis supra traditam, quòd in opinione ipsius Angelus mouetur per voluntariam vnionem cum corpore, non potest autem vnus Angelus inferre violentiam voluntati alterius, cum tamen Deus possit cogere Angelu ad talem illam vnionem, vel modo alio quo ipse voluerit ad mouendum Angelu.

Ad tertiu, ex doctrina tradita potest quis respondere pro P. Vazquez: mihi autem placet opinio P. Suarez, supposita opinione de existentia Angeli in loco per præsentiam inhærentem, quam priùs tradiderat P. Molina, & ex Thomisticis etiam multo antea tradiderat Medina *loco supra citato*.

Quæ verò in principio dubij adducta sunt pro prima opinione, non habent efficacitatem, supposita nostra opinione de existentia Angeli in loco per præsentiam inhærentem, & ita ad primu dicendum est, non esse magnam perfectionem in Angelo quòd possit in altero producere præsentiam & motu, quæ potest in seipso, supposito quòd alter sit capax illius præsentiam.

Ad secundu constat, propter quam rationem dixerimus vnum Angelu posse alteru mouere.

Ad tertiu iam diximus quid prober.

Et tertiu dicendum est ad quartu ex dictis constare solutionem.

Solum poterat contra nostram doctrinam obiici quod P. Vazq. & alij Doctores adducunt in materia de Angelis, ad probandum Angelu non esse in loco per præsentiam inhærentem, quæ tamen in eadem materia de Angelis à nobis soluta sunt. Restat explicandum, an vnus Angelus moueat alteru, causando immediatè motu & præsentiam, vel per impressu immediatè productu ab Angelo mouente.

D V B I V M III.

An vnus Angelus moueat alteru localiter immediatè producendo motu in illo, vel producendo impulsu in illum à quo causetur motu immediatè.

In hoc dubio aliquorum sententia est, vnum Angelu mouere alteru localiter, imprimendo illi impulsu. ita expressè P. Suarez *lib.* 4. de Angelis cap. 28. num. 6. & probat, quia sicut non repugnat dari motu spiritualem, non repugnat dari impulsu spiritualem. Item quia non repugnat Deu mouere Angelu cum impulsu, aut sine illo. Et indicat P. Molina 1. parte *quest.* 53. *artic.* 1. §. deinde circa motu, vbi vtitur verbo *impellendi*. Et probari vltèrius potest, quia Angelus potest mouere corpus per impulsu materialem; ergo poterit mouere Angelu per impulsu spiritualem, eadem enim videtur ratio, supposito quòd Angelus vnus possit mouere alteru localiter.

Sed contrariam sententiam docuit expressè P. Vazquez 1. parte *disp.* 194. cap. 3. §. ultimo. & supponit, omnes qui negant vnum Angelu sola virtute naturali posse cogere alteru, & producere in illo motu inhærentem, quia non potest cogere voluntatem illius, ita supponunt omnes qui docent Angelu solum esse in loco per voluntariam operationem transeuntem; & certè antiqui Theologi non videntur agnouisse talem impulsu spiritualem.

Mihi verò nunc res videtur dubia, neque video rationem efficacem quæ nos cogat ad constituendum talem impulsu, sicut inuenitur ratio ad constituendum impulsu corporalem in corporibus, de quo diximus ad 8. *physicorum*, & 1. parte in materia de Angelis, *disp.* 70. *dub.* 2. & statim dicemus de Angelo mouente corpus. Et explicari potest, quia vt vnus Angelus moueat alteru localiter, satis videtur potentia motiua Angeli, & productiua motus localis respectu alterius Angeli, & secundum hanc opinionem dicendum Angelu mouentem semper debere esse proximu Angelo moto secundum loci propinquitatem, iuxta communem philosophiam de propinquitate agentis cum passio & effectu. An verò possit Angelus mouere alteru Angelu distantem medio impulsu impresso in principio motus ab Angelo proximo existenti, pendet ex eo, an sit, vel non sit talis impulsus, & ex eo etiam, an Angelus sine immediata propinquitate locali possit agere in Angelu distantem, cuius pars negatiua mihi semper placuit in philosophia.

Quæ verò adduximus in principio dubij, facillè habent solutionem. nam qui negant motu inhærentem in Angelis, etiam negabunt talem impulsu. Nos verò licèt concedamus talem motu inhærentem in Angelo, tamen negamus impulsu, aut dicimus rem esse dubiam, & incertam, quia

quia non videmus rationem efficacem ad constituendum talem impulsus, cum motus possit fieri immediate à potentia motiua. Certum autem est Angelum posse moueri à Deo: ignoramus tamen an hoc possit fieri etiam per impulsus; dubitamus enim an talis impulsus sit possibilis.

DUBIUM IV.

Quomodo sit philosophandum de motu locali producto ab vno Angelo in altero.

Dubium intelligitur secundum opinionem admittentium talem motum. Et dicendum est motum causatum ab Angelo in seipso voluntarie esse naturalem, sicut est motus progressiuus hominis voluntarie causatus ab homine in quamcumque partem fiat.

Si verò loquamur de motu producto ab vno Angelo in alterum, contra voluntatem Angeli moti, dicitur motus ille violentus simpliciter, licet ab aliquibus dicatur secundum quid naturalis ratione potentiae passivae, quia illam habet Angelus ad recipiendum motum eiusdem speciei, causatum intrinsecè à seipso quatenus est productiuus praesentiae de praedicamento vbi; quod si talis motus fiat consentiente Angelo, & cooperante, erit naturalis. Addit P. Molina 1. part. quest. 53. art. 1. quod erit talis motus praeternaturalis comparatione potentiae motiuae Angeli motu. Sed non est omnino facile asserere quod non consentiat Angelus motus quando non resistit, tunc enim virtualiter videtur consentire, cum possit resistere, & non resistat, quamuis multis non videatur impossibile quod possit Angelus in eo casu negatiuè se habere, vt aiunt.

Deinde considerandum est, an Angelus motus moueatur ab altero maiori velocitate, quam Angelus motus posset se mouere virtute propria, tunc enim excessus ille velocitatis non potest dici simpliciter naturalis, sicut in simili de motu corporis dicebamus in Philosophia.

Deinde oportet explicare, quomodo corrumpatur motus iste localis productus in altero Angelo, & dicendum est posse aliquando corrumpi ex defectu causae conseruantis, quae motum illum produxit, quod si motus productus sit in Angelo perfectiori, qui voluntarie passus est moueri, poterit corrumpi à contrario motu producto in se ipso ab Angelo illo perfectiori: motus autem quem in seipso Angelus producit, poterit corrumpi ex defectu causae conseruantis volentis quiescere, sicut antea voluit moueri.

Vtcrius si vnus Angelus potest mouere alium per impulsus, cessabit motus cessante impulsu. Quomodo autem corrumpatur impulsus spirituales, si detur, statim dicemus.

DUBIUM V.

Quomodo sit philosophandum de impulsu spirituali supposita opinione asserentium illum dari.

Difficultas potest intelligi & de impulsu producto ab ipso Angelo in seipso, & de impulsu producto ab vno Angelo in alterum.

Circa primam partem ponendum est talem impulsus distinguere à potentia motiua Angeli, qua mouet seipsum ex opinione aliorum, siue distinguatur à voluntate, siue non, quod facile po-

test intelligi ex diuersa conditione & natura vtriusque.

Item facile intelligitur talem impulsus spirituales distinguere ab impulsu materiali, quo mouentur aliquando corpora.

Dubium autem potest esse, quomodo corrumpatur talis impulsus, & dicendum est corrumpi ad defectum causae conseruantis, quae seipsa illum produxit, quia sicut voluit mouere seipsam, potest velle quiescere, poterit etiam corrumpi ab impulsu contrario quo Angelus velit moueri in diuersum locum, quae omnia facile intelliguntur.

Praeterea difficultas potest esse, an impulsus quo ipse Angelus mouet se sursum, sit diuersus specie ab eo impulsu quo se mouet deorsum. In quo fingi possunt diuersae opiniones. Altera affirmans hos impulsus distinguere specie, quia sunt principia motuum contrariorum, qui motus in corporibus videntur distinguere specie. Altera negans posse impulsus distinguere specie. Et explicari potest, quia praedicti motus respectu ipsius Angeli, non videntur differre specie, quia & termini sunt eiusdem speciei, nempe duae praesentiae de praedicamento vbi, & comparatione subiecti quod mouet seipsum non est vnus motus magis naturalis quam alius, quia Angelo non est magis naturalis motus sursum quam deorsum respectu spatij extrinseci & loci materialis. Et haec pars mihi est probabilior. An verò motus sursum, & deorsum in corporibus differant specie, in Philosophia explicandum est.

Circa alteram partem de impulsu producto ab vno Angelo in altero, etiam est certum distinguere à potentia naturali motiua Angeli mouentis, siue distinguatur à voluntate, siue non, quod ex dictis facile intelligitur.

Item certum videtur talem impulsus habere intentionem, quia potest esse principium velocioris, & tardioris motus, sicut contingit in impulsu quo mouentur corpora.

Deinde praedictus impulsus quando immediate pendet ab Angelo mouente, quia est proximus secundum spatium Angelo moto, poterit corrumpi ad defectum causae conseruantis, voluntarie mouentis alterum Angelum: si autem ponatur talis impulsus eius conditionis, vt possit Angelus illum producere in altero, & relinquere illum, etiam distans ab illo secundum spatium, tunc est difficultas, à quo corrumpatur; sicut similis difficultas est de impulsu corporali, quo mouentur corpora proiecta à proiciente, de quo ad 8. physicorum retuli communem opinionem eius temporis ante multos annos asserentium impulsus corporalem, non habere contrarium à quo posset corrumpi, sed paulatim languescere, & deficere absque vilo contrario formali. Sed ad 2. librum de anima, refutaui talem modum philosophandi, & probaui nihil corrumpi, nisi vel ex defectu causae conseruantis, vel per contrarium formale: in praesenti autem dubio de impulsu spirituali producto ab vno Angelo in alterum quasi per modum proiciantis, posset aliquis dicere paulatim deficere sine aliquo contrario formali, sicut de impulsu corporum referebam, aliquos ita sensisse: sed haec philosophia mihi non probatur, qui tamen admittunt praedictos impulsus spirituales, dicere debent praedictum impulsus impresum ab vno Angelo in alterum, vel perire & deficere paulatim sine contrario, vt dicebam, vel in Angelo moto constitutere debent alium impulsus, à quo corrumpatur, vt de impulsu corporali nos diximus ad 2. de anima.

DUBIUM

DUBIUM VI.

Quomodo Angelus possit mouere corpus.

DE hac materia dixi 1. part. diss. 70. ad quest. 110. S. Thomae, de qua materia fuscè disputat P. Suarez lib. 4. de Angelis, à capite 29. Et primò potest esse difficultas an potentia, qua Angelus mouet corpora, sit distincta ab intellectu & voluntate, de quo, sicut de potentia, qua mouet seipsum, vel alterum Angelum, philosophari debet vnusquisque iuxta suam opinionem, & legi potest P. Suarez cap. 29.

Item disputant aliqui, an Angelus ad mouendum corpus localiter requirat propinquitatem aliquam cum corpore. Et res est explicanda ex principis generalibus Philosophiae. legatur P. Suarez supra cap. 30.

Item certum est hanc potentiam Angeli ad mouendum corpora, non esse virtutis infinitae, vel ad mouendum cum infinita velocitate, quae omnia sine controuersia sunt apud Theologos, & legi potest P. Suarez supra cap. 32.

Vtcrius nos disputata cum communi Scholasticorum sententia diximus Angelum non habere virtutem producendi formam substantialem, vel accidentia, & qualitates, quae disponunt ad formam substantialem producendam licet possit applicari agens naturale ad producendam formam substantialem, sicut potest applicare ignem, vt ex ligno, v. g. producatur alterum ignem.

Praeterea certum est apud Scholasticos posse Angelum producere motum localem in corpore, quod non potest sine temeritate negari.

Aliqualis autem controuersia est an possit producere impulsus causaticum motus in corpore. Et hoc tempore communiter affirmant Doctores. legatur Suarez in Metaphysica diss. 35. & lib. 4. de Angelis, cap. 11. P. Vazquez 1. parte diss. 282. & diss. 218. & nos diximus 1. parte in materia de Angelis, diss. 70. dub. 2. Et variae rationes solent assignari, quae legitur apud citatos Doctores, & apud aliquos interpretes S. Thomae 1. part. ad quest. 110. Item notandum est P. Vazquez sentiri Angelum habere virtutem producendi in seipso modum quandam spirituales vnionis cum corpore, ratione cuius dicitur mouere localiter, vt retuli 1. part. in materia de Angelis, diss. 36. dub. 6.

Potest autem esse peculiare dubium de natura huius impulsus corporalis, de quo, multa dixi ad 8. physicorum, & nunc breuiter attingam aliqua capita, & primò certum videtur hunc impulsus corporalem productum ab Angelo esse eiusdem rationis cum impulsu corporali quo corpus mouetur ab alio agenti corporali, vterque enim est impulsus materialis & ordinatus ad motum corporalem: deinde, etiam est certum hunc impulsus corporalem esse diuersae speciei ab impulsu spirituali, si talis spiritualis impulsus datur in Angelis.

Praeterea, iste impulsus corporalis, qualitas est intensibilis, & remissibilis. Praecipua verò difficultas poterat esse, an impulsus qui mouet corpus ad diuersa loca, & contraria, sint diuersae speciei, & ante aliquot annos opinio fuit aliquorum, hos impulsus esse diuersae speciei, & essentiae; sed non video satis firmum fundamentum; quia isti impulsus ordinantur ad mouendum corpus ad locum, ex intentione mouentis, siue ex aliquo alio agenti naturali, quod ex aliqua causa corpus mouet

A violenter, siue sit sursum, siue deorsum, siue praeter naturam, siue contra naturam corporis moti. Vnde non est eadem ratio de impulsu vno tendenti sursum, & de altero tendenti deorsum, & de grauitate & leuitate, grauitas enim, & leuitas sunt passiones essentiarum diuersae speciei, nempe corporis grauis, & leuis: secus est dicendum de duobus impulsibus praedictis, ex quo etiam magis declaratur nostra opinio.

Illud videtur certum, hunc impulsus materialem, esse diuersae speciei, à grauitate, & leuitate, & à potentia motiua, qua vincens corporeum mouetur motu progressiuo, quae potentia interdum potest causare impulsus corporalem, de quo in Philosophia.

Tandem poterat esse difficultas de modo quo corrumpatur iste impulsus corporalis, de qua iam dixi, aliquando fuisse opinionem asserentium istum impulsus corrumpi sine contrario, paulatim deficiente, quo magis distat à primo producente, sed mihi probabilius corrumpi ab aliquo impulsu, vel qualitate contraria producta à corpore proiecto, & hanc corrumpi ad defectum conseruantis, hoc est corporis, producentis hanc qualitatem & impulsus solum ad destruendum contrarium, quod fuscè explicui in materia de anima.

DISPUTATIO XV.

POSITIVA, & SCHOLASTICA.

De incomprehensibilitate Dei.

DUBIUM I.

An sit de fide, Deum esse incomprehensibilem ab intellectu creato.

DUBIUM intelligitur de intellectu creato etiam adiuto lumine, vel auxilio supernaturali, & generatim loquendo, hoc tempore omnes fateantur de fide esse Deum esse incomprehensibilem, licet in explicanda natura comprehensionis sit magna diuersitas. Et quod Deus sit incomprehensibilis, & quod sit de fide, docuit expressè P. Vazquez 1. part. diss. 53. cap. 2. licet illi non satis placeat modus ille definiendi incomprehensibilem, aliquo modo incomprehensibilitatis, quem tradit S. Thom. 1. part. quest. 12. art. 7. quem plures discipuli sequuntur, nempe quod ad rationem incomprehensibilitatis requiratur quod Deus non possit à creatura cognosci cognitione ita perfecta secundum entitatem, sicut Deus ipse est; quod verò Deus absolute sit incomprehensibilis, docent communiter Theologi in materia de visione, neque est cur vnum, vel alterum referamus speciatim, licet olim, vt refert Bonauentura 3. dist. 14. art. 1. q. 2. duae fuerint sententiae, quidam simpliciter affirmabant Deum esse incomprehensibilem; alij verò volebant essentiam Dei comprehendere posse, non tamen potentiam.

Citatur P. Vazquez diss. citata, quasi senserit, non esse de fide Deum esse incomprehensibilem, cuius mentem infra explicabimus.

Deinde P. Suarez 1. tomo ad 3. partem disput. 26. sectione 1. colum. 2. §. nihilominus dico primò, docet, de fide esse Deum esse incomprehensibilem. Secundo docet non esse certum de fide, in quo consistat

consistat propria ratio comprehensionis, quod colligitur ex eo quod sectione citata parum ante primam conclusionem admittit esse probabilem opinionem asserentium Christi animam habere infinitum lumen, & videre omnia in Verbo, & tamen aliqui putant hanc esse comprehensionem, de quo infra.

Et P. Valent. 1. part. tomo 1. q. 12. punct. 5. pag. 199. solum rem definit de lege ordinaria, nihil dicens de potentia absoluta.

Egidius 3. tom. de beatitudine, in appendice quaest. 1. art. 3. refutat P. Vazquez, & P. Suarez, & P. Valentiam, vultque non solum esse de fide absolutè Deum esse incomprehensibilem, sed etiam esse de fide Deum esse incomprehensibilem in sensu comprehensionis explicato ab Augustino, & hoc etiam de potentia absoluta. Sed ut ostendamus quid dicendum sit, oportet explicare varios modos, quos assignarunt Scholastici incomprehensibilitatis Dei, ut examinemus quis illorum sit de fide, vel non.

D V B I V M II.

Qua ratione Franciscus Victoria, & aliqui alij, explicent incomprehensibilitatem Dei.

Proponendum est omnes Scholasticos fateri Deum esse incomprehensibilem, à quocunque intellectu creato, etiam ornato habitu, vel auxilio supernaturali, legatur P. Vazquez 1. part. disp. 53. cap. 1.

Sed diuerso modo explicant Scholastici hanc incomprehensibilitatem, & primò refertur Victoria, quem nonnulli secuti sunt, dicens Beatum non posse comprehendere Deum, etiam si illum clarè videat; quia non videt omnes gradus veluti intensiois, qui sunt ex parte essentiae diuinæ. Docent verò hi autores Beatum eo plures creaturas cognoscere in Deo, quo plures gradus, veluti intensiois in Deo cognoscit. Secundò docent, nullum Beatum posse cognoscere infinitos gradus essentiae diuinæ.

Et licet hic modus mihi sanè non probetur & impugnetur à multis variis rationibus, Impugnari autem potest, quia in Dei essentia non sunt gradus realiter distincti, imò nec formaliter ex natura rei, sed ipsa essentia est simplicissima entitas, & ita modo prædicto, non satis intelligitur Dei incomprehensibilitas: aduerto tamen nullum dixisse, Victoriam errasse contra fidem, quia non posuit modum explicandi comprehensionem, quem Egidius supra vult esse de fide, nempe comprehensionem esse ita cognoscere Deum, ut nihil illi lateat quod in ipso sit formaliter, vel virtualiter, in quo planè excessit Egidius, & definitum esse ab Ecclesia, non solum Deum esse incomprehensibilem, sed esse de fide esse incomprehensibilem in peculiari sensu Augustini, quod ipse non satis probat, & ut retulimus dubio præcedenti, P. Suarez dicens de fide esse Deum esse incomprehensibilem simpliciter, cum hoc tamen affirmat probabilem esse opinionem asserentium animam Christi non solum videre essentiam, & quae in illa sunt formaliter, sed omnes creaturas: immeritò ergo Egidius putat de fide Deum esse incomprehensibilem in prædicto sensu, & multi viri doctissimi hoc tempore sentiunt posse Beatum, ex auxilio Dei videre essentiam diuinam, & omnes creaturas, neque hoc sufficere ad hoc ut dicatur Deus comprehendi, quidquid sit de veritate, vel falsitate eius opinionis, sed solum contendimus non esse de fide ex Scriptura & Patribus sensum Egidij.

D V B I V M III.

Quomodo S. Thom. & alij explicent incomprehensibilitatem Dei.

S. Thom. 1. part. quaest. 12. art. 7. docet ad comprehensionem requiri ut cognitio sit ita perfecta in genere cognitionis, sicut obiectum in genere cognoscibilis, & quia nulla potest esse cognitio creata infinitè perfecta, sicut Deus est infinitè perfectus in genere cognoscibilis, ideo nulla cognitio creata potest esse comprehensio Dei; hunc modum dicendi sequuntur alij Scholastici, quos refert P. Vazquez disp. citata cap. 2. Sed S. Thomas explicari potest in bono sensu, iuxta ea quae tradit articulo 8. de quo infra.

Circa hanc opinionem dicendum est in hoc sensu de fide esse Deum esse incomprehensibilem, quia impossibile est dari cognitionem creatam infinitè perfectam, quod etiam concessit P. Vazquez dicta disp. cap. 2. & verissimum est. Sed quis audeat dicere errare contra fidem qui in hoc sensu explicaret testimonia Scripturæ & Patrum loquentium de incomprehensibilitate Dei. Ex quo constat excessisse fratrem illum Egidium, dum putat de fide esse Deum esse incomprehensibilem, iuxta doctrinam, & definitionem incomprehensibilitatis Augustini, licet, ut dicemus, probabilior sit explicatio Augustini de natura comprehensionis, quia ad rationem comprehensionis non est consideranda perfectio entitativa rei comprehendentis, ut constat in comprehensione rei corporalis, ex qua ad comprehensionem cognitionis comparatione rei cognitæ sumpta est translatio.

Deinde Nominales varias asserunt acceptiones comprehensionis, ut explicent quo sensu Deus dicitur incomprehensibilis, quas refert P. Vazquez disp. 53. cap. 3. & tamen nullus dixit illos errare in fide; licet variis significationibus huius nominis comprehensio videatur effugere difficultatem.

Alij verò comprehensionem Dei negant esse possibilem, solum quia putant non posse esse eandem cognitionem qua cognoscitur essentia, & creatura. Ita P. Becanus 1. part. c. 9. q. 11. §. 5. quam doctrinam de duabus cognitionibus, nullus hactenus dixit esse contra fidem, an autem sit vera, vel falsa, dicemus infra.

Alij verò recentiores putant, ad comprehensionem non sufficere cognoscere Deum & creaturas, sed cognoscere tanta claritate, quanta essentia diuina cognoscibilis est, & isti manifestè supponunt non esse de fide Deum esse incomprehensibilem in hoc sensu quod non possit cognosci essentia simul & creatura. Imò manifestè concedunt hoc esse possibile. Ex quibus omnibus constat Egidium sine idoneo fundamento loquutum contra P. Vazquez, Suarezium, & Valentiam, quod ex dicendis amplius intelligetur.

In hac controuersia certum est. Primò de fide esse Deum non posse comprehendi à creatura vitibus naturæ.

Secundò certum est, de fide esse Deum non posse comprehendi à creatura secundum legem ordinariam, & hoc rectè probant, quæ ex Scriptura, & Patribus adducit P. Vazquez disputat. 52. cap. 2. 3. & 4.

Tertiò certum est de fide esse Deum esse incomprehensibilem, si sensus sit non posse cognosci cognitione tam perfecta entitativè, sicut perfectus est ipse Deus.

Quartò

Quartò etiam est certum esse de fide non comprehendi, si comprehensio significet cognitionem Dei ita claram secundum intensioem, sicut est ipsa cognitio Dei ipsius, & nihil horum negat P. Vazquez.

Controuersia restat an sit incomprehensibilis Deus in hoc sensu, ut etiam de potentia absoluta non possit creatura cognoscere essentiam diuinam, & creaturas omnes ut sunt in se. Et in hoc sensu non videtur res certa de fide. Ita videntur supponere auctores sententiarum, quos supra retuli, qui incomprehensionis naturam alio modo explicant. Item ita sentit P. Suarez supra relatus ab Egidio, qui licet dicat esse de fide Deum esse incomprehensibilem; tamen parum ante primam conclusionem admittit esse probabilem opinionem asserentium Christi animam habere infinitum lumen, & videre omnia in Verbo.

Et P. Valentia 1. p. q. 12. disp. 1. punct. 5. in fine, & 6. ex professo tractat an de potentia absoluta possit intellectus creatus videre Deum & omnes creaturas simul, & adducit quæ probare possunt partem affirmantem, licet nolit quæstionem definire de potentia absoluta, in quo satis ostendit se existimare in hoc sensu rem non esse de fide.

Et P. Becanus 1. p. cap. 9. q. 11. §. 5. ita ait. Quæres si Deus alicui Sancto reuelaret sua consilia & decreta, an is Deum comprehenderet; & responderet: Hæc quæstio potest intelligi vel de re, vel de nomine. Si de re agitur, certum est eiusmodi Beatum cogniturum omnia quæ in Deo sunt formaliter: alia quidem per visionem beatificam, ut essentiam, attributa & personam; alia verò per reuelationem, ut libera consilia & decreta. An autem hæc duplex cognitio possit vno nomine vocari comprehensio, quæstio est de nomine, & puto non posse, quia Theologi nomine comprehensionis videntur intelligere vnam aliquam intellectionem, per quam adæquatè & perfectè cognoscatur totum obiectum sicut in se est. In hoc autem casu non esset vna intellectio, sed duplex, ut dictum est; nempe visio & reuelatio. Hactenus Becanus. Quibus manifestè significat non esse de fide, Deum esse incomprehensibilem sumpta comprehensione in sensu Augustini, quod etiam sententur alij recentiores.

Et ex antiquis aliqui Theologi, ut refert Bonaventura in 3. disp. 14. art. 2. q. 3. Gabriel 3. disp. 14. q. unica, art. 2. conclus. 1. Et idem etiam de facto senserunt aliqui, Beatos videre Deum & omnes creaturas, ut refert Durand. 4. disp. 49. q. 3. & alij autores fauent, quos infra referam, & manifestè Magist. sentent. 3. disp. 14. c. 2. Alexand. 3. p. q. 13. n. 7. qui putant animam Christi cognoscere omnia possibilia in Verbo; ergo manifestè supponunt non esse de fide Deum esse incomprehensibilem in sensu comprehensionis, explicari ab Augustino.

Et idem supponunt alij, quos citat P. Salas 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 4. sect. 6. in principio.

Deinde ratione potest probari; quia licet absolutè concedendum sit, ut bene docuit P. Suarez Deum esse incomprehensibilem à creatura, tamen definitio comprehensionis Augustini non est certa secundum fidem, ut omnes concedunt; ergo ex illa non potest colligi de fide in eo sensu Deum esse incomprehensibilem etiam de potentia absoluta.

Deinde talis definitio Augustini non est evidens lumine naturali, cum Scholastici etiam doctissimi variis modis illam explicent, & variis conditionibus limitent, ut constat ex opinionibus supra relatis. ergo ex maiori propositione de fide quod Deus sit incomprehensibilis, & ex definitione Augustini

non potest colligi conclusio certa de fide in sensu Augustini, quod videtur per se manifestum, propter quod P. Suarez supra dixit probabilem esse opinionem asserentium animam Christi videre omnia in essentia diuina, & tamen docuerat paulo antea de fide esse Deum esse incomprehensibilem. An verò id quod dicit de anima Christi sit verum? modò non disputo.

Aduertere tamen placet, aliquos Doctores existimare hanc sententiam non esse dignam censura. P. Vazquez 1. part. disp. 49. c. 2. n. 5. & tom. 1. ad 3. part. disp. 50. cap. 3. num. 9. & 10. P. Suarez 1. tom. ad 3. part. disp. 16. sect. 3. §. dico primò. pag. 524. & 1. part. lib. 2. de attributis, cap. 26. num. 12. & cap. 22. num. 14. qui manifestè supponunt non esse de fide Deum esse incomprehensibilem, sumpta comprehensione in sensu Augustini. Et P. Erize 1. part. tract. 4. disp. 51. c. 4. à num. 21. manifestè docet posse Beatum videre omnia possibilia in Verbo, & talem cognitionem non esse comprehensionem; & quamuis disp. 4. cap. 2. iste auctor contendat certum esse Deum esse incomprehensibilem, tamen ad comprehensionem requirit non solum cognitionem omnium quæ sunt in obiecto sue formaliter, siue virtute, sed etiam claritatem extensionem ex parte cognitionis, in quo planè deceptus est, & in sensu Augustini, ut communiter explicatus est, Augustinus manifestè sentit, non esse rem de fide, quia concedit posse Beatum videre in Verbo omnia possibilia, in quo discedit manifestè à communiori sententia.

Deinde licet aliqui Doctores putent sententiam asserentium, animam Christi de facto videre omnia in Verbo, esse dignam censura, tamen nullus eorum dicit esse hereticam, etiam si autores illius loquantur de facto, & tamen si existimarent secundum doctrinam Augustini de comprehensione, de fide esse Deum esse incomprehensibilem, manifestè deberent dicere prædictam opinionem esse hereticam. Considerandum etiam est quod loquuntur contra asserentes animam Christi de facto videre omnia in essentia diuina; ergo multo minus id dicerent contra asserentes de potentia absoluta id fieri posse. Auctores autem qui reprehendunt prædictam opinionem de facto. Zumel 1. p. q. 12. art. 8. q. unica conclus. 4. qui solum dixit eam sententiam esse errori proximam, & Bañes in citatum articulum, Cabrera 2. tomo ad 3. part. quaest. 10. art. 2. solum dixit esse plus quam temerariam, & idem Molina 1. part. q. 12. art. 8. disp. 5. valde temerariam censet. Nauarrete 1. tomo controuers. controuers. 43. dixit esse plus quam temerariam, qui omnes tenebantur dicere sententiam esse hereticam, si existimarent de fide esse Deum esse incomprehensibilem, in sensu Augustini.

Sed potest obiici, de fide esse Deum esse incomprehensibilem simpliciter. Deinde ratione naturali videtur constare definitionem Augustini de natura comprehensionis esse veram; ergo ex altera de fide & altera lumine naturali nota infertur Deum esse incomprehensibilem sumpta comprehensione secundum doctrinam Augustini, vel saltem sequitur conclusionem talem ita esse certam, ut propositio contraria sit error: hac ratione semel & iterum vritur Egidius supra.

Sed respondendum est ex doctrina tradita definitionem comprehensionis traditam ab Augustino non esse lumine naturali notam, siquidem supra diximus, Doctores Scholastici diuerso modo illam explicant, & limitant diuersis conditionibus, & aliis modis contendunt explicare Deum esse incomprehensibilem, qui modi licet fortè sint minus

minus probabiles: tamen nec sunt errores, nec facile excluduntur à ratione comprehensionis, secundum quos possunt explicari testimonia Patrum & Scripturæ, præsertim quia si loquamur de potentia absoluta, non facile potest ostendi, certam esse definitionem Augustini.

DUBIUM IV.

Quid colligatur ex Patribus, vel ex Scriptura circa incomprehensibilitatem Dei.

Plures Scholastici, præsertim recentiores, plura testimonia Patrum allegant, ut probent Deum esse incomprehensibilem. Et primò citant testimonia Patrum Latinorum, quæ refert P. Vazquez 1. p. disp. 52. cap. 3. & exactissimè, ut solet, examinat, & ostendit aliqua intelligenda esse de Deo respectu viatorum, & de intellectu creato viribus naturæ, non tamen de intellectu informato lumine gloriæ, ex gratia & auxilio Dei, videat ea curiosus lector. Ego autem existimo ex illis testimoniis non posse probari de fide esse Deum esse incomprehensibilem, sumpta comprehensione in sensu Augustini, ut dicebamus *dubio præcedenti*, ubi etiam vidimus aliquos Doctores, qui absolute docent de fide esse, Deum esse incomprehensibilem, simul docere probabile esse, animam Christi per visionem beatam videre omnia quæ sunt formaliter in Deo, & omnia possibilis. Ita P. Suarez *locis ibidem citatis*; & tamen hæc est comprehensio in doctrina Augustini, & alij Doctores licet id negent, de facto tamen concedunt fieri posse de potentia absoluta, & tamen Patres solum videntur contendisse quid de facto contingat, Specialiter potest legi P. Vazquez circa testimonia Augustini, quæ affert *cap. citato*, & mirum est quòd recentiores alij impugnantes doctrinam P. Vazquez ex prædictis testimoniis, non impugnent explanationes, quibus P. Vazquez explicat ea testimonia.

Deinde solent allegari aliqua testimonia Græcorum Patrum ad probandum esse de fide Deum esse incomprehensibilem, quæ refert P. Vazquez *suprà cap. 4.* & docet testimonia illa non esse ita clara, ut ex illis possit probari de fide esse Deum esse incomprehensibilem ex auxilio gratiæ, ac proinde alio significato accipere nomen comprehensionis, & de intellectu ex viribus naturæ explicat testimonium Damasceni *ibi citato*.

Mihi verò placet iterum atque iterum repetere, ex illis testimoniis non probari Græcos Patres locutos fuisse de incomprehensibilitate Dei in sensu & doctrina Augustini, & de potentia absoluta, quidquid de re ipsa sit.

Ulterius solent adduci à recentioribus aliqua testimonia Scripturæ, quæ refert P. Vazquez *disp. citata cap. 2.* de quibus infra, sicut & de testimoniis Patrum. Et quidquid sit de veritate huius controversiæ, ex illis tamen testimoniis colligi non potest Deum esse incomprehensibilem in sensu Scholasticorum, quia, ut P. Vazquez rectè expendit, Scriptura præcipuè loquitur, non de incomprehensibilitate diuinæ essentia, sed de cognitione consiliorum Dei, quæ nullus potest cognoscere, nisi ipse revelet, quæ est communis expositio Patrum in illa loca, ut legenti constabit, & contextus ipse satis ostendit.

Præterea licet admittamur ex illis Scripturæ locis probari, Deum esse incomprehensibilem in sensu Scholasticorum, tamen probari non potest specialis incomprehensibilitas secundum doctrinam

Augustini. Vnde, ut vidimus *dubio præcedenti*, plures Scholastici aliis modis incomprehensibilitatis, explicant incomprehensibilitatem Dei.

Tandem hoc loco advertendum est aliquos ex antiquis Scholasticis, licet dixerint Deum esse incomprehensibilem, tamen non dixisse an sit, vel non sit dogma fidei.

DUBIUM V.

In quo consistat ratio cognitionis comprehensionis Dei.

Ultra de nomine comprehensionis tradunt Scholastici in materia de *visione*, interpretes S. Thomæ 1. part. ad *quæst.* 12. vel 1. 2. in materia de *Beatitudine*; nos breuiter aliqua dicemus.

Et primò certum est, nomen comprehensionis aliquando significare solam obiecti affectionem & intentionem, quo sensu quilibet Beatus dicitur comprehendere Deum, quantumvis visione remissa, & de hac comprehensione non loquimur modò, sed de comprehensione, qua cognoscitur obiectum quantum cognoscibile est, & in assignandis conditionibus requisitis ad hanc cognitionem est varietas opinionum.

Et, ut constat ex dictis *dub. 2.* aliqui dixerunt, ideo Deum non comprehendere ab intellectu Beati, quia non cognoscit omnes gradus intensiois perfectionis Dei, quæ doctrina mihi non probatur, quia essentia Dei simplicissima est, neque habet gradus intensiois distinctos realiter ante intellectum, & omnes Scholastici fatentur Beatam videre omnia quæ sunt formaliter in Deo.

Deinde, ut constat ex *dubio 2.* aliqui requirunt ad comprehensionem, ut cognitio sit ita perfecta entitativè sicut obiectum, & in hoc sensu dixit ut certum esse de fide Deum esse incomprehensibilem, quia non potest esse aliqua cognitio creata ita perfecta essentialiter sicut Deus. Deinde non satis probatur hoc esse necessarium ad cognitionem comprehensionis, quia comprehensio in corporalibus non requiritur ut corpus comprehendens sit ita perfectum sicut corpus comprehensum; quod cum P. Vazquez, & aliis bene docuit Ægidius *appendice citata, quæst.* 1. art. 1. §. 3. ubi bene refutat alium modum dicendi circa comprehensionem, quem etiam refert & refutat P. Suarez 1. p. cap. 29. de *attributis negativis, num.* 5. Modus autem est asserentium, necessarium esse ad comprehensionem, ut quantum obiectum cognitum excedit alia obiecta, ita cognitio illius excedat alias cognitiones, quod tamen sine idoneo fundamento dicitur.

Ibidem etiam Ægidius refert & refutat alium modum, quem etiam refutat P. Suarez, & P. Vazquez, & ego illum omitto, quia nullius momenti est. Et tamen ex comprehensione corporali loquutio translata est ad cognitionem comprehensionis spiritualis.

Alij verò ad hoc ut obiectum sit comprehensibile, putant necessarium esse ut vnus cognitio cognoscatur quidquid in obiecto est formaliter, & virtualiter, ita ut si hoc fiat duabus cognitionibus, non sit comprehensio obiecti, & hoc modo philosophatur Becanus *ibi citatus*.

Quæ tamen sententia mihi non placet, quia etiam si in prædicto euentu neutra cognitio diceretur comprehensio; tamen obiectum reuera comprehensum maneret, quia nihil illius lateret videt, & in corporalibus manifestum est, vnum corpus per duo corpora

corpora discreta posse comprehendere, etiam si quolibet illorum adæquate non comprehenderet, & ita planè videtur sentire ipse Becanus, qui dicit, quæstionem posse esse de re, & de nomine, & secundum rem fatetur videntem Deum, & creaturas duabus cognitionibus, comprehendere Deum, & videtur loqui de potentia absoluta: de nomine autem docet cognitiones illas non esse comprehensiones, quia debet esse vna cognitio.

Alij verò ad rationem comprehensionis requirunt cognitionem ita debere esse perfectam secundum claritatem intensiue, & extensiue, sicut obiectum est cognoscibile, & in hoc sensu iam diximus esse certum de fide Deum esse incomprehensibilem, quia non potest esse cognitio creata ita clara, secundum infinitos gradus claritatis, sicut cognitio qua Deus ipse se cognoscit.

Verum hæc doctrina non habet firmum fundamentum, deinde, ut antea dicebam, in corporalibus non requiritur ut corpus comprehendens sit ita perfectum, sicut comprehensum; quis enim neget aurum posse comprehendere corporaliter à corpore inferioris naturæ. Vnde meritò prædictam doctrinam de claritate refutat Ægidius *suprà §. 4. in fine*, & P. Suarez *tom. 1. in 3. part. d. 26. sect. 2. 3. eiusdem*, de quo infra faciemus speciale dubium.

Alij verò dicunt, Deum esse incomprehensibilem secundum legem ordinariam, de potentia autem absoluta nolunt rem definire, ut retulimus ex P. Valentia *dub. 1.* & non pauci recentiores existimant de potentia absoluta posse Beatam cognoscere Deum & creaturas vna, vel salte duabus cognitionibus, quæuis nolint concedere hoc sufficere ad comprehensionem sine æquali perfectione entitativa, vel æquali claritate. Sed modò nolo disputare, an de potentia absoluta possint videri Deus & creaturæ eadem cognitione; & ego existimo id fieri non posse, de quo alibi legatur de materia huius dubij Ægidius in *appendice ad tom. 3. de beatitudine, quæst.* 1. art. 1.

Deinde alij alio modo explicant naturam comprehensionis, ut explicent Deum esse incomprehensibilem.

Notandum autem est ex Augustino *epist.* 112. c. 8. assignari discrimen inter videre rem & comprehendere, his verbis. Aliud est videre, aliud est totum comprehendere videndo; quandoquid id videtur quòd præsens utcumque sentitur; totum autem comprehenditur videndo, & ita videtur quòd nihil eius lateat videt, aut cuius fines circumspici possunt, sicut te nihil latet præsentis voluntatis tuæ. Hanc doctrinam sequitur Beda in illud 1. Ioannis 3. *videbimus eum sicuti est*; colligi etiam potest ex Nazianzo *orat.* 36. quæ est 4. de *Theologia, num.* 66. Nizeta, & Pello *ibidem*, ex Chrysothomo *homil.* 5. de *incomprehensibili natura Dei*.

Et ex prædicta doctrina colligit Augustinus *sermone* 38. de *verbis Domini*, oculo corporeo non posse aliquod corpus comprehendere, quia interiores partes non possunt videri, & Augustinus 1. 2. de *ciuitate*, cap. 18. aliquid aliud colligit, de quo modò non disputo.

Ex his ergo constat cognitionem comprehensionem esse, qua aliquod obiectum ita cognoscitur, ut nihil illius lateat videntem: dicitur autem obiectum comprehendere ab intellectu, quando non solum cognoscitur, quidquid in obiecto est formaliter, sed quidquid in illo continetur virtute.

Iuxta hanc ergo doctrinam facile intelligitur, Deum non comprehendere à Beatis, quia licet videant essentiam Dei, & quidquid est formaliter in illo, tamen nec vident omnia possibilis, neque omnia futura, & hunc modum tradit S. Thomas 1. p. q. 12. P. Luffij de *Torres select. disp.* Pars II.

art. 8. licet alium tradiderit *art. 7. præcedenti*, & explicari potest, quia nullus dicitur comprehendere aliquod principium, nisi cognoscat omnes conclusiones, quæ ex illo deduci possunt, & sequuntur alij auctores, quos citat P. Vazq. *d. 53. cap. 3.* ubi hunc modum ex instituto explicat, & mihi placet.

Sed pro maiori explanatione, & intelligentia aliqua notanda sunt. Vnum est secundum opinionem asserentium creaturas posse videri ex vi visionis diuinæ essentia, dicendum esse, non esse possibilem cognitionem aliquam diuinæ essentia & omnium creaturarum possibilem simul ex vi essentia ipsius, alias secundum prædictam doctrinam comprehendetur Deus, & ideo mihi non placet placitum asserentium possibilem esse talem cognitionem, & non fore comprehensionem, de quo alibi.

Deinde secundum opinionem asserentium creaturas non posse videri ex vi visionis diuinæ essentia prius visa ut rationis formalis, dicendum est, quòd licet aliquis cognosceret essentiam diuinam per vnam cognitionem, & omnia possibilis per aliam, non comprehenderet Deum, quia non cognosceret obiectum secundarium ex vi cognitionis primariæ, ut citato capite secundum suam doctrinam docuit P. Vazquez.

Et potest explicari, quia si quis cognosceret principium & conclusiones, concomitantè solum, & non ex vi cognitionis principij, non diceretur comprehendere principium; sic ergo in præsentibus. An verò possit communicari creaturæ vna cognitio omnium possibilem & futurorum, modò non disputo, & mihi valde probabile est non esse possibilem talem cognitionem.

Sciendum deinde est ad comprehensionem necessariam esse cognitionem euidenter, ut cum aliis docuit Ægidius *suprà §. 4.* & ratio est, quia si solum cognosceretur obiectum cognitione probabilis, non cognosceretur, secundum perfectam rationem scibilis, atque adeò ratio illa lateret cognoscentem. De materia huius disputationis legi potest P. Suarez 1. part. lib. 2. de *attributis negativis, cap.* 29.

Sed potest obiici. Primò, quia si Deus est simpliciter incomprehensibilis, & vltimus modus relatus continet veram rationem comprehensionis, de fide erit Deum esse incomprehensibilem, sumpta comprehensione in sensu Augustini. Respondetur doctrinam Augustini traditam à nobis ut probabilior, & tamen non est certa secundum fidem, neque lumine naturali nota, & ut vidimus, diuersi Theologi diuersas condiciones requirunt ad rationem comprehensionis, vnde & P. Suarez, qui admittit vltimum modum explicandi comprehensionem 1. part. lib. 2. de *attributis negativis, cap.* 29. tamen *cap.* 26. *num.* 12. docuerat non esse dignam censura opinionem asserentium, animam Christi cognoscere in essentia diuina omnia possibilis, & reddit rationem, quia quòd talis cognitio futura esset comprehensio solum, est probabilis illatio, & prædictam opinionem esse probabilem docuit *tomo 1. in 3. part. d. 26. section. 2. in fine prima conclusio*; licet ergo dicamus probabilioris esse modum explicandi incomprehensionem secundum doctrinam Augustini, tamen non cogimur dicere illum esse de fide; & ideo in prædicta ratiocinatione deceptus est Ægidius in *appendice, quæst.* 1.

Deinde potest obiici in comprehensione corporali, ut corpus aliquod dicatur comprehendere, satis esse si ipsum comprehendatur, etiam si effectus illius non comprehendatur; ergo ut essentia Dei dicatur comprehendere, sufficit si cognoscatur omnia, que

quæ in ipso sunt formaliter, licet creaturæ non cognoscantur.

Respondet bene P. Vazquez esse disparem rationem. nam quæ sunt extra aliquam quantitatem corpoream, nõ dicuntur ad eam corporaliter pertinere; quare ut ipsa corporaliter comprehendatur, satis est si totum quod est in illa, intrinsecè claudatur & contineatur: at verò ad rem intelligibilem quantum ad intellectum refertur, non solum dicuntur pertinere quæ illi intrinsecè sunt, sed etiam quæ est illa fieri, aut deduci possunt, tanquam aliquid illius, sic enim intelligimus quid illa possit, & ideo est diuersa ratio.

Præterea obiiciunt aliqui recentiores prædictam doctrinam, & modum explicandi incomprehensibilitatem Dei esse rectum, secundum opinionem asserentium, creaturas possibiles cognosci ex vi cognitionis essentia diuinæ prius cognitæ, ut rationis formalis, non tamen secundum opinionem P. Vazquez & aliorum asserentium, creaturas solum cognosci ex vi cognitionis essentia causaliter per diuersam cognitionem, quia secundum hanc opinionem non videntur aliquid conducere ad cognitionem essentia diuinæ. Sed neganda est consequentia, quia secundum quancunque opinionem concedendum est creaturas pendere ab omnipotentia Dei, & ut futuras esse effectus illius, ac proinde virtute contineri in omnipotentia, & intelligibiliter pertinere ad diuinam essentiam. Vnde prædicta ratiocinatio, etiam secundum illam opinionem, locum habet.

Deinde sciendum est P. Suarez probare Deum esse incomprehensibilem, quia non potest esse cognitio, quæ cognoscatur essentia diuina ut est in se, & omnes creaturæ possibiles ex vi illius: hoc autem probat, quia non est possibile infinitum lumen gloriæ; quam rationem etiam alij amplectuntur, ex qua tamen non potest efficaciter colligi de fide esse Deum esse incomprehensibilem, sumpta comprehensione pro cognitione clara diuinæ essentia, & omnium possibilium, quæ est comprehensio, secundum doctrinam Augustini, & tamen non est de fide non esse possibile infinitum lumen gloriæ, & ipse P. Suarez *tomo 1. in 3. part. d. illa 26. sect. 2. in fine prima conclusionis*, concedit, probabile esse animam Christi habere infinitum lumen, & videre omnia in Verbo, & probabile esse opinionem hoc affirmantem.

Recentiores autem aliqui docent, probabile esse secundum se, posse dari infinitum lumen gloriæ, simpliciter tamen negandum esse, ne sequatur possibile esse comprehensionem Dei, quod est contra fidem; sed mirum est virum vel mediocriter doctum hoc asserere, quia duo illa coniungi nõ possunt, nam propositio aliqua non potest esse probabilis, si ex illa sequitur hæresis, vel error, quod si illa reuera est probabilis, ex eo solum non sequetur error.

D V B I V M VI.

De sensu verborum Ieremia 32. Magnus confilio, & incomprehensibilis cogitatu.

HOc loco vtuntur aliqui Scholastici ad probandum Deum esse simpliciter incomprehensibilem, & hoc esse de fide. Alij tamen putant Prophetam aperte loqui de incomprehensibilitate iudiciorum Dei circa operationem ex sua prouidentia, quod contextus ipse satis videtur ostendere, & communiter interpretes illius loci, quam explicationem fusè

A probat P. Vazquez *disp. 52. cap. 2.* Vnde cum non sit vnus sensus interpretum explicantium de incomprehensibilitate diuinæ essentia, non potest ex illo loco sumi argumentum ad probandum de fide esse simpliciter, Deum esse incomprehensibilem: dicitur autem incomprehensibilis cogitatu, quia eius consilia, & ordinationes nullus intellectus creatus potest cognoscere, nisi Deus ipse reuelet; & eodem sensu intelligendum est illud Psalm. 91. *nimis profunda facta sunt cogitationes tuae.* & illud ad Romanos 11. *quam incomprehensibilia sunt iudicia tua.* & illud Iob 11. *forsitan vestigia Dei comprehendetis?* & illud Ecclesiastici 43. *Ne labores, non enim comprehendetis,* & similia alia.

B Et ideo P. Suarez *suprà* in probatione secundæ conclusionis fatetur quod Scripturæ secundum se non videntur omnino conuincere prædictam veritatem.

Et sanè cum, ut sæpe diximus, P. Suarez concedat probabile esse, etiam de facto animam Christi videre essentiam diuinam, & omnes creaturæ ex vi visionis, non potest ipse colligere Deum esse incomprehensibilem in sensu Augustini dicentis comprehensionem esse cognitionem ita perfectam vt nihil obiecti lateat videntem, quod ideo frequenter repero in hac disputatione, quia P. Vazquez in eo sensu negat esse de fide Deum esse incomprehensibilem, quia non videtur de fide non posse cognosci essentiam diuinam, & omnes creaturas, licet ipse concedat hoc esse verum, non tamen certum de fide.

C Et ex his constat ad omnia loca Scripturæ quæ recentiores adducunt *1. part. quest. 12. in articulo 7. vel 8. & quæ colligit Salas 1. 2. quest. 3. tractat. 2. disputat. 4. sect. 6.* Item secundum P. Valentiam & Becanum, qui videntur sentire de potentia absoluta posse cognosci essentiam, & omnes creaturas possibiles, non poterit probari ex citatis locis Deum esse incomprehensibilem in sensu Augustini de potentia absoluta. Vterius, vt dicebamus *suprà*, de fide est Deum esse incomprehensibilem, non solum à creatura ex viribus naturæ, sed etiam de potentia absoluta, quatenus comprehensio dicit cognitionem non solum totius obiecti, sed etiam ita perfectam, secundum entitatem, vel claritatem infinitam, sicut obiectum est cognoscibile.

D Sed potest obiici, quia, si Deus dicitur incomprehensibilis solum quia ab homine viatore non potest clarè videri, ita etiam homo viator viribus propriis non potest videre Angelum: sed hoc parui momenti est, quia Deus non dicitur incomprehensibilis solum relatè ad intellectum hominis viatoris, sed ad intellectum quemcunque reatum ex viribus naturæ.

E Secundò solet obiici, etiam non posse creaturam viribus propriis cognoscere habitum, vel qualitatem aliquam supernaturalem, & tamen talis qualitas non dicitur incomprehensibilis, sicut Deus. Respondetur primò Deum dici incomprehensibilem quantum ad sua iudicia, & consilia, vt *suprà* explicabamus, quod accidit & qualitati non potest conuenire, Rursus, Deus dicitur incomprehensibilis, variis modis *suprà* relatis, qui nõ possunt credere in qualitatem, vel accidens etiam supernaturale, vt constat.

D V B I V M VII.

De sensu Concilij Lateran. cap. firmiter, de summa Trinitate.

IN hoc capite dicitur Deus incomprehensibilis, vt habent hæc verba: Firmiter credimus, quod vnus

vnus solus sit Deus æternus, immensus, incomprehensibilis. Ex hoc autem capite recentiores aliqui contendunt probare de fide esse, Deum esse incomprehensibilem in sensu Scholasticorum.

Sed P. Vazquez *1. part. disp. 52. cap. 3.* docet ex isto capite non posse colligi de fide esse, & explicat, quia in eodem capite dicitur Deus ineffabilis, & tamen certum est Beatum adiutum lumine gloriæ posse loqui de Deo vt est in se.

Sed potest obiici, quia sicut in eodem capite definitur Deum esse immutabilem, ita definitur esse incomprehensibilem, sed ita esse immutabilis, vt etiam de potentia absoluta mutari non possit; ita erit incomprehensibilis, vt etiam de potentia absoluta non possit comprehendi. Sed hoc facile potest solui, quia immutabilitas dicit prædicatum absolutum, & Deus nec ab alio, nec à se ipso potest mutari, & tamen à seipso potest comprehendi, & incomprehensibilis dicitur relatè ad intellectum: ergo non est eadem ratio.

Item licet sit de fide esse incomprehensibilem, quia non potest cognosci cognitione ita perfectâ entitatiuè, vel tam perfectâ claritate, quam perfecta cognoscibilis est Deus, tamen non potest efficaciter colligi, esse incomprehensibilem, hoc sensu quod non possit cognosci, saltem de potentia absoluta essentia diuina, & quidquid possibile est, cum ipse P. Suarez, cuius est prædictum argumentum *disp. illa 26. sect. 2.* fateatur, etiam de facto, probabile esse, animam Christi videre essentiam diuinam, & omnes creaturas possibiles, quæ cognitio est comprehensio secundum doctrinam Augustini.

Deinde oportet explicare sensum Parrum.

D V B I V M VIII.

Quid senserint Latini Patres de incomprehensibilitate Dei.

Recentiores aliqui multa congerunt testimonia Patrum Latinorum, vt probent de fide esse, Deum esse incomprehensibilem, in sensu Scholasticorum.

D Primum testimonium est Gregorij *lib. 10. moralium, cap. 7. aliàs 10.* vbi dicit, In retributionis autem culmine reperiri omnipotens per contemplationis speciem potest, sed tamen ad perfectum non potest, quia etiam hunc in claritate sua quandoque conspicimus, non tamen eius essentiam plenè contuemur. Videtur autem Gregorius loqui de cognitione Beati in beatitudine, & fateatur Deum posse cognosci, sed non plenè.

E Sed meritò P. Vazquez putat *ibi* non loqui S. Gregorium de hominibus existentibus in beatitudine, sed de viatoribus, qui per gratiam contemplationis possunt in hac vita aliquo modo Deum cognoscere, licet non omnino perfectè, & ita clarè, sicut in beatitudine. Ponderetur illud verbum, *quandoque conspicimus*, id est, aliquando, quod in hac vita contingit. nam in beatitudine, non quandoque, sed Beati Deum vident.

Deinde licet dicamus Gregorium loqui de cognitione Beatorum, tamen explicari potest vt Beati de facto non videant Deum tanta claritate, quanta ipse cognoscibilis est, & diutissimus: de fide est etiam de potentia absoluta non posse Deum cognosci visionem tam clara secundum intentionem & perfectionem, quanta ipse cognoscibilis est; item non potest colligi ex Gregorio *in eo loco*, Deum esse incomprehensibilem de fide, certum in sensu Augustini sæpe repetito.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I I.

A Secundum testimonium adducitur ex eodem Gregorio *18. cap. 28. aliàs 27. in fine*, vbi loquens de Beatis ait, nec tamen videbimus sicut videt ipse se ipsum, longè quippe dispariter videt creator se, quam videt creatura creatorem. nam quantum ad immensitatem Dei quidè, nobis modus figitur contemplationis, quia eo ipso pondere circūscribimur.

B P. Vazquez fateatur in hoc loco Deum loqui de videntibus Deum in patria, docet tamen differentiam non esse quantum ad cognitionem, in sensu Scholasticorum, sed in eo quod Deus videns se ipsum in se ipso quiescit, Beatus verò per alas visionis in ipsum Deum tendit, vt in illo quiescat. qui sensus planè colligitur ex contextu Gregorij, & ex verbis quæ statim subiungit, vt ea legenti constabit.

Deinde licet concedamus Gregorium in eo loco loqui in sensu Scholasticorum, tamen manifestum est illum loqui de omnibus Beatis & de facto: alia autem questio est de potentia absoluta. Præterea explicari potest Gregorius, vt loquatur de cognitione Beatorum comparatione visionis, qua se ipsum Deus videt, assignans discrimen, quantum ad perfectionem claritatis, secundum quam de fide est non posse esse visionem creaturæ, ita perfectam secundum intensionem claritatis, sicut est visio qua se ipsum Deus videt. Secus autem remanet questio de comprehensione in sensu Augustini, vt sæpe diximus.

C Tertium testimonium adducitur ex Bedam *in illud 1. Iohannis 3.* & aliqui absolutè referunt Bedam dicentem posse nos Deum videre, non comprehendere; sed verba Bedæ hæc sunt, Dei plenitudinem quicquam videre potest, non comprehendere: & adducit definitionem Augustini de comprehensione *suprà* à nobis citatam, quod testimonium specie tenus multum fauet opinioni recentiorum.

Sed P. Vazquez putat illa verba non esse intelligenda de Beatis, sed de viatoribus, & bene colligit ex contextu. Et sic sunt intelligenda quæ Augustinus tradidit *epistola 112. cap. 8. & 9.* de quo sine causa miratur Salas *quest. 3. tractatu 2. disp. 4. sect. 6. fol. 281. colum. 2. in fine.* Sed admittamus Bedam loqui de Beatis, planè loquitur de eo quod contingit de facto, non tamen explicat, quid possit fieri ex voluntate, & potentia Dei.

E Citatur etiam Augustinus *epistola 112. cap. 8. & 9.* vbi distinguit visionem à comprehensione respectu viatorum, vt legenti constabit, vnde sine causa Egidius *in appendice. quest. 1. artic. 2. §. 7. num. 5.* dixit P. Vazquez ospitanter legisse Augustinum, quæ fratris verba mirantur viri modesti, & hunc fuisse sensum P. Vazquez, constat ex his, quæ dicit circa testimonium Bedæ citatum *suprà*. Sed *ibi* non loquitur de visione & comprehensione Dei, & quantum de hac loqueretur, non explicat quid possit Deus facere de sua potentia. Citatur etiam Augustinus *libro de cognitione vera vite, cap. 3. in principio, & sermone 38. de verbis Domini*, in illud Iohannis 1. *In principio erat Verbum.* Sed in his locis dum Augustinus dicit hominem posse Deum attingere, & non comprehendere, & videatur loqui de Beato, tamen planè loquitur de viatore, & de beatitudine imperfecta huius vite, vt fusè & efficaciter ostendit P. Vazquez *suprà*.

Item potest quis dicere, quod licet loquatur de Beatis in patria, tamen solum explicat quid de facto contingat, non tamen quid Deus possit facere.

Potest etiam citari Augustinus 4. *de Genesi ad litteram*

literam, cap. 6. ubi loquitur de videntibus Deum: sed A
ibi solum contendit Deum esse suam cognitionem,
quod in Beatis non contingit, id quod bene exposuit
Fulgentius in libro responsionum ad Ferrandum Diaconum,
ad quæst. 3.

Citatur etiam Augustinus libro meditationum,
cap. 29. & libro Soliloquiorum, cap. 31. ubi signifi-
cat, Trinitatem sibi soli integrè notam esse. Sed in
primis, vt aduertunt viri eruditi, isti libri non
sunt Augustini, & sub dubio relinquit Bellarmin.
libro de scriptoribus Ecclesiasticis, in Augustino, agens
de operibus quæ continentur tomo 9. Et autor isto-
rum librorum solum videtur contendere Beatos
non cognoscere Deum cognitione ita perfecta se-
cundum claritatem, sicut est cognitio qua Deus se
cognoscit, quod certissimum est, & de fide, nisi ve-
lis autorem istum solum explicare quid de facto
contingat.

Tandem solent citari Hilarius in libro de Patrie
& filij unitate, in principio, & pseudo-Cyprianus
in prologo de Cardinalibus operibus Christi, ille ap-
pellat Deum inuisibilem, iste incomprehensibilem,
sed aperte loquuntur de hominibus viato-
ribus, secundum propriam naturam, citatur etiam
Ambrosius 1. in Lucam, tractans illud Ioannis 1.
Deum nemo vidit unquam, ubi videtur sentire, An-
gelos etiam in cælo non comprehendere Deum,
quem locum variè explicant recentiores; sed fa-
cillima responsio est, Ambrosium explicare, quid C
de facto contingat, vel loqui de cognitione infini-
tè perfecta secundum claritatem; omitto quòd
nonnulli putant Ambrosium, cum aliquibus Græ-
cis sentire, Beatos non videre clarè diuinam es-
sentiam, de quo modò nolo disputare, legatur P.
Vazquez disp. 52. cap. 4. & disp. 37. cap. 2. &
ex dictis possunt explicari similia testimonia quo-
rundam Latinorum Patrum, quos refert Salas 1. 2.
quæst. 3. tractatum 2. d. 4. sect. 6.

D V B I V M IX.

Quid senserint Græci Patres de incomprehen-
sibilitate Dei.

R Ecentiores qui putant de fide esse Deum esse
simpliciter incomprehensibilem, adducunt pro
hac sententia plures Græcos Patres, quos citat
P. Vazquez disp. 52. cap. 4. ubi iste autor docet, ex illis
non posse probari dogma fidei de incomprehensibi-
litate Dei, quia senserunt, Deum non videri clarè à
Beatis, de quo ego nolo modò disputare, sed illos
exponere de visione qua de facto vident Deum, &
ita vt etiam de potentia absoluta non possit visio
clara Dei esse ita perfecta secundum claritatem, sicut
est clara visio, qua Deus se ipsum cognoscit, & pro
citato errore citantur ab ipso P. Vazquez Epiphanius,
Chrysostr. Cyrillus, Theophylactus, Basilus, Nissenus,
Hieron. Primas. Isidorus, & qui frequenter cum Græcis
Græcizat Ambrósus.

Addit præterea P. Vazquez citari pro contra-
ria opinione Nazianzenum oratione 1. pagin. 219.
Eliam in illa verba eiusdem orationis, *Elic me in-
feriori*. Respondet P. Vazquez; Nazianzenus
non solum addidit, sed in eadem oratione docet
comprehensionem in præmium esse promissam ho-
minibus, quod non est intelligendum de compre-
hensione in sensu Scholasticorum; notat verò
P. Vazquez Nazianzenum in eadem oratione sub
dubio de Angelis beatis loquendum, nobis satis sit ex
Nazianzeno non posse probari de fide esse Deum

esse incomprehensibilem in sensu Augustini, & quo-
rundam Scholasticorum,

Citatur Irenæus libro 4. cap. 36. in principia, ubi
docet Deum esse incomprehensibilem. Respondet
P. Vazquez, Irenæum manifestè loqui contra hæ-
reticos asserentes Deum propria nostra virtute posse
comprehendi, quod colligitur etiam ex cap. 37. se-
quenti, & certum est de fide Deum non posse à nobis
comprehendi viribus naturæ.

Deinde citatur Damascenus lib. 1. de fide, cap. 1.
& 4. ubi dicit Deum esse incomprehensibilem ad-
huc à Beatis & Angelis, sed intelligendus est, si ser-
mo sit de eorum naturæ viribus.

Plura alia testimonia ex Græcis Patribus addu-
cit Salas loco citato, quæ tamen ex dictis explican-
da sunt.

Ex his autem, quæ in tota disputatione tradi-
dimus, intelligitur, cum quanto, & quàm graui
fundamento loquutus fuerit P. Vazquez in hac
materia, quidquid dicat Agidius appendice cita-
ta, quæst. 1. artic. 4. §. 4. numer. 6. Item constat
P. Suarium doctissime loquutum admodum dixit sim-
pliciter esse de fide Deum esse incomprehensibilem,
licet modus explicandi non sit de fide, quem
sine causa reprehendit Agidius supra num. 8. & me-
ritò viri docti mirantur largam fratris Agidij li-
centiam si quænter in suis scriptis, contra Vaz-
quium, & Suarium.

Ex his quæ hæcenus diximus refutari potest opi-
nio cuiusdam recentioris 1. part. ad quæstionem 12.
in artic. 8. qui docet ad comprehensionem non sa-
tis esse, si cognoscatur, quidquid formaliter & vir-
tute est in illo, sed necessarium esse vt cognoscatur
tanta claritate, quanta obiectum ex se postulat, quia
iste modus etiam tenet se ex parte obiecti, quia
quodlibet obiectum ex se mouet ad certam quan-
dam cognitionem cum claritate; sed de hoc oportet
facere speciale dubium.

D V B I V M X.

An ad comprehensionem requiratur certa perfe-
ctio intensiōnis in cognitione.

I N superioribus, vt de aliquibus Doctoribus, di-
ximus, ad comprehensionem solum requiri eui-
dentem notitiam, & claram eorum quæ in ob-
iecto sunt formaliter & virtute; sed quia recen-
tiores nonnulli contrarium videntur specialiter
sensisse, ideo oportet rem fusè, & ex instituto ex-
plicare.

Quidam ergo recentiores docent. Primò ne-
cessarium esse ad comprehensionem vt cognosca-
tur clarè quidquid in obiecto est formaliter. Se-
cundò, vt cognoscatur quidquid cognoscibile est,
& virtute continetur in obiecto. Tertio requirit in
cognitione perfectionem claritatis, quæ respondeat
claritati, qua obiectum ex se postulat cognosci. Duæ
prioris conditiones constant ex supradictis ex do-
ctrina Augustini. Tertia verò conditio probatur ab
aliquibus huius opinionis, quia obiectum non so-
lum est cognoscibile quantum ad id quod habet in
se formaliter, & virtute, sed etiam quantum ad
certum gradum claritatis, ad quem ex se mouet, &
hoc declarat, quia obiectum sensibile vim habet ef-
ficiendi similitudinem ipsius, non quidem infini-
tam, neque indiuisibilem simplicem, sed certæ cu-
iusdam intensiōnis.

Deinde substantia spiritualis ex se habet vim mo-
uendi ad cognitionem sui, certa quadam intensiōne
maiori,

maiori, & perfectiori quàm habeat res sensibiles. Et A
idem iudicium est de qualibet alia re.

Sed aliqui recentiores ita defendunt hanc do-
ctrinam, vt dicant non posse in Deo videri omnia
quæ sunt in ipso formaliter, & virtute, nisi etiam co-
gnoscatur Deus tanta claritate, quanta ipse est co-
gnoscibilis, & in hoc sensu existimant esse de fide,
Deum esse incomprehensibilem.

Alij verò ita censent, ad comprehensionem esse
necessariam claritatem prædictam, vt tamen conce-
dant posse Beatum videre omnia quæ in Deo sunt
formaliter & virtute, & non comprehendere illum,
si non communicetur tanta perfectio claritatis,
quanta obiectum est cognoscibile.

Sed prædicta sententia mihi non placet. Primò, B
quia secundum doctrinam Augustini, & magis
proprium modum comprehensionis, comprehen-
sio dicitur cognitio, per quam nihil obiecti la-
tet videntem, & hoc modo communiter reci-
piunt Scholastici doctrinam Augustini. Et potest
probari ex sancto Thoma 1. parte, quæst. 12. artic. 8.
ubi probat, Beatos non videre omnia, quæ sunt
virtute in Deo. Si enim aliquis cognosceret om-
nia, quæ Deus potest facere, comprehenderet di-
uinam virtutem, ac proinde illius essentiam. Qua
etiam ratione 3. parte, quæst. 10. artic. 1. & 2. pro-
bat animam Christi non videre in Deo omnia ob-
iecta possibilis, quia comprehenderet diuinam
virtutem, & essentiam, quam doctrinam recipiunt C
communiter discipuli sancti Thomæ in citata loca.
Et Augustinus, ad comprehensionem solum re-
quirit cognitionem, per quam nihil obiecti la-
teat videntem: per visionem autem claram, sicut
videtur omnia quæ sunt formaliter in Deo, ita
videtur claritas quæ se tenet ex parte ipsius Dei.
Et sine fundamento additur prædicta conditio ex
parte cognitionis, supposito, quòd semel ad-
mittatur, comprehensionem requirere cognitio-
nem eius quod est formaliter in Deo, & eorum quæ
sunt virtute.

Et ex hac doctrina facile soluitur argumentum
contrariæ opinionis, quia claritas Dei licet sit in-
finita, sicut alia attributa, tamen hoc ipso quòd ob-
iectum videtur cognitione clara, tota videtur; er-
go si aliàs cognoscatur quidquid continetur virtu-
tute in essentia diuina (si esset possibile) talis cog-
nitio esset comprehensio.

Deinde licet verum sit obiectum sensibile, vel
intelligibile creatum, ex se mouet ad certam gra-
dum perfectionis cognitionis proportionatæ; ta-
men hoc impertinens est ad comprehensionem, quan-
do non iuuat ad cognoscendam aliquam rationem
obiecti, cuius aliàs nihil lateat videntem, quid-
quid sit de perfectione creatæ, an sit, vel non sit ma-
gis intensa.

Sed dices, ad comprehensionem requiritur vt
obiectum cognoscatur sub omni ratione cognosci-
bilis, & intelligibilis quam habet; ergo si habet in-
finitam claritatem, debet sub illa cognosci. Re-
spondeo, maiorem esse veram absolutè, minorem
autem ita esse intelligendam, vt cognoscatur ra-
tio obiectiua, & ita videns Deum clarè, videt in-
finitam claritatem quæ tenet se ex parte cognitio-
nis ipsius Dei, sed non requiritur vt cognoscatur
infinita claritate, quæ tenet se ex parte cognitio-
nis creatæ, & ita prædictam opinionem de cla-
ritate requisita ad comprehensionem, meritò re-
futatur Agidius in appendice, quæst. 1. artic. 1.
§. 4. & P. Suarez tom. 1. in 3. part. disput. 26. sect. 2.
enactone 3.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

Deinde obiiciunt autores citatæ opinionis, bo-
nitatem infinitam requirere ex parte voluntatis ma-
iorem, & maiorem amorem, quia est magis, &
magis amabilis; ergo idem erit de cognitione re-
spectu ipsius Dei, qui est infinite intelligibilis, &
tamen nulla creatæ intellectiua potest esse infini-
ta. Respondetur, sine dubio creatam intellectio-
nem ex auxilio Dei posse esse maiorem, & maio-
rem; contendimus tamen, solam perfectionem
intensiōnis non requiri ad comprehensionem, nisi
iuuet ad cognoscendam nouam rationem ex par-
te obiecti.

Vlteriùs prædicti recentiores contendunt colli-
gere & probare suam opinionem ex D. Thoma
1. parte, quæst. 12. artic. 7. & 8. ex quo deducitur
ad comprehensionem requiri infinitam perfectio-
nem intensiōnis, quia necessaria est vt cognosca-
tur infinita extensio obiecti, quod virtualiter
continetur in essentia diuina. Respondetur mi-
hi esse probabile, ad cognoscendum quidquid
est in Deo formaliter, & virtute simul, esse ne-
cessarium infinitum lumen & infinitam cog-
nitionem: hoc autem necessarium est, quia lumen
iuuat ad cognitionem extensiuam obiecti cog-
noscibilis, non tamen quia præter obiectum cog-
noscibile requiratur claritas æqualis claritati ob-
iecti ad cognoscendam illam, de quo est præsens
dubium.

Vnde P. Suarez sessione citata, disp. illa 26. ex
eo probat Deum non esse comprehensibilem, quia
ad talem cognitionem requiritur infinitum lu-
men secundum intensiōnem, & simul negat ad
rationem comprehensionis non requiri cog-
nitionem aliquam perfectionis creatæ, quæ non
deseruiat ad ostendendam aliquam rationem ex
parte obiecti. Et tamen prædicti recentiores con-
tendunt præter cognitionem eorum, quæ sunt
formaliter in Deo, & eorum quæ in illo conti-
nentur virtute, necessariam esse claritatem ex
parte cognitionis creatæ, æqualem claritati ob-
iecti.

Sed potest vlteriùs obiici, in comprehensione
requiri perfectionem intensiuam, & extensiuam;
ergo præter cognitionem omnium rationum, quæ
sunt formaliter & virtute in obiecto, requiritur
perfectio intensiua, aliàs non erit omnino æqua-
lis cognitio obiecti. Respondetur ad compre-
hensionem solum requiri claram, & euidentem cog-
nitionem omnium rationum obiecti, quæ formaliter
& virtute sunt in illo: intensio autem perfectionis
entitatiuæ, vel claritatis, non est necessaria, nisi
quatenus iuuat ad cognitionem prædictarum ra-
tionum. Vnde & in comprehensione corporali, cor-
pus perfectius secundum naturam potest compre-
hendi à corpore imperfectiori.

Et ex his soluta sunt quæ pro sua opinione
modestè & prudenter adducit quidam recentior
1. parte, ad quæstionem 12. in articulum 7. disput. 23.
cap. 4.

Alius verò recentior alia obiicit à nobis sol-
uenda. Sed primò sciendum est istum autorem
cap. citato, num. 27. in fine, audacter dixisse sine
auctore temerario, & erroneo, non posse negari,
quod negauit P. Vazquez, de fide esse Deum
esse incomprehensibilem, quem recentiore alij
pij, & docti vehementer reprehendunt, propter
immodestiam Magistelli non semper mali con-
tra Vazquium Gigantem Theologorum. Ego ab
his censuris, præsertim erga autores nostræ Socie-
tatis, semper abstinui. Solum aduerto prædictum
Z 3 autorem,

autorem, non satis intellexisse mentem P. Vazquez, quia, ut supra ostendimus, P. Vazquez concedit esse de fide, Deum non esse comprehensibilem cognitione creata quæ sit infinite perfecta secundum entitatem, & idem iudicium est de cognitione infinite perfecta, secundum intensionem & claritatem, & solum docuit non esse de fide, comprehensionem Dei esse impossibilem, sumpta comprehensione in sensu in quo communiter explicatur Augustinus ab autoribus, & ut etiam supra retulimus, P. Suarez *diff. 26. sæpe citata*, docuit probabile esse placitum asserentium animam Christi etiam de facto videre omnia quæ sunt formaliter in Deo simul, & omnes creaturas possibili-
 B les; & tamen probabile est hanc esse comprehensionem secundum doctrinam Augustini. Et P. Valentia docuit, de fide esse Deum esse incomprehensibilem secundum legem ordinariam, & cum proposuisset quæstionem de potentia absoluta, & adduxisset quæ videntur probare partem affirmantem, nempe esse possibilem comprehensionem de potentia Dei absoluta, noluit determinare quæstionem: & P. Becanus, quem supra etiam retuli, manifestè concessit posse Beatum, si secundum rem posse comprehendere Deum, licet dicat quæstionem esse de nomine, an comprehensio sit futura una cognitio, vel duplex, & citatus autor manifestè concedit posse Beatum, si Deus velit cognoscere essentiam diuinam simul
 C & omnia possibilia, & hoc est quod P. Vazquez contendit, non esse contra fidem, licet aliàs ipse efficaciter defendat Deum esse incomprehensibilem.

Sed prædictus Theologus contendit probare ex Augustino, ad comprehensionem requiri non solum cognitionem omnium quæ sunt in obiecto formaliter, vel virtute, sed etiam claritatem æqualem claritati, qua est cognoscibile obiectum, & citat Augustinum 4. *de Genesi ad litteram, cap. 6.* & citat etiam Fulgentium *libro responsum ad Ferrandum Diaconum, responsum 3.* & Cyrillum Hierosolymitanum *catechesi 6.* quæ testimonia supra à nobis allata sunt, & explicata. Et quod attinet ad præsens institutum, nec P. Suarez, neque Egidius, neque alius Theologus alicuius momenti ex citatis testimoniis & aliis similibus Patrum, quibus contendunt probare de fide esse, Deum esse incomprehensibilem, nunquam collegerunt, ad comprehensionem, necessariam esse illam perfectionem claritatis, quam modernus ille requirit, imò, ut vidimus, P. Suarez, Egidius, & alij recentiores negant talem claritatem necessariam esse ad comprehensionem. Unde de prædicto recentiore curandum non est, qui loco citato fusè contendit explicare sanctum Thomam, ne sit contra suam opinionem; sed loca quæ supra attulimus pro nostra doctrina, adeo sunt manifesta,
 B ut non egeant explicatione, docuit enim, comprehensionem Deum, qui videret illum clarè, & omnia possibilia, neque aliquid aliud addidit; quis autem credat, summum & insignem Theologum, tractantem rem ex instituto, omisisse principalem conditionem necessariam ad comprehensionem ex mente prædicti recentioris.

D V B I V M XI.

An mereatur censuram aliquam opinio asserentium animam Christi de facto videre in Deo omnia possibilia.

IN hoc dubio prima opinio est aliquorum, qui putant prædictam sententiam esse dignam censura. Zumelius 1. *part. quæst. 12. artic. 8. quæst. unica, conclus. 4.* dicit esse errori proximam. Alij putant esse plusquam temerariam; alij valde temerariam, quos refert Egidius statim citandus. Valentia 1. *part. d. 1. quæst. 12. punct. 6. pag. 204.* temerariam iudicat.

Egidius in *appendice, q. 1. art. 4. §. 3.* putat non esse sententiam tutam in fide, quorum fundamenta statim adducetur.

Sed P. Suarez 1. *tomo ad 3. partem, disputat. 26. sect. 3. §. Dico primo, pagin. 524. & lib. 2. de attributis negativis, cap. 26. numer. 12. & antea cap. 22. num. 14.* dixit sententiam esse probabilem.

P. Vazquez 1. *part. d. 49. cap. 2. num. 5.* dicit non esse errorem aperte damnatum in fide, & 3. *part. tom. 1. in 3. partem, d. 50. cap. 3. num. 9. & 10.* dicit se hæcenus non legisse damnatam à Pontifice, vel Concilio, & multi alij recentiores huius ætatis sequuntur P. Suarium, & existimant esse probabilem, & non esse dignam graui censura. Et confirmari potest hæc doctrina ex solutione eorum, quæ contra prædictam sententiam adducuntur.

Adducitur sub dubio damnatio Inquisitorum Tarraconæ, quam refert Americus in *directorio Inquisitorum, 2. part. quæst. 11.* Sed talem errorem non ferunt Bernardus Luzemburgensis, contra hæreses *verb. Arnoldus de Villanova*, neque Præteolus in Elencho hæresum, & tamen referunt ex instituto errores Arnoldi de Villanova.

Item dubia est damnatio quæ refertur in directorio Inquisitorum, neque scimus quo sensu fuerit talis sententia damnata in Arnoldo. Item adducitur sanctus Thomas in *disputatione, quæst. 8. de veritate, artic. 4. in corpore*, ubi videtur dicere, prædictam sententiam repugnare dictis Sanctorum, hoc testimonium citat Egidius supra pro sua censura; tamen ex sancto Thoma in illo articulo non potest sumi argumentum in fauorem Egidij, quia expressè S. Thomas in citato corpore articuli, refutat opinionem asserentium, omnes Beatos, & omnes Angelos in essentia diuina cognoscere omnia, & hoc necessariò, hoc ipso quòd vident diuinam essentiam; qui verò sequuntur prædictam opinionem, solum loquuntur de anima Christi, & hoc ex speciali priuilegio, non ex necessitate solius visionis Dei, & licet in citato articulo dicat animam Christi videre omnia præsentia, præterita & futura, ubi supponit non cognoscere omnia possibilia; tamen de cognitione circa possibilia agens de anima Christi, non assignauit censuram aliquam, sed solum, ut dixi, agens de omnibus Beatis, & Angelis, & auctoritas quam ibi adducit ex Dionysio, planè est de Angelis.

Ex prædictis ergo fundamentis non colligitur efficaciter grauis illa censura prædictæ sententia.

Vnum autem videtur argumentum, quo Egidius & alij suæ opinionis videntur moti, ad damnandam prædictam illam sententiam: hoc autem est tale. De fide est Deum esse incomprehensibilem: comprehensionem

prehensio autem est cognitio eorum, quæ formaliter, & virtute continentur in essentia diuina; ergo si anima Christi cognoscit hæc omnia, comprehenderet diuinam essentiam, quod est hæresis, vel manifestus error.

Sed hoc argumentum supra à nobis solum est. Et primò si argumentum aliquid probaret, sanè probaret prædictam sententiam esse hæreticam, & non solum temerariam, vel errori proximam, quia prædicti autores censent, absurdum illatum sequi ex vna propositione de fide, & altera nota lumine naturali, ac proinde absurdum illud vel esset hæreticum, vel saltem erroneum, & ita autores illi non sunt loquuti consequenter.

Deinde, ut supra diximus, non est lumine naturali euidens, ad comprehensionem sufficere cognitionem omnium quæ sunt in obiecto formaliter & virtute. nam, ut vidimus, Theologi etiam doctissimi, alias conditiones assignarunt ad comprehensionem necessarias; ergo non formatur prædicta ratio ex vna de fide, & altera nota lumine naturali; ergo licet illa ratio probabilis sit, admitti debeat vera; tamen non est sufficiens ad damnandam prædictam sententiam.

Et ex dictis facillè potest solui aliud dubium, nempe, an mereatur censuram asserere, de potentia absoluta posse Beatum videre omnia quæ sunt in Deo, formaliter & virtute, quod supra tetigit P. Valentia, & P. Becanus, ut retulimus. Et si quis dicat eam opinionem mereri censuram, non adducet firmum fundamentum, quia, ut vidimus, non habent firmum fundamentum ad damnandam talem sententiam de facto. Aduerto autem, secundum illam etiam de potentia absoluta philosophicè negandum esse prædictam cognitionem non fore comprehensionem, propter peculiarias condiciones requisitas ad comprehensionem secundum diuersas opiniones.

DISPUTATIO XVI.

MORALIS.

Diuerforum dubiorum.

D V B I V M I.

An habens votum castitatis, peccet contra votum per delectationem simplicem contra castitatem.

DV B I V M intelligitur, quando talis simplex delectatio est peccatum contra castitatem. Et refertur quidam recentior, non magni nominis, dicens talem delectationem non esse peccatum contra votum, neque habere malitiam contra religionem, cuius vix potest esse aliquod probabile fundamentum. Sed fortè potest probari, quia obligatio voti pendet ex voluntate vouentis, & vouens per votum non videtur voluisse se obligare ad vitandam simplicem delectationem.

Deinde secundò explicatur idem, quia non videtur impossibile hominem per votum velle se obligare ad vitandum actum efficacem in materia contra votum, non tamen ad vitandum simplicem delectationem, aut simplex desiderium; ergo poterit hoc fieri ex intentione vouentis.

Tertiò aliquorum opinio est, simplicem delecta-

tionem non semper habere omnem malitiam actus externi efficacis; ergo fieri poterit ut prædicta delectatio non habeat malitiam contra religionem, licet habeat malitiam contra temperantiam, & castitatem.

Prædictam tamen sententiam multi viri docti huius ætatis censent omnino improbabilem, imò temerariam, & errori proximam, & mihi vehementer displicet.

Et simpliciter dicendum est, delectationem simplicem, contra castitatem in habente votum castitatis, esse contra votum, & habere malitiam contra religionem, ita sentiunt viri religiosi, etiam doctissimi, habentes votum castitatis, & non minus curant vitare simplicem delectationem veneream, quam actus efficaces, & videtur sensus communis fidelium; propter quod non dubito prædictam opinionem esse improbabilem, & P. Vazquez 1. 2. *diff. 112. cap. 2. num. 10.* expressè docet, habentem votum castitatis, peccare contra votum per simplicem delectationem, in materia venerea, & post illum multi recentiores id expressè docuerunt, & ex antiquioribus nullus de hoc dubitauit, & ego ita docui iam olim in materia de peccatis, & typis mandavi opusculo *de delectatione morosa*, quod habetur tomo opusculorum diuerforum theologicorum. Et ratio est, quia semel demus, delectationem habere malitiam veneream, ea violatio eodem modo opponitur voto, sicut violatio per actum externum; ergo eodem modo opponitur eidem virtuti.

Est autem contra communem sensum asserere vouentem castitatem simpliciter, nolle obligare se ad vitandam simplicem delectationem veneream, quod vltius declaro, quia non est dubium talem delectationem posse esse materiam voti, hoc est, posse vouentem se obligare ad vitandam illam; ergo quando votum castitatis fit simpliciter, & absolute, absque vlla exceptione, contra votum erit prædicta delectatio: ad iudicandum autem de intentione vouentis, multum refert communis sensus, etiam doctissimorum hominum, de quo nullus sanè mentis potest hoc tempore dubitare.

Deinde si communiter ita sit votum castitatis, ut non excludat delectationem simplicem, sequeretur tale votum non esse castitatis simpliciter, quia non extenderetur ad omnem materiam, ac proinde in illo posset Episcopus dispensare, & commutari posset etiam per priuilegium Cruciatæ, aut alterius, etiam si negetur facultas dispensandi, aut commutandi votum castitatis; quia hæc negatio intelligitur de voto castitatis simpliciter. Consequens autem est absurdum, & inauditum ante hoc tempus.

Vltius vel autor illius opinionis admittit delectationem simplicem sumere malitiam ab actu externo; si admittit; ergo prohibito actu externo per votum, prohibita manebit simplex delectatio ex natura rei, secundum communem usum, nisi vouens expressè velit pro tali casu non prohiberi voto actum externum ut obiectum simplicis delectationis, & ita ex hac etiam parte votum illud non erit castitatis simpliciter. Si verò prædictus autor sentiat, simplicem delectationem non specificari ab actu externo ut obiectum, negare tamen non potest, talem delectationem respicere delectabilitatem veneream, & ita erit contra castitatem, quod est sine controuersia, ac proinde sequitur quod antea dicebamus, talem delectationem posse prohiberi per votum castitatis.

Ex qua doctrina facillè manet solum primum argumentum. Dicendum enim est ex communi
 Z 4 sensu,

sentu, & vsu fidelium vouentem castitatem simpliciter, & absolute velle se obligare ad vitandum, non solum actum efficacem contra castitatem, sed etiam simplicem delectationem.

Circa secundum. Dico primò, quidquid sit de possibilitate illius conditionalis; de facto non ita contingere, sed potius contrarium, vt diximus.

An verò possibiles sint illæ duæ voluntates in vouente, volo obligare me ad vitandum omnem actum externum contra castitatem, & nolo me obligare ad vitandam simplicem delectationem; controuersia potest esse, neque omnino facilis. Dicam autem, qui possint esse in hoc modi philosophandi. Primus potest esse, possibiles esse illas duas voluntates in vouente, eo quòd obligatio voti ab ipso vouente pendet; ergo si expressè velit non se obligare ad vitandam simplicem delectationem, non manebit obligatus, quòd facilius intelligitur, si simplex delectatio non specificetur ab actu externo.

Alius modus dicendi potest esse, tales voluntates non posse esse simul in vouente, quia, licet obligatio voti pendeat à voluntate vouentis, tamen hoc ipso quòd vult obligare se ad vitandum actum externum, ex natura rei videtur manere obligatus ad vitandum omnem actum, qui ab actu externo specificatur, quia prohibitio actus externi refunditur in omnem actum, qui circa externum, tanquam obiectum versatur.

Tertius modus dicendi potest esse, posse esse voluntatem vitandi actum externum cum voluntate non excludente actum simplicis fornicationis, non tamen cum voluntate excludendi actum efficacem, quia actus efficax ex natura sua est causa actus externi, ac proinde si semel admittamus, per votum esse prohibitum actum externum, manet ex natura rei prohibitum actus voluntatis internus efficacem, hæc sunt ratiocinationis initia, quæ mihi occurrerant hanc materiam meditati.

Et meum iudicium est, non posse moraliter esse simul voluntatem obligandi se, ad vitandum actum externum, & voluntatem non se obligandi ad vitandum actum internum efficacem, propter rationem factam. Et videtur doctrina consentanea communi sensui Doctorum, qui in materia de peccatis sine controuersia docent, omnem voluntatem efficacem, habere omnes malitias actus externi, cuius est voluntas efficacem, & ratio est manifesta, quia talis voluntas est causa efficiens actus externi, & quia hoc non contingit in simplici delectatione respectu actus externi, ideo circa simplicem delectationem potest esse diuersitas opinionum, nam qui putant, simplicem delectationem, sicut actum efficacem, sumere omnes malitias ab actu externo; eodem modo philosophabuntur de simplici delectatione, sicut de actu voluntatis efficaci.

Secundum opinionem verò asserentium simplicem delectationem non sumere malitiam ab actu externo, adhuc potest esse diuersitas opinionum, nam potest aliquis dicere quòd licet simplex delectatio non sit causa actus externi, tamen respicit illum, vt obiectum, & ita prohibito obiecto videtur manere prohibita ipsa delectatio.

Aliquis tamen poterit dicere, circumstantiam violationis voti, esse circumstantiam personæ, & postet vouentem, si velit, expressè non obligare, ad vitandam simplicem delectationem, in quo casu prohibitio actus externi, vt obiecti, non refundetur in simplicem delectationem, & hæc pars, metaphysicè loquendo, non videtur carere probabilitate, quæ potest amplius explicari, secundum opinionem

multorum, quam reuli in materia de peccatis, asserentium, simplices delectationes non sumere malitiam ab actu externo prohibito iure positio humano; ergo à simili potest quis philosophari de actu externo prohibito, auctoritate priuata vouentis.

Et ex dictis in hoc dubio potest solui aliud dubium, de quo non legi aliquid apud auctores, nempe, an possit legislator humanus prohibere actum externum, non prohibendo actum internum, & posunt esse modi dicendi relati in hoc dubio de vouente, & facile poterit vnusquisque consequenter philosophari ad dicta sub distinctione de voluntate efficaci, & de delectatione simplici, quòd indicasse hoc loco sufficiat.

Sed potest aliquis obicere hoc modo, probabilis est opinio asserentium delectationem simplicem veneream de femina habente votum castitatis non habere malitiam contra votum, vt sensit P. Vazquez & alij illum sequuti, vt reuli in materia de peccatis, & opusculo de delectatione morosa; ergo idem erit quando votum se tenet ex parte personæ quæ delectatur. Respondetur esse manifestum discrimen, nam is qui vult castitatem, sola simplici delectatione contra castitatem, eodem modo facit contra votum, ac si violaret per actum externum, & ipse est causa violationis voti propriæ; verò per solam delectationem simplicem de fornicatione cum moniali, ipse neque delectatur de violatione voti alterius, vt patet, neque est causa violationis eius, cum sit affectus simplex, & non efficax, quòd maximè in hac materia considerandum est. Deinde si rem subtilius explicemus, circumstantia voti in priori casu non est circumstantia quæ tenet se ex parte obiecti, & ex parte personæ operantis, & actus, vnde non est necessarium, vt sit volita actu reflexo, sed satis esse voluntariam, sicut actus ipse, & eius intentio: ac circumstantia voti ex parte obiecti non est voluntaria, vt patet, neque est volita ex parte obiecti, ex eo solum quòd sit per accidens coniuncta cum persona habente votum, vt dixi locis citatis.

D V B I V M II.

An post Concilium Tridentinum sit validum matrimonium, præsentè Parocho tantum per transitum.

Dubium intelligitur quando transeunte Parocho per viam aliquam contrahentes protulerunt verba matrimonij, audiente Parocho & testibus. Et in hoc casu non defuit vnus, vel alter Theologus qui diceret, matrimonium non esse validum, quia Parochus non fuit vocatus ad talem contractum, nec præsens ex fine, & intentione assistendi tali contractui.

Nihilominus, multi Theologi huius ætatis contrarium docuerunt, quibus vehementer displicuit prædicta opinio, & mihi placet prædictum matrimonium fore validum, & noui ego in Hispania matrimonium ita celebratum, & à iudicibus Ecclesiasticis iudicatum fuisse validum, & meritò, quia, vt diximus in materia de matrimonio, Concilium Tridentinum solum requirit Parochum præsentem cum cognitione contractus celebrati, tanquam specialis testis designatus ab Ecclesia, vt coram illo, & aliis testibus contractus ille dicatur publicè celebratus, & ita in materia de matrimonio referuntur plures casus à Doctoribus, in quibus matrimonium celebratum est præsentè Parocho contra propriam voluntatem, per violentiam, vel deceptionem, & tamen

tamen similia matrimonia iudicata sunt valida, per iudicium Congregationis Cardinalium, & sapientissimorum hominum, & ratio est in his omnibus casibus, quia verè seruatur forma Concilij Tridentini, nam matrimonium sit præsentè Parocho & testibus, quidquid sit de violentia, coactione, vel deceptione Parochi, neque aliud requiritur post Concilium Tridentinum, & ideo non assequor argumentum alicuius momenti pro parte contraria.

Imò ex illa opinione poterunt sequi lites, & controuersie in foro exteriori circa valorem matrimonij, non sine graui damno, præsertim filiorum, si ex tali matrimonio nati sunt, & ego noui, & agnosco, filios natos ex simili matrimonio, ante aliquot annos. Addendum deinde est, non deesse viros doctos & pios, qui prædictam sententiam iudicent omnino improbabilem, neque turam in praxi; nobis verò fati sit dicere, eam opinionem falsam esse, neque habere firmum aliquod fundamentum: de alia censura modò non curo, solum aduerto in rebus moralibus & quæ ad praxim pertinent, valde considerandum esse, quæ opinio legatur, ne vel ex illa possit oriri scandalum, vel aliquid contra bonos mores, & publicum bonum, & talis est materia præsentis dubij, quòd pro aliis similibus obseruandum est.

D V B I V M III.

An simoniam committat Petrus, promittens Ioanni se daturum eleemosynam pauperi, vel loco pio, si Ioannes impetret Petro beneficium aliquod Ecclesiasticum.

EX variis opinionibus potest oriri in hoc dubio diuersus modus opinandi. Et primò qui putant non esse simoniam dare pecuniam pro intercessione ad impetrandum beneficium, facile in hoc casu dicent non interuenire simoniam. Sed contraria opinio communis est multorum asserentium etiam pro intercessione non posse aliquid dari sine peccato simonia, vt reuli 2. 2. ad questionem 100. & illi fortè in hoc casu dicent esse simoniam.

Sed quidquid sit de hac controuersia, existimo in præsentè dubio, non interuenire simoniam, quia qui offert impetrationem beneficij, nihil accipit temporale pro beneficio, aut pro intercessione: sed Petrus mouet illum ad bene operandum per oblationem pecuniæ ad actum honestum, sicut quando Pater, v. g. offert pecuniam, vel quid simile, filio, vel filia, vt moueat illam ad bene operandum, v. g. ad audiendam Missam, vel confitendam peccata, de quo dixi in materia de simonia, vbi alia etiam dubia explicui, & ostendebam quomodo possent fieri sine simonia promissio, v. g. de dando aliquid infideli, vt conuertatur ad fidem, vel infideli, vt ingrediatur religionem, semper enim dicendum est fieri sine simonia, si non detur per modum pretij rei spiritualis, sed solum ad mouendum hominem ad bene operandum. legatur P. Thomas Sanchez libro 1. de matrimonio disp. 39. qui nostram doctrinam sequitur in dubiis relatis.

In præsentè autem dubio non offert Petrus pecuniam Ioanni, sed promittit se facturum actum honestum, & gratum Ioanni, vt moueat illum ad impetrandum beneficium, sicut si filius promitteret patri, se facturum aliqua opera virtutum grata patri, vt pater illa filio conferret, non vt pretium rei spiritualis, sed motus ex gratitudine in quo non esset simonia: sicut neque e contrario, est simonia quando pater offert filio aliquid pretio æstimabile,

vt moueat illum ad opera virtutum faciendæ, & eodem modo collator beneficij possit illud beneficium promittere alicui, vt moueret illum ad faciendam eleemosynam, non vt pretium beneficij, sed vt actum honestum, & Deo gratum.

Et idem iudicium est si offerretur eleemosyna alicui loco pio, vt aliquis moueretur ad impetrandum, vel conferendum actum religionis militaris.

Tandem aduertendum est quòd licet pro Curia Romana sit Bulla in qua prohibetur dari aliquid pretio æstimabile pro impetratione beneficij Ecclesiastici, tamen existimo, per illam Bullam non prohiberi casum præsentis dubij, quia hæc reuera non datur aliquid pro intercessione, sed, vt diximus, offertur pecunia ad actum honestum, vt alius moueatur ad impetrandum, vel conferendum beneficium.

D V B I V M IV.

An penitens possit propria auctoritate commutare sibi penitentiam iniunctam à Confessorio in opus euidenter melius.

NE hoc tempus satis sine controuersia erat æquum doctrina, sed non defuit hac ætate recentior quidam, qui dixerit penitentem posse propria auctoritate commutare penitentiam sibi iniunctam à Confessorio in opus euidenter melius, & nullum pro se citat autorem, & solum probat à simili, quia communis est opinio asserentium vouentem posse proprium votum commutare in opus euidenter melius; ergo idem poterit penitens circa penitentiam sibi impositam à Confessore.

Hæc tamen opinio noua & improbabilis, imò temeraria visa est aliquibus Theologis huius ætatis, quia neque habet autorem antiquiorem, nec fundamentum alicuius momenti, & hoc in re graui, & morali contra communem sensum Doctorum.

Communitè ergo Doctores supponunt, non posse penitentem propria auctoritate commutare prædictam penitentiam, quòd mihi est valde certum.

Ponendum autem est, confessarium legitimum habere auctoritatem obligandi penitentem ad faciendum aliquod opus satisfactorium. Vnde postquam penitens simul acceptauit penitentiam, non potest propria auctoritate illam commutare in aliud opus, talis enim commutatio faciendæ est virtute clauium, vel ab eodem confessario, vel ab alio iuxta conditiones, quas tradunt Doctores in materia de confessione; nullus autem erga se ipsum potest exercere actum clauium, quòd certissimum est in materia de penitentia.

Deinde, præceptum legitimum positum à superiore, non potest subditus commutare in opus aliud, quantumuis melius, quia obligatio illius operis faciendi orta est ex potestate superioris; ergo non subiacet voluntati inferioris, & oppositum est contra communem sensum fidelium, etiam doctissimorum; & planè per opinionem prædictam perturbatio introduceretur in materia obedientiæ, si postquam positum est præceptum ab aliquo superiori, subditi vellent facere aliud opus, quantumuis excellentius secundum se, & quidem de præceptis in materia obedientiæ nullus hæcenus dixit (quem viderim) posse subditum opus præceptum commutare in melius propria & priuata auctoritate. Ad quòd confirmandum, multum iuuant plura quæ de obedientiæ virtute, tradunt sancti Patres, loquentes de excellen-

excellencia operis præcepti comparatione operis facti ex propria voluntate.

Item prædicta doctrina periculosa est, quia facile posset subditus errare circa talem commutationem, & ideo prædicta opinio tanquam perniciofa in praxi reprobanda est.

Neque ex simili illud de commutatione voti alicuius momenti est, quia obligatio voti orta est ex voluntate vouentis, ac proinde non mirum, si possit autoritate ipsius priuata commutare in opus euidenter melius, quod non contingit, quando obligatio operis faciendi oritur ex potestate superioris, vt dixi.

Item, certum est non posse fieri prædictam commutationem, quando penitentia iniuncta, medicinalis est (& de hac fortè non loquitur prædictus autor.) nam iudicium medicinæ ad medicum pertinet, non ad infirmum, secundum regulas prudentiæ; præsertim cum confessarius sit minister Christi, & vtatur potestate ab illo accepta, ad obligandum, penitentem ad opus satisfactorium.

Dices, opus euidenter melius, & excellentius, erit Deo magis gratum; ergo poterit à penitentè, vel subdito opus iniunctum, vel præceptum commutari in melius. Respondetur, quòd licet opus aliquod secundum se, iudicetur excellentius, tamen semel posito præcepto, de alio opere faciundo opus præceptum est magis obligatorium respectu subditi, neque relinquitur arbitrio eius facultas commutandi, propter dicta.

D V B I V M V.

An quando sit reuocatio priuilegiorum, qua concessa sunt à Pontifice viuae vocis oraculo, intelligatur facta reuocatio communicationis alicuius priuilegij facta viuae vocis oraculo, quando principalis concessio facta est per Bullam expressam, & scriptam.

DE hoc dubio nihil legi apud Doctores. Et existimare posset aliquis etiam prædictam communicationem factam viuae vocis oraculo, reuocari per vniuersalem reuocationem eorum omnium, quæ concessa sunt viuae vocis oraculo, hæc enim videtur efficacia vniuersalis reuocationis prædictæ: quæ comprehendit omnes gratias factas viuae vocis oraculo.

Ex altera verò parte in prædicta reuocatione, non videtur includi communicatio gratiæ, etiam facta viuae vocis oraculo, quando gratia prior concessa est alicui religioni, vel communitati, per expressam Bullam, & scriptam, aut constitutionem Pontificem; quia reuocatio solam videtur intelligenda de his gratiis, quæ tantum sunt concessa viuae vocis oraculo, & hoc propter peculiare causas, quæ possunt non habere locum, quando gratia iam erat concessa per Bullam & scriptam, & hæc pars videtur satis probabilis, potèstque defendi, donec Pontifex aliud declaret, quamuis si in vsu talis communicationis occurrat aliquod inconueniens, tutius erit non vti tali communicatione inconsulto summo Pontifice.

Ad ferendum autem iudicium, in hac materia multum refert considerare conditionem gratiæ communicationis concessæ, intentionem concedentis, & circumstantiam personæ cui conceditur.

* * *

D V B I V M VI.

An opinio qua aliquando iudicabatur temeraria, possit successu temporis & variatis rebus iudicari probabilis.

ALiquæ sunt censuræ, & qualitates propositionum quæ mutari non possunt, v.g. propositio quæ semel fuit hæretica, circa idem obiectum semper erit hæretica, & idè est de propositione erronea.

Alia tamen ratio videtur esse de qualitate propositionis temerariæ, aut improbabilis, quia aliqua propositio pro aliquo tempore potuit dici temeraria, quia neque habebat auctores, neque manifestata erant argumenta grauis momenti in fauorem illius.

Et tamen contingit aliquando, vt temporis successu, rebus ferè disputatis, & per controuersiam collatis, appareant rationes magni momenti, & illis permoti viri docti poterunt eam propositionem amplecti tanquam veram, vel saltem vt probabilem, & iam illa propositio non erit temeraria, & hæc utilitas oritur ex disputationibus theologicis, de qua optimè loquitur P. Vazquez 1. part. disput. 12. cap. 2. num. 4. vbi habet hæc verba: Vidi ego non multis retro annis, in materia de graui & prædeterminatione, aliqua aded obscura in vtranque partem à Theologis disputari, vt vtriusque partis propugnatores exultarent, nihil in ea re certi haberi posse, in qua tamen facilis via cecipit apparere. Contra verò vidi aliquos leuiter & absque fundamento, ita suis opinionibus adherentes, vt putarent, contrariam sententiam periculo erroris expositam: quod tamen prudens Theologus cauere debet, maturè semper de rebus indicans, nec leuiter aliquid damnans. Disputatione verò assidua factum est, vt diligenter Scripturæ, & Patrum libris perspectis, res iam facilius appareat, & vbi periculum videbatur, ipsa veritas elucescat, multa possemus adducere exempla, adducemus autem vnum, vel alterum.

Et quidem ante aliquot annos non censebatur probabilis opinio vnus, vel alterius asserentis Beatam Virginem non contraxisse debitum contrahendi peccatum originale, & tamen iam hoc tempore quàm multi in Hispania, talem opinionem probauerunt vt probabilem; alij verò, etiam vt veram typis mandarunt, propter quod improbabiler aliquis diceret, eam opinionem vel non esse probabilem, vel mereri aliquam censuram grauiorem.

Alterum exemplum sit quòd ante aliquot annos non defuit vnus, vel alter vir doctus, qui assereret, non esse probabilem opinionem asserentium, actum contritionis perfectæ, & dilectionis Dei super omnia, supernaturalem, ex auxilio gratiæ, habere vim sanctificandi formaliter animam; & tamen vt ostendebam in materia de gratia, opusculo de forma sanctificationis, ea opinio, iam habet tot auctores, & argumenta tanti momenti, & ita facilè soluit obiectiones contrarias, vt nullus prudenter possit negare, eam esse valde probabilem, quam etiam recentiores satis docti, hoc tempore vt veram sequuti sunt, & typis mandarunt, quotidièque in Academia Complutensi in publicis actionibus vniuersitatis, & Religionum defenditur.

Multa similia exempla possemus adducere, quæ tamen viri docti agnoscunt, & iuxta dicta iudicandum est de aliqua sententia, quæ aliquando à quibusdam censebatur periculosa in fide, & non satis tuta, & tamen successu temporis factum est, vt iudicetur probabilis, aut vera, & sine aliquo periculo, vt supra attigit P. Vazquez.

Idem

Idem iudicium potest esse de propositione quæ aliquando iudicata est scandalosa: potuit enim fieri, vt variatis circumstantiis rerum cessaret scandalum.

Econtario autem potest contingere, vt sententia, quæ aliquando habebatur probabilis, adueniente aliquo decreto Pontificio, nullo modo maneat probabilis, v.g. ante Sixtum V. opiniones erant inter Scholasticos, circa matrimonium Eunuchorum, an esset validum ex natura rei, & tamen post decretum Sixti V. videtur iam declaratum Eunuchos iure naturali esse inhábiles ad contrahendum matrimonium.

Aliud exemplum possumus adducere ex materia de penitentia, ad confirmandam doctrinam supra traditam, de opinione, quæ successu temporis potest comparate magnam probabilitatem: illud autem est, quòd ante aliquot annos aliqui Theologi contendebant, non esse probabile posse in aliquo casu confessarium absolueri penitentem, cum solis signis externis contritionis, quando non potuit in articulo mortis, in specie explicare peccata, cuius contrarium docuerunt viri doctissimi nostræ Societatis, & multi alij, quos retuli in materia de penitentia, disp. 30. dub. 1. Vbi etiam retuli verba quæ modò habentur in rituali Pauli V. de Sacramento penitentia paginæ 45. sunt autem hæc verba. Quòd si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, vel loquela deficiat, nutibus, & signis conetur (scilicet Confessor) penitentis peccata cognoscere, quibus vtunque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si desiderium confitendi, siue per se, siue per alios ostenderit, absoluaendus est. Hactenus in Manuali; quibus positus iam nullus audebit negare probabilitatem prædictæ sententiæ. Plura occurrunt in materiis theologicis exempla, sufficientia tamen quæ adduximus ad illustrandum doctrinam traditam.

D V B I V M VII.

An impleat aliquis præceptum audiendi Missam, quando per raptum & ecstasim eleuatur in contemplationem diuinorum officiorum.

DE hoc dubio interrogatus sum à quodam Confessario, qui à scemina quadam sua penitentem interrogatus est, an impleat præceptum audiendi Missam quando rapiebatur in ecstasim, quod dicebat frequenter sibi contingere. Et distinguendum est, nam vel ita contingit raptus & ecstasis vt sensus omnino abstrahantur ab attentione & cognitione, vel ita contingit raptus & contemplatio, vt maneat aliqualis cognitio sensuum, & attentio ad audiendam Missam.

Et in priori casu existimo obligari talem personam ad audiendam aliam Missam, quia in priori illa, non fuit præsens moraliter Missæ, & ad impleendum præceptum audiendi Missam requiritur moralis, & humana præsentia respectu actionis Missæ; hæc autem non est quando non est attentio sensus externi respectu Missæ.

In secundo tamen euentu adimplebitur præceptum audiendi Missam, quia per aliqualem attentionem sensus externi potest esse moralis præsentia ad audiendam Missam, & persona quæ dicunt in audienda Missa pati raptum ita vehementem, vt nullam omnino attentionem habeant respectu Missæ, ferè & grauius admonendæ sunt vt conentur attentionem moralem habere respectu Missæ, ne fortè decipiantur à dæmone prætextu eleuationis ne im-

pleant præceptum audiendi Missam, quod periculum maximum est in scemina propter naturæ leuitatem, & innatam vanitatem.

Illud docent auctores, posse aliquem dum Missam audit, meditari aliquid diuinum circa mysteria Missæ, vel alia, ita tamen, vt non impediatur ab attentione morali & humana, requisita ad implendum præceptum audiendi Missam.

Occasione huius interrogatus etiam sum de aliquibus dubiis, quæ tangunt auctores in materia de auditione Missæ.

Vnum est, an possit sine peccato mortali audire Missam, ita vt audiat vnâ partem ab vno sacerdote, & alteram ab alio, v.g. si ab vno audiat à principio Missæ vsque ad consecrationem, & ab altero à consecratione vsque in finem. Docent autem frequentius Doctores, per hoc non violari præceptum audiendi Missam grauius: potest autem hoc contingere duobus modis, altero si prior pars prius audiat, & posterior posterius, & in hoc facile apparet, non esse grauem violationem, quando non est interruptio magni temporis; secus quando est magna & grauis interruptio, sicut diximus de recitatione officij diuini 2. 2. ad quæst. 83.

Altero modo potest contingere vt quis audiat duas prædictas partes Missæ, ita tamen vt posteriorem prius audiat, & deinde priorem, in quo non pauci viri docti existimant non esse graue peccatum, quando non est magna interruptio temporis, quia solùm est ibi inuersio ordinis, quæ non videtur magna deformitas, sicut dicunt Doctores de inuersione ordinis in recitatione horarum canonicarum.

Quamuis non desint, qui existimant, inuersione ordinis circa partes Missæ, posse esse graue peccatum in audiente Missam, si peruerteret ordinem statutum inter duas prædictas partes Missæ; sed quia non videtur eadem ratio, de audiente Missam, & de dicente illam, nolo damnare prædictam sententiam aliquorum Doctorem, sed relinquere iudicium doctioribus.

Aliud dubiolum esse potest, an possit quis implere præceptum audiendi Missam sine graui violatione, si semel tempore audiat à duobus sacerdotibus ab vno à principio Missæ vsque ad consecrationem, ab altero simul tempore à consecratione vsque ad finem. Et referuntur aliqui recentiores existimantes, in hoc non esse grauem violationem præcepti audiendi Missam, quia non est difficile talem personam habere simul attentionem respectu vtriusque partis Missæ.

Sed hoc mihi neque est probabile, neque tutum in conscientia, eo quòd præceptum audiendi Missam requirit attentionem veluti successiuam, circa partem Missæ proportionatam successioni, actionis dicendi Missam, quod per se videtur manifestum, & viris doctis huius ætatis valde certum.

Ex quo vltèrius infero quòd si alicui imponatur à Confessario penitentia audiendi duas Missas, non satis faciet penitentem, si velit duas Missas simul tempore audire à duobus sacerdotibus, hoc enim esset contra intentionem Confessarij, qui communiter intendit in hac penitentia imponere penitentem onus audiendi duas Missas diuersis

temporibus, quod satis constat ex communi sensu Confessorum, & penitentium.

* * *

DISPV

DISPUTATIO XVII.

MORALIS, POSITIVA
& SCHOLASTICA.

De matrimonio Virginis cum Ioseph.

DVBIVM I.

An ex Patribus colligatur fuisse verum matrimonium inter Mariam, & Iosephum.

NON defuerunt hæretici qui dicerent, B inter Beatam Mariam & Iosephum non fuisse verum matrimonium. hos hæreticos refert P. Vazquez *tomo 2. in 3. part. disp. 125. cap. 1.* & quod non fuerit verum matrimonium, videntur aliqui Patres indicare. Tertullian. *lib. de velandis Virginitibus, cap. 6.* vbi sententiam cuiusdam probat, qui videbatur negare Mariam fuisse veram uxorem Iosephi, Origenes *homilia 1. in diuersis*, in illud Matthæi 1. *inuenta est*, vbi videtur significare tunc temporis non esse futuræ uxoris. ponderentur illa verba *inuenta est*. Hilarius *canone 1. in Matth.* aperte videtur dicere Mariam non esse uxorem Iosephi. Indicat pseudo-Cyprianus *sermone de Passione*, & Cyrillus Hierosolymit. *Catechesi 12. Nyssenus oratione in die natalis Christi.* Chrysostr. *homilia 4. in Mattheum.* Epiphanius *contra hæreses, hæresi 78.* Hieron. *in caput 1. Matth.* Gregorius *homil. 26. in Euangelia*, & refertur *27. quæst. 2. canone sic quippe.* Chrysol. *serm. 175. in medio.* Bernardus *homilia 2. in laudibus Virginis super Missus est, colam. 7. sub finem.* Verba horum Patrum fideliter refert P. Vazquez *supra*.

Sed contraria sententia certa est Patrum, ita docuit August. *lib. 23. contra Faustum cap. 8. & lib. 1. de nuptiis, & concupisc. cap. 11.* Hugo Victorin. *lib. de Maria virginitate perpetua cap. 1. §. videamus.* Origenes *homilia 1. in diuersis*, in illud, *Ioseph autem vir eius.* Basilius *homilia de humana Christi generatione, longè à principio.* Hieron. in illud Matthæi, *cum esset desponsata.* Chrysol. *homil. 4. in Matth.* explicans illud cap. 1. *prinsquam conueniret.* Autor Imperfecti apud Chrysol. *hom. 1. in Matth.* in illud, *cum esset desponsata.* Ambros. *lib. de institutione Virginitatis cap. 6. in principio, & lib. 2. in Lucam, in principio.* Bernard. *sermone 2. in Missus est, colam. 6.* Rupertus *lib. 1. de victoria Verbi Dei, cap. 19. in fine in 2. tomo.* S. Bonavent. & S. Thomas in *4. dist. 30.* Verba Patrum clarissima sunt, vt licitum non sit ab eorum sensu recedere, & illa refert P. Vazquez *supra cap. 2.* adducunt verò citati Patres aliquas rationes, quas infra examinabimus.

Solum restant explicanda testimonia Patrum allata in contrarium, pro quorum explicatione generatim notandum est, Patres illos aliquando negare, Virginem fuisse uxorem Iosephi, solum quia non fuit cognita à Iosepho per copulam carnalem, quasi negent, inter Mariam, & Iosephum fuisse matrimonium consummatum, non tamen velint negare, matrimonium ratum, & in eodem sensu dicunt aliquando Mariam fuisse desponsatam Iosepho, non nuptam, quia licet contraxerit matrimonium per verba de presenti, quæ faciunt matrimonium ratum, non tamen tale matrimonium fuit consummatum per copulam carnalem, quem sensum amplius explicabimus, & consummabimus *dubio 7.* & nomine *sponsatum*, non solum apud Latinos, sed etiam apud

A Hispanos, solet significari matrimonium ratum per verba de presenti, ante consummationem, & per hanc doctrinam explicanda sunt testimonia illa Patrum, quæ sigillatim explicat P. Vazquez *disp. citata c. 4.* & P. Suarez *2. tom. in 3. part. disp. 7. sect. ... §. ad sanctos ergo.* De ratione quæ affertur pro hac veritate iamiam dicemus.

DVBIVM II.

An beata Virgo contraxerit matrimonium cum Iosepho post votum virginittatis emissum.

CONTRA prædictam veritatem de matrimonio Virginis fuit difficultas apud Scholasticos, quia si tale matrimonium contractum est post prædictum votum, non potuit esse licitum matrimonium.

Aliqui existimarunt, matrimonium prædictum fuisse contractum ante votum castitatis, ita S. Thomas *3. part. quæst. 29. art. 2.* & sic facile cessaret prædicta difficultas. Sed non admittimus talem opinionem, & ideo multi alij Scholastici docent potuisse B. Virginem contrahere matrimonium licite, quia potuit subicere se ordinationi Dei, qui nollit B. Virginem exponi periculo violationis voti quam explicationem ex Magistro & alijs Scholasticis adducunt interpretes S. Thomæ in *3. part. ad quæst. 29. & legi potest P. Vazquez supra cap. 5.* & secundum hanc doctrinam explicandus est Canon *uouentibus dist. 27. & 17. quæst. 1.* vbi dicitur, uouentibus virginittatem, non solum nubere, sed velle nubere damnable est. quæ verba explicantur quando, in contrahendo matrimonio exponitur persona contrahens, periculo violandi votum, quod in presenti casu, & contractu non fuit. legatur P. Vazquez *supra cap. 6.* qui prædictam doctrinam fusè explicat.

Deinde ponenda est hoc loco doctrina, quam ex instituto tradidimus in materia de matrimonio cum multis Doctoribus, nempe esse validum contractum matrimonij, cum voluntaria conditione contrahentium de seruanda castitate, imò cum conditione expressa non petendi, aut non reddendi debitum. Vnde potuit B. Virgo contrahere matrimonium cum Iosepho, explicando conditionem seruandi castitatem quæ non est contra substantiam matrimonij, vt ostendimus in materia de matrimonio, quod si B. Virgo talem conditionem explicuit Iosepho, non est dubium quin Iosephus illam conditionem acceptarit, quam doctrinam etiam vt veram tradidit P. Vazquez *supra cap. 6. citato.*

DVBIVM III.

Quomodo B. Virgo potuerit contrahere matrimonium post votum castitatis, cum per matrimonium tradatur dominium corporis alteri contrahenti.

HUGO Victorin. *tomo 3. lib. de Maria virginitate, cap. 1.* nouo modo philosophatus est de essentia matrimonij; dixit enim primariè non esse institutum matrimonium ad generationem prolis, sed ad cohabitationem ex affectu charitatis; secundariò verò ad generationem prolis, & ideo facile potuisse intelligi inter Beatam Virginem & Iosephum quantum ad primarium finem, non tamen quantum ad secundarium.

Hic tamen modus est contra omnes Theologos & Iurisperitos, qui docent contractum matrimonij ordinatum

ordinatum esse radicaliter ad copulam & generationem prolis, non ad solam vnionem charitatis animorum & cohabitacionem: quod efficaciter probat P. Vazquez, & alij; neque necessarium est in hoc immorari. Scholastici ergo concedunt ad matrimonium necessarium esse aliquem consensum in copulam, non expressum, sed implicitum. Sed in explicando modo consensus impliciti est diuersitas opinionum.

Aliqui explicant hoc per consensum conditionalem, quia B. Virgo habuit consensum in copulam, si Iosepho peteret debitum, & Deus non remitteret tale debitum. Ita philosophatur, Richardus *4. d. 30. a. 1. quæst. 2. ad 3.* Scotus *eadem dist. q. 2. §. secundo.* Durand. *q. 2. n. 8. Supplementum q. 2. art. 2. post 7. concl.* Almay. *quæst. 2. §. dicitur alij.* Henric. *quodl. 9. q. 1. 1. indicat Abulens. in c. 30. Numerorum, quæst. 32. imò S. Thom. 4. d. illa 30. q. 2. art. 2. ad 1.* Hic tamè modus philosophandi multis non probatur, quia cum veris Virginem contraxisset matrimonium post emissum votum castitatis, sciendum est Virginem absolute habuisse voluntatem non consentiendi in copulam carnalem, quod maximè decuit B. Virginem.

Pro vera ergo intelligentia huius difficultatis notandum est, in contractu matrimonij duo esse, nempe translationem dominij corporis, & vsum illius, & translatio est radix vsus, & sua natura translatio dominij ordinatur ad vsum, & consensus in translationem dominij virtualiter, & implicitè continet consensum in vsum; sed B. Virgo ita consentit in translationem dominij, vt per votum haberet impeditum vsum, quod manifestatum fuit Iosepho. Item, quia secundum nostram opinionem potuit esse expressus contractus, salua essentia matrimonij de abstinentio abusu & seruanda castitate, ita philosophatur Maior *4. d. 30. quæst. 4. §. 1. in 7. ratio- nis sue conclusionis.* P. Vazquez *supra cap. 7. à num. 78.* quidquid dicat P. Suar. *d. 7. sect. 1. §. ad secundam confirmat.* Obicit verò P. Vazquez aliquid, de quo nos diximus in materia de matrimonio. Obiectio autem sumpta est ex Almayno *4. d. 30. quæst. 2.* & ea est, non videri possibile quòd aliquis habeat dominium rei, & quòd nunquam possit illa vti sine peccato. Hæc autem obiectio facile potest solui, si notemus, D habentem dominium alicuius rei impediri posse ab vfu, per obligationem religionis, & in hoc casu, si vir accederet ad uxorem habens votum non accedendi, peccaret quidem contra religionem, non tamen peccato fornicationis contra dominium radicale, ac proinde neque contra iustitiam respectu illius, quòd si in contractu vellent contrahentes excludere ius radicale, neque fieret matrimonium, neque translatio dominij corporum.

Quòd si contrahentes non fecerunt votum, sed mutuum pactum de non petendo, & reddendo, dixit P. Vazquez non peccare contra religionem si cõiux vnus accederet ad alterum, neque contra iustitiã iuris radicalis, sed contra fidelitatem contractus circa vsum, de quo dixi in materia de matrimonio.

DVBIVM IV.

Qua ratione probetur à Patribus fuisse conueniens Virginem contraxisse matrimonium cum Iosepho.

PATRES nonnulli probarunt B. Virginem contraxisse matrimonium cum Iosepho, & hoc fuisse conueniens ne pateretur infamiam B. Virgo cum cognosceretur prægnans, si non puraretur nupta: hanc rationem assignantur Origenes *hom. 1. in diuersis*, in P. Luisij de Torres *select. disp. Pars I I.*

A illud, *Ioseph autem vir eius*, Matth. 1. Basili. *homil. de humana Christi generatione, longè à principio.* Hieron. in illud Matth. 1. *cum esset desponsata.* Chrysol. *homil. 4. in Mattheum*, in illud capitis 1. *prinsquam conueniret*, Imperfectus apud eundem Chrysolom. *homilia 1. in Matth.* in illud, *Cum esset desponsata*, Ambros. *lib. de institutione Virginitatis, cap. 6. parum à principio.* Rupert. *lib. 1. de victoria Verbi Dei, c. 19. in fine, in 2. tomo.*

Quæ sanè ratio Patrum duobus modis potest exponi, vno vt dicamus Mariam contraxisse matrimonium cum Iosepho, vt ab infamia nota, & maligna suspitione in vniuersum, vel à nota fornicationis, vel violatæ virginitatis, vel adulterij virginitatis, liberaretur; & hoc modo loquuntur Ambrosius, Basilius, Chrysostr. Imperfectus, & Bernardus, & sic intellecta facilis est ratio.

Altero modo, vt dicatur B. Virginem contraxisse matrimonium, ne pararetur adultera, & lapidaretur à Iudæis, vt intellexerunt Hieronymus, & Origenes. Circa quam rationem videtur esse difficultas. Primò, quia si B. Virgo peperisset ante matrimonium, non esset reuera adultera, quia adulterium est fornicatio personæ coniugatæ. Secundo, quia non videtur, quo loco Scripturæ præcipiatur, talem foeminam lapidari.

Hanc tamen difficultatem rectè soluit S. Thomas *quæst. 29. artic. 1. ad 4. 3. part.* inquit enim, non solum ea, quæ coniugata committebat adulterium, sed etiam virginem, quæ in domo patris custodia fornicabatur, puniri consueuisse tanquam adulteram, colligit ex *cap. 22. Deuteronomij*, vbi præcipiebatur, vt si quis uxorem suam non inuenisset virginem, & hoc contra eam probaret, lapidaretur sicut adultera: subdit autem Scriptura causam his verbis, *Quoniam fecit nefas in Israël, vt fornicaretur in domo patris sui.* Vnde Patres citati per adulterium fornicationem intelligunt, vt notantur P. Vazquez, & alij.

Addit S. Thomas in eadem solutione virginem de stirpe sacerdotali lapidari consueuisse, si fornicata fuisset, colligit ex *Leuit. 21.* virginem autem fuisse de stirpe sacerdotali certum est.

Sed hæc doctrina difficilis est, quia illa lex expressè solum loquitur de filia sacerdotis. B. autem Virgo non fuit filia sacerdotis. Aliam rationem adducunt Patres, quæ dubio sequenti examinabimus.

DVBIVM V.

Quo modo sit intelligenda ratio S. Ignatij Martyris.

ALIAM rationem ex Ignatio refert Hieronymus. in illud Matth. 1. *cum esset desponsata*; ea autem est, B. Virginem contraxisse matrimonium, vt partus eius celaretur diabolo: eandem adducit Basilius *homilia de humana Christi generatione*, & Origenes *homil. 6. in Lucam*, eandem adducit Ambrosius *lib. 2. in Lucam, cap. 1.* Chrysostr. *homil. 4. in Matth.* Damascen. *lib. 4. de fide, cap. 15. in medio.* Bernardus *homilia 2. super Missus est.* Efficacitas huius rationis in eo consistit, quo diabolus agnoscens Virginis insignem sanctitatem, non poterat cogitare Virginem concepisse ex fornicatione & peccato.

Oportet autem examinemus efficacitatem huius rationis. Aliqui enim existimarunt non esse efficacem, ita Scotus *4. d. 30. quæstion. 2. §. hic sunt*, Abulens. *in cap. 1. Matth. quæst. 31.* & Noster Maldonatus in *cap. 1. Matth.* explicans illud, *cum esset desponsata*, & probant, quia non potuit latere diabolum

virginitas Virginis, quæ in integritate corporis A consistit, & habet Angelus naturalem vim cognoscendi omnia naturalia.

S. Thom. 3. *part. quæst. 29. art. 1. ad 3.* vt prædictam Patrum rationem defendat, inquit, Dæmonem quidem potuisse virtute naturali cognoscere integritatem corporis Mariæ, in qua virginitas eius consistebat: id tamen Deum non permisit. Sed hoc modo non videtur explicari satis efficaciter rationis Patrum, qui videntur contendere, ratione solius matrimonij existimasse dæmonem, virginitatem ex viro concepisse.

Alij verò recentiores cum Soto in 4. *distinct. 3. quæst. 2. articulo. 2. ad 2.* ita prædictam rationem defendunt. Quia Patres persuasum sibi habuerunt B dæmonem nunquam suspicari potuisse, B. Virginitatem ex fornicatione concepisse, eo quod eius sanctitatem satis perspectam haberet: vt igitur, inquit, commodius ei mysterium occultaretur, & ipse à curiosa inuestigatione facilis abstineret, ad quod accommodatissimum medium fuit matrimonium. De quo legi potest P. Suarez in *citatum articulo D. Thomæ, in commentario illius.*

Sed adhuc manet difficilis ratio Patrum, quia absolute potuit dæmon intueri fœrum conceptum in utero Virginis, & simul integritatem illius circa sigillum virginalis, & hoc absque discursu. Alia ratione possumus explicare prædictum argumentum Patrum, pro cuius intelligentia notandum est, id quod diximus 2. 2. *tomo 2. disputat. 30. dubio 1.* & P. Vazquez *tomo 2. in 3. partem, disp. 121. cap. 4. & disput. 125. cap. 2.* ex peritissimis Medicis experientia edoctis, in violatione virginitatis nullam rumpi pelliculam, sed solum laxari partes sigilli virginalis, nulla enim talis est pellicula. Vnde ex cognitione sigilli virginalis, non est facile iudicare, an fœmina fuerit violata, vel non, & cognitio factu facile potuit dæmon decipi, existimans Virginitatem ex coniunctione cum viro concepisse.

Solum restat explicanda difficultas, an Angelus possit cognoscere præterita naturalis ordinis, etiam quando illa non cognouit vt præsentia, quia si non potest cognoscere præterita, nisi quæ aliquando cognouit præsentia, efficacior esset ratio Patrum, quia dæmon, videns B. Mariam Virginitatem concepisse, non posset cognoscere per memoriam, an conceperit ex coniunctione cum viro, quia talem coniunctionem nunquam cognouit dæmon, & ita non potest habere memoriam illius, quia memoria est de obiecto prius cognito vt præterito. Et ita de Angelo philosophati sunt aliqui Theologi, vt Bañes & quidam alij recentiores, quos retuli 1. *part. in materia de Angelis, disp. 45. dub. 3.*

Aliorum sententia est, quam ego sequutus sum in materia *de Angelis, loco proxime citato*, Angelum posse cognoscere præterita ordinis naturalis, etiam si non cognouerit illa quando erant præsentia, & *ibidem* proposui obiectionem contra eam doctrinam, quia ex illa sequeretur eneruari præsentem rationem Patrum, quod tandem videtur concedere P. Vazquez 3. *part. disput. 125. cap. 2. num. 20. in principio.* Ego verò in materia *de Angelis loco citato*, respondebam prædictæ obiectioni facile potuisse dæmonem decipi, quia postquam vidit conceptum Christum, non erat necessarium vt ageret de cognoscendo, an fœtus ille ortus esset ex coniunctione fœminæ cum viro, & licet de hoc ageret, posset decipi, quia illic interueniebat aliquid supernaturale, quod ipse non poterat

certò cognoscere. Et fauet Augustin. 2. *de Trinitate, cap. 7.* vbi dixit, quod diabolus multa potest cognoscere virtute suæ naturæ, à quibus tamen prohibetur virtute diuina, quod in præsentia difficultate adducit S. Thom. 3. *part. quæst. 29. art. 1.*

Et explicari potest ex alia doctrina multorum Theologorum dicentium, dæmonem virtute naturali non potuisse cognoscere humanitatem Christi subsistere subsistentia Verbi diuini, & potuisse decipi si arbitrabatur ibi esse subsistentiam creatam, de quo fusè dixi in materia *de Angelis, 1. part. disput. 47. dub. 1.* Sicut ergo potuit in eo euentu decipi, ex permissione Dei, putans ibi esse subsistentiam creatam, quæ repræsentabatur cum humanitate, ita in nostro casu potuit dæmon decipi, ex permissione Dei, si vtens specie quam habebat ad cognoscenda præterita naturalis ordinis iudicaret, puerum conceptum à virgine, conceptum fuisse ex coniunctione cum viro, quod si non videbat coniunctionem, sed negationem illius, cogebatur suspendere iudicium, quia ipse non poterat scire quomodo illud factum esset; & quidquid sit de tota hac Metaphysica, facile intelligitur, dæmonem videntem beatam Virginitatem prægnantem, existimasse puerum conceptum ex coniunctione cum viro, & ita Patres dixerunt illum existimasse Christum conceptum, & natum ex coniugata, non ex Virgine.

Deinde bene docet P. Vazquez 3. *part. loco illo citato*, Patres illa ratione vt ad probandum inter Iosephum, & B. Mariam fuisse verum matrimonium, per hoc enim dabatur occasio deceptionis dæmoni.

Aliam rationem adducunt aliqui Patres, vt Hieronymus in *cap. 1. Matthæi*, qui dicit in Matthæo explicari Virginitatem fuisse desponsatam cum Iosepho vt per generationem Iosephi origo Mariæ monstraretur, quam bene expendit P. Vazq. *cap. citato. n. 21.* Prædictas rationes & alias conuenientes adducit S. Thomas 3. *part. quæst. 29. art. 1.* quas dubio sequenti breuiter referemus.

D V B I V M V I.

Quibus rationibus ostendatur conueniens fuisse Christum nasci de Virgine desponsata.

Hoc latissimè & eruditissimè, vt assolèt, explicat S. Thom. 3. *part. quæst. 29. art. 1.* & docet conueniens fuisse, Christum nasci ex Virgine desponsata, primò propter ipsum Christum, secundò propter Virginitatem, tertio propter nos. Propter Christum quidem, nisi putaretur illegitimus, non reciperetur ab infidelibus: hanc rationem videtur tradidisse Ambrosius lib. 1. in *Lucam, cap. 1.* illis verbis: Quid Iudæis posset ascribi, si natum ex adulterio perlequuti fuissent? quæ ratio conueniens est, ad probandum inter Mariam, & Iosephum fuisse verum matrimonium, sine quo Christus non putaretur legitimus. Deinde vt genealogia Christi consuetò modo Scripturæ posset describi, quam rationem attigit Ambrosius lib. 3. in *Lucam*, illis verbis, Qui in seculum venit, seculi more debuit describi; & infra, Consuetudo etiam instituit Scripturarum, &c. Tertio vt parentes haberent tutelam pueri, & in hunc sensum explicat D. Thomas illud Ignatij, vt partus eius celaretur diabolo, de quo supra. Tandem, vt à Iosepho nutrireretur puer, vnde & propter officium nutritij pater dictus est.

Secundò principaliter fuit conueniens ex parte Virginis, ne iudicaretur concepisse extra matrimonium,

nium, lapidaretur vt adultera, de qua ratione iam diximus. Item vt per hoc B. Virgo ab infamia adulterij liberaretur, vnde Ambrosius 7. in *Lucam* dixit, quod desponsata est, ne violatæ virginitatis adiretur infamia. Item, vt Ioseph illi ministraret.

Tandem tertio principaliter hoc fuit conueniens propter nos, quia testimonio Iosephi probatum est Christum ex Virgine natum, quam rationem attigit Ambrosius lib. 2. in *Lucam, c. 1.* illis verbis, locupletior testis, &c. Secundò, quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia reddunt suam virginitatem asserentis, iuxta Ambrosium lib. 2. in *Lucam, c. 1.* Tertio vt non remaneret excusatio virginibus quado sunt incautæ circa vitandam infamiam honestatis. Quarto prædictò modo significata est Ecclesia Virgo desponsata vni viro Christo. Addit S. Thomas, rationem aliam, nempe vt hoc modo in Maria honoraretur virginitas, & matrimonium contra hæreticos.

D V B I V M V I I.

An sit de fide inter Mariam, & Iosephum fuisse verum matrimonium.

Aliqui hæretici dixerunt non fuisse verum matrimonium, quos refert P. Vazquez d. 125. c. 1. & idem docuit Gratianus 27. q. 2. *canone. Quid autem, & canone. Institutum*, & Michaël Medina lib. 5. de *continentia, cap. 61.* contendit probare non fuisse verum matrimonium. Et tandem *cap. 64.* vtrunque partem dicit posse defendi. Et Canisius lib. 1. de *B. Virgine, cap. 5. §. iam verò*, hanc controuersiam posuit inter arbitrarías, quarum quilibet pars potest defendi, vt docuerat in §. *precedenti.*

Sed P. Vazquez *disp. citata, cap. 3. num. 26.* dicit ita esse certam communem Scholasticorum sententiam, vt contraria sit temeraria, quia est contra omnes Scholasticos, & contra Patres frequenter, & vt supra ostendimus, nullus ex Patribus contrarium docuit, & argumentum quo vsus est Gratianus, damnatum est tanquam error in fide; existimauit enim non esse essentialiter matrimonium sine copula carnali, quod est error, vt bene ostendit P. Vazquez *cap. citato*; & res est certa in materia *de matrimonio*, matrimonium ratum essentialiter consistere sine copula carnali.

Addit P. Vazquez quod si aliquis putet inter Mariam & Iosephum non fuisse verum matrimonium, quia arbitretur ad matrimonium necessarium esse expressum consensum in copulam carnalem, & spem illius, etiam est error damnatus in Concilio Constantienf. *sess. 8.* inter errores VViclephi.

Rectè autem ostendit P. Vazq. deceptum fuisse Michaëlem de Medina, quia non satis consideratè legit damnationem VViclephi citatam.

Dixit etiam in *eodem cap. P. Vazquez* communem Scholasticorum sententiam non esse de fide certam. Primò, quia non videtur definitio aperta in aliquo Concilio. Secundò neque videtur esse aliqua traditio. Tertio explicat, quia Patres indicant contrarias sententias saltem in modo loquendi, vt supra vidimus; ergo signum est apud illos non fuisse rem certam de fide, ex certa & constanti traditione Ecclesiæ.

Deinde ex Scriptura non videtur posse colligi vt certum de fide, quia licet aliqua testimonia satis probabiliter videantur indicare verum fuisse matrimonium inter Iosephum, & B. Mariam, tamen cum Patres videantur variare circa explicationem illorum locorum, non videtur ex illis efficaciter colligi dogma fidei.

P. Luis de Torres select. disp. Pars II.

Item scire oportet quod licet antiqui Scholastici omnes in 4. d. 29. & 30. tradiderint communem sententiam, tamen multi eorum non dicunt rem esse de fide, sicut allegant aliqui recentiores.

Sed non desunt recentiores aliqui, qui existimant de fide esse, inter Ioseph & B. Virginitatem fuisse verum matrimonium ratum, & ita sentit P. Suarez *tomo 2. in 3. partem, disput. 7. sess. 1.* Et probari potest ex locis Euangelij *Matth. 1.* vbi dicitur B. Virgo desponsata Ioseph, & Angelus dixit ad Ioseph, *noli timere accipere Mariam coniugem tuam, & Luca 1.* dicitur desponsata, & idem *cap. 2.* per vocem *desponsatam* plane videtur significari matrimonium ratum, & *Matth. 1.* Ioseph dicitur vir eius. Quæ loca multi Patres, quos supra retulimus, de verò matrimonio rato intelligunt, & Patres, qui contrarium videntur sentire, explicauimus nos, vt solum negauerint, esse matrimonium consummatum; ergo admittimus ex communi sensu omnium Patrum, inter Iosephum & Mariam fuisse verum matrimonium ratum. Communis autem sensus omnium Patrum circa sensum locorum Scripturæ rem facit omnino certam, quæ ponderatio mihi videtur satis efficax pro prædicta sententia, quæ mihi videtur probabilior, omitto alia quæ P. Suarez & alij addeunt, quæ potius declarant rem, quam probent efficaciter certitudinem fidei. Deinde vrgo, quia per vocem *desponsatam* in Euangelio, negari non potest, saltem significari sponsam per verba de futuro: quis autem dicat Iosephum, & Mariam per totam vitam mansisse in statu sponsalium de futuro, & nunquam contraxisse matrimonium per verba de presenti. Vnde Patres aliqui qui indicare videntur per illa verba *desponsatam* significari sponsalia per verba de futuro, non potuerunt probabiliter existimare per totam vitam durasse contractum sponsalium, & nunquam fuisse celebratum matrimonium ratum per verba de presenti, præsertim cum ex ipso Euangelio constet Mariam & Iosephum cohabitasse, quod proprium est eorum qui contraxerunt matrimonium per verba de presenti.

Et ex hoc colligo, nullo modo esse admittendam sententiam Michaëlis Medina supra citati, dicentis liberum esse in hac controuersia quamlibet partem defendere. Secundò non est admittendum quod Canisius putauit, hanc controuersiam inter arbitrarías esse numerandam. Et licet aliqui Scholastici, præsertim ex antiquis, non dicant expressè rem esse de fide, tamen omnes ad probandum communem sententiam videntur testimoniis Scripturæ & Patrum; quæ ponderanda sunt, vt nos paulo antè diximus, & possumus addere, sensum omnium fidelium, qui censent S. Iosephum fuisse sponsum B. Virginis; quis autem credat fideles existimasse per totam vitam Iosephum solum fuisse sponsum per verba de futuro, & nunquam contraxisse matrimonium per verba de presenti, quod facile poterant contrahere, cum simul cohabitarent Iosephus, & B. Virgo, & rationes Patrum, quas supra retulimus, quibus probauerunt, inter Mariam, & Iosephum fuisse verum matrimonium, manifestè supponunt, quæ diximus, & mihi valde videtur certum, nullum ex antiquis Patribus voluisse negare, verum matrimonium ratum, inter Mariam & Iosephum, sed solum voluisse negare matrimonium consummatum.

Et ex his possumus respondere veritatem hanc de matrimonio inter Mariam, & Iosephum colligi, vt certam de fide, ex traditione Patrum, fundata in locis Scripturæ bene explicatis, vt probatum est.

Sed potest obici, hoc modo Iosephus existimatus est communiter Pater Christi, & tamen reuera non erat; ergo similiter potuit existimari maritus Virginis, licet reuera non fuerit, & eius cohabitatio exterior cum Virgine potuit existimari a genibus matrimonium, licet reuera non fuerit matrimonium.

Huic obiectioni respondet P. Suarez tomo 2. in 3. partem, disputat. 7. sect. 1. §. nisi qui fortasse. Et breuiter possumus respondere obiectionem esse nullius momenti, quia ad dicendum, Iosephum non fuisse Patrem Christi, habemus certum fundamentum in doctrina fidei: at verò ad dicendum, non fuisse verum maritum Virginis, non solum non est probabile fundamentum, imò potius videtur contra citata loca Scripturæ, vt explicantur à Patribus, & in communi doctrina Patrum, & vt dicebamus, negari non potest Iosephum fuisse sponsum Virginis, saltem per verba de futuro, & ad munera, & officia, ad quæ assumebatur, cum cohabitatione Virginis, longè fuit conuenientius vt reuera esset maritus Virginis per matrimonium ratum, quod, vt diximus, planè supponunt Patres in suis rationibus.

D V B I V M VIII.

Quando fuerit contractum matrimonium per verba de presenti inter Mariam & Iosephum.

Prima sententia est asserentium hoc matrimonium contractum fuisse post Incarnationem & annunciationem. hanc indicant Hieronymus, & Origenes, quos citat P. Vazquez disp. 127. cap. 1. fauet Ambrosius lib. de institutione Virg. cap. 6. & Tertullianus libro de uelantijs Virginibus, cap. 6. Et potest probari ex Matth. 1. vbi dicitur, cum esset desponsata, &c. quod de sponsa per verba de futuro intelligunt aliqui, & postea dixit Angelus Iosepho, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, hoc est, ducere illam in vxorem, iuxta phrasim Scripturæ Genesis 4. vbi de Lamech dicitur accepisse vxores, & similis phrasim est Genesis 6. Et P. Maldonatus in cap. 1. Matth. citat Hilariū, Epiphaniū, & Basilium.

Secunda opinio est asserentium, matrimonium fuisse contractum inter beatam Virginem & Iosephum ante annunciationem Angeli, pro qua sententia P. Vazquez supra cap. 8. citat Ambrosium lib. 2. in Lucam, cap. 1. Chrysostomum homil. 4. in Matthæum, & alios, sequitur Caietan. 3. part. questionis 29. in artic. 2. §. de primo. Secundò idem supponunt Patres supra citati, qui dixerunt Christum natum fuisse ex Virgine desponsata, vt partus eius celaretur diabolo, dum putat Christum ex vxore conceptum, non ex Virgine simplici, quam rationem fusè explicauimus supra.

Et ex Scriptura probari potest, quia Angelus Matth. 1. non dixit, noli timere accipere Mariam in coniugem tuam, sed, accipere Mariam coniugem tuam, quibus verbis supponit Angelus iam esse suam, quod per se videtur satis manifestum.

Ex Patribus verò citatis pro contraria opinione eam videntur indicare Origenes, Hieronymus, & Ambrosius, non tamè alij, vt bene annotauit P. Vazquez cap. 8. citato, & ex his constat secundam sententiam probabiliorē esse, non tamen omnino certam, vt aliqui recentiores existimauerunt.

Sciendum autem est Chrysostomum loco citato dixisse, morem antiquitatis fuisse, vt sponsæ in sponso domibus haberentur, & Bernardus homil. 2. in

Missus est, dixit fuisse consuetudinem Hebræorum, vt sponsæ sponis traderentur, & in suis domibus custodirētur, intelligendum est de sponsis post contractum matrimonium per verba de presenti, aliàs non satis bene esset consultum castitati, & honori Virginum, & ex dictis soluta manet ratio pro prima opinione, non enim est idem accipere coniugem, & accipere suam coniugem, vt ponderauit P. Vazquez. legatur P. Suarez tomo 2. disp. 7. sect. 2. conclus. 1.

D V B I V M IX.

Quo tempore Iosephus, & Maria simul habitare cœperint.

In hoc dubio prima opinio est Caietani 3. p. q. 29. in art. 2. §. de primo, qui dixit, Iosephum à tempore desponsationis, & toto tempore quo B. Virgo mansit apud Elisabetham, nò adduxisse in domum ipsius Iosephi B. Virginis, sed habitasse cum illa, vel in domo ipsius B. Virginis, vel Elisabeth. Probat Caietan. ex illis verbis Lucae loquentis de B. Virgine, postquam visitauit te Elisabeth, reuerfa est in domum suam, & ponderat Caietanus, non dixisse in domum sponsi sui, hanc sententiam priùs tradiderat Abulensis in illud cap. Matthæi 1. noli timere, &c.

Aliorum sententia est tempore annunciationis Angelicæ non solum fuisse iam contractū matrimonium per verba de presenti, sed etiam B. Virginem iam habitasse in domo Iosephi. Et hanc sententiam sequitur P. Vazq. cap. 9. & colligit ex Chrysostomo, qui homil. 4. in illud Matthæi 1. Ioseph filii David, &c. expresse docet idem homil. 5. in illud, surgens autem Ioseph, cum esset desponsata. Theophylactus, & Euthym. in eundem locum, qui dicunt, Iosephum mente sua, & proposito Mariam à se dimisisse: ab Angelo autem monitum fuisse, vt eam domi retineret; citantur alij Patres pro hac sententia, sed non ita clarè loquuntur. Eandem sententiã sequutus est P. Suar. disp. 7. sect. 2.

D V B I V M X.

In qua ætate Maria & Ioseph contraxerint matrimonium.

In hoc dubio prima sententia est asserentiū, B. Virginem (de cuius ætate priùs dicendū est) decimo tertio anno suæ ætatis contraxisse matrimonium, hæc sequitur ex sententiâ eorum, qui dicunt, decimo quarto anno peperisse Christum. ita Ioannes Annæus in commentarijs chronographia Philonis, Driedo lib. 3. de dogmatibus Ecclesiasticis. tit. 3. cap. 5. part. 4. testatur Annæus se id ex Hieronymo didicisse.

Secunda sententia est Caietani in illud Lucae 1. ad Virginem desponsatam, qui probabile putat, Virginem fuisse viginti quatuor annorum, & vt minimum habuisse decem & nouem annos quando Christum peperit, ac proinde vnum annum antea contraxisse matrimonium.

Tertia sententia est asserentium contraxisse matrimonium anno decimo quinto nondum expleto, ita colligit Cardinal. Baronius in apparatu ad Annales. §. fidem adhibendam, ex Euodio Apostolorum successore, apud Nizephorum lib. 2. historia, cap. 3. & ex Nilsseno oratione in diem Natiuitatis. Damasceño 4. de fide, cap. 15. Germano Patriarcha Constantinopolitano, in sermone de præsentatione Mariæ, Gregor. Episcop. Nicomed. in sermone de præsentia

præsentatione B. Virginis apud Metaphrastem, & Suerium 21. Nouembris, & Cedreno in compendio historia. Cum Euodio conuenit autor libri de Natiuitate B. Mariæ, apud Hieronymum tomo 9. quem librum ipse Latinum fecit ex Hebræo. Alij citantur pro sententia Euodij, immeritò tamen. Et hanc sententiam communiter sequuntur alij historici, & ex Scholasticis P. Vazquez disp. citata, cap. 11. & P. Suarez sequitur Euodium disp. citata, sect. 3. Sed dicit B. Virginem paulo post inchoatum 14. annū fuisse nuptam. Sed P. Vazq. supra n. 126. §. ceterum, iuxta Euodium docet, secundum computationem Euodij dicendum esse B. Virginem inchoante 15. anno desponsatam fuisse, & post quatuor menses nupsisse, sed etiam inchoante 16. enixam fuisse.

Restat dicendum de ætate Iosephi, & prima opinio fuit asserentium fuisse octogenarium, aut valde senem. Primam partem docuit Epiphanius in Anchorato hæresi 78. pagin. 3. Secundam docuit Nizephorus lib. 1. historia, cap. 7.

Secunda opinio est asserentium, vel solum fuisse Iosephum quinquagenarium, vel non ita senem, quin potens iudicaretur ad generandum. legatur P. Vazquez supra, qui citat Gerfonem, & Viquerium.

Tertia sententia est aliorum, qui generatim docent Iosephum fuisse maturæ cuiusdam ætatis, & potentem ad generandum; hac enim ratione Christus putabatur filius Iosephi, & B. Virgo putabatur concepisse ex marito, & non ex adulterio, quod planè videtur sensisse Patres supra citati, qui dixerunt conueniens fuisse B. Virginem contraxisse verum matrimonium, ne aliàs haberetur adultera, & hanc sententiam sequitur P. Vazquez supra, & P. Suarez sectione citata, aliique recentiores, & mihi placet propter rationem factam. De materia huius disputationis legatur P. Christophorus de Castro nostræ Societatis lib. de vita B. Mariæ.

D V B I V M XI.

Qua de causa Iosephus dimittere voluerit Mariam prægnantem, Matthæi 1.

Occasione eorum quæ de matrimonio Virginis diximus, aliqui Scholastici quærūt causam, ob quam Iosephus voluerit dimittere B. Virginem, vt refertur cap. 1. Matthæi, de quo fusè & ex instituto tractant Patres & interpretes Matthæi in illum locum.

Prima opinio est asserentium, Iosephum non ex praua suspitione, sed ex magna erga Virginem reuerentia, eam dimittere voluisse, eo quod magnum Sacramentum in illa agnosceret, ita expresse Origenes homilia 1. in diuersos, & Bernardus homil. 2. in Missus est. Theophylact. in illum locum Matthæi 1. Basilium sermone de humana Christi generatione, Hieron. & Anselmus in 1. cap. Matthæi.

Alij Patres putant Iosephum in suspitionem, & dubium de re incidisse, & mysterium ignorasse. ita Iustinus dialogo cum Tryphone. Chrysostomus homil. 4. in Matthæum, Euthymius in illum locum. Augustinus multis in locis, sermone 18. de tempore, & 16. de verbis Domini, & in Enchirid. c. 37. & epistola 54. Ambrosius libro de institutione virginum, cap. 5. Rupert. lib. 1. de gloria & honore filij hominis, in illud Matth. 1. Autor libri de Natiuitate B. Mariæ, apud Hieronymum. tom. 9. Gregor. homil. 26. in Euangelia.

Et probati potest ex illis verbis Angeli ad Iosephum, Ioseph filii David, noli timere accipere Mariam P. Luisij de Torres select. disp. Pars I I.

coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Ex quibus verbis planè videtur colligi Iosephum antea non cognouisse mysterium. Addunt aliqui viri docti & pij, Iosephum non peccasse in illo dubio, propter magnum fundamentum quod habuit dabitandij.

Quod autem dicitur Matth. 1. Ioseph autem cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam, solùm significat Iosephum dubium de crimine, vel occasione illius apud se statuisse illud non diulgare.

Secunda igitur expositio Patrum supra relata magis videtur consentanea textui Matthæi, quam sequuntur multi interpretes, & P. Vazquez supra cap. 10. & P. Suarez disp. citata, sect. 2.

Deinde notandum est id quod docuit P. Vazquez vbi proximè, non esse admittendam expositionem Origenis in illud, inuenta est de Spiritu sancto, quasi inuenta fuerit à Iosepho curiosa inuestigatione & licentia maritali, quod etiam docuerunt Hieronymus, & Anselmus, & alij in prædictum locum, quod credendum non est, propter insignem reuerentiam, quam erga Virginem habebat Iosephus, & ipsius Iosephi prudentiam. legatur P. Vazquez supra cap. citato, num. 125. & noster Maldonatus in eum locum Matthæi.

Bene autem notant P. Vazquez & alij, verba illa, Ioseph autem cum esset iustus, & nollet eam traducere, non significare, quod noluerit eam traducere in domum suam, iam enim erat in domo sua, vt supra ostendimus, sed noluisse manifestare defectum eius, hoc enim significat verbum traducere, quod etiam alij notarunt; & de significatione verbi traducere doctè Maldonatus & P. Vazquez tractant.

Iuxta doctrinam traditam, solui potest aliud dubiolum, nempe, an Iosephus fuerit comitatus beatam Virginem, quando iuit ad visitandam Elisabeth? Et probabilior est pars negans, quia si Ioseph simul cum Maria visitasset Elisabeth, audisset quæ Elisabeth dixit, appellans B. Virginem matrem Domini, & quæ respondit B. Virgo, ac proinde non posset postea Ioseph dubitare, vel prauam aliquam suspensionem pati de Beatissima Virgine, vt rectè ponderauit P. Vazquez disp. citata, cap. 9. num. 108.

Sed quæri potest, quomodo dicat Matthæus Virginem inuentam habentem de Spiritu sancto, videtur enim significare Euangelista Iosephum cognouisse beatam Virginem concepisse de Spiritu sancto. Sed hoc non est admittendum, quia si Ioseph cognouisset illud mysterium, non diceret Angelus illi, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; hæc enim ratio Angeli manifestè supponit, Iosephum ignorasse Virginem concepisse ex Spiritu sancto, vt bene aduertunt P. Suarez, & P. Vazquez locis supra citatis, & alij interpretes non pauci; illa ergo verba, inuenta est, solùm significant Iosephum videntem Virginis veterum tumescentem, agnouisse conceptum, qui reuera erat ab Spiritu sancto, quamuis Ioseph tunc non cognosceret mysterium conceptionis per opera Spiritus sancti.

De materia huius disputationis legantur interpretes Euangeliorum in cap. 1. Matthæi, & ex recentioribus nostris, P. Maldonatus, P. Mariana, & P. Manuel Sà.

Restat dicendum de virginitate B. Mariæ, & de voris illius, de quibus dicemus disp. 20. 21. & 23. * * *

DISPUTATIO XVIII.
SCHOLASTICA.

DUBIVM I.

An sit probabilis opinio asserentium, lumen gloriae non distinguatur ab specie impressa visionis qua Deus clarè videtur.

DE materia huius disputationis dixi opusculo de lumine gloriae, disp. 1. habetur tomo opusculorum Theologicorum, & oportet referre nonnulla quae recentiores dixerunt.

Aliqui dixerunt esse opinionem novam, ita Aegidius tomo de beatitudine, lib. 9. quæst. 8. artic. 1. §. 3. & alij recentiores; sed falluntur, quia ex antiquis Scholasticis, Vdalricus expressè sensit speciem impressam, & lumen gloriae non distinguere realiter, ut apertè refert Carthusianus 3. d. 14. quæst. 3. & eandem refert Richardus 4. d. 49. art. 3. quæst. 1. ab aliquibus traditam, qui disputantes hoc dubium dixerunt, siue lumen gloriae distinguatur ab specie impressa, siue non, signum est fuisse controuersiam de hac re tempore Richardi, vel ante illum, & hunc locum vidit Aegidius, ut ipse testatur loco citato. §. 4. num. 21. ut retuli opusculo citato, disp. 1. dub. 9. & sententiam Vdalrici refert Salas 1. 2. ad quæstionem 3. tract. 2. disp. 5. sect. 1. fol. 349. column. 1. num. 52. §. quanto alij. Et hoc tempore multi viri docti secuti sunt sententiam P. Vazquez, ita P. Galpar Hurtado tomo de Incarnatione, agens de scientia infusa Christi. P. Didacus de Alarcon 1. part. ad quæstionem 12. & ego fusè eam tradidi, & probavi opusculo citato, dubio 7. 8. & 9. & multi alij recentiores eam sequuti sunt doctiores multo, quam recentiores nonnulli, qui audacter sua scripta typis mandarunt, parum, vel nullam habentes auctoritatem, qui non tam scriptores, quam scribentes appellandi sunt, & P. Arrubal 1. part. in quæst. 1. 2. disp. 16. cap. 3. dixit prædictam sententiam P. Vazquez secutos fuisse grauissimos recentiores, qui eam satis probabilem reddiderunt. Item non defuit qui diceret omnes Magistros Societatis impugnare sententiam P. Vazquez, sed fallitur, ut constat ex dicendis.

Deinde prædictus Aegidius, & quidam alij recentiores, ausi sunt dicere prædictam sententiã de identitate speciei impressæ cum lumine gloriae esse improbabilem, in quo sine fundamento loquuntur, quia prædicta sententia efficacissimam habet rationem, qua vsus est P. Vazq. quam ego ex instituto explicui opusculo citato, dub. 7. & 8. impugnans quæ recentiores alij tradunt, ad soluendam rationem P. Vazquez, & his quæ ego dixi, non video satis factum.

Item probabilitatem eius sententiæ satis confirmat auctoritas eorum, qui illã sequuti sunt ut veram, & P. Arrubal, ut vidimus, dixit satis probabilem. Item fauent illi opinioni, qui putant in scientia infusa Christi supernaturali, non dari habitum realiter distinctum ab ipsis speciebus, ita sensit P. Valeria, & Medina 3. p. ad q. 11. agentes de scientia supernaturali infusa Christi, quos retuli opusculo citato.

Item ad ostendendam probabilitatem prædictæ opinionis oportet aduertere, olim Romæ cum ibi P. Vazquez doceret Theologiam, sæpe in publicis actionibus illam traditam, cum approbatione & applausu sapientissimorum omnium, qui veram, vel probabilem illam iudicarunt; postea verò P. Vazq. com-

pluti illã typis mandauit, & sæpe defendebat in publicis actionibus nostræ Societatis, & alij in actionibus Academia illam defendebant, eandemque in Conuictu clarissimæ religionis S. Augustini eiusdem Vniuersitatis acriter, & acutè illam defendit sapientissimus Magister frater Ioannes Marquez, & doctissimus Magister frater Basilius Legionensis, Illustrissimij Salmanticensis Academiae Magistri, & principalium cathedrarum Moderatores, possentque referri plures alij viri aliarum religionum, qui in eadè Academia eandem doctrinam docuerunt, & ego certò agnoui multos viros doctos, qui in Academia Complutensi, & Salmanticensi iuridicè interrogati responderunt opinionem de identitate luminis cum specie impressa Dei, nullam mereri censuram, & esse probabilem, & principium de concursu causarum subordinatarum, quòd cuiilibet debeat respondere aliqua ratio in effectu, quo principio vitur P. Vazq. 1. part. loco cit. ad probandam suam sententiam reperit, & defendit 1. 2. tomo 1. disp. 34. cap. 3. quem totum ex commissione Senatûs Regij approbauit sapientissimus Magister Curiel, & grauissimis verbis laudauit, habetur eius approbatio in prima editione; in altera verò editione est etiam approbatio sapientissimi Magistri Basilij Legionensis, & in eadem Academia eandem defendit sapientissimus Doctor Dominus Ioannes de Pereda, Scoti Regens, & perdoctissimus Doctor Melchior de Bolibar Vespertinæ cathedrae Moderator, & eandem doctrinã approbauit ex commissione supremi Senatûs Regalis Castellæ doctissimus frater Gabriel Goldaraz in Burgensij Augustinianorum cœnobio, cui commissus est tomos primus in primam partem, vbi ad quæstionem 12. habetur prædicta sententia, & eandè ex eodem iussu supremi Senatûs approbauit perdoctus P. frater Ioanes de Estrada, lector Theologus in suo collegio Complutensi, cui commissus est tomos primus in 3. partem, vbi ad quæstionem 11. habetur eadem doctrina. legat qui voluerit insignes approbationes horum Magistrorum, quæ circumferuntur in prædictis tomis, etiam hoc tempore, tantum inualuit ut à multis communiter defendatur viriliter.

Probabilitas prædictæ sententiæ non parum confirmatur ex solutione multarum obiectionum, quas contra illam fecerunt aliqui quas referebam & solvebam dicto opusculo de lumine gloriae, dub. 9. & etiam soluit multas Aegidius lib. 9. de beatitudine, q. 8. art. 1. §. 4. à verbis illis: Quarto loco hæc omnia attuli, ut ostenderem, nullum virum prudentem, & mediocriter doctum posse negare probabilem esse hoc tempore prædictam opinionem P. Vazquez.

DUBIVM II.

An ex Clementina ad nostrum, de hæreticis, possit sumi argumentum contra opinionem P. Vazquez de identitate luminis gloriae cum specie impressa Dei.

IN hoc dubio aliqui existimauerunt, ex Clementina ad nostrum, de hæreticis, posse sumi argumentum contra prædictam sententiam P. Vazquez, ita sensit P. Suarez 3. part. ad quæst. 11. §. 1. part. lib. 2. de attributis negatiuis, cap. 14. num. 8. & citantur alij in materia de beatitudine; quia non est credendum Concilium voluisse definire dari speciem Dei, hoc enim non videretur deseruire instituto Concilij contra hæreticos: voluit ergo definire, dari aliquod principium distinctum ab specie impressa.

Alij tamen docent, ex Clementina nõ posse sumi argumen-

argumentum contra opinionem P. Vazquez, ita expressè Aegidius lib. 9. de beatitudine quæst. 8. art. 1. §. 4. num. 45. à verbis, sicut etiam, & alij huius ætatis, & ego idem docui opusculo citato disp. citata dubio 9. obiectione 9. & explicari potest, quia Concilium solùm contendeat contra hæreticos non sufficere ex naturæ viribus ad videndum Deum, sed necessarium esse aliquod principium supernaturale ad visionem Dei. An verò tale principium supernaturale distinguatur ab specie impressa, vel non, non pertinebat ad institutum Concilij, neque circa hoc fuerat aliquis error: debet autem Theologus perfectam habere intentionem Concilij definentis: aliquid, & cognoscere quem errorem intendat damnare, aliàs decipitur sæpe Theologus, & in re graui vitetur lenissimis argumentis, quod poterit vergere in detrimentum ignorantium, existimantium propter illa argumenta aliquam opinionem esse improbabilem, quæ re vera probabilissima sit. Plura de sensu Clementinæ citatè legantur opusculo citato, disput. 1. de lumine gloriae, dubio 1. 2. & 4. Neque dicimus Concilium in citata Clementina, voluisse aliquid determinare circa speciem impressam Dei, an detur, vel non detur? an distinguatur, vel non distinguatur à lumine gloriae? hæc enim disputatio purè Scholastica, & metaphysica est, sicut & quæstio; an distinguatur hæc species à lumine gloriae, an non? ita senserunt multi huius ætatis, qui licet dixerint, sententiam Patris Vazquez esse falsam, manifestè tamen docuerunt non esse contra Clementinam citatam, & vehementer mirantur viros doctos, ex illa Clementina velle sumere argumentum contra opinionem P. Vazquez. Et ideo merito P. Fr. Gabriel Goldaraz Augustinianæ familiæ doctissimus, in approbatione tomi primi P. Vazquez in primam partem, vbi continetur sententia illa de specie impressa, & lumine gloriae, dixit, nihil in disputationibus illius primæ partis quod orthodoxæ fidei rectæ institutioni fidelium repugnet, apparere, quod nõ diceret, si existimaret prædictam opinionem non esse consentaneam Clementinæ citatæ. Et P. Fr. Ioannes Estrada, in approbatione tomi primi tertie partis dicit, doctrinam quam illud opus mirificum continet, solidam esse, & veram, Catholicæ Ecclesiæ consentaneam, nullòque modo à recto Ecclesiæ tramite deviantem, quod non diceret prædictus Pater, si iudicasset doctrinam de identitate luminis cum specie impressa non esse consentaneam doctrinæ citatæ Clementinæ: habetur autem ea doctrina in illo tomo ad quæstionem 11. S. Thome. Demus omnes quos supra reuulimus admittentes prædictam opinionem ut veram, vel saltem ut probabilem, planè sentiunt, non esse contra Clementinam relata.

DUBIVM III.

An ex opinione P. Vazquez sequatur, intellectum tam potentem esse respectu cognitionis obiecti supernaturalis, sicut respectu cognitionis obiecti naturalis.

ALiqui viri satis docti refutant opinionem P. Vazquez de identitate luminis gloriae cum specie impressa, eo quòd ex illa sequeretur, tam potentem esse intellectum respectu obiecti supernaturalis, quam respectu obiecti naturalis, quod est planè absurdum, & nullus concedit. Sequela probatur, quia respectu obiecti naturalis, intellectus est potens posita specie, & ablata non est potens, quia, ut supponimus ex Philosophia, intellectus indiget specie im-

pressa ad cognitionem obiecti: idem autem contingit respectu obiecti supernaturalis, quia secundum opinionem P. Vazquez posita specie impressa Dei potest intellectus cognoscere Deum absque alio lumine, & sine illa non potest.

Alij putant hoc argumentum non habere vim contra opinionem P. Vazquez, ita sentit Aegidius lib. 9. de beatitudine quæst. 8. art. 1. §. 4. à verbis, expenditur quarta ratio, num. 24. qui fusè hoc explicat in fauorem P. Vazquez, & ego iam olim opusculo citato de lumine gloriae disp. 1. dub. 9. respondebam huic argumento. Pro cuius explicatione notandum est potentiam intellectiuam non esse proportionatam obiecto supernaturali, quia eius actiuitas naturalis est, nec potest ex propria virtute elicere supernaturalem actum, nisi adiuuetur ab aliquo principio supernaturali, à quo dicitur eleuari, quia efficitur potens ad actionem superioris ordinis, & tale principium non est debitum naturali potentia: at verò potentia naturalis intellectiua respectu obiecti naturalis est proportionata, & in eodem ordine cum illa, & licet egeat specie ad naturalem cognitionem producendam, tamen non eleuatur ab specie, quia relinquatur in eodem ordine rerum.

Hæc autem doctrina communis est Theologorum, & ex illa soluitur prædictum argumentum, & est manifestum discrimen, quia potentia intellectiua respectu obiecti & cognitionis naturalis, ita est potens ut per speciem impressam non eleuetur; at verò per supernaturalem speciem, potentia naturalis eleuatur ad superiorem ordinem rerum, siue species supernaturalis distinguatur ab habitu supernaturali, siue non, & hoc modo debent solvere prædictam obiectionem, qui docent, in scientia infusa supernaturali Christi Domini, non distinguere habitum ab speciebus. Contra quam opinionem etiam militat prædicta obiectio, si aliquam vim haberet, pro ea autem opinione citauimus supra Valentiam, & Medinam 3. part. ad quæst. 11.

Et explicatur ex aliquorum sententia qui putant speciem intelligibilem naturalem esse instrumentum potentia intellectiua, & tamen docent speciem supernaturalem, siue distinguatur ab habitu supernaturali, siue non, esse causam principalem partialem, quia potius eleuat intellectum, quam eleuetur ab illo.

Et licet aliqui contendat assignare discrimen inter scientiam supernaturalem infusam ex vna parte, & visionem claram Dei ex alia; tamen quantum ad hoc de quo agimus, non potest assignari discrimen, quia ad actum vtriusque requiritur intellectus, & aliquod principium supernaturale eleuans intellectum, & ita secundum opinionem asserentium possibilem esse speciem impressam supernaturalem representantem Deum, sicut est, illa eleuabit intellectum ad visionem, sicut supernaturalis species infusa, ad supernaturalem cognitionem, & actum scientiæ infusæ.

Prædictam autem doctrinam fusè explicuit supra Aegidius, dicens, in opinione P. Vazquez speciem impressam Dei, quæ simul est lumen gloriae, exercere munus speciei, quatenus determinat intellectum ad tale obiectum, & munus habitus, & luminis, quatenus eleuat & complet efficacitatem potentia, in ordine ad supernaturalem actum visionis: & tamen naturalis species solùm habet determinare intellectum ad peculiare obiectum, non tamen eleuare illum, complendo efficacitatem eius, quia respectu cognitionis naturalis ipse est sicut proportionatus.

Citat deinde Ægidius aliquos recentiores asserentes, lumen gloriæ, & speciem impressam Dei sola ratione distingui, & ait, istos prædicto modo debere satisfacere argumento proposito. Ego autem non legi tales recentiores qui typis mandauerint scripta sua, licet prædictam opinionem retulerim *opusculo de lumine gloriæ, disp. 1. dub. 9.*

Vnus est Lorca, qui *1. 2. quest. 5. art. 1. disput. 30. pagina 166. col. 1. in principio*, licet refutet opinionem P. Vazquez, si intelligatur, quod lumen gloriæ, & species impressa Dei, sint idem re & ratione: si tamen dicantur esse idem secundum rem, non tamen secundum rationem, posse sine nota eam opinionem defendi, affirmat, quia ut species tenebit se ex parte obiecti, & ut lumen tenebit se ex parte potentia, & complebit efficacitatem illius, eleuando illam. Et certè, qui hunc sensum admittit, non potest impugnare efficaciter sententiam P. Vazquez, qui ea duo officia agnoscit in eadem realitate, ac proinde planè videtur admittere distinctionem aliquam rationis in eadem re, in ordine ad duo officia prædicta.

Oportet autem explicare, an sit possibilis vna qualitas, quæ simul sit species impressa diuinæ essentia, & lumen gloriæ, de quo *dubio sequenti.*

D V B I V M I V.

An sit possibilis aliqua qualitas, qua simul sit species impressa diuinæ essentia, & lumen gloriæ.

DE hoc nihil inuenio ex instituto disputatum ab autoribus, referam tamen vnum, vel alterum verbum quod inuenire potui, & nonnulla, quæ cogitavi. In præsentia ergo difficultate, vna opinio potest esse eorum, qui putant speciem impressam Dei, non esse possibilem, isti enim consequenter dicent, non esse possibilem talem qualitatem, quæ simul sit species, & lumen: sed modò ponimus veram esse contrariam opinionem, nempe possibilem esse talem speciem.

Deinde, qui putant lumen gloriæ esse potentiam vitalem, dicere poterunt, non esse possibilem prædictam qualitatem, quæ simul sit potentia vitalis, & species impressa, quæ secundum se non est aliquid vitale, sed semper à potentia vitali distinguitur, sicut non videtur possibilis aliqua potentia intellectualis, quæ simul sit species, comparatione cognitionis & obiecti alicuius. Item probari potest non esse possibilem prædictam qualitatem, quia in acquisitis naturalis ordinis non videtur possibilis entitas, quæ simul sit habitus & species, species enim est necessaria simpliciter ad producendam cognitionem: habitus autem acquisitus solum concurrat ad facilitatem. Item species est principium cognitionis, & tamen habitus acquisitus est effectus ipsius cognitionis, quæ duo eidem entitati respectu eiusdem cognitionis conuenire non possunt: ergo à simili, species supernaturalis, & habitus supernaturalis infusus, non poterunt esse eadem entitas, & realitas.

Vlterius, species impressa determinat potentiam circa obiectum, habitus autem infusus potius concurrat per modum potentia cum ipsa potentia vitali, quasi determinatus ab specie impressa: eidem autem realitati non videntur posse conuenire ratio determinantis, & determinata. P. Vazquez fortassis diceret talem qualitatem non distingui ab specie impressa, quam ipse modò concedit de facto, cui tribuit munera, quæ alij tribuunt speciei & luminis

simul; sed dubium intelligitur supposita opinione distinguendum de facto speciem à lumine.

Non desunt tamen aliqui, qui videantur sentire possibilem esse prædictam qualitatem; ita indicat Lorca citatus *dubio procedenti*, & videtur Ægidius *lib. 9. de beatitud. quest. 7. art. 1. §. n. 27.* admittit illis verbis. Quid enim implicat quidam recentior opere *quatuor tractatum in 1. part. S. Thomæ, tractatu 4. disp. 42. cap. 1. num. 3.* cum attrigisset quæstionem hanc de possibilitate, solum dixit, quidquid sit de possibilitate in ordine ad potentiam absolutam, solum assero speciem & lumen distingui realiter. Nolumit ergo definire quæstionem de potentia absoluta.

Ponendum autem est secundum opinionem valde probabilem, possibilem esse speciem impressam, qua Deus possit clarè videri, de quo dixi *opusculo de specie impressa Dei*, & ita ex hac parte non repugnat id quod vocamus in quæstione.

Deinde etiam ponendum est, falsum esse id quod aliqui dixerunt, lumen gloriæ esse potentiam vitalem, quos refutavi *opusculo de lumine gloriæ*, ac proinde ex prædicto capite non assignabitur ratio, ob quam possimus dicere, implicare qualitatem supernaturalem, quæ simul faciat officium speciei, & luminis.

Deinde, absolute loquendo, non video rationem ad dicendum, prædictam qualitatem implicare, quia munus speciei, & habitus supernaturalis non videtur inuoluere aliquam repugnantiam, quia & species & habitus supernaturalis pertinent ad genus causæ efficientis. Deinde species & lumen gloriæ tenent se ex parte principij visionis, & tam lumen, quàm species est aliquid prius visione, neque à visione causatur in genere causæ efficientis, vel materialis. Item vtrumque principium est supernaturale, & vtrumque ordinatur ad concurrentem cum intellectu; ergo nihil apparet propter quod dicamus, rationem speciei, & luminis gloriæ, non posse conuenire eidem realitati, ita vt sit vna qualitas, quæ virtute continet efficacitatem speciei, & luminis. Et licet de facto istæ duæ rationes constituant diuersas realitates, tamen non videtur implicatio, quod virtute contineantur in aliqua qualitate superioris naturæ.

Et explicari potest, quia licet anima vegetatiua, & sensitua, in diuersis distinguantur realiter; tamen non implicat, illas contineri virtute in anima rationali: ergo à simili non implicabit de potentia absoluta supernaturalis aliqua qualitas, quæ possit efficere munus speciei impressæ, & habitus luminis gloriæ, licet de facto inter se duæ qualitates distinguantur.

Vlterius licet de facto species, & habitus ita se habeant vt species determinet habitum physicè, hoc tamen non est necessarium, vt fiat in eadem qualitate, quasi habeat partes physicè diuersas, sed sufficit, qualitatem esse talis naturæ, vt & teneat se ex parte obiecti, & eleuet potentiam intellectiuam ad visionem, in quo secundum rationem intelligimus vnum prius alio in ordine ad producendam visionem Dei.

Et ex his potest intelligi discrimen inter speciem, & habitum acquisitum ex vna parte, & speciem impressam, & habitum luminis gloriæ ex alia, quia, vt diximus, tam species impressa, quàm habitus luminis, est principium cognitionis, quantum ad substantiam, & prius ipsa visione, neque ab illa pendet in genere causæ efficientis, vel materialis. At verò licet species acquisita, vel infusa naturalis ordinis, qualis est in Angelis, sit prior ipsa cognitione,

tionem, & principium illius simpliciter quoad substantiam; tamen habitus acquisitus, secundum communem legem, producitur ab actibus, quamuis possit etiam à solo Deo produci, neque appareat implicatio contradictionis, ob quam in naturalibus non possit esse idem principium, gerens munus speciei, & habitus.

Illud est peculiare aduertendum, circa habitum luminis gloriæ, quod notabam aliquando, nempe, quod licet in habitibus supernaturalibus fidei, spei, & charitatis sit probabilis opinio multorum, quod primus actus harum virtutum disponat ad infusionem habitus, tamen habitus luminis gloriæ semper est prior ipsa visione Dei, neque illam requirit vt dispositionem priorem, sed ipse habitus luminis gloriæ, est principium efficiens ipsius visionis, & prius illa, & ipsa visio ex natura sua perpetua est, & supponit suum principium, nempe habitum luminis gloriæ.

Concludamus ergo, nobis non apparere rationem aliquam, propter quam dicamus, prædictam qualitatem supernaturalem implicare contradictionem, solutæque iam sunt rationes dubitandi. Non est autem negandum diuinæ omnipotentia aliquid, quando non apparet implicatio contradictionis.

D V B I V M V.

Quomodo sit philosophandum de prædicta qualitate, quam diximus esse possibilem.

REuiter attingemus nonnulla, quæ de prædicta qualitate dici possunt.

Vnum est esse supernaturalem quantum ad substantiam, sicut de lumine gloriæ docent auctores, quod ex principijs generalibus de accidenti supernaturali explicandum est.

Deinde dicendum est prædictam qualitatem esse insensibilem, sicut de lumine gloriæ de facto docent Theologi. Vnde & habebit partes graduales intensiõis, ac proinde compositionem earum, nullam verò aliam compositionem habebit, vt constat.

Dubium autem esse potest, ad quam speciem qualitatis pertineat talis qualitas. In quo dubio possunt esse opiniones diuersæ, sicut in simili controuersia de lumine gloriæ, quas retuli *opusculo de lumine gloriæ, disp. 2. dub. 7. in fine.*

De hac qualitate alia possunt dubitari, quæ tractavi de lumine gloriæ, *opusculo citato*, quæ placet indicare. Primum est, an talis qualitas esset tota ratio agendi, per quam intellectus produceret visionem? & philosophandum iuxta dicta de lumine gloriæ *opusculo citato disp. 2. dub. 1.* Secundum est, an talis qualitas, futura esset potentia vitalis? & theologizandum est, sicut in simili de lumine gloriæ *disp. citata dub. 4.* Tertio inquiri potest, an talis qualitas sit incorruptibilis ex natura sua? quod dubium solui potest, sicut simile de lumine gloriæ, *disp. citata dub. 5.* Quarto potest esse difficultas, an talis qualitas sit vna specie infusa, de quo legantur quæ diximus *disp. citata dub. 6.* Quinto potest esse quæstio, an prædicta qualitas habeat sub se plures qualitates numero differentes, non solum secundum intensiõnem, sed etiam secundum extensionem? & legi possunt quæ tradidimus *disp. citata, dub. ultimo.* Alia possunt inquiri de prædicta qualitate, quæ tractauimus de lumine gloriæ *opusculo citato disp. 1. dub. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 10.* & de possibili possunt etiam tractari ea de quibus egimus *disp. 1. citata dub. 11. 12. 13.* Deinde de

prædicta qualitate possunt inquiri ea de quibus egimus *opusculo citato disp. 3. dubio 1. 2. 3.*

Tandem certum videtur prædictam qualitatem distinctam esse secundum essentiam, à qualitate, quæ solum sit species impressa Dei, & à qualitate quæ solum sit lumen gloriæ, nam talis qualitas, vt diximus, virtutem contineret efficiendi munus speciei, & munus luminis gloriæ: sufficiat autem indicasse prædicta dubia, in quibus vnusquisque poterit philosophari iuxta sua principia, sicut in similibus de lumine gloriæ.

Solum restat explicandum, in quo distingueretur ista qualitas ab specie impressa Dei, quam de facto constituit P. Vazquez ad producendam visionem.

Et primò facillè intelligitur, quomodo prædicta qualitas distinguatur à lumine gloriæ secundum opinionem eorum, qui putant, lumen gloriæ esse habitum supernaturalem distinctum realiter ab specie impressa, siue admittam possibilem speciem impressam, siue non. Et eodem modo facillè intelligitur, talem qualitatem distingui ab specie impressa Dei, secundum opinionem eorum, qui putant possibilem esse talem speciem, distingui tamen realiter ab habitu luminis gloriæ.

Illud superest explicandum, an secundum doctrinam P. Vazquez possibilis sit respectu visionis Dei species impressa distincta realiter ab habitu supernaturali, & infuso, qui possit esse principium visionis beatificæ. Potest enim aliquis dicere vtrumque principium esse possibile, licet P. Vazquez dicat, vtrumque simul non posse concurrere ad eandem visionem, quia vnum esset superfluum.

Ex altera verò parte posset aliquis existimare, quod si ratio P. Vazquez probat, de facto speciem impressam, & lumen non concurrunt ad diuersas rationes in effectum, ac proinde non distinguuntur, probat etiam, de possibili non posse distingui, quia ex modo concurrenti ad eandem rationem in visione, & in eodem genere causæ efficientis, videtur colligi eadem natura in vtroque principio.

Sed quidquid sit de mente P. Vazquez, notandum est duobus modis posse constitui habitum aliquem supernaturalem distinctum ab specie supernaturali, vno modo ita vt habitus non respiciat aliud obiectum, quàm obiectum quod respicit species. Alio modo, ita vt habitus plura obiecta respiciat secundum rationem communem supernaturalem; species verò ita vt respiciat peculiare aliquod obiectum, secundum specificam rationem. Priori modo non videtur, secundum opinionem P. Vazq. per principia illius distingui habitum ab specie, & ideo, vt *infra* referemus, P. Suarez *tom. 1. in 3. part. disp. 29. sect. 4.* distinxit in scientia infusa lumen ab speciebus, dicens illud lumen esse idem omnino cum lumine gloriæ, & ita lumen gloriæ distingui ab specie impressa Dei, quia lumen gloriæ respicit omnia obiecta supernaturalia, secundum communem rationem supernaturalis; species verò secundum determinatam rationem talis obiecti.

Et quidquid sit, an habitus scientiæ infusæ sit idem cum lumine gloriæ, de quo dixi *3. p. ad quest. 12. & dicam infra.*

Mihi videtur, non implicare contradictionem dari habitum supernaturalem, distinctum ab specie impressa, modo dicto, nempe, vt species respiciat determinatum obiectum, habitus verò respiciat plura obiecta secundum communem rationem, quia habitus extendi solet ad plura quàm species, vt cum communi sententia bene docuit Richardus *in 3. disp. 14. art. 3. quest. 4.* Et explicari potest, quia habitus superna

supernaturalis habet se instar potentiae cuiusdam: potentia autem communiter ad plura obiecta se extendit quam species. Et in hoc sensu dici potest talis habitus habere se ex parte potentiae, quia eget adhuc determinatione per speciem. Et amplius explicari potest, quia si daretur potentia intellectiva supernaturalis, adhuc indigeret determinatione per species. Et declarari amplius potest, quia secundum communem doctrinam, quam tradidi 2. de anima, potentia intellectiva, & anima concurrunt ad vitalitatem intellectus, ita ut anima concurrat ad communem rationem vitae cum hac, vel cum illa potentia; potentia vero ad specificam rationem talis actus. Simili ergo modo potest quis dicere, habitum supernaturalem concurrere ad communem rationem supernaturalitatis, & per hanc, vel illam speciem determinari ad hoc, vel illud obiectum, & in hoc non apparet implicatio contradictionis.

Sed notandum est, modum distinguendi habitum ab specie impressa, in supernaturalibus non habere locum, secundum communem doctrinam aliquorum Scholasticorum, qui constituunt lumen gloriae tanquam habitum qui versatur circa solum Deum, contra quos magnam habet efficacitatem, ratio qua usus est P. Vazquez ad probandum, lumen gloriae non posse distinguere ab specie naturali impressa Dei; illa tamen efficacia aliquo modo enervaretur, si vera esset sententia P. Suarez supra relata de identitate luminis gloriae, cum habitu naturali scientiae infusae; quae tamen mihi non videtur vera de facto, licet de possibili verum existimem quod dixi de distinctione possibili speciei & habitus supernaturalis.

Sed potest obiici contra nostram doctrinam, si possibilis est praedicta distinctio speciei, & habitus supernaturalis, secundo illo modo supra explicato: ergo sine causa opusculo de lumine gloriae disput. 1. dub. 9. diximus speciem impressam Dei, & habitum luminis gloriae, non distinguere realiter.

Respondeo, nos ibi loqui, supposita communi opinione Theologorum, qui habitum luminis gloriae constituunt, circa Deum ipsum clarè visum, quo posito mihi placuit ratiocinatio P. Vazquez. Deinde mihi non placet de facto esse eundem habitum realiter luminis gloriae, & scientiae infusae, de quo infra.

Sed potest aliquis obiicere contra praedictum modum distinguendi speciem & habitum de possibili, quod de potentia absoluta non videtur impossibilis una qualitas, quae repraesentet omnia obiecta supernaturalia secundum specificas rationes, & illa posita, non videtur possibilis habitus distinctus distinctione supra explicata. Sed respondere possumus, valde esse dubium, an sit possibilis talis qualitas. Item, ex eo quod illa sit possibilis, non videtur sequi esse impossibilem aliam qualitatem, quae solum haberet vim attingendi obiecta supernaturalia in genere causae efficientis solum secundum rationem communem supernaturalis, quae posset sigillatim concurrere cum una, vel altera specie repraesentante unum, vel alterum obiectum determinate tantum.

D V B I V M VI.

An lumen gloriae distinguatur realiter à lumine scientiae infusae Christi.

DE obiecto, actu, & speciebus scientiae infusae Christi disputant interpretes S. Thomae 3. part.

A ad quest. 11. ubi S. Thom. de hac scientia agit. Nos autem in praesenti aliquid dicemus de habitu huius scientiae. Et praecipua difficultas est quam proposuimus, & possunt esse diuersi modi philosophandi, secundum diuersas opiniones autorum.

Et primò qui putant lumen gloriae, quod datur de facto non distinguere ab specie impressa qua Deus clarè videtur, & habitum scientiae infusae non distinguere ab speciebus infusis, facile dicent in dubio proposito habitum luminis gloriae, & habitum scientiae infusae, distinguere realiter, quia species impressa Dei, & species obiectorum supernaturalium realiter distinguuntur.

Item qui putant habitum luminis gloriae distinguere realiter ab specie impressa Dei, & in scientia infusa non esse habitum distinctum ab speciebus, consequenter debent dicere habitum luminis gloriae distinguere realiter ab speciebus scientiae infusae: controuersia ergo manet secundum opinionem asserentium habitum luminis gloriae distinguere realiter ab specie Dei, & habitum scientiae infusae distinguere realiter ab speciebus huius scientiae, an isti sint duo actus, vel vnus tantum.

Et sanè qui consent, scientiam infusam Christi non fuisse infusam per se, sed solum per accidens, dicent, habitum luminis gloriae non esse habitum scientiae infusae per accidens, quia talis scientia est naturalis, & ex natura sua acquisita, & ita habitus illi proportionatus, erit naturalis & acquisitus natura sua.

Præterea communis sensus Theologorum, qui putant scientiam infusam Christi esse scientiam infusam per se, & habere habitum distinctum ab speciebus, etiam consent talem habitum distinguere ab habitu, qui est lumen gloriae, ita frequenter Thomistae ad illam quaestionem, cuius aliquam rationem infra assignabimus, & potest probari ex diuersitate obiectorum, & actuum.

Aliam opinionem adducit P. Suarez tomo 1. in 3. part. disp. 29. sect. 4. Est autem modus iste, habitum luminis gloriae, & habitum scientiae infusae, non distinguere realiter inter se, licet distinguatur realiter ab speciebus. Et probat P. Suarez, quia lumen gloriae sufficiens principium est per modum habitus ad cognoscenda obiecta supernaturalia creata scientiae infusae, & explicat, quia lumen gloriae absque alio lumine superaddito, potest esse principium cognitionis qua cognoscatur ipsum lumen gloriae; ergo & alia obiecta supernaturalia eiusdem ordinis. Secundo idem explicat, quia lumen intellectus Angelici sufficiens principium est ad cognitionem sui ac obiectorum eiusdem ordinis, & idem explicat ex eo quod intellectus Angeli cognoscit essentiam à qua oritur sine specie, & alias res eiusdem ordinis per species.

Et explicari potest, quia lumen gloriae potest causare cognitionem diuinæ essentiae; ergo & rerum creaturarum supernaturalium, quae sunt participationes illius. Hunc modum dicendi dicit P. Suarez loco citato, in prima editione, in fine eiusdem sectionis, videri sibi valde probabilem, & verisimilem, propter discursum factum, qui non potest, inquit, facile solui, cum tamen in contrarium neque auctoritas aliqua occurrat, neque ratio, quae probabilem ingerat difficultatem. Addit se nolle hac ratione omnino definire, quia est noua. In tertia vero editione in fine eiusdem sectionis aliqua verba abstulit, & addidit modum quo satisfaciendum sit argumentis factis pro hac sententia secunda; nullum vero autorem refert pro secundo isto modo dicendi.

Contraria

Contraria tamen sententia videtur communis Theologorum, nam licet ante hæc tempora rem non vocauerint in quaestionem, tamen planè videntur sentire lumen gloriae, esse habitum distinctum à lumine scientiae infusae, vt supra indicaui, Caietanus 3. part. ad quest. 11. Vincentius de gratia Christi 9. 5. art. 1. pag. 207. §. ceterum, & colligitur apertè ex Medina art. 5. & 6.

Meritò ergo P. Suarez supra faretur hanc esse communem sententiam, & eam videri supponere omnes Theologos, quam ego iam olim ante multos annos tradidi, confirmari & satisfeci argumentis, quae facta sunt pro contraria opinione. Et postea inuenio sententiam illam de identitate luminis gloriae, & scientiae infusae refutatam ab Aegidio libro 9. de beatitudine quest. 2. art. 3. §. 5. à num. 29. ubi citat pro hac communi sententia Theologorum P. Vazquez 3. part. disp. 54. cap. 2. num. 4. latè Cabrera 3. part. tom. 1. ad quest. 11. in art. 6. disp. 5. & idem P. Vazquez, quem ego retuli iam olim 1. p. disp. 50. cap. 7. aliud tractans docuit, non posse esse lumen gloriae deseruire ad videndum Deum & creaturas, nisi creaturae cognoscantur ex vi visionis Dei, vel ponatur diuersa lumina secundum speciem, alterum ad videndum Deum, alterum ad videndas creaturas in proprio genere.

Pro explicatione eius communis sententiae, notandum est, quod modis cognoscendi res ex vi essentiae diuinæ (si possibilis est, vt multi putant) & modus cognoscendi res in proprio genere, primariè vt sunt in se, sunt valde diuersi, & qui videntur inferre efficaciter duas scientias diuersas, quod ostendo primò, quia si loquamur de scientia infusa naturali & naturalium obiectorum, diuersa est à lumine gloriae, quia etiam si naturalia obiecta possint cognosci ex vi essentiae diuinæ, tamen cum cognoscuntur vt in se sunt, non ex vi alterius obiecti primarij, constituunt peculiarem scientiam, neque per se requirunt principium aliquod supernaturale.

Deinde, si loquamur de cognitione rerum supernaturalium, quando cognoscuntur in proprio genere, & non ex vi alterius obiecti, etiam est valde diuersus modus, ab illo quo cognoscuntur ex vi essentiae diuinæ. Quod amplius explicari potest, quia in scientiis, & habitibus naturalis ordinis distinctio sumitur ex modo attingendi obiecta, secundum certam philosophiam: lumen autem gloriae non tendit in obiecta creata, nisi quatenus primariè respicit essentiam diuinam: lumen autem scientiae infusae immediatè tendit in obiecta creata supernaturalia, vt sunt in se; ergo distinguuntur praedicta lumina, vt bene explicuit supra Aegidius; & hoc est verum, etiam si lumen gloriae distinguatur ab specie impressa Dei, & lumen scientiae infusae ab speciebus infusis, in hoc enim sensu tractauit hoc lumen P. Suarez. Et ego olim alio argumento vtebar contra eum nouum modum philosophandi, nempe, quia scientia infusa aliquarum rerum supernaturalium communicari potest puro viatori permanenti, & tamen lumen gloriae non communicatur permanenti puro viatori, vt suppono ex communi sensu Doctorum in materia de visione.

Et ipse P. Suarez tomo 1. in 3. part. disp. 19. putat fuisse in Virgine scientiam infusam supernaturalem permanentem, & tamen si ipse admitteret praedictum modum philosophandi, deberet concedere lumen gloriae permanentem in Virgine, quod nullus hæcenus dixit, vel in B. Virgine solum fuisse species infusam, non tamen habitum ab illis distinctum, quem ipse admittit.

Et ex doctrina tradita solui possunt quae pro nouo

A illo modo philosophandi attulit P. Suarez; dicendum enim est, quod licet demus, (de quo modò non dispuo) lumen gloriae esse principium cognitionis rerum supernaturalium, hoc solum est ex vi visionis diuinæ essentiae, qui est valde diuersus modus à modo cognoscendi res in proprio genere. Ex quo constat responsio ad ea quae attulimus pro modo philosophandi Suarez. Et circa hoc legi potest Aegidius lib. 9. de beatitudine, quest. 2. art. 3. §. 5. à num. 36.

Notandum autem est, Medinam & quosdam alios ad quest. 19. indicare scientiam infusam oriri à scientia beata, in quo non significant lumen gloriae esse habitum vtriusque scientiae, sed solum in Beatis scientiam infusam supponere beatam.

D V B I V M VII.

An sit probabilis opinio asserentium, in scientia infusa Christi, non dari habitum distinctum ab speciebus.

NON disputamus modò, an sit, vel non sit talis habitus, de quo sunt contrariae opiniones, & de hac controuersia diximus ad 3. part. ad quest. 11. solum intendimus explicare, an opinio asserentium in scientia infusa Christi non dari habitum dictum ab speciebus infusis, sit probabilis.

Et aliqui recentiores audacter, & non sine aliqua temeritate dixerunt, non esse probabilem, & quidam frater Aegidius lib. 9. de beatitudine 9. 11. art. 3. §. 2. num. 8. dixit, eam sententiam esse singularem & nouam, & veluti paradoxa.

Meritò autem viri docti, & pij atque modesti mirantur huius fratris largam licentiam, & negare non possumus eam esse probabilem, quam tradidit P. Vazquez 3. part. ad quest. 11. & 1. part. disp. 43. cap. 5. tradit illam, vt veram, & Medina 3. part. ad quest. 11. in art. 5. putat probabilem, & eam videtur amplecti art. 6. & in dicto art. 5. refert sic sensisse viros doctos; & P. Suarez 1. tomo in 3. part. disp. 29. sect. 2. faretur esse aliquorum Thomistarum, & eam sequitur P. Valent. in 3. part. quest. 11. punto 1. & putat esse consentaneam doctrinæ S. Thomae art. 6. ad 3. & multi viri docti hoc tempore illam iudicarunt probabilem, praesertim qui tomum primum primae partis, & tomum primum tertiae partis approbarunt, & in publicis disputationibus defenderunt, quos retuli dubio 1. & modò frequenter defendunt in Academicis, ex quibus constat praedictam opinionem non esse singularem: ex fundamentis autem quibus illam probat P. Valentia, & P. Vazquez, & ex solutione obiectio in contrarium, satis ostenditur eius probabilitas, & cum sit valde consentanea rationi, sine causa illè frater dixit esse paradoxa, sed nolo ego dicere quae ille meretur audire, sed quae me decent effari.

E Nonnulla verò quae solent obiici contra veritatem praedictae opinionis, non impugnant eius probabilitatem, ex doctrina P. Vazquez 3. part. loco citato, facile possunt solui, quod praestandum est 3. part. ad quest. 11. & ex eorum solutione amplius intelligitur probabilitas illius sententiae. An verò secundum sententiam asserentium, in scientia infusa dari habitum distinctum ab speciebus, sit constituendus vnus habitus, vel plures, explicabimus dubio sequenti.

D V B I V M

An in scientia infusa Christi sint plures habitus distincti ab speciebus infusis.

IN hoc dubio prima opinio est asserentium, in scientia infusa Christi præter species infusas dari habitus duos, & alterum appellant lumen, alterum scientiæ, & dicunt lumen esse necessarium ad illuminandas species, & obiecta earum; scientiam verò, ad ferendum iudicium de connexione obiectorum, ita philosophatur quidam *Ægidius lib. 9. de lumine gloriae quest. 2. art. 3. §. 6. a num. 53.*

Alij verò videntur constituere plures habitus, eo quòd existimare videntur eam scientiam esse per accidens infusam, & natura sua acquisitam, & ita assignant plures habitus acquisitos distinctos ab speciebus.

Tertia sententia est asserentium præter species infusas solum esse constituendum vnum habitum. ita *3. part. tomo 1. disp. 29. sect. 3.* & citatur *Marsilius 3. quest. 10. art. 2. part. 4.* sed hic autor non loquitur clarè pro hac sententia, eam tamen tradit *Richardus 3. disp. 14. art. 3. quest. 4.* & *Petrus Bermogenis in concordantiis locorum S. Thomæ dub. 1216.*

Ponendum est, hoc dubium tractari supposita opinione eorum qui putant, in scientia infusa præter species ponendum esse aliquem habitum. Et dicendum est sufficere vnum habitum, quia ille sufficit ad actiuitatem ex parte potentiae (si species infusæ non sufficiunt): species autem infusæ sufficient ad actiuitatem ex parte obiecti, & quidquid aliud dicatur necessarium, dicitur sine fundamento. Et explicari potest, quia in fide diuina, præter species obiectorum solum ponitur vnus habitus, ex communi sensu Theologorum,

Neque audiendus est *Ægidius, supra num. 56. & art. 6. num. 4.* quòd nullam habet probabilitatem, neque argumentum alicuius momenti.

Vltèrius potest confirmari, quia in scientia beata, præter speciem, vel concursum obiecti, nullus potest alium habitum distinctum ab habitu luminis gloriæ, nec potest assignari discrimen ex eo quòd lumen gloriæ sit excellentius, quia lumen scientiæ infusæ, seu habitus satis est proportionatus suis obiectis, neque sunt multiplicandæ causæ alicuius effectus, sine manifesta ratione necessitatis, & duo illa officia illuminandi obiecta, & concurrendi ad iudicium, sufficienter reducuntur in vnum habitum, præsertim cum cognitio scientiæ infusæ, sit obiectio vt est in se, producta ab specie sine vlla cõpõsitione.

Deinde in hoc dubio ponimus scientiam infusam Christi supernaturalem, esse per se infusam, & nullo modo acquisitam, & ideo quòd dicebatur de habitibus acquisitis, non est admittendum, neque contra ea quæ diximus, video obiectionem alicuius momenti.

Hic poterat disputari, an in Adamo præter species infusas fuerit aliquod lumen, vel habitus. Et sciendum est, Adamum habuisse scientiam per accidens infusam, vt docuit *S. Thomas 1. part. quest. 94. art. 3. ad 3. & ibi interpretes*, & hæc scientia non requirebat habitum per se infusum. An verò Adamus habuerit aliquam scientiam per se infusam aliquarum rerum supernaturalium, disputandum est ad quæstionem citatam *D. Thomæ*. Et hoc loco solum est dicendum quòd si habuit aliquam scientiam per se infusam, vnusquisque debet de illa philosophari secundum sua principia. legatur *Ægidius supra art. 4. num. 2.*

Quomodo sit philosophandum de scientia per se infusa naturali.

Tertia parte ad quæstionem 11. diximus, in Christo fuisse scientiam per se infusam naturalem distinctam à supernaturali. Et ponimus hoc loco, species huius scientiæ fuisse per se infusas, sicut in opinione *D. Thomæ* constituuntur in Angelis, & multa quæ de illis poterant disputari, sumenda sunt ex his quæ tradidimus in materia de Angelis, quæ iam est typis mandata, cum materia de Trinitate.

Solum posset esse difficultas, an in hac scientia detur aliquis habitus distinctus ab speciebus. Et ponendum est, non esse aliquem habitum acquisitum, vt probabam in materia de Angelis, restat dicendum de habitu per se infuso.

Hactenus non legeram qui in hac scientia per se infusa naturali, posuerit habitum per se infusum, distinctum ab speciebus, siue in Angelis, siue in anima Christi. Sed iam inuenio quemdam fratrem *Ægidium*, qui *lib. 9. de beatitudine quest. 2. art. 5. a num. 3.* existimauit, supposita opinione asserentium, esse scientiam infusam naturalem, concedendum esse lumen distinctum ab speciebus, & quamuis loco citato loquatur de scientia, per se tamen *num. 4. versiculo quamuis*, etiam loquitur de scientia infusa animæ Christi & Angelis, de quibus loquutus fuerat *lib. 9. de beatitudine quest. 2. art. 2. §. 2. & art. 3.* & videtur loqui non solum de scientia per se infusa supernaturali, sed etiam de naturali. Et de supernaturali nonnulla diximus *suprà*, & plura *3. part. ad quest. 11.* Vbi etiam dixi in Christo fuisse scientiam per se infusam naturalem, & breuiter hic aduertam nonnulla.

Vnum est, talem scientiam includere species per se infusas naturales circa obiecta naturalia, quales *S. Thomas* & discipuli constituunt in Angelis, vt in principio dubij indicabam, & prædictæ species naturales sunt, & essentialiter distinctæ ab speciebus acquisitis, & alia de his speciebus attingebam *3. p. ad quest. 11.* & fusiis in materia de Angelis, variis in locis.

In præsentem autem præcipuè explicandum est, an hæc scientia præter species habeat aliquem habitum distinctum ab speciebus per se infusum.

Et quidem *Ægidius locis citatis*, non obscure videtur indicare etiam in hac scientia esse aliquod lumen distinctum ab speciebus, quia affirmat, quòd secundum opinionem asserentium in Angelis esse intellectum agentem, sufficere assignare lumen intellectus agentis; ergo planè significat se etiam loqui de scientia naturali, & quia vniuersaliter putat in tali scientia dari habitum distinctum ab speciebus, imò & distinctum ab habitu scientiæ iuxta sua principia.

Contrariam tamen sententiam sequitur *P. Suarez tomo 1. in 3. part. disp. 29. sect. 2. in fine*, & *P. Vazq. 1. p. disp. 199. cap. 2.* & ego docui iam olim. Et primò quòd *Ægidius* dixit de habitu scientiæ distincto ab speciebus, nullam habet probabilitatem, neque argumentum probabile.

Secundò existimo non dari habitum per se infusum naturalem, distinctum ab speciebus per se infusis, & ratio videtur manifesta, quia circa naturale obiectum satis proportionatum principium in ratione potentiae est, ipsa potentia intellectiua Angelis, quòd nullus negare potest; ergo supposita specie infusa per se ex parte obiecti, nullum aliud principium

principium erit necessarium, quia his duobus principijs sufficienter respondent omnes rationes quæ sunt in effectu, nempe vitalis intellectio talis obiecti, neque oppositum potest aliqua ratione efficaci probari. Hoc ergo modo philosophandum est de scientia infusa naturali animæ Christi, & de scientia infusa naturali Angelorum, & ex eisdem principijs potest solui breue dubium de scientia animæ separata.

Difficultas enim est an in animabus separatis sit aliqua scientia infusa. Prima opinio est *Scoti 4. d. 45. quest. 2. §. contra istam positionem*, & eius discipuli.

Secunda opinio est *S. Thomæ de veritate, quest. 19. art. 1. & in 4. d. 50. quest. 1. art. 1. & in quæstionibus de anima, quest. 15. ad finem, & 1. part. quest. 89. art. 1. ad 2. & artic. 3. in principio*, sequuntur *Thomistæ*, & latè *Capreolus 4. d. 50. quest. 1. artic. 1. Caietan. 1. part. quest. 89. art. 3. in principio*, & esse simpliciter veram dicit *Valentia tom. 1. disp. 6. quest. 7. punct. 4. §. quoad secundum, pagina 1183.* & *Conimbricenses nostri in tractatu de anima separata, disp. 3. art. 5. assertione prima*, probabiliorē putant; & ego vt veram tradidi olim in *Metaphysica, disputatione de anima separata*, & hoc consentaneum dicitur doctrinæ *D. Thomæ* de speciebus infusis Angelo, & hanc opinionem sequitur *Ægidius lib. 9. de beatitudine, quest. 2. art. 5.* in quo recipimus illum; sed non est audiendus, dum putat præter species per se infusas requiri lumen distinctum ab speciebus, & habitum distinctum ab speciebus & lumine, quòd dicitur sine probabili fundamento.

DV BIVM X.

An in viatoribus hominibus & Angelis, præter habitum fidei infusum detur aliquod lumen realiter distinctum.

Ponendum est vt certum in viatoribus fidelibus esse habitum fidei supernaturalem, & infusum, de quo multa diximus *2. 2. tomo 1. per totam materiam de fide*.

Secundò certum est apud Theologos in Angelis viatoribus fuisse actuale fidem aliquorum obiectorum supernaturalium, ac proinde & habitum fidei infusum, vt diximus in materia de Angelis, & in materia de fide.

Deinde ponendum est hunc habitum supernaturalem distinctum esse realiter ab speciebus impressis, quibus vimur ad eliciendum actum fidei, quæ sunt species naturales aliorum obiectorum, vt diximus *2. 2. tomo 1. disp. 38. dub. 5.* & expressè *P. Vazquez disp. 43. cap. 2.* & alij communiter.

Difficultas autem esse potest, an præter talem habitum supernaturalem infusum detur aliud lumen infusum distinctum realiter.

Prima opinio est affirmantium, hanc docuit *Ægidius lib. 9. de beatitudine, quæstion. 2. artic. 6. num. 5.* & pro ea citat *Arragonium*, qui hanc sententiam probat, quia in qualibet scientia præter lumen intellectus necessarius est habitus quo potentia intellectiua inclinatur ad assentendum; ergo in fide. Deinde *Ægidius* probat; quia habitus requiritur ad ferendum iudicium de connexione extremorum, lumen autem ponitur, vt faciat apparere prædictam connexionem.

Secunda opinio est asserentium habitum supernaturalem fidei, & lumen fidei non distingui realiter, ita *Suarez 1. tomo ad 3. partem, disput. 29. sect. 2.* & *Bañes 2. 2. quæstion. 1. artic. 1. dubitatio 1. ad 3. principale*, & frequenter alij Theologi *P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.*

A in materia de fide, & mihi maximè placet. Quia ad actum fidei sufficienter prædictæ species alienæ quantum ad apprehensionem, & quantum ad iudicium supernaturalis habitus, qui supposita sufficienti propositione obiecti credibilis fertur in materiale obiectum, propter testimonium Dei reuelantis, tanquam propter rationem formalem, vt fusè explicauimus in materia de fide, & talis actus fidei ab habitu accipit supernaturalitatem in genere causæ efficientis, & ab obiecto formali in genere causæ formalis, neque est probabile fundamentum ad constituendum alium habitum realiter distinctum necessarium ad prædictum actum. Et mihi vehementer displicet *Ægidius*, qui multus est in multiplicandis habitibus sine necessitate: prædictus autem fidei habitus supernaturalis etiam lumen dicitur à Doctoribus.

Et rationes contrariæ opinionis facile diluuntur. Ad primam dicendum est, etiam in aliis scientiis sufficere species & habitum, cum potentia intellectiua, neque probatur aliud esse necessarium, siue loquamur de scientia acquisita, siue infusa. Aliqui existimarunt sufficere supernaturales species infusas, vt constat ex his quæ supra retulimus, & ex his, quæ diximus *3. parte ad quæstionem 11.*

Ad secundam rationem *Ægidij* respondetur, eundem habitum fidei ostendere in genere causæ efficientis connexionem inter obiectum formale & materiale, supposita propositione sufficienti ad credendum, & mouere intellectum ad ferendum iudicium.

DISPUTATIO XIX.

De impeccabilitate Beatorum.

In hoc dixi in materia de gratia, opusculo de forma sanctificante, sed quia aliqui recentiores diuerso modo philosophati sunt, oportet hoc loco aliqua iterum notare.

DV BIVM I.

An Beatus secundum legem ordinariam possit peccare mortaliter, aut venialiter.

In hac controuersia referuntur aliqui errores, de quibus legi potest *Ægidius lib. 11. de beatitudine, quest. 16. art. 2. §. 1.* Et ego aliquid dixi opusculo de forma sanctificante, *disp. 9. dub. 3.* vbi alios Doctores citavi. Sed de fide certum est Beatos in beatitudine peccare non posse peccato mortali, vel veniali, & hæc veritas constat ex communi sensu Ecclesiæ, & perpetua traditione, & eandem veritatem docent *Patres*. *Augustinus in Enchirid. c. 56. & 57. c. 19. 22. & 25. & tractat. 2. de diner. & lib. 24. tractatum tract. 20. tom. 9.* *Fulgent. de fide ad Petrum, c. 23.* *Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 12. sententia 2. & 3.* *Beda tom. 8. q. 9. in lib. de quæstionibus*. *Gregorius 34. moralium, c. 7.* *Epiphanius heresi 54. Nazianz. & Bernard. vbi supra.* legatur *P. Vazq. 1. 2. tom. 1. disp. 18. c. 1.* & fauent alij *Patres* in illud *Apocalypsis cap. 3. Qui vicerit, faciam eum colummam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius.* Expendantur illa verba, foras non egredietur amplius, quæ significant statum beatitudinis non posse amitti, quòd præcipuè pertinet ad non peccandum mortaliter.

Et in illud cap. 22. *Omne maledictum non erit amplius*, quod significat nullam in eo statu fore miseriam, ac proinde nec peccatum vllum; & statim dicitur, *regnabunt in secula seculorum*.

Et eodem modo intelligunt aliqui Patres illud ad Ephes. 5. *mundans* (cam) *lanacro*, &c. *ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, nec rugam*, &c. quem locum de Ecclesia triumphante intellexit Hieronymus in cap. 3. 1. *Hieremie*; August. in libro de perfectione instituta epist. 50. D. Bernard. *serm. 3. de festo omnium Sanctorum*.

Non me later hunc locum ab alijs Patribus explicari de Ecclesia militante, quos refert Bellarm. *tom. 1. lib. 3. de Ecclesia militante, cap. 8. ad finem*, & eodem modo intellexit Concilium Toletanum VI. *cap. 1. Et hanc veritatem docuerunt Scholastici cum Magistro 2. dist. 7. cap. 8. & in 4. d. 25. c. 5. & 6. D. Thomas 1. 2. quest. 4. art. 4. quest. 5. art. 4. & interpretes ibi*. Vnde autem proveniat impeccabilitas, infra dicitur.

Sed potest obiici ex Iob 4. *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles*, & in *Angelis suis reperit prauitatem*; sed hunc locum de Angelis vtoribus explicant Patres: in via enim multi peccarunt, & aliqui existimant illa verba significare reuerentialem timorem, quem habent Angeli, & ignorantiam, & infirmitatem, quam habent ex natura sua. legantur ex nostris P. Mariana, P. Sa, P. Pineda, & P. Gaspar Sanchez. Alia solent obiici leuioris momenti, quæ de industria omitto.

D V B I V M II.

Vnde oriatur impeccabilitas Beatorum.

IN hac questione, prima opinio est asserentium, Beatos esse quidem impeccabiles, non tamen per aliquam formam intrinsecam, sed ex voluntate, & ordinatione Dei, ita docuit Scotus 4. d. 49. quest. 6. §. *Dico ergo*. Supplementum Gabriel. 4. d. 49. quest. 2. art. 3. dub. 6. & idem Gabriel in 2. dist. 7. quest. unica, art. 1. Ocham 2. quest. 19. Gregorius 2. d. 7. quest. 2. & communiter discipuli Scoti, putant enim hi autores visionem claram Dei non sanctificare formaliter beatum. Item docent beatificum amorem voluntatis non esse necessarium, sed liberum, de quo autores in materia de *Beatitudine*.

Aliorum sententia est communior, & probabilior, Beatos per formam intrinsecam habere rectitudinem, nec posse peccare, nempe per visionem beatificam, & amorem necessarium, qui ex illa sequitur. ita S. Thom. 1. part. quest. 62. artic. 8. & 4. contra Gentes, cap. 92. Ferrara ibi. Richard. 2. d. 7. artic. 1. quest. 1. Durand. quest. 1. & d. 23. quest. 1. Maior 4. d. 43. quest. 8. Sotus ibidem quest. 3. artic. 4. Palud. quest. 7. artic. 2. Et communiter interpretes 1. 2. ad quest. 4. legantur ibi P. Vazquez, & P. Suarez, P. Valentia, & P. Salas.

Et quod Beatus sit impeccabilis ex vi visionis, probat P. Vazq. 1. 2. dist. 18. cap. 2. ex Nazianzen. oratione 44. ab illis verbis, *neque aliunde perfectionem, & splendorem*, &c. Nizetas circa illa verba eiusdem orationis, *Posteaquam*. Elias Cretenf. in oratione 3. Nazianz. in illa verba, *ad hoc quomodo*. Et idem probat ex Isidoro lib. 1. de Summo bono, cap. 12. sententia 3. ex Anselmo lib. de casu diaboli, cap. 6. August. in Psalmum 36. 37. & 49.

Et pro explicatione ponendum est hoc loco amorem beatificum in Beatis omnino esse necessarium, hæc autem necessitas oritur ex modo quo per visio-

nem claram Dei proponitur voluntati Beati Deus, vt summum bonum: hoc autem suppono ex communi sententia cum D. Thoma in materia de *beatitudine*, & ex hoc sumitur ratio ad probandum Beatum circa Deum immediate non posse peccare, & cum tali amore manifestum est pugnare peccatum mortale, imò & veniale propter perfectionem talis dilectionis, & amoris, & ita recentiores aliqui fatentur Beatum & visione simul & amore constitui impeccabilem. Et ratione amoris concedunt etiam, Beatum non posse peccare circa alia obiecta distincta à Deo in quæ Beatus fertur liberè.

Difficultas autem remanet, an ex sola visione intelligatur Beatus constitui impeccabilis, si Deus sua potentia impediret amorem in voluntate Beati. Et aliqui negant, existimant enim actum intellectus non rectificare ipsam voluntatem, & ita existimant, cum sola visione secluso amore, posse esse peccatum circa obiecta distincta à Deo.

Sed P. Vazquez cap. citato docet, ex sola visione in prædicto casu, nempe impedito amore Beatorum fore impeccabilem, & adducit plures rationes, præcipua est, quia, vt diximus in materia de *peccatis*, non potest contingere peccatum in voluntate, nisi aliquis defectus inconsiderationis præcedat in intellectu: hic autem defectus non potest esse in eo, qui clarè videt Deum, & iuxta hunc sensum explicati possunt quædam aliæ rationes, quas adducit P. Vazquez cap. citato, ex alijs Doctoribus. Item explicari potest, quia visio ita mouet quantum est ex se ad amorem Dei super omnia, vt non possit admittere Beatus aliquod peccatum, etiam veniale, siue commissionis, siue omissionis. Vnde non est admittendum posse etiam de potentia absoluta Beatum clarè videntem Deum peccare mortaliter, vel venialiter.

Hæc autem doctrina ita est intelligenda, vt Beatus non possit peccare, vel circa Deum quem clarè videt, vel circa alia obiecta ab ipso distincta.

Non est admittendum quod de potentia absoluta cum visione Dei possit esse peccatum, circa alia obiecta ab ipso Deo distincta, in quo fallitur Ægidius supra §. 3. num. 10. cum quibusdam alijs.

Et quod peccatum habituale non possit esse cum visione actuali Dei, probauit opusculo de forma *sanctificante*, disput. 9. dub. 1. vbi etiam assignauit peculiariter rationem de efficacia visionis claræ Dei ad sanctificandum formaliter, quam tradidi iam olim, nec video tactam ab Ægidio, & in eadem *disputatione* dub. 2. probauit visionem claram Dei habere vim expellendi ab anima maculam peccati venialis. Et eadem *disput. dub. 4.* docui visionem claram Dei habere vim sanctificandi formaliter ex natura sua, absque vlla condonatione, vel acceptatione extrinseca. Tandem *dubio 5. illius disputationis* disputauit, an visio temporaria Dei habeat vim sanctificandi formaliter. legat, qui voluerit, disputationem citatam, nolo enim quæ ibi dixi, hoc loco repetere, & ex dictis in ea disputatione facile quisque poterit refutare nonnulla quæ docet Ægidius lib. 1. de *beatitudine*, quest. 16.

Illud vehementer mihi displicet, quod docet Fr. Ægidius in fine *illius questionis*. §. ultimo, num. 12. vbi docet, acceptationem ad amicitiam cum Deo, & condonationem maculæ, non cõsequi naturam gratiæ, & charitatis, quod ex instituto refutauit in materia de *gratia*, opusculo de forma *sanctificante*. Id etiam vehementer displicet, quod planè indicat idem autor eodem num. citato, nempe vnionem hypostaticam sanctificari

sanctificare humanitatem Christi per acceptationem Dei. Et quod humanitas Christi ratione vnionis cum diuinitate, ex natura rei sanctificetur, probauit opusculo citato, *disput. 10. varijs dubijs*. & 3. part. ad q. 7. & 16. vbi doctissimè de hac re philosophatur P. Vazquez iuxta doctrinam Patrum, qui habent sensum Christi.

D V B I V M III.

An visio beatifica habeat vim emundandi animam à reatu pœnæ.

DE materia huius dubij dixi vnum verbum opusculo de forma *sanctificante*, *disput. 10. dub. 11. in fine*. & aliquid 2. 2. tom. 1. *disput. 70. dub. 3.*

Qui putant vnionem hypostaticam etiam si habeat vim sanctificandi naturam, non habere vim emundandi illam à reatu pœnæ temporariæ, idem dicent de visione beatifica, de quo dixi opusculo, & *dubio citato*, & 3. part. ad quest. 15.

Item, qui putant visionem beatificam non habere vim sanctificandi animam, consequenter dicent, non habere vim emundandi naturam à reatu pœnæ.

Sed de vnionem hypostaticam contrarium docui *locis citatis*, cum P. Vazquez. Deinde existimo, ipsam vnionem beatificam posse emundare naturam à reatu pœnæ temporariæ, in casu quo de potentia absoluta assumeretur ad visionem cum aliquo reatu pœnæ, & ita sensu P. Vazq. vt retuli *locis citatis*. Et ratio est, quia homo constitutus in statu beatitudinis, quia ex natura sua perpetuus est, non potest esse dignus pœnæ ex peccato præterito, pœnæ enim hæc, & dignitas, pugnat cum statu æternæ beatitudinis.

Sed potest obiici, cum beatitudine animæ potest esse aliquis dolor de potentia absoluta: ergo & pœnæ, ergo dignitas pœnæ. Sed respondendum est consequentem esse inefficacem, quia aliud est dolor, & aliud dignitas doloris vt pœnæ, & quia beatitudo constituit hominem dignum omni bono, ideo non potest cum tali dignitate, esse dignitas pœnæ orta ex proprio peccato; vt per se videtur constare.

Secundò potest obiici, reatus, seu dignitas pœnæ non est malum culpæ; ergo non pugnat cum visione clara Dei, licet sit forma sanctificans, sanctitas enim solum videtur pugnare cum peccato. Respondetur sanctitatem visionis constituit hominem dignum, qui non puniatur cum constituat statum beatitudinis, qui ex natura sua perpetuus est, & ita Beatus non potest dignè pati pœnam doloris, sed hoc ipso quod assumitur ad beatitudinem, liberatur à dignitate pœnæ, orta ex proprio peccato.

Tertio potest obiici hoc modo, reatus, & dignitas pœnæ debet tolli per formam oppositam, & nõ sola voluntate Dei: visio autem beata non videtur forma opposita dignitati pœnæ, quia sanctitas in viatoribus potest esse simul, & de facto sæpe est, cum aliquo reatu pœnæ temporariæ. Respondetur concedendum esse secundum veriore doctrinam, reatum pœnæ temporariæ auferendum esse per formam contrariam ex natura rei, & non voluntate extrinseca Dei, dicimus tamen visionem beatam, ex natura sua, habere contrarietatem cum omni reatu pœnæ temporariæ, quia constituit hominem in statu perpetuo summæ felicitatis. Et licet in viatoribus aliqua sanctitas possit esse cum aliquo reatu pœnæ temporariæ, tamen aliquis actus charitatis potest esse ita perfectus, vt excludat omnem reatum pœnæ temporariæ præcedentem, vnde non mirum, si visio beatifica, quæ constituit hominem in statu perfectiori per-

P. Luisij de Torres select. *disput. Pars I.*

petuæ felicitatis & sanctitatis inamissibilis, habeat vim prædictam, quod de actu charitatis Beati concedendum est. legantur quæ diximus in simili *suprà* de vnionem hypostaticam opusculo citato, & 2. 2. tom. 1. *disput. 70. dub. 3.*

D V B I V M IV.

An visio beatifica possit simul esse cum habitibus vitiosis, qui in via acquiruntur per actus malos.

HOC dubiũ in simili de vnionem hypostaticam disputauit opusculo citato, *dub. ultimo*. Et dubium intelligitur si de potentia absoluta vellet Deus assumere ad beatitudinem animam habentem prauos actus, & quidem, aliqui disputantes de sanctitate vnionis hypostaticæ, existimant tales habitus prauos pugnare cum visione hypostaticæ? & fortè idem dicerent in hoc dubio, si de illo interrogarentur, & potest probari. Primò, quia non videtur conueniens diuinæ bonitati, vt in anima existenti in statu beatitudinis permittratur tales habitus. Et explicatur secundò, quia si sermo sit de habitu vitioso voluntatis, ille inclinatur ad malum peccati, quod in eo statu esse non potest. Si verò sermo sit de habitu intellectus inclinante ad falsum, etiam videtur pugnare cum statu, in quo intellectus Beati habet perfectissimam & claram cognitionem Dei.

Alij verò Theologi, vt retuli *dubio citato*, existimant prædictos habitus de potentia absoluta non pugnare cum sanctitate vnionis hypostaticæ: ita sensu P. Vazquez 3. part. *tom. 1. disput. 61. cap. 6. num. 35.* qui facilius hoc diceret de habitibus comparatis cum visione beatifica, quæ est sanctitas finita, & tamen natura assumpta hypostaticè, infinite sanctificatur diuinitate, & terminatur personalitate diuina Verbi, & hanc secundam opinionem sequuntur viri docti huius ætatis.

Meum in hac re iudicium est ex natura rei, statum beatitudinis postulare, vt in eo non permittrantur tales habitus, & hoc oritur ex perfectione illius status.

Secundò existimo de potentia absoluta tales habitus posse esse simul cõ statu beatitudinis, quia non habent malitiam moralem sicut peccatum actuale, & ita ex hac parte non pugnat cum sanctitate, quod verò inclinatur ad malum, & peccatum quod in eo statu esse non potest, solum probant ex natura rei, non esse futuros in eo statu, & ea inclinatio impeditur per sanctitatem illius status, nempe per visionem claram Dei, & idem est de sanctitate amoris, quæ est in voluntate.

Et ex hac doctrina soluenda sunt argumenta contraria, solum enim probant, secundum communem rerum ordinem, non esse conueniens vt tales habitus permaneant in Beato, & ita respondendum est ad primum.

Ad secundum verò dicendum est, quod licet tales habitus inclinent ad malum, tamen, vt diximus, non habent malitiam moralem, sicut peccatum actuale, ac proinde de potentia absoluta non pugnant cum sanctitate.

Ad tertium facillè etiam responderetur, habitum intellectus vitiosum, qui inclinatur ad falsum solum speculatiuè, non pugnare vilo modo cum sanctitate; si verò inclinatur quantum est ex se, ad errorem practicum, qui in via potest esse causa peccati, in statu beatitudinis impediatur ab illo effectu, & ita ex

natura rei non potest esse ibi talis habitus; de potentia tamen absoluta non repugnat, propter assignatam rationem, nempe quia non habet malitiam moralem sicut peccatum.

Et doctrinae traditae consentaneum est, quod frequenter docent Theologi, in Beatis non manere opinionem, & licet loquantur de actu, tamen ex hoc colligitur ex natura rei secundum legem ordinariam non manere habitum opinionis.

Quod autem diximus de potentia absoluta, non repugnare facile concedent qui putant, in intellectu Beati de potentia absoluta posse esse errorem, quod docuit Salas 1. tom. ad 1. 2. quest. 3. tract. 2. disp. 6. sect. 10. §. dico tertio, num. 38. pagin. 400. colum. 2. Et idem concedent, qui putant de potentia absoluta hunc errorem potuisse esse in Christo, quam opinionem nec esse in fide periculosam, nec improbabilem, asserunt Medina, (de quo modo non disputo) 3. part. q. 15. art. 3. & Cabrera ibidem, & P. Suarez 1. tom. ad 3. part. disp. 24. sect. 3. in fine, qui facilius id concedent de habitu inclinante ad falsum, loquentes de potentia absoluta.

DISPUTATIO XX.

MORALIS.

De testamento cui deest solemnitas iuris.

DVBIUM I.

An testamentum minus solemnne in foro conscientiae sit validum.

DE hac materia legi potest Couarr. in cap. cum esset, de testamentis, à n. 4. usque in finem, Antonius Gomez in lib. 3. Tauri. n. 120. usque in finem. Sotus lib. 4. de iustitia, q. 5. art. 3. Syluest. hereditas 3. §. 7. testamentum 2. q. 5. & Alienatio, q. 13. Adrian. quodl. 6. art. 1. conclus. 2. coroll. 2. P. Vazq. opusculo de testamentis, c. 3. dub. 1. & Molina tom. 1. de iustitia, tract. 2. disp. 81.

Supponimus, in iure esse assignatam certam solemnitatem pro testamento, & quaerimus, an illa deficiente testamentum sit validum in conscientia, ita ut haeres in illo institutus possit tuta conscientia retinere hereditatem, si in foro exteriori non priuatur illa.

Prima sententia est asserentium, testamentum esse validum in foro conscientiae, ita Syluester, Adrianus, & Medina locis citatis, quos referunt Couarruias, & Antonius Gomez supra, & probari solet. Primum, quia leges civiles, quae annullant praedictum testamentum, videntur iniustae, contra ius naturale, & diuinum, quod praecipit quod in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum, & habetur cap. cum esset, de testamentis.

Secundò, quia leges civiles videntur fundatae in praesumptione, ut vitaretur fraudes quae possent esse, v. g. si quis diceret se esse institutum heredem, & non essent sufficientes testes; ergo, si cesset fraus, leges non annullabunt testamentum, & hanc opinionem videtur sequi Plinius iunior 5. lib. epistoliarum ad Calvisium, illis verbis: Hoc si ius aspicias irritum, si defuncti voluntatem, ratum, & firmum est; mihi autem voluntas, &c.

Secunda opinio est asserentium tale testamentum in foro conscientiae validum esse; attamen in foro exteriori posse iudicari inuvalidum iuste, ita Sotus ubi

suprà. Primam partem probat Sotus, quia oppositum esset nimis rigidum; secundam multis rationibus, quas refert P. Vazq. supra, & nos infra attingemus. hanc sententiam, sequitur Burgos de Paz super leg. 3. Tauri n. 1460. & alij non pauci Iurisperiti & Theologi.

Tertia sententia est asserentium, praedictum testamentum non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiae esse nullum, ita docuerunt Couarruias, & Antonius Gomez, & Padilla in leg. cum quis, C. de iuris, & facti, &c. & sequitur P. Vazquez loco citato. Et probari potest primum, quia secundum communiorem opinionem, leges civiles obligant in foro conscientiae; ergo leges annullantes testamentum minus solemnne, etiam annullant pro foro conscientiae.

Quod autem leges absolute annullent testamentum minus solemnne, probat P. Vazquez ex verbis legis hac consultissima. C. de testamentis. & ex lege 3. Tauri, ubi dicitur, quod testamentum aliter factum non faciat fidem neque in iudicio, neque extra iudicium; ponderanda sunt illa verba, neque in iudicio, hoc est, in foro exteriori, sed extra iudicium, quod planè pertinet ad forum conscientiae.

Uterius potest probari, quoniam si in foro exteriori probet quis se esse institutum heredem in solemnne testamento, & alius quod fuit in minus solemnne, probet tamen, & conuincat quod fraude cessante institutus est in minus solemnne testamento; nihilominus iste condemnabitur, & priori dabitur & adiudicabitur hereditas; ergo testamentum minus solemnne non est validum in foro conscientiae, aliàs magna esset perturbatio in republica, & contrarium esset contra bonam gubernationem reipublicae.

Ponit autem haec tertia opinio posse Principem per suam legem priuare aliquem propter bonum commune, iure, & dominio alicuius rei, quod aliàs haberet ex solo iure naturali, quod nullus potest prudenter negare, & haec tertia sententia mihi est probabilior.

Oporteret autem satisfacere argumentis primae opinionis.

Ad primum dicendum est, praedictas leges non esse contra ius naturale, aut diuinum. nam ius naturale, v. g. potest concedere dominium alicuius rei, ex sola voluntate domini; hoc tamen intelligendum est, nisi propter commune bonum appositae sint aliquae conditiones, iure positio, ut valida sit translatio dominij. Et explicari potest, quia ante Concilium Tridentinum validus erat contractus matrimonij clandestinus, & tamen post Concilium Tridentinum nullus est, nisi praesentes adsint Patrochus & testes, ut diximus in materia de matrimonio, de quo nullus Catholicus potest dubitari; ergo à simili, licet solo iure naturali considerato, possit quis per ultimam voluntatem relinquere sua bona alicui; tamen supposita lege positua, requirens certum numerum testium, ut voluntas illa sit valida, non erit valida deficiente tali numero, propter rationem, quam assignauimus, potest enim legislator propter commune bonum assignare certas condiciones, ut contractus & translatio dominij sit valida.

Ad secundum dicendum est, praedictas leges non fundari in falsa praesumptione, & iustas esse, sed illae leges praesumunt ut plurimum posse dolos & fraudes interuenire in testamentis, ideo praecipit ad hoc euitandum, ut fiant praedicta solemnitate, aded ut si deficiat ratio legis in aliquo casu, & motiuum, tamen lex vniuersaliter obligat, quando voluit vniuersaliter obligare, & nullum casum excipere. Et hoc explican

explicandum est, ex doctrina autorum in materia de legibus, qui docent, aliud esse fundari legem in praesumptione, aliud verò praesumere ratum, quia si fundatur in praesumptione, ordinat, vel vetat, vel irritat contractum, & tunc obligat in conscientia ut iacet, etiam si praesumptio deficiat aliquo casu; secus est, quando tantum praesumit de facto, ut si dicat, praesumatur, censetur, &c. nec ordinat aliquid, tunc veritate cognita non est obseruanda, quia illa tantum praesumit, non ordinat. Legatur P. Vazq. in materia de testamentis, loco cit. & in materia de legibus.

Ad tertium nihil refert Plinium illum sensisse contrarium, cum nostram sententiam tradiderint multi viri doctissimi, multa circa praesentem disputationem adducit, P. Molina loco citato, legat qui voluerit.

DVBIUM II.

An sententia asserentium, validum esse testamentum factum sine solemnitate requisita iure, ita sit probabile, ut in praxi eam quis possit amplecti.

CAsus facile potest occurrere, ut cognoscat quis voluntatem testatoris manifestam fuisse relinquendi sibi hereditatem, & tamen quia deficit solemnitas requisita à iure, non potest in iudicio illam reperere; dubium ergo est, an in hoc euentu possit praedictus haeres, vel retinere hereditatem, vel partem illius, si res sit occulta illam retinere tuta conscientia donec contingat per iudicium ab eo auferri.

Aliqui putant id non esse licitum, alij censent esse dubium.

Alij tamè censent praedictum heredem tuta conscientia posse retinere hereditatem, vel partem illius, & probant, quia multi, & doctissimi sunt auctores, qui docuerunt positivas leges non annullare testamentum sine solemnitate, pro foro conscientiae, qua opinione posita, sequitur praedictam retentionem licitam esse, & ego non video quo modo possit quis negare relatum opinionem de validitate testamenti sine solemnitate, validum esse pro foro conscientiae.

Difficilius est, an quando aliquis institutus est haeres in testamento facto cum solemnitate iuris, & postea testator illud reuocat per testamentum sine solemnitate, possit haeres institutus, in secundo testamento facere sibi recompensationem hereditatis modo occulto, quando hereditas est in potestate prioris haereditatis instituti in testamento cum solemnitate, quod postea fuit reuocatum per secundum testamentum, factum sine solemnitate requisita à iure.

Et aliqui putant, non esse licitam talem recompensationem, quia esset contra bonum iustitiae communis; haec tamen ratio si quid probat, solum probat opinionem illam de validitate testamenti, sine solemnitate, esse falsam, sed non conuincit esse improbabilem; ac proinde alij auctores fatentur illam recompensationem etiam in hoc casu esse licitam, propter opinionis probabilitatem.

Sed dices, alter haeres institutus in priori testamento facto cum solemnitate iuris, habet ius petendi in iudicio hereditatem, & illam retinebit, quando per iudicem illi ad iudicatur; ergo secundus haeres non potest illam à priore haerede occultè accipere, aliàs daretur verum iustum ex vtraque.

P. Luisi de Torres select. disp. Pars I.

que parte, quod fieri non potest; sed ad hoc respondent qui contrarium putant, praedictam diuersitatem oriri ex diuersitate opinionum, & re ipsa hereditatem pertinere ad secundum heredem, nec mirum est, si in foro exteriori aliud iudicetur, vel propter praesumptionem, vel quia iudex probabilior putat sententiam asserentium leges civiles absolute annullare testamentum factum sine solemnitate requisita à iure, & ideo quantum ad praxim attinet, prudenter debet procedere confessor in foro conscientiae, vel vir doctus de hoc dubio interrogatus.

DISPUTATIO XXI.

SCHOLASTICA, & MORALIS.

De votis B. Virginis.

DVBIUM I.

An B. Virgo aliquando habuerit propositum dandi operam liberis.

LIQUI haeretici existimant B. Mariam aliquando habuisse propositum dandi operam liberis, ita refert noster Canisius lib. 2. de Maria Deipara, c. 8. Et pro hac sententia referunt aliqui ex Catholicis, qui tamen non ita clarè loquuntur.

Sed dicendum est B. Virginem nunquam habuisse propositum dandi operam liberis, Bellarmin. tom. 1. lib. 2. de monachis, cap. 22. versu. addo tamen secundò, & P. Vazquez tom. 2. in 3. partem, disp. 124. cap. 2. Et probat, quia nullum fuit praecipuum in lege veteri dandi operam liberis, sed potius seruare castitatem laudabilius fuit: certum autem est B. Mariam voluisse quod laudabilius erat.

Probandum verò est, in ea lege non fuisse vetitam virginitatem, id quod expresse docuit ex antiquis, Supplementum Gabrielis 4. d. 30. quest. 2. art. 2. post 5. conclusionem; ex recentioribus, Sotus in 4. d. 30. quest. 2. art. 2. Abulens. in cap. 20. Numer. quest. 12. & quest. 22. Clichtoueus in cap. 25. lib. 4. de fide. Medina 3. part. ad quest. 28. art. 4. ibi P. Suarez disp. 6. sect. 1. §. dicendum verò ulterius. & colligitur ex Damasceno loco citato, & ex Hieronymo lib. 1. aduersus Iovinianum, ubi refert in veteri lege plures obseruasse castitatem, aut virginitatem, & colligitur ex Ambrosio lib. 1. de virginibus, col. 3. Epiphanius, etiam contra haereses haeresi 30.

Hoc autem facile intelligetur, si explicemus loca, ex quibus aliqui contendunt colligere antiquitus fuisse praecipuum de contrahendo matrimonio.

Et primum obiicitur illud Genesis 1. Crescite, & multiplicamini, &c. quo testimonio utebatur Iovinianus, cui respondet Hieronymus lib. aduersus ipsum, in principio, post num. 17. admittens pro illo tempore fuisse tale praecipuum ut multiplicaretur genus humanum, postea autem reuocatum fuisse tale praecipuum.

Scholastici verò in materia de matrimonio, frequenter docent illud praecipuum non obligasse singulas personas, sed communitatem, ut docuit S. Thom. 2. 2. quest. 152. art. 2.

Alij verò in illis verbis non agnoscunt praecipuum, sed benedictionem Dei & fecunditatem futuram, legantur P. Vazquez, & P. Suarez locis citatis.

apparum ad Annales, & videtur admittit P. Vazquez A cap. 15. eandem virginitatem rectè ex testimoniis Rabinorum & Mahomeri colligit Petrus Galatinus lib. 7. de arcanis fidei, cap. 14. & 15.

Aliud dubium posset esse, an parentes Virginis si scirent, B. Virginem emisisse votum virginitatis, possent illud irritare. P. Suarez loco citato, solum dixit non esse timendum, quod parentes Virginis votum illud irritarent, quia sanctissimi erant, & agnoscebant sanctitatem filiarum, & Spiritus sancti singulare regimen circa illam. Et certè, etiam si cognouissent votum factum sine eorum consensu, prudenter tamen iudicantes, illam filiam votum emisisse, non possent licetè, aut validè illud irritare contra voluntatem Dei.

DISPUTATIO XXII. SCHOLASTICA, & POSITIVA. De Virginitate perpetua B. Virginis.

DUBIUM I.

An B. Virgo tempore conceptionis servauerit virginitatem.

In hoc dubio dicemus de tempore conceptionis, deinde de tempore natiuitatis, & de tempore post natiuitatem Christi.

Hæresis fuit asserentium, B. Virginem concepisse opera viri, & non ex virtute Spiritus sancti. Ita docuit Carpocrates, & Cherinthus, vt referunt Irenæus lib. 1. aduersus hæreses c. 24. & 25. Tertullianus lib. de præscriptionibus aduersus hæreticos cap. 48. num. 3. 10. & 312. Epiphanius lib. 1. contra hæreses cap. 27. & 28. & alij, eandem hæresim tribuunt prædictis hæreticis. Idem error tribuitur Ebioni à Clemente Romano lib. 6. constitutionum Apostolicarum cap. 6. & à Tertulliano cap. 48. num. 3. licet aliqui dubitent, an Ebion & eius discipuli perseuerauerint in hoc errore.

Pro eodem errore citantur multi Iudæi, & vulgus Mahometanorum, & quosdam Ethnicos, quos sequuti sunt Iulianus apostata, & Porphyrius, vt notauit Canisius lib. 2. de Maria deipara cap. 7. & cap. 8. refert alium hæreticum qui in Germania ante paucos annos eundem errorem docuit.

Fides tamen Catholica docet, B. Mariam semper fuisse Virginem, & de tempore conceptionis, probatur ex Matth. 1. vbi dicitur, Inuenta est habens de Spiritu sancto, & iterum, Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. De Iosepho autem, & non cognoscebat eam donec peperit filium suum, &c. Et eadem veritas probatur ex eo quod cum Maria diceret, quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Respondit Angelus, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, &c. Quæ loca manifestè indicant hanc veritatem, & in hoc sensu explicantur ab omnibus sanctis Patribus & Catholicis.

Eadem veritas definita est in Concilio Lateranensi I. consultat. 5. cap. 3. & ex multis quæ infra referemus, confirmabitur.

Doctè autem & eruditè Canisius lib. 2. de Deipara cap. 6. contra Iudæos eandem veritatem probat ex veteri Testamento. Et de virginitate B. Mariæ eruditè tractat Carranza Carmelitanus, opusculo de ea re

cap. 15. eandem virginitatem rectè ex testimoniis Rabinorum & Mahomeri colligit Petrus Galatinus lib. 7. de arcanis fidei, cap. 14. & 15.

DUBIUM II.

An B. Virgo in partu virgo manserit.

In hoc dubio hæresis fuit aliquorum asserentium, B. Mariam in partu non mansisse virginem, ita Iouinianus, vt refert Augustinus libro de hæresibus cap. 82. & Ildefonsus lib. de illibata Virgine cap. 1. habetur 9. tomo Bibliothecæ huius erroris meminit Ambrosius epistola 81. licet non nominet specialem auctorem. Alij etiam sequuti sunt hunc errorem, quos refert P. Vazquez disp. 121. cap. 2. qui eruditè tractat de opusculis B. Ildefonsi, & hæreticis, contra quos scribit.

Sed fides catholica docet primò B. Mariam non tantùm in conceptione Dei, sed in partu virginem fuisse, & Christum ex virgine absque vlla ruptione, vel dilatactione natum fuisse. Primam partem definiuit Martinus V. in Concilio Lateranensi. consultatione 5. can. 3. Idem definitur in Concilio Constantinopolitano generali V. consultatione 8. canone 6. idem colligitur ex epistola Tarasi, quæ est in VII. Synodo actione 3.

Et probatur hæc veritas ex illo Isaie 7. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &c. quem locum in hoc sensu explicat Matthæus Euangelista cap. 1. & hoc sensu interpretati sunt multi Patres locum Isaie citatum. Ita ex Græcis Iustinus in dialogo cum Tryphone pagina 32. Athanasius in epistola ad Epictetum pag. 2. Ignatius epistola 9. Cyrillus Hierosolymitanus. Catechesi 2. Basilius homilia 25. Nyssenus oratione de natali Christi, colum. 4. Epiphanius aduersus hæreses, hæresi 30. Eusebius lib. 7. de demonstrationibus Evangelicis 2.

Deinde ex Latinis, Tertullianus aduersus Iudæos c. 9. & libro de carne Christi cap. 23. Lactantius lib. 4. diuinarum institutionum cap. 12. Cyprianus libro 2. epistola 6. quæ nunc est 11. in ordine. Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum num. 40. Ambrosius epistola 81. Rufinus in simbolo apud Hieronymum tom. 9. Augustinus sermone 6. de tempore, & posteriores alii, quem locum rectè explicat P. Vazquez supra cap. 3. vbi ostendit, vocem, pro qua Latinus vertit virginem, propriè significare fœminam simpliciter virginem.

Sed obiiciunt Hebræi illud Prouerborum 30. Viam viri in adolescentula, vbi vox Hebræa non potest significare virginem, loquitur enim de ea quæ habuit congressum cum viro.

Propter hoc aliqui dixerunt vocem Hebræam, quæ ex Isaia 7. significat virginem, non habere eandem significationem in hoc loco Prouerborum. Sed non sunt audiendi, vt notauit P. Vazquez cum aliis, & licet in hoc loco Prouerborum significet, vt reuera significat, potest locus explicari, ex eo quod postquam Virgo violata est, ita se gerit ac si nullo esset cognita, vel quia fieri potest violatio virginitatis absque vlla corruptione corporis sola dilatactione partium sigilli virginis, vt notauit Vallesius libro de sacra philosophia cap. 25. & doctissimi medici huius ætatis ducti experimento anatomico, quod alibi diximus, præsertim 22. tom. 2. agentes de stupro. legatur P. Vazquez disp. 121. cap. 3. a num. 52. 53. & 54.

Deinde de fide etiam est, vterum B. Mariæ dum peperit filium, nec ruptum, nec dilatum fuisse. hæc pars etiam est de fide, quam multi Patres tradiderunt, & præsertim Ildephonus loco cit. & D. Thomas 3. part.

3. part. quest. 35. art. 6. Ignatius epist. 10. aliàs 13. Cyrillus Alexandrinus lib. 8. contra Iulianum. §. quid igitur, in fine. Concil. Toletan. X. in Confessione fidei, post medium. Et expressè Ambrosius libro de institutione virginum c. 7. in fine. Augustinus epistola 3. colum. 4. Eusebius Emisitanus serm. 2. de natiuitate. Gregorius hom. 26. in Euangelia. Proclus homilia de Christi natiuitate, quæ est in Concil. Ephesino tomo 6. cap. 7. Leo I. sermone 2. de natiuitate, P. Chrysologus serm. 142. Guericus homil. 2. Zennon Veronensis serm. 2. de natiuitate Domini 2. tomo Bibliothecæ sacre, parum ante finem. Cyprianus sermone de natiuitate, & Hieron. opusculo contra Eluidium num. 7. in fine. Athanasius sermone de natiuitate Christi apud Lippomanum 8. tomo.

Et ratio sumenda est ex eo quod virginitas hanc integritatem etiam requirit ex parte corporis, & ita dum Concilia & Patres docent B. Mariam semper fuisse Virginem, hoc etiam includunt, quod sine hæresi negari non potest: aliqua verò quæ contra hanc doctrinam obiiciunt hæretici, adducemus infra.

DUBIUM III.

An B. Maria post partum semper permanferit Virgo.

In hoc dubio non defuerunt hæretici, qui dicerent B. Mariam post natiuitatem Christi non permanfisse virginem, sed fuisse cognitam à Iosepho, ita refert Epiphanius lib. 3. aduersus hæreses, hæresi 78. quæ hæresis dicitur orta ab Apollinario, vel eius discipulis. Eandem refert Augustinus lib. de hæresibus ad Quodvultdeum cap. 56. eundem errorem sequutus est Eluidius, vt refert Augustinus libro de hæresibus cap. 84. legatur P. Vazquez supra cap. 6. & sanè Canisius libro de Deipara cap. 10. refert hunc errorem antiquissimum fuisse in Ecclesia, licet non minet aliquem speciatim, & colligitur ex origine homil. 7. in Lucam.

Et manifestè hunc errorem secutus est Tertullianus libro de uelands virginibus cap. 6. num. 48. & libro de carne Christi cap. 23. num. 174. & libro de monogamia cap. 80. num. 55. & ita apertè errauit Tertullianus, vt Pamelius in prologo. ad Tertullianum paradoxæ 23. non potuit hæc Tertulliani loca in bonum explicare sensum. Et eundem errorem sequutus est Eunomius, si fides adhibenda est Imperfecto apud Chrysofotomum homilia 1. in Mattheum. Et ita senserunt aliqui hæretici huius temporis, vt refert Canisius cap. citato. Argumenta horum hæreticorum infra diluemus.

Fides autem Catholica docet B. Mariam, etiam post Christi natiuitatem, semper mansisse virginem, vt apertè colligitur ex Conciliis, & Patribus supra citatis.

Sed oportet soluere aliqua argumenta, quæ obiiciuntur contra catholicam doctrinam.

Et primò ad probandum quod B. Maria non manserit Virgo in partu, obiiciunt hæretici quod aliàs Christum non posset dici filius Mariæ, quia non nasceretur ex ea modo naturali, quo alij filij nascuntur ex suis matribus. Huic argumento respondebat iam olim Ildephonus, & eius solutionem refert P. Vazquez disp. citata cap. 5. qui legi potest. Respondendum autem est concedendo, alios filios modo naturali in lucem prodire communi modo quo aliæ fœminæ pariunt, licet modus ille introductus sit in peccato peccati. Tertio concedendum est Christum natum ex Virgine interueniente modo aliquo su-

per naturali. Quarto nihilominus dicendum est Christum verè esse filium B. Virginis, quia, vt aliquis sit filius naturalis suæ matris, præcipuè consideranda est generatio & modus eius, secundum veram philosophiam: vnde, si quis post mortem matris scisso ventre ederetur in lucem, verè esset filius matris suæ, licet non nasceretur modo quo alij filij nascuntur, quod bene, & fufius explicat P. Vazquez supra, & alij recentiores.

Secundò obiiciunt hæretici illud Lucæ 2. & postquam impleti sunt dies purgationis eius, &c. Ex quo loco duo inferunt hæretici. Alterum est Virginem eguisse purgatione, ac proinde fuisse maculatam in partu: alterum vuluam eius fuisse apertam, & ruptam, quod etiam videtur concedere Tertullianus libro de carne Christi cap. 4. num. 31: & Origenes homilia 14. in Lucam post medium.

Huic obiectioni respondet Ildephonus loco citato, cuius responfionem refert P. Vazquez disput. citata cap. 5. & respondendum est, Purificationem Mariæ intelligendam esse, non quia purificata sit ab aliqua macula, sed quia voluit adimplere tempus purificationis secundum legem, quæ est communis expositio Patrum & interpretum.

Ad secundum bene respondet Ildephonus sermone illo priori de parturitione, ac purificatione S. Mariæ colum. 1. in fine, Christum ita aperuisse potentia sua vterum Virginis quatenus per illud transibat absque impedimento, sicut ianuis clausis ingressus est ad discipulos post resurrectionem. Vt omittam recentiores aliquos explicare, idem esse aperire vuluam quod fecundum reddere, sicut contra claudere vuluam denotat sterilem reddere ex Scriptura Genesis 20. 29. & 30. & 1. Regum 1. & hoc sensu S. Thom. 3. part. quest. 28. art. 2. ad 1. explicat testimonium Ambrosij.

Et hoc sensu recentiores aliqui contendunt explicare quædam testimonia Patrum, quæ videntur fauere errori hæreticorum; sed difficile explicantur. legatur de hoc P. Vazquez disput. & capite citato.

Deinde contendunt hæretici B. Mariam saltem post partum non mansisse Virginem, & probant ex Matthæi 1. vbi dicitur B. Maria desponsata; ergo aliquando erat nuptura. Secundò ibi dicitur, antequam conuenirent; ergo signum est postea conuenisse. hæc est obiectione Eluidij cui respondet Hieronymus opusculo aduersus Eluidium. B. Mariam dici desponsatam, hoc est, per matrimonium contractum, vt ex multis Patribus probauimus agentes de matrimonio Virginis. Deinde quod dicitur, antequam conuenirent, non significat postea conuenisse, sed Scriptura quid non factum fuit significat, quod fufius explicat P. Vazquez supra cap. 7. & interpretes in cap. 1. Matth.

Secundò obiicit Eluidius Luca 2. quod dicitur, Maria peperit filium suum primogenitum; primogenitus autem non dicitur nisi comparatione aliorum filiorum. Huic obiectioni respondet Hieronymus & recentiores ex illo primogenitum dici aliquando illum, ante quem prior alius natus non est, quod fufius explicat opusculo citato.

DUBIUM IV.

Quo sensu in Euangelio aliqui dicantur fratres Domini.

Necessarium est explicare hoc dubium, quia diximus B. Mariam post partum etiam Virginem permanfisse.

In hoc dubio aliqui Patres existimarunt, Iosephum alios

alios filios habuisse, non ex B. Virgine, sed ex alia uxore. Ita sensit Origenes in cap. 13. Matth. circa finem. Chrysoctomus homilia de annuntiatione B. Mariae, apud Surius, & Lippomanum in festo illius. Eusebius lib. 2. historia cap. 1. parum a principio. Epiphanius aduersus hereses heresi 28. & heresi 5. pag. 4. heresi 78. pag. 3. in Anchorato pagin. 19. Nicephorus lib. 1. historia cap. 2. 1. & libro 2. cap. 3. Euthymius in cap. 12. Matth. Et aliqui ex Latinis. Hilarius canon. 1. in Matth. pseudo-Ambros. in 1. cap. ad Galatas, & Augustinus eodem loco.

Et probari solet. Primò ex quadam traditione Hebræorum, quam refert Origenes supra. Secundò solet probari ex eo quòd S. Ioseph erat iam senex quando contraxit matrimonium cum beata Maria. Tertiò, quia hoc modo voluerunt prædicti Patres defendere virginitatem Mariæ, & de filiis Ioseph explicare aliqua loca Scripturæ.

Aliorum sententia est, quæ duo continet, vnum est, B. Iosephum cum sola Virgine matrimonium contraxisse. Alterum in Euangelio aliquos dici fratres Domini, solum iure propinquitatis. Hanc sententiam rectè explicuit Hieronymus in opusculo contra Eluidium à num. 9. & sequutus est Beda in Marci 6. cap. & Luca 8. & etiam Ioannis 2. Anselm. in c. 12. Matth. Hugo Victorin. tom. 1. quæst. 5. in epist. ad Galatas. Ex Græcis Theodoretus in cap. 1. ad Galatas. Abdias Babylonicus in vita Simonis & Iuda. Augustinus sermone 14. de natiuitate Domini. Rupertus lib. 1. de gloria & honore filij hominis, Petrus Damianus epistol. 11. cap. 4. Bernardus sermone 2. in laudibus Virginis, Gerfon sermone de natiuitate B. Mariae consideratione 2. & posteriores alij interpretes Scripturæ, & Scholastici communiter.

Et potest probari ratione, qua vsus est Lypomanus, & Surius in prefatione ad homiliam Chrysoctomi, nam si Iosephus aliam uxorem duxisset, fuisset Maria, quæ dicitur Iacobi, hæc enim fuit mater eorum, qui dicebantur fratres Domini, quod fatentur autores contrariæ opinionis: hanc autem haberè non potuit uxorem; ergo nullam aliam habuit. Minor probatur, quia si illam priorem habuit, ea mortua cum Virgine contrahere debuit; hoc verò dici non potest, nam tempore quo Christus mortuus est, inter alias mulieres aspicientes Iesum, vna erat Maria Iacobi, vt dicitur Matth. 27. & Marci 15.

Quòd si aliquis dicat Iosephum simul duas uxores habuisse, nullus catholicus hoc admittet, neque Patres primæ opinionis. Imò Epiphanius aperte sensit Iosephum mortua priore uxore cum B. Virgine contraxisse.

Sed dicit aliquis, cum Chrysoctomo homil. citata, Iosephum repudiata prima uxore contraxisse cum Virgine. Sed hoc absque vilo fundamento dicitur, & testimonia Scripturæ, quæ pro prima opinione adducuntur, optimam habent explicationem, vt dicemus, & hoc ex dicendis amplius explicabitur.

Alij verò Doctores, vt retuli, docuerunt, fratres Domini in Euangelio dici aliquos solo iure propinquitatis, sed quo iure fuerint, non satis conuenit inter Doctores; quod in sequentibus examinabimus.

D V B I V M V.

Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio dicantur fratres Domini.

PRæmittendum autem est, id quod notauit Hieronymus opusculo contra Eluidium num. 13. parum ante finem, in Scriptura quatuor modis fratres ali-

quius nuncupari, natura, gente, cognatione, & affectu. Natura, qui sunt ex eodem parente; gente, sicut Iudæos inter se; cognatione autem, qui sunt ex eadem familia alicuius gentis; & affectu, qui modi factis sunt manifesti, & Hieronymus supra exempla adducit ex Scriptura.

In præfenti autem dubio aliqui existimarunt fratres Domini in Euangelio dici consobrinos Christi, natos ex sororibus Virginis. Hanc sententiam primus tradidisse videtur autor Glossæ ordinariæ, in illud ad Galat. 1. nisi Iacobum fratrem Domini, & Hugo de sancto Victore quæst. 5. in epistol. ad Galat. 1. tomo, & ex parte Glossæ interlinealis in caput 1. Actorum, Echius sermone in festiuitate sanctæ Annæ. Et fauet Beda in illud Actorum 1. Hieronymus in libro de viris illustribus, sive de scriptoribus Ecclesiasticis, agens de Iacobo qui dicitur frater Domini. Isidorus in libro de vita & morte sanctorum Patrum cap. 79.

Sed hæc sententia communiter iam refutatur, quia absque vilo fundamento dicitur B. Annam mortuo Ioachimo, cum aliis viris contraxisse matrimonium, & ex illis habuisse alias filias, quod fusius explicat P. Vazquez disp. 122. cap. 3.

Ad explicandam probabilior sententiam oportet aduertere, quoniam in Euangelio dicuntur fratres Domini; quatuor verò homines tantum inueniuntur in Euangelio dicti fratres Domini, Iacobus, Iosephus, Simon, & Iudas, Matth. 13. in finem ad Galat. 1. Actorum 1. vbi prædicti nominantur, licet non omnes speciatim dicantur fratres Domini. Et licet vulgariter duæ scemina dicantur sorores B. Mariæ, tamen vnâ tantum speciatim sic dictam inuenimus in Euangelio, nempe Mariam Cleophæ, Ioan. 15. cap. plures autem fuisse sic vulgo dictas, constat ex illo Matth. 13. in fine, & sorores eius, &c.

Sed restat difficultas, an omnes isti qui dicuntur fratres Domini, nati fuerint ex eodem patre & matre. In quo dubio Cardinal. Baron. in apparatu ad annales, §. iam verò reliquum est, post medium illius, peculiarem sequutus est opinionem. Et primò putat, Iacobum, & Iosephum fratres Domini fuisse filios Alphei, & Mariæ, non Mariæ Cleophæ, sed Mariæ Iacobi, quam putat esse diuersam à Maria Cleophæ. Secundò docet Simonem, & Iudam fuisse filios Cleophæ fratris Iosephi B. Virginis sponsi, & alterius Mariæ, quæ dicta est Cleophæ.

Primam partem probat, quia Iacobus frater Domini cognominatus fuit Alphei, Matth. 10. Marci 3. Actorum 1. consuetudo autem Scripturæ est, filios nomine patris nominare, sicut etiam alter Iacobus dici solet Zebedæi, constat etiam, inquit, Ioseph fratrem fuisse Iacobi, nam Marci 15. dicitur, Maria Iacobi minoris, & Iosephi mater.

Secundò probat, Simonem, & Iudam filios fuisse Cleophæ, non autem Alphei, ex Egesippo, qui apud Eusebium lib. 3. cap. 10. & 26. aliàs cap. 11. & 32. dicit Cleopham fuisse fratrem Iosephi sponsi Virginis, & ex eo genitum fuisse Simonem, vel Simeonem, qui Iacobo minori in Episcopatu Hierosolymitano successit.

Tertiò huius Cleophæ uxorem, & matrem Simonis & Iudæ, probat esse Mariam à marito suo Cleophæ nominatam, & distinctam à Maria Iacobi.

Sed diuersam sententiam S. Hieronymi, cum communi Doctorum, docuit P. Vazquez supra cap. 4. & putat efficaciter confutari, & fusè confutat, docet, & eruditè, vt assolet, qui legi potest: mihi enim nihil occurrit addendum diuersum.

Deinde docet cum Hieronymo, nempe matrem eorum fuisse Mariam Cleophæ, patrem Alpheum, Mariam verò fuisse cognominatam Cleophæ, vel quia

quia fuerit filia Cleophæ, vel quia ex familia, vel à marito Alpheo, qui dictus fuerit Alpheus Cleophas; quia habuit duo nomina, vel quia Cleophas esset proprium nomen eius, & Alpheus cognomen. Et, de omnibus fratribus expressè dixit Hieronymus Matth. 12. in finem, fuisse filios Mariæ Cleophæ, & ideo dictos fratres Domini. Sed quo gradu propinquitatis esset Maria Cleophæ coniuncta B. Virgini, incertum est.

Illud videtur probabilius coniunctionem hanc fuisse ex parte Mariæ, non ex parte Iosephi, vt bene dicit P. Vazquez supra, apud quem legi possunt minutiora quædam alia.

Hic posset disputari, an fuerint tantum duo Iacobi, vel tres, de quo eruditè P. Vazquez supra disp. 123. per B. test. P. Valentia tomo 4. disp. 2. quæst. 2.

DISPUTATIO XXIII.

POSITIVA.

Circa aliqua loca Scripturæ, quæ pertinent ad virginitatem B. Virginis.

D V B I V M I.

Quomodo intelligantur illa verba Prouerbior. 30. Quartum penitus ignoro, viam viri in adolescentula.

Vnc locum obiiiciunt hæretici contra virginitatem B. Virginis, quem etiam obiiiciunt Hebræi. Pro adolescentula verò ponitur vox Hebræa Galmach, quo in loco non videtur posse significare scemitham Virginem, quia ex congressu sceminae cum viro magis relinquitur vestigium, quàm ex via nauis in mari.

Caietan. in illum locum, vt soluat obiectionem, dixit prædictam vocem ibi non significare virginem, nec puellam, sed corruptam, in qua non manet vestigium, ex quo possit cognosci coniunctio habitaculi corrupta. Sed Hieronymus & alij communiter docent prædictam vocem significare virginem, ex communi Patrum, quos refert P. Vazquez disp. 121. cap. 3. & iuxta hunc sensum potest explicari locus iste Prouerb. vt vox prædicta significet virginem, & dicat Sapiens, difficilem esse cognitum coniunctionem viri cum illa, propter magnam curam qua solet prædicta mulier occultare suum defectum ne cognoscatur ab aliis, vt exponit supra P. Vazquez Iansenius, P. Mariana & P. Sà ibidem, & alij in citatum locum Prouerbiorum, apud quos plura legi possunt.

Item dici potest talis coniunctio difficilis cognitura, quia, vt alibi diximus, & P. Vazquez docuit cap. citato, cum peritissimis Medicis, in violatione Virginis nulla pellula corrumpitur, quod docuit Vales. in sacra philosophia cap. 25. quem alij sequuntur.

Sed potest obiiici contra hanc sententiam Valesij illud Deuteronomi. 22. vbi Dominus præcipit, vt si quis maritus volens repudiare uxorem, ei obiiiciat, quòd in primo congressu eam virginem non inuenit, parentes ferant secum signa virginitatis puellæ ad seniores, nempe pannum tinctum sanguine ex primo congressu: signum igitur est in primo conitu virginis etiam grandæuæ sanguinem fluere.

Respondetur ex hoc loco nihil sequi contra sen-

tentiam Valesij, quia Dominus ibi tantum præcipit vt si pater seruauit huiusmodi pannum, deferat ad iudices, & hoc solo liberetur puella, neque quidquam contra eam valeat obiectio viri, aut aliud testimonium, pannum illum tinctum sanguine consueuisse dari parentibus puellæ coram testibus & tabellione, notauit Abulensis in illud caput, q. 4. & Valesius loco citato, alioquin nulla fides ei adhiberetur, & quamuis hoc signum non esset omnino certum, considerata natura sigilli virginalis, voluit tamen Deus vt sufficeret ad probationem, vt ibi notauit Abulensis.

Cæterum si pater non exhiberet huiusmodi pannum, vel quia illum non seruauit, vel quia filia eius cum esset grandæua, non misit sanguinem, non propterea puella ex obiectione viri sui condemnabatur ex illa lege, sed aliunde se poterat defendere, quia sine culpa eius poterat accidere.

Deinde notandum est prædictum locum Prouerbiorum à Lyra, Iansenio, & aliis recentioribus explicari de natiuitate Christi ex B. Maria, qui egressus est de vtero conseruata matris virginitate. Item sciendum est septuaginta Interpretes, & vulgatam lectionem, non habere, viam viri in adolescentula, sed in adolescentia. & ita ex hoc loco nihil possunt Hebræi colligere contra doctrinam catholicam, & secundum hanc lectionem sensus erit, viam iuuenis in adolescentia ita instabilem esse, & inconstantem, vt nullum relinquat sui vestigium, ita Hieronymus, & Beda de inconstantia iuuenis, quando deserit viam veritatis.

Alij verò non de inconstantia solius iuuentutis, sed totius vitæ ante senectutem, nonnulla alia circa hunc modum legi possunt apud P. Vazquez cap. citato; & de significatione vocis prædictæ Galmach, plura dicemus dubio sequenti.

D V B I V M II.

De sensu loci Isaia 7. Ecce vir concipiet, &c.

Vnc locum, non solum Ecclesiæ Patres, quos retulimus de virginitate B. Mariæ interpretantur, ita vt fuerit propheta de perpetua illius integritate; sed etiam Matthæus cap. 1. hanc sensum expressit. nam postquam narravit quo pacto Angelus suauit Iosepho, vt acciperet Mariam coniugem suam, eo quod in ea natum erat, de Spiritu sancto erat, & quo pacto filius, quem in vtero habebat, redempturus esset populum suum à peccatis eorum, subiunxit, Hæc autem totum factum est vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam, dicentem: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, &c. & in hoc sensu adductum esse testimonium Isaia à Matthæo exponunt Patres, quos citat P. Vazquez disp. 121. cap. 3.

Sciendum autem est Theodotionem, & Aquilam Iudæos locum Isaia ita vertisse, vt non transtulerint Virginem, sed adolescentulam, id quod reprehenderunt iam olim aliqui Patres, quos supra citat P. Vazquez, & Chrysoctomus homil. 5. in Matthæum docuit maiorem fidem habendam esse LXX. interpretibus, qui verterunt, Ecce Virgo concipiet, & 100. annis ante Christi aduentum hunc locum transtulerunt.

Et Hieronymus in quæstionibus Hebræicis & aliis locis citatis à P. Vazquez rectè impugnat versionem Hebræorum, & ostendit vocem Galmach, quæ est in prædicto Isaia testimonio, non adolescentulam denotare, sicut denotat vox Nethgra, sed virginem, & ita sumitur ex aliis Scripturæ locis, vt Genes.

Genesis 24. igitur puella cui ego dixero, &c. & ita interpretatur P. Mariana in citatum locum Isaia, vocem eam *Galmach*.

Vnde non est audiendus Iansenius, qui cap. 7. concordie dixit, explicans praedictum locum Isaia, *Galmach* non denotare proprie virginem, licet in Scriptura nunquam dicatur nisi de virgine, in quo audacter opponit sanctis Patribus in re grauisima, qua dedit occasionem errandi Iudaeis & Hebraeis, mitto historias Egesippi, & Nicephori, quae in confirmationem huius solent adduci, & refert P. Vazquez cap. citato, nobis sufficiat autoritas Hieronymi, & aliorum Patrum, explicantium locum Isaia, & caput 1. Matthaei.

Et sane Iansenius loco citato concessit vocem illam *Galmach* lingua Punicam, ex qua Hebraea deriuatur, proprie significare virginem.

Sed obiiciunt Hebraei credible non esse datum fuisse signum Regi Achaz, quo signum ipse visurus non erat. Responderetur signum illud non datum esse Regi Achaz, qui contempserat signum oblatum à Propheta, sed datum est signum illud domui Dauid, quae duratura erat, & visura signum de virgine concipiente & pariente filium.

Sed obiiciunt aliqui, quod licet in citatis verbis Isaia praedicta vox significet proprie virginem, tamen ex illo loco, virginem quae prius fuerat virgo, permanens virginem in conceptione & partu, & huic obiectioni fauet Erasmus in annotationibus in caput 1. Matthaei, & Iansenius cap. 7. concordie, ausus est dicere ex solis verbis Isaia non posse efficaciter colligi B. Mariam permanens virginem in conceptione & partu.

Sed certissime asserendum est ex verbis Isaia colligi fidei veritatem de virginitate Mariae in conceptione & partu, quia alias nullum esset signum promissionis diuinae, si solum significaretur mulierem amissa virginitate concepturam, & parituram: merito ergo sancti Patres ex verbis Isaia collegerunt praedictam veritatem.

Item obiiciunt Hebraei, quod Christus qui natus est de Virgine, non est vocatus Emanuel, ac proinde prophetiam Isaia loco citato non esse intelligendam. Sed responderetur Prophetam in eo loco noluisse significare, hoc fore nomen proprium Christi, sed rem significatam per nomen, illi conuenire, & ideo Tertullian. libro aduersus Iudaos cap. 9. dixit non sono vocis, sed sensus esset futurum Emanuelem, legatur P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 5. sect. 2. & alij interpretes S. Thomae 3. part. ad quaest. 27. & in 1. caput Matthaei & 7. Isaia.

DISPUTATIO XXIV.

DVBIVM I.

An B. Virgo emisit votum paupertatis.

ACTENVS diximus de virginitate B. Mariae perpetua, & de voto, quo illam confirmauit, de quo voto disputant Scholastici occasione oblata de eius virginitate. Restat aliquid dicere de voto obedientiae & paupertatis, an B. Virgo illa emisit, de quibus Scholastici vix aliquod verbum protulerunt. Alij tamen viri pij & docti tractatibus de B. Maria aliquid dixerunt.

Et tria haec vota emisisse generatim, docuit Spinellus tomo de laudibus virginis cap. 27. num. 10. & 11.

de voto virginis cap. 32. à num. 23. de quo iam fuisse diximus cum Scholasticis.

De paupertate autem Virginis multa & praecclare docent Patres. legatur Basilius in constitutionibus monasticis cap. 5. & Epiphanius Constantiopol. in vita Deiparae, & Antonin. 4. part. titulo 15. cap. 43. §. 1. & cap. 32. §. 2. Euthym. in cap. 27. Matthaei. ex traditione Patrum, Bonauentura in meditationibus vitae Christi cap. 9. Carthusian. & Abulens. in cap. 2. Adaribai quaest. 47. & legi potest specialiter S. Antonin. 4. part. titulo 15. cap. 24. num. 1. vbi citat Albertum, horum omnium Patrum verba refert fideliter Spinellus cap. 37. citato à num. 12.

Et mihi placet B. Virginem emisisse votum paupertatis, vt docuit Spinellus vbi proxime, & Ioannes Eusebius Nierenbergius libello de affectu Deiparae, pro qua sententia habemus praecclarum testimonium sanctae Brigittae libro 1. reuelationum suarum cap. 10. vbi haec verba dicit se audiuisse à B. Virgine, Omnia quae habere potui dedi indigentibus, nihilque nisi tenuem victum, & vestitum referuavi, & à principio voti in corde meo, nihil vnquam possidere in mundo. Expendatur verbum illud *voti*, & legatur libro 7. earundem reuelationum cap. 25. vbi de eadem paupertate Virgo loquitur cum Brigitta.

Sciendum autem est, reuelationes sanctae Brigittae magni esse momenti & ponderis, quia approbatae fuerunt in Concilio Basiliensi à Gregorio XI. & ab Urbano V. I. & Martino V. vt constat ex prologo Turcremata praefixo libris eius reuelationum, vbi narrat modum quo non semel, sed iterum, atque iterum, haec reuelationes examinatae fuerunt. Primum in Concilio Basiliensi, à quo ipse cum alijs pro examine designatus est, deinde iussu Gregorij XI. & Urbani V. I. & tamen post haec omnia in canonizatione confirmata sunt à Bonifacio IX. & Martino V. vt patet ex Bullis, quas ibidem Turcremata refert. Haec autem approbatio ita est intelligenda, non quasi sint de fide, sed quia prudenter, & pie credi possunt, & recipi à fidelibus, vt notauit P. Vazquez tomo 2. in 3. partem disput. 117. cap. 6.

Et alij recentiores. Ex qua doctrina multum confirmatur haec sententia, quae asserit, B. Virginem emisisse votum paupertatis. Et explicari potest, nam omnes qui approbarunt praedictam reuelationem, iudicauerunt hoc posse prudenter & pie credi, & recipi, in quo nulla erat difficultas, & maxime decuit perfectionem Virginis, & sicut docent autores, Apostolos emisisse hoc votum, propter perfectionem suae dignitatis, & in exemplum aliorum fidelium, ita maxime consentaneum fuit, vt B. Virgo hoc votum paupertatis emitteret, propter suam perfectionem, & ad exemplum aliorum, & haec indicasse generatim sufficiat pro veritate ita rationi consentanea, vt nullus pie eam possit, aut velit negare.

DVBIVM II.

An B. Virgo emisit votum obedientiae.

IN hoc dubio ponendum est perfectissimam fuisse in B. Virgine obedientiam, vt Patres docent in aliqua Scripturae loca, & agentes de virtutibus B. Virginis, & alij quos citat Spinellus libro de laudibus Virginis cap. 21. & legi potest Ignatius in epistola ad S. Ioannem Apostolum, S. Athanasius homil. de Deipara, Eusebius Emilsen. in Euangelio de annuntiatione, Chrysoptom. homilia 4. in Matthaei Hieron.

Hieronym. epistola 22. ad Eustochium. Sophronius A sermone de assumptione. Ambrosius lib. 2. de Virginitate; Damascen. lib. 4. de fide orthodoxa, cap. 15. & oratione 1. de natiuitate Deiparae, Anselm. de excellentia virgin. cap. 3. Bonauentura in meditationibus vitae Christi, cap. 3. Antonin. 3. part. titulo 31. cap. 4. §. 2. & alij Patres; & Doctores homilij & concionibus de festiuitatibus B. Virginis, & explicantes varia loca Scripturae, tam noui, quam veteris Testamenti, quae frequenter occurrunt.

Quod verò obedientiae votum emisit B. Virgo, docuit expresse Spinellus libro citato, cap. 37. num. 10. & num. 18. & Ioannes Eusebius citatus dubio praecedenti. Et sicut diximus, conueniens fuisse & rationi consentaneum, vt B. Virgo emisit votum paupertatis, propter perfectionem suam, & ad exemplum aliorum, ita de voto obedientiae, quae virtus valde perfecta est, oportet sentire, & hic etiam habet locum argumentum sumptum ab eo quod Apostoli emisit tria vota, paupertatis, castitatis, & obedientiae, hoc enim maxime concedendum est de beata Virgine, quae sanctior fuit Apostolis, & à filio suo edocta, & ab Spiritu sancto directa in omnibus bonis operibus, & ad perfectionis statum pertinentibus.

Sed posset aliquis quaerere, quoniam fuerit materia huius voti obedientiae, in quo mihi res non constat: sed non est dubitandum illud votum fuisse prudenter emissum, & iuxta diuinum beneplacitum ex inspiratione Spiritus sancti, & in ordine ad exemplum aliorum.

Secundò posset aliquis quaerere, an votum obedientiae, & paupertatis fuerit solemne solemnitate introducta in Ecclesia; & negat P. Vazquez in disputatione 124. cap. ultimo, num. 94. in fine. & P. Suarez tomo 2. in 3. part. disputat. 6. sect. 3. in fine. loquens in simili de voto virginitatis, & ratio est, quia B. Virgo non emisit haec vota in aliqua communitate, & subiecta alicui Praelato. Et, vt dicebamus in simili de voto virginitatis, vota haec obedientiae & paupertatis propter perfectiorem affectum perfectiora fuerunt in Virgine, quam nunc sunt vota solemnia in personis religiosis.

Et iuxta haec dicendum est B. Virginem votum obedientiae ita emisisse, vt immediatè per illud subiiceretur Deo ad obediendum, non alicui superiori alicuius communitatis religiosae. Et in hoc sensu loquitur P. Vazquez supra de voto obedientiae, dicens non fuisse conueniens, vt alterius obedientiae per professionem subderetur.

Hoc loco disputant aliqui de perfectione sanctitatis S. Iosephi, & P. Suarez specialem facit disputationem tomo 2. in 3. part. ad quaest. 29. in artic. 2. & est disputatio 8. & alij tractatus peculiare faciunt de vita S. Iosephi, & sanctitate illius. Mihi hoc loco solum placet aduertere, id quod dixit sanctus Thomas 3. part. quaest. 28. artic. 4. in fine corporis, beatum Iosephum post matrimonium contractum cum Virgine emisisse votum castitatis, id quod etiam alij docuerunt, & ex antiquis Scholasticis Henricus quodl. 9. quaest. 11. littera F. tractat, an illud votum fuerit solemne, & dicit, quantum est ex se, illud fuisse solemne: an verò absolutè fuerit solemne, non definit, in quo philosophandum est, sicut de votis beatae Mariae diximus. De alijs verò privilegijs, quae aliqui autores docent concessa fuisse sancto Iosepho, prudenter loquitur P. Suarez disput. citata ad finem, & sine fundamento idoneo, nihil est affirmandum à viro prudenti, & Theologo.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

DISPUTATIO XXV.

MORALIS.

De votis Apostolorum.

DVBIVM I.

An Apostoli habuerint paupertatem.

IN hoc dubio fuit haereticis orta tempore Bonifacij VIII. quam excitaui Geraldus de Parma, & quidam Dulcinus Nouariensis, asserentes quod Apostoli nec receperunt, neque in crastinum seruauerunt pecuniam, quam haereticus refert Castro lib. 2. de haesibus, verbo Apostoli, haesi 2. Quam bene refutat, & refutari potest ex Ioanne 4. cum Christus venisset in ciuitatem Samariae, discipuli ciuitatem intrarunt, vt emerent cibos ad manducandum: similiter Indas oculos habebat vt emeret necessaria, & colligitur ex Ioanne 13. & ex Ioanne 6. & colligitur ex 1. Corinth. 16. & Actuum 6.

Sed obiicitur illud Matthaei 10. Nolite possidere argentum & aurum, &c. & iterum, Nolite solliciti esse in crastinum. Responderetur, his locis loquutum fuisse Christum, pro tempore, quo Apostoli mittebantur ad praedicandum per ciuitates Israel, vt discerent in Deo spem collocare, & bonum exemplum darent populis, vt constat ex Patribus in citata loca.

Alia haereticis fuit asserentium, Apostolos neque in communi, neque in particulari aliquid habuisse; quod tamen, vt haereticus, damnauit Ioannes XXII. in extrauaganti Antiqua, & cap. quorundam, de verborum significatione, & ideo necessarium est concedere, Apostolos vel in communi, vel in particulari aliquid habuisse.

Sed obiicitur Nicolaus III. in cap. exiuit, de verborum significatione in 6. Sed contendunt Doctores catholici ita explicare hos Pontifices, vt contraria non sentiant, & Corduba lib. 4. quaest. 3. ad 5. explicat, Pontifices loquutos fuisse pro diuersis temporibus, & quidquid velit Corduba, eandem solutionem tradiderunt, Caeteranus in Apologia de potestate Papa, 2. part. cap. 13. ad 1. Canus libro 6. de locis, c. 8. ad 6. & Turcremata lib. 2. sua summa, c. 12. ad 10. quod rectè explicuit, quod scilicet dominus, vt pote omnium Magister, & aliquando paupertatis viam perfectissimè obseruauerit, & docuerit, vt cum dixit iuueni, nolenti ipsum sequi, Matthaei 8. Vulpes foueas habent, & volucres caeli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet; & iterum, Vade, & vende omnia qua habes, & sequere me; & iterum, qui non renuntiat omnia qua possidet, &c. quod fecisse Apostolos, testatur Petrus nomine illorum omnium, dicens, Ecce nos reliquimus omnia, & sequi sumus te.

Et sic Luca 8. dicitur, quod de uota mulieres ministrabant Christo, & eius discipulis de suis facultatibus.

Nihilominus, vt citati dixerunt Pontifices, quia Christus erat Magister omnium, ad instruendam Ecclesiam oportuit aliquando Christum oculos habere.

An verò circa dominium rerum, quas habent Franciscani, contraria senserint praedicti Pontifices, controuersia est inter Doctores. legantur quae diximus 2. 2. tomo 2. disput. 31. dubio 3. & legi potest P. Vazquez tomo opusculorum, tractatu de redditibus Ecclesiasticis, dub. 1.

CC

DVBIVM

DVBIUM II.

An Apostoli aliquando emisissent votum paupertatis.

Aliqui senserunt, Apostolos non fecisse votum paupertatis, ita sentit Sarmiento in 1. part. Apologia, & in defensionibus contra Nauarrum 1. part. cap. 9. Et explicat, quia licet paupertas pertinet ad perfectionem, nihilominus ad statum Episcoporum pertinet ut aliqua bona habeant, ex quibus possint subditis pauperibus succurrere, & Apostoli futuri erant Episcopi.

Contrariam tamen sententiam docent multi asserentes Apostolos emisisse votum paupertatis, & S. Thom. 2. 2. quæst. 88. artic. 4. ad 3. dixit Apostolos vouisse ea, quæ ad perfectionem pertinent, & colligit ex illo, *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te*, &c. idem sentit Sorus lib. 7. de iustitia, quæst. 5. artic. 1. & quæst. 2. artic. 2. ad 3. & quæst. 6. artic. 1. ad 1. & Nauarrus in Apologia de redditibus contra Sarmiento, quæst. 1. monit. 9. & communiter interpretes S. Thomæ ad quæstionem 88. citatam, & P. Valent. tomo 3. disp. 10. quæst. 4. puncto 1. folio 1902. column. 2. Et probabilior sententiam putat P. Vazquez tomo opusculorum, opusculo de redditibus Ecclesiasticis, cap. 2. & mihi maxime placet, & colligitur ex Augustino libro 17. de ciuitate Dei, cap. 4. & probat ex illis verbis D. Petri, *Ecce nos reliquimus omnia*. Et certè hoc maxime decuit dignitatem & perfectionem Apostolorum.

Vltius potest explicari, quia, ut docent Patres circa caput 4. & 5. Actuum, loquentes de Anania, & Saphira, tempore illo Apostolorum non pauci Christiani fecerunt votum paupertatis, & hunc locum Actuum citant P. Valent. loco citato, & P. Vazquez supra dub. 1. & Sanctos Patres citauimus infra.

Et de tribus votis idem docuit tanquam exploratum, P. Spinellus lib. de beata Virgine, cap. 37. num. 10. à verbis illis, *& quod sperat*, & citat Hieronymum libro 1. contra Iouinianum, circa illud Matthæi 19. *Ecce nos reliquimus omnia*. Ex quo Hieronymus colligit, Apostolos emisisse tria vota. & idem tribuit Augustino (Spinellus) loco citato de ciuitate.

Difficultas restat quo tempore Apostoli emisissent hoc votum paupertatis, de qua nihil certum inuenio apud Doctores: credendum autem est iuxta diuersas temporis circumstantias prudenter fuisse vfos consilio, & voto paupertatis, & illud obseruasse in ordine ad propriam perfectionem, & aliorum doctrinam, & exemplum.

Aduertit autem P. Vazquez ex doctrina tradita Apostolorum non colligi statum Episcoporum necessarium requirere paupertatem, sed pro conditione temporum conueniens esse habere aliqua bona in pios vfos, & auxilium pauperum, ut habuerunt Ambrosius, Augustinus & alij ex antiquis, & S. Thomas 2. 2. quæst. 185. artic. 6. ad 2. quod habuit dum Corinthij prædicaret aliquid missum ab alijs Ecclesijs, 2. Corinth. 11. & quod aliquid possint habere Episcopi docet ibidem S. Thomas, & Sorus lib. 10. de iustitia, quæst. 4. artic. 1. & alij Doctores communiter.

Et quod diximus de voto paupertatis emissio ab Apostolis confirmari potest, quia constat ex antiquo tempore Apostolorum tale votum fuisse in vfu fidelium, & colligitur ex Clemente I. epistola 5. ex Urbano I. in epistola sua decretali, ex Augustino in Psal-

mus 23. Basilio in constitutionibus monasticis, cap. ultimo. Cassiano de institutionibus renunciantium, cap. 13. ex Concilio Aurelianensi I. canon. 21. Hic autem vfus, absque dubio introductus est ab Apostolis verbo *& exemplo*, qui edocti à Christo, id docuerunt. Et generatim de statu religionum incepisse ab Apostolis contra Madeburgenses, probat Bellarminus tomo 1. lib. 2. de Monachis, cap. 5. pag. 12. 17. §. sexto probatur.

Et id probat ex Actuum 5. cap. quos supra retulimus, & ex Augustino 17. de ciuitate, cap. 4. & ex Eusebio lib. 2. historia, cap. 16. ex Hieronymo de viris illustribus, in Philone, & ex eodem Augustino sermone 2. de vita communi clericorum, ex Possidonio in vita Augustini, Iidor. lib. 2. de offic. cap. 15. ex Cassiano collatione 18.

Et in specie de voto paupertatis id probat libro citato, cap. 20. column. 1269. & 1270. ex cap. 4. & 5. Actuum. & ex Patribus circa hæc loca ex Chryostom. homilia 12. in Acta Apostolorum. Hieronymus in epistola ad Demetriadem, quæ est 8. primi tomi. August. sermone 27. de verbis Apostoli, & sermone 10. alias 12. de diuersis, in editione Louanienfi, Fulgent. in epistola de debito coniugali, cap. 8. Gregor. libr. 1. epistola 33. ad Venantium. Aratore libro 1. in Acta Apostolorum, circa citatum locum. Oecumenius in hunc locum, & quod Apostoli fecerint tria vota, docuit P. Suarez tom. 3. lib. 3. cap. 2. num. 9.

DVBIUM III.

An Apostoli emisissent votum continentie, & obedientie.

Communis sensus Patrum est, Apostolos post vocationem ad Apostolatam, emisisse votum castitatis, & colligunt ex illis verbis Petri, *Ecce nos reliquimus omnia*, quem locum etiam de separatione ab vfu copulæ carnalis, multi intelligunt, & docet Epiphanius hæresi 58. & Apostolos tria vota substantialia religionis emisisse docuit Spinellus lib. de B. Virgine, cap. 57. num. 10. & dicit esse exploratissimum, & citat verba Petri, *ecce nos reliquimus*, &c. in hunc sensum expendit Bellarmin. cap. proximè citato, & citat pro eodem sensu Clementem Alexandri III. Stromatum, & Hieronymum lib. 1. in Iouinianum, & dicit ita sensisse plures alios, neque vllum catholicum contraxisse. Et decuit maxime tale votum dignitatem & perfectionem Apostolorum, qui suo exemplo, & doctrina, iam inde à principio multos fideles induxerunt ad faciendum tale votum, ut constat ex innumeris locis Patrum, quæ citat Bellarmin. libro 2. de Monachis, probans contra hæreticos licitum esse votum castitatis.

Sed obiiciunt hæretici, plures Apostolos habuisse vxores; ergo non seruauerunt castitatem. hanc obiectionem retulit Bellarmin. libro 2. de monachis, cap. 34. & docet primò, ex Scriptura solum posse probari certò Petrum habuisse vxorem, iuxta caput 8. Matthæi. Secundò docent certum esse beatum Ioannem fuisse Virginem. Tertio docet Bellarmin. Hieronymus contra Iouinianum probabiliter docere alios Apostolos fuisse Virgines, sed quidquid de hoc sit, inquit Bellarminus, satis nobis est Apostolos post vocationem à Christo continentes fuisse.

Sed obiicit P. Martyr non potuisse Apostolos sine causa repudiare vxores, cui obiectioni supra respondet Bellarmin. & breuiter possumus respondere Apostolos

Apostolos non repudiassent illas, sed ex consensu illorum & ex inspiratione Spiritus sancti, & consilio Christi separatos fuisse ab vfu copulæ carnalis, ac proinde potuisse emitere votum castitatis.

Alia verò quæ contra votum castitatis obiiciunt hæretici generatim, fuse refert, & refellit supra variis capitibus noster Bellarminus, de quibus alibi.

Circa secundam partem dubij citati Patres explicantes illud, *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te*, &c. docent Apostolos emisisse votum obedientiæ, & expendunt illud, *& sequuti sumus te*, & ita communiter sentiunt Scholastici. Et explicari potest, quia, ut constat ex multis, quæ refert Bellarm. supra cap. 21. in communitatibus religiosis semper fuit à religiosis emissum votum obedientiæ tanquam valde conducens ad statum perfectionis. Certum autem est, hoc habuisse originem ex doctrina & exemplo Apostolorum, qui edocti à Christo illud emisissent, tanquam decens statum & dignitatem Apostolorum.

Alia verò loca, in quibus Christus docuit consilia perfectionis, quæ Apostoli vorò consumarunt, assignabimus selecta sequenti.

DISPUTATIO XXVI.

MORALIS, & POSITIVA.

De consilijs Euangelicis.

DVBIUM I.

An consilia Euangelica colligantur ex Scriptura.

NTE omnia ponendum est, quid sit consilium Euangelicum, de quo rectè Bellarm. tomo 1. lib. 2. de Monachis, c. 7. vbi docet, consilium vocari opus bonum à Christo nobis non imperatum, sed demonstratum, non mandatum, sed commendatum.

Secundò sciendum est consilium differre à præcepto, ex parte materiæ, ex parte subiecti, ex parte formæ, & denique ex parte finis.

Et quantum ad materiam, differunt; quia materia præcepti est facilior, etiam secundum cognitionem; materia verò consilij difficilior, quia ad materiam præcepti, vel quæ contraria est consilio, natura ipsa inclinat, v. g. ad coniugium, non tamen ad materiam consilij, v. g. ad abstinendum à coniugio propter continentiam, & hoc significauit Ambros. lib. 1. de virginibus, illis verbis, loquens de virginitate, *Quis humano possit ingenio eam comprehendere, quam neque natura suis inclusit legibus? aut quis naturali voce complecti, quod supra vsum naturæ sit?*

Item pseudo-Hieronymus sermone de assumptione Virginis, inquit, Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cælestis.

Item materia præcepti bona est, materia consilij melior, loquendo de præceptis quæ circa eandem materiam versantur, circa quam versantur consilia.

Ex parte subiecti, quod consilium respicit aliquos, præceptum communiter plures. Ex parte formæ, quod præceptum ex se obligat, consilium relinquit. P. Luisij de Torres select. disp. Pars I I.

quitur voluntati operantis. Ex parte finis, seu effectus, quod præceptum non seruatum peccatum habet, consilium non item, & consilij maius esse aliquando præmium, iuxta doctrinam Augustini de sancta virginitate cap. 14.

Mitto errores circa consilia, quos refert Bellarm. supra cap. 8. Consilia autem Euangelica ex multis Scripturæ locis probat Bellarm. doctè & eruditè contra hæreticos supra cap. 9. & testimonijs Patrum cap. 11. & exemplis cap. 10. & cap. 13. soluit obiectiones hæreticorum.

Speciatim autem dicemus in hoc dubio de paupertate, & consilium paupertatis colligitur ex verbis illis Christi ad adolescentem, *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, quæ verba, & contextus satis significant ibi esse consilium, & non præceptum: ait enim Christus, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: si vis perfectus esse, vade & vende*, &c. prior pars pertinet ad obseruationem præceptorum, posterior ad consilium, sine obligatione, iuxta communem sensum Patrum & Catholicorum omnium, & meritò satis doctè hæreticos refutat Bellarm. loco citato, cap. 19. legatur ab illis verbis altera expositio Caluini. legatur Ambros. lib. de viduis, ultra medium. Hieronymus lib. contra Vigilantium. Augustin. epistola 89. quæst. 4. Chryostom. in citata verba.

Idem consilium paupertatis potest colligi ex illis verbis Matth. 5. *Beati pauperes spiritu*, secundum aliquorum explicationem.

Sciendum autem est, vocem pauper, in Scriptura varios habere significatus. Primò solet sumi pro homine afflictò, Psalmo 24. *Vnicuique & pauper sum ego*, &c. Secundò pro humili, Isaia vltimo, *Ad quem respiciam nisi ad pauperem calum.* Tertio pro eo, qui non habet diuitias, vel quia illas non habet actu, licet habeat affectu, aut non habet affectu, sed actu, vel quia illas non habet actu simul & affectu.

Vltius notandum est quinque esse expositiones huius loci. Prima est Caluini, & quorundam aliorum hæreticorum, qui putant per pauperes hoc loco intelligi homines afflictos; sed hæc expositio admittenda non est, quia in hoc sensu non distingueretur à tertiâ beatitudine, *Beati qui lugent*, vel ab vltima, *Beati qui persecutionem patiuntur*.

Alia est asserentium, per pauperes intelligi humiles, ita sentit Chryostomus in commentario huius loci, & Augustinus sermone de verbis Domini in monte, quem alij sequuntur. Sed licet verum sit humiles Beatos esse, tamen prædicta expositio multis non placet, ut ex dicendis constabit.

Tertia posset esse, dici Beatos qui diuitias actu non habent, sed illas desiderant affectu. Sed hæc expositio meritò refutatur à Patribus, quia prædicti homines non sunt Beati, sed miseri.

Quarta esse potest ut Beati dicantur pauperes affectu, licet diuitias habeant, & certè hic status participatio alicuius beatitudinis est. Sed probabilior expositio eorum, qui voluntariè dimiserant diuitias ex affectu virtutis paupertatis. Ita exposuit Ambrosius in caput 6. Luca, Nissenus, Hieronymus, Beda & alij non pauci recentiores communiter in eum locum. Et S. Leo I. in illis verbis Matth. 5. Item Chromatius, Anselmus in hunc locum, Basilius quæst. 205. Bernardus sermone 1. de festo omnium Sanctorum, Abulensis, Ianfenius, Lyranus, & Caietanus. Et probari potest ex propicitate verbi Gra-

ci, quod proprie significat mendicum pauperem, A & Luca 6. si rectè expendatur contextus, Christus pauperes opponit diuitibus. Ex consequenti autem, & quasi secundariè potest intelligi de humilibus, eo quod qui voluntariam paupertatem eligit, humilem statum desiderat.

Ex hac ergo vltima expositione Bellarmin. supra cap. 20. & alij controuerfitur contra hæreticos meritò colligunt, consilium Evangelicum paupertatis, & docent esse materiam voti, de quo alibi. Alia loca Scripturæ possent adduci, sed hæc sufficienter.

D V B I V M II.

Vtrum consilium castitatis colligatur ex Scriptura.

Consilium castitatis & continentie optimè colligunt Patres ex illo Matth. 19. cum dixissent Apostoli, Non expedit nubere? Respondit Christus, non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. & infra, sunt eunuchi, qui se castrauerunt, propter regnum cælorum; praterca dixit, qui potest capere capiat. Quæ omnia significant consilium, non præceptum, iuxta sensum Augustini sermone 61. de tempore, & Cypriani libro de habitu virginum. Hilarius in citatum locum, & ibidem Chrysostomus Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum, Beda, & Anselmus in eum locum, & posteriores alij, Epiphanius hæresi 58. S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum, de quo Bellarm. supra cap. 23.

Et potest etiam colligi ex illo Luca 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, iuxta sensum Patrum. Ita enim exponit Nissenus oratione de natiuitate Domini. Augustinus lib. de sancta virginitate cap. 4. Beda in caput 1. Luca. Anselm. lib. de excellentia virginis, cap. 4. Rupertus lib. 3. in Cantica. Bernard. sermon. 4. super Missus est, de quo potest legi Bellarminus loco citato cap. 22.

Alia, quæ hæretici tradunt in responsione ad hæc loca, refert, & refutat Bellarminus citatis capitulis, & leuioris momenti sunt, & contra doctrinam Sanctorum Patrum.

Potest etiam catholica doctrina de consilio castitatis confirmari ex his Scripturæ locis, ex quibus scribentes contra hæreticos colligunt, licitum esse votum castitatis.

Et probari potest ex illo Pauli 1. ad Timoth. 5. vbi dicit Apostolus, Adolescentiores viduas deuota; cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. vbi per primam fidem votum castitatis intelligunt Patres. Ita Concilium Carthaginense IV, canone 104. cui Concilio interfuerunt ducenti & quatuordecim Episcopi. Et idem docuerunt Patres Concilij Toletani IV. cap. 55. vbi interfuerunt septuaginta Episcopi.

Et ex Pontificibus Clemens lib. 3. constitutionum cap. 1. & 2. Innocentius I. in epistola 2. cap. 13. Gelasius I. in epistola 1. cap. 23. & multi Patres, ita Tertullianus in libro de monogamia, non procul à fine, Basilii libro de virginitate, parum vltra medium, Hieronymus lib. 1. in Iouinianum, & in caput 44. Ezechielis. Epiphanius hæresi 48. Augustinus libro de sancta virginitate, cap. 23. & libro de bono viduitatis cap. 8. & 9. in Psalm. 75. Fulgentius in epistola 1. & communiter interpretes huius loci, ex Græcis, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius: ex Latinis pseudo-Ambro-

sus, Primasius, Beda, Aymo, Sedulius, & Anselmus, & alij posteriores. Mirto friuolas hæreticorum expositiones, quas refert & refutat Bellarmin. loco citato cap. 24.

D V B I V M III.

Vtrum consilium obedientie colligatur ex Evangelio.

Pud Catholicos certum est consilium obedientie haberi in Evangelio, & colligunt Patres, ex illis verbis Christi, Vade & vende omnia qua habes, & sequere me, & expendunt pro consilio obedientie illa verba vltima, sequere me, & in hunc sensum exponunt communiter Patres, ita vt non sit ibi sermo de sola obedientia præceptorum, sed de obedientie consilio, quia, vt constat ex contextu, Christus hortabatur adolescentem illum ad perfectionem, & ita in omnibus communitariis religionis introducta est à principio obedientia, etiam ex voto, quod sine dubio originem habuit ex exemplo & doctrina Apostolorum, qui de consilio obedientie edocti fuerunt à Christo. legatur Basilii in constitutionibus monasticis cap. 22. Hieron. in epistola ad Eustochium, & in epistola ad Rusticum monachum. Sulpitius in dialogo de virtutibus S. Martini. August. lib. de moribus Ecclesie cap. 31. & in Psalm. 75. Gregorius homil. 20. in Ezechielem.

Illud notandum est generatim, quod locis citatis notauit Bellarminus, ita Christum docere consilia Evangelica, vt non tradiderit illa tanquam præcepta, in quo errarunt aliqui hæretici.

Deinde hætenus nos egimus de tribus consiliis Evangelicis, paupertatis, castitatis, & obedientie, vt ostenderemus Apostolos habuisse votum illorum, & ex eorum exemplo & doctrina manasse in homines fideles.

Sed hæretici contendunt prædicta vota non esse licita, & contra doctrinam traditam aliqua obijciunt. Vnum est ex locis Scripturæ, in quibus significatur bona opera voluntariè esse facienda, & non ex necessitate, iuxta illud Psalm. 53. voluntariè sacrificabo tibi, & 2. Corinth. 9. Non est tristitia, aut ex necessitate, quo modo etiam vtuntur Patres, Hieronymus in Iouinianum, ante medium. Prosper lib. 2. de vita contemplatiua, cap. vltimo. & alij multi frequenter, præsertim in citata loca.

Huius obiectioni fusè respondet Bellarmin. supra cap. 29. & breuiter dicendum est, in illis locis solum significari, Deo placere opera quæ fiunt cum lætitia sine coactione, quod planè conuenire potest his, quæ fiunt ex voto, & vt diximus in materia de voto, cum communi Doctorum catholicorum sensu, laudabilius est aliquid facere ex voto, quàm sine illo.

Alterum soler obijci desumptum ex locis, in quibus Scriptura hortatur homines ad matrimonium, 1. Corinth. 6. qui non se continent, nubat, & 1. ad Timotheum 5. volo iuniores nubere.

Sed respondendum est in his locis Apostolum exhortari homines ad matrimonium non absolute, sed vt cessent à peccatis incontinentie, qui in illis vexantur; & hoc modo sunt explicanda similia testimonia Scripturæ, vel Patrum. legatur Bellarm. cap. 20.

Tertiò obijciunt hæretici, obseruationem votorum esse donum Dei, quod Deus tribuit cui vult; ergo contra prudentiam est aliquid vouere, cuius impletio non est in nostra potestate; de hac obiectione

ctione fusè disputant aliqui contra hæreticos, & legatur Bellarm. supra cap. 21. Sed breuiter dicendum est verissimum esse, obseruationem rectam votorum esse donum Dei, sicut & honestam obseruationem præceptorum, & ad talem obseruationem votorum Deum semper concedere donum auxilij gratiæ sufficientis, sicut ad obseruationem præcepti, & tale auxilium nulli negant, ac proinde prudenter potest quis vouere, sicut & velle obseruare præcepta, licet interdum neget Deus auxilium congruum, & efficax gratiæ, sicut & respectu obseruationis præceptorum, de quo fusius in materia de gratia, & in materia de prædestinatione.

Alia plura obijciunt hæretici contra honestatem voti, quæ sigillatim examinantur à Doctoribus in materia de voto.

Incipit secunda pars Summæ Theologiæ.

DISPUTATIO XXVII.

POSITIVA, & MORALIS.

D V B I V M I.

Circa locum ad Hebræos 6. Non enim iniustus est Deus, &c. & quadam alia loca Scripturæ.

IRCA hunc locum difficultas est, an ex illo probetur reuiviscencia meritum, ex quo loco illam probant communiter Scholastici, & legi potest P. Suarez relectione de reuiviscencia meritum, & P. Vazquez in 3. p. tomo 4. ad quæst. 89. in art. 5. dub. 1. & 1. 2. disp. 221. & ego dixi de hac re in materia de charitate, & 2. 2. tom. 1. disp. 69.

Hic locus ex professò à nobis explicandus est, eo quod aliqui recentiores putant ex illo loco non probari reuiviscencia meritum in sensu Scholasticorum.

Et primò, aliqui existimantur Paulum ibi loqui de operibus factis ab Hebræis in statu peccati mortalis, & secundum hunc sensum non potest ex illo loco probari reuiviscencia meritum, quia opera facta in statu peccati mortalis, non sunt meritoria vitæ æternæ, neque possunt reuiviscere ad tale meritum, & hunc sensum fusè refutat P. Suarez. relect. citata disp. 1. habetur como opusculorum.

Sed hic sensus est contra communem explicationem interpretum, ac proinde non est admittendus.

Alij tamen ita explicant illum locum, vt dicant Hebræos fecisse illa opera in statu gratiæ, tamen post illa non fuisse lapsos in peccatum mortale, ita Caietanus in eum locum, & recentiores aliqui.

Sed communior expositio est Paulum loqui de operibus factis in statu gratiæ, & de Hebræis, qui postea in peccatum mortiferum lapsi sunt. Ita Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus. Glossa ordinaria, & interlinealis, S. Thomas & pseudo-Anselmus, & recentiores alij in eum locum, P. Suarez, & P. Vazq. P. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 6. punct. 3. quod infra explicabitur.

Sed non desunt recentiores aliqui existimantes, Paulum planè loqui de operibus factis in statu gratiæ, ex illo tamen loco non posse probari reuiviscencia meritum in sensu Scholasticorum, quorum fundamentum infra adducetur.

P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

In hoc dubio primò mihi placet Paulum loqui de operibus factis in statu gratiæ, qui est communis sensus Patrum. Secundò existimo ex illo loco posse probari reuiviscencia meritum per subsequenter iustificationem, quod præter citatos Patres sensit Concilium Tridentinum sessione 6. c. 16. & contextus ipse satis indicat Hebræos lapsos fuisse, cum enim dixisset Paulus impossibile esse, hoc est, valde difficile, illos qui semel sunt illuminati, iterum renouari per poenitentiam, subiunxit statim, Confidimus autem de vobis, meliora, & vicina salutis; quasi dicat, confidimus de vestra poenitentia, & addit, non enim iniustus est Deus, &c. & quod loquatur Paulus de his qui lapsi fuerant, supponunt Patres illi qui putant Paulum docere post Baptismum susceptum, impossibile esse renouari per alium Baptismum. legatur P. Vazquez 1. p. disput. 97. cap. 1. & 1. 2. disput. citata, cap. 2. P. Suarez supra.

Et explicari amplius potest ex Concil. Trident. sessione 6. cap. 16. vbi ait. Hac igitur ratione iustificationis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba, abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis, in Domino, non enim iniustus est Deus vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionem quam ostendistis in nomine ipsius. hæc Concilium. Vbi consideratè dixerunt Patres, siue perpetuò conseruauerint iustitiam, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba, & nullius esset considerationis dicere, siue conseruauerint iustitiam, siue amissam recuperauerint, nisi aliquo modo haberetur ratio præteritorum operum, quæ per peccatum mortificata fuerunt, pro his enim, quæ nunquam peccato impedita sunt, nullius est momenti illa distinctio. Tunc etiam Concilium dixit proponenda esse illa Apostoli verba 1. Corinthior. 15. Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino. & vt etiam ostenderet, habendam esse rationem operum antiquorum in his, qui iustitiam amiserunt, inquit proponenda esse illa verba ad Hebræos 6. non enim iniustus est Dominus, &c. Meritò ergo ex illo loco ad Hebræos 6. probarunt Scholastici reuiviscencia meritum, & eam doctrinam sequuti sunt Patres Concilij Tridentini.

Notandum autem est quod notabam locis citatis, non esse admittendam sententiam quam docuit Bañes in materia de charitate, asserens merita non reuiviscere ad præmium essentiale, quæ est opinio digna grauissima censura.

Sed contendunt aliqui, Paulum in citato loco ad Hebræos 6. non loqui de reuiviscencia meritum, sed hortari Hebræos ad confidentiam, & perseverantiam in bono statu, quia dixerat, confidimus de vobis meliora, & vicina salutis, & versu 11. eiusdem capituli, & idem colligitur ex versu 12. eiusdem capituli. Idem videtur intendere Apostolus, & cap. 10. versu 34. vbi cum laudans Hebræos dixit, nolite itaque amittere confidentiam vestram, quibus verbis, & aliis similibus videtur Paulus hortari Hebræos, non ad respiscencia, sed ad perseverantiam in bono statu.

Sed, vt diximus, communis Patrum sensus est, Paulum loqui ad eos, qui lapsi fuerant, & eos hortari ad resurgendum à peccatis, & recuperandum statum prioris iustitiæ ex gratia Dei, & ad confidentiam remunerationis præteritorum operum, quæ facta sunt in statu iustitiæ si ad talem statum resurgant, & in gratia mortui fuerint, vnde contrarium

non satis probat Cornelius in citatum caput ad A
Hebraeos 6. & alij recentiores,

Sed obiiciunt contra communem sensum Patrum & Scholasticorum, Paulum in citato loco loqui ad omnes Hebræos, & tamen difficile est omnēs illos lapsos fuisse in peccatum, ac proinde hortari eos ad resurgendum à peccato, & ad confidentiam de præmio illorum operum, quæ per subsequenter iustificationem felici natiuitate resurgerent ad præmium essentiale, quod in priori statu iustitiæ meruerunt.

Sed respondendum est, non esse necessarium omnes omnino Hebræos fuisse lapsos, licet enim ad omnes scribat Paulus, potuit tamen illos solum exhortari ad penitentiam, qui lapsi fuerant, sicut solet etiam Christianus orator dum ad populum verba facit, exhortari enim solet omnes ad penitentiam, licet non omnes audientes sint in statu peccati mortalis.

Quæri verò potest, an post Concilium Tridentinum sit probabile negare ex citato cap. ad Hebraeos 6. probari reuiviscantiam meritorum, iuxta communem sensum Scholasticorum.

Et aliqui multum videntur reprehendere eos recentiores, qui post Concilium Tridentinum negant Paulum in citato cap. loqui cum Hebræis qui lapsi fuerant in peccatum.

Sed licet mihi sit multo probabilior sensus communior Patrum, & S. Thomæ, & aliorum Scholasticorum, quos retuli, propter ea quæ dixi, tamen explicatio Cornelij & quorundam aliorum, non debet iudicari digna graui aliqua censura, & licet Concilium Tridentinum multum faueat explanationi S. Thomæ, tamen non est iudicandum voluisse dampnare contrarium sensum, satis est dicere Concilium sequutum fuisse communiorum interpretum sensum, licet circa illum locum sint variæ explanationes, vt retulimus.

Item, vt docent Theologi in materia de locis Theologicis, & in materia de Concilijs, Concilia, vel Pontifices non semper vtuntur locis Scripturæ in sensu omnino certo, & literali, quando non tractant ex instituto de sensu loci Scripturæ in ordine ad doctrinam fidei, vel morum.

D V B I V M II.

An mereatur censuram expositio loci Iudicum 11. afferentium filiam Iephte non fuisse occisam à patre.

Agentes de voto sequuti sumus communem sententiam Patrum, qui dixerunt Iephte occidisse suam filiam, quem sensum secuti sunt Scholastici.

Alij verò dixerunt Iephte non occidisse filiam, priuando illam vita corporali, sed solum illam Deo obtulisse vt intra claustra conclusa viueret.

Difficultas verò in præsentia solum est, an hæc posterior opinio mereatur censuram aliquam, & multi putant quòd licet sit falsa, tamen non sit digna censura, & potest probari, quia illam sequuntur aliqui, nempe Lyra in cap. 11. Iudicum, sequutus aliquos Hebræos, & Vatablus ibi, Arias Montanus etiam ibidem, & P. Mariana 1. 6. versu 37. Vtleriùs potest explicari, quia, vt retulimus in materia de voto, qui illam opinionem sequuntur, retinent verba vulgatæ Latine, explicantes non de morte corporali, sed de ciuili, quòd fusè, & eruditè explicuit P. Azor tomo 1. lib. 11. cap. 14.

Deinde, quòd non mereatur censuram, videtur colligi ex eo, quòd licet viri docti illam opinionem retulerint & reserauerint; tamen nihil dicunt de censura, vt constat ex P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 6. sect. 3. & P. Vazquez tomo 1. in 3. part. disp. 124. cap. 5. & eodem modo alij prædictam expositionem improbarunt, tamen non dixerunt esse dignam censuram. Habet etiam hic sensus argumenta aliqua quæ retuli in materia de voto.

Non tamen desuerunt ante aliquot annos in Hispania qui expositionem Lyrani dicerent esse temerariam, eo quòd sit contra communem sensum Patrum, qui senserunt Iephte morte corporali occidisse filiam, ita August. quæst. super lib. Iudicum, & 1. de ciuit. cap. 20. & Ambros. 3. officio, cap. 128. Hieronymus indicat in cap. 7. Hieremie, & 2. contra Iouinian. Epiphanius hæresi 55. Chrysostr. homil. 14. ad populum, & homil. de Iephte. Origen. homil. 9. in Ioann. Tertullian. 3. contra Marcion. Iustin. 99. Nazianzen. oratione 12. Isidorus in allegorijs supra Scripturam, & de vita & morte Sanctorum. Beda lib. quæst. in librum Iudicum, cap. 7. Rupert. in lib. Iudicum cap. 12. Concil. Francofordien. in epistola ad Episcopos Hispanie cap. 8. Concil. Toletan. V I I. cap. 2. & ex Hebræis Iosephus 5. arripuit. cap. 12. & Philo lib. antiquitatum biblicarum, & communiter Scholastici 4. disp. 38. S. Thom. 2. 2. q. 88. & ibi interpretes, & frequentius communiterque interpretes Scripturæ in citatum cap. Iudicum. Anton. 2. part. tit. 11. cap. 1. §. 2. qui cum retulisset expositionem Lyrani, dixit non esse recedendum à communi sensu Patrum, propter quam causam etiam P. Azor supra noluit amplecti sententiam Lyrani.

Meum in hac re iudicium est. Primò retinendam esse lectionem Latinam vulgatam loci illius Iudicum 11. quia lectio Latina approbata est à Concilio Tridentino, de quo fusè disputauit 2. 2. tom. 1. agens de regulis orthodoxis, & de autoritate Latine vulgatæ.

Secundò, retenta lectione Latina vulgata mihi longè probabilior est communis sensus sanctorum Patrum, qui multum confirmatur ex Iosepho. nam cum esset Iudeus doctissimus, locum Iudicum explicuit de morte corporali filie Iephte: credibile autem est illum non ignorasse suæ gentis historiam.

Tertiò, ego non audeam discedere à communi sensu sanctorum Patrum, contra quos mihi non est probabilis expositio Lyrani: an verò mereatur illa grauem censuram, alijs relinquo iudicandum.

D V B I V M III.

De sensu loci Iacobi 1. Vir duplex animo inconstans est, &c.

In illo capite agebat Apostolus de fiducia requiritur ad orationem, de qua conditione simul, & de alijs egimus 2. 2. ad quæst. 84. In citato verò cap. dixerat Apostolus, *Qui indiget sapientia, postulet à Deo, &c. Postulet autem in fide, nihil hesitans*; & hoc exponit Apostolus, cum statim dicit, *Vir duplex animo, inconstans est*, qui enim petit cum hesitatione quasi duplici affectu (id est, actu animi) afficitur, quia partim credit, partim dubitat, cum enim petit, planè credit Deum posse illud dare, & cum hæsitat, aliqualem habet dubitationem, vel expressam, vel virtualem, & ita exposuit citata verba, *vir duplex animo*, Clemens Romanus lib. 7. c. 12. facta expressa interrogatione de explicatione horum verborum; & communiter interpretes, speciatim P. Mariana, & P. Sà, & aliqui recentiores nostra Societatis.

Et

Et hoc sensu exponit Theophylactus illud 1. Corinthior. 13. *Si habuero omnem fidem*, id est, integram, sinceram, & sine vlla hesitatione, & eodem modo S. Thom. ibi lect. 1. Et adducit locum Matthæi, *Si habueritis fidem, & non hesitaueritis*. Et de hac fide intelligit Chrysostr. homil. 58. in Mattheum, qui expressè explicat de fide sine hesitatione; id est, quæ omnem excludat formidinem; *si habueritis fidem sicut granum sinapis*; & Theophylactus in eadem verba Abulensis in illud caput quæst. 166. Et sic possunt explicari familia loca, & doctrina est obseruanda pro materia de fide miraculorum, & de fiducia requisita ad orationem, de qua dixi in materia de fide, vbi explicui, an distinguatur à fide Catholica? & an addat iudicium aliquod particulare. legatur P. Vazquez 1. 2. disp. 210. cap. 4. & in caput 11. epistola ad Hebræos.

De alijs verbis Iacobi cap. 2. quibus ostendit non ex sola fide iustificari hominem, diximus ex instituto 2. 2. tomo 1. disp. 24. dub. 5.

Alia sunt verba Iacobi cap. 2. quæ pertinent ad peccatum acceptionis personarum, quæ explicui 2. 2. tomo 2. disp. 21. dubio 1. Solummodo occurrit addendum circa illa verba, *habens anulum aureum in veste candida*, explicationem quam ibi retuli ex Baronio de annulo pro fibula aurea, traditam etiam esse à Patre Sà in eum locum Iacobi, & ab alijs posterioribus.

D V B I V M IV.

De sensu illius loci Luca 17. Regnum Dei intra vos est.

Hunc locum explicat Beda ibi de Christo habitante per fidem in cordibus nostris, iuxta illud Pauli, habitare Christum per fidem in cordibus nostris, quòd intelligitur de fide viua.

Secundò Chrysostr. citatus à S. Thoma in catena, ibi, explicat de Christo habitante in cordibus nostris per participationem gratiæ; per quam ipse tanquam Rex regnat in animabus iustis, & regnum eius legèque illius charitatis sunt & amoris, & ideo sponsa, Cantic. 2. appellauit Regem sponsum quando introduxit illam in cellam vinariam, & priuati Principum, hoc est, qui ab illo specialiter diliguntur, sunt qui in secreta Regum cubicula ingrediuntur, & sunt qui quasi Reges gubernant, & ideo in Apocalypsi dixerunt sancti, fecisti nos Deo nostro reges, Græcè habetur, *fecisti nos Deo nostro Reges*, nempe per participationem & gratiam.

Tertiò Eucherius quætionibus super Lucam exponit, Christum regnare in nobis per meritum, & ponderandum est, meritum verbum esse militare pugnae & agonis, iuxta Patres, & Scholasticos. Et hoc potest potiori ratione dici, quando per merita & bona opera iustorum Christus introducit & formatur in cordibus aliorum, exemplo, doctrina & prædicatione.

Quartò Cassianus collatione 1. cap. 13. explicat regnum Dei intra nos esse, per cognitionem perfectissimam, quam Deus communicat iustis amicis suis necessariam ad bonum regimen propriæ animæ, & aliarum animarum.

Quintò Nazianzen. citatus à S. Thoma in catena in locum citatum Luca, *regnum Dei intra nos esse laetitiam, hilarem enim datorem diligit Deus*, iuxta Paulum, & ad gubernandas animas maximè necessaria est affabilis & lætus vultus gubernantis, & modus contrarius valde nociuus regimini animarum, sicut & regimini politici ciuium.

Sextò Nissenus lib. de Beatitudinibus, & de virginitate cap. 12. Regnum Dei intra nos est per imaginem Dei, ad quam facti sumus, quòd potest explicari exemplo priuati, (vt aiunt, id est, valde familiaris) apud Regem, qui dicitur portare Regem in corpore suo, & iustos alloquens dixit Paulus Corinth. 6. *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro*. Hispanè significantissimè dicitur de speciali Regis amico, *vrae vn Reyn el cuerpo*.

Et septimò explicatur de iusto, qui habet satis cognitum & perspectum spiritum Dei ad executionem voluntatis illius, & ideo Germanus Patriarcha Constantinopolit. in expositione orationis Dominicæ dixit loco illorum verborum Luca, *Regnum Dei intra vos est, Spiritus sanctus intra vos est*, quasi dicitur, *abeyste bebido à Dios el espíritu*, & huic consonat quòd Nissenus in fragmentis relatis tomo 3. Bibliotheca colum. 494. circa illud, *Adueniat regnum tuum, testatur antiquitus aliquos codices Græcos legere, adueniat Spiritus tuus*.

Et quia cum prædicto Spiritu semper est Christus, ideo explicat S. Nilus de oratione cap. 55. regnum Dei intra vos est, id est, Christus, per participationem gratiæ, quæ omnes explicationes valde vtilis sunt ad morales sensus, & doctrinam animarum.

Tamen literalis sensus est Christum venisse, & versari intra Iudæos, vt communiter exponunt interpretes valde docti, & suadet contextus; interrogauerant enim Iudæi, quando venturum erat regnum Dei? & respondit Christus, *Regnum Dei intra vos est*, quasi diceret, iam venit, & hic locus sic explicatus iuuat ad probandum contra Iudæos, Messiam venisse.

D V B I V M V.

De sensu illorum verborum Pauli 2. ad Timotheum ult. Ministerium tuum imple, &c.

Hunc locum exponit S. Thom. ibi de obligatione iuuandi proximos verbo, exemplo, doctrina, & vita, iuxta illud Christi, *qui fecerit, & docuerit*, & aliàs sola vita, vel sola doctrina non impletur ministerium.

Claudius ibi exponit necessarium esse ad implendum ministerium non solum docere verbo & exemplo, sed cum perseverantia per multum temporis, donec doctrinæ semen in cordibus audientium fructus ferat abundantes & felices, indiuisisque inhæreant, vt non facile deficiant.

Theophylactus addit ad implendum ministerium perfectè, necessariam esse patientiam ad sustinendum malum, pro bono officio, & eodem sensu exponit Chrysostr. & eo perfectius implebitur ministerium, quo perfectior fuerit patientiæ gradus; & in hunc sensum rectè quadrat illud Sapient. 10. *Compleuit labores illius*, magnum enim complementum est perfectæ doctrinæ, & vitæ patientiæ perfectio, non solum quæ necessaria est ad perseverandum in bonis & difficilibus operibus, sed quæ requiritur ad ferendum malum pro bono, & iniuriam pro beneficio, præsertim, si non solum sit patientia cum quiete, & pace animi, sed etiam cum gaudio.

Ministerium autem esse plenum, intelligi potest à contrario, iuxta illud Apocalypsis, *Non inuenio opera sua plena*, explicat S. Ambros. ibi, quia deficit plenitudo charitatis, quæ est dilectio, iuxta Paulum.

Item quia deficit recta intentio, vt explicat An- sberius. Ex quo fit vterius, quod docuit Rupertus, nempe talia opera, sine recta intentione facta, non deseruiant ad remissionem peccatorum. Item oritur id quod dixit Primasius, ex operibus ita factis non sequi fructum in operante, vel in aliis, & ex his defectibus deficit plenitudo ministerij, & licet appareant opera alicuius momenti, tamen reuera nullius sunt in conspectu Dei, & operans audit illud Isaia, *Expectauit vt faceret vinas, & fecit labruscas.* & Hieremias 2. *Quomodo conuersa est vitis aliena.* Hispanè, *pan-pana loca, parra vastarda,* quæ sine vilo fructu luxuriat in folia viridantia.

Ex his omnibus satis constat quomodo sunt intelligenda verba Pauli, *ministerium tuum imple,* in sensu literalis, qui moralis etiam est.

D V B I V M VI.

De sensu illius loci Apocalypsis 2. Dabo illis stellam matutinam, &c.

In his verbis continetur promissio Christi facta humilibus, oportetque explicare, quid intelligatur per stellam matutinam. Et primò Andreas Crenel, & Aretas ibi explicant, ita vt Christus promittat humilibus victoriam contra demonem, qui Lucifer dicitur, & cecidisse, Isaia 14. *quomodo cecidisti Lucifer.*

Secundò explicat Carthusianus, de Angelo custode, quia *Angelus* in Scriptura solet significari nomine stellæ, & ita exponit Dionysius Carthusianus.

Tertiò alij explicant ita vt per stellam matutinam intelligatur Beatissima Virgo, quæ specialiter diligit humiles, & ab Ecclesia & Patribus vocatur stella matutina.

Alij per stellam matutinam intelligunt donum scientiæ, qua illuminatur intellectus humilium, ita Ioachimus: deinde per stellam matutinam intelligitur communiter ab interpretibus Christus, qui dicit de seipso Apocalypsi ultimo, *Ego sum stella splendida & matutina,* & iste videtur sensus literalis, & communiter magis receptus, & secundum omnes hos sensus rectè intelligitur illud 1. Petri 5. *Humilibus autem dat gratiam;* & illud, *reuelasti ea paruulis,* item illud, *qui se humiliat, exaltabitur.*

Nec desunt qui per stellam matutinam intelligant Ioannem Baptistam, qui ab aliquibus dicitur stella matutina, quia prænuñciavit aduentum Christi vt Solis,

DISPUTATIO XXVIII.

MORALIS, THEOLOGICA, & PHILOSOPHICA.

Circa cognitionem sensitivam Christi.

D V B I V M I.

An potentia sensitiva decipiatur circa sensibile.

NON disputamus modò, an sit veritas formalis in sensu, sufficit supponere, sensum per suam actionem posse conformari obiecto.

Prima sententia fuit Academicæ, asserentium, sensum omnes certum iudicium habere nullum, quos in eiusmodi Academicis elegantè refel-

lit Tullius & Tertullianus *lib. de anima, cap. de quinque sensibus.*

Secunda sententia fuit Epicuræ, dicentium sensum falli non posse in suo iudicio, contra quos Tullius *lib. de anima,* & Augustus *8. de ciuitate cap. 7.* rationabiliores verò sententias Philosopherum in discursu dubij expendemus.

Primò supponendum est, si comparemus actum sentiendi cum potentia prout in formata specie, nunquam est difformitas inter actum & potentiam eliciens. Ratio est euidens, quia semper cognitio in actu assimilatur potentia cognoscitiua, prout in actu primo, & ideo Albertus *tract. 3. cap. 5.* & Apollin. *quest. 13.* docuerunt nunquam in sensu esse falsitatem, quia semper est prædicta conformitas. Verum tamen imperfectè rem explicauerunt, nec enim sensus dicitur deceptus, quia sit actus secundus difformis actui secundo, sed quia difformis est obiecto secundum se, sicut constat in falsitate intellectus, quæ consistit in difformitate actus cum obiecto.

Pro explicatione dico, sensus internus falli nequit circa rationem communem proprii obiecti. Probatur, quia visus non potest percipere nisi colorem, v. g. neque ex suo modo cognitionis potest iudicare intellectus coloratum non esse coloratum, aut esse sonum, vel obiectum alterius potentia, quia ab obiecto alterius sensus non immutatur, vt experientia constat, docentque Philosopherum loco citato.

Rationem huius attingit D. Thom. *1. part. quest. 85. art. 6* quæ doctrina vera est respectu alicuius sensibilis communis, quia sicut non potest percipere visus nisi proprium obiectum, ita non potest percipere rem nisi extensam, & vt docet experientia, non potest iudicare ex suo modo cognitionis, remque percipit esse inextensam: simile exemplum esse potest de figura.

Ex quo fit, vt vera esse non possit doctrina aliquorum asserentium, sensum decipi non posse circa rationem communem proprii obiecti, bene tamen circa rationem communem, cuiuslibet sensibilis communis, hæc enim differentia vniuersalis est, vt constat.

Circa motum verò, vel quietem fallitur interdum sensus, quia videt rem reuera motam, quasi reuera quiesceret, & tunc reuera fallitur circa rationem communem præsentia, imò, vt constat ex dicendis, aliquando, in rigore loquendo, dici non potest quòd fallatur circa cognitionem rei motæ vt quiescentis. Neque ob id nego posse aliquando contingere difformitatem inter actum sensationis, & sensibile commune, nam aliquando res visa apparet in duobus locis, cum tamen reuera tantum sit in vno.

Secundò tamen dico, circa sensibilia communia & propria potest aliquando contingere talis sensatio, vt intellectus sequutus sensationem iudicet obiectum sensatum aliud esse quàm sit, scilicet quantum ad rationem proprii sensibilis, vel communis, hoc totum experientia constat, cum res videtur à loco maxime distante, & sensationes has falsas vocant autores hoc loco, forsitan quia causaliter inde sequatur falsitas intellectus aliquando, absolute tamen in re non existimo esse formalem difformitatem inter has sensationes & obiecta sua, quia quoties est cognitio circa idem obiectum sensibile, hoc tantum differens ab alia quòd vna sit à loco propinquiori, alia à loco magis distante, semper est eiusdem speciei, & ipsa species causata ab obiecto. Similiter licet vna sit alia perfectior, semper tamen est conformitas in obiecto.

Et

Et circa hunc modum deceptionis contingit aliquando facile & distinctè percipere colorem rei, & non ita facile motum, vel quietem, & iuxta hunc sensum intelligo Aristotelem *2. lib. de anima, textu 63. & 64. & textu 161.* iuxta diuisionem quorundam, scilicet secundum aliorum diuisionem *lib. 3. de anima cap. 3.*

Alia verò explicationes Aristotelis distinguuntis potentiam respectu sensibilis proprii, vel communis quoad deceptionem, neque in se se verè sunt, vt constare potest ex dictis, nec videntur intentæ ab Aristotel. legatur Toletus *2. de anima quest. 13.* nonnulla alia quæ de sensibus externis in communi poterant disputari, differo in commodiorem locum.

D V B I V M II.

An species eiusdem obiecti semper sit eiusdem rationis in quolibet loco.

Occasionem huius vnus mihi tribuit Fonsæca, qui *1. Metaphys. cap. 2. quest. 7. sect. 8.* affirmat non esse improbabile asserere, esse diuersam speciem sensibilem, qua Socrates cognoscatur, aliquando vt quoddam animal, aliquando vt quidam homo.

Verum vt rem explicemus, notandum est, quòd in sensu externo cognoscere aliquid vt corpus, vel vt animal, solum est cognoscere accidentia propria huius, vel illius prædicati, quia sensus non terminatur ad substantiam.

Secundò addendum est, quòd si idem obiectum videatur, semper est species eiusdem essentia, quia obiectum illud producit similitudinem sui naturaliter diffusam per totum medium; ergo seruata identitate obiecti, & ipsius obiecti necessariò dicendum est speciem causatam ab illo, esse eiusdem rationis magis, vel minus intensam qua cognoscatur perfectius, vel imperfectius.

Vnde doctrina Fonsæca, in variato, & obiecto viso nullo modo habet probabilitatem, quòd si variaretur in obiecto modus aliquis, tunc proportionaliter posset variari in specie, vnde quoties videtur albedo, siue in loco distante, siue in remotissimo, semper videtur per speciem eiusdem rationis inæqualiter intensam.

Declarari autem potest amplius, quia omne agens naturale in variata ratione agendi, & persecrante eadem dispositione passi semper facit effectum eiusdem rationis, quamuis magis, vel minus intensum; ergo à simili.

Declaratur secundò, quia albedo remissa in parte sibi proxima producit speciem remissam, quam tamen albedo intensissima posset producere in remotissimo loco, vt etiam contingit in aliis agentibus, proportione seruata.

Ex quo etiam consequenter dicendum est, actum causatum ab eadem specie magis, vel minus intensa, esse eiusdem rationis, quia non habet vnde distinguatur specie, cum omnino idem sit specie, eademque potentia, idemque specificus modus tendendi, vnde non placet quòd de actibus sumit videntur Fonsæca *suprà,* videlicet esse diuersam visionem, secundum essentiam illam, qua cognoscitur Petrus à longa distantia tantum vt taliter, & qua cognoscitur vt homo, quia hoc tantum potest provenire intra latitudinem eiusdem visionis essentialiter solum ex perfectiori, vel imperfectiori representatione eorundem accidentium figuræ, v. g. vel

A coloris, & ob hanc doctrinam occurrit necessariò explicandum hoc loco.

D V B I V M III.

Quomodo in visu contingat deceptio.

Ratio dubij sumitur ex dictis, quia si semper species est eiusdem rationis cum quauis specie obiecti eiusdem, & actus semper proportionatur speciei, non videtur qua ratione possit intelligi inter actum & obiectum aliqua difformitas, qualis inueniri potest in simplici apprehensione obiecti.

Supponendum enim est id quod cum D. Thoma *1. part. quest. 17. art. 2.* communiter supponunt eius discipuli alijque Philosopherum agentes de veritate intellectus, non posse esse in sensu veritatem, vel per modum iudicij, sicut reperitur in secunda operatione intellectus, neque per modum actus reflexi quo cognoscatur conformitas inter priorem actum & obiectum solum: ergo restat per se esse falsitatem in sensu per deformitatem cum obiecto in representando.

Et si sermo sit de deformitate cum proprio sensibili, existimo omnino verum, nullo modo esse hanc difformitatem, quia nullum obiectum mouet visum, nisi per propriam speciem, vnde etiam à longissima distantia imperfectè videatur albedo, semper tamen videtur albedo, quamuis imperfectè, quia videtur per imperfectam similitudinem, vnde si intellectus iudicet videri alium colorem, malus est iudex, vt dixit Augustinus, *loco infra citando,* & non habet malum internuntium, id est, ipse intellectus fallitur sensus, vnde nequaquam, neque enim quauis imperfecta cognitio deformis est obiecto, vt constat in apprehensione vnus solius prædicati essentia habentis plura; neque enim dicitur falsa hæc conceptio; quamuis non sit omnium prædicatarum: ergo multo minus dicitur falsa imperfecta cognitio, quæ enim eo nomine dicitur imperfecta; quia ex modo tendendi diuidat indiuisibilia prædicata simplicia apprehensione, sed tantum, quia licet tendat in totum obiectum, nihilque distinguar indistinctum, tamen imperfectè ferrur ex modo suo tendendi in totum obiectum, vt contingit in visione albedinis à longa distantia.

Et ideo concludo in visione proprii sensibilis tantum esse causalem, aut (vt veriùs dicamus) occasionalem falsitatem respectu intellectus, qualis est etiam ea, quæ potest contingere non ex solo vnico actu, sed ex duobus, vel pluribus, quibus cognoscuntur plura obiecta permixtim, sicut cum quis per vitreum viride aspicit albedinem, contingit decipi intellectum dum iudicat quidquid videtur esse colorem viridem.

Circa sensibile verò commune eadem est ratio dubitandi, quia etiam hoc sensibile habet ex natura sua producere similitudinem sui, neque aliquod aliud obiectum potest ex natura rei producere euentam similitudinem, alienamque alterius obiecti, vt ex his quæ fuscè diximus specibus satis constat.

Vnde acutè (vt assolent) Augustus, *lib. de vera religione cap. 33. tomo 1.* affirmat oculum non falli in perceptione baculi fracti secundum apparentiam. Verba Augustini hæc sunt, Corporea species non mentitur, quia nullam habet voluntatem; si verò etiam non putetur esse quod non est, nec fallit, sed ne ipsi quidem oculi fallunt, non enim possunt renuñciare animo, nisi affectionem suam, quòd si non tantum ipsi, sed omnis corporis sensus ita renuñ-

ciant,

ciant, vt afficiuntur, quid ab eis amplius exigere A debemus ignoro.

Addit, (quasi tacite obiectioni respondens) si quis remum frangi in aqua opinatur, & cum inde auferatur, integrari, non malum haber nuntiatum, sed malus est iudex, vnde concludit, quare oculus rectè videt.

Quæ verba me cogunt asserere solutionem D. Thomæ esse contra mentem Augustini 1. part. *quæst.* 17. art. 2. asserit enim D. Thomas Augustinum tantum concedere non esse deceptionem in intellectu quatenus percipit visum sentire aliquid, nec quantum ad hoc sensum decipere intellectum, decipi tamen sensum dum percipit rem aliter quam fit; sed manifestè pugnat hæc solutio cum verbis Augustini. nam in iudicio quo quis opinatur, lignum frangi in aqua, affirmat intellectum malum ea iudicem visum, vnde non esse malum nuntiatum, ideòque concludit August. oculus rectè videre, quæ doctrina eo sensu accipienda est, vt velit August. semper vti his actibus, obiectum ipsum, siue sit sensibile proprium, seu commune, causare speciem, & terminare actum, & quantum ad hoc non posse esse formalem difformitatem, quamuis occasionalis esse possit.

Tradita etiam est hæc sententia ab Anselmo *diologo de veritate cap. 6.* his verbis. Non mihi videtur hæc veritas, vel falsitas in sensibus esse, sed in operatione, ipse namque sensus exterior si fallit, non illi mentitur exterior.

Et paulo inferius, cum explicuisset qua ratione eueniat, vt cum per rubicundum vitrum, res alterius coloris inspicimus, cunctæ nobis appareant rubicundo colore delibata: subdit, qui ergo hoc nescit, putat visum communicare hoc.

Addendum tamen est speciale aliquid esse circa obiectum hoc, quod dicitur sensibile commune, scilicet ex reflexione aliqua oriri, vt quamuis repræsentetur eadem præsentia, tamen ex ratione indiuiduali speciei, repræsentetur quasi in diuerso situ, vel quasi ex auersa facie faciei obiecti, vt constat quando in speculo quis videt propriam faciem, certum enim est non videri faciem propriam, per speciem quæ oritur à facie, & tendit in speculum, quia hæc antequam speculum esset ibi, poterat esse diffusa per totum medium; agnoscitur ergo facies per speciem refractam in speculo, quæ ipsam faciem quasi ex opposito repræsentat.

Vnde, quamuis hæc species refracta in speculo non videatur, sed obiectum ipsum, cuius est species, tamen reuera obiectum repræsentatur quasi ex opposita facie.

Ex qua doctrina nonnullæ experientia possunt explicari, & propter hoc Toletus 2. *de anima quæst. vltima* ait, aliquem errorem esse in visione speculi, & ideo sapientes quidam antiqui speculum hieroglyphicum falsitatis effecerunt, vt Pierius refert *lib. 42.* de speculo agens, ferè in vltimis lineis, licet enim in speculo appareat rei similitudo, tamen quæ laua sunt, dextera referuntur.

Et iuxta hanc rationem nonnullæ aliæ contingunt refractiones specierum circa præsentiam obiecti, siue fiant in aliquo corpore intermedio, vt quando species baculi ita refrangitur, vt ex illa simul & specie baculi existentis, extra quam secundum aliquam partem causetur visio talis, vt si intellectus liberè iudicet, affirmet partes baculi, non esse in spatio omnino continuo, atque aded esse disunctas, siue contingat hæc refra-

ctio, vel diuersitas ex diuersa positione oculorum, vt quando ex eo res vna apparet tanquam in duobus sribus, quia superposito digito ita leuamus oculum, vt extrahamus illum à naturali positione.

Ex quibus concludo, etiam circa obiectum, quod est commune sensibile, non esse essentialem difformitatem in specie, vel actu, sed tantum ratione difformitatis indiuidualis speciei, ab obiecto quidem causata cum aliqua refractione; quare dixit meritò supra August. non posse essentialiter oculum pro sua natura videre remum in aqua. Et iuxta hanc doctrinam communiter loquendum est, atque assumendum in sensu esse falsitatem, sentiendum tamen, vt dixi, præsertim vbi cum subtilioribus sit disputatio.

Sed dicit aliquis ex doctrina proximè allata sequi, eiusdem obiecti esse duas species in eodem subiecto, nam cum quis se videt in speculo, fatemur esse in eadem linea recta duas species, quæ quasi ex diametro repræsentent idem obiectum. Ex alia verò parte videtur esse id quod supra docuimus, in eodem scilicet subiecto tantum esse eas species, quæ diuerso modo possunt informare, habent hunc diuersum modum, quoties repræsentant diuersum obiectum.

Verumtamen in hoc casu absolute dicendum est, has duas species esse totaliter diuersas, quia non possunt componere vnâ aliquam. Probatur, quoniam nec possunt componere vnâ continuitatem extensionis, petita ab obiecto, nam hæc continuitas tantum reperitur in partialibus speciebus repræsentantibus diuersas partes extensionis obiecti: at verò harum specierum, quælibet repræsentat totum obiectum; & simili ratiocinatione potest probari non esse vnâ continuitate subiecti, quia istarum quælibet est adæquarè in toto subiecto.

Et simili discursu probatur non esse vnâ speciem continuitate intensiois, & ratio à priori est, quia hæc duæ species, quæ in eadem speciem coalescunt, eodem modo procedunt, scilicet immediatè ab obiecto, vel per reflexionem, vnde constat verum esse quod supra docuimus, duas species solo numero differentes posse esse in eodem subiecto, & quamuis istæ species sint eiusdem obiecti, tamen ex eo possunt esse in eodem subiecto, quia ex differentia indiuiduali habent afficere potentiam modo diuerso, quia referunt illa ad obiectum idem, diuerso tamen modo. nam per vnâ speciem illarum, possum ego videre meam faciem in speculo, quando sum ex aduerso speculi, per alteram verò nequam, per quam tamen alius ex opposito videre potest meam faciem.

Ex hoc principio potest facile solui dubium quoddam de colore existente in duobus locis; de quo aliquando saltem negari non potest, quin habeat duas species sui in medio eodem, videlicet quando esset in locis, omnino oppositis per eandem lineam, vt probat ratiocinatio facta.

Neque tantum contendimus, ibi esse duos modos duarum præsentiarum, quod nemo negare potest, quia sunt ibi duæ præsentia, sed etiam contendimus sensibile proprium, licet vnum tantum sit, esse duas species, quod in sua doctrina concedent Caietani, & alij existimantes præsentiam & sensibile proprium indiuisibiliter repræsentari per eandem speciem, quia cum hic sint duo sensibilia communia, dici non potest esse eandem speciem

speciem indiuisibilem illius sensibilis proprii, & A duarum præsentiarum, quia sequeretur, quod ex quocunque loco videretur color vt existens in vno loco, videretur etiam prout existens in alio, quod tamen ex natura rei non potest debèri.

Et ratio potest sumi ex dictis, quia quilibet modus repræsentans præsentiam versùs vnâ partem, ex natura rei afficit speciem proprii sensibilis, repræsentantem illud versùs eandem. De his verò duabus speciebus loquendum est, sicut de duabus speciebus eiusdem obiecti repræsentantibus illud ex opposito.

Ex his verò quæ dixi facilè intelligitur ratio, eo quod visus videns eandem rem pluribus speciebus refractis in pluribus speculis, apprehendat illam pluribus actibus vt diuersas. Intelligitur etiam secunda ratio, ob quam licet visio facta per speciem refractam terminetur ad ipsum obiectum aliquando, possit apprehendere illud, vt motum, licet quiescat propter refractionem speciei in speculo moro.

Ex quo soluitur argumentum quoddam quod nonnulli huius ætatis contendunt visionem terminari ad speciem secundam esse repræsentatiuum, quia si ad ipsum, inquirunt, obiectum terminaretur, neque appareret vt plura obiecta, neque appareret obiectum vt motum, quando quiescit reuera, sed hæc omnia & similia ex dictis soluantur.

DUBIVM IV.

An in sensibus Christi fuerit deceptio, qualis esse solet in sensibus aliorum hominum.

Victoria relatus à Medina *loco statim citando*, non putabat inconueniens in sensibus Christi concedere deceptionem, & ipse Medina *quæst.* 15. art. 3. P. Suarez *diss.* 24. *sect.* 3. putant diuina virtute adiutum fuisse Christi sensum vt non deciperetur, & Tapia *quæst.* 16. art. 4. putat deceptionem sensus non fuisse in Christo, quia sensu præseruabatur ab errore per intellectum, & fieri posse quod dixit P. Suarez, mihi dubium non est.

Existimo tamen, sine hoc optimè intelligi posse, D in sensu Christi sensationem absque deceptione, & non est cur negemus Christi sensibus naturalem modum cognoscendi absque imperfectione deceptionis.

Pro cuius explanatione notandum est id quod supra docuimus, in sensibus non esse circa sensibile proprium deceptionem per difformitatem essentialem speciei cum obiecto, quod facilè intelligitur, quia species impressa oritur ab obiecto sensibili naturaliter: est ergo naturalis similitudo illius in quacunque distantia; est igitur semper in repræsentando similis obiecto, id est, quod illud repræsentat, & non aliud, licet in vna distantia minus perfectè quàm in alia, & idem est de quauis repræsentatione imperfecta ex alio accidenti, siue ex parte medij, siue ex parte potentia; ergo inter speciem sensibilem, & proprium sensibile non est difformitas essentialis, licet sit imperfecta repræsentatio; quod si species impressa non est diuisibilis obiecto, & expressa species euadat similis impressæ, non erit in sensatione difformitas essentialis cum obiecto.

Vnde mihi maximè placet opinio asserentium, in sensu non esse propriè veritatem, vel falsitatem, quam ex Aristotele, & aliis rectè probat P. Vazquez 1. part. *diss.* 75. qui cap. 2. ferè in fine docet, sensum dici falli & esse verum, nõ quia in eo sit veritas, vel falsitas propriè, sed quia est causa veri, vel falsi iudicij.

Ego verò potius appellarem opinionem, quàm causam veri, vel falsi iudicij, & eodem modo intelligendus est S. Thomas 1. part. *quæst.* 17. art. 2. dum concedit falsitatem in sensibus per accidens, propter rationem dictam, quia species impressa & expressa euadunt similes obiecto, & sensibili proprio, & idem est de sensibili communi, licet circa hoc interdum videatur difformitas aliqua inter speciem & obiectum, quando, v. g. ex reflexione fit, vt quasi in diuerso situ videatur repræsentare obiectum, vt scilicet quando ratione reflexionis in speculo apparere videtur obiectum quasi intra speculum, sed hanc nullus potest propriè appellare falsitatem, licet sapientes quidam antiqui speculum falsitatis Hieroglyphicum effecerint.

Et Tapia *suprà* dixit, non esse deceptionem, apparere minora, ea quæ distant.

Abulens *in caput* 13. *Genesis quæst.* 516. de Adamo in statu innocentia loquens, expressè docet propter nostram rationem in sensu imperfectam sensationem non esse deceptionem. Ratione etiam dispositionis medij solet baculus, v. g. apparere diuisus qui reuera non est, in quo etiam falsitas propriè non est, vt iam *suprà* docui.

Ex tradita ergo doctrina colligo, nullum esse inconueniens, concedere in sensibus Christi, sensationes quæ ex natura rei fieri solent à sensibilibus, quia illæ non sunt dissimiles essentialiter obiectis, nec falsæ formaliter, causaliter verò in Christo non potuerunt esse falsæ, quia non poterant causare falsum iudicium in intellectu, qui erat plenus sapientia, & veritate; nullum verò inconueniens videtur concedere interdum in sensibus Christi, sensationes minus perfectas, vel propter distantiam obiecti, vel propter aliam causam, nunquam tamen concedendum esse habuisse falsitatem in sensibus.

DISPUTATIO XXIX.

MORALIS, & POSITIVA.

DUBIVM I.

An ante Euangelium fuerit status religionis.

N hoc dubio quod grauissimum est, affirmant aliqui, & ad hoc ostendendum supponunt, ante Christum fuisse virtutes heroicas ex gratia Dei.

Secundò docent possibiles fuisse ante aduentum Christi virtutem castitatis, paupertatis, & obedientia, etiam ex gratia Dei.

Tertiò docent possibiles etiam fuisse prædictas virtutes voto confirmatas, quia ex gratia Dei etiam possibilia erant vota circa tales materias, nec potest ostendi aliqua implicatio, propter quam dicantur non fuisse possibilia talia vota.

Ex his colligunt reipsa fuisse talia vota in aliquibus antiqua legis, propter perfectionem illorum, propter quam ea vota conceduntur in Apostolis. Deinde probant ex sanctis Patribus, quia dicunt Eliam fuisse fundatorem vitæ monasticæ & Patrem Monachorum, & citant Dionysium Arcopag. *cap. 6. Ecclesiastica Hierarchia*, Philo *de vita contemplat.* Iosephus *cap. 12. & 72. speculi.* S. Ephrem *sermone ad monachum nouitium*, S. Basilii *in regulis suis disputatis cap. 22.* Gregorius Nyssenus *hom. 7. in Cantica.* Chryostom. *homil. 69. super Matth. & de virginitate cap. 79. & 80.* Ioannes Hierosolym. *sæpe in suo libro,* Cassianus

Cassianus multis in locis, & præcipue lib. 1. cap. 2. A S. Nilus in libro ascetico, Isidor. Pelusiota lib. 1. epist. 5. Theodoret. in hist. sanct. Patrum. Sozomenus lib. 1. hist. cap. 12. Eustachius in vita S. Emerici, Antioch. hom. 89. Simon Metaphr. in vita S. Pachon. Theophyl. cap. 1. in Lucam. Theodor. Balsamon super Photium tit. 3. cap. 3. Nicephor. Calixt. lib. 9. hist. cap. 14. Clemens apud Euseb. lib. 3. hist. cap. 32. Ambros. epistola ad Verzelum. Hieronym. epist. ad Paulin. Augustin. in Psalm. 132. Isid. lib. 2. offic. cap. 5. Petr. Damian. opusc. 15. cap. 2. Rupert. Cant. 4. Hug. Victor. sermone 72. Bern. ad fratres de monte Dei.

Citant etiam alios auctores, VValdens. in doctrina lib. 3. art. 1. cap. 4. Abulens. 4. Regum, cap. 1. quæst. 15. & 16. Lyran. & Caietan. 4. Regum cap. 5. Baron. anno 340. Bellarm. lib. de Monach. cap. 5. & 39. Galpar Sanchez 3. Regum 17. Anton. Ferdinan. de visione veter. Testam. in visione Elia. Salia. tomo 4. annalium anno 3124. num. 9. 10. & anno 3127. num. 23. & 26. & posset citare plures alios.

Item contendunt, ante Euangelium fuisse verum statum religionis, & probari potest, quia verisimile videtur in veteri lege fuisse votum paupertatis, quod potest explicari, quia si Philosophus aliquis propter solam rerum naturalium scientiam dimiserit diuitias, quanto magis propter amorem Dei in veteri lege verisimile est aliquos Sanctos contempnissse diuitias.

Deinde de voto obedientiæ potest probari, quia cum constet Essenos, & filios Prophetarum in communi congregatione vixisse, verisimile est emisissse votum obedientiæ ad ordinatum regimen eius communitatis. Et de castitate idem videtur credibile fuisse in aliquibus Sanctis veteris Testamenti, de quo diximus agentes de voto castitatis B. Virginis.

Sed contrariam sententiam, nempe ante legem euangelicam, non fuisse statum religionis quantum ad substantiam & perfectionem, docuit P. Suarez lib. 3. de religione cap. 1. tomo 3. & manifestè docuit P. Vazquez tom. 2. in 3. part. 124. cap. ultimo §. neque verò num. 95. & communiter hoc tempore Magistri nostræ Societatis, & viri docti in omnibus Ecclesiæ Academicis, qui vel hoc docuerunt expressè in publicis lectionibus, vel de hac cõtrouersia interrogati hanc sententiam sequuti sunt, & mihi constat contrariam opinionem vehementer displicuisse Magistris Theologiæ Complut. Adademix, tenent communiter Doctores, qui docent, hunc statum religionis perfectum institutum fuisse à Christo, de quo S. Thomas & interpretes eius 22. agentes de statu religionis, & legi potest P. Suarez. tomo 3. de religione lib. 3. cap. 1. & 2. & in hoc secundo capite multos citat asserentes hunc statum fuisse institutum à Christo, qui planè supponunt ante ipsum Christum non fuisse.

Notandum autem est Doctores aliquos significasse aliqualem modum religionis fuisse in veteri lege: sed nullus est ante hoc tempus, qui affirmet in veteri lege fuisse perfectum statum religionis quantum ad substantiam, sed quantum ad virtutes paupertatis, castitatis & obedientiæ fuisse in aliquibus personis.

Et potest explicari primò, quia si loquamur de votis solemnibus, sicut nunc sunt, nullum est probabile fundamentum ad dicendum, in veteri lege fuisse vota solemnia, quia non est vllum fundamentum ad dicendum fuisse votum castitatis quod redderet homines inhabiles ad matrimonium contrahendum.

Item dici non potest fuisse votum paupertatis

quod redderet hominem inhabilem ad dominium, vel vsum rerum, vel simpliciter, vel secundum quid. Quod satis explicant Pontifices, dum affirmant, solemnitatem introductam ab Ecclesiâ, per potestatem acceptam à Christo, de quo diximus in materia de voto. Et explicatur ampliùs, quia talis status quantum ad prædicta vota cum solemnitate externa cognita ab aliis sine fundamento diceretur fuisse in veteri lege; & si loquamur de solemnitate introducta ab Ecclesiâ, manifestum est non fuisse in veteri lege. Si autem loquamur secundum opinionem asserentium solemnitatem consistere in traditione, facta per votum Deo in manibus alicuius Prælati loco Dei, etiam dicendum est non fuisse, quia nullum est idoneum fundamentum ad hoc affirmandum. An verò in ea lege aliquis emiserit tria vota in occulto, & soli Deo cognita, non potest dici, quia nullum est idoneum fundamentum, & hic potest habere locum doctrina S. Thomæ 2.2. quæst. 184. art. 4. de statu hominis interno, vel externo.

Et hæc veritas magis constat ex solutione eorum, quæ ab vno, vel altero recentiore obiiciuntur, ad probandum, in veteri lege fuisse tria vota religionis, quæ in specie infra solentur.

Notandum autem est hoc loco, aliquem defendentem in veteri lege fuisse tria vota, ita respondere huic rationi factæ de solemnitate votorum, quæ modò est in Ecclesiâ, vt nihil dicant de illa, & de effectu illius in ordine ad matrimonia, & dominia rerum; quod tamen maximè viget & confirmat sententiam communem P. Suarez & aliorum.

Deinde P. Suarez cap. citato ad finem, docet quòd si sermo sit de tribus votis sine solemnitate, fortè aliquem in veteri lege illa emisissse, quamuis de nullo possit firmo fundamento affirmari. Et mihi placet communis sententia P. Suarez, & aliorum.

Pro cuius explanatione obiicienda sunt nonnulla. Primò possunt obiici Patres & auctores, qui appellant Eliam institutorem vitæ monasticæ; sed isti non loquuntur de statu religionis, confirmato per vota, sed solum de illo quantum ad virtutem, & externum aliquem cultum & modum viuendi, quod manifestè indicant, dum perfectionem status religiosi tribuunt Christo auctori, & institutori.

Vnde S. Thomas in caput 11. ad Hebræos, circa illud, egentes angustiati, &c. dixit his verbis significari à Paulo poenas & afflictiones voluntariè assumptas ab antiquis Patribus, ex fide, & illo verbo egentes, explicat indicari voluntariam paupertatem, quo præfigurabant (ait S. Thomas) statum perfectionis noui Testamenti; manifestè ergo S. Thom. sentit perfectionem status religiosi, solum fuisse præfiguratum in veteri Testamento, quod etiam docuit Hieronym. epistola 22. ad Eustochium, & Bernardus epistola ad fratres de monte Dei, pluresque alij Patres id frequentet significant, dum loquuntur de statu religionis instituto à Christo. legantur illi quos citat P. Suarez supra cap. 2.

Deinde secundò obiiciunt contra P. Suarez auctores aliquos nostræ Societatis. Et primò P. Canis. de corruptel. verbi Dei, cap. 2. Heribertum Rosboirum in annotatione ad vitam S. Paul. num. 4. & 5. Bellarmin. tomo 1. libro de monachis cap. 5. & 39. Salian. anno mundi 3124. num. 9. & 10. & anno 3139. num. 38. & 39. Galpar Sanchez lib. 3. Regum cap. 17. in princip. Anton. Ferdinand. visione 9. Gregor. de Valent. lib. de statu & votis religiosorum, cap. 2. & 22. disp. 10. quæst. 4. punct. 1. Ioann. Buseus opere de statibus, agens de Heremitis. Cornel. Genes. vers. 24. Gualteri. in Chronolog. 3. tabul. 6. Possuin. lib. 5. Biblioth. select. c. 49. Luisi. Alcazar Apoca

Apocalyp. 11. num. 3. P. Ojeda in reformat. Hispan. pro A immaculata Conceptio. Castro in prologomen. ad 12. Prophetas lib. 4. cap. 5. Maldonat. Mart. 8. Sed hi omnes planè loquuntur in sensu D. Thomæ supra citato in epistolam ad Hebræos, sicut & plures alij, vt constabit legenti, & ideo de his & similibus obiectiõibus curandum non est, præsertim cum sint hominis, qui in sua historia prophetica multa dixit, quæ damnata sunt à supremo Senatu Inquisitionis, & meritò multi viri docti indicauerunt totum ipsum librum esse prohibendum.

Sciendum autem est prædictum autorem refutare nonnulla quæ docuit P. Suarez, & vt notarunt viri pij & doctissimi in Hispania, non tam refutat illa rationibus, quam verbis contumeliosis, quibus ego respondere nolo, ne respondens similis ei fiam, præsertim quòd non deest nostræ Societatis insignes Magistri, qui ei respondeant, ne ipse sibi sapiens videatur, & speciatim multa notent, quæ licet non sint damnata à supremo Senatu S. Inquisitionis, parum tamen habent probabilitatis, & multum audaciæ.

Deinde obiiciunt, sufficiens fundamentum esse ad dicendum fuisse statum Religionis in veteri lege; quòd in illo fuerint virtutes insignes in aliquibus viris, ac proinde etiam est possibile, eas confirmasse voto; sed hoc parui momenti est, quia licet res fuerit possibilis, tamen nos contendimus sine fundamento dici de facto ita fuisse, imò contrarium satis esse certum ex doctrina Patrum, quando dicunt statum religionis institutum esse à Christo, quum doctrinam recepit semper Scholasticorum cœtus, quod ampliùs ex dicendis intelligetur.

D V B I V M II.

An qui in veteri lege referuntur seruasse castitatem, paupertatem, vel obedientiam, fecerint votum harum virtutum.

Certum videtur aliquos in veteri Testamento D seruasse castitatem, vt ex Hieronymo, & aliis retulimus, agentes de voto virginitatis Beatissimæ Virginis, & refert P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 6. sect. 3. & tomo 3. in 3. part. lib. 3. cap. 1. Docet autem P. Suarez non constare, ex certo aliquo principio illos emisissse votum castitatis, aut virginitatis. Addit secundò ultimo loco citato, non esse sufficiens fundamentum ad dicendum Eliam, aut filios Prophetarum emisissse tale votum, quòd cognoscerent perfectionem talis voti, quia tunc non erat virginitas in communi obseruantia, tum quia potius videbatur commendari fecunditas, & ita sine speciali reuelatione non facerent illud votum, sicut de Beata Virgine docent nonnulli Patres, vt diximus loco citato; præsertim quia vota de rebus difficillimis non videbantur tunc in vsu.

Sine idoneo ergo fundamento dicunt aliqui in veteri lege aliquos seruasse vitam religiosam cum tribus votis, & sicut diximus de castitate, ita de paupertate, & obedientia philosophandum est, & de aliquibus personis statim dicemus.

Interim obiici potest testimonium Isaia 56. vbi Dominus consolatur eunuchos, eisque promittit nomen sempiternum, quod non peribit; quod non de eunuchis corporalibus, sed de obseruantibus castitatem communiter intelligunt Patres & P. Luisi de Torres select. disp. Pars I I.

interpreses ibi. Respondetur aliquos ita intelligere hunc locum, vt explicent de obseruantibus castitatem, nihil tamen dicunt de voto: deinde licet admittamus ibi esse sermonem de obseruantibus castitatem per vorum, tamen non est necessarium dicere prophetiam illam implendam in veteri Testamento, sed in nouo, vt indicat Bellarm. lib. 2. de Monachis cap. 9. vbi cum Hieronymo eodem modo intelligit locum Sapientiæ 3. felix sperdo, &c.

Et P. Suarez supra cap. citato, vult sermonem esse generalem de omnibus obseruantibus castitatem, vel sine voto, vel cum illo.

Deinde docet P. Suarez, quòd licet Elias obseruauerit castitatem & paupertatem, tamen non constat certo testimonio fecisse votum castitatis, & paupertatis.

Item licet Elifæus seruauerit castitatem, & paupertatem, tamen non constat fecisse perpetuum votum illarum. Item licet dicatur Elifæus ministrasse Eliæ, tamen non constat hoc fecisse ex voto obedientiæ, & licet ex 3. Regum cap. 19. constet Elifæum relictis patre & matre sequutum fuisse Eliam, tamen quòd id fecerit ex voto, non colligitur: dici tamen potest in eo facto adumbratum fuisse perfectum religionis statum futurum in lege noua.

Sed potest obiici ex 4. Regum 2. vbi filij Prophetarum, post raptum Eliæ venientes adorauerunt Elifæum, quasi illi se subiicientes. Verum ex hoc loco non potest colligi efficaciter professio religiosa, vel votum obedientiæ, vt contendunt sine fundamento recentiores aliqui.

Secundò potest obiici ex cap. 6. 4. libri Regum, colligi filios Prophetarum in vna communitate habitasse cum Elifæo: sed bene responder P. Suarez non esse certum qualis fuerit modus ille viuendi, & an filij Prophetarum fuerint subiecti Eliæ, vel Elifæo in perpetuum, vel ad tempus. Secundò docet incertum fuisse an ex voto obedientiæ, vel ex contractu humano, vel solum ex voluntaria subiectione fuerint subiecti, vnde ex illo loco probari non potest filios Prophetarum fuisse verè, & propriè religiosos, licet ad tempus obseruauerint voluntariè paupertatem, vel obedientiam; & profus improbable est in prædicta congregatione filiorum Prophetarum fuisse statum religionis per vota solemnia, quod vnus, vel alter ex recentioribus docuit non sine temeritate.

Iuxta doctrinam traditam de filiis Prophetarum philosophari possumus de similibus congregationibus.

Et de Essenis, de quibus mentionem fecit Philo lib. de vita contemplativa, & Ioseph lib. 18. antiquitat. cap. 2. & lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. & legi potest P. Suarez cap. citato, qui eruditè ex Hieronymo & aliis de Essenis tractat, & dicit aliquos sensissse prædictos Essenos non habuisse rectam fidem, vt indicat Iosephus, & Epiphani. ibi citati à P. Suarez, & quòd non seruauerint paupertatem, indicat ex Iosepho lib. 18. antiquitat. cap. 2. ex Philone: sed de hoc nolo disputare, satis nobis sit quòd ibidem docet P. Suarez, de castitate & obedientia nihil posse certò affirmari, multo minus possumus affirmare illos fecisse votum perpetuum de his virtutibus, & vt dixi, omnino improbable est asserere hos fecisse vota solemnia.

Et P. Vazquez tomo 2. in 3. p. disp. 124. cap. 5. n. 88. in fine, docet quòd licet persona, quas reculerat D d cap. 2.

cap. 2. dicantur seruasse castitatem, tamen non dicuntur fecisse votum: retulerat autem inter eas personas etiam Essenos.

De Nazareis verò & Rechabitis rectè loquitur P. Suarez citato cap. & legi potest Baronius in apparatu ad Annales in principio tomo 1.

Ex dictis facillè etiam intelligitur in lege naturali ante legem veterem non fuisse statum religionis. legatur Suarez loco citato. Et quantum ad hoc de statu religionis non est audiendus Iacobus Bolduck libro 1. de Ecclesia ante legem, cap. 10.

Iuxta doctrinam traditam consequenter doctè & prudenter P. Suarez libro citato, cap. 3. tractans an status religionis perpetuè durauerit, dixit se non disputare de continuatione congregationis illius, quæ ab aliquibus dicitur fuisse religio in statu veteris legis, quia, vt iam ostendimus, certum non est fuisse statum religionis perfectum, imò longè probabilius est nullam communitatem illius, temporis fuisse veram religionem per tria vota perpetua, & in hoc sensu intelligenda sunt nonnulla alia quæ ibidem dicit, quæ vnus, vel alter recentior sinistrè interpretatur vt pugnet cum insigni Theologorum gigante.

Tribuitur enim Patri Suarior quòd neger absolute continuationem illius congregationis absolute per traditionem, quam tamen expressè concessit de congregatione illa qualicumque tomo 4. de religione, tractatu 9. libro 2. cap. 10. & confirmat ex Bullis septem Pontificum ibi relatis. Vnde in 3. tomo cap. citato, solum negat traditionem, ex qua probetur congregationem Eliæ fuisse perfectum statum religionis, & ita tomo 4. cap. citato, non retractat quod dixerat tomo 3. capite velato, vt vidit autor ille historix prophetice libro 3. cap. 31. num. 3.

DISPUTATIO XXX.

DVBIUM I.

De qualitate propositionum.

De hac materia dixi in prima parte selectarum: placet autem hic nonnulla notare pro his quæ dicemus in hac secunda parte de censura, & qualitate aliquarum propositionum.

Et prima propositio digna censura assignatur hæretica, quæ est contra principia fidei, de quo legantur quæ diximus loco citato, & quæ doctè aduertit P. Suarez tomo de fide, disp. 19. section. 2. §. 1. ergo inquirendum, vsque ad §. denique circa alium modum inclusions.

Deinde assignatur propositio erronea, & alij putant reipsa non distingui ab hæresi, alij putant propositionem erroneam esse quæ est proxima hæresi & contraria conclusioni theologicæ illatæ per legitimam consequentiam ex vna de fide, & altera euidenter nota de lumine naturali, de quo diximus disp. citata, & legi potest P. Suarez supra §. in secundo gradu, qui citat Canum, Cordubam, & Simancam.

Alia propositio dicitur sapiens hæresim, & generali ratione comprehendit erroneam, specialiter tamen dicitur illa quæ est contraria propositioni quæ colligitur ex principiis quæ probabiliter iudicantur de fide, vel quæ colligitur ex certis

A principiis de fide, licet consequentia non sit omnino certa, vel, vt dixi disputatione citata, alij putant propositionem sapientem hæresim esse illam, quæ habet speciem apparentem hæresis, & licet reipsa non sit hæresis, tamen ex circumstantiis materiæ & personæ prudenter indicatur esse proximam hæresi.

Vtcrius alia propositio dicitur temeraria, de qua dixi loco citato, & rectè de illa philosophatur P. Suarez supra, qui bene notat posse aliquando dici temerariam propositionem solum philosophicè, quia non est in materia fidei, aut morum, neque ad illam pertinet, neque ab ea pender.

Item de propositione scandalosa, iniuriosa, aut seditiosa, dixi disputatione citata, & bene P. Suarez cum aliis supra. Obseruandum deinde est quod sæpe docuimus, prædictas censuras posse cadere in propositiones, quibus alij damnant propositiones catholicas, vel quæ ex illis deducuntur certò, aut valde probabiliter, v. g. si propositionem multorum Theologorum valde probabilem quis appelleret temerariam, ipse in sua censura temerarius est, & idem de aliis, quod etiam obseruauit supra P. Suarez, & aique ad hos gradus, parum à principio, & ideo Pius V. & Gregorius XII. damnarunt aliquas propositiones Michaëlis Baij propter censuras, quibus notauit propositiones aliquorum Theologorum, vt explicuimus in materia de gratia, opusculo contra errores Michaëlis Baij.

DVBIUM II.

Quæ dicatur propositio probabilis.

Pro materia huius dubij videnda sunt quæ de opinione probabilis tradunt Doctores in materia de conscientia. Nauarrus in summa, cap. 23. à n. 285. Henricus quodlibet. 4. quæst. 33. Adrianus quodlibet. 2. Corduba lib. 1. quæst. 13. & 17. P. Vazquez 1. 2. d. 62. cap. 4. P. Azor lib. 2. institutionum moralium à cap. 9. & aliquid dicit P. Thomas Sanchez lib. 3. de matrimonio, d. 44. num. 2.

D Primò notandum est contra legem diuinam positiuam, vel naturalem non posse esse opinionem probabilem, licet interdum ex ignorantia possit quis excusari à peccato operans contra aliquam legem, de quo in peculiaribus materiis agendum est.

Secundò non potest esse opinio probabilis contra manifestam legem Pontificis, quia contra illum priuati Doctores non habent autoritatem, sed si sensus legis sit obscurus, poterunt esse diuersæ opiniones probabiles circa sensum legis. Ex quo fit vt antiquorum opinio quæ aliquando potuit esse, vel iudicari probabilis, non maneat cum ea probabilitate adueniente nouo decreto, vel lege Pontificis, imò fieri potest, vt maneat damnata per tale decretum Pontificis, etiamsi priori tempore habuerit aliquos Doctores.

Item non debet censeri opinio probabilis ex numero solum autorum, sed maximè considerandum est, an autores illi habeant aliquam rationem probabilem, vel testimonium aliquod probabile aliquorum Patrum. Et maximè considerandum est, an plures autores vnus prioris sequantur opinionem re non examinata, neque considerata ratione ex affectu solum tradendi opiniones plausibiles vulgò, & nimis laxas, quod hoc tempore frequenter contingit.

Vnde opinio quæ aliquando habuit plures autores

DVBIUM II.

An sit contra decreta Pontificum in hac materia de conceptione, asserere, quòd potest à Pontifice definiti vna pars huius controuersie.

A Liqui dicunt posse definiti, quòd Virgo habuerit peccatum originale. Alij docent, quòd pars contraria potest definiti, & dicendum, quòd expectandum est iudicium Pontificis.

DVBIUM III.

An possit definiti, quòd B. Virgo non habuerit debitum contrahendi peccatum originale.

A Liqui dicunt habuisse debitum; alij non habuisse. Sed in præsentis dubio non lego qui disputauerint.

Ego alibi dixi, B. Virginem habuisse debitum contrahendi peccatum originale, & oppositum esse falsum, & ita existimo definiti non posse esse falsum placitum, neque esse vllum firmum fundamentum ad contrarium dicendum, imò multi putant temerarium esse asserere prædictam propositionem posse definiti.

DVBIUM IV.

An sit probabile placitum asserentium, esse præceptum suscipiendi Sacramentum extreme unctionis in periculo mortis.

Sciendum est ita sensisse Petrum Sorum lection. 2. de extrema unctione, §. de necessitate huius Sacramenti, & fauent alij, consentit P. Suarez tomo 4. in 3. part. d. 43. sect. 2. & ita sentiunt viri docti huius temporis.

Sci oportet pro contraria opinione citari aliquos, qui tamen explicari possunt non improbabiler, & solum significant, hoc Sacramentum non esse necessarium necessitate medijs, dicunt enim non esse de necessitate salutis; quæ verba significant necessitatem medijs, vt loquitur S. Thomas 4. d. 23. & alij ex antiquis.

Item sciendum est, quòd licet ex recentioribus multi dicant extremam unctionem non esse in præcepto, tamen nullus dixit opinionem Petri Soti esse improbabilem, vel dignam aliqua censura.

Item alij huius temporis putant opinionem Petri Soti esse veram; alij satis probabilem, & fauent, quæ adducit P. Vazquez loco citato, & certè Petrus Soto loco citato, satis prudenter, piè & doctè loquitur. Et absolute pronuncio eam opinionem nullam mereri censuram.

Aduertendum est posse esse quæstionem, an sit præceptum diuinum Christi de susceptione huius Sacramenti. Secundò an sit solum Ecclesiasticum. Tertio an sit præceptum propriæ charitatis recipiendi illud in articulo mortis, propter obligationem apponendi omnia media, quæ possunt iuuare ad vitandum tale periculum damnationis æternæ, quæ obligatio potest intelligi, supposita institutione Sacramenti huius.

tores, postea damnata est, vt constat de sententia asserentium licitam esse confessionem per litteras, quæ tamen damnata est à Clemente VIII. de quo diximus in materia de penitentia.

Item post decretum Urbani VIII. non est probabilis sententia asserentium posse vnum sacerdotem accipere plura stipendia pro vna Missa.

Item sciendum est non esse probabilem opinionem contra communem sensum fidelium, præsertim doctissimorum.

Ex dictis etiam videtur parum habere probabilitatis placitum asserentium posse Sacerdotem implere præceptum recitandi horas canonicas per officium cuiuscumque Dei translatum in alia die, quod mihi non est probabile, de quo in materia de horis canonicis.

Vtcrius non est probabile placitum vnus, vel alterius autoris, asserentis posse aliquem absoluere à seruatis licentia perita, & non obtenta, hoc enim dicitur sine vllò probabili fundamento, & contra communem sensum Doctorum, & rationem efficacem, de quo dixi in materia de penitentia.

Præterea non est probabile quòd quidam dixit, hoc tempore non esse obligationem recitandi litanias in die S. Marci, & tribus diebus ante Ascensionem, quod planè est contra communem sensum Ecclesiæ, & licet ille autor citer aliquos pro suo sensu, tamen illi id non dicunt, & licet dicerent, non esset probabile placitum contra tam apertum sensum Ecclesiæ.

Plura de probabilitate, vel improbabilitate opinionis diximus 1. parte selectarum disputatione iam citata, vbi etiam explicuimus, an possit esse probabilis opinio vnus Doctoris: ostendimus etiam, quomodo opinio improbabilis differat à temeraria; & generatim tradidimus quæ sint consideranda ad probabilitatem, vel improbabilitatem opinionis.

Incipit secunda pars Censuræ Theologicæ.

DISPUTATIO XXXI.

DVBIUM I.

An hoc tempore mereatur censuram asserere quòd qui mortem pateretur, pro defendenda conceptione immaculatæ Virginis sine originali, esset Martyr.

OM defuerunt, qui dicerent talem conclusionem esse contra decreta Pontificum circa hanc materiam.

Sed multi viri docti putant hanc conclusionem non esse contra decreta Pontificum, neque mereri vllam censuram, sed esse veram, ita defendit P. Salazar tractatu de conceptione, & alij; & cum ea propositio semel & iterum fuerit delata ad Senatum supremum sanctæ Inquisitionis, iudicatum est non esse dignam censuram, & concessa est facultas illam defendendi in publicis actionibus, quod mihi maximè placet,

& probanda est ex doctrina generali de martyrio, de quo diximus 2. 2.

D V B I V M V.

An sit probabile placitum aliquorum asserentium, hanc locutionem, Christus prædestinatus est filius Dei, non esse propriam in rigore.

DE hac materia diximus in materia de Incarnatione, & propriam putat S. Thomas, & discipuli, & multi Scholastici, & recentiores interpretes S. Thomæ, si vnum, vel alterum excipias tantum, magnique audacis ingenij. Et multi meritò putant, eam propositionem esse verissimam in toto rigore, & oppositum non esse probabile.

D V B I V M VI.

An sit probabile placitum cuiusdam recentioris asserentis, in eo qui habet votum castitatis, non esse contra votum complacentiam simplicem delectationis venere.

Respondeo primò, non esse probabile, quia non habet probabile aliquod fundamentum. Secundò esse temerarium, quia est contra communem sensum doctissimorum virorum. Tertio videtur errorem sapere considerata bona Theologia, & communi sensu fidelium, & ideo existimo, non esse tutum in praxi.

D V B I V M VII.

An mereatur censuram asserere, librum Ecclesiastici non esse canonicum.

Respondeo, post Concilium Tridentinum hoc dici non potest, quia definitum est esse canonicum, licet antiquitas fuerit de hoc aliqua controversia, & ideo antiqui aliqui auctores cautè legendi sunt.

D V B I V M VIII.

An sit probabile asserere, Christum de facto meruisse suam beatitudinem essentialem.

Respondeo, siue sit sermo de merito per opera propria antecedentia naturà beatitudinem animæ Christi, siue de merito per subsequenta opera naturà posteriora; placitum est hoc tempore improbabile, & contra omnes Doctores, & ideo non sine aliquali temeritate.

D V B I V M IX.

An sit dignum censura asserere, quòd professor nostræ Societatis post votum non accipiendi dignitatem, nisi ex præcepto Pontificis, possit accipere dignitatem mere secularem, sine dispensatione voti.

Non defuit vnus, vel alter hoc tempore, qui diceret, per nostrum votum non excludi dignitatem purè secularem.

Sed est contra communem sensum nostræ Societatis, quæ à tempore Patris nostri S. Ignatij semper intellexit, per tale votum excludi etiam dignitatem secularem, & oppositum dici non caret ma-

agna temeritate, & est doctrina quæ vergit in magnum detrimentum nostræ religionis, & à nonnullis iudicata est scandalosa.

D V B I V M X.

An sit dignum censura asserere, quòd possint Patres professos nostræ Societatis ex solo præcepto Principis secularis acceptare eam dignitatem secularem sine violatione voti.

Affirmat vnus, vel alter, sine vilo probabili fundamento, & doctrina est contra communem sensum nostræ Societatis, à tempore nostri sancti Patris Ignatij; quæ semper intellexit esse necessariam dispensationem Summi Pontificis, vel præceptum illius, & opposita scandalosa est, & temeraria.

D V B I V M XI.

An mereatur censuram asserere, quòd prædicti professi possint, vel teneantur acceptare dignitatem, ex solo præcepto Nuntij Apostolici.

DE hoc enim fuit quæstio hoc tempore; & aliqui affirmant. Sed est contra communem sensum nostræ Societatis, & à tempore nostri sancti Patris Ignatij, & ita est improbabile placitum, & temerarium.

Et quòd hoc non possit Nuntius, facilius intelligitur, quòd Summus Pontifex rogatus nollet eam facultatem concedere.

D V B I V M XII.

An sit probabile placitum asserentium venari contra prohibitionem legis postriua, solum esse peccatum contra iustitiam legalem.

Primò respondeo, sententiam esse falsam, quia, vt dixi 2. 2. tomo 2. ex mente sancti Thomæ, non est peccatum contra iustitiam legalem, nisi quando lex violatur, ex contemptu boni communis.

Deinde, vt dixi 2. 2. tomo 2. disputatione de furto in venatione, peccatum venationis potest esse contra iustitiam commutativam, quando venalia sunt alicuius, vel priuati dominij, vel communitatis.

Tertio existimo venationem posse fieri sine peccato, quando venalia sunt communia, & lex solum est poenalis, iuxta generalem doctrinam de agris.

Difficultas esse potest, quando lex prohibet, ne dominus animalium occidat illa, pro alio tempore anni, contra quam virtutem peccet si violat legem.

Aliqui putant esse contra iustitiam legalem. Sed falluntur, quia, vt sæpe dixi 2. 2. iustitiæ legatio non violatur nisi cum expresso contemptu boni communis violatur lex.

Alij putant, esse contra temperantiam, nescio qua ratione moti, quia hæc virtus moderatur dolorem, tristitias, vel rem veneream, vel abscessus ab esu & potu, in vtu comedendi & bibendi.

Alij putant, prædictam violationem esse contra obedientiam. Sed, vt docuimus 2. 2. non fit specialis violatio

violatio obedientiæ, nisi ex contemptu superioris, vel præcepti.

Dici ergo potest primò, posse esse peccatum contra iustitiam, si lex prohibet talem vsum carens dominio rei, & impediens vsum pro aliquo tempore propter causam iustam, & hoc posse legislatorem, non potest esse dubium. Et eodem modo si animalia essent communia, posset Princeps prohibere venationem illorum, propter bonum reipublicæ. Item peccatum esset contra iustitiam, & illam legem capere, aut occidere animalia.

Tandem non est improbabile posse esse aliquod peccatum in venatione animalium, si ex illa incurratur in grauem necessitatem, & tunc esset contra pietatem erga rem publicam, supposita doctrina de virtute pietatis.

D V B I V M XIII.

An sit probabile, posse aliquem complere obligationem recitandi officium diuinum, recitando quolibet die officium quodlibet, quocumque illud sit.

Respondeo primò non esse probabile, si sermo sit de officio historico, ab officio Breuarij Pij V. propter præceptum recitandi in hoc Breuario, & vt dicebam in materia de horis canonicis, auctores aliqui, qui pro contraria opinione citantur, scribere ante Pium V.

Secundò mihi etiam est improbabile, nec tutum in conscientia, posse adimpleri præceptum, per quocumque officium, in quocumque die, quia manifesta videtur intentio Pij V. & Pontificum assignantium officium pro quolibet die, & ita si mutatio fiat ex deliberatione, non possunt adimplere, licet aliquid aliud alibi, vel aliquando diximus in materia, si fortè dixi.

D V B I V M XIV.

An sit probabile, quòd aliqui docuerunt, quòd si quis omittat officium diuinum completorium, possit satisfacere, si sequenti die, vel tempore recitet aliquod officium loco officij omisi, ita vt non teneatur aliquid restituere pro omissione prædicta.

Refertur aliqui ita sentire. Sed considerato iure naturali solo non est improbabile,posito tamen iure positivo de obligatione recitandi, propter omissionem recitationis officij, placitum non solum est improbabile, sed temerarium, neque tutum in conscientia.

D V B I V M XV.

An sit probabile quòd aliqui docent, posse Sacerdotem implere obligationem recitandi officium, etiam si distractus sit voluntariè si proferat solum verba.

Hoc tempore aliqui ita videntur sentire. Ego verò neque probabile id censeo, neque tutum in conscientia, quia tale præceptum implendum est, modo honesto, & seruata reuerentia debita, P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

A iuxta ea quæ diximus 2. 2. ad quæst. 83. agentes de horis canonicis.

Neque refert, quòd aliqui viri pij & docti ita sentiant, quòd sine vilo probabili fundamento loquantur. Et idem iudicium est in attentione ad audiendam Missam, siue in audiente, siue in dicente.

D V B I V M XVI.

An sit verum quòd quidam recentior docet, cum qui accipit stipendium pro onere dicendi Missam certo loco, non posse aliud stipendium accipere pro applicatione sacrificij.

Ita sentit quidam hoc tempore, & probat quidem, quia hoc est accipere duo stipendia, quod est prohibitum.

Sed fallitur apertè, quia quando prohibet duo stipendia pro onere suo, intelligitur de elemosyna accipienda pro applicatione sacrificij: sed accipere aliquam elemosynam pro applicatione sacrificij, & aliam pro onere dicendi in tali loco, quando manet liber sacerdos, ad applicandum sacrificium pro quo vult, non accipit duo stipendia eodem titulo, & hoc frequenter accidit in hac curia Martiri.

Et iuxta hæc est intelligenda prohibitio de duobus stipendiis, & oppositum nullam habet probabilitatem, quia nullum habet probabile fundamentum, sed ex ignorantia procedit.

D V B I V M XVII.

An mereatur censuram asserere, B. Virginem non contraxisse verum matrimonium cum Iosepho per verba de presenti, vel signa.

Legantur P. Suarez, & P. Vazquez 3. parte agentes de matrimonio, & disputantes de matrimonio Virginis.

Ego existimo esse manifestum errorem propter consensum Patrum, & perpetuum sensum Ecclesiæ.

D V B I V M XVIII.

An sit probabile posse Episcopum dispensare cum his qui habentur tanquam coniuges, & tamen nunquam contraxerunt matrimonium, & habent impedimentum dirimens, & non possunt facile recurrere ad Pontificem, & quamuis possent, sequeretur magnum scandalum, & habent filios.

ET occurrentibus prædictis circumstantiis, fatentur Doctores, posse Episcopum dispensare, & ita sentierunt in Hispania viri docti de hac re interrogati, propter assignatas rationes, & eruditè docet noster P. Thomas Sanchez lib. 2. de matrimonio, disp. 40. & Basilius libro 8. de matrimonio, cap. 77.

num. 6. & citatur P. Vazquez 1. 2. disp. 198. cap. 1. sed non loquitur clarè.

D V B I V M XIX.

An mereatur censuram, qui hominem in hac vita mortali, dicit esse aequalem in sanctitate cum aliquo Sancto canonizato.

Respondeo in hac locutione posse esse insignem temeritatem, praesertim quando Sanctus canonizatus insignis fuit in virtutibus & miraculis: & cum illo comparatur mortalis aliquis, mediocris sanctitatis, & talis locutio, siue per scripta, siue per verba, generat frequenter scandalum.

D V B I V M XX.

Quam censuram mereatur asserere, quod aliquis Sanctus (excepta B. Virgine) non habuit peccatum originale.

Respondeo, aliqui dicunt doctrinam esse temerariam; alij manifestum errorem. Et certe nullum est fundamentum ad hoc dicendum, & res est grauissima.

D V B I V M XXI.

Quam censuram mereatur qui diceret, supremos Inquisitores, deceptos circa qualitatem alicuius propositionis, errasse in iudicando.

Respondeo praedictos iudices ita prudenter procedere praevia consultatione doctissimorum hominum, pro qualitate materiae, ut praedicta propositio sit temeraria, & autor illius suspectus circa fidem, qui tanto tribunali detrahit.

D V B I V M XXII.

An sit probabile asserere, quod satisfactio poenitentiae sacramentalis facta in gratia, non conferat gratiam ex opere operato.

Respondeo, hoc esse contra sanctum Thomam, ut diximus in materia de poenitentia, agentes de satisfactione.

Secundò est contra sensum Doctorum, & sine idoneo fundamento, ac proinde non solum non est probabile, sed etiam temerarium, licet non deest vnus, vel alter qui illud docuerit.

D V B I V M XXIII.

An sit probabile, quod aliquis dixit, Christum Dominum habere characterem sacerdotalem, quod sit qualitas sacerdotalis, sicut habent alij sacerdotes.

Respondeo, de sacerdotio Christi egimus in materia de Incarnatione, 3. parte, vbi P. Vazquez ex doctrina Patrum probat Christum natura esse sacerdotem.

Secundò nullus hactenus dixit, Christum esse sacerdotem accidentali forma. Et ita existimo, valde esse temerarium, & plusquam temerarium, si quis diceret, fuisse sacerdotem sola forma accidentali.

A Deinde si quis concedat, Christum fuisse sacerdotem per vnionem cum natura diuina, & simul habuisse formam accidentalem, illa prima pars est vera, & haec secunda omnino improbabilis, & contra communem sensum Doctorum.

D V B I V M XXIV.

An sit probabile, in scientia infusa Christi praeter species infusas supernaturales, & habitum distinctum ab speciebus supernaturalibus esse tertiam aliam qualitatem, & lumen supernaturale.

ITa putant recentiores in materia de beatitudine. Sed res est contra communem Scholasticorum, qui vel solas species infusas ponunt in ea scientia, vel species simul cum habitu supernaturali, de quo dixi opusculo de lumine gloria 3. parte, agentes de scientia infusa Christi. Tertium verò illud lumen hactenus in vsu est, & sine vlla necessitate ponitur, & exinde opinio est improbabilis.

D V B I V M XXV.

Quam censuram mereatur, qui dixerit, Iudices sanctae Inquisitionis non posse prohibere libros, vel scriptum aliquod, quando non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium, erroneum, vel scandalosum.

Respondeo Iudices sanctae Inquisitionis semper procedere cum magna consideratione, & consultatione praevia doctissimorum hominum, & licet liber non contineat doctrinam contra fidem, si tamen continet aliquid contra honorem & reuerentiam debitam personis Ecclesiasticis, & verba irritoria contra illas, ut proferre solent haeretici, iustissime possunt praedicti iudices prohibere illos libros, vel expurgare; & idem est si ex illis sequatur scandalum contra bonos mores, haec enim si permittantur possunt vergere in detrimentum fidei, & bonae doctrinae, & ideo illa propositio est temeraria & scandalosa.

D V B I V M XXVI.

Quam censuram mereatur asserere, quod dignitas prophetica veteris Testamenti, est maior dignitas, quam dignitas Apostolica noui Testamenti.

Non desuit, qui hoc temere dixerit, ut laudet Eliam. Sed error est manifestus, contra sensum Ecclesiae, & Sanctorum, & contra id quod dicit Scriptura de Apostolis.

D V B I V M XXVII.

Quam censuram mereatur asserere Eliam fuisse sanctiorem Apostolis.

Respondeo esse manifestum errorem contra sensum Ecclesiae, & Patrum sine vilo fundamento.

D V B I V M

D V B I V M XXVIII.

An sit probabile quod dixerunt aliqui hoc tempore, praecipuum audiendi Missam posse impleri, etiam si quis audire incipiat post finitum Euangelium.

Respondeo esse improbabile, & temerarium, contra communem sensum Doctorum, qui putant fore peccatum mortale, si culpabiliter inceperit quis audire Missam post finitum Euangelium, neque oppositum habet aliquod apparens fundamentum.

D V B I V M XXIX.

An mereatur censuram asserere, personam Christi non esse proprie compositam.

De hac propositione diximus 3. part. ad quaest. 2. Et multi merito putant esse propositionem falsam, & improbabilem, neque carere temeritate.

D V B I V M XXX.

An possit concedi sine vlla nota censura, Christum esse compositum ex tribus subsistentiis.

De hac controuersia diximus 3. part. ad quaest. 2. & propositio est verissima & propria, iuxta ibidem dicta, vbi etiam explicuimus Concilium Tridentinum, & mentem Patrum, & responsonem Summorum Pontificum de hac controuersia.

D V B I V M XXXI.

An sit dignum censura, quod quidam hoc tempore typis mandarunt, habentem votum castitatis non peccare contra votum per simplicem delectationem veneream, & morosam eius delectationem.

Respondeo primò sententiam esse omnino improbabilem, quia votum absolute emissum comprehendit omnem materiam illius virtutis, & ita contra votum fit per quodcumque vitium contra eam materiam.

Secundò existimo, esse sententiam temerariam contra communem sensum doctissimorum hominum, & sine vilo fundamento; neque desunt qui putent, esse manifestum errorem.

D V B I V M XXXII.

An sit probabile quod quidam dixit, omissionem recitationis vnus hora canonica minoris, v.g. tertiae, vel sextae, non esse peccatum mortale.

EGo sanè existimo, peccatum esse graue, & mortale, quia si rectè res consideretur, materia est grauis, ex communi sensu Doctorum. Neque video probabile fundamentum pro contraria opinione, & ideo censco, non esse probabile illud placitum, neque tutum in conscientia. Et idem iudicium est de hora nona. De aliis verò horis res est certissima, neque potest oppositum dici sine graui temeritate.

* * *

D V B I V M XXXIII.

An possit dici sine censura, sacrificium Missae conferre gratiam, ex opere operato ei pro quo offertur.

Non defuerunt qui ita sentirent, qui simul docent, per hoc non excusari hominem talem à confessione peccatorum mortalium. Et probat primum illud ex dictis Conciliorum, & Patrum, qui dicunt, per hoc sacrificium numquam peccata remitti.

Sed multi Theologi huius aetatis putant dictum illud esse graui censura dignum.

Mihi videtur, non esse probabilem, & in re graui est contra communem sensum Scholasticorum sine graui fundamento, & quod dicitur, peccata remitti per hoc sacrificium, intelligi debet, quia impetrat auxilia ad iustificationem.

Non desunt tamen, qui praedictam propositionem, licet dicant esse falsam, tamen affirmant non esse censura dignam.

D V B I V M XXXIV.

An sit probabile posse aliquem, qui habet ius ad maioratum, obicere quòd aliter sit illegitimus, licet putetur legitimus.

Ratio dubij sumitur ex eo quòd hoc est contra honorem illegitimi, qui putatur legitimus. Secundò est contra honorem matris. Tertio est contra vitam matris, si maritus propter hoc velit illam occidere.

Propter haec aliqui dubitant, & sensisse videntur hoc non esse licitum.

Ego verò existimo in primis si sint testes sufficientes ad probandam illegitimitatem, posse qui habet ius ad maioratum illi obicere illegitimitatem, licet sit contra honorem eius, quia alter non tenetur propter honorem alterius amittere maioratum debitum sibi, & successoribus suis.

Secundò etiam non impedit, quòd scemina amittat famam, quia iam scit delictum eius testificatos ad probandum delictum, & alter non tenetur amittere maioratum propter infamiam adultera.

De periculo mortis maior est difficultas. Sed fieri potest, ut non sit tale periculum si mortuus sit maritus, vel talis conditionis, ut non possit timeri mors vxoris ab illo inferendae. Item si timeatur periculum, potest scemina admoneri, ut ingrediatur religionem ad seruandam vitam, vel alio modo ponat se in loco secreto.

Et hoc idem existimo in casu, de quo aliquando interrogatus fui, nempe, quando scemina finxit aliquem suum filium esse, qui verus non erat, & habet ius ad maioratum, potest probari veritas per testes legitimos.

D V B I V M XXXV.

An sit probabile, posse aliquem religiosum absoluti à reseruatibus per Bullam Cruciate, quando eius religio habet Bullam Pontificis, in qua decernit & declarat, quòd non vult religiosos eius religionis gaudere privilegio Bullae Cruciate.

Non defuerunt, qui docerent posse religiosum uti Bulla Cruciate. mouentur variis rationibus, de quibus alibi diximus.

Alij putant probabile, posse religiosum uti tali

D d 4 Bulla

Bulla Cruciatæ, propter plures recentiores, qui A hanc opinionem typis mandarunt, & aliis viris doctissimis, qui verbo & scripto id docuerunt.

Ego verò eam opinionem neque probabilem, neque tutam in conscientia existimo, præsertim in religione, in qua superiores pij & prudentes faciles sunt ad concedendam facultatem, vt subditus absoluitur à referuatis, vt sunt in nostra Societate.

D V B I V M XXXVI.

An sit digna censura opinio asserentium, non probari efficaciter ratione naturali immortalitatem animæ rationalis.

TOletus 3. de anima dixit eam propositionem esse temerariam. Alij dicunt solum esse improbabilem, mihi videtur parum pia, & releganda ab scholis.

D V B I V M XXXVII.

An mereatur censuram opinio asserentium, characterem sacramentalem, esse solum relationem rationis.

Variæ sunt sententiæ de hoc dubio, sed P. Vazquez in materia de sacramentis in genere 3. part. disp. 3. non esse tenendam, nec damnandam; mihi tamen non est probabilis.

D V B I V M XXXVIII.

An mereatur censuram nouum placitum asserentium, Christum habuisse characterem accidentalem sacerdotij.

Aliqui vehementer damnant hoc placitum. Mihi est omnino improbabile, & parum consentaneum doctrinæ Patrum, vt constat ex his, quæ 3. part. tom. 1. agens de sacerdotio Christi assertit ex his Patribus P. Vazquez, & est contra omnes Scholasticos sine fundamento.

D V B I V M XXXIX.

An sit probabilis opinio asserentium, actum charitatis, & dilectionis Dei supernaturalis habere vim sanctificandi formaliter.

De hac materia ante aliquot annos fuit magna controuersia, de quo ego dixi in materia de gratia, & opusculo de forma sanctificante, per plura dubia, vbi plures citauit pro hac opinione.

Et hoc tempore plures defendunt eam, non solum vt probabilem, sed etiam vt veram, & sæpe defenditur in Academia Complutensi in publicis actibus vniuersitatis & religionum, ac proinde hoc iam non potest negare esse valde probabilem, propter autores qui illam defendunt, & argumenta quæ illam confirmant, retuli opusculo citato.

D V B I V M XL.

An sit probabilis opinio asserentium, habitum gratiæ concurrere efficienter ad productionem habitum supernaturalium.

Aliqui ita censent, solum quia gratia est veluti essentia, & cæteri habitus, veluti passiones.

Sed multi merito putant hoc placitum esse falsum, & sine idoneo fundamento, & ego existimo esse probabile.

Et primò certum est, habitum fidei, & spei, non produci ab habitu gratiæ, qui postulat, esse prius ordine generationis, & potest manere corrupta gratia, & hoc siue gratiæ habitus differat ab habitu charitatis, siue non. Ex quo etiam sequitur, non esse fundamentum ad dicendum habitum supernaturalem virtutum moralium produci ab habitu gratiæ.

D V B I V M XLI.

An sit probabilis opinio asserentium Christum in cælo non orare verbis expressis.

TOletus in cap... Ioannis, dixit, opinionem esse improbabilem, propter quod grauiter reprehenditur à recentioribus.

Ego puto opinionem illam esse valde probabilem, & consentaneam multis sanctis Patribus, vt ostendit P. Vazquez *tom. 1. in 3. p.* licet mihi magis placeat opinio contraria.

D V B I V M XLII.

An sit probabilis opinio asserentium, non posse esse in Deo voluntatem efficacem dandi gloriam, ante præuisa merita, sed danda est propter merita.

Non defuit aliquis frequenter audax, qui diceret, hanc opinionem esse improbabilem.

Sed de veritate huius opinionis dixi opusculo de hac re, & vt veram illam tradiidi, & ostendit P. Vazquez 1. part. in materia de predestinatione, & ideo improbabilissima est illa censura, & hominis non satis compositi cum P. Vazquez.

D V B I V M XLIII.

An sit probabilis opinio asserentium imaginem semper adorari cum prototypo, ita vt prototypum adoretur, vt quod.

Non defuerunt hoc tempore aliqui, qui docent hanc opinionem esse contra septimam Synodum, & dignam censuram. Alius dixit secundum hanc opinionem, imagines non adorari propriè, quod etiam est dignum censura; sed de hac materia diximus 2. 2. agentes de adoratione, & 3. part. in materia de Incarnatione, vbi ostendimus prædictam opinionem esse veram, & explicuimus, quomodo imago propriè adoretur, etiam si adoretur simul cum prototypo, declarauimus etiam mentem septimæ Synodi, quam rectè assequutus est P. Vazquez 3. part. tom. 1. in materia de adoratione imaginum, agentes de adoratione humanitatis Christi, & probauit, prædictos autores asserentes eam opinionem esse dignam censuram, temere loquutos, & eam censuram esse temerariam.

D V B I V M XLIV.

An mereatur censuram placitum asserentium, cum sola cognitione naturali ex parte intellectus, si detur gratia ex parte voluntatis, posse aliquem operari actum in ordine supernaturali sufficientem vt disponat ad iustificationem.

Respondeo errorem esse manifestum in fide, quia, vt constat ex his quæ diximus in materia

de gratia, semper ad operandum ex gratia requiritur A gratia excitans ex parte intellectus, siue sit supernaturalis quantum ad substantiam, siue quantum ad modum, secundum diuersas opiniones Theologorum.

D V B I V M XLV.

An sit probabilis opinio asserentium habitum gratiæ, & charitatis, non distingui realiter.

Non defuit quidam recentior, qui in materia de gratia diceret, eam opinionem non esse probabilem. Sed temeritatis censura est nota huius autoris sententia, propter ea, quæ circa hanc quæstionem diximus in materia de gratia, & legi potest P. Vazquez de hoc agens, & fusiùs Bellarm. *tom. 3.* agens de hoc.

Et prædictam sententiam de tali distinctione habitus gratiæ & charitatis defendunt omnes ferè.

D V B I V M XLVI.

An sit probabilis opinio asserentium, existentiam, & essentiam non distingui realiter.

Non defuit quidam scriptor, qui tractans de gratia Christi malè loquutus fuerit de hac sententia, agens de existentia humanitatis Christi, existimans non posse rectè explicari, Virginem fuisse matrem Christi, nisi humanitas Christi existat existentia Verbi.

Sed de hac difficultate diximus in materia de Incarnatione 3. part. ad quæst. 17. vbi P. Vazquez & P. Suarez: modò dico non posse sine temeritate negari, prædictam opinionem esse probabilem, quam ego semper iudicauit verissimam.

D V B I V M XLVII.

An sit probabile quod quidam doctissimus autor dixit in materia de Angelis, posse vnum Angelum mouere alterum Angelum sine impulsu illi impressum.

Hoc multi putant improbabile, & ego non video fundamentum idoneum ad ponendum talem impulsu spirituale, nam in corporibus est idoneum fundamentum ad talem impulsu & qualitatem: in rebus verò spiritualibus non apparet ratio ad constituendam talem qualitatem, neque ex Scholasticis antiquis aliquis cognouit talem qualitatem.

D V B I V M XLVIII.

An sit probabile vnã animam rationalem separata, posse alteram animam separatam mouere per impulsu.

Meum iudicium est sicut de præcedenti. Imò rursus an vna anima habeat vim naturalem mouendi alteram, vel corpus quod non informat. Quòd si aliquid contrarium legitur in historiis antiquis Gentilium, potuit contingere ex virtute dæmonum, & quod in historiis fidelium legitur, potuit fieri virtute Dei, vel Angeli.

* * *

D V B I V M XLIX.

An sit tutum in conscientia, quod quidam dixit, non esse peccatum mortale recitare aliquam horam vnus diei, post finitum illum diem, & transacta media nocte, v. g. si post duodecimam horam noctis diei Luna, recitet quis Completorium recitandum die Luna.

Planè est contra communem sensum Doctorum, & fidelium, in hac materia, sicut & in materia ieiunij, omnes enim putant, post prædictam horam si ab ea incipiat dies ieiunij, non posse sine peccato aliquid cibi sumi.

D V B I V M L.

An sit hæreticum negare, characterem sacerdotalem manere in anima, in statu futura vita.

P. Vazquez, & P. Suarez 3. part. ad quæst. 63. agens de characterem, quo sensu dicitur indelebilis docet Ecclesiam nihil declarasse de permanentia characteris in futura vita, & ita censet non esse hæreticum negare illum permanurum in futura vita.

Nihilominus cum sit omnium Scholasticorum, antiquorum & recentiorum, non potest sine magna temeritate negari, illum characterem non manere in statu futura vitæ.

D V B I V M LI.

An sit contra votum paupertatis, si religiosus, pro munere pretio estimabili, aliquid accipiat, vel petat, non sibi, sed alicui persone.

Respondeo primò, hoc posse fieri sine peccato quòd officium illud, aut munus non est prohibitum religioso. Secundò dico, posse fieri sine peccato contra paupertatem, etiam si esset prohibitum, quando prohibitio fieret ex fine religionis, tunc enim posset religiosus facere contra religionem, quamuis non violaret paupertatem. Tertio, si prohibitio fieret ex fine paupertatis, posset esse peccatum contra votum, quod maximè considerandum est ex circumstantiis. Ex his soluitur dubium, de quo nunc ago, an sit probabile prædictum religiosum in tali casu non peccare contra votum paupertatis.

D V B I V M LII.

An sit peccatum referuatum in religione, in qua omne peccatum externum, quod fit ex praua intentione, sit actus externus, qui secundum se potest bene & malè fieri.

Aliqui referuntur sentire, non esse referuatum, quia externus actus, v. g. potest bene & malè fieri, & per se non est signum affectus interni inhonesti.

Sed puto hoc non esse tutum in conscientia, neque vllò modo probabile, quando ex circumstantiis personarum, & ex aliis prudenter iudicatur actus ille signum mali affectus externi, & ita sentiunt viri doctissimi huius temporis, & sic manet soluta ratio contrarij placiti.

D V B I V M

D V B I V M LIII.

An possit Petrus occidere Ioannem quando agnoscit Ioannem velle in iudicio imponere Petro crimen, propter quod Petrus iudicari ac condemnari possit. Et intelligitur dubium quando crimen falso imponitur.

R Eferuntur aliqui affirmantes; quia Ioannes in hoc casu censetur quasi aggressor. Sed hoc improbabile est, neque tutum in conscientia, & contra bonum publicum, quia Ioannes procedere vult secundum ordinem iuris, & secundum illum debet se Petrus defendere, & aliud esset causa magnæ perditionis in republica, & aliqui putant prædictum placitum esse dignum magna, & grauissima censura.

D V B I V M LIV.

An possit Petrus occidere Ioannem, quando agnoscit Ioannem velle ipsum Petrum occidere priuata autoritate se possit oblata occasione.

E Xistimare posset aliquis Ioannem esse aggressorem in hoc casu, & sic posse Petrum illum occidere.

Sed cum non sit Ioannes actualis aggressor, non potest Petrus illum occidere, sed debet querere alium modum ad defendendum se, & seruare suam vitam, & oppositum est improbabile, scandalosum & perniciosum in republica.

D V B I V M LV.

An qui post factum votum de migrando religionem, habuit rem cum femina, & ex illa genuit filios, propter quod passa est detrimentum honoris, & post hæc omnia dedit promissionem de futuro matrimonio cum illa, teneatur illam ducere, non obstante voto religionis.

R Espondeo esse obligationem contrahendi matrimonium cum illa, propter damnum illatum, ad recompensandum illud, præsertim quia licet non præcessisset promissio matrimonij, tamen subsequuta est ex affectu recompensandi damnum illi illatum; & licet peccauerit contra votum, tamen variato rerum statu cum tali circumstantia damni, non obligat votum, nisi illa mortua post matrimonium vir possit sine incommodo ingredi religionem.

Neque est probabile asserere oppositum considerata doctrina Doctorum, in materia de voto, & graues Theologi in Hispania ita senserunt de hac re interrogati.

D V B I V M LVI.

An possit hæres absolui, qui non implet votum defuncti de elemosyna facienda, vel alio opere pio quando habet pecuniam, ex qua possit illud votum implere.

R Espondeo talem hæredem peccare grauiter non implendo votum defuncti cum possit, & ita non est absolue donec impleat talem voluntatem. Et confessor non debet admittere excusationes multas, quibus hæres solet se excusare, & re sanè considerata, non sunt sufficientes, quod videtur ita

A certum vt oppositum nullo modo sit probabile, neque tutum in conscientia.

D V B I V M LVII.

An possit probabiliter dici, esse præceptum suscipiendi sacramentum Confirmationis.

R Espondeo, non esse aliquod probabile fundamentum, ad probandum esse tale præceptum. Et communis sensus Doctorum, imò, & fidelium est, non esse per se tale aliquod præceptum.

D V B I V M LVIII.

An sit probabilis opinio asserentium, dispensationem factam sine causa, in præcepto humano postremo esse validam.

D E hac agunt Doctores in materia de legibus, & hanc opinionem sequutus est P. Vazquez, qui pro ea citat alios, & idem docuit Ferdinand. de Mendoza libro de pactis, & sequuntur alij huius ætatis. Et argumenta pro illa sunt magni momenti, & ideo non sine temeritate dixit eam opinionem non esse probabilem.

D V B I V M LIX.

An sit dignum censura qui contradiceret opinioni communi, quam Doctores solùm tradunt vt probabilem.

D Octores huius ætatis sentiunt, non esse dignum censura negare veritatem illius opinionis, posset tamen temerarium esse negare esse probabilem, nisi denuo esset aliquod argumentum, ex autoritate manifesta, vel ratione demonstratiua, quam Doctores priores non viderunt.

D V B I V M LX.

An mereatur censuram, qui negaret, Deum non tribuere operibus iustorum præmium ultra condignum.

C Ommunis sensus Doctorum, præsertim recentiorum in materia de gratia docet, Deum tribuere præmium yltra condignum; sed plures id docent solùm vt pium & probabile. Propter quod viri docti huius ætatis existimant, non mereri censuram, qui illud negant tanquam placitum non omnino certum.

D V B I V M LXI.

An quando reseruatur peccatum carnis contra castitatem externam, comprehendatur visus, ornatus, &c. procedentes ex affectu interno.

R Eferuntur aliqui, qui clarè pronuntiant, tale peccatum non esse reseruatum, quia talis visus non potest ab aliis cognosci, & fieri potest tali modo, vt non sit signum ornatum affectus interni. & intentio reseruantis videtur ea esse, vt non fiat actus externus in ea materia quæ possit significare internum affectum.

Ego

D V B I V M LXIV.

An quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Iubileæ, quorum quodlibet requirit confessionem & communionem, sit necessarium ad lucranda indulgentiam, bis confiteri, & bis sumere Eucharistiam.

N On defuit qui affirmaret id, quia quælibet indulgentia requirit peculiaria opera. Sed longè probabilius est, non esse necessarium bis confiteri, aut sumere Eucharistiam, si pœnitens perseveret in gratia, tempore vtriusque indulgentiæ, quia confessio & communio, requiruntur in ordine ad dispositionem animæ, vt existens in gratia possit lucrari indulgentiam, secus de aliis operibus, sicut si quælibet indulgentia requirat dare elemosynam, tunc enim necessaria esset dare duas elemosynas, istæ enim non habent pro effectu primario emundare animam à peccato. Neq; videtur contraria intentio requirentis confessionem, & requirentis elemosynam quando expressè non constat de voluntate requirentis duas confessiones distinctas.

D V B I V M LXV.

An sit vera dispensatio, si data facultate Confessorio dispensandi circa certam materiam, & audita confessione pœnitentis, Confessor absolutioem sacramentalem dederit illi rectè disposito, & pœnitens & Confessor non putauerunt esse necessarium expressè dicere, Dispensato re.

I nterrogatus sum, primò an sufficiat virtualis dispensatio, quæ hic videtur interuenisse. Secundo an sit necessarium iterum expressè dispensare, & proferre verba dispensationis. Tertio an hæc dispensatio possit fieri à sacerdote, etiam si dispensans sit absens.

Circa primum, mihi videtur sufficere virtualis illa dispensatio. Secundo cum non sit sacramentalis absolutio, non video esse necessarium illam dispensationem repetere per verba expressa. Ad tertium respondeo, absolutioem sacramentalem non posse fieri absente pœnitente iuxta decisionem Clementis VII. Sed hæc dispensatio non est absolutio sacramentalis, vt suppono, & ita fieri potest absente persona cui conceditur dispensatio, vt constat in aliis dispensationibus, quæ omnia non solùm vt probabiliora, sed vt vera approbata sunt à viris doctissimis huius curiæ Matritensis.

D V B I V M LXVI.

An sit probabile quod quidam dixit, religiosum habentem facultatem disponendi de aliquibus pecuniis, posse eas consumere in prauos usus.

R Espondeo, mihi hoc non est probabile, quia superior non potest talem facultatem concedere ad talem subditum, si tamen Summus Pontifex dispensaret cum aliquo in voto paupertatis, posset dispensatus liberè disponere de pecuniis, quantum ad dominium, & vsum, licet peccet si consumat in prauos, & illicitos vsus; neque sic intelligitur quando superior aliquis religionis concedit facultatem disponendi de aliquibus pecuniis.

D V B I V M

E go verò existimo tale peccatum esse reseruatum, quando reseruatio cadit supra omnem actum externum libidinosum, procedentem ex voluntate libidinosâ, quia talis est visus prædictus, neque est fundamentum ad limitandam intentionem reseruantis, & oppositum neque est probabile, neque tutum. Suppono autem tale peccatum posse reseruari.

D V B I V M LXII.

An sit dignum censura, quod aliquis recentior dixit posse pœnitentem propria autoritate commutare pœnitentiam sibi impostam à Confessario.

R Espondeo placitum esse omnino improbabile, quia nullum habet idoneum fundamentum, & autor illius non est tanti nominis, & autoritatis vt faciat illud probabile. Deinde est contra communem sensum Doctorum in materia de pœnitentia, & ideo existimo, placitum esse temerarium, neque villo modo tutum in praxi.

Et explicatur, quia sacerdos imponit pœnitentiam, tanquam ex potestate præcipiendi; præceptum autem superioris non potest subditus commutare, vt constat, & contrarium esset contra bonum publicum, & rectam gubernationem, & in detrimentum fidelium, ideo non dubito placitum esse erroneum.

Dices, vobis potest commutare votum, quod sit quando commutatur in euidenter melius; ergo & in pœnitentia. Respondeo esse manifestum discrimen, quia vouens imposuit sibi eam obligationem, vnde non mirum, si in euidenter melius possit illam commutare, secus in casu præsentis, vbi Confessor est, qui imposuit pœnitentiam, & pœnitens acceptauit.

Dices, pœnitens non tenebitur acceptare pœnitentiam; ergo etiam accipiat, poterit postea commutare. Respondeo antecedens non esse mihi probabile, & post Concilium Tridentinum, multi illud grauite reprehendunt. Item semel acceptata pœnitentia, non manet in voluntate pœnitentis, illam commutare.

D V B I V M LXIII.

An sit probabile, opera iustorum ex gratia Christi facta, non habere maiorem dignitatem quam si fierent ex gratia Dei data sine meritis Christi, cæteris paribus.

N On defuerunt qui putarent esse probabile tale placitum, quod ex dignitate meritum Christi moraliter reddantur digniora opera iustorum.

Sed alij Theologi huius ætatis multi & doctissimi docuerunt, cæteris paribus talia opera non fieri maioris dignitatis, quia meritum Christi non dignificat immediatè opera iustorum, sed tantum confert iustis id per quod eliciunt talia opera. Itaque meritum Christi solùm se haberet vt causa efficiens gratiæ collatæ iustis. Id quod clariùs explicatur, quia gratia habitualis ex natura sua est forma sanctificans, neque ex causa extrinseca meritum aliquod accipit.

* * *

D V B I V M L X V I I .

An sit probabile quod recentior scriptor dixit, superiores religionum sicut parochos seculares, posse audire omnium confessiones, quia superior religionis habet scientiam omnium sicut parochus.

Respondeo, parochos habere ex iure eam facultatem, quæ tamen non censetur concessa superioribus religionum, & Doctorum sensus communiter significat, & ideo existimo illud non esse tutum in conscientia.

D V B I V M L X V I I I .

An sit probabile quod quidam dixit hoc tempore, quod si quis per tempus Iubilai, cupiens absolui de peccatis, obliuiscatur aliqua reseruata dum confitetur, ita ut non absoluat a reseruatis, possit postea uti priuilegio.

Hoc, & de dispensatione, vel commutatione votorum, mihi videtur verum, quia non est vnus priuilegio, & priuilegium non determinat tempus, & idem est de absolutione a reseruatis, quando verba absolutionis emissa sunt, scienter verò omitti non possunt, & ita sentiunt multi huius ætatis. Difficilius est an possit transacto tempore Iubilai penitens absolui à casibus reseruatis; & sanè, si commode non possit, adeat ad proprium confessarium, & non dubito quin possit ab illo absolui virtute illius à quo libet, præcipue quando priuilegium non limitat ad vnum confessarium determinatè, sed si limitaret.

D V B I V M L X I X .

Quam censuram mereatur hæc propositio, paruum esse spatium vnus hora adorationem mentalem.

Ita loquuntur hoc tempore aliqui parum docti & moderate experientia, & ideo multi viri docti prædictam propositionem damnant, vt temerariam, quia in aliquibus religionibus est tempus assignatum ad opera virtutum, & tempus assignatum ad orationem mentalem, vt constat. Et prædicta propositio sine dubio oritur ex errore, & falsa opinione de effectibus orationis mentalis, sine exercitio aliarum virtutum. Vnde refertur alia opinio eiusdem asserentis, in oratione mentali non esse exercendos actus aliarum virtutum, quia utilior est oratio: hæc autem propositio est manifestus error contra communem doctrinam sanctorum Patrum.

D V B I V M L X X .

An mereatur censuram opinio asserentium Angelos loqui inter se per signa externa spiritalia.

De hoc diximus in materia de Angelis, & quod ibi dictum est, non est necessarium hinc referre.

D V B I V M L X X I .

An mereatur censuram opinio vnus, vel alterius dicentis, quemlibet Angelum loqui per peculiaria signa, quæ alij non intelligunt.

Quæ doctrina aliquibus recentioribus vehementer displicet, sine causa tamen, quia licet mihi videatur facta, tamen iudico nullam mereri censuram, præsertim supposita opinione asserentium Angelum loqui per signa spiritalia, quæ habent vitium verborum.

D V B I V M L X X I I .

An mereatur censuram asserere, quod Angelus non mouetur localiter.

Respondeo esse dignam aliqua graui censura, non solum temeritatis, sed erroris, contra modum loquendi Scripturæ, & Patrum.

D V B I V M L X X I I I .

An mereatur censuram asserere, Angelum non posse mouere corpus localiter.

Aliqui putant esse temerarium. Ego verò existimo, esse proximam errori, propter modum loquendi Patrum, & Scripturæ, dum agunt circa modum quo mouet Angelus corpora.

D V B I V M L X X I V .

An sit simonia si Petrus promittat se daturum elemosynam alicui loco pio, si ille impetret beneficium Ecclesiasticum.

Respondeo hinc non esse simoniam, non enim datur temporale pro spiritali; sed ponitur opus honestum vt alter moueatur ad impetrandum beneficium, & ex hoc constat id de quo interrogatus sum, an sit probabile in hoc non esse simoniam, & fieri posse sine peccato.

D V B I V M L X X V .

An sit probabile dari actum supernaturalem indifferentem.

Talem actum esse docuit quidam recentior i. 2. in materia de bonitate & malitia. Sed placitum est omnino improbabile, quia actus vt sit supernaturalis, debet sumere supernaturalitatem ex obiecto formali, secundum veriorem doctrinam, de qua alibi, ac proinde obiectum formale supernaturalis actus semper est honestum, si enim non sit honestum, non erit supra totum debitum naturæ, quod requiritur ad supernaturalitatem, vt dixi 2. 2. tomo 1. ad quest. 6. Item supernaturalis actus secundum substantiam requirit gratiam supernaturalis ordinis: hæc autem non datur ad actum indifferentem, vt tradunt Doctores in materia de gratia.

D V B I V M

D V B I V M L X X V I .

An mereatur censuram asserere quod formalis malitia peccati possit esse effectus predestinationis.

Sic audio sensisse vnum, vel alterum recentiorum; sed modus loquendi non solum est temerarius contra communem Doctorum, vt constat ex his quæ diximus in materia de predestinatione, de conditionibus requisitis, vt aliquid sit effectus predestinationis, sed etiam est impia locutio, & quæ manifestè sapit errorem, quia ex illa sequitur Deum velle formalem malitiam peccati, quod per sese apparet absurdum, & erroneum, neque potest illa locutio explicari in bono sensu.

D V B I V M L X X V I I .

An sit probabile posse Episcopum cum parcho sibi subdito dispensare in residentia, vt talis parochus faciat officium distribuendi elemosynas nomine Episcopi.

Non defuit vnus, vel alter affirmans; quod tamen mihi neque est probabile, neque tutum in conscientia, quia non est verisimile non reperiri

alium, qui faciat tale officium elemosynarum, qui non sit parochus, & cum quo non sit necessarium dispensare in residentia, & ita non facile occurreret causa prædictæ dispensationis.

D V B I V M L X X V I I I .

An sit probabile placitum asserentium, in veteri lege fuisse perfectum statum religionis institutum ab Elia.

Affirmarunt aliqui ducti pietate potius, quam idoneo aliquo fundamento.

Et ideo alij dixerunt placitum esse improbabile, alij esse parum consentaneum doctrinæ Patrum, asserentium statum religionis esse institutum à Christo. Ego de hac re alibi dixi, solum affirmo mihi esse omnino improbabile id, quod nonnulli recentiores asserunt, in veteri lege non solum fuisse vota paupertatis, castitatis & obedientiæ, sed etiam illa vota fuisse solemnia, & hoc quod de solemnitate dicitur, mihi est omnino improbabile, & viri doctissimi huius ætatis censent esse dignum grauiori censura. Ego verò non sum procliuus ad censuras, præsertim erga doctrinam eorum, qui non sunt satis compositi cum nostra Societate.

Sed de hac materia plura aliàs, vbi, Deo largiente, vita & vires suppetent.

F I N I S .

INDEX

Locorum sacrae Scripturae, quae speciali aliqua ponderatione in hoc opere explicantur.

Genesis.

1. **I**N principio creauit Deus caelum, &c. 12.1.c

Exodi.

7. Constituit te Deum Pharaonem, & Aaron frater tuus erit propheta tuus. 136.2.c
12. Et edent carnes nocte illa assas igne. 115.2.c
31. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo. 202.2.a

Numerorum.

33. Altera die Phafe. 115.2.d

Iosue.

7. Tollens Iosue Achan filium Zare, &c. 233.1.d. & seqq.

1. Regum.

10. Saul coepit prophetare. 136.2.b

Psalmi.

2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu. 12.1.a. & seqq.
44. Speciosus forma praefiliis hominum. 211.2.a
53. In lumine tuo videbimus lumen. 255.1.a
69. Deleatur de libro uiuentium. 202.1.d
118. Inclinaui ad faciendas iustificationes tuas in aeternum, propter retributionem. 256.2.a

Prouerbiorum.

30. Quartum penitus ignoro, viam viri in adolescentula. 299.1.c

Ecclesiastis.

3. Vnus interitus est spiritus hominis & iumentorum, &c. 238.1.d & 241.2.d

Ibid. Quis nouit si spiritus filiorum Adam, & si spiritus iumentorum descendat deorsum. *ibid.* 2.a
7. Melior est finis orationis, quam principium. 238.1.a

Ecclesiastici.

24. Haec omnia liber vitae. 202.1.c

Isaia.

7. Ecce vir concipiet, &c. 299.2.c, d
53. Generationem eius quis enarrabit. 111.c & 13.1.d
Ibid. Languores nostros ipse tulit. 12.2.d

Jeremia.

32. Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu. 266.1.c

Danielis.

7. Et libri aperti sunt, & iudicati sunt uiuentes & mortui. 202.1.d
9. Et erit in templo abominatio desolationis. 12.2.b

Osea.

11. Ex Aegypto vocaui filium meum. 13.2.a

Luca.

6. Panem nostrum quotidianum. 226.2.a & 227.2.b, c
7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 246.1.a
12. Sint lumbi vestri praecincti, & lucerna, &c. 235.2.a
43. Dico vobis, quia maius gaudium erit in caelo super vno peccatore poenitentiam agente, quam supra nonaginta nouem

Index locorum sacrae Scripturae.

nouem iustis, qui non indigent poenitentia. 201.2.d
17. Regnum Dei intra vos est. 307.1.c

Joannis.

3. Spiritus vbi vult spirat. 237.2.a
13. Quod facis fac citius. *Ibid.* Ante diem festum Paschae sciens Iesus, &c. 112.1.a & 114.1.c
18. Et ipsi non introierunt in praetorium, &c. 112.1.c
19. Erat autem Parasceue Paschae, hora quasi sexta. 111.2.d
Ibid. Erat autem magnus dies ille Sabbati. 113.2.b

Actorum.

2. Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis. 226.2.b

Ad Romanos.

8. Quis nos separabit a charitate Dei. 234.2.b
Ibid. Spiritus sanctus postulat pro nobis. 256.2.d
9. Optabam ego anathema esse. 203.1.a
10. In omnem terram exiuit, &c. 103.2.d

1. Corinthiorum.

13. Si habuero omnem fidem. 307.1.a
15. Alioquin quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt. 7.2.d

Ad Galatas.

2. Cum autem venisset Petrus Antiochiam in faciem ei restiti, &c. 203.1.c & seqq.

1. ad Timotheum.

2. Obsecro igitur omnium primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. 248.2.b

2. ad Timotheum.

vl. Ministerium tuum imple, &c. 307.2.c

Ad Titum.

1. Quidam ipsorum Propheta. 136.1.d

Ad Hebraeos.

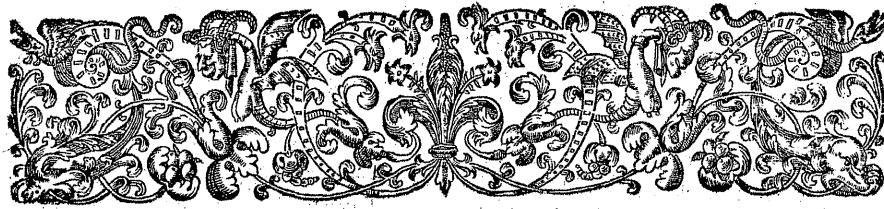
6. Non enim iniustus est Deus. 305.1.c

Facobi.

1. Vir duplex omnino inconstans est, &c. 306.2.c
2. Tu credis, quia vnus est Deus? bene facis, daemones credunt, & contremiscunt. 7.1.b & 206.2.b

Apocalypsis.

2. Et libri aperti sunt. 202.1.c
Ibid. Dabo illis stellam matutinam. 308.1.b
21. Ciuitas non eger Sole, neque Luna, &c. nam claritas Dei illuminauit illum. 255.2.c

INDEX

Rerum & verborum memorabilium.

A

Abimelech.

ABIMELECHI factum cum Sara Abrahæ. 105.2.a & seq.

Abolutio.

ABOLUERE an Sacerdos possit poenitentem, qui solum habet attritionem. 108.2.e

An quando est diuersitas opinionum circa iurisdictionem Sacerdotis, possit ad absoluendum vri opinione minus tuta, quæ docet illum habere iurisdictionem. 109.1.a,b

An in mortis periculo, præsentem parochum, possit quilibet Sacerdos absoluere hominem moribundum. 109.1.b

Acceptio personarum.

Princeps an possit eligere dignum ad officium sæculare, sine peccato, relicto digniori. 159.2.c

Accidens.

ACCIDENS non ita respicit vnum determinatum subiectum, vt non possit respicere aliud. 39.2.b

Non ita respicit hoc numero accidens vnum determinatum subiectum, vt nullum aliud accidens numero distinctum possit simul respicere idem subiectum. *ibid.* c

Quæ non possit esse regula ad cognoscendum, quæ accidentia solo numero differentia, & permanentia possint simul esse in eodem subiecto. 40.1.a

An gradus differentie individualis accidentis, dicat essentialiter ordinem ad subiecta, quæ potest informare mediis propriis informationibus; vel an ille omnino sit absolutus. *ibid.* c,d

Modi accidentales à quo sumant suam indiuiduationem. *ibid.* e

Vide *Indiuiduatio.*

Actus, Actio.

In sola Actione, pro vt distinctum quid est à termino, non potest consistere cognitio. 67.2.c

Actus duplex, vnus permanens, successiuus alius. 13.1.d

Actus remissi iustorum an mereantur augmentum gratiæ & gloriæ. *ibid.* 2.b

In Actu imminenti an distinguantur ratione via & terminus. 62.1.c,d

An in eodem actu imminenti distinguantur aliquo modo ante intellectum actio & terminus. 64.1.e

an ad Actum spei supernaturalis requiratur cognitio supernaturalis ex natura rei secundum legem ordinatum. 96.1.a

An de potentia absoluta Dei possit fieri actus spei cum sola cognitione naturali. *ibid.* e

an ad Actum spei supernaturalem sufficiat cognitio supernaturalis ex parte principij. *ibid.* 2.e

An si daretur talis actus supernaturalis, sufficeret ad actum spei. *ibid.*

an ad Actum charitatis supernaturalem requiratur supernaturalis cognitio. 97.2.c

an ad Actum charitatis supernaturalem sufficiat apprehensio supernaturalis. 98.2.c

an ad Actus supernaturales virtutum moralium infusarum sit necessaria cognitio supernaturalis. 99.2.e

Actus liber diuinæ voluntatis an supra essentiam diuinam addat modum quendam realem, qui potuit ab æterno adesse & abesse essentia diuinæ. 150.2.e

Actus imperans internus, an sumat ab imperato bonitatem eiusdem speciei. 151.2.c

Actus an possit habere duas honestates, alteram ex fine imperantis, alteram ex materia. *ibid.* e

an Actus fidei habens pro obiecto formali testimonium Dei, sit necessarius ad iustificationem. 157.1.c

Actus supernaturales an generent habitus qui iuuent ad facile operandum naturales, vel etiam supernaturales. 162.1.d

Adoratio.

An imago semper adoretur cum prototypo. 320.2.d

Aduentus Domini.

An Christus venerit in mundum solum propter docendum humilitatem, vel paupertatem, aut obedientiam. 174.1.c

Æternitas.

In quo consistat ratio æternitatis. 60.2.c

Æternum quid sit. *ibid.*

Quomodo se habeat æternitas respectu vniformitatis, & immutabilitatis. 61.2.a,b

an Æternitas habeat rationem mensuræ. *ibid.* d

Æuum.

an in Æuo sit aliqua successio. 59.1.d

Æuum quid. *ibid.* 2.b

An sit tantum vnus æuum. 60.1.c

an Æua inter se distinguantur specie. *ibid.* d

An in his sit aliqua prima mensura durationis. *ibid.* e

Quæ hoc æuo mensurentur. *ibid.* 2.a

In quo sit perfectissimum æuum. *ibid.* b

An etiam supernaturalia mensurentur æuo, vel altiori duratione. 61.2.d

Vide *Tempus, Mensura, Duratio.*

Affe

Index Rerum & verborum.

Affectus.

an ad Affectum spei supernaturalis sufficiat apprehensio obiecti quæ sit supernaturalis. 97.1.c

Aliquitas.

Aliquitas an addat aliquid supra ens. 46.1.c

An ex parte eius quod aliquitas addit supra prædicatum reale, distinguatur ab eo quod addit vnitas. *ibid.* d

Amor Dei.

An viator possit per scientiam infusam supernaturalem diligere Deum amore charitatis. 99.1.d

An per discursum Theologicum possit quis moueri ad amorem Dei super omnia. *ibid.* 2.1

An sit probabile, non dari duos amores amicitie erga Deum, alterum naturalem, supernaturalem alterum. 155.2.d

Amor an sit propriè in Deo. 199.2.d

Amare quid sit. *ibid.* e

An Deus amet creaturas irracionales amore amicitie. *ibid.*

Amor & odium differunt. 200.2.c

Affectus amoris Dei inæqualitas circa diuersa obiecta. 201.1.e

Amplexus.

Vide *Osculum.*

Angelus.

Angeli an fuerint creati ante mundum corporalem. 151.2.a

Primum peccatum Angeli quodnam fuerit. *ibid.* b

Angeli an sint corporei. 156.1.b

Nonne peccauerint peccato superbia. *ibid.* c

An reprobi habeant Angelum custodem. 160.1.c

Angeli in via an habuerint fidem ad sui iustificationem. 162.2.d

An fuerint creati in gratia. *ibid.* e

Angelus quando non operetur esse nullibi. 169.2.b

Angelus custos an habeat quodammodo curam maiorem nostri, quàm habeat ipse Deus. 181.1.c

Angeli an aliquando in via viderint clarè diuinam essentiam. 185.1.b

An habuerint in via fidem supernaturalem. 186.1.b

Angelus custos an cognoscat cogitationes cordium eius hominis cuius est custos. *ibid.* 2.c

an vnus Angelus custos simul tempore exercent officium custodiæ respectu plurium hominum. *ibid.* d

Angeli an sint creati ante creaturam corporalem. 190.1.d

Angeli motiua potentia. 257.1.d

Angelus quomodo moueat seipsum localiter. *ibid.* e

an vnus Angelus possit mouere alterum localiter. 258.1.d

An mouere alterum localiter immediatè producendo motum in illo, vel producendo impulsu in illum, à quo causetur motus immediatè. 259.2.b

Angelus quomodo possit mouere corpus. 261.1.a

Angeli an loquantur inter se per signa externa spiritalia. 324.1.e

An quilibet Angelus loquatur per peculiaritiam signa, quæ alij non intelligunt. *ibid.* 2.a

an Angelus moueatur localiter. *ibid.* b,c

P. Luisij de Torres select. disp. Pars I.

Anima.

Anima rationalis an subsistat existens in corpore. 126.2.c

An subsistat in statu separationis. 128.2.a,b

An sit immortalis. 238.2.c

Anima immortalitas quomodo probari possit. 241.1.d

Anima nostra an sit mortalis tantum ex dono Dei, vel etiam ex natura sua. *ibid.* d

Anima rationalis immortalitas an probari efficaciter possit ratione naturali. 320.1.b

Annihilandi verbum.

Vide 247.2.b,d

Apparitio.

An Christus in propria figura, seu Angelus in figura Christi apparuerit B. Francisco, quando illi impressit vulnera in manibus, pedibus, & latere. 174.1.

Apprehensio.

An ad affectum spei supernaturalem sufficiat apprehensio obiecti, quæ sit supernaturalis. 97.1.c

An ad actum charitatis supernaturalis sufficiat apprehensio supernaturalis. 98.2.c

Aqua.

Aqua vino infusa an conuertatur in sanguinem Christi, etiam prius non fuerit conuersa in vinum. 194.2.d

Argumentum.

Argumenta sumendi vltus ex regulis orthodoxis. 1.1.a

Argumentum an efficaciter sumi possit ex sensu mystico. 2.2.c

Sumi potest ex Conciliis. 3.1.b

An sumi possit ex ratione qua vtitur Pontifex ad aliquid definiendum. *ibid.* 2.b

An quando Pontifex vtitur aliquo testimonio Scripturæ ad probandam suam definitionem, dicendum sit Pontificem vltus fuisse testimonio illo Scripturæ in vero sensu literali. *ibid.* c

Vide *Locus, & Sedes.*

Astrologia.

An per Astrologiam possint cognosci futura contingentia. 269.1.c

Attributum.

Attributum sanctitatis. 15.1.c

An sit in Deo, speciale attributum sanctitatis. *ibid.* & 15.2.a

Attributum quid. *ibid.* d

Attributum in Deo quid. *ibid.*

Quid sit in Deo attributum sanctitatis. 16.1.& *ibid.* 2.b & seqq.

An distinguatur à prædicato dilectionis, qua Deus diligit seipsum & suum bonum. *ibid.* 2.a

An sit probabile quodlibet attributum Dei posse sanctificare naturam humanam vnitam Verbo diuino. 17.1.a

an Attributum sanctitatis diuinæ sanctificet naturam humanam vnitam Verbo vt est formaliter attributum sanctitatis, vel solum quatenus est idem realiter cum natura diuina. *ibid.* e

Attributa an in Deo distinguantur ante intellectum. 163.2.c

Attritio.

Attritio respectu ministrantis Baptismum, & respectu recipientis illum. 109.1.a

Index Rerum

Auxilium.
An aliquod auxilium requiratur ad gratiam. 185.
2.b
Azymus panis.
Vide 110.2.a

B

Baptismus.
Baptismus susceptus cum fictione, an conferat gratiam recedente fictione. 160.2.b

Beatitudo.
An præter Moysen, & Paulum quis viderit diuinam essentiam in hac vita. 171.2.e
Beatus.

Beati an videant creaturas in Verbo ex vi visionis essentiae diuinæ. 150.1.e
an Beati in statu beatitudinis mereantur augmentum gratiae & gloriae essentialis de condigno, licet Deus non vellet tale præmium tribuere. 154.1.c
An satisfaciant de condigno pro poena temporaria eorum qui sunt in statu viæ. ibid.d

an Beatus possit in statu beatitudinis de condigno aliquid sibi, vel alteri mereri. ibid.e
Beatus in patria an possit diligere Deum amore amicitiae naturali, viribus naturæ. 185.2.c
Beatorum impeccabilitas. 289.2.c
Beatus an secundum legem ordinariam possit peccare mortaliter, aut venialiter. ibid.d
Vnde oriatur Beatorum impeccabilitas. 290.1.c
An ex sola visione intelligatur Beatus constitui impeccabilis, si Deus sua potentia impediret amorem in voluntate Beati. ibid.2.b

Biblia.
Vulgata lectio Latina an habeat aliquem errorem in rebus quæ non pertinent ad fidem, vel mores. 163.1.d

Bonitas.
Quid addat bonum supra ens. 49.1.a
Non datur vna ratio bonitatis inclusa in inferioribus. ibid.2.a,b

Bonum non dicitur aliquod prædicatum, ante intellectum ex natura rei distinctum ab ente. ibid.
Bonum non dicitur modum absolutum etiam sola ratione distinctum ab ente, quod dicitur bonum. 49.2.c
Bonum addit ordinem ad appetitum. ibid.e
Bonum significatum nomine entis perfecti potest addere etiam negationem defectus in suo genere. 50.1.b
An omne ens sit bonum. 51.1.c
Materia prima an sit bona. ibid.

C

Castitas.
Castitatem seruandi iuramentum an sit reseruatum Pontifici. 170.2.d
Habens votum castitatis, an peccet contra votum per delectationem simplicem contra castitatem. 271.1.d

Casus reseruati.
An nouitij obligentur casibus reseruatis suæ religionis. 157.1.a

Censura.
Censura in materia propositionum quid. 149.1.e
Censuræ aliquot Theologicæ per centurias. 150.1.b

An per bellum Cruciatæ possit absolui ab irregularitate orta ex delicto. 163.2.b
Character.
Character an sit relatio rationis & denominationis. 160.2.e
Character sacramentalis quid. 252.1.b,c & seqq.
An sit solum relatio rationis. 320.1.b
Christus an habuerit characterem accidentalem sacerdotij. ibid.e
Character sacerdotalis an maneat in anima, in statu futuræ vitæ. 321.2.b

Charitas.
An ad actum charitatis supernaturalem requiratur supernaturalis cognitio. 97.2.c
An sufficiat supernaturalis apprehensio. 98.2.c
An habitus charitatis & gratiæ distinguantur realiter. 159.2.d & 178.2.d

Christus Dominus.
An in Christo sit duplex esse existentia. 130.2.e
An sit necessarium assumi naturam cum propria existentia, vel sine illa. 134.2.e
An S. Thomas senserit humanitatem Christi habere suam propriam existentiam. 135.2.a
an Christus fuerit verè Propheta. 136.1.c
Per quam scientiam fuerit Propheta Dominus. 151.2.e

Christus an meruerit suam resurrectionem. 141.1.a
An sit probabile naturam diuinam sanctificare humanitatem Christi. 155.2.b
An probabile, Christum in cælo non orare verbis expressis, sed solum representatione vulnerum. 156.1.a
An probabile, Christum non esse seruum. ibid.c
An possit concedi, Christum in cælo mereri pro nobis. ibid.2.c
An, resurrectionem Christi, & eius ascensionem fuisse opera redemptionis. ibid.d
An vno duarum naturarum in Christo sit essentialis. 158.2.c
An sit de fide, fuisse in Christo gratiam habituellem. ibid.e

Christus an de facto meruerit suam beatitudinem animæ essentialis. 159.1.a
Actus Christi meritorij an sint liberi quantum ad substantiam. 161.1.d
in Christo an fuerit habitus spei, & maneat in Beatis quantum ad substantiam. ibid.e
Christus habueritne præceptum moriendi. 163.1.a
Christus in quantum homo an sit filius adoptiuus. ibid.2.d
An sit persona humana. ibid.e
An quatuor clausis cruci affexus fuerit. 164.2.b
Christi humanitas an habuerit propriam existentiam. 165.1.b
Vnio humanitatis cum Verbo, an sit naturalis. ibid.c
An essentialis. ibid.d
An humanitas Christi inhæreat diuinitati. ib.2.a
Christus an in instanti mortis satisfecerit. ibid.e
Nonne fuerit verè & propriè Propheta. 168.2.b & 192.2.d,e

Caro Christi an sit desumpta ex semine Virginis. 169.1.d
Compositio in Christo ex diuina & humana natura, an sit propriè compositio. ibid.2.c
Gratia Christi an fuerit finita. 170.1.d
Christi descensus ad inferos. 171.2.c
Christus an sit prædestinatus, vt redemptor ante prouisionem originalis peccati. 178.1. b, c & 193.2.e
An de facto meruerit beatitudinem animæ suæ. ibid.e
Christus an fuerit martyr. 191.1.e
Anima Christi an cognouerit omnia possibilia. 191.2.e & 270.2.a
Christus an habuerit morbum aliquem. 192.2.e
Christi forma quæ. 211.2.a
An corporali pulchritudine mortales reliquos superauerit. ibid. & seqq.
Christus martyr. 230.2.d & 232.1.b
Quibus rationibus ostendatur conueniens fuisse Christum nasci de Virgine desponsata. 278.2.d
Persona Christi an sit propriè composita. 319.1.b
An sit compositus ex tribus subsistentiis. ibid.
Circumcisio.
Circumcisio an causet gratiam. 156.1.e
Cognitio.
Cognitio supernaturalis an possit mouere ad effectum naturalem secundum substantiam. 92.1.d
An requiratur ad actum spei supernaturalem ex natura rei secundum legem ordinariam. 96.1.a
An de potentia absoluta Dei possit fieri actus spei cum sola cognitione naturali. ibid.e
An ad actum spei supernaturalem sufficiat cognitio supernaturalis ex parte principij. ibid.2.c
An ad actum charitatis supernaturalis requiratur supernaturalis cognitio. 97.2.c
An de potentia absoluta possit voluntas elicere actum amoris supernaturalis per solum cognitionem naturalem. 98.1.b
An ad actus supernaturales virtutum moralium infusarum sit necessaria cognitio supernaturalis. 99.2.e
Cognitio Christi sensitua. 308.1.e
Commenda.
Commendæ vtrum vendi possint siue simonia. 174.2.a
Concilium.
An sit probabile Concilium aliquando adducere aliquem locum Scripturæ ad probandam suam doctrinam, & non in sensu literali. 164.1.c
An ratio Concilij semper sit efficax. ibid.d
Concionator.
Concionator non obligatur docere doctrinam Christianam singulos, sed satis est si multos simul docet in Ecclesia. 104.1.c
Confessorius, & Confessio.
Confessorium munus. 104.1.e
An peccet qui approbatus in vno Episcopatu, audit confessionem in alio. 109.2.c,d
in Confessione an possit explicari persona complicis, quando virget necessitas confitendi, & non potest pœnitens aliter confiteri integrè. 158.2.b
in Confessione an sit obligatio, per se loquendo, explicandi circumstantias aggravantes intra eandem speciem. 160.1.b
An secretum sacramentalis confessionis possit reuelari propter mortem vitandam. 175.1.c
An sit obligatio explicandi in confessione circumstantiam adulterij distinctam à simplici fornicatione. 182.1.e
An pœnitens teneatur explicare in confessione, quod peccata quæ confitentur, sunt præsentis temporis, vel vitæ præteritæ. 188.1.b

de Verborum.

An approbatus in vno Episcopatu, possit in alio audire confessiones. ibid.2.a
Vide 250.1.b
Confirmatio.
Vide 108.1.c
An sit præceptum suscipiendi Sacramentum Confirmationis. 322.1.a
Consecratio.
in Consecratione calicis, an aliquando aqua conuertatur immediatè in sanguinem. 157.2.d
Forma consecrationis calicis an sit tantum illa, *Hic est calix sanguinis mei.* ibid.e
Consilium.
Consilia Euangelica an colligantur ex Scriptura. 303.1.c
Consilium castitatis an colligatur ex Scripturis. 304.1.b
Consilium obedientiæ an colligatur ex Euangelio. ibid.2.a
Contractus.
An Pontifex possit errare declarando aliquem contractum esse iustum, vel esse iniustum. 157.1.c
Contritio.
Vide 250.1.b
Corpus Christi.
Corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ an possit videri oculis corporis virtute artificiali. 88.2.c
An virtute supernaturali. 87.1.a
An B. Virgo oculis corporeis viderit Christum sub speciebus Eucharistiæ. ibid.d,e
Creatura.
An Beati videant creaturas in Verbo ex vi visionis essentiae diuinæ. 150.1.e

D
Dæmon.
Dæmoni an fides danda, si loquitur in aliqua persona, & dicit se loqui ex præcepto Dei. 177.2.b
an in Dæmonibus manserit fides supernaturalis ex parte actus & habitus. 178.2.c
Damnatio.
Damnati in inferno. 179.1.c
Delectatio.
Delectatio venerea. 167.2.a
Denarius.
Denarius, de vita æterna. 2.1.e
De gratia. ibid.
De virtutibus. ibid.
Denarij parabola operatorum. 150.2.b
Deus.
Deus an possit mouere corpus in instanti. 21.1.e
Deus omnipotens. 21.2.d
An possit demonstrari ratione naturali. ibid.
Qua ratione Deus dicatur, & sit omnipotens. ibid.e
Deus ens magis necessarium est. 23.2.a
in Deo quomodo sit vita substantialis, quæ est essentia diuina. 79.2.a
An sit possibilis species impressa Dei. 150.1.c
Deus quatenus sit incomprehensibilis, & quatenus non. ibid.2.d
in Deo an sit substantia absoluta. 166.2.a
Deus an erga seipsum non habeat actum amoris. 168.1.c
An sit in spatiis imaginariis extra cœlum. 169.1.e

Index Rerum.

Notiones in Deo. 190.2.e
Dies azymorum.
 An fuerit prohibitum Iudæis accusare aliquem, aut
 ius dicere, prima die azymorum. 114.1.a
Dilectio.
 Dilectio & sanctitas differunt. 16.2.b
Diluuium.
 Diluuium an attigerit omnes partes terræ. 191.2.c
Discursus theologicus.
 An per discursum theologicum possit quis moueri
 ad amorem Dei super omnia. 99.2.b
Dispensatio.
 Dispensatio sine causa in lege humana an sit nulla.
 159.2.d
Distinctio.
 Quid requiratur ut duo aliqua distinguantur ante
 intellectus operationem. 42.2.d
 An sufficiat separatio non mutua ante intelle-
 ctum, ut duo dicantur realiter distinguui. 43.
 2.d
 Quoties duo aliqua separatione non mutua se-
 parantur, distinguuntur ante intellectum di-
 stinctione reali. 44.1.c
 Nonnulla res ipsa distinguuntur ante intellectum, quæ
 ramen non inuoluunt ex parte vtriusque re-
 lationem superadditam realem. 161.2.b
 An sit possibilis distinctio rationis. 161.2.c
 Distinctio rationis quodplex sit. 45.1.a
Doctor, & Doctrina.
 Doctrina sacra vtrum sit argumentatiua. 5.2.e
 An S. aliquis Doctor Ecclesiæ errarit in aliqua
 materia. 191.1.b
 Docens culpabiliter aliquam propositionem erro-
 neam, aut errori proximam, scandalosam, aut si-
 milem, contra quam virtutem peccet. 148.2.c
Duratio.
 In quo consistat ratio formalis durationis. 56.2.a
 Duratio quid. 161.2.b
 Duratio ut sic abstrahit à successiua, & permanenti.
 161.2.c
 An ratio mensuræ actiue conueniat durationi
 ut sic. 57.1.a
 Res quæ materiali tempore durant, quæ sint.
 161.2.d
 Durationes spirituales qui distinguantur a tempo-
 re modo continuo. 58.1.c
 Quænam duratio sit æuum. 59.1.b
 Vide *Æuum, Mensura, Tempus.*
E.
Ecclesia.
 Ecclesia an possit errare in assignandis censuris
 propositionum. 149.2.e
Ecclesiasticus.
 An sit probabile personas Ecclesiasticas non habe-
 re dominium bonorum Ecclesiasticorum. 163.
 1.e
 An quod non obligentur ad faciendam eleemo-
 synam. 163.2.a
Effusio sanguinis.
 An liceat sumere medicinam prouocatiuam effu-
 sionis sanguinis. 168.2.c
Eleemosyna.
 An in extrema necessitate satisfaciat præcepto elee-
 mosynæ per mutuum. 159.2.b
 Personæ an obligentur ex iustitia ad faciendam
 eleemosynam. 163.2.a

Elias, & Enoch.
 An sint in statu merendi. 161.2.d
 An sint superaturi in sanctitate omnes Apo-
 stolos & Sanctos, excepta B. Virgine. 161.2.d
Ens.
 Quomodo non-ens pertinet ad obiectum omni-
 potentia. 22.2.b
 Non ens dupliciter dicitur. 161.2.d
 Ens hinc loci quid. 161.2.d
 Cuiusnam dicat negationem primum prædica-
 tum entis. 46.1.e
 Ens actu existens an sit quid conuertibile cum
 ente. 51.1.e
 An sint plures, vel pauciores passiones entis,
 quàm causæ quæ communiter numerantur.
 52.1.c
 Entia rationis quomodo dicantur passiones entis
 realis. 161.2.c
 Quæ passionum sit altera perfectior. 161.2.c
 Entia supernaturalia an mensurentur æuo, vel al-
 tiori duratione. 61.2.d,e
Epimenides.
 Epimenides Propheta id est veritas interpretis,
 sicut dicebantur Propheta. 136.2.a
Episcopatus.
 Episcopatus vtrum sit sacramentum. 184.2.e
 An per sacramentum Episcopatus conferatur
 gratia. 185.1.a
Error.
 Error contra doctrinam Ecclesiæ in eo qui non vult
 scire quæ sentiat Ecclesia, quid. 107.1.c
 Errans scienter absque ignorantia in quam virtu-
 tem peccet. 148.2.c
Essentia.
 Essentia Dei vtrum necessaria. 23.1.d,e
 An possint concedi in diuinis tres essentia rela-
 tiuæ metaphysicæ. 157.2.b
 Intelligere essentiale in Deo an producat vir-
 tualiter ab essentia diuina. 177.2.d
 Vide *Existencia.*
Euangelium.
 Perfectio Euangelica, an sit de necessitate salutis.
 159.1.b
Eucharistia.
 Vide 108.1.c
 Eucharistia an conferat primam gratiam etiam per
 accidens. 158.1.e
 Species vini consecrati in Eucharistia, an confe-
 rat gratiam distinctam à gratia, quam causant
 species panis consecrata. 161.2.a
 An possit aliquis accedere ad Eucharistiam cum
 sola attritione cognita ut tali. 162.2.a
 An possit quis sumere Eucharistiam non præuia
 confessione peccati mortalis quod habet.
 166.2.b
 An sit peccatum accedere ad Eucharistiam, il-
 lum qui cum vxore habuit copulam coniuga-
 lem honestam. 171.1.e
 An species sacramentales toto tempore quo du-
 rant in stomacho, causent gratiam. 175.2.d
 An licitum sit dare & sumere plures formas
 consecratas ad communicandum. 161.2.c
 An aqua mixta vino in calice conuertatur im-
 mediatè in sanguinem Christi. 177.1.c
 Quantitas Eucharistiæ an per consecrationem
 creetur de nouo. 178.1.a
 An possit superior religionis priuare subditum
 receptione Eucharistiæ ad tempus, propter
 correptionem illius. 193.1.e
 Eucharistiam quotidie sumere, an sit conueniens.
 226.1.a
Existencia.
 An in Christo sit duplex esse existentiæ. 130.2.e
 An necessarium sit naturam assumi cum propria
 existentiâ, vel sine illa. 134.2.e
 An S. Thomas senserit humanitatem Christi ha-
 bere suam propriam existentiâ. 135.2.a
 Existentiâ & essentia an distinguantur realiter.
 321.1.6
 Vide *Essentia.*
F.
Falsitas.
 An sit falsitas aliqua opposita veritati transcen-
 dentali. 48.2.d
Festum, Festiuitas.
 Festa Iudæorum computantur à vespera vnus diei,
 vsque ad vesperam diei sequentis. 111.2.a &
 114.2.b
 Festa quædam Iudæorum per diuersos dies hebdo-
 madæ exordium habuerunt, & mobilitatem.
 114.2.b
 Quocumque die occurrit nonilunium & verna-
 lis æquinoctij, eodem die celebrantur Iudæi
 Neomeniam, & Kalendas primi mensis, ex-
 ceptis tantum duobus casibus. 114.2.c
 Ars pingendi an sit licita in die festo. 180.1.b
Fides, Fidelis.
 Fidei Catholicæ necessitas ad iustificationem, re-
 missiue. 138.1.d
 Fidelis an obligetur ad credendum fide diuina, se
 credere fide diuina. 164.1.b
 Actus fidei diuinæ an sit necessarius quantum ad
 specificationem. 172.2.e
 In hæretico an sit actus fidei infusæ supernatu-
 ralis ob testimonium Dei. 184.1.a
 An in hæretico manere possit actus fidei propter
 testimonium Dei circa aliquem articulum,
 loquendo de actu naturali secundum sub-
 stantiam. 185.1.d
Filius, & Sp.S.
 in Filio, & Sp.S. an dentur origines passiuæ. 177.
 1.e
Femina.
 Femina veteris Testamenti an omnes meruerint
 de congruo maternitatem Dei. 153.2.d
 Femina corrupta an possit se fingere virginem, &
 occultare veritatem, ut contrahat matrimonium.
 165.1.e
 Femina an possit suscipere ordinem sacrum ex
 dispositione. 167.1.c
Forma.
 Forma materialis substantialis an habeat aliquam
 substantiam. 124.2.b
 Forma Christi Domini. 211.2.a
B. Franciscus.
 Religio S. Francisci an sit de iure diuino quantum
 ad existentiâ. 167.2.b
Frater.
 Quo sensu in Euangelio aliqui dicantur fratres
 Domini. 297.2.e
 Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio di-
 cantur fratres Domini. 298.1.e

& verborum.

Furtum.
 Quantitas necessaria ad peccatum mortale furti
 quæ. 169.2.a
 An sit peccatum mortale retinere magnam
 quantitatem pecuniæ, quando desumpta est
 à pluribus personis, & à qualibet solùm
 sumpta est paruissima quantitas. 178.2.e
G.
Gloria.
 lumen **G**loriæ an distinguatur ab impressa spe-
 cie. 150.1.e
 An de potentia absoluta possit fieri electio effi-
 cax ad gloriam, ante præcisa merita, si gloria
 danda est propter merita. 160.1.a
 lumen Gloriæ an sit potentia vitalis. 162.1.e
 lumen Gloriæ, & impressa species visionis Dei.
 282.1.a
 Identitas luminis gloriæ cum specie impressa
 Dei. 162.1.e
 An sit possibilis aliqua species impressa diuinæ
 essentia, & lumen gloriæ. 284.1.c
 An lumen gloriæ distinguatur realiter à lumine
 scientiæ infusæ Christi. 286.1.e
Grati.
 Opinio Græcorum, afferentium, quod in die Iudi-
 cij aliqui non moriantur, an sit probabilis. 191.
 2.b
Gratia.
 Gratia præueniens quid. 93.1.c
 An possit esse aliqua gratia excitans, seu præue-
 niens supernaturalis secundum suam entita-
 tem. 161.2.d
 an Gratia præueniens, quæ est motus indeliberatus
 voluntatis, sit supernaturalis secundum substan-
 tiam. 95.1.b
 An sit aliqua gratia præueniens supernaturalis
 secundum substantiam. 152.2.e
 Gratia & peccatum mortiferum, an de facto sint in
 eodem subiecto simul. 154.2.a
 Habitus gratiæ, & habitus charitatis an distin-
 guantur realiter. 159.2.d & 321.1.a
 An præmium gratiæ quod meretur actus remis-
 sus iusti, detur statim. 162.1.b
 An primum auxilium gratiæ de potentia absolu-
 ta possit cadere sub merito per opera subse-
 quentia facta ex gratia. 161.2.c
 An possit probabiliter negari auxilium gratiæ
 ordinis naturalis secundum substantiam ad
 bene operandum opera moralia virtutis ac-
 quisitæ. 168.1.a
 An propter peccatum primi parentis amiserit
 auxilia sufficientia. 170.1.c
 Habitus charitatis & gratiæ an distinguantur
 realiter. 178.2.d
 An colligatur ex Augustino, Baptismum rece-
 dente fictione conferre gratiam. 185.1.d
 An alia sacramenta distincta à Baptismo confe-
 rant gratiam recedente fictione. 186.1.e
 An per peccatum veniale amittatur aliqua pars
 intentionis gratiæ habitualis. 187.2.e
 Gratia habitualis an opponatur peccato veniali per
 differentiam indiuidualem physicam ipsius ha-
 bitus. 188.1.a
Gratiarum actio.
 Vide 248.2.a
 An debeat esse prior petitione. 249.1.b
Habitus.

correctionem illius. 193.1.e
Eucharistiam quotidie sumere, an sit conueniens.
 226.1.a
Existencia.
 An in Christo sit duplex esse existentiæ. 130.2.e
 An necessarium sit naturam assumi cum propria
 existentiâ, vel sine illa. 134.2.e
 An S. Thomas senserit humanitatem Christi ha-
 bere suam propriam existentiâ. 135.2.a
 Existentiâ & essentia an distinguantur realiter.
 321.1.6
 Vide *Essentia.*
F.
Falsitas.
 An sit falsitas aliqua opposita veritati transcen-
 dentali. 48.2.d
Festum, Festiuitas.
 Festa Iudæorum computantur à vespera vnus diei,
 vsque ad vesperam diei sequentis. 111.2.a &
 114.2.b
 Festa quædam Iudæorum per diuersos dies hebdo-
 madæ exordium habuerunt, & mobilitatem.
 114.2.b
 Quocumque die occurrit nonilunium & verna-
 lis æquinoctij, eodem die celebrantur Iudæi
 Neomeniam, & Kalendas primi mensis, ex-
 ceptis tantum duobus casibus. 114.2.c
 Ars pingendi an sit licita in die festo. 180.1.b
Fides, Fidelis.
 Fidei Catholicæ necessitas ad iustificationem, re-
 missiue. 138.1.d
 Fidelis an obligetur ad credendum fide diuina, se
 credere fide diuina. 164.1.b
 Actus fidei diuinæ an sit necessarius quantum ad
 specificationem. 172.2.e
 In hæretico an sit actus fidei infusæ supernatu-
 ralis ob testimonium Dei. 184.1.a
 An in hæretico manere possit actus fidei propter
 testimonium Dei circa aliquem articulum,
 loquendo de actu naturali secundum sub-
 stantiam. 185.1.d
Filius, & Sp.S.
 in Filio, & Sp.S. an dentur origines passiuæ. 177.
 1.e
Femina.
 Femina veteris Testamenti an omnes meruerint
 de congruo maternitatem Dei. 153.2.d
 Femina corrupta an possit se fingere virginem, &
 occultare veritatem, ut contrahat matrimonium.
 165.1.e
 Femina an possit suscipere ordinem sacrum ex
 dispositione. 167.1.c
Forma.
 Forma materialis substantialis an habeat aliquam
 substantiam. 124.2.b
 Forma Christi Domini. 211.2.a
B. Franciscus.
 Religio S. Francisci an sit de iure diuino quantum
 ad existentiâ. 167.2.b
Frater.
 Quo sensu in Euangelio aliqui dicantur fratres
 Domini. 297.2.e
 Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio di-
 cantur fratres Domini. 298.1.e

Index Rerum

H

Habitus.

Habitus supernaturalis ad quid necessarius. 78.1.c
 Habitus acquisitus an concurrat concursu vitali. ibid.d
 An sit probabile habitus gratiæ habere diuersas differentias indiuiduales distinctas ab intentione. 156.2.a
Hæresis, Hæreticus.
 Hæresis an possit esse cum ignorantia vincibili. 106.2.a
 Consummari exterius, id est, extra voluntatem. ibid.d
 In voluntate non requiri voluntatem expressam sentiendi, contra id quod docet Ecclesia. ibid.e
 Hæresis quomodo incurratur ex verbis prolatis inordinate. 148.1.e
 An sit obligatio denunciandi hæreticum, postquam recepit hæresim. 163.1.a
 An in peccatis ob hæresim sit secundus ordo correctionis fraternæ antequam denunciatur quis S. Inquisitioni. ibid.c
 An in Hæretico sit actus fidei infusæ supernaturalis ob testimonium Dei. 184.1.a
Historia.
 Historia alicuius Sancti recepta ab Ecclesia, approbata in Breuiario, an sit certa. 174.2.c
Homicidium.
 An frater possit occidere sororem quæ concepit ex fornicatione, si frater timet infamiam sibi ex futuro partu. 194.2.a,b
Homo.
 Hominis substantia, vtrum sit aliquid materiale, vel spirituale. 129.1.a
 Causa efficiens huius substantiæ quæ. ibid.c
 An sit diuisibilis substantia hominis secundum partes integrantes. ibid.d
 Vtrum homini in statu viæ nullum debeat auxiliium sufficiens naturalis ordinis, sed omnia sint gratia per Christum. 152.2.d
 Homo an cognoscat euidenter suam fidem diuinam. 164.1.a
Horæ Canonica.
 Vide 191.1.e
 An possit aliquis complere obligationem recitandi officium diuinum, recitando quolibet die officium quodlibet, quodcumque illud sit. 317.1.b
 Sacerdos an possit implere obligationem recitandi officium, etiam si distractus sit voluntariè, si proferat solum verba. ibid.2
Humilitas.
 Humilitatis virtus an fuerit cognita à Philosophis Gentilibus. 139.2.e
 Humilitas an sit virtus distincta à magnanimitate. 162.1.d
 Humilitas quid sit, ex S. Climaco. 246.1.a
 Humilitatis vis. 247.1.d
Hypostasis.
 Hypostasis quid, remissiuè. 122.2.d
 I
Ieiunium.
Ieiunij lege an obligentur sexagenarij. 160.1.d

An pro collatione sumi possint duo ova die ieiunij. ibid.e
 An quarta, vel quinta pars comestionis. 175.2.b
 An homo obligari possit ad ieiunium ex voto obligatione religionis, & obligatione temperantiæ. 181.1.d
Iephthe.
 An occiderit filiam suam. 175.1.6
Ignorantia.
 Ignorantia an sit causa peccati. 100.2.a,b
 Quid & quoruplex sit. ibid.
 Fusc sumpta an sit peccatum. 101.1.b
 Sumpta pro priuatione actualis cognitionis, quæ dicitur inconsideratio, bene potest esse peccatum secundum se. ibid.2.b
 An sit peccatum speciale. ibid.2.c
 Mens S. Thomæ quæ. 102.2.a
 An inter infideles, vel fideles possit esse aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini. 103.1.a
 An iuris naturalis possit esse aliqua ignorantia inuincibilis. 104.1.d
 Quomodo legis humane ignorantia censetur carere culpa. ibid.2.c
 An possit esse ignorantia inuincibilis facti. 105.1.c
 Ignorantia inuincibilis facti quæ. ibid.e
 Ignorantia comitans an excuset à culpa. ibid.2.e
 An cum ignorantia vincibili possit esse peccatum hæresis. 106.2.a
 Ignorantia vincibilis potest excusari à peccato hæresis, & non à peccato homicidij, vel alterius similis. ibid.e
Immortalitas.
 Quomodo solus Deus dicatur habere immortalitatem. 241.2.b
Incarnatio.
 Christus in quantum homo an sit filius adoptiuus. 163.2.d
 Persona diuina an possit hypostaticè assumere immediatè formam accidentalem separatam à substantia. 169.2.d
 An Christi humanitas potuerit prius natura, quàm vniretur, mereri de congruo incarnationem. 178.1.d
 Humanitas Christi an potuerit peccare de potentia absoluta. ibid.2.a
 An persona humana conuersa sit in personam Verbi per incarnationem. 183.1.b
 An humanitas Christi in instanti temporis, in quo vnita est Verbo diuino, prius naturâ habuerit propriam substantiam. 193.1.c
 Christus prædestinatus an sit filius Dei. 316.1.a
 An habeat characterem sacerdotalem, quod sit qualitas sacerdotalis, sicut habent alij Sacerdotes. 318.1.e
Incomprehensibilitas Dei.
 Incomprehensibilitas Dei quatenus concessa, & quatenus non. 150.2.d
 An sit de fide Deum esse incomprehensibilem ab intellectu creato. 261.2.c,d
 Explicatur incomprehensibilitas Dei à Francisco Victoria, & aliquibus alijs. 262.1.b
 Explicatio à D. Thoma, & alijs. ibid.2.a
 Quid colligatur ex Patribus, vel ex Scriptura circa incomprehensibilitatem Dei. 264.1.a
 In quo consistat ratio cognitionis comprehensiuæ Dei. ibid.2.b
 Sensus

es verborum.

Sensus Concilij Lateranensis c. firmiter, de summa Trinitate, circa incomprehensibilitatem Dei. 266.2.e
 Quid senserint Latini PP. de incomprehensibilitate Dei. 267.1.c,d
 Græci PP. quid senserint. 268.1.d
 An ad comprehensionem requiratur certa perfectio intentionis in cognitione. ibid.2.d
Indiuiduum.
 Indiuiduum substantiæ materialis completæ constituitur in esse indiuidui per differentiam indiuidualem. 36.1.d
 Differentia indiuidualis non distinguitur ante intellectum à natura specifica. ibid.e
 Differentia indiuidualis sumitur à tota entitate. ibid.2.c
 Quod sit principium indiuiduationis rerum materialium incompletarum. 37.2.e
 Principium indiuiduationis in accidentibus materialibus quod. 39.1.d
 Quod sit principium indiuiduationis in substantiis spiritualibus completis. 41.2.a,b
 Vide *Accidens.*
Infernus.
 An in die assumptionis B. Virginis Deus remittat aliquid pœnæ damnatis in inferno, ita vt minus puniantur. 179.1.c
Infidelis.
 An inter infideles, vel fideles possit esse aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini. 103.1.a
 In Infidelibus sunt aliqua opera bona ex auxilio gratiæ. ibid.2.b,c
 In Infidelibus sunt aliqua auxilia gratiæ, quibus si bene niterentur, Deus non negaret illis alia auxilia necessaria ad iustificationem. ibid.
Inquisitio.
 Quod iudex secularis potest indicare de aliquo crimine, an pertineat ad officium S. Inquisitionis. 161.2.a
 S. Inquisitio an possit prohibere libros, vel scriptum aliquod, quando non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium, erroneum, aut scandalosum. 328.2.e
Intellectus.
 An ad hoc quod intellectus intelligat, requiratur actio ipsius intellectus, & terminus illius. 66.2.e
 In solo termino, prout distinguitur ab actione immanenti intellectus, non reperitur totum quod requiritur vt intellectus intelligat. 68.2.b
 An Deus possit efficere terminum intellectus, sine concursu intellectus. 71.1.b,c
 Omnino impossibile, affirmare de facto intellectum intelligere sine proprio concursu actiuo. 72.1.b
 Terminus intellectus fieri potest à solo Deo sine concursu intellectus. ibid.c,d
 Talis terminus intellectus potest fieri à Deo in intellectu, sine ipsius intellectus concursu causæ efficientis. 73.1.b
 An Verbum productum à solo Deo, & positum in intellectu, possit producere habitum in ipso intellectu. 74.2.c
 An per Verbum solum productum à Deo in intellectu moueatur voluntas ad operandum circa obiectum representatum. 75.1.c
 An per Verbum factum à solo Deo, conseruatum ramen efficienter ab intellectu, intelligat intellectus. ibid.d

An sine concursu animæ possit à Deo cum intellectu fieri quicquid necessarium est ad statum intelligendi. ibid.
 An sine concursu animæ fieri possit quicquid necessarium est, vt ipse intellectus constitutur in statu vitaliter operantis, scilicet intelligentis. ibid.
 An possit anima intelligere per solum suum concursum, sine actiuo concursu intellectus. 76.2.c
Ioan. Baptista.
 S. Ioannes Baptista an conceptus fuerit sine peccato originali. 187.1.e
Irregularitas.
 An incurratur ob peccatum externum omnino occultum, quod in iudicio non potest probari. 180.1.e
Iubileum.
 An quando duobus diebus immediatè occurrunt duo iubilea, quorum quodlibet requirit confessionem & communionem, sit necessarium ad lucrandam indulgentiam, bis confiteri, & bis sumere Eucharistiam. 323.2.a
Iudex.
 Quod Iudex secularis potest indicare de aliquo crimine, an pertineat, vel non, ad officium S. Inquisitionis. 161.2.a
 Iudex laicus an per potestatem laicam possit cognoscere causas Ecclesiasticas. 166.1.b
 Iudices S. Inquisitionis an possint prohibere libros, vel scriptum aliquod, quando non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium, erroneum, aut scandalosum. 318.2.c
Iuramentum.
 Iuramentum promissorium de faciendo peccato veniali, an solum sit peccatum veniale. 172.2.b
 An Episcopus possit dispensare in iuramento castitatis, & religionis. 183.2.d
 An propositum iurandi frequenter sit peccatum mortale. 189.1.d
 Iuramentum de defendenda doctrina vnus partialis auctoris, an sit licitum. 223.2.d
 An obliget iuramentum quando aliqua opinio illius Doctoris ab omnibus iudicatur non probabilis, etiam ab eo, qui facit iuramentum. ibid.e
 An istiusmodi iuramentum sit licitum in aliqua Vniuersitate. 225.1.a
Iustificatio.
 An præter fidem Catholicam requiratur ad iustificationem aliqua fides priuata. 138.1.d
 Ad iustificationem an sit necessarius actus fidei, qui habeat pro obiecto formali Dei testimonium. 157.1.c
Iustitia.
 Iustitiæ distributiue violatio an inducat obligationem restituendi. 179.1.a,b
Iustus.
 Iustorum opera meritoria. 153.2.c
 Iustus an possit mereri ex gratia reparationem post Baptisum. 154.2.b
 An mereatur gratiam & gloriam per opus præceptum. 162.1.a
 An præmium gratiæ quod meretur actus remissus iusti, detur statim. ibid.b
 Iustus an per bona opera mereatur de congruo gloriam corporis. 168.1.e
 Lcx.

Index Rerum

L.

Lex.
Legem obseruans naturalem an saluetur. 173. 2.c
An in lege naturali, ante legem scriptam potuerit aliquis saluari sine actu charitatis. ibid.e
Liber.
Libri prohibiti. 189.2.b
Liber vitæ quid. 202.1.b
Liber Ecclesiasticus. 316.1.c
Lingua.
Donum linguarum concessum Apostolis in quo consistat. 170.2.c
Locus.
Loci, id est, sedes, ex quibus sumuntur argumenta in disputationibus. 1.1.c
Locus argumentandi ex Scriptura. 1.2.b
Non potest argumentari ex sola Scriptura contra Gentiles. ibid.
Contra admitrentes libros sacros potest dupliciter argui testimoniis Scripturæ. ibid.
Inter Catholicos est efficax argumentum ex testimonio Scripturæ, quod omnes Patres eodem modo interpretantur iuxta decretum Concilij Tridentini. ibid.d
Locus ex testimoniis Christi. 2.1.b,c
Ex dictis Apostolorum. ibid.2.c
Ex auctoritate Ecclesiæ Catholicæ. 3.1.a
Ex auctoritate summi Pontificis. ibid.e
Ex testimonio sanctorum Patrum. 4.1.a
Ex auctoritate Doctorum Theologorum, & Iurisperitorum. ibid.2.b
A ratione naturali, desumpta ex naturali lumine. 5.1.c
Ab auctoritate Philosophorum, & humanæ historiæ. ibid.2.a,b
Ex auctoritate Angelica. 6.2.a
Vide Sedes, & Argumentum.

M.

Maria Magdalena.
Maria Magdalena an seclusa vnione hypostatica habuerit tantam gratiam, quantam habuit anima Christi. 170.1.a
Martyr, Martyrium.
An qui mortem pateretur pro deferenda conceptione immaculatæ Virginis sine originali, esset Martyr. 325.1.d
Martyrium quid. 230.2.d
ad Martyrium an requiratur quoddam sit actus honestus. ibid.e
Martyrium aduulcorum & paruulorum. ibid. & seqq.
an ad Martyrium sit necessarius actus fortitudinis. 231.1.c
An vt mors reipsa sequatur. ibid.2.b
An Christus fuerit verè & propriè martyr. 232.1.b
Materia.
Materia prima, an habeat partialem subsistentiam. 121.2.c
An habeat in toto composito modum aliquem superadditum, ratione cuius possit dici per se subsistere. 123.2.b
An forma materialis substantialis habeat aliquam subsistentiam. 124.2.b
Matrimonium.
Vide 108.1.b

Matrimonium an conferat gratiam in lege Evangelica. 164.2.c
Matrimonium Eunuchorum an sit validum iure naturali. ibid.d,e
Matrimonium per Procuratorem inter homines baptizatos, an sit Sacramentum. 167.2.c
An in sacramento Matrimonij sint forma verba sacerdotis. ibid.d
An liceat sumere medicinam prouocatiuam effusionis sanguinis. 168.2.c
Matrimonium infidelium quando conuertantur ad fidem, an conferat gratiam ex opere operato. 170.2.c & 193.1.a
Mutuus consensus eorum qui contrahunt matrimonium, an sufficiat vt Pontifex dispense in matrimonio rato, non consummato. 192.1.c
Matrimonium præsentè parochò tantùm per tractitum, an post Concilium Tridentinum sit validum. 272.2.d
Matrimonium Virginis cum Iosepho. 276.1.a
An colligatur ex Patribus fuisse verum matrimonium inter Mariam & Iosephum. ibid.b
An B. Virgo contraxerit matrimonium cum Iosepho post votum virginitalis. ibid.2.a
Quomodo id fieri poterit, cum per matrimonium tradatur dominium corporis alteri contrahenti. ibid.e
Qua ratione probetur à Patribus fuisse conueniens Virginem contraxisse matrimonium cum Iosepho. 277.3.c
Ratio S. Ignatij martyris. ibid.e
Quibus rationibus ostendatur conueniens fuisse Christum nasci de Virgine desponsata. 278.2.d
An sit de fide inter Mariam & Iosephum fuisse verum matrimonium. 279.1.b
Quando fuerit contractum matrimonium per verba de præsentè inter Mariam & Iosephum. 280.1.c
Quo tempore Ioseph & Maria simul habitare cœperint. ibid.2.b
In qua ætate Maria & Ioseph contraxerint matrimonium. ibid.e
Qua de causa Iosephus dimittere voluerit Mariam prægnantem. 281.1.d
B. Virgo an contraxerit verum matrimonium cum Iosepho per verba de præsentè, vel signa. 317.2.c
Episcopus an possit dispensare cum his qui habentur tanquam coniuges, & tamen nunquam contraxerunt matrimonium, &c. ibid.d,e
Mendacium.
Mentiri vtrum liceat in aliquo casu. 165.2.c
Mensis.
Menses lunares apud Iudæos. 111.2.a,b
Mensura.
Ratio mensuræ propriè conuenit quantitati, sed iam per extensionem quandam extenditur ad durationem. 57.1.a
Res quæ materiali tempore mensurantur, quæ sint. 57.1.c
Meritum.
Michaëlis Baij error circa meritum hominis. 141.2.b
An detur meritum de congruo, vel dispositio ex viribus naturæ respectu primi auxiliij gratiæ. 153.1.b
An detur de congruo ex auxilio gratiæ respectu gratiæ sanctificantis formaliter. ibid.d
An de congruo primæ gratiæ habitualis. ibid.e
An

et verborum.

An actus remissi iustorum mereantur augmentum gratiæ & gloriæ. ibid.2.b
Operum iustorum meritum. ibid.c
An omnes fœminæ veteris Testamenti meruerint de congruo maternitatem Dei. ibid.d
In Purgatorio an detur meritum de condigno augmenti gratiæ, & gloriæ, licet Deus non velit dare illud præmium. ibid.e
An opera iustorum in Purgatorio sint satisfactoria pro pœna temporaria, licet Deus non velit pœnam remittere, nisi per satisfactionem. 654.1.a
An Beati in statu beatitudinis mereantur augmentum gratiæ & gloriæ essentialis de condigno, licet Deus non vellet tale præmium tribuere. ibid.c
An de congruo possint mereri aliquid sibi, vel alteri. ibid.e
An iustus possit mereri ex gratia reparationem post Baptismum. ibid.2.b
An B. Virgo meruerit maiorem gratiam & gloriam, quàm haberent omnes Beati simul. ibid.c
An maternitatem suam meruerit. ibid.d
An de condigno meruerit maternitatem. 155.1.b
An merita mortificata reuixerint per subsequentem iustificationem ad præmium essentialis. ibid.2.a
Elias & Enoch an sint in statu merendi. 161.2.d
Iustus an mereatur gratiam & gloriam per opus præceptum. 162.1.a
An primum auxilium gratiæ de potentia absoluta possit cadere sub meritum per opera subsequenter facta ex gratia. ibid.c
Iustus an per bona opera mereatur de congruo gloriam corporis. 168.1.e
An in pura omissione possit esse meritum. 222.1.c
Michael Baius.
Michaëlis Baij error circa meritum hominis. 141.2.b
Miles.
Milites S. Ioannis an sint religiosi. 174.2.b
Minister.
An pro labore intrinseco Sacramentorum possit Minister accipere pretium. 158.1.e
Misericordia.
An ædificare sepulchrum pro mortuis, sit opus misericordiæ. 204.2.c
Missa.
Sacerdos an possit offerre sacrificium Missæ pro vno in primo loco, & pro alio in secundo loco, & pro quolibet proprium stipendium, seu elemosynam accipere. 173.1.c
Possitne quis obligari offerendi vnum sacrificium per secundam intentionem, quando pro illo non accipit stipendium, sed solum pro prima intentione. ibid.2.b
An Pontifex possit concedere priuilegium vt quis satisfaciat obligationi dicendi plures Missas, applicando vnâ pro multis illis. 183.1.d
An impleat aliquis præceptum audiendi Missam, quando per raptum & ecstasim eleuatur in contemplationem diuinorum officiorum. 275.1.d
An possit impleri præceptum audiendi Missam, etiam si quis audire incipiat post finitum Euangelium. 319.1.a
An sacrificium Missæ conferat gratiam ex opere operato ei pro quo offertur. 319.2.a
Monumentum.
Vide Sepulchrum.
P. Luisij de Torres select. disp. Pars II.

Mortuus.

An ædificare sepulchra pro mortuis sit opus misericordiæ. 204.2.c
Mortuorum veneratio, canonizatio, beatificatio. 207.2.c

Motus.

An Deus possit mouere corpus in instanti. 21.1.e
Motus extensio duplex. 54.1.a
Motus quid. ibid.c

Motus Pontificum.

Eorum vis & auctoritas. 167.1.e

Mutuum.

An possit aliquid exigi vltra sortem pro recipiendo mutuo, quod est periculum recuperandi. 159.1.e

N.

Natura.

Natura & suppositum differunt. 118.1.c
An sit probabile naturam diuinam sanctificare humanitatem Christi. 155.2.b
Vnio duarum naturarum in Christo an sit essentialis. 158.2.c
Existencia naturæ an distinguatur à natura. 194.1.a
Vide Subsistentia.

Nouitius.

Nouitij an obligentur casibus reuertatis suæ religionis. 157.1.a

O.

Odiu.

Odiu quid, & quotuplex. 200.2.c
An in Deo sit propriè affectus odij. ibid.a

Officium.

Concessio officij vtrum sit licita. 143.1.a & seqq.
Quomodo ea fieri debeat, & quæ adhibenda cautio. 143.2.c
Statutum regni Castellæ circa futuras officiorum successiones. 144.2.a
Dispositio iuris communis. 145.1.a
An quando prohibita est concessio futuræ successions, sit prohibita promissio officij. ibid.b
An quando sit concessio futuræ successions in aliquo officio post mortem possidentis, censetur facta si alio modo vacauerit officium. ibid.e
An quando concessio est officij temporalis, non perpetui, & conceditur futura successio pro tempore vacationis, ab ipso tempore quo durasset tale officium, & tamen vacat prius, ex aliqua causa, an electus pro futura successione debeat illud suscipere statim ac vacat. ibid.2.c
An concessio futuræ successions expiret, si concedens moriatur antequam officium vacet. ibid.e
An possit Princeps reuocare concessionem factam futuræ successions. 146.1.c
An sint prohibita concessiones futuræ successions alicuius officij in illo viuentis expresso nomine. ibid.e

Oleum.

Oleu in parabola de decè virginibus quid. 235.2.d

Omissio.

Vide 222.1.b

Omnipotencia.

An Deus sit omnipotens. 21.2.d
Quomodo omnipotentia referatur ad creaturas. ibid.2.b

Ff

Quomo

Index Rerum

Quomodo non ens pertineat ad obiectum omnipotentiae. *ibid.*
 an Omnipotentia dicat realem ordinem ad creaturas. 23.1.a
 Omnipotentia Dei est absoluta. *ibid.* 2.c
 An si creaturae non essent possibiles, maneret in Deo intrinseca perfectio omnipotentiae. 24.1.a
 Obiectum omnipotentiae an sit aliquid reale, vel purum. 27.1.d
 An possit Deus non facere vt praeterita non fuerint. 28.1.e
 An facere alia, praeter ea quae fecit, & facturus est. *ibid.* 2.e
 An non solum possit plura, & plura individua sine fine producere, sed etiam plures, & plures species. 29.1.b
 An possit à Deo fieri vniuersum perfectius. *ibid.* 2.c
 An hoc vniuersum possit perfici quantum ad partes permanentes. 30.1.d
Opinio.
 Opinio vnius Doctoris an possit esse probabilis. 148.1.a
Opera.
 Opera iustorum, eorumque meritum. 153.2.c
Oratio.
 An sit peculiare praecipuum orationis, vel plura, pertinentia ad diuersas virtutes. 160.2.c
Ordo.
 Vide. 107.2.e
 An Sacerdos possit ex commissione conferre sacramentum Ordinis. 159.2.e
Osculum.
 Osculum, & amplexus impudicus quale sit peccatum. 160.2.a
P.
Panis.
 Panis azymus. 110.2.a
 An post consecrationem panis maneat cum speciebus existentia panis. 156.1.d
Parabola.
 Parabola partes quae. 10.1.a
 Parabola denarij operariorum. 150.2.b
 Parabola de thesauro abscondito, *Matth.* 13. 228.1.c
Parascene.
 Parascene Paschae *Ioan.* 19. quid. 113.1.a
 Parascene, de praeparatione ciborum. *ibid.* b
Parochus.
 Parochus, vel concionator non tenetur docere doctrinam Christianam singulos, sed satis est, si multos simul docet in Ecclesia. 104.1.c
Parvulus.
 Parvuli morientes ante usum rationis. 170.1.b
Pascha.
 An Christus celebrauerit Pascha Iudaeorum eo anno, quo mortuus est. 110.2.b
 An celebrauerit luna decimaquarta. 111.1.a
 An Christus celebrauerit Pascha luna 14. & Iudaei eadem die. *ibid.* c
 Pascha, id est, panes azymi. *ibid.* 2.a
 An Christus celebrauerit Pascha luna 14. in prima Vespera illius, vel in vltima. 114.2.d
Passio.
 Passio entis, vide *Ens.*
 Passio ad aliquid. 42.2.b

Pater aeternus.
 An in Patre aeterno distinguitur realiter spiratio actiua, & paternitas. 158.1.c,d
Patres.
 an Pater aliquis, aut Doctor Ecclesiae vsus fuerit ratione inefficaci, vel loco Scripturae, in sensu moralis. 164.2.b
S. Paulus.
 An cognouerit in raptu, animam suam non fuisse separatam à corpore. 170.2.a
Peccatum.
 Debitum contrahendi peccatum originale quid. 79.2.d
 An hoc debitum ita sit propriè debitum, & obligatio, vt solutione, vel remissione dicatur tolli. 80.1.b
 An B. Virgo peccauerit in Adamo. *ibid.* d
 An habuerit debitum contrahendi peccatum originale. *ibid.* 2.d
 An in propria persona habuerit debitum contrahendi originale peccatum. 81.1.a,b
 An mereatur censuram originalem, Virginem contraxisse debitum peccati originalis. 82.1.d
 Modus philosophandi in hac materia, ex opinione auctoris. *ibid.* 2.e
 An post iustificationem manserit in B. Virgine debitum peccati originalis. 83.1.d
 An si B. Virgo habuisset peccatum originale, Christus ex illa nascens illud contraheret. 84.1.a
 An peccatum originale possit reuiuiscere per subsequens peccatum. *ibid.*
 An potuerit res ita disponi à Deo, vt remissum peccatum originale iterum veluti reuiuisceret, sola oblatione gratiae habitualis. *ibid.* 2.e
 An potuerit ita fieri, & institui lex de danda iustitia originali habituali, vt illa ablata ex sola voluntate Dei, sequeretur vt iterum, quasi reuiuisceret peccatum originale. *ibid.*
 Potest ex voluntate Dei auferri peccatum originale, post iustitiam & sanctitatem acceptam ad delendum illud. 85.1.b
 Is qui iustitiam acceptam amittit per peccati contractionem, non contrahit iterum peccatum originale. *ibid.* e
 An in casu quo reuiuisceret peccatum originale, esset dicendum reuiuiscere eandem priuationem iustitiae originalis, vel priuationem numero diuersam. *ibid.* 2.a
 Contra quam virtutem peccet qui culpabiliter docet aliquam propositionem erroneam, aut errori proximam, scandalosam, aut similem. 148.2.c
 Peccatum primum Angeli an fuerit appetitus superbiae citra vnionem hypostaticam. 151.2.b
 Essentia peccati commissionis an consistat in aliquo reali positio. 152.1.a
 An essentia peccati omissionis consistat in relatione rationis. *ibid.* b
 an Peccet solum venialiter qui peccat cum dubio de materia obiecti, non oblata cognitione mortalis, vel venialis. *ibid.* c
 Essentia peccati originalis an consistat in aliquo modo reali, & positio producta in anima. *ibid.* d
 An B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale. *ibid.* d
 Peccatum

es Verborum.

Peccatum mortiferum an habeat malitiam infinitam simpliciter. *ibid.* e
 An de potentia absoluta ex solo peccato veniali primi Parentis possit deriuari peccatum originale in eius posteros. *ibid.* 2.b
 an Peccatum actuale consistat in solo reatu ad poenam. *ibid.* c
 an Peccetur non seruando praecipuum, etiam si non aduertatur esse tempus obligationis. 160.1.e
 An aliquis Sanctus, praeter B. Virginem fuerit conceptus sine peccato originali. 161.1.c
 Primum peccatum parentum an fuerit superbia. 163.1.d
 Moriens cum peccato leni veniali, an intret in regnum caelorum sine transitu per purgatorium. 165.2.b
 an Peccatum veniale de congruo mereatur poenam aeternam. 166.2.c
 An, ceteris paribus, malitia peccati sit maior in maiori peccatore. *ibid.* e
 An sit probabile non peccare mortaliter illum, qui in primo instanti vsus rationis non conuertitur in Deum. 169.1.a
 An in omni peccato sit specialis malitia iniustitiae specialis contra Deum. 175.2.a
 Macula peccati, transacto actu peccati, an remanet & ordinatio ad poenam. 179.2.c
 Propositum peccati venialiter an sit peccatum mortale. 189.1.e
 Quae cognitio requiratur vt motus voluntaris sit peccatum. 219.2.a
 An possit referuari peccatum in dubio, an sit mortale, vel non. 222.2.c
 Quomodo possit discerni cognitio sufficiens ad solum veniale à cognitione necessaria ad mortale. 225.1.c
 Peccata parentum punita in filiis. 233.2.e
Persone diuinae.
 An constituantur proprietatibus absolutis. 151.1.d
 Vide. 112.2.e & 114.2.b
Pictura.
 An sit peccatum pingere imagines turpes & inhonestas. 189.2.c
Plato.
 Antistes sapientiae. 136.2.a,b
Poenitens, Pœnitentia.
 Poenitentia. 108.1.e
 An possit sacerdos absoluere poenitentem qui solum habet attritionem. *ibid.* 2.e
 an Poenitens qui fecit confessiones informes, cum probabile sit posse esse sacramentum poenitentiae informe, & tutius sit repetere, teneatur iterum confiteri peccata. 109.2.b
 An sit ad sacramentum necessaria attritio cum certa intentione, vel duratone. 110.1.a
 An sit necessarium elicere singulas attritiones singulorum peccatorum. *ibid.* b
 Confessor an pro poenitentia sacramenti possit imponere poenitentem, vt faciat opus aliquod poenale pro animabus purgatorij. 172.1.a
 Peccata ante Baptismum commissa, an sint materia libera sacramenti Poenitentiae, in homine baptizato. 180.2.a
 Poenitentia quo sensu dicatur humilitas spiritus, annihilans peccatum. 247.1.c
 an Poenitens possit propria autoritate commutare sibi poenitentiam iniunctam à confessario in opus euidenter melius. 273.2.b
 P. Luisij de Torres Jole. disp. Pars II.

Poenitens an possit propria autoritate commutare poenitentiam sibi à confessario. 323.1.b
 An sit probabile quod satisfactio poenitentiae sacramentalis facta in gratia, non conferat gratiam ex opere operato. 328.1.d
Poeta.
 Poeta, pro propheta. 136.1.d
Pontifex.
 Pontifex an possit opinionem falsam approbare vt probabilioem. 149.2.c
 An possit errare in approbatione religionis. 157.1.b
 An possit errare declarare aliquem contractum esse iustum, vel etiam iniustum. *ibid.* c
 An possit errare approbando aliquam specialem regulam de speciali quodam actu in religione. *ibid.* c
 An errare possit circa censuras prohibitionum. *ibid.*
 Motuum Pontificum vis & auctoritas. 167.1.c
 An sit de fide hunc numero hominem esse Pontificem. 218.2.c
Possibilitas rerum.
 Vide *Res.*
Potentia.
 Potentia in Deo an differat à scientia & voluntate. 19.1.a
 An intellectus & voluntas pro potentia, vel earum operatione, sit potentia excentrix in Deo. *ibid.* 2.b
 Potentia Dei an sit infinita. 20.2.d
 Potentia absoluta, & potentia ordinata hic quid. 29.2.b
 Potentia virtutis quid. 77.1.d
 Quomodo poterunt distingui species Angelorum à potentia vitali. *ibid.* 2.a
 Potentia vitalis quomodo distinguatur ab habitu supernaturali. *ibid.* a
Potestas.
 Potestas & iurisdicctio Ecclesiastica an sit radicata in potestate regia seculari. 173.1.b
Praecipuum.
 An aliquod praecipuum affirmatiuum obliget pro semper. 176.1.d
Praedestinatio.
 An sit probabile, praedestinationem esse duplicem, alteram cõpletam, incompletam alteram. 155.2.e
 An formalis malitia peccati possit esse effectus praedestinationis. 325.1.a
Pragmatica.
 Pragmatica tritici taxans pretium, an obliget tempore quo est magna inopia tritici. 171.2.b
Pretium.
 An pro labore intrinseco Sacramentorum possit minister accipere pretium. 158.1.e
 An pro intercessione beneficij spiritualis comparando possit dari pretium. *ibid.*
 Prius & posterius pro partibus motus. 54.1.a
Propheta.
 de Propheta & prophetadi verbo remissiuè. 136.1.c
 Prophetae sumptio. *ibid.* d
 Propheta, id est, prophetam expono. *ibid.* 2.b
 Prophetare, idem quod opus facere Prophetarum. *ibid.* c
 Propheta quis. *ibid.* 2.e
 Christus an fuerit propriè Propheta. 19.2.d,e
Propositio.
 Propositionum qualitas. 146.2.b
 Gradus varij. *ibid.* c
 Ff 2 Proposi

Index Rerum

Propositio hæretica quæ. ibid.
 Erronea quæ. ibid.d
 Scandalosa quæ. 147.1.c
 Seditiosa quæ. ibid.
 Offensiva quæ. ibid.
 Blasphema quæ. ibid.
 In quo differat improbabilis propositio à temeraria. ibid.2.c
 Propositionum materia. 314.1.d. & seqq.
Psaltes.
 Psaltes propheta. 136.2.b
Puer.
 Pueri an eo tempore quo obligari incipiunt præcepto confessionis, obligentur præcepto Eucharistiæ. 193.1.d
Purgatorium.
 in Purgatorio an detur meritum de condigno augmenti gratiæ & gloriæ, licet Deus non velit illud præmium dare. 153.2.c
 An opera iustorum in Purgatorio sit satisfactoria pro pena temporaria, licet Deus non velit penam remittere, nisi per satisfactioem. 154.1.a,b
 in Purgatorio an detineatur aliquando anima cum sola pena damni, absque vlla sensu. 168.2.a
 Solutio penæ in Purgatorio quæ. 162.2.c
Q
Quadragesima.
 in Quadragesima, an solum sit veniale comedere lactinia, vbi est prohibitio. 176.2.a,c
Quidditas.
 Quidditas substantiæ. 118.1.a
R.
Ratio.
 Rationum quarundam efficacitas, quibus vtuntur scriptores sacri Noui Testamenti. 6.2.c
 Rationes quibus vtuntur scriptores sacri in nouo Testamento, an sint semper euidenter, vel solum probabiles. ibid.
 Ratio qua vtitur Iacobus in sua Epistola cap. 2.7.1.b
 Ratio Pauli 1.ad Cor. 15. 7.2.d
Regnum.
 Regnum cælorum & gloria an proponatur nobis venalis. 235.1.c
Relatio.
 Relationes an sint bonæ bonitate transcendentali. 51.2.a
 Relatio creata distincta realiter à fundamento est bona bonitate distincta à bonitate fundamenti. ibid.c
 si Relatio identificatur cum suo fundamento, provt distincta ab illo, secundum rationem dicit perfectionem & bonitatem transcendentalem etiam ratione distinctam. ibid.e
Religio.
 In approbatione Religionis an errare possit Pontifex. 157.1.b
 An ante Euangelium fuerit status Religionis. 311.2.d
Reliquiæ.
 Reliquiæ adductæ ex vrbe Roma an sint certæ. 174.2.c
Reprobis.
 Reprobi an habeant Angelum custodem. 160.1.c

Res.
 Rerum possibilitas an pendeat à voluntate diuina. 26.1.d
Restitutio.
 An qui mala fide emit rem à latrone, possit eam restituere latroni, nec obligetur ad restituendum eam vero domino. 192.2.a
Resurrectio.
 Resurrectio Christi Domini, eiusdemque causa meritorea. 140.2.c
 An B. Virgo meruerit resurrectionem Domini. 141.1.1.
Reus.
 Reus interrogatus iuridicè an possit in causa sanguinis negare veritatem. 159.2.a
S.
Sacerdos.
 Sacerdotes phauorum, id est, antistites phauorum. 136.2.a
 Sacerdos an possit ex commissione conferre Sacramentum ordinis. 159.2.c
 An peccet mortaliter, quando existens in peccato absolutioem tribuit sacramentalem. 179.2.b
 An teneatur esse in statu gratiæ ad administrandum sacramentum Pœnitentiæ. 182.2.a
 Sacerdos qui non est Episcopus an possit ex commissione Pontificis conferre ordinem sacrum. 186.1.c
 An post hanc vitam maneat potestas sacerdotalis in his qui fuerunt ordinati sacerdotes. 252.2.b,c
 An maneat in anima post mortem. ibid.d
Sacramenta.
 Receptio sacramenti Ordinis. 107.2.e
 Matrimonij. 108.1.b
 Confirmationis. ibid.c
 Extremæ vnctionis. ibid.
 Eucharistiæ. ibid.
 Pœnitentiæ. ibid.c
 An species sacramentales maiorem gratiam conferant quando maioris temporis spatio perseverant in stomacho. 165.2.d
 An sit peccatum mortale, quod sacerdos existens in mortali, ministrat sacramentum Eucharistiæ, quod in gratia consecrauerat. 171.1.d
Sacrificium.
 Sacrificium agni paschalis in lege veteri an fuerit propriè sacrificium. 180.1.d
Sanctitas, Sanctus.
 Sanctitas quid. 15.1.e
 Sanctitas pro munditia & puritate animi. ibid.2.a
 Quo sensu Deus possit dici sanctus per essentiam. ibid.2.c
 Sanctitas & dilectio differunt. 16.2.b
 Vide *Attributum.*
 An aliquis Sanctus, præter B. Virginem, fuerit conceptus sine peccato originali. 161.1.c
Satisfactio.
 Satisfactio nostra ex gratia vtrum sit efficacior ad sanctificationem nostram, quam satisfactio Christi. 157.2.a
 Satisfactio sacramentalis an ex opere operato habeat alium effectum remissionis penæ, nisi quem habet ex opere operantis. 172.2.a
 Vide 250.1.b
Scientia.

Scientia.
 Scientia infusa Domini. 179.1.b & 287.288. & 289
Scriptura.
 Quomodo possimus vt Scriptura per accommodationem vt vtili ad arguendum. 14.1.d
 An docere liceat sensum aliquem Scripturæ nouæ & singularem. 163.2.b
 An vnus locus Scripturæ possit habere plures sensus literales. 168.2.e
 Scripturæ nouum sensum proferens. 187.1.c
 Scripturæ sensus, vide *Sensus.*
Sedes.
 Sedes, ex qua sumi potest argumentum theologikum, quid & quotuplex. 1.1.b
 Vide *Locus.*
Sensus Scripturæ.
 Sensus sacre Scripturæ. 8.2.c
 Sensus Scripturæ quid & quotuplex sit. ibid.d
 An omnia facta in veteri Testamento sint ex necessitate explicanda in aliquo sensu mystico & figurato. 9.1.c
 Sensus literalis sacre Scripturæ quis. ibid.2.a
 Sensus literalis parabolæ quis. ibid.d,e
 Obseruanda ad cognoscendum sensum literalem quæ. 10.1.d
 Sensus spiritualis, sine mysticus quis & quotuplex sit. ibid.e
 Sensus Scripturæ diuisio in sensum literalem, seu historicum, & in mysticum, seu spiritualem. ib.2.b
 Sensus Scripturæ tres, iuxta Hieronymum. ibid.d
 Vulgata & communiter recepta diuisio sensus Scripturæ in historicam & moralem, in allegoricum item, & anagogicum. ibid.
 Exempla horum sensuum in nouo Testamento. ibid.e & seqq.
 Sensus allegoricus, seu spiritualis, pro sensu literalis, & literalis, pro spirituali. 11.1.b
 An sub eadem litera sacre Scripturæ contineantur aliquando plures sensus literales. ibid.c
 An mereatur censuram aliquam granem opinio asserentium nullum locum Scripturæ continere duos sensus literales. ibid.2.b,c
 An locus Psalmi 2. *Domini dixit ad me: Filius meus es tu, habet duos sensus literales.* 12.1.a
 An locus Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum.* ibid.2.c
 An ille Isa. 53. *Languires nostros ipse tulit, &c.* ibid.d
 An ille ibid. *Generationem eius quis enarrabit.* 11.1.e & 13.1.d
 An ille Os. 11. *Ex Aegypto vocaui filium meum.* 13.2.a
 Sensus accommodatitius. ibid.d,e
 An scriptor sacer aliquando in sua Canonica Scriptura noui Testamenti citer verba veteris Testamenti per solam accommodationem. ibid.e
Sepulchrum.
 An ædificare sepulchrum pro mortuis, sit opus misericordiæ. 20.2.c
Seruus.
 Seruus an peccet deferendo internuntia pronocatiua ad actum turpem concubinæ domini. 176.1.b
 Seruus an sciens possit deferre ad concubinam domini literas amatorias ad actum turpem. ibid.c
Signum.
 Signorum genera quot. 10.2.a
Simonia.
 An sit probabile simoniam formaliter non opponi iustitiæ, sed religioni. 168.1.d
 An possit vendi habitus militaris D. Iacobi,

& verborum.

Aliantara, & Calatrauz sine peccato simoniæ. 174.1.d
 An possit vendi Commendæ sine simonia. ib.2.a
 An accepta propter simoniam, sint restituenda in collatione Sacramentorum. 180.1.b
 an Simoniam committat Petrus promittens Ioanni se daturum elemosynam pauperi, vel loco pio, si Ioannes imperret Petro beneficium aliquod Ecclesiasticum. 273.1.c
Sodomia.
 An peccatum Sodomie, considerato solo iure naturali, tantum sit contra religionem, & non contra iustitiam. 165.1.a
Sors.
 An possit aliquid exigi vltra sortem pro recipiendo mutuo, quod est periculum recuperandi. 159.1.e
 An sit possibilis species impressa Dei. 150.1.c
 an Species impressa detur in Beatis. ibid.d
 Lumen gloriæ an distinguatur ab impressa specie. ibid.e
Spes.
 An ad actum spei supernaturalem requiratur cognitio supernaturalis ex natura rei secundum legem ordinatam. 96.1.a
 An de potentia absoluta Dei possit fieri actus spei cum solâ cognitione naturali. ibid.e
 An ad actum spei supernaturalis sufficiat cognitio supernaturalis ex parte principij. ibid.2.e
 An si daretur talis actus supernaturalis, sufficeret ad actum spei. ibid.
 An ad affectum spei supernaturalis sufficiat apprehensio obiecti quæ sit supernaturalis. 97.1.c
 An in Christo fuerit habitus spei, & maneat in Beatis quantum ad substantiam. 161.1.e
 An in iusto sit meritorius actus spei. 182.1.a
Spiritus S.
 An acquirat ad sui productionem duo supposita ex parte principij. 186.1.a
 An habeat perfectionem, qua posset esse Pater Christi eodem modo qua B. Virgo fuit mater. 187.1.a
Statutum.
 Statutum in aliqua religione de defendenda doctrina alicuius Doctoris an sit licitum. 224.1.d
Subditus.
 An sola facultate petita à superiori, & non obtrata, possit subditus absolui à reuerentis à quolibet sacerdote approbato. 156.2.e
Subsistentia.
 Subsistere quid. 118.1.a & 119.2.b & 122.2.e
 An in Angelis distinguatur subsistentia à natura. 120.2.c
 Quomodo differat subsistentia à natura ante intellectum. ibid.d
 An possit natura existere de potentia absoluta, sine subsistentia propria, vel aliena. 121.2.a
 An subsistentia naturæ sit aliquid indiuisibile. 2.e
 An anima rationalis existens in corpore subsistat. 126.2.c
 Subsistentiæ causæ quæ. 128.2.e
 Subsistentia hominis an sit aliquid materiale, vel spirituale. 129.1.a
 Causa efficiens huius subsistentiæ quæ. ibid.c
 An sit diuisibilis subsistentia hominis, secundum partes integrantes. ibid.d
 Enodatur dubium circa partes subsistentiæ rotius. ibid.e
 Soluitur difficultas de subiecto huius subsistentiæ. 127.1.a
 FF 3

Index Rerum

tit. *ibid.*
 Munus substantiæ quod. 130.2.c
Successio.
 Concessio futuræ successio in aliquo officio
 vtrum licita sit. 143.1.a
 Statutum regni Castellæ circa istiusmodi succes-
 siones. 144.2.a
 De iure communi quid. 145.1.a
 An quando prohibita est concessio futuræ suc-
 cessionis, sit prohibita promissio officij. *ibid.* b
 An quando sit concessio futuræ successio in
 aliquo officio post mortem possidentis, cen-
 seatur facta si alio modo vacauerit officium.
ibid. e
 An quando concessio est officij temporalis, non
 perpetui, & concedatur futura successio pro
 tempore vacationis, ab ipso tempore quo du-
 rasset tale officium, & tamen vacat prius ex
 aliqua causa, an electus pro futura successione
 debeat illud suscipere itatim ac vacat. *ibid.* 2.c
 An concessio futuræ successio expirat, si con-
 cedens moriatur antequam officium vacet.
 145.2.e
 An possit Princeps reuocare concessionem fa-
 ctam futuræ successiois. 146.1.c
 An sint prohibita concessiones firmæ. *ibid.* c
 nis aliquid officij in illo viuentis nomine ex-
 presso. *ibid.* e
Supernaturalitas.
 An virtute supernaturali possit oculus corporeus
 videre corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ.
 87.1.a
 An ad actus supernaturales voluntatis requiratur
 actus supernaturalis in intellectu. 91.1.a
 An cognitio supernaturalis possit mouere ad ef-
 fectum naturalem secundum substantiã. 92.1.d
 Supernaturalitas gratiæ præuenientis. *ibid.* 2.c
 Quid requiratur ad rationem supernaturalis se-
 cundum substantiam. *ibid.* d
 Supernaturale aliud quantum ad modum, & quan-
 tum ad substantiam aliud. *ibid.*
 An ad actum spei supernaturalem requiratur co-
 gnitio supernaturalis ex natura rei secundum
 legem ordinatam. 96.1.a
 An ad actum spei supernaturalem sufficiat cog-
 nitio supernaturalis ex parte principij. *ibid.* 2.e
 An ad effectum spei supernaturalem sufficiat ap-
 prehensio obiecti, quæ sit supernaturalis.
 97.1.c
 An ad actum charitatis supernaturalem requira-
 tur supernaturalis cognitio. *ibid.* 2.c
 An de potentia absoluta possit voluntas elicere
 actum amoris supernaturalis, per solam co-
 gnitionem naturalem. 98.1.b
 An ad actum charitatis supernaturalis sufficiat
 apprehensio supernaturalis. *ibid.* 2.c
 An viator possit per scientiam infusam superna-
 turalem diligere Deum amore charitatis. 99.1.c
 An ad actus supernaturales virtutum moralium
 infusarum sit necessaria cognitio supernatu-
 ralis. *ibid.* 2.e
Suppositum.
 Quid addat suppositum supra naturam, vt con-
 stituat personam. 118.1.b
 Suppositum à natura quid differat. *ibid.* c
 T
Tempus.
 Tempus an sit aliquid reale. 52.2.e
 Tempus est duratio continua. 53.1.d,e

Tempus quid sit. *ibid.* 2.e
 Quomodo dicatur numerus. *ibid.*
 An pertineat ad prædicamentum quantitatis, re-
 missiue. 54.1.d
 Quomodo distinguatur à motu. *ibid.* e
 An in quolibet motu reperiat tempus. *ibid.* 2.c
 An sit vnum nunc solum in tempore. 55.1.d
 An sit aliquod tempus continuu spirituale. 58.1.a
 An in tempore continuo spirituali sit aliquid,
 quod sit mensura aliorum, sicut in materiali-
 bus. *ibid.* 2.a
 An detur in spiritualibus aliquod tempus discre-
 tum. *ibid.* b
 In quo consistat ratio huius temporis discreti.
ibid. d
 Nunquid hæ durationes inter se distinguantur
 specie. *ibid.* d
 An actiones nostræ spirituales hoc tempore men-
 surentur. *ibid.* e
 An in hoc tempore detur vnum quod sit mensu-
 ra aliorum. 59.1.a
 an Tempore passionis tenebræ non comprehende-
 rint omnes omnino partes terræ. 191.2.c
 Vide *Auum, Mensuram, Pater, Tenebræ.*
Tempus.
Terminus.
 Vide *Via.*
Testamentum.
 Testamentum minus solemne an sit validum in fo-
 ro conscientiæ. 176.2.a & 292.1.c & seqq.
Theologia, Theologus.
 Theologiæ Scholasticæ vsus in Ecclesia. 4.2.b
 Habitus Theologiæ an sit per se infusus. 161.2.
 c,d
 Theologus quomodo vtatur ratione naturali in ar-
 gumentando. 5.2.c
 Theologus an possit euidenter soluere argumenta
 quæ sunt contra mysteria nostræ fidei. 6.1.d
Thesaurus.
 Thesaurus absconditus *Matth.* 13. 228.1.d
Topica.
 Topica sacra. 1.1.a & seqq.
Transsubstantiatio.
 An sit probabile transsubstantiatione consistere in
 ordine substantiæ corporis Christi succedentis
 substantiæ panis sub speciebus. 158.1.a
Trinitas.
 An personæ diuinæ constituentur ipsis originibus,
 nec distinguantur ratione à relationibus. 162.2.c
 In Patre æterno an sit integra potentia spirandi.
 167.1.d
 An Pater sit causa filij. 193.2.a
 Vide *Pater, Filium, & Spiritum S.*
 V
Venatio.
 Venari contra prohibitionem legis positivæ,
 an solum sit peccatum contra iustitiam lega-
 lem. 316.2.d
Venditio.
 An possit res carius vendi credita pecunia, quam va-
 let de presenti. 161.1.a
Verbum.
 An natura diuina magis sanctificet naturam huma-
 nam sibi vnitam, quam relatio verbi diuini. 17.2.e
 An sola relatio verbi diuini sanctificet naturam
 humanam. 18.1.c,d
 Quomodo ex verbis ordinatè prolatis incurra-
 tur

et verborum.

tur hæresis. 148.1.e
 Quibus modis possint proferri verba inordina-
 te. *ibid.* 2.a
 Verbum diuinum an procedat per se ex cognitione
 primæ personæ vt talis. 151.1.c
 An vnio humanitatis cum verbo diuino sit acci-
 dentalis. 158.2.d
 Verbum æternum an procedat ex cognitione Patris
 vt Pater est. 177.1.a
Veritas.
 Quid addat verum supra ens. 46.2.c
 Verum non addit supra ens modum aliquem positi-
 uum distinctum ex natura rei ante intellectum à
 prædicato entis. 47.1.a
 Non datur vna ratio veritatis inclusa in inferiori-
 bus. *ibid.*
 Verum non addit supra ens modum aliquem, etiam
 secundum rationem distinctum à prædicato en-
 tis. *ibid.* b
 Verum præter ipsam entitatem rei dicitur ordo ad
 intellectum. *ibid.* 2.d,e
 Quid sit illud quod addit verum supra ens. *ibid.*
 & seqq.
 Veritas tantum sit vna veritas. 48.2.b
 An sit in rebus aliqua falsitas opposita transcen-
 dentali. *ibid.* d
Vespera.
 Vespera sumptio in Scriptura. 124.2.b
Via.
 Via & terminus non distinguuntur in actu imma-
 nenti. 62.1.c,d
Viator.
 An possit per scientiam infusam supernaturalem di-
 ligere Deum amore charitatis. 99.1.d
Vir.
 Viri pulchritudo quæ. 216.2.b
B. Virgo.
 An peccauerit in Adamo. 80.1.d
 An habuerit debitum contrahendi peccatum ori-
 ginale. *ibid.* 2.d
 An in propria persona habuerit debitum contra-
 hendi originale peccatum. 81.1.a,b
 An meruerit censuram opinio afferentium, Vir-
 ginem non contraxisse debitum peccati ori-
 ginalis. 82.1.d
 Modus philosophandi in hac materia, iuxta men-
 tem authoris. *ibid.* 2.c
 An post iustificationem manserit in B. Virgine
 debitum peccati originalis. 83.1.d
 An si B. Virgo habuisset peccatum originale,
 Christus ex illa nascens illud contraheret. 84.
 1.a
 An B. Virgo viderit in primo instanti conceptionis
 diuinam essentiam. 85.2.b,c
 An in primo momento conceptionis viderit di-
 nam essentiam. *ibid.* e
 In qua perfectione fuerit Virgo datâ illi visione
 diuinæ essentiæ in patria. 86.1.c
 An oculis corporeis Christum viderit sub specie-
 bus Eucharistiæ. 87.1.d
 An meruerit resurrectionem Christi Domini.
 141.1.e
 An meruerit quantum ad substantiam. 142.1.b
 Per quæ opera illam meruerit. *ibid.* 2.a
 An habuerit debitum contrahendi peccatum ori-
 ginale. 152.1.d
 An meruerit maiorem gratiam & gloriam, quam
 haberent omnes Beati simul. 154.2.c
 An meruerit suam maternitatem. *ibid.* d

An in hac vita clarè viderit diuinam essentiam.
 155.1.c
 An clarè viderit diuinam essentiam in primo in-
 stanti conceptionis. *ibid.* d
 B. Virginis sanctitas quanta. 169.2.e
 B. Virgo an habuerit vsuum rationis in primo instan-
 ti suæ conceptionis. 174.1.a
 An habuerit scientiam euidentem, & claram su-
 pernaturalem infusam. *ibid.* b
 An habuerit ius transferendi gratiam in Chri-
 stum. 177.1.b
 An in primo instanti conceptionis habuerit glo-
 riam corporis. 179.1.e
 An de facto meruerit maternitatem Dei de con-
 digno. 253.2.e
 An saltem de potentia absoluta potuerit mereri
 de condigno maternitatem Dei. 259.2.a
 An tempore conceptionis seruauerit virginita-
 tem. 269.1.c
 An Virgo manserit in partu. *ibid.* 2.a
 An semper Virgo post partum. 297.1.b,c
Virtus.
 An dentur virtutes morales per se infusæ essentiali-
 ter diuersæ ab acquisitis. 161.2.b,c & 179.2.d
Visio.
 An corpus Christi sub speciebus Eucharistiæ possit
 videri oculis corporis virtute naturali. 86.2.c &
 87.1.a
 An B. Virgo oculis corporeis viderit Christum
 sub speciebus Eucharistiæ. *ibid.* d,e
 Visio Dei à Beatis. 150.2.c
 An per visionem beatam possit cognosci essentia,
 & omnia possibilis, & futura ex vi visionis, &
 non apprehendi essentia diuina. *ibid.* 2.b
 Visio beatifica an habeat vim emundandi animam à
 reatu poenæ. 291.1.a
 An possit simul esse cum habitibus vitijs, qui in
 via acquiruntur per actus malos. *ibid.* 2.a
Visus.
 in Visu quomodo contingat deceptio. 309.2.a
Vitalitas.
 Quomodo productiones rationales sint actus vita-
 les in Deo. 79.2.a
 Vitalitas Dei quæ. *ibid.* b
Vniuersitas.
 Vniuersitas quid. 61.2.c
Vnio.
 Vnio duarum naturarum in Christo an sit essentia-
 lis. 158.2.c
 An accidentalis. *ibid.* d
Vnitas.
 An vnum addat aliquid supra ens. 30.2.e
 Non addit aliquod prædicatum ante intellectum
 distinctum ab ente. 31.1.d
 Non potest dari vna ratio vnitatis entis inclusi
 in inferioribus. *ibid.* 2.b
 Nullum prædicatum potest esse vnum, per ali-
 quam rationem sibi superadditam. *ibid.* c
 Vnum præter essentiam rei tantum dicitur negatio
 diuisionis. 32.1.d
 Vnitas an sit prior natura sua cognitione. *ibid.* 2.a
 Quomodo se habeat vnum, & mutetur in ordine
 ad ens, id est, an ex æquo diuidat ens. 33.1.d
 Vnitas transcendentalis quomodo distinguatur à
 prædicamentali. *ibid.* e
 Vnitas de prædicamento quantitatis nihil reale ad-
 dit distinctum à quantitate continua. *ibid.* 2.c
 Vnitas prædicamentalis dicitur aliquid posituum.
ibid. e
 Quod

Index Rerum & verborum.

Quod sit principium unitatis numeralis in substantiis materialibus completis.	34.2.c	Votum de omni peccato veniali vitando, vtrum volitum sit.	175.1.c
<i>Voluntas, & Volitio.</i>		Vota B. Virginis.	293.2.b
An secundum legem ordinariam possit voluntas operari sine praeuia cognitione.	82.2.e	An aliquando habuerit propositum dandi operam liberis.	ibid.
An de potentia absoluta possit fieri actus voluntatis sine actu intellectus.	89.1.a	An emiserit votum Virginitatis.	294.1.c
Voluntas siue praeuia cognitione non potest habere actum liberum.	ibid.2.b	An fuerit prima quae virginitatem voto confirmavit.	295.1.c
Voluntas etiam de potentia absoluta non potest habere aliquem actum circa obiecta non cognitum.	ibid.c	an Votum B. Virginis de seruanda virginitate fuerit solemne, vel simplex.	ibid.2.b
An ad effectum voluntatis sufficiat cognitio sensus interni.	90.1.d	An B. Virgo consuluerit suos parentes circa emissionem voti.	ibid.e
An ad actum supernaturalem voluntatis requiratur actus supernaturalis in intellectu.	91.1.a	An parentes Virginis, si scirent, B. Virginem emisissent votum virginitatis, possent illud irritare.	296.1.a
An etiam de potentia absoluta sit necessaria cognitio supernaturalis ad supernaturalem volitionem.	ibid.2.a	B. Virgo an emiserit votum paupertatis.	300.1.e
Actus supernaturalis voluntatis non potest fieri sine aliqua cognitione supernaturali.	92.1.a	An votum obedientiae.	ibid.2.e
Voluntas an possit de potentia absoluta elicere actum amoris supernaturalis, per solam cognitionem naturalem.	98.1.b	Apostoli an fecerint votum paupertatis.	301.2.a
Voluntas Dei dandi gloriam post praesentem ex auxilio gratiae.	151.1.a	302.1.a	
An sit voluntas Dei excludendi aliquos a gloria ante praesentem peccata.	ibid.b	Quo tempore id fecerint.	ibid.
Voluntas in Deo arcana & reuelata.	186.2.e	An emiserint votum continentiae, & obedientiae.	ibid.2.c
Morus voluntatis quomodo sit peccatum.	219.2.a	<i>Vsus circa Sacramenta.</i>	
<i>Votum.</i>		Vsus opinionis probabilis in administratione, vel receptione Sacramentorum.	107.2.c
Quartum votum obedientiae summi Pontificis, quod emittunt professi in Societate Iesu distinguitur a communi voto obedientiae solemnium religiosorum.	161.1.b	An semper sit licitum vti opinione probabilis in administratione, vel receptione Sacramentorum, quae non sunt de necessitate salutis.	ibid.
Votum castitatis, aut religionis poenale, an sit referendum Pontifici.	163.2.e	Circa Ordines quid.	ibid.e
		Circa matrimonium quid.	108.1.c
		Circa confirmationem quid.	ibid.
		Circa extremam unctionem quid.	ibid.
		Quid circa Eucharistiam.	ibid.
		In administratione Sacramenti poenitentiae an minister possit vti opinione minus probabilis, & omittere probabiliorum. h. e. tutiorem.	ibid.e

F I N I S.

